

BIBLIOGRAFIA LITERATURY POLSKIEJ

„NOWY KORBUT”

**Romantyzm:
hasła osobowe P-Ż
uzupełnienia**

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

BIBLIOGRAFIA
LITERATURY
POLSKIEJ

NOWY
KORBUT

ROMANTYZM

**BIBLIOGRAFIA
LITERATURY
POLSKIEJ
«NOWY KORBUT»**

**TOMY 1-3
PIŚMIENNICTWO
STAROPOLSKIE**

Opracował zespół pod kierownictwem
Romana Pollaka
Warszawa PIW 1963-1965

**TOMY 4-6
OŚWIECENIE**

Opracowała Elżbieta Aleksandrowska
z zespołem
Warszawa PIW

**TOMY 7-9
ROMANTYZM**

Opracował zespół pod kierownictwem
Irminy Śliwińskiej i Stanisława
Stupkiewicza
Warszawa PIW

**TOM 10
ADAM MICKIEWICZ
Zarys bibliograficzny
Warszawa PIW**

**TOM 11
JULIUSZ SŁOWACKI
Zarys bibliograficzny
Warszawa PIW**

**TOM 12
JÓZEF IGNACY KRASZEWSKI
Zarys bibliograficzny
Opracowali: Stanisław Stupkiewicz
Irmína Śliwińska, Wanda
Roszkowska-Sykałowa
Kraków WL 1966**

• NOWY KORBUT •
ROMANTYZM

BIBLIOTEKA LITERATURY POLSKIEJ

• NOWY KORBUT •

WYDAWCA
KRAJOWA KASINA
WARSZAWA

WYDAWCA
KRAJOWA KASINA
WARSZAWA

9

WARSZAWY INSTYTUT WYDAWNICZY

INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

BIBLIOGRAFIA LITERATURY POLSKIEJ

• NOWY KORBUT •

PRACA ZAINICJOWANA PRZEZ
KAZIMIERZA BUDZYKA
REDAKTORA NACZELNEGO
DO 1963 R.

KOMITET REDAKCYJNY
ELŻBIETA ALEKSANDROWSKA · EWA KORZENIEWSKA
JAROSŁAW MACIEJEWSKI · ROMAN POLLAK
STANISŁAW STUPKIEWICZ · ZYGMUNT SZWEYKOWSKI

IRMINA ŚLIWIŃSKA

9

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

<http://rcin.org.pl>

INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROMANTYZM

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ
POD KIEROWNICTWEM

IRMINY ŚLIWIŃSKIEJ

I
STANISŁAWA STUPKIEWICZA

HASŁA OSOBOWE

P-Ż

UZUPEŁNIENIA

MCMLXX II
PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

<http://rcin.org.pl>

ZESPÓŁ AUTORSKI

HALINA GACOWA, ALINA GAWINOWA
WANDA ROSZKOWSKA-SYKAŁOWA, STANISŁAW STUPKIEWICZ

IRMINA ŚLIWIŃSKA

REDAKTOR WYDAWNICTWA: MARIA WAPNIAREK

REDAKTOR TECHNICZNY: WACŁAW WYSZYŃSKI

OKŁADKĘ I OBWOLUTĘ PROJEKTOWAŁA: EWA FRYSZTAK

<http://rcin.org.pl>

P

PADURRA TOMASZ (1801–1871)

Inna forma nazwiska: PADURA.

Pseud. i krypt.: JÓZEF PADURRA; P...; T.P.

Poeta polsko-ukraiński.

Ur. 21 grudnia 1801 w miasteczku Ilińce na Ukrainie; syn Jana, komornika braclawskiego, i Anieli z Paszkowskich. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Pierwsze nauki pobierał w domu rodzicielskim i w szkółce parafialnej w Ilińcach, gdzie był kolegą Seweryna Goszczyńskiego. Następnie uczył się w gimnazjum w Winnicy, a w 1820-1825 w Liceum w Krzemieńcu. Po ukończeniu Liceum gościł na przemian u Sanguszków w Sławucie lub Antoninach, u hetmanowej Rzewuskiej w Konstantynowie i u Potockich w Humaniu. Przyjaźnił się z Romanem Sanguszką i Wacławem Rzewuskim (Emirem), z którym jeździł po Ukrainie i Wołyniu, a w 1828 aż po Kubań. Przyjaźnił się także z Zorianem Dołęgą Chodakowskim (Adamem Czarnockim) i Tymonem Zaborowskim. W 1830 brał udział w powstaniu, potem osiadł w Machnówce na Wołyniu. Około 1840 przeniósł się na kilka lat do Piusa Borejki w Pikowie. W 1844, w związku z wydaniem swych poezji, spędził kilka miesięcy w Warszawie, wtedy też odwiedził Częstochowę. W 1848 wygrał na loterii krajowej kilkanaście tysięcy rubli i wyjechał na dwa lata za granicę. W tymże roku brał udział w Zjeździe Słowiańskim w Pradze. Utwory jego krążyły początkowo tylko w odpisach, rozpowszechniane przez śpiewaków wędrownych i teorbaniistów, zwłaszcza sławnego w owym czasie Widorta. Zmarł 20 września 1871 w Koziatynie pod Berdyczowem.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Ukrainki z nutoju* (K. Lipińskiego). Powst. 1827-1829. Wyd. W-wa 1844. (Tekst ukraiński z przekł. pol. zapewne samego autora).

Zawartość: Kozak; Kiszowjy. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przekł. pol. E. Sakowicza ogł. *Biruta* 1838 cz. 2; przekł. pol. A. Pieńkiewicza. *Bojan* 1838; przedr. zob. poz. 2); Nyżowec. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przekł. pol. E. Sakowicza ogł. *Biruta* 1838 cz. 2; przekł. pol. A. Pieńkiewicza. *Bojan* 1838; przedr. zob. poz. 2); Lisowczyk; Siczowjy; Czajka; Ostafij Daszkiewicz; Hostyna u Iwoni; Weślari. *Z puti Czajld Harolda po Sławiańszczyzni; Hańdzia z Samary; Piśń kozacka; Roman z Kosziry.*

Dedykacja: Na cześć Romanowi z Kosziry i pamjatku naszych lit młodych przypysuju T. Padurra.

2. *Pienia*. Wyd. K. Jabłoński. Lw. 1842.

Zawartość: Ukrainki. (Kiszowjy, zob. poz. 1; Nyżowec, zob. poz. 1; Zaporozec. *Znicz* 1836 nr 10); Piosnki z ukraińskiej mowy I-III. (Tekst ukraiński i przekł. pol. A. Pieńkiewicza); Dumy ukraińskie. (Kniaź Roman Sanguszko, starosta winnyckij i żytomyrskij 1565 hoda. *Rozmaitości* (Lw.) 1832 nr 48; toż w przekł. pol. M. Ossoryi (Cieplińskiego). *Snopek nadwiślański*. W-wa 1844 s. 100-104; Zolotaja Boroda. *Dzien. Warsz.* 1829 t. 17 nr 50; Ruchawka kozackaja 1579 hoda; Piśń Widortowa. *Rozmaitości* (Lw.) 1832 nr 48); Poezje w języku polskim. (Grób. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 26; przedr. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; Szalony. *Tyg. Petersb.* 1838 nr 14; Wyjątek z wspomnień T. P. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 15); Tłumaczenia (zob. Przekłady poz. 1-3, 6).

3. Jan Mazepa. Ogł. A. B. (Bielowski): Jan Mazepa i jego listy. *Bibl. Ossol.* 1864 t. 4 s. 150-161.

4. Spiwanki Ukrainca. Kołomyja 1878.

5. Pamiętniki. Rkps był w posiadaniu rodziny.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (tu wiersz: Mandriweć; również przekł. pol. dokonany przez autora pt. Wędrowiec. 1857 t. 4), *Biruta* (1838), *Bojan* (1838), *Dzien. Warsz.* (1829), *Niewiasta* (tu: Muraszka. 1861 nr 35), *Pam. Nauk.* (1837), *Przyj. Ludu* (tu: Wyjątki ze wspomnień. 1837/38 nr 9), *Rozmaitości* (Lw.; 1832-1833, 1836), *Tyg. Petersb.* (1837-1838), *Znicz* (1836).

Łyrnyk. Przekł. pol. P. Parylaka pt. *Lirnik. IV Spr. Dyrekcji Gimm. Pol. za r. 1898/99.* Cieszyn 1899.

Ponadto dwa wiersze bez tyt. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 718.

Przekłady

1. A. Mickiewicz: Do Niemna. (Przekład z polskiego na ruskie narzecze). *Gaz. Codz.* 1836 nr 1496; też *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 27; pt. Do Niemna. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przedr. zob. Twórczość poz. 2.

2. A. Mickiewicz: Proszczanie Czajld-Harolda. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przedr. zob. Twórczość poz. 2.

3. A. Mickiewicz: Pani Twardowska. *Wyd. zob. Twórczość poz. 2.*

4. A. Mickiewicz: Piśń z baszni. Naśladowanyja. *Album lit.* K. W. Wójcickiego. T. 2. W-wa 1848 s. 146-149; przedr. pt. Piśń Aldony. Z Wallenroda. *Wyd. zob. Wyd. zbior.*

5. A. Mickiewicz: Z piśni Wajdeloty. Z Wallenroda; Al-Bufara. Ballada z Wallenroda. *Wyd. zob. Wyd. zbior.*

6. Selim Rezulad (syn El-Aasa): Pieśni: I. Do Emira Tag-el Facher Abd-el Niszan. *Wyd. zob. Twórczość poz. 2;* II. Do Shanar doliny. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; III. Do wiosny na dolinie Shanar. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przedr. zob. Twórczość poz. 2.

Wydania zbiorowe

Pyśma Tymka Padurra. *Wyd. posmertne z awtohrafiw.* Lw. 1874.

Zawartość: Ukrainky (tu 16 drobnych utworów; por. Twórczość poz. 1, 2); Dumy; Mandriwky; Burlaczky; Monholky; Riżności (tu m. in.: Przekłady poz. 4-6); Obrisy historyczne (tu m. in. poz. 3).

Dedykacja przepisana ze zbiorku: Ukrainky z nutoju, zob. Twórczość poz. 1.

OPRACOWANIA

Monografia: W. HNATIUK: Tymko Padurra. Krytyczno-biograficzny ta istoriczno-literaturny narys. Kijów 1931. [Rec.: W. DROZDOWSKI. *Trudy Instituta Sławianowiedienija Akademii Nauk SSSR.* Leningrad 1932].

(S. GOSZCZYŃSKI): Nowa epoka poezji polskiej. *Powosz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 i wyd. nast. — M. GRABOWSKI: Literatura i krytyka. Cz. 3. Wil. 1837 s. 116-117. — (Pr. A.): Poezje T. Padurra. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3. — K. JABŁOŃSKI: Przedmowa do wyd.: Pienia. Lw. 1842. — (Pienia. Rec.): J. ADELMAN. *Lwowianin* 1842 z. 10; J. Cz..... *Jutrzenka* 1842 nr 19; *Bibl. Warsz.* 1842 t. 4; *Przeegl. Nauk.* 1842 t. 4 nr 36; T. JEWECKI: Krytyka Pienia T. Padurra. *Jutrzenka* 1843 nr 3; przedr. *Rok* 1844 t. 11. [Polemika: C.: Słów kilka z powodu powyższego artykułu pana Jeweckiego w *Jutrzence.* *Rok* 1844 t. 11]; T. OLIZAROWSKI: Śpiew Kozaka. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; Wł. (K. W. Wójcicki). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1. — J. JURECKI: Kilka słów o ukraińskiej poezji z powodu Ukrainek pana Padurra. *Tyg. Petersb.* 1844 t. 2 nr 97; 1845 t. 1 nr 3-4. — Wł. (K. W. Wójcicki): (Ukrainky z nutoju. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 3. — Z. FISZ: Do Antoniego Nowosielskiego 27 IX 54. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 292-294. [Polemika tamże nr 329]. — K. W. Wójcicki: Tomasz Padurra. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 2 nr 99. — A. GROZA: Przejazdki po kraju. *Kur. Wil.* 1862 nr 13. — K. W. Wójcicki. *Enc. powosz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 344-345. — W. PĘZYBOROWSKI: Tomasz Padurra. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 4; też *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 229. — K. W. Wójcicki: Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1 s. 234-237; wyd. osob. pt. Kawa literacka. W-wa 1873 s. 64-65. — Wstęp. O życiu i pismach T. Padurra. W wyd.: *Pyśma.* Lw. 1874 s. I—LXVI. — (A. WASIUTYŃSKI? W. BARAŃSKI?): Prawdziwy życiorys T. Padurra. Poz. 1875. — ANTONI J. (A. J. ROLLE): Emir Rzewuski. W: *Opowiadania.* Seria IV. T. 1. W-wa 1884. — W. SPASOWICZ: Dzieje literatury polskiej. *Wyd. 3. Kr.* 1891. — E. HELENIUSZ (E. IWANOWSKI): Wspomnienia polskich czasów. T. 2. Lw. 1894. — W. KOROTYŃSKI: Zapomniani poeci. Tymko Padurra. *Wędrowiec* 1902 nr 4. — L.: Tymko Padurra. *Kraj* 1902 nr 4. —

K. SANGUSZKOWA: Roman Sanguszko. Zesłaniec na Sybir z r. 1831. W świetle pamiętnika matki ... oraz korespondencji współczesnej. W-wa 1927. — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1-2. Wr. 1953, 1959 *IBL. Studia*

Hist.-lit. t. 22-23. — J. W. GOMULICKI: Tomasz Padurra. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — F. GERMAN: W kręgu poetów. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960.

PAJGERT ADAM (1829—1872)

Krypt.: A.; A.; A...; A. P.; A... z ...S; P... A...

Poeta, tłumacz.

Ur. 21 września 1829 we wsi Skomorochy, pow. tarnopolski, w środowisku ziemiańskim. Wykształcenie domowe pod kierunkiem zajmującego się literaturą ojca, Józefa Kalasantego, uzupełnił w szkołach lwowskich, następnie osiadł wraz z rodzicami w nabytym majątku Sidorowie nad Zbruczem, gdzie pozostawał do końca życia. Korzystając z zasobnej biblioteki rodzinnej pogłębiał swoje wykształcenie, zwłaszcza w zakresie literatury klasycznej, i rozwijał talent poetycki. W 1855 odbył podróż za granicę, był m. in. w Paryżu. W tymże roku ożenił się z Heleną Rozwadowską i objął po ojcu gospodarstwo. Odtąd łączył pracę pisarską z zawodem rolnika. W 1863 w jego domu spotkali się Józef Wysocki, Edmund Różycki i Zygmunt Miłkowski, przywódcy powstania. Zaprzyjaźniony był z Kornelem Ujejskim. Zmarł 21 lipca 1872, będąc na kuracji w Franzensbadzie, pochowany został w Sidorowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Berszada. Rzecz historyczna z XVII wieku. Dat. 1854. Ogł. *Dzien. Lit.* 1857 nr 25-28; przedr. zob. poz. 2; wyd. osob. b. m. r.

2. Poezje. I. Lw. 1858.

Zawartość: cz. I: Postacie (tu 8 utworów, m. in.: Berszada, por. poz. 1; Pokutnik. Powieść wschodnia. Dat. 1854. Ogł. *Dzien. Lit.* 1857 nr 103-106); cz. II: Postacie liryczne (tu 28 drobnych utworów).

Dedykacja: Najdroższemu Ojcu swojemu poświęca Autor.

3. Kamea. Ustęp z dziejów greckich. *Bibl. Ossol.* 1863 t. 3.

4. Struny żelazne. Wyd. zob. Wyd. zbior. t. 1.

Zawartość: 12 drobnych utworów poetyckich.

Utwory poetyckie i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862 (tu wiersz: Żydówka), *Bibl. Ossol.* (1863), *Dzien. Lit.* (1856-1860; 1862-1863, 1867-1870; tu m. in.: Uwagi nad tragedią nowoczesną z powodu Szylera „Intrygi i miłości”. 1860 nr 54; Słowo o dramacie. 1862 nr 64-67; O przedmiotach ujemnych w sztuce. 1868 nr 20-22), *Gaz. Nar.* (1868), *Kółko Rodz.* (1860), *Nowiny* (tu szereg bajek i wierszy w 1854-1856, 1868), *Opiekun Dom.* (tu: Do matki. 1872 nr 14), *Przegl. Tyg.*

(tu: Powołanie proroka. 1871 nr 15), *Przyj. Dom.* (1867), *Świt* (1872), *Tyg. Ilustr.* (tu: Karliński. (Rok 1587). 1870 nr 127).

Po śmierci autora ogł.: *Moje credo.* (Do K. U.). Ostatni wiersz A. Pajgerta. *Świt* 1872 nr 26.

Ponadto wiersz: Pułk Działyńskich pod Maciejowicami. Rkps. *Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich* sygn. 30.

Przekłady

1. T. Moore: Raj i Peri. *Dzien. Lit.* 1857 nr 64-67; wyd. osob. W-wa 1860 (razem z poz. 2).

Dedykacja: Romanowi Zmorskiemu ku pamiętce chwil razem spędzonych w szczerą przyjaźni tę pracę składa Tłumacz.

2. Jasmin (J. Boé): Ślepa dziewczyna z Castel-Cuillé. Poemat sielski. *Dzien. Lit.* 1858 nr 43-46; wyd. osob. W-wa 1860 (razem z poz. 1).

3. J. G. Byron: Wyspa, czyli Christian i jego towarzysze. Poemat w czterech pieśniach. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 16; odb. Kr. 1859.

4. W. Shakespeare: Juliusz Cezar. Tragedia w pięciu aktach. Lw. 1859. Wyd. nast.: ze wstępem i objaśnieniami F. Próchnickiego. Lw. 1891; wyd. nowe Złoczów 1895 *Bibl. Powsz.* nr 146-147; toż Lw.

po 1923; Lw. 1913; W-wa 1918; W-wa 1926.

Dedykacja: Władysławowi Zawadzkiemu w dowód serdecznej przyjaźni tę pracę poświęca Tłumacz.

5. Pieśni proroków. (Przekład wolny z Biblii). Lw. 1865.

Dedykacja w formie wstępu: Do Kornela Ujejskiego słowo od autora. Dat.: Pisałem w listopadzie 1864.

6. J. G. Byron: Kain. Poemat dramatyczny w trzech aktach. Lw. 1868.

Dedykacja: Mieczysławowi Cywińskiemu w dowód serdecznej przyjaźni, spółności uczuć i myśli ten przekład poświęca Tłumacz.

7. A. Tennyson: Ginerwa. Poemat. *Kłosy* 1872 nr 371-373; wyd. osob. W-wa 1894.

8. J. G. Byron: Melodie hebrajskie. Fragm. pt.: The wild gazelle; Oh! weep for those; On Jordan's banks. *Dzien. Lit.* 1865 nr 6; fragm. pt. Widzenie Baltazara. *Dzien. Lit.* 1865 nr 11; przedr. *Kłosy i kwiaty*. Kr. 1869 s. 209-210; pt. Z melodii hebrajskich. (Dzika gazella; Córka Jeftego; O, zapłaczcie nad tym; Arab pasie wielbłądy; Widzenie Baltazara). Wyd. zob. Wyd. zbior. t. 2. Całość nie wyd.

9. W. Shakespeare: Henryk IV. Przekład nie wyd.

Zob. wstęp w Wyd. zbior. t. 1.

10. A. Musset: Usta i czara. Przekład nie wyd.

Zob. iw. poz. 9.

Ponadto drobne przekłady ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Lit.* (1856-1862, 1865, 1867, 1869), *Kółko Rodz.* (1860), *Nowiny* (1854-1856, 1867-1868), *Przyj. Dom.* (1864), *Świt* (1872; tu m. in.: Jakim ma być poeta? (Z Wiktora Hugo). 1872 nr 7; przedr. *Opiekun Dom.* 1874 nr 28), *Tyg. Lw.* (1850).

Wydania zbiorowe

Poezje. T. 1-2. Wydanie pośmiertne staraniem rodziny. Lw. 1876; t. 2 wyd. tyt. pt. Przekłady z poetów obcych. Lw. 1876.

Zawartość: t. 1: Postacie; Poezje liryczne; Struny żelazne; t. 2: Tłumaczenia liryczne.

Dedykacja: Najdroższemu Ojcu swojemu poświęca Autor.

Listy

1. Do K. Szajnochy z 1852. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

2. Do J. Dobrzańskiego 4 listy z 1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

3. Do W. Zawadzkiego 2 listy z 1857, 1867. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

Bibliografię podaje A. Witkowska. *Dwieście lat literatury polskiej. Tom próbny*. W-wa IBL PAN (1958) s. 471-474. (Maszynopis powielany).

OPRACOWANIA

K. KASZEWSKI: (T. Moore: Raj i Peri. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3. — f. (F. FALEŃSKI): (J. G. BYRON: Wyspa. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 1. — (Pieśni proroków. Rec.). *Czas* 1865 nr 151. — W. ZAWADZKI: Adam Pajgert. *Kłosy* 1872 t. 15 nr 375; *toż Tyg. Ilustr.* 1872 t. 2 nr 251; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — (Poezje. T. 1-2. Rec.): J. LAM. *Tydzień* 1875 t. 2 nr 25; B. CZERWIŃSKI. *Tydzień* 1876 t. 3 nr 22; *Przełg. Lw.* 1876 t. 11 s. 682-687. — S. TARNOWSKI: Szekspir w Polsce. *Przełg. Pol.* 1877/78 t. 1-3; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej w XIX. T. 4. Kr. 1898. — J. ZAHORSKI: Szekspir w Polsce. W: W. Shakespeare: Dzieła. T. 9. Lw. 1897. — K. WRÓBLEWSKI: Kornel Ujejski. Lw. 1902. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. T. 2-3. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — W. TARNAWSKI: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. —

T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw. 1933. — S. SZPOTAŃSKI: Poeta-harfciarz. *Kur. Warsz.* 1933 nr 34. — B. NADOLSKI: Dzieje przyjaźni dwu lwowskich poetów: Kornela Ujejskiego i Adama Pajgerta. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 15. — J. W. GOMULICKI: Adam Pajgert. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX w. T. 2. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — W. HAHN: Szekspir w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958.

PAPŁOŃSKI JAN (1819–1885)

Krypt.: J. P.

F i l o l o g.

Ur. 21 listopada 1819 w Widzach, woj. wileńskie, w szlacheckiej rodzinie Papłońskich-Witulowiczów. Od 1832 uczył się w gimnazjum w Wilnie, następnie studiował na wydziale filologiczno-historycznym uniwersytetu moskiewskiego. W 1840 był nauczycielem języka rosyjskiego w szkole obwodowej, w 1841 w II gimnazjum w Warszawie. W tym czasie pomagał Samuelowi Bogumiłowi Lindemu przy układaniu słownika porównawczego języków słowiańskich. Od 1842 wykładał język i literaturę rosyjską na kursach pedagogicznych, od 1844 w Szkole Sztuk Pięknych, w czasie 1845-1853 w Gimnazjum Gubernialnym i w Instytucie Szlacheckim. W 1853-1855 był starszym cenzorem i tłumaczem w Radzie Lekarskiej, następnie do 1861 urzędnikiem do szczególnych poruczeń przy Pawle Muchanowie, kuratorze okręgu naukowego warszawskiego. W 1856 odbył podróż na Kaszuby. Zwiedził Toruń, Gdańsk, Słupsk, Szczecin i przysyłał stąd korespondencje do *Gazety Warszawskiej*. W 1861-1864 był wizytatorem szkół w Królestwie Polskim i członkiem Rady Wychowania, w 1859-1867 profesorem literatury rosyjskiej w Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie. Brał udział w organizowaniu Szkoły Głównej, gdzie wykładał gramatykę porównawczą od 1864 do 1871, już po przekształceniu Szkoły na uniwersytet. Od 1864 do 1885 był dyrektorem Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. Rozwijał szeroką działalność społeczną, wydawał podręczniki dla ociemniałych, zajmował się losem nauczycieli prywatnych, w 1870-1876 wydawał *Pamiętnik Warszawski Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych*, był jednym z założycieli Towarzystwa Osad Rolnych. W związku ze sprawowaną funkcją dyrektora Instytutu około 1869 odbył pierwszą, a w 1881 drugą podróż do Skandynawii. Zmarł 28 listopada 1885 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Razuśdzenije o rimskom jewangielii... *Żurnal Ministerstwa Narodnago Proswieszczenija* 1848; odb. Petersb. 1848.
2. Filologiczeskija zamietki o russkom jazykie w swiazi s cerkowno-slawiańskim i drugimi slawiańskimi narieczijami. Pierwoje razuśdzenije. *Żurnal Ministerstwa Narodnago Proswieszczenija* 1854 nr 6; odb. Petersb. 1854.
3. O języku mołdawo-wołoskim. B. m. ok. 1856.
4. Opowiadania z pism polskich wyjęte ku pożytkowi i zabawie młodzieży służącej. W-wa 1857. Wyd. nast.: W-wa 1859.
5. Mapa Sławiańszczyzny lechickiej z wieku X—XII i Prus z wieku X—XIII. Ułożona przez ... wryta przez F. Łozińskiego. W-wa 1862.
6. Lekcja wstępna filologii porównawczej sławiańskiej, miana dnia 9 listopada 1864 r. w Szkole Głównej Warszawskiej. W-wa 1864.
7. Odczyty gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich w ogólności, a sławiańskich w szczególności. W-wa 1865.
8. O początku i różności mowy. Prelekcje publiczne dnia 18 i 22 stycznia 1867 r. *Gaz. Pol.* 1867 nr 22-25; odb. W-wa 1867. Wyd. 2 W-wa 1867.
9. Rękopism psalterza Małgorzaty. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 1; odb. W-wa 1869.
10. Zawiedienija dla głuchoniemych i ślepych w niektórych hosudarstwach zapadnoj Jewropy. Petersb. 1870.
11. Rzut oka na dzieje bułgarskie jako wstęp do nauki języka bułgarskiego. B. m. ok. 1870.
12. Zasady wychowania domowego. Odczyt publiczny ... miany 5 marca 1871 r. W-wa 1871. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1871; wyd. 3 W-wa 1874.
13. Praktyczne prawidła poprawnego pisanja po rusku. Wyd. 2 poprawione i pomnożone. W-wa 1876. Wyd. 3 W-wa 1884.
14. Zasady i zakres wychowania domowego oraz historia metody pogładowej. Odczyty publiczne miane na rzecz Osad Rolnych 1879 r. w d. 18 i 20 marca. W-wa 1879.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1843, 1856-1857; tu m. in.: Odpowiedź na artykuł ... (O słowniku Lindego). 1843 t. 2 s. 129; O Bolesławie Chrobrym nowe świadectwo współczesne. 1856 t. 4), *Czytelnia Niedzielną* (tu: Pamiętniki starego nauczyciela. 1856 nr 1; Pamiętniki starego nauczyciela. 1856 nr 29; Koń Kościuszki. 1857 nr 47), *Gaz. Pol.* (1867, 1871), *Gaz. Warsz.* (1855-1866), *Kłosa* (tu: Samuel Bogumił Linde. 1871 nr 304), *Tyg. Ilustr.* (tu: Franciszek Mikloszycz. 1867 t. 16 nr 425-426), *Żurnal Ministertwa Narodnago Proswieszczenia* (1848, 1856).

Przekłady

Helmold: Kronika sławiańska z XII wieku, przełożona z języka łacińskiego na polski. W-wa 1862.

Listy

1. Do K. W. Wójcickiego 4 listy z 1856-1865 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

2. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1862 oraz list z 1876 i b. d. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6475, 6525.

OPRACOWANIA

Podróż Papłońskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 86. — J. BARTOSZEWICZ: O podróży po ziemi kaszubskiej pana Papłońskiego. Tamże nr 153. — J. I. KRASZEWSKI: (Helmold: Kronika sławiańska. Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 99. — Nekrologi: A. G. *Kronika Rodz.* 1885 nr 24; W. NOWICKI. *Kłosa* 1885 t. 41 nr 1068; W. NOWICKI. *Pam. Warsz. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych* t. 16 (1884/1885); J. STÄTTLER. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 2 nr 155; *Bibl. Warsz.* 1885 t. 4; *Gaz. Pol.* 1885 nr 266; *Kur. Por.* 1885 nr 331; *Wędrowiec* 1885 nr 51; *Ateneum* 1886 t. 1. — T. JAGODZIŃSKI: Mowa pogrzebowa ... nad zwłokami śp. J. Papłońskiego. *Pam. Warsz. Instytutu ...*, jw. — J. KRZYWICKI: Katedra filologii porównawczej języków indoeuropejskich w ogóle, a sławiańskich w szczególności. Profesor J. Papłoński. *Szkoła Główna Warszawska 1862-1869*. T. 1. Kr. 1900. — A. PŁESZCZYŃSKI: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. W-wa 1907. — W. NOWICKI. *Enc. wych.* T. 8 (1912). — J. FABIANI-MADEYSKA: Odwiedziny Gdańska w XIX wieku. Gdańsk 1957 *Bibl. Gdańska. Seria Źródła Hist.* nr 2.

PASZKOWSKI FRANCISZEK (1778—1856)

Krypt.: F. P.

Historyk.

Ur. 1778 w Galicji. Kształcił się na Uniwersytecie Lwowskim. W 1797 zaciągnął się we Włoszech do Legionów Dąbrowskiego. W Mantui wspólnie z Cyprianem Godebskim wydawał ręcznie pisaną *Dekadę Legionową*. W 1802 studiował w Paryżu język arabski. Tu poznał się z Tadeuszem Kościuszką. W 1805 był adiutantem marszałka Joachima Murata, w 1807 wstąpił do wojska Księstwa Warszawskiego. Był szefem sztabu ks. Józefa Poniatowskiego i adiutantem Fryderyka Augusta, księcia warszawskiego. W randze generała brygady odbył kampanię 1812. W bitwie pod Lipskiem dostał się do niewoli rosyjskiej. W 1814 był krótko sekretarzem Komitetu Wojskowego utworzonego przez wielkiego księcia Konstantego. Po powrocie do kraju osiadł na dzierżawie w Poznaniu. W 1816 został wykreślony z szeregów wojska polskiego. Po otrzymaniu kwoty zapisanej mu w testamencie Kościuszki nabył w 1826 wieś Tonie pod Krakowem. W 1838 był w Rzymie, a 1839 w Paryżu. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Zmarł w Krakowie 10 marca 1856.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mowa miana przy założeniu podstawy mogiły na pomnik Tadeuszowi Kościuszce na Górze Bronisławy dnia 16 października 1820. Kr. (1820).

2. O topografii gór. Kr. 1830.

3. Pomysły do dziejów Polski. Dat. 9 stycznia 1838. Wyd. Paryż 1840. (Wyd. bezimiennie).

4. Dzieje Tadeusza Kościuszki, pierwszego naczelnika Polaków. Powst. w kilku

redakcjach uzupełnianych w 1819, 1838, 1850. Wyd. z odpisu autoryzowanego Kr. 1872.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Dekada Legionowa* (współred. 1798-1799), *Rozmaitości* (Lw.; tu: Dziesięciodniowa podróż do Rygi. 1819 nr 36-37).

Prace edytorskie

1. Pamiętnik budowy mogiły Tadeusza Kościuszki. (Kr.) 1826.
2. (T. Jefferson): Listy Jeffersona, prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, do Kościuszki. Wyd. F. Paszkowski (syn?). *Przeł. Pol.* 1878/79 t. 3; odb. Kr. 1879.

Generalowi F. Paszkowskiemu Korbut przypisał dzieło Franciszka Paszkowskiego (syna?

zm. 1883) pt. Książę Józef Poniatowski. *Przeł. Pol.* 1877/78 t. 2-3; odb. Kr. 1878; wyd. nast. Kr. 1898.

Listy

Do W. Wielogłowskiemu 2 listy z 1850. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1828.

OPRACOWANIA

F. WĘZYK: Kajetan Koźmian i Franciszek Paszkowski. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 2. — H. SKIMBOROWICZ: Literaci i artyści polscy zmarli w roku zeszłym. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — L. P. (POWIDAJ): (Dzieje Tadeusza Kościuszki. Rec.). *Przeł. Pol.* 1871/72 t. 4. — J. TRETIK: Finis Poloniae. Kr. 1921 s. 20-30. — *Enc. wojskowa.* T. 6 (1937).

PASZKOWSKI JÓZEF EDMUND (1817—1861)

Tłumacz, poeta.

Ur. w 1817 w Warszawie. Ukończył gimnazjum pijarów. W 1834 wstąpił do służby rządowej w administracji. Pod koniec życia był sekretarzem przy komitecie egzaminacyjnym. Zmarł w Warszawie 19 kwietnia 1861.

Twórczość

1. Wyjątki z powieści: Pustelnik. Urywek z rozmyślań. *Pielgrzym* 1842 t. 3-4.

2. Poezje tłumaczone i oryginalne. W-wa 1842.

Zawartość: kilkanaście wierszy oryginalnych oraz przekłady.

3. Bohdan. Dramat. Fragm. pt. Z poematu oryginalnego Bohdan scena przedwstępna, scena I. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 1; całość nie wyd.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1841, 1844, 1860), *Niezapominajki* (tu m. in.: Zegary. Sonet. 1843; Zwierciadło magiczne. 1845; przedr. *Podarek dla płci pięknej.* T. 2. W-wa 1850), *Pielgrzym* (1842).

Przekłady

1. W. Hugo: Hernani. Dramat w 5 aktach. Fragm. aktu III ogł. *Pam. Sceny Warsz. za r. 1839.* W-wa 1840 s. 140-156; całość wyd. W-wa 1866.

2. J. G. Byron: Kain. Misterium. Wyd. zob. Twórczość poz. 2. Wyd. nast. w wyd.: Wędrowki Childe Harolda. — Dramaty. W-wa 1955.

3. J. G. Byron: Manfred. Wyd. zob. Twórczość poz. 2. Wyd. nast. jw. poz. 2.

4. F. Schiller: Don Carlos. Tragedia w 5 aktach. Fragm. aktu II ogł. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3; całość wyd. W-wa 1842.

5. J. W. Goethe: Faust. Tragedia w 5 aktach. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; fragm. aktu II. *Niezapominajki* 1844; toż przedr. *Podarek dla płci pięknej.* T. 2. W-wa 1850; całość wyd. *Przeł. Pol.* 1881/82 t. 1, 3, 4; 1882/83 t. 1; wyd. osob. Kr. 1882.

6. W. Shakespeare: Juliusz Cezar. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 2.

7. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; wyd. osob. W-wa 1913. Wyd. nast.: W-wa 1925; ze wstępem K. Czachowskiego. Kr. 1929; oprac. R. Jabłkowska. W-wa 1963 *Bibl. Szk.*; toż wyd. 2 W-wa 1964.

8. W. Shakespeare: Koriolan. Tragedia w 5 aktach. (W skróceniu). *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1; wyd. osob. ze wstępem F. Próchnickiego. Lw. 1896 *Bibl. dla Młodzieży* t. 15. Wyd. nast.: Złoczów (1912) *Bibl. Powsz.* nr 881-883.

9. W. Shakespeare: Makbet. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 4; wyd.

- osob. w skróceniu ze wstępem F. Próchnickiego. Lw. 1892. Wyd. nast.: Złoczów (1908) *Bibl. Powsz.* nr 714-715; W-wa 1913 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 172; toż W-wa 1919; oprac. J. Pogonowski. Lw. 1921; oprac. A. Tretiak. Kr. (1921) *BN II*, 16; toż Kr. 1924; toż wyd. 3 Kr. 1927; toż Kr. 1947; toż przejrzane i uzupełnione przez J. Krzyżanowskiego. Wr. 1949; oprac. I. Turowska-Barowa. Kr. 1947; oprac. A. Górski. Kr. 1949; oprac. T. Sinko. Wr. 1951 *Nasza Bibl.*; toż wyd. 2 uzupełnione Wr. 1954; toż wyd. 3 uzupełnione Wr. 1956; toż wyd. 4 uzupełnione Wr. 1957; toż wyd. 5 Wr. 1959; toż wyd. 6 poprawione Wr. 1961; toż wyd. 7 Wr. 1963.
10. W. Shakespeare: Kupiec wenecki. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1; wyd. osob. Złoczów (1908) *Bibl. Powsz.* nr 709-710.
11. W. Shakespeare: Otello. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1; wyd. osob. Złoczów (1908) *Bibl. Powsz.* nr 678-680. Wyd. nast.: W-wa 1913; W-wa 1925 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 175; toż W-wa 1925; oprac. A. Tretiak. Kr. 1927 *BN II*, 42.
12. W. Shakespeare: Ryszard III. Tragedia. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 4; 1860 t. 1, 3; wyd. osob. pt. Król Ryszard III. Tragedia w 5 aktach. Złoczów (1924) *Bibl. Powsz.* nr 1036-1040.
13. W. Shakespeare: Król Lear. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3-4; wyd. osob. Złoczów (1909) *Bibl. Powsz.* nr 728-730; toż wyd. nowe Lw. 1929; pt. Król Lear (Lir). W-wa 1913 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 174; toż W-wa 1925.
14. W. Shakespeare: Burza. Komedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2; wyd. osob. oprac. A. Tretiak. Kr. (1921) *BN II*, 12; toż wyd. 2 przejrzane Kr. 1924.
15. W. Shakespeare: Hamlet, król wic duński. Dramat w pięciu aktach. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1, 3, 4; wyd. osob. oprac. P. Chmielowski. Brody 1902 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 11-12. Wyd. nast.: Złoczów 1908 *Bibl. Powsz.* nr 667-669; W-wa 1913; wyd. 2 W-wa 1925; wyd. 3 W-wa 1951; oprac. W. Lewik. W-wa 1961 *Bibl. Szk.*; toż W-wa 1964.
16. J. W. Goethe: Ifigenia w Taurydzie. *Fragm. ogł. Bibl. Warsz.* 1863 t. 2.
17. W. Shakespeare: Henryk IV. Dramat. Ze wstępem F. H. Lewestama. *Kłosa* 1865 nr 1-2, 4-5, 8-11.
18. W. Shakespeare: Figle kobiet (Wesołe kumoszki windsorskie). Komedia w 5 aktach. W wyd.: *Dzieła dramatyczne...* pod red. J. I. Kraszewskiego. T. 3. W-wa 1877; wyd. osob. Złoczów (1924) *Bibl. Powsz.* nr 1026-1028.
19. W. Shakespeare: Ugłaskanie sekunicy. Komedia w 5 aktach z prologiem. Wyd. jw. poz. 18; wyd. osob. Złoczów (1913) *Bibl. Powsz.* nr 949-950.
20. G. E. Lessing: Natan. Dramat w 5 aktach. W-wa b. r.
21. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Komedia w 5 aktach. W-wa b. r.
- Ponadto przekłady W. Shakespeare'a ukazały się w nast. wyd. zbior.:
- a. *Dzieła dramatyczne*. Przekł. S. Koźmiana, J. Paszkowskiego i L. Ulricha. Z dodaniem życiorysu poety i objaśnień pod red. J. I. Kraszewskiego. T. 1-3. W-wa 1875-1877.
Tu: t. 1: poz. 12, 17; t. 2: poz. 6, 7, 8, 9, 11, 13, 15; t. 3: poz. 10, 14, 18, 19.
- b. *Arcydziela dramatyczne* w przekł. J. Paszkowskiego, S. Koźmiana (i in.) pod red. H. Biegeleisena. T. 1-10. Lw. 1895-1897.
Tu: t. 1: poz. 7, 9, 11, 13, 15; t. 2: poz. 6, 8; t. 3: poz. 17; t. 4: poz. 12; t. 5: poz. 14; t. 6: poz. 18; t. 7: poz. 10, 18.
- c. *Dzieła dramatyczne* w 12 tomach. W oprac. R. Dyboskiego. W-wa 1911-1913.
Tu: t. 4: poz. 18; t. 9: poz. 8; t. 10: poz. 11, 13, 15; t. 11: poz. 7, 9.
- d. *Dzieła dramatyczne*. Wstępem poprzedziła L. Eichhornowa. T. 1. Kr. 1929.
Tu: poz. 9. (Dalsze tomy nie ukazały się).
- e. *Pięć dramatów*. Pod red. W. Lewika. Wstęp J. Parandowskiego. W-wa 1955.
Tu: poz. 7, 9, 15.
- f. *Dzieła dramatyczne*. Przypisy oprac. W. Lewik i A. Staniewska. T. 1-6. W-wa 1958.
Tu: t. 2: poz. 19; t. 5: poz. 6, 7, 8, 9; t. 6: poz. 11, 13, 15.
- g. *Dzieła dramatyczne*. Opracowali S. Helsztyński, R. Jabłkowska, A. Staniewska. I-VI. W czterechsetną rocznicę urodzin Williama Szekspira 1564-1964. Wyd. 2. W-wa 1963-1964.
Zawartość, jw. poz. f.
- Ponadto drobne przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl.*

Warsz. (1841-1842), *Pam. Sceny Warsz. za r. 1839*. W-wa 1840.

L i s t y

1. Do J. I. Kraszewskiego 7 listów z 1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6474.
2. Do A. Wagi z 1850; do K. W. Wójcickiego 11 listów z 1856-1860; do nieznanego adresata z 1860. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

R. ZMORSKI: (Poezje tłumaczone i oryginalne. Rec). *Nadwiślanin* 1841 t. 2 z. 6. — A. T. (TYSZYŃSKI): (Poezje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; przedr. w: *Rozbiory i krytyki*. T. 3. Petersb. 1854 s. 269-273. — (W. SZYMANOWSKI): *Wiadomości literackie*. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 60. — K. KASZEWSKI: *Józef*

Paszkowski. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 90. — K. WŁ. W. (WÓJCICKI): (Nekrolog). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2. — Przekłady Ifigenii w Taurydzie Göthego w języku ojczystym. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — S. TARNOWSKI: *Szekspir w Polsce*. *Przeł. Pol.* 1877/78 t. 1-3; przedr. w: *Studia do historii literatury polskiej XIX w.* T. 4. Kr. 1898. — T. (JESKE) CHOIŃSKI: *Ziarna i plewy*. *Niwa* 1883 t. 23. — L. GERMAN: *Faust Goethego i polskie przekłady tej tragedii*. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1. — W. MATLAKOWSKI: *Wstęp do wyd.: Hamlet*. Kr. 1894. — W. TARNOWSKI: *O polskich przekładach dramatów Szekspira*. Kr. 1914. — W. HAHN: *Shakespeare w Polsce*. Bibliografia. Wr. 1958. — W. LEWIK i A. STANIEWSKA: *Od redakcji*. W: *Dzieła dramatyczne*. T. 1. W-wa 1958. — W. LEWIK: *Wstęp*. W wyd. *Hamlet*. W-wa 1961 *Bibl. Szk.*; toż W-wa 1964.

PASZKOWSKI JÓZEF (starszy) (1787—1858)

Pseud. i krypt.: J. P.; JÓZEF P.; JÓZEF P.....; JÓZEF P.....; OFICER POLSKI.

N a r r a t o r.

Ur. 19 marca 1787 we wsi Stoki, pow. wołkowyski; syn Wincentego i Teodory z Milanów. Pochodził z rodziny drobnoszlacheckiej. Uczył się u bazylianów w Borunach, następnie u dominikanów w Grodnie. Gimnazjum ukończył w Świsłoczy, gdzie utrzymywał się z korepetycji. W 1810 wyjechał do Warszawy i zaciągnął się do wojska Księstwa Warszawskiego. W 1811 przyjęto go do szkoły inżynierskiej w randze podporucznika. Odbił kampanię 1812 i 1813, brał udział w bitwie pod Lipskiem. Został odznaczony złotym krzyżem *Virtuti Militari*. Po klęsce Napoleona zaciągnął się do wojska Królestwa Polskiego i przez pięć lat pełnił służbę w lekkiej artylerii pieszej. W 1820 został wykładowcą artylerii w korpusie kadetów w Kaliszu, a w wolnych chwilach uczył literatury i deklamacji. W 1822-1830 wykładał w szkole aplikacyjnej wojskowej w Warszawie. W 1826 ożenił się z Kornelią Krajewską. W 1830, w stopniu pułkownika, został dowódcą artylerii wałowej w Modlinie. W 1831 zarządzał fabryką prochu w Rudzie obok Marymontu pod Warszawą. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Po upadku powstania porzucił służbę wojskową i od 1833 prowadził w Warszawie założoną przez siebie szkołę męską. W 1837-1842 był inspektorem kursów dodatkowych pedagogicznych w Warszawie. W 1853 zajął się wychowaniem synów Zygmunta Krasieńskiego. Przyjaźnił się z Kazimierzem Brodzińskim, Feliksem Bentkowskim, Ludwikiem Osińskim. Zmarł 7 października 1858 w Cielcach w Kaliskiem, gdzie był nauczycielem młodych Jabłkowskich.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Nauka praktyczna kanoniera*. W-wa 1830.
2. *Wojna w Polsce w roku 1831*. Przez oficera polskiego opisana w roku 1832. Lw. 1861. (Wyd. bezimiennie).

Dedykacja: Wielmożnemu Janowi Hołubowiczowi, jako szanownemu współziomkowi, w dowód prawdziwego poważania tę pracę poświęcam J. P. 1832.

3. *Jenerał Maurycy Hauke*. Dat. 1856. *Ogl. Czas* 1887 nr 191-193, 195-196,

199-201. Przedr. pt. Wspomnienie o jenerale Hauke. *Przeł. Nar.* 1913 nr 7-8.

Drobne opowiadania i gawędy ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album lit.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1848 (tu: Rosół kanonierski), *Album warsz.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1845 (tu: Komorsk. Opowiadanie mojego ojca), *Athenaeum* (tu: Z notatek wojskowego z 1811 roku. 1850 t. 2), *Dzwon Lit.* (tu: O metodach nauczania. 1846 t. 1; Rozmówka na bruku warszawskim. 1853 t. 1), *Enc. powsz.* Glücksberga. T. 1. W-wa 1836 (tu: Armata; Artyleria), *Magazyn Mód* (tu: Pan Marcin Ruszczewski. Gawęda starego szlachcica. 1844 nr 27), *Pielgrzym* (tu: O Janie Śniadeckim. 1842 t. 3; List do ucznia. 1843 t. 1; Jeszcze słów kilka o Janie Śniadeckim. Do M. G. (Grabowskiego). 1843 t. 2; Kobieta! 1844 t. 1; Przypomnienie o Mrozińskim. 1845 t. 1), *Rozrywki dla Młodocianego Wieku* (tu: Przypomnienie Świąt Wielkanocnych w okolicy Stoki z roku 179... Opowiadanie starego gaduły. 1856 t. 1; Do Redaktorki Rozrywek. Listy 1-4. 1858 t. 1, 3, 4), *Snopek nadwiślański*. W-wa 1844 (tu: Gawędka na bruku warszawskim), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1-2. W-wa 1857-1858 (tu m. in.: Kardynalskie buty. Powiastka prawdziwa rozprowadzana przez starego wiarusa; też *Przyj. Dom.* 1858 nr 27).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.: Bajdy żołnierskie. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 34;

P. Wilkońska: Pułkownikostwo Paszkowscy. W książce: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. T. 2.

Poz. 1871 i wyd. nast. (tu: *Moja filozofia*. Dat. 10 listopada 1844);

Wspomnienie o jenerale Blumerze. *Przeł. Nar.* 1913 nr 4;

Wspomnienie o jenerale Sowińskim. *Przeł. Nar.* 1913 nr 6. (Dat. 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718).

Listy

Do C. Walewskiego z 1852; do K. W. Wójcickiego z 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

Nekrologi: J. BARTOSZEWICZ. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 336-337; *Przeł. Poz.* 1858 t. 26; L. JENIKE; Józef Paszkowski. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 25. — K. W. WÓJCICKI: Do redakcji *Tygodnika Ilustrowanego*. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 34. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — P. WILKOŃSKA: Pułkownikostwo Paszkowscy. W książce: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. T. 2. Poz. 1871 i wyd. nast. — T. J. (PAPI): Paszkowski Józef. *Przyj. Dzieci* 1875 nr 37-38. — Paszkowski Osip. *Russkij biograficzny słowar'*. T. 13. Petersburg. 1902. — *Enc. wojskowa*. T. 6 (1937). — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*. — J. W. GOMULICKI: Józef Paszkowski. W: *Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku*. Seria II. W-wa 1960. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: *Listy*. T. 2. W-wa 1960.

PAULI ŻEGOTA (1814—1895)

Krypt.: Ż. P.

Wydawca, historyk.

Ur. 1 lipca 1814 w Nowym Sączu; syn krawca Mateusza i Zofii z Wojciechowskich. Po ukończeniu gimnazjum w Nowym Sączu studiował w 1832-1841 na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. W 1833-1838 pracował jako kopista i tłumacz w księgarni K. Jabłońskiego oraz jako korektor w redakcji *Gazety Lwowskiej*. Od grudnia 1835 do lutego 1836 był więziony na skutek podejrzeń o współautorstwo pamfletu na rząd austriacki. W 1840 redagował *Dziennik Mód Paryskich*. Współpracował również w wydawnictwie *Biblioteka Polska* K. J. Turowskiego. W 1843-1851 był bibliotekarzem u Adama Potockiego w Krakowie. W tym okresie studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz jeździł do Drezna, Berlina, Pragi, Wrocławia i Wiednia. Około 1854 odbył wycieczkę etnograficzną na Spisz. W 1870 został pomocnikiem bibliotekarza

w Bibliotece Jagiellońskiej. Od 1868 był członkiem Towarzystwa dla Historii i Starożytności Śląska we Wrocławiu, a od 1876 członkiem Krajowego Towarzystwa Archeologicznego. Zmarł 20 października 1895 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyjątki z podróży po Galicji odbytej w r. 1831. *Rozmaitości* (Lw.) 1835 nr 47-52 i odb.

2. Pieśni ludu polskiego w Galicji zebrał... Lw. 1838.

Przedmowa dat. Lw. 13 kwietnia 1833.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Stanisławowi hrabiemu na Skrzynnie Dunin-Borkowskiemu, uczonemu wydawcy najstarszego pomnika piśmiennictwa polskiego: Psalterza królowej Małgorzaty, poświęca Żegota Pauli.

3. Pieśni ludu ruskiego w Galicji zebrał... T. 1-2. Lw. 1839-1840.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnym Józefowi i Aleksandrowi hrabiom na Skrzynnie Duninom-Borkowskim poświęca Żegota Pauli.

4. Starożytności galicyjskie. Lw. 1840.

Dedykacja: Wielmożnemu Panu Gwalbertowi Józefowi Pawlikowskiemu, Panu na Medyce, członkowi wielu uczonych towarzystw, gorliwemu miłośnikowi starożytności krajowych i sztuk pięknych, poświęca Żegota Pauli.

5. Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego. W książce: B. Paprocki: Herby rycerstwa polskiego. Kr. 1858-1859 *Bibl. Pol.* z. 1-26.

6. Krzysztof Moniwid Dorohostajski. *Wiad. Numizmatyczno-Archeol.* 1894 nr 3 i odb.

7. Spór o Morskie Oko. *Czas* 1891; odb. Kr. 1891.

Ponadto studia z zakresu historii, etnografii i archeologii. Rkps Bibl. Jagiel. sygn.: 5345, 5362, 5363, 5366, 5370, 5397, 5398, 5399, 5403, 5442, 5446.

Artykuły i rozprawy umieszczał w czasopiśmie: *Album na korzyść pogorzalców*. Lw. 1844 (tu: Zamek odrzykoński), *Czas* (1891), *Dzien. Mód Paryskich* (red. 1840, 1842), *Mnemosyne* (tu: Serbische Volkslieder. 1836), *Lwowianin* (tu: Melstyn. 1837), *Przyj. Ludu* (tu: Klasztor bazylianów w Dobromilu i gruzy zamku Herburtów. 1838-1839), *Rozmaitości* (Lw.; 1835), *Wiad. Numizmatyczno-Archeol.* (1894).

Prace edytorskie

1. J. Gawiński: Poezje z rękopismu dawnego. Lw. 1843.

2. S. Brodowski: Żywoty hetmanów Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego

z materiałów po ... w Podhorcach znalezionych. Lw. 1844. Wyd. 2 Lw. 1850.

3. Pamiętniki do życia i sprawy Samuela i Krzysztofa Zborowskich. Lw. 1846.

4. J. Potocki: Podróż do Turcji i Egiptu z wiadomością o życiu i pismach tego autora. Kr. 1849. Wyd. nast.: Kr. 1924.

5. L. Rzewuski: O dążnościach reorganizacyjnych w społeczeństwie przez autora Projektu Ustawy Gminnej. Kr. 1849.

6. W. Reklewski: Sielanki krakowskie. Kr. 1850.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnej Pani Katarzynie z hrabiów Branickich hrabinie Potockiej, gorliwej miłośniczce i opiekunce piśmiennictwa ojczyźnego, poświęca wydawca.

7. Pamiętniki o wyprawie chocimskiej r. 1621 Jana hrabi z Ostroga, Prokopa Zbigniewskiego, Stanisława Lubomirskiego i Jakuba Sobieskiego. Kr. 1853.

8. W. Łoś: Pamiętniki towarzysza chorągwi pancernej Wł. margrabi Myszkowskiego, wojewody krakowskiego, obejmujące wydarzenia od r. 1646 do 1667, z rękopismu współczesnego dochowanego w zamku Podhoreckim. Kr. 1858.

9. S. Orzechowski: Ziemianin albo rozmowa ojca z synem o sprawie Polski r. 1565. Policja Królestwa Polskiego na kształt Arystotelesowych polityk wypisana 1566. Kr. 1859.

10. Dawid: Psalmi pokutne przekładania Wacława Rzewuskiego i życiorys teoż, wyjęty z żywotów hetmanów Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego ... oraz z kroniki pohoreckiej przez L. R. z dodaniem listu Adama W. Rzewuskiego, k. w., do króla polskiego Stanisława Augusta. Berlin 1860.

11. Codex diplomaticus universitatis studii generalis Cracoviensis continet privilegia et documenta, quae res gestas academiae eiusque beneficia illustrant. Cz. 1-4. Kr. 1870-1884. (Współwydawca: F. Skobel).

12. J. Długosz: Opera omnia cura Alexandri Przędziecki edita tomus X-XIV. Historiae Polonicae libri XII ad veterum librorum manuscriptorum fidem recensuit variis lectionibus annotationibus. T. 1-5. Kr. 1873-1878.

13. Album studiosorum Universitatis Cracoviensis fasciculus 1 et 2 ab anno 1434 ad annum 1489. Z. 1. Kr. 1887.

Przekłady

1. Małe nieszczęścia. Obraz z życia towarzyskiego. Przekł. z franc. *Dzien. Mód Paryskich* 1842 nr 14.
2. W. Hugo: Do mego przyjaciela. Mazepa. On. Rkpsy w Bibl. Jagiel. Fragm. ogł. M. Kocięcka: Nie drukowane przekłady polskie poezji Wiktora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1.

Listy i materiały

1. Do T. Wierzbowskiego z 1882. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 6.
2. Sztambuch Żegoty Paulego. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 5689 ogł. H. Barycz. *Silva Rerum* 1928 z. 4/5; odb. Kr. 1928. Zawartość: wiersze H. Markowskiego, D. Magnuszewskiego, L. Siemieńskiego, H. Skalkowskiego, M. Skalkowskiego, M. Stęczyńskiego, W. Zawadzkiego.

OPRACOWANIA

W. POL: Z wędrówek po ziemi naszej-

1. Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840. W: Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Kr. 1960. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji (1772-1848). Cz. 2. Lw. 1878; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. W. Knot. Kr. 1961. — A. PYPIN i W. SPASOWICZ: Historia sławianskiej literatury. T. 1. Petersburg. 1879. — W. WISŁOCKI: Ocena Kodeksu dyplomatycznego. W wyd.: *Codex diplomaticus ...* Cz. 4. Kr. 1884. —

M. DUBIECKI: Żegota Pauli. *Kłosy* 1887 nr 1153. — (W. WISŁOCKI): Kronika. Żegota Pauli... *Przew. Bibliogr.* 1887 nr 7. — J. KARŁOWICZ: Żegota Pauli. *Wisła* 1888 t. 2 z. 3. — A. PYPIN: Istorija russkoj etnografii. T. 3-4. Petersburg. 1891-1892. — Wspomnienia pośmiertne: K. BARTOSZEWICZ. *Kraj* 1895 nr 42; W. KOROTYŃSKI. *Wędrowiec* 1895 nr 44; I. Tyg. *Ilustr.* 1895 nr 43; R.: Skromny uczony. (Jeszcze raz śp. Żegota Pauli). *Niwa* 1895 nr 29; ZAWISZA. *Głos* 1895 nr 5; *Ateneum* 1895 t. 4; Życie dla wiedzy. Śp. Żegota Pauli. *Biesiada Lit.* 1895 nr 46; *Gaz. Lw.* 1895 nr 244; L. LEPSZY: Żegota Pauli, jego żywot i spuścizna literacka. *Wiad. Numizmatyczno-Archeol.* 1896 nr 30; *Kwart. Hist.* 1896 z. 1. —

W. ANTONIEWICZ: Żegota Pauli w 100 rocznicę urodzin. *Gaz. Lw.* 1914 nr 176-177. — W. ANTONIEWICZ: Żegota Pauli. (Przemówienie wygłoszone w 100 rocznicę urodzin na zebraniu Tow. Numizmatycznego). *Przegl. Powsz.* 1916 t. 131. — H. BARYCZ: Wstęp do wyd.: Sztambuch Ż. Paulego. *Silva Rerum* 1928 z. 4/5; odb. Kr. 1928. — J. ZBOROWSKI: O zapomnianej twórczości Ż. Paulego. *Lud* 1933 t. 32. — H. LIPSKA: Zapomniany badacz przeszłości (Żegota Pauli). *Tydzień Kult.-Lit.* (dod. do *Głosu Narodu*) 1936 nr 4. —

R. GÓRSKI: Ludoznawstwo epoki Mickiewicza. W zbiorze: *Ludowość u Mickiewicza*. W-wa 1958. — M. KOCIĘCKA: Nie drukowane przekłady polskie poezji Wiktora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1. — H. BARYCZ: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska”. W książce: *Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w.* T. 1. Kr. 1963.

PAWLIKOWSKI MIECZYŚLAW (1834—1903)

Pseud. i krypt.: * * *; ♀; ATANAZY; AUTOR „PŁOTEK I PRAWD”; ...aw...; ...aw.; JAN BAR; mp.; M. POLNICZ; MAREK POLNICZ; P.; P. MAŁWIKOWSKI; PSEUDONIM; W. I.; W. J. Poeta, powieściopisarz, publicysta.

Ur. 9 września 1834 w Medyce pod Przemyślem, w środowisku szlacheckim; syn Gwalberta, ekonomisty, badacza i zbieracza starożytności krajowych, założyciela biblioteki, i Henryki z Dzieduszyckich. Kształcił się we Lwowie. Po ukończeniu studiów prawniczych na Uniwersytecie Lwowskim brał udział od 1854 w budzącym się we Lwowie ruchu literackim. Przez jakiś czas przebywał na wsi gospodarując w Medyce. W 1855 wyjechał do Paryża, tam poznał Adama Mickiewicza i Cypriana Norwida. W 1859 ożenił się z Heleną Dzieduszycką. W okresie powstania styczniowego był zastępcą Komisarza Rządu Narodowego na Galicję Wschodnią. Aresztowany 3 marca

1864, został skazany przez sąd wojenny na trzy lata ciężkiego więzienia i przywieziony do fortecy w Ołomuńcu, gdzie przebywał do listopada 1865. Po uwolnieniu wyjechał do żony, do Szwajcarii. W 1868 po paroletnim pobycie za granicą osiadł w Krakowie i poświęcił się działalności publicystycznej. W 1868 brał udział z Maurycem Dzie duszyckim w zawiązaniu Towarzystwa Przyjaciół Oświaty Ludowej. W 1869-1873 był stałym współpracownikiem redakcji *Kraju* i w końcu jego współredaktorem. Od 1882 był stałym współpracownikiem *Nowej Reformy*, ponadto oba te czasopisma subwencjonował. Przyjaźnił się z Henrykiem Schmittem, który opiekował się biblioteką Pawlikowskich, przeniesioną w 1848 z Medyki do Lwowa, i kontynuował prace ojca, uzupełniając księgozbiór nowymi nabytkami. Zmarł 23 grudnia 1903 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętnik pieśniarza. *Nowiny* 1856 nr 8-11; odb. Lw. 1856.

Dedykacja: Przyjacielowi tę pracę chwil kilku nie mojemu zawodowi poświęconych na pamiątkę.

2. Pseudoplotki i prawdy. *Kraj* 1871 nr 69-194; odb. pt. Pseudo. Plotki i prawdy spisane przez Pseudonima. Kr. 1871. Wyd. nowe oprac. T. Romanowicz. Lw. 1904.

3. Ultramontanie i moderanci. *Kraj* 1871 nr 107-116; odb. Kr. 1871.

Przeciwko J. Szujskiemu i Z. Golianowi.

4. Literatura jezuicka w Krakowie. *Kraj* 1872 nr 294-296; odb. 1873.

5. Poezja T. Lenartowicza. *Kraj* 1872.

Przeł. włoskie: A. Wołyński: Le poesie di Teofilo Lenartowicz. Estratto della Rivista Europea. Florencia 1872. — E. Marcucci: Le poesie di Teofilo Lenartowicz. Bologna 1880.

6. Tajemnice pani Krzuckiej. Nowela. *Szkice Społ. i Lit.* 1876; odb. Kr. 1876.

7. Testament Napoleona. Z teki starego szlachcica odpisał Autor „Plotek i prawd”. Lw. 1879.

8. W grudniowe dni. Nowela. *Ateneum* 1881 t. 3; odb. W-wa 1881.

Dedykacja: Sewerowi z serdecznym podziękowaniem za „Przybłądy” przesyła Autor.

9. Druga miłość. Nowela. *Nowa Reforma* 1883 nr 132-141, 143-144.

10. Z wystawy. *Nowa Reforma* 1884 nr 11, 13, 17, 23, 31, 38, 46, 91, 92, 94, 100, 104, 120, 173-174; odb. pt. Z wystawy Towarzystwa Przyj. Sztuk Pięknych w Krakowie. Kr. 1884.

11. Drugi tom. Powieść. Podał do druku Autor „Plotek i prawd”. *Nowa Reforma* 1884 nr 265-283, 286-288, 293-296, 299-300; 1885 nr 1-4, 8-11, 13-19; wyd. osob. Kr. 1885.

12. Adam Belcikowski. *Nowa Reforma* 1887 nr 8-9; odb. pt. Nowa Reforma Adamowi Belcikowskiemu. Kr. 1887.

13. Ave Patria. Wiersze. Kr. 188..

Wg Estr. (1881-1900) III, 353.

14. Nowy Rok. Nowela. *Nowa Reforma* 1890 nr 1; wyd. osob. Kr. 1892 (razem z poz. 15).

15. Lat temu czterdzieści i cztery. Nowela. Dat. 17 marca 1892. Ogl. *Nowa Reforma* 1892 nr 53-71; wyd. osob. Kr. 1892 (razem z poz. 14).

Dedykacja: Janowi Zachariasiewiczowi z wyrazem serdecznego szacunku i przyjaźni Autor.

16. Odzyskana. Nieprawdopodobna nowela. *Nowa Reforma* 1892 nr 214-225.

Współautor: Sewer (I. Maciejowski).

17. W sprawie Towarzystwa Ubezpieczeń. *Nowa Reforma* 1893; odb. Kr. 1893.

18. Baczmań. Szkic powieściowy z ilustracjami Wł. Tetmajera. (Streszczenie). Fragn. ogł. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 37-43; całość wyd. W-wa 1898.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (1881), *Dzien. Lit.* (wiersze, rec. lit. i przekłady w 1856-1859, 1861, 1863, 1866, 1869), *Dzien. Warsz.* (tu: Korespondencje (z Wiednia). 1864-1866), *Echo* (1875-1878; tu m. in.: Dziennikarstwo galicyjskie i jego czytelnicy. 1877 nr 4; Panna kapitanówna. 1878 nr 16-31; toż *Tydzien* (Lw.) 1878 nr 22-36), *Kraj* (Kr.; współprac. 1869-1873; współred. 1873), *Mysł* (1891-1892), *Nowa Reforma* (współprac. 1882-1893; tu m. in. rubryki: Z wystawy. 1884-1886; Zapiski literackie. 1885, 1889; Wiadomości naukowe, literackie i artystyczne. 1890), *Nowiny* (wiersze w 1855-1856; m. in. wiersz: Na Wschodzie. 1855 nr 50), *Opiekun Dom.* (tu: Polowanie na kaczkę za pomocą sztucznej krowy. 1866 nr 5), *Skarbonka. Jednodniówka.* Kr. 1893 (tu: Garść aforyzmów), *Szkice Społ. i Lit.* (1876),

Tęcza. Zbiór poezji. Lw. 1857, *Tydzień* (Lw.; 1878), *Tyg. Ilustr.* (1897), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej (1866-1891).* Kr. 1893 (tu: Kaleyca), *Żart* (Lw.; 1898).

Po śmierci pisarza drobne utwory ogł.: Z pozgonnej teki. *Nowa Reforma* 1904 nr 22 (tu: Czego pragniesz; Największa rozkosz; Jeśli się nie mylę; Zły i dobry; Aforyzmy);

Z teki pośmiertnej Mieczysława Pawlikowskiego. *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 39 (tu: Uspokojenie);

Biesiada Lit. 1905 nr 44 (tu: Myśl więzienna);

T. Estreicher: Jeszcze „Kara Mustafa”. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 40 (tu: Klekot bociani); przedr. *Słowo* (Wil.) 1938 nr 273.

M. Pawlikowskiemu bywa przypisywana broszura Jana Mazura: Nasi ultramontanie, czyli uwagi nad broszurami: Nasi moderanci ks. Z. G. i Przegrana Francji ks. Kalinki. Dat. w Krakowie, d. 13 sierpnia 1871. Wyd. Kr. 1871. (Por. Twórczość poz. 3).

Przekłady

1. E. Castelar: Pizański cmentarz. Przekład M. Polnicza. Lw. 1879.

2. S. Farina: Rozwód. Kr. 1885.

Wydania zbiorowe

Obrazki i opowiadania. Z przedmową H. Gallego. T. 1-2. W-wa 1904 *Bibl. Dziel Wyborowych* nr 350-351.

Zawartość: t. 1: Testament Napoleona; W grudniowe dni; t. 2: Tajemnice pani Krzuciej; Odzyskana.

Przekłady

Czeski: A. Schwab-Polabský: Novely. Autorisovaný překlad. Praga 1887 *Česká rodná bibliotéka* t. 6.

Zawartość: nie zidentyfikowana.

Listy i materiały

1. Do H. Schmitta 70 listów z 1852-1879. Rkps Ossol. sygn. 5913/I.

2. Do A. Wysockiego z 1856. Rkps Ossol. sygn. 6524/II.

3. Do S. Morawskiego z 8 stycznia 1859. Ogł. H. Barycz: Geneza i tło historyczne „Dziewczęcia z Sącza”. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1.

Autograf znajdował się w Bibl. Krajskich sygn. 5117; zniszcz. 1944.

4. Do żony 4 listy z 3 lutego, 9 września, 5 i 20 października 1863; do matki z 22 maja 1864. Fragm. ogł. M. Pawlikowski: Biją w tarabany. *Prosto z mostu* 1936 nr

27; też w książce: Okna. Seria druga. Medyka-W-wa 1936.

5. Do J. I. Kraszewskiego 5 listów i 3 telegramy z 1871-1883. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6525.

6. Do T. Lenartowicza 6 listów z 1873-1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 5.

7. Do I. Maciejowskiego (Sewera) 33 listy z 1879-1892; do P. Chmielowskiego z marca 1881. Ogł. S. Sierotwiński: Korespondencja Ignacego Maciejowskiego (Sewera) z M. Pawlikowskim (1870-1892). W zbiorze: *Miscellanea literackie 1864-1910.* Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 2.

8. Do L. Germana z 1882. Rkps Ossol. sygn. 6413/II.

9. Do A. Asnyka 3 listy z 27 lipca i 27 października 1883, 20 października 1892. Ogł. A. J. Mikulski: Z korespondencji i autografów Adama Asnyka. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 4.

10. Do S. Buszczyńskiego 2 listy z 1885 i 5 listów z 1886. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 3-4.

11. Do T. Wasilewskiego z 1889. Rkps Ossol. sygn. 5157/II.

12. Rozmowa M. Pawlikowskiego z A. Mickiewiczem w 1855. Ogł. M. Pawlikowski: Korespondencja. *Dzien. Lit.* 1857 nr 34; przedr. W. Belza: Kronika potoczna i anegdotyczna z życia A. Mickiewicza. Lw. 1884 s. 214; przedr. S. Pigoń w: A. Mickiewicz: *Dziela wszystkie.* T. 16. W-wa 1933 s. 433-434.

OPRACOWANIA

H. SCHMITT: Listy do żony (1845-1880). Oprac. S. Kieniewicz. Wr. 1961. (Tu listy do Pawlikowskiego z lat 1852-1880). — S. GOSZCZYŃSKI: Do M. Pawlikowskiego list z 25 lipca 1856 i 13 maja 1875. W: Listy Seweryna Goszczyńskiego (1823-1875). Ogł. S. Pigoń. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. — C. NORWID: Do M. Pawlikowskiego list z 1857. Ogł. S. Pigoń: Norwidiana. Listów C. Norwida garść trzecia. *Myśl Nar.* 1936 nr 16. — C. NORWID: Do M. Pawlikowskiego list z 12 marca 1859. *Lamus* 1908/09 z. 1. — F. ZIEMIAŁKOWSKI: Pamiętniki. Część trzecia. Rok 1863. Powst. 1865. Wyd. Kr. 1904. — A. PIŁECKI: (Testament Napoleona. Rec.). *Przeł. Tyg.* 1880 nr 20. — (Drugi tom. Rec.): A. J. COHN. *Prawda* 1885 nr 26; TYMON. *Kraj* 1885 nr 26; *Tyg. Powsz.* 1885 nr 51. — MENENIUSZ

- AGRIPPA (WOŁOWSKI): Plejada polityczna. Mieczysław Pawlikowski. *Przegl. Tyg.* 1886 nr 2. — M. KAMIŃSKI: Z moich wspomnień. Trzech Mieczysławów. *Wędrowiec* 1888 nr 6. — A. SCHWAB-POLABSKY: Mieczysław Pawlikowski. W wyd. przekł.: Nowe. Praga 1887. — A. DOBROWOLSKI: Szkice literackie. *Przegl. Tyg.* 1889 nr 39. (Dot. działalności lit.). — K. CHŁEDOWSKI: Pamiętniki. T. 1. Galicja (1843-1880). Powst. 1897. Wyd. A. Knot. Wr. 1951; wyd. 2 uzup. Kr. 1957. — Wstęp w wyd.: Baczmaha. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 37. — (Baczmaha. Rec.): A. BELCIKOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1898 nr 78; P. CHMIEŁOWSKI. *Kur. Codz.* 1898 nr 234; J. FLACH. *Przegl. Tyg.* 1898/99 t. 2; W. PROKESCH. *Nowa Reforma* 1898 nr 68; * * * (J. TOKARZEWICZ). *Ateneum* 1898 t. 3; J. PAWELSKI. *Przegl. Powsz.* 1899 t. 62. —
- Eksportacja zwłok M. Pawlikowskiego. *Nowa Reforma* 1903 nr 296. — Nekrologi i wspomnienia poświęcone w 1903: PELKA (A. CHOLONIEWSKI). *Kraj* (Petersb.) nr 52; W. PROKESCH. *Nowa Reforma* nr 295; T. ROMANOWICZ: Ze wspomnień osobistych o śp. M. Pawlikowskim. *Nowa Reforma* nr 297-298; *Dzien. Pol.* nr 599; *Gaz. Lw.* nr 295; *Gaz. Pol.* nr 352; *Kur. Lw.* nr 356, 357; *Kur. Warsz.* nr 354; *Naprzód* nr 354; *Nowa Reforma* nr 294; *Słowo Pol.* nr 598, 603; W. FELDMAN. *Krytyka* 1904 t. 1; L. GUMPLOWICZ. *Pravda* 1904 nr 1; p. (W. PROKESCH). *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 1; VESTER (A. SKRZYŃECKI). *Biesiada Lit.* 1904 nr 3, STARY. *Ilustracja Pol.* 1904 nr 1. — H. GALLE: Przedmowa w wyd.: *Obrazki i opowiadania*. W-wa 1904 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 350-351. — T. ROMANOWICZ: *Słowo wstępne*. W wyd.: *Pseudo*. Plotki i prawdy. Wyd. nowe. Lw. 1904. — (Obrazki i opowiadania. Rec.): A. DROGOSZEWSKI. *Książka* 1905 nr 4; WŁAST (M. KOMORNICKA). *Chimera* 1905 t. 9. —
- W. FELDMAN: Stronictwa i programy polityczne w Galicji 1846-1906. T. 1. Kr. 1907. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909. Wyd. Kr. 1936. —
- M. SZUKIEWICZ: Jeszcze o Tadeuszu Pawlikowskim. *Teatr* 1928/29 nr 8. (Sprostowanie tamże nr 10). — A. WŁODARSKI: Materiały do historii rodu Cholewitów Pawlikowskich. W-wa 1929. — S. SIEROTWIŃSKI: Kartka z dziejów przyjaźni (K. Ujejski i M. Pawlikowski). *Głos Lit.-Nauk. Dod. do Głosu Narodu* 1934 nr 247; też *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 37. — S. SIEROTWIŃSKI: Mieczysław Pawlikowski (w stulecie urodzin). *Głos Lit.-Nauk. Dod. do Głosu Narodu* 1934 nr 233. — M. PAWLIKOWSKI: Dumania archiwalne. Biją w tarabany. W książce: *Okna*. Seria druga. Medyka-W-wa 1936. — M. PAWLIKOWSKI: Nieznany Kornel Ujejski. *Przegl. Współcz.* 1936 t. 56 nr 166. — S. WOJSKI: Z okazji „Kara Mustafy”. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 38. — T. ESTREICHER: Jeszcze „Kara Mustafa”. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 40; przedr. *Słowo* (Wil.) 1938 nr 273. — S. GÓRSKI: Dynastia Pawlikowskich. *Obrona Kultury* 1939 nr 6. — S. KIENIEWICZ: Adam Sapieha (1828-1903). Lw. 1939. — J. A. SZCZEPAŃSKI: Tragedia Pawlikowskich (z „Cyklu prawd niemiłych”). *Kamena* 1939 nr 8-10. —
- M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — T. CZAPCZYŃSKI: Listy Marii Konopnickiej do M. Pawlikowskiego. *Łódzkie Tow. Nauk. Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk.* 1957 nr 4. — S. SIEROTWIŃSKI: Korespondencja Ignacego Maciejewskiego (Sewera) z M. Pawlikowskim (1870-1892). W zbiorze: *Miscellanea literackie 1864-1910*. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 2. — S. EILE: Twórczość publicystyczna i literacka M. Pawlikowskiego. *Dat. Kraków*, 1 sierpnia 1958. Maszynopis *Bibl. IBL PAN* nr 169.

PIENKOWSKI KAROL (1836—1877)

Pseud. i krypt.: (:;); BOLESŁAW SĘK; J. S.; K. P.; JÓZEF ŚWIERK; PIK.

Poeta, dramaturg.

Ur. 15 czerwca 1836 we wsi Zawadki pod Turobinem koło Krasnegostawu; syn Jana, oficjalisty ordynacji Zamoyskich, i Franciszki ze Śliwickich. Po przeniesieniu się rodziny do Warszawy w 1846 uczył się w czteroklasowej szkole powiatowej. W 1851 rozpoczął pracę w magistracie, w 1853 wstąpił do wojska. Przebywał w Moskwie; po roku z powodu złego stanu zdrowia wrócił do Warszawy i w 1855 został urzędnikiem w kancelarii ordynacji Zamoyskich. Od 1858 do 1861 studiował prawo na uniwersytecie w Petersburgu, wiosną 1862 udał się do Jeny, gdzie studiował język i literaturę niemiecką, a po roku przeniósł się na uniwersytet w Heidelbergu na wydział filozoficzny. Na wieść

o wybuchu powstania wrócił do kraju i został sekretarzem naczelnika cywilnego województwa krakowskiego; przebywał w Pińczowie lub w Wąchołowie koło Pińczowa. W marcu 1864 udał się przez Drezno i Paryż do Zurychu, gdzie w 1865 współpracował z Agatonem Gillerem w czasopiśmie *Ojczyzna*. W 1866 wyjechał do Paryża. Od 1867 przebywał w Turcji i pracował jako referent do spraw słowiańskich w biurze prasowym tureckiego ministerstwa spraw zagranicznych, od 1869 jako tłumacz prasy słowiańskiej, głównie serbskiej, w konsulacie angielskim w Belgradzie, wreszcie urzędnik w biurze budowy dróg żelaznych w Adrianopolu. W 1871 był nauczycielem języka francuskiego, historii i geografii powszechnej w szkole zakonu oo. zmartwychwstańców w Gabrowej, następnie wyjechał do Ruszczyku na posadę tłumacza w dzienniku urzędowym *Luczaw*. Pod koniec 1871 osiadł we Lwowie i został stałym współpracownikiem *Dziennika Polskiego*. W 1872-1874 przebywał w szpitalu dla umysłowo chorych, potem przebywał jakiś czas w Lipsku i Poznaniu. W 1875, próbując przedostać się nielegalnie do zaboru rosyjskiego, został aresztowany i znajdował się pod nadzorem policji. Chory i bezdomny, zmarł w Szpitalu Ewangelickim w Warszawie 29 marca 1877. Pochowany na cmentarzu na Powązkach we wspólnej mogile dla ubogich.

TWÓRCZOŚĆ

1. Scena za sceną. Szkic dramatyczny w czterech aktach. Dat.: Pisałem w Warszawie d. 10 stycznia 1858 r. Wyst. W-wa 18 lutego 1860. Wyd. W-wa 1861 *Bibl. Teatr.* nr 2.

Dedykacja: Staremu ojcu, towarzyszym młod. myślicielom.
Por. poz. 8.

2. Odrodzony. Komedia w trzech aktach. Treść zapożyczona z powieści J. Kraszewskiego pod napisem „Dziwadła”. Dat. 19 czerwca 1860. Wyd. W-wa 1860 *Bibl. Teatr.* nr 1. Wyst. pt. Dziwadła, czyli Odrodzony. W-wa 1860.

3. Idealni. Dramat w trzech aktach wierszem. Dat. Petersb. 13 grudnia 1860. Fragm. ogł. pt. Wyjątek z trzechaktowego dramatu p. n. „Idealni”. Z aktu drugiego. *Kalendarz ilustr. dla Polek na r. 1861*. W-wa 1861; całość wyd. W-wa 1861.

Dedykacja: w formie listu: Pani A... z T. Mianowskiej.

4. Wybranka. Poemat dramatyczny w 2 obrazach. Dat. 14 lutego 1862. Fragm. (obraz pierwszy, scena I—II) ogł. *Czas* 1862 nr 95-99; całość; w wyd.: Poezje dramatyczne. W-wa 1862 (razem z poz. 5).
Rkps aktu I w Bibl. PAN Kr. sygn. 2703.

Dedykacja: Pannie Marii Karaskiewicz tę o wybranej dziewicy pieśń smutną poświęcam.

5. O zmroku. Dramat w trzech aktach. Dat. Petersb. i W-wa 1862. Fragm. ogł. pt. Wyjątek z dramatu „O zmroku”. Z aktu pierwszego. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862;

całość w wyd.: Poezje dramatyczne. W-wa 1862 (razem z poz. 4).

Dedykacja: Pamięci i sercu Edwarda Jurgensena poświęcam.

6. W chacie i we dworze. Dramat w 4 aktach. Wyst. Lw. 1862. (Współautor W. Zaleska).

Rkps aktu I w Bibl. PAN Kr. sygn. 2703.

7. Cyrograf (kartka z pamiętnika suchotnika) i Z księgi podróżnej. Dat. Genewa, wrzesień 1864. Wyd. W-wa 1869 *Bibl. Kieszonkowa Romansów i Powieści*.

8. Piąty akt „Sceny za sceną”. Komedia w jednym akcie wierszem. Rzecz po latach pięciu. *Tyg. Ilustr.* 1864 nr 231, 234.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2703.

Por. poz. 1.

9. Ośła góra. Urywek z pamiętników wychodźcy. Ogłosił Bolesław Sęk. Dat.: Z...d. 5 marca 1865 r. Wyd. Lipsk 1865.

10. Czarnogóra pod względem geograficznym, statystycznym i historycznym. Skreślił K. P. (Z kartą geograficzną). Lw. 1869.

11. Rozmowa szwaczki z gwiazdą. Obrazek dramatyczny. Wyst. Lw. 1872 z ilustr. muzyczną H. Jareckiego. Wyd. Lw. 1872.

12. Powieści. Lw. 1873 *Bibl. Najciekawszych Powieści i Romansów* t. 40; wyd. 2 Lw. 1875.

Zawartość: Garbusek. Powieść. (*Tyg. Ilustr.* 1870 nr 143-154); Pamiętnik młodej kobiety. (*Tyg. Ilustr.* 1867 nr 413-414, 416-417); Następstwa. Powieść. (*Tydzień Romansów i Powieści* 1871 nr 127-131).

Dedykacja: Z. M. Z., trójcy serc poczytych poświęca Autor.

Pamiętnik młodej kobiety: Pani Marii Sadowskiej (Zbigniewowi) powieść tę na pamiątkę ofiaruje Autor.

13 Dziwny romans. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2704.

14. Początek nieskończonej fantazji. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2704.

15. Poezje. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2702.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Czas* (1862), *Dzien. Lit.* (1864-1867, 1870; tu m. in.: Chłop. Ustęp z poematu. 1866 nr 2; Z poematu „Nawróceni”. 1870 nr 19), *Dzien. Pol.* (1871), *Kalendarz premiowy ilustr.* W-wa 1867 (tu: Z księgi pieśni H. Heinego). *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862; *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek na r. ...* (1861, 1863-1864), *Ojczyzna* (tu art. i wiersze w 1864-1865), *Pismo zbior.* Bendlikon 1865, *Strzecha* (tu: Nad morzem i nad Dunajem. Pamiętnik włóczęgi. 1872 nr 2, 5; Antoni Czajkowski. Wspomnienie pośmiertne. 1873 nr 7), *Tydzień Romansów i Powieści* (1871), *Tyg. Ilustr.* (1863-1870; tu m. in.: Korespondencje w 1864-1866; O szarej godzinie. 1866 nr 359; Diabeł. 1868 nr 33; Sen Iwana Czarnego. 1868 nr 40), *Wieniec* (tu: Pieśń nad kołyską. (Wiersz pod muzykę). 1862 nr 10).

Przekłady

1. G. E. Lessing: Scena z „Fausta”. Faust i siedm duchów. *Tyg. Ilustr.* 1863 nr 199.

2. A. Moreto: Klin klinem (El desden con el desden). Komedia w 3 aktach wierszem. *Kłosy* 1867 nr 111-120.

3. A. Moreto: Król, sędzia, rycerz. Dramat w 3 aktach. *Tyg. Wielkopol.* 1874 nr 37-39. (Nie dokończone).

4. J. Mazurawicz: Śmierć Zmała Agi Cengina. Rkps zaginął.

Listy

1. Do M. Karaśkiewicz 19 listów z 1860-1864; do nieznaney osoby z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2705.

2. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1864-1871 i b.d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6525, 6474.

3. Do Redakcji *Kłosów* z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(Dziwadła, czyli Odrodzony. Rec. teatr.): (J. KENIG?). *Gaz. Warsz.* 1860 nr 275; λ (E. LEO). *Gaz. Codz.* 1860 nr 275; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 275, 276. — (Scena za sceną. Rec. teatr.): A. W. *Gaz. Codz.* 1860 nr 69; λ (E. LEO). *Gaz. Codz.* 1860 nr 48; *Czas* 1860 nr 91; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 53; *Przeł. Powsz.* 1861 nr 75. — (Idealni. Rec.): WALENTY W. *Gaz. Codz.* 1861 nr 212; *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 5. — (W chacie i we dworze. Rec. teatr.). *Dzien. Lit.* 1862 nr 95. — Poezje dramatyczne K. Pieńkowskiego. (O zmroku; Wybranka. Rec.). *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 22-23; (Notatka). *Czas* 1862 nr 244. — (Garbusek. Rec.): P. Chm. (CHMIEŁOWSKI). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3; G. C. *Wiek* 1875 nr 8. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1877: (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* nr 98; (Z. SARNECKI). *Echo* nr 83; (K. W. WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* t. 2; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Przeł. Tyg.* 1877 nr 17; *Tyg. Ilustr.* nr 69. — Znalezione w papierach pozostałych ... *Kur. Por.* 1878 nr 252. (Notatka dot. poematu „Nawróceni”).

S. POMARAŃSKI: Wspomnienie o K. Pieńkowskim. *Mysł Nar.* 1928 nr 14. — J. W. GOMULICKI: Karol Pieńkowski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. W. GOMULICKI: Przypisy. W książce: W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961.

PIETKIEWICZ ANTONI (1823—1903)

Pseud. i krypt.: A. P.; ADAM PŁUG.

Powieściopisarz, poeta, publicysta, tłumacz.

Ur. 23 października 1823 we wsi Zamość, powiat słucki w guberni mińskiej; syn Antoniego, właściciela małego mająteczku, i Zuzanny z Rohozińskich. W 1831, po utracie majątku, rodzina przeniosła się do Żukowego Borku w powiecie słuckim, gdzie ojciec został podłowczym w dobrach radziwiłłowskich. Tam młody Antoni poznał i zaprzyjaźnił się z synem dzierżawcy pobliskiego Załucza, Ludwikiem Kondratowiczem. W 1835-1842 uczył się w gimnazjum w Słucku. Po ukończeniu szkoły pracował jako

guwerner we dworach na Podolu. W 1845 udał się do Kijowa i jako wolny słuchacz wstąpił na wydział filozoficzno-literacki tamtejszego uniwersytetu. Z braku funduszków przerwał studia po roku i został nauczycielem domowym w Dżurynie na Podolu. W 1857 ożenił się z Ludwiką Sierżputowską i wydzierżawił wieś Potok pod Winnicą. W 1859 przeniósł się do Żytomierza, gdzie założył gimnazjum męskie i nawiązał bliskie stosunki z Janem Prusinowskim i Apollem Korzeniowskim. W 1862 została aresztowana i osadzona w więzieniu w Owrczu jego żona za udział w manifestacji patriotycznej. Pietkiewicz, który udał się za nią, został również aresztowany i osadzony w więzieniu ako podejrzany o sprzyjanie powstaniu. Dwa lata spędził w więzieniu kijowskim (1864-1866); nauczył się tam języka angielskiego. Uwolniony w 1866, osiadł w Kamieńcu Podolskim, gdzie w 1868 zmarła mu żona. Od tego czasu zajmował się ponownie guwernerką na Podolu. W 1874 przeniósł się do Warszawy. W 1875 wszedł do redakcji *Kłosów*, a w 1879-1890 był naczelnym redaktorem tego tygodnika. Od dawna zaprzyjaźniony z Józefem Ignacym Kraszewskim, utrzymywał z nim stałe kontakty i był inicjatorem i współredaktorem książki jubileuszowej na cześć pisarza. W 1885 wydał pismo zbiorowe *Dla pogorzalców*. W 1891-1903 był naczelnym redaktorem *Wielkiej encyklopedii powszechnej ilustrowanej*. W 1894-1899 redagował *Wędrowca*. Od 1899 należał do redakcji *Kuriera Warszawskiego*. Obchodził dwa jubileusze: w 1887 czterdziestolecia, a w 1897 pięćdziesięciolecia pracy literackiej. Zmarł 2 listopada 1903 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Góra zamczysko, powieść Burtynika. Powst. Słuck 1841/42. Wstęp ogł. P. Chmielowski: Listy z zakątka. Pierwsze utwory Pługa. *Biesiada Lit.* 1898 nr 23. Poświęcony Władysławowi Syrokomli.

2. O tym, jak ludzie czas zabijają, podróż myśli mojej po ulicach małego miasteczka. Powst. 20 września 1842 w Słucku. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4699. Fragm. ogł. P. Chmielowski, jw. poz. 1.

3. Obłąkany. Poemat. Powst. przed 1844. Rkps, jw. poz. 2. Fragm. ogł. P. Chmielowski, jw. poz. 1, nr 24.

4. Wigilia świętego Jana. Opowiadanie fantastyczne. Dat. 1844 r. 6 maja, Babirów. Wyd. Wil. 1847.

5. Spowiedź. Ustęp z życia mego przyjaciela. Dat. 1848. Ogł. *Athenaeum* 1849 t. 3-5; wyd. osob. Wil. 1850. Przedr. zob. poz. 9.

6. Dzieciobójca. Obrazek z wiejskiego żywota. Dat.: 5 czerwca 1850 w Dżurynie. Ogł. *Athenaeum* 1850 t. 5; odb. Wil. 1851. Przedr. *Nowiny* 1854 nr 124-130; przedr. zob. poz. 9, 15.

7. Gość z grobu. Opowiadanie kościelnego dziadka, powtórzone przez ... Pani A. W. na pamiętkę. Dat. 14 grudnia 1850. Ogł. *Athenaeum* 1851 t. 1; odb. Wil. 1851. Przedr. zob. poz. 9.

8. Zaraza. Obrazek obyczajowy. *Athenae-*

um 1851 t. 3-6; wyd. osob. Wil. 1852. Przedr. zob. poz. 9.

9. Zagon rodzinny. Zbiór obrazków, gawęd, fraszek rymowanych i nierymowanych. T. 1-3. Wil. 1854.

Z a w a r t o ś ć: t. 1: Spowiedź (poz. 5); Dzieciobójca (poz. 6); Gość z grobu (poz. 7); Kara boża, czyli głowa i serce. Opowiadanie żebraka. (Ogł. pt. Głowa i serce. *Opowieść. Bibl. Warsz.* 1853 t. 2); t. 2: Zaraza (poz. 8); Marcin Futornik. Sielanka; t. 3: Urywek wspomnień Imci Pana Jakuba N. Szpargał ze skrzyni mego Dziada; Dziwak. Nieco ziemi, nieco ludzi, wiele bredni. Rymowana proza; Gawędy. Władysławowi Syrokomli na pamiętkę. (Tu: Zukowy Borek. Odpowiedź na gawędę „O moim domku” (Ogł. *Athenaeum* 1849 t. 3); Bezruki. (Z podania gminnego); Kazimierz Wielki, Król Chłopów. (Dat. 1851 17 lutego. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4699); Diabeł i muzykant. (Z podania gminnego); Pliszka i bocian. (Z podania gminnego); Fraszkki ucieszne i żałośnie. (Tu 6 drobnych wierszy, m. in.: Sosna na Podolu. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4699).

D e d y k a c j e:

całość: Rodzinie i przyjaciołom poświęca Autor. t. 1: Pani Adeli Wirgińskiej w dowód wysokiego szacunku i prawdziwej przyjaźni poświęca Autor. Zaraza: P. Wincentemu Świrskiemu na pamiętkę chwil spędzonych z nim w Kamieńcu poświęca Autor.

Marcin Futornik: Pannie Ferdynandzie R. na pamiętkę 30 maja 1852 Autor.

Urywek wspomnień...: Rodzicom i Braciom poświęcam.

Dziwak: Stanisławowi Wirgińskiemu w dowód najserdeczniejszej przyjaźni poświęca Autor.

Fraszki ucieszne i żałośnie: Najlepsze przyjacielowi, najkrewniejszemu krewnemu, samemu sobie poświęca Autor

10. Kłosa z rodzinnej niwy zebrane przez ... Wil. 1856.

Zawartość: Kłosa; Skarby zakłete. (Ogl. równocześnie *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1. W-wa 1857); Mróz, słońce i wiatr. (Podanie gminne); Ptaki mściciele; Świąteczna praca. (Podanie gminne). (*Gaz. Codz.* 1854 nr 72; toż *Nowiny* 1854 nr 36); Próby cierpliwości. (Podanie gminne). (*Dzienn. Warsz.* 1854 nr 132-134; toż *Nowiny* 1854 nr 67-69); Świętokradca. (Podanie gminne). (*Dzienn. Warsz.* 1855 nr 169-171).

Dedykacje:

Kłosa: Do Pani Seweryny z Żochowskich Pruszkowej. (Autorki Domowej zagrody, Dwóch dworów, Powiśla itd.).

Skarby zakłete: Stefanowi Buszczyńskiemu poświęca Adam Pług.

11. Pamiętki domowe. W-wa 1858. Wyd. nast. pt. Głos z Litwy przez autora Kłosa z rodzinnej niwy. Mińsk 1859.

Zawartość: Kilkanaście wierszy m.in.: Do Ignacego Chodźki (por. poz. 15); Pamiętki domowe (por. poz. 15); Elegia pamięci Stanisława Wirgińskiego (przy stawianiu pomnika na jego grobie). (Dat. 1855, 3 czerwca w Murafie na cmentarzu. Ogl. pt. Pamięci Stanisława Wirgińskiego (zmarłego 1855 roku 19 kwietnia) przy stawianiu pomnika na jego grobie. *Gaz. Codz.* 1855 nr 269-270).

Dedykacja: Ignacemu Chodźce w dowód najgłębszego szacunku i na pamiętkę gościny swojej w Dziewiętniach poświęca Autor.

12. Duch i krew. Kilka zarysów z życia towarzyskiego. T. 1-3. Dat.: Skończyłem r. 1859, nazajutrz po ś. Józefie, w Potoku na Podolu. Wyd. Wil. 1859. Wyd. nast.: t. 1-2. W-wa 1897.

Dedykacja: Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu w dowód czci i wdzięczności poświęcam A. Pług.

13. Smętarz. Obrazek fantastyczny. Dat. 1859 r. 25 sierpnia, Żytomierz. Wyd. Kijów 1862.

Dedykacja: Pamięci Stanisława Wirgińskiego poświęca Autor.

14. Drzewo przekłete. Fantasmagoria. *Gaz. Codz.* 1859 nr 198-200; wyd. osob. Żytomierz 1861.

15. Zupelny zbiór pism Adama Pługa. Seria I-II. Tomów sześć. Żytomierz 1862 - Wil. 1863.

Zawartość: S. I: Piastunka. Relikwie z poczynej przeszłości. (*Teka Wil.* 1857 nr 1-2; przedr. *Gwiazda* (Lw.) 1869 nr 9-10, 12-16); Marcin Futornik (por. poz. 9). Bezruki (por. poz. 9); S. II: Słwko wstępne; Krwawy mirt. Opowiadanie starego legionisty. (*Tyg. Mód i Powieści* 1862 dod. do nr 16); Skarby zakłete (por. 10); Kifor. (Treść do powieści ludowej). (Ogl. pt. Kifor obłąkany. (Treść do powieści ludowej). *Po ziarnie. Zbiorek pam.* Wil. 1861); Przejście Pańskie. (Legenda). (*Dzienn. Lit.* 1859 nr 7);

Źródła cudowne. Podanie gminne; Potęga modlitwy i jalmużny; Ofiara złotnika. Legenda ofiarowana do Wieńca St. Jachowiczowi. (Ogl. pt. Ofiara złotnika. Stanisławowi Jachowiczowi ze czcią składa Adam Pług. Dat. Potok pod Winnicą na Podolu. *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 2. W-wa 1858); Kara boża (por. poz. 9); Żukowy Borek (por. poz. 9); Piosnka rodzinna. (Do Ignacego Chodźki) (por. poz. 11); Piosnka rodzinna. (Ogl. pt. Pamiętki domowe, zob. poz. 11); Dzieciobójca (por. 6; por. poz. 9).

Dedykacja Piastunki: Drogiej swej piastunce Elżbiecie Podleskiej w dowód szacunku i wdzięczności poświęca Autor.

Przekł. czeski: Kifor; Krwawy mirt. 1880 (?).

16. Oficjalista. Szkice obyczajowe z niedalekiej przeszłości. *Kłosa* 1866 nr 76 - 1867 nr 130 (z przerwami); wyd. osob. pt. Oficjalista. Powieść. T. 1-3. W-wa 1873. Wyd. nast.: W-wa 1896.

17. Srocza. Obrazek zaściankowy. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 426-431; wyd. osob. Lw. 1869 *Bibl. Mrówki* t. 6. Wyd. nast.: z ilustr. W. Gersona. W-wa 1876; z portretem autora i ilustr. W-wa 1892; W-wa 1896.

Przekł. czeski: J. Hudec: Straka. Přistěnkový obrazek. Praga 1882.

18. Bakalarze. Powieść. *Kłosa* 1868 nr 180-183; 1875 nr 497-547.

19. Przyjaciele. Bajka Krasickiego dialogowana. Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* t. 23.

20. Józef Ignacy Kraszewski. (Życiorys). *Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności literackiej J. I. Kraszewskiego*. W-wa 1880. Uzupełnienia w art. pt. Śp. Józef Ignacy Kraszewski. *Kłosa* 1887 nr 1135-1140, 1156-1161.

21. Trzy legendy z dawnych lat. Według obcych podań opowiedział ... Ilustr. E. M. Andriolli. W-wa 1889.

Zawartość: Matka. (Ogl. z podtyt. Legenda naśladowana według H. C. Andersena. *Kłosa* 1876 nr 560); Siostra Aniela (K. Dickensa); Niezabudka (Goppego).

Dedykacja: Przyjaciółom swoim podolskim płacąc sercem za serce i pamięcią za pamięć poświęca Adam Pług.

22. Tułacz. (Przedmowa). W książce: J. I. Kraszewski: Tułacz. Opowiadania historyczne przez B. Bolesławitę. T. 1. W-wa 1897 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 2.

23. Maria Rodziewiczówna. W książce: M. Rodziewiczówna: Straszny dziadunio. Powieść. W-wa 1898 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 62.

24. Deotyma (Jadwiga Łuszczewska). *Pamiętka jubileuszowa 1852-1897*. W-wa 1900.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1847, 1849-1851), *Bibl. Warsz.* (1853, 1862, 1868, 1876, 1880, 1891, 1897-1898; tu m. in.: Władysław Syrokomla. Wspomnienie pośmiertne. 1862 t. 4), *Biesiada Lit.* (1898, 1901, 1903), *Bluszcz* (1876-1878), *Co Bóg dał*. Kijów 1872, *Czytelnia Niedzielnia* (tu: Gawędy starego Macieja. 1856 nr 21, 28-29, 45; 1857 s. 409; 1858 s. 17), *Dla pogorzalców*. W-wa 1885 (redakcja; tu: Odpowiedź na skargę sieroty), *Dzien. Lit.* (1859-1860, 1862, 1870; tu m. in.: Drzewo święte, fantasmagoria. 1862 nr 1-8), *Dzien. Poz.* (tu: Na cześć Kolumba. 1893 nr 297), *Dzien. Warsz.* (1854-1855), *Dzwonek* (1859, 1867, 1870; tu m. in.: Czudze nie grzeje. Gawęda starego Macieja. 1859 nr 9), *Echo* (1877), *Gaz. Codz.* (1854-1859; tu m. in.: Kto tu bohater? Opowiadanie z prawdziwego zdarzenia. 1854 nr 284-285, 289-291, 293-294, 297, 302; Pogadanka wiejska. 1854, 1856, 1858), *Gaz. Pol.* (1862), *Gaz. Warsz.* (1852-1857, 1887; tu m. in.: Pokój ludziom dobrej woli. 1887 nr 332-335), *Gwiazda* (Lw.; 1869), J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr. na r. ...* (1867, 1873, 1874, 1876, 1877), J. Ungra *Kalendarz warsz. popularno-nauk. ilustr. na r.* (1863-1864, 1867; tu m. in.: Iwaś. Ustęp z powieści pod tyt. Czeladka Boża. (Ducha i krwi seria druga). 1863), *Kalendarz powsz. galicyjski*. Lw. 1860, *Kłosa* (1866-1890; od 1875 członek redakcji; 1879-1890 red. naczelny; tu m. in.: O znaczeniu alegorycznym Burzy Szekspira. 1868 nr 132; Ignacy Chodźko i ogólna charakterystyka pism jego. 1877 nr 619-623; A. E. Odyniec. 1885 nr 1022-1062; Pierwszy i ostatni opłatek. 1886 nr 1121-1122; Majówka. (Wspomnienie szkolne). 1888 nr 1193), *Kronika Rodz.* (1873-1888, 1896, 1903; tu m. in.: Śp. Kajetan Kraszewski. 1896 nr 14; toż *Wędrowiec* 1896 nr 28), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856, 1858-1859; tu m. in.: List Adama Pługa do Feliksa Pietkiewicza. Kilka wrażeń z wycieczek na Litwę. 1858 nr 234-276, z przerwami), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862, *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego*. W-wa 1880 (współredakcja), *Księga pam. ... A. Mickiewicza (1798-1898)*. T. 1-2. W-wa (1898) (tu m. in. w t. 1: Przedmowa: Z poezji Adama Pługa: Na śmierć Władysława Syrokomli; Do Józefa Bohdana Zaleskiego w osiemdziesiąt rocznicę jego urodzin),

Kur. Codz. (1875, 1884, 1895, 1897), *Kur. Warsz.* (1857, 1874, 1884-1903; od 1899 członek redakcji; tu m. in.: Stare drzewo i latorośle. (Przypowieść). 1884 nr 1; Nad Horyniem. Notatki z podróży naokoło... powiatu. 1887 nr 211-212), *Kur. Wil.* (tu: Dziecioł. 1862 nr ?), *Kwiaty i poezje*. Wyd. 2. W-wa 1882, *Kwiaty rodzinne*. Wybór poezji polskiej. W-wa 1882 i wyd. nast.,

Niedziela (1898, 1900), *Nowiny* (1854), *Ognisko Dom.* (1874), *Opiekun Dom.* (1867-1868, 1870-1871; tu m. in.: Światne wychowanie i szkoła nieszczęścia. Obrazek obyczajowy. 1868 nr 36, 38-50), *Pamiętka z jubileuszu Deotymy (1852-1897)*. Kr. 1901 (tu: Przemówienie), *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* (tu: Dzienniczek podróży Antoniego Edwarda Odyńca. R. 3 (1889), *Po ziarnie*. *Zbiorek pam. Wil.* 1861, *Prawda. Książka zbior. dla A. Świętochowskiego*. Lw. 1899 (tu: Militia est vita hominis super terram), *Przeegl. Europejski* (tu: Powiat owrucki jako Ziemia Drewlańska. 1862 t. 1), *Przeegl. Polit., Spół. i Lit.* (1894, 1900, 1902), *Przyj. Dom.* (1864-1865, 1868, 1877), *Przyj. Dzieci* (1861, 1868, 1870-1875, 1886, 1888-1889), *Ruch Muzyczny* (1858-1861), *Skarbnica Naukowa i Powieściowa dla Ludu Polskiego* (1896), *Strzecha Rodz. Kalendarz na r.* (1886-1887, 1889-1890, 1892), *Świat* (Kr.; 1892-1893, 1895), *Świt* (1884-1885),

Teka Wil. (1857), *Tydzień Pol.* (1881), *Tyg. Ilustr.* (1860-1867, 1892-1896, 1902; tu m. in.: Powieści grabarza. I. Dwaj lirnicy. 1862 nr 142-143), *Tyg. Mód* (1862-1863, 1868, 1870), *Tyg. Mód i Powieści* (1872, 1876), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej (1866-1891)*. Kr. 1893 (tu: Sen), *Upominek wil. Pismo zbior. poświęcone J. I. Kraszewskiemu*. Wil. 1879 (tu: Wspomnienie Romanowa), *Wędrowiec* (1890-1899, 1902; red. 1894-1899; tu m. in.: Deotyma (Jadwiga Łuszczewska) 1852-1897. 1897 nr 21-25), *Wieczory Rodz.* (1880, 1883, 1895-1896, 1898, 1900, 1902; tu m. in.: Józef Ignacy Kraszewski. 1880 nr 1-8), *Wielka enc. powsz. ilustr.* (red. nac. 1891-1903), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1-2. W-wa 1857-1858, *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha*. Kr. 1873 (tu: W chatce góralskiej. (Wolny przekład z Heinego), *Zgoda* (Chicago; tu przedruki 1897, 1900-1903), *Zorza* (tu przedruki w 1900-1901).

Ponadto drobne utwory ogł.:

W. Korotyński: *Obrazy z podrzeży Niemna*. (Urywki). *Tyg. Powsz.* 1883 nr 24-25 (tu: Urywek wspomnień z lat dziecińczych

przepędzonych z rodzicami w Żukowym Borku. Powst. 1883);

P. Chmielowski: Listy z zakątka. Pierwsze utwory A. Pługa. *Biesiada Lit.* 1898 nr 23 (tu: fragm. wiersza pt. Bodaj to marzyć! Powst. 16 lipca 1844 w Zawołoczycach; tu również wykaz utworów powst. przed 1844, przygotowanych przez Pietkiewicza do zamierzonego tomiku, dedykowanego L. Kondratowiczowi).

Drobne utwory po śmierci pisarza ogł.:

E. Bogdanowicz (Bożydar): Pamiątki. (W dniu odsłonięcia pomnika A. Pługa). *Kur. Warsz.* 1905 nr 161 (tu: Pamiątki. Dat.: 1859 r., 12 października, Sluck; Nagrobek Wincentemu Korotyńskiemu. Dat.: Warszawa 1891 r.);

Z teki pośmiertnej. *Słowo Pol.* 1906 nr 90 (tu: Wiersz do żony z 1864);

Bajka. *Słowo Pol.* 1906 nr 201;

H. Offmański: Nieznany wiersz A. Pługa. *Nowa Reforma* 1915 nr 230;

K. Pietkiewicz: „Polska intryga”. *Wiad. Lit.* 1932 nr 8 (tu wiersz w jęz. ros. pt. Książ. Powst. 1893; też w przekł. K. Pietkiewicza).

Przekłady

1. W. Hugo: Legenda wieków. Fragm. ogł.: pt. Ubodzy. W książce: W. Hugo: Legenda wieków po polsku przez Adama Pługa i Apolla Nałęcza Korzeniowskiego. Żytomierz 1860; pt. Róża infantki. *Dzien. Lit.* 1860 nr 53; pt. Ropucha. *Dzien. Lit.* 1860 nr 30; pt. Sen Boaza. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862; pt. Ojcobójca. *Kłosa* 1866 nr 51; pt. Ratber. *Co Bóg dał.* Kijów 1872; pt. Po bitwie. *Bluszcz* 1876 nr 23; pt. Sumienie. *Kur. Warsz.* 1888 nr 1.

2. W. Shakespeare: Sonety. Pojedyncze sonety ogł. *Kłosa* 1866 nr 58; *Świt* 1884 nr 21; 1885 nr 12, 16.

3. W. Shakespeare: Burza. Dramat w pięciu aktach. *Kłosa* 1868 nr 132-137, 139-140, 142-143.

4. W. Shakespeare: Król Lir. Tragedia w 5 aktach przetłumaczona wierszem rymowym. *Tyg. Mód* 1870 nr 41-50; wyd. osob. Lw. 1870.

Dedykacja: Drogim współtowarzyszom w nauce angielskiego języka z 1864 roku poświęca Tłumacz.

5. W. Shakespeare: Makbet. Tragedia. *Kłosa* 1871 nr 312-322.

6. L. Ratisbonne: Dziecięcy świątek. I. Modlitwa wieczorna; II. Anioł Stróż;

III. Kurczę i lis. *Przyj. Dzieci* 1872 nr 7-9.

7. A. Puszkina: Eugeniusz Oniegin. Fragm. ogł. P. Chmielowski i E. Grabowski: Obraz literatury powszechnej w streszczeniach i przykładach. T. 2: Czasy nowożytny. W-wa 1896.

Ponadto przekłady drobnych utworów J. Aicarda, Michała Anioła Buonarrotiego, A. M. Duriniego, H. Heinego, T. Moora, A. de Musseta, A. Ch. Swinburne'a ogł.: *Bibl. Warsz.* 1868 t. 1; *Bluszcz* 1876 nr 28; 1877 nr 30; 1878 nr 25-26, 39, 46; J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr. na r. 1868.* W-wa 1868; *Kłosa* 1875 nr 540-541; *Kur. Warsz.* 1900 nr 157; *Tyg. Mód* 1868 nr 1.

Po śmierci pisarza przekł. wierszy z Melodii irlandzkich T. Moora ogł.: *Kur. Codz.* 1905 nr 266; *Kur. Warsz.* 1906 nr 35; *Sowizdrzał* 1916 nr 20-22.

Prace edytorskie

1. M. Stanielewicz: Wężyki. Żytomierz 1861.

Tu obszerna przedmowa pt. Wzmianka o życiu Mieczysława Stanielewicza.

2. A. E. Odyniec: Treny... na zgon córki Antoninki i wnuczki Zosi. Kr. 1886.

3. A. E. Odyniec: Notatki z podróży do Paryża i Londynu. *Kłosa* 1889 nr 1246-1247, 1260, 1262-1264.

4. L. Kondratowicz (W. Syrokomla): Wybór poezyj. Wyd. nowe na rzecz wdowy i sierot autora. T. 1-5. W-wa 1890. (Współwydawca W. Korotyński).

Listy i materiały

1. Do J. Grabowskiego z 1843. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

2. Do J. I. Kraszewskiego 299 listów i telegram z 1846-1887 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6474, 6525.

3. Do P. Wilkońskiej z 1851-1862. Fragm. 22 listów ogł. P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast.

4. Do J. Bartoszewicza 15 listów z 1854-1859. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

5. Do J. Dobrzańskiego z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

6. Do K. Szajnochy 4 listy z 1860-1861. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

7. Do A. Podberęskiego 4 listy z 1869-187x. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1905.
8. Do T. Lenartowicza 39 listów z 1872-1890. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 5.
9. Do T. Lenartowicza z 1873. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.
10. Do S. Buszczyńskiego 9 listów z 1874-1880. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.
11. Do F. Sarneckiego 3 listy z 1876-1877. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1682.
12. Do A. J. Rollego z 1878-1879. Fragm. 11 listów ogł. M. Rolle: W roku jubileuszów. Wiązanka wspomnień. W książce: In illo tempore. Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914.
13. Do T. Wierzbowskiego 2 listy z 1881 i z 1887. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 5, 9.
14. Do Borkowskiej z 1882. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.
15. Do M. Greima z 1883. Rkps Ossol. sygn. 8032/I, II.
16. Do S. Nowińskiego 11 listów z 1883-1887. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.
17. Do J. Lępkowskiego z 1887. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2001.
18. Do W. Kętrzyńskiego 3 listy z 1890-1896. Rkps Ossol. sygn. 6222/II.
19. Do I. Zbiegniewskiej b. d. Rkps Ossol. sygn. 4805/I.
20. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
- 301; (K. WIDMANN). *Dzien. Lit.* 1857 nr 16-18; *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — Pan Pietkiewicz ... *Dzien. Lit.* 1857 nr 150. (Notatka zapowiadająca stałą współpracę z *Dzien. Lit.*). — (Pamiętki domowe. Rec.). *Kronika Wład. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 43. — (W. ZAWADZKI): (Piastunka. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 nr 24. — (Duch i krew. Rec.): (F. S. DMOCHOWSKI). *Kronika Wład. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 43, 47; W. P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 176; E. SIWIŃSKI. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 316-317; F. K. *Czas* 1860 nr 69. [Polemika: Katolik, ale i polski szlachcic. *Dzien. Lit.* 1860 nr 65-66]; H. SCHMITT: List do żony z 1860. Wyd. S. Kieniewicz. W: Listy do żony. Wr. 1961; *Dzien. Lit.* 1860 nr 28; *Gaz. Codz.* 1860 nr 80; G. W. *Gaz. Codz.* 1861 nr 5. — (W. HUGO: Legenda wieków. Rec. tłum.): ×. (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Codz.* 1860 nr 229; J. CHRZĄSZCZ. *Gaz. Warsz.* 1860 nr 278; S. B. *Gaz. Codz.* 1860 nr 228; T. LENARTOWICZ: Listy do J. I. Kraszewskiego z 1861 i 1869. Ogł. w książce: J. I. Kraszewski i T. Lenartowicz: Korespondencja. Wyd. W. Danek. Wr. 1963. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — K. W. WÓJCICKI: Antoni Pietkiewicz (Pług Adam). *Kłosa* 1867 nr 97. — A. ŚWIĘTOCHOWSKI: (Przyjaciele. Rec.). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 45. — P. CHMIEŁOWSKI: (W. Shakespeare: Król Lear. Rec. tłum.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — P. WILKOŃSKA: Adam Pług. W książce: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. G. BEM: Nasi powieściopisarze. Adam Pług. *Opiekun Dom.* 1873 nr 9-11; przedr. w: *Studia i szkice literackie*. W-wa 1904. — A. G. BEM: (Oficjalista. Rec.). *Niwa* 1873 nr 37. —

OPRACOWANIA

- (Spowiedź. Rec.): (K. WITTE). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 272-273; F. Z. (ZIELIŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 2. — Z. FISCH (FISZ): (Zaraza. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1853 nr 156. — W. SYROKOMLA: Wędrowki po moich niegdyś okolicach. Wil. 1853 s. 22-23. — (Zagon rodzinny. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 268; (REDAK.) (A. LESZNOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 260-262; F. H. LEWESTAM. *Gaz. Codz.* 1854 nr 266; W. P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 148-149, 183. — W. SABOWSKI: O słownikach polskich i zbieraniu przysłów. *Gaz. Codz.* 1856 nr 185-186, 188-192. — (Kłosa z rodzinnej niwy. Rec.). Al. N. (NIEWIAROWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 301; (K. WIDMANN). *Dzien. Lit.* 1857 nr 16-18; *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — Pan Pietkiewicz ... *Dzien. Lit.* 1857 nr 150. (Notatka zapowiadająca stałą współpracę z *Dzien. Lit.*). — (Pamiętki domowe. Rec.). *Kronika Wład. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 43. — (W. ZAWADZKI): (Piastunka. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 nr 24. — (Duch i krew. Rec.): (F. S. DMOCHOWSKI). *Kronika Wład. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 43, 47; W. P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 176; E. SIWIŃSKI. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 316-317; F. K. *Czas* 1860 nr 69. [Polemika: Katolik, ale i polski szlachcic. *Dzien. Lit.* 1860 nr 65-66]; H. SCHMITT: List do żony z 1860. Wyd. S. Kieniewicz. W: Listy do żony. Wr. 1961; *Dzien. Lit.* 1860 nr 28; *Gaz. Codz.* 1860 nr 80; G. W. *Gaz. Codz.* 1861 nr 5. — (W. HUGO: Legenda wieków. Rec. tłum.): ×. (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Codz.* 1860 nr 229; J. CHRZĄSZCZ. *Gaz. Warsz.* 1860 nr 278; S. B. *Gaz. Codz.* 1860 nr 228; T. LENARTOWICZ: Listy do J. I. Kraszewskiego z 1861 i 1869. Ogł. w książce: J. I. Kraszewski i T. Lenartowicz: Korespondencja. Wyd. W. Danek. Wr. 1963. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — K. W. WÓJCICKI: Antoni Pietkiewicz (Pług Adam). *Kłosa* 1867 nr 97. — A. ŚWIĘTOCHOWSKI: (Przyjaciele. Rec.). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 45. — P. CHMIEŁOWSKI: (W. Shakespeare: Król Lear. Rec. tłum.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — P. WILKOŃSKA: Adam Pług. W książce: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. G. BEM: Nasi powieściopisarze. Adam Pług. *Opiekun Dom.* 1873 nr 9-11; przedr. w: *Studia i szkice literackie*. W-wa 1904. — A. G. BEM: (Oficjalista. Rec.). *Niwa* 1873 nr 37. —
- A. P. (PILECKI): Adam Pług (Antoni Pietkiewicz). *Warsz. Roczn. Lit.* R. 4 (1874). Dział II. (Wyd. 1875). — (Ignacy Chodźko i główna charakterystyka pism jego. Rec.): (Spr. z odczytu). *Tyg. Mód i Powieści* 1877 nr 18; *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 70; Prelekcje o Ignacym Chodźce. (Streszczenie). *Wiek* 1877 nr 86. — S. TARNOWSKI: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 1; przedr. w: *Studia do historii literatury polskiej*. Wiek XIX. T. 4. Kr. 1898. — Powiastki ukraińskie ... *Kur. Por.* 1880 nr 246. (Dot. przekł. na jęz. czeski Krwawego mirtu i Kifora). — W. CZAJEWSKI: I tego roku przyjeźdźni ... *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 336. (Dot. przekł. czeskiego Sroczi). — T. (JESKE) CHOIŃSKI: (Drzewo święte. Rec.). *Niwa* 1883 t. 24. — W. KOROTYŃSKI: Obrazy z po-brzeży Niemna. (Urywki). *Tyg. Potusz.*

1883 nr 24. — POSEŁ PRAWDY (A. ŚWIĘTOCHOWSKI): Liberał veto. Jak było i jak p. Plug opowiada. *Prawda* 1884 nr 36. (Dot. redaktorstwa Kłósów). — P. CHMIEŁOWSKI: Antoni Pietkiewicz. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. —

Jubileusz 40-lecia pracy literackiej w 1887: W. Cz. (CZAJEWSKI). *Tyg. Powusz.* nr 9; Q (T. CZAPELSKI). *Kur. Codz.* nr 354; J. JELEŃSKI. *Rola* nr 51; T. JESKE-CHOIŃSKI. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 218-220; POSEŁ PRAWDY (A. ŚWIĘTOCHOWSKI). *Prawda* nr 53; *Gaz. Nar.* nr 295; *Gaz. Pol.* nr 290; *Kur. Por.* nr 355; *Kur. Warsz.* nr 355; PRZYJACIEL (J. K. GREGOROWICZ). *Przyj. Dzieci* 1888 nr 6; J. K. GREGOROWICZ. *Tyg. Mód i Powieści* 1888 nr 1; W. KAROLI. *Tyg. Mód i Powieści* 1888 nr 1; *Wis. Życie* 1888 nr 2; *Kronika Rodz.* 1888 nr 1. — KAMIENNY (J. JELEŃSKI): Na posterunku. Pozytywizm p. Haumanusa i konserwatyzm p. A. Pluga w Kurierze Warszawskim. *Rola* 1887 nr 32. — Wł. M. (MALESZEWSKI): W hoteliku A. Pluga. *Biesiada Lit.* 1888 nr 4. — F. RAWITA (GAWROŃSKI): Poeści i powieściopisarze. Adam Plug (Antoni Pietkiewicz). *Świat* (Kr.) 1888 nr 18; *toż Tyg. Ilustr.* 1888 nr 267-268. — Spis uczonych i literatów piszących po polsku. *Ruch. Kalendarz encyklopedyczny na r. 1889*. W-wa 1889. — A. NOWICKI: Z dawnych lat. *Życie* 1889 nr 36. (Dot. Siostry Anieli). — (Trzy legendy. Rec.): (A. MAZANOWSKI). *Przegl. Tyg.* 1889 nr 4; *Ateneum* 1889 t. 4. — (O miłości w poezji romantycznej. Rec.): Odczyty na korzyść Towarzystwa Dobroczynności. *Tyg. Mód i Powieści* 1893 nr 17. — A. NOWICKI: Nasi autorowie. Adam Plug. *Wędrowiec* 1894 nr 44. — KAMIENNY (J. JELEŃSKI): Na posterunku. *Rola* 1896 nr 9. (Dot. artykułu o literatach i dziennikarzach). — (Oficjalista. Rec.): M. Dz. (DZIERŻANOWSKA). *Tyg. Ilustr.* 1896 nr 21; T. JESKE-CHOIŃSKI. *Kur. Warsz.* 1896 nr 124; J. NITOWSKI. *Bluszcz* 1896 nr 25; J. BADENI. *Przegl. Powusz.* 1897 t. 55; W. KARCZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1897 t. 2. — (Duch i krew. Rec.): T. JESKE-CHOIŃSKI. *Kur. Warsz.* 1897 nr 257; m. r. (M. ROLLE). *Gaz. Lw.* 1897 nr 205. —

Jubileusz 50-lecia pracy literackiej w 1897: -b-. *Gaz. Lw.* nr 289; A. DOBROWOLSKI. *Kur. Niedzielnny* nr 51; A. DOBROWOLSKI. *Słowo* nr 290; W. GOMULICKI. *Kraj* nr 29; K. J. JASIŃSKI. *Kur. Niedzielnny* nr 52; K. W. *Kur. Warsz.* nr 350; L. *Kur. Codz.* nr 350; R. *Kur. Warsz.* nr 351; (Wr) (A. SKRZYŃECKI). *Wędrowiec* nr 25; Ant. Sk. (SKRZYŃECKI). *Wędrowiec* nr 52; POSEŁ PRAWDY (A.

ŚWIĘTOCHOWSKI). *Prawda* nr 26, 52. (Spr. z odczytu: B. BIERNACKI: Spóźniona skrucha. *Niwa* 1898 nr 6); X. Y. *Kraj* nr 23; *Dzien. Pol.* nr 165, 352; *Dzien. Poz.* nr 293; *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 743; *Gaz. Lw.* nr 289; *Gaz. Warsz.* nr 337; *Kur. Codz.* nr 351; *Prawda* nr 52; *Przegl. Lit.* nr 24; *Wieczory Rodz.* nr 28; *Przegl. Tyg.* 1898 nr 1; *Wieczory Rodz.* 1898 nr 1. — P. CHMIEŁOWSKI: Listy z zakątka. Pierwsze utwory A. Pluga. *Biesiada Lit.* 1898 nr 23. — C. JANKOWSKI: Powiat oszmiański. Materiały do dziejów ziemi i ludzi. Cz. 4. Petersburg. 1900. — K. KORWIN-PIOTROWSKI: Prasa polska na przełomie dwóch stuleci. Szkice i sylwetki. Antoni Pietkiewicz. *Tyg. Pol.* 1900 nr 47. — (Deotyma. Rec.): *Biesiada Lit.* 1900 nr 44; Na werandzie. (Pogawędka). *Bluszcz* 1900 nr 45; Ign. Ch. (CHRZANOWSKI). *Książka* 1901 nr 2; *Gaz. Pol.* 1901 nr 8. — Z. KOŚCIEŃ: Z końcem wieku. Ze wspomnień dziennikarza. *Rola* 1901 nr 25-26, 30. (A. Plug jako red. Kłósów — zachowawca). —

80-lecie urodzin w 1903: I. BALIŃSKI. *Słowo* nr 252; St. G. (GĘBARSKI). *Przyj. Dzieci* nr 44; S. LIBICKI. *Kur. Codz.* nr 293; J. ŁUSZCZEWSKA (DEOTYMA). *Biesiada Lit.* nr 43; Plug i Pruszkowa. *Przegl. Polit., Spol. i Lit.* nr 254; *Kur. Codz.* nr 294; *Ziarno* nr 44. —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1903: ALBERTUS. *Kraj* nr 49; I. BALIŃSKI. *Wieczory Rodz.* nr 46; Bożydar (E. BOGDANOWICZ). *Kur. Warsz.* nr 304; Z. D. (DEBICKI). *Gaz. Pol.* nr 302; QUIS (M. GAWALEWICZ). *Bluszcz* nr 45; W. GOMULICKI. *Tyg. Ilustr.* nr 45; przedr. w książce: Kłós z polskiej niwy. W-wa 1912; przedr. w książce: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961; W. JABLONOWSKI. *Gaz. Pol.* nr 300; W. KOROTYŃSKI. *Kur. Warsz.* nr 303; S. LIBICKI. *Kur. Codz.* nr 306; M. M. Zorza nr 45; W. MALESZEWSKI. *Biesiada Lit.* nr 45; W. Pr. (PROKESCH). *Nowa Reforma* nr 252; W. Pr. (PROKESCH). *Zgoda* (Chicago) nr 48; Wer. (A. SKRZYŃECKI). *Gaz. Warsz.* nr 291; X. H. S. *Kronika Rodz.* nr 46; *Bibl. Warsz.* t. 4; *Czas* nr 252; *Dzien. Pol.* nr 512; *Gaz. Lw.* nr 252; *Gaz. Nar.* nr 302; *Kronika Rodz.* nr 44; *Książka* s. 413; *Kur. Codz.* nr 303-305; *Kur. Lw.* nr 306; *Kur. Pol.* nr 305; *Kur. Por.* nr 305; *Kur. Warsz.* nr 304; *Prawda* nr 45; *Rola* nr 45; *Słowo Pol.* nr 512; *Tydzień* (Piotrków) nr 45; *Tydzień* (Lw.) nr 45; *Tyg. Mód i Powieści* nr 45; *Wędrowiec* nr 45; *Zgoda* (Chicago) nr 47; *Ziarno* nr 45; A. Č. (ČERNÝ). *Slovanský přehled* 1904 s. 135-136; W. MALINOWSKI. *Bulletin Polonais littéraire,*

scientifique et artistique 1904 nr 57-58. — Pogrzeb A. Pietkiewicza w 1903: *Kur. Pol.* nr 307; *Kur. Por.* nr 307; *Kur. Warsz.* nr 306. —

Pomnik A. Pługa. *Ziarno* 1904 nr 7; 1905 nr 24. — S. ZDZIARSKI: Ludowość w poezji polskiej XIX w. Okruszyny badań. *Lud* 1904 t. 10; odb. Lw. 1904. — E. BOGDANOWICZ (BOŻYDAR): Pamiątki. (W dniu odsłonięcia pomnika A. Pługa). *Kur. Warsz.* 1905 nr 161. — Pamięci A. Pługa. Pomnik w kościele Św. Krzyża w Warszawie. *Praca* (Poz.) 1905 s. 885. — Uczczenie pamięci Pługa w Łodzi. *Biesiada Lit.* 1905 nr 46. — M. ROLLE: W roku jubileuszów. Wiązanka wspomnień. W książce: *In illo tempore*. Szkice historyczno-literackie. Brody-Łw. 1914. — W. TARNAWSKI: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — M. OFFMAŃSKI: Nieznany wiersz A. Pługa. *Nowa Reforma* 1915 nr 230. —

Z. DĘBICKI: Pamięci A. Pługa. Stulecie urodzin. Dwudziestolecie zgonu. *Kur. Warsz.* 1923 nr 304. — Z. MİR: W 25 rocznicę zgonu A. Pługa. *Kur.*

Warsz. 1928 nr 304. — A. KRAUSHAR: Wtorki Marii Ilnickiej. W książce: *Polki twórcze czasów nowszych*. Seria I. W-wa 1929. — Z. WASILEWSKI: Na widowni. Wspomnienie o J. Jeleńskim i A. Pługu. *Myśl Nar.* 1934 nr 24. —

J. W. GOMULICKI: Adam Pług (Antoni Pietkiewicz). W książce: *J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku*. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — W. HAHN: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958. — I. MACIEJEWSKA: Sylwetka literacka A. Pługa. *Pam. Lit. R.* 49 (1958) z. 1. — J. W. GOMULICKI: Adam Pług. W: *Iskry z popiołów*. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: *P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*. — Z. ŻYDANOWICZ: Recepcja „Legendy wieków” w Polsce. *Przegl. Hum.* 1959 nr 5. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: *N. Żmichowska: Listy*. T. 2. Wr. 1960.

PIETRASZKIEWICZ ONUFRY (1793—1863)

Pseud.: NUFR.; STRYJASZEK.

Poeta, archiwista Filomatów.

Ur. w 1793; pochodził z niezamożnej rodziny szlacheckiej zamieszkałej w Szczuczynie w powiecie lidzkim. Po ukończeniu szkoły średniej i kilkuletnim zajmowaniu się guwernerką, m. in. u Domejków w Szczuczynie, od 1816 studiował na Uniwersytecie Wileńskim na wydziale nauk fizycznych i przyrodniczych. Jednocześnie pracował zarobkowo w tzw. „Masie Radziwiłłowskiej”. Był jednym z założycieli i najczynniejszych członków Towarzystwa Filomatów. Jako archiwista Towarzystwa gromadził bardzo starannie wszelkie dokumenty jego działalności. W 1820 uzyskał stypendium i wyjechał do Warszawy, ażeby na tamtejszym uniwersytecie uzyskać dyplom magistra filozofii. W 1821-1822 był nauczycielem szkoły wojewódzkiej w Lublinie tytułem ekwiwalentu za korzystanie ze stypendium. W 1823 wrócił do Wilna i nadal pracował w „Masie Radziwiłłowskiej” zajmując się równocześnie żywo związkami młodzieży. Po procesie Filaretów został administracyjnie zesłany do Moskwy, gdzie w 1824-1831 przebywał jako adiunkt tamtejszego uniwersytetu dla odslużenia stypendium rządowego pobieranego w Warszawie. Po wybuchu powstania listopadowego oskarżony został o współdziałanie ze spiskiem wojskowych, pragnących wziąć udział w walce, i skazany na śmierć. Ułaskawiony 13 stycznia 1832, zesłany został na Sybir. Tam osiedlił się w Tobolsku. W 1841 uzyskał pozwolenie na wstąpienie do służby państwowej, w 1860 uzyskał zezwolenie na powrót do kraju. Osiedlił się w Wilnie i resztę życia spędził na porządkowaniu archiwum Filomatów przechowanego w rodzinie. Zmarł 7 grudnia 1863.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumanie u rozwalin zamku Gedymina. Duma czytana na posiedzeniu Filomatów 11/23 listopada 1817. Fragm. ogł. J. Tre-

tiak: *Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821*. Kr. 1917; całość ogł. J. Czubek: *Archiwum Filomatów*. Cz. 3: *Poezja Filomatów*. T. 1. Kr. 1922.

2. Śpiew o Lechu. Duma czytana na posiedzeniu Filomatów 6/18 stycznia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 8/20 listopada 1819. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

3. Odjazd Haliny. Sielanka czytana na posiedzeniu Filomatów 10/22 lutego 1818. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1; przedr. A. Łucki: Towarzystwo Filomatów. Kr. 1924 *BN I*, 77; przedr. P. Hertz: Zbiór poetów polskich XIX w. T. 1. W-wa 1959.

4. Kapiel Neryny. Czytana na posiedzeniu Filomatów 31 marca / 12 kwietnia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 8/20 lutego 1820. Ogł. J. Czubek pt. Kapiel, jw. poz. 1.

5. Modnicki do Wojewodzica. Darowany Towarzystwu Filomatów w pierwszych miesiącach 1818, czytany następnie na posiedzeniu Związku Przyjaciół 11/23 października 1819. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

6. Bromir, Dobrosław, Ludomił i Włodek. Sielanka czytana na posiedzeniu naukowym Wydz. II 22 września / 4 października 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 1/13 marca 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

7. Kupała. Sielanka czytana na posiedzeniu Filomatów 12/24 grudnia 1818 i na posiedzeniu naukowym Wydz. II 26 grudnia 1819 / 7 stycznia 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

8. Powrót Wizbora. Sielanka czytana na posiedzeniu naukowym Wydz. II 17 / 29 grudnia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 26 kwietnia / 8 maja 1819. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

9. Jamb dla Adama wygłoszony 24 grudnia 1819 / 5 stycznia 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1 t. 2.

10. Włodek i Wawrek. Czytany na posiedzeniu Filomatów 4/16 kwietnia 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

11. Mowa na całowaniu d. 17/29 maja 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1 t. 2.

12. Śpiew o Halinie. Dat. Lublin 1822. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

Tytuł nadany przez wydawcę.

13. Grobowiec pod górą. Dat. Lublin, lipiec 1822. Ogł. J. Tretiak w dod. do książki: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821. Kr. 1917; ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

14. Konik. Powst. ok. 1826. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

Ponadto krytyki utworów innych filomatów, m. in. krytyka rozbioru „Jagiellonidy” D. Tomaszewskiego przez Adama Mickiewicza, wygl. na posiedzeniu Filomatów 26 maja / 7 czerwca 1818; rozprawy o teorii elektryczności (1818-1819).

Drobne wiersze ogł. *Tyg. Wil.* (1817 t. 3 (tu: Strumyk, fiołek i róża — nr 61; Niesłuszna skarga — nr 78; Wioska — nr 78; Do. — nr 78).

Spis utworów podają: J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 1. Kr. 1922; A. Łucki: Towarzystwo Filomatów. Kr. 1924 *BN I*, 77; A. Witkowska: Wybór pism Filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817-1823. Wyd. 2 zmienione. Wr.-Kr. 1959 *BN I*, 77.

Przekłady

H. Völker: Technologia do użycia w domowym gospodarstwie. T. 1-2. Wil. 1830.

Listy i materiały

1. Do J. Jeżowskiego 3 listy z 1818-1821; do J. Czeczota 24 listy z 1819-1822; do A. Mickiewicza 20 listów z 1819-1822; do S. Kozakiewicza 4 listy z 1820-1823; do T. Zana 3 listy z 1820; do F. Malewskiego 2 listy z 1821, 1822; do T. Łozińskiego z 1823. Ogł. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 1: Korespondencja 1815-1823. T. 1-5. Kr. 1913.

2. Archiwum Filomatów. Cz. 2: Materiały do historii Towarzystwa Filomatów. T. 1-3. Wyd. S. Szpotański i S. Pietraszkiewiczówna. Kr. 1920, 1921, 1934.

3. Towarzystwo Filomatów. Wyd. A. Łucki. Kr. 1924 *BN I*, 77.

Wybór dokumentów, korespondencji i twórczości.

4. Wybór pism Filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817-1823. Oprac. A. Witkowska. Wyd. 2 zmienione. Wr.-Kr. 1959 *BN I*, 77.

Wybór dokumentów i korespondencji.

OPRACOWANIA

A. MICKIEWICZ: Uwagi nad „Dumaniem u rozwalin zamku Giedymina”. Powst. 1817. Wyd. w: Nieznane pisma A. Mickiewicza (1817-1823). Z Archiwum Filomatów wydał J. Kallenbach. Kr. 1910. — E. FELIŃSKA: Wspomnienia z podróży do Syberii i pobytu w Berezowie. *Athenaeum* 1849 t. 4; przedr. w książce: Wspomnienia z podróży do Syberii, pobytu w Berezowie i w Saratowie. T. 1. Wil. 1852 s. 35. — J. PRUSINOWSKI: Kilka wspomnień z młodości A. Mickiewicza 1798-1855. *Gaz. Codz.*

1860 nr 44. — I. DOMEJKO: Filareci i Filomaci. List. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872. Poz. 1872*; odb. Poz. 1872; przedr. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916; przedr. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — A. GILLER: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocznicę 1772 r. Poz. 1872.* — E. T. MASSALSKI: Z pamiętników (1799-1824.) Powst. przed 1879. Ogl. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — Z. LIBROWICZ: Polacy w Syberii. Kr. 1884. — P. CHMIEŁOWSKI: Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki. T. 1. W-wa-Kr. 1886. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz własnych wspomnień. T. 1. Poz. 1890; wyd. 2 Poz. 1929. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — S. PIETRASZKIEWICZÓWNA: Dzieje Filomatów w zarysie. Słowo wstępne J. Kaltenbacha. *Przeł. Powsz.* 1909 t. 102-104; 1910 t. 105; 1911 t. 109; wyd. osob. Kr. 1912. — J. KALLENBACH: Ród filomatów. *Bibl. Warsz.* 1914 t. 1 i odb. — J. KLEINER: Wśród filomatów. *Kronika Powsz.* 1914 nr 1-3. — M. SZYJKOWSKI: Wileńscy przyjaciele Mickiewicza. *Krytyka* 1914 nr 6. — H. MOŚCICKI: Ostatni pobyt Mickiewicza w Wilnie. W książce: Pod znakiem Orła i Pogoni. W-wa 1915; toż wyd. 2 zmienione Łw. 1923. — J. TRETIAK: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821. Kr. 1917. — S. SZPOTAŃSKI: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 1: Racjonalizm i romantyzm. W-wa 1921. — A. ŁUCKI: Wstęp i oprac. wyd.: Towarzystwo Filomatów. Kr. 1924 BN I, 77. — M. JANIK: Dzieje Polaków

na Syberii. Kr. 1928. — Z. JABŁOŃSKA-ERDMANOWA: Oświecenie i romantyzm w stowarzyszeniach młodzieży wileńskiej na początku XIX wieku. Wil. 1931. — S. STANKIEWICZ: Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej. Wil. 1936. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

S. KAWYN: Mickiewicz wśród filomatów i filaretów. W książce: Z badań nad legendą Mickiewiczowską. Studia i szkice fenograficzne. Lubl. 1948 *Tow. Nauk. KUL* 3. — J. KLEINER: Mickiewicz. T. 1. Wyd. 2. Lubl. 1948. — L. GOMOLICKI: Dziennik pobytu A. Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — M. DERNAŁOWICZ, K. KOSTENICZ, Z. MARKOWIECKA: Kronika życia i twórczości Mickiewicza. Lata 1798-1824. W-wa 1957. — S. ŚWIRKO: Filomaci a folklor. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza. W-wa 1958. — A. WITKOWSKA: Wstęp i oprac. wyd.: Wybór pism Filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817-1823. Wyd. 2 zmienione. Wr.-Kr. 1959 BN I, 77. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — Z. KAWYN-KURZOWA: Język filomatów i filaretów. Przyczynek do dziejów języka polskiego XIX wieku. Słowotwórstwo i słownictwo. Wr. 1963. — K. MĘŻYŃSKI: Adam Mickiewicz a Godfrey Ernest Groddeck. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 1963 z. 5. Gdańsk 1963. — W. OSTROWSKI: Walter Scott w Polsce 1816-1830. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 29. *Filologia*. Łódź 1963.

Zob. również FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI.

PIOTROWSKI RUFIN (1806–1872)

Pseud.: Ks. PLEBAN SPOD ŚREMU.

Pamiętnikarz.

Ur. 1806 w miasteczku Malin, pow. radomyski na Ukrainie; syn Józefa i Agnieszki Żakusiło. Pochodził z rodziny drobnomieszczańskiej. Uczył się w szkołach bazylianów w Kaniowie. W powstaniu listopadowym walczył w korpusie generała Józefa Dwernickiego na Wołyniu, później w dywizji generała Macieja Rybińskiego w bitwach pod Ostrołęką i Warszawą. Po upadku powstania emigrował do Francji. W 1837 został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W 1843 wyjechał jako emisariusz ochotnik do kraju z paszportem angielskim na nazwisko Józefa Catharo. Przebywał w Kamieńcu Podolskim i utrzymywał się z lekcji języka francuskiego. W grudniu 1843 został aresztowany i odstawiony do Kijowa, a w lipcu 1844 wywieziony na roboty do Tary na Syberii. W lutym 1846 uciekł i przez Irbit, Wielki Ustig, Archangielsk, Petersburg, Ryge, Kró-

lewiec wrócił 22 października tegoż roku do Paryża. W 1848 przebywał w Galicji, po czym znów znalazł się w Paryżu. Do 1868 był profesorem w szkole polskiej na Bati-gnolles, następnie wrócił do Galicji i został nauczycielem domowym w Błoniu pod Tar-nowem. Ożenił się mając lat 64 z Anielą ze Stachowiczów Zaborowską. Zmarł 20 lipca 1872.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętniki z pobytu na Syberii. Powst. Altwasser 15 VIII 1848 - Bruksela 9 III 1850. Fragm. ogł. *Przegl. Poz.* 1851 t. 1; całość t. 1-3 wyd. Poz. 1860-1861. Wyd. nast.: t. 3 oprac. J. Czubek pt. Ucieczka z Syberii przez niego samego opowiedziana. Kr. 1902 *Wyd. Kr. Tow. Oświaty Lud.*

Przekł. ang.: E. S.: My Escape from Siberia. Londyn 1863. — The Story of a Siberian Exile. Londyn 1863.

Przekł. duński: Kopenhaga 1862.

Przekł. franc.: J. Klaczko: Souvenirs d'un Sibérien. Paryż 1880; wyd. 2 Paryż 1888. — Mémoires d'un déporté en Sibirie. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 478; zniszcz. 1944.

Przekł. holenderski: Kampen 1864.

Przekł. niem.: L. Koenig. T. 1-2, Poz. 1862.

Przekł. norweski: Z przedmową K. Hamsuna. 1934.

Przekł. ros.: Nordkoeping 1863.

Przekł. szwedzki: Sztokholm 1863.

2. Przygody na Sybirze. Opowiedział dla ludu i młodzieży ks. Pleban spod Śremu. Poz. 1869. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1877; wyd. 4 poprawione Poz. 1893.

Listy

1. Do Zjednoczenia Emigracji Polskiej, Centralizacji TDP i W. Darasza, m. in. z 1846. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Bati-gnolskie; zniszcz. 1944.

2. Do W. Wielogłowskiego z 1851. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1828.

3. Do Br. Zaleskiego z 1865. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2440.

4. Do J. N. Janowskiego z 1866. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

5. Do J. Klaczki b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2301.

OPRACOWANIA

(Pamiętniki. Rec.). *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 82-86. — W. CZARTORYSKI: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1861-1862. Wyd.

w książce: Pamiętnik 1860-1864. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — N. W. BIERG: Zapiski o polskich zagovorach i wosstaniach 1831-1862. Moskwa 1873; przekł. pol. pt. Pamiętniki o polskich spiskach i powstaniach 1831-1862. Kr. 1880; wyd. nast. pt. Zapiski ... T. 1-3. W-wa 1906 *Bibl. Dziel Wyborowych* nr 439, 441, 442. — F. HABURA: Mowa przy odstonięciu i poświęceniu grobowca śp. R. Piotrowskiego na cmentarzu tarnowskim. Tarnów 1876. — W. CZARTORYSKI: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — (J. CZUBEK): Wstęp do wyd.: Ucieczka z Syberii. Kr. 1902. — M. ROLLE: (Ucieczka z Syberii. Rec.). *Gaz. Lw.* 1902 nr 168. — M. JANIK: Literatura polska syberyjska. *Złoczów 1907 Charakterystyki Lit. Pisarzów Pol.* — Z. WYRWICZ: Sybiracy. Kartki z niedoli wygnańców polskich. *Biesiada Lit.* 1907 nr 13-16, 19, 21. — W. MICKIEWICZ: Emigracja polska 1860-1890. Kr. 1908. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — J. KUCHARZEWSKI: Od białego caratu do czerwonego. T. 3. Lata przełomu. Romanow, Pugaczew czy Pestel. W-wa 1928. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batiognolskiej. W-wa 1933. — B. ROSENMEER: Knut Hamsun i Rufin Piotrowski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 40. — J. SOKULSKI: R. Piotrowski i jego pamiętniki. *Sybirak* 1936 nr 4. — W. POBÓG-MALINOWSKI: Polacy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1938 t. 66 nr 195-197. — W. DZWONKOWSKI: Na marginesie monografii o ruchach rewolucyjnych w Królestwie Kongresowym w latach 1835-1845. *Mysł Współcz.* 1948 z. 11/12. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — N. GRUSS: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

PLEBAŃSKI JÓZEF KAZIMIERZ (1831–1897)

Krypt.: J. K. P.

Historyk, pedagog.

Ur. 1 marca 1831 w Bystrzycy, pow. mogilnicki; syn Jana i Katarzyny. W 1833 stracił ojca. Uczył się początkowo w Mogilnie, gimnazjum ukończył w Trzemesznie. W tym czasie umarła mu matka. Od 1852 studiował filologię klasyczną i historię powszechną na uniwersytecie wrocławskim, tu słuchał m. in. wykładów Ryszarda Roepella, następnie przeniósł się na uniwersytet berliński, gdzie był uczniem m. in. Leopolda Rankego. Równocześnie pracował w Bibliotece Królewskiej. Po otrzymaniu stopnia doktora filozofii w 1855 został nauczycielem gimnazjalnym w Lesznie, a w 1859 we Wrocławiu. Powołany przez Aleksandra Wielopolskiego do Warszawy, wykładał początkowo, w latach 1861–1862, na kursach przygotowawczych metodologię i encyklopedię nauk akademickich, od 1862 do 1869 był profesorem historii powszechnej w Szkole Głównej. Po ustąpieniu z katedry zamieszkał w majątku własnym Izdebnie, w powiecie błońskim pod Warszawą. W 1878–1886 był radcą Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. W 1880–1890 stał na czele zespołu redakcyjnego *Biblioteki Warszawskiej*, brał również czynny udział wspólnie z Tadeuszem Lubomirskim, Edmundem Stawiskim i Stanisławem Przysiańskim w redagowaniu *Encyklopedii wychowawczej*. Zmarł 20 sierpnia 1897 w Izdebnie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Commentatio historica de successoris designandi consilio vivo Joanne Casimiro; De nunciorum Poloniae terrestrium libero veto*. Berlin 1855.

2. Lekcja wstępna metodologii i encyklopedii nauk akademickich miana d. 29 października 1861 w kursach przygotowawczych Szkoły Głównej w Warszawie. *Dzienn. Powsz.* 1861; wyd. osob. W-wa 1862.

3. Jan Kazimierz Waza, Maria Ludwika Gonzaga. Dwa obrazy historyczne. W-wa 1862.

4. O pedagogicznym znaczeniu nauk klasycznych. W-wa 1876.

5. O pamiątkach historycznych wydanych przez Kraszewskiego. *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego*. W-wa 1880.

6. Geografia. *Enc. wych.* T. 4 (1890); odb. pt. Geografia, jej znaczenie w szkole i literaturze. W-wa 1890.

Artykuły i rozprawy zamieszczał w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Pol.* (tu: Zdanie o referacie S. Tarnowskiego: O stanie obecnym historii literatury polskiej. 1886), *Bibl. Warsz.* (tu: O historycznym znaczeniu Juliusza Cezara. 1865; recenzje w rubryce: Piśmiennictwo krajowe i zagraniczne. 1885–1891), *Dzienn. Powsz.* (tu: O zadaniu

gramatyki polskiej. 1862; Obecny stan badań dziejów wojen krzyżowych. 1862), *Enc. powsz.* Orgelbranda (tu m. in.: O gramatykach i gramatyce. T. 10, 1862), *Enc. wych.* (współred.; tu m. in.: Filologia. T. 4, 1890), *Kłosa* (tu: Władysław Nehring. 1882; Ryszard Roepell. 1884), *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* (tu: Krytyka historyczna w szkole wychowawczej. 1888).

Prace edytorskie

1. S. Pac: Obraz dworów europejskich na początku XVII wieku, przedstawiony w dzienniku podróży królewicza Władysława, syna Zygmunta III, do Niemiec, Austrii, Belgii, Szwajcarii i Włoch w roku 1624–1625. Wr. 1854.

2. Recepta na to, abyśmy się długo w ojczyznej ziemi osiedzieli a. 1682. Dokument historyczny do dziejów polskich w w. XVII. W-wa 1887.

3. Z. Morsztyn: Pogrom Turków pod Chocimem 1673 r. W-wa 1889.

4. Olbrychta Karmanowskiego, poety w. XVII, wiersze różne. *Bibl. Warsz.* 1890 t. 2 i odb.

5. Pieśni Waława Potockiego. *Bibl. Warsz.* 1890 t. 4 i odb.

Listy i materiały

1. Do T. Działyńskiego 4 listy z 1854–1859. Rkps *Bibl. Kórń. Arch. Działyńskich* p. 2 t. 2.

2. Do J. Bartoszewicza. Wyjątek z listu z 1857 ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 151.
3. Do H. Schmitta z 1860. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.
4. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów w imieniu redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1878-1885. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6527.
5. Do S. E. Koźmiana z 1880. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.
6. Do W. Zawadzkiego 2 listy z 1880-1881. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.
7. Do S. Nowińskiego 5 listów z 1881-1887. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.
8. Do L. Germana 5 listów z 1883-1887. Rkps Ossol. sygn. 6413/II.
9. Do W. Kętrzyńskiego 2 listy z 1884, 1890. Rkps Ossol. sygn. 6202/II.
10. Do T. Wierzbowskiego 3 listy z 1886, 1889. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 8, 10.
11. Do R. Zawilińskiego 5 listów w imieniu redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1889. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6445.
12. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
13. Projekt organizacji studiów na Wydz. Filol. w Szkole Głównej oraz opinia

o „Historii Polski” J. Caro. Ogł. M. Handelsman: *Z nie drukowanych pism Plebańskiego*. W: *Zagadnienia teoretyczne historii*. W-wa 1919.

Bibliografię twórczości podaje E. Bogusławski. W: *Szkola Główna Warszawska (1862-1869)*. T. 1. Kr. 1900.

OPRACOWANIA

J. I. KRASZEWSKI: (Lekcja wstępna... Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 183. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — P. SOSNOWSKI: (Geografia. Rec.). *Przeł. Pedag.* 1890 s. 141-142. — A. BRÜCKNER: (Karmanowskiego wiersze różne. Rec.). *Kwart. Hist.* 1891. — Wspomnienia pośmiertne: B. KORWIN. *Wędrowiec* 1897 t. 2 nr 35; A. REMBOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1897 t. 3; przedr. w: *Pisma*. T. 1. W-wa 1901; *Kwart. Hist.* 1897 t. 11; *Tyg. Mód i Powieści* 1897 nr 36. — E. BOGUSŁAWSKI: Katedra historii powszechnej. Józef Kazimierz Plebański. *Szkola Główna Warszawska (1862-1869)*. T. 1. Kr. 1900. — W. NOWICKI. *Enc. wych.* T. 8 (1911). — M. HANDELSMAN: *Zagadnienia teoretyczne historii*. W-wa 1919. — J. KOSTRZEWSKI: O emigrantach naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* R. 23 (1957) = *Księga pami. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk. Poz.* 1957.

PODBERESKI ROMUALD (ok. 1812—ok. 1863)

Krypt.: R. P.; RLD. P.; RLD. PDB.; RLD. PODB.

Literat, publicysta.

Ur. ok. 1812 w Wilnie; syn Andrzeja. W 1830, po ukończeniu gimnazjum wileńskiego, zapisał się na uniwersytet w Wilnie, następnie w 1836-1840 kształcił się na wydziale filologicznym i prawnym uniwersytetu w Moskwie. Nie ukończywszy studiów wyjechał do Petersburga, gdzie przeprowadzał sprawy rodzinne w Heroldii. Tutaj w latach 1843, 1844 i 1846 wydał 3 tomy *Rocznika Literackiego*. W 1847 przeniósł się do Wilna, gdzie w 1849 wydał czwarty tom *Rocznika Literackiego*, po czym w 1849-1850 redagował finansowany przez Zofię Klimińską *Pamiętnik Naukowo-Literacki*. W 1850 przybył do Warszawy, ażeby kontynuować wydawnictwo, lecz wydrukowany tu zeszyt 7 skonfiskowano, a wydawcę w styczniu 1851, w związku ze sprawą literatów zbliżonych do *Gwiazdy*, aresztowano i przewieziono do Wilna, a stamtąd na zesłanie do Archangielska. Tam zmarł ok. 1863.

J. I. Kraszewski skarykaturował R. Podbereskiego w postaci Hołoboka w powieści pt. *Ko-medianci* (Petersb. 1851).

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż po Finlandii roku 1841. Druk był zapowiedziany na 1845 w Petersburgu.

Wg Estr. III, 429.

2. Białoruś i Jan Barszczewski. W książce:

J. Barszczewski: *Szlachcic Zawalnia, czyli Białoruś w fantastycznych opowiadaniach*. Poprzedzone krytycznym rzutem oka na literaturę białoruską przez... Petersb. 1844.

3. Przygody człowieka, który sprzedał swój cień. Powieść fantastyczno-kalifornijska. (Pomysł z niemieckiego). *Pam. Nauk.-Lit.* 1849 t. 1 z. 2; 1850 t. 2 z. 5; wyd. osob. pt. *Przygody człowieka, co sprzedał swój cień. Powieść fantastyczna.* (Myśl z niemieckiego). Wil. 1850.

Dedykacja: w wyd. osob.: S. W. dilectae dicatum et nunc et semper ... Dat. Wilno, 3 maja 1850 r.

Przeróbka Adalberta von Chamisso: Peter Schlemihl's wundersame Geschichte (1814).

4. Słupy Herkulesa na Dnieprze odkryte w r. 1857. Kijów 1861.

Wg Estr. III, 429.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1841-1843, 1845; tu m. in.: Źródła tekstów, krótkie obejrzanie i spis ruskich skazek. 1842 t. 1; O źródłach ruskich skazek. 1843 t. 1; Treść ruskich skazek. 1845 t. 5), *Bibl. Warsz.* (1846), *Gaz. Codz.* (1842, 1850), *Pam. Nauk.-Lit.* (red. 1849-1850; tu m. in.: O wydawaniu encyklopedii i pism zbiorowo-encyklopedycznych u nas. List Wydawcy Pamiętnika do Waleriana Kępisa. 1850 t. 2 z. 5), *Roczn. Lit.* (red. i wyd. 1843, 1844, 1846, 1849; tu m. in.: Kilka pieśni białoruskich. 1843), *Tyg. Petersb.* (1839-1845; tu rec. koncertów, wystaw malarskich, utworów lit.; m. in.: Wicehrabia d'Arlincourt w Petersburgu. 1842 nr 57-58; przedr. *Gaz. Codz.* 1842 nr 218-222).

Przekłady

1. Fiodorow: Skazka o Wasilisie złotowłosej kosie, nie pokrytej piękności, i o Iwanie Grochu. *Athenaeum* 1841 t. 6.

2. N. Polewoj: Skazka o siedmiu Siemionach, rodzonych braciach, wielkich junakach. Podług gminnej powieści przerobiona. *Athenaeum* 1842 t. 1; *Rozmaitości* (Lw.) 1842 nr 41-42.

3. P. Kulesza: Opowiadania Małorosjani. *Athenaeum* 1843 t. 1.

4. J. Łankis: O sposobie prowadzenia wojny u starożytnych Litwinów. *Roczn. Lit.* 1849.

Dedykacja: P. Anieli z Burbów Romerowej poświęcam.

Jest to fragm. książki pt. O zwyczajach starożytnych Litwinów ...

Prace edytorskie

1. Diariusz pisany podczas oblężenia Smoleńska p. Zygmunta III. *Athenaeum* 1842 t. 4.

2. (Pomniki historyczne XIV-XVI wieku, po raz pierwszy ogłoszone drukiem). *Athenaeum* 1842 t. 2.

Zawierają królewskie nadania dóbr w formie przywilejów i akt sprzedaży z lat 1398-1584, razem 8 dokumentów.

3. *Rocznik Literacki składający się z pism wierszem i prozą celniejszych współczesnych pisarzy naszych.* Ozdobiony drzeworytami rżniętymi w Paryżu, litografiami i muzyką. Petersb. 1843, 1844, 1846; Wil. 1849.

Zmiany podtytułu: w 1844: *Pismo zbiorowe.* Ozdobiony drzeworytami, litografiami, portretami i muzyką. Rok drugi; w 1846: *Pismo zbiorowe.* Z portretami i muzyką. Rok trzeci; w 1849: *Pismo zbiorowe.* Rok czwarty.

Dedykacje: R. 1843: Marszałkowi Ludwikowi Bielikowiczowi. W dowód przyjaźni poświęcił Wydawca.

R. 1844: Jaśnie wielmożnej hrabini Aleksandrynie z hr. Potockich Potockiej w dowód głębokiego szacunku i poważania Wydawca.

R. 1846: Jaśnie wielmożnemu hrabiemu Bolesławowi Potockiemu, szambelanowi dworu Jego Cesarskiej Mości, założycielowi i kuratorowi gimnazjum w Niemirowie.

R. 1849: Józefowi Śniadeckiemu, umięjącemu cenić pamiętki krajowe, autorowi wiadomości o Polesiu, w dowód szacunku w hołdzie poświęca Romuald Podbereski.

4. T. Łada Zabłocki: *Poezje.* Petersb. 1845.

5. *Pamiętnik Naukowo-Literacki, pismo zbiorowe umiejętności, literatury i sztuki.* Wil. 1849 t. 1 z. 1-3; 1850 t. 2 z. 4-6.

Zmiana podtytułu w 1850: ... *pismo literaturze, umiejętnościom i sztuce poświęcone.*

6. Z. Klimañska: List Zofii K* z Brzozówki do Benedykta Dołęgi. Wydał na nowo... Wil. 1850.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 20 listów z 1841-1849. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6475.

2. Do A. Przędzieckiego 3 listy z 1842-1843. Arch. Główne Akt Dawnych Arch. Przędz. sygn. D-319.

3. Do K. W. Wójcickiego z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do Róży z hr. Łubieńskich Sobańskiej 2 listy z 1851. Ogl. K.: Z Syberii. *Przeegl. Pol.* 1880/81 t. 3.

5. Do P. Wilkońskiej, dat. Archangielsk, 12 sierpnia 1854. Fragm. ogł. P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast.

OPRACOWANIA

M. GRABOWSKI: O kilku literatach polskich w Petersburgu. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 77. — M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka. T. 1. Wil. 1842 s. 54-62; t. 2. Wil. 1843 s. 145-154. (Dot. tłum. Skazek). — W. ZIELIŃSKI: Słowo o skazkach ruskich. *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 55. (Rec.: O siedmiu Siemionach rodzonych braciach). — (A. PRZEZDZIECKI): (Białoruś i Jan Barszczewski. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1. — (Roczn. Lit. Rec.): (E. CHOJECKI). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1; J. I. KRASZEWSKI: Listy ze wsi. *Tyg. Petersb.* 1849 nr 24. — ZOFIA K. z BRZÓZÓWKI (Z. KLIMAŃSKA): Efekt hubińskiej krytyki. (List do Wydawcy). *Gwiazda* 1849; wyd. osob. pt. List Zofii K* z Brzozówki do Benedykta Dołgi. Wil. 1850. — GRYF ALBERT (A. MARCINKOWSKI): O stosunku nauki z książek do nauki z życia czerpanej. List ... do R. Podbereskiego. *Pam. Nauk.-Lit.* 1849 t. 1 z. 1. — ANT. M. (A. MARCINKOWSKI): Wyjątki z poufalej korespondencji. Do Wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1849 t. 1 z. 3. — (Pam. Nauk.-Lit. Rec.): ZOFIA K* z Brzozówki (Z. KLIMAŃSKA). *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 4; J. KORZENIOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1; (K. WITTE?). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 111, 113-115; ANT. EDW. Ż. (E. ŻELIGOWSKI). *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 4; *Gaz. Codz.* 1850 nr 62, 142, 308; T. (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 1. — W. Ł. KUCZEWICZ (Przygody człowieka, który sprzedał swój cień. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1850 nr 57. — WŁ. (K. W. WÓJCICKI): (Roczn. Lit. Rec.).

Bibl. Warsz. 1850 t. 1. — WACŁAW P. (PRZYBYLSKI): (Pam. Nauk.-Lit. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 296. —

J. I. KRASZEWSKI: Władysław Syrokomla. *Przeł. Europejski* 1862 t. 2; wyd. osob. W-wa 1863. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — P. WILKOŃSKA: Romuald Drucki Podbereski. W: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — JANKO PŁAKAŃ (B. LIMANOWSKI): Kilka słów o pracy organicznej i R. Podbereskim. *Przyp. Dom.* 1875 nr 13, 17. — S. TOMKIEWICZ: Przyczynek do biografii Władysława Syrokomli na podstawie autografów. *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 315-318. — P. CHMIEŁOWSKI: Józef Ignacy Kraszewski. *Zarys historycznoliteracki*. Kr. 1888 s. 221-224. — Z. S. FELIŃSKI: Młodzież polska w głębi Rosji. W książce: *Pamiętniki*. T. 1. Powst. przed 1895. Wyd. Kr. 1897; wyd. 2 Lw. 1911. — P. CHMIEŁOWSKI: Z dziejów postępu i reakcji u nas. *Prawda. Książka zbior. ... A. Świętochowskiego*. Lw.-Petersb. 1899. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porobiorowej. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — W. CRECHOWSKI: Czasopisma polskie na Litwie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 5; odb. Wil. 1911. —

M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — G. KORBUT: Tragiczne losy nieprawomyślnego redaktora. W: *Szkice i drobiazgi historycznoliterackie*. W-wa 1935. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*.

PODCZASZYŃSKI MICHAŁ (1797–1835)

Krypt.: M. P.

Publicysta, wydawca.

Ur. w 1797 w Brześciu; syn Józefa, urzędnika komory celnej. Początkowo uczył się u bazylianów w Brześciu. Studia uniwersyteckie odbywał w Wilnie, potem przybył do Warszawy. Tu zaprzyjaźnił się z Maurycym Mochnackim i jego rodziną. W 1824 przez pewien czas pracował w Ministerium Skarbu. W 1825-1826 wydawał z Mochnackim *Dziennik Warszawski*. W 1826 wyjechał do Paryża, tam zaprzyjaźnił się z Leonardem Chodźką. W 1827 wrócił do Warszawy i został współpracownikiem *Gazety Polskiej*. W 1828 w charakterze guwernera przebywał kilka miesięcy w Paryżu, na stałe osiedlił się tam w 1829. Był współpracownikiem pism francuskich, przede wszystkim *Revue encyclopédique*. Po upadku powstania listopadowego jako agent Komitetu Narodowego Polskiego w porozumieniu z władzami francuskimi przyjmował w Metz emigrantów napływających z Polski. Po powrocie do Paryża w 1832-1833 redagował i wydawał *Pamiętnik Emigracji*. Był członkiem Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich przez cały czas jego istnienia w 1831-1834. Należał także do Towarzystwa Literackiego. Zmarł w nędzy na gruźlicę 4 lipca 1835 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fragments sur la littérature ancienne de la Pologne. W książce: C. Malte-Brun: Tableau de la Pologne ancienne et moderne. Bruksela 1830.

Przekł. niem. (całej książki Malte-Bruna): K. Undree. Lipsk 1831.

Przekł. włoski (jw.): L. Chodźko. Livorno 1831.

2. Korespondencja ogłoszona z okazji broszury wydanej przez p. Michała Podczaszyńskiego w dn. 8 czerwca 1834 r. przy numerze 1-szym cz. II-ej Tygodnika Emigracji. Paryż 1834.

Druk ulotny; zawiera korespondencję z J. Czetyrtyńskim; c. d. zob. poz. 3.

3. Dalszy ciąg korespondencji... Paryż 1834.

Druk ulotny; c. d. poz. 2.

4. O projekcie wyrzucenia emigrantów wojskowych z Francji. Paryż 1834.

5. Przedmowa do: M. Mochnacki: Pisma rozmaite. Paryż 1836.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Warsz.* (współred. 1825-1826; tu: *Życie Pitta*. 1825 nr 1. (Współautor M. Mochnacki); O tłumaczeniu na język angielski rozprawy Jana Śniadeckiego o Koperniku. 1825 nr 1; O rycerzach jaszczurkowych w Prusiech. 1826 nr 9; O pismach periodycznych w Kurlandii. 1826 nr 11; Cześć pamiętne Stanisława Leszczyńskiego. 1827 nr 23), *Gaz. Pol.* (tu m. in. w rubryce: Wiadomości naukowe — rec. poezji M. Sępa Szarzyńskiego. 1827 nr 266-267; Ogólne uwagi nad teatrem polskim. 1827 nr 180; Listy z Sabaudii. 1827 nr 251; O walce klasyków z romantykami w Paryżu. 1829 nr 97; Romantyczność i klasycyzm. 1829 nr 116), *Pam. Emigracji* (współred. Paryż 1832-1833; tu m. in.: Wstęp; O nieruchomości emigracji z powodu wyprawy Don Pedra), *Revue des Deux Mondes* (tu: La Révolution polonaise depuis le 29 novembre 1830. 1831), *Revue encyclopédique* (tu omówienie: Poésies d'Adam Mickiewicz (w wyd. L. Chodźki). 1829, kwiecień), *Tyg. Wil.* (tu debiut: Szczęśliwa plantacja. Sielanka. Przekł. z franc. 1818 nr 118), *Wanda* (tu wiersz: Poranek mojego życia. 1823 nr 13).

Przekłady

1. J. F. Le-Pitre: Historia bogów, półbogów i bohaterów czczonych od Rzymian i Greków. Dla użytku młodzi. Wil. 1820. Wyd. nast.: W-wa 1822.

2. P. Jay: Więzienie w New-York. Powieść prawdziwa. W-wa 1824.

Prace edytorskie

1. I. Krasicki: Dzieła. Dziesięć tomów w jednym. Paryż-Genewa 1830. Wyd. tyt.: Paryż 1833; Berlin 1845; też przełamane w t. 1-3. Paryż-Genewa 1830; też wyd. tyt. Paryż-Genewa 1833.

2. J. Straszewicz: La nuit du 29 novembre 1830 à Varsovie, dédiée aux élèves de l'École Polytechnique. Paryż 1835.

Listy

1. Do L. Chodźki 5 listów z 1827-1828. Ogl. J. Korpała: Za kulisami młodej Warszawy literackiej przed powstaniem listopadowym. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 4; odb. Lw. 1931.

2. Do Marii i Bazylego Mochnackich 9 listów z 1832-1833. Ogl. w: M. Mochnacki: Dzieła. T. 1. Listy. Poz. 1863.

Rkpsy niektórych listów w Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

3. Do L. Nabelaka z 1833. Rkps Bibl. Nar. sygn. III. 6598.

4. Do W. Wisłockiego z 1833. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

5. Materiały do działalności Podczaszyńskiego na emigracji; listy do różnych osób, m. in. do L. Chodźki, J. Lelewela, L. Mierosławskiego, L. Platera i in., oraz listy J. Lelewela do Podczaszyńskiego znajdowały się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

6. Dokument z 1834 dotyczący działalności Podczaszyńskiego w Tow. Litewskim i Ziemi Ruskich. Rkps Bibl. Nar. sygn. III. 6594.

OPRACOWANIA

J. LELEWEL: Korespondencja 1831-1850. W książce: Listy emigracyjne Joachima Lelewela. Wyd. H. Więckowska. T. 1-3. Kr. 1948 *PAU. Wydawnictwa Komisji Hist.* nr 87, 88, 91; t. 4-5. Wr. 1954-1956. — M. MOCHNACKI: Listy z 1832-1834. Ogl. w: Dzieła. T. 1. Poz. 1863. — Nekrologi: *Nowa Polska* 1835 s. 374; *Tyg. Emigracji Pol.* 1835 nr 5. — MARIA MOCHNACKA: „Noty” do listów K. i M. Mochnackich do rodziców. W: M. Mochnacki: Dzieła. T. 1. Poz. 1863. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — K. W. WÓJCICKI: Kawa literacka w Warszawie (r. 1829-1830). W-wa 1873 s. 16-17. —

J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — J. BIELIŃSKI: Podczaszyński Michał. W książce: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1903. — J. KUCHARZEWSKI: Maurycy Mochnacki. Kr. 1910. — S. SZPOTAŃSKI: Maurycy Mochnacki. Kr. 1910. — A. ŚLIWIŃSKI: Maurycy Mochnacki. Żywoć i dzieła. Lw. 1910; wyd. 2 poprawione W-wa 1921. — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski. T. 1. Kr. 1911. — P. BAŃKOWSKI: Maurycy Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. —

P. BAŃKOWSKI: Udział M. Podczaszyńskiego w „Revue encyclopédique”. *Pam. Lit.* R. 24 (1927). — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej.

W-wa 1929. — S. PIŁOŃ: Jan Kochanowski w sądach romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Krakowie 8 i 9 czerwca 1930 r.* Kr. 1931; przedr. w: *Na wyżynach romantyzmu.* Kr. 1936; przedr. w: *Studia literackie.* Kr. 1951. — J. KORPALA: Za kulisami młodej Warszawy literackiej przed powstaniem listopadowym. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 4; odb. Lw. 1931. — L. JANOWSKI: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — A. BAR: Plotkarski artykuł. W książce: *Kumoszki na Parnasie.* Kr. 1947. — A. BAR: W. Krasieński i jego literackie obiady. Tamże. — F. GERMAN: Rola prasy i czasopiśmiennictwa warszawskiego w życiu i twórczości Chopina. W książce: *Chopin i literaci warszawscy.* W-wa 1960. — J. MACIEJEWSKI: *Kordian.* Dramatyczna trylogia. Poz. 1961.

PODOLECKI JAN KANTY (1800–1855)

Pseud.: JAŚKO z BESKIDU.

Publicysta.

Ur. 1800 w Bezmiechowie w Sanockiem; syn Wincentego i Wiktorii z Malskich, wdowy po lekarzu Sygiercie. Ojciec był administratorem w dobrach Lesko należących do Ksawerego Krasickiego, a następnie właścicielem czy dzierżawcą folwarku Bezmiechowo koło Leska. Po śmierci ojca Jan Kanty wraz z matką i siostrą gospodarował w rodzinnym folwarku Rzepedź pod Leskiem. W 1831 wszedł we Lwowie do galicyjskiego komitetu pomocy dla powstania i został jego sekretarzem. W jesieni 1832 wszedł do tajnego związku „Dwudziestu Jeden” i spełniał rolę łącznika między komitetem i związkiem. Na tym gruncie zetknął się z Sewerynem Goszczyńskim i zaprzyjaźnił z Wincentym Polem. W 1833 był pośrednikiem między organizacjami galicyjskimi a wyprawą Józefa Zaliwskiego. W listopadzie 1833 przyłączył się do nowo powstałej galicyjskiej organizacji węglarskiej. W 1834, w związku z wykryciem nielegalnych druków Ossolinum, został aresztowany i trzymany w śledztwie trzy lata. Po uwolnieniu pozostawał pod nadzorem policji. Po 1840 ożenił się i przeniósł do powiatu złoczowskiego, gdzie wzięł w dzierżawę folwark Torków. W czasie przygotowań do powstania 1846 w drodze do Tarnowa został 20 lutego zatrzymany przez chłopów i wydany władzom w Jaśle. Tu udało mu się uzyskać zwolnienie i paszport, wyjechał więc przez Węgry i Czechy do Francji, zostawiając w kraju żonę z synem. Po krótkim pobycie w Strasburgu przeniósł się do Héricy pod Paryżem. W czerwcu 1846 przystąpił do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W tym czasie był czołowym publicystą *Demokraty Polskiego* i wykladał historię Polski w szkole polskiej na Batignolles. W 1846 i 1848 kandydował w wyborach do Centralizacji TDP. W 1848 wraz z innymi emigrantami wrócił przez Brukselę, Poznań i Wrocław do Lwowa, gdzie został współpracownikiem *Gazety Narodowej* i znalazł się w gronie kierującym ruchem rewolucyjnym. Został wysunięty przez młodzież akademicką jako kandydat na katedrę historii Polski w Uniwersytecie Lwowskim. We wrześniu 1848 był współzałożycielem i współredaktorem *Dziennika Stanisławowskiego*. W październiku tegoż roku wszedł w skład Centralnej Rady Narodowej we Lwowie.

Po upadku rewolucji 1848, zagrożony aresztowaniem, znów wyjechał do Francji. Po krótkim pobycie w Paryżu w lipcu 1849 został wydany z Francji razem z 26 członkami TDP i udał się do Londynu, gdzie został dokooptowany do Centralizacji. Tutaj współpracował z Wojciechem Daraszem i Stanisławem Worcellem oraz poznał się i zaprzyjaźnił z Zygmuntem Miłkowskim. Był współredaktorem pisma *Le Proscrit*, a w 1851 przez pół roku redaktorem *Demokraty Polskiego*. W 1851 wrócił do Francji, gdzie przebywała jego rodzina. Ostatnie lata życia spędził w Pau na południu Francji. Tam zmarł 28 maja 1855.

TWÓRCZOŚĆ

1. Władysław Warneńczyk w 3 obrazach na obchód czwartej stuletniej rocznicy śmierci jego pod Warną w dniu 11 listopada 1444. Bochnia 1845.
2. Co jest rewolucja i jakie jej stanowisko. Paryż 1849. (Broшуra anonimowa).
3. Tendances sociales de l'idée démocratique polonaise. *Le Proscrit* (Londyn) 1849 t. 1. (Współautorzy: W. Darasz i S. Worcell).
4. Chronologia historii Polski. Rkps Bibl. Jagiel.
5. O stosunkach włościańskich. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1632; zniszcz. 1944.
6. Powołanie dziennikarstwa naszego. Rkps, jw. poz. 5.

Drobne utwory literackie i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album na korzyść pogorzalców*. Lw. 1844 (tu poezje), *Czasop. Nauk. od Zakładu Nar. im. Ossol. Wyd.* (tu: Hnatowe berdo. 1833 s. 6), *Demokrata Pol.* (Paryż 1846-1850; współred. Londyn 1851; tu m. in.: O demokracji polskim. 1846 t. 9; Posłannictwo Polski wobec przeznaczeń ludzkich. 1847 t. 10), *Dzien. Lit.* (tu ustęp z historycznej powieści: O krasnym janku wielkanocnym. 1856 nr 75, 77, 78), *Dzien. Mód Paryskich* (tu wiersz: Elegia. 1842 nr 16; Wyimek tłumaczenia z Don Carlosa Schillera. 1843 nr 6, 9), *Dzien. Stanisławowski* (współred.; tu m. in.: Co to jest narodowość. 1848 nr 7-8; Terroryzm kontrrewolucji. 1848 nr 11; Sejm wiedeński. 1848 nr 13; Czechomania. 1848 nr 15), *Le Proscrit* (Londyn; współred. 1849), *Przegląd* (tu m. in.: O władzy, czyli rządzie. 1848 nr 1); *Rada Nar.* (1848), *Rozmaitości* (Lw.); tu: Wyimek z tłumaczenia Dziewicy Orleańskiej Schillera. 1840 nr 25, 29, 34).

J. K. Podoleckiemu przypisywane było autorstwo broшуry: *Słowa prawdy dla ludu polskiego*. Paryż 1848. (Estr. III, 432; IV, 282; za nim E. Kostolowski; zakwestionował A. Grodek).

Wydania zbiorowe

Wybór pism z lat 1846-1851. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył Andrzej Grodek. W-wa 1955.

Zawartość: Co to jest rewolucja i jakie jej stanowisko; wybór artykułów z *Demokraty Polskiego*, *Dziennika Stanisławowskiego* i broшуry zbiorowej pt. *Co przed nami?* Paryż 1850.

Bibliografie: podaje A. Grodek, zob. Wyd. zbior.

OPRACOWANIA

S. GOSZCZYŃSKI: *Podróż mojego życia*. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika (1801-1842). Powst. ok. 1858. Wyd. S. Pigoń. Wil. 1924. — W. HELTMAN: *Demokracja polska na emigracji*. Lipsk 1866. — H. BOGDAŃSKI: *O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841*. Powst. 1850-1867. *Fragm. ogł. poprzednio przedr. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846*. Wr. 1954. — K. CHŁĘDOWSKI: *Józef Dzierżkowski i lwowski świat literacki*. Powst. 1879. Wyd. w książce: *Z przeszłości naszej i obcej*. Lw. 1935. — K. CHŁĘDOWSKI: *Józef Sygiert*. Powst. 1879. Wyd. Tamże. — A. GILLER: *Weterani powstania listopadowego*. J. K. Podolecki. *Wieniec pam. w półwiekową rocznicę powstania listopadowego*. *Album Mus. Nar. w Rapperswyl*. T. 3. Poz. 1881. — L. JABŁONOWSKI: *Pamiętniki*. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — J. N. JANOWSKI: *Notatki autobiograficzne 1803-1853*. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — F. SOKULSKI: *W kraju i nad Bosforem (1830-1893)*. *Fragm. życia i listy*. Powst. 1892-1893. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1951. — L. GADON: *Emigracja polska*. T. 3. Kr. 1902. — J. KRAJEWSKI: *Tajne związki polityczne w Galicji od r. 1833 do 1841*. Lw. 1903. — L. DĘBICKI: *Portrety i sylwetki z XIX stulecia*. Seria II. Kr. 1906. — P. STEBELSKI: *Lwów w 1848 r. Na podstawie aktów śledczych*. *Kwart. Hist.* 1909 z. 3-4. — B. LIMANOWSKI: *Stanisław Worcell*. Kr. 1910. — B. CZARNIK: *Nie-*

zabitoński o Józefie Korzeniowskim. *Pam. Lit. R.* 10 (1911). — B. LIMANOWSKI: Szermierze wolności. Kr. 1911. —

H. NAGLEROWA: Wyprawa Zaliwskiego 1833. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — M. DANILEWICZOWA: Tymon Zaborowski. Życie i twórczość (1799-1828). W-wa 1933 *Studia z Zakresu Hist. Lit. Pol.* nr 10. — H. ŁUCZAKÓWNA: Wiktor Heltman. Poz. 1933. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. W-wa 1933. — W. T. WISŁOCKI: Tajne druki Zakładu Ossolińskich. W stulecie procesu o zdradę stanu. *Pam. Lit. R.* 31 (1934) z. 3-4; odb. rozszerzona Lw. 1935. — E. KOSTO-

ŁOWSKI: Studia nad kwestią włościańską. Lw. 1938. —

J. BIENIARZÓWNA: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa 1833-1848. Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — S. KIENIEWICZ: Konspiracje galicyjskie. W-wa 1950. — W. ŁUKASIEWICZ: Wielka Emigracja (1831-1862). Obozy ideologiczne, polityka, publicystyka. *Prace Polon.* S. IX (1951). — J. MILLER i K. SZUSTER: Rok 1848 na ziemiach polskich. W-wa 1953. — B. BACZKO: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. W-wa 1954. — A. GRODEK: Wstęp do wyd.: Wybór pism z lat 1846-1851. W-wa 1955. — N. GRUSS: Szkoła Polska w Paryżu. W-wa 1962. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964.

PODWYSOCKI KONSTANTY (1810–1868)

Pseud. i krypt.: K. P.; K. Po.; K. STOLNIKIEWICZ CHELMSKI; P. K. STOLNIKIEWICZ CHELMSKI.

Krytyk literacki, powieściopisarz.

Ur. 2 lutego 1810 na Ukrainie w rodzinie szlacheckiej herbu Ostoja. Uczył się w szkołach winnickich. Działalność literacką poczytywał za obowiązek społeczny i narodowy. Około 1845 nabył majątek Rychty Humieckie pod Kamieńcem Podolskim i osiadł w nim na stałe. Stworzył tam ośrodek kultury polskiej chętnie odwiedzany przez Józefa Ignacego Kraszewskiego, Michała Grabowskiego, Aleksandra Weryhę Darowskiego i innych. Zgromadził bogaty zbiór rycin, rękopisów i rzadkich druków, zwłaszcza z epoki stanisławowskiej. Przez kilka lat był honorowym kuratorem gimnazjum kamienieckiego. Żonaty był z Anną Hołowińską. Zmarł 26 grudnia 1868 w Rychtach Humieckich.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Franciszku Karpińskim z powodu jego pośmiertnego dzieła pt. Historia mojego wieku i ludzi, z którymi żyłem. Dat. 20 lipca 1837. Szandra. Ogl. *Rusalka* 1838 s. 99-125.

2. Ignacy Krasicki. *Rusalka* 1839 s. 32-71.

3. Franciszek Dionizy Kniaźnin. *Rusalka* 1840 s. 61-97; przedr. *Przyj. Ludu* 1840/41 nr 35-38.

4. Pan Dezydery. Powieść. Fragm. pt. Odwiedziny. Ogl. *Athenaeum* 1843 t. 5; całość wyd. Wil. 1843.

5. Powołanie. Obrazek z życia jednodziennego artysty. *Gaz. Codz.* 1853 nr 300, 303.

Artykuły i krytyki literackie umieszczał w czasopismach i wydawnictwach zbior.:

Athenaeum (1841, 1843), *Gaz. Codz.* (1853), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu: Adam Naruszewicz. 1840 nr 20, 22/23), *Przyj. Ludu* (1840/41), *Rusalka* (1838-1840), *Tyg. Petersb.* (1839-1842; tu m.in.: Ziemiaństwo polskie. Poema p. Kajetana Koźmiana. 1839 nr 86).

Przekłady

1. L. M. Engelhardt: Pamiętniki jenerała ... z rosyjskiego oryginału przełożył i notami i dokumentami co do rzeczy polskich objaśnił P. K. Stolnikiewicz Chelmski. Poz. 1873.

2. P. Kreczetnikow: Radom i Bar 1767-1768. Dziennik wojennych działań jenerała-majora ... w Polsce w r. 1767 i 1768 korpusem dowodzącego i jego wojenno-polityczną korespondencję z księciem Mikołajem Repninem, posłem rosyjskim w Warszawie, z rosyjskiego oryginału

przełożył K. Stolnikiewicz Chełmski. Poz. 1874.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 101 listów z lat 1841-1868 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6475, 6527.
2. Do K. Szajnochy w 1857. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.
3. Do A. Weryha Darowskiego listy z 1864-1867. Rkps Ossol. sygn. 4293/I.

OPRACOWANIA

M. GRABOWSKI: Do K. Podwysockiego 31 listów z lat 1834-1857. Ogl. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce S. II t. 3.* — K. B...cki (BUJNICKI): Kilka słów o śmieszności w obrazach obyczajowych. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 33. — J. I. KRASZEWSKI: Do K. Podwysockiego 78 listów z lat 1841-

-1862. Rkps Bibl. Krasieńskich sygn. 5398; zniszcz. 1944. — (Pan Dezydery. Rec.): *R. Tyg. Petersb.* 1844 nr 76; (K. WITTE?). *Gaz. Warsz.* 1844 nr 130. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Orzelbranda.* T. 20 (1865). — J. I. KRASZEWSKI: Konstanty Podwysocki. *Dzien. Lit.* 1869 nr 4. — W. GÓRSKI: O zbiorach naukowych pozostałych po śp. K. Podwysockim. *Roczn. dla Archeologów, Numizmatyków i Bibliografów Pol.* Kr. 1871; odb. Kr. 1872. — Dr ANTONI J... (A. J. ROLLE): Z teki autografów. Listy Aleksandra Weryha Darowskiego do sprawozdawcy (1867-1872). *Niwa* 1882 t. 22 z. 190. — Dr ANTONI J. (A. J. ROLLE): Aleksander Weryha Darowski. W: *Opowiadania. Seria czwarta.* T. 2. W-wa 1884. — K. MICOWSKI: Rychty. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* T. 10. W-wa 1889. — M. INGLOT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73.

POL WINCENTY (1807—1872)

Pseud. i krypt.: ***; AUTOR MOHORTA; JANUSZ; JANUSZ NOWINA; P.; P. W.; V. P.; W; W. P.; Z JASIELSKIEGO.

P o e t a.

Ur. 20 kwietnia 1807 w Lublinie; syn Franciszka Ksawerego Pohla, Niemca urodzonego na Warmii, adiunkta fiskalnego w Lublinie, nobilitowanego w 1815 z przydomkiem von Pohlenburg, i Eleonory z domu Longchamps, ze środowiska kupców lwowskich. Od 1809 przebywał we Lwowie i Złoczowie lub w Mostkach, posiadłości wuja, Józefa Ziętkiewicza. Gimnazjum ukończył we Lwowie w 1822 i tam rozpoczął studia uniwersyteckie na wydziale filozoficznym. Naukę przerwał w 1823, po śmierci ojca, i blisko na rok przeniósł się do kolegium jezuickiego w Tarnopolu, gdzie mieszkał na stacji u przyjacielu domu, Benedykta Winnickiego. W 1824 powrócił do Lwowa, gdzie ostatecznie studia uniwersyteckie ukończył w 1827. W okresie tym przyjaźnił się z Augustem Bielowskim, Ludwikiem Nabelakiem i Wacławem Zaleskim. W 1827-1830 przebywał we Lwowie u matki lub w Mostkach, w 1828 bardzo krótko był praktykantem sądowym. W 1830, przy pomocy dalekiego krewnego, Adama Jochera, został zastępcą lektora języka i literatury niemieckiej w Uniwersytecie Wileńskim.

W powstaniu listopadowym brał udział jako podchorąży 10 pułku ułanów litewskich pod dowództwem generała Dezyderego Chłapowskiego. Był ranny i otrzymał krzyż za waleczność oraz stopień porucznika. W lipcu 1831 przekroczył wraz z korpusem generała Antoniego Giełguda granicę pruską. W grudniu 1831 poznał w Łukowie w Poznańskim Adama Mickiewicza. W początkach 1832 przybył do Lipska jako agent generała Józefa Bema, stąd jako jego agent był w Dreźnie, wyjeżdżał też do Francji. W jesieni 1832 przyjechał do Lwowa z misją dyplomatyczną. Należał do tajnego Związku Dwudziestu Jeden i jeździł po Wołyniu, Ukrainie i Podolu. Równocześnie miał kontakty z Sewerynem Goszczyńskim i węglarzami. Jako niepewny politycznie często zmieniał miejsca pobytu: w 1834-1835 mieszkał w Krakowie, potem w Sanockiem u Ksawerego Krasickiego, w Zagórzanach u Tadeusza Skrzyńskiego, odwiedzał Wincentego Tyszkie-

wicza w Kolbuszowej. W 1835 odbył szereg wycieczek w Tatry. W połowie 1836 wzięął w dzierżawę od Krasickiego Kalnicę w Sanockiem. W 1837 ożenił się z Kornelią Olszewską, a w 1840 osiadł we własnym majątku Mariopolu pod Bieczem, który mu podarowali Tadeusz Skrzyński i Teofil Łętowski. W 1839-1844 odbywał wycieczki naukowe w Tatry i Beskidy. W 1845, jako delegat Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego, wyjeżdżał do Austrii i Prus. Jednocześnie zapoznał się z zakładami i zbiorami poświęconymi naukom przyrodniczym. Odmówił Edwardowi Dembowskiemu przystąpienia do konspiracji. Powstanie 1846 zaskoczyło go w Polance pod Krosnem u Tytusa Trzecieckiego. Tam ucierpiał bardzo w czasie napadu chłopów, a następnie był więziony we Lwowie. Po wyjściu z więzienia w lipcu 1846 osiadł we Lwowie. Zajmował się najpierw pracą pedagogiczną. W 1847 i na początku 1848 redagował *Bibliotekę Zakładu Naukowego im. Ossolińskich*. W tym czasie odbył też podróż do Wrocławia, Poznania, Lipska, był na wyspie Rugii. W ruchu rewolucyjnym 1848 był adiunktem sztabu Gwardii Narodowej we Lwowie. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1849 przebywał na wygnaniu w Marienbadzie, Pradze i Wiedniu.

8 listopada 1849 został profesorem geografii w Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1850 uzyskał doktorat honoris causa. W tym okresie nawiązał bliskie stosunki z Józefem Kremerem i Antonim Zygmuntem Helclem. Pod pozorem nielojalności wobec władz został 1 stycznia 1853 zwolniony z uniwersytetu razem z profesorami Helclem, Antonim Małeckim i Józefem Zielonackim. W 1855 zmarła mu żona. Od 1857 przebywał w Tyśmienicy na Pokuciu, następnie we Lwowie. W 1858 był w Warszawie i Lublinie. W 1868 stracił całkowicie wzrok. Ostatnie lata życia spędził w Krakowie, gdzie w 1871 ożenił się z Anielą Perraud Rościszewską. W 1872 został członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Należał do Towarzystwa Niemieckiego przy Archiwum Krzyżackim w Królewcu, do Towarzystwa Niemieckiego w Lipsku, do Towarzystw Agronomicznych we Lwowie, w Styrii i Tyrolu oraz do Towarzystwa Nauk Przyrodniczych „Lotos” w Pradze. Zmarł 2 grudnia 1872 w Krakowie; pochowany na Skałce.

TWÓRCZOŚĆ

1. O źródłach narodowej poezji polskiej. Powst. Wil. 1829. Fragm. pt. O poezji gminnej. Ogl. H. Biegeleisen: Wincenty Pol o poezji ludowej. Z nie ogłoszonych rękopismów poety. *Głos* 1892 nr 17-19; fragm. ogl. M. Mann: Wincenty Pol. T. 1. Kr. 1904.

Całość rozprawy nie dochowała się.

2. Rozprawa o epopei. Powst. 1829-1830. Z obszerniej rozprawy ocalał fragment.

Wiadomość o rękopisie podaje M. Mann, jw. poz. 1, s. 109-111.

3. Pieśni Janusza. Powst. 1831-1833. T. 1. Wyd. A. Jełowicki. Paryż 1833 (wyd. bezimiennie; w rzeczywistości 1835). Od 1863 wyd. razem z poz. 21.

Autografy: 8 wierszy w Bibl. Pol. w Paryżu; 7 wierszy w Bibl. Kórn. sygn. 2618. Zawartość: 51 drobnych wierszy, m.in.: Krakusy (inc.: Grzmią pod Stoczkiem armaty...); Proklamacja Chorażego. Wyjątek z narodowej powieści: Pan Choraży; Śpiew z mogiły (inc.: Leci liście z drzewa...).

Na odwrocie karty tyt.: Jeszcze Polska nie zginęła! ...

Dedykacja: Polkom Emilii (Szczanieckiej) i Klaudii (z Działyńskich Potockiej) w imieniu towarzyszyków broni, rannych w walce o niepodległość narodu w r. 1830-1831, poświęca Autor.

Melodię do Śpiewu z mogiły skomponował F. Chopin (op. 74); do innych A. Korytyński. Wyd. pt. Młodemu pokoleniu polskiemu. Muzyka do Pieśni Janusza zebrana i do śpiewu ... ułożona. Lw. b. r.

Wiersz Krakusy wyd. osob. pt. Hymn patriotyczny generała Dwernickiego. Lw. 1848.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Śpiew z mogiły pt. Song of the Mound. W: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881 s. 384-385; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przędziński): 14 wierszy w: Poètes illustres de la Pologne au XIX-e siècle. Cycle galicien. Nicea 1879.

Przekł. łac.: J. Birkenmajer: Mazur (inc.: Piękna nasza Polska cała...). *Filomata* 1930 nr 21 s. 199.

4. Pamiętnik ... o powstaniu na Litwie 1831. Tekst przekazany w relacji ustnej autora i innych osób wykorzystał R. P. Spazier w: Geschichte des Aufstandes des polnischen Volkes in den Jahren

1830-1831 nach authentischen Dokumenten, Reichstagen, Memoiren, Tagebüchern, schriftlichen und mündlichen Mitteilungen der vorzüglichsten Teilnehmer. T. 1-3. Altenburg 1832 i wyd. nast. w jęz. niem., franc. i pol.

Fragm. ogł. pt. Obrazy litewskie. Wyjatek z pamiętników. *Strzecha* 1870 z. 4-5, 8; 1871 z. 1-3; inny fragm. zob. Wyd. zbior. poz. 1, t. 10; fragm. pt. Rok 1831 na Litwie. Urywek ze wspomnień. Z rkpsu ogł. K. J. Poniatowski. *Dzien. Wil.* 1930 nr 277. Kilka fragm. przedr. K. Lewicki, zob. Listy poz. 53. Całość rkpsu nie dochowała się.

R. O. Spazier w swej książce wykorzystał, również z relacji ustnej. Rozprawę o zwyczajach i obyczajach polskich. (Zob. M. Mann, jw. poz. 1. s. 216).

5. Pieśni gminne. Powst. 1828-1830. Z rkpsu pozostawionego w 1831 w Wielkopolsce 5 pieśni ogł. *Dzien. Dom.* 1840 nr 2. 4-5, 7, 10; inny fragm. ogł. pt. Pieśni I-VII. *Czasop. Nauk. Zakładu Nar. im. Ossol.* 1833 z. 7.

Toż w jęz. niem. pt. Volkslieder der Polen. Gesammelt und übersetzt von V. P. Dat. Leipzig im Februar 1832. Wyd. Lipsk 1833.

Zawartość: 30 pieśni ludu galicyjskiego i Kozaczyzny, tłumaczonych z pamięci.

6. Historia szewca Jana Kilińskiego, radcy miasta Warszawy, pułkownika Najjaśniejszej Rzplitej Polskiej — dowódcy 20 pułku piechoty za czasów Kościuszki. Powst. 1833. Ogł. (bezimiennie) *Noworocznik Demokratyczny* (Paryż) 1843 s. 210-233 i odb.; fragm. *Wielkopolanin* 1849 nr 31-33. Wyd. nast.: Lw. 1862; wyd. 3 Kr. 1863; od 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21); Poz. 1878; Lw. 1897 jako: Pieśni Janusza z. 1.

7. Wachmistrz Dorosz na Litwie. Powst. 1833. Fragm. ogł. pt. Opis sztabu Skrzyneckiego. *Tyg. Emigracji Pol.* 1836 cz. 10 s. 35-36; całość pt. Gawęda Dorosza, wachmistrza szwadronowego Legii Nadwiślańskiej. *Dzien. Dom.* 1845 nr 3; przedr. w wyd.: *Na pamiętkę B. Dawisona. Książka zbior.* Poz. 1854; z drobnymi zmianami zob. poz. 42; od 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21).

Autograf w Bibl. Jagiel.

8. Pieśń o Krakusowym grodzie. Powst. 1834. Ogł. *Niewiasta* 1861 nr 14; od 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21); wyd. osob. pt. Pieśń Januszowa o Krakusowym grodzie. Kr. 1873. (Wyd. bezimiennie).

9. Obrazy z życia. I-X; Obrazy z podróży. I-XXI. Powst. 1834-1843; fragm. ogł.

pt. Obrazy z życia i podróży. *Tyg. Lit.* 1840 nr 23-25; całość pt. Obrazy z życia i z podróży. Poezje. Wr. 1846 (wyd. bezimiennie); fragm. pt. Szkice z podróży I-XXI, zob. poz. 42; od wyd. 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21).

Rkps w fascykułe pism K. Libelta w Bibl. Jagiel.

10. Pieśń o ziemi naszej. Powst. 1835. Ogł. fragm. pt. Życzenie. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 38; inny fragm. *Przyj. Ludu* 1843/44 nr 16; całość wyd. Poz. 1843 (wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1852; fragm. przedr. poz. 42; pt. Pieśń o ziemi. (Powtórę). W-wa 1859 (tekst w wielu miejscach zmieniony wg wymagań cenzury, dodany wstęp: Na jesieni); z ilustr. J. Kossaka. Poz. 1865; toż Poz.-Kr. 1887; toż Kr. 1888; toż Kr. 1896; fragm. pt. Pieśń o ziemi naszej, kantata na głosy męskie z towarzyszeniem orkiestry (w pięciu ustępach). Słowa z poematu ..., muzyka B. Dembińskiego, partytura fortepianowa ze śpiewem układu autora. (Poświęcone J. I. Kraszewskiemu). Poz. 1879; Lw. 1889 *Wyd. Macierzy Pol.* nr 44; Lw. 1891; wyd. zupełne ze wszystkimi odmianami tekstu i dodatkami. *Złoczów* (1903) *Bibl. Powsz.* nr 424; toż ok. 1923; W-wa 1903 *Biblioteczka Univ. Lud.* nr 98; toż wyd. 2 W-wa (1916); toż wyd. nowe W-wa (1919); W-wa 1908 *Bibl. Młodzieży Szk.* 78; toż wyd. 4 W-wa 1931; z przedmową A. Langego i komentarzem J. Michalskiego. W-wa (1907) *Biblioteczka Pol.* nr 1; wyd. zupełne W-wa 1907 *Biblioteczka Nar.* nr 17; toż W-wa 1909; Kijów 1914; Przemyśl ok. 1920; W-wa ok. 1920; oprac. R. Zawiliński. Kr. (1920) *BN I*, 21; toż wyd. 2 Kr. (1922); toż wyd. 3 Kr. (1929); toż Chicago 1945 *Bibl. Rady Polonii*; tekst oprac. wg wyd. z 1843 i 1852 S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1924) *Wielka Bibl.* nr 100; toż wyd. 2 W-wa ok. 1926; toż W-wa ok. 1930; oprac. H. Sawicz. Przemyśl 1925 *Książnica Pisarzy Pol. i Obcych* t. 3; tekst oprac. S. Vrtel-Wierczyński, objaśnił M. Doerman. W-wa (1926) *Bibl. Szk.* nr 14.

Ustęp o szlachcie podolskiej (inc.: Po siolach zaszła zmiana...). Powst. 1858. Ogł. H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1.

Pierwotny tytuł: Gawęda o ziemi naszej. Przekł. franc.: A. Łubieńska: Fragm. w zbiorze: *Fables et poésies polonaises*. Paryż 1885. — Ch. de Noire-Isle (K. Przeddziecki). Fragm. w książce, jw. poz. 3.

Przekł. niem.: L. Kurtzmann: Das Lied von unserm Lande. Wr. 1869; wyd. nast. Poz. 1880. — W. Kętrzyński. Poz. 1870.

Przekł. ros.: W. Bieniediktow: *Fragm. w zbiorze: N. Gierbiel: Poezija Sławian*, Petersb. 1871.

Przekł. ukraiński: D. Bąkowski, B. m. 1860.

11. Wieńce z piołunu. (Cykl 6 utworów). Powst. 1835-1840. Zaginęły w 1846. *Fragm. ocalały, poświęcony pamięci Klaudyny z Działyńskich Potockiej*, pt. *Wieńce z piołunu*, ogł. L. Dębicki: *Wincyenty Pol, jego żywot i pisma. Przegl. Lw.* 1874 t. 7; przedr. M. Romankówna, zob. poz. 21. Rkps Ossol. sygn. 7243/II.

Tekst krótszy i nieco odmienny z innego rękopisu pt. *Klaudyna*, ogł. J. H. Rychter: *Nieznanzy wiersz W. Pola*, napisany na cześć Klaudyny z Działyńskich Potockiej. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 5 nr 124.

12. Żurawie. Powst. 1835-1840. Rkps zaginął w 1846.

13. Szajne-katarynka. Powst. 1835-1846. *Fragm. ogł.: Orędownik Nauk.* 1841 nr 17-18, 41-42; *Dziew. Dom.* 1843 nr 17; 1844 nr 25-26; *Album na korzyść pogorzalców Rzeszowa*. Lw. 1844. Rkps składający się ze stu kilkudziesięciu obrazków z historii Polski zaginął w 1846. 35 obrazków, bądź ocalałych w zapiskach, bądź odtworzonych z pamięci, ogł. *Przyj. Dzieci* 1863 nr 13, 15, 18-24; od 1863 włączone do *Pieśni Janusza* (zob. poz. 21).

14. Geografia ziem polskich. Dzieło kilku-tomowe, pisane od 1837. Rkps zaginął w 1846.

15. Wypadki J. P. Benedykta Winnickiego z podróży jego z Krakowa do Nieświeża 1766 i powrót w dom rodzicielski. *Rozmaitości* (Lw.) 1839 nr 47-48; wyd. osob. pt. *Przygody JP. Benedykta Winnickiego w podróży ...* Lw. 1840. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne Lw. 1845; pt. *Pamiętniki J. P. Benedykta Winnickiego*. Gawędy. T. 1: *Przygody J. P. Benedykta ...* Wyd. 3 poprawne. Petersb. 1853 (por. poz. 35, 37); wyd. 4 z drzeworytami L. Straszynskiego. Petersb. 1857 *Plejada Pol.*; zob. poz. 45 t. 1; Lw. 1876; pt. *Pamiętniki Imci Pana Benedykta Winnickiego*. W-wa 1903 (dod. do *Kur. Codz.*); *Złoczów 1903 Bibl. Powsz.* nr 417-418; toż *Złoczów* (1926); pt. *Przygody młodości Imci pana Benedykta Winnickiego*. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 116; toż W-wa 1925; oprac. H. Galle pt. *Pamiętniki J. M. Pana Benedykta Winnickiego*. W-wa 1914 *Biblioteczka Nar.* nr 65.

Od wyd. 1857 (z wyjątkiem 1909, 1925) razem z poz. 35 i 37.

Rkps Ossol. sygn. 5240/II.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przewdziecki): *Fragm. w książce*, iw. poz. 3.

16. Gwiazdka (inc.: *O gwiazdeczko, coś błyszczała, gdym ja ujrzał świat...*). *Rozmaitości* (Lw.) 1844 nr 13 i odb.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: *Little Star*. W książce, iw. poz. 3, s. 382-384.

17. Pieśń do miodu. *Słowa ...*, muzyka S. Kossowskiego. Berlin 1844. Od 1863 włączana do *Pieśni Janusza*, zob. poz. 21.

18. Ustęp z dramatu *Pan Miecznik przez Wieszczą Pieśni o ziemi naszej*. *Żywie. Pismo zbior.* Poz. 1844 s. 29-51.

Całość utworu pt. *Pan Miecznik* — nie jest znana.

19. Obrazy. Wyd. J. Milikowski. Lw. 1845. Wyd. nast.: *Złoczów* (1905) *Bibl. Powsz.* nr 502-503.

Zawartość: *Tańka. Powieść góralska*, (*Przyj. Ludu* 1838 nr 22; przedr. *Zbieracz Umysłowych Rozrywek* 1839 t. 1); *Powrót. Z podania*. (Ogł. pt. *Powrót do Jaworowa*. *Przyj. Ludu* 1838 nr 20); *Trefniś. Z podania*. (*Rozmaitości*, Lw., 1839 nr 43); *Obiad czwartkowy*. (*Przyj. Ludu* 1838 nr 15, 17, 19); *Karusia. Powieść z życia; Powieści Semenowe; Niezły są ludzie. Obraz z życia*.

20. *Z więzienia*. (Cykl 22 wierszy). Powst. 1846. Od wyd. 1863 włączane do *Pieśni Janusza*. T. 3, zob. poz. 21.

21. *Pieśni Janusza*. Powst. przed i w 1846. Wyd. T. 1-3. Lw. 1863. Wyd. nast.: wyd. W. Pol (syn). Lw. 1897 (tu m. in. poz. 8); wyd. zupełne *Złoczów* (1903) *Bibl. Powsz.* nr 419-422; toż *Złoczów* po 1923; wybór z przedmową O. Lechity. W-wa 1907 *Bibl. Tania dla Wszystkich* nr 2; oprac. J. Kallenbach. Kr. po 1906; oprac. J. Kallenbach. Kr. po 1921 *BN I*, 33; toż Kr. ok. 1925; oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1924) *Wielka Bibl.* nr 95; toż W-wa ok. 1930; wybór oprac. Z. Żygułski. Lw. 1926 *Nasza Bibl.* nr 9; wybór oprac. M. Romankówna. Kr. 1949 *Bibl. Arcydział Poezji i Prozy* nr 59 (tu także poezje wybrane, m. in. zob. poz. 11).

Zawartość: t. 1 (1831-1833): *Pieśni Janusza* (poz. 3); *Pieśń do miodu* (poz. 17); *Wachmistrz Dorosz na Litwie* (poz. 7); t. 2 (1833-1835): *Pieśń o Krakusowym grodzie* (poz. 8); *Szajne-katarynka* (poz. 13); *Historia szewca Jana Kilińskiego* (poz. 6); t. 3 (1835-1846): *Z podróży*. I-XXII; *Z życia* I-IX (poz. 9); *Rok 1846*; *Z więzienia*. (Cykl 22 wierszy, poz. 20).

Na odwrocie okładki każdego tomu: *Jeszcze Polska nie zginęła!*

Jeszcze Pieśń Januszowa. Powst. 1867. Ogł. *Wisła. Księga zbior.* ... *P. Stalmacha*. Kr. 1873. W wyd. zbior. poz. 2 t. 9 pt. *Ostatnia pieśń Januszowa. Poemat*

znaleziony w pośmiertnych papierach poety.

22. Listy z wycieczki. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 2 z. 5-6; 1848 t. 1 z. 1, 3; odb. Lw. 1848. Wyd. nast.: Lw. 1879.

23. Muzeum natury we Lwowie. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 7 z. 4.

24. Siedm psalmów pokutnych w duchu Dawidowym, ułożonych do śpiewu. Powst. 1846-1848. Wyd. Lw. 1849. Przedr. pt. Siedem psalmów pokutnych z Psalterza Dawidowego, ułożonych do śpiewu, zob. poz. 45 t. 1.

25. Kantata na cześć Wielmożnego Imci Pana Augusta Kunzek, dr filozofii ... Ofiarowana przez młodzież Wszechnicy Lwowskiej w chwili pożegnania w gmachu Wszechnicy dnia 30 stycznia 1848 roku. Lw. 1848. (Wyd. bezimiennie).

26. Projekt do organizacji Gwardii Narodowej na prowincji. Lw. 1848. (Współautor: F. Łoś).

27. Słowo a Sława. Pieśń na pierwsze wiece Sławian, obwołane do Pragi czeskiej na wiosnę roku Pańskiego 1848. *Fragm. ogł. Tyg. Pol.* 1848 nr 32; całość wyd. zob. *Wyd. zbior. poz. 2 t. 7.*

Rkps *Bibl. Kórn. Dz.* 28.

28. Widzenie Janusza. Lw. 1848. (Wyd. bezimiennie).

Po tekście utworu: Na dochód towarzyszyów broni przybyłych z tułactwa do kraju.

29. Kilka słów o tegorocznych wycieczkach naukowych. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 5 (1851) i odb.

30. Północny wschód Europy pod względem natury. *Prelekcje. Z.* 1. Kr. 1851. Wyd. nast. poszerzone o cz. 2 pt. Hydrografia, zob. *Wyd. zbior. poz. 2 t. 2*; pt. Północny wschód Europy i Hydrografia Polski. Lw. 1876.

Por. poz. 65.

31. Rzut oka na północne stoki Karpat pod względem przyrodzenia. *Prelekcje. Fragm. ogł. Gaz. Lw.* 1842 nr 36, 93; całość wyd. Kr. 1851; wyd. 2 pomnożone pt. Rzut oka na północne stoki Karpat i przyległe im krainy. Kr. 1851.

32. Rzut oka na umiejętność geografii ze stanowiska uniwersyteckiego wykładu. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 5 (1851) i odb.

33. Mohort. Rapsod rycerski z podania. Powst. od 1840; dat.: skończyłem 28 grudnia 1852 roku. Wyd. Kr. 1854. Wyd. nast.: Kr. 1855; zob. poz. 45 t. 2; wyd.

3 Petersb. 1858 (wyd. anonimowe); Lw. 1876; z 24 ilustr. J. Kossaka. Lw. (1883); Lw. 1898; W-wa 1903 (dod. do *Kur. Codz.*); Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 415-416; toż Złoczów (1924); W-wa 1905; oprac. W. Dropiowski. Brody 1907 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 51; oprac. K. Król. W-wa 1908 *Wybór Pisarzy Pol. dla Domu i Szkoły* nr 9; toż wyd. 2 W-wa 1918; oprac. A. Łucki. Kr. (1922) *BN I*, 52; toż wyd. 2 przejrzone Kr. (1925); Przemysł b. r. *Książnica Nauk.*

Rkps Ossol. Zbiory Pawlikowskich nr 270.

Dedykacyjny wiersz: Do Edwarda Tadeusza Bielińskiego.

Przekł. czeskie: Hol (Goll). Praga 1872.— J. Kudrna: Z rytfašké rapsodie Mohort. *Ruch* (Praga) 1884 nr 33 (35?).

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przędziński), iw. poz. 3.

Przekł. niem.: F. Bratranek. *Österreichische Blätter* 1855 nr 29; *Krakauer Zeitung* 1858; wyd. osob. pt. Mohort. Eine ritterliche Rhapsodie nach Traditionen. W: Heimgebrachtes. Kr. 1880.

Przekł. ros.: M. A. Tierientiew: Mogort. Rycarskiej rapsod. W-wa 1891.

34. Opis Dniestru. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 6 (1852) i odb.

35. Senatorska zgoda. Tradycja szlachecka z Sanockiego. *Dat. Kr.* 31 maja 1852. *Fragm. pt. Opowiadanie ks. biskupa. Ustęp z „Zgody senatorskiej”.* *Nowiny* 1854 nr 65; całość pt. *Pamiętniki JP. Benedykta Winnickiego. Gawędy. T. 2: Senatorska zgoda. Tradycja szlachecka Jegomość Pana Benedykta Winnickiego opowiedział ... Petersb. 1854 (por. poz. 15, 37). Wyd. nast.: pt. Przygody Jmci P. Benedykta Winnickiego. Wyd. 4 z drzeworytami Z. Straszynskiego. T. 2. Petersb. 1857. Od 1857 wyd. razem z poz. 15 i 37. Por. poz. 45 t. 1.*

Dedykacja: Szymonowi Dutkiewiczowi na pamiątkę ofiarując autograf.

36. Zasługi Długosza pod względem geografii. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 7 (1852) i odb.

37. Sejmik generał województwa ruskiego odprawiony 1766 r. w Sądowej Wiszni. Sejmikowa tradycja Imię Pana B. Winnickiego. *Dat. w Polance pod Krosnem* 12 lipca 1853. *Wyd. pt. Pamiętniki JP. Benedykta Winnickiego. Gawędy. T. 3: Sejmik generał województwa ... Petersb.-Mohylew 1855 (por. poz. 15, 35). Wyd. nast. razem z poz. 15 i 35. Por. poz. 45 t. 1.*

38. Czarna krowka. Legenda z naszych czasów. Bochnia 1854. *Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 44; Bochnia 1857.*

39. Wiadomość o kościele Ś. Katarzyny na Kazimierzu przy Krakowie. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 4; odb. W-wa 1855. (Wyd. bezimiennie).

Przekł. niem.: F. Bratranek. Kr. b. r.

40. Wit Stwosz. Poemat z pomników historycznych XV wieku. Powst. 1854. Fragn. ogł.: *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 5; *Bibl. Warsz.* 1857 t. 2; *Dzien. Lit.* 1857 t. 2 nr 107-108; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 338-340, 342, 344; całość wyd. zob. poz. 45 t. 4; wyd. osob. Lw. 1876 jako odb. z wyd. zbior., zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 1. Wyd. nast.: Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 425-426; oprac. H. Galle. W-wa (1914) *Biblioteczka Nar.* nr 66; W-wa 1918 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 207.

Dedykacja: JW. i PW. Jegm. Hrabii Janowi Scipionowi k. k. k., synowi śp. Karola, chrzestnego ojca mego, składam.

41. Do mogił. Słowa ... z tłumaczeniem niemieckim A. Sebery. Śpiew z towarzyszeniem fortepianu. Muzyka I. Ruckgäbera. Lw. 1855.

42. Poezje. Petersb. 1855 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 3 cz. 2.

Zawartość: Szkice z podróży. I-XXI (fragn. poz. 9); Gawęda Dorosza (z drobnymi zmianami poz. 7); Wycieczki po kraju (Litwa, Żmudź, Wołyń, Ukraina, Podole — fragn. poz. 10).

43. Stryjanka. Tradycja szlachecka JM. Pana Benedykta Winnickiego. Powst. 1855. Ogł. fragn. pt. Rapsod z poematu „Stryjenka” (Czasy króla Jana III-go). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 155; fragn. pt. Z nowego poematu „Stryjanka”. *Kółko Rodz.* 1860 nr 2-3; fragn. *Czytelnia dla Młodzieży* 1860 nr 1; całość wyd. W-wa 1861 (tu dołączony artykuł programowo-polemiczny pt. List do WW. PP. Redaktorów „Kółka Rodzinnego”).

Miała stanowić część pierwszą trylogii: Stryjanka; Banita; Polowanie.

44. Z podróży po burzy. Poezje. Kr. 1856. Przedr. zob. poz. 45 t. 3.

Na okładce tyt.: Drobne poezje.

Zawartość: I. Wiele-mało przeboleło; II. Cierpienia bez ceny i treny-nie-treny; III. Z klasztoru i z boru (tu m. in. przedr. poz. 38); IV. Ze dworu.

Dedykacja: Józefowi Brodowiczowi z uczuciem najgłębszej czci i wdzięczności składam. Dat.: W Krakowie 8 grudnia 1855 r.

Dedykacja osobna Ze dworu: Annie i Tytusowi Trzecieckim, przyjaciółom moim, składam ten zbiorek w Polance napisany 1853 r. w lecie na pamiątkę.

45. Poezje. Nowe poprawne i powiększone wydanie. T. 1-4. Wiedeń 1857.

Zawartość: t. 1: poz. 15, 35, 37, 24; t. 2: poz. 33; I. O angielskich koniach i wyścigach u nas; II. Kilka słów o tarantowatych i srokach koniach; t. 3: poz. 44; t. 4: poz. 40.

46. Pieśń o domu naszym. Fragn. ogł. *Dzien. Lit.* 1858 t. 2 nr 116; *Gaz. Codz.* 1858 nr 247; całość wyd. Lw. 1866 (wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: Złoczów ok. 1903 *Bibl. Powsz.* nr 432.

47. Pacholę hetmańskie. In nomine Domini! Diariusz Walentego Rożanki, dworzanina niekiedy Jegomości Pana Jana z Tarnowa, hetmana wielkiego koronnego, ad perpetuam rei memoriam spisany. Książ pięcioro. Fragn. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1860 t. 4 s. 678-681; *Album lw.* Lw. 1862 s. 1-16; całość wyd. pt. Poezje. Pacholę hetmańskie. T. 1-2. W-wa 1862. Wyd. nast.: Lw. 1876; pt. Pacholę hetmańskie. Diariusz Walentego Rożanki. W-wa 1903; Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 440-443; toż Złoczów po 1923.

Rkps Ossol. sygn. 5252/II.

Przeróbka: Pacholę hetmańskie. Wedle W. Pola opowiedziała Jadwiga Z. (Zubrzycka). *Polski Lud* 1892 nr 14-15; odb. Kr. 1892.

48. 23 lutego. *Kółko Rodz.* 1860 nr 1; wyd. osob. b. m. 1868.

Wiersz na zgon Zygmunta Krasieńskiego.

49. Geografia Ziemi Świętej w dwóch księgach. Lw. 1863.

50. Kilka kart z krwawego rocznika. Lipsk 1864.

51. Powódź. Dramat w trzech aktach wierszem napisany. Dat.: w maju 1864 we Lwowie. Wyst. styczeń 1865. Ilustr. muzyczna J. F. Guniewicz. Do tego wyst.: Przedmowa do dramatu „Powódź”. *Dzien. Poz.* 1865 nr 20. Fragn. ogł. pt. Wyimki z dramatu pod napisem „Powódź”. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7; całość wyd. Poz. 1868. Wyd. nast.: Lw. 1876.

Dedykacja: Ksaweremu Godebskiemu, posłowi łuckiemu na sejm 1831 roku, z przyjaźnią i czcią składa Autor obraz rodzinnej jego ziemi. Przekł. niem.: F. Bratranek. B. m. 1881.

52. Sześć prelekcji o muzyce kościelnej, danych przez ... we Lwowie r. 1864. Pierwsza prelekcja wyd. pt. Prelekcja wstępna o muzyce religijnej. Lw. 1865 (wyd. bezimiennie); całość wyd. Lw. 1865.

53. Wiersz na stuletnią rocznicę otwarcia sceny polskiej przez króla Stanisława Augusta dnia 19 lutego 1765 w Warszawie. Lw. 1865.

54. Z wyprawy wiedeńskiej. Rapsod rycerski przeznaczony przez autora na dochód restauracji fary żółkiewskiej. Z jednym stalorytem. Lw. 1865. (Tu razem: *Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683*, zob. *Prace edytorskie; Wiadomości historyczna o kościele żółkiewskim*). Wyd. nast.: Lw. 1876; *Złoczów ok. 1910 Bibl. Powsz.* nr 430.

55. Dwie prelekcje o potrzebie wykładu geografii handlowej. Lw. 1866.

56. O potrzebie zawiązania towarzystwa opiekującego się językiem i piśmiennictwem polskim. *Bibl. Ossol.* 1866 t. 8.

57. Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku w dwudziestu prelekcjach mianych w Radnej Sali miasta Lwowa stenografowanych pod dyktando L. Olewińskiego. (Słowo wstępne S. Pilata). Lw. 1866.

58. Rok myśliwca. Z rysunkami J. Kossaka. *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 13 nr 344-368; wyd. osob. Poz. 1870. Wyd. nast.: Lw.-Złoczów ok. 1912 *Bibl. Powsz.* nr 927-928; z przedmową M. Samozwaniec. W-wa 1957.

59. Józefowi drowi Brodowiczowi na 50-letnią rocznicę pełnego zasług publicznego zawodu. Kr. 1867.

60. Legendy o świętym Janie Kantym, opowiedziane w Radnej Sali Miasta Krakowa d. 14 marca 1868 r. na dochód kościoła akademickiego Św. Anny. *Czas* 1868 nr 64; odb. Kr. 1868. Wyd. nast.: W-wa (1918).

D e d y k a c j a: Pamięci Stanisława Pilata poświęcam tych kart kilka u Świętych Grobów zebranych i składam je na grobie przyjaciela ze czcią i z żalnością serca.

61. O potrzebie zachowania pomników z przeszłości i znaczeniu ich w czasie dzisiejszym. Prelekcja miana dnia 18 marca 1868 r. w sali Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Czas* 1868 nr 78-80, 83; odb. Kr. 1868. Wyd. nast.: Lw. 1868.

62. Rytm na uroczystość pięćdziesięcioletniej rocznicy od założenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, odczytany na publicznym posiedzeniu Towarzystwa dnia 16 maja 1868. Kr. 1868.

63. Historyczny obszar Polski. *Rzecz o dialektach mowy polskiej. Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 17 (1869); odb. Kr. 1869; c. d. pt. O historycznym obszarze Polski pod względem klimatologii historycznej. Ogl. J. Żuliński: *Pol i Duchński. Sobótka. Książka zbior. ... S. Goszczyński*. Lw. 1875.

D e d y k a c j a: Fryderykowi Kazimierzowi Skoblowi, dobrze zasłużonemu około narodowej oświaty i ojczystego języka, składa ze czcią prace swoją szkolny, wojskowy i uniwersytecki towarzysz.

64. Losy poczciwej rodziny. Zdarzenie prawdziwe. Kr. 1869. Wyd. nast.: Kr. 1896; Lw. 1907 *Wyd. Dziel Lud.*

65. Obrazy z życia i natury. Północny wschód Europy. *Fragm. ogł. Tyg. Ilustr.* 1869 nr 53, 54, 81, 85, 86; całość Seria I-II. Kr. 1869-1870 *Publikacje Tow. Przyj. Oświaty* t. 1-2.

Na okładce t. 2: 1871.
Por. poz. 30.

66. Boża krynica. Drezno 1871.

D e d y k a c j a: Bożą krynice Juliuszowi Kossakowi na wiązanie składa Wincenty Pol.

67. Pan starosta Kiślacki. Tradycja myśliwska przez autora „Mohorta”. Poz. 1873.

68. Epigrafy (30 wierszy) w książce: K. Suffczyński (Bodzantowicz): *Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i Legionów. Z ilustr. J. Kossaka i epigrafami W. Pola nigdzie nie drukowanymi.* T. 1-3. Poz. 1875.

69. Szkice z życia artystów. Wspomnienie z podróży. Kr. b. r.

Broszury niemieckie o sprawie polskiej, wyd. 1832, nie dochowane.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862, *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (red. naczk. 1846-1848; tu m. in.: *Nekrolog Wilibalda Bessera. 1844 t. 11.* (Besser — krakowski botanik); *Puszczka litewska. 1847 t. 2 z. 4*), *Bibl. Ossol.* (1865-1866), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: *Stół cudowny; Ułamek; J. Kremer: Listy z Krakowa. T. 1. Rec. 1843 t. 3; Wiersz do profesora fizjologii J. Purkyniego. 1861 t. 3*), *Czas* (tu m. in.: *Korespondencja. 1854 nr 212, 222-223.* (Art. o krytyce); *Kilka myśli o improwizacjach Deotymy w czasie jej pobytu w Krakowie. 1854 nr 244*), *Czas. Dod. Mies.* (1856-1857; tu m. in.: *Zimą w puszczy. 1856 t. 1*), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860; tu m. in.: *Modlitwa dla moich dzieci. 1860 nr 6*), *Dod. Tyg. do Gaz. Lw.* (tu: *Rzut oka na siedziby górali karpackich. 1851 nr 35-40*), *Dzien. Lit.* (1857-1858), *Dzien. Dom.* (1840, 1843-1845), *Dzien. Mąd Paryskich* (tu: *Wspomnienia Semenowych powieści. 1841 nr 6, 14-15; Wspomnienie z podróży. 1845 nr 11-13; Artykuł na wezwanie. 1847 nr 14*), *Dzwonek* (1850-1870), *Gaz. Nar.* (tu wiersz inc.: *Sto lat dziś dobie-*

ga ... 1865 nr 265), *Gaz. Pol.* (tu: List do Eleonory Ziemięckiej. 1865 nr 30), *Gaz. Warsz.* (1854-1855, 1857), *Goniec Leśny i Wiejski* (1866; tu m. in.: Polowanie z tropowcem na niedźwiedzia. 1866 nr 7-8; Zimowy najazd dzików, 1866 nr 11-12), *Gwiazdka Cieszyńska* (1854-1855, 1859-1860),

J. Ungra *Kalendarz warsz.* (tu: Kalendarz łowiectwa ułożony z roku myśliwca. 1867 s. 32), J. Wildta *Kalendarz powsz.* (1867-1868), *Kłosa* (1865-1871; tu m. in.: Na jeziorach. 1869 nr 213-216; Z Czarnego Lasu i Czarnej Góry. 1869 nr 221-231), *Kłosa i kwiaty*. Kr. 1869 (tu: Z pamiętników siola — s. 7-25), *Kółko Rodz.* (współzałożyciel 1860), *Kronika* (Kr., 1863), *Kronika Rodz.* (1867-1870), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856-1858), *Kur. Warsz.* (tu: Do jaskółki. 1868 nr 262), *Kwart. Nauk.* (tu: Teatr i Aleksander Fredro. 1835 t. 1; Filozofia i przysłowia ludu w Polsce. 1835 t. 2), *Magazyn Mód* (1852), *Nabożeństwo do św. Jacka Odrowąża ...* Kr. 1857 (tu: Hymn do świętego Jacka; toż przedr. *Ruch Muz.* 1858 nr 7-8), *Nadwiślanin* (1841), *Niewiasta* (1861), *Nowiny* (1854-1856; tu m. in.: Reguły staropolskie. 1854 nr 2; Krzyż na stepie. 1854 nr 45; toż przedr. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 84; Mohort w Warszawie. Ustęp z poematu. 1855 nr 12-14; Pszczoła hetmańska. Ustęp z poematu. 1855 nr 15), *Opiekun Dom.* (1865, 1868, 1870-1871), *Orędownik Nauk.* (1841-1844; tu m. in.: Karczma w Chwaniowie. 1842 nr 50; Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840. 1844 nr 21-25).

Pielgrzym (1843), *Przegl. Nauk.* (tu: Opisanie wioski. 1842 t. 4 nr 29; Spokojny wieczór. 1843 t. 1 nr 1), *Przegl. Poz.* (1847 t. 5), *Przyj. Dzieci* (1863, 1869), *Przyj. Ludu* (1836-1838, 1848; tu m. in.: Piosnka żołnierska. 1836 nr 24; Kwiaty. 1848 nr 35; Ułamek. 1848 nr 38), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1850-1852), *Rozmaitości* (Lw.; 1839-1844; tu m. in.: Sobótka. 1840 nr 48; Krucjata. Ballada. 1840 nr 50), *Sobótka* (Poz.; tu: Po Bożym świecie i w podziemiach Wieliczki. Wyjątek z pamiętników. 1871 nr 23-33), *Strzecha* (1868-1871; tu m. in.: Wspomnienia z Niemiec. Wyjątek z pamiętników. Granica saska i Saksonia, Lipsk i Drezno. 1868 z. 6-7), *Szkoła dla Dzieci* (1851-1852), *Tyg. Emigracji Pol.* (Paryż; 1835-1836; tu m. in. fragm. utworu: Pan Choraży. 1835 cz. 7 s. 48), *Tyg. Ilustr.* (1866-1869), *Tyg. Lit.* (1839-1842; tu m. in.: Czego przede wszystkim literaturze naszej potrzeba? 1839 nr 19-20; O malarstwie i żywiołach jego w kraju naszym. 1839

nr 22-24), *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* (Lw.; 1847; Kr.; 1854-1855; tu m. in.: Rzut oka na Galicję. 1847 nr 1-5), *Tyg. Wielkop.* (1872-1873; tu m. in.: O usiłowaniu artystycznych naszego czasu. 1872 nr 1-14; O wykładzie literatury polskiej. 1873 nr 1-3; Z poezji Wschodu. 1873 nr 5-6, 10), *Wielkopolanin* (1849), *Wieniec* (1862), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1. W-wa 1857 (tu: Stanisławowi Jachowiczowi w dniu 61 urodzin jego; toż: *Gaz. Warsz.* 1857 nr 101; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 101; *Kur. Warsz.* 1857 nr 101), *Włocianin* (1869, 1873; tu m. in.: Urywek z pamiętników. 1869 nr 1), *Zbieracz Umysłowych Rozrywek* (1839 t. 1), *Zorza* (tu: Wyjątki z pamiętników siola. 1866 nr 10-11, 19-20).

Drobne utwory po śmierci autora ogl.:

L. Dębicki: Wincenty Pol, jego żywot i pisma. *Przegl. Lw.* 1873 t. 5-6; 1874 t. 7; 1879 t. 18; 1880 t. 19-20 (tu drobne utwory, m. in. fragm. poz. 11);

K. Estreicher: Wincenty Pol, jego młodość i otoczenie. (1807-1832). *Przew. Nauk. i Lit.* 1881 t. 9; wyd. osob. (na k. tyt.: wyd. 2) Lw. 1882 (tu m. in.: Dzienniczek z 1828; Z klasztoru; Do samotności! Henryk. (Powieść podolska); Harfa; Samobójca; Celine do pamiętnika; Poezja i przyjaźń; Elegia; Powieść kapitana);

H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1 (tu m. in.: Autobiografia oraz wiersze: Młodemu na drogę życia. Dat. 1853; inc.: Po siolach zasza zmiana ... Powst. 1858; inc.: Chwila uniesień duszy nie wysiła ...);

J. R.: Nieznany wiersz W. Pola. *Niwa Pol.* 1899 nr 21 (tu czterowiersz, inc.: Szukać Cię trzeba przez bóle i ciernie ...);

M. Mann: Z papierów po W. Polu. (W 30-tą rocznicę śmierci poety). *Bluszcz* 1902 nr 50-51 (tu wiersze: Wspomnienia młodości. Powst. 1843; Dość już tego, dość! Dat. 1846 r.; I rano wstałem; Kwiaty. Dat. 1848 r.);

M. Mann: Wincenty Pol. Studium biograficzne. krytyczne. T. 1-2. Kr. 1904-1906 (tu drobne utwory z rękopisów będących w posiadaniu rodziny; m. in. fragm. poz. 2);

W. Florian: Z autografów W. Pola. *Pam. Lit. R.* 35 (1938) i odb. (tu: Rozmowa z Kriegiem; Położenie Polski pod zaborem Austrii. Rkps z 1846-1848);

H. Barycz: W. Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1949

PAU (tu na s. 81-83: Wykład wstępny na Uniwersytecie Jagiellońskim wygłoszony w dniu 10 stycznia 1850; Sprawozdanie z przebiegu prac seminaryjnych kilku uczniów, dat. 16 stycznia 1852; Rkps Archiwum U. J.: Akta Wyd. Filol. 1851/2);

J. Broda, J. Szaflarski: Nieznany rękopis W. Pola. *Zaranie Śląskie* 1964 nr 3 (tu: Geograficzny opis Śląska w zarysie. Powst. 1853).

Ponadto drobne utwory i artykuły w rkpsach w Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1953; Bibl. Kórń. Dz. 28; Ossol. sygn. 3148/II, III; 7243/II; 9750/III; 9855/I; 9876/I.

Wiadomość o rękopisach będących w posiadaniu rodziny, zob. H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1.

Prace edytorskie

M. Dyakowski: Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683. Opisał... pokojowiec króla Jana III. Wyd. zob. Twórczość poz. 54.

Wydania zbiorowe

1. L. Siemieński: Wincenty Pol i jego poetyczne utwory. Kr. 1873.

Tu po rozprawie wstępnej obszerny wybór utworów i wiersze okolicznościowe: I. (Fragm.: Pieśni Janusza; Obrazy z życia i z podróży; Pieśń o ziemi naszej; Pieśni Janusza r. 1863; Pieśń o domu naszym); II. Gawędy. (Fragm.: Przygody Benedykta Winnickiego; Historia szewca Jana Kilińskiego; Wit Stwosz; Mohort; Stryjanka; Pachole hetmańskie; Pan starosta Kiślacki); III. Dramat. (Scena z trzyaktowego dramatu: Powódź).

2. Dzieła wierszem i prozą. Pierwsze wyd. zbior. przejrzone i uporządkowane przez samego autora. T. 1-10. Lw. 1875-1878.

Zawartość: t. 1 (1875): Poezje: Wit Stwosz; Pachole hetmańskie; Z wyprawy wiedeńskiej (Tu dołączono: Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683);

t. 2 (1875): Dzieła prozą: Cz. I. Północny wschód Europy pod względem natury; Cz. II. Hydrografia;

t. 3 (1875): Poezje: Pamiętniki Imci Pana B. Winnickiego w trzech częściach; Mohort; Powódź;

t. 4 (1876): Dzieła prozą: Północny wschód Europy. Cz. 3. Obrazy z życia i natury;

t. 5 (1876): Poezje: Z podróży po burzy; Drobne poezje; Pieśń o ziemi naszej;

t. 6 (1877): Dzieła prozą: Pisma geograficzne pomniejszych;

t. 7 (1877): Poezje: Stryjanka; Pan starosta Kiślacki; Rok myśliwca; Słowo a Sława; Drobne poezje;

t. 8 (1877): Dzieła prozą: Pamiętnik literatury polskiej XIX wieku; Sześć prelekcji o muzyce kościelnej; Pisma pomniejszych (wybór artykułów);

t. 9 (1878): Poezje: Pieśni Janusza. Cz. 1-3; Pieśń o domu naszym; Boża krynica; Kilka kart z krwawego rocznika 1863; Drobne poezje;

t. 10 (1878): Dzieła prozą: Pisma pomniejsze: Rozprawy naukowe i literackie; Obrazy, pamiętniki, powieści. (Tu m. in.: Szkice z życia artystów).

3. Wybór poezji (z portretem autora). Wyd. K. Grendyszyński. Petersb. 1897; wyd. 2 poprawione Petersb. 1898. Zawartość: Pieśń o ziemi naszej; drobne poezje.

4. Dzieła poetyckie. T. 1-4. Oprac. J. Sroczyński i M. Wiśniowiecki. Stanisławów 1904; wyd. wznowione Lw. 1921.

Zawartość: t. 1 (oprac. M. Wiśniowiecki): Pieśni Janusza cz. 1-3;

t. 2 (oprac. J. Sroczyński): Pamiętniki J. M. Pana B. Winnickiego w 3 cz.; Mohort; Słowo a Sława; Stryjanka;

t. 3 (oprac. M. Wiśniowiecki): Z podróży po burzy; Drobne poezje. (Tu m. in.: Legendy o św. Janie Kantym; Józefowi drowi Brodowiczowi w 50-letnią rocznicę...; Rytm na uroczystość 50-letniej rocznicy od założenia Tow. Nauk. Kr. ...; Widzenie Janusza i in.); Kilka kart z krwawego rocznika (1863); Pieśń o domu naszym; Boża krynica; Pan starosta Kiślacki;

t. 4 (oprac. J. Sroczyński): Wit Stwosz; Pachole hetmańskie; Z wyprawy wiedeńskiej; Pieśń o ziemi naszej.

5. Wybór poezji. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 109.

Zawartość: 18 drobnych wierszy oraz Legendy o św. Janie Kantym.

6. Dzieła. T. 1-4. Mikołów-Częstochowa (1913) *Nowa Bibl. Pisarzy Pol. t.* 28-31.

Zawartość: t. 1: Pieśni Janusza; t. 2: Drobne poezje: Z podróży po burzy; Pieśń o ziemi naszej; t. 3: Słowo a Sława; Siedem psalmów pokutnych; Legendy o św. Janie Kantym; Pamiętniki Imci P. Benedykta Winnickiego; Mohort; t. 4: Wit Stwosz.

7. Wybór utworów lirycznych. Oprac. H. Galle. W-wa 1914 *Biblioteczka Nar.* nr 58 (na karcie tyt. mylnie: nr 66).

Zawartość: Z Pieśni Janusza; Dumy Wiodorta. 1-3; Pieśń do miodu; Wachmistrz Dorosz na Litwie; Z cyklu: Z podróży; Z życia; Z więzienia; Z podróży po burzy; z Legend o św. Janie Kantym.

8. Pieśń o ziemi naszej oraz liryki wybrane. Oprac. R. Zawiliński. Kr. ok. 1920 *BN I*, 21; wyd. nast.: Kr. (1922); wyd. 3 Kr. (1929); Chicago 1945 *Bibl. Rady Polonii*.

Zawartość: Pieśń... oraz wybór liryk z Obrazów z podróży, Obrazów z życia, Z podróży po burzy.

9. Poezje. Oprac. Ł. Kurdybacha. Jeruzolima 1944 *Szk. Biblioteczka na Wschodzie* t. 55.

Zawartość: Pieśni Janusza (wybór); Pieśń o ziemi naszej; Mohort.

10. Pieśni Janusza i poezje wybrane. Oprac. M. Romankówna. Kr. 1949 *Bibl. Arcydział Poezji i Prozy* nr 59.

Zawartość: wybór lub fragm.: Pieśni Janusza; Mohort; Pieśń o ziemi naszej; Słowo a Sława; Z podróży po burzy; liryki, m.in.: Wieniec z piolunu.

11. Wybór poezji. Wyboru dokonała i wstępem poprzedziła M. Janin. Przypisy oprac. M. Grabowska. Wr. 1963 *BN I*, 180.

Zawartość: fragm. poz.: Pieśni Janusza; Obrazy z życia i z podróży; Szajne-katarynka; Psalm pokutny; Z podróży po burzy; Kilka kart z krwawego rocznika; Wiersze różne; Wachmistrz Dorosz na Litwie; Historia szewca Jana Kilińskiego; Pieśń o ziemi naszej; Przygody JP. Benedykta Winnickiego; Mohort.

Listy i materiały

1. Do A. Jochera z 10 maja 1830; do J. Poźniaka z 7 sierpnia 1830; do A. Ziętkiewiczówny ze stycznia 1831. Ogl. i wiadomość o kilku innych nie ogłoszonych listach z 1846-1849 podał K. Estreicher: Wincenty Pol, jego młodość i otoczenie. Lw. 1882 s. 120-123, 126-127.

2. Do J. Grabowskiego z 1831. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

3. Do różnych osób 72 listy z 1837-1871, m.in.: 5 listów do K. Krasickiego, 12 do E. Krasickiego, 1 do H. Rzewuskiego, 1 do W. Działuszyckiego, 1 do J. Keniga, 9 listów do R. Kraińskiego, 7 listów do E. Kraińskiego, 1 do W. Syrokomli, 1 do W. Baworowskiego, 2 do A. E. Odyńca. Ogl. W. Pol (syn): Z korespondencji W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1905 t. 33 z. 1-3; 1907 t. 35 z. 10-12.

4. Do T. Wasilewskiego 13 listów z 1838-1845. Rkps Ossol. sygn. 3230/II.

5. Do T. Działyńskiego 3 listy z 1839-1854. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

6. Do K. Grabowskiej z 1840. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

7. Do T. Wasilewskiego 4 listy z 1840-1845. Rkps Ossol. sygn. 4364/II.

8. Do W. Kielisińskiego 3 listy z 1840-1847. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584. Dwa z nich ogl. Z. Tolwiński i J. Wępsięć, zob. poz. 10.

9. Do M. Darowskiego 4 listy z 1840-1848. Rkps Ossol. sygn. 6788/II.

10. Do M. Wiszniewskiego 2 listy z 1841-1843; do J. Kremera z 1840; do W. Kie-

lisińskiego 2 listy z 1841-1847; do K. W. Wójcickiego 5 listów z 1846-1871. Ogl. Z. Tolwiński i J. Wępsięć: Z korespondencji W. Pola. *Pam. Lubelski za 1935-1937*. T. 3. Lublin 1938 i odb.

11. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1857-1858 i 4 listy do innych osób z 1843-1859. Ogl. K. Bartoszewicz: Korespondencja poetów. *Echo Lit.-Artyst.* 1913 z. 3.

12. Do niewiadomych osób 7 listów z 1843-1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

13. Do W. Działuszyckiego 2 listy z 1844, 1858; do M. Działuszyckiego z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6516/II.

14. Do żony Kornelii 3 listy z 1844 (?)-1845. Rkps Ossol. sygn. 6790/II.

15. Do J. Purkyniego z 1847. Ogl. T. Szabłowski: Nieznane listy W. Pola i historyka W. A. Maciejowskiego. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 24.

16. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1848. Ogl. L. Méyet. *Kur. Warsz.* 1907 nr 183.

17. Do posła B. Longchamps z 1848. Ogl. *Słowo Pol.* 1900 nr 585.

18. Do żony Kornelii 2 listy i do E. Krasickiego 1 list z 1849. Ogl. K. Lewicki, zob. poz. 53.

19. Do M. Wiszniewskiego z 1849 i do J. I. Kraszewskiego z 1851. Ogl. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

20. Do K. Szajnochy 2 listy z 1850, 1854. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

21. Do K. Miączyńskiej z 1850-1860. Fragm. ogl. M. Mann: Wincenty Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 1. Kr. 1904.

22. Do A. Z. Helcla i A. Potockiego z 12 marca 1851. Rkps Bibl. PAN Kr., Korespondencja A. Z. Helcla.

23. Do W. Wielogłowskiego 4 listy z 1851-1853. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1828.

24. Do syna Wincentego z 1854. Rkps Ossol. sygn. 6591/II.

25. Do T. Lenartowicza z 1856. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

26. Do dra M. Brodowicza z 14 grudnia 1857. Fragm. ogl. M. Mann, jw. poz. 21.

27. Do W. Hendla z 1857; do A. Czartoryskiego z 1858; do E. Żeligowskiego

- z 1858. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1953.
28. Do S. E. Koźmiana z 1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.
29. Do A. Plugą (A. Pietkiewicza) z 1858. Fragm. ogl. M. Mann, jw. poz. 21.
30. Do J. Kossaka z 1859; do księżny z Zamoyskich Sapieżyny z 1859; do nieznanego adresata z 1870. Ogl. W. Florian: Z autografów W. Pola. *Pam. Lit.* R. 35 (1938) i odb.
31. Do K. Szajnochy z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6518/I.
32. Do E. Ziemięckiej z końca 1864. *Kółko Dom.* 1865 z. 3.
33. Do S. Dunina z 1864. Ogl. A. Czartkowski: Listy W. Pola i J. I. Kraszewskiego do Stanisława Dunina. *Ruch Lit.* 1931 nr 1.
34. Do T. Wencłówny z 1864. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7 s. 204-206.
35. Do S. Barącza 2 listy z 1864. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.
36. Do H. Wodzickiego 2 listy z 1864, 1866. Rkps Ossol. sygn. 11759/II.
37. Do K. Godebskiego 27 listów z 1864-1868 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 6260/II.
38. Do K. Godebskiego 8 listów z 1866; do księdza Jarzębińskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 5865/II.
39. Do F. Duchńskiego 2 listy z 1866 i 1867. Ogl. S. Duchńska: Wspomnienie z 29-letniego pożycia z mężem moim 1864-1893. Paryż 1894 s. 228-234.
40. Do K. Godebskiego z 1867. Ogl. K. Ostaszewski-Barański: Z pozostałych kart. *Adamowi Krechowickiemu. Księga pam.* Lw. 1908 s. 124-125.
41. Do A. E. Odyńca 3 listy z 1867 i 1869. Ogl. w art.: Dawne korespondencje. Listy W. Pola. *Kronika Rodz.* 1883 nr 22.
42. Do S. Buszczyńskiego z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.
43. Do W. Zawadzkiego z 1868. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.
44. Do żony Anieli i rodziny żony, Sośnickich, 16 listów z 1871-1872. Ogl. K. Lewicki, zob. poz. 53.
45. Do biskupa I. Isakowicza. Ogl. J. B. Antoniewicz: Nie wydane listy W. Pola. *Przedświt* 1901 nr 266-278.
46. Do W. Smagłowskiego. Ogl. J. Sokulski: Nieznany list W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 460.
47. Do F. Boberskiej b. d. Rkps Ossol. sygn. 5157/II.
48. Metryka chrztu W. Pola. Ogl. *Dzien. Pol.* 1879 nr 254; też *Gaz. Lubelska* 1897 (wrzesień).
49. Autobiografie:
I — dat. 7 stycznia 1840 w Zagórzanach, ofiarowana malarzowi K. Prekowi. Ogl. *Czas* 1872 nr 279; przedr.: *Tyg. Wielkop.* 1873 nr 6; *Dzien. Pol.* 1873 nr 20. Autograf Ossol. sygn. 897/II.
II — prawdopodobnie z 8 listopada 1849. Ogl. H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1. Autograf Bibl. Jagiel. sygn. 3572.
III — dat. 19 grudnia 1849. Ogl. H. Barycz: W. Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1949 *PAU*, s. 80-81. Autograf w Arch. Uniw. Jagiel.: Akta Senatu 38/e.
Wszystkie trzy wyd. K. Lewicki, zob. poz. 53.
50. Fragm. dziennika z 1855, 1856, 1860. Ogl. H. Biegeleisen: Nieznany pamiętnik W. Pola. *Świat* (Łódź) 1901 nr 40-45; przedr. K. Lewicki, zob. poz. 53.
51. H. Biegeleisen: Pamiętnik Pola o pobycie w Dreźnie w r. 1832. *Słowo Pol.* 1901 nr 479 i 602. Przedr. K. Lewicki, zob. poz. 53.
52. (P. Mączewski): O Mickiewiczu i Klaudynie Potockiej. Z nieznanych pamiętników. *Gaz. Por.* 1917 nr 353, 355-357. Przedr. K. Lewicki, zob. poz. 53.
53. Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Kr. 1960 *Pamiętniki i Wspomnienia S. I. Pamiętniki polskie.*
- Z a w a r t o ś ć: Autobiografie; fragm. dzienniczka z 1828, wspomnień z kampanii litewskiej, pamiętnika dotyczącego lat późniejszych; listy z podróży po kraju w 1840, 1847; Rozmowa z Kriegiem; Zeznania z 1846; listy dotyczące stosunku do Uniw. Jagiel. i Zakładu Nar. im. Ossol.; listy do rodziny z 1871-1872 i in.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism (w dziale Twórczość), E — Prace edytorskie, L — Listy i materiały,
T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Artykuł na wezwanie	Cz-DMP	Korespondencja	Cz-C
Autobiografie	L-49	Krakusy	T-3
Banita	T-43	Krucjata	Cz-R
Boża krynica	T-66	Krzyż na stepie	Cz-N
Celince do pamiętnika	po Cz-1881	Kwiaty	Cz-PL
Chwila uniesień duszy nie wysila...	po Cz-1892	Kwiaty	po Cz-1902
Cierpienia bez ceny i treny-nie-		Leci liście z drzewa ...	T-3
-treny	T-44	Legends o świętym Janie Kantym	T-60
Czarna krówka	T-38	List do E. Ziemięckiej	Cz-GP
Czego przede wszystkim literaturze		List do WW. PP. Redaktorów	
naszej potrzeba?	Cz-TL	„Kółka Rodzinnego”	T-43
Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683		Listy pisane do żony z podróży po	
(M. Dyakowski)	E-1	kraju z r. 1840	Cz-ON
Do Edwarda Tadeusza Bielińskiego		Listy z Krakowa (J. Kremer. Rec.)	Cz-BW
go	T-33	Listy z wycieczki	T-22
Do jaskółki	Cz-KW	Losy poczciwej rodziny	T-64
Do mogił	T-41	23 lutego	T-48
Do samotności!	po Cz-1881	Mazur	T-3
Dość już tego, dość!	po Cz-1902	Młodemu na drogę życia	po Cz-1892
Drobne poezje	T-44	Modlitwa dla moich dzieci	Cz-CM
Dwie prelekcje o potrzebie wykla-		Mohort	T-33
du geografii handlowej	T-55	Mohort w Warszawie	Cz-N
23 lutego	T-48	Muzeum natury we Lwowie	T-23
Dzienniczek z 1828	po Cz-1881	Na jesieni	T-10
Dziennik	L-50	Na jeziorach	Cz-K
Elegia	po Cz-1881	Nekrolog Wilibalda Bessera	Cz-BZNO
Epigrafy	T-68	Nieźli są ludzie	T-19
Filozofia i przysłowia ludu w Polsce	Cz-KN	O angielskich koniach i wścigach	
Gawęda Dorosza, wachmistrza		u nas	T-45
szwadronowego Legii Nad-		O gwiazdeczko, coś błyszczała,	
wiślańskiej	T-7	gdym ja ujrział świat ...	T-16
Gawęda o ziemi naszej	T-10	O historycznym obszarze Polski	
Geografia ziem polskich	T-14	pod względem klimatologii historycznej	T-63
Geografia Ziemi Świętej	T-49	O malarstwie i żywiołach jego w	
Geograficzny opis Śląska w zarysie	po Cz-1964	kraju naszym	Cz-TL
Granica saska i Saksonia, Lipsk		O poezji gminnej	T-1
i Drezno	Cz-S	O potrzebie zachowania pomni-	
Grzmia pod Stoczkiem armaty ...	T-3	ków z przeszłości i znaczeniu	
Gwiazdka	T-16	ich w czasie dzisiejszym	T-61
Harfa	po Cz-1881	O potrzebie zawiązania towarzyst-	
Henryk	po Cz-1881	wa opiekującego się językiem	
Historia szewca Jana Kilińskiego	T-6	i piśmiennictwem polskim	T-56
Historyczny obszar Polski. Rzecz		O usiłowaniach artystycznych na-	
o dialektach mowy polskiej	T-63	szego czasu	Cz-TW
Hydrografia	T-30	O wykładzie literatury polskiej	Cz-TW
Hymn do świętego Jacka	Cz-NJO	O źródłach narodowej poezji pol-	
Hymn patriotyczny generała		skiej	T-1
Dwernickiego	T-3	Obiad czwartkowy	T-19
I rano wstałem	po Cz-1902	Obrazy	T-19
Jeszcze Pieśń Januszowa	T-21	Obrazy litewskie	T-4
Józefowi drowi Brodowiczowi na		Obrazy z podróży	T-9
50-letnią rocznicę ...	T-59	Obrazy z życia	T-9
Kalendarz łowiectwa ułożony z		Obrazy z życia i natury. Północny	
roku myśliwca	Cz-KW	wschód Europy	T-65
Kantata na cześć ... Augusta Kun-		Obrazy z życia i z podróży	T-9
zek	T-25	Opis Dniestru	T-34
Karczma w Chwaniewie	Cz-ON	Opis sztabu Skrzyneckiego	T-7
Karusia	T-19	Opisanie wioski	Cz-PN
Kilka kart z krwawego rocznika	T-50	Opowiadanie ks. biskupa	T-35
Kilka myśli o improwizacjach De-		Ostatnia pieśń Januszowa	T-21
otymy w czasie jej pobytu w Kra-		Pachole hetmańskie	T-47
kwowie	Cz-C	Pamiętnik	L-50, 51, 52, 53
Kilka słów o tarantowatych i sro-		Pamiętnik do literatury polskiej	
katych koniach	T-45	XIX wieku	T-57
Kilka słów o tegorocznych wycie-		Pamiętnik ... o powstaniu na Lit-	
czkach naukowych	T-29	wie 1831	T-4
Klaudyna	T-11		

Pamiętniki J. P. Benedykta Winnickiego	T-15	Rzut oka na umiejętność geografii ze stanowiska uniwersyteckiego	T-32
Pan Chorąży	T-3	Samobójca	po Cz-1881
Pan Miecznik	T-18	Sejmik ... w Sądowej Wiszni	T-37
Pan starosta Kiślack i	T-67	Senatorska zgoda	T-35
Pieśni I-VII	T-5	Siedem psalmów pokutnych z Psalmoterza Dawidowego	T-24
Pieśni gminne	T-5	Siedm psalmów pokutnych w duchu Dawidowym	T-24
Pieśni Janusza (1833)	T-3	Słowo a Sława	T-27
Pieśni Janusza (1846)	T-21	Sobótka	Cz-R
Pieśń do miodu	T-17	Spokojny wieczór	Cz-PN
Pieśń Januszowa o Krakusowym grodzie	T-8	Sprawozdanie z przebiegu prac seminaryjnych kilku uczniów	po Cz-1949
Pieśń o domu naszym	T-46	Stanisławowi Jachowiczowi w dniu 61 urodzin jego	Cz-W
Pieśń o Krakusowym grodzie	T-8	Sto lat dziś dobiega ...	Cz-GN
Pieśń o ziemi	T-10	Stół cudowny	Cz-BW
Pieśń o ziemi naszej	T-10	Stryjanka	T-43
Piękna nasza Polska cała ...	T-3	Szajne-katarynka	T-13
Piosnka żołnierska	Cz-PL	Sześć prelekcji o muzyce kościelnej	T-52
Po Bożym świetle i w podziemiach Wieliczki	Cz-S	Szkice z podróży	T-9
Po siolach zaszła zmiana ...	T-10	Szkice z życia artystów	T-69
Poezja i przyjaźń	po Cz-1881	Szukać Cię trzeba przez bóle i cierpie ...	po Cz-1899
Poezje (Petersb. 1855)	T-42	Śpiew z mogily	T-3
Poezje (Wiedeń 1857)	T-45	Tańka	T-19
Polowanie	T-43	Teatr i Aleksander Fredro	Cz-KN
Polowanie z tropowcem na niedźwiedzia	Cz-GLW	Trefniś	T-19
Położenie Polski pod zaborem Austrii	po Cz-1938	Ułamek	Cz-BW
Powieści Semenowe	T-19	Ułamek	Cz-PL
Powieść kapitana	po Cz-1881	Urywek z pamiętników	Cz-W
Powódź	T-51	Ustęp z dramatu Pan Miecznik	T-18
Powrót	T-19	Volklieder der Polen	T-5
Powrót do Jaworowa	T-19	Wachmistrz Dorosz na Litwie	T-7
Północny wschód Europy	T-65	Wiadomość historyczna o kościele żółkiewskim	T-54
Północny wschód Europy i Hydrografia Polski	T-30	Wiadomość o kościele Ś. Katarzyny na Kazimierzu przy Krakowie	T-39
Północny wschód Europy pod względem natury	T-30	Widzenie Janusza	T-28
Prelekcja wstępna o muzyce religijnej	T-52	Wiele-mało przeboleło	T-44
Projekt do organizacji Gwardii Narodowej na prowincji	T-26	Wieniec z piolunu	T-11
Proklamacja Chorążego	T-3	Wieńce z piolunu	T-11
Przedmowa do dramatu „Powódź”	T-51	Wiersz do profesora fizjologii J. Purkyniego	Cz-BW
Przygody J. P. Benedykta Winnickiego	T-15	Wiersz na stoletnią rocznicę otwarcia sceny polskiej	T-53
Przygody młodości Imci pana Benedykta Winnickiego	T-15	Wit Stwosz	T-40
Pszczola hetmańska	Cz-N	Wspomnienia młodości	po Cz-1902
Puszcza Litewska	Cz-BZNO	Wspomnienia Semenowych powieści	Cz-DMP
Rapsod z poematu „Stryjenka”	T-43	Wspomnienia z Niemiec	Cz-S
Reguły staropolskie	Cz-N	Wspomnienie z podróży	Cz-DMP
Rok 1846	T-21	Wycieczki po kraju	T-42
Rok myśliwca	T-58	Wyimki z dramatu pod napisem „Powódź”	T-51
Rok 1831 na Litwie	T-4	Wyjątki z pamiętników siola	Cz-Z
Rozmowa z Kriegiem	po Cz-1938	Wykład wstępny na Uniwersytecie Jagiellońskim	po Cz-1949
Rozprawa o epepei	T-2	Wypadki J. P. Benedykta Winnickiego	T-15
Rozprawa o zwyczajach i obyczajach polskich	T-4	Z Czarnego Lasu i Czarnej Góry	Cz-K
Rytm na uroczystości pięćdziesięcioletniej rocznicy od założenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego	T-62	Z klasztoru	po Cz-1881
Rzut oka na Galicję	Cz-TRP	Z klasztoru i z boru	T-44
Rzut oka na północne stoki Karpat i przyległe im krainy	T-31	Z nowego poematu „Stryjanka”	T-43
Rzut oka na północne stoki Karpat pod względem przyrodzenia	T-31	Z pamiętników siola	Cz-KK
Rzut oka na siedziby górali karpackich	Cz-DTGL	Z podróży	T-21
		Z podróży po burzy	T-44
		Z poezji Wschodu	Cz-TW

Z więzienia	T-20
Z wyprawy wiedeńskiej	T-54
Z życia	T-21
Zasługi Długosza pod względem geografii	T-38

Ze dworu	T-44
Zimą w puszczy	Cz-CDM
Zimowy najazd dzików	Cz-GLW
Żurawie	T-12
Życzenie	T-10

OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

F. BRATRANEK: Vincenz Pol. *Oesterreichische Revue* 1867 nr 12; odb. Wiedeń 1867; przekł. pol.: BRONISŁAW Ł. (ŁOZIŃSKI). *Dziennik Lit.* 1868 nr 16-19. [Rec.: K. LISKE. *Dziennik Poz.* 1868 nr 78-79; *Tyg. Mód* 1873 nr 6-9]. —

L. SIEMIENSKI: Wincenty Pol i jego poetyczne utwory. Liryki, gawędy, dramaty. Kr. 1873. (Tu również zestawienie bibliograficzne utworów). —

L. DĘBICKI: Wincenty Pol, jego żywot i pisma. *Przeegl. Lw.* 1873 t. 5-6; 1874 t. 7; 1879 t. 18; 1880 t. 19-20. —

M. DZIEDUSZYCKI: W. Pol. (Życiorys). W wyd.: *Dzieła*. T. 8. Lw. 1877. —

K. ESTREICHER: Wincenty Pol, jego młodość i jego otoczenie (1807-1832). *Przew. Nauk. i Lit.* 1881 t. 9; wyd. osob. (wyd. 2) Lw. 1882. [Rec.: L. D. (DĘBICKI). *Czas* 1881 nr 226-227; A. ŚWIĘTOCHOWSKI: *Młody Pol. Prawda* 1882 nr 22]. —

S. BUSZCZYŃSKI: Pol i jego pisma. *Kraj* (Kr.) 1873 nr 36-49; wyd. osob. Kr. 1873. —

M. MANN: W. Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 1-2. Kr. 1904-1906. [Rec.: I. CHRZANOWSKI. *Książka* 1904 nr 4; L. DZIAMA. *Pam. Lit.* R. 3 (1904) z. 3; J. KALLENBACH. *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 19; S. TARNOWSKI. *Przeegl. Pol.* 1904 t. 1; 1907 t. 3]. —

M. WIŚNIEWSKI: Wincenty Pol. Życiorys poety i pogląd na jego poezję. W wyd.: *Dzieła poetyckie*. T. 1. Stanisławów 1904; wyd. osob. pt. W. Pol. Życiorys poety i pogląd krytyczny na jego dzieła. Stanisławów 1904. [Rec. M. M. (MANN). *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1].

2. Biografia

W. WĘŻYK: Szczęść Boże w świat. *Orełownik Nauk.* 1843 nr 46. — F. K. PREK: Czasy i ludzie. Powst. 1818-1855. Wyd. H. Barycz. Wr. 1959. — F. HECHTEL: Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Pamiętniki. Powst. 1846-1851. Wyd. H. Barycz. Wr. 1950. — H. BOGDAŃSKI: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. 1850-1867. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846.

Kr. 1954. — S. SZUMSKI: W walkach i więzieniach. Pamiętniki z lat 1812-1848. Dat. 1851. Wyd. H. Mościcki. Wil. 1931. — S. GOSZCZYŃSKI: Cztery listy do W. Pola (z 1855-1869). Wyd. W. Antoniewicz. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. — M. DZIEDUSZYCKI: Co się komu należy. Słowo o p. Kornelu Ujejskim i o W. Polu. Lw. 1860. — × (J. I. KRASZEWSKI): Wincenty Pol w swoim zaciszu ... *Gaz. Codz.* 1860 nr 29. — K. UJEJSKI: Listy spod Lwowa. (O Januszu i panu W. Polu). *Dziennik Lit.* 1860 t. 1 nr 37-44, 46-48; odb. Lw. 1860. — W. Pol. *Postęp* (Wiedeń) 1860 nr 3. — A. MOLDENHAWER: Odwiedziny u W. Pola. (Korespondencja do Redakcji „Kroniki Rodzinnej”). *Kronika Rodz.* 1867/68 nr 22. — Sprawa Wincentego Pola. *Dziennik Lit.* 1869 nr 45. —

Wspomnienia pośmiertne: W. BELZA. *Strzecha* 1872 nr 13; A. B. (BORKOWSKA). *Kronika Rodz.* 1872 nr 6; J. KAMOCHA. *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 10 nr 259; W. KOROTYŃSKI: W. Pol. *Wieniec* 1872 nr 105; J. I. KRASZEWSKI: Pamięci Wincentego Pola. 1807-1872. *Dziennik Poz.* 1872 nr 281 i odb.; W. PRZYBOROWSKI. *Warsz. Roczn. Lit.* 1872 s. 139-142; J. SZUJSKI. *Przeegl. Pol.* 1872/73 t. 2; K. W. WÓJCICKI. *Kłosa* 1872 t. 15 nr 390; *Bluszcz* 1872 t. 8 nr 51; *Opiekun Dom.* 1872 nr 50; *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1. — K. K. (KANTECKI): Wincenty Pol i Kajetan Suffczyński. (Notatka do biografii). *Strzecha* 1873 nr 15/16. — J. I. KRASZEWSKI: Do biografii W. Pola mały przyczynek. *Dziennik Poz.* 1873 nr 30. — A. E. ODYŃCIEC: Wincenty Pol. Wspomnienie. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 4; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884. — E. SKRODZKI: Poranki u W. Pola. *Kłosa* 1873 t. 16 nr 416-417. — W. BELZA: W. Pol. Z osobistych wspomnień. *Tydzien* (Lw.) 1874 t. 1 nr 13-14, 15. —

W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji. *Przew. Nauk. i Lit.* 1877 t. 12 s. 918-933; przedr. w: *Literatura w Galicji (1772-1848)*. Cz. 2. Lw. 1878, rozdz. 7; przedr. w: *Pamiętniki życia literackiego w Galicji*. Wyd. A. Knot. Kr. 1961. — A. DOŁĘŻYNA: Wspomnienie o W. Polu. Z osobistych notatek. *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 10 nr 249. — K. ESTREICHER: Z młodości Pola. *Gaz. Lw.* 1880 nr 278-279. — L. PODOSKI KALM: Nasze szlacheckie

sady polubowne. Wincenty Pol i pan Spasowicz. Lw. 1880. — L. DĘBICKI: Z życia poety. (Urywki biograficzne). *Kronika Rodz.* 1880 nr 18 - 1881 nr 24 (z przerwami). — J. OSTOJA: Wincenty Pol. (Ze wspomnień rodzinnych). *Biesiada Lit.* 1881 t. 12 nr 313. — L. JABLONOWSKI: Pamiętniki. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — Z. KACZKOWSKI: Wincenty Pol i jego czasy. 1. Moje pierwsze spotkanie z Połem. *Świat* (Kr.) 1892 nr 9-10. — Kartka wycięta. *Kraj* 1892 nr 22. (Wspomnienia o pobycie W. Pola w Warszawie w 1858). — Z. KACZKOWSKI: Mój pamiętnik z lat 1833-1843. Powst. 1893. Wyd. Lw. 1899. — Ł. L. RADZIWIŃSKI: O rodzinie Polów. *Kraj. Dział Lit. Artyst.* 1898 nr 14. — F. MORZYCKA: Wincenty Pol. Życiorys. W-wa 1899. —

W. BELZA: Wspomnienie o W. Polu. W: Szkice, wspomnienia, obrazki. W-wa 1901. — J. I. RYCHTER: Przyjaciół W. Pola. Kartka z życia poety. *Biesiada Lit.* 1901 nr 40. (O M. Dzieduszyckim). — S. O.: Miejsce urodzenia W. Pola. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 24. — xl: Miejsce urodzenia W. Pola. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 32. — P. CHMIEŁOWSKI: Wincenty Pol. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — W. L. ANTONIEWICZ: Z życia W. Pola wg autografów poety. Za wolność naszą 1831. *Polak. Kalendarz* (Kr.) 1904 s. 63-69. — J. z POLÓW URBAŃSKA: Dla wyjaśnienia prawdy. *Gaz. Lw.* 1904 nr 84. (Sprawa pochodzenia W. Pola). — L. MÉYET: Z nieznanych pamiętek. *Kur. Warsz.* 1905 nr 72. — L. DĘBICKI: Z pamiętnika i opowiadań W. Pola. W: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. Seria II. T. 1. Kr. 1906. —

K.: W. Pol. (W setną rocznicę urodzin). *Bluszcz* 1907 nr 16. — J. KALLENBACH: O W. Polu. (Z powodu setnej rocznicy urodzin). *Bibl. Warsz.* 1907 z. 4. — B. KORWIN: Na służbie Ojczyzny. *Biesiada Lit.* 1907 nr 17-20. — Wincenty Pol. W setną rocznicę poety. *Ziarno* 1907 nr 17. — A. LUBACZEWSKI: W. Pol. Garść szczegółów z życia poety. Ze wspomnień jego rodziny. *Echo Przemyskie* 1907 nr 102. — -dz- (M. SYNORADZKI): Dni lutowe 1846 r. w życiu Pola. *Biesiada Lit.* 1907 nr 17. — H. BIEGELEISEN: W. Pol więźniem stanu. *Przegl. Prawa i Administracji* 1909 t. 34. — F. SZYMUSIK: W. Pol w Polance. Lw. 1910. — H. GALLE: Pol Wincenty. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — W. BELZA: W. Pol. Wspomnienie w 40 rocznicę zgonu poety. Kr. 1912. — W. POL (syn): Oprac. wyd.:

Listy do W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913. — H. GALLE: Przedmowa. W wyd.: Wybór poezji lirycznych. W-wa 1914 *Biblioteczka Nar.* nr 58 (66). — Zajmujący szczegół z działalności W. Pola. *Kur. Lw.* 1917 nr 57. —

Z. ROMANOWICZÓWNA: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Dat. 7 III 1924. Wyd. Lw. 1930. — F. PAJERSKI: W. Pol a Podhale. *Gaz. Podhalańska* 1926 nr 22-38 (z przerwami). — W. BARBASZ: Romantyczne powstanie. *Filomata* 1930 nr 24. — S. RABENOWICZÓWNA: Wilno w powstaniu roku 1830/31. Wil. 1932. — K. CIAŁOWICZ: W. Pol w Kalnicy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 35. — Z. K. WÓJCIK: W. Pol — pionier polskiej geografii. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 27. — W. FLORYAN: Z autografów W. Pola. *Pam. Lit. R.* 35 (1938). — A. MANNÓWNA: Zebrania literackie u Pola, Dobrzańskiego i Szrajnochy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 42. — S. TELEGA: Drugie małżeństwo W. Pola. *Ilustr. Kur. Codz.* 1938 nr 203. — S. PIĞOŃ: Jak p. Bibiana osłoniła W. Pola. *Kur. Poz.* 1939 nr 338. —

T. MIKULSKI: Pamiętki dziewczęce. *Śląsk* 1946 nr 3-4; 1947 nr 1; przedr. w: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — H. BARYCZ: W. Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1949 *PAU. Prace Historii Medycyny i Nauk Mat.-Przyr.* t. 3 nr 2. — S. KIENIEWICZ: Konspiracje galicyjskie 1831-1845. W-wa 1950. — S. KIENIEWICZ: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN I*, 132. — T. MIKULSKI: „W przelocie taboru”. W: Spotkania wrocławskie, jw. — S. PIĞOŃ: „Z podróży po burzy”. Sprawa W. Pola. *Zeszyty WPr.* 1951 z. 1 i odb.; przedr. pt. W. Pol pod obstrzałem demokratów. W książce: Z ogniw życia i literatury. Rozprawy. Wr. 1961. — A. GALOS, W. KORTA: Niemcewicz i Pol na Dolnym Śląsku. W książce: Fakty mówią. Wr. 1952. — J. W. GOMULICKI: Wincenty Pol. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — M. SAMOZWANIEC: Przedmowa do wyd.: Rok myśliwca. W-wa 1957. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Wincenty Pol. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — H. BARYCZ: Jeszcze jedno spotkanie wrocławskie. Do biografii Władysława Wężyka. *Pam. Lit. R.* 50 (1959) z. 3/4. — M. GRABOWSKA: Wincenty Pol. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — J. ROSNOWSKA: Starcie z rzeczywistością. *Twórczość* 1960 nr 6. —

H. BARYCZ: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska”. W książce: Wśród gawędzarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — K. CIAŁOWICZ: Wincenty Pol w Kalnicy. *Roczn. Sanocki*. Kr. 1963. — M. JANION: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Wr. 1963 BN I, 180. — K. ROSNER-GRAFF: Wincenty Pol po stu latach. *Nowe Książki* 1963 nr 18. (Wybór poezji. Rec.). — J. ROSNOWSKA: Dzieje poety. O W. Polu. W-wa 1963. [Rec.: J. Z. BRUDNICKI: Popularne dzieje generacji. *Twórczość* 1963 nr 9; T. S. (SYGA): Dzieje poety. *Stolica* 1963 nr 27; B. WIŚNIEWSKA: O W. Polu. *Nowe Książki* 1964 nr 1].

3. Twórczość

A. J. S. (SZABRAŃSKI): (Przypadki JP. Benedykta Winnickiego. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1. — (Pieśń o ziemi naszej. Rec.): *Orędownik Nauk*. 1843 nr 21; *Orzeł Biały* (Bruksela) 1844 nr 1; J. WOYKOWSKA. *Tyg. Lit.* 1844 nr 2; *Rok* 1844 t. 1. — W. CYBUŁSKI: Odczyty o poezji polskiej w pierwszej połowie XIX w. Wygl. 1842-1845. Wyd. w przekł. pol. F. Dobrowolskiego. T. 1-2. Poz. 1870; wyd. pt. *Geschichte der polnischen Dichtkunst...* T. 1-2. Poz. 1880. — J. MILIKOWSKI: Przedmowa wydawcy. W wyd.: *Obrazy*. Lw. 1845. — (Obrazy. Rec.): *Przeł. Poz.* 1845 t. 2; M. GRABOWSKI: O nowszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61, 81, 82, 86, 87. — (K. KOŹMIAN, F. WĘŻYK): Korespondencja literacka ... 1845-1856. Wyd. S. Tomkowicz. Kr. 1914 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty* t. 14. — (Siedem psalmów pokutnych w duchu Dawidowym. Rec.). *Przeł. Poz.* 1849 t. 9. — Kr...r: (Rzut oka na północne stoki Karpat. Rec.). *Czas* 1851 nr 179. — (Senatorska zgoda. Rec.): *Czas* 1852 nr 73-75; W. SYROKOMLA (L. KONDRATOWICZ). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 231; F. H. LEWESTAM. *Gaz. Codz.* 1854 nr 237-238; *Nowiny* 1854 t. 2 nr 66-68; W. DAWID: O poezji gawędowej. *Gaz. Warsz.* 1854/55 nr 10-11; (S. E. KOŹMIAN). *Przeł. Poz.* 1855 t. 20; T... (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1855 t. 2; przedr. pt. Pol i Syrokomla. W: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904 s. 190-195. — (L. SIEMIENSKI): Rys z fizjonomii dzisiejszej naszej literatury. *Czas* 1854 nr 67-68, 72, 74, 78. — (Czarna krówka. Rec.): *Nowiny* 1854 nr 97; *Przeł. Powsz.* 1855 t. 21. — Mistycyzm w poezji. Pol, Siemiński, Hołowiński. *Nowiny* 1854 t. 1 nr 52-53. —

(Mohort. Rec.): *Nowiny* 1855 nr 32-35; W. SYROKOMLA (L. KONDRATOWICZ). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 342; (S. E. KOŹMIAN). *Przeł. Poz.* 1855 t. 20; T. PADALICA (Z. FISZ). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 333; L. JAKUBOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji *Gazety Warszawskiej*. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 109; N. (A. NIEWIAROWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 65, 68, 72; L. SIEMIENSKI. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1; *Dzien. Warsz.* 1856 nr 48-49. — (S. E. KOŹMIAN): (Przypadki ... Benedykta Winnickiego. Rec.). *Przeł. Pol.* 1855 t. 20. — (Sejmik ... w Sądowej Wiszni. Rec.). *Przeł. Poz.* 1855 t. 21. — Z. (J. DOBRZAŃSKI): Drobne poezje W. Pola. *Dzien. Lit.* 1856 t. 1 nr 7-10. — T. PADALICA (Z. FISZ): Przypisek W. Pola do „Mohorta”. (List do p. Juliana Bartoszewicza). *Dzien. Warsz.* 1856 nr 20. — (Poezje. T. 1-4. Rec.). *Przeł. Poz.* 1857 t. 24. — (Wit Stwosz. Rec.): K. KRASZEWSKI. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 338-340, 342, 344; F. H. LEWESTAM. *Gaz. Codz.* 1857 nr 214-217; AL. N. (NIEWIAROWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 265-266. — Wł. Z. (ZAWADZKI): (Pieśń o ziemi. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 t. 2 nr 149. — L. SIEMIENSKI: Poezja ciszy i żywot ziemiański szlachcica. W. Pohl i W. Wielogłowski. W: *Kilka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848-1858*. T. 1. W-wa 1859. — M. DZIEDUSZYCKI: Co się komu należy. Słowo o p. Kornelu Ujejskim i o p. W. Polu. Lw. 1860. — Nadużycia krytyki z powodu Listów spod Lwowa. *Czas* 1860 nr 150-151. — (Stryjanka. Rec.): A. A. K. (KRAJEWSKI). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 4; J. PRACKI. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 74. — × (J. I. KRASZEWSKI): Nowe prace W. Pola. *Gaz. Codz.* 1860 nr 29. — Kraszewskiego odpowiedź p. Polowi. *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 95. — SZRENIAWITA (K. UJEJSKI): Słów kilka o artykułach p. feuilletonisty „Czasu” i o broszurze „Co się komu należy”. Lipsk 1860. — F. F. (FALEŃSKI): W. Pol. *Tyg. Ilustr.* 1862 t. 6 nr 149. — W. MANIECKI: List otwarty. *Dzien. Lit.* 1862 nr 49. — (Pacholę hetmańskie. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Przeł. Europejski* 1862 t. 1; *Czas* 1862 nr 8; P. K. *Dzien. Lit.* 1863 nr 11-19; W. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2; Wł. Z. (ZAWADZKI). *Goniec Lw.* 1863 nr 5, 8, 9; E. ZIEMIŃKA: Rzut oka na nowy utwór ... *Noworocznik ilustr. dla Polek*. W-wa 1864. — Doroczne posiedzenie w Zakładzie Ossolińskich. *Dzien. Lit.* 1863 nr 85. (Dot. m. in. odczytów Pola o poezji wieku XIX). — (Poezje: Pieśni Janusza. Rec.): st. (J. STOBIECKI). *Dzien.*

Lit. 1863 nr 90; *Kronika* (Kr.) 1863 nr 61. — Poezja polska i jej koryfeusz. Kilka myśli do charakterystyki współczesnego piśmiennictwa polskiego. *Dzien. Lit.* 1864 t. 1 nr 1-6. — (Powódz. Rec.): -8-. *Dzien. Lit.* 1865 t. 1 nr 8; J. SZUJSKI. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 2; K. KASZEW-SKI. *Bluszcz* 1868 t. 4 nr 14; J. KOTAR-BIŃSKI. *Przegl. Tyg.* 1868 nr 13; S. PA-WLICKI. *Bibl. Warsz.* 1868 t. 2; W. (K. W. WÓJCICKI). *Kłosa* 1868 nr 140; *Czas* 1868 nr 13. — S. PILAT: Słowo wstępne. W wyd.: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866. — (Pieśń o domu naszym. Rec.): J. S. (STAR-KEŁ). *Dzien. Lit.* 1866 nr 38; J. SZUJSKI. *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 2. — B. BOLE-SŁAWITA (J. I. KRASZEWSKI): Z roku 1866 Rachunki. Poz. 1867 s. 236 i n. — J. SZUJSKI: (Legendy o św. Janie Kantym. Rec.). *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 4. — Niemiecki przekład „Powieści o ziemi naszej”. *Dzien. Lit.* 1869 nr 30. — (Rok myśliwca. Rec.). *Kraj* (Kr.) 1869 nr 244. — (Historyczny obszar Polski. Rzecz o dialektach mowy polskiej. Rec.): Z. RADZI-MIŃSKI. *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 1 i odb.; W. *Dzien. Lit.* 1869 nr 31. — K. KAN-TECKI: Dwa przekłady „Pieśni o ziemi naszej” oraz słowo o niemieckich tłumaczeniach poetów polskich. *Dzien. Lit.* 1870 nr 37. —

J. MAJEWSKI: (Obrazy z życia i natury. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 4; *Kraj* 1871 nr 50-52. — K. W. WÓJCICKI: Wincenty Pol jako prozaik. *Tyg. Mód* 1871 nr 34-37, 48, 49; 1872 nr 13, 14. — (Pan starosta Kiślacki. Rec.): A. G. B. (BEM). *Opiekun Dom.* 1873 nr 19; J. M. *Tyg. Wielkop.* 1873 nr 12; K. KASZEW-SKI. *Bluszcz* 1873 t. 9 nr 23; Al... z S... Kr. (A. KRASICKI): Parę słów o poemacie W. Pola „Starosta Kiślacki”. *Czas* 1873 nr 63; J. I. KRASZEWSKI. *Dzien. Poz.* 1873 nr 59 i odb.; L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 4. — A. TYSZYŃSKI: Stefan Czarniecki i Pachoł hetmańskie. Paralela. *Kłosa* 1873 t. 16 nr 414-415. — A. TYSZYŃSKI: Poezje W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 4; przedr. w książce: Wizerunki polskie. W-wa 1875 s. 272-302. — (Dzieła wierszem i prozą. Rec.). *Kronika Rodz.* 1875 nr 7. — C. PIEN-IAZEK: O gawędach W. Pola i W. Sy-rokomli. *Kur. Pol.* 1875 nr 39. — J. ŻU-LIŃSKI: Pol i Duchński. *Sobótka. Księga zbior.* ... S. *Goszczyńskiego*. Lw. 1875. — J. BAUDOUIN DE COURTENAY: Krynka i bibliografija. Kazań 1878. — W. SPA-SOWICZ: W. Pol jako poeta. *Ateneum* 1878 t. 2; wyd. osob. Lw. 1881 *Bibl. Mrówki* nr 108; przedr. w: Studia nie z natury. Wil. 1881; przedr. w: Pisma.

T. 1. Petersburg. 1892. [Rec.: B. Ko.: Na katedrze prelekcijnej. W. Spasowicz mówił o W. Polu. *Biesiada Lit.* 1878 t. 5 nr 116; S. GRUZIŃSKI: Pierwszy i drugi odczyt W. Spasowicza. *Tyg. Powsz.* 1878 t. 1 nr 12; A. PÓŁKOZIC (NIEWIA-ROWSKI): W. Spasowicz o W. Polu. *Echo Warsz.* 1878 nr 62; JACEK SÓPLICA (W. OŁĘDZKI): Spasowicz o Polu. *Nisza* 1878 t. 13 nr 79]. — CH. DE NOIRE-ISLE (K. PRZEZDZIECKI): Poètes illustres de la Pologne au XIX-e siècle. Cycle galicien. Nicea 1879. — Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1880 nr 7 s. 228. — J. A. ŚWIE-CICKI: (L. Kurtzmann: Lied von unserem Lande. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1880 t. 4 s. 473-474. — J. H. RYCHTER: Nieznany wiersz W. Pola, napisany na cześć Klau-dyny z Działyńskich Potockiej. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 5 nr 124. — J. TRETIAK: Poezja polska po Mickiewiczu. *Gaz. Lw.* 1885 nr 274-275. — M. DUBIECKI: Mo-hort, rycerz kresowy, wobec późniejszych badań. (Fragment studium literackiego). *Przegl. Powsz.* 1889 t. 23 s. 489; przedr. w: Obrazy i studia historyczne. Seria II. W-wa 1899. — Z. KACZKOWSKI: Słowo o romantyzmie. Gawęda literacka. *Gaz. Nar.* 1891; odb. Lw. 1891. — A. PIŁECKI: Przyroda w poezji. W-wa 1899 s. 203-206. —

H. BIEGELEISEN: Nieznany pamiętnik W. Pola. *Świat* (Łódź) 1901 nr 40-45. — H. BIEGELEISEN: Pieśni Janusza. *Słowo Pol.* 1901 nr 602. — X.: Do genezy piosnki „O gwiazdeczko”. *Kur. Poz.* 1901 nr 398. — S. ZDZIARSKI: Wincenty Pol. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczo-literackie. W-wa 1901. — (Mohort. Rec.): I. CHRZANOWSKI: Skarga skrzywdzonego poety. *Na powodziań.* W-wa 1904; przedr. w książce: Z epoki romantyzmu. Kr. (1918). — J. TRETIAK: Najświętsza Pan-na w poezji polskiej. Kr. 1904 s. 107-108. — K. TETMAJER: Poeci Tatr. *Nova Reforma* 1905 nr 25; przedr. w: Szkice. W-wa 1910; przedr. w: Notatki literackie. W-wa 1916. — M. M. (MANN): (Dzieła poetyckie. Rec.). *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1. [Polemika: M. Wiśniowiecki przeciw M. Mannowi. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 1 s. 139-140; Odpowiedź p. M. Manna. Tamże s. 140-142]. — W. L. ANTO-niewicz: Szajne-katarynka W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 584. — KUSTOSZ: (Pieśni Janusza. Rec.). *Biesiada Lit.* 1907 t. 63 nr 17. — m (K. MAKUSZYŃSKI): Obchód ku czci W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 585. — J. SOKULSKI: Myśli polityczne W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 585. — M. SMOLARSKI: Poezja powstania listopadowego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1910 t. 38 s.

1069-1078 i odb. — F. SZYMUSIK: Wincenty Pol w Polance. Lw. 1910. — K. BARTOSZEWICZ: Korespondencja poetów. Listy W. Pola. *Echo Lit.-Artyst.* 1913 nr 3. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914 s. 66-68 i n. — W. SZAFER: Zaslugi W. Pola dla geografii roślin w Polsce. *Spr. AU* 1915 nr 6; odb. Kr. 1916. — K. WÓJCICKI: Polski ósmiozłogowiec trocheiczny. Przyczynek do systematyki wiersza polskiego. W-wa 1916 *Prace Tow. Nauk. Warsz. Wyd. I* nr 5. —

R. ZAWILIŃSKI: Wstęp do wyd.: Pieśń o ziemi naszej. Kr. 1920 *BN I*, 21, i wyd. nast. — J. KALLENBACH: Wstęp do wyd.: Pieśni Janusza. Kr. 1921 *BN I*, 33, i wyd. nast. — A. ŁUCKI: Wstęp do wyd.: Mohort. Kr. 1922 *BN I*, 52, i wyd. nast. — A. MILATA: Wincenty Pol jako poeta geograf (w 50-letnią rocznicę śmierci). *Mies. Pedag.* 1923 nr 3. — S. NIEMCÓWNA: Wincenty Pol jako geograf. Kr. 1923. — Wincenty Pol jako krajoznawca. Kr. 1923 *Bibl. Orlego Lotu* nr 5. — W. ŚLIWIŃSKI: Pieśń o ziemi naszej W. Pola. *Przemysł* 1925. — J. KALLENBACH: W. Pol o stosunku pisarza do swego narodu. *Ruch Lit.* 1927 nr 3. — J. ŚWIERZOWICZ: Nieznany autograf W. Pola. *Ruch Lit.* 1929 nr 10. — J. BIRKENMAJER: Mój pierwszy wiersz łaciński. *Filomata* 1930 nr 21. — J. ZNAMIROWSKA: Liryka powstania listopadowego. W-wa 1930. — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — W. SMOLARSKI: Poezja powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831*. Lw. 1931. — S. BALICKI: „Pieśni z ludu — dla ludzi”. (W setną rocznicę powstania „Pieśni Janusza”). *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 31. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — Z. K. WÓJCIK: W. Pol, pionier polskiej geografii. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 27. — Z. TOLWIŃSKI i J. WĘPSIĘCZ: Z korespondencji W. Pola. *Pam. Lubelski*. T. 3. Lubl. 1938 i odb. — W. OLSZEWICZ: Podróże W. Pola. *Komunikat Instytutu Śląskiego w Kat.* S. IV 1939 nr 5-6. — Ł. KURDYBACHA: Wstęp. W wyd.: *Poezje. Jerozolima 1944 Szk. Biblioteczka na Wschodzie* t. 55. —

M. ROMANKÓWNA: Nota wydawcy. W wyd.: *Pieśni Janusza*. Kr. 1949 *Bibl. Arcydział Poezji i Prozy* nr 59. — S. MORAWSKI: Program sztuki narodowej w polskiej krytyce artystycznej okresu romantyzmu. *Myśl Filoz.* 1956 z. 3. —

J. CZYŻEWSKI: O roli W. Pola w dziejach geografii polskiej. Przemówienia na akademii dn. 3 maja 1957 w Auli Uniw. Wr. z okazji 150 rocznicy urodzin W. Pola. *Wszczęciwiat* 1957 nr 8-9. — T. MIKULSKI: O W. Polu nie jubileuszowo. *Nowe Sygnaly* 1957 nr 20. — B. STRZELECKA: W. Pol spadkobiercą myśli geograficznej Jana Długosza. Przemówienie na akademii ... z okazji 150 rocznicy urodzin W. Pola. *Czasop. Geograficzne* 1958 z. 1. — S. JASIŃSKA: Nieznany autograf „Pieśni Janusza” w Bibliotece Kórnickiej w świetle kontaktów Pola z Działyńskim. *Pam. Bibl. Kórn.* 1959 z. 7 i nadb. —

K. LEWICKI: Wstęp i komentarz. W wyd.: *Pamiętniki*. Kr. 1960. — (Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Rec.): J. EDLICKI: Głosy szlacheckiego brewiarza. *Twórczość* 1960 nr 7; Z. LEWINÓWNA: W. Pol o sobie. *Nowe Książki* 1960 nr 10; J. Bb. (BABCZ). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1960 nr 3/4; J. B. (BERGHAUZEN). *Mówią wieki* 1961 nr 10; C. LECHICKI. *Malopolskie Studia Hist.* 1961 z. 2. — J. BABCZ: Nieznane wykłady geografii W. Pola. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1960 nr 3/4. — J. BABCZ: Wincenty Pol. (Metodologiczne założenia jego geografii i wpływ Rittera na ich ukształtowanie). *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* 1961 S. C z. 4. — P. HERTZ: Obrona W. Pola. W: *Domena polska*. Szkice. W-wa 1961. — I. JAKIMOWICZ: Nota i przypisy do tekstu Pola w zbiorze: *Z dziejów polskiej krytyki i teorii sztuki*. T. 1. Myśli o sztuce w okresie romantyzmu. W-wa 1961. — T. GOSPODAREK: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 82. — J. MACIEJEWSKI: „Pieśń” i proza W. Pola. W zbiorze: *Literackie przystanki nad Wartą*. Poz. 1962. — A. BARTOSZEWICZ: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 3. — M. JANION: Myśli o sztuce w okresie romantyzmu. *Estetyka* R. 4 (1963). — T. S. (SYGA): Liryka powstania styczniowego. Wincenty Pol. *Stolica* 1963 nr 43. — J. BRODA, J. SZAFŁARSKI: Nieznany rękopis W. Pola pt. *Geograficzny opis Śląska w zarzysie*. *Zaranie Śląskie* 1964 nr 3. — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — B. OLSZEWICZ: Aleksander Humboldt i polski świat literacki. *Przegl. Hum.* 1964 nr 1.

PONIATOWSKA DIONIZJA (1816–1868)

Historyczka, publicystka.

Ur. 19 listopada 1816 w Kuryłówce na Podolu; córka Dionizego Iwanowskiego i Felicji z Zaleskich, siostry Józefa Zaleskiego, kapitana wojsk polskich, emigranta, przyjaciela poety Józefa Bohdana Zaleskiego. W 1832 została wydana za mąż za Dariusza Poniatowskiego, bogatego ziemianina, właściciela Tahańczy w powiecie kaniowskim. Ok. 1836 wyjechała z mężem w podróż za granicę. W Kissingen poznała Zygmunta Krasinśkiego, który ją sportretował pod postacią Julii Horyńskiej w powieści *Herbert*. W jesieni tegoż roku poznała J. B. Zaleskiego, pokochała go z wzajemnością i wywarła wpływ na jego twórczość. W 1842 powtórnie wiele podróżowała, zwiedziła Niemcy, Włochy, Francję. W 1860 zamieszkała na stałe w Hyères. Tam zmarła na gruźlicę 6 lutego 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Les origines slaves. Pologne et Ruthénie*. Paryż 1861; też w jęz. pol. pt. *Rodowody Słowian. Polska i Ruś*. Paryż 1861.

2. *Luttes des peuples léchites contre les Ouraliens*. T. 1-2. Paryż 1874.

3. Odlamek z dziejów Lechii. Bolesław Wstydlivy i Leszek Czarny. Paryż 1875. (Z przedmową J. B. Zaleskiego).

Zawartość: Bolesław Wstydlivy; Leszek Czarny; Stosunki Królestwa Czeskiego z cesarstwem.

D. Poniatowskiej był przypisywany utwór Konstancji z Iwanowskich Rzewuskiej pt. *Wspomnienia z młodości od 1830 do 1850* przez K. Nehmer. T. 1-2. Lw. 1874.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Przegl. Poz.* (tu m. in.: *Panslawizm i Polska*. 1857 t. 24), *Wiad. Pol.* (1857-1861).

Listy

1. Do J. Bohdana Zaleskiego 106 listów z 1835-1868; do Józefa Zaleskiego 23 listy z 1835-1864; do Bohdana i Józefa Zaleskich 27 listów z 1839-1853; do Felicji Iwanowskiej 4 listy z 1836-1843; do Marii Skarp z 1841; do Konstancji Rzewuskiej 21 listów z 1844-1847; do Zofii Zaleskiej 4 listy z 1853-1867; do nieznaney osoby z 1862; notatka. Ogł. D. Zaleski: *Listy Dionizji Poniatowskiej do Bohdana i Józefa Zaleskich*. T. 1-2. Kr. 1900.

2. Do K. Podwysockiego z 1842. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1280.

3. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1847-1848. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6475.

4. Do J. B. Zaleskiego, dat. Rzym 3 maja 1856. Ogł. J. Tretiak: *Bohdan Zaleski na tułactwie*. Cz. II: 1838-1886. Kr. 1914.

OPRACOWANIA

J. B. ZALESKI: *Korespondencja*. Ogł. D. Zaleski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1900-1903; wyd. osob. T. 1-5. Lw. 1900-1904. (Tu m. in. listy do D. Poniatowskiej z lat 1853-1868). — J. B. ZALESKI: *Przedmowa do wyd.: Odlamek z dziejów Lechii...* Paryż 1875. — H. HELENIUSZ (E. IWANOWSKI): *Dionizja Poniatowska*. W książce: *Wspomnienia lat minionych*. T. 2. Kr. 1876. — K. JAROCHOWSKI: *Odlamek z dziejów Lechii*. Rec.). *Ateneum* 1876 t. 2. — H. S. (SKIMBOROWICZ): *Polki autorki i artystki. Dionizja z Iwanowskich Poniatowska*. *Bluszcz* 1879 nr 16-17. — A. GILLER: *Bohdan Zaleski*. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl. Wieniec pam.* Poz. 1882; odb. Poz. 1882. — A. G. (A. GILLER): *O życiu i pracach F. H. Duchinśkiego, Kijowianina*. W jubileuszową rocznicę pięćdziesięcioletnich jego zasług naukowych. *Studium*. Lw. 1885 s. 124-125. — S. DUCHIŃSKA: *Wspomnienia z 29-cioletniego pożycia z mężem moim 1864-1893*. Paryż 1894 s. 24-26, 56-58, 151-153. — D. ZALESKI: *Przedmowa*. W wyd.: *Listy D. Poniatowskiej do Bohdana i Józefa Zaleskich*. T. 1. Kr. 1900. — (Listy ..., jw. Rec.): M. *Przegl. Powsz.* 1900 t. 67; S. *ZDZIARSKI*. *Kwart. Hist.* 1900 s. 477-481. — J. TRETIAK: *Bohdan Zaleski na tułactwie*. Cz. I-II. Kr. 1913-1914.

POPLIŃSKI ANTONI (1797–1868)

Filolog, publicysta.

Ur. w 1797 w Podplomykach pod Ostrowem w Poznańskim, gdzie rodzice mieli młyn i nieduży folwark; bliźni brat Jana (zob.). Po początkowej nauce w Ostrowie przeniósł się do gimnazjum w Kaliszu, a na ostatni rok nauki do Poznania. Tu w 1817 ukończył Gimnazjum Św. Marii Magdaleny (razem z Karolem Marcinkowskim). Studia wyższe w zakresie filologii starożytnej i nowożytnej ukończył w 1821 na uniwersytecie berlińskim. W zdobyciu wykształcenia pomógł mu ówczesny namiestnik książę Antoni Radziwiłł. Będąc na uniwersytecie należał do „Polonii”, tajnej organizacji studenckiej w Berlinie. Po powrocie do kraju i objęciu posady nauczyciela we Wschowie został, za tę przynależność, w 1822 aresztowany. Dzięki interwencji Radziwiłła śledztwo zostało umorzone. W 1826 został przeniesiony do Poznania i do 1850 uczył w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny. W pierwszych latach pobytu w Poznaniu ożenił się z Marianą Tomaszycówną. W 1838-1839 razem z Józefem Łukaszczykiem wydawał i redagował w Poznaniu *Tygodnik Literacki*, którego oficjalnym redaktorem był Antoni Woykowski, a w 1840-1846 tygodnik *Orędownik Naukowy*. W 1841 również z Łukaszczykiem prowadził w Poznaniu drukarnię i księgarnię „Nową” oraz należał do Towarzystwa Pomocy Naukowej. W 1852 jako emerytowany nauczyciel objął, po ustąpieniu Łukaszczyka, stanowisko bibliotekarza w Bibliotece Raczyńskich. Zmarł 19 marca 1868 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gramatyka łacińska. Poz. 1835.
2. Elementarbuch der polnischen Sprache zum Gebrauch der Schulen und zum Selbstunterricht. Poz. 1837. Wyd. nast.: Poz. 1839, 1842, 1845, 1851, 1855; Lipsk 1889.
3. Wybór prozy i poezji polskiej dla klas niższych gimnazjalnych i wyższych szkół miejskich. Poz. 1838. Wyd. nast.: Poz. 1844, 1853, 1869.
4. Historia powszechna dla klas niższych szkół realnych i gimnazjalnych, na wzór Woltera ułożona. T. 1-3. Poz. 1844, 1850, 1866. Wyd. nast.: t. 1. Poz. 1852, 1854; t. 2. Poz. 1861.

Ponadto kilka podręczników do nauki języka polskiego i łaciny.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Mrówka* Poz. (1822), *Orędownik Nauk.* (współred. 1840-1846), *Przyj. Ludu* (1834-1838), *Tyg. Lit.* (współred. 1838-1839).

Prace edytorskie

Żywoć Jaśnie Oświeconego Księcia Bogusława Radziwiłła św. Państwa Rzymskiego książęcia na Birzjach, Dubinkach, Słucku i Kopylu. (Z rękopismów T. Działyńskiego...). Poz. 1840.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 5 listów z 1839-1843. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6457.
2. Do M. Grabowskiego z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160.
3. Do M. Wiszniewskiego 4 listy z 1840-1841. Ogl. w art.: Z dawnych korespondencji. *Kronika Rodz.* 1886 nr 13.
4. Do K. W. Kielisińskiego 2 listy z 1842, 1844. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584.

OPRACOWANIA

E. E. (ESTKOWSKI): (Historia powszechna. Rec.). *Szkola Pol.* 1850 z. 11. — Nekrologi: F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1868 t. 2 nr 43; *Dzien. Lit.* 1868 nr 14; *Dzien. Poz.* 1868 nr 71; J. I. KRASZEWSKI: Z roku 1868 Rachunki. Poz. 1869. — T. ŻYCHLIŃSKI: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich od 1863-1876, z uwzględnieniem ważniejszych osobistości zmarłych w tym przeciągu czasu w innych dzielnicach Polski i na obczyźnie. Poz. 1877. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1-2. W-wa 1957. — A. DANYSZ. *Enc. wych.* T. 8. W-wa (1912). —

S. KARWOWSKI: *Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego*. T. 1: 1815-1852. Poz. 1918. — A. WOJTKOWSKI: *Edward Raczyński i jego dzieło*. Poz. 1929. — A. SZYPERSKI: *Geografia talentów wielkopolskich*. Poz. 1934. — S. KIENIEWICZ: *Spoleczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku*. W-wa 1935; wyd. nowe uzup. W-wa 1960. — Z. KOSIDOWSKI: *Z okresu złotego kultury Poznania*. *Tygodnik Literacki* 1838-1845. Poz. 1938. — Z. GROT: *Hipolit Cegielski*. Poz. 1947. — J. KALKOWSKI: *Pisma*

postępowe sprzed stu lat. *Poznański „Tygodnik Literacki”*, „Rok” i „Dziennik Domowy”. *Dzien. Lit.* 1950 nr 3. — J. MACIEJEWSKI: *Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały*. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — B. ZAKRZEWSKI: *Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny*. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. [Rec.: F. FORNALCZYK: *Najwybitniejszy tygodnik okresu romantyzmu. Twórczość* 1964 nr 10].

POPLIŃSKI JAN (1797—1839)

Filolog, publicysta.

Ur. 1797 w Podplomykach pod Ostrowem; bliźni brat Antoniego (zob.). Jednocześnie uczyli się i studiowali w tych samych szkołach. W 1821 został nauczycielem łaciny i języka polskiego w gimnazjum w Lesznie. Podobnie jak brat, był aresztowanym w 1822. Po powrocie do Leszna zajmując posadę rządową był równocześnie prywatnym nauczycielem córek księcia Antoniego Sułkowskiego w Rydzynie, kuratora gimnazjum w Lesznie. W 1828 ożenił się z Katarzyną Herwig. W 1834 założył w Lesznie i prowadził razem z Pawłem Ciechańskim czasopismo *Przyjaciół Ludu*. Zmarł w sierpniu 1839.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Grammatik der polnischen Sprache nach Kocpczyński, Cassius, Bandtkie und Mroziński*. Leszno 1829. Wyd. nast.: Leszno 1830, 1837, 1840, 1863; wyd. 6 oprac. W. Nehring. Tor. 1873; wyd. 7 nowo oprac. W. Nehring. Tor. 1881.

2. *Wybór bajek polskich z rozprawą o Apologu, wraz z krótkimi biografiami bajkopisów i objaśnieniem miejsc trudniejszych*. Leszno 1830.

3. *Nowe wypisy polskie, czyli wybór różnych wymków prozą i poezją dla użytku młodzieży szkolnej*. Cz. 1. Leszno 1834; cz. 2 pt. *Nowe wypisy*. Cz. 2 zawierająca historię prozy polskiej z wymkami. Leszno 1838. Wyd. nast.: cz. 1. Leszno 1841.

4. *Słowo Boże z Starego Testamentu wybrane, podług tłum. ks. Wujka*. Poz. 1840.

5. *Auswahl von Mustern deutscher Prosaiker und Dichter. Ein Lesebuch zum Gebrauche der Schulen*. Cz. 2. Wyd. 3. Berlin 1844.

Ponadto: *Poezje*; Akt I poematu dra-

matycznego „Wybranka”; *Dziwny romans*. *Utwór prozą*; *Początek nieskończonej fantazji*. *Utwór prozą*. Rkps. Bibl. PAN Kr. sygn. 2702, 2703, 2704.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie: *Przyj. Ludu* (współred. 1834-1839).

OPRACOWANIA

(Wybór bajek polskich. Rec.). *Kur. Pol.* 1830 nr 92. — *Wspomnienie o J. Poplińskim*. *Tyg. Lit.* 1839 t. 2 nr 1. — M. MORTY: *Przechadzki po mieście*. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 2. W-wa 1957. — P. CHMIEŁOWSKI: *Metodyka historii literatury polskiej*. W-wa 1899. — S. KARWOWSKI: *Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego*. T. 1: 1815-1852. Poz. 1918. — A. SZYPERSKI: *Geografia talentów wielkopolskich*. Poz. 1934. — J. KLAUZIŃSKA: *Leszczyński „Przyjaciół Ludu” 1834-1849*. *Ziemia Leszczyńska* 1937 nr 1. — M. TYROWICZ: *Udział Śląska w ruchu rewolucyjnym 1846-1849*. W-wa 1949.

POTOCKI LEON (1799—1864)

Pseud. i krypt.: B. z K.; BONAWENTURA z KOCHANOWA; KAMERTON; L. P.

Pamiętnikarz, powieściopisarz.

Ur. 1799 w Kochanowie na Białej Rusi; syn Stanisława, generała wojsk polskich, i hrabianki Józefy z Sołohubów. Był chrześniakiem księcia Józefa Poniatowskiego. Dzieciństwo spędził w Warszawie. Początkowo uczył się pod kierunkiem gubernera Franciszka Kühnla, następnie Stanisława Okraszewskiego, byłego dyrektora gabinetu mineralogicznego króla Stanisława Augusta, członka Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jednocześnie uczęszczał do szkoły pijarów na Żoliborzu, którą ukończył w 1817. Studiował na Uniwersytecie Warszawskim prawdopodobnie w 1817-1820. W 1820 ożenił się z Barbarą Kossakowską i osiadł w dobrach żony w Rudawie koło Świsłoczy. W 1828 stracił matkę i dwoje dzieci. W tymże roku został szambelanem dworu Królestwa Polskiego. W 1830 był członkiem tymczasowego rządu powstańczego w powiecie ponie-wieskim, walczył na Litwie i Żmudzi. W październiku 1831 wraz z wojskiem przeszedł granicę pruską pod Świdziebnem. Na emigracji przebywał w Dreźnie wraz z ojczymem Tadeuszem Tyszkiewiczem. Tam poznał Adama Mickiewicza, Wincentego Pola, Stefana Witwickiego. W 1834 skorzystał z amnestii i wrócił do kraju. W tymże roku rozwiódł się z żoną, opuścił Rudawę i w ciągu dwu lat przebywał u rodziny bądź u przyjaciół na Żmudzi, Wołyniu lub Litwie. W Warszawie osiadł w 1836. Przy końcu 1837 rozpoczął pracę w Komisji Spraw Wewnętrznych. Od 1840 do 1848 był naczelnikiem Wydziału Komisji na Okręg Naukowy Warszawski. W 1841 należał do grona założycieli *Biblioteki Warszawskiej*, z którą następnie współpracował. W 1843 ożenił się z Anną Młokosiewiczówną, córką Franciszka, dawnego oficera napoleońskiego (później generała). W 1848 ze względów politycznych został usunięty z pracy w Komisji Spraw Wewnętrznych. W 1853-1857 wyjeżdżał z Warszawy na Litwę i Żmudź, badając tradycje ludowe i zbierając pieśni ludowe. Ostatnie lata spędził u córki Jadwigi na Litwie w Povermeniu, skąd na wieść o wybuchu powstania styczniowego z całą rodziną wyjechał do Rygi. Tam zmarł 6 grudnia 1864.

TWÓRCZOŚĆ

1. Żelislaw i Ludomiła. Powieść. *Tyg. Pol.* 1819 t. 2 nr 26; przedr. (beziemiennie) *Rozmaitości* (Lw.) 1819 nr 85.

Utwór mylnie przypisywany Stanisławowi Jaszowskiemu.

Przekł. franc.: Roux de la Corbière: Żelislaw et Ludomiła. 1820?.

Przekł. niem.: S. Jaszowski: Żelislaw und Ludmilla. *Mnemosyne* (Lw.) 1824 nr 68-69.

Przekł. ros.: A. Sklabowski, *Ukrainskij wiestnik* 1819.

Przekł. serbsko-chorwackie: J. Magarašević: Želislav i Ljudmila. *Matica Srpska* 1826 cz. 6 s. 129-140. — Przeróbka ilirska pt. Želislav i Ljudmila. *Danica Ilirska* 1835 nr 26-27.

Przekł. słoweński: Selislav in Ljudmila. *Slovenska Bčela* 1852 nr 52-53 (przekł. z ilirskiego).

2. Dwa zakłady... Sztuka w 2 aktach. Wyst. W-wa 27 marca 1841.

3. Wieczór myśliwski w Żarnowcu. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 3; przedr. *Rozmaitości*

(Lw.) 1843 nr 37. Przedr. pt. Wieczór pierwszy, zob. poz. 18.

4. Wspomnienie Ignacego Lojoli Rychtera, zmarłego w Warszawie d. 26 listopada 1844 r. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1 i odb.

5. Świecone, czyli pałac Potockich w Warszawie. Dat. 21 stycznia 1851. Wyd. Poz. 1854. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1861; W-wa 1914 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 837.

Dedykacja w formie listu: Do mojej żony!

6. Szkic towarzyskiego życia miasta Warszawy z drugiej połowy XIX stulecia. Dat. październik 1852. Wyd. Poz. 1854; przedr. pt. Szkice obyczajowe. *Kur. Wil.* 1861 nr 45-62; też zob. poz. 16.

7. Wspomnienie o Kownie. Dat. Kowno, maj 1853. *Fragm. ogł. pt. Dolina Adama Mickiewicza. Szkołka dla Dzieci* 1853 nr 5-6; całość wyd. Poz. 1854.

8. Dwaj bracia artyści. Zarys życia towarzyskiego XIX wieku. Dat. 21 paź-

dziennika 1854. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1856 nr 36-106 (z przerwami); wyd. osob. Poz. 1856.

9. Dwie powieści. Poz. 1856.

Zawartość: Józia. Powieść z czasów Stanisława Augusta; Olga Karylos. Powieść poznańska z roku 1815.

10. Urywek ze wspomnień pierwszej mojej młodości. Powst. 1856. Wyd. Poz. 1876.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 7339.

11. Zarysy towarzyskiego życia z dziewiętnastego stulecia. Poz. 1856.

Zawartość: Zarys I. Nieszpetna. (Dat. 4 listopada 1853); Zarys II. Czym jestem, tym będziesz. (Ogł. w pierwszej red. pt. Cztery obrazki. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1).

Dedykacja w formie listu: Do Aleksandry z hrabiów Lavalów hrabini Kossakowskiej.

12. Pamiętniki pana Kamertona. T. 1-3. Fragm. ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 208-243 (z przerwami); 1858 nr 277-346 (z przerwami); całość dat. pod koniec 1860. Wyd. Poz. 1869.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Marszałkowi Feliksowi Siesickiemu w dowód poważania, szacunku i przyjaźni ofiaruje autor L. P.

13. Wincenty Wilczek i pięciu jego synów. Wspomnienie z drugiej połowy osmnastego i początku dziewiętnastego stulecia. Dat. 24 lipca 1857. Ogł. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1858 nr 305 - 1859 nr 91 (z przerwami). Wyd. osob. dwa tomy w jednym. Poz. 1859. Wyd. nast.: cz. 1-3. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 477-479.

Dedykacja: Antoninie N., Lucynie M. i Helenie D., wnuczkom Wincentego Wilczka, poświęca swoją pracę Bonawentura z Kochanowa.

14. Oraison funèbre du comte... prononcée en l'église catholique-romaine de Odessa, le 28 Mars 1860. Odessa 1860.

Wg Estr. IV, 226.

15. Wspomnienia mojej młodości. Świsłocz, Różana, Dereczyn. *Gaz. Codz.* 1860 nr 280-289, 311-316. Wyd. nast.: oprac. M. Federowski pt. Wspomnienia o Świsłoczy Tyszkiewiczowskiej, Dereczynie i Różanie. *Kwart. Litewski* 1910 t. 2-4; 1911 t. 5 i odb.

Dedykacja w formie listu: Do mojej córki Jadwigi... Pisałem w Powermeniu, 12/24 kwietnia 1859 roku.

16. Przeznaczenie, czyli badacz nauk przyrodzonych. *Kur. Wil.* 1861 nr 39-43; wyd. osob. Wil. 1861 (tu również: Szkice obyczajowe, zob. poz. 6).

17. Kazimierz z Truskowa, czyli pierwszy i ostatni litewski powstaniec. *Dzien.*

Poz. 1873 nr 252-286; 1874 nr 40-68; wyd. osob. Poz. 1874.

Dedykacja: Towarzyszom broni, z którymi dzieliłem dobre i złe koleje, cieszyłem się ładą umizgiem zwodniczej nadziei, zaplałem nad jej utratą, pracę moją poświęcam Bonawentura z Kochanowa.

18. Wieczory po polowaniu w Żarnowcu. *Kronika Rodz.* 1875 nr 21-24.

Zawartość: Polowanie pańskie; Polowanie zagonowego szlachcica; Wieczór pierwszy (zob. poz. 3); Wieczór trzeci: Przystroga.

19. Wizyta u lekarza. (Zdarzenie prawdziwe w Warszawie). *Kur. Por.* 1878 nr 209.

20. Opis Inflant. Rkps.

Wg nekrologu w *Czasie* 1864 nr 214.

21. Rekrut. Powieść. Petersb.

Wg nekrologu w *Gaz. Pol.* 1864 nr 293.

22. Trzech wodzów i trzech wieszczów w Montmorency, Dreźnie i Rzymie. Rkps.

Wg nekrologu, iw. poz. 21.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (Poezje, opowiadania, recenzje lit. w 1841-1848), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Korespondenta Warsz. i Zagr.* (tu: Mowa przy zwłokach śp. JX. Kopczyńskiego w kościele pijarskim przed wyprowadzeniem na cmentarz. 1817 nr 15), *Gaz. W. Księstwa Poz.* (1856, 1858-1859), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857-1859), *Kur. Wil.* (1861), *Niezapominajki* (tu: Wieczór modny. (Wiersz). 1842 s. 210; przedr. *Podarek dla Płci Pięknej* 1850 t. 1 s. 210-213), *Rozmaitości* (Lw.; 1819, 1843), *Szkołka dla Dzieci* (1853), *Tyg. Pol.* (1819), *Tyg. Pol. i Zagr.* (tu m. in.: Arthur i Minwana. Duma. 1818 t. 2 nr 23).

Drobne przekłady ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1841, 1844, 1848), *Tyg. Pol. i Zagr.* (1818).

Rkpsy wierszy, satyr obyczajowych, bajek, wspomnień, gawęd i kilku rozpoczętych powieści, wg M. Federowskiego, znajdowały się w posiadaniu Szymona Brunnow, wnuka Potockiego.

Utwory mylnie przypisywane

1. (Leopold Potocki): Wiersze rozmaite przez L. P. Poz. 1830; wyd. tyt. Poz. 1836.

Zob. Estr. III, 506; M. Federowski: Leon hr. Potocki. Jego życie i prace literackie. *Kwart. Literacki* 1911 t. 6.

2. I. Jackowski: Powieść z czasu mojego, czyli przygody litewskie. Londyn 1854 (tylko 4 egz.); wyd. nast. Poz. 1858.

Prace edytorskie

1. K. Wojciechowski: Pamiętniki moje w Hiszpanii. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1; odb. W-wa 1845.

2. P. B. Wierzbicki: Wyciąg z pamiętników pułkownika Piotra Bazylego Wierzbickiego. Wyprawa do San Domingo. Ułożył i wydał... *Bibl. Warsz.* 1847 t. 1.

3. J. Poczobut Odlanicki: Pamiętnik (1640-1684). Przepisał z autografu i przypiskami opatrzył... W-wa 1877.

Listy

1. Do B. Thorvaldsena, dat. Florencja, 27 marca 1824. Rkps Muzeum Thorvaldsena w Kopenhadze sygn. 27. Ogl. z kopii i przełożył na jez. pol. J. Odrowąż-Pieniążek: Thorvaldsen i pomnik księcia Józefa. *Stolica* 1965 nr 46.

2. Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1841; do A. Szabrańskiego z 1843; do C. Walewskiego 4 listy z 1844-1845; do K. W. Wójcickiego b. r. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

3. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6527.

Bibliograficzne zestawienie podaje M. Federowski: Leon hr. Potocki. Jego życie i prace literackie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 6.

OPRACOWANIA

W przeciągu dni kilkunastu... *Dod. do Gaz. Korespondenta Warsz. i Zagr.* 1817 nr 14. (Dot. mowy na pogrzebie O. Kopczyńskiego). — W. K.: Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej. *Bibl. Warsz.* 1847 t. 3. (Sprostowanie wiadomości w „Wyciągu z pamiętników pułkownika P. B. Wierzbickiego”). — (Wspomnienie o Kownie. Rec.). *Przegl. Poz.* 1853 t. 17. — (Szkic towarzyskiego życia miasta Warszawy ... Rec.). *Przegl. Poz.* 1854 t. 18. — (Święcone... Rec.). Tamże. — (Dwaj bracia artyści. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 166. — A. NOWOSIELSKI (A. MARCINKOWSKI): (Zarysy towarzyskiego życia... Rec.). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 275. — (Wincenty Wilczek. Rec.): D. (J. DOBRZAŃSKI). *Dzien. Lit.* 1859 nr 43-47; L. SIEMIENSKI. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 14. — Nekrologi: *Czas* 1864 nr 214; *Gaz. Pol.* 1864 nr 293; *Bibl. Warsz.* 1865 t. 1. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc.*

potwz. Orgelbranda. T. 21 (1865). — (Pamiętniki pana Kamerton. Rec.): Apg (W. ŁOZIŃSKI). *Dzien. Lit.* 1868 nr 51; *Czas* 1869 nr 16-17; *Dzien. Poz.* 1869 nr 21. — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1871 i wyd. nast. — (Kazimierz z Truskowa. Rec.): L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1873/74 t. 4; *Czas* 1874 nr 119; *Przegl. Lw.* 1874 t. 8. — (Urywek ze wspomnień pierwszej mojej młodości. Rec.): -Ch.-. *Kłosa* 1876 nr 584. (Notatka); S. TOMKOWICZ. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 1; *Przegl. Lw.* 1876 t. 12; *Czas* 1877 nr 26. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 34; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opalek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — K. Wł. W. (WÓJCICKI): (Pamiętnik J. Poczobuta Odlanickiego. Rec.). *Kłosa* 1877 nr 629. —

L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2. Kr. 1901. — Przedmowa do wyd.: Wincenty Wilczek i pięciu jego synów. Cz. 1. W-wa 1907 *Bibl. Dziel Wyborowych* nr 477. — M. FEDEROWSKI: Wstęp do wyd.: Wspomnienia o Świsłoczy Tyszkiewiczowskiej, Dereczynie i Różanie. *Kwart. Litewski* 1910 t. 2 i w odb. — G. MANTEUFFEL: Pamiętkowa lipa Chodkiewiczowska. *Ziemia* 1910 nr 50. — M. FEDEROWSKI: Leon hr. Potocki. Jego życie i prace literackie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 6. — H. PIĄTKOWSKI: Przedmowa do wyd.: Święcone ... W-wa 1914 *Bibl. Dziel Wyborowych* nr 837. — S. ŻYŻKOWSKI: (Święcone. Rec.). *Gaz. Por. za 2 Grosze* 1914 nr 107. —

F. ILEŚCIC: Motyw „Żeliszaw i Ludomira”. (Stanisław Jaszowski. 1803-1842). *Pam. Lit. R.* 26 (1929) z. 2. — F. ILEŚCIC: Stanisława Jaszowskiego Żeliszaw i Ludomira u południowych Słowian (dzisiejszych Jugosłowian). *Pam. Lit. R.* 29 (1932) z. 3/4. — J. JANÓW: „Żeliszaw i Ludomira” jako powieść osjaniczna. (Streszcz. referatu). *Spr. Tow. Nauk. we Lw.* 1936 z. 1; odb. Lw. 1936. — C. ZGORZELSKI: Duma — poprzedniczka ballady. *Tor. 1949 Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 2 z. 3. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — C. ZGORZELSKI przy współudziale I. Opackiego: Oprac. wyd.: Ballada polska. Wr. 1962 *BN I*, 177.

POTOCKI TOMASZ (1809—1861)

Pseud.: ADAM KRZYŻTOPÓR; BYŁY OFICER POLSKI.

Publicysta, ekonomista, prawnik.

Ur. 1809 w Warszawie; syn Michała, senatora wojewody, i Ludwiki z hrabiów Ostrowskich. Od 1824 kształcił się w Warszawie w szkole aplikacyjnej wojskowej, po ukończeniu której w 1827 został porucznikiem artylerii. W 1830 łączyły go przyjazne stosunki z przebywającym w Warszawie Juliuszem Słowackim. W powstaniu listopadowym dosłużył się stopnia kapitana, w bitwie pod Długosiodłem stracił obie nogi. Po upadku powstania poświęcił się gospodarstwu w dobrach swoich w Moskorzewie oraz naukom społecznym i pracy publicystycznej. Głosił konieczność uwłaszczenia włościan. Był członkiem Towarzystwa Rolniczego. W 1861 został powołany na członka Rady Stanu Królestwa Polskiego. Był dwukrotnie żonaty: najpierw z Marianną Aleksandrowiczówną, później z Wandą Ossolińską. Siostry jego, Teresa i Paulina, były kolejno żonami Aleksandra Wielopolskiego. Zmarł 12 grudnia 1861 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O organizacji wojska. Przez byłego oficera polskiego. Z. 1-2. Paryż 1843-1844.
2. Głos z Polski pod panowaniem rosyjskim zostającej do sejmu frankfurckiego w sprawie przyłączenia Wielkiego Księstwa Poznańskiego do Związku Rzeszy Niemieckiej. Kr. 1848.
3. Galicja i Austria jako drugi głos z Polski Kongresowej. Kr. 1848.
4. Głos z Polski pod panowaniem rosyjskim do braci w Galicji i Poznańskiem. Kr. 1848.
5. Stosunek polityczno-religijny Rusi do Polski i katolicyzmu z jednej, do Rosji i prawosławia z drugiej strony. Kr. 1848.
6. O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce przez Adama Krzyżtopora. Poz. 1851. Wyd. nast.: Drugie poprawne wydanie. Poz. 1859.
7. Poranki karlsbadzkie, czyli rozbiór zarzutów, uzupełnień i uwag nad pismem O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce przez Adama Krzyżtopora. Poz. 1858.
8. Portrety wodzów z r. 1830. Rkps. Fragm. pt. Kicki generał. Ogł. T. z Potockich Wodzicka: Ze wspomnień dziewczęcych. Pamiętnik Zofii z Matuszewiczów Kickiej 1796-1822. *Przegl. Pol.* 1910/11 t. 2 s. 164-165; odb. Kr. 1910 s. 99-100.
9. Zbiór wierszy patriotycznych. Rkps. Artykuły i rozprawy z zakresu rolnictwa ogł. w czasopismach rolniczych, m. in.: *Roczniki Gospodarstwa Krajowego* (1842-1861).

Listy

1. Do H. Wodzickiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 11753/II.
2. Korespondencja z 1851-1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 4367.

OPRACOWANIA

J. SŁOWACKI: List do matki z 15 września 1830. Ogł. L. Méyet w: Listy Juliusza Słowackiego. T. 1. Lw. 1899 i wyd. nast. — (O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce. Rec.): *C. Goniec Pol.* 1851 nr 111; F. WORONIECKI. *Przegl. Poz.* 1852 t. 14. — (K. JAROCHOWSKI): (Poranki karlsbadzkie. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 211. — Nekrologi: *Gaz. Pol.* 1861 nr 297; *Przegl. Poz.* 1861 t. 32; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — Wiadomości osobiste. *Kur. Por.* 1885 nr 335. (Notatka dot. śmierci). — W. GRABSKI: Historia Towarzystwa Rolniczego 1858-1861 r. T. 1. W-wa 1904 s. 157-161, 170-171. — T. z POTOCKICH WODZICKA: Ze zwierzeń dziewczęcych. Pamiętnik Zofii z Matuszewiczów Kickiej 1796-1822. *Przegl. Pol.* 1910/11 t. 2; odb. Kr. 1910 s. 98-99. — S. URUSKI: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 14. W-wa 1917. — H. GRYNWASER: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936 *Bibl. Dziejów i Kultury Wsi* t. 3. — H. GRYNWASER: Sprawa włościańska w Królestwie Polskim w latach 1861-1862. W świetle źródeł archiwalnych. Powst. 1937. Wyd. w: Pisma. T. 3. Wr. 1951. — E. KOSTOŁOWSKI: Studia nad kwestią

włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — K. PRADZYŃSKI: Margrabia Wielopolski. Londyn 1944; W-wa 1946 i wyd. nast. — A. M. SKAŁKOWSKI: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 2-3. Poz.

1947. — H. MOGILSKA: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — S. KJENIEWICZ: Sprawa włościańska w powstaniu styczniowym. Wr. 1955.

PRADZYŃSKI IGNACY (1792—1850)

Pamiętnikarz, historyk, strateg.

Ur. 18 lipca 1792 w Sannikach w województwie poznańskim; syn Stanisława, późniejszego prokuratora przy sądzie apelacyjnym poznańskim w okresie Księstwa Warszawskiego, i Marianny z Bronikowskich. Uczył się w domu pod kierunkiem ojca i księdza Tyłmana, emigranta francuskiego, następnie w Dreźnie studiował nauki matematyczne u kanonika Jezierskiego. W 1807 rozpoczął zawód wojskowy. Kampanię 1812 i 1813 przebył jako oficer inżynierii w sztabie generała Jana Henryka Dąbrowskiego. W styczniu 1815 został przyłączony do Kwaternistrzostwa Generalnego w Warszawie i tu w 1816-1822 wykładał taktykę, strategię i naukę fortyfikacji. W 1824 brał udział w budowie Kanału Augustowskiego. W 1825 ożenił się z Emilią Rutkowską. W 1826-1829 był więziony za udział w tajnych stowarzyszeniach politycznych. W powstaniu listopadowym był twórcą i inicjatorem wielu planów strategicznych. Brał udział w bitwie grochowskiej, po czym został mianowany kwatermistrzem generalnym, a w trzy miesiące później generałem dywizji. 10 kwietnia 1831 odniósł zwycięstwo pod Iganiami. 24 kwietnia tegoż roku został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Ofiarowanego sobie przez Rząd Narodowy 14 sierpnia naczelnego dowództwa nie przyjął. Po upadku powstania został w 1832 zesłany do Wiatki, zatrzymał się jednak z powodu choroby w Jarosławiu, skąd wezwano go do Petersburga w celu napisania pamiętnika o wojnie 1831 r. Osadzony w Gatczyźnie, napisał w ciągu ośmiu miesięcy pracę w języku francuskim. Proponowanej mu przez cara Mikołaja I służby w wojsku rosyjskim nie przyjął. Po odzyskaniu w 1834 wolności osiadł we wsi Przepiórowie w Sandomierskiem. W 1841-1842 przebywał na kuracji w Graefenbergu. W 1843 przeniósł się do Krakowa. W rewolucji 1848, ze względu na zły stan zdrowia, nie mógł wziąć udziału, odrzucił też proponowane mu przez Węgrów stanowisko naczelnego wodza. Zmarł 20 sierpnia 1850 na Helgolandzie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kurs fortyfikacji polowej. Powst. ok. 1824. Rkps.
2. Kurs taktyki i strategii. Powst. ok. 1824. Rkps podarowany Tow. Przyj. Nauk.
3. Mémoire. Powst. 1828. Wyd. pt. Memorial o wojnie Rosji z Austrią i Prusami. Z franc. przeł. i oprac. W. Łopaciński. W-wa 1923 *Materiały do Historii Wojskowości Pol.* t. 1.
4. Mémoire historique et militaire sur la guerre de Pologne en 1831. Powst. 1832. Fragm. w przekł. pol. pt. Wyjątek z raportu o wojennych działaniach w roku 1831 zrobionego wskutek wyraźnego roz-

kazu cesarza Mikołaja. Ogł. *Dzien. Nar.* 1847 t. 7 nr 337-339; całość ogł. A. K. Puzyrjewskij: Polsko-russkaja wojna 1831 goda. T. 2. Petersb. 1886. Przekł. pol. pt. Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w r. 1831. Kr. 1894; też wyd. 2 Petersb. 1898.

Rkps był w Arch. Moszyńskich, Kr.

5. Czterej ostatni wodzowie polscy przed sądem historii. Powst. po 1848. Wyd. ze wstępem historycznym J. Moszczeńskiego. Poz. 1865. Wyd. nast.: T. 1-2. W-wa 1907; nowe wyd. Kr. 1916 *Bibl. Legionisty* R. IV (z opuszczeniami cenzury).

6. Pamiętniki. Fragm. pt. Bitwa pod Ostrołęką. Ogł. *Kur. Poz.* 1880 nr 221;

całość t. 1-4 oprac. B. Gembarzewski. Kr. 1909.

Rkps. Bibl. PAN Kr. sygn. 2632.

Tom wstępny pt. Geneza powstania listopadowego — napisał J. Moszyński.

Ponadto rozprawy z dziedziny wojskowości.

Przekłady

F. Schiller: Wojna trzydziestoletnia. Powst. przed 1829. Rkps.

Listy

1. Do rodziny z 1809-1831. Ogł. J. Moszyński w tomie wstępnym do wyd.: Pamiętniki. Kr. 1909.

2. Do H. Dembińskiego z 1841. Rkps.-kopia Bibl. Kórn. sygn. B. K. 2450.

3. Do pułkownika K. Kołaczkowskiego. Ogł. adresat w książce: Biografia generała I. Prądyńskiego. Poz. 1851.

Bibliografię podają: A. HIRSCHBERG: Bibliografia powstania narodu polskiego z r. 1830-1831. Lw. 1882 s. 76, 81. — B. Gembarzewski we wstępie do wyd.: Pamiętniki. T. 1. Kr. 1909. — *Enc. wojskowa*. T. 6 (1937) s. 745-747.

OPRACOWANIA

K. KOŁACZKOWSKI: Biografia generała I. Prądyńskiego. Poz. 1851. [Rec.: *Przeł. Poz.* 1851 t. 2]. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — A. HIRSCHBERG: Bibliografia powstania narodu polskiego z r. 1830-1831. Lw. 1882. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne. 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — H. LISICKI: Skrzynecki i Prądyński w 1831 r. *Kwart. Hist.* 1891 t. 5. — A. REMBOWSKI: Memoriał Prądyńskiego. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 3; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1902. — S. SCHNÜR-PEPLOWSKI: (Pamiętnik historyczny i wojskowy... Rec.). *Kwart. Hist.* 1898 t. 12. — I. KRASICKI:

Pamiętniki Prądyńskiego. *Kraj* 1903 t. 2 nr 35. — M. MASSONIUS: Ignacy Prądyński 1792-1850. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903. — J. MOSZYŃSKI: Geneza powstania listopadowego. Kr. 1909. (Tom wstępny do wyd.: Pamiętniki). — B. GEMBARZEWSKI: Prądyński Ignacy. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — Z. MILKOWSKI: O I. Prądyńskim. *Bibl. Warsz.* 1911 t. 2. — A. SOKOŁOWSKI: Generał I. Prądyński w świetle własnych pamiętników, korespondencji i nowszych badań. *Przeł. Pol.* 1910/11 t. 4; 1911/12 t. 1, 3-4; 1912/13 t. 3-4; 1913/14 t. 1; odb. Kr. 1914. — W. ŁOPACIŃSKI: (Pamiętniki. Oprac. B. Gembarzewski. Rec.). *Kwart. Hist.* 1914 t. 28. — A. WOLTERS DORF: Generał I. Prądyński a powstanie 1830-1831 r. w świetle źródeł historycznych. W-wa 1917. —

L. BELMONT: Dyktatorzy powstania. *Powstanie listopadowe 1830-1831*. Lw. 1931. — (rs.): Wodzowie i twórcy czynu zbrojnego. Garść dat z życia wybitnych postaci walki o wolność 1830-1831 r. Tamże. — J. SELLARDS: Poland in 1848. Extracts from the Journal of Charles Didier. *Z zagadnień kulturalno-literackich Wschodu i Zachodu*. Kr. 1933-1834. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — *Enc. wojskowa*. T. 6 (1937). —

M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948. — L. BAUMGARTEN: Dekabryści a Polska. W-wa 1952. — J. DANIELEWICZ: Generał Ignacy Prądyński (1792-1850). W-wa 1954. — W. ROSTOCKI: Władza wodzów naczelnych w powstaniu listopadowym. (Studium historyczno-prawne). Wr. 1955. — T. ŁEPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. W-wa 1957. — W. BORTNOWSKI: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 r. do lutego 1831 r.). Łódź 1960 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 31.

PRUSINOWSKI ALEKSY (1819—1872)

Krypt.: A. P.

Kaznodzieja, publicysta.

Ur. 13 lipca 1819 w Gostyniu w Poznańskim; syn Antoniego, sędziego pokoju, i Agnieszki Szczytowskiej. Zaczął naukę gimnazjalną w Lesznie, po śmierci ojca przeniesiono go w 1836 do Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu i umieszczono w alumnacie. W 1839 wstąpił do seminarium duchownego w Poznaniu. W 1840 udał się z księdzem Prabuckim w podróż do Czech, Saksonii i na Śląsk. W 1841 jako stypendysta diecezji studiował teologię, filozofię i filologię klasyczną na uniwersytecie we Fryburgu badenkim. W zimie 1842 przeniósł się na uniwersytet berliński. Tu ko-

rzyszał ze stypendium rządowego. W 1844 uzyskał stopień doktora filozofii i złożył egzamin nauczycielski (niższy). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1845, po czym objął posadę katechety w gimnazjum macierzystym w Poznaniu. Od 1846 uczył w gimnazjum w Trzemesznie. Ponieważ władze pruskie uznały pracę jego za szkodliwą, przeniósł się w 1847 do Poznania na stanowisko mansjonariusza przy kolegiacie Św. Marii Magdaleny i uczył na pensjach żeńskich prywatnych. Zasłynął jako kaznodzieja i mówca. W 1848 był członkiem Komitetu Narodowego. Był założycielem i redaktorem czasopism ludowych: *Wielkopolanina* (1848) i *Wiarusa* (1849/50), w 1849 należał do redakcji *Szkoły Polskiej*, w 1860-1866 prowadził *Tygodnik Katolicki*. Z racji tej działalności kilkakrotnie miał procesy prasowe i odsiadywał kary więzienne lub płacił grzywny. Był członkiem Ligi Polskiej i członkiem dyrekcji Towarzystwa Pomocy Naukowej w Poznaniu. Dwukrotnie posłował do berlińskiej Izby Deputowanych (1849-1851 i 1862-1863). W 1853 został proboszczem w Grodzisku. W 1859 wziął czynny udział w kongresie niemieckich stowarzyszeń katolickich we Fryburgu. W 1865 znów przeniósł się do Poznania w charakterze penitencjariusza przy kościele metropolitalnym. W 1866 został cenzorem ksiąg w archidiecezji poznańskiej. Zmarł 14 lutego 1872 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. De Erinyum religione apud Graecos. Dissertatio inauguralis mythologica. Berlin (1844). (Na końcu rozprawy autobiografia).

2. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę Adama Mickiewicza odprawionym w Poznaniu w kościele Św. Marcina dn. 15 stycznia 1856. Grodzisk 1856.

3. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę Z. Krasieńskiego w Poznaniu w kolegiacie Ś. M. Magdaleny dn. 30 marca 1859. Poz. 1859.

4. Mowa o stanie Kościoła w Polsce, miana na kongresie stowarzyszeń katolickich w Niemczech w Fryburgu d. 15 X 1859. Poz. 1860.

Przekł. franc.: Poz. 1860.

Przekł. niem.: Fryburg 1860.

5. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę śp. Joachima Lelewela, miana w Poznaniu w kościele archikatedralnym dn. 25 czerwca 1861. Grodzisk 1861.

6. O języku polskim w W. Ks. Poznańskim wobec prawa pruskiego. Grodzisk 1861. (Wyd. bezimiennie). Toż jako wstęp do broszury A. Kaczorowskiego pod tymże tytułem. Poz. 1861.

Broszura została skonfiskowana i zniszczona przez władze pruskie.

Ponadto ogłaszał kazania i mowy żałobne.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Gaz. Pol.* (1851), *Kościół i Szkoła* (1846-1848), *Przegl. Poz.* (1852), *Szkoła Pol.* (współred. 1849), *Tyg. Katolicki* (red. 1860-

-1866), *Wiarus* (red. 1849-1850), *Wielkopolanin* (red. 1848).

Przekłady

1. K. Montalembert: Naród w żałobie. Grodzisk 1861.

2. K. Montalembert: Powstanie polskie. Grodzisk 1863.

Wydania zbiorowe

Mowy pogrzebowe i kazania śp. ks. Aleksego Prusinowskiego, dra filozofii, proboszcza grodziskiego. Wyd. ks. W. Jaskulski. Ze wstępem K. Kanteckiego. Poz. 1884.

Prace edytorskie

1. Alfons Rodrycyusz: O postępowaniu w doskonałościach i cnotach chrześcijańskich. Na polski język przetł. przez X. T. Łeckiego, teologa tegoż zakonu. Grodzisk 1862.

2. P. Skarga: Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu. T. 1-2. Grodzisk 1866.

3. T. Łecki: Katechizm dla wygody tych, którzy chcą rozumieć te rzeczy, które człowiekowi chrześcijańskiemu wiedzieć należy, jak i owych, którzy innych nauczać mają. Grodzisk 1872.

Listy

1. Do C. Działyńskiej 4 listy z 1846-1867. Rkps. Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. E t. 5.

2. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1850,

1852. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

3. Do H. Cegielskich z 1853 i 1855. Rkps w zbiorach P. Cegielskiej.

4. Do W. Bentkowskiego 11 listów z 1853-1865. Fragm. ogł. S. Karwowski: Z listów ks. A. Prusinowskiego. *Przegl. Wielkop.* 1913 t. 1 nr 21-23.

5. Do W. Niegolewskiego z 1859 i 1860. Rkps w Arch. w Niegolewie.

6. Do W. Zamoyskiego 5 listów z 1859-1861. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2431.

7. Do L. Niedźwiedzkiego z 1860 i 1861. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2407.

8. Do I. z Czartoryskich Działyńskiej z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. X t. 1.

9. Do O. Pruszałowicza z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich t. 8.

10. Do S. Barącza 3 listy z 1861-1865. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

11. Do W. Bentkowskiego z 25 czerwca, 12 lipca i 29 listopada 1865. Ze zbiorów Pauliny Cegielskiej ogł. *Przegl. Wielkop.* 1913 t. 1 nr 21.

12. Do A. Jelowickiego w Paryżu. Fragm. listów ogł. K. Kantecki: Ks. A. Prusinowski. Poz. 1884.

OPRACOWANIA

F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — E. KIERSKI: Czasopisma polskie w Poznaniu od ich początku. *Przegl. Wielkop.* 1867 poszyt 1. — K. Jar. (JAROCHOWSKI?): Książd Aleksy Prusinowski. *Wieniec* 1872 t. 1 nr 21. — Wł. Cht. (CHOTKOWSKI): Książd Aleksy Prusinowski. *Gwiazda* Poz. 1876 nr 7. — S. PRZEROWA (K. JA-

ROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — K. KANTECKI: Historia dwóch pism ludowych (1848-1850). („Wielkopolanin” i „Wiarus”). *Ateneum* 1884 t. 2. — K. KANTECKI: Ks. A. Prusinowski, filozofii doktor, proboszcz grodziski. Wstęp do wyd.: Mowy pogrzebowe i kazania. Poz. 1884; odb. rozszerzona. Poz. 1884. — S. Ż.: (Mowy pogrzebowe i kazania. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 2. W-wa 1957. — J. PELCZAR: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kaznodziejce polscy. Kr. 1896. — *Enc. kościelna*. T. 21 (1896). — S. KARWOWSKI: Czasopisma wielkopolskie. Cz. 1: 1796-1859. *Dzien. Poz.* 1908; odb. Poz. 1908. — W. HAHN: Prusinowski Aleksy. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — S. KARWOWSKI: Z listów ks. A. Prusinowskiego. *Przegl. Wielkop.* 1913 t. 1 nr 21. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2: 1852-1863. Poz. 1918. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — Z. GROT: Ks. Aleksy Prusinowski. Poz. 1935. — H. MAJKOWSKI: U księdza, który był dziekanem, politykiem i mówcą. *Polonia* 1936 nr 4129. — A. WOJTKOWSKI: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938. — Z. GROT: Hipolit Cegielski. Poz. 1947. — S. TRUCHIM: „Szkoła Polska” Ewarysta Estkowskiego. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — Z. GROT: Działalność posłów polskich w sejmie pruskim (1848-1850). Poz. 1961. — Z. GROT: Rok 1863 w zaborze pruskim. Udział społeczeństwa polskiego w powstaniu styczniowym. Poz. 1963.

PRUSINOWSKI JAN (1818—1892)

Pseud. i krypt.: DAWNY „PRZYJACIEL DZIECI”; J. J. P.; J. P.; J. PR.; JAKUB SYNHAJEWSKI.

Poeta, autor opowiadań, publicysta.

Ur. w 1818 we wsi Podorożna, pow. lityński na Podolu, w rodzinie drobnoszlacheckiej. Po ukończeniu szkoły u bazylianów w Lubarze studiował prawo na uniwersytecie w Kijowie, gdzie również brał udział w kółkach konspiracyjnych i przyjaźnił się z Antonim Stanisławskim, późniejszym tłumaczem Dantego. W 1839, w związku z wykryciem konspiracji Szymona Konarskiego, przez krótki czas był aresztowany, potem na skutek zamknięcia uniwersytetu kijowskiego (na rok) przeniósł się na uniwersytet w Kazaniu i tam ukończył studia prawnicze. Pewien czas studiował również w Moskwie.

W 1843 był w Symbirsku i przyjaźnił się z dawnym filaretą Janem Wiernikowskim. Przed 1850 osiadł w Żytomierzu, gdzie najpierw pracował jako urzędnik w kancelarii gubernatorstwa, potem był obrońcą sądowym. W 1857-1860 należał do najbliższych przyjaciół i współpracowników Józefa Ignacego Kraszewskiego w akcjach społecznych w Żytomierzu. Około 1873 prawdopodobnie podróżował za granicę i był w Paryżu. W ostatnich latach życia miał dwa ataki paralityczne. Zmarł 27 listopada / 9 grudnia 1892.

TWÓRCZOŚĆ

1. Oto są grzechy mojego żywota. Kijów 1850.

Wg Edw. P., *Kraj* 1893 nr 3, Poz. wątpliwa. Tytuł tej pozycji jest jednobrzmiący z mottom wyd.: Poezje, zob. poz. 6.

2. Listy z domku za miastem. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 148, 258; 1855 nr 17-18, 45-46, 109, 111, 199, 202-203, 206.

3. Szkice dorywcze. *Dzien. Warsz.* 1854-1855.

Poszczególne szkice: I. Dwaj ślepcy. (1854 nr 26); II. Syn grabarza. (1854 nr 26-27); III. Dziadek i babka. (1854 nr 27); IV. Szkółka w Lubarze. (1855 nr 26); V. Trzech przyjaciół. (1855 nr 30); VI. Muza Novalisa. (1855 nr 30); VII. Brzezi Wołgi w Symbirsku. (1855 nr 32); VIII. Wychowanec garderobowy. (1855 nr 49-50, 52); IX. Ranek zimowy. (Fantazja). (1855 nr 150); X. Hofman. (Ustęp z notat uniwersyteckich). (1855 nr 101-107).

4. Jak przyszło, tak poszło. Legendy palestranckie. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 324-337.

5. Antonio da Correggio (Allegri). *Dzien. Warsz.* 1855 nr 187-192, 197-198.

6. Poezje. W-wa 1856.

Zawartość: 135 wierszy. Do niektórych z nich dorobili muzykę Stanisław Moniuszko i Apolinary Kątski. Pieśni z muzyką Moniuszki również wydane osobno.

7. Z podań ludu i z obcej mowy. W-wa 1856.

Zawartość: Z podań ludu (tu 10 wierszy); Z obcej mowy (tu drobne przekłady).

8. Skazany. Obrazek z prawdziwego zdarzenia. *Tyg. Powsz.* 1881 nr 13 dod.

9. Książeczka rymowana dla dzieci i piosenkik dla młodocianego wieku. W-wa 1889.

10. Pamiętnik. Rkps.

Informacja, jw. poz. 1.

Drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbiorowych: *Athenaeum* (1842, 1845-1846), *Bibl. Warsz.* (tu wiersze w 1854 t. 2; 1855 t. 1; Przysłowia ukraińskie w piosnkach. 1862 t. 4 - 1863 t. 3), *Czas* (1854-1855, 1860; tu m. in. list o poezjach Deotymy ogł.

L. S. (Siemieński): Kilka listów o Deotymie. 1855 nr 134-135; toż odb. w: L. S.: Pogadanki literackie. Kr. 1855), *Dzien. Lit.* (1854, 1863-1864), *Dzien. Warsz.* (1854-1855; tu m. in.: Memoranda. 1854 nr 134-135, 137-141), *Dzwonek* (1866, 1871), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Kilka słów o Juliuszu Słowackim. (Z notatek Salomei Bécu). 1859 nr 268, 270; Korespondencje z Żytomierza. 1859-1860; Kilka wspomnień z młodości Adama Mickiewicza. 1860 nr 41-45), *Gaz. Pol.* (1861-1864, 1869, 1872, 1877-1888, 1891), *Gaz. Warsz.* (tu: Władysławowi Syrokomli (po przeczytaniu jego poematu: Kęs chleba). Ogl. Waclaw P. (Przybylski): Korespondencja. 1856 nr 50).

Kalendarz dom. na r. 1867. W-wa 1866, *Kalendarz ilustr. dla Polek.* W-wa 1861, J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1864-1867, 1870; tu m. in.: Maurycy Gosławski. 1867), *Kalendarz rodz. na r. 1868.* W-wa 1867, J. Ungra *Kalendarz warsz. ilustr. na r. 1875.* W-wa 1874, *Kalina* (1870 nr 14), *Kłosa* (1876 nr 591), *Kłosa i kwiaty.* Kr. 1869 (tu: Kość z pół Maratonu), *Kraj* (Petersb.; 1886-1887), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857, 1859), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862, *Kur. Codz.* (1892), *Kur. Pol.* (1890),

Magazyn Mód i Nowości (1861), *Nowiny* (1855-1856), *Ognisko Dom.* (1876), *Opiekun Dom.* (1865-1871), *Pam. Nauk.-Lit.* (1850 t. 2 z. 6), *Po ziarnie.* Wil. 1861, *Przyj. Dom.* (1867-1868, 1870), *Przyj. Dzieci* (1868, 1870-1872, 1888), *Rodzina* (1865-1866), *Strzecha rodz.* *Kalendarz* (1890, 1892), *Tyg. Ilustr.* (1861-1867; tu m. in.: Jan Czeczot. 1860 t. 1 nr 23; Pamiątki malownicze po rodzinie Słowackich. 1861 t. 3 nr 71; Ziemiaństwo polskie. (Fragment). 1862 t. 6 nr 166), *Tyg. Mód i Nowości* (1862-1871), *Tyg. Mód i Powieści* (1872-1875), *Tyg. Powsz.* (1880-1883; tu m. in.: Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do 1864. 1881 nr 42-43), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej.* Kr. 1893, *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873.

Po śmierci poety drobne utwory ogł. *Charitas. Księga zbior.* Petersb. 1894

(tu: Z nie wydanych poezyj J. J. Prusinowskiego).

Przekłady

Drobne przekłady wierszy H. Heinego, W. Hugo, M. Lermontowa, A. Puszkina, J. P. Richtera oraz pieśni ruskich — ogł. zob. *Twórczość poz. 7* oraz czasopisma: *Bibl. Warsz.* (1864 t. 2), *Kłosa* (1865 nr 2, 7), *Pam. Nauk.-Lit.* (1850), *Po ziarnie*. Wil. 1861, *Tyg. Mąd i Nowości* (1864).

Prace redakcyjne

Po ziarnie. Zbiorek pamiątkowy. Wil. 1861. (Współwydawca: Maurycy Krupowicz).

Jest to zbiorek pamiątkowy ku czci Waleriana Tomaszewicza, literata wileńskiego (zob. s. 219).

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1842, 117 listów z 1846-1862 i b. d., 15 listów z 1863-1882 i b. d., list z 1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6476, 6527, 6936.

2. Do W. Szymanowskiego z 1854. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6399.

3. Do J. Moczulskiego z 1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6476.

4. Do O. Kolberga z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 t. 3.

OPRACOWANIA

J. I. KRASZEWSKI: List do A. Zawadzkiego z listopada 1854. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty. T. 3. Wil. 1937 s. 240. — Polemika w sprawie ataku na Deotymę: G. W.: Kilka uwag o Czasie krakowskim. *Gaz. Codz.* 1854 nr 281; J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 265; Przegląd literacki. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 217-218; Otóż znowu p. Prusinowski ... *Gaz.*

Warsz. 1855 nr 19. — J. K.: Panie Redaktorze... *Gaz. Warsz.* 1855 nr 195. (Zarzut plagiatu w Antonio da Correggio). [Polemika: J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 183. (Poezje. Rec.)]. — (Z podań ludu... Rec.): T. PADALICA (Z. Fisz). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 122; A. N. (A. MARCINKOWSKI): Listy Antoniego Nowosielskiego. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 219; BOLESŁAW WIKTOR (S. BUDZIŃSKI); O kilku nowszych zbiorach poezji. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1 s. 454. — M. GLISZCZYŃSKI: Kilka słów nad uwagami p. Prusinowskiego. *Czas* 1860 nr ?; przedr. w: *Rozmaitości naukowe i literackie*. T. 7. W-wa 1860. (Dot. artykułu o Kraszewskim i Gazecie Codziennej). — × (J. I. KRASZEWSKI): (Po ziarnie. Rec.). *Gaz. Codz.* 1862 nr 43. — Przegląd kompozycji. *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 48. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Józef Ignacy Kraszewski. (Życiorys). *Książka jubileuszowa ... 7. I. Kraszewskiego*. W-wa 1880. — (Książeczka rymowana ... Rec.). *Ateneum* 1890 t. 1. —

Wspomnienia pośmiertne: W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1892 t. 6 nr 155; W. Ż. *Kraj* (Petersb.) 1892 nr 49 s. 27; *Wędrowiec* 1892 nr 52; Edw. P. (PASZKOWSKI?). *Kraj* (Petersb.) 1893 nr 3; *Ateneum* 1893 t. 1. — M. DUBIECKI: Młodzież polska w uniwersytecie kijowskim przed rokiem 1863. Kijów 1909. — T. TURKOWSKI: Przypisy w: Materiały do dziejów literatury i oświaty. T. 3. Wil. 1937 s. 240, 320. — M. FRĄCKIEWICZ: Materiały do słownika biograficznego. Powst. przed 1939. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2159 t. 15. — J. W. GOMULICKI: Jan Prusinowski. W książce: J. Tuwim: *Księga wierszy polskich XIX wieku*. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — C. GAJKOWSKA: Z tajemnic redakcyjnych księgi „Po ziarnie”. *Ruch Lit.* 1962 nr 1.

PRZECLAWSKI JÓZEF EMANUEL (1799–1879)

Pseud. i krypt.: CIPRINUS; E. G.; E. J.; EM. J. HERBU G.; J. E. HERBU G.; J. EM. HERBU G.; J. EM. HERBU GLAUBICZ; J. P.; J. PRZ.; M; MICROS; MIKROS; P.; PHALAENA J.; PRZEC. Publicysta polski i rosyjski, redaktor.

Ur. w 1799; syn Antoniego, podkomorzego słonimskiego. Studiował prawo na Uniwersytecie Wileńskim współcześnie z Adamem Mickiewiczem. Stopień kandydata filozofii uzyskał w 1817. Po ukończeniu studiów w 1818 objął urząd pisarza powiatu słonimskiego. W 1821 został wolnomularzem. W 1822 w celu prowadzenia spraw marszałka powiatu F. Brońskiego udał się do Petersburga i tam osiadł. W 1824 wstąpił do

kancelarii ministra spraw wewnętrznych. W 1830 razem z Franciszkiem Malewskim założył *Tygodnik Petersburski* i następnie był wydawcą i redaktorem tego pisma, mającego od lipca 1833 podtytuł *Gazeta urzędowa Królestwa Polskiego*, przez cały czas jego istnienia, tj. do 1858. Za potępienie powstania listopadowego był skazany zaocznie przez trybunał emigracji polskiej w Paryżu na karę śmierci; wyrok ten został symbolicznie wykonany na jego portrecie. W 1833-1861 był dyrektorem kancelarii Komisji Kodyfikacyjnej Królestwa Polskiego. Jako przedstawiciel Królestwa od 1853 był członkiem Głównego Zarządu Cenzury. W 1859 wyjeżdżał do Paryża. W 1862 został członkiem Rady do Spraw Prasy i pełnił obowiązki jej prezesa do 1865. W 1863 przebywał w Karlsbadzie na kuracji. Żonaty był od 1831 z Francuzką, wdową po hrabim Chwostowie. W 1872 przeniósł się do majątku żony w guberni twerskiej. Zmarł w Twerze 22 grudnia 1879.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętniki rozumowane. Zbiorek I. Fragm. ogł. *Tyg. Petersb.* 1831 nr 10, 29, 38, 52, 66, 97; całość wyd. Wil. 1844 (razem z poz. 2).

2. Śmierć i odrodzenie. Opowiadanie psychologiczne. Wil. 1844 (razem z poz. 1).

3. Kalejdoskop wspomnianij Ciprinusa. *Russkij archiw* 1872 s. 1705-1769, 1887-1954, 2269-2334; wyd. osob. cz. 2 i 3. Moskwa 1874.

Zawartość: 1. N. N. Nowosilcow; 2. Adam Mickiewicz; 3. 1811 i 1812 gody.

Fragm. cz. 2 w przekł. pol. ogł. pt. Wspomnienie o pobycie Adama Mickiewicza w Petersburgu. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 260-261.

4. Spiritizm przed sudom zdrawago smysła. Iz zapisok O. P. Twer 1873.

Wg Estr. (1881-1900) III, 450.

5. Wspominanija. Fragm. ogł. pt.: Wspominanija 1818-1831. *Russkaja starina* 1874 t. 11; Aleksandr Siemionowicz Sziszkow r. 1754 †1841 g. Tamże 1875 t. 13; Ciensura 1830-1865. Tamże 1875 t. 14; Ignatij Turkuł, ministr Carstwa Polskiego 1797-1857. Tamże 1875 t. 14; Bieglyje ocerzki. Tamże 1876 t. 16 (tu m. in. Iosif Oleszkiewicz, por. poz. 6); Książ Ksawerij Druckoj-Lubieckij 1777-1846. Tamże 1878 t. 21; Bieglyje ocerzki. Tamże 1883 t. 39; Stanisław Siestrienczewicz Bogusz. Tamże 1890 t. 66; Mitropolit Gołowinskij 1807-1855. Tamże.

6. Józef Oleszkiewicz. (Ze wspomnień Petersburga). Z autografu (w jęz. pol.) Bibl. Przeździeckich wyd., wstępem i objaśnieniami opatrzył A. Drogoszewski. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty*. T. 1. W-wa 1914.

Tekst w jęz. pol. różni się od tekstu w jęz. ros. ogł. pt. Bieglyje ocerzki. Iosif Oleszkiewicz. *Russkaja starina* 1876 t. 16 s. 559-566 (por. poz. 5).

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Athenaeum* (1842, 1848), *Gaz. Warsz.* (1851-1852), *Pam. Magnetyczny* (1817), *Rozmaitości* (W-wa; 1820), *Russkaja starina* (1874-1878), *Russkij archiw* (1872), *Szkice Społ. i Lit.* (1876), *Tyg. Ilustr.* (1872), *Tyg. Petersb.* (red. i wyd. 1830-1858; tu wiele artykułów, recenzji i przekładów poezji, m. in. mylnie przypisywany Adamowi Mickiewiczowi wiersz: Do Deotymy z powodu jej improwizacyj. 1853 nr 81), *Tyg. Wil.* (1820).

Przekłady

1. L. Thénard: Chemia. Sposoby poznawania materiałów. Wyjątek z dzieła: *Traité de chimie élémentaire ... Pam. Magnetyczny* 1817 t. 2 s. 227-241.

2. P. Merimée: Waza etruska. *Tyg. Petersb.* 1830 nr 48-49.

3. N. A. Salvandy: Flagi Francji. Wspomnienie Milтона. *Tyg. Petersb.* 1832 nr 35.

4. A. Puszkina: Dama pikowa. *Tyg. Petersb.* 1834 nr 23, 25, 27.

5. M. Korff: Wstąpienie na tron cesarza Mikołaja I. Opisane z najwyższego rozkazu przez sekretarza stanu barona ... (Wydanie trzecie, a dla publiczności pierwsze). *Tyg. Petersb.* 1857 nr 70-94 (z przerwami); wyd. osob. Petersburg. 1857.

6. H. Taine: O filozofii sztuki. Kurs wykładany w Szkole Sztuk Pięknych w Paryżu. *Szkice Społ. i Lit.* 1876 nr 17-24.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1837-1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6476.

2. Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

M. MALINOWSKI: *Dziennik... pisany po łacinie podczas pobytu w Petersburgu. (Powst. 1827-1828). Z rękopisu Bibl. Ordynacji Krasieńskich wyd., wstępem i objaśnieniami zaopatrzył M. Kridl. Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty. T. 1. W-wa 1914; toż wyd., z oryginału łacińskiego przełożył, wstępem i objaśnieniami opatrzył M. Kridl. Wil. 1914. — A. MICKIEWICZ: List do J. Przeclawskiego, dat. Rzym, 2 maja 1830 r. Ogl. W. Mickiewicz: Nieznane listy Adama Mickiewicza i Franciszka Malewskiego. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906. — JÓZEF z ZOCHÓW (J. ZOCHOWSKI): Uwaga ściągająca się do puryzmu języka. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 50. — (Śmierć i odrodzenie. Rec.): K. Z. *Pielgrzym* 1844 t. 3; (K. WIRTE?). *Gaz. Warsz.* 1844 nr 127; Wl. (K. W. WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; *Tyg. Lit.* 1845 nr 38, 39, 42. — Wyjątek z listu do Wydawcy Tygodnika. (*Z Tygodnika Petersburskiego*). *Gaz. Warsz.* 1847 nr 73. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — (Kalejdoskop wspominań... Rec.): P. KUKOLNIK: Anti-Ciprinus. Wspominań o N. N. Nowosilcewie. *Russkij archiw* 1873 s. 203-200 (mylna paginacja); P. B.: Sienkowskij i Mickiewicz. *Zamietka. Russkij archiw* 1873 s. 632-638; Po powodu wspominań g-na Ciprinusa. *Russkij archiw* 1873 s. 1052-1056. — (Wspominań. Rec.): S. SUSZKOW: Nieskolko zamietok po powodu „Wspominań” g-na Przeclawskiego. *Russkij archiw* 1876 s. 460-471; D. N. TOLSTOJ: W pamiat’ W. W. Skripicyna. *Russkij archiw* 1876 s. 384-392. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: *Czas* 1879 nr 298; *Kur. Codz.* 1879 nr 290; *Nowiny* 1879 nr 360; *Wiek**

1879 nr 291; (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 234; *Kronika Rodz.* 1880 nr 2. — D. K.: (Biografia Przeclawskiego). *Russkaja starina* 1883 t. 39 s. 406. — P. CHMIEŁOWSKI: Józef Ignacy Kraszewski. *Zarys historycznoliteracki.* Kr. 1888 s. 78 i n. — W. MICKIEWICZ: *Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz z własnych wspomnień.* T. 1. Poz. 1890; wyd. 2 Poz. 1929. — A. W. NIKITIENKO: *Dniownik ... 1860 g. Russkaja starina* 1890 t. 68 s. 386, 387, 390, 608. — A. M. SKABICZEWSKI: *Oczerki istorii russkoj cenzury (1700-1863 g.).* Petersb. 1892 s. 369-378. — W. CIECHOWSKI: *Na widowni petersburskiej.* Józef Przeclawski. *Kraj* 1906 nr 40. — J. KUCHARZEWSKI: *Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX.* W-wa 1911. — W. KOROTYŃSKI: *Nie Mickiewicz ... Kur. Warsz.* 1912 nr 21. — A. DROGOSZEWSKI: *Od wydawcy.* W wyd.: Józef Oleszkiewicz. *Prace Komisji ...*, jw. —

A. BAR: *Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850).* *Arch. Komisji do Badań Historii Filozofii w Polsce.* T. 5. Kr. 1933. — M. STRASZEWSKA: *Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848.* Cz. 1 (1832-1840); cz. 2 (1841-1848). Wr. 1953, 1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — M. ŻMI-GRODZKA: *Walka o realizm w estetyce i krytyce literackiej kraju w latach 1831-1848.* *Pam. Lit. R.* 44 (1953) z. 1. — A. ZAJĄCZKOWSKI: *Henryk Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski” (1851-1854).* *Przeł. Nauk Hist. i Społ. T.* 7 (1957) i nadd. — M. INGLÓT: *Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843.* Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 73. — M. INGLÓT: *Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851.* *Prace Lit.-VI.* Wr. 1964 *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30.

PRZEŹDZIECKI ALEKSANDER (1814–1871)

Pseud. i krypt.: A. P.; AL. DE NOIRE-ISLE; ALEXANDRE DE NOIRVILLE

Publicysta, dramaturg, historyk, wydawca.

Ur. 29 lipca 1814 w Czarnym Ostrowiu na Podolu; syn Konstantego, marszałka szlachty podolskiej, i Adelajdy z Olizarów. Nauki początkowe pobierał w domu wyłącznie w języku francuskim. W 1827-1831 kształcił się w Liceum Krzemienieckim, a w 1833-1834 studiował historię i filologię na uniwersytecie w Berlinie. W 1833 podróżował po krajach skandynawskich. W 1839 z rozporządzenia rządu podróżował po Wołyniu i Podolu w celach statystycznych. Około 1843 ożenił się z Marią Tyzenhauzówną. W 1846-1849 podróżował wiele po zachodniej Europie; w Watykanie poszukiwał do-

kumentów polskich. W 1847 został współredaktorem *Biblioteki Warszawskiej*. W 1867 wyjeżdżał do Antwerpii jako przedstawiciel *Biblioteki* na międzynarodowy Kongres archeologiczny, a w 1869 jako delegat Towarzystwa Naukowego Krakowskiego na takiż Kongres w Kopenhadze. Był członkiem wielu towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych oraz kawalerem orderów. Zmarł 26 grudnia 1871 w Krakowie. Kontynuację jego nie wykończonych prac podjął Józef Łepkowski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Don Sebastian de Portugal. Drame historique en prose en 3 actes et 5 tableaux. Petersb. 1836.

2. Szwecja. Wspomnienia jesienne z r. 1833. *Fragm. ogł. Gaz. Codz.* 1836 nr 1364; całość wyd. W-wa 1836. Wyd. nast.: Wil. 1851.

Dedykacja: Matce mojej — upominek miłości.

3. Podole, Wołyń, Ukraina. Obrazy miejsc i czasów. *Fragm. pt. Kamieniec Podolski. Ogł. Przyj. Ludu* 1841 t. 2 nr 3-10; *fragm. pt. Wianeczek z barwinku. Podanie gminne z czasów dawnych. Magazyn Mód* 1841 nr 21; całość wyd. t. 1-2. W-wa 1841.

4. Próby dramatyczne polskie. Wil. 1841. **Zawartość:** Halszka z Ostroga. Drama historyczna w 5 aktach. (Wyst. Kr. 1858); Kapitalik. Komedia w 2 aktach ze znanej powieści Jadama (A. Gorczyńskiego) ułożona.

Rkps Ossol. sygn. 11499/I, 11011/I.

5. Jadwiga. Dramat historyczny w 5 aktach. *Fragm. z aktu 1 i 5. Ogł. Bibl. Warsz.* 1844 t. 3; całość wyd. Wil. 1844. Wyst. Kr. 1845 (jako dramt w 4 aktach).

6. Mieczysław Pierwszy, obraz z dziejów polskich. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4 i odb.

7. Szwecja i pisma rozmaite. Wil. 1845.

Zawartość: Szwecja (nie jest to poz. 2); Trzy chwile w życiu. Powieść. (*Pielgrzym.* 1844); Ostatnia z Dolskich. Podanie familijne. (*Athenaeum* 1841 t. 5); Mazepa. Wiadomość historyczna. (*Przyj. Ludu* 1842/43 nr 8-12); Fenella. Wspomnienie z podróży do Litwy.

8. Paweł z Przemankowa. Rys historyczny z drugiej połowy XIII wieku w Polsce, z nieznanymi po większej części lub mało znanych źródeł skreślony. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 2 i odb.

9. O Polakach w Bononii i Padwie. *Gaz. Codz.* 1853 nr 129, 133, 134, 141, 151, 158, 159; odb. W-wa 1853.

10. Ślady Bolesławów polskich po obcych krajach. Opowiadanie historyczne. W-wa 1853.

11. Życie domowe Jadwigi i Jagielly. Z rejestrów skarbowych z lat 1388-1417.

Bibl. Warsz. 1853 t. 3 - 1854 t. 2; wyd. osob. W-wa 1854.

12. Deux reines de France. Drame en 5 actes et en 6 tableaux suivi de notes historiques. Paryż 1866.

13. Jagiellonki polskie w XVI wieku. Obrazy rodziny i dworu Zygmunta I i Zygmunta Augusta, królów polskich. Wstęp ogł. *Dzien. Lit.* 1868 nr 3; całość wyd. t. 1-4. Kr. 1868; t. 5 z podtyt. Uzupełnienia, rozprawy, materiały. Wyd. J. Szujski. Kr. 1878.

14. Nazajutrz po balu. Komedia w 1 akcie. Wyst. Kr. 1868.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Album warsz.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1845 (tu: Święty Wojciech. Urywek z Bolesławowskich czasów), *Athenaeum* (tu m. in.: Wiadomość o szkicach Szymona Czechowicza. 1842 t. 2), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Uwagi nad dziełem: Osmanida, poemat epiczny Jana Gundulicza z języka iliryskiego na włoski przez M. A. Widowicza przełożony w Raguzie 1838 r. 1844 t. 1; O dzisiejszym stanie sztuki dramatycznej w Polsce ze względu na najnowsze w tym rodzaju utwory. 1844 t. 2; Podróże po Polsce w XII i XIV wieku. 1844 t. 4; Wstęp do wiadomości bibliograficznej o pismach zawierających w sobie rzeczy polskie, przejranych po niektórych bibliotekach i archiwach zagranicznych, a zwłaszcza rzymskich, w latach 1846 i 1847. 1847 t. 3-4; 1850 t. 1. Grobowiec Ryksy, królowej polskiej w Kolonii. 1848 t. 4; Krzysztof Urbanowicz, starosta hubski. Obrazek historyczny z listów własnoręcznych króla Stanisława Leszczyńskiego skreślony. 1856 t. 3; Kilka nowych szczegółów dotyczących Łukasza Górnickiego. 1862 t. 2; Wilhelm Machaut, truver francuski. 1868 t. 1), *Czas* (tu m. in.: Trzy domy gościnne w Krakowie. 1871 nr 4), *Dzien. Poz.* (tu m. in.: Sprawozdanie z czynności wydawnictwa dzieł Długosza. 1865 nr 67-68; Od wydawcy dzieł Długosza. 1865 nr 112), *Dzien. Warsz.* (tu: Obrządki pogańskie na Żmudzi do końca w. XVI. 1853 nr 117-118), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Przyczynek z obczyzny

do dziejów krajowych. 1853 nr 313; Listy z podróży. 1854 nr 308-309; Jan III i dwór jego w Jaworznie. 1856 nr 86-91), *Kłosa i kwiaty*. Kr. 1869 (tu: Don Pietro Ronquillo, poseł hiszpański, do królowej polskiej Eleonory z r. 1674), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu m. in. korespondencje i kroniki w 1857-1858), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862 (tu: Dokumenta oryginalne dotyczące się J. Chr. z Gosławic Paska), *Roczn. dla Archeologów, Numizmatyków i Bibliografów Pol.* (1869-1870), *Tyg. Ilustr.* (tu: Kościół Panny Marii w Ćwikowie. 1863 nr 173; Altenburg. 1863 nr 187), *Tyg. Petersb.* (1839-1841, 1843).

Przekłady

1. J. I. Kraszewski: *Le Poète et le monde*. Paryż 1843.
2. Listy Annibala z Kapui, arcybiskupa neapolitańskiego, nuncjusza w Polsce, o bezkrólewiu po Stefanie Batorym i pierwszych latach panowania Zygmunta III do wyjścia arcyksięcia Maksymiliana z niewoli. Wstęp ogł. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 2; całość wyd. W-wa 1852.
3. T. Taylor: *Ofiary*. Komedia w 3 aktach. Poz. 1859.
4. A. Dumas (syn): *Półświatek*. Komedia w 5 aktach. *Kłosa* 1869 dod. do nr 188-190, 192-193 i odb.

Prace edytorskie

1. Źródła do dziejów polskich. T. 1. Wil. 1843. (Współwyd.: M. Grabowski); t. 2. Wil. 1844. (Współwyd. M. Malinowski).
2. Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki Odrodzenia po koniec wieku XVII w dawnej Polsce. Seria I. W-wa i Paryż 1853-1855; Seria II. W-wa 1855-1858; Seria III. W-wa 1860-1869. (Współwyd. E. Rastawiecki).
3. *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiis illustrantia*. T. 1-4. Rzym 1860-1864.
4. Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, biskupa krakowskiego, *Kronika polska z rękopisu eugeniuszowskiego*. Tłumaczona z łacińskiego przez A. J. (Andrzeja Józefczyka) i M. S. (Marcelego Studzińskiego). Kr. 1862.
5. Pieśń Bogarodzica wraz z nutą, z rękopismu częstochowskiego, z końca wieku XV. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 1 i odb.
6. Modlitwa świętego Kazimierza Jagiellończyka do Najświętszej Panny. Z rękopisów XII, XIV i XV w. i ze źródeł archiwalnych. Kr. 1867.

7. J. Długosz: *Opera omnia*. T. 2-14. Kr. 1867-1870. (T. 2-6 również z tyt. *Dzieła wszystkie*).

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego 100 listów z 1840-1874. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6476, 6527.
2. Do M. Grabowskiego z 1841. Rkps (kopia) Bibl. Kór. sygn. 1160.
3. Do K. W. Wójcickiego 19 listów z 1844-1869 i 1871; do C. Walewskiego 5 listów z 1850, 1851, 1859, 1872 i b. d.; do W. A. Maciejewskiego z 1858; do nieokreślonej bliżej osoby b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
4. Do A. Bielowskiego 32 listy z 1850-1870. Rkps Ossol. sygn. 2432 t. 2.
5. Do K. i K. Lubomirskich 4 listy z 1853, 1869 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 6004/II.
6. Do J. Grabowskiego z 1857. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.
7. Do T. Działyńskiego 7 listów z 1858-1860. Rkps Bibl. Kór. Arch. Działyńskich p. VI t. 1.
8. Do C. Działyńskiej z 1861. Rkps Bibl. Kór. Arch. Działyńskich (Teki czarna).
9. Do K. Szajnochy z 1861. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.
10. Do A. E. Koźmiana 4 listy z 1861-1863 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 1, 3.
11. Do J. Działyńskiego 2 listy z 1862 i 1871. Rkps Bibl. Kór. Arch. Działyńskich p. 8 t. 2.
12. Do J. Łozińskiego 5 listów z 1864-1867. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.
13. Do S. Baracza 3 listy z 1866. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.
14. Do W. Ketrzyńskiego 3 listy z 1867-1868. Rkps Ossol. sygn. 6222/II.
15. Do J. Majera z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.
16. Do S. E. Koźmiana 2 listy b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.
17. Do W. Zamoyskiego b. d. Rkps Bibl. Kór. Arch. Zamoyskich 181.
18. Materiały biograficzne oraz drobne prace literackie znajdujące się w Bibl. PAN Kr.

Bibliograficzne zestawienie podaje K. W. Wójcicki: Spis bibliograficzny wszystkich pism A. Przeździeckiego wyjęty z notat do bibliografii polskiej Cypriana Walewskiego. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2; toż w odb. pt. Aleksander Przeździecki. W-wa 1872.

OPRACOWANIA

(Szwecja ... 1836. Rec.). *Przyj. Ludu* 1836/37 nr 1. — M. GRABOWSKI: Listy do A. Przeździeckiego z 1839-1855. Ogl. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*. S. II t. 3. — A. TYSZYŃSKI: (Próby dramatyczne polskie. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2. — (Podole, Wołyń, Ukraina. Rec.): M. GRABOWSKI. *Tyg. Petersb.* 1841 t. 1 nr 32; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2; I. WODZIŃSKI: Kilka słów do autora książki pt. ... *Tyg. Petersb.* 1841 t. 1 nr 67; M. WOYSTOMSKI. *Tyg. Petersb.* 1841 t. 1 nr 23; L. ZIELIŃSKI: Wilno i взгляд na literaturę krajową. *Lwówianin* 1841 z. 9. — (Zróżdła do dziejów polskich. Rec.): T. NARBUTT. *Tyg. Petersb.* 1843 t. 1 nr 88; 1845 t. 1 nr 38; L. RZYSZCZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 4; F. BENTKOWSKI: Uwagi nad dziełem ... *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1. — (Jadwiga. Rec.). S. W. *Przepl. Nauk.* 1845 t. 1 nr 8; E. ZIEMIĘCKA. *Pielgrzym* 1845 t. 2. — (Wzory sztuki średniowiecznej ... S. I. Rec.): *Czas* 1852 nr 279; K. (W.) WÓJCICKI. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 143. — S. GOŁĘBIEWSKI: (Listy Annibala z Kapui. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4. — F. H. LEWESTAM: (Życie domowe Jadwigi i Jagiellwy. Rec.). *Gaz. Codz.* 1854 nr 292. — (Wzory

sztuki średniowiecznej ... S. III. Rec.): L. BUSZARD. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1; J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Pol.* 1862 nr 44, 213. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powusz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — (Jagiellonki polskie w XVI w. Rec.): POZNAŃCZYK (K. LISKE). *Dzien. Lit.* 1868 nr 29-30; 1869 nr 1; J. SZUJSKI. *Przepl. Pol.* 1867/68 t. 4; przedr. w: *Dzieła*. Wyd. zbior. S. I t. 7. Kr. 1889. — Nekrologi: Wł. Ch. (CHOMENTOWSKI). *Kronika Rodz.* 1872 nr 7; W. GROCHOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 1 nr 216-218; JAN ZE ŚLIWINA (A. H. KIRKOR). *Na dziś. Pismo zbior.* T. 3. Kr. 1872; J. ŁĘPKOWSKI. *Przepl. Pol.* 1871/72 t. 3; J. SZUJSKI. *Przepl. Pol.* 1871/72 t. 3; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2 i odb.; *Gaz. Nar.* 1872 nr 8; *Opiekun Dom.* 1872 nr 2; *Przepl. Lw.* 1872 t. 3. — Aleksander Przeździecki. J. Ungra *Kalendarz warsz. popularno-nauk. ilustr.* 1873. — E. S. ŚWIEŻAWSKI: Aleksander Przeździecki. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — K. ŁĘPKOWSKI: Aleksander hr. Przeździecki. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 2 i odb. [Rec. Z. Hordyński. *Kwart. Hist.* 1888 z. 1]. — Z. GLOGER: A. hr. Przeździecki. *Album biogr. zastużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 1. W-wa 1901. — M. SZYJKOWSKI: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — J. NIEĆ: Józef Ignacy Kraszewski — badacz przeszłości Wołynia. *Księga ku czci J. I. Kraszewskiego*. Łuck 1939. — A. BIERNACKI: Nieznane listy Prospera Mérimée. *Twórczość* 1961 nr 7. — A. BIERNACKI: Lice bielsze od mleka. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2.

PRZYBOROWSKI JÓZEF (1823—1896)

Historyk literatury, językoznawca.

Ur. 7 marca 1823 w Gałęzowie pod Wrześnią w Poznańskim, w środowisku ziemiańskim; syn Kazimierza i Marcjanny z Waliszewskich. Osierocony w ósmym roku życia, dostał się pod opiekę sąsiada Stanisława Logi. Dzięki niemu jako stypendysta szlacheckiego alumnatu uczył się w gimnazjum w Trzemesznie. Maturę uzyskał w 1843. W tymże roku zaczął studia filologiczne na uniwersytecie wrocławskim, nadal korzystając ze stypendium. W 1852 zdał egzamin „pro facultate docendi” i objął posadę nauczyciela języków klasycznych w gimnazjum trzemeszńskim. W 1853 ożenił się z Marią Scholz. W 1854 uczył w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W 1857-1863 był archiwistą Archiwum Grodzkiego w Poznaniu. W 1863 został naczelnym bibliotekarzem Biblioteki Szkoły Głównej w Warszawie i lektorem, a w 1865 profesorem nadzwyczajnym języka polskiego w Szkole Głównej. Po reorganizacji uczelni w 1869 został lektorem języka niemieckiego. W 1871 zwolniono go ze stanowiska bibliotekarza. W 1872 objął kierownictwo Biblioteki Ordynacji Zamoyskich. W 1874 rozpoczął wydawanie *Wiadomości Archeologicznych* i redagował je do 1882. Był współpracownikiem *Encyklopedii*

powszechnej, Wielkiej encyklopedii powszechnej ilustrowanej i Słownika języka polskiego. Był członkiem Akademii Umiejętności i wielu towarzystw naukowych. Ze stanowiska lektora języka niemieckiego zwolniono go w 1887, a w 1888 przeszedł na emeryturę. W 1882 w Warszawie obchodził dwudziestopięcioletnie swej działalności naukowej. Zmarł 13 maja 1896 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomość o życiu i pismach Jana Kochanowskiego. Poz. 1857.
 2. Znaczenie wsteczcy w sądownictwie polskim za panowania Wład. Jagielly. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3 i odb.
 3. Vetustissimam adjectivorum linguae polonae declinationem monumentis ineditis illustravit ... *Program Gimm. Św. Marii Magdaleny* na r. szk. 1860/61. Poz. 1861.
 4. Wycieczki archeologiczne po prawym brzegu Wisły. *Wiad. Archeol.* 1874 t. 1 i odb.
 5. Wycieczki archeologiczne nad Świder. *Wiad. Archeol.* 1874 t. 2; wyd. osob. W-wa 1875.
 6. Wycieczki archeologiczne nad Tyśmienicę. W-wa 1876.
 7. Rok śmierci Fab. Seb. Klonowicza. *Ateneum* 1878 t. 1 i odb.
 8. Wydanie krakowskie dzieła Jana z Tur-recrematy *Explanatio in psalterium* opisał... *Przełg. Bibliogr. Archeol.* 1881 i odb.
 9. Baltazara Opecia *Żywot Pana Jezusa* w pięciu wydaniach wieku XVI bibliograficznie opisał ... *Przełg. Bibliogr.-Archeol.* 1882 i odb.
 10. Przyczynki do historii mennic wielkopolskich w końcu XVI wieku. *Bibl. Warsz.* 1883 t. 1 i odb.
 11. Kilka uwag o numizmatyce średnio-wiecznej z powodu dzieła K. Stronczyńskiego *Monety dawnej Polski*. W-wa 1884; też w formie recenzji ogł. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1.
 12. Wykopalisko monet X i XI w. dokonane w roku 1882. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1 i odb.
 13. Mniemany przywilej na założenie kościoła w Górze i nazwisko kronikarza Baszka. Badanie historyczno-krytyczne. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1 i odb.
 14. „Dosia” wobec nauki. Szczątki zaimka si, sia, sie w polszczyźnie. Badanie językowe poświęcone dawnym słuchaczom. *Bibl. Warsz.* 1889 t. 2 i odb.
- Rozprawy, artykuły i recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu m. in.: Jana Kochanowskiego „Pieśń o potopie”. Studium bibliograficzne. 1876 t. 1-3), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Probstwo poznańskie Jana Kochanowskiego. 1859 t. 1; Kilka szczegółów do życiorysu Szymona Starowolskiego. 1889 t. 1), *Dzien. Lit.* (tu m. in. recenzje w 1857, 1859), *Enc. powsz.* Orgelbranda (1868), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Prowe Wielkopolski. 1856 nr 182; Mennica Łobżańska. 1856 nr 194), *Kwart. Hist.* (tu: Rok urodzenia króla Michała Wiśniowieckiego. 1895 s. 485-486), *Pismo zbior. zwł.* (tu: Wiadomość historyczna o krwawym diable. 1859 z. 1), *Prace Filol.* (tu: Urywek kazań dla młodzieży szkolnej z głoskami polskimi w. XV. 1855 s. 199-204), *Przełg. Bibliogr.-Archeol.* (1881-1882), *Przełg. Katolicki* (tu: Breve Mikołaja V w sprawie Jędrzeja Splawskiego, biskupa łuckiego. 1885 nr 4), *Tyg. Ilustr.* (tu: Samuel Bogumił Linde. 1871 nr 179-180), *Tyg. Poz.* (tu m. in.: Rok urodzenia i śmierci M. Reja. 1862), *Tyg. Powsz.* (tu: Nieznane wydanie jednego z dawniejszych utworów J. Kochanowskiego. 1885 nr 2), *Wiad. Archeol.* (red. 1874-1882; art. 1873-1874, 1882), *Wielka enc. powsz. ilustr.* (1890-1896), *Wszeczeńswiat* (tu: Jan Kazimierz Zawisza. 1887 nr 19).
- Ponadto: Głosownia języka polskiego. Wykłady miewane w Szkole Głównej w r. 1864; Etymologia języka polskiego. Wykłady wygłoszone w Szkole Głównej w Warszawie w r. 1865; Morfologia języka polskiego. Wykłady miewane w Szkole Głównej w r. 1865; Notatki. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1903, 1904, 1905.

Prace edytorskie

1. Listy Adama Burskiego, profesora Akademii Zamojskiej, ogłosił... *Bibl. Warsz.* 1884 t. 2 i odb.

2. J. Kochanowski: Dzieła wszystkie. Wydanie pomnikowe. T. 1-4. W-wa 1884. (Wspólnie z K. Przeździeckim i in. Samodzielnie oprac. Fraszki i t. 4 zawierający Carmina latina).

3. Kilka nieznanych listów Szymona Szymonowicza. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 2 i odb.

Listy

1. Do W. A. Maciejowskiego z 1858; do nieokreślonej bliżej osoby 3 listy z 1860-1872; do C. Walewskiego z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

2. Do A. Prusinowskiego z 1868. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 1.

3. Do W. Kętrzyńskiego 2 listy z 1869. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 3.

4. Do Z. Celichowskiego 48 listów z 1870-1893. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Bibl. 49.

5. Do A. Bielowskiego 11 listów z 1875. Rkps Ossol. sygn. 2432/II t. 3.

6. Do W. Kętrzyńskiego 5 listów z 1878-1893. Rkps Ossol. sygn. 6222/II.

7. Do H. Łopacińskiego z 1889-1893. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2273.

8. Do T. Działyńskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VI t. 3.

9. Rękopisy wykładów wygłoszonych w Szkole Głównej oraz drobne notaty znajdujące się w Bibl. PAN w Kr. sygn. 1903, 1904, 1905.

OPRACOWANIA

(Wiadomość o życiu i pismach J. Kochanowskiego. Rec.): K. W. WÓJCIKI.

Bibl. Warsz. 1857 t. 2; *Dzien. Lit.* 1857 nr 29-31. — A. A. KRYŃSKI: Józef Przyborowski. *Tyg. Ilustr.* 1882 t. 1 nr 325. — Spis uczonych i literatów. Przyborowski Józef. *Ruch. Kalendarz encyklopedyczny na r. 1889.* W-wa 1889. (Życiorys oparty na autobiograficznych notatkach). — M. MORTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. *Poz.* 1888-1891; wyd. 2 oprac. Z. Grot. T. 1-2. W-wa 1957. — W. HAHN: (Kilka nieznanych listów Sz. Szymonowicza. Rec.). *Kwart. Hist.* 1895 s. 691. — Nekrologi: B. UCZEŃ. *Biesiada Lit.* 1896 t. 41 nr 23; H. D. *Kraj* 1896 nr 20; W. KOROTYŃSKI. *Wiek* 1896 nr 111; Wer. (A. SKRZYŃSKI): Światła i cienie. *Wędrowiec* 1896 nr 21; *Ateneum* 1896 t. 2; *Bibl. Warsz.* 1896 t. 2; *Dzien. Poz.* 1896 nr 114; *Gaz. Warsz.* 1896 nr 129-130; *Prawda* 1896 nr 21. — A. A. KRYŃSKI: Katedra języka polskiego. Profesor Józef Przyborowski. W zbiorze: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Kr. 1900. —

A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. *Poz.* 1934. — H. SZACHTÓWNA: Józef Przyborowski. Zarys monograficzny. Powst. *Poz.* 1938. (Praca magisterska nie drukowana). — B. ZAKRZEWSKI: J. Przyborowski na studiach we Wrocławiu. *Sobótka* 1947; odb. Wr. 1948. — J. KOSTRZEWSKI: O „emigrantach” naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* 1957 (= *Księga pam. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk. Poz.* 1957).

PUZYNNINA GABRIELA (1815—1869)

Pseud. i krypt.: GABRYJELA P.; GABRYJELA z G... P...; G. PUZY...NA; P. G.

Ur. 24 września 1815 w Dobrowlanach, na Wileńszczyźnie; córka Adama Günthera i Aleksandry z Tyzenhauzów. Pochodziła z zamożnej rodziny arystokratycznej. W 1851 wyszła za mąż za Tadeusza Puzynę i zamieszkała w Horodziłowie w powiecie oszmiańskim. Zmarła 16 sierpnia 1869 w Horodziłowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W imię Boże. Wil. 1843. (Zbiorek wierszy).

2. Dalej w świat przez autorkę „W imię Boże”. Wil. 1845. (Zbiorek wierszy).

3. Dzieci litewskie, ich słówka, odpowiedzi, postrzeżenia. Z prawdziwych wydarzeń zebrała autorka „W imię Boże”. Wil. 1847. Wyd. 2 poprawione i uzupełnione siedemnastoma powiastkami. Wil. 1856.

4. Prozą i wierszem przez autorkę „W imię Boże”. T. 1. Wil. 1856; t. 2 pt. Proza i wiersze. Wil. 1857.

5. Małe a prawdziwe opowiadania. Wil. 1857.

6. W imię Boże. Dalej w świat. Zbiór poezji dawniejszych i nowych. Wyd. 2 poprawione i pomnożone. Wil. 1859.

Na karcie tyt. podano niesłusznie: „wyd. 2”; książka zawiera tylko wybrane wiersze z poz. 1, 2 oraz wiele nowych utworów.

7. Czy ładna, czy bogata? Komedia w dwóch aktach wierszem. Wyst. Wil. 1859. Wyd. razem z poz. 9 pt. Teatr amatorski. Petersburg. 1861.

8. Muzułmanin na Litwie. Krotochwila. Powst. 1859. Wyst. Wil. 1860.

9. Za miastem. Obrazek. Wyst. Wil. 1860. Wyd. razem z poz. 7.

10. Krzyż wojskowy. Komedia. Wyst. Wil. 1861.

11. Hrabina się nudzi. Obrazek z modnego świata, w dwóch odsłonach. *Kłosy* 1869 nr 219-220.

12. Trafila kosa na kamień. Krotochwila w dwóch odsłonach. (Z pism pośmiertnych). *Kronika Rodz.* 1870 nr 7.

13. Obrączki zaręczynowe. Obrazek salonowy w 1 akcie. (Z pism pośmiertnych). *Kronika Rodz.* 1870 nr 21-22.

14. Jadwiga. Dramat historyczny z XIV w. w 5 aktach i 6 odsłonach. Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* 18. Wyd. 2 Poz. 1886.

Przekł. serbsko-chorwacki: Pančevo 1881.

15. Córka filozofa. Komedia. B. m. r.

16. Pamiętniki. Fragm. pt. Moja pamięć. Ogl. *Kronika Rodz.* 1886; fragm. przytoczył C. Jankowski: Powiat oszmiański. T. 2. Petersb. 1897; obszerny fragm. pt. W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Wil. 1928.

Rkps znajdował się w bibl. Prześdzieckich W-wa; zniszcz. 1944.

Drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Biruta* (tu wiersze w 1838), *Bluszcz* (tu wiersze w 1866-1868), *Czas. Dod. Mies.* (tu wiersz: Głos siostry Litwinki. 1858 t. 12), *Czytelnia Niedzielna* (1859), *Dzien. Warsz.* (tu korespondencje z Neapolu 1865-1868), *Dzwonek* (1869), *Gaz. Codz.* (tu wiersze w 1854; O szczęściu. 1854 nr 38; Za i przeciw. Zdarzenie prawdziwe. 1856 nr 135-136; Zemsta Litwinki. 1856 nr 139-140), *Kalina* (1869), *Kłosy* (Tajemnica Ondyny. Opowiadanie. 1870 nr 236-241), *Kółko Dom.* (1865-1867; tu m. in.: O nauczycielstwie. List młodego nauczyciela do siostry. 1865 s. 324-327), *Kronika Rodz.* (tu: Korespondencje. 1867 nr 23; Wspomnienie z wycieczki do Marienbadu. 1867 nr 23; 1868 nr 16), *Kur. Warsz.* (tu m. in. wiersze w 1857), *Motył* (tu wiersz: Już karnawał. 1828), *Mrówka* (Lw.; 1869), *Niewiasta* (1862), *Nieszapominajki* (1847), *Nowiny* (1854-1855), *Noworocznik ilustr. dla Polek* (1861-1863), *Ondyna Druskienickich Źródeł* (1845), *Opiekun Dom.* (1865-1869), *Pielgrzym* (1844-1845), *Przyj. Dom.* (tu opowiadania, wiersze, szkice w 1858-1869), *Słowo* (Petersb.; 1859), *Tyg. Mód i Powieści* (1867), *Tyg. Ilustr.* (1866-1868; tu m. in.: Dwie nędze. Prze-

róbka z poematu p. Legouvé. 1866 nr 22-23).

Po śmierci autorki drobne utwory ogł.: A. Czartkowski: Ze sztambucha Kazimierzy Wołowskiej. *Ruch Lit.* 1932 nr 2 (tu wiersz, inc.: Jednak jeżeli życie...).

Ponadto wiersz. inc.: Musi być zimny jako lodu bryła... Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

Listy

1. Do Ignacego Chodźki 9 listów z 1850-1856. Ogl. T. Kończyc: Gabriela Puzyryna i jej listy do Chodźki. *Bluszcz* 1909 nr 2, 3, 5, 7, 9, 11, 12.

2. Do J. I. Kraszewskiego z 1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6476.

3. Do A. Wagi z 1860; do K. Lewockiej 2 listy z 1868, 1869; do nieznanego adresata bez daty. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(W imię Boże. Rec.): K. B...cki (BUJNICKI). *Tyg. Petersb.* 1843 nr 68; M. GRABOWSKI. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 63; E. ZIEMIĘCKA. *Pielgrzym* 1843 t. 4. — M. GRABOWSKI: List do G. Puzyryny z 1844 r. Ogl. w art.: Z teki autografów biblioteki hr. Prześdzieckich. (Nie wydane korespondencje literackie). *Kronika Rodz.* 1891 nr 16. — E. ZIEMIĘCKA: (Dalej w świat. Rec.). *Pielgrzym* 1845 t. 3. — (Prozą i wierszem. Rec.): WACŁAW P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 126; ♯ (W. WIECZORKOWSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 28. — (Małe a prawdziwe opowiadania. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 20; A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 281. — (Czy ładna, czy bogata. Rec.): WACŁAW P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 193. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — Wspomnienia pośmiertne: M. ILNICKA. *Bluszcz* 1869 nr 42; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 92; *Kłosy* 1869 nr 228; *Kronika Rodz.* 1869 nr 23; A. E. ODYNEC. *Kronika Rodz.* 1870 nr 3. — P. CHMIEŁOWSKI: (Hrabina się nudzi. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4. — J. I. KRASZEWSKI: (Jadwiga. Rec.). *Tydzien* (Drezno) 1870 nr 12. — WŁADYSŁAW SAB. (SABOWSKI): E. Ziemięcka i G. Puzyryna. *Opiekun Dom.* 1870 nr 32. — P. CHMIEŁOWSKI: (Obrączki zaręczynowe; Trafila kosa na kamień. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — C. JANKOWSKI: Powiat oszmiański. T. 2. Petersb. 1877. — L. UZIĘBŁO: Nieznany

utwór Puzyniny. *Kur. Litewski* 1906 nr 295. — T. KOŃCZYC (GROT-BĘCZKOWSKI): G. Puzynina i jej listy do Chodźki. *Bluszcz* 1909 nr 2-12. —

A. CZARTKOWSKI i H. MOŚCICKI: Wstęp. W wyd.: W Wilnie i w dworach litewskich. Wil. 1928. — (W Wilnie i w dworach litewskich. Rec.): S. BEDNARSKI. *Przełł. Powsz.* 1928 nr 539; K. B. (BIELAŃSKA).

Kobieta Współcz. 1928 nr 32; K. CHODYŃICKI. *Ateneum Wil.* 1928 nr 175-178; I. CHRZANOWSKI. *Ruch Lit.* 1928 nr 9; Cz. J. (JANKOWSKI): Jeszcze o dawnych czasach. *Słowo* 1928 nr 146; H. ROMER-OCHENKOWSKA: Wielki świat szlachecki. *Kur. Wil.* 1928 nr 157; *Mysł Nar.* 1931 nr 47. — T. SYGA: Woda z Niemna. W-wa 1957.

R

RACZYŃSKI EDWARD (1786—1845)

Krypt.: EDW. R...; EDWARD R...; HR. E. R.; R.

Wydawca, publicysta.

Ur. prawdopodobnie 2 kwietnia 1786 w Poznaniu, w rodzinie magnackiej; syn Filipa, generała wojsk polskich, i Michaliny z Raczyńskich. W czwartym roku życia, po śmierci matki, wraz z bratem Atanazym znalazł się pod opieką babki Wirydianny Mielżyńskiej w Chobienicach. Pierwsze nauki pobierał od księdza Plucińskiego. Po śmierci babki w 1793 obaj bracia wrócili do ojca w Rogalinie. W 1804 rozpoczął na uniwersytecie we Frankfurcie nad Odry studia w zakresie językoznawstwa i nauk przyrodniczych, w 1805 przeniósł się na uniwersytet berliński. W 1806 wraz z bratem zgłosił się ochotniczo do wojska. Najpierw należał do gwardii honorowej Napoleona, potem wstąpił do Legionu Dąbrowskiego; brał udział w walkach na Pomorzu i w Prusach Wschodnich. Po zawarciu pokoju w Tylży wrócił do Wielkopolski i zajmował się kartografią wojskową. W 1809 znów walczył jako adiutant generała Stanisława Fiszera. Brał udział w bitwach pod Sandomierzem i Raszyńnem. W 1810 w randze kapitana, odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*, opuścił wojsko i osiadł w Rogalinie. W 1811-1812 posłował do Sejmu warszawskiego z powiatu poznańskiego. W ciągu następnych dwu lat zwiedził Szwecję, Laponię, Turcję i Grecję. W 1815 po złożeniu hołdu królowi pruskiemu Fryderykowi Wilhelmmowi III został mianowany szambelanem, a w 1824 otrzymał tytuł hrabiowski. W tymże roku ożenił się z Konstancją Potocką, córką Szczęsnego, wdową po Janie Potockim. W 1827 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie i rozpoczął intensywną działalność wydawniczą. W 1829 założył w Poznaniu w wybudowanym przez siebie gmachu bibliotekę publiczną im. Raczyńskich, poza tym przyczynił się wielce do upiększenia miasta i ulepszenia jego urzędzeń. W powstaniu listopadowym był mianowany delegatem Rządu Narodowego do króla pruskiego. W 1834 otrzymał tytuł honorowego obywatela miasta Poznania. W 1835-1841 przyczynił się do odnowienia Złotej Kaplicy w katedrze poznańskiej. W 1840-1843 żywo interesował się polityką, działając na terenie poznańskich sejmów stanowych. Zmarł śmiercią samobójczą 20 stycznia 1845 w Zaniemyślu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziennik podróży do Turcji odbytej w roku 1814. Wr. 1821. Wyd. nast.: Wr. 1823.

Dedykacja w formie listu: Esterze Raczyńskiej, ciotce mojej ... Edward Raczyński.

Przekł. franc.: Tailliar: (Fragm. pt.) *Voyage à Constantinople. Saint-Pol* 1842 (wg Estr. 1843).

Przekł. niem.: F. H. von der Hagen: *Malierische Reise in einigen Provinzen des Osmanischen Reichs.* Wr. 1825.

2. Gabinet medalów polskich oraz tych, które się dziejów Polski tyczą, począwszy od najdawniejszych aż do końca panowania Jana III (1513-1696). T. 1-2. Wr. 1838. (Tekst pol. i franc.); t. 3: Od wstąpienia na tron Augusta II aż do zgonu syna jego Augusta III (1697-1763). Poz. 1841; t. 4, zob. Prace edytorskie poz. 39. Wyd. nast.: t. 1 wyd. 2 Berlin 1845.

T. 1 wyd. 1845 uzupełniony rozprawami: J. U. Niemcewicz: Rozprawa o medalach; S. Potocki: O medalach uważanych co do sztuki rzeźbiarskiej i ich użytku, ze względem na medale polskie; Inwentarz szkatuły książęcia Jego Mości Pana Krzysztofa Radziwiłła z monetą starą, zaczęty dn. 14 kwietnia 1631.

3. Sprawozdanie z fabryki kaplicy grobowej Mieczysława I i Bolesława Chrobrego w Poznaniu. Poz. 1841. Wyd. nast.: K. Raczyńska: Obrona hrabiego Edwarda Raczyńskiego wydana ze wstępem przez żonę. Poz. 1845.

Przekł. niem.: Bericht über den Ausbau der Grab-Capelle Mieczysława's I und Bolesław's des Tapferen zu Posen. Poz. 1845.

4. Wspomnienia Wielkopolski. Fragm. ogł. *Przyj. Ludu* 1842/43 nr 44, 49-52; 1843/44 nr 1-4; całość wyd. pt. Wspomnienia Wielkopolski, to jest województw poznańskiego, kaliskiego i gnieźnieńskiego. T. 1-2. Poz. 1842-1843. Z dodanych do t. 1 66 rycin 18 ukazało się jako wyd. osob. t. Kościół ze Wspomnień wielkopolskich wydanych przez ... wyjęte. Poz. 1857.

5. Verhandlungen betreffend das den ersten beiden christlichen Regenten Polens in Posen errichtete Denkmal. Berlin 1844; toż w jęz. pol. pt. Pomnik pierwszych monarchów polskich w Poznaniu. Poz. 1845.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie: *Lwówianin* (1840), *Przew. Rolniczo-Przemysłowy* (1838-1843), *Przyj. Ludu* (1837-1844; tu m. in.: Medal Zygmunta III. 1837/38 nr 34), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Czy krew Kazimierza Wgo, króla polskiego, płynie dotąd w niektórych rodzinach W. Ks. Poznańskiego? Zagadnienie historycznokrytyczne. 1838 nr 9).

Przekłady

1. (J. H. Dąbrowski): Wyprawa generała Jana Henryka Dąbrowskiego do Wielkiej Polski w roku 1794 przez niego samego opisana z jedną mapą. Tudzież wyjątek z autobiografii jego. Poz. 1839.

Jest to przekład bezimiennnej publikacji pt. Beiträge zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794. Frankfurt-Lipsk 1796.

Przekł. niem.: I. Erckert: Feldzug des Generals Johann Heinrich Dąbrowski nach Gross-polen. Als Beitrag zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794 von ihm selbst beschrieben. Aus der polnischen Bearbeitung des Grafen E. Raczyński ins Deutsche übersetzt. Berlin 1845.

2. M. Witruwiusz Pollion: O budownictwie. T. 1-2. Wr. 1840 *Bibl. Klasyków Łac. na jęz. pol. przelożonych* t. 5-6. (Razem z tekstem łac., por. Prace edytorskie poz. 22).

3. Wigand z Marburga: Puścizna po Janie Długoszu, dziejopisie polskim, to jest: Kronika Wiganda z Marburga, rycerza i kapłana Zakonu Krzyżackiego, na wezwanie Długosza z rymowanej kroniki niemieckiej na język łaciński przetłumaczona. Poz. 1842. (Razem z tekstem łac. wyd. przez J. Voigta).

Prace edytorskie

1. Listy Jana III, króla polskiego, pisane do królowej Marii Kazimiry w ciągu wyprawy pod Wiedniem w roku 1683. W-wa 1823. Wyd. 2 W-wa 1824.

Dedykacja: Kazimierzowi hrabi Raczyńskiemu wnuk wdzięczny poświęca.

2. E. Lubomirski: Rys statystyczny i polityczny Anglii. Poz. 1829.

3. I. Krasickiego dzieł poetyckich tom I. Poz. 1830.

Zawartość: Myszeis; Monachomachia; Anti-Monachomachia; Wojna chocimska; Pieśni Osjana.

4. Pamiętniki do historii Stefana, króla polskiego, czyli korespondencja tego monarchy oraz zbiór wydanych przez niego urzędzeń, z rękopisów zebrane i wydane. W-wa 1830. Przedr. w: J. Albertrandi: Panowanie Henryka Walejusza i Stefana Batorego, królów polskich. Z rękopisów Albertrandego, z dołączeniem pamiętników ... zebranych przez Edw. hr. Raczyńskiego. Kr. 1861 *Bibl. Pol.* S. V. Dedykacja w formie listu: Towarzystwu Królewskiemu Przyjaciół Nauk w Warszawie ... Wydawca.

5. J. Sobieski: Dwie podróże ... ojca króla Jana III, odbyte po krajach europejskich w latach 1607-13 I 1638. Wydane z rękopismu. Poz. 1833. Wyd. nast.: Poz. 1837; Poz. 1840.

6. J. Chr. Pasek: Pamiętniki ... z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III. Wydane z rękopismu. Poz. 1836. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1837; wyd. 3 Poz. 1840.

Przekł. niem.: G. A. Stenzel. Wr. 1838.

7. J. Kopeć: Dziennik podróży ... przez całą wzdłuż Azję; lotem od portu Ochotska, oceanem przez Wyspy Kurylskie do niższej Kamczatki, a stamtąd na powrót do tegoż portu na psach i jeleniach. Wr. 1837. Wyd. 2 Paryż (1867) *Bibl. Lud. Pol.* t. 9.
8. K. Pliniusz Cecyliusz młodszy: Listy. (Tekst łac. i przekł. pol. R. Ziwoleckiego). T. 1-3. Wr. 1837 *Bibl. Klasyków Łac. na jęz. pol. przełożonych* t. 1-3.
- Dedykacja w formie listu: Do przesławnej Akademii Krakowskiej.
9. Poselstwo od Zygmunta III, króla polskiego, do Dymitra Iwanowicza, cara moskiewskiego (Samozwańca), z okazji jego zaślubin z Maryną Mniszchówną. Wydane z rękopismu. Wr. 1837. Przedr. fragm. pt. Wjazd carowej do Moskwy r. 1606; Koronacja na Państwo Moskiewskie JWP Maryny Mniszchówny dnia 18 maja we czwartek r. 1606. *Lwowianin* 1840 z. 2 s. 25-29.
10. A. Masmczyński: Rzeź humaniska. Wyjatek z pamiętników Adama Mosz. udzielony redakcji przez hr. E. R. *Tyg. Lit.* 1838 nr 11-13.
11. (E. Otwinowski): Pamiętniki do panowania Augusta II. Napisane przez niewiadomego autora (podobno Erazma Otwinowskiego). Wydane z rękopismu. Poz. 1838.
12. (F. Skarbek): Życie i przypadki Faustyna Feliksa na Dodoszach Dodosińskiego. Przez nieznajomego autora. Wydane z rękopismu. T. 1-2. Wr. 1838.
13. J. Kontrym: Podróż Kontryma, urzędnika banku polskiego, odbyta w roku 1829 po Polesiu. Wyd. 2. Poz. 1839.
14. K. Koźmian: Ziemiaństwo polskie. Poema w czterech pieśniach. Wr. 1839.
15. A. S. Radziwiłł: Pamiętniki ... kanclerza w. litewskiego. Wydane z rękopismu. T. 1-2. Poz. 1839. (Przekł. pol. H. Radziwiłła).
16. K. Waleriusz Katullus Weronieńczyk: Poezje. Tekst łac. i przekł. pol. S. Baranowskiego. Wr. 1839 *Bibl. Klasyków Łac. ...* t. 4 (razem z poz. 17 i 18).
17. S. Aureliusz Propercjusz: Elegie. (Tekst łac. i przekł. pol. S. Baranowskiego). Wyd. zob. poz. 16.
18. Albius Tybullus: Elegie i wiersze. Jako też niektóre przypisywane Sulpicji i innym z łacińskiego przez J. M. (Moraczewskiego). (Tekst łac. i przekł. pol.). Wyd. zob. poz. 16.
19. (J. Kitowicz): Pamiętniki do panowania Augusta III i pierwszych lat Stanisława Augusta przez nieznajomego autora. Wydane z rękopismu. T. 1-3. Poz. 1840 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 1-3.
20. J. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III. Wydany z rękopismu. T. 1-4. Poz. 1840-1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 7-10.
21. (W. Kochowski): Historia panowania Jana Kazimierza przez nieznajomego autora. Wydana z rękopismu. T. 1-2. Poz. 1840.
- Jest to wyd. skrócone przekładu *Annalium Poloniae* ab obitu Vladisłai IV climacter 1-3, dokonane w XVIII w. przez Zabiellę.
22. M. Vitruwius Pollio: De architectura. T. 1-2. Wr. 1840 *Bibl. Klasyków Łac. ...* t. 5-6. (Tekst łac. i pol., por. Przekłady poz. 2).
23. K. Raczyński: Kodeks dyplomatyczny Wielkiej Polski, zawierający bulle papieżów, nadania książąt, przywileje miast, klasztorów i wsi, wraz z innymi podobnej treści dyplomami, tyczącymi się historii tej prowincji od roku 1136 do roku 1597. Zebrany z materiałów przez ..., byłego generała W. Polskiego i marszałka nadwornego koronnego, przysposobionych. Poz. 1840.
- Dedykacja w formie listu! Feliksowi hrabi Lubieńskiemu, kawalerowi Orderu Orła Białego.
24. J. Wybicki: Pamiętniki. Poz. 1840 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 4-6.
25. Żywoć ks. Albrechta Radziwiłła. Z rękopismu wydany. Poz. 1840 *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*
26. Dziennik konfederacji tarnogrodzkiej przeciw wojskom saskim zawiązanej w Polsce (1715-1717 r.). Wydany z rękopismu współczesnego w bibliotece publicznej w Poznaniu znajdującego się. Poz. 1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 14.
27. S. Goszczyński: Poezje. T. 1-2. Poz. 1841.
28. H. Kołłątaj: Stan oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III (1750-1764). Wydany z rękopismu. T. 1-2. Poz. 1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 11-12. Wyd. nast.: Poz. 1881.
29. A. E. Koźmian: Żywoć Bart. Nowodworskiego, kawalera maltańskiego, królów polskich Stefana i Zygmunta III

dworzanina, kapitana harcerów i komandora zakonu wojskowego świętego Jana Jerozolimskiego w Malcie, opowiedziany przez ... roku pańskiego 1832. Poz. 1841 *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*

30. L. Kropiński: Ludgarda. Tragedia w pięciu aktach oryginalnie wierszem napisana. Poz. 1841 *Zbiór Dramatyczny Ułożony i Wydany dla Teatru Amatorów w Poznaniu* nr 1.

31. Materiały do historii Stanisława Leszczyńskiego, króla polskiego, z oryginałów w języku francuskim i łacińskim, tłumaczone przez Konstancję hrabinę Raczyńską, Józefę hr. Radolińską, Józefa Morawskiego i Romana Ziółckiego. Poz. 1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 13. Wyd. nast.: Poz. 1882.

32. B. Radziwiłł: Żywot księcia Bogusława ... przez niego samego napisany. Z rękopismu wydany. Poz. 1841 *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*

33. J. Wybicki: Mędrzec. Komedia w pięciu aktach oryginalnie prozą napisana. Poz. 1841 *Zbiór Dramatyczny ...* (jw. poz. 30) nr 2.

34. B. Zaleski: Poezje. T. 1-2. Poz. 1841-1842.

35. Bunt hajdamaków na Ukrainie w r. 1768 opisany przez J. Lippomana i dwóch bezimiennych. Wydane z rękopismu. Poz. 1842 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 15. Wyd. powtórne dosłownie z pierwszej edycji przedrukowane. Poz. 1854.

Zawartość: J. Lippoman: Bunt Żeleźniaka i Gonty; Rzeź humańska, czyli historia rewolucji zrobionej przez Żeleźniaka i Gontę, napisana rzetelnie, wiernie, dokładnie przez znajdującego się w teże okropnej rewolucji; Opis krótki rzezi w mieście Humanu od czerni ukraińskiej dnia 20 miesiąca czerwca 1768 roku udziałanej.

36. Archiwum tajne Augusta II, czyli zbiór aktów urzędowych z czasów panowania tego monarchy, tłumaczony z oryginałów francuskich i niemieckich przez Konstancję hr. Raczyńską, Józefę hr. Radolińską, Matyldę Ziółcką i Bernarda hr. Potockiego. T. 1-2. Wr. 1843 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 17-18.

W t. 2 dod.: Życie dworskie Polaków i Polek na dworze królów domu saskiego w Polsce i Saksanii.

Materiały są wzięte z tzw. Archiwum Fleminga.

37. Bytność Stanisława Augusta w Nieświeżu; Tadeusza Kościuszki kampania 1792 r. p. niego opisana; Rys krótki życia Tadeusza Reytana; Korespondencja Stanisława Augusta; Korespondencja ks.

Józefa Poniatowskiego; Porwanie Stanisława Augusta przez konfederatów barskich. Wydane z rękopismu. Poz. 1843 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 16.

38. T. Czacki: Dzieła. T. 1-3. Poz. 1843-1845.

Zawartość: t. 1-2: O litewskich i polskich prawach; t. 3: Pisma pomniejszych.

39. Ł. G. (Gołębiowski): Gabinet medalów polskich oraz tych, które się dziejów Polski tyczą, z czasów panowania Stanisława Augusta. Wr. 1843.

40. Portofolio królowej Marii Ludwiki, czyli zbiór listów, aktów urzędowych i innych dokumentów, ściągających się do pobytu tej monarchini w Polsce, przełożonych z francuskiego na język polski przez Konstancję hr. Raczyńską, hr. Józefę Radolińską, Romana Ziółckiego i Jastrzębskiego. T. 1-2. Poz. 1844.

Estr. błędnie określa je jako *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 20-21.

41. B. Pstrokoński: Pamiętniki księdza ..., kanonika katedralnego gnieźnieńskiego, z rękopismu wydane. Wr. 1844 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 19.

42. J. Albertrandi: Dwadzieścia sześć lat panowania Władysława Jagiełły, króla polskiego. Wr. 1845.

43. Kodeks dyplomatyczny Litwy. Wydany z rękopismów w archiwum tajnym w Królewcu zachowanych. Wr. 1845.

Kopie z dokumentów w Królewcu wykonał profesor Jan Voigt.

44. K. Pliniusz Secundus starszy: Historii naturalnej ksiąg XXXVII. (Tekst łac. i przekł. pol. J. Łukaszewicza). T. 1-10. Poz. 1845 *Bibl. Klasyków Łac.* ... t. 7-16.

Listy i materiały

1. Do brata Atanazego z 1810-1845. Ogl. A. Raczyński: *Geschichtliche Forschungen*. T. 1-2. Berlin 1860-1863.

2. Do rejencji poznańskiej 9 listów z 1816-1822; do magistratu m. Poznania 10 listów z 1832-1841; do niewiadomego adresata, prawdopodobnie do huty w Gliwicach z 3 grudnia 1834; do nadburmistrza Naumanna 2 listy z 29 czerwca i 27 lipca 1837; do marszałka sejmiku stanowego W. Ks. Poznańskiego Józefa hr. Grabowskiego z 13 stycznia 1845. Ogl. A. Wojtkowski: Nieznane listy E. Raczyńskiego, pisane w sprawie Biblioteki Raczyńskich. *Kronika M.* Poz. 1929 nr 2.

3. Do rejencji poznańskiej z 4 grudnia 1816; do sejmiku stanowego W. Ks. Poznańskiego z 20 listopada 1827; prośba do króla z 24 lutego 1829 i 23 marca 1843; do magistratu m. Poznania 18 listów z 1832-1844; do Flottwella 5 listów z 1833-1841; do L. Przyłuskiego 3 listy z 1834-1835; do arcybiskupa M. Dunina z 3 lipca 1835; do następcy tronu z 2 maja 1838; do inspektora budowlanego Tretera z 26 grudnia 1838; do burmistrza Naumanna z 17 grudnia 1840; do marszałka sejmiku 4 listy z 1841-1844; do Beurmanna 3 listy z 25 maja, 10 czerwca i 30 września 1843; mowy, wyjaśnienia, memoriały, projekt statutu szkoły realnej itp. Ogl. A. Wojtkowski: Nieznane listy, mowy i memoriały E. Raczyńskiego. W: Edward Raczyński i jego dzieło. Poz. 1929.
4. Do prezesa Warsz. Tow. Przyj. Nauk J. U. Niemcewicza z 9 marca 1827. Ogl. A. Wojtkowski: List Raczyńskiego do Warszawskiego Tow. Przyjaciół Nauk. *Kronika M. Poz.* 1930 nr 2.
5. Do Klaudyny Potockiej 2 listy z 1829. Rkps Bibl. Kórn. sygn. Arch. Działyńskich p. H t. 4.
6. Do J. Grabowskiego 21 listów z 1831-1843 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 4188/III.
7. Do I. Domejki Róża i Edward Raczyński z lat między 1831-1888. Rkps Muz. A. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1018.
8. Listy w sprawie pomników w Złotej Kaplicy z 1835-1841 we fragmentach i w całości ogl. A. Warschauer: Die Rauch'sche Fürstengruppe im Dom zu Posen. Archivalische Beiträge. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1908 t. 2.
9. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1836 i b. d.; do ks. dziekana Rybickiego b. d. (ok. 1845). Rkps Bibl. Kórn. sygn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.
10. Do H. Wodzickiego z 1836. Rkps Ossol. sygn. 11760/II.
11. Do A. Mickiewicza 3 listy z 1836-1837 i 1 b. d. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 3. Paryż 1876. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 642.
12. Do J. Zawadzkiego 3 listy z 10 kwietnia, 23 września 1837 i 23 lutego 1838; do A. Zawadzkiego z 1 listopada 1839. Ogl. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. T. 2. Wil. 1937.
13. Do K. Koźmiana 3 listy z 1838, 1840 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2031 t. 2-3.
14. Do T. Wasilewskiego z 1839. Rkps Ossol. sygn. 3230/II.
15. Do M. Grabowskiego z 1840. Rkps (kopia) Bibl. Kórn. sygn. 1160.
16. Do J. U. Niemcewicza z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2448.
17. Do W. A. Maciejowskiego 2 listy z 1840-1844; do osoby nieznannej z 1840; do Lewickiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
18. Do osoby nieznannej z 1840. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.
19. Do arcybiskupa M. Dunina z 10 marca 1841. Ogl. K. Miaskowski: Nieznany list hr. E. Raczyńskiego do arcybiskupa Dunina w sprawie przywrócenia zakonu benedyktynów w Wielkopolsce. *Dzien. Poz.* 1908 dod. lit. do nr 246.
20. Do J. Lelewela Edward i Leopold Raczyński z ok. 1841 (?). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1265; zniszcz. 1944.
21. Do K. Lubomirskiego z 1842. Rkps Ossol. sygn. 6004/II.
22. Do K. W. Kielisińskiego 3 listy z 1847. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584.
23. Do T. Wodzickiej b. d. Rkps Ossol. sygn. 11783/II.

OPRACOWANIA

Monografia: A. WOJTKOWSKI: Edward Raczyński i jego dzieła. Poz. 1929. [Rec.: JERZY D.: Tragedia legitymisty. *Tęcza* 1929 nr 31; J. KORPALA. *Przeegl. Bibl.* 1929 z. 3. [Polemika: A. WOJTKOWSKI. *Przeegl. Bibl.* 1929 z. 4; J. KORPALA. *Przeegl. Bibl.* 1930 z. 1]; Z. ZALESKI. *Kronika M. Poz.* 1929 s. 133-147; J. SKOCZEK. *Ruch Lit.* 1930 nr 4; K. KROTOSKI. *Kwart. Hist.* 1931 t. 1 s. 407-414; Z. WIELICZKO. *Dzien. Poz.* 1932 nr 256].

(Dziennik podróży do Turcji. Rec.): B. *Rozmaitości* (Lw.) 1822 nr 22; *Pam. Warsz.* 1822 t. 1 s. 186-195. — (Listy Jana III. Rec.). *Pam. Warsz.* 1823 t. 5 s. 49-66. — (I. Krasicki: Dzieła poetyckie. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1830 nr 14; przedr. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1830 nr 37. — Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu. *Tyg. Petersb.* 1831 nr 75. — Z Poznania 27

marca ... *Gaz. Codz.* 1832 nr 95. (O zatwierdzeniu statutu Bibl. Raczyńskich). — Do wzniosłych i użytecznych zakładów ... *Gaz. Codz.* 1834 nr 875. (O fundacji bibl. publ. w Poznaniu). — J. U. NIEMCEWICZ: Do hr. E. Raczyńskiego 8 listów z 1835-1840. Ogl. A. Czartoryski: *Żywot J. U. Niemcewicza. Dodatek.* Berlin-Poz. 1860. — Z Poznania. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 24. (O odkryciach naukowych E. Raczyńskiego we Włoszech). — O pomniku Mieczysława i Bolesława. *Przyj. Ludu* 1838 s. 210. — G. GIZEWIUSZ: Do E. Raczyńskiego 2 listy z 1 czerwca 1839 i 16 sierpnia 1842. Ogl. A. Wojtkowski: Gustaw Gizewiusz i jego listy do Józefa Łukaszewicza, Andrzeja Niegolewskiego i Edwarda Raczyńskiego. *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764-1855. Księga pam.* ... Gdańsk 1933. — Hr. Edward Raczyński ... *Rozmaitości* (Lw.) 1839 nr 23. (Wiad. o gabinecie medalów pol.).

O wydaniach dzieł historycznych przez E. hr. Raczyńskiego. *Przyj. Ludu* 1840/41 nr 21-26. — J. I. KRASZEWSKI: (J. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów... Rec.). *Athenaeum* 1841 t. 5. — (Gabinet medalów polskich. Rec.): J. LELEWEL. *Oreodownik Nauk.* 1842 nr 48; F. BENTKOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 25. — E. KIERSKI (J. MORACZEWSKI): (Wspomnienia Wielkopolski. T. 1. Rec.). *Tyg. Lit.* 1842 nr 43-44. — ***: Nowe źródła historyczne. *Athenaeum* 1843 t. 6. (Rec. Kodeksu dyplomatycznego Wielkiej Polski). — Rozmowa Orła Białego z Mieczysławem i Bolesławem Chrobrym w nocy z 1-go na 2-gi stycznia 1843 roku. *Terazniejszość i Przyszłość* 1843 s. 36-43. — Marzenia zakrystiana w poznańskim tumie. Lipsk 1843. [Odpowiedź. *Terazniejszość i Przyszłość* 1843 s. 572-582]. — F. B. (BENTKOWSKI): (Dwadzieścia sześć lat panowania Władysława Jagielly. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 3. — Nekrologi w 1845: K. *Gaz. Warsz.* nr 91; *Gaz. W. Księstwa Poz.* 22 stycznia; *Illustrierte Zeitung* nr 85; *Leipziger Allgemeine Zeitung* 25 stycznia; *Oreodownik Nauk.* nr 3; *Przyj. Ludu* nr 33; *Rozmaitości* (Lw.) nr 10; *Tyg. Petersb.* nr 18; *Provinzial-Blätter für das Grossherzogtum Posen* 1846 s. 48-52. — I...: Leo Przyłuski i Edward Raczyński. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1845 nr 52. — K. RACZYŃSKA: Obrona hrabiego E. Raczyńskiego. Poz. 1845; przekł. niem. pt. *Rechtfertigung des Grafen E. Raczyński mit einer Einleitung herausgegeben von dessen Frau.* Poz. 1845 (razem z wyd. przekł.: *Bericht über den Ausbau der Grab-Capelle* ...).

H. SKIMBOROWICZ: Edward Raczyński. *Księga Świata* 1857 t. 2. — J. BARTO-

SZEWICZ: O kilku nowych wydaniach historycznych. *Diariusz sejmju unii lubelskiej. Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 75, 79, 85, 92, 98. — S. BARZYKOWSKI: Historia powstania listopadowego. T. 2-3. Powst. przed 1860. Wyd. Poz. 1883. — A. RACZYŃSKI: *Geschichtliche Forschungen.* T. 1-2. Berlin 1860-1863. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — Historia sejmów Wielk. Ks. Poznańskiego. Poz. 1867. — M. SAMTER: Graf Eduard Raczyński. Der Stifter der städtischen Bibliothek zu Posen. Eine biographische Skizze. *Ostdeutsche Zeitung* 1872 nr 460. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 30; przedr. pt. *Salon pani Lewockiej.* W książce: *Wieczory piątkowe i inne gawędy.* Oprac. M. Opalek. W-wa 1962. — S. KOZMIAN, K. MORAWSKA: I z bliska, i z daleka. *Kur. Poz.* 1878-1880; wyd. osob. Poz. 1881. — G. CONRAD: Meine Erinnerungen an den Grafen E. Raczyński. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1885 t. 1 s. 185-233. [Polemika: *Dzien. Poz.* 1885 nr 238, 274]. — M. E. SOSNOWSKI: Lebensabriss des Grafen E. Raczyński. W książce: M. E. Sosnowski i L. Kurtzmann: *Katalog der Raczyńskich Bibliothek in Posen.* T. 1. Poz. 1885 (karta tyt. również w jęz. pol.); odb. Poz. 1885; przekł. pol. A. Bederskiego pt. *Życiorys hrabiego E. Raczyńskiego* napisany przez ... *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2. — M. MORTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 2. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — J. MORAWSKI: Z powodu „Przechadzek po mieście”. *Dzien. Poz.* 1888 nr 20. — W. MICKIEWICZ: *Żywot Adama Mickiewicza.* T. 2. Poz. 1892; toż wyd. 2. Poz. 1929. — A. WARSCHAUER: Graf E. Raczyński und das Wronker Tor. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1894. —

S. ASKENAZY: Zabiegi dyplomatyczne polskie w 1830-1831. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 3. — J. S.: Sprawa biblioteki Raczyńskich. *Tyg. Ilustr.* 1902 nr 47. — A. KRAUSHAR: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk. T. 6. Kr. 1905. — A. KRONTHAL: Graf E. Raczyński und die Posener Brunnen. *Historische Monatsblätter für die Provinz Posen* 1908 nr 3. — M. LAUBERT: Standeserhöhungen und Ordensverleihungen in der Provinz Posen nach 1815. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1908. — K. MIASKOWSKI: Nieznany list hr. E. Raczyńskiego do arcybiskupa Dunina w

sprawie przywrócenia zakonu benedyktynów w Wielkopolsce. *Dzien. Poz.* 1908 dod. lit. do nr 246. — A. WARSCHAUER: Die Rauch'sche Fürstengruppe im Dom zu Posen. Archivalische Beiträge. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1908 t. 2. — M. LAUBERT: Eine vereitelte Stiftung des Grafen E. Raczyński. *Historische Monatsblätter für die Provinz Posen* 1909 nr 8/9. — A. KARWOWSKI: Ze wspomnień A... K... 1840-1848. *Biesiada Lit.* 1911 nr 1. — M. LAUBERT: Eine russische Verdächtigung des Posener Oberpräsidenten Grafen Arnim. *Forschungen zur brandenburgischen und preussischen Geschichte* 1911 t. 25 cz. 2. — S. PAWŁOWSKI: E. Raczyński, podróżnik polski po Turcji przed stu laty. *Kronika Powsz.* 1914 nr 16. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1. Poz. 1918. — M. LAUBERT: Die polnische Frage auf dem Posener Provinziallandtage von 1843. *Historische Vierteljahrschrift* 1919. —

E. BEDERSKA: Edward hr. Raczyński i Biblioteka Raczyńskich. Poz. 1924. — T. SINKO: Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 11 nr 32; wyd. osob. Kr. 1925. — S. ŁUKOMSKI: Do historii pomnika Mieczysława I i Bolesława Chrobrego w katedrze poznańskiej. *Kronika M. Poz.* 1925. — S. PIGOŃ: Przyjęcie „Pana Tadeusza” w Wielkopolsce. *Tęcza* 1928 nr 19. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — A. WOJTKOWSKI: Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, jej bibliotekarz i katalogi. *Przegl. Bibl.* 1929 z. 2. — A. WOJTKOWSKI: Stulecie Biblioteki Raczyńskich. *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Stulecie Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu. *Tęcza* 1929 nr 22. — A. WOJTKOWSKI: Z niedoszłych planów E. Raczyńskiego. *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Niedoszły zamiar Raczyńskiego założenia w Poznaniu instytutu dla panien szlacheckich. Tamże 1930 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Raczyński a pomnik Kopernika w Toruniu. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: Raczyński w Norwegii. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński, Gabinet medali i Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie. Tamże 1931 nr 3. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński a zamiar założenia wyższej szkoły agronomicznej w Wielkopolsce. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyńskiego „Dom dla pozornie zmarłych”. Tamże i nadb. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński jako górnik. Tamże 1931 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński jako współpracownik „Archiwum Teolo-

gicznego”. Tamże 1931 nr 1. — A. WOJTKOWSKI: O stanowisku duchowieństwa wielkopolskiego wobec zgonu E. Raczyńskiego i o odnowieniu Złotej Kaplicy w r. 1859. Tamże 1931 nr 3. — A. WOJTKOWSKI: Szkice biograficzne. Misja dyplomatyczna E. Raczyńskiego w Berlinie w czasie powstania listopadowego. Tamże 1931 nr 1. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński a przekłady klasyków starożytnych. Tamże 1932 nr 2/3. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński odkrywa grób Ryksy. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: O wydaniu „Dzieł poetyckich” Krasickiego przez Raczyńskiego. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: Zapis E. Raczyńskiego dla Sióstr Miłosierdzia w Poznaniu. Tamże 1932 nr 4 i nadb. — Z. KASPRZYCKA-STRAUCHOWA: Czasy szkolne R. Berwińskiego. *Ziemia Leszczyńska* 1933 nr 4. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński na uniwersytecie frankfurckim. *Kronika M. Poz.* 1933 nr 1 i nadb. — A. WOJTKOWSKI: Gustaw Gizewiusz i jego listy do Józefa Łukaszewicza, Andrzeja Niegolewskiego i E. Raczyńskiego. *Krzyśtof Celestyn Mrogowiusz 1764-1855. Księga pam. ...* Gdańsk 1933. — A. WOJTKOWSKI: Pochwały profesora Karola Beneckiego dla E. Raczyńskiego. *Kronika M. Poz.* 1933 nr 4 i nadb. — S. KIENIEWICZ: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nowe uzup. W-wa 1960. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński jako historyk. *Kronika M. Poz.* 1936 nr 2. — B. ERZEPKI: E. Raczyński jako rymotwórca kosidowskiowy. Tamże 1938 nr 1. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938. — A. LEWAK, H. WIĘCZKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2 cz. 1: Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. — A. WOJTKOWSKI: Czy E. Raczyński zaczął uczyć się czytać w trzecim roku życia? *Kronika M. Poz.* 1938 nr 1 i nadb. — A. WOJTKOWSKI: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938. —

Z. GROT: Hipolit Cegielski. Poz. 1947. — Z. GROT: Przypisy w książce: M. Motty: Przechadzki po mieście. T. 2. W-wa 1957. — M. INGLOT: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej połowie XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit. R.* 48 (1957) z. 2. — J. MACIEJEWSKI: Gdy gościł w Wielkopolsce. Adam Mickiewicz w Wielkim Księstwie Poznańskim 1831-1832. Poz. 1958. — A. WOJTKOWSKI: Edward Raczyński 1786-1845. *Wybitni Wielkopolanie XIX wieku.* Poz. 1959. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — S. ŚWIERZEW-

ski: Złota Kaplica i kamień obrazy E. Raczyńskiego. *Wiedza i Życie* 1960 nr 7. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki

1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

RASTAWIECKI EDWARD (1805–1874)

Historyk sztuki, archeolog.

Ur. 1805 w Nowosiolkach, pow. tomaszowski, w Lubelskiem; syn Ludwika i Teresy z Krajewskich. Miał tytuł barona. Kształcił się w Warszawie. Studia na wydziale prawnym Uniwersytetu Warszawskiego ukończył w 1825. Od 1829 pracował w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim i w Heroldii Królestwa Polskiego. Często podróżował, m. in. w 1856 w Ostendzie poznał biskupa Ludwika Łętowskiego i zawarł z nim przyjaźń. Był jednym z założycieli Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych oraz jego pierwszym prezesem (1861-1865). Popierał prace na polu archeologicznym. Był członkiem towarzystw naukowych w Wilnie, Moskwie, Krakowie, Petersburgu i Kopenhadze. W 1868 dotknięty został nieuleczalnym paraliżem. W 1869 подарował bogaty zbiór starożytności gabinetowi archeologicznemu Uniwersytetu Jagiellońskiego, a bibliotekę, obrazy i monety Sewerynowi Mielżyńskiemu, który miał je przekazać po swej śmierci Towarzystwu Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Był odznaczony wieloma orderami. Zmarł 23 lutego 1874 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mapografia dawnej Polski. W-wa 1846.
2. Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających przez ... Z dołączeniem szesnastu rycin, wizerunków celniejszych artystów. T. 1-3. W-wa 1850, 1851, 1857.
3. Ryciny Jeremiasza Falcka, gdańszczanina, Polaka. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1 i odb.
4. Wit Stwosz, jego pobyt w Norymberdze i przygody tamże doznane. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1 i odb.
5. Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej pracujących przez ... Wydany staraniem Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego z funduszów śp. Norberta Bredkrajca. Poz. 1886.

Dedykacja: Aleksandrowi hrabiemu Przeździeckiemu te ostatnią pracę w zakład szacunku i przyjaźni pozostawiam. E. Rastawiecki.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1849, 1854, 1858-1860; tu m. in.: Spominki historyczne i artystyczne. 1849 t. 4), *Dzien. Warsz.* (1852), *Gaz. Codz.* (1852, 1853, 1856), *Gaz. Warsz.* (1852, 1855), *Niezapominajki* (tu: Cudowny obraz Najświętszej Marii Panny w Sokalu. 1844 s. 204-213; przedr.: *Podarek dla poci pięknej*. T. 2. W-wa 1850; Obrazy Towarzystwa Warszawskiego z roku 1808

w dwóch wówczas pisanych listach przechowane. 1845 s. 279-283; przedr. jw., t. 3).

Prace edytorskie

1. I. Zagórski: Monety dawnej Polski jako też prowincyj i miast do niej niegdy należących, z trzech ostatnich wieków zebrane, uporządkowane i z przywidzeniem źródeł historycznych opisane przez ... (z 60 na kamieniu rytymi tablicami). W-wa 1845.
2. Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki Odrodzenia po koniec wieku XVII w dawnej Polsce. S. I. W-wa-Paryż 1853-1855; S. II. W-wa 1855-1858; S. III. W-wa 1860-1869. (Wyd. wspólnie z A. Przeździeckim).

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1847-1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6477, 6528.
2. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej 2 listy z 1848-1851; do C. Walewskiego 3 listy z 1851-1855; do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1856-1863; do F. S. Dmochowskiego z 1860; do K. z Nakwaskich Walewskiej z 1865; do nieznaney osoby z 1866. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
3. Do K. Szajnochy 5 listów z 1850-1862. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

4. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1851, 1852. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.
 5. Do J. Lepkowskiego 3 listy z 1852-1866. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3156.
 6. Do A. E. Koźmiana z 1853 i 1863. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 1, 3.
 7. Do H. Schmitta z 1858. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.
 8. Do J. Działyńskiego z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 8 t. 2.
 9. Do W. Eliasza Radzikowskiego z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2158.
 10. Prospekt na Wzory sztuki średniowiecznej ... Ogl. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 337; *Gaz. Codz.* 1852 nr 337; *Gaz. Warsz.* 1852 nr 336; *Gaz. Warsz.* 1855 nr 112.
 11. L. Chodźko: Życiorysy, materiały i notaty bibliograficzne. Rkpsy z lat 1830-1870. Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 4; zniszcz. 1944.
 12. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
- OPRACOWANIA
- (Słownik malarzów polskich. Rec.): J. I. KRASZEWSKI: Materiały do historii sztuki w Polsce. *Athenaeum* 1850 t. 4 i nadb.; S. MORAWSKI. *Pam. Lit.* 1850 nr 28; * (J. BARTOSZEWCZ). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 313; *Dzien. Warsz.* 1852 nr 60; *Gaz. Codz.* 1853 nr 103. (Uzupełnienia Słownika). — (Wzory sztuki średniowiecznej ... Rec.): *Czas* 1852 nr 279; *Gaz. Warsz.* 1852 nr 342; X*. *Gaz. Codz.* 1853 nr 321-322; J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1853 nr 204, 283; ♂ (K. W. WÓJCICKI). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 143; *Gaz. Codz.* 1854 nr 138. — * (J. BARTOSZEWCZ): O Bibliotece artykuł drugi. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 273. (Omówienie art. o księciu Kurbskim). — (Słownik malarzów polskich. Rec.): L. SIEMIENSKI. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 7; F. M. S. (SOBIESZCZAŃSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 96. — Edward baron Rastawiecki ... *Gaz. Warsz.* 1858 nr 15. (Dot. Słownika synonimów). — Δ (L. ROGALSKI): Synonimy polskie. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 63. — ♀: (Spominiki historyczno-artystyczne. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 57. — (Wzory sztuki średniowiecznej ... Rec.): × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Pol.* 1861 nr 149; 1862 nr 213; L. BUSZARD. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1; *Czas* 1862 nr 186-187, 191. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Orgelbranda*. T. 21 (1865). — K. W. WÓJCICKI: Baron Edward Rastawiecki. *Kłosa* 1870 nr 244-245. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI: Edward baron Rastawiecki. *Tyg. Ilustr.* 1874 nr 323-324. — W. BENZEL-STJERNA-ENGSTRÖM: Zarząd Towarzystwa Przyjaciół ... (Wstęp). W wyd.: Słownik rytmików polskich ... *Poz.* 1886. — W. L. JAWORSKI: Młodość Edwarda Rastawieckiego (1804-1832). *Pam. Słuchaczy Uniw. Jagiel. Wyd. ... na uroczystość otwarcia „Collegii Novi”*. Kr. 1887. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 1. *Poz.* 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — Z. GŁOGER: Edward Rastawiecki. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912.

RETTTEL LEONARD (1811—1885)

Pseud. i krypt.: L. R.; L. R-l; J. ZAM...; JAN ZAMOSTOWSKI.

Publicysta, t ł u m a c z.

Ur. 6 listopada 1811 w Podhajcach. Po przeniesieniu się rodziny do Warszawy ukończył tu Liceum Warszawskie i prawdopodobnie uczęszczał na uniwersytet. Należał do sprzyśięnia Piotra Wysockiego jako jeden z organizatorów grupy cywilnej. Brał udział w ataku na Belweder. W styczniu 1831 wszedł w skład Towarzystwa Partyzantów Polskich. Następnie odbył kampanię w korpusie Józefa Dwernickiego i został odznaczony jednym z sześciu wielkich medali za najwyższą waleczność. Awansował do stopnia kapitana. Po upadku powstania emigrował do Francji. Najpierw przebywał w Besançon, potem osiadł w Paryżu. Zajmował się publicystyką i tłumaczeniami oraz brał żywy udział w pracach politycznych. Od 1832 należał do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, które musiał opuścić w 1842 po związaniu się z Kolem Andrzeja Towiańskiego. Obracał się w kręgu bliskich Adamowi Mickiewiczowi. W 1848 współpracował z nim przy

organizacji Legionu Polskiego we Włoszech. W 1852 wyjeżdżał do Szwajcarii, prawdopodobnie w 1856 do Włoch, a w 1863 z ramienia Rządu Narodowego do Hiszpanii. Po 1864 był bliskim, choć zakonspirowanym współpracownikiem Zygmunta Miłkowskiego przy redagowaniu *Niepodległości* w Brukseli. Dzięki świetnej znajomości języka francuskiego i spraw słowiańskich był niejednokrotnie bezimiennym współpracownikiem dzieł francuskich traktujących o Polsce lub Europie wschodniej. Żonaty był z Lewenhardówną i miał dwoje dzieci. W 1869 wykładał na kursach organizowanych przez Towarzystwo Pomocy Naukowej w Paryżu, był też długoletnim wykładowcą w Instytucie dla Panien w Hotelu Lambert. W 1880 wziął udział w uroczystym obchodzie pięćdziesiątej rocznicy powstania listopadowego we Lwowie. Zmarł 21 marca 1885 w przytułku Św. Kazimierza w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura dramatyczna hiszpańska. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 218 - 1859 nr 2 (z przerwami).

2. Henri de Valois et la Pologne en 1572. T. 1-3. Paryż 1867. (L. Rettel był nie wymienionym współautorem E. V. H. de Noailles).

3. Zamiast przedmowy. W książce: P. Wysocki: Pamiętniki o powstaniu 29 listopada 1830 r. T. 1. Paryż 1867.

4. Wspomnienie o Mickiewiczu. Powst. po 1867. Fragm. ogł. P. Chmielowski: Adam Mickiewicz. T. 3. W-wa 1886; inne fragmenty ogł. S. Pięgoń: Dzieła wszystkie. (Wyd. sejmowe). T. 16. W-wa 1933; całość ogł. z rkpsu S. Kawyn: Praca L. Rettla o Mickiewiczu. *Prace Polon. S. XIII* (1957).

Rkps pt. Adam Mickiewicz. I. Ustęp z obszerniejszej pracy. Muz. A. Mickiewicza w Paryżu sygn. 774.

5. Przedmowa do: A. Gorecki: Pieśni. Paryż 1868.

6. Karol Różycki. Nekrolog. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu 1870-1872*. Poz. 1872 i odb.; wyd. osob. poprawione pt. Wspomnienie o Karolu Różyckim. Kr. 1894.

7. Cyryl i Metody. Streszczenie najnowszych poszukiwań. Paryż 1871.

8. Przedmowa do: A. Mickiewicz: Pisma polityczne francuskie w tłumaczeniu polskim. Paryż 1890.

Artykuły, korespondencje i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Gaz. Pol.* (tu m. in.: stała rubryka pt. Kronika paryska. 1870-1875; Don Antonio Trueba y la Quintana. 1874 nr 237-241; Małe podróże po odległych krajach. Hiszpania. 1878 nr 24, 25, 28), *Gaz. Warsz.* (tu m. in. stałe rubryki: Korespondencja z Paryża. 1857 nr 77 - 1861 nr 74 (z prze-

rami); Przegląd literatury zagranicznej. 1858 nr 120-184, z przerwami), *Głos Wolny* (Londyn; tu: O stosunku literatury naszej do dziejów naszego narodu. 1869 nr 210), *Kłosa* (1865-1866), *Motyl* (tu wiersze: Wieczny człowiek; Poezja życia; Rozmowa szpargałów w paczce; Triolet. 1830 nr 2, 3, 5, 8), *Nowa Polska* (tu: Ofiara. 1831 nr 76), *Pam. dla Plci Pięknej* (tu m. in.: Sonety: Do Wisławy; Poezja; Wieczór; Powieść oryginalna. 1830 t. 1 z. 6; t. 2 z. 1, 2), *Pismo Tow. Demokratycznego Pol.* (Poitiers; tu: Rozbiór dzieła P. Leroux: O ludzkości; Nieprzyjaciele nasi. 1840 t. 2), *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu* (tu liczne nekrologi, m. in.: Kołysko Adam. 1872; Rybiński Maciej. 1879).

Przekłady

1. I. Domejko: Araukania i jej mieszkańcy. Wspomnienia z podróży po południowych prowincjach Rzeczypospolitej Chilijskiej. Wil. 1860 *Bibl. Podróży i Malowniczo-Historycznych Opisów Różnych Krajów ... S. 7*.

2. A. Mickiewicz: Historia polska w głównych jej zarysach. T. 1. Paryż 1871.

3. A. Trueba: Powieści. *Gaz. Pol.* 1874 nr 243-260.

4. A. Mickiewicz: (Artykuły z La Tribune des Peuples). W: Dzieła. Wyd. zupełne przez dzieci autora dokonane. T. 6. Paryż 1880. (Tu także w t. 5 przekł. kilku drobnych utworów Mickiewicza prozą).

5. W. Emerson: O moralności. (?).

6. M. Torreson: Powieści norweskie. (?)

Ponadto drobne przekłady, m. in. Powieści różowe przez don Antonia Trueba, w *Kłosach* (1865-1866).

Prace edytorskie

A. Mickiewicz: Pierwsze wieki historii polskiej. Paryż 1869.

Listy

1. Do W. Wielogłowskiego z 1838. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1836.
2. Do S. Goszczyńskiego 8 listów z 1841-1870 i b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2957. (Zachowane ze Zbiorów Raperswilkich, część z sygn. 1119).
3. Do J. Łepkowskiego z 1861. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3649.
4. Do L. Niedźwieckiego z 1863. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2408.
5. Do J. Działyńskiego 2 listy z 1870-1871. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.
6. Do P. Janowskiej 11 listów z 1872-1883. Rkps Ossol. sygn. 8050/I.
7. Do S. E. Koźmiana z 1880. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.
8. Do A. Kossakowskiego z 17 listopada 1882. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 778/38.
9. Do nieznaney osoby b. d. Rkps Ossol. sygn. 8048/I.
10. Do L. Nabelaka, L. Chodźki, L. Zienkowicza, A. Gillera, F. i S. Duchyńskich, J. B. Wagnera, Z. Miłkowskiego. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilkie; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. STRASZEWICZ: Les Polonais et les Polonaises de la révolution du 29 novembre 1830. Paryż 1832. — A. MICKIEWICZ: List do H. Kajsiewicza i L. Rettla z 16 grudnia 1833. Ogl. *Le Correspondant* 1873, 10 stycznia; przedr. w: *Dziela*. Wyd. nar. T. 15. W-wa 1954 s. 99. — (Cyryl i Metody. Rec.): *Dzien. Poz.* 1872 nr 78; *Gaz. Nar.* 1872 nr 161. — J. FALKOWSKI: Wspomnienia z roku 1848 i 1849 przez autora „Obrazów z życia kilku ostatnich pokoleń w Polsce”. Poz. 1879. — A. GILLER: Weterani powstania listopadowego. Leonard Rettel. *Wieniec pam. półwiekowej rocznicy powstania listo-*

padowego. Raperswil 1881 s. 95-108. — Nekrologi: W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Powsz.* 1885 t. 1 nr 21; *Czas* 1885 nr 75; *Gaz. Nar.* 1885 nr 73-74; *Kur. Pol.* (Paryż) 1885 nr 32; *Warta* 1885 nr 564. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — P. CHMIEŁOWSKI: Adam Mickiewicz. Wyd. 2. T. 2. W-wa 1896 s. 458. — E. SIWIŃSKI: Garść wspomnień. *Gaz. Warsz.* 1897 nr 47, 53. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Sylwety emigracyjne. Lw. 1904. —

W. TOKARZ: Sprzysiężenie Wysockiego i Noc listopadowa. W-wa-Kr. 1925. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. — H. WIĘCKOWSKA: Z propagandy towianistycznej w Towarzystwie Demokratycznym Polskim. *Przeł. Współcz.* 1933 t. 46 nr 135/136. — H. ŁUCZAKÓWNA: Wiktor Heltman. Poz. 1935. —

G. MISSALOWA: Francuski socjalizm utopijny i jego wpływ na polską myśl rewolucyjną w latach 1830-1848. *W stulecie Wiosny Ludów 1848-1948*. T. 3 cz. 2. W-wa 1951. — M. CZAPSKA: Miłosierdzie na miarę kłesk. Londyn 1954 s. 87. — S. KAWYN: Praca L. Rettla o Mickiewiczu. *Prace Polon.* S. XIII (1957). — S. STRUMPH WOJTKIEWICZ: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — S. KALEMBKA: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — A. BARTOSZEWICZ: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 55 (1964) z. 1. — S. TREUGUTT: „Beniowski”. Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literat.* *Studia. Hist. Lit.* 11. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964.

ROGALSKI LEON (1806–1878)

Krypt.: Δ; L. R.; Rog.

Tłumacz, historyk literatury, publicysta.

Ur. 7 stycznia 1806 w Wilnie; syn Wincentego. Uczył się w gimnazjum w Wilnie, potem na wydziale historyczno-literackim Uniwersytetu Wileńskiego. Po ukończeniu studiów został sekretarzem rady Uniwersytetu. W 1834 założył czasopismo *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*. W 1835 wyjechał do Warszawy, gdzie objął stanowiska: sekretarza Rady Wychowania w Królestwie Polskim, rektora szkół rzemieślniczo-nie-dzielnych i nauczyciela historii w Szkole Sztuk Pięknych. Równocześnie współpracował z wydawcą Glücksbergiem, redagując *Magazyn dla Dzieci* w 1835, *Encyklopedię powszechną* w 1835-1839, *Magazyn Powszechny* w 1837-1844. W późniejszych latach był jednym z redaktorów *Encyklopedii powszechniej* Orgelbranda. Ponadto redagował szereg noworoczników i prowadził ożywioną działalność literacką. Zmarł 15 marca 1878 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nowe wypisy rosyjskie, czyli stopniowane ćwiczenia dla poczynających się uczyć języka rosyjskiego, na końcu słownik trudniejszych wyrazów rosyjskich w tej książce znajdujących się. Wil. 1826. Wyd. nast.: wyd. 2 Wil. 1830; wyd. 3 znacznie pomnożone i poprawione W-wa 1835; wyd. 4 W-wa 1836.

2. Piotr Wielki i wiek jego. Obraz historyczny. Z. 1. W-wa 1844; całość wyd. W-wa 1851.

3. Dzieje Krzyżaków oraz ich stosunki z Polską, Litwą i Prusami, poprzedzone rysem dziejów wojen krzyżowych, czerpane z najlepszych źródeł. T. 1-2. W-wa 1846.

Przeróbka książki de Wala: *Histoire de l'Ordre Teutonique*. Paryż 1784-1790. Wstęp o wojnach krzyżowych wg E. Michaud.

4. Dzieje Jana III Sobieskiego, króla polskiego, wielkiego księcia litewskiego. W-wa 1847.

Przeróbka książki N. Salvandy'ego: *Histoire de Pologne avant et sous le roi Jean Sobieski*. T. 1-3. Paryż 1829. Skrót pomnożony dwoma diariuszami z rękopismu współczesnego o wypadkach po śmierci Jana III do roku 1697.

Przekł. niem.: *Provinzial-Blätter für das Großherzogtum Posen, Lissa und Gnesen* 1846 t. 2 s. 231-251.

5. Dzieje księstw naddunajskich, to jest Multan i Wołoszczyzny, podług dzieł Cogalniceana, Vaillanta, Ubiciniego i Pałauzowa, ułożone przez ... i pomnożone wyjątkami z dziejopisów polskich i tureckich. T. 1-2. Fragm. ogł. pt. *Dzieje księstw naddunajskich, to jest Multan i Wołoszczyzny, podług Kogalnitczana*. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 4; całość wyd. W-wa 1861.

6. Rys dziejów literatury polskiej. W-wa 1853. Wyd. nast.: W-wa 1856; W-wa 1859; W-wa 1863. (Wszystkie wyd. łącznie z pracą J. Lelewela: *Dzieje Polski, które stryj synowcom swoim opowiedział*).

Rozprawa oparta na pracach: L. Kondratowicz: *Dzieje literatury w Polsce*; L. Łukaszewicz: *Rys dziejów piśmiennictwa polskiego*.

7. *Dzieje Narodu Polskiego*. *Przyj. Dzieci* 1861 nr 1 - 1864 nr 150 (z przerwami).

8. *Dzieje Węgier pod względem historycznym, artystycznym, literackim i społecznym podług najlepszych i najnowszych źródeł, głównie podług dzieła wydanego przez Towarzystwo Pisarzy Francuskich pod kierunkiem madziarskiego historyka J. Boldenyi ... do naszych czasów doprowadzone przez ... uzupełnił K. W. Wójcicki*. Cz. 1-2. W-wa 1863.

9. *Dzieje Polski opowiedziane w krótkości podług dzieł najnowszych*. Z. 1-3. W-wa 1864.

10. *Świat duchów, czyli sny, przeczucia i widzenia, zebrał ...* Ś. 1-2. W-wa 1869; S. 3 pt. *Świat duchów*. W-wa 1870.

11. *Historia literatury polskiej*. T. 1-2. W-wa 1871.

Ponadto prace popularne z zakresu literatury religijnej.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1853), *Czytelnia Niedzielną* (1861), *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (1822-1824; tu m.in.: wiersze: *Wieczność; Dwie gwiazdki; Łza żalu*. 1824 t. 4), *Dzien. Wil.* (1822-1830; tu m.in.: Do słowika. 1824 t. 1 nr 4; *Historia literatury*

czeskiej. 1825 t. 3 nr 12), *Enc. powsz.* (red. 1835-1839), *Enc. powsz.* Orgelbranda (współred. 1860-1866), *Gaz. Codz.* (1860-1861; tu m. in. rec.: Paulina Kraków: Proza i poezja polska. 1860 nr 5, 17, 19), *Gaz. Warsz.* (1852-1858; tu m. in.: Wiadomości z literatur słowiańskich. 1855 nr 4-307 (z przerwami); Wiadomości bibliograficzne ... 1856 nr 24-283 (z przerwami); Kronika wydawnicza. 1857 nr 4-342 (z przerwami); Nowości literackie. 1858 nr 3-341 (z przerwami); Literatura włoska społeczna. 1858 nr 114-115; Przegląd literatury niemieckiej. 1858 nr 299-314, z przerwami), *Kłosa* (tu: Palmerston. 1865 nr 18), J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1866-1868), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1869-1871), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862 (tu: Słowianie w Afryce), *Magazyn dla Dzieci* (założyciel i red. 1835), *Magazyn Powsz.* (red. 1837-1844), *Opiekun Dom.* (1866-1869; tu m. in.: Mikołaj Rej. 1866 nr 27, 29; Tatarzy. 1866 nr 28, 30; Michał Wiszniewski. 1866 nr 42; Ignacy Krasicki. 1867 nr 31), *Przyj. Dzieci* (1861-1865), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in.: Michał Baliński. 1864 nr 227-228), *Tyg. Wil.* (1818-1820; tu m. in.: Do ... Wiersz. 1819 t. 7 nr 132; Piosenka pospółstwa litewskiego przełożona po polsku. 1819 t. 8 nr 149; Piosenka ukraińska o Bohdanie Chmielnickim. 1820 t. 9 nr 164; Do lutni. 1820 t. 10 nr 168), *Wanda. Wiązanie na rok 1825 płci pięknej, naukom i sztukom wyzwołanym poświęcone; toż przedr. pt. Niewidania.* W-wa 1826, *Wizerunki i Roztrząsania Nauk.* (założyciel w 1834; tu m. in.: Historia biblijna do użytku młodzieży szkolnej. 1836 t. 5).

Przekłady

1. A. A. Degurow: Mowa o kierunku nadanym wykładowi nauk w uniwersytetach ... *Dzieje Dobroczyńności Kraj. i Zagr.* 1823 t. 3 nr 9; odb. Wil. 1823.

2. I. Kajdanow: Historia powszechna krótko zebrana podług drugiego wydania rosyjskiego. T. 1-3. Wil. 1825 (z notami J. Lelewela). Wyd. nast.: wyd. 2 Wil. 1826; wyd. 3 poprawione oprac. A. Zdanowicz. Wil. 1845.

3. Statut Kazimierza Jagiellończyka, pomnik najdawniejszych uchwał litewskich z XV wieku, wynaleziony i drukiem ogłoszony staraniem Ignacego Danilowicza. Wil. 1826.

4. E. Konstantinow: Historia państwa ro-

syjskiego krótko zebrana. T. 1-2. Wil. 1826-1827.

5. W. Blumenhagen: Rycerz Sierpza. Powieść. Tudzież trzy powieści innych autorów. Wil. 1834.

6. Zbiór praw litewskich od roku 1389 do roku 1529 tudzież rozprawy sejmowe o tychże prawach od roku 1544 do roku 1563. Poz. 1841.

7. (K. Rotteck): Obraz historii powszechnej od najdawniejszych do najnowszych czasów. Dzieło z niemieckiego przetłumaczone. T. 1-2. W-wa 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione i do r. 1860 doprowadzone. T. 1-5. W-wa 1861.

8. E. M. de Saint-Hilaire: Historia Napoleona pomnożona wyjątkami z dzieła tegoż autora pod tytułem Napoleon w Radzie Stanu i Testamentem Napoleona. W-wa 1844.

9. A. Thiers: Historia zgromadzeń prawodawczych, Konwencji Narodowej i Dyrektoriatu, czyli Francja od 1789 do 1800 roku. T. 1-4. W-wa 1845-1846.

10. A. Dumas: Pamiętniki lekarza. (Józef Balsamo). T. 1-10. W-wa 1846-1848. Wyd. nast.: w adaptacji H. Jakóbczyka, J. Skoszkiewiczza i T. Chrościelewskiego. T. 1-5. Łódź 1957.

11. A. Dumas: Pamiętniki lekarza. Oddział II. Naszyjnik królowej. T. 11-16. W-wa 1849-1850. Wyd. nast.: przekł. adaptowany. T. 1-3. Łódź 1957-1958.

12. A. Thiers: Historia Konsulatu i Cesarstwa. T. 1-11. W-wa 1846-1866.

13. A. Dumas: Hiszpania i Afryka. W-wa 1848.

14. A. Lamartine: Zwierzenia się albo pamiętniki. W-wa 1849.

15. A. Thiers: O własności. T. 1-2. W-wa 1849.

16. Przegląd dwóch światów. T. 1-2. W-wa 1849.

Przekład rozpraw ogłoszonych m. in. w *Revue des Deux Mondes* i *Revue Britannique*.

17. R. Chateaubriand: Pamiętniki pogrobowe. Fragm. pt. Morowa zaraza. *Gaz. Codz.* 1850 nr 107-108; całość t. 1-9. W-wa 1849-1851.

18. I. Gaume: Zasady i całość wiary katolickiej. T. 1-4. W-wa 1852-1855.

T. 5-8 przełożyli E. Ziemięcka i ks. J. Dziubiński. T. 9, zob. poz. 20.

19. C. Cantù: Historia powszechna. T. 1-11. W-wa 1853-1857.

Część t. 6 przeł. H. Skimborowicz, fragm. F. H. Lewestam.

20. I. Gaume: Historia katakumb, czyli Rzym podziemny. W-wa 1854.

Jest to t. 9 Zasad i całości wiary katolickiej zob. poz. 18.

21. V. Duruy: Historia powszechna. T. 1-3. W-wa 1865-1869.

Ponadto przekłady z zakresu literatury religijnej oraz drobne młodzieńcze przekłady w czasopismach: *Dzien. Wil.* (1822, 1824, 1828), *Tyg. Wil.* (1818-1819).

Listy

Do K. W. Wójcickiego z 1867 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(Zbiór praw litewskich ... Rec.) *Przeł. Nauk.* 1842 t. 4. — J. BARTOSZEWICZ: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 3. — A. NOWOSIELSKI (MARCINKOWSKI): Dzieła historyczne pp. T. Dziekońskiego i L. Rogalskiego. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 296, 297, 299. — (C. Cantù: Historia powszechna. Rec.): F. H. LEWESTAM. *Gaz.*

Codz. 1854 nr 320; A. NOWOSIELSKI (MARCINKOWSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 1. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — W.: (Świat duchów. Rec.) *Dzien. Lit.* 1869 nr 29; F. H. L. (LEWESTAM): Słów kilka o literaturze skandalu. *Kłosa* 1870 nr 256, 259. — (Historia literatury polskiej. Rec.): L. P. (POWIDA). *Przeł. Pol.* 1870/71 t. 4; X. (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 2; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 2. Kr. 1904; X. W. K. *Przeł. Katolicki* 1871 nr 5-16; W. GROCHOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1871 nr 189-191; Wł. Z. (ZAWADZKI). *Dzien. Pol.* 1871 nr 122; *Bibl. Warsz.* 1871 t. 2. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: *Wieczory piątkowe i inne gawędy*. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — Nekrologi: F. H. L. (LEWESTAM). *Kłosa* 1878 t. 26 nr 672; H. SKIMBOROWICZ. *Tyg. Ilustr.* 1878 t. 1 nr 123; *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; *Kronika Rodz.* 1878 s. 256; *Kur. Por.* 1878 nr 76; *Tyg. Powsz.* 1878 nr 12. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 2-3. Kr. 1899-1900. — A. KRAUSHAR: Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk. T. 8. Kr. 1906. — J. KUCHARZEWSKI: Epoka Paskiewiczowska. *Losy oświaty*. W-wa 1914.

ROMANOWSKI MIECZYŚLAW (1833—1863)

Pseud. i krypt.: * * *; m. r.; MIECZ. R.; MIECZYŚLAW R.; JAŚ ŻUCZEK; JAŚKO ŻUCZEK; JAŚKO ŻUK.

Poeta.

Ur. 12 kwietnia 1833 w Żukowie na Pokuciu, w środowisku szlacheckim; syn Erazma i Agnieszki z Głowackich. Naukę rozpoczął w domu z nauczycielem Zabilskim, w 1843 przeszedł do szkoły ludowej w Kołomyi. Do gimnazjum uczęszczał w Stanisławowie, skąd w 1848 usiłował przekraść się przez granicę, aby wziąć udział w powstaniu na Węgrzech. Ujęty przez władze szkolne, odesłany został do Żukowa, gdzie przebył około pół roku. Egzamin maturalny złożył we Lwowie w 1853, tamże na uniwersytecie rozpoczął studia na wydziale prawa. W okresie studiów nawiązał bliskie stosunki z grupą literatów lwowskich, m. in. zaprzyjaźnił się z Mieczysławem Pawlikowskim, Ludwikiem Wolskim, Brunonem Bielawskim, Platonem Kosteckim i Kornelem Ujejskim, cieszył się sympatią Karola Szajnochy i Augusta Bielowskiego. Poza pracą literacką żywo zajmował się polityką, biorąc udział w tajnych działaniach komitetów powstańczych. W 1857 przerwał studia i został stypendystą w Bibliotece Zakładu im. Ossolińskich. Jesienią 1859, ulegając namowom rodziców, którzy obawiali się zbyt dużego zaangażowania się syna w działalność polityczną, wrócił do Żukowa, aby poświęcić się pracy na roli, lecz już w połowie maja 1860 był znowu we Lwowie, gdzie został powtórnie przyjęty na stanowisko amanuenta w Ossolineum. Wrócił też do działalności konspiracyjnej. W 1861

współpracował z *Dziennikiem Literackim* i *Gazetą Narodową*. Na wieść o wybuchu powstania styczniowego usiłował przedostać się nielegalnie do Królestwa. Pochwycony na granicy i aresztowany 2 lutego 1863 w Artasowie, został dzięki dawnym znajomościom, po miesięcznym pobycie w więzieniu we Lwowie, zwolniony i natychmiast udał się do Żukowa. Stąd 7 marca ponownie wyruszył do powstania. Wstąpił do organizowanego w Galicji oddziału Lelewela-Marcina Borelowskiego i w krótkim czasie został adiutantem dowódcy. Z tym oddziałem przeszedł granicę 8 kwietnia. Poległ w potyczce pod Józefowem na Lubelszczyźnie 24 kwietnia 1863.

TWÓRCZOŚĆ

1. Choraży. Powieść. *Nowiny* 1854 nr 9-11, 15; wyd. osob. pt. Powieści. Lw. 1854 (razem z poz. 2).

Rkps Bibl. Nar. sygn. 7180.

2. Chart watażki. (Opowieść starego towarzysza z kresów). *Nowiny* 1854 nr 22; wyd. osob. jw. poz. 1.

3. Śpiewak z oazy. *Nowiny* 1854 nr 137-143; wyd. osob. z podtyt. Poezje. Lw. 1856 (razem z poz. 4).

Rkps fragm. Bibl. Nar. sygn. 7183.

4. Młody lutnista. *Nowiny* 1855 nr 16; wyd. osob. razem z poz. 3.

5. Łużeccy. *Dzien. Lit.* 1856 nr 11-23; wyd. osob. z podtyt. Ustęp z wojen tureckich. Lw. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. 1866 (razem z poz. 6); Lw. (1911) *Bibl. Powsz.* nr 821.

Rkps fragm. Bibl. Nar. sygn. 7187.

6. Dziewczę z Sącza. Rzecz mieszczańska z czasu wojny szwedzkiej roku 1655 wierszem. Dat.: Lwów, w lipcu 1858. Fragm. ogł. pt. Ustęp z poematu historycznego pt. „Dziewczę z Sącza” — Gospoda. *Dzien. Lit.* 1859 t. 2 nr 56-57; całość wyd. Lw. 1861 (w dod. arkuszowym do *Dzien. Lit.* 1861 nr 3, 5, 10, 12, 14). Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. 1866 (razem z poz. 5); Złoczów (1894) *Bibl. Powsz.* nr 112; toż Lw. ok. 1913; toż Lw. po 1923; oprac. H. Galle. W-wa 1909 *Wybór Pisarzy Pol. dla Domu i Szkoły* nr 21; W-wa (1917) *Biblioteczka Nar.* nr 92; toż Kr. 1923; oprac. S. Lam. Kr. (1921) *BN I*, 39 (tu razem wybór liryków); toż Kr. 1925; toż wyd. 3 zmienione, oprac. M. Olszaniecka. Wr. 1961.

7. Wójt Matwój, z Tatarowa. Opowiadanie Jaśko Zuczek. *Dzwonek* 1860 t. 3 nr 2.

8. Projekta. Powieść. Lw. 1860 (w rzeczywistości 1861). Dod. do *Dzien. Lit.*

9. O legionach polskich. *Dzien. Lit.* 1861 nr 17-55.

10. Popiel drugi. Tragedia w pięciu ak-

tach, z podań i legend historycznych. Wierszem. Fragm. z aktu II pt. Z tragedii Popiel drugi. Ogł. *Dzien. Lit.* 1861 nr 77.

Rkps Ossol. sygn. 9919/I.

11. Wczoraj. Szkic. *Dzien. Lit.* 1861 nr 78-103.

12. Popiel i Piast. Tragedia w pięciu aktach, z podań i legend historycznych wierszem. (Na tysiącletnią rocznicę Piastową). *Dzien. Lit.* 1862 nr 25-39; wyd. osob. Lw. 1862. Wyst. Lw. 1864.

Rkps fragm. Bibl. Nar. sygn. 7177.

13. Stanisław Rewera Potocki. Poezja. Stanisławów 1862.

14. Jakub Jasiński. (Szkic biograficzny). *Dzien. Lit.* 1863 nr 1-10.

Szkic nie dokończony.

15. Poezje. Lw. 1863. Wyd. nast.: Lw. 1881 *Bibl. Kieszonkowa*.

Zawartość: 31 drobnych utworów z 1855-1862.

16. Ostatnie pożegnanie powstańca. Muzyka J. Guniewicza. Lw. 1863.

17. Gliński i Stańczyk. Urywek dramatu. Tekst z autografu ogł. B. Gubrynowicz: Fragmenty nieznanych tragedii M. Romanowskiego. *Pam. Lit. R.* 22/23 (1925/26).

Rkps Bibl. Nar. sygn. 7193.

18. Marfa Posadnica. Dramat zaledwie rozpoczęty. Zachowany fragm. ogł. B. Gubrynowicz, jw. poz. 17.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 7193.

Ponadto drobne utwory w rkpsie Ossol. sygn. 5964/I oraz rkpsie ze zbiorów B. Gubrynowicza w Bibl. Nar. sygn. 7020, 7185-7193, 7195 (tu m. in.: Powstaniec. (Obrazek). Powst. 1855; fragmenty (bruliony) utworów: Falbowski. (Powieść). Powst. 1857; Bar; Na Wołoszy; Noc na Kaukazie; Ostafi Daszkiewicz; Zamek jazłowiecki; Poemat o Sawie; Poemat z czasów walk z Kozakami i Tatarami; Przeczucie. Szkic dramatu; Bukiet róż; Wizyta).

Artykuły, drobne utwory i przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862 (tu: Graf Gero. Rkps fragm. w Bibl. Nar. sygn. 7186), *Czytelnia dla Młodzieży* (tu: Młodej braci na rozstaju. 1860 nr 10; Sztandary polskie na Kremlu. 1860 nr 12; toż przedr. *Przyj. Dom.* 1862 nr 63; *Z Nowym Rokiem.* 1861 nr 1; *Nocna jazda.* 1861 nr 4), *Dzien. Lit.* (1857-1863; tu m. in.: Buława Rewery. 1857 nr 43; Konfederat w Kaludze. (Dumka). 1857 nr 57; Kilka dni w górach Pokucia. 1857 nr 138-141. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7176; Starosta Żegocki. Obrazek z wojen szwedzkich według pamiętników Patrika Gordona. 1858 nr 13-15; Soldat z Cudnowa. 1859 nr 1. Rkps, jw.; Książd gwardian Kobylański. 1860 nr 56. Rkps, jw.; Sen króla Jagielly pod Tannenbergiem. 1860 nr 83; Przewodnik w puszczy. 1861 nr 54-55. Rkps, jw.), *Dzwonek* (tu m. in.: Na nowy rok. 1860 t. 2 nr 1), *Gwiazdka.* W-wa 1860 (tu: Anioł upadły. Fantazja), *Nowiny* (tu m. in.: Sternik. 1855 nr 60; Pielgrzym. 1855 nr 69; Do braci trzy struny. 1855 nr 72; Przypomnienie. 1855 nr 73; Burza. 1855 nr 77; Dzikie sny. 1855 nr 86; Ucieczka. 1855 nr 126; Smutne pachole. 1855 nr 131; Niewierny. 1855 nr 132; Posełka. 1855 nr 135; Rolnik podolski. 1855 nr 143; Wieszczowi. 1855 nr 151; Nikodemowi Biernackiemu po odegraniu fantazji z pieśni ludowych. 1856 nr 5; Prośba. 1856 nr 21; Ku ojc! 1856 nr 26; Odpowiedź na „Zaskarżenie”. 1856 nr 36), *Tyg. Ilustr.* (tu wiersz: Nowa znajomość. 1860 nr 48).

Po śmierci poety drobne utwory ogł. m. in.:

Z ostatnich poezji śp. M. Romanowskiego. *Mieszczanin Pol.* (Lw.) 1863 nr 1 (tu wiersz, inc.: Lećcie, me pieśni!... Dat. 1862);

Z nie drukowanych poezji M. Romanowskiego. *Tyg. Nauk. i Lit.* 1866 nr okazowy (1) (tu: Ból życia. Dat. 1861; toż z rkpsu ogł. *Ruch Lit.* 1875 nr 48);

Z nie drukowanych poezji M. Romanowskiego. *Tyg. Nauk. i Lit.* 1866 nr 3 (tu wiersz: Idzie ku nam, idzie Pan już w chwale; toż z rkpsu ogł. *Ruch Lit.* 1876 nr 4; toż *Tydzien Pol.* 1879 t. 9 nr 34);

Z nie wydanych poezji M. Romanowskiego. *Ruch Lit.* 1875 nr 51/52 (tu: Ze wspomnień dzieciennych. Dwie siostry); 1876 nr 2 (tu: W pamiętniku pani F. B. Dat. Lwów 1859); 1876 nr 14 (tu: Modlitwa (na obchód żałobny za poległych w Warszawie);

Nie drukowany wiersz M. Romanowskiego. *Tydzien Lit., Artyst., Nauk. i Spol.* 1875 nr 51/52 (tu: Z opłatkiem. Dat.: Lwów, 20 grudnia 1857 r.);

Z nieznanych poezji. *Tydzien Lit., Artyst., Nauk. i Spol.* 1877 nr 42 (tu dwa sonety: Do*.); 1877 nr 43 (tu sonet: Wieczna wiosna);

Z teki pośmiertnej M. Romanowskiego. *Kur. Warsz.* 1883 nr 1 (tu wiersze: Spodziewanej; Na cmentarzu; Złoty szlak);

J. Amborski ogł. z autografów wiele wierszy oraz zachowane fragmenty większych utworów, m. in.: Stara bajka. Dat.: Koroniów w czerwcu 1857; Mściwoj szalony. Fragment poematu; Wanda. Fragment tragedii. W wyd.: *Poezje.* T. 1-4. Lw. 1883 *Bibl. Pol.* t. 34-37. (Rkps Bibl. Nar. sygn. 7178, 7179, 7182, 7186-7188);

Z dziennika śp. M. Romanowskiego. *Ognisko Dom.* 1886 nr 83-84, 86-87, 90, 91, 96; 1887 nr 124, 128 (tu m. in.: Do orła młodego. Wiersz powst. 1851, ogł. 1886 nr 90);

W. Schreiber: Z nie wydanych poezji M. Romanowskiego. *Tyg. Podolski* 1901 nr 4-5 (tu w nr 5: Trumna. Wariant fragmentu *Dziewczęcia z Sącza*);

B. Gubrynowicz: Z pamiętnika. *Lamus* 1909 z. 1 (tu fragment pamiętnika);

T. Mendrys: Nieznane poezje Romanowskiego. *Museion* 1913 z. 5 (tu kilka wierszy);

Strażnica 1919 nr 2 (tu: Z sztambuchu panny B... Z... Dat.: Lwów, 10 czerwca 1859); 1919 nr 4/5 (tu: Święć się imię Twoje! Dat.: Lwów, 5 kwietnia 1858; toż jako nieznanne dwa wiersze ogł. *Czyn* 1921 z. 11);

B. Gubrynowicz: Rozprawa o „Żmii” Słowackiego. *Słowo Pol.* 1920 nr 599-600 (tu: Rozprawa nienaukowa i nieestetyczna nad romansiem „Żmija” w 6 pieśniach przez Juliusza Słowackiego. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7184);

B. Gubrynowicz: Podróż do Medyki. (Z raptularza M. Romanowskiego). *Kur. Warsz.* 1922 nr 357 (tu fragment z notatnika z 1856-1857);

B. Gubrynowicz: Z nieznannej puścizny M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 20 (1923) (tu recenzja: Ballady i romanse Adama Mickiewicza. I studium);

B. Gubrynowicz: M. Romanowski o Fryderyku Schillerze. *Ruch Lit.* 1927 nr 2 (tu notatki o lirykach Schillera. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7068);

S. Skwarczyńska: Notatnik Romanowskie-

go z 1856 r. *Księga pam. I Gimn. Państw. im. M. Romanowskiego w Stanisławowie*. Stanisławów 1929 i odb. (tu kilkanaście wierszy z rkpsu w posiadaniu B. Gubrynowicza, por. *Kur. Warsz.* 1922 nr 357); Z. Romanowiczówna: Ci, których znałam. W książce: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Lw. 1930 (tu dwa wiersze do niej skierowane: I. Nie wiem, co wróżyć Tobie...; II. Czemu, o! siostrze, na Twych ocz błękiecie...);

B. Gubrynowicz: Do genezy „Dziewczęcia z Sącza” M. Romanowskiego. *Pam. Lit. R.* 29 (1932) z. 3/4 (tu warianty tego utworu);

B. Gawin: Z rękopisów M. Romanowskiego. „Góral” i „Mnich”. *Pam. Lit. R.* 57 (1966) z. 2 (tu: Góral. Poemat nie dokończony. Powst. 1856; Mnich. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7189. W tymże rkpsie również: Jeniec).

Przekł. esperanto: La amo. *Pola Esperantisto* 1908 nr 5.

Przekł. serbsko-chorwacki: N. Manolović-Rajko: Milovao sam ... *Strážilovo* 1886 z. 6.

Przekłady

1. H. Heine: Świerk i palma. (Z księgi pieśni). *Dzien. Lit.* 1863 nr 5.
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7187.

2. J. L. Uhland: Dobry towarzysz. *Dzien. Lit.* 1863 nr 5.
Rkps, jw. poz. 1.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. T. 1-4. Oprac. J. Amborski. Lw. 1883 *Bibl. Pol.* t. 34-37.

Zawartość: t. 1: Liryki i obrazki; t. 2: Choraży; Chart watażki; Śpiewak z oazy; Młody lutnista; Łużecy; Stara bajka; Dziewczę z Sącza; t. 3: Mściwoj szalony; Popiel i Piast; Wanda. (Początek); t. 4: Wiersze drobne i obrazki (tu m. in.: wiersz A. Mickiewicza „Arcymistrz”, błędnie uznany za wiersz Romanowskiego)

2. Wybór pism. T. 1-2. Oprac. T. Pini. Lw. 1904-1905.

Zawartość: t. 1: Dziewczę z Sącza oraz utwory liryczne i drobniejsze epiczne; t. 2: Popiel i Piast.

3. Wybór poezji. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 107.

Zawartość: 21 drobnych utworów, m. in.: „Arcymistrz” Mickiewicza.

4. Wybór pism. Oprac. A. Januszewski. Kr. 1910 *Książnica Lud. im. Wojciecha Bartosza Głowackiego*.

Zawartość: wybór drobnych utworów; Dziewczę z Sącza (fragm.).

5. Wybór poezji. T. 1-2. Oprac. J. Dicksteinówna. W-wa (1913) *Bibl. Lit.-Artyst.*

Zawartość: t. 1: wiersze drobne wg wyd. J. Amborskiego (zob. poz. 1; łącznie z „Arcymistrzem”); t. 2: Chart watażki; Łużecy (fragm.); Popiel i Piast (fragm.); Dziewczę z Sącza.

6. Liryki. W-wa 1916 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 182.

Zawartość: 24 drobne wiersze.

7. Dziewczę z Sącza oraz wybór liryków. Oprac. S. Lam. Kr. (1921) *BN I*, 39; toż wyd. nast.: Kr. 1925; toż wyd. 3 zmienione oprac. M. Olszaniecka. Wr. 1961.

8. Wybór poezji. Oprac. H. Kurkowska. W-wa 1947 *Bibl. Pisarzy Pol. i Obcych* nr 16.

Zawartość: Dziewczę z Sącza i poezje liryczne.

Listy i materiały

1. Do K. Szajnochy z 1853. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

2. Do siostry Józefy 18 listów z 1853-1861; do ojca 3 listy z 1856-1860; do rodziców 1 list z 1861. Ogł. *Ognisko Dom.* 1886 nr 78-83, 85-86, 91.

3. Do K. Ujejskiego 2 listy z 1855. Ogł. B. Gubrynowicz: Z nieznannej puścizny M. Romanowskiego. *Pam. Lit. R.* 20 (1923).
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7194.

4. Do ojca z 1856. Rkps Ossol. sygn. 12644/II.

5. Do M. Darowskiego z Medyki z 1857. Ogł. *Ognisko Dom.* 1887 nr 102.

6. Do Brunona (?) z 1857. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7020.

7. Do S. Morawskiego z 1858. Ogł. H. Barycz: Geneza i tło historyczne „Dziewczęcia z Sącza”. *Pam. Lit. R.* 28 (1931) z. 1.

8. Do siostry J. Skwarczyńskiej z 1859. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7194.

9. Do T. Wasilewskiego z 1859. Ogł. *Ognisko Dom.* 1887 nr 103.

10. Do K. Wilda z 1861. Rkps Ossol. sygn. 6524/II.

11. Do siostry z 1862. Rkps Ossol. sygn. 12644/II.

12. Do S. E. Koźmiana, nie dat. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

13. Do rodziców, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 5964/I.

14. Do F. Wasilewskiej. Ogl. H. Biegelaisen: Nieznany list M. Romanowskiego. *Kur. Lw.* 1907 nr 324.

15. Fragmenty listów do siostry J. Skwarczyńskiej, F. Wasilewskiej-Boberskiej, M. Pawlikowskiego i in. Ogl. S. Lam: Mieczysław Romanowski ... I. Lw. (1913).

Ponadto kopie listów do siostry J. Skwarczyńskiej z 1861-1863 oraz materiały do życiorysu M. Romanowskiego i wyciągi z dzienników szkolnych gimnazjum w Stanisławowie z lat 1845-1852. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7195, 7196.

Bibliografię podają: G. Baumfeld: Mieczysław Romanowski. Studium ideowe i literackie. W-wa 1908; wyd. nast. Brody 1909. — S. Lam: Wstęp do wyd.: *Dziewczę z Sącza*. Kr. 1921 *BN I*, 39.

OPRACOWANIA

1. Zarysy monograficzne

S. LAM: Mieczysław Romanowski. Zarys biograficzno-krytyczny na podstawie źródeł rękopiśmiennych. I. Lw. (1913). — S. LAM: Mieczysław Romanowski. (Zarys krytyczny). Na podstawie źródeł rękopiśmiennych. II. *Przew. Nauk. i Lit.* 1918 t. 46. — M. OLSZANIECKA: Wstęp. W wyd.: Wybór liryków oraz *Dziewczę z Sącza*. Wyd. 3 zmienione. Wr. 1961 *BN I*, 39. [Rec.: *Nowe Książki* 1961 nr 18].

2. Biografia

Nekrologi: J. S. *Przeegl. Europejski* 1863 t. 4 z. 11; J. SZUJSKI: *Czas* 1863 nr 103; przedr. w: *Dziela*. T. 7. Kr. 1889; *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2; *Gaz. Nar.* 1863 nr 65; *Gaz. Pol.* 1863 nr 101; *Przeegl. Poz.* 1863 t. 36. — A. B. (BIEŁOWSKI): (Wspomnienia). *Bibl. Ossol.* 1864 t. 4. —SKI: Mieczysław Romanowski. *Postęp* (Wiedeń) 1864 nr 4-6. — W. WIŚNIEWSKI: Mieczysław Romanowski. W: *Galicja, czyli rok 1863 i 1864* przez autora „Wspomnień kapitana wojsk polskich z r. 1863”. Lipsk 1865. — F. ZIEMIAŁKOWSKI: *Pamiętniki*. Cz. 3: Rok 1863. Powst. 1865. Wyd. Kr. 1904. — F. WALIGÓRSKI: Wspomnienie o M. Romanowskim. *Strzecha* 1868 z. 5. — J. GORDON (M. JATOWTT): Rys wyprawy Lelewela. W pracy: *Zapiski z powstania 1863-1864*. *Mrówka* 1869 nr 61 n.; wyd. osob. pt. *Obrazki galicyjskie*. Sanok 1869. — W. ZAWADZKI: Wspomnienia biograficzne. Mieczysław Romanowski. W książce: *Z teki literackiej*. Poz. 1870; przedr. w: *Pamiętniki życia literackiego w Galicji*. Wyd. A. Knot. Kr. 1961. — H. BIEGELEISEN:

Mieczysław Romanowski. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — W. STROKA: Pamięci M. Romanowskiego, żołnierza-poety poległego pod Józefowem dnia 24 kwietnia 1863 r. *Kalendarz katolicki*. Kr. 1886; odb. Kr. 1886. — M. KAMIŃSKI: Z moich wspomnień. Trzech Mieczysławów. *Wedrovec* 1888 nr 6. — W. KĘTRZYŃSKI: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Lw. 1894. —

H. GALLE: Mieczysław Romanowski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903. — W. RUDNICKI: Zgon M. Romanowskiego. W 40 rocznicę powstania styczniowego. Lw. 1903. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909; wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — K. WRÓBLEWSKI: O życiu i pismach M. Romanowskiego. Kr. 1910. — O Mieczysławie Romanowskim. Kr. 1910 *Książnica Lud. im. Wojciecha Bartosza Głowackiego*. — W. BRUCHNAŁSKI: Do życiorysu poety. *Jednodniówka 1863*. Drohobycz 1913 s. 5-9. — J. DICKSTEINÓWNA: Mieczysław Romanowski. *Nowa Gaz.* 1913 t. 1 nr 78, 102 (dod. *Literatura i Sztuka* nr 5-6). — J. STELLA-SAWICKI: Galicja w powstaniu styczniowym. Lw. 1913. — Mieczysław Romanowski w rocznicę rycerskiego zgonu. *Kur. Lw.* 1917 nr 193. —

S. SKWARCZYŃSKA: Z ech powstania styczniowego. *Kur. Stanisławowski* 1926 nr 284-285. — Z. ROMANOWICZÓWNA: Wspomnienie o M. Romanowskim. *Dziś i Jutro* 1927 nr 2. — J. ZIELIŃSKI: M. Romanowski w świetle aktów gimnazjalnych. *Kur. Stanisławowski* 1928 nr 427. — J. ZIELIŃSKI: M. Romanowski jako uczeń. *Księga pam. I Gimn. Państw. im. M. Romanowskiego w Stanisławowie*. Stanisławów 1929. — S. WASYLEWSKI: Panna Zofia. *Tęcza* 1930 nr 34. — Z. ROMANOWICZÓWNA: Ci, których znałam. W książce: *Cienie*. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Lw. 1930. — G. BAUMFELD: Mieczysław Romanowski poeta-powstaniec. *Dzien. Poz.* 1933 nr 18. — Z. ZBORUCKI: Mieczysław Romanowski, bard powstania styczniowego. *Słowo Pol.* 1933 nr 22 (dod. tyg. *Nauka — Literatura — Sztuka* nr 4). — M. PAWLIKOWSKI: Dumania archiwalne: Ujejski. W książce: *Okna*. Seria II. W-wa 1936. —

W. BELZA: Poeta-żołnierz. *Ilustr. Kur. Pol.* 1949 nr 133. — (aj) (A. JAKUBI-SZYN): Poeta dni styczniowych. *Kultura i Życie* 1949 nr 7. — J. W. GOMULICKI: Mieczysław Romanowski. W książce: *J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX w.* T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa

1956. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Mieczysław Romanowski. W: *Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863)*. W-wa 1958.

3. Twórczość

(Śpiewak z oazy; Młody lutnista. Rec.): *Dzien. Warsz.* 1855 nr 287; W. SYROKOMLA (L. KONDRAROWICZ). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 342. — (Dziewczę z Sącza. Rec.): *— Gaz. Pol.* 1861 nr 150; D. W. *Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 16-17; R. Z. (ZMORSKI). *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 91-92. — (Popiel i Piast. Rec.): A. NIEWIAROWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1862 t. 2 nr 155; × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Pol.* 1862 nr 145; (f) (F. FALEŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3; *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 35; *Bluszcz* 1875 t. 11 nr 35-40; K. KASZEWSKI. *Tyg. Potusz.* 1885 nr 1-7; H. MAURER: O tragedii M. Romanowskiego... *Spr. Gimn. Św. Jędrzejka w Kr. za r. szk. 1906*. Kr. 1906. [Rec.: I. CHRZANOWSKI. *Książka* 1907 nr 12; T. PINI. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 3]. — J. STOBIECKI: O literaturze dni krwawych. *Dzien. Lit.* 1863 nr 95-97. — (Poezje. Lw. 1863. Rec.): Poezje śp. M. Romanowskiego. *Kronika (Kr.)* 1863 nr 80; *Ojczyzna* 1864 nr 24. — B. Z.: Mieczysław Romanowski. *Kalendarz nar.* Drezno 1865 s. 15-19. —

A. KULICZKOWSKI: Mieczysław Romanowski. Kilka słów o jego życiu i dziełach na tle współczesnej chwili. *Tydzień* 1875 nr 50 - 1876 nr 26 (z przerwami). [Rec.: P. CHMIEŁOWSKI. *Niwa* 1877 t. 12 z. 61]. — F. z WASILEWSKICH BOBERSKA: Mieczysław Romanowski. (Odczyt wygl. 1880). W: *Pisma*. Lw. 1893 i odb. — Cz. J. (JANKOWSKI): „Poezje” M. Romanowskiego. *Kur. Warsz.* 1884 nr 182 b. — E. ZORIAN (SEDLACZEK): (Poezje. T. 1-4. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1884 t. 1 nr 76-77. — P. CHMIEŁOWSKI: Żywioł mieszczański w poezjach M. Romanowskiego. *Tyg. Ilustr.* 1886 t. 1 nr 171-173. — I. MATUSZEWSKI: Diabeł w poezji. *Ateneum* 1893 t. 2; wyd. osob. W-wa 1894; wyd. powiększone W-wa 1899. — S. SCHNÜRR-PEPŁOWSKI: Ostatni bard. (Wspomnienie w styczniową rocznicę). *Dzien. Poz.* 1895 nr 14. — O. ORTWIN: Kampania jesienna w teatrze lwowskim. *Krytyka* 1901 t. 2. — J. FLACH: (Poezje. T. 1-4. Rec.). *Przedświt* 1901 nr 240. — K. WRÓBLEWSKI: M. Romanowski. W 40 rocznicę zgonu poety. Lw. 1903. — T. PINI: Wstęp. W wyd.: Wybór pism. T. 1. Lw. 1904. — G. BAUMFELD: Mieczysław Romanowski. Rys historyczno-literacki. *Prawda* 1907 nr 22-26; wyd. osob. z podtytuł. Studium ideowe i lite-

rackie. W-wa 1908; wyd. nast. Brody 1909. [Rec.: Z. ZALESKI. *Książka* 1909 nr 11]. — J. MARCINKOWSKA: M. Romanowski. Sylwetka. *Przegl. Nar.* 1908 t. 2 nr 8. — H. GALLE: Wstęp. W wyd.: *Dziewczę z Sącza*. W-wa 1909. — A. JANUSZEWSKI: Wstęp w wyd. Wybór pism. Kr. 1910. — J. DICKSTEINÓWNA: M. Romanowski i przedzgonne chwile romantyzmu polskiego. *Pam. Lit.* R. 10 (1911) z. 2/3; przedr. w: *Prometeusz — Paraklet*. Studia, szkice, glosy. W-wa 1913; przedr. w: *Idee i twórcy*. T. 1. W-wa 1918. [Rec.: J. KLEINER. *Świat* 1919 t. 27 nr 9]. — T. MENDRYS: M. Romanowski. W czterdziestą dziesiątą rocznicę zgonu. *Nowa Reforma* 1912 nr 180 ppół. — A. W.: M. [Romanowski 1863-1913]. W pięćdziesiątą rocznicę zgonu poety. *Kronika Rodz.* 1913 nr 41. — E. CZEKAŁSKI: Zapomniany poeta. Wybór dzieł M. Romanowskiego. *Świat* 1913 nr 43. — A. LEO: (Wybór poezji. Rec.). *Echo Lit.-Artyst.* 1913 z. 8/9. — T. MENDRYS: M. Romanowskiego żywot i twórczość. W pięćdziesiątą rocznicę zgonu. *Przegl. Pol.* 1912/13 t. 4; odb. Kr. 1913. —

S. LAM: Wstęp. W wyd.: *Dziewczę z Sącza*. Kr. 1921 BN I, 39, i wyd. nast. — MERWIN (B. MENKES): Poeta tęsknoty za państwowością. *Kur. Warsz.* 1921 nr 271. — B. GUBRYNOWICZ: Z nieznanego puścizny M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 20 (1923). — M. SZYJKOWSKI: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — J. WIENIEWSKA: Zaginiony wariant „Dziewczęcia z Sącza”. *Kur. Lw.* 1924 nr 286 (*Tydzień Lit.*). — B. GUBRYNOWICZ: M. Romanowski o Fryderyku Schillerze. *Ruch Lit.* 1927 nr 2. — S. SKWARCZYŃSKA: Notatnik Romanowskiego z 1856 r. *Księga pam. I Gimn. Państw. im. M. Romanowskiego w Stanisławowie*. Stanisławów 1929 i odb. — H. BARYCZ: Geneza i tło historyczne „Dziewczęcia z Sącza”. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1. — J. KULPA: M. Romanowski jako wieszczbiarz i żołnierz powstania styczniowego. *Kur. Lit.-Nauk.* 1931 nr 4. — B. GUBRYNOWICZ: Do genezy „Dziewczęcia z Sącza” M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 29 (1932) z. 3/4; odb. Lw. 1932. — J. KULPA: Poeta własnej śmierci. W siedemdziesiątą rocznicę zgonu M. Romanowskiego. *Kur. Lit.-Nauk.* 1933 nr 17. — F. WEINSTOCK: Mieczysław Romanowski. *Filomata* 1933 nr 47. — T. KLESZCZYŃSKI: Ostatni rapsod. W setną rocznicę urodzin M. Romanowskiego. 1834-1934. Szkic literacko-biograficzny. Lw. 1934. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce*. PAU. Wyd. 2. Kr. 1936. — M. SZYJK-

KOWSKI: Dramat w Polsce. Tamże. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937 s. 229-238. — Z. SZWEYKOWSKI: Anczyc, Jeź i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego. *Przeł. Hist.* 1937/38 s. 641-650. — J. KRZYŻANOWSKI: Poeta powstania styczniowego. *Gaz. Pol.* 1938 nr 21. —

M. J.: Mieczysław Romanowski. *Wiś* 1953 nr 4. — B. HORODYSKI: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 4. Wr. 1955. — C. KLEPACKI: Piórem i karabinem. *Kur. Lubelski* 1961 nr 20-23. [Polemika: L. SIEMION: Nieścisłości i wie-

rzytelności. *Kur. Lubelski* 1961 nr 43]. — K. BARTOSZEWSKI: Epigonizm tragiczny. *Kamena* 1963 nr 2. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit. R.* 54 (1963) z. 4. — T. S. (SYGA): W setną rocznicę śmierci Mieczysława Romanowskiego. I na polu bitwy o mnie spytaj... *Stolica* 1963 nr 17. — S. FRYBES: Dwie tradycje powstania styczniowego w literaturze polskiej. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. Tamże.

ROPELEWSKI STANISŁAW (1813–1865)

Pseud. i krypt.: JANUSZ W.; NAŁĘCZ; Z. K.

Krytyk literacki, poeta.

Ur. 15 stycznia 1813 (data niepewna; może 1814) w Sulejowie w Sandomierskiem; syn Franciszka i Karoliny, dzierżawców. W 1825-1829 uczył się w Kielcach. W 1829 stracił oboje rodziców. Prawdopodobnie studiował na Uniwersytecie Warszawskim. Brał czynny udział w powstaniu listopadowym, a w 1831 emigrował do Francji. Pod koniec 1832 przez kilkanaście dni był członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W 1833 przebywał w Polsce jako uczestnik wyprawy Zaliwskiego. Po powrocie do Paryża w 1834 był jednym z założycieli Towarzystwa Słowiańskiego. W 1836 podpisał akt Konfederacji Narodu Polskiego. W 1838-1840 wspólnie z Eustachym Januszkieviczem redagował *Młodą Polskę*. Należał do koła towarzyszyków i miał kontakty z karbonariuszami. Był wielbicielem Maurycego Mochnackiego, pozostawał w bliskich stosunkach z Adamem Mickiewiczem i Bohdanem Zaleskim. Występował ostro przeciw Juliuszowi Słowackiemu; w 1838-1839 w *Młodej Polsce* zamieścił bardzo niepoehlebne recenzje o jego twórczości, później za złośliwe przycinki w *Beniowskim* wyzwał go na pojedynek, ale nie stawiał się na placu. Od 1841 należał do Towarzystwa Historyczno-Literackiego. W 1844-1845 wykładał historię polską w Szkole Polskiej na Batignolles w zastępstwie Ludwika Mierosławskiego. Od 1848 przebywał w Poznańskim. Zmarł 17 lipca 1865 w Górze koło Śremu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze Nałęcz. Paryż 1836.

Podobno w 1848 wyjeżdżając z Paryża zniszczył pozostałe egzemplarze. (Wg *Czas* 1865 nr 233; Estr. IV, 89).

2. Dictionnaire français-polonais. Berlin (1839).

Ropelewski jest autorem części polsko-francuskiej; część francusko-polską ułożył Wojciech Kazimirski de Biberstein. Jest to tzw. „słownik emigracyjny”, często wznawiany.

3. Wspomnienie o piśmiennictwie polskim w Emigracji. *Kalendarz pielgrzymstwa polskiego* 1840 s. 31-94; fragm. z podtyt. (Maurycy Mochnacki). *Młoda Polska* 1840 t. 3 nr 1. Przedr. niepełny w zbiorze: *Polska krytyka literacka* (1800-1918). Mały. T. 2. W-wa 1959.

4. Przedmowa (nie podpisana) do książki: H. Rzewuski: *Pamiętki J. Pana Seweryna Soplicy, czesznika parnawskiego*. Wyd. 2. Paryż 1841. Toż wyd. nast.: Paryż 1862; Paryż 1868.

Artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Kalendarz pielgrzymstwa polskiego* (1840), *Młoda Polska* (1838-1840; tu m. in. zapowiedź ukazania się Anhellego J. Słowackiego z podaniem fragmentu tego utworu. 1838 dod. do nru 22; Trzy poemata Juliusza Słowackiego; Bajki i poezje A. Goreckiego; Poemat o piekle Dantyszka. 1839 dod. do nru 8; Rec. Balladyny J. Słowackiego. 1839 nr 29), *Oredownik Nauk.* (tu anonimowo rec. Pamiętek Soplicy H. Rzewuskiego. 1841 nr 47-51), *Pielgrzym*

Polski (tu m. in.: Pismo do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. 1833 stycz.)

Po śmierci autora ogl.:

Wiersz bez tytułu do E. Januszkiewicza, inc.: Niedawno, gdy był dzieckiem, kochany Eustachy ... W art.: Bibliograficzne szczegóły o S. Ropelewskim. *Czas* 1865 nr 233;

Wiersz pt. *Za naszych czasów*. *Praca* 1914 nr 7.

Przekłady

E. Jourdain: Słowa pociechy, czyli ewangelie zastosowane do Polski na wszystkie niedziele. (Paryż 1841).

Listy i materiały

1. Do S. E. Koźmiana 9 listów z 1847-1849 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

2. Kopie rozpraw oraz różne pisma i notaty. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2436, 2539; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

JULIUSZ S. (SŁOWACKI): Kilka słów odpowiedzi na artykuł pana Z. K. o Poezjach J. Słowackiego. *Młoda Polska* 1839 dod. do nru 9. — J. SŁOWACKI: List do matki z 10 listopada 1841 o niedoszłym do skutku pojedynku z Ropelewskim. W wyd.: Dzieła. T. XIII. Listy do matki. Oprac. Z. Krzyżanowska. Wr. 1959 s. 398-400. — Nekrologi: J. F. K.: Kilka słów o śp. S. Ropelewskim. *Czas* 1865 nr 195; K.: Stanisław Ropelewski. *Dzien. Poz.* 1865 nr 173; *Czas* 1865 nr 173; Wspomnienie o mało znanym autorze. *Czas* 1865 nr 192. — Bibliograficzne szczegóły o S. Ropelewskim. *Czas* 1865 nr 233. — J. KOŁACZKOWSKI: Jeszcze słowo o „nieznanych poezjach” „nieznanego” poety. *Czas* 1871 nr 203. — Nieznane poezje nieznanego poety. *Czas* 1871 nr 181. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-

-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — H. BIEGGELEISEN: Pojedynek J. Słowackiego z S. Ropelewskim. *Tyg. Powsz.* 1884 nr 41. — W. MICKIEWICZ: Żywot A. Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894. —

L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — R. B.: Na tułactwie. *Lechita* 1908 nr 31-32. — T. ROJEK: Kilka uwag o zapomnianym krytyku i pocie. S. Ropelewskim. *XIII Spr. Dyrekcji c.-k. Gimm. w Podgórzu za r. szk. 1911*. Kr. 1911. [Rec.: S. ŁEMPICKI: Ze sprawozdań szkół średnich. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 3]. — J. TRETIK: Bohdan Zaleski na tułactwie 1831-1838. Kr. 1913. —

J. KLEINER: Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 2-3. W-wa 1920-1923 i wyd. nast. — K. KOLBUSZEWSKI: Z dziejów krytyki literackiej w czasopiśmie emigracyjnych. (1836-1848). Wil. 1924. — S. PIŁOŃ: Przyjęcie „Pana Tadeusza” w Wielkopolsce. *Tęcza* 1928 nr 19-22. — Stanisław Ropelewski. *Pam. Świętokrzyski* 1930. Kielce 1931. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. —

M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948 s. 233. — J. W. GOMULICKI: Stanisław Ropelewski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; też wyd. 2 W-wa 1956. — J. STARNAWSKI: Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych. Wr. 1956. — M. STRASZEWSKA: Stanisław Ropelewski. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — B. ZAKRZEWSKI: Słowacki w krytyce romantycznej. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr. ... Nauki Społ.* S. A. *Prace Lit.* II nr 32. Wr. 1961. — S. TREUGUTT: „Beniowski”. Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

RÓŻYCKI KAROL (1789—1870)

Pseud.: DOWÓDCA TEGOŻ PULKU; TULACZ KOŃCZĄCY TULACTWO.

Pamiętnikarz, publicysta.

Ur. 5 listopada 1789 w Huculówce pod Czerniejowicami w powiecie jampolskim na Podolu; syn Jakuba i Elżbiety z Jaksmanickich. W 1809 wstąpił jako prosty żołnierz do wojska Księstwa Warszawskiego. W 1812 ciężko ranny pod Borysowem dostał się do niewoli rosyjskiej. Uwolniony w 1814, powrócił do Warszawy i po kongresie wiedeńskim

ponownie wstąpił do wojska. Od 1820 należał do masonskiej loży „Świątynia Równości”. W 1822, na skutek złego traktowania przez w. ks. Konstantego, wziął urlop z wojska. W tymże roku ożenił się z Marianną Czajkowską, siostrą późniejszego pisarza Michała. W 1827 w randze kapitana podał się do dymisji z wojska, zamieszkał we wsi Horodyszcze pod Cudnowem i oddał się pracy na roli. Po wybuchu powstania listopadowego zorganizował pułk jazdy wołyńskiej i przeprowadził go do Zamościa. Walczył pod komendą generała Samuela Różyckiego w Opatowskiem. Tu został mianowany pułkownikiem i odznaczony złotym krzyżem *Virtuti Militari*. Po upadku powstania przeszedł z korpusem generała Różyckiego granicę Galicji, potem udał się do Francji. Przebywał kolejno w zakładach Polaków w Bourges, Agen, Fontainebleau, wreszcie zamieszkał w Paryżu. W marcu 1833 zorganizował krótkotrwałe Towarzystwo Braci Obywateli i Żołnierzy, potem należał kolejno do Młodej Polski, Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Związku Dzieci Ludu Polskiego i Zjednoczenia Emigracji.

W 1842 stał się gorliwym uczniem Andrzeja Towiańskiego; po ustąpieniu Adama Mickiewicza zajął jego miejsce w Kole jako zastępca mistrza. W 1848 był przeciwnikiem tworzenia legionu polskiego we Włoszech. W 1853 odrzucił propozycję Adama Czartoryskiego objęcia dowództwa nad formowanymi w Turcji oddziałami kozackimi. W 1857 złożył w ambasadzie rosyjskiej w Paryżu pismo pt. *Powody, dla których amnestia przyjętą być nie może*, w którym wraz z towiańczykami potępił walkę zbrojną o niepodległość ojczyzny i wyrażał wysoko posunięty lojalizm w stosunku do cara Aleksandra II. Po wybuchu powstania styczniowego zmienił poglądy. Na wezwanie Rządu Narodowego wyruszył do kraju, aby wziąć udział w powstaniu na Wołyniu, gdzie walczył jego syn Edmund, przybył jednak, kiedy powstanie już upadało. Po spotkaniu się z synem we Wróblowicach w Galicji powrócił do Paryża. Zmarł 12 września 1870. Pochowany na cmentarzu Montmartre.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powstanie na Wołyniu, czyli pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej uformowanego w czasie wojny narodów polskich przeciw despotyzmowi tronu rosyjskiego 1831 r., pisany przez dowódcę tegoż pułku. Bourges 1832. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione Bourges 1833; wyd. 2 (!) pt. Pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej 1831 roku, z przedmową A. Mickiewicza. Paryż 1866 *Bibl. Lud. Pol.* z. 2; z przedmową A. Mickiewicza. Kr. 1898; Kr. 1916 *Bibl. Legionisty* nr 1; W-wa 1916 *Skarbiec Polski* nr 2.

Rkps pt. Pamiętnik ... Ossol. sygn. 9664/I; kopia *Bibl. Kórn.* sygn. 935.

Przekł. niem.: J. Mendelsohn. Lipsk 1833.
2. Krótka autobiografia. *Nowa Polska* 1834 półarkusz 33-34.

3. Uwagi nad wyprawą generała Dwernickiego na Ruś. Bruksela 1837.

4. Odpowiedź na rozbiór siedmiu artykułów „Pamiętnika Emigracji” ogłoszona. Bruksela 1838.

5. Odezwa. Paryż 1848 (11 czerwca).

6. Powody, dla których amnestia przyjęta być nie może, przedstawione przez część Emigracji Polskiej Jego Cesarskiej Mości

Aleksandrowi II. Paryż 1857. (Współautorzy: S. Goszczyński, L. Nabiela i W. Dzwonkowski. Przedmowa pt. Do emigracji — pióra K. Różyckiego). Wyd. nast. w książkach: Współudział A. Mickiewicza w sprawie A. Towiańskiego. T. 2. Paryż 1877 s. 273-285; A. Towiański: Pisma. T. 3. Turyn 1882 s. 7-17; A. Towiański: Wybór pism. Oprac. S. Pi-goń. Kr. (1920) *BN* I, 8; toż wyd. 2 Kr. 1922.

Rkps *Bibl. Nar.* Zbiory Raperswilskie sygn. 1110; zniszcz. 1944.

Przekł. franc.: Paryż 1857.

7. Duński, prêtre zélé et zélé serviteur de l'oeuvre de Dieu. Paryż 1857.

Przekł. włoski: Turyn 1857.

8. Do rodaków tułacz kończący tułactwo. Paryż 1863. (Tu znajduje się także pismo Andrzeja Towiańskiego).

9. Le salut de la Pologne. Paryż 1864.

Listy do redakcji, oświadczenia i artykuły polemiczne ogł. w czasopiśmie *Nowa Polska* 1834, 1835, 1840.

Listy i materiały

1. Raport przesłany generałowi W. Chrzanowskiemu 13 czerwca 1831 z Za-

mością. Ogl. S. Pomarański: Nieznana relacja K. Różyckiego z jego kampanii na Wołyniu w 1831 r. *Przeł. Współcz.* 1926 t. 18 nr 52.

2. Do K. E. Wodzińskiego listy z ok. 1831-1837. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1008.

3. Do J. Skrzyneckiego z 1832. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2408.

4. Do W. Wielogłowskiego 8 listów 1836-1838. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1830, 1838.

5. Do J. Lelewela 4 listy (bruliony) z 1837 i 1839. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7109. (Fragm. zachowanego rkpsu ze Zbiorów Raperswilewskich sygn. 1266).

6. Do A. Czartoryskiego i E. Januszkiewicza 8 listów z 1846-1853 (w sprawie A. Towiańskiego). Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 387.

7. Do S. Goszczyńskiego 55 listów z 1846-1861 i b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2957. (Rkpsy zachowane ze Zbiorów Raperswilewskich, część sygn. 1119).

8. Do A. Czartoryskiego z 1853; do H. N. Bońkowskiego z ok. 1853 (odpisy S. Goszczyńskiego). Rkps Bibl. Nar. sygn. 2961. (Fragm. zachowanego rkpsu ze Zbiorów Raperswilewskich sygn. 1119).

9. Do A. Czartoryskiego z 1854. Fragm. ogł. M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 3 cz. 1. W-wa 1950 s. 213-214.

10. Do M. Czajkowskiego z 12 lutego 1856. Ogl. K. Baykowski: Znad grobu. Kr. 1891; też wyd. 2 Kr. 1903.

11. Do K. Baykowskiego listy z 1868-1877. Rkps Bibl. Jagiel. akc. 84/55.

12. Do I. Domejki; do A. i A. Smolkowskich listy b. d. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1018, 1057.

13. Materiały dot. działalności na emigracji i udziału w sprawie A. Towiańskiego znajdowały się w Zbiorach Raperswilewskich i Batignolskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

A. MICKIEWICZ: (Powstanie na Wołyniu. Rec.). *Pielgrzym Pol.* 1832 z. 1. — J. DWERNICKI: Odpowiedź na pismo pod tytułem: Uwagi K. Różyckiego nad wyprawą generała Dwernickiego na Ruś. Londyn 1837. — J. LELEWEL: Do K. Różyckiego 4 listy z 1837-1839. Ogl. H. Więckowska: Listy emigracyjne Joachima Lelewela. T. 2. Kr. 1949. (Tu również

wiadomości o Różyckim w wielu innych listach Lelewela). — A. TOWIAŃSKI: Biada z bratem Karolem. *Demokrata Pol.* 1845/46 t. 8 s. 126-128. — S. GOSZCZYŃSKI: Improwizacja na cześć K. Różyckiego. Powst. 1845. Ogl. P. Mączewski: Z pamiętnika Feliksa Niemojowskiego. *Pam. Lit.* R. 7 (1908). — S. GOSZCZYŃSKI: Listy. Wyd. S. Pigoń. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. (Tu listy od r. 1846). — A. MICKIEWICZ: Pismo do K. Różyckiego z 1 stycznia 1847. Kopia ręką F. Wrótnowskiego. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 387. — E. DUŃSKI: Listy (1848-1856). Wyd. Turyn 1915. — M. CZAJKOWSKI: Wspomnienia z 1861. Fragm. ogł. jako wstęp do powieści: Wernyhora. T. 1. W-wa (1924) *Wielka Bibl.* nr 70-71. — K. BALIŃSKI: Objasnienia. W: *Hasło polskie. Poemat.* Poz. 1862. — J. N. NIEMOJOWSKI: Wspomnienia. Powst. 1863-1865. Wyd. W-wa 1925. — Nekrologi: *Dzien. Lit.* 1870 nr 38; L. RETTEL. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872 i odb.; wyd. osob. poprawione pt. *Wspomnienie o K. Różyckim.* Kr. 1894. —

E. BERZEWICZY: Wspomnienia podporucznika pułku jazdy wołyńskiej spod komendy K. Różyckiego. Lw. 1876. — J. FALKOWSKI: Wspomnienia z 1848-1849. Poz. 1879. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — W. ZAWADZKI: Ludwik Nabelak. Opowieść historyczna. Lw. 1886. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz własnych wspomnień. T. 2-4. Poz. 1892-1895; wyd. 2 t. 1-2. Poz. 1929-1931. — N. S.: Karol Różycki i Adam Mickiewicz. *Kraj* 1898 nr 50. — (Pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej. Rec.): T. W. *Przeł. Powsz.* 1899 t. 61. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — F. RAWITA-GAWROŃSKI: Rok 1863 na Rusi. T. 1. Lw. 1902. — A. BAUMFELD: Andrzej Towiański i towianizm. Kr. 1908. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. T. 1. Kr. 1936. — M. DUBIECKI: Różycki Karol. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — Z. GĄSIOROWSKA-SZMYDTOWA: Służba narodowa w sprawie Andrzeja Towiańskiego. Kr. 1918. —

J. KALLENBACH: Wstęp do książki: W. Pol: Pieśni Janusza. Kr. (1921) *BN I*, 33. — L. BIAŁKOWSKI: Pochodzenie Karola Różyckiego. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 18 nr 53. — S. POMARAŃSKI: Nieznana relacja K. Różyckiego z jego kampanii na Wołyniu w 1831 r. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 18 nr 52. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — S. MAŁACHOWSKI-LEMPICKI: Wykaz polskich łóz wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821. Kr. 1930. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — H. ŁUCZAKÓWNA: Wiktor Heltman. Poz. 1935. — J. HOFFMAN: Wołyń jako jednostka regionalna. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 1. — (J. HOFFMAN): Wołyń w XIX wieku. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 3. — A. LEWAK i H. WIĘCKOWSKA:

Katalog Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. —

W. KNAPOWSKA: Nawroty ruchów zbrojnych 1830-1834. Z dziejów dyplomatycznych i rewolucyjnych Wolnego Miasta Krakowa. Poz. 1948. — L. BIAŁKOWSKI: Słowo o Karolu i Edmundzie Różyckich. *Roczniki Hum. Tow. Nauk. KUL* 1949. — W. ŁUKASZEWICZ: Wpływ masonerii, karbonaryzmu i Józefa Mazziniego na polską myśl rewolucyjną w latach poprzedzających Wiosnę Ludów. *W stulecie Wiosny Ludów 1848-1948*. T. 3 cz. 2. Zagadnienia ideologiczne. W-wa 1949. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — K. KANTAK: Mickiewicz a Towiańskiego Sprawa Boża. Londyn 1956. — M. MICHNIK: Marks i Engels o Polsce. Zbiór materiałów. W-wa 1960. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964.

RYKACZEWSKI ERAZM EDWARD (1803–1873)

Lingwista, tłumacz, wydawca dzieł historycznych.

Ur. 2 czerwca 1803 na Wołyniu koło Krzemieńca. Wcześniej osierocony przez rodziców, uczył się w Liceum Krzemienieckim. Od 1821 studiował na Uniwersytecie Wileńskim historię oraz języki starożytne i nowożytne. W 1825 otrzymał stopień magistra na wydziale prawa i filozofii, po czym przeniósł się do Warszawy. Pracował w biurze dyplomatycznym. W 1826-1827 był współpracownikiem *Dziennika Warszawskiego*, pisując artykuły z ekonomii politycznej i historii. Po upadku powstania listopadowego w 1831 udał się do Paryża, gdzie przebywał do 1833. W 1832 wstąpił do Komitetu Narodowego Polskiego oraz do Towarzystwa Przyjaciół Postępu. W 1834 wyjechał do Szkocji i przebywał tam do 1848, utrzymując się z lekcji i prac literackich. W 1848 był w Paryżu. Zgłosił akces do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, następnie na początku sierpnia wstąpił do Legionu Mickiewicza i wyruszył do Włoch z grupą ochotników. W 1849 wrócił do Paryża. Od 1851 należał do Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Był nauczycielem w Szkole Polskiej na Batignolles. Po dwudziestu latach pobytu w Paryżu przeniósł się w 1871 w Poznańskie. Zmarł 14 lipca 1873 w Lubostroniu, w domu Leona Skórzewskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słownik dokładny polsko-angielski i angielsko-polski. Berlin 1849-1851.
2. Gramatyka języka angielskiego. Berlin 1850.
3. Dokładny słownik włosko-polski i polsko-włoski czerpany z najlepszych źródeł. Cz. 1-2. Berlin 1856-1857.
4. Gramatyka języka włoskiego zawierająca prawidła wydobyte z uwag nad przy-

kładami ze wzorowych włoskich pisarzy tudzież ćwiczeń z polskiego na włoski język. Paryż 1856. Wyd. nast.: Berlin 1859.

5. Grammaire de la langue polonaise contenant les règles appuyées sur les exemples tirés des meilleurs auteurs polonais, destinée principalement à l'usage des écoles polonaises à Paris. Berlin-Poz. 1861.

6. Słownik języka polskiego podług Lindęgo i innych nowszych źródeł wypraco-

wany. Berlin-Poz. 1866. Wyd. 2 Berlin 1873.

Artykuły ogłaszał w czasopiśmie: *Dzien. Warsz.* (tu m.in.: Wiadomości o stowarzyszeniach do wydobywania kruszców z kopalni meksykańskich. 1826 nr 14).

Przekłady

1. W. Scott: Kenilworth. Romans historyczny. T. 1-4. W-wa 1828. Wyd. nast.: W-wa 1874; uwspółcześnione przez I. Dołężal-Nowicką. W-wa 1949; toż Łódź 1958.

Rkps t. 2 w Ossol. sygn. 6187/I.

2. J. Lelewel: Analyse et parallèle des trois constitutions polonaises de 1791, 1807, 1815. Arras 1833.

3. J. Lelewel: Parallèle historique entre l'Espagne et la Pologne aux XVI, XVII et XVIII siècles. Paryż 1835. Fragm. przedr. *Revue du Nord* 1835.

4. J. Lelewel: Novosiltzov à Vilna ou guerre impériale avec les enfants et l'instruction. Épisode historique de 1824. Bruksela 1844.

5. J. Lelewel: Pologne renaissante ou histoire de la Pologne depuis sa chute. Wyd. w: *Histoire de Pologne*. T. 1. Paryż-Lille 1844.

6. J. Lelewel: Histoire de la Lithuanie et de la Ruthénie jusqu'à leur union définitive avec la Pologne conclue à Lublin en 1569. Paryż-Lipsk 1861.

7. M. T. Cycero: Mowy. T. 1-3. Paryż 1870-1871.

W t. 1 wstęp dat. Paryż, 3 maja 1870.

Dedykacja: Janowi hr. Działyńskiemu Tlumacz.

8. M. T. Cycero: Listów ... ksiąg ośmioro. T. 1-2. Poz. 1873.

W t. 1 wstęp dat.: Pisałem w Paryżu na początku roku 1871, podczas bombardowania tego miasta przez Prusaków.

9. M. T. Cycero: Pisma krasomówcze i polityczne. Poz. 1873.

Zawartość: Brutus, czyli o sławnych mówcach. (Odb. Poz. 1873); Mówca Brutusowi poświęcony. (Odb. Poz. 1873); O doskonałych mówcach. (Odb. Poz. 1873); O prawach. (Odb. Poz. 1873); Rozmowa o mówcy. (Odb. Poz. 1873); O Rzeczypospolitej.

10. K. Lach Szyrma: Kopernik i jego ojczyzna. Gniezno 1873.

11. M. T. Cycero: Pisma filozoficzne. Cz. 1-2. Poz. 1874-1879.

Zawartość: cz. 1: Badania akademickie; O najwyższym stopniu dobrego i złego; Rozmowy

tuskulańskie; O naturze bogów; cz. 2: O wróżeniu; O przeznaczaniu; O starości; O przyjaźni; O powinnościach; O wynalezieniu retorycznym.

Prace edytorskie

1. Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum... Paryż 1862.

Tu kilka słów Wydawcy. Dat. Paryż, 29 listopada 1861.

2. J. Lelewel: Historia polska do końca panowania Stefana Batorego. Wyd. w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 13. Poz. 1863.

3. J. Lelewel: Mowy i pisma polityczne. Dzieło pośmiertne przypisanymi pomnożone i wydane ... Wyd. w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 20. Poz. 1864.

4. Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 po rok 1690. Zebrał Albertrandy. T. 1-2. Berlin 1864.

5. J. Lelewel: Dzieje bibliotek i historia geografii i odkryć z dodaniem wielu notat i przypisów. Wyd. w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 16. Poz. 1868.

Listy i materiały

1. Do K. E. Wodzińskiego spomiędzy lat 1831-1837. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1008.

2. Do Aleksandra i Andrzeja Smolikowskich spomiędzy lat 1833-1856. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1057.

3. Do J. N. Janowskiego 5 listów z 1841-1845 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

4. Do dr A. Hłuszniewicza z 1845. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie sygn. 2552; zniszcz. 1944.

5. Do A. Mickiewicza z 8 sierpnia 1848. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 651.

6. Do L. Chodźki; do J. Lelewela; do L. Zienkowicza 2 listy z 1855, 1861. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428, 1265, 1627; zniszcz. 1944.

7. Do J. Lelewela z 1860. Rkps Bibl. Kórń. sygn. 1691.

8. Komitet Narodowy Polski. Zdanie sprawy. Ogl.: Całoroczne trudy Komitetu Narodowego Polskiego. Paryż 1831-1833. Rkps, jw. poz. 6, sygn. 1246.

9. Korespondencja Comité Central en faveur des Polonais. Rkps z 1831-1833;

akta rozmaite z lat 1831-1843. Rkps, jw. poz. 6, sygn. 402, 403, 404.

10. Protokoły posiedzeń zwyczajnych i nadzwyczajnych wewnętrznych Komitetu Narodowego Polskiego; akty ściągające się do wewnętrznych w Komitecie Narodowym zdarzeń; odezwy i korespondencje z 1832. Rkps, jw. poz. 6, sygn. 1239, 1240.

OPRACOWANIA

J. LELEWEL: Listy emigracyjne (1832-1861). Wyd. i wstępem poprzedziła H. Więckowska. T. 1-5. Kr.-Wr. 1948-1956. (Tu m. in. w t. 4 listów 8 do E. Rykaczewskiego z 1849-1860). — Przystąpienia do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Demokrata Pol.* 1847/48 s. 62. — E. K.: (J. Lelewel: Historia polska do końca panowania ... Rec.). *Czas* 1864 nr 91-93, 96. — (Relacje nuncjusów apostołskich ... Rec.). *Dzien. Lit.* 1864 nr 20. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — I. POLKOWSKI: Erazm Edward Rykaczewski. *Tyg. Ilustr.* 1873 nr 296. — Nekrologi: *Bibl. Warsz.* 1873 t. 3; *Warsz. Roczn. Lit.* 1873 Dział III. Oświata. (Wyd. 1874). — L. POWIDAJ; (M. T. Cyvero: Pisma krasomówcze i polityczne. Rec.). *Przegl. Pol.* 1873/74 t. 3. — F. F. SŁAWIŃSKI: Obliczenie wyrazów zawartych

w trzech słownikach: 1) Lindego, 2) w Wileńskim i 3) Rykaczewskiego. W-wa 1873. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — Wstęp w książce: M. T. Cyvero: Pisma filozoficzne. Cz. 2. Poz. 1879. (Tu biografia). — Rz. (S. RZĘTKOWSKI): (M. T. Cyvero: Leliusz, czyli o przyjaźni. Rec.). *Tyg. Mód i Powieści* 1893 nr 20. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. — W. MICKIEWICZ: Mémorial de la Légion polonaise créée en Italie par Adam Mickiewicz. T. 3. Paryż 1910 s. 421. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswiskiej. T. 1. W-wa 1929. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — N. GRUSS: Szkoła Polska w Paryżu. W-wa 1962. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964.

RYMARKIEWICZ JAN (1811–1889)

Krypt.: J. R.

Publicysta, historyk literatury.

Ur. 21 czerwca 1811 w Łobżenicy, pow. wyrzyski w Poznańskim, w rodzinie rzemieślniczej; syn Andrzeja i Marianny z Kryjańskich. Po ukończeniu miejscowej szkółki był w 1822-1825 uczniem wydziałowej szkoły we Wschowie pod kierunkiem Antoniego Poplińskiego. W 1825-1830 uczęszczał do Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu i jednocześnie zarabkował jako korepetytor. Wybuch powstania listopadowego przerwał mu naukę. Odbył kampanię i ranny pod Opolem dostał się do niewoli rosyjskiej. Kilka miesięcy przebywał w Mińszczyźnie, następnie wrócił w Poznańskie i pracował jako nauczyciel u Niegolewskich. W obawie przed więzieniem musiał opuścić Poznańskie w 1833 i zamieszkał w Trąbczynie w Królestwie jako nauczyciel domowy młodych Miączyńskich. W roli ich opiekuna znalazł się w 1836 w Berlinie. Tam zapisał się na uniwersytet jako słuchacz nadzwyczajny na wydziale prawa, później na wydziale filozoficznym. W 1840 korzystając z amnestii dla uczestników powstania osiadł w Czerniejewie w Poznańskim jako opiekun młodego Skórzewskiego. W ciągu tego roku przygotował pracę z zakresu historii polskiej (nie drukowaną), którą uniwersytet w Giessen uznał za doktorską. W 1841 zdał egzamin na nauczyciela szkół rządowych i został nauczycielem w gimnazjum Fryderyka Wilhelma w Poznaniu, gdzie wykładał język polski i francuski. W 1845 ożenił się z Wiktoria Ziolką. W 1845-1846 był naczelnym redaktorem *Gazety*

Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Po 1848 zaczął uczyć języka francuskiego i historii, a w 1851 języka polskiego w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny. Na stanowisku tym przebył do 1876, zdobywając wielkie uznanie i odznaczenia za pracę pedagogiczną. Równocześnie był bardzo czynnym publicystą i wybitnym działaczem społecznym z grupy Karola Marcinkowskiego. Był członkiem wielu towarzystw: Kasyna Polskiego, Towarzystwa Pomocy Naukowej, Towarzystwa Pedagogicznego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Oświaty Ludowej. Zmarł 18 października 1889 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nauka o narodowości, czyli etnologia. *Szkola Pol.* 1849 t. 1 i odb.

2. Über die Konjugation in Polnischen. Poz. 1852.

3. Nauka prozy. Poz. 1855. Wyd. nast.: wyd. 2 przerobione i powiększone pt. Nauka prozy, czyli stylistyka. Poz. 1863; wyd. 3 przerobione pt. Prozaika, czyli stylistyka prozy. Poz. 1868.

4. Poezje dla młodszego wieku z rozmaitych pisarzy zebrane. Poz. 1856; toż wyd. tyt.: Dodatek do wzorów prozy 1 stopnia zawierający poezje. Poz. 1856.

5. Wzory prozy na wszystkie jej rodzaje, stopnie i kształty. T. 1-3. Stopień 1-3. Poz. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 Stopień 1. Poz. 1860 (tu dołączone: Poezje dla młodszego wieku z rozmaitych pisarzy zebrane; nie jest to przedr. poz. 4); Stopień 2. Poz. 1863; Stopień 3. Poz. 1874; wyd. 3 Stopień 1. Poz. 1864; Stopień 2. Poz. 1871; wyd. 4 Stopień 1. Poz. 1869 (tu przedr. dodatku z wyd. 2. Stopień 1. Poz. 1860); wyd. 5 Stopień 1. Poz. 1874.

6. Lutnia Jana Kochanowskiego po zgonie tego wieszczka. Przyczynek literacki do piśmiennictwa Zygmuntońskich czasów, odczytany w gronie Koła Towarzyskiego na dniu 2 lutego 1857 roku. Poz. 1857. Wyd. nast.: pt. Lutnia Jana Kochanowskiego po zgonie swego mistrza ... Poz. 1880.

7. Książeczka Jadwigi albo Nawojki z XV wieku. Studium literackie. *Ateneum* 1876 t. 1 z. 2 i odb.

8. Pieśń świętojańska o Sobótce oceniona ... wedle wydania Jana Kochanowskiego u Andrzeja Piotrkowczyka w Krakowie R. P. 1617. *Ateneum* 1876 t. 4; wyd. osob. uzup. pt. Jana Kochanowskiego Pieśń świętojańska o Sobótce wedle wydania Andrzeja Piotrkowczyka R. P. 1619 objaśniona i oceniona ... Wyd. jubileuszowe. Poz. 1884; przedr. *Dzien. Poz.* 1884 nr 146-148.

Dedykacja w wyd. osob.: Jaśnie Wielmożnym Państwu Hrabioństwu Skórzewskim na Czerniejewie z wdzięcznością za przyjacielską goś-

cinność doznaną w ich domu w czasie wykonywania pracy niniejszej poświęca Autor.

9. Pieśń Bogu-Rodzica. *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* t. 10 (1878) i odb.

10. Kolebka, dom i grób Jana Kochanowskiego, czyli Sycyna, Czarnylas i Zwolen, jaki dziś przedstawiają widok? *Warta* 1879 nr 279-288; odb. Poz. 1880.

Dedykacja: Szanownemu Komitetowi przygotowującemu obchód trzechsetnej rocznicy śmierci Jana Kochanowskiego poświęca prace niniejszą Autor.

11. Rozbiór krytyczny pieśni „Bogurodzica” napisał dr Antoni Kalina. Lwów nakł. Spasowicza 1880. Przejrzał ... *Warta* 1880; odb. Poz. 1880.

12. Zjazd Długoszowy krakowski roku 1880, opowiedziany w pogadance listowej. *Warta* 1880; odb. Poz. 1880.

Dedykacja: Kochanej wnuce Anielci na pamiątkę Dziad.

13. Kochanowski jako twórca Pieśni świętojańskiej o Sobótce. Odczyt ... Poz. 1884.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Ateneum* (1876), *Dzien. Poz.*, *Gaz. Wielkiego Księstwa Poz.* (tu artykuły wstępne w okresie red. 1845-1846), *Goniec Pol.*, *Kur. Poz.*, *Niewiasta* (tu: Wolność czy szlachetność? (Wspomnienie z niewoli wojskowej). 1862 nr 13. Wiara i narodowość. 1863 nr 2-4), *Orędownik Nauk.* (tu: O jedności słowiańskiej. 1841 nr 31), *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* (1878), *Rok* (tu: Pojęcie narodowości. 1843 t. 4), *Szkola Pol.* (1849-1850), *Tyg. Lit.* (tu: Koniec średniowiecznej dążności w historii polskiej. 1840 nr 31-32; O kursie literatury niemieckiej Libelta. 1841 nr 21; Fragment ze sprawozdania o prelekcjach poznańskich. 1842 nr 13), *Warta* (1879-1880).

Prace edytorskie

1. K. Miaskowski: Zbiór rytmów... wiadomością o życiu i pismach Miaskowskiego opatrzoney. Cz. 1-2. Poz. 1855. Wyd. poprawione i rozszerzone Poz. 1885.

2. J. Kochanowski: *Pieśń świętojańska o Sobótce*. Wyd. zob. *Twórczość* poz. 8.

Listy

1. Do A. Cieszkowskiego listy z 1849-1853. Rkpsy znajdowały się w Arch. w Wierzenicy. Fragm. ogł. F. Stachowski; J. Rymarkiewicz..., zob. *Zarys monograficzny*.

2. Do T. Lenartowicza z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

3. Do T. Działyńskiego z 1860. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VIII t. 1.

4. Do S. E. Koźmiana z 1869. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

5. Do J. Łepkowskiego z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3156.

OPRACOWANIA

Zarys monograficzny: F. STACHOWSKI: Jan Rymarkiewicz, znakomity pedagog i uczonec poznański (1811-1889). Przyczynek do dziejów Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. (Z przedmową A. Wojtkowskiego). Poz. 1939 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 10.

T. SIEROCIŃSKI: (Über die Konjugation in Polnischen. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1854 t. 4. — (Nauka prozy. Rec.): *Gaz. Warsz.* 1855 nr 323; Ig. B. (BOCZYLIŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 4; *Czas* 1867 nr 247; *Dzienn. Lit.* 1867 nr 46; (A. WIŚLIŃSKI): Z redakcyjnego stołu. *Przeł. Tyg.* 1868 nr 15. — I. N. NIEMOJOWSKI: Wspomnienia. Powst. 1865. Wyd. S. Pomarański. W-wa 1925. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — (Wzory prozy... Wyd. 4. Rec.). *Szkola* (Lw.) 1869 Dod. s. 288-289. — W. NEHRING: (Książeczka Jadwigi... Rec.). *Archiv für Slavische Philologie* t. 1 (1876) s.

460-465. — R. L.: (Kolebka, dom i grób J. Kochanowskiego... Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 9 nr 223. — (J. Kochanowskiego *Pieśń świętojańska o Sobótce... wedle wyd. A. Piotrkowczyka. Rec.*): L. T. (TATOMIR). *Przew. Nauk. i Lit.* 1884; W. NEHRING. *Archiv für Slavische Philologie* t. 8 (1885) s. 517-523; A. KALINA. *Przeł. Powsz.* 1885 t. 1 i odb.; eli (J. TRETIAK?). *Kraj* (Petersb.) 1885 nr 22. — Nekrologi: P. CHMIEŁOWSKI. *Kur. Codz.* 1889 nr 292; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1889 t. 14 nr 357; S. K. (KRZEMIŃSKI). *Kłosa* 1889 t. 2 nr 1274; *Ateneum* 1889 t. 4; *Goniec Wielkop.* 1889 nr 242; *Kronika Rodz.* 1889 nr 21. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzienn. Poz.* 1889; wyd. osob. cz. 5. Poz. 1889; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 2. W-wa 1957. — S. MIECZYŃSKI: *Poradnik dla samouków. Cz. 2. W-wa 1899.* —

L. REGOROWICZ: *Zarys dziejów Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Poz. 1923.* — A. WOJTKOWSKI: *Historia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Poz. 1928 s. 239-240, 252-253.* — A. WOJTKOWSKI: *Udział Wielkopolski w powstaniu listopadowym. Lw. 1930.* — C. ZGORZELSKI: *Sycyna, Czarnolas i Zwolen* w opisach wędrówek po kraju. *Alma Mater Vilnensis* z. 9 (1930). — A. SZYPERSKI: *Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934.* — E. SŁABECKA: *Dzieje Gazety Wielkiego Księstwa Poznańskiego w latach 1815-1865 z uwzględnieniem biografii redaktorów. Kronika M. Poz. 1935 nr 4.* — A. KOEHLERÓWNA: *Biblioteka poznańskiego uczonego prof. J. Rymarkiewicza. Kur. Poz. 1937 nr 13.* — A. WOJTKOWSKI: *Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938 s. 211-212.* — J. MACIEJEWSKI: *Nieznany pierwodruk i nieznany adresat wiersza J. Słowackiego. Pam. Lit. R. 44 (1953) z. 1/2.* — Z. GROT: *Przypisy w książce: M. Motty: Przechadzki po mieście. T. 2. W-wa 1957.*

RYPIŃSKI RADWAN ALEKSANDER (ok. 1811—ok. 1885)

Pseud.: AUTOR SIERŻANTA; AUTOR SIERŻANTA I DWÓCH OBJAWIEŃ.

Poeta, tłumacz.

Ur. ok. 1811 we wsi Kukowiaczyn pod Witebskiem. Pochodził z zamożnej rodziny szlacheckiej. Po ukończeniu szkół w Witebsku wstąpił do szkoły podchorążych w Dyneburgu; tam zaskoczył go wybuch powstania listopadowego. Należał do grupy kilku uczniów, których komenda podchorążówki wysłała pod konwojem do armii generała I. Dybicza. Po drodze konwojowani trafili w Dziśnie na miejscowy ruch zbrojny, stoczyli potyczkę z podjazdem kozackim i dotarli do korpusu generała Antoniego Gielguda. Rypiński prawdopodobnie z korpusem Gielguda przeszedł granicę pruską, po czym

udał się do Francji. Przebywając w Awinionie należał do Rady Zakładu. Później osiedlił się w Paryżu. Był tam czynnym członkiem Towarzystwa Literackiego Polskiego, gdzie dał się poznać jako znawca folkloru białoruskiego. Przez krótki okres należał do Koła Towiańskiego. Ok. 1850 przeniósł się do Anglii. Osiedlił w Londynie, gdzie założył drukarnię i księgarnię oraz udzielał lekcji matematyki, języków i rysunków. Ok. 1860, korzystając z amnestii po śmierci cara Mikołaja I, powrócił w strony rodzinne. Zmarł podobno ok. 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Białoruś. Kilka słów o poezji prostego ludu tej naszej polskiej prowincji: o jego muzyce, śpiewie, tańcach etc. Czytano na posiedzeniu Towarzystwa Literacko-Polskiego w Paryżu r. 1839 mca listopada 21 dnia. Paryż 1840. Wyd. nast.: Poz. 1853.

Dedykacja: Pierwszemu z kmiotków białoruskich, co się najprzód czytać, a zatem mówić i myśleć po polsku nauczy, tę moją bląhą pracę w dowód wysokiego uwielbienia i szacunku poświęcam i dla niego drukuję — Autor.

2. Wiersz improwizowany do generała Dembińskiego. Londyn 1852. Przedr. zob. poz. 6.

3. Niaczyścik. Ballada białoruska. Wyd. zob. poz. 6; wyd. osob. Poz. 1853. Wyd. 2 b. m. r.

4. Sierżant filozof. Lejenda albo sen o przechodzeniu dusz. (Pogańskie metempsychosis). Zabytek z dawnej wojenki. Dat. Londyn 1853. Wyd. zob. poz. 6; odb. Londyn 1854. Wyd. nast.: Londyn 1856 (tu razem przekł. ang.).

Przekł. ang.: H. J. Daniel: The Sergeant Philosopher. Londyn 1856 (razem z tekstem polskim, jw.).

5. Wiersz do księcia A. Czartoryskiego przy uczcie danej mu w Londynie na St. James Street przez Grono Historyczne Polskie dnia 11 lipca 1853. Wyd. zob. poz. 6; odb. Londyn 1853.

6. Poezje ... pisane na pielgrzymstwie (z muzyką i rycinami). Londyn 1853.

Zawartość: m. in. poz. 2, 3, 4, 5; Moje trójdźwięki, czyli triolety. Ustęp pamiętce T. Zana poświęcony; Przekłady.

7. Nasze więc górą! Śpiew historyczny. Dat. Londyn 1853 w dwudziestą trzecią rocznicę 29 listopada. Wyd. pod krypt.: Napisał Autor Sierżanta i Dwóch objawień, nauczyciel matematyki, rysunku i języków w Anglii. Londyn 1857, w odtłoczni własnej napiszący.

8. Dwoje objawień. Poemat dziejowy. Epizod z ostatniej wojny sprzymierzonych państw zachodnich przeciw Rosji. Dat. Londyn 1855 d. 23 grudnia, przy

pożegnaniu płatnika Kozaków naszych, odjeżdżającego do Turcji. Wyd. Londyn 1857.

9. Kilka pieśni okolicznościowych. Londyn 1857.

Zawartość: Tren narodowy w rocznicę zgonu śp. lorda Coutts Dudley Stuart, niezmordowanego obrońcy i przyjaciela sprawy polskiej w Anglii; Kongres wiedeński z roku 1815. Anegdotka; Głośne poszepty. Omanka-Mazurek; Wiersz do pułkownika Krystyna Łacha Szyrmy, prezesa Grona Historycznego Polskiego w Londynie, przy przyjacielskiej uczcie danej mu przez członków tegoż Grona ... Londyn, 3 maja 1856, po najniegodziwszym ukończeniu narad kongresu paryskiego. (Odb. Londyn 1857).

Przekłady

1. A. Puszkina: Rusalka. Przekł. powst. 1827. Wyd. zob. Twórczość poz. 6; przedr. M. Toporowski: Puszkina w Polsce. W-wa 1950.

2. J. C. Ferguson: Polska, poemat. Londyn 1852. Przedr. zob. Twórczość, poz. 6.

Dedykacja: Lordowi Dudley-Coutts Stuart, członkowi parlamentu, przesowi Towarzystwa Literackiego Przyjaciół Polski, w hołdzie podziwiania tę pracę, za przyzwoleniem, najuniższej poświęcił Autor.

3. T. Moore: Raj i Peri. Poemat wyjęty z Lalli-Ruk. Poezje. Londyn 1852. Przedr. zob. Twórczość, poz. 6.

4. T. Moore: Zakwefiony prorok Korasami. Dat. Tottenham 1854. Wyd. Londyn 1857.

Listy

1. Do wydawców La Pologne Illustrée list z lat między 1833-1850. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1059.

2. Listy do różnych osób, m. in. A. Chodźki, K. Ostrowskiego, W. Mazurkiewicza, oraz materiały dot. pobytu i działalności we Francji znajdowały się w Zbiorach Raperswilskich i Zbiorach Bati-gnolskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. STRASZEWICZ: Les Polonais et les Polonaises de la révolution du 29 no-

vembre 1830. Paryż 1832. — A. MICKIEWICZ: List do A. Rypińskiego z 29 maja 1842. Ogl. M. Reiter w: *Dziela wszystkie*, T. 11. Lw. 1911-1913 i wyd. nast. — T. KROSNOWSKI: *Almanach historique ou souvenir de l'émigration polonaise*. Paryż 1846. — *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — Ż. WYWIĄŁKOWSKI: *Czcionkarnie ...* W-wa 1881. — Kronika literacko-artystyczna. *Kraj* 1886 nr 3. — B. LIMANOWSKI: Stanisław Worcell. Kr. (1910); wyd. 2 W-wa 1949. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów

Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Bagnolskie. W-wa 1933. — M. TOPOROWSKI: *Puszkini w Polsce*. Zarys bibliograficzno-literacki. W-wa 1950. — F. GERMAN: *Jeszcze w sprawie stosunku Mikołaja Gogola do zbioru pieśni ludowych Zoriana Dołęgi Chodakowskiego*. List do redakcji. *Pol. Sztuka Lud.* 1952 z. 6. — J. KRZYŻANOWSKI: „*Tyrteusz polski*” i *dekabryści*. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego* 1954 nr 2. — A. BIERNACKI: *Problematyka folkloru w drobnych utworach Mickiewicza*. W zbiorze: *Ludowość u Mickiewicza*. W-wa 1958. — J. KRZYŻANOWSKI: *Literatura ludowa w prelekcjach paryskich*. Tamże. — L. GOCEL: *Drukarnia polska na emigracji (1832-1862)*. *Kwart. Prasoznawczy* 1958 nr 1/2.

RZEWUSKI HENRYK (1791—1866)

Pseud. i krypt.: JAROSZ BEJLA; H. R.; H. HR. R.; RAJMUND HRECZKA; WOJCIECH RYBKA; SEWERYN SOPLICA, CZEŚNIK PARNAWSKI; STARY SZLACHCIC LITEWSKI; TETERA PETRONIUSZ; TETEROWIANIN.

Powieściopisarz, publicysta.

Ur. 3 maja 1791 w Sławucie na Wołyniu; syn Adama Wawrzyńca, kasztelana witebskiego, i Justyny z Rdułtowskich. Pochodził z rodziny magnackiej. Uczył się rok w konwiktie karmelitów w Berdyczowie, trzy lata w instytucie wychowawczym księdza Nicole w Petersburgu i rok (1806-1807) prywatnie w Krakowie. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego wszedł do służby wojskowej i w kampanii 1809 dosłużył się stopnia porucznika. W 1810-1811 był w Szwajcarii. Po powrocie przebywał pewien czas w Krakowie, potem na Wołyniu i w Petersburgu. W 1818-1822 był członkiem masonerii, m. in. organizował lożę „Orzeł Biały” w Petersburgu. W 1818 wyjechał powtórnie za granicę. Zwiedził Niemcy, Francję, Włochy, Anglię i Turcję. Najdłużej przebywał w Paryżu, gdzie przez trzy lata uczęszczał na uniwersytet na wydziały filozofii, prawa i literatury. W 1823 wrócił na Wołyń. W 1825 odbył wycieczkę na Krym, w której wziął udział również Adam Mickiewicz. W tymże roku stracił ojca. W 1826 ożenił się z Julią Grocholską i wyjechał do Petersburga, gdzie przebywał do 1829. W 1829-1832 przebywał we Włoszech; w Rzymie ponownie spotkał się z Mickiewiczem. Po powrocie do kraju osiadł w Cudnowie i został marszałkiem powiatu żytomierskiego. Urząd ten piastował do 1836. W 1840-1850 był stałym współpracownikiem *Tygodnika Petersburskiego* i przewodził tzw. koterii petersburskiej (tygodnikowej). W 1845-1849 przebywał w Petersburgu. W 1850 przeniósł się do Warszawy i został urzędnikiem do szczególnych poleceń przy namiestniku Iwanie Paskiewiczzu. W 1851 założył subsydiowany przez rząd carski *Dziennik Warszawski* i sam go redagował do 1856. W 1852 został radcą dworu, w 1853 otrzymał odznaczenie za dwudziestoletnią nieskazitelną służbę i wreszcie został mianowany rzeczywistym radcą stanu. Od 1856 przebywał w Cudnowie na Wołyniu. W 1857 podróżował do Francji. W 1865 był w Dreźnie. Zmarł w Cudnowie 28 lutego 1866.

Siostra Rzewuskiego Ewelina Hańska została w 1850 żoną Honoriusza Balzaka.

TWÓRCZOŚĆ

1. (Traktacik o wojnie i filozofii, wpi-sany do albumu H. Ankwiczówny. Inc. :) Przekonany jestem, że co najwięcej sprzy-ja rozwinięciu się wielkich ludzi, to wojna i filozofia ... Powst. Neapol 1832. Ogl. J. Siemieński: Ewunia. Lw. 1888 s. 97-106.

2. Pamiętki J Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Powst. 1830 (?) -1840. Wyd. t. 1-4 z przedmową S. Wit-wickiego. Paryż 1839-1841.

Wyd. nast.: fragm. ogl.: *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 17, 19-21; 1840/41 nr 44-45; *Przegł. Dziejów Pol.* 1840 cz. 4; *Athenae-um* 1841 t. 3, 6; *Dzien. Dom.* 1841 nr 7-9; *Dzien. Mód Paryskich* 1841 nr 13; *Rusalka* 1841; całość: wyd. 2 z przedmo-wami S. Witwickiego i S. Ropelewskiego. T. 1-2. Paryż-Berlin 1841-1844; fragm. przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1842 nr 34-35; całość przerobiona dla cenzury pt. Pami-ątki starego szlachcica litewskiego. T. 1-2. Wil. 1844-1845; pt. Pamiętki J Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. 3 sprostowane i pomnożone wg własnoręcznego rękopismu autora. T. 1-2. Lw. 1852; pt. Opowiadanie starca przez Autora Listopada. T. 1-2. W-wa 1854; fragm. przedr. *Przyj. Dom.* 1855 nr 5-8; pt. Opowiadania starego szlachcica. Zupelne wydanie z własnoręcznego rękop-isma autora. T. 1-2. Drezno 1857. (Na okładce tyt.: Pan Soplica); pt. Pami-ątki J Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. nowe powiększone. Lipsk 1868 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 53; pt. Pamiętki JMci Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Cz. 1-8. Paryż 1868 *Bibl. Lud. Pol.* 43-50; pt. Pamiętki starego szlachcica litewskiego. W-wa 1877 *Bibl. Najcenniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; pod tymże tyt. zob. Wyd. zbior. poz. 1; pod tymże tyt. t. 1-3. W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* t. 88-90; pt. Pamiętki pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. nowe pomnożone. Lipsk 1900 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 53; oprac. C. Kędzierski. T. 1-2. Poz. 1917 *Bibl. Powieści* 1-2;

pt. Pamiętki Soplicy. W-wa 1922 *Wielka Bibl.* nr 13; fragm. pt. Z pamiętników Soplicy. W-wa 1925 *Bibl. Domu Pol.* R. I t. 7; pt. Pamiętki J Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Złoczów 1926 *Bibl. Powsz.* 489-496; pt. Pamiętki Imci Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wybór oprac. Z. Ży-gulski. Lw. 1926 *Nasza Bibl.* nr 4; pt. Pamiętki Soplicy. Z autografu wyd. Z. Szwejkowski. Kr. 1928 *BN I*, 112; W-wa 1930; pt. Pamiętki J Pana Sewe-

ryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Cz. 1-3. Poz. 1935 *Bibl. Dzien. Poz.* nr 4-6; pt. Pamiętki Imci Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wstępem po-przedził prof. S. Stroński. Londyn (1955); pt. Pamiętki Soplicy. Oprac. Z. Lewi-nówna, wstępem poprzedziła M. Żmi-grodzka, ilustr. A. Uniechowski. W-wa 1961.

Kopia fragm. (4 opowiadania) z licz-nymi poprawkami autora znajdowała się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1536; zhiszcz. 1944.

Utwór zawiera 25 opowiadań. Pierwsze wyd. zawierały 20 opowiadań. Wyd. różnią się między sobą tekstem, ilością opowiadań i ich układem. Niektóre opowiadania wyd. osob.:

Pan Wołodkowicz. Paryż 1841.

W serii *Biblioteczka „Chłopa Polskie-go”* pt. Pamiętniki J Pana Seweryna So-plicy, cześnika parnawskiego:

Błogosławiona Anna z Omiecińskich. W-wa 1907 *Biblioteczka... VII*. Kazanie konfederackie. W-wa 1907 *Biblio-teczka... IV*.

Klasztor surlański. W-wa 1907 *Biblio-teczka... V*.

Książ Marek. W-wa 1907 *Bibliotecz-ka... I*.

Pan Bielecki. W-wa 1907 *Biblioteczka... VI*.

Pan Dzierżanowski. W-wa 1907 *Biblio-teczka... III*.

Pawlik. W-wa 1907 *Biblioteczka... VIII*. Sawa. W-wa 1907 *Biblioteczka... II*.

W serii *Biblioteczka Uniwersytetów Ludowych* z podtytułem: (Z pamiętek J Pana Seweryna Soplicy):

Kazanie konfederackie. — Książ Marek. W-wa 1907 *Biblioteczka... 28*; wyd. 2 W-wa 1917.

Sawa. — Pan Borowski. W-wa 1907 *Bi-blioteczka... 30*; wyd. nowe W-wa (1917).

Tadeusz Rejtan. W-wa 1907 *Bibliotecz-ka... 29*; wyd. nowe W-wa 1918.

Przeróbka: Pamiętki starego szlachcica według pierwowzoru ułożone dla młodzieży przez J. Laskarysa. Ozdobione 15 drzeworytami ry-sunku A. Zaleskiego. W-wa 1883.

Cześć nakładu z inną kartą tyt. b. r.

Przekł. franc.: W. Mickiewicz: Les Récits d'un vieux gentilhomme polonais. Ilustr. B. Za-leski, E. M. Andrioli. Paryż 1866.

Przekł. niem.: Ph. Löbenstein: Denk-würdigkeiten des Pan Severin Soplica. Lipsk (1876) *Universal Bibliothek* nr 701-704.

Przekł. ros.: Petersb. 1851? — Kirkow: Wspominanie Siewierina Soplicy. (Wiad.: *Golos* 1880 nr 236).

Przekł. serbsko-chorwacki: S. Spa-nić: Pan Borowski. (Iz uspomena Severina Sop-lice). Čitanka iz slov. književnosti. 1896.

3. Uwagi o dawnej Polsce przez starego szlachcica Seweryna Soplicę, cześnika parnawskiego, napisane 1832 roku. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 5917.

Rkps cz. 1-2 zawiera wzmiankę, że treścią cz. 3 będzie rozprawa o polskim prawodawstwie. Fragm. ogł. pt. O dawnych i teraźniejszych prawach polskich słów kilka. *Czas* 1855 nr 140-189; odb. Kr. 1855.

4. (Myśli o rozwoju kultury i cywilizacji). Powst. po 1832. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6040.

5. O stosunkach literatury z historią. Powst. 1834. Autograf Bibl. Nar. sygn. II 6047; kopia współczesna Bibl. Nar. sygn. II 6048.

Autograf z licznymi poprawkami autora, które nie zostały uwzględnione w kopii współczesnej.

Dedykacja na kopii współczesnej: Jaśnie Wielmożnemu Adamowi hrabi Rzewuskiemu, adiutantowi skrzydłowemu najjaśniejszego pana, pułkownikowi jazdy, bejowi Państwa Ottomańskiego, kawalerowi wielu orderów rosyjskich i zagranicznych, kochanemu bratu.

6. O autorach nowych szkoły filozofii katolicko-statystycznej. Hrabia de Maistre, vicerabia de Bonald, ksiądz La Mennais. Powst. 1835. Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6053.

7. Mieszaniny obyczajowe przez Jarosza Bejłę. Powst. 1839. Wyd. t. 1-2. Wil. 1841-1843. Fragm. pt. Bardowie polscy — przedr. *Lwówianin* 1842 z. 7.

Fragm. rkpsu Bibl. Krasińskich sygn. 767; zniszcz. 1944.

Dalszy ciąg Mieszaniny Jarosza Bejły. Powst. w końcu 1841. Rkps Bibl. Krasińskich sygn. 3339; zniszcz. 1944.

Autorstwo Rzewuskiego niezupełnie pewne; możliwe, że „Dalszy ciąg” jest mistyfikacją.

8. Historia cywilizacji ludzkiej. Ukończona w 1840. Fragm. ogł. pt.: O prawidłach cywilizacji narodów. *Athenaeum* 1841 t. 4; Cywilizacja i religia. *Dzien. Warsz.* 1851 nr 20-52 (z przerwami); całość ze zmianami redakcyjnymi pt. Próbkki historyczne. Dzieło pośmiertne ... Z przedmową Bolesławity (J. I. Kraszewskiego). Wyd. Paryż 1868; też wyd. nast. Paryż b. r. (?).

Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6045.

9. Listopad. Romans historyczny z drugiej połowy XVIII wieku. Fragm. czytany w Cudnowie w 1839; całość czytana na kontraktach kijowskich w 1842. Ogł. fragm. *Tyg. Petersb.* 1845 nr 25-26, 28; całość *Tyg. Petersb.* 1845 nr 50 - 1846 nr 70 (z przerwami); wyd. osob.

t. 1-3. Petersb. 1845-1846. Wyd. nast.: Wyd. nowe poprawne we 2 tomach. Wil. 1848; Wil. 1862; W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior. t. 1-5. W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* 66-70; Lw.-Złoczów (1906) *Bibl. Pozysz.* 546-555; z przedmową Z. Szweykowskiego. T. 1-2. Poz. 1922; oprac. K. Wojciechowski. Kr. 1923 *BN I*, 61; też wyd. 2 Lw. 1936; oprac. J. Grabowski. Grudziądz 1925 *Bibl. Czytelników Gaz. Grudziądzkiej*; wyd. skrócone W-wa 1938 *Bibl. Kur. Pol.* 115.

Rkps Ossol., podarowany przez autora w 1846, sygn. 901-903.

Fragm. pierwowzoru z tomu 2 ogł. S. Szczotka: Pierwsza redakcja „Listopada” Rzewuskiego. *Pam. Lit. R.* 33 (1936) z. 4 i odb.

Przekł. ang.: (wg przeróbki niemieckiej) 1857.

Przekł. czeski: F. L. Vorlíček. Praga 1854; wyd. 2 Praga 1872.

Przekł. niem.: ?

Przekł. ros.: A. Afanasjew Guzbinskij. Petersb. 1873.

10. Teterowianki, czyli listy powiatowe. Przez Rajmunda Hreczkę. Powst. ok. 1843. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6052.

Utwór nie był drukowany. Składa się z 15 listów, tworzących razem rozprawę społeczno-obyczajową. Jest to odpowiedź na krytykę, z jaką spotkały się Mieszaniny obyczajowe (por. poz. 7).

11. Kilka słów o filozofii. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 10, 11, 13, 15-16, 18; Kalejdoskop filozoficzny. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 23-25, 29, 31-32, 36, 39, 54, 56, 58, 62, 64-65; razem wyd. osob. pt. Głos na puszczy. Próbkki moralne i polityczne. Petersb. 1847.

Dedykacja (w wyd. osob.) w formie listu do Ignacego Turkuła.

12. Paź złotowłosa, czyli wieczory sułtana. Ukończone 1847. Ogł. fragm. *Świt* 1857 nr 32-62 (z przerwami); całość wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1858.

13. Zamek krakowski. Romans historyczny z wieku XVI. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 49/50 - 1848 nr 91 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. Petersb. 1847-1848. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione. T. 1-2. Petersb. 1853; W-wa 1875 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; Poz. 1885; W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol. t.* 92-96.

Dedykacja: Księdzu Ignacemu Hołowińskiemu, rektorowi Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej, ofiarowane jako dar wdzięczności i przyjaźni.

Przeróbka: Zamek krakowski. Powieść historyczna z XVI wieku. Opracował dla młodzieży P. Trzcíński. T. 1-2. W-wa 1902 *Bibl. dla Młodzieży*; toż dwa tomy w jednym. W-wa 1903.

Przekł. niem.: Bachmann. Berlin (1875?).
Przekł. ros.: Krakowski zamek. Petersb. 1860 Dod. do: *Biblioteka dla czytelnika* nr 9; wyd. nast. Petersb. 1875.

14. Rzecz o dawnych i teraźniejszych prawach w Polsce. Powst. ok. 1850. Ogł. pt. O dawnych i teraźniejszych prawach polskich słów kilka. *Czas* 1855 nr 140-189 (z przerwami); odb. Kr. 1855.

Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6044; inny rkps Bibl. Czart. sygn. 3963; autograf Bibl. Krasíńskich sygn. 756; zniszcz. 1944.

Dedykacja: To pisemko jako pamiątkę najszczerzej przyjaźni Deotymie ofiaruje Autor.

15. Nie-bajki. Powieści luźne. Wyd. zob. poz. 19 t. 7; odb. T. 1. Petersb. 1850.

Zawartość: Wstęp. (*Tyg. Petersb.* 1849 nr 61); P. Kwitkiewicz. (*Tamże* nr 67-68); Ja gore! (*Tamże* 1850 nr 3-4); Doktor. (*Tamże* nr 12-14; przedr. *Tyg. Lw.* 1850 nr 28); Kto lepiej wypije. (*Tamże* nr 15, 17; przedr. *Tyg. Lw.* 1850 nr 30-31); Upominek duchów. (*Tamże* nr 25); Wzbożenie. (*Tamże* nr 33-34); Zamek w Szwecji. (*Tamże* nr 59-60).

Tom 2 nie wyd. Dalsze 6 opowiadań ogł. *Tyg. Petersb.* 1851: Odmłodnienie — nr 48/49; Karzeł opiekun — nr 52-53; Żywi i umarli — nr 57; Koty — nr 58-59; Kartownicy — nr 74; Pan Dubrawski — nr 76-77.

Dedykacja w wyd. z 1850: Jaśnie Wielmożnej Aleksandrze z hrabiów de Laval hrabini Kossakowskiej, łowczycowej wielkiej litewskiej, poświęca Autor.

16. Adam Śmigielski, starosta gnieźnieński. T. 1-2. Wyd. zob. poz. 19 t. 5-6; odb. Petersb. 1851. Wyd. nast.: W-wa 1875 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; W-wa 1910.

Dedykacja w formie listu: Zmarłym: Konstantemu Jaroszyńskiemu i Teofilowi Bukarowi. Żyjącym: księdzu Ignacemu Hołowińskiemu, Michałowi Grabowskiemu i Józefowi Kraszewskiemu... Waszym sługą i przyjacielem Autor Listopada.

Przekł. niem.: Berlin 1859.

17. Dentysta. Powieść głęboko filozoficzna, mogąca służyć na dowód, że i my w psychologii, estetyce i historiozofii niepoślednie zajmujemy miejsce. Ułożona za pomocą przyjaciół przez Wojciecha Rybkę, magistra filozofii powiatowej, autora uwag nad duchem pism ojca Bronisława. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

18. Jedno wspomnienie mojej młodości. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

19. Pisma. T. 1-7. Petersb. 1851.

Zawartość: t. 1-2: poz. 23; t. 3-4: poz. 22; t. 5-6: poz. 16; t. 7: poz. 15.

20. Rycerz Lizdejko. Powieść z czasów panowania Jana Kazimierza. T. 1-3. W-wa 1851-1852. Wyd. nast.: W-wa 1877 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* t. 108-112;

Dedykacja w formie listu: Do prenumeratorów Dziennika Warszawskiego.

Przeróbka: Tajemniczy rycerz. Opowiadanie z czasów panowania Jana Kazimierza. W-wa 1915; wyd. nast. oprac. S. Nyrtyc. W-wa 1934 *Wyd. Księgarni Popularnej* 87.

21. Stanisław Otwinowski. Wyciąg z chroniki sandomierskiej pisanej roku 1511, a złożonej w archiwum kapitulnym kolegiaty klimuntowskiej. *Czas* 1851 nr 38; wyd. osob. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

22. Teofrast polski. T. 1-2. Wyd. zob. poz. 19 t. 3-4; odb. Petersb. 1851.

Dedykacja w formie listu: Do Leona Trypolskiego, dobrego mojego przyjaciela.

23. Wędrowki umysłowe. T. 1-2. Wyd. zob. poz. 19 t. 1-2.

Dedykacja w formie listu: Do Michała Grabowskiego ... Autor.

24. Zaporozec. Powieść. Powst. 1851. Ogł. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 139 - 1854 nr 2; wyd. osob. t. 1-4. W-wa 1854. Wyd. nast.: W-wa 1877 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; *Lw.-Złoczów* (1912) *Bibl. Powsz.* 891-900a; *Łódź* 1938 *Bibl. Echa Pol.*

Przekł. czeski: F. L. Vorlíček: Samuel Zborovský. Hejtman kozaków zaporożskich. Historycký roman z XVI věku. T. 1-2. Praga 1856.

25. Zawód sprawiedliwego, czyli łaska, pokusa, upadek, żal i śmierć. Kolęda teologiczno-mistyczno-komiczno-dramatyczna. Przedstawiona w dzień Bożego Narodzenia w Collegium Neophytorum Argentyńskim. Wr. 1472. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

26. List z Warszawy I-X. T. 1. Powst. 1856. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6043.

27. Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. T. 1-3. Petersb.-Mohylew 1856-1857; c. d. pt. Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego od roku 1786 do 1815. T. 1-5. W-wa 1857. Wyd. nast. części pierwszej: oprac. H. Mościcki. W-wa 1934.

Przekł. ros.: *Dawnaja i nowaja Rossija* 1880.

28. (Wspomnienia z podróży do Francji w r. 1857). Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6042.

29. Agnieszka. T. 2. Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6037.

Fragment powieści.

30. (Fragment rozprawy z dziejów sądownictwa polskiego). Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6051.

31. Marzenia mieszkańca brzegów Teterowa. Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6038.

Zawartość: Myśl; Historia; O epokach krytycznych cywilizacji.

32. Myśli przelotne Teterowianina. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6041.

33. O duchu ofiary. Kopia rkpsu Bibl. Kórn. sygn. 1177.

34. Otia domestica. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6050.

Zawartość: Literatura; Historia.

35. (Powieść bez tytułu, inc.:) Dziś 29 września anno domini 1842 ... Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6049.

Powieść pisana w formie pamiętnika. Utwór nie dokończony.

36. (Rozprawa o rodzajach i cechach charakterystycznych powieści w literaturach różnych narodów). Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6039.

Rkps bez tytułu, możliwe, że to „Uwagi o romansie”.

37. Uwagi nad naszym obecnym stanem. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6046.

Zawartość: Postęp; O urzędach; Namiestnik; Społeczeństwo obecne; Wychowanie i nauki

Rkps pierwotnie składał się z 4 zeszytów, z których zachowały się trzy (1, 2, 4).

Ponadto drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1841, 1847), *Czas* (1851, 1855; tu m. in.: Kartownicy. Powiastka. 1851 nr 242), *Dzien. Dom.* (1841), *Dzien. Mód Paryskich* (1841), *Dzien. Warsz.* (red. 1851-1856; tu m. in.: Wyjutki z pamiętek kasztelanica W. 1851 nr 6-9; Wspomnienia z XVIII wieku. 1851 nr 140, 142, 144, 147, 259-260; Listy z Warszawy. 1852-1853), *Gwiazda* (tu: Wyjutek z mojej podróży do Włoch. 1846), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1855, 1856, 1857), *Lwowianin* (1842), *Motyl* (1830), *Pielgrzym* (1846), *Polska* (1849), *Przeł. Dziejów Pol.* (1840), *Przeł. Powsz.* (Drezno; tu: Azja i Europa. 1866 z. 1), *Przyj. Dom.* (1855), *Przyj. Ludu* (1839-

-1841), *Roczn. Lit.* (tu: Wypis z archiwów domu hrabiów Unruków. 1846), *Rozmaitości* (Lw.; 1842), *Rusalka* (1841), *Świt* (1857), *Tyg. Lw.* (1850), *Tyg. Petersb.* (1840-1851; tu m. in.: Dzieje społeczne. List 1-2. 1848 nr 97 - 1849 nr 1).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.:

Strzecha 1868 z. 7 (tu: Wiersz poświęcony pamięci hrabianki Felicji Grabowskiej, zgasłej we wiośnie swojego życia);

W. Mickiewicz: Imienniki Marii Szymanowskiej. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4 s. 522 (tu wiersz: Ponieważ Maria na obiad mnie prosi...);

A. Czartkowski: Ze sztambucha Kazimierza Wołowskiej. *Ruch Lit.* 1932 nr 2 (tu wiersz: Kiedy Moskwicin niezwalczony w boju...).

Ponadto: W Petersburgu zaproszenie się na obiad do p. Szymanowskiej do Warszawy. Wiersz wpisany do Albumu Marii Szymanowskiej. Powst. ok. 1829. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 969 nr 128.

Przekłady

Wyjutek z dziennika Archi Noego. Z hebrajskiego na język polski przetłumaczony, a niektórym pisarzom polskim ofiarowany na ich pożytek duchowny przez tłumacza. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

Prace edytorskie

1. K. Teano z Rzewuskich: Łaska i przeznaczenie. T. 1-2. W-wa 1851.

T. 2 zawiera własne utwory Rzewuskiego, zob. Twórczość poz. 17, 18, 21, 25; Przekłady.

Dedykacja: Jaśnie wielmożnej Rozalii z książąt Lubomirskich hrabinie Rzewuskiej, sztaćdamie dworu Jej Imperatorskiej Mości, damie Krzyża Gwiazdzistego, najukochańszej mojej Krewnej, z jej własnych kwiatów wieniec ofiaruje Autor.

2. X. A. W. (A. Ważyński): Rys życia śp. X. Pawła Gieniusza. Wydane przez H. hr. R. W-wa 1854.

Wydania zbiorowe

Dziela. Seria I. Powieści historyczne. W-wa 1877-1884. Niektóre tomy wyd. parokrotnie.

Zawartość: Adam Śmigieński (1877, 1879); Listopad (1877, 1882); Rycerz Lizdejko (1877, 1882); Zamek krakowski (1879); Zaporozec (1882); Pamiętki starego szlachcica litewskiego (1884).

Listy i materiały

1. Do F. Malewskiego spomiędzy 1822-1868. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 955.
2. Do K. z Grocholskich Szaszkieviczowej, dat. Achmezet, 29 czerwca 1825. Fragm. ogł. H. Seraja Szapszał: Adam Mickiewicz w gościnie u Karaimów. *Mysł Karaimska* 1934 z. 10.
Rkps w prywatnych zbiorach J. Szaszkiewicza, Kr.
3. Do żony Julii z Grocholskich 105 listów z 1827-1859. Rkps Ossol. sygn. 5996/II.
4. Do M. Grabowskiego 2 listy z 1839 i 1841. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160. List z 1841 ogł. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3.
5. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1840-1851. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6477.
6. Do T. z Czartoryskich Lubomirskiej, dat. Żytomierz, 25 lutego 1840; do H. Lubomirskiego, dat. Petersb., 22 grudnia 1846. Ogł.: Dwa listy H. hr. Rzewuskiego. (Z nie wydanych rękopisów Biblioteki Ossolińskich we Lwowie). *Kraj. Dział Lit.* 1885 nr 50.
7. Do P. Jankowskiego 5 listów z 1841-1843. Ogł. A. P.: Listy H. Rzewuskiego do Johna of Dycalpa (ks. Placyda Jankowskiego). *Kłosy* 1882 nr 902-904.
8. Do S. Chołoniewskiego z 1843. Fragm. włączył adresat do: Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa. Ogł. S. Chołoniewski: Obrazy z galerii życia mego. Lw. 1890 s. 174-175.
9. Do M. Grabowskiego z 26 marca 1843. Ogł. A. Stanisławski: Do historii stosunków literackich w piątym lat dziesiątku naszego wieku. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 33.
10. Do siostry Karoliny Lacroix z 1850-1863. Rkps Bibl. Arsenalu w Paryżu sygn. 9674.
11. Do K. W. Wójcickiego z 1851; do A. Wagi z 1859 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
12. Do J. Grabowskiego z 1856. Rkps Ossol. sygn. 4188/III.
13. Do L. Siemieńskiego z 1856. Rkps Ossol. sygn. 6522/I.

14. Do nieznanego adresata 2 listy b. d. (przed 1859). Rkps Ossol. sygn. 5997/II.
15. Do J. N. Kamińskiego, dat. Mysz-kowice, 18 maja 1866. Fragm. ogł. W. Barworowski: Ustęp z listu H. Rzewuskiego do Jana N. Kamińskiego. *Czas* 1866 nr 116.
16. Do różnych osób. Rkpsy Bibl. Czart. sygn. 5626, 5627, 5633-5637.
17. Wyjątki z pewnych pamiętników przez X „quorum pars minima fui”¹³, obejmujące lata przed powstaniem 1831, okres powstania i pierwsze lata po jego upadku. Zawiera charakterystyki ks. A. Czartoryskiego, H. Rzewuskiego, J. Lelewela i innych. Z papierów A. Gillera, dar W. Brykowskiego. Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1530; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

1. Biografia

M. MALINOWSKI: Dziennik pisany po łacinie podczas pobytu w Petersburgu. Powst. 1827-1828. Wyd. M. Kridl. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty*. T. 1. W-wa 1914; przekł. pol. wyd. M. Kridl. Wil. 1914 *Bibl. Pamiętników* R. 2 nr 6. — W. HAŃSKI: Do H. Rzewuskiego 2 listy z 3 sierpnia 1836 i 5 lutego 1838. Ogł. A. Biernacki: Listy z Wierzchowni. *Twórczość* 1961 nr 3 i nadb. — S. CHOŁONIEWSKI: Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa. Powst. 1843. Wyd. S. Chołoniewski w: *Obrazy z galerii życia mego*. Lw. 1890. — S. CHOŁONIEWSKI: Opis podróży kijowskiej odbytej w 1840 roku. Powst. przed 1846. Wyd. Lw. 1886. — M. GRABOWSKI: Siedem listów do H. Rzewuskiego z lat 1845-1847. Podał do druku A. M. (Marylski). *Przeł. Nar.* 1914 nr 6-7. — K. KACZKOWSKI: O szkole krzemienieckiej i o jej fundatorze Tadeuszu Czackim, także o innych rzeczach dotkniętych listem Petroniusza Tetery, umieszczonym w nr 76 *Tyg. Petersb.* 1845. *Gwiazda* z. 2 (1847). — K. KACZKOWSKI: Wspomnienie o Krzemieńcu. List do Szymona Konopackiego. *Gwiazda* z. 3 (1848). — S. MORAWSKI: Kilka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825). Powst. 1848. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. W-wa 1924; wyd. nast. W-wa 1959. — E. SZPACZYŃSKI: Listy konwersacyjne Wandalina Habdanka do redaktora „Gwiazdy”. *Gwiazda* z. 4 (1849). — W. POL: List do H. Rzewuskiego, autora „Listopada”, dat. Kraków 1851. Ogł.: Z kores-

- pondencji Wincentego Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1905. — WYDAWCA TYGODNIKA (J. PRZECLAWSKI): Wiązanie Dziennikowi Warszawskiemu od Tygodnika Petersburskiego. *Tyg. Petersb.* 1851 nr 26. — Korespondencja z Wołynia. *Dzien. Lit.* 1860 nr 58. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). —
- Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1866: * * *. *Dzien. Poz.* nr 56; (J. HEPFEN). *Tyg. Ilustr.* nr 354; J. I. KRASZEWSKI. *Przeł. Powsz.* (Drezno) z. 3; też *Czas* nr 138; przedr. w książce: Z roku 1866 Rachunki. *Poz.* 1867; przedr. jako wstęp do wyd.: Próbkki historyczne. Paryż 1868; M. J. *Dzien. Lit.* nr 14; K. Wł. W. (WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* t. 2; L. ZIENKOWICZ. *Ognisko* (Bruksela) z. 2; *Roczn. wydawnictwa dzieł tanich i pożytecznych.* Kr. 1867. — (S. DUCHIŃSKA): Kronika zagraniczna. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 1. (Dot. pobytu Rzewuskiego w Rzymie). — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 1-3. *Poz.* 1871 i wyd. nast. — T. J. STECKI: Korespondencja czasopisma „Kłosy”. *Kłosy* 1872 nr 356. (Dot. ostatnich lat życia i pozostałych rękopisów). — X...: Kilka szczegółów do charakterystyki śp. H. hr. Rzewuskiego. *Strzecha* 1872 nr 6-7/8. — J. PRZECLAWSKI: Józef Oleszkiewicz. (Ze wspomnień Petersburga). Powst. ok. 1876. Z autografu wyd. A. Drogoszewski. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty.* T. 1. W-wa 1914. — Henryk hr. Rzewuski. W wyd.: Zamek krakowski. W-wa 1879. — J. T. H. (TOKARZEWICZ HODI): Kurier literacki. Triumwirat ukraiński. *Kraj* 1883 nr 47. — T. BOBROWSKI: Pamiętniki. T. 1. Powst. 1879-1885 (?). Wyd. Lw. 1900. — P. CHMIEŁOWSKI: Henryk Rzewuski. *Złota przedza.* T. 3. W-wa 1886. — P. CHMIEŁOWSKI: Józef Ignacy Kraszewski. Zarys historyczno-literacki. Kr. 1888. — E. M. GALLI: Pamiętniki (1816-1893). Powst. przed 1893. *Ogł. Przeł. Nar.* 1913 nr 8-11; odb. W-wa 1913. — G. BRANDES: Polska. Lw. 1898. — J. GRAJNERT: Wspomnienia z życia umysłowo-artystycznego warszawian w ciągu dziesięciolecia od r. 1853 do 1863. *Wędrowiec* 1901 nr 43, 45, 48. — R. PLENKIEWICZ: Henryk Rzewuski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — Z listów po świętej pamięci księdzu I. Hołowińskim, arcybiskupie mohylowskim. *Kwart. Teolog.* 1903 z. 3. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W zbiorze: *Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku.* Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. MICKIEWICZ: Imionniki Marii Szymanowskiej. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. — M. KRIDL: Rzewuski Henryk. *Sto lat myśli pol.* T. 8 (1913). — M. ROLLE: Żywoć polityczny Michała Grabowskiego. W książce: *In illo tempore ... Szkice historyczno-literackie.* Brody-Lw. 1914. —
- S. MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI: H. Rzewuski wolnym mularzem. *Ruch Lit.* 1930 nr 3. — S. WASYLEWSKI: Ile zarabiali pisarze polscy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1930 nr 53. — B. GUBRYNOWICZ: Epizod walki J. I. Kraszewskiego z H. Rzewuskim. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 2. — H. SERAJA SZAPSAŁ: Adam Mickiewicz w gościnie u Karaimów. *Myśl Karaimska* 1934 z. 10. — M. ESTREICHERÓWNA: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-63. T. 1-2. Kr. 1936 *Bibl. Kr.* nr 90-91. — (Z. KAŃSKA): Wołyń w XIX wieku. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 4. — R. ZRĘBOWICZ: Mistrz-warchoł. (W 70 rocznicę zgonu H. Rzewuskiego). *Express Por.* 1936 nr 150. — J. KLEINER: H. Rzewuski w świetle korespondencji. *Pion* 1938 nr 37-39. — A. LEWAK, H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. — A. NOWACZYŃSKI: Brat pani Balzakowej. W książce: *Słowa, słowa, słowa...* W-wa 1938. — F. BIELAK: Między „Tygodnikiem Petersburskim” a „Gwiazdą” kijowską. *Księga ku czci J. I. Kraszewskiego.* Łuck 1939. —
- J. WYSZOMIRSKI: Odkrycie literackie. *Robotnik* 1946 nr 37. (Dot. pamiętnika Julii Rzewuskiej). — L. GOMOLICKI: Dziennik pobytu A. Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — A. ŚWIERZEWSKI: Józef Ignacy Kraszewski jako badacz sztuki (1830-1864). (W sto czterdziestą rocznicę urodzin pisarza). *Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* 1952 nr 2/3. — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1. Wr. 1953 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22. — A. ZAJĄCZKOWSKI: H. Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski” (1851-1854). *Przeł. Nauk. i Spół.* T. 7 (1957) i nadd. — A. BARTOSZEWICZ: Spór o powieść historyczną w połowie XIX wieku na tle antagonizmu między „Dziennikiem Warszawskim” a „Gazetą Warszawską”. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* 1959 z. 2. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie.* W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — M. RÓMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W

książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — M. INGLÓT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. [Rec.: Koteria petersburska. *Nowe Książki* 1961 nr 13]. — M. CZAPSKA: Przyjaciele Francuzi. W książce: Szkice mickiewiczowskie. Londyn 1963.

2. Twórczość

M. GRABOWSKI: Listy literackie (z lat 1839-1841). Wyd. A. Bar. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — A. N. (A. MARCINKOWSKI): Filozofia w *Athenaeum*. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 72. (Dot.: O prawidłach cywilizacji narodów). — (Mieszanie obyczajowe. Rec.): ***. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 97; M. GRABOWSKI. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 93-94; 1842 nr 3-4, 12-13; przedr. w: Korespondencja literacka. T. 1-2. Wil. 1842-1843; JEDEN z CZYTELNIKÓW PANA JAROSZA BEJŁY. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 66; E. DEMBOWSKI. *Przegl. Nauk.* 1842 nr 3; przedr. w: Pisma. T. 1. W-wa 1955; I. HOŁOWIŃSKI. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 8; A. K. (KŁODZIŃSKI). *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1842 t. 1; F. H. L. (LEWESTAM). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 17-18; A. FILIPOWICZ (G. OLIZAR): Pomieszanie Jarosza Bejły. Wil. 1842 s. 58-59. [Rec.: Fr. St. G. (GAŚSIOROWSKI). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3; *Przegl. Nauk.* 1842 nr 23; *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 42]; PODOLANIN. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 10; F. Z. (ZIELIŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; 1843 t. 3; *Lwowianin* 1842 z. 7; *Tyg. Lit.* 1842 nr 8-11; M. GRABOWSKI. *Pielgrzym* 1843 t. 2; J. PRAWDZIC. *Orędownik Nauk.* 1843 nr 1; T. SZCZENIOWSKI. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 38; W. A. P. *Przyj. Ludu* 1843/44 nr 13-17; Z. *Przegl. Nauk.* 1843 nr 15; *Demokrata Pol.* 1843 t. 5 cz. 2; *Gaz. Warsz.* 1843 nr 151. — M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka. T. 1. Wil. 1842. — I. BŁEPOŃSKI (T. SZCZENIOWSKI): Bigos hultajski. Bzdurstwa obyczajowe. T. 1-4. Wil. 1844-1850. —

(Listopad. Rec.): M. Gr...ski (GRABOWSKI). *Tyg. Petersb.* 1845 nr 81; J. I. KRASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 4; S. CHOŁONIEWSKI: Dewocja p. gen. Kunickiego. Wyjątek z listu ... *Bibl. Warsz.* 1846 t. 2; A. GRYF (A. MARCINKOWSKI). *Gwiazda* 1846; F. H. L. (LEWESTAM). *Gaz. Warsz.* 1847 nr 284; T. (A. TYSZYŃSKI). *Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 19-21; A. TYSZYŃSKI: Jeszcze kilka słów o Listopadzie. *Athenaeum* 1847 t. 4; przedr. w: Rozbiory i krytyki.

T. 3. Petersb. 1854 s. 320-342; *Przegl. Poz.* 1847 t. 5; W.....n W.....i (WRÓBLEWSKI): Pamiątki Czeźnika. Tom 1 Listopada. Mieszanie. *Athenaeum* 1846 t. 6. [Polemika: H. RZEWUSKI. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 2-3; W. W. (WRÓBLEWSKI): Objaśnienie tego, co się rzekło o Listopadzie. *Athenaeum* 1847 t. 3; H. RZEWUSKI. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 68; toż przedr. *Athenaeum* 1847 t. 6; W. W. (WRÓBLEWSKI). *Athenaeum* 1848 t. 2]. —

(Kalejdoskop filozoficzny. Rec.): M. GRABOWSKI. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 45; M. L.: Aforystyczne baki czytelnika różnych efemerydów, w liczbie ich i Tygodnika Petersburskiego. *Gwiazda* z. 3 (1848); A. GRYF (A. MARCINKOWSKI): Prona animantia, czyli empiryści w teorii i w życiu. Tamże. — (Kilka słów o filozofii. Rec.): A. GRYF (A. MARCINKOWSKI): Kilka słów o pisarzach uprawiających filozoficzną grzędę na polu Tygod. Petersburskiego. *Gwiazda* z. 2 (1847). [Polemika: K. ŻALEŃSKI: Kilka słów o kilku słowach dotyczących się filozofii H. Rzewuskiego. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 31]. — M...: (Głos na puszczy. Rec.). *Gaz. Pol. (Poz.)* 1848 nr 171. — (Zamek krakowski. Rec.): W. W. (WRÓBLEWSKI). *Athenaeum* 1848 t. 3; 1849 t. 1; *Czas* 1849 nr 172-179. — A. M.: Korespondencja literacka. *Gaz. Pol. (Poz.)* 1849 nr 262-263. — (Nie-bajki. Rec.): *Kur. Warsz.* 1849 nr 264; *Czas* 1851 nr 82. — (Dzieje społeczne. Rec.): A. GRYF (A. MARCINKOWSKI): O stosunku nauki z książek do nauki z życia czerpanej. List do wydawcy. *Pam. Nauk.-Lit.* 1849; K. WIDMAN: Uwagi nad pierwszym listem Pana Rzewuskiego. *Polska* 1849 nr 34; J. KORZENIOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1. — ADOLF SPÓD BIELSKA: Gawęda krytyko-literacka. N. 3. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 z. 4. — (Cywilizacja i religia. Rec.). *Dzien. Warsz.* 1851 nr 65. — Dostyc często zdarza się... *Dzien. Warsz.* 1851 nr 166. (Dot. przekł. ros. „Zamku kaniowskiego”). — (Łaska i przeznaczenie. Rec.). *Przegl. Poz.* 1851 t. 12. — W. W. (WRÓBLEWSKI): (Adam Śmigiełski. Rec.). *Athenaeum* 1851 t. 5. — S. ZIENKOWICZ: List ... profesora Uniwersytetu Kijowskiego do H. hrabiego Rzewuskiego, obejmujący pomysły autora o całym obrębie nauk przyrodzonych, razem z odpowiedzią pp. J. I. Kraszewskiemu, Karolowi Kaczkowskiemu, Ludmiłowi Wołyńskiemu itd. Wil. 1851. —

* (J. BARTOSZEWICZ): (Listopad. Rec.). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 179. — J. BARTOSZEWICZ: Kilka słów z powodu artykułów o Zyg. Kaczkowskim. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 232-234. — T. PADALICA

(Z. Fisz): Gawędy o tym i o owym. (Do Antoniego Nowosielskiego). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 16. (M. in. ocena powieści Rzewuskiego). — M.... Gr..... (GRABOWSKI): Listy do Gazety Codziennej. Zygmunt Kaczkowski. Ostatnie stanowisko podaniowo-historycznej powieści polskiej. *Gaz. Codz.* 1854 nr 132-137. — M. GRABOWSKI: List drugi o dzisiejszym powieściopisarstwie. *Nowiny* 1854 nr 72-76. — (Zaporozec. Rec.). *Nowiny* 1854 nr 23-24. — Mozaika dziennikarska. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 47. (Dot. przeróbki scenicznej „Listopada”). — Uwagi nad rozprawą JW. hrabi H. Rzewuskiego o cywilizacji i religii oraz Rzut oka na duchowe usposobienie i tryb życia większej części terażniejszych chrześcian. Grodno 1855. — (O dawnych i terażniejszych prawach polskich. Rec.): *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 78; *Nowiny* 1856 nr 11-13. — (Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. Rec.): (J. BARTOSZEWICZ?). *Przegl. Poz.* 1857 t. 24; (J. DZIERZKOWSKI). *Dzien. Lit.* 1857 nr 72-78; L. SIEMIENSKI. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 8; (J. DZIERZKOWSKI). *Dzien. Lit.* 1858 nr 44-47; *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — Przegląd piśmiennictwa. *Wiad. Pol.* (Paryż) 1857 nr 6. (Dot. *Dzien. Warsz.*). — J. Dz. (DZIERZKOWSKI): (Paź złotowłosy. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 nr 7-8. — M. GRABOWSKI: Graf Gienrich Rzewuskij. *Russkaja biesieda* 1858 t. 2-3; odb. Moskwa 1858. — Przegląd piśmiennictwa. *Wiad. Pol.* (Paryż) 1860 nr 28. — J. I. Kraszewski zamieścił w zeszytach III Przeglądu... *Dzien. Lit.* 1866 nr 26. (Dot. anegdot Rzewuskiego). — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866 s. 289-292. — Mieliśmy sposobność oglądania pism nie drukowanych... *Dzien. Lit.* 1867 nr 46. (Opis ineditów Rzewuskiego). — L. SIEMIENSKI: H. Rzewuski i Bartłomiej Michałowski. W: Roztrząsania i poglądy literackie. Poz. 1869. — J. T. (TOKARZEWICZ) HODI: Fragment z dziejów naszej powieści. *Kłosa* 1874 nr 457. — P. Ch. (CHMIEŁOWSKI): (Zamek krakowski. Rec.). *Opiekun Dom.* 1875 nr 49. — P. CHMIEŁOWSKI: Henryk hr. Rzewuski. Studium literackie. *Niwa* 1877 t. 12 - 1878 t. 13; przedr. w: Nasi powieściopisarze. T. 1. Kr. 1887. [Rec.: A. BELCIKOWSKI. *Życie* 1887 nr 9]. — Powieściopisarze historyczni (H. Rzewuski — Z. Kaczkowski — W. Łoziński — Sienkiewicz — Pamiętniki Paska). *Przegl. Lw.* 1881 t. 21. — A. P.: Listy H. Rzewuskiego do Johna of Dycalpa (ks. Placyda Jankowskiego). *Kłosa* 1882 nr 902-903. — A. STANISŁAWSKI: Do

historii stosunków literackich w piątym lat dziesiątku naszego wieku. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 33. — P. CHMIEŁOWSKI: Historia w poezji. *Życie* 1887 nr 1. — S. TARNOŃSKI: Henryk Rzewuski. Z odczytów publicznych odbytych we Lwowie w roku 1887. Lw. 1887. (Streszcz. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1). [Rec.: W. Ł- (ŁOZIŃSKI). *Kwart. Hist.* 1887; Z-z (T. ZADUROWICZ). *Przegl. Tyg.* 1887 nr 5; *Gaz. Lw.* 1887 nr 8, 10]. — T. JESKE-CHOIŃSKI: Historyczna powieść polska. *Niwa* 1888 t. 34; wyd. osob. W-wa 1899. — J. I. KRASZEWSKI (?): Henryk hr. Rzewuski. (Przyczynek do jego charakterystyki). Z pośmiertnych papierów J. I. Kraszewskiego. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 32. — K. KRASZEWSKI: Z powodu artykułu o H. Rzewuskim. Tamże nr 34. — DAMIAN: Kraszewski o Rzewuskim. Tamże nr 44. — A. SŁOTWIŃSKI: Wspomnienia z niedawnej przeszłości. Cz. 1 (1860-1871). Kr. 1892 s. 170. — M. ROLLE: Ateny wołyńskie. Szkic z dziejów oświaty w Polsce. Lw. 1898; wyd. 2 Lw. 1923. — A. SZYCÓWNA: (Zamek krakowski. Rec.). *Książka* 1902 nr 12. — A. S.: (Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. Rec.). *Tyg. Mód i Powieści* 1905 nr 14. — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski na tulaćwie. *Życie i poezja na tle dziejów emigracji polskiej.* Cz. II. Kr. 1914. —

Z. SZWEYKOWSKI: Powieści historyczne H. Rzewuskiego. W-wa 1922 *Studia z Zakresu Hist. Lit. Pol.* nr 1. [Rec.: J. KLEINER. *Książka* 1922 nr 8-12; M. KRIDL. *Przegl. Warsz.* 1923 nr 23; K. WOJCIECHOWSKI. *Pam. Lit. R.* 20 (1923)]. — K. WOJCIECHOWSKI: Wstęp do wyd.: *Listopad*. Kr. 1923 BN I, 61; toż wyd. 2 Lw. 1936. — S. BACZYŃSKI: Literatura piękna Polski poroźbiorowej. Lw.-Poz. 1924. — R. DYBOSKI: Modern Polish Literature. Oxford-Londyn 1924 s. 23-25. — E. B-ss: *Listopad H. Rzewuskiego* (Streszczenie, geneza, charakterystyki postaci i strona artystyczna powieści). W-wa 1925 *Charakterystyki Lit.* nr 34. — J. ŁYTKOWSKI: Józef de Maistre a H. Rzewuski. Studium porównawcze. Kr. 1925 *Prace Hist.-Lit.* nr 24. [Rec.: Z. SZWEYKOWSKI. *Ruch Lit.* 1926 nr 5]. — A. BAR: O apostazji politycznej H. Rzewuskiego. (Na podstawie nieznanego źródła). *Przegl. Współcz.* 1928 t. 27 nr 78 i odb. — J. KLEINER: Koncepcje literackie tragedii Samuela Zborowskiego. *Teatr* 1928/9 nr 7. —

T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — A. GRZYMALA-SIEDLECKI: Knut Hamsun a nasz Rzewuski. *Kur. Warsz.* 1931 nr 315. — A. CZARTKOWSKI: Ze sztambucha Kazimierzy Wołowskiej.

Ruch Lit. 1932 nr 2. — A. BAR: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie. *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce*. T. 5. Kr. 1933. — S. HARASSEK: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 nr 3-4. — J. KRZYŻANOWSKI: Z dziejów walterskotyzmu polskiego. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 44 nr 130; też pt. Scott in Poland. *The Slavonic and East European Review* 1933 nr 34; przedr. pt. O walterskotyzmie polskim. W setną rocznicę śmierci Waltera Scotta. W książce: W świecie romantycznym. Kr. 1961. — M. JANIK: Prądy panslawistyczne i rusofilskie w okresie wielkiej emigracji. *Pam. Lit. R.* 31 (1934) z. 1/2. — H. MOŚCICKI: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. W-wa 1934. [Rec.: S. PIGOŃ. *Roczn. Lit. za r. 1933*. W-wa 1934; S. WASYLEWSKI. *Nowa Książka* 1934 z. 3]. — H. GRYNWASER: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — A. BAR: Stanowisko polityczne Michała Grabowskiego. *Prace hist.-lit. Księga zbior. ku czci I. Krasickiego*. Kr. 1936. — M. BIELANKA-LUFTOWA: Znaczenie terytorium w tak zwanej szkole ukraińskiej. *Pam. Lit. R.* 33 (1936) z. 2; też w odb. zbior. pt. *Księga referatów Zjazdu Nauk, im. I. Krasickiego*. Lw. 1936. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. *Studia historyczno-literackie*. Lw. 1936. — S. SZCZOTKA: Pierwsza redakcja „Listopada” Rzewuskiego. *Pam. Lit. R.* 33 (1936) z. 4; też w odb. zbior., jw. i odb. — Z. SZWEYKOWSKI: Rozwój powieści w Polsce. Powieść w latach 1776-1930. *Dzieje literatury pięknej w Polsce*. PAU. Wyd. 2. Kr. 1936. — W. DOBACZEWSKA: Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniami. Wil. 1937. — J. KLEINER: Samuel Zborowski w literaturze polskiej. W książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — W. LEDNICKI: Life and Culture of Poland. Nowy Jork 1944. — J. LECHOŃ: O literaturze polskiej. Nowy Jork 1946. —

J. ANDRZEJEWSKI: O Henryku Rzewuskim. *Odrodzenie* 1947 nr 47. — T. KROŃSKI: Reakcja mesjanistyczna i katolicka w Polsce połowy XIX wieku. *Myśl Filoz.* 1954 z. 3; przedr. w zbiorze: Z dziejów polskiej myśli filozoficznej i społecznej. T. 3. Wiek XIX. W-wa 1957; przedr. zmieniony w: Rozważania wokół Hegla. W-wa 1960. — M. ŻMI-GRÓDZKA: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — J. W. GOMULICKI: Henryk Rzewuski. W:

Iskry z popiołów. W-wa 1959. — M. INGLOT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 73. [Rec.: Koteria petersburska. *Nowe Książki* 1961 nr 13]. — K. WYKA: Pan Tadeusz. Studia o tekście. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1.

Pamiętki Soplicy: S. WITW... (WITWICKI): Do czytelników i do Autora kilka słów wydawcy. W wyd.: Pamiętki... T. 1. Paryż 1839; też wyd. 2. Paryż 1841. — K. Tyg. Lit. 1839 nr 52. — S. ROPELEWSKI: Przedmowa do wydania drugiego. W wyd.: Pamiętki ... Wyd. 2. T. 1. Paryż 1841; też przedr. w wyd.: Opowiadania starego szlachcica. T. 1. Drezno 1857. [Rec.: S. GOSZCZYŃSKI. *Demokrata Pol.* 1841 t. 4; przedr. w: Dzieła zbiorowe. T. 3. Lw. 1910; *Ogł. Dworknik Nauk.* 1841 nr 47-51; M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka. T. 2. Wil. 1843 s. 176-188]. — P. R. (J. I. KRASZEWSKI): Przypis redakcji. *Athenaeum* 1845 t. 6. — WADA (S. REYTEN): Papiery pana Ambrożego. *Athenaeum* 1845 t. 6-1846 t. 1. [Rec.: B. NIEKRAS...: O anegdotach P. Wejły. (List do Wydawcy). *Tyg. Petersb.* 1846 nr 7]. — P. WADA (S. REYTEN): Korespondencja. *Athenaeum* 1846 t. 4. — J. UNGER: Od wydawcy. W wyd.: Opowiadanie starca. T. 1. W-wa 1854. — J. I. KRASZEWSKI: Obrazy przeszłości. *Dzien. Lit.* 1856 nr 13-16; przedr. w: Gawędy o literaturze i sztuce. Lw. 1857. — W. MICKIEWICZ: Préface. W wyd. przekł.: Les Récits d'un vieux gentilhomme polonais. Paryż 1866. — W. B.: Jak powstały Pamiętki Seweryna Soplicy? *Czas* 1866 nr 67. — P. LÖBENSTEIN: Einleitung. W wyd. przekł. *Denkwürdigkeiten des Pan Severin Soplica*. Lipsk (1876). — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 30; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962. — W. SMOLEŃSKI: Ks. Marek, cudotwórca i prorok konfederacji barskiej. Szkic historyczny. *Ateneum* 1886 t. 2. — M. MANN: Wincenty Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 2. Kr. 1906. — C. KĘDZIERSKI: Słowo wstępne. W wyd.: Pamiętki... T. 1. Poz. 1917. —

A. C. S.: (Pamiętki Soplicy. Rec.). *Kur. Lw.* 1922 nr 288. — I. KRASICKA: Książdz Marek w literaturze polskiej. *Przegl. Powsz.* 1924 t. 162. — S. PIGOŃ: H. Rzewuski rywalem Jacka Soplicy. *Dzien. Wil.* 1926 nr 14 (Dod. lit.). — Z. ŻYGULSKI: Wstęp do wyd.: Pamiętki...

- Lw. 1926 *Nasza Bibl.* nr 4. — Z. SZWEYKOWSKI: Wstęp do wyd.: Pamiątki Soplicy. Kr. 1928 *BN* I, 112. [Rec.: J. BIRKENMAJER. *Ruch Lit.* 1928 nr 4; T. KARZYŃSKI. *Przegl. Powsz.* 1928 t. 178]. — T. M. (MIKULSKI): Wydanie paryskie „Pamiętnika Soplicy”. *Ruch Lit.* 1929 nr 8. — A. CZARTKOWSKI: Na marginesie „Pamiętek Soplicy” H. Rzewuskiego. *Ruch Lit.* 1930 nr 3. — S. PAPÉE: Arcydzieło szlacheckiej gawędy. *Dzien. Poz.* 1935 nr 124. — S. PIŁOŃ: Protoplasta imię pana Zagłoby w służbie u Negusa. *Kur. Poz.* 1935 nr 563; przedr. pt. Jeszcze jeden protoplasta imię pana Zagłoby. W książce: *Wśród twórców. Studia i szkice z dziejów literatury i oświaty.* Kr. 1947. (O „Paliwodzie” L. Szyrmera). — Z. STAROWIEYSKA-MORSTINOWA: Pan Seweryn Soplica i pan Zygmunt Podfilipski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 4. — S. STROŃSKI: Wstęp do wyd.: Pamiątki ... Londyn (1955). — M. ŻMIGRODZKA: Karmazyn, palestrant i wiek XIX. W wyd.: Pamiątki Soplicy. W-wa 1961. [Rec.: W. BILLIP: Życie i myśli Seweryna Soplicy. *Nowe Książki* 1961 nr 12]. — A. SAJKOWSKI: Z galerii znanych Seweryna Soplicy (Leon Borowski). *Munera litteraria. Księga ku czci prof. R. Pollaka.* Poz. 1962. — S. TRĘBUTT: „Beniowski”. Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11.

S

SABIŃSKI JULIAN (1797–1869)

Krypt.: J. S.

Pamiętnikarz.

Ur. 11 lutego 1797 na Podolu koło Kamieńca; syn Ludwika i Elżbiety z Raczyńskich. Wcześniej stracił ojca, matka wyszła powtórnie za mąż za Józefa Starzyńskiego, stryja poety Stanisława Starzyńskiego (Stacha z Zamiechowa). Był uczniem poety Rajmunda Korsaka. Od 1822 przyjaźnił się z Tymonem Zaborowskim, którego jakoby wciągnął do bliżej nie znanej tajnej organizacji patriotycznej pod nazwą Wolnych Braci Podolan. Był członkiem loży masonskiej „Oziris” w Kamieńcu, pozostającej prawdopodobnie w kontakcie z Wolnomularstwem Narodowym Waleriana Łukasińskiego, do którego należał jego brat Józef. Po zgonie T. Zaborowskiego gromadził jego spuściznę rękopiśmienną. W powstaniu listopadowym walczył w obronie Zamościa, a po kapitulacji dostał się do niewoli rosyjskiej. W 1832 został objęty amnestią i powrócił na Podole. Ożenił się z Pelagią z Darowskich. Związany ze sprawą Szymona Konarskiego przez udział w Stowarzyszeniu Ludu Polskiego, został 30 września 1838 aresztowany i skazany na dwadzieścia lat ciężkich robót na Syberii. Przebywał w Irkucku. Tam pracował jako nauczyciel i utrzymywał bliskie stosunki z zesłańcami dekabrystami. Po powrocie do kraju w 1858 osiadł w Krzeczanówce, w powiecie mohylowskim, potem przeniósł się do Kamieńca. Na wiosnę 1861 został ponownie zesłany do Czernichowa. Zmarł tam w 1869.

TWÓRCZOŚĆ

1. Znad brzegów Zbrucza. *Rozmaitości* (Lw.) 1828, 16 maja; też *Gaz. Pol.* 1828 nr 133. (Współautor: F. Łaszowski).

☞ Jest to wspomnienie pośmiertne o Tymonie Zaborowskim.

2. Dziewiętnaście lat wyrwanych z mojego życia, czyli dziennik mojej niewoli

i wygnania od r. 1838 do 1857 włącznie. Cz. 1-4.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 546; zniszcz. 1944.

3. Wytrząski ze starej pamięci. Rkps był w posiadaniu rodziny prof. Konrada Dynowskiego w Warszawie.

Są to wspomnienia o ludziach i środowisku oraz utwory przyjaciół, m.in. R. Korsaka, S. Stazińskiego i T. Zaborowskiego.

Listy

Listy do F. Łaszowskiego były w posiadaniu wnuka Z. Łaszowskiego we Lwowie.

OPRACOWANIA

F. KOWALSKI: Wspomnienia. Pamięt-

nik. T. 2. Kijów 1859. — M. ROLLE: Obroncy Zamościa. (Urywek z dziejów kampanii 1831 r.). Podług pamiętników i notat naocznych świadków. W książce: Z minionych stuleci. Lw. 1908. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. DANILEWICZOWA: Tymon Zaborowski. W-wa 1933. — W. POBÓG-MALINOWSKI: Polacy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1938 t. 66 nr 195-197. — L. BAUMGARTEN: Dekabryści a Polska. W-wa 1952.

SADOWSKA z BRZEZINÓW MARIA (ok. 1835—ok. 1890)

Pseud.: MARIA B.; ZBIGNIEW.

Powieściopisarka humorystka.

Ur. ok. 1835 na Litwie. Wykształcenie otrzymała staranne. Przez czas jakiś była nauczycielką. Po wyjściu za mąż za Sadowskiego mieszkała krótko w Warszawie, następnie wyjechała do Paryża, gdzie przebywała z mężem i dwiema córkami. Tam poznała Cypriana Norwida, z którym się zaprzyjaźniła. Norwid użył jej pseudonimu „Zbigniew” ogłaszając *Dwie aureole* (*Przegl. Tyg.* 1877 nr 9). Szczegóły życia bliżej nie znane. Pod koniec życia uległa chorobie umysłowej. Zmarła prawdopodobnie w Paryżu ok. 1890.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż naokoło świata (odbyta w trzech godzinach). *Pismo zbior. wil. na r.* 1859. Wil. 1859. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

2. Cztery ideały. (Kartki z życia Imć pana Fulgentego). *Kur. Wil.* 1861 nr 84-100. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

3. Pamiętniki muchy. Wil. 1861. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 2.

Dedykacja: Michalinie O..... przypisuje autor.

4. Stara panna. (Kartka z życia Imć pana Fulgentego). *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 89-92. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

Przypis red. w nr 90 podaje, że „jest to wstęp z obszerniejszej pracy autorki”.

5. Historia kamienia przy drodze opowiadana „Kolkowi w płocie”. Humoreska. *Przegl. Tyg.* 1866 nr 4-5, 7-9. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

6. Oksana. Powieść. Fragm. t. 1 ogł. *Pam. Nauk.* 1867 t. 1; całość ogł. *Gaz. Pol.* 1868 nr 136-184 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1869.

7. Niecnota. Powieść. *Gaz. Pol.* 1871 nr 119-165 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1871.

8. Rocznicza. Powieść. *Gaz. Pol.* 1873 nr 116-172 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1873.

9. Sąsiedzi. Powieść. *Gaz. Pol.* 1874 nr 64-116 (z przerwami); wyd. osob. W-wa (1875). Przedr. *Biesiada Lit.* 1914 nr 1-52.

10. Pisma Zbigniewa. T. 1-2. W-wa 1875-1876.

Zawartość: t. 1: poz. 2, 1, 4, 5; t. 2: poz. 3.

11. Meleszkowie. Powieść. *Bluszcz* 1878 nr 38-47; wyd. osob. W-wa 1880 (razem z poz. 12).

12. Pani Borejszyna. Powieść. *Bluszcz* 1879 nr 30-48; wyd. osob. W-wa 1880 (razem z poz. 11).

13. Sądy Boże. (Opowiadanie dziadunia). *Przegl. Tyg.* 1879 nr 33-40.

14. Stryj Innocenty. Opowieść humorystyczna. W-wa 1879.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Kur. Wil.* (1861), *Pam. Nauk.* (1867), *Przegl. Tyg.* (tu m.in.: Rzuty. 1866 nr 12; Pani Sand. Studium. 1866 nr 42-43; List Zbigniewa do Redaktora Przeglądu Tygodniowego. (Ha! Jeszcze o pani Sand). 1866 nr 48; Słów kilka o humorystyce i humorystach polskich. 1876 nr 49-53; Między niebem i ziemią. Humoreska. 1877 nr 3-5; Michał Anioł. (Wyciąg z włoskich kronik). 1877 nr 28-34).

Przekłady

1. W. M. Thackeray: *Snohy*. Utwór humorystyczny. Petersburg. 1860.
2. L. Aimé-Martin. *O kształceniu duszy. Psychologia i filozofia dla kobiet*. Wyjątek z dzieł. Wil. 1861.

Listy

1. Do A. E. Odyńca z 1860. Ogl. A. H. Kirkor: *Ze wspomnień wileńskich*. *Dzien. Poz.* 1885 nr 79, 81.
2. Do Z. Miłkowskiego z 1867. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 2040; zniszcz. 1944.
3. Do C. Norwida 10 listów z 1876 i b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6290.
4. Do E. Leo 2 listy z 1880. Rkps Bibl. Publ. W-wa.
5. Do J. i W. Radomińskich b. d. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 2253; zniszcz. 1944.
6. Pismo (bliżej nie określone). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1316 C; zniszcz. 1944.
7. Bilet wizytowy b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6296.

OPRACOWANIA

W. KOROTYŃSKI: (Podróż naokoło świata. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 243. — K. (K. KASZEWSKI): (Pamiętniki muchy. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1862 nr 132. — Wi.

B-a (BELZA): *Sławne Polki. Wanda. Noworocznik dla Płci Pięknej* 1869 s. 45-52. — (A. WIŚLICKI): Zbigniew. (Maria z Brzezinów Sadowska). *Przeł. Tyg.* 1868 nr 4, 7. — P. CHMIEŁOWSKI: Powieści Zbigniewa. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4. — (Niecnota. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1872 nr 12; J. KOSTABIŃSKI. *Opiekun Dom.* 1872 nr 4, 6. — P. CHMIEŁOWSKI: Nasi powieściopisarze. VI. Zbigniew. *Opiekun Dom.* 1873 nr 45, 47-49. — C. NORWID: List do M. Sadowskiej z 1876. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6291. — (A. WIŚLICKI): Maria z Brzezinów Sadowska (Zbigniew). *Gospodarski kalendarz dla kobiet na r. 1876*. W-wa 1876. — (Pisma. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Niwa* 1876 t. 10 z. 39; *Gaz. Pol.* 1876 nr 163-166; *Kur. Codz.* 1876 nr 103. — S. M. RZĘTKOWSKI: Nasze współczesne literatki. W: *Co kto lubi. Wiązanka rzeczy poważnych i humorystycznych*. W-wa 1878. — J. PRACKI: (Meleszkowie. Pani Borejszyna. Rec.). *Tyg. Mód i Powieści* 1880 nr 16. — A. H. KIRKOR: *Ze wspomnień wileńskich*. *Dzien. Poz.* 1885 nr 77, 79, 81. — W. MARRENÉ (MORZKOWSKA): Nasze autorki. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 22. — T. SMOLEŃSKI: Egipskie Norwidiana. *Ate-neum Pol.* 1908 t. 2 nr 1. —

J. W. GOMULICKI: Przypisy. W książce: C. Norwid: *Dwie aureole*. W-wa 1949. — J. W. GOMULICKI: Mała kronika życia i twórczości Cypriana Norwida. W: C. Norwid. *Dzieła zebrane*. T. 1. *Wiersze*. W-wa 1966; też w odb. pt. *Wprowadzenie do biografii Norwida*. W-wa 1965. (Lata 1876-1877).

SADOWSKI JAN NEPOMUCEN (1814—1897)

Krypt.: J. N. S.

Krytyk literacki, archeolog.

Ur. 16 maja 1814 w Ślesinie, pow. bydgoski, w rodzinie ziemiańskiej; syn Ignacego i Eweliny z Wolszlegrów. Po ukończeniu szkoły średniej w Bydgoszczy studiował w 1834-1836 prawo, geografię i filozofię na uniwersytecie w Berlinie. Brał żywy udział w ruchu umysłowym młodzieży studiującej, m. in. wraz z Leonem Szumanem założył Towarzystwo Akademików Polskich w Berlinie. Na skutek śmierci ojca przerwał studia i osiadł w majątku rodzinnym Słupy pod Szubinem. W 1839 wspólnie z Karolem Libeltem prowadził dział krytyki literackiej w *Tygodniku Literackim*. W 1843-1845 był jednym z najczynniejszych agitatorów w Wielkopolsce na rzecz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, w 1844 został członkiem Centralizacji Poznańskiej. Po nieudanej akcji Władysława Niegolewskiego uwolnienia więźniów z twierdzy poznańskiej w marcu 1846, w obawie represji, przebywał pewien czas w Paryżu, gdzie podobno uzupełnił swoje wykształcenie. Po amnestii 1848 wrócił do kraju i gospodarował w Słupach, równocześnie coraz więcej interesując się archeologią. Około 1869 przeniósł się na stałe do Krakowa. W 1870 nawiązał współpracę z *Czasem*, a w 1876 został członkiem jego

redakcji. W 1876 jako delegat Akademii Umiejętności wziął udział w kongresie archeologiczno-antropologicznym w Peszcie. W 1878 został członkiem Akademii Umiejętności. Był również członkiem korespondentem Centralnej Komisji Konserwatorskiej w Wiedniu. Żonaty był najpierw z Julią Białobłocką, a następnie z Izabelą z Kalksteinów, wdową po Kruszyńskim. Zmarł 3 lipca 1897 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kilka słów o „Anhellim” Słowackiego. *Tyg. Lit.* 1839 nr 1-2.
2. Orcio. *Tyg. Lit.* 1839 nr 26-27.
3. Kirdżali. *Tyg. Lit.* 1839 nr 49-50.
Rec. powieści M. Czajkowskiego.
4. Obecny sposób zapatrywania się na zabytki z epoki spiżowej. (Rzecz czytana na posiedzeniu Komisji Archeologicznej A. U. w Krakowie dnia 16 czerwca 1873 r.). (Kr. 1873).
5. Drogi handlowe greckie i rzymskie przez porzecza Odry, Wisły, Dniepra i Niemna do wybrzeży Morza Bałtyckiego. *Pam. AU Wydz. Hist.-Filoz.* 1876 t. 2-3; odb. Kr. 1876.
- Wg M. Bobrzyńskiego jest to pierwsza próba użytkowania materiału archeologicznego dla naszej historii.
- Przekł. niem.: Die Handelsstrassen der Griechen und Römer durch das Flussgebiet der Oder, Weichsel, des Dniepr und Niemen an die Gesteade des Baltischen Meeres. Jena 1877.
6. Le commerce de l'ambre. Budapeszt 1877.
7. Wykaz zabytków przedhistorycznych na ziemiach polskich. Z. 1. Porzecza Warty i Baryczy. Kr. 1877.
8. Stanisława z Libeltów Łepkowska. Wspomnienie pośmiertne. *Czas* 1882 nr ?; odb. Kr. 1882.
9. Miecz koronacyjny polski „Szczerbecem” zwany. *Rozpr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* t. 30 (1892); odb. Kr. 1892.
10. Na dziś. Paryż (1897).

Druk anonimowy. Autorstwo niepewne.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie: *Czas* (1870-1897; od 1876 członek redakcji), *Pam. AU Wydz. Hist.-Filoz.* (1875-1876), *Przegl. Pol.* (tu: Wystawa

starożytności w Krakowie. 1872/73 t. 3); *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* (tu m. in.: Sprawozdanie z wycieczek odbytych przez P. Umińskiego ... w okolicy przyległe rzece Rudawie z polecenia Komisji Archeologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie. 1876 t. 5), *Ruch. Kalendarz enc. W-wa* 1889 (tu: Notatka autobiograficzna), *Tyg. Lit.* (1839), *Zbiór Wiad. do Antropologii Kraj.* (1877).

Listy

Do O. Balzera z 1893. Rkps Ossol. sygn. 7689/II t. 31.

OPRACOWANIA

A. BELCİKOWSKI: (Notatka o przekł. niem.: Drogi handlowe...). *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 85. — T. ŻYCHLIŃSKI: Złota księga szlachty polskiej. R. 1. Poz. 1879. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 1. Poz. 1888; oprac. Z. Grot. W-wa 1957. — Wspomnienia pośmiertne: *Ateneum* 1897 t. 3; *Kwart. Hist.* 1897 z. 4; *Przegl. Lit.* 1897 nr 13/14; *Tyg. Mód i Powieści* 1897 nr 30. — Kronika redakcji „Czasu”. *Jubileusz „Czasu”*. Kr. 1899 s. 402. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — S. KIBIEWICZ: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1960. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. *Tygodnik Literacki* 1838-1845. Poz. 1938. — J. S. GAŚTOROWSKI: Badania polskie nad sztuką starożytną. Kr. 1948 *Historia Nauki Pol. w Monografiach* nr 21. — J. MACIEJEWSKI: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1953 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — J. KOSTRZEWSKI: O „emigrantach” naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* 1957 (= *Księga pam. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk.* Poz. 1957).

SAYN-WITTGENSTEINOWA KAROLINA (1819–1887)

Pseud.: UNE FEMME DU MONDE.

Pisarka, moralistka.

Ur. 8 lutego 1819 w Monasterzyskach na Ukrainie; córka Piotra Iwanowskiego i Pauliny z Podoskich, pochodziła z bogatej rodziny szlacheckiej. Uczyła się początkowo w domu dziadków w Monasterzyskach, od 1825 w Woronińcach pod kierunkiem ojca. W 1827 wyjechała z matką na kilka lat za granicę. We Włoszech poznała Zygmunta Krasieńskiego. W 1836 została wydana za mąż wbrew swej woli za księcia Mikołaja Sayn-Wittgensteina, kapitana gwardii carskiej, syna feldmarszałka Ludwika. Mieszkała w Woronińcach. W marcu 1847 w Kijowie poznała Franciszka Liszta i w tymże roku wyjechała z nim do Weimaru, rozpoczynając starania o rozwód z mężem. Rozwodu nie uzyskała. Do końca życia przebywała za granicą, osiedliła się w Rzymie, zmarła tamże 8 marca 1887. (Mąż zmarł w 1864). Pisała wyłącznie w języku francuskim.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Petits entretiens pratiques à l'usage des femmes du grand monde, pendant des retraites spirituelles.* Rzym 1867.

2. *L'amitié des anges.* Rzym 1869.

3. *De la prière, par une femme du monde.* Rzym 1869.

4. *Souffrance et prudence.* Rzym 1869.

5. *De la matière dans la dogmatique.* T. 1-3. Rzym b. r.

6. *Réligion et monde.* Paryż b. r.

7. *Des causes intérieures de l'affaiblissement extérieur de l'Église en 1870.* Rzym 1876.

Autorstwo podał Estr. V, 111; zakwestionował A. Wołyński.

Niektóre prace drukowała w czasopiśmie: *Revue des Deux Mondes* (tu m. in.: Chapelle Sixtine par Michel Ange).

Wiele prac pozostawiła w rękopisie; wymienia je A. Wołyński, zob. Opracowania.

OPRACOWANIA

Wł. K.: *Listy włoskie. Kłosy* 1876 nr 599. — A. WOŁYŃSKI: K. z Iwanowskich księżna Sayn-Wittgenstein. *Tyg. Ilustr.* 1881 t. 12 nr 301. — Wspomnienia pośmiertne: M. ILNICKA. *Bluszcz* 1887 nr 17; S. (W. KOROTYŃSKI). *Tyg. Ilustr.* 1887 t. 1 nr 228. — A. SCHORN: *Zwei Menschenalter.* Berlin 1901. — J. KAPP i LA MARS (M. COUDENHOVE): *Liszt und die Frauen.* Lipsk 1909 i wyd. nast. — S. NIEWIADOMSKI: *Pokłosie z Woroniniec.* *Gaz. Wiecz.* (Lw.) 1919 nr 4610-4611. — L. JAWORSKI: *Liszt w Polsce.* Złoczów b. r. — S. WASYLEWSKI: *Szczęście Liszta i Balzaca.* W książce: *O miłości romantycznej.* Lw. 1921; toż wyd. nast. Poz. 1928; Kr. 1958.

SCHMITT HENRYK (1817–1883)

Krypt.: (×); H. S.

Historyk, publicysta.

Ur. 5 lipca 1817 we Lwowie; syn Pawła, rzeźnika, i Katarzyny z Orzechowskich. W dzieciństwie stracił ojca. Gimnazjum ukończył we Lwowie w 1836, następnie zapisał się na wydział filozoficzny na uniwersytecie; studia przerwał w 1838. Od lat szkolnych zarabiał korepetycjami. W marcu 1838 wyjechał jako nauczyciel domowy do Zarembów w Żuratyń, po roku przeniósł się do Wiesiołowskich w Wojsławiu. Od 1837 należał do konspiracyjnego związku demokratycznego Synów Ojczyzny, hasła demokratyczne szerzył wśród ludu na wsi. W 1841 został aresztowany, w 1844 skazany na karę śmierci, a w styczniu 1845 na skutek ulaskawienia zwolniony z więzienia. Przez rok przebywał w Rzepniowie i prowadził agitację w powiecie złoczowskim. Po nieudanym wybuchu powstania w Galicji w lutym 1846 próbował uciec do Mołdawii, lecz został schwytyany

i ponownie skazany na karę śmierci, którą zamieniono na dwudziestoletnie więzienie w Spielbergu. Uwolniony na skutek amnestii, w marcu 1848 wrócił do Lwowa i oddał się pracy politycznej i naukowej. W 1849 ożenił się z Leokadią Mitraszewską. W 1850 został bibliotekarzem u Pawlikowskich, przez pewien czas w 1852 przebywał w Medyce. W 1853 był współredaktorem *Dziennika Literackiego*. W 1862 odbył podróż do Niemiec, Francji i Anglii dla gromadzenia materiałów historycznych, przy okazji poznał środowiska emigracyjne. W 1863 należał do Komitetu Bratniej Pomocy we Lwowie i redagował wspólnie z Mieczysławem Pawlikowskim tajne pismo *Pravda*. W 1864 ponownie był skazany na więzienie, lecz udało mu się zbiec za granicę. Przez rok przebywał we Francji, po ogłoszeniu amnestii w 1865 wrócił do Lwowa. W 1868 wspólnie z Franciszkiem Smolką założył Towarzystwo Narodowo-Demokratyczne, wziął również udział w założeniu Lwowskiego Towarzystwa Naukowo-Literackiego, którego został wiceprezesem, i Stowarzyszenia Oświaty Ludowej. W 1870 został członkiem Rady Szkolnej Krajowej, wszedł również do Lwowskiej Komisji Ortograficznej. Był także członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Bez powodzenia zabiegał o katedrę historii w 1862 w Szkole Głównej w Warszawie, a w 1869 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zmarł 16 października 1883 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Więzień. Powieść poetycka. Powst. w więzieniu w Spielbergu w marcu 1847. Fragm. ogł. Walenty Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Życiorys spisany na podstawie dokumentów i korespondencji. Lw. 1888. Autograf Ossol. sygn. 5921/I.

2. Niezgodni bracia. Tragedia w 5 działaniach. Powst. w więzieniu w Spielbergu w 1847. Autograf dwu redakcji Ossol. sygn. 5923/II.

3. Żebak. Poemat w 3 pieśniach. Powst. jw. poz. 2. Fragm. ogł., jw. poz. 1. Autograf dwu redakcji Ossol. sygn. 5922/II.

4. Sonety przez Henryka Schmitt, lwowianina, więźnia stanu z Spielbergu uwolnionego, w swym i towarzyszków imieniu, dla podziękowania rodakom za serdeczne przyjęcie dnia 28 marca 1848 r. ułożone. (Lw. 1848).

Rkps był w Bibl. Baworowskich. N. 36. F. 149.

Ulotka 4-stronicowa. Zawiera trzy sonety: Do rodaków w ogólności; Do mieszkańców Krakowa; Do mieszkanek Krakowa, które wracających z Spielbergu więźniów w wieńce stroiły.

5. Krytyczne rozebranie dziełka Fr. Wiśniowskiego pod napisem „Manifest w sprawie ojczyzny” (przeciw zniesieniu pańszczyzny skierowanego). Powst. 1848. Rkps Ossol. sygn. 5939/III.

6. Die Catastrophie Lembergs im J. 1704. Ein historisches romantisches Gemälde. *Neue Zeit. Die Olmützer Zeitschrift* 1850.

7. Trzy spotkania. Powieść. *Dzien. Lit.* 1853 nr 5-7.

8. Rys dziejów narodu polskiego od najdawniejszych czasów znanych do roku 1763. T. 1-2. Lw. 1855-1856; t. 3 z. 1-3. Lw. 1857-1860.

Rkps t. 3 Ossol. sygn. 5928/I.

9. Rokosz Zebrzydowskiego. Opowiadanie historyczne ze źródeł głównie rękopiśmiennych. *Dzien. Lit.* 1857 nr 123-144; 1858 nr 1-34, 49-53; wyd. osob. uzupełnione pt. Rokosz Zebrzydowskiego. Opisał według źródeł głównie rękopiśmiennych ... Lw. 1858; Dodatek: Niektóre pisma współczesne dotyczące rokoshu Zebrzydowskiego a dotąd drukiem nie upowszechnione.

10. Joachim Lelewel. *Dzien. Lit.* 1858 nr 82-89; Jeszcze słów kilka o Lelewelu. Tamże nr 116-117.

11. Kilka słów o szkołach wydziałowych i podwydziałowych według planu Komisji Edukacyjnej urządzonych. *Dzien. Lit.* 1859 nr 97.

12. Pogląd na rozwój ducha i kierunków dziejopisarstwa polskiego w w. XIX. *Dzien. Lit.* 1859 nr 44-56, 58-66.

13. Pogląd na żywot i pisma księdza Hugona Kollątaja, podkanclerzego koronnego. *Dzien. Lit.* 1859 nr 73-104; odb. Lw. 1860.

14. Rzut oka na nowy projekt bezwarunkowego równouprawnienia Żydów, a oraz odpowiedź na zarzuty, z którymi dzisiejsi ich obrońcy przeciw narodowi polskiemu występują. Lw. 1859; też w jęz. niem. pt. Einige Worte über den neuerlichen Vorschlag der unbedingten Gleichberechtigung der Juden ... Lw. 1859.

15. Sprawa Łokietka z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 12-34 (z przerwami).
16. Kilka słów bezstronnych w sprawie ruskiej. *Przegl. Powsz.* 1861 nr 52-54; odb. Lw. 1861.
17. Narodowość polska, jej podstawy, rozwój dziejowy, przeobrażenia i zboczenia, a oraz stosunek do chwili obecnej. Lw. 1862.
18. Dzieje narodu polskiego od najdawniejszych do najnowszych czasów potocznie opowiedziane. T. 1. Lw. 1863. Rkps Ossol. sygn. 5929/I.
- ☞ Kontynuacją dzieła jest poz. 24.
- Przekł. ros.: *Istoria polskiego naroda*. T. 1-3. Petersb. 1864-1866.
19. Uwagi nad projektem statutu dla miasta Lwowa. Lw. 1863.
20. Uwagi wywołane przez broszurę pod napisem: „Kilka słów z powodu odezwy ks. Adama Sapiehy”. Bendlikon 1864.
21. Kilka uwag w sprawie rokoszu Zembrzowskiego. *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* t. 3 (1865); odb. Poz. 1865.
22. Sprawa polska i jej związek z kwestiami chwili obecnej. *Ojczyzna* (Bendlikon) 1864 nr 121-126; odb. Bendlikon 1865.
23. Polska w rzeczywistości dziejowej, a Polska przedstawiona w „Dziejach” J. Szujskiego i W. Koronowicza. *Pismo zbior. wyd. staraniem i nakładem Tow. Nauk. Młodzieży Pol. w Paryżu*. Bendlikon 1865.
24. Dzieje Polski XVIII i XIX wieku osnowane przeważnie na nie wydanych dotąd źródłach (jako tom drugi dzieła: *Dzieje narodu polskiego od najdawniejszych do najnowszych czasów potocznie opowiedziane*). T. 1-3. Kr. 1866-1867; t. 4 z podtytuł. *Dzieje porozbiorowe (1795-1832)*. Lw. 1868. Wyd. nast.: t. 4 wyd. 2 pt. *Dzieje porozbiorowe Polski. (1795-1832)*. Lw. 1894. Rkps t. 2 w Ossol. sygn. 5930/I. Por. poz. 18.
25. Wykład dziejów powszechnych i narodowych. Wykład III. O ustroju głównie społeczno-politycznym Rzplitej Polskiej. Lw. 1867.
26. Dwa posiedzenia sejmku galicyjskiego z d. 1 i 2 marca 1867, objaśnione krytycznym wstępem. Lw. 1867.
27. Uwagi bezstronne nie-wyborcy. Lw. 1867.
28. Dzieje panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. T. 1-2. Lw. 1868-1869; t. 3. Lw. 1880. Wyd. nast.: pt. Stanisław August Poniatowski. T. 1-2. W-wa 1920. Rkps t. 1 Ossol. sygn. 5931/I. Por. Prace edytorskie poz. 2.
29. Zdarzenia najważniejsze z przeszłości narodu polskiego zestawil w potocznym opowiadaniu ... Lw. 1869. (Na okładce tyt.: *Dzieje Polski od jej początków aż do dni naszych*).
30. Unia Litwy z Koroną dokonana na sejmie lubelskim 1568-1569. Szkic dziejowy. *Mrówka* 1869 nr 19-22; odb. Lw. 1869.
31. Kilka uwag w sprawie ulepszenia szkół ludowych w kraju naszym. Lw. 1872.
32. W stuletnią rocznicę pierwszego podziału Polski. Szkic historyczny dziejów 30-letniego panowania Stanisława Augusta, ostatniego króla polskiego. Popularnie napisał ... Kr. 1872.
33. Ksiądz Hugo Kołłątaj i jego prześladowcy. Szkic biograficzno-krytyczny. *Szwit* 1872 nr 18-35; odb. Lw. 1873.
34. Jędrzej Zamoyski. Szkic historyczno-biograficzny. *Przew. Nauk. i Lit.* 1873 t. 1-2.
35. Rozbiór krytyczny pomysłów historiozoficznych i odkryć dziejowych pana Antoniego Walewskiego ... Lw. 1875.
36. Regulamin dla szkół ludowych wszelkiej kategorii w Królestwie Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. Lw. 1876.
37. Kilka myśli na czasie w sprawach publicznych. Lw. 1877.
38. Rozbiór dzieła pod tytułem *Dzieje Polski w zarysie* przez Michała Bobrzyńskiego. *Gaz. Kr.* 1882 nr 66; wyd. osob. Kr. 1882.
- Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album Mus. Nar. w Rapperswyll na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872, *Dzien. Lit.* (1853-1870; współred. 1853; tu m. in.: *Przesady i uprzedzenia*. 1853 nr 2; *O błędnych stronach wychowania u nas młodzieży*. 1853 nr 5; *Zadanie dziejopisarstwa*. 1853 nr 6; *Jędrzej Zamoyski i jego projekt do księgi ustaw*. 1859 nr 1-15; *Odpowiedź na nowe zarzuty potwarcze przeciw Polakom i Polsce umieszczone w 9 nrze Lorcha Zeithefte z r. 1859*. 1860 nr 16-17, 28-32; *Zabiegi domu rakuskiego o koronę polską*. 1863 nr

89-104; tu także rec. dzieł J. Bartoszewicza, J. Lelewela, J. U. Niemcewicza i in.), *Dzien. Lw.* (tu m. in.: Znaczenie stowarzyszeń demokratycznych w kraju. 1868 nr 139), *Dzien. Pol.* (tu m. in.: Uwagi nad adresem o podział Galicji. 1861 nr 37; O katedrze krakowskiej. 1870 nr 247), *Gaz. Kr.* (1882), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Korespondencja ze Lwowa. 1858-1860; rec. dzieł A. Batowskiego, K. Szajnochy, A. Walewskiego i in.), *Goniec.* Dod. pt. *Tygodnik* (tu: Kilka uwag co do sposobu prowadzenia dziś wojny w Polsce. 1863 nr 9), *Ojczyzna* (Bendlikon; 1864-1865), *Pismo zbior. ... Tow. Nauk. Młodzieży Pol. w Paryżu.* Bendlikon 1865, *Prawda* (Lw. 1863; współred.), *Przeł. Rzeczy Pol.* (Paryż; 1861-1863), *Przew. Nauk. i Lit.* (tu m. in.: Szkoły ludowe w Galicji w roku 1873/4. 1874 t. 2), *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* (1865), *Ruch Lit.* (1876), *Strzecha* (1869-1870).

Materiały rękopiśmienne, zawierające utwory młodzieńcze, fragmenty prac i artykułów, zapiski bibliograficzne, kopie, wypisy i notatki źródłowe itp., znajdują się w Ossol. sygn. 5920-5940. Kilka drobnych utworów poetyckich z rkpsu 5920/II ogł. W. Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Lw. 1888 (Por. Opracowania).

Prace edytorskie

1. Materiały do dziejów bezkrólestwa po śmierci Augusta III i pierwszych lat dziesięciu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. *Dzien. Lit.* 1857 nr 6-12, 14-69, 83-86, 108-112; wyd. osob. zmienione t. 1-2. Lw. 1857 *Materiały Hist. z w. XVIII* t. 1-2.

2. Źródła odnoszące się do pierwszego okresu panowania Stanisława Augusta po rok 1773. Tom dodatkowy do dzieła Panowanie Stanisława Augusta. Lw. 1884.

Por. Twórczość poz. 28. Wydanie ukończył syn Mieczysław Schmitt.

Listy i materiały

1. Do żony Leokadii z Mitraszewskich i syna Mieczysława ponad 200 listów z 1845-1881. Rkps Ossol. sygn. 5909/I, 5910/I, 5911/I. (Listy od żony także sygn. 5919/II). Fragm. ogł. W. Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Lw. 1888; do żony 211 listów ogł. S. Kieniewicz: Henryka Schmitta listy do żony (1845-1880). Wr. 1961.

2. Korespondencja z 1848-1880 z różnymi osobami, m. in. W. Domaradzki,

Navratilami, M. Pawlikowskim i in. Rkps Ossol. sygn. 5912/I, 5913/I, 5914/I, 5915/II, 5916/II, 5917/II, 5918/II. Fragm. ogł. W. Ćwik, jw. poz. 1.

3. Do L. Mitraszewskiej trzy listy z 1849. Ogł. J. Białynia Chołodecki: Henryk Schmitt. Trzy listy z więzienia r. 1849. *Nasz Kraj* (Lw.) 1906 z. 19-20.

4. Do H. Skimborowicza 9 listów z 1857-1861. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych. Spuścizna po Skimborowiczu teka XXV nr 1974.

5. Do K. Szajnochy z ok. 1858. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

6. Do A. Szukiewicza z 1862. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

7. Do J. Łozińskiego 2 listy z 1862 i 1871. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

8. Do W. Dzieduszyckiego z 1866. Rkps Ossol. sygn. 6516/II.

9. Do K. W. Wójcickiego z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

10. Do S. Buszczyńskiego z 1874. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

11. Urywek dziennika od 9 września do 11 października 1845. Rkps Ossol. sygn. 5924/I.

12. Autobiografia. Ogł. M. Handelsman pt. Zgłoszenie Henryka Schmitta, Paryż 5 X 1864, na katedrę historii powszechnej w Szkole Głównej. W: Zagadnienia teoretyczne historii. W-wa 1919.

Rkps zniszcz. 1939.

Bibliografie podaje A. Artymiak: Lwówianin Henryk Schmitt. Jędrzejów 1939 *Życiorys zasłużonych Polaków w. XVIII i XIX.*

OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne: W. Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Życiorys spisany na podstawie dokumentów i korespondencji. Lw. 1888. (Tu również Wykaz prac H. Schmitta będących w obiegu księgarskim). — A. ARTYMIAK: Lwówianin Henryk Schmitt. (Spiskowiec, powstaniec, bibliotekarz, publicysta, historyk, organizator szkolnictwa). Jędrzejów 1939 *Życiorys zasłużonych Polaków w. XVIII i XIX.*

Nowy etnograficzny podział narodu polskiego. *Nowiny* 1854 nr 68 s. 619. — R. HERMAN: Notaty do pamiętnika. Powst. ok. 1860. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Kr. 1954. — (Narodo-

wość polska, jej podstawy, rozwój dziejowy... Rec.). *Dzien. Lit.* 1862 nr 71-73. — (Dzieje Polski XVIII i XIX w. Rec.): L. BRONA (L. TATOMIR). *Dzien. Lit.* 1866 nr 17-18; J. SZUJSKI. *Przeł. Pol.* 1866/67 t. 3; 1867/68 t. 4. — Odczyty H. Schmitta o upadku Polski. *Dzien. Poz.* 1867 nr 290 - 1868 nr 100 (z przerwami). — (Unia Litwy z Koroną. Rec.). *Przeł. Pol.* 1869/70 t. 1 z. 1. — E. VÁVRA: Jindřich Schmitt. *Životopis. Květy* 1870 nr 25. — K. KRUK (K. CHŁĘDOWSKI): Pseudo-Kadlubek. *Kraj* 1871; przedr. w: Album fotograficzne. Cz. 2. Kr. 1871; wyd. nast. oprac. A. Knot. Wr. 1951. — L. P. (POWIDAJ): (W stuletnią rocznicę pierwszego podziału Polski. Rec.). *Przeł. Pol.* 1871/72 t. 3. — (Kilka myśli na czasie ... Rec.). *Przeł. Pol.* 1877/78 t. 3. — S. BUSZCZYŃSKI: O pismach pana M. Bobrzyńskiego i krytyce pana H. Schmitta. Kr. 1882. — Nekrologi: M. DUBIECKI. *Bluszcz* 1883 nr 46-47; (M. GAWALEWICZ). *Tyg. Powsz.* 1883 t. 1 nr 42; E. JELÍNEK. *Slovanský sborník* 1883 s. 627; *Ateneum* 1883 t. 4; *Bibl. Warsz.* 1883 t. 4; *Przeł. Powsz.* 1883 t. 22; *Tyg. Ilustr.* 1883 t. 2 nr 44; *Unia* 1883 nr 22. — Z. ONYSZKIEWICZ: Pamięci H. Schmitta. Lw. 1883. — S. SMOLKA: Józef Szujski. Jego stanowisko w literaturze i społeczeństwie. Kr. 1883. —

W. SMOLEŃSKI: Szkoły historyczne w

Polsce. *Ateneum* 1886 t. 4; wyd. osob. W-wa 1887; wyd. 2 W-wa 1898. — E. ŚWIEŻAWSKI: Henryk Schmitt. *Złota przęda*. T. 3. W-wa 1886. — J. KRAJEWSKI: Tajne związki polityczne w Galicji od r. 1833 do r. 1841. Lw. 1903. — J. BIAŁYŃIA CHOŁODECKI: Henryk Schmitt. Trzy listy z więzienia r. 1849. *Nasz Kraj* 1906 z. 19-20. — W. FELDMAN: Stronictwa i programy polityczne w Galicji 1846-1906. T. 1. Kr. 1907. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. T. 3. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1937. — W. FELDMAN: Dzieje polskiej myśli politycznej w okresie porozbiorowym. T. 1. Kr. 1914. — M. HANDELSMAN: Zagadnienia teoretyczne historii. W-wa 1919. — T. KUPCZYŃSKI: Schmitt Henryk. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). —

S. KIENIEWICZ: Wstęp. W wyd.: Henryka Schmitta listy do żony. (1845-1880). Wr. 1961. [Rec.: K. ŚRENIOWSKA. *Kwart. Hist.* 1962 z. 4; M. TYROWICZ. *Przeł. Hist.* 1963 z. 2]. — H. BARYCZ: Joachim Lelewel w życiu Galicji i Krakowa. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — A. BARTOSZEWICZ: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 55 (1964) z. 1.

SEMENENKO PIOTR (1814—1886)

Inna forma nazwiska: SEMENEŃKO.

Pisarz religijno-filozoficzny, publicysta.

Ur. 29 czerwca 1814 we wsi Granne koło Tykocina na Podlasiu; syn oficera i urzędnika rosyjskiego, pochodzącego z polskiej szlachty z Białorusi. Uczył się początkowo w szkole misjonarzy w Tykocinie, następnie w 1825 w Białymstoku. W 1829 ukończył szkołę średnią w Krożach na Litwie. W 1830 wstąpił na Uniwersytet Wileński. Brał udział w powstaniu listopadowym jako żołnierz artylerii pieszej. Po upadku powstania przeszedł z korpusem Antoniego Giełguda do Prus, następnie w 1832 udał się do Francji. Przebywał w zakładach w Besançon i Châteauroux. Należał do odłamu demokratycznego emigracji, pisywał artykuły do czasopisma *Postęp*. Należał również do francuskiej organizacji węglarskiej. Wydalony przez policję z Châteauroux, ukrywał się w Paryżu. Tu zbliżył się do Bogdana Jańskiego i pod jego wpływem stał się gorliwym katolikiem. W 1836 był współzałożycielem tzw. „Domku Jańskiego” (1836), z którego się później rozwinął zakon zmartwychwstańców. W czerwcu 1836 rozpoczął studia teologiczne w Collège St. Stanislas w Paryżu. Od 1837 studiował w Rzymie i tam 5 grudnia 1841 otrzymał święcenia kapłańskie. W 1842 założył z Hieronimem Kajsiewiczem Zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego. W tymże roku udał się do Paryża w celu zwalczania towarzystwa. Do 1845 był przełożonym zgromadzenia. W 1847 przebywał w Tunisie. W 1866 został rektorem Collegium Polonicum w Rzymie, do którego założenia bardzo się

przyczynił. Po śmierci Kajsiewicza w 1873 został powtórnie przełożonym Zgromadzenia Zmartwychwstańców. W 1885 jeździł z Ignacym Domeyką do Palestyny. Umarł w Paryżu 18 listopada 1886, pochowany w Rzymie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O narodowości. 1. Czym była narodowość w Polsce. *Postęp* (Paryż) 1835 ark. 4; cz. 2 pt. Czym ma być narodowość w Polsce. Tamże ark. 5.
2. Przeciwko cerkwi rosyjskiej prawda o Kościele Bożym i o kościele rosyjskim. Paryż 1843.
3. O magnetyzmie, nauka miana dnia 9 lutego 1850. Paryż 1850.
4. Towiański et sa doctrine jugés par l'enseignement de l'Église. Paryż 1850. (Tu razem przekł. Biesiady A. Towiańskiego, zob. Przekłady). Streszcz. w jęz. pol. pt. Przeciw błędom Andrzeja Towiańskiego. *Przełgl. Poz.* 1858 t. 25. (Por. poz. 8).
5. Obraz słowa polskiego i jego odmian. *Przełgl. Poz.* 1852 t. 14 i odb.
6. Ksiądz Jan Pocięj i jego dzieło o Jezusie Chrystusie Odkupicielu. *Przełgl. Poz.* 1853 t. 17 i odb.
7. O magii, a w szczególności o stolikach nauk dwie. *Przełgl. Poz.* 1857 t. 23 i odb.
8. Do różnowierców między nami. Kazanie ... miane w Paryżu dn. 4 X rb. przypisami objaśnione. Ogł. w art. pt. Przeciw błędom Andrzeja Towiańskiego. *Przełgl. Poz.* 1858 t. 25; wyd. osob. Poz. 1858. (Por. poz. 4).
9. Biesiady filozoficzne. *Przełgl. Poz.* 1859 t. 27-28; 1860 t. 30 - 1861 t. 31; 1862 t. 33.
10. O Awerroesie p. Ernesta Renana i o wartościach awerroizmu. Rozprawa akademicka czytana na posiedzeniu Akademii Religii Katolickiej w Rzymie dn. 19 VII 1860. *Przełgl. Poz.* 1860 t. 30. Przekł. włoski: Rzym 1861.
11. Ojciec nasz. Ciąg nauk. Fragm. ogł. *Przełgl. Poz.* 1861 t. 32 - 1862 t. 33; całość wyd. Kr. 1896.
12. O miłości ojczyzny. Kazanie, które miał w Rzymie ... 9 I 1864. *Przełgl. Poz.* 1864 t. 37; wyd. osob. Poz. 1864.
13. Mowa po śp. Onufrym Józefie Korzeniowskim. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868*; Paryż 1869; wyd. osob. Paryż 1869.
14. Quid papa et quid est episcopatus ex aeterna ac divina ratione nec non

quae eorum partes in Ecclesiae infallibili magisterio. Rzym 1870.

15. Mowa pochwalna na cześć św. Cyryla i Metodego, apostołów słowiańskich, miana wśród uroczystych obchodów w Rzymie ... 3 lipca 1881 r. *Czas* 1881; odb. Kr. 1881.

Przekł. franc.: Panégyrique de S. Cyrille et de S. Méthode ... Rzym 1882.

16. Credo: Chrześcijańskie prawdy wiary, które wykladał w katedrze lwowskiej w maju 1885 r. ... Lw. 1885. Wyd. nast.: Kr. 1907.

17. Wyższy pogląd na historię Polski. (Myśl Boża w jej dziejach). Kr. 1892.

18. Mistyka ułożona podług nauk konferencyjnych. Kr. 1896.

19. Dziennik. Pisany w 1851-1886. Fragm. ogł. P. Smolikowski, zob. Listy poz. 7. Oprac. E. Elter, z przypisami P. Naruszewicza. *Sacrum Poloniae Milenium*. T. 2. Rzym 1955; wyd. osob. Rzym 1955.

Ponadto kazania i inne pisma treści religijnej.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bonus Pastor* (tu: Nauka na święto Objawienia Pańskiego Trzech Króli. 1880), *Postęp* (1834), *Przełgl. Poz.* (tu m. in.: Tradycjonalizm i semiracjonalizm. 1857 t. 24; Historiozofia. Ogólny rzut oka na całe dzieje. 1863 t. 35-36), *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu* (1868).

Ponadto w 1833-1835 w czasopismach francuskich, m. in. *Tribune*.

Drobne wiersze młodzieńcze z rkpśu ogł. P. Smolikowski, zob. Listy poz. 7 t. 1 s. 61-62. — Kilka myśli o estetyce. Ogł. P. Smolikowski. *Przełgl. Kościelny* 1903 t. 3.

Przekłady

A. Towiański: Biesiada. (Przekł. łac.). Wyd. zob. Twórczość poz. 4.

Wydania zbiorowe

Kazania na niedziele i święta roku kościelnego. T. 1-2. Lw. 1913.

Listy

1. Do J. N. Janowskiego z 1833 i 1842. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

2. List otwarty do przyjaciół i nieprzyjaciół, dat. 15 lutego 1835. Ogl. P. Smolikowski, zob. poz. 7, t. 1 s. 62-65.

3. Do B. Jańskiego 2 listy z 1835 i 12 listów z 1838-1839 (często podpisywanych razem z H. Kajsiewiczem); do J. Hubego b. d. Ogl. P. Smolikowski: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Przegl. Pol.* 1890/91 t. 4; 1891/92 t. 2; przedr. zob. poz. 7.

4. Do B. Jańskiego 29 listów z 1837-1838 (niektóre podpisywane razem z H. Kajsiewiczem); do F. Koryckiego z 1838; do J. Koźmiana 3 listy z 1841; do C. Platera z 1841; do L. Turkowskiego z 1838; do J. i B. Zaleskich 2 listy z 1837 i 1842. Ogl. P. Smolikowski: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 - 1892/93 t. 1; przedr. zob. poz. 7.

5. Do W. Zamoyskiego z 1840-1867. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2331.

6. Do J. Koźmiana 9 listów z 1841-1845; do A. Bentkowskiego 6 listów z 1841-1843; do J. Hubego 4 listy z 1842-1843; do H. Kajsiewicza 5 listów 1842-1844; do nieokreślonych bliżej osób 2 listy z 1842. Ogl. P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2; przedr. zob. poz. 7.

7. Wiele listów do różnych osób, m. in.: do L. Przeclawskiego i A. Celińskiego z 1836; do J. Hubego 7 listów z 1842-1850; do H. Kajsiewicza 20 listów z 1842-1847, 1865-1866; do A. Bentkowskiego z 1848; do W. Kalinki z 1885. Ogl. P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. (Tu także przedr. poz. 2, 3, 4, 6, 17 oraz fragm. Dziennika, zob. Twórczość poz. 19).

8. Do generała J. Skrzyneckiego z 1841-1851. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2408. Dwa listy z 1843 ogl. S. Pigoń: Do dziejów wydania „Biesiady” Towiańskiego. *Pam. Lit. R.* 14 (1916) i nadb.

9. Do W. Wielogłowskiego 3 listy z 1844-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1830.

10. Do S. E. Koźmiana 5 listów z 1846-1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

11. Do J. Koźmiana z 1856. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2213 t. 4.

12. Do H. Kajsiewicza 2 listy z 1858 i 1 list z 1865; do W. Zamoyskiego z 1863; do J. Koźmiana 4 listy z 1864; do A. Jelowickiego z 1865. Ogl. P. Smolikowski: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896.

13. Do Jadwigi Zamoyskiej 3 listy z 1867-1880. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Zamoyskich 122.

14. Do J. I. Kraszewskiego z 1868. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6531.

15. Do C. Działyńskiej z 1877. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. E t. 5.

16. Do J. B. Zaleskiego z 1877. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9239 t. 5.

17. Dziennik. Fragm. powst. 1836-1840. Ogl. P. Smolikowski, zob. poz. 7 t. 1.

Bibliograficzne zestawienia podają: Dod. w wyd.: *Quid papa et quid est episcopatus ...*, zob. Twórczość poz. 14. — Prace O. Piotra Semeneki. *Sacrum Poloniae Millemum*. T. 2. Rzym 1955; toż w wyd. osób: *Dziennik*. Rzym 1955. — A. Kadler i I. Raczynska: *Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864*. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

H. KAJSEWICZ: Pamiętnik 1842-1872. Fragm. ogl. P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. — (Dwa kazania ks. Semeneki. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 8. [Polernika: *Przegl. Poz.* 1849 t. 9]. — (O magnetyzmie. Polemika). *Przegl. Poz.* 1850 t. 10. — E. DUŃSKI: Listy (1848-1856). Wyd. A. Begey i J. Komenda. Turyn 1915. — W. SABOWSKI: (Obraz słowa polskiego i jego odmian. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1. — (J. KOŹMIAN): Przeciw błędom A. Towiańskiego. Kazanie o. P. Semeneki miane w Paryżu dn. 4 października r. b., przypisami objaśnione. *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — RESPADEK: Odpowiedź na krytykę ks. P. Semeneki, tyczącą się katechizmu rzymskokatolickiego. *Przegl. Poz.* 1859 t. 27-28; 1860 t. 30 - 1861 t. 31. — H. KAJSEWICZ: Pamiętnik historyczny o Zgromadzeniu Zmartwychwstańców. W: *Pisma*. T. 3. Berlin-Kr. 1872. — (Credo. Rec.): *L. Gaz. Lw.* 1885 nr 273; S. PUSZET. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 2; *Czas* 1885 nr 254; *Przegl. Powsz.* 1885 t. 8. — Wspomnienia pośmiertne: L. DĘBICKI. *Czas* 1886 nr 268-269; t. *Kraj* 1886 nr 50; S. TARNOWSKI. *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 2; W. K. *Kronika Rodz.* 1886 nr 23; *Ateneum* 1886 t. 4; *Bibl. Warsz.* 1886 t. 4; *Wielkopolanin* 1886 nr 270; L. DĘBICKI.

Bibl. Warsz. 1887 t. 1; W. KALINKA. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1; przedr. w: Dzieła. T. 12. Kr. 1902. — M. ZDZIECHOWSKI: Z psychologii naszego mesjanizmu. O. Piotr Semenenko. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1887 nr 22-24. —

P. SMOLIKOWSKI: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2. — P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896; t. 1 wyd. nowe przerobione. Kr. 1925. — J. PEŁCZAR: Zarys dziejów kaznodziejstwa polskiego w Kościele Katolickim. Cz. 2. Kr. 1896. — P. SMOLIKOWSKI: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896. — (Ojciec nasz. Rec.): A. PECHNIK. *Przegl. Pol.* 1896/97 t. 3; X. dr A. P. GAZ. *Kościelna* 1897 nr 1-2. — A. ZARĘMBA. *Enc. kościelna*. T. 25 (1902). — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. — HYLON: M. Gogol w Rzymie. *Przedświt* 1902 nr 95 i n. — P. SMOLIKOWSKI: System ascetyczny ks. Semenienki. *Przegl. Kościelny* 1903 t. 3. [Rec.: A. SYSKI. *Kwart. Teolog.* 1904 nr 3/4]. — P. SMOLIKOWSKI: System filozoficzny ks. P. Semenienki. *Przegl. Kościelny* 1904 t. 5. — P. SMOLIKOWSKI: Maciejowski a Semenenko. *Świat Słowiński* 1910 t. 2. — F. GABRYL: Poglądy filozoficzne o P. Semenienki. *Mies. Katechetyczno-Wychowawczy* 1912. — P. SMOLIKOWSKI. *Podręczna enc. kościelna*. T. 35/36 (1912). —

Kajsiewicz i Semenenko. Książka pam. z obchodu urządzonego ku ich czci 7 X 1913. Kr. 1913. (Tu m. in.: J. TEODOROWICZ: O. Semenienko jako mistrz życia du-

chownego; F. GABRYL: O filozofii ks. P. Semenienki). — T. OLEJNICZAK: Na stulecie ks. H. Kajsiewicza i P. Semenienki. *Kronika Powusz.* 1913 nr 40. — S. PAWLICKI: Moje pierwsze spotkanie się z o. P. Semenienką. *Prąd* 1913 nr 10. — F. GABRYL: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. — P. SMOLIKOWSKI: Semenenko jako przewodnik dusz. *Ateneum Kapłańskie* 1914 t. 11. — P. SMOLIKOWSKI: Strona dogmatyczna ascezy ks. P. Semenienki. *Ateneum Kapłańskie* 1914 t. 12. — S. PIGOŃ: Do dziejów wydania „Biesiady” Towiańskiego. Dwa listy ks. P. Semenienki. *Pam. Lit. R.* 14 (1916). —

P. SMOLIKOWSKI: Ks. P. Semenenko jako filozof, teolog, asceta i mistyk. Chicago 1921. — S. PIGOŃ: Chrystologia A. Towiańskiego. Wil. 1924. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936 *Bibl. Dziejów i Kultury Wsi* t. 3. — W. KWIATKOWSKI: Św. Tomasz i scholastyka w oświeceniu ojca P. Semenienki C. R. Kr. 1936. [Rec.: K. KOWALSKI. *Ateneum Kapłańskie* 1937 s. 194-195; J. REINKE. *Przegl. Filoz.* 1937 s. 105-107]. — S. PIGOŃ: Zręby nowej Polski w publicystyce Wielkiej Emigracji. W-wa 1938. — W. KOSIŃSKI: Pietro Semenenko C. R. Wiedeń 1952. — E. ELTER: Przedmowa do wyd.: *Dziennik. Sacrum Poloniae Millennium*. T. 2. Rzym 1955 i wyd. osob. — P. NARUSZEWICZ: Przypisy w wyd.: *Dziennik. Tamże.* — F. GERMAN: *Dziennik* ks. P. Semenienki C. R. *Znak* 1958 nr 49. — A. LEWAK: Polska działalność dyplomatyczna w Watykanie. W: *Polska działalność dyplomatyczna 1863-1864. Zbiór dokumentów* pod red. A. Lewaka. T. 2. W-wa 1963.

SEKOWSKI JÓZEF JULIAN (1800—1858)

Pseud. i krypt.: B. B.; BARON BRAMBEUS; A. BIELKIN; B. BRAMBEUS; BRAMBEUS; DOKTOR KARL VON BITTIERWASSIER; KARŁO KARLINI; O. I. S.; O. O...!; O. S.; O. S-KIJ; OSIP MOROZOW; S***; SSS; S-SKIJ; P. I. SNIEGIN; TH...; T.-O.; T-M-F-B. — A. BIELKIN; TIUTIUNDŽIJU-OGŁU; TIUTIUNDŽIJU-OGŁU-MUSTAFA-AGA; A. A. VON ŽENICHSBERG.

Satyryk, orientalista.

Ur. 19 marca 1800 w Antagołanach koło Wilna; syn Jana, szlachcica, który po zmarowaniu swego majątku osiadł w mająteczku żony. Początkowe nauki pobierał pod kierunkiem matki oraz wuja, profesora Godfryda Ernesta Grodka. Po krótkim pobycie w kolegium mińskim wstąpił na Uniwersytet Wileński na wydział filozoficzny. Pod wpływem Grodka i Joachima Lelewela zajął się badaniem Wschodu. Należał do Towarzystwa Szubrawców i był współpracownikiem *Wiadomości Brukowych*. W 1819 po ukończeniu studiów ożenił się z Marią Rodziewiczówną i wyruszył w dwuletnią podróż

na Wschód. W 1820 był dragomanem misji rosyjskiej w Konstantynopolu. Po zwiedzeniu Turcji, Azji Mniejszej i Egiptu zamieszkał w Petersburgu, gdzie został tłumaczem w ministerstwie spraw zagranicznych. W 1822 otrzymał nominację na profesora języków wschodnich (jęz. arabski) na uniwersytecie w Petersburgu. Ofiarowanej mu przez Uniwersytet Wileński katedry języków wschodnich nie przyjął. W 1823 został członkiem korespondentem Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w 1826 doktorem filozofii Akademii Krakowskiej, w 1828 członkiem Towarzystwa Azjatyckiego w Londynie oraz w Petersburskiej Akademii Nauk. W 1825 i 1827/28 spotykał się w Petersburgu z Adamem Mickiewiczem. W 1826 został wysłany przez uniwersytet na wizytację okręgu szkolnego białoruskiego. W 1828-1833 był członkiem komitetu cenzury. Rozwiódłszy się z pierwszą żoną, w 1829 ożenił się z baronówną Adelą Rall. W 1830-1836 był współpracownikiem czasopisma *Balamut Petersburski*. W 1832 zerwał całkowicie ze społeczeństwem polskim. Pod pseudonimem Barona Brambeusa drukował satyry także i przeciwko Polakom. Redagował czasopisma i wydawnictwa zbiorowe w języku rosyjskim: w 1833-1834 *Nowosielje*, w 1834-1848 *Biblioteka dla cztienija*, w 1838-1839 *Encyklopedycznej leksikon*; w 1838-1840 *Wojennaja biblioteka*. W 1847 przeszedł na emeryturę z tytułem zasłużonego profesora. Zmarł 16 marca 1858 w Petersburgu.

Sekowski wywarł wpływ na utwory A. Mickiewicza o tematyce orientalnej (*Almotenabbi, Farys, Szanfary*).

TWÓRCZOŚĆ

1. Collectanea z dziejopisów tureckich rzeczy, do historii polskiej służących, z dodatkiem objaśnień potrzebnych i krytycznych uwag. T. 1-2. W-wa 1824-1825.

2. Supplément à l'histoire générale des Huns, des Turcs et des Mongols, contenant un abrégé de l'histoire de la domination des Uzbèks dans la grande Bukharie, depuis leur établissement dans ce pays jusqu'à l'an 1709, et une continuation de l'histoire de Kharèzm, depuis la mort d'Aboul-Ghazi-khan jusqu'à la même époque par ... Petersb. 1824.

3. Karmanaja kniga dla russkich wojnow w tureckich pochodach. T. 1-2. Petersb. 1828-1829. Wyd. 2 Petersb. 1854.

4. Wielkie posłuchanie u Lucypera. Z pism Barona Brambeusa. *Balamut Petersb.* 1832; wyd. osob. W-wa 1835. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1862; wyd. nowe W-wa 1862.

Przekł. niem.: Das grosse Lever beim Satan. *Schneeglöckchen* (Petersb.) 1833.

Przekł. ros.: Balszoi wychod u Satany. *Nowosielje* 1833 s. 129-186.

5. Fantastyczekije putieszestwija barona Brambeusa. Petersb. 1833. Wyd. 2 Petersb. 1835.

Przekł. pol. W. Olechowskiego pt. Fantastyczne podróże barona Brambeusa. T. 1-2. W-wa 1840.

6. Idiealnaja krasawica, ili diewa czudnaja. Cz. 1-5. *Biblioteka dla cztienija* 1841

t. 49, 1842 t. 50, 1843 t. 61, 1844 t. 63. Wyd. książkowe, zob. Wyd. zbior. t. 4.

7. Padienije Szirwanskago carstwa. *Biblioteka dla cztienija* 1842 t. 52.

Rozprawy i artykuły z dziedziny orientalistyki pisał w języku francuskim, łacińskim, niemieckim, polskim i rosyjskim.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1847 t. 3), *Balamut Petersb.* (współred. 1830-1836), *Biblioteka dla cztienija* (1834-1849; red. 1834-1838), *Dzien. Wil.* (1817, 1819-1820; tu m. in.: Obraz państwa otomańskiego. 1819 t. 1 nr 4-6, t. 2 nr 4-6; Dziennik podróży z Wilna przez Odessę do Stambułu. 1819 nr 6; 1820 nr 2), *Ekonomiczeskij ukazatel* (1857), *Encyklopedycznej leksikon* (1835-1839; red. 1838-1840), *Journal Asiatique* (1828), *Journal de St. Petersbourg* (1827); *Nouvelles Annales des voyages* (1822), *Nowosielje* (red. 1833-1834), *Pam. Warsz.* (1820-1823; tu m. in.: Wyjątki z opisu podróży w Nubii i Wyższej Etiopii. 1822 t. 2), *Rozmaitości* (Lw.; 1820-1821, 1823), *Sbornik literaturnych statiej, poswiaszczennych pamiaty A. F. Smirdina*. T. 1. Petersb. 1858 (tu: Morskija kupanija. Nieskolko scien żizni bolnych, s. 114-259), *Siewiernaja pczela* (1825, 1827, 1828, 1833), *Siewiernyj archiw* (1822), *Sto russkich litieratorow*. T. 1. Petersb. 1830, *Syn otieczestwa* (1822, 1841, 1856-1858; tu m. in.: Listok baro-

na Brambieusa. 1856 nr 14-38, z przerwami; 1857 nr 1-50, z przerwami; 1858 nr 5, 7-8), *Tyg. Petersb.* (1857), *Tyg. Wil.* (1819-1820; tu m. in. O zabawach i śpiewach nowożytnych Greków. 1819 t. 7 nr 138, t. 8 nr 142), *Wiad. Brukowe* (1818-1819), *Wojenna biblioteka* (red. 1838-1840).

Przekłady

1. Dante Alighieri: Z Boskiej komedii ... o piekle pieśń III. *Dzien. Wil.* 1817 nr 35 s. 485-492.

Poprzedzone wiadomością o życiu i pismach Dantego.

2. A. Lokman El-Hakim: Podobieństwa, czyli bajki mędrca Lokmana. Z arabskiego przełożone i przypisane Wileńskiemu Towarzystwu Szubrawców przez TH... członka tegoż grona. Wil. 1818.

3. Prawidła dla szkoły helleńskiej kupców greckich w Odessie. *Tyg. Wil.* 1820 t. 9 nr 163.

4. J. Morier: Mirza Hadzi-Baba Isfagani w Londonie. Pieriewod z angijskiego. Cz. 1-4. Petersb. 1830. Wyd. nast. zob. poz. 5.

5. J. Morier: Pochozdzienija mirzy Hadzi-Baby Isfagani w Piersii i Turcii, ili piersidskij Żilblaz. Cz. 1-4, Petersb. 1831. Wyd. nast.: pt. Mirza Hadzi-Baba Isfagani. Soczinienije Moriera. Wolnyj pieriewod barona Brombieusa. Cz. 1-4. Petersb. 1845 (razem z poz. 4).

6. Mikierija, milskaja lilija. Pieriewod drewniogo egipteskago papirusa, najdieniogo na grudi odnoj mumii w fiwskich katakombach. S podlinnymi egipteskimi ilustracijami. *Sto russkich litieratorow.* T. 3. Petersb. 1845 s. 596-692.

Przekłady drobnych utworów z języka arabskiego i tureckiego ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Albom siewernych muz na 1828 g.* (1828), *Polarnaja zwiezda* (1823-1825), *Siewiernyj archiw* (1826), *Siewiernyje cwiety* (1828, 1830).

Prace edytorskie

Papyri aegyptiacae exemplum, quam in peregrinatione sua repertum Universitati Cracoviensi dono dedit socius eius ... 1826. (Rysował J. Lewicki, Kr. 1827, 25 egz. Wyd. 2 Paryż 1827-1828. Toż pt. Wiernie odbicie papirusa egipskiego, darowanego Uniwer ytetowi Jagiellońskiemu przez profesoras Sękowskiego, orientalistę, oprawne w rulon na wzór wolumi-

nów starożytnych, zawierający hieroglify i pismo w mumii znalezione, 2270 lat mającego. (Zwój lokci ośm długości).

Wydania zbiorowe

Sobranije soczinienij. T. 1-9. Petersb. 1858-1859.

Zawartość: t. 1: Otrywki iz putieszestwija po Egiptu, Nubii i Wierchniej Efiopii (1820-1821); Wspominanija o Nubii i Sirii; Powiesti i poemy pieriewiediennija s wostocznych jazykow; Pietierburgskije nrawy; t. 2: Fantasticzeskija putieszestwija; Powiesti i romany; t. 3-4: Powiesti i romany, tu w t. 4 Twórczość poz. 6; t. 5: Powiesti i romany; Mielkije raskazy; Istorija, Driewnosti, Etnografija; t. 6: Istorija, Driewnosti, Etnografija; t. 7: Istorija, Driewnosti, Etnografija; Filologija. Słowiesnost' driewnaja i wostoczna; t. 8: Russkaja słowiesnost'. Kritika izjaszcznych proizwiedienij; Russkij jazyk; Filosofija; Jestiestwoznanije. Medicina; t. 9: Jestiestwoznanije. Fizika, Gieologija, Muzika; Statii enciklopedicskago leksikona; Litieraturnaja lietopis' „Biblioteki dla cztienija” (1833-1853).

Listy

1. Do J. Lelewela z 24 marca i 29 maja 1820. Ogł. w art.: O podróży J. Sękowskiego do krajów wschodnich. *Pam. Warsz.* 1820 t. 18; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1820 nr 137-139.

2. Do J. Lelewela 24 listy z 1820-1828. Ogł. A. Jabłonowski: Sękowski w korespondencji z Lelewelem. Studium na tle listów orientalisty osnute. *Echo* 1878 nr 41-72 (z przerwami); przedr. w: *Pisma.* T. 7: Rzeczy polskie. W-wa 1913. (Tu także przedr. listy z poz. 1).

Rkps kartki z 1828 znajduje się w Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

W listach tych Sękowski m. in. omawiał pochodzenie szlachty polskiej.

3. Do S. B. Lindego z 1820. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do W. Rzewuskiego z 15 września 1820. Ogł. L. Siemiński: Waclaw Rzewuski i przygody jego w Arabii. *Przeł. Pol.* 1870/71 t. 1; toż odb. Kr. 1870.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2675.

5. Do E. A. Gan z ok. 1836. Ogł. N. Fandiejewa: Jelena Andr. Gan i Osip Iw. Sienkowskij w 1836-1838 gg. *Russkaja starina* 1890 t. 66.

6. Do E. N. Achmatowej 18 listów i kilka fragm. z 1842-1851. Ogł. M. Siemiewskij: Osip Iwanowicz Sienkowskij (Baron Brambieus) w wspomnianiach E. N. Achmatowej. *Russkaja starina* 1889 t. 63; 1890 t. 67.

7. Do S. Morawskiego 2 listy b. d. (ok. 1849). Ogł. w: Sękowski. (Ustęp z pa-

mietników Stanisława Morawskiego). *Ateneum* 1898 t. 1; przedr. w książce: S. Morawski: W Peterburku 1827-1838. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Poz. (1927) s. 348-350. (Przypisy).

8. Do T. Bułharyna b. d. Rkps Instytut Hist. Lit. A. N. ZSRR w Leningradzie, Puszkinskij Dom, sygn 123/1122.

9. Do J. I. Kraszewskiego b. d. Fragm. rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6478.

Bibliografię podaje P. Sawieljew: Bibliograficzeskij spisok sočinienij Sienkowskago. W wyd.: Sobranije sočinienij. T. 1. Petersb. 1858 s. CXIII-CXXXVIII.

OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne: P. SAWIELJEW: O żizni i trudach O. I. Sienkowskago. W wyd.: Sobranije sočinienij. T. 1. Petersb. 1858. — W. KAWIERIN: Baron Brambieus. Istorija Osipa Sienkowskago, żurnalista, riedaktora „Biblioteki dla cztienija”. Moskwa 1929; wyd. rozszerzone Moskwa 1966. — L. PEDROTTI: Józef Julian Sekowski. The Genesis of a Literary Alien. Berkeley 1965.

O podróży J. Sękowskiego do krajów wschodnich. *Pam. Warsz.* 1820 t. 18; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1820 nr 137-139. — Wiadomości krajowe. *Kur. Lit.* 1821 nr 130. — (Collectanea z dziejopisów tureckich ... Rec.): J. LELEWEL. *Bibl. Pol.* 1825 t. 2; J. MIKLASZEWSKI. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 6; M. PODCZASZYŃSKI. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 1; przedr. J. Lelewel w: *Polska, dzieje i rzeczy jej.* T. 18. Poz. 1865; GAMMER. *Jahrbücher der Literatur* 1827 t. 39; W. CHŁĘDOWSKI. *Haliczanin* 1830 t. 2. — (M. PODCZASZYŃSKI): Wiadomości o dziele pt. Dodatek do historii Hunów, Turków i Mongołów. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 5. — M. MALINOWSKI: Dziennik ... pisany po łacinie podczas pobytu w Petersburgu. (Powst. 1827-1828). Wyd. M. Kridl. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty.* T. 1. W-wa 1914 i wyd. nast. — M. de HAMMER: Réponse à la lettre de Tutundju-Oglou. Au Rédacteur du Journal Asiatique. *Journal Asiatique* 1828; odb. 1828. — Wileńskiego Uniwersytetu ordynaryjni profesorowie ... *Kur. Pol.* 1830 nr 63. (Mianowanie radcą kolegialnym). — SZARMUA: (Collectanea z dziejopisów tureckich ... Rec.). *Zurnal Ministerstwa narodnago proswieszczenija* 1834 t. 4. — Wstęp. W wyd.: Wielkie posłuchanie u Lucypera. W-wa 1835. — (Fantastyczne podróże ... Rec.): K....

(J. KENIG): Podróże Barona Brambeusa. *Gaz. Warsz.* 1841 nr 10; J. I. KRASZEWSKI. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 15. — J. FRANK: Pamiętniki. Powst. przed 1842. Przełożył z franc. W. Zahorski. T. 3. Wil. 1913 s. 241. — J. Z.: Dwaj z najznakomitszych terażniejszych pisarzy rosyjskich Polacy. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1843 t. 8. — Sprostowanie niektórych tłumaczeń z tureckiego znajdujących się w zbiorze pt. *Collectanea z dziejopisów tureckich ... Przegl. Poz.* 1845 t. 1-2. — I. PIETRASZEWSKI: Nowy przekład dziejopisów tureckich, dotyczących się historii polskiej, a szczególnie Tarychy Wasyf Efendego. T. 1. Berlin 1846. —

S. MORAWSKI: Kilka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825). Powst. 1848. Wyd. W-wa 1924; wyd. nast. W-wa 1959. — S. MORAWSKI: Sękowski. (Ustęp z pamiętników ...). Powst. 1849. Ogl. *Ateneum* 1898 t. 1; przedr. w książce: W Peterburku 1827-1838. Wyd. A. Czartkowski, H. Mościcki. Poz. (1927). — (H. SKIMBOROWICZ): Profesor uniwersytetu... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 139. (O art. humorystycznych ogł. w prasie rosyjskiej i *Tyg. Petersb.*). — X.: (Oświata i drogi żelazne. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1857 nr 32. — REDAKCJA SIEWIERNOJ PCZELY: O czterynadcatom tomie Encyklopediczeskago leksikona, izdannom pod głównou riedakcijeju O. I. Sienkowskago. Petersb. 1858. — Nekrologi: *(J. BARTOSZEWICZ). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 83; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26; K. POLEWOJ. *Żiwopisiec russkoj bibliografii* 1858 nr 9; przedr. *Siewiernaja pczela* 1858 nr 91. — A. SIENKOWSKAJA: Osip Iwanowicz Sienkowskij. Biograficzeskije zapiski jego żeny. Petersb. 1858. [Rec.: *Russkoje slowo* 1859]. — W Miesiacosłowie (kalendarzu) na rok 1859 ... *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 75. (Dot. biografii i twórczości). —

Materiały do biografii Sękowskiego. Zebrane przez M. Balińskiego. Powst. przed 1864. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 990. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powusz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — Józef Sękowski. *Opiekun Dom.* 1869 nr 40. — W. GRIGORIEW: Impieratorskij S. Pietiersburgskij uniwersitet w tieczeniu pierwych 50 let jego suszczestwowanija. Petersb. 1870. — L. SIEMIENSKI: Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii. *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 1-3; odb. Kr. 1870. — CIPRINUS (J. PRZECLAWSKI): Kallejdoskop wspomnianij. 1811-1871. *Russkij archiw* 1872 nr 9-10; fragm. w przekł. pol. pt. Wspomnienie o pobytcie Adama Mickiewicza w Petersburgu. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 260-261. — Po powodu wspo-

minanij g-na Ciprinusa. *Russkij archiw* 1872 nr 10 s. 1052-1056. — P. B.: Sienkowski i Mickiewicz. Zamiętka. *Russkij archiw* 1873 t. 1 s. 632-638. — BAJDAROW: Baron Brambieus. *Pczela* 1875 nr 26-29. — A. JABLONOWSKI: Sękowski w korespondencji z Lelewelem. Studium na tle listów orientalisty osnute. *Echo* 1878 nr 41-72 (z przerwami); fragm. przedr. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; całość przedr. w: Pisma. T. 7: Rzeczy polskie. W-wa 1913. — ANTONI J. (A. J. ROLLE): Polonica. Materiały do dziejów Polski w pismach rosyjskich (1700-1862). *Spr. AU* 1880 t. 12 i odb. — T. BOBROWSKI: Pamiętniki. T. 1. Powst. 1879-1885. Wyd. Lw. 1900 s. 313-314. — P. CHMIELEWSKI: Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki. T. 1. W-wa 1886; wyd. 3 W-wa 1901. — E. N. ACHMATOWA: Wspominanija. Powst. przed 1888. Ogl. M. Siemiewskij: Osip Iwanowicz Sienkowski (Baron Brambieus). *Russkaja starina* 1889 t. 63; 1890 t. 67. — M. SIEMIEWSKI: Osip Iwanowicz Sienkowski (Baron Brambieus) w wspomnianijach E. N. Achmatowej. *Russkaja starina* 1889 t. 62. — N. FADIEJWA: Jelena Andr. Gan i Osip Iw. Sienkowski w 1836-1838 gg. *Russkaja starina* 1890 t. 66. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 1. Poz. 1890; wyd. 2 Poz. 1929. — STARCZEWSKI: Wspominanija o Sienkowskom. *Istoriczeskij wiestnik* 1891 nr 8. — E. A. SOŁOWJEW: O. I. Sienkowski. Jego żizn i literaturnaja diejatielnost' w swiazi s istorijej sowriemiennoj jemu żurnalistiki. Biograficzeskij ocerk. Petersb. 1892. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — D. KORSAKOW: Sienkowski Osip Iwanowicz. *Russkij biograficzeskij slovar'*. T. 18. Petersb. 1904. — W. CIECHOWSKI: Na widowni petersburskiej. Józef Sękowski. *Kraj* 1906 nr 45-46. — L. PANTIELEJEW: Zakrytije wileńskiego uniwersitetu. *Russkoje bogatstwo* 1909 nr 11. — H. MOŚCICKI: Zniesienie Uniwersytetu Wileńskiego. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 2; przedr. w książce: Pod znakiem Orła i Pogoni. Szkice historyczne. W-wa 1915; toż wyd. 2 W-wa 1923. —

T. SINKO: Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 11 nr 32. — A. POGODIN: Russkije pisateli — Polaki. *Z zagadnień kult.-lit. Wschodu i Zachodu*. Kr. 1933/1934 *Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej*

i *Bliskiego Wschodu* nr IV, s. 118-121. — Z. PESZKE: Orientalista Józef Julian Sękowski. *Wschód* 1934 nr 1 i odb. — L. JANOWSKI: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

L. GOMOLICKI: Dziennik pobytu Adama Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — S. KOŚCIAŁKOWSKI: Polacy a Liban i Syria w toku dziejowym. Bejrut 1949. — J. I. KRACZKOWSKI: Oczerki po istorii russkoj arabistiki. Moskwa 1950 s. 105-115. — A. J. JAKUBOWSKI: Iz istorii izuczenija mongołow pierioda XI-XIII ww. *Oczerki po istorii russkogo wostokowiedienija*. Moskwa 1953 s. 46-47. — J. I. KRACZKOWSKI: Wostokowiedienije w pismach P. J. Pietrowa W. G. Bielin-skomu. Tamże s. 12-14. — T. ANDRZEJEWski: Papirus Sękowskiego. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 4. — J. REYCHMAN: Próby organizacji orientalistyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 3 i odb. — A. ZAJĄCZKOWSKI: Z dziejów orientalizmu polskiego doby mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 2-3; przedr. w zbiorze: Szkice z dziejów polskiej orientalistyki. W-wa 1957. — J. REYCHMAN: Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu. W-wa 1955 (na prawach rękopisu); przedr. w: Szkice ... (jw.). — A. ZAJĄCZKOWSKI: Orient jako źródło inspiracji w literaturze romantycznej doby mickiewiczowskiej. W-wa 1955. — M. KWAŚNY: Jak powstała szata orientalna Sonetów krymskich? *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedagog. Kat.* 1958. — L. BLESZYŃSKI: O mnie i nie o mnie. Łódź 1961; wyd. 2 Łódź 1963. — J. REYCHMAN: Z dziejów polsko-tureckich stosunków literackich, naukowych i artystycznych. *Przegl. Hum.* 1961 nr 1. — Z. SKWARCZYŃSKI: Kazimierz Kontrym. Towarzystwo Szubrawców. Dwa studia. Łódź 1961 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. I* nr 48. — M. INGLOT: „Bałamut Petersburski” 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Prace Lit.* IV. Wr. 1962 *Acta Universitatis Vratislaviensis* nr 2. [Rec.: P. GRZEGORCZYK: Monografia „Bałamuta”. *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2]. — Z. SKWARCZYŃSKI: Wstęp w książce: „Wiadomości Brukowe”. Wybór artykułów. Wr. 1962 *BN I*, 178.

SIEMIENSKI LUCJAN HIPOLIT (1807–1877)

Pseud. i krypt.: GRZEGORZ SPOD RACŁAWIC; JAN Z WYGNAŃCZYC DĄBROWA; L. HIPPOLIT; L. S.; L. S.....; LUCJAN S.

Poeta, krytyk literacki, tłumacz, redaktor.

Ur. 13 sierpnia 1807 (nie 1809) w Kamiennej Górze koło Magierowa w Galicji, w rodzinie ziemiańskiej; syn Antoniego i Urszuli z Dłuskich. Do 1820 uczył się w domu i prywatnie we Lwowie. W 1821–1827 uczył się w gimnazjum pijarów w Lublinie, po czym wrócił do Galicji. W 1829 wyjechał do siostry w Tulczynie na Ukrainie, potem uczęszczał do Kolegium Richelieu w Odessie. W połowie stycznia 1831 przeszedł granicę Królestwa i zaciągnął się do legii pieszej litewsko-ruskiej. Tu spotkał się z Augustem Bielowskim, z którym się zaprzyjaźnił. We wrześniu 1831 został ranny i wzięty do niewoli rosyjskiej. Więziony był w Żytomierzu, później w Kijowie. Po kilku miesiącach, na skutek starań krewnych i przyjaciół, został uwolniony i wrócił do Galicji. Tu wstąpił do tajnej organizacji, nazwanej później Związkiem Dwudziestu Jeden. Przyjaźnił się z Sewerynem Goszczyńskim. W 1834 przebywał kilka miesięcy w więzieniu za działalność spiskową. Po uwolnieniu wkrótce wstąpił do węglarskiego Związku Przyjaciół Ludu. W 1837 został powtórnie aresztowany. We wrześniu 1838 udało mu się zbiec do Francji. Po krótkim pobycie w Molsheim, w lutym 1839 osiedlił się w Strasburgu. Tu zajął się drukiem nowego nakładu drugiego tomu *Ziewonii* i został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W 1839 był współredaktorem *Pszonki*, następnie jej współpracownikiem. W 1841 ożenił się z Ludwiką Potocką. W listopadzie 1842 przystąpił do Koła Towiańskiego, co spowodowało, że w lutym 1843 został usunięty z Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W połowie 1843 wyjechał do Wielkopolski. Tu przebywał u Tytusa Działyńskiego w Kórniku. Jako podejrzany politycznie emigrant został uwięziony przez władze pruskie. Uwolniony po kilku miesiącach, zamieszkał w Miłostawiu u Seweryna Mielżyńskiego. W tym okresie przeszedł z obozu demokratycznego do obozu zachowawczego. W 1846, zmuszony do opuszczenia Wielkopolski, wyjechał do Brukseli, gdzie przebywał do początków 1848. W czerwcu 1848 brał udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze. Przy końcu 1848 osiadł w Krakowie i od 3 listopada 1848 do 5 maja 1849 był redaktorem odpowiedzialnym nowo założonego dziennika *Czas*, a następnie prowadził przez wiele lat dział literacki tego pisma. W 1849/50 był profesorem historii literatury powszechnej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1856–1861 redagował *Czas. Dodatek Miesięczny*. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, następnie Akademii Umiejętności, gdzie w 1874–1877 był dyrektorem Wydziału Filologicznego. Zmarł w Krakowie 27 listopada 1877. Pochowany został na Skałce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumki. Praga 1838. (Tu kilkanaście dumek pióra A. Bielowskiego). Przedr. fragm., zob. poz. 6, 16, 29.

Wstęp do Dumek ogł. *Warta* 1882 nr 443.

Zawartość: Książ Dymitr Wiśniowiecki; Wyprawa Chmielnickiego na Multany. (*Rozmaitości* 1835 nr 13); wiersz inc.: Młody Kozak wyjeżdża na łowy ...; Pochód kozacki; Powrót Kozaka. (*Rozmaitości* 1835 nr 4); Narzeczony; Napierski; Trzy kukulki. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 3); wiersz inc.: Na zielonej, na carynie... (*Rozmaitości* 1835 nr 9); Branka tatarska. (*Rozmaitości* 1835 nr 7); Odjazd na wojnę. (*Rozmaitości* 1835 nr 41); Cyganka; wiersz inc.: Na mogile puchacz

drzemie... (*Rozmaitości* 1835 nr 18); wiersz inc.: Stoł jawor, zgiął małowe... (*Rozmaitości* 1835 nr 13); Przyjazd. (*Rozmaitości* 1835 nr 18); Kukulka; Czerniawa.

2. Trzy wieszczby. Paryż 1841. Przedr. zob. poz. 29.

Zawartość: Horoskop. Opowiadanie staro-dworzanina; Kazanie; Dumka Ukraińca; Epilog; Do naszych wieszczów.

3. Świtezianka. Fantazja dramatyczna. Poz. 1843. Przedr. zob. poz. 29.

4. Muzamerit, czyli powieści przy świetle księżycy. T. 1–2. Poz. 1843–1844.

Dedykacja: Pani Klementynie z Potockich Miacyńskiej w dowód wysokiego szacunku i pamięci niniejsze dziełko poświęca autor.

Zawartość: t. 1: Jak to dawniej kochano; Młynarka; Ogrody i poeci. Powieść. (*Ziemia 1839*); Romantyk; Bernardin de St. Pierre w Polsce; Wąwóz Sommo-Sierra; Miejsce rodzinne; Manuskrrypt podhorecki; t. 2: Co ją jeszcze wiązało?; Sarneczka; Wieczór u generała Kopcia. (*Oreodownik Nauk.* 1842 nr 35); Pielgrzymka na Górę Świętej Otylii; Godzina śmierci; Przygoda podróżnika. (*Tyg. Lit.* 1840 nr 42-45); Powieści w podróży; Portret króla Jana. (Przedr. J. W. Gomułki: *Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku.* W-wa 1959); Góra Świętej Bronisławy.

Wyd. nast. skrócone pt. Powieści. Petersb. 1852.

Zawartość: Powieści w podróży; Jak to dawniej kochano; Miejsce rodzinne; Sarneczka; Pielgrzymka na Górę Świętej Otylii; Przygoda podróżnika; Ogrody i poeci.

Wyd. osob.: *Wieczór u generała Kopcia. Wiązanka konwalii.* W-wa (ok. 1920) *Biblioteczka Univ. Lud.* 57 (por. poz. 17).

Przekł. czeski: V. Dunder. (Wg Estr. IV, 235).

Przekł. niem.: (Ogrody i poeci). *Magazin für die Literatur des Auslandes.* (Wg Estr. IV, 235).

5. Cichy Anioł. *Dzien. Dom.* 1844 nr 1-2; wyd. osob. Paryż 1845.

Utwór o Joannie Boczkowskiej.

6. Poezje. Poz. 1846. Fragm. przedr. zob. poz. 16, 29, 46.

Zawartość: fragm. poz. 1 oraz m.in.: Pamiętke zgasłego przyjaciela Józefa Dunin Borkowskiego. (*Oreodownik Nauk.* 1844 nr 1); Trąby w Dnieprze. (*Ziemia 1838*); Samuel Zborowski; Potrzeba warneńska; Konanie Kozaka. (*Ziemia 1838*); Jutro; Przysługa; Skarga wieszczka. (*Tyg. Lit.* 1840 nr 13); Do Renu. (*Ziemia 1839*); Italam! Italam! (*Tyg. Lit.* 1840 nr 30); Dwa obrazy. Fragment. (Ogl. pt. *Ustępy z poematu „Pan i chłop”.* *Tyg. Lit.* 1840 nr 4); Kto wspomni?; Powrót Kozaka (por. poz. 1); Przyjazd (por. poz. 1).

7. Pomysły o harmonii społecznej, napisał Jan z Wygnańcyc Dąbrowa. *Oreodownik Nauk.* 1844 nr 44-47; odb. Poz. 1845.

8. Podania i legendy polskie, ruskie, litewskie. Poz. 1845.

Wyd. nast.: ilustr. W. Motty. Poz. 1880.

Zawartość: sto kilkadziesiąt drobnych utworów, wiele z nich wzięto ze zbiorów różnych autorów. Przedmowa: Kilka słów o ważności podań ludowych.

Fragm. wyd. osob. pt. Podania i legendy. Grudziądz (1924).

Tu kilkanaście drobnych utworów.

9. Wieczory pod lipą, czyli historia na-

rodu polskiego opowiadana przez Grzegorza spod Raclawic. Poz. 1845. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1847; pt. *Dzieje narodu polskiego.* Ilustr. A. Oleszczyński. Paryż 1848; pt. *Dzieje narodu polskiego dla użytku młodzieży szkolnej.* Kr. 1851; wyd. nowe przejrzone i poprawione Kr. 1863; wyd. znacznie powiększone, 45 rycinami ozdobione. Kr. 1868; wyd. nowe przejrzone i powiększone Poz. 1868; wyd. znacznie powiększone i wieloma rycinami ozdobione Kr. 1872; wyd. 10 poprawne i powiększone Kr. 1873; Grudziądz 1922; Lw. (1926) *Bibl. Powsz.* nr 731-736; Kr. 1935.

Wyd. cenzurowane pt. *Wieczory w Ojcowie, czyli opowiadania Grzegorza o dawnych czasach Rzeczypospolitej Polskiej.* W-wa 1858. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1860; wyd. 3 W-wa 1873; W-wa 1898.

Dedykacja: Sewerynowi i Franciszce z Wilkoyckich Mielżyńskim w dowód prawdziwej przyjaźni pracę swą poświęca L. S.

Przekł. czeski: D. Lišenský; *Večery pod lipou, čili dějepis Polský.* Brno 1863. Wyd. nast.: Brno 1868. — L. z Rittersbergu: *Děje národu polského.* Praga 1867.

10. Czytanie postępowe. Zbiór powiastek moralnych, wschodnich, legend, żywotów, obrazów moralnych i przypowieści polskich przez autora *Wieczorów pod lipą.* Wyd. szkolne. Leszno 1848. Wyd. nast.: Poz. 1881; Poz. 1899.

11. Przewodnik myśliwca. Leszno 1848.

12. Wachmistrz Jaszczóld. Opowiadanie starego wiarusa z kampanii 1809 roku. *Tyg. Pol.* 1848 nr 38; odb. Kr. 1848. Przedr. zob. poz. 29.

Dedykacja: Gwardii Narodowej Lwowskiej poświęcone.

13. Machiavelli i jego System polityczny. Kr. 1850. Wyd. nast.: ... z dodaniem Aforyzmów. Lipsk 1851. (Wyd. anonimowe).

14. Żywot Kazimierza Brodzińskiego skreślił w powiastkach ... Kr. 1851.

Przekł. czeski: F. P. Volák; *Básník-vojn. Život Kazimira Brodziňského. V povídkách nakres.* ... Praga 1864.

15. Mozaika. Powiastki i obrazki. Kr. 1853.

Zawartość m.in.: *Przecucie; Historia o Przemysławie, księciu oświęcimskim, i o Cecylii, małżonki jego, dziwnej stateczności; Pierścieniek hrabiny Orzelskiej; Szczęście z biedą w parze idą.* (*Czas* 1853 nr 143-144, 148-149).

16. Rapsody historyczne i liryki. Petersb. 1853 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 2.

Zawartość: fragm. poz. 1, 5 oraz wiele drobnych utworów i przekładów.

Drobny fragm. o J. Kochanowskim pt. Fraszki. Przedr. S. Windakiewicz: Jan Kochanowski. *Pam. Świętokrzyski 1930*. Kielce 1931.

17. Wieczornice. Powiastki, charaktery, życiorysy i podróże. T. 1-3. Wil. 1854.

Zawartość m.in.: t. 1: Cień królowej Barbary, powieść z r. 1551. (*Ziewonia 1834*); Kochanka hetmańska. Powieść z dawnych czasów; Podróże i pamiętniki T. K. Węgierskiego; Wiązanka konwalii; Ekonom. (*Tyg. Lit.* 1840 nr 21-22); Posłowie siewierscy; t. 2: Królewicz arrakański w Galicji. (*Ziewonia 1839*); Zapis na duszę. (Powieść fantastyczna); t. 3: Powieść niepodobna do prawdy; Rysy górali tatrzańskich; Portret króla Jana; Panna respektowa.

Wyd. osob.: Portret króla Jana. Posłowie siewierscy. W-wa 1908 *Biblioteczka Univ. Lud.* 56. — Wiązanka konwalii, zob. poz. 4.

18. Adam Mickiewicz. Wspomnienie pogonne. *Czas 1855* nr 285-289; wyd. osob. Kr. 1856.

19. Pogadanki literackie. Kr. 1855. Wyd. nast. fragm. zob. poz. 24.

Zawartość m.in.: Tradycje sanockie w powieściach p. Z. Kaczkowskiego; Pastysz, koloryt miejscowy i archeologia w powieściach p. Z. Kaczkowskiego; Charakter w romansie. Mordelio; Kilka listów o Deotymie (tu fragm. listów J. Prusinowskiego i W. Pola); Improwizacja i poezja; O powieściach uczuciowych.

20. Przegląd dziejów literatury powszechnej. T. 1. Kr. 1855.

Dedykacja: Augustowi Bielowskiemu, przyjacielowi i towarzysowi miłych, smutnych i pracowitych chwil życia, poświęcam niniejszą książkę.

21. Mimoza. Powieść sentymentalna. Fragm. ogł. *Czas 1858* nr 75; całość *Teka Wil.* 1858 t. 6; wyd. osob. Wil. 1858. Przedr. zob. poz. 29.

Przekł. niem.: A. Weiss. Naumburg 1891.

22. Wystawa starożytności w Krakowie. *Czas 1858* nr 208-226; wyd. osob. pt. Przegląd wystawy starożytności i zabytków sztuki urządzonej w Krakowie ... Kr. 1858.

23. Album polskich malarzy z wystawy Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. Tekst objaśniający skreślił ... Kr. 1859.

24. Kilka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848-1858. T. 1-2. W-wa 1859.

Zawartość m.in.: t. 1: fragm. poz. 19 oraz: Autorowie — Księgarz — Publiczność — Przewodnictwo poezji w dziedzinie myśli; Felicjta. Dramat A. E. Odyńca; Znaczenie kobiet w literaturze i poemata pani Pruszkowej; Wioskowy sentymentalizm i naga rzeczywistość; Poemata Syrokomli i obrazki wiejskie Wielogłowskiego; Kajetan Koźmian; t. 2: Humorystyka i poezje

Felicjana; Wędrowki zagraniczne i szkice z wędrowki po Ukrainie T. Padalicy; Charakter poezji ukraińskiej i Poemata Al. Grozy; Bogactwo fantazji w romansie. Powieść Jana Potockiego; Improwizowana literatura i podróże historyczne Niemcewicza; Walka realizmu z idealizmem.

25. Wspomnienie o Zygmuncie Krasińskim. Kr. 1859.

26. Godzina czytania. Dzieciom ku rozrywce i nauce. Ułożył autor *Wieczorów w Ojcowie*. Żytomierz 1860.

27. Kartka z dziejów sztuki i poezji. Żytomierz 1860 *Bibl. Dom.* (Tu razem Przekłady poz. 7).

28. Jenerał Bem w Siedmiogrodzie i Węgrzech r. 1848 i 1849 wedle podań jenerała Czetza, szefa sztabu armii siedmiogrodzkiej. Poz. 1862.

29. Poezje. Pierwsze wydanie zbiorowe. Lipsk 1863 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 22.

Zawartość: fragm. poz. 1, 6 oraz m.in.: Trzy wieszczby (poz. 2); Świtezianka (poz. 3); Wachmistrz Jaszczółd (poz. 12); Mimoza (poz. 21); Pieśni, elegie, sonety; Okruszyny; Bajki. (Zawarty tu wiersz: Do Teofila Lenartowicza bawiącego w Rzymie — z rkpsu *Bibl. PAN* Kr. sygn. 2073 — pt. Do Teofila. *Ogl. I. Chrzanowski: Z albumu Lenartowicza. Sfinks 1912* t. 4).

30. Obóz klasyków. Ustęp z historii wyobrażeń literackich w XIX wieku. Z korespondencji ułożył ... *Czas 1865* nr 229-245 (z przerwami); wyd. osob. Kr. 1866. Wyd. nast.: zob. poz. 31 t. 3; W-wa 1910; *Złoczów* (po 1923) *Bibl. Powsz.* nr 701-702.

31. Portrety literackie. T. 1-4. Poz. 1865, 1867, 1868, 1875.

Zawartość: t. 1: Jan Dantyszek; Mikołaj Rej; Marcin Kromer; Wespazjan Kochowski; Jan Jędrzej Morsztyn; Kajetan Węgierski; Cagliostro w Warszawie; Katarzyna z Potockich Kossakowska; Maria księżna Wirtemberska; Adam Mickiewicz; Kajetan Koźmian; Józef Muczkowski; Zygmunt Krasiński; Joachim Lelewel; Michał i Karol Baliński; Bohdan Zaleski; Seweryn Goszczyński; Aleksander hr. Fredro; t. 2: Żywoć Franciszka Morawskiego; t. 3: Żywoć Stanisława Trembeckiego. (*Bibl. Ossol.* 1866 t. 8), Franciszka Wężyka (zob. poz. 33), Andrzeja Edwarda Koźmiana (zob. poz. 32), Konstantego Goszczyńskiego; Obóz klasyków (zob. poz. 30); t. 4: Angelus Silesius; Antoni Malczewski; Paweł Woronicz (zob. poz. 35); Emir Tadz-el Faher (Wacław Rzewuski) (zob. poz. 40).

Wiele poszczególnych „portretów” ogł. poprzednio w czasopiśmie: *Bibl. Ossol.*, *Bibl. Warsz.*, *Czas. Dod. Mies.*, *Przegl. Pol.* i in.

Wyd. osob.: Kajetan Koźmian. *Złoczów* (1929) *Bibl. Powsz.* nr 1159. — Kajetan Węgierski. *Złoczów* b. r. *Bibl. Powsz.* nr 1073.

32. Wspomnienie o Andrzej Edwardzie Koźmianie. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7; odb. Lw. 1865. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 3.

33. Wspomnienie o życiu i pismach Franciszka Wężyka. Czytane na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 11 (1866); odb. Kr. 1865. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 3.

34. Żywoć Tadeusza Kościuszki. Fragm. pt. Kilka ustępów z żywota Kościuszki. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7; całość wyd. Kr. 1866.

35. Jan Paweł Woronicz, poeta i mówca kościelny. *Pam. obchodu 50-letniej rocznicy Tow. Nauk. Kr.* Kr. 1868; odb. Kr. 1868. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 4.

36. (1831-1863) Dwaj Juliusze. Kartki z ostatnich dni ich żywota. Kr. 1869, Wyd. nast.: Kr. 1935.

Zawartość: Juliusz Małachowski; Juliusz Parnowski.

37. Legenda liryczna o świętym Stanisławie biskupie i męczenniku. *Czas* 1869 nr 269-271; odb. Kr. 1870.

Dedykacja: Wincentemu Kirchmayerowi, znawcy i miłośnikowi sztuk pięknych, lat wielu przyjacielowi, niniejszą legendę poświęcam.

38. Roztrząsania i poglądy literackie. Poz. 1869.

Zawartość m. in.: Henryk Rzewuski i Bartłomiej Michałowski; Ostatnie chwile króla wygnania; Księstwo Warszawskie; Historio-romans; Historia polska; Wiek świetności i wiek upadku; Tragedia Rasyna; Juliusz Cezar i Szekspir; Lord Byron; Najpopularniejsza ksiązka.

39. Mistyka i poezje św. Teresy Hiszpanki. *Przeł. Pol.* 1870/71 t. 1; odb. Kr. 1870.

Tu również przekład kilku jej utworów.

40. Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii. *Przeł. Pol.* 1870/71 t. 2-3; wyd. osob. pt. Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii opowiedziane z pism pozostałych po nim. Kr. 1870. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 4.

41. Polne kwiatki. Artykuł krytyczny. *Czas* 1871 nr 256; odb. Kr. 1871.

42. Religijność i mistyka w życiu i poezjach Adama Mickiewicza. Studium. Kr. 1871.

Dedykacja: Żyjącym przyjaciółom i towarzyszącym Adama Mickiewicza pismo niniejsze poświęcam.

43. W Giulistanie. Fantazja majowa do Maurycego Manna. *Czas* 1872 nr 146; odb. Kr. 1872.

44. Św. Franciszek z Asyżu. Lw. 1873.

45. Kolej życia. Wiersz. W-wa 1876.

46. Poezje oryginalne i przekłady poetyczne. W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej.*

Zawartość: Trąby w Dnieprze (zob. poz. 6); Potrzeba warneńska (jw.); Samuel Zborowski (jw.); Króloworski rękopis (zob. Przekłady poz. 1).

47. Jan Koźmian. Wspomnienie pośmiertne. Kr. 1877.

L. Siemińskiemu był przypisywany utwór Michała Chodźki: Dwa akty. Paryż 1845.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Ossol.* (1865-1866), *Bibl. Warsz.* (1850-1853), *Czas* (red. odp. 1848-1849; tu m. in.: Farys, Powieść. 1851 nr 137-144), *Czas. Dod. Mies.* (1856-1860), *Demokrata Pol.* (Paryż; tu: Pamięć serca. 1842), *Dod. Lit. do „Czasu”* (red. 1849-1850), *Dzien. Dom.* (1842-1846), *Dzien. Mód Paryskich* (1847-1848; tu m. in. wiersz: Chrystus triumfujący. 1848 nr 25), *Gaz. Pol.* (tu: Księżyc w archeologii, heraldyce, poezji i sztuce. Studium. 1877 nr 250-257), *Gaz. Warsz.* (1853), *Kółko Dom.* (1863-1865), *Kółko Rodz.* (1860), *Kronika Rodz.* (1875-1876; tu m. in.: Poeci laureaci. 1875 nr 12-13; O róży w historii i poezji. 1875 nr 20-21; Sady z Szyrazu i jego Gulistan. 1876 nr 14-15), *Noworocznik Demokratyczny* (Paryż 1842; tu: Pobyt na Litwie i ostatnie chwile Szymona Konarskiego. (Ustęp z jego żywota); Panna Antonina P., czyli wejście Austriaków do Lwowa. Scena z roku 1809; Tajemnica. *Orełownik Nauk.* (1843-1847; tu m. in.: Czas nam do Boga. 1843 nr 39; Poeta w stosunku do społeczeństwa. 1845 nr 4; Psalm przedpokutny. 1847 nr 18),

Pam. dla Płci Pięknej (tu m. in.: Łza. 1830 t. 4 z. 2), *Pam. obchodu ku uczczeniu prac i męczeństwa Szymona Konarskiego, rozstrzelanego w Wilnie.* Strasburg 1839 (tu: Przemówienie na obchodzie ku czci Szymona Konarskiego), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (1835), *Prace lit.* T. 1. Wiedeń 1838 (tu wiersz: Żegluga), *Przeł. Lw.* (1872, 1877), *Przeł. Nauk.* (tu: Żal wieśniaczki. 1845 nr 32/33), *Przeł. Pol.* (tu wiele art. i drobnych utworów w 1866-1877), *Przyj. Ludu* (1847-1848), *Pszonka* (Strasburg; współred. 1839), *Rozmaitości* (Lw.; 1835), *Teka Wil.* (1858), *Tyg. Ilustr.* (1859-1862, 1874), *Tyg. Lit.* (1839-1841; tu m. in.: Wyprawa zamorska. Myśl z dumki ukraińskiej. 1840 nr 8; Męczennik i pustelnik. 1840 nr 33), *Tyg. Pol.* (1848), *Wanda*

(tu: Podrózny. 1828 nr 7; Janusz i Mitona. (Romans). 1828 nr 11), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1. W-wa 1857 (tu wiersz: Prawda o Jachowiczu), *Ziewonia* (tu m. in.: Dumy czeskie. 1834; Czy już wiosna? 1838; Nie słuchaj piosenek. 1838; Dwa poświęcenia się. Powieść z 1833 r. 1839).

Ponadto po śmierci autora drobne utwory z rkpsu ogł.:

Czas 1877 nr 281 (tu: Komu w drogę, temu czas. (Ostatni wiersz...);

Czas 1878 nr 25, 64-65, 83, 273-275 (tu kilka drobnych utworów);

Bibl. Warsz. 1879 t. 2 (tu: Pamiętniki kantora katedry krakowskiej);

Kilka szczegółów o Fryderyku Chopinie i L. Siemieńskim. *Czas* 1879 nr 19 (tu: Rycerz w więzieniu. Powiastka; Wstęp do poematu Mnich z gór);

H. Barycz: Sztambuch Żegoty Paulego. *Silva Rerum* 1928 z. 4/5 (tu wiersz, inc.: O wierz mi, jak świat stare zakochańskie dzieje ...).

Rękopisy drobnych utworów: *Bibl. PAN* Kr. sygn. 718, 2216, 2262.

P R Z E K Ł A D Y (drobnych utworów)

Francuskie: Charles de Noire-Isle (K. Przędziecki): *Adieux à la vie*. W: *Poètes illustres de la Pologne au XIX-e siècle. Cycle lithuanien*. Nicea-Paryż 1880. — *Le Génie de Bohdan Zaleski. Bulletin Polonais, littéraire, scientifique et artistique* (Paryż) 1921 nr 392-394.

Niemieckie: P. Löbenstein: *Erzählungen aus dem Polnischen Übertragen*. Lipsk 1877 *Universal Bibliothek* nr 918-919.

Serbsko-chorwackie: S. Petrović: *Staro vreme, stari običaji*. Nowy Sad 1879.

Węgierskie: M. Lászlófy: *A visszért az elveszett kézirat, ket beszély, lengyelből fordítto ... Magyar könyvház*. Budapest 1882.

Włoskie: M. A. Canini: *L'orologio*. W zbiorze: *Il libro dell'amore. Poesie italiane e straniere*. Wenecja 1885.

Przekłady

1. (V. Hanka): Królowowski rękopis. Zbiór staroczeskich bohaterskich i lirycznych śpiewów należonych i wydanych przez W. Hanke. Kr. 1836. Wyd. nast.: Praga 1852; przedr. zob. *Twórczość* poz. 46.

2. Piosennik ludów. Z. 1-2. Poz. 1842-1843.

Zawartość: z. 1: Pieśni bretońskie; z. 2: Pieśni skandynawskie.

3. Homer: *Odyseja*. *Fragm. ogł.: Orędownik Nauk*. 1844 nr 43, 45; *Przyj. Ludu* 1847 nr 1-5; *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1;

Bibl. Ossol. 1866 t. 9; 1869 t. 12; *Kłosy* 1871 nr 300-305; całość wyd. Kr. 1873. Wyd. nast.: W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej* (23); W-wa 1882; W-wa 1895 *Bibl. Miniaturowa*; Lw. (1923) *Bibl. Powsz.* nr 687-694; oprac. T. Sinko. Kr. 1922 *BN* II, 21; toż wyd. nast.: Kr. 1924; Kr. 1925; Wr. 1948; Wr. 1953; Wr. 1959.

4. J. Manuel: *Rady Patryoniuszowe, czyli historie i przykłady opowiadane hrabi Lukanorowi. Z hiszpańskiego wyd. po polsku. Fragm. ogł. Orędownik Nauk*. 1845 nr 22; całość t. 1-2 wyd. Poz. 1847.

5. Firdausi (A. K. M. Firdozī): *Biszen i Menisze. Ustęp z poematu Szach-Nameh. Bibl. Warsz.* 1853 t. 3; 1854 t. 1; wyd. osob. W-wa 1855.

Tu obszerny wstęp pt. *Historyczne znaczenie i poetycka ważność perskiej epepej: Szach-Nameh*.

6. Michał Anioł Buonarroti: *Poezje. Fragm. ogł. pt. Sonety. I-IV. Niewiasta* 1860 nr 1; całość wyd. Kr. 1861. (Przed każdym przelożonym wierszem tekst oryginalny).

Tu obszerny wstęp pt. *Michał-Anioł poeta*.

7. F. d'Ollando: *Rzecz o malarstwie z roku 1549*. Wyd. zob. *Twórczość* poz. 27.

8. L. Bignon: *Polska w 1811 i 1813 roku. Pamiętnik francuskiego dyplomaty*. Kr. 1862.

9. L. Viel Castel: *Dyplomata polski w XIX wieku. (Książę Adam Czartoryski)*. Kr. 1863.

10. E. Fontille (Mainard): *Adam Mickiewicz. Rys biograficzny, złożony ze wspomnień i wrażeń*. Kr. 1863.

11. Horacy: *Ody. Fragm. ogł. Bibl. Warsz.* 1867 t. 2; całość wyd. Kr. 1869. Wyd. nast.: ze wstępem K. Morawskiego. Kr. 1916.

W wyd. 1 obszerny wstęp pt. *O życiu i pismach Horacjusza*.

Dedykacja: Józefowi Drowi Brodowiczowi na 50-letnią rocznicę zasłużonego publicznego zawodu.

12. H. Bornier: *Córka Rolanda. Dramat w 4 aktach. Ateneum* 1876 t. 2 z. 4-5.

13. Święci poeci. *Pieśni mistycznej miłości. (Antologia)*. Lw. 1877.

Zawartość: Przekłady utworów św. Franciszka z Asyżu, św. Bonawentury, Jacopone da Todi, św. Teresy, św. Jana od Krzyża, Anioła Słazaka (Jana Szefflera).

Drobne przekłady ogł. m. in. w czasopiśmie: *Bibl. Ossol.* (1865 t. 6), *Bibl.*

Warsz. (tu m. in.: Eischylos: Próby przekładu Agamemnona. Z trylogii Orestea. 1851 t. 3), *Czasopism Nauk. Zakładu Nar. im. Ossol.* (tu: Początek pieśni o wyprawie Igora Światosławicza przeciw Polowcom. 1833 z. 2), *Kur. Codz.* (1869 nr 194), *Magazyn Mód* (1861 nr 22), *Pam. dla Płci Pięknej* (tu: Piosnka z Lorda Byrona. 1830 t. 4 z. 2), *Powosz. Pam. Nauk i Umiejętności* (1835 t. 2), *Przyj. Ludu* (1839 nr 28-29), *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: F. Schiller: Hero i Leander. 1829 nr 30).

Ponadto w książce: Pienia liryczne F. Szyllera poprzedzone żywotem (pióra A. Bielowskiego) i ozdobione rycinami. Lw. 1841 (tu przekł. trzech wierszy: Młodzieniec nad strumieniem; Obca dziewczyna; Tęsknota).

Pieśni ruskie, serbskie, litewskie, bretońskie, skandynawskie, włoskie, hiszpańskie, wyd. zob. Twórczość poz. 16.

Drobny przekł. z rkpsu ogł. W. Franczew: Drobne przyczynki do dziejów literatury polskiej w. XIX. 2. Nieznany przekład L. Siemińskiego. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 2 (tu: V. Hugo: Grób i róża).

Prace edytorskie

1. Pamiętniki o Samuelu Zborowskim zebrane ze współczesnych dzieł i rękopisów Biblioteki Kórnickiej. Poz. 1844.
2. Żywot i pamiętniki S. Małachowskiego. *Czas* 1853 nr 39-65, 84-85; odb. Kr. 1853.
3. S. Kosmowski: Pamiętniki z końca XVIII wieku. Poz. 1860.
4. Ostatni rok życia króla Stanisława Augusta, czyli dziennik prywatny opisujący jego pobyt w Rosji. Objasnieniami i historycznym wstępem opatrzył ... Kr. 1862.
5. W. Wielogłowski: Kraków przed czterdziestu laty. Wyd. pośmiertne. Kr. 1871.
Ostatni rozdział dopełniony przez wydawcę.
6. H. Kołłątaj: Listy pisane z emigracji w r. 1792, 1793 i 1794. T. 1-2. Poz. 1872 jako: Pamiętniki z osiemnastego wieku. T. 12.
7. W. Pol: Wincenty Pol i jego poetyczne utwory. Liryki. Gawędy. Dramat. (Wybór utworów). Kr. 1873.
Tu obszerny wstęp.
8. T. Kościuszko: Listy do generała Mokronowskiego i innych osób pisane.

Ruch Lit. 1876 nr 39-52; wyd. osob. Lw. 1877.

9. Listy Stanisława Augusta do pani Geoffrin od roku 1764 do roku 1777. Kr. 1876.

Wydania zbiorowe

1. Dzieła. T. 1-10. W-wa 1881.

Zawartość: t. 1 z portretem autora: Varia z literatury, historii, archeologii i przyrody; t. 2: Varia. Roztrząsania i poglądy literackie; t. 3-5: Portrety literackie (poz. 31); t. 6: Muzamerit (poz. 4); Wieczornice (fragm. poz. 17); t. 7-8: Wieczornice (c. d.); t. 9: Poezje (tu m. in.: poz. 3, 12, 21, fragm. poz. 1, 5, 16, 29); Królódworski rękopis (Przekłady poz. 1); Pieśni mistycznej miłości (Przekłady poz. 13); t. 10: Homer: Odyseja (Przekłady poz. 3).

2. Ogrody i poeci. (Wybór pism). Wyboru dokonała M. Janion. Przepisy oprac. M. Grabowska. W-wa 1955.

Zawartość: m. in.: Dumki (poz. 1); Wiersze różne (fragm. poz. 2, 5, 29); Opowiadania (fragm. poz. 4, 17); Pobyt na Litwie ... Sz. Konarskiego; Przemówienie na obchodzie ku czci Sz. Konarskiego; Publicystyka z „Pszonki”; wybór przekładów: Początek pieśni o wyprawie Igora; fragm. Królódworskiego rękopisu (Przekłady poz. 1); fragm. Piosennika ludów (Przekłady poz. 2).

Bibliograficzne zestawienie utworów podaje *Czas* 1877 nr 281-283.

Listy

1. Do A. Bielowskiego 5 listów z 1833. Ogł. H. Fischówna: Z listów Goszczyńskiego, Bielowskiego i Siemińskiego. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. (Tu autobiografia).
2. Do V. Hanki 8 listów z 1835-1858. Ogł. W. Franczew: Pisma k Wiaczesławu Gankie iz sławiańskich ziemel. W-wa 1905.
3. Do W. A. Maciejowskiego z 1836; do A. Przędzieckiego z 1851. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).
4. Do M. Grabowskiego 3 listy z 1837-1839. Rkps Bibl. Kórnickiej. sygn. 1160.
5. Do niewiadomej osoby z 1838. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
6. Do S. Goszczyńskiego 84 listy z 1839-1860. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2958.
7. Do K. W. Kielisińskiego 3 listy z 1842, 1843 i b. d. Rkps Bibl. Kórnickiej. sygn. 1584.
8. Do W. Wielogłowskiego 26 listów z 1847-1848. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1830.
9. Do S. E. Koźmiana 36 listów z 1848-

-1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

10. Do M. Lempickiego z 1849. Rkps Ossol. sygn. 6857/I.

11. Do J. I. Kraszewskiego 63 listy z 1850-1867. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 871, 3755.

12. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1854 i b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

13. Do A. Bielowskiego 56 listów z 1855-1872. Rkps Ossol. sygn. 2432/II.

14. Do T. Lenartowicza z 1856. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7092.

15. Do H. Schmitta 12 listów z 1856-1871. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

16. Do A. E. Koźmiana z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 1.

17. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1858, 1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

18. Do K. Szajnochy z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6518/I.

19. Do J. Łozińskiego 2 listy z 1860, 1868. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

20. Do K. Godebskiego z 1863. Ogl. K. Ostaszewski-Barański. *Adamowi Kretowickiemu*. Lw. 1908.

21. Do W. Pola z 1865. Ogl. dr Wincenty Pol. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913.

22. Do K. W. Wójcickiego 10 listów z 1866-1869. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

23. Do K. Godebskiego 3 listy z 1867, 1868 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 6260/II.

24. Do S. Buszczyńskiego 9 listów z 1867-1874. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1-2.

25. Do niewiadomej osoby z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2217.

26. Do J. Bartoszewicza z 1869. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

27. Do K. Godebskiego z 1869. Rkps Ossol. sygn. 5865/II.

28. Do Łakocińskiego przed 1873; do J. G. Pawlikowskiego b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

29. Do J. Działyńskiego z 1873. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 9 t. 2.

30. Do W. Baworowskiego 2 listy z 1877. Rkps Ossol. sygn. 7194/II.

31. Do A. Borkowskiej b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

32. Do M. Darowskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 6790/II.

33. Do A. Szukiewicza 2 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

34. Do A. Wodzickiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 11792/II.

35. Do niewiadomego adresata 2 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 6522/I.

OPRACOWANIA

S. GOSZCZYŃSKI: (Trzy wieszczby. Rec.). *Demokrata Pol.* 1842 t. 4 cz. 2; przedr. w: *Dzieła zbiorowe*. T. 3: *Podróże i rozprawy literackie*. Wyd. Z. Wasilewski. Lw. 1912. — A. B.: (Świtezianka. Rec.). *Ogrodnik Nauk.* 1843 nr 14. — M. S.: (Muzamerit. Rec.). *Tyg. Lit.* 1843 nr 52. — (Podania i legendy polskie, ruskie, litewskie. Rec.). *Dzien. Dom.* 1845 nr 13. — W. WOLSKI: L. Siemieńskiego powieści. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4. — Misticyzm w poezji. Pol, Siemieński, Hołowiński. *Nowiny* 1854 t. 1 nr 52-53. — (Wieczornice. Rec.). *Nowiny* 1854 t. 1 nr 32-33, 45-46. — (Przegląd dziejów literatury powszechnej. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1855 nr 268-269, 271-272; F. H. LEWESTAM. *Gaz. Codz.* 1855 nr 184-186; A. TYSZYŃSKI. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 53-57; przedr. w: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904. — (Kilka rysów z literatury i społeczeństwa... Rec.): F. S. D. (DMOCHOWSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 15; A. A. K. (KRAJEWSKI). *Bibl. Warsz.* 1859 t. 3. — K. KASZEWSKI: (Mimoza. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1. — K. KASZEWSKI: (Kartka z dziejów sztuki i poezji. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3. — SZRENIAWITA (B. UJEJSKI): Słów kilka o artykułach p. feuilletonisty „Czasu” i o broszurze „Co się komu należy”. Lipsk 1860. — Ś. z W.: (Portrety literackie. T. 1. Rec.). *Dzien. Lit.* 1865 nr 69. — K. KASZEWSKI: Jedność Odysei. Przekład jej przez Bronnikowskiego w porównaniu z przekładem L. Siemieńskiego. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 1. — (Obóz klasyków. Rec.): T. (J. K. TURSKI). *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 347; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 1. — H. BOGDAŃSKI: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. między 1850-1867. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Wr. 1954. — J. I. Kr. (KRASZEWSKI): (Portrety literackie. T. 2. Rec.). *Dzien. Poz.* 1867 nr 244. —

A. TYSZYŃSKI: Dwie Świtezianki, czyli rzut oka na ostatni okres poezji polskiej. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2 i wyd. nast. —

- K. CHŁĘDOWSKI: Krakowski Horacy. *Kraj* 1871; przedr. w: Album fotograficzne. Cz. 2. Kr. 1871; wyd. nast. oprac. A. Knot. Wr. 1951. — P. CHMIEŁOWSKI: Przekłady Horacego. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — S. KOŹMIAN: Pierwszy zeszyt Odysei. Przekład L. Siemieńskiego. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 2. — X. (A. TYSZYŃSKI): Religijność i mistyka w życiu i poezjach A. Mickiewicza. Studium L. Siemieńskiego. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 2. — (Przekład Odysei Homera. Rec.): *Przegl. Lw.* 1873 t. 6; H. ZATHEY: Przegląd polskich tłumaczy Homera wydanych do r. 1874. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 1; wyd. osob. pt. Homer w Polsce. Przegląd polskich tłumaczy Homera z powodu przekładu Odysei p. L. Siemieńskiego. Kr. 1874; wyd. nast. pt. Homer w Polsce. W: Pisma. Nowe wyd. zbior. T. 2. Poz. 1885; wyd. osob. Poz. 1886. — F. JEZERSKI. *Bibl. Warsz.* 1875 t. 2. — (Portrety literackie. T. 4. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Ruch Lit.* 1875 t. 2 nr 1; *Kronika Rodz.* 1875 nr 18. — Wspomnienia pośmiertne: L. Z. D. (DĘBICKI). *Czas* 1877 nr 273-276, 281-283; odb. Kr. 1878; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1877 t. 2 nr 103-104; A. PIŁECKI. *Tyg. Powsz.* 1877 t. 1 nr 50; W. Ć. BIESIADA *Lit.* 1877 t. 4 nr 102; K. W. WÓJCICKI. *Kłosy* 1877 t. 25 nr 650; H. ZATHEY. *Przegl. Pol.* 1877 t. 2; *Kronika Rodz.* 1877 nr 24; *Przegl. Tyg.* 1877 nr 50-51; A. BELCİKOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 3-4; odb. W-wa 1879; J. I. KRASZEWSKI. *Kłosy* 1878 t. 26 nr 656-657; W. K. *Kronika Rodz.* 1878 nr 1; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 1. — S. TARNOWSKI: Mowa nad grobem śp. L. Siemieńskiego. *Czas* 1877 nr 277; przedr.: *Jubileusz „Czasu”*. Kr. 1899. — S. TARNOWSKI: Lucjan Siemieński. *Przegl. Pol.* 1878/79 t. 1; odb. Kr. 1878; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej. Wiek XIX. Rozprawy i sprawozdania. T. 2. Kr. 1896. — W. ZAWADZKI. Literatura w Galicji (1772-1848). Lw. 1878; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — Kilka szczegółów o Fryderyku Chopinie i L. Siemieńskim. *Czas* 1879 nr 19. — L. ĆWIKLIŃSKI: Homer i homerycy. *Przew. Nauk. i Lit.* 1881; odb. Lw. 1881. — (S. KOŹMIAN i K. MORAWSKA): I z bliska, i z daleka. Poczest stu felietonów umieszczonych w Kurierze Poznańskim od października 1878 do sierpnia 1880, w skróceniu. Poz. 1881. — J. KARŁOWICZ: Nowe przekłady starych poematów. *Prawda* 1883 nr 12-15. — W. GOMULICKI: Siemieński i jego dzieła. (Pierwszy zarys portretu). *Tyg. Ilustr.* 1895 t. 1 nr 25-26. — P. CHMIEŁOWSKI: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — L. DĘBICKI: Z pięćdziesięcioletnich roczników „Czasu”. *Jubileusz „Czasu”*. Kr. 1899. — S. TARNOWSKI: O „Czasie” i jego redaktorach. Wspomnienie. Tamże. — F. WALCZAK: L. Siemieński i jego stanowisko w literaturze polskiej. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. w Bochni za r. szk. 1899*. Kr. 1899; wyd. osob. Kr. 1899. — H. GALLE: Lucjan Siemieński. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 1. W-wa 1901. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porobiorowej. T. 1-2. Zurich 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — S. ŻDZIARSKI: Na niwie galicyjskiej. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczo-literackie. W-wa 1901. — P. CHMIEŁOWSKI: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — M. MANN: Wincenty Pol. T. 2. Kr. 1906. — A. DOBROWOLSKI: Lucjan Siemieński. W setną rocznicę urodzin. *Kur. Warsz.* 1909 nr 224. — J. SZAFRAN: Gdzie i kiedy urodził się L. Siemieński. *Gaz. Lw.* 1909 nr 75. — S. WASYLEWSKI: Lucjan Siemieński. (W setną rocznicę urodzin). *Świat* 1909 t. 8 nr 42. — H. FISCHOWNA: Z listów Goszczyńskiego, Bielowskiego i Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. — W. FRANCEW: Drobne przyczynki do dziejów literatury polskiej w. XIX. 2. Nieznany przekład L. Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 2. — B. CHLEBOWSKI: Siemieński Lucjan Hipolit. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1913). — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski na tułactwie. Cz. II. Kr. 1914. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1: 1815-1852. Poz. 1918. — J. SZAFRAN: Lucjan Siemieński (1807-1877). *Przew. Nauk. i Lit.* 1920. — J. SZAFRAN: Siemieński a Cervantes. *Ruch Lit.* 1927 nr 7. — Z. SZMYDTOWA: Geneza i pierwsze fragmenty „Odysei” Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 25 (1928) z. 3; przedr. pt. „Odyseja” słowiańska Siemieńskiego. W: Poeci i poetyka. W-wa 1964. — J. SZAFRAN: Do biografii L. Siemieńskiego. *Ruch Lit.* 1930 nr 2. — J. KRZYŻANOWSKI: Z motywów wędrownych u Siemieńskiego. *Ruch Lit.* 1932 nr 6. — W. HAHN: Nowela Boccaccia „Sokół” i powiastka L. Siemieńskiego „Sarneczka”. *Pam. Lit.* R. 30 (1933) z. 1. — W. KLINGER: Wernyhora i jego proactwa w świetle krytyki historycznej. *Przegl.*

- Współcz.* 1934 t. 51 nr 150. — M. JANIK: Motyw zemsty ludu w poezji polistopadowej. Lw. 1935. — J. KRZYŻANOWSKI: Zza kulis „Wieczornic” L. Siemieńskiego. W: Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru. W-wa 1935; toż wyd. nast. W-wa 1961. — W. OGRODZIŃSKI: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — Z. KONASZEWSKI: Pierwszy redaktor „Czasu” — L. Siemieński. *Czas* 1936 nr 149. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce*. PAU. Wyd. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — J. KLEINER: Samuel Zborowski w literaturze polskiej. W książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938. — K. MICHAŁSKI: Listy brata Alberta do L. Siemieńskiego. *Księga pam. na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas” 1848-1938*. W-wa 1938. — Redaktorowie „Czasu”. Lucjan Siemieński. Tamże. —
- T. S. GRABOWSKI: Z dziejów 1848 r. na Słowaczyźnie. Wr. 1948. — S. KIENIEWICZ: Konspiracje galicyjskie 1831-1845. W-wa 1950. — W. KUBACKI: Legenda o rzymskim pielgrzymie. *Pam. Lit.* R. 42 (1951) z. 3/4; odb. Wr. 1952. — J. ZANOZIŃSKI: Materiały do działalności L. Siemieńskiego w dziedzinie krytyki artystycznej. *Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* 1952 nr 10/11 i nadb. — J. W. GOMULICKI: Lucjan Siemieński. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — M. GRABOWSKA: Przypisy. W wyd.: Ogrody i poeci. (Wybór pism). W-wa 1955. — M. JANION: Wybór utworów. Tamże. — M. JANION: Lucjan Siemieński, poeta romantyczny. W-wa 1955. [Rec.: K. GRONIEWSKI. *Przegl. Hist.* 1956 z. 4]. — J. RUDNICKA: Komentarz i przypisy. W książce: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903). Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — J. DEMEL: Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853-1866. Wr.-Kr. 1958 *Bibl. Kr.* nr 112. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Lucjan Siemieński. W zbiorze: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — J. W. GOMULICKI: Lucjan Siemieński. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — A. GORJACZKO-BORKOWSKA: Pieśń historyczna ziewończyków. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — M. GRABOWSKA: Lucjan Siemieński. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — M. GRABOWSKA: Ocena Słowackiego w kręgu „Pszonki”. *Juliusz Słowacki w stu pięćdziesięciolecie urodzin. Materiały i szkice*. W-wa 1959 i nadb. — T. GOSPODAREK: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr. S. A. Nauki Społ.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — K. POKLEWSKA: „Dziennik Literacki” (1852-1870) wobec ogólnopolskiej dyskusji nad powieścią. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego. Nauki Hum.-Społ.* S. I z. 20. Łódź 1961. — T. GOSPODAREK: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 82. — J. M. KASJAN: Wernyhora. Zarys dziejów postaci w literaturze polskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ. Z. 6. Filologia pol.* Tor. 1962. — K. POKLEWSKA: W kręgu „Ziewonii” i „Dziennika Mód Paryskich”. (Z dziejów grup literackich w Galicji lat 1830-1848). *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego. Nauki Hum.-Społ.* S. I z. 25. Łódź 1962. — A. BARTOSZEWICZ: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 3. — M. GRABOWSKA: Henryk Heine a literatura polska okresu romantyzmu. (Zarys problematyki). *Z polskich studiów slawistycznych*. Seria 2. W-wa 1963 i nadb. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — S. KALEMBKA: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — H. BERNHARDT-KRALOWA: Michał Anioł Buonarroti w przekładach polskich. *Przegl. Hum.* 1964 nr 1. — Z. NIEDZIELA: Vuk Karadžić i serbskie pieśni ludowe we Lwowie do roku 1864. *Pam. Słowiański* t. 14 (1964). — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

SIERPIŃSKI ZENON SEWERYN (1818–1843)

Krypt.: S. Z. S.

Powieściopisarz, publicysta.

Ur. 1818 w Zamościu; syn rektora tamtejszej szkoły. Dzieciństwo spędził w Zamościu. Wykształcenie otrzymał prawnicze. Interesował się i zajmował głównie historią. Należał do tzw. Cyganerii warszawskiej. Zmarł 8 lutego 1843 w ewangelickim szpitalu dla ubogich w Warszawie. Blższe szczegóły życia nieznanne.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obraz miasta Lublina. W-wa 1839. Wyd. powiększone kroniką miasta i dodatkami pt. Historyczny obraz miasta Lublina. W-wa 1843.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu General-Majorowi Markowi Albertow, gubernatorów cywilnemu guberni lubelskiej, kawalerowi wielu orderów, poświęcam.

W wyd. nast.: Obywatelom i mieszkańcom miasta Lublina to powtórne wydanie poświęca autor.

2. Nowy gabinet powieści. T. 1-3. W-wa 1840-1842. Przedr. fragm. zob. poz. 4.

Zawartość: t. 1: Maria; Bez czucia; Tajemnica; Dziennik panny Ludwika; Astronom; t. 2: Robert-Diabeł; Pan Wojski; t. 3: Biedna Józia. Powieść obyczajowa; Gawędki; Zabójcy, czyli przykłady morderstw. (Z prawdziwych zdarzeń); Historia pana Bartosza. (Z prawdziwego opowiadania). (*Nadwiślanin* 1841 z. 1); Mądry Maciek. (Opowiadanie ojca Pafnucego); Historia o bazyliisku warszawskim. (*Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 5); Sąd diabłów na Trybunale Lubelskim. Powieść. (*Niezabudka* 1841).

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Janowi Wydzdze na pamiątkę chwil w Jego domu spędzonych i w dowód wysokiego szacunku poświęca autor.

Wyd. osob.: Robert-Diabeł. Powieść historyczna krajowa. W-wa 1842.

3. Treść kodeksu karzącego polskiego dla użytku tak mieszkańców jako też kandydatów na egzamina prawne sposobających się zebrał ... W-wa 1841.

4. Pięć powieści oryginalnych. W-wa 1843. (Wyd. bezimiennie).

Zawartość: Janusz Werycha; Bez czucia; Tajemnica; Dziennik panny Ludwika; Astronom.

Por. poz. 2.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Jaskółka* (tu: Rys dziejów Akademii Zamojskiej. 1843 s. 136-163), *Nadwiślanin* (1841; tu m. in. w t. 1: Gierada; Hergewet; Wiano; Posag; Dziedzictwo u dawnych mieszczan w Polsce; Sława; w t. 2: Miasto Grabowiec), *Niezabudka* (1841), *Orełownik Nauk*. (tu: Plan dzieła pt. Akademia Zamojska, jej dzieła i uczeni, wiadomość bibliograficzno-historyczna do dziejów literatury polskiej. 1842 nr 13), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu m. in.: Narzeczone. 1840 nr 10; Krasnystaw i okolice. 1840 nr 5-7/8), *Przegl. Warsz.* (tu m. in.: Simonides. 1840 t. 3; Stanisław z Łazów Duńczewski. 1841 t. 1; Ułamki historyczne. 1841 t. 2).

skie. 1843 s. 136-163), *Nadwiślanin* (1841; tu m. in. w t. 1: Gierada; Hergewet; Wiano; Posag; Dziedzictwo u dawnych mieszczan w Polsce; Sława; w t. 2: Miasto Grabowiec), *Niezabudka* (1841), *Orełownik Nauk*. (tu: Plan dzieła pt. Akademia Zamojska, jej dzieła i uczeni, wiadomość bibliograficzno-historyczna do dziejów literatury polskiej. 1842 nr 13), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu m. in.: Narzeczone. 1840 nr 10; Krasnystaw i okolice. 1840 nr 5-7/8), *Przegl. Warsz.* (tu m. in.: Simonides. 1840 t. 3; Stanisław z Łazów Duńczewski. 1841 t. 1; Ułamki historyczne. 1841 t. 2).

OPRACOWANIA

(Obraz miasta Lublina. Rec.). *Przegl. Warsz.* 1840 t. 1. — (Nowy gabinet powieści. Rec.): J. MAJORKIEWICZ. *Przegl. Warsz.* 1840 t. 3; M***. *Przegl. Warsz.* 1841 t. 2; *Nadwiślanin* 1841 t. 2. — E. D. (DEMBOWSKI): (Rys dziejów Akademii Zamojskiej. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1843 t. 3 nr 26. (Tu Dembowski określił Rys dziejów ... „panegirkiem samolubstwa” i „uwielbieniem żywołów przeciw ludowych”). — H. Sk. (SKIMBOROWICZ): Słów kilka po pogrzebie S. Z. Sierpińskiego w Warszawie. *Orełownik Nauk.* 1843 nr 9. — R. MAZUR (R. ZMORSKI): Wspomnienie Z. S. Sierpińskiego. *Tyg. Lit.* 1844 nr 20. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — S. KAWYN: Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej. W-wa 1938. — H. SYSKA: Syn Mazowsza. Opowieść o Romanie Zmorskim. W-wa 1953. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia ... (jw.). W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*.

Zob. również: CYGANERIA WARSZAWSKA.

SKIMBOROWICZ HIPOLIT (1815–1880)

Pseud. i krypt.: =; § | /; ☉; DR H. S.; DR S.; H. S.; H. SK.; H. SKIM.....; H. SKIMB.....; HIP. SK.....; SPINX; SK.; SK....

Redaktor, wydawca, publicysta.

Ur. w 1815 w Żytomierzu na Wołyniu; syn Teodora, doktora filozofii, znanego pedagoga, i Anny z Woytkowskich. Uczył się w szkołach w Niemirowie i Międzyborzu, następnie w Liceum Krzemienieckim, a po jego likwidacji w 1833 wyjechał do Wilna. Studiował od 1834 w Akademii Medyko-Chirurgicznej trzy lata na wydziale nauk fizycznych, a dwa na wydziale nauk lekarskich. W 1839 wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął działalność wydawniczą. Ożenił się z Anną Sokolowską, pisarką dla dzieci, i wszedł do grona tzw. Entuzjastów i Entuzjastek. W 1839-1841 wydawał *Gazetę Poranną* oraz jako jej dodatki w 1839 *Pismo Dodatkowe do Gazety Porannej*, a w 1840-1841 *Piśmiennictwo Krajowe*. W 1840-1842 był współredaktorem miesięcznika *Przeglądu Warszawskiego*. W 1841 wydawał dziennik *Czas*. Przyjaźnił się z Teofilem Lenartowiczem. Od 1842 redagował *Przegląd Naukowy*, najpierw wspólnie z Edwardem Dembowskim, a po jego wyjeździe w 1843 sam. Równocześnie w 1846-1848 wydawał popularnonaukowy *Kalendarz warszawski* J. Ungra. We wrześniu 1848, w związku z wykryciem przez policję tzw. spisku warszawskiego, został wraz z żoną aresztowany i przez dwa lata więziony w twierdzy w Zamościu, potem przymusowo osiedlony na Wołyniu. Po kilku latach powrócił do Warszawy. W 1856-1859 był stałym współpracownikiem *Gazety Warszawskiej*. W 1859-1863 był redaktorem miesięcznika *Księga Świata*. W 1863 został sekretarzem Szkoły Głównej, a w 1868 kustoszem Biblioteki Szkoły Głównej w Warszawie. Z jego inicjatywy powstał przy Bibliotece gabinet archeologiczny. Był jednym z członków założycieli Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych. W 1866-1874 był współpracownikiem *Kuriera Codziennego*. Od 1873 był nauczycielem historii i literatury polskiej w IV Gimnazjum. Pod koniec życia został bibliotekarzem u Potockich w Wilanowie. Zmarł w Wilanowie 30 lipca 1880.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienie życia śp. Jędrzeja Śniadeckiego. W-wa 1840. (Dołączona mowa pogrzebowa ks. L. G. Trynkowskiego: Na uczczenie śp. Jędrzeja Śniadeckiego).

Dedykacje: Uczniom śp. Jędrzeja Śniadeckiego, którzy na zawsze o nim przechowują pamięć, przypisuje Spółuczni.

Zofii Balińskiej, Ludwice i Józefowi Śniadeckim, dzieciom śp. zmarłego, jako pamiątkę po ich ojcu poświęca H. S.

2. Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie, wystawiony przez Adama Jochera. *Przegl. Warsz.* 1841 t. 1; nadb. W-wa 1841.

3. Małżeństwo dni piętnastu. W-wa 1844.

4. Taryfa domów miasta Warszawy i przedmieścia Pragi, z wielu użytecznymi informacjami. W-wa 1844.

Rodzaj przewodnika po Warszawie.

5. Przewodnik dla zwiedzających Częstochowę. W-wa 1847. (Wyd. bezimiennie).

6. Rzecz krótka o życiu i dziełach Szyllera,

wydana w rocznicę stulecia urodzin jego, obchodzoną w Warszawie roku 1859. W-wa 1859.

7. Jan Heweliusz, astronom żyjący za panowań: Władysława IV, Jana Kazimierza i Jana III. J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy*. W-wa 1860; wyd. osob. pt. *Żywot i prace Jana Heweliusza Gdańszczanina, żyjącego pod panowaniem czterech królów polskich*. W-wa 1860.

Dedykacja: Ludwikowi Rulikowskiemu i Kajetanowi Kraszewskiemu, zwolennikom astronomii praktycznej, tę monografię przesyła autor.

8. Przyczynek do historii literatury polskiej. Powst. ok. 1860-1870. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, Arch. po Skimborowiczu. Teka XXIV nr bieżący 1/8. (119 stron).

9. O dziennikarstwie warszawskim. Powst. ok. 1860-1870. Rkps, jw. poz. 8, Teka XXIV nr bieżący 1/12.

10. Życiorys Edwarda Dembowskiego. Powst. ok. 1860-1870. Ogl. W. Tatar-

kiewicz: Wiadomości źródłowe o Edwardzie Dembowskiem. *Mysł Filoz.* 1955 z. 4.

Rkps, jw. poz. 8, Teka XXIV nr bieżący 1/16.

11. Żywot i skon Jakuba Józefa Franka. Ze współczesnych i dawnych źródeł opisał ... *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 13 nr 338-339; toż *Przegl. Tyg.* 1866 nr 46; wyd. osob. rozszerzone pt. Żywot, skon i nauka Jakuba Józefa Franka. Ze współczesnych i dawnych źródeł oraz z 2 rękopismów opowiedział ... W-wa 1866.

D e d y k a c j a: J. W. Marii z hr. Mielżyńskich Bnińskiej na pamiątkę chwil spędzonych w Osieczu przypisuje autor.

12. Magdalena (Nina) z Żółtowskich Łuszczewska. (Wspomnienie pośmiertne). *Kłosy* 1869 nr 221; wyd. osob. pt. Magdalena (Nina) z Żółtowskich Łuszczewska i jej salon. Wspomnienie pośmiertne. W-wa 1869.

13. O Mikołaju Koperniku. W-wa 1873. Rkps Bibl. Nar. zniszcz. 1944.

14. Tekst historyczny w książce: Wilanów. Album widoków i pamiątek oraz kopie z obrazów Galerii Wilanowskiej, wykonane na drzewie w drzeworytni warszawskiej, z dodaniem opisów skreślonych przez dra H. Skimborowicza i W. Gersona. W-wa 1877.

15. Gabriela i Entuzjastki przez Sfinxa. *Bluszcz* 1880 nr 10-32 (z przerwami).

16. Słownik pisarzy i artystów polskich. Fragm. ogł. pt.: Alżbiena z Bobolusk. Wyjątek z przygotowanego do druku dzieła: Polki autorki, artystki i w dziejach krajowych sławne. *Przegl. Nauk.* 1844 t. 4 nr 32; pt. Polki autorki i artystki. *Bluszcz* 1879 nr 8-11, 13-17; Polki autorki, artystki i w dziejach krajowych sławne. Tamże 1880 nr 2-3, 5-7.

Rkps siedmiu tomów w bibl. Przędzieckich zniszcz. 1944. Rkps życiorysów niektórych autorów w Arch. Głównym Akt Dawnych, Arch. po Skimborowiczu.

Praca wiolelnia nie ukończona.

17. Salony warszawskie. Rkps zaginął.

Miał to być przygotowany do druku zbiór szkiców.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album warsz.* W-wa 1845 (tu: Jadwiga), *Bibl. Warsz.* (1847), *Bluszcz* (tu m. in.: Humor, humoreski i humoryści nasi. 1879 nr 20-22), *Czas* (red. 1841), *Dwutyg. Lit.* (tu: Anna Krakowianka, Anna z Krakowa. 1844/45 nr 19, 22; toż *Athenaeum* 1845

t. 1), *Gaz. Codz.* (1857-1861), *Gaz. Pol.* (1861-1863), *Gaz. Por.* (red. 1839-1841), *Gaz. Warsz.* (1843, 1852, 1856-1858), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (1859-1862), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (red. 1846-1848), *Kłosy* (1869, 1878-1879), *Korespondent Płocki* (1880), *Księga Świata* (1853-1858; red. 1859-1863), *Kur. Codz.* (współprac. 1866-1878; tu m. in.: Żmichowska Narcyza (Gabriela). Wspomnienie pośmiertne. 1876 nr 287-288; F. M. Sobieszczański jako historiograf, literat i archeolog. 1878 nr 128-129, 131-133; Fr. Henryk Lewestam. 1878 nr 290-291), *Kur. Warsz.* (tu: Poezje Józefy Prusieckiej. 1841 nr 263), *Pismo Dod. do Gaz. Por.* (red. 1839), *Piśmiennictwo Kraj.* (red. 1840-1841), *Przegl. Nauk.* (współred. 1842-1843; red. 1843-1848; tu m. in.: Bibliografia. 1843 t. 2 nr 13; t. 3 nr 19; Wiadomość o rękopismach autora Pojaty. 1844 t. 3 nr 23; J. I. Kraszewski i ostatnie pisma jego. 1844 t. 3 nr 24), *Przegl. Warsz.* (współred. 1840-1842), *Przyj. Dzieci* (1862-1863), *Teka Wil.* (tu: Jeszcze o Zorianie Chodakowskim, czyli Adamie Czarnockim. 1858 nr 6), *Tyg. Ilustr.* (1865-1878; tu m. in.: Pałac Kazimierzowski i Biblioteka Główna w Warszawie. 1865 t. 12 nr 308-309, 312; Leon Dembowski. 1878 t. 5 nr 114; Leon Rogalski. 1878 t. 5 nr 123).

Rkpsy wielu prac Skimborowicza znajdują się w Arch. Głównym Akt Dawnych, Arch. Publ. Potockich.

Przekłady

1. E. Sue: Zemsta Hiszpanki, romans z czasów Richelieugo. T. 1-4. W-wa 1847.

2. F. R. Chateaubriand: Atala. W-wa 1853 *Skarbiec Arcydział Piśmienniczych Europy*.

3. C. Cantù: Historia powszechna. T. 6. Od rozdziału o Fryderyku Rudobrodym do końca tomu. W-wa 1854.

Tłumaczem dzieła był L. Rogalski.

4. C. Schmid: Powieści. W-wa 1854.

Prace edytorskie

1. W. Hugo: Wybór poezji pomniejszych. Przekład B. Kicińskiego. W-wa 1840.

2. (Z. Fisz): Konaszewicz w Białogrodzie. Tragedia oryginalnie po polsku z dziejów Ukrainy napisana. Przedmowa... *Przegl. Nauk.* 1843 t. 4 nr 33-36; wyd. osob. W-wa 1845. (Wyd. bezimiennie).

3. J. G. Byron: Niektóre poemata. Z oryginału przełożył Antoni Zawadzki. W-wa 1846.

4. Album malownicze. Wizerunki z dziedziny natury, sztuki, dziejów i życia. W-wa 1849 (na okładce: 1848).

Zbiór szkiców przeważnie anonimowych.

5. Wybór rozrywek dla różnego wieku płci obojej, ze wzorowych pisarzy polskich dawnych i teraźniejszych zebrany. Cz. 1-2. W-wa 1853.

6. A. Krzyżanowski: Dawna Polska ze stanowiska jej udziału w dziejach postępującej ludzkości skreślona w jubileuszowym Mikołaja Kopernika roku 1843, a teraz nowo uporządkowana, przejrzana i życioryssem autora powiększona przez... Cz. 1-2. W-wa 1857.

7. Literatura dla młodzieży płci obojej, ze wzorowych pisarzy polskich zebrana. Cz. 1-2. W-wa 1862.

8. Specimen photographicum titulorum. quos habent Biblia eorumque partes singulae in polonico versa, aut in Polonia edita. Zbiór fotograficzny odbić kart tytułowych 30 najrzadszych Biblii polskich. W-wa 1865.

Wyd. w kilkudziesięciu egzemplarzach.

9. Materiały do historii masonów polskich. Fragm. ogł. *Korespondent Płocki* w 1880. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, Arch. Publ. Potockich.

Olbrzymi zbiór materiałów. Korzystali z nich m. in.: W. Smoleński: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. W-wa 1891 i wyd. nast.; S. Załęski: O masonerii w Polsce ... Kr. 1908.

Listy

1. Do M. Wiszniewskiego 5 listów z 1839-1844. Ogł. *Kronika Rodz.* 1886 nr 21-22; 1887 nr 8.

2. Do M. Grabowskiego 3 listy z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160.

3. Do Redakcji Bibl. Warsz. z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do J. Majera z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

5. Do H. Schmitta 3 listy z 1858-1860. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

6. Do J. Działyńskiego 4 listy z 1871, 1873 i b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.

7. Do Z. Celichowskiego 3 listy z 1875-1879. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Bibl. 59.

8. Do S. Buszczyńskiego 3 listy z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

9. Do Anieli (Dembowskiej?) z 1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 4530.

10. Do A. Bielowskiego, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 2432/II.

11. Do J. Dobrzańskiego, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

12. Do B. Podczaszyńskiego 2 listy nie dat. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

13. Do A. Szabrańskiego, nie dat. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

14. Do K. W. Wójcickiego, nie dat. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 717.

15. Listy (nie podano adresatów). Rkps Ossol. sygn. 3604/II.

16. Listy do Skimborowicza z 1839-1879 od wielu osób. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, Arch. Skimborowicza. Teka XXV nry bieżące 54-235.

OPRACOWANIA

B. MORACZEWSKA: Dziennik. Powst. 1836-1863. Wyd. L. Dobrzyńska-Rybicka. *Przegl. Wielkop.* 1911 t. 1; wyd. osob. Poz. 1911. — (Małżeństwo dni piętnastu. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4. — F. M. SOBIECZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — K. ESTREICHER, M. i F. FALEŃCY: Korespondencja ... (1867-1903). Wyd. J. Rudnicka. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. w książce: *Wieczory piątkowe i inne gawędy*. Wyd. M. Opalek. W-wa 1962. — Wspomnienia pośmiertne: F. *Biesiada Lit.* 1880 nr 240; P. JAKA BYKOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 10 nr 242; BORZYWÓJ (W. KOROTYŃSKI). *Tyg. Powsz.* 1880 t. 1 nr 37; S. K. (KRZEMIŃSKI). *Bluszcz* 1880 t. 16 nr 31; A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ). *Kłosa* 1880 t. 31 nr 789; *Bibl. Warsz.* 1880 t. 3; *Kronika Rodz.* 1880 nr 16; *Kur. Codz.* 1880 nr 169. — Zbiory po śp. H. Skimborowiczu. *Kur. Codz.* 1881 nr 243. — (js): Rękopisy. *Kur. Por.* 1883 nr 241. — (js): Zbiory po śp. H. Skimborowiczu. *Kur. Por.* 1883 nr 239. — E. M. GALLI: Pamiętniki. Powst. przed 1893. Ogł. L. P. *Przegl. Nar.* 1913 t. 12 nr 8. —

T. BOY ŻELEŃSKI: Przypisy w książce: N. Żmichowska: Poganka. Kr. 1930 *BN* I, 121; też wyd. 2 przejrzane Wr. 1950. — S. PIGOŃ: Jan Kochanowski w sądach

romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Kr. 8 i 9 czerwca 1930*. Kr. 1931 i nadb.; przedr. w książkach: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936; Studia literackie. Kr. 1951. — J. W. GOMULICKI: Zabłąkany pielgrzym. Rzecz o Ludwiku Norwidzie. *Przeegl. Współcz.* 1935 t. 55 nr 163-164. — J. RUDNICKA: Listy Edwarda Dembowskiego do współredaktora (1841-1843). *Pam. Lit. R.* 46 (1955) z. 2 i nadb. — J. RUDNICKA: Listy Henryka Kamieńskiego do H. Skimborowicza (1842-1845). *Studia i materiały do dziejów nauki polskiej*. R. 3 (1955) i nadb. — W. TATAR-KIEWICZ: Wiadomości źródłowe o Edwardzie Dembowskim. *Mysł Filoz.* 1955 z. 4. — Z. SUDOLSKI: Inedita wieku XIX w zbiorach Skimborowicza. *Pam. Lit. R.* 47 (1956) z. 3 i nadb. — J. RUDNICKA: Przypisy w książce: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903). Wr. 1957 *Arch. Lit. t.* 3. — M.

ŻMIGRODZKA: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — A. ZAJĄCZKOWSKI: „Przeegląd Naukowy”. (Przyczynek do dziejów pisma). *Przeegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). Łódź 1958 i nadb. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pamiętników Pol. i Obcych.* — S. BOROWKIN: Z nie drukowanej korespondencji Augusta Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XV (1960) i nadb. — Z. SUDOLSKI: Nieznane archiwum Lenartowiczowskie. *Przeegl. Hum.* 1960 nr 2. — W. SEMKOWICZ: Przewodnik po zbiorze rękopisów wilanowskich. Uzupełnił i przygotował do druku P. Bańkowski. W-wa 1961. — H. PAŃCZYK: Twórczość literacka Narcyzy Żmichowskiej. Poz. 1962. — W. BENEDYKTOWICZ: Hipolit Skimborowicz, dziennikarz — bibliograf — bibliotekarz. *Roczn. Uniw. Warsz.* t. 5 (1964) z. 1 i nadb.

SKOBEL FRYDERYK KAZIMIERZ (1806–1876)

Krypt.: F. S.

Profesor medycyny.

Ur. 23 listopada 1806 w Warszawie; syn Daniela i Julianny z Korszów. Naukę rozpoczął w domu, ale już w 1813, po śmierci ojca, wysłano go do Lwowa pod opiekę wuja. Tam ukończył gimnazjum akademickie i w 1822-1824 uczęszczał na wydział filozoficzny uniwersytetu. W 1825 wyjechał do Wiednia i przez dwa lata studiował nauki przyrodnicze. W 1827 przeniósł się na Wszechnicę Jagiellońską w Krakowie i tu w 1833 uzyskał doktorat na wydziale medycznym. W powstaniu listopadowym wziął udział jako lekarz polowy. W 1834 został profesorem patologii i nauk farmaceutycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wykładał 42 lata, sześciokrotnie był obierany dziekanem wydziału lekarskiego, a w 1869 rektorem uniwersytetu. W 1837 zawarł małżeństwo z Florentyną Czyżówną. Poza naukami związanymi z zawodem interesował się historią i słownictwem. Miał opinię wielkiego purysty językowego. Był jednym z założycieli i w 1862-1872 współredaktorem *Przeeglądu Lekarskiego*. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego i Akademii Umiejętności, gdzie piastował godność przewodniczącego Wydziału Filologicznego, oraz członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu i wszystkich krajowych towarzystw lekarskich, a także niektórych zagranicznych. W 1869 posłował na sejm krajowy we Lwowie. Zmarł w Krakowie 25 listopada 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uwagi nad niektórymi wyrazami lekarskimi. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 z. 3; odb. Kr. 1835; (c. d.) Objasnienia spostrzeżeń nad wyrazami lekarskimi, umieszczonych w t. 3 *Kwartalnika Naukowego*. Kr. 1836. (Współautor: J. Majer).

2. O pojęciu choroby ze stanowiska filozofii natury. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2; odb. z podtyt. Napisał i na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego dnia 20 maja 1837 r. odczytał... Kr. 1837.

3. Słownik anatomiczno-fizjologiczny. *Roczn. Wydż. Lekarskiego w U. J.* t. 1

(1838); odb. Kr. 1838. (Współautor: J. Majer).

4. Słownik niemiecko-polski wyrazów lekarskich. W książce: J. Bętkowski: Słownik podręczny niemiecko-polski podług Lindego, Mrongoviusa, Bandtkiego i innych ułożony oraz zawierający słownik ... Kr. 1840; wyd. osob. pt. Niemiecko-polski słownik wyrazów lekarskich. Kr. 1842. (Współautor: J. Majer).

5. Wiadomość o stanie wydziału lekarskiego w Szkole Głównej Krakowskiej za rządu austriackiego, podana przez ... *Roczn. Wyd. Lekarskiego w U. J.* t. 5 (1842); odb. Kr. 1842.

6. Wiadomość o stanie wydziału lekarskiego w Szkole Głównej Krakowskiej od r. 1809 do r. 1817, podana przez ... *Roczn. Wyd. Lekarskiego w U. J.* t. 6 (1843); odb. Kr. 1843.

7. Obrazki wód podgórskich. 1. Krynica w roku 1856; 2. Bardyów; 3. Żegiestów; 4. Żulin. *Roczn. ces.-król. Tow. Nauk. Kr. z r. 1857* poczet III t. 1 (1858); odb. Kr. 1858.

8. Gleichenberg w lecie 1863 r. Wspomnienie z pobytu tamże w mies. sierpniu 1863 r. *Przeł. Lekarski* 1864 nr 1-8; odb. Kr. 1864.

9. Życiorys Floriana Sawiczewskiego. Dat. 29 grudnia 1863. Ogł. A. Wrzosek. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 14 (1934); odb. Poz. 1934.

10. Słownik łacińsko-polski wyrazów lekarskich. Kr. 1868. (Współautor: A. Kremer).

11. Żywot Sebastiana Girtlera. *Roczn. Tow. Nauk. Kr. Dział Nauk Moralnych* poczet III t. 17 (1869); odb. Kr. 1869.

12. O zepsuciu języka polskiego w dziennikach i w mowie potocznej, osobliwie w Galicji. Spostrzeżenia i uwagi. *Roczn. ces.-król. Tow. Nauk. Kr. Dział Nauk Moralnych* t. 18 (1870); odb. Kr. 1870; wyd. 2 powiększone pt. O skażeniu języka polskiego ... Kr. 1871; wyd. 3 powiększone Kr. 1872. Dalsze części pt. O skażeniu języka polskiego w dziennikach i w innych pismach, osobliwie w Galicji. Spostrzeżenia i uwagi. Poczet drugi. Kr. 1874; poczet trzeci. Kr. 1877.

Dedykacje: wyd. 1870, 1871, 1872: Pamięci zmarłego przyjaciela Jana Nep. Deszkiewicza, wielkiego miłośnika i znawcy języka polskiego, pismko niniejsze poświęca autor.

Wyd. 1874: Wychowawcom Uniwersytetu Jagiellońskiego uwagi niniejsze poświęca autor. Wyd. 1877: Józefowi Majerowi, prezesowi Akademii Umiejętności, w upominku rzadkiej po-

dobno, bo wypadkami przez pół wieku nienaruszonej przyjaźni, towarzyszy w każdym zawodzie życia swego, poświęca autor.

13. Jaworze w roku 1871. Rzecz czytana na posiedzeniu oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich Towarzystwa Naukowego Krakowskiego dnia 11 listopada 1871. *Przeł. Lekarski* 1872 nr 2, 4; odb. Kr. 1872.

14. Dr Józef Jakubowski. Szkic biograficzny. *Przeł. Lekarski* 1874 nr 35; odb. Kr. 1874.

15. Dr Franciszek Kostecki, drugi z kolei profesor kliniki lekarskiej w Szkole Głównej Krakowskiej. Szkic biograficzny. *Przeł. Lekarski* 1874 nr 5-7; odb. Kr. 1874.

16. Pamiętnik uroczystości otwarcia Szkoły Głównej w Zagrzebiu dnia 19 października 1874. *Przeł. Lekarski* 1874 nr 49-52; odb. Kr. 1874.

17. Moje wspomnienia (1812-1876). Powst. 1872-1876. Z autografu wydal i wstępem zaopatrzył A. Wrzosek. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 1 (1924) z. 1-2; odb. Poz. 1924.

Ponadto prace z zakresu lecznictwa i historii medycyny.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Enc. powsz. Orgelbranda (1859-1867)*, *Pam. Nauk.* (1837), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (tu m. in.: O chorobach właściwych rozmaitym narodom kuli ziemskiej. 1835 t. 1 z. 1-2), *Przeł. Lekarski* (1862-1876), *Roczn. Wyd. Lekarskiego w U. J.* (1838-1844; tu m. in.: Wspomnienie o życiu i pracach naukowych R. J. Czerwiakowskiego. 1838 t. 1), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1843-1870; tu m. in.: Wiadomość o życiu Fryderyka Hechla, prof. wydziału lekarskiego w Uniw. Jagiel. t. 7 (1852) *Oddział Nauk Moralnych*).

Przekłady

H. E. Richter: Wykład terapii fizjologicznej. Przełożył i uzupełnił ... Cz. 1-2. Kr. 1855-1856.

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego z 1871. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6532.

2. Do S. Nowińskiego 8 listów z 1873-1875. Rkps Ossol. sygn. 5248/1.

3. Do J. i S. z Libeltów Łepkowskich z 1876. Rkps Bibl. Nar. sygn. 90; zniszcz. 1944.

4. Do A. Walickiego 3 listy z 1876. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976.

5. Moja ostatnia wola. Dat. Kraków, dnia 9 lipca 1860; dodatek dat. Kraków, dnia 15 października 1876. Ogl. A. Wrzosek w dodatku do wyd.: *Moje wspomnienia*, zob. *Twórczość* poz. 17.

6. Materiały do życiorysów wybitnych lekarzy polskich. Powst. 1844. Ogl. A. Wrzosek: *Profesorowie wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim w r. 1844 w oświetleniu F. Skobla. Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 13 (1933); odb. Poz. 1933.

Bibliografię podaje S. Koźmiński: *Słownik lekarzy polskich*. W-wa 1883.

OPRACOWANIA

J. F. TROJAŃSKI: Spostrzeżenia nad niektórymi polsko-lekarskimi wyrazami w układzie chorób. *Kwart. Nauk.* 1836 t. 3. — L. GĄSIOROWSKI: Do F. Skobla 2 listy z 6 czerwca 1851 i 13 lipca 1856. Ogl. A. Wrzosek: *Listy Ludwika Gąsiorowskiego do F. Skobla. Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 1 (1924) z. 3/4. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI, *Enc. powsz. Orzelbranda*. T. 23 (1866). — *Nekrologi*: (J. z Ś.) (A. H. KIRKOR). *Dzien. Poz.* 1876 nr 277; Dr H. ŁUCZKIEWICZ. *Kłosy*

1876 t. 2 nr 598; W. ŚCIBOROWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1876 t. 2 nr 50-51; J. SZUJSKI. *Przeł. Pol.* 1876/77 t. 3. — J. MAJER: *Przemowa nad zwłokami prof. F. K. Skobla dnia 28 listopada 1876 roku. Przeł. Pol.* 1876/77 t. 3; odb. Kr. 1877. — J. OETTINGER: *Kilka rysów zdjętych z życia F. K. Skobla. Listek wspomnienia rzucony na świeżą mogiłę przez wdzięcznego ucznia, przyjaciela i kolegę... na wieczorku Czytelnicy Akademickiej d. 12 stycznia 1877. Kr. 1877. — Wiadomo czytelnikom naszym... Tyg. Ilustr.* 1877 t. 3 nr 61. (O udziale w pracach nad zmianą pisowni). — S. KOŹMIŃSKI: *Słownik lekarzy polskich*. W-wa 1883. — A. WRZOSEK: *Rzut oka na rozwój czasopiśmiennictwa lekarskiego polskiego ze szczególnym uwzględnieniem pięćdziesięciolecia „Przełądu Lekarskiego”*. *Przeł. Lekarski* 1911 nr 28; odb. Kr. 1911. — R. WIERZBICKI: *Bibliografia słownictwa lekarskiego polskiego. Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 1 (1924) z. 3/4. — R. WIERZBICKI: *Historia słownictwa lekarskiego polskiego. Tamże* t. 1 z. 1-2. — A. WRZOSEK: *Wstęp w wyd.: Moje wspomnienia (1812-1876)*. *Tamże* t. 1 z. 1; odb. Poz. 1924. — A. WRZOSEK: *Przedmowa wydawcy. W wyd.: Życiorys Floriana Sawiczewskiego. Tamże* t. 14 (1934); odb. Poz. 1934.

SŁOWACKI JULIUSZ (1809–1849)

W tomie oddzielnym.

SŁOWACKI WŁADYSŁAW (1826–1858)

Poeta-narrator.

Ur. 5 listopada 1826 w Iliaszówce na Wołyniu; syn Erazma i Anny z Rohozińskich. Był stryjecznym bratem Juliusza. Ożenił się z Aleksandrą Witkowską i osiadł w jej majątku Drenniki w powiecie żytomierskim. W 1855 po śmierci Salomei Słowackiej Bécu, matki Juliusza, na podstawie jej testamentu został głównym spadkobiercą jej majątku i różnych pamiątek po Juliuszu. Prowadził życie awanturnicze. Zabiwszy w pojedynku sąsiada, Piotra Trypolskiego, uciekł za granicę. Po roku wrócił z Bukaresztu z paszportem holenderskim i popełnił samobójstwo 28 kwietnia 1858 w Brodach. Bliższe szczegóły życia nieznane.

TWÓRCZOŚĆ

1. O przykazkach, pieśniach i skazkach ukraińskich. Powst. 1844. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1901; zniszcz. 1944.

Rękopis został przesłany przez Aleksandrę Słowacką Agatonowi Gillerowi.

2. Narracje. Kijów 1847.

Zawartość: Wstęp; Cztery obrazy; Szósty zmysł; Świat artystów; Trzy pocałunki; Purytanie; Chiromantyk; Pół-sen; Gorączka pasji; Człowiek żręczny; Ludzie świata.

3. Uścisk trupa. Powiastka. Rkps.

Ponadto po śmierci autora kilka dumek w duchu J. B. Zaleskiego ogł. J. Prusinowski: Jeszcze słów kilka o Juliuszu Słowackim i próbki pism Władysława Słowackiego. *Gaz. Codz.* 1860 nr 225 (tu: Ukrainki. Dumki 1, 2, 3, 4, 5). Przedr. dumek 1, 2, 3 w art.: Rodzina poetów. *Kółko Rodz.* 1860 nr 27.

OPRACOWANIA

J. SŁOWACKI: Do W. Słowackiego list dat. Paryż, 14 marca 1845. Ogł. J. Prusinowski: Jeszcze słów kilka o Juliuszu Słowackim i próbki pism W. Słowackiego. *Gaz. Codz.* 1860 nr 225; przedr. m. in. w art.: Rodzina poetów. *Kółko Rodz.* 1860 nr 27; przedr. H. Biegeleisen: Ze stosunków rodzinnych Juliusza Słowackiego. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 4. — J. I. KRASZEWSKI: (Narracje. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1849 nr 53. — S. BÉCU: Do T. Łukaszczyca 2 listy z 13 lutego i 22 marca 1850; testament z 25 lipca 1855. Ogł. H. Biegeleisen, jw.; listy przedr. S. Makowski i Z. Sudolski: W kręgu bliskich poety.

Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 1. — S. JANUSZEWSKI: Do L. Michalskiego list z 29 grudnia 1855. Ogł. S. Makowski i Z. Sudolski, jw. — J. PRUSINOWSKI: Jeszcze słów kilka o Juliuszu Słowackim..., jw.; fragm. przedr. w art.: Rodzina poetów, jw. — A. SŁOWACKA: Do A. Gillera 16 listów z 1876-1886. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1901; zniszcz. 1944. (Materiały do życiorysu). — S. KONOPACKI: Pamiętniki. Powst. przed 1884. Wyd. z przedmową J. A. Świącickiego. T. 1. W-wa 1899 s. 71-72. — H. BIEGELEISEN: Ze stosunków rodzinnych Juliusza Słowackiego. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 4. — W. TRAMP CZYŃSKI: Stryjeczny brat autora „Balladyny”. *Wędrowiec* 1899 nr 26. (Tamże przypis A. Pługa). — W. LA-SOCKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. przed 1921. Wyd. M. Janik i F. Kopera. T. 1. Kr. 1933. — S. MAKOWSKI i Z. SUDOLSKI: Przypisy w książce: W kręgu bliskich poety, jw.

SOBIESZCZAŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN (1814–1878)

Krypt.: F. M. S.; F. M. SOB.; F. MAX. S.

Historyk, publicysta.

Ur. 10 października 1814 w Bychawie, powiat lubelski; syn Stanisława, ogrodnika w dobrach księcia Scipio del Campo. Uczęszczał do szkoły parafialnej w Horochowie na Wołyniu, następnie uczył się ogrodnictwa w Krzemieńcu przy ogrodzie botanicznym Liceum Krzemienieckiego. W 1831 przekradł się do Sandomierza i zaciągnął do oddziału generała Samuela Różyckiego. Po upadku powstania przedostał się do Galicji. Był bibliotekarzem w Dzikowie u Tarnowskich. Kształcił się razem z synem hrabiego, któremu towarzyszył w 1833 w podróży do wód badeńskich. W 1834 przybył do Krakowa. Tam odbył praktykę drukarską u Antoniego Helcla, któremu pomagał również przy redagowaniu *Kwartalnika Naukowego*. W 1837 udał się za granicę. Czas jakiś pracował w drukarni Fryderyka Brockhousa w Lipsku, po czym w poszukiwaniu dalszej praktyki drukarskiej zwiedził zachodnie i południowe Niemcy, Belgię, Anglię i Francję. W Paryżu pracował w drukarni Bourgogne, tam poznał Eustachego Januszkiewicza. Po powrocie do Krakowa w końcu 1838, podczas starań o otrzymanie paszportu na wyjazd do Saksonii, udowodniono mu sfałszowanie dokumentów osobistych i jako pochodzącego z Królestwa wydano władzom rosyjskim. Oskarżony o udział w powstaniu i o ucieczkę za granicę, więziony był w Kielcach i w Cytadeli warszawskiej. Obietnica ułaskawienia wydobyto odeń ważne zeznania dotyczące działalności emigrantów, m. in. wskazał rządowi rosyjskiemu siedziby wydawnictw Towarzystwa Demokratycznego. W 1840 udał się jako konfident rządu rosyjskiego za granicę pod nazwiskiem Jana Müllera celem nawiązania stosunków z wybitniejszymi emigrantami. Przebywając w Paryżu słuchał wykładów Adama Mickiewicza i Juliusza Micheleta. Po powrocie do kraju opracował dla władz rosyjskich zarys stosunków emigracji z rewolucjonistami zachodnioeuropejskimi. W 1846 pracował jako urzędnik Biblioteki Głównej Królestwa i równocześnie był redaktorem *Kmiotka*. W 1852 został członkiem warszawskiego Ko-

mitetu Cenzury, a w 1862 prezesem Komitetu Cenzury i redaktorem *Dziennika Powozszecznego*, popierającego politykę Aleksandra Wielopolskiego. W 1863 został zwolniony ze służby rządowej. W 1857-1862 redagował *Kalendarz wydawany przez Obserwatorium Astronomiczne Warszawskie*. W 1859-1868 był redaktorem hasel działu geografii, archeologii i biografii pisarzy polskich w *Encyklopedii powszechnej* Orgelbranda; w 1872-1877 był głównym redaktorem *Encyklopedii ogólnej wiedzy ludzkiej*, wydanej przez Józefa Ungra. Zmarł 3 czerwca 1878 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomości historyczne o sztukach pięknych w dawnej Polsce, zawierające opis dziejów i zabytków budownictwa, rzeźby, snycerstwa, malarstwa i rytownictwa, z krótką wzmianką o życiu i dziełach znakomitych artystów krajowych lub w Polsce zamieszkałych. T. 1-2. W-wa 1847-1849.

2. Rys historyczno-statystyczny wzrostu i stanu miasta Warszawy od najdawniejszych czasów aż do 1847 roku. (Z ryciną). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 1-4; odb. W-wa 1848.

3. Bieg życia i prace naukowe Michała Pelki Polińskiego. *Bibl. Warsz.* 1848 t. 4 i nadb.

4. O cynkografii i drukach anastatycznych z powodu doświadczeń p. Seweryna Oleszczyńskiego i listu tegoż w *Bibl. Warsz.* na miesiąc wrzesień na str. 623 umieszczonego. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 4; odb. W-wa 1849.

5. Dopełnienia i poprawki pierwszej części rozprawy p. Juliana Bartoszewicza pod tytułem: Kościół Śgo Andrzeja w Warszawie, w Bibliotece Warszawskiej na miesiąc luty r.b. umieszczonej. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 2; odb. W-wa 1850.

6. O życiu i sprawach Krzysztofa z Arciszewa Arciszewskiego, generała artylerii i pułkownika piechoty w wojsku holenderskim kompanii zachodnioindyjskiej w Brazylii, a następnie generała artylerii koronnej w dawnej Polsce. W-wa 1850.

7. O życiu i pracach piśmiennych Marcina i Joachima Bielskich. W książce: Joachima Bielskiego dalszy ciąg Kroniki polskiej..., zob. Prace edytorskie poz. 4.

8. Wycieczka archeologiczna w niektóre strony guberni radomskiej odbyta w miesiącu wrześniu r. b. przez ... (Z ryciną). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4 - 1852 t. 2; odb. W-wa 1852.

D e d y k a c j a: Pisana i poświęcona Jaśnie Wielmożnemu P. A. Muchanow, kuratorowi okręgu szkolnego warszawskiego.

9. Kilkanaście dni w powiecie opoczyńskim jako przyczynek do podróży archeologicznej po kraju. W-wa 1853. Przedr. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 154-161.

10. Przewodnik po Warszawie z planem miasta ozdobionym 10cią rycinami na stali. W-wa 1857.

Toż w skróceniu w jęz. franc. pt. Guide de l'étranger à Varsovie. W-wa 1857; toż w jęz. niem. pt. Freundenführer in Warschau. W-wa 1857.

11. Wiadomość historyczno-bibliograficzna o kalendarzach wychodzących w Warszawie od najdawniejszych czasów aż do 1863 roku. J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. ilustr. na r. 1864*. W-wa 1863 s. 6-14, i odb.

12. Historia miasta Warszawy. T. 1-3. Rkps powst. przed 1866. Fragm. ogł. pt.: O najdawniejszej pieczęci miasta Warszawy. *Bibl. Warsz.* 1848 t. 4; Kościół Śgo Jana w Warszawie; Brama Krakowska w Warszawie; Kamienica przy ulicy Daniłowiczowskiej nr 617 w Warszawie. (Dawniej Biblioteka Żaluskich). S. Strąbskiego *Kalendarz, czyli Rocznik na r. przestępny 1852*. W-wa 1851 i odb.; Pałac i Łazienki królewskie. *Kalendarz powz. na r. przestępny 1852*. W-wa 1852; Pogląd na postać miasta Warszawy w rozmaitych czasach i zmianach aż do dnia dzisiejszego. *Taryfa Świtkowskiego na r. 1852*. W-wa 1852 i odb.; Pochodzenie nazwisk, położenie ulic i rozległość ulic miasta Warszawy, czyli spis abecedłowy ulic pod względem topograficznym, etymologicznym, historycznym. J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. na r. 1856*. W-wa 1855 i odb.; Pochodzenie nazwisk pałaców, kamienic, placów i ogrodów w mieście Warszawie, czyli spis abecedłowy takich posiadłości, które od dawna ustalone a osobliwe mają nazwiska. Tamże, *na r. 1857*. W-wa 1856 i odb.; Ulica Miodowa. Wyjątek z trzeciego tomu historii Warszawy w rękopisie. *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 3. W-wa 1858 i odb.; Nowolipie i Nowolipki. (Ustęp z przygotowanej do druku Historii Warszawy). J. Ungra *Kalen-*

darz ... na r. 1862. W-wa 1861; O dawnym magistracie Warszawy. Ustęp z jednego rozdziału historii tego miasta. Tamże, na r. 1863. W-wa 1862; Dawne urządzenia w Warszawie. Tamże, na r. 1865. W-wa 1864; Kościół pobożnyński w Warszawie. *Tyg. Ilustr.* 1865 nr 277; Ulica Leszno w Warszawie. *J. Ungra Kalendarz ... na r. 1868.* W-wa 1867; Ulica Senatorska. Tamże, na r. 1869. W-wa 1868; Ulica Nowy Świat. Tamże, na r. 1870. W-wa 1869; Ślady warownych murów w Warszawie odkryte w roku 1870. *J. Jaworskiego Kalendarz ilustr. na r. 1871.* W-wa 1870; Pałac zwany Krasiniskich przy ulicy Długiej. Tamże, na r. 1872. W-wa 1871; Ulica Ogrodowa. *J. Ungra Kalendarz... na r. 1872.* W-wa 1871; Dawne zgromadzenia i obrady miejskie w Warszawie, istniejące do XVIII w. Tamże, na r. 1873. W-wa 1872; Opowiadania o Warszawie, jej przeszłości i pamiątkach miasta. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 3-4; Dzieje dobroczynności w Warszawie do końca zeszłego wieku. *J. Ungra Kalendarz... na r. 1874.* W-wa 1873; Straż miejska i Towarzystwo Strzeleckie w dawnej Warszawie. *J. Jaworskiego Kalendarz ... na r. 1874.* W-wa 1873; O dawnym magistracie miasta Warszawy do końca XVIII w. Tamże, na r. 1876. W-wa 1875; Pogląd na postać Warszawy w różnych epokach od najdawniejszych do naszych czasów. *Gaz. Pol.* 1875 nr 111-112; Spis bibliograficzny planów i widoków m. Warszawy. *J. Ungra Kalendarz ... na r. 1876.* W-wa 1875; Dawne prawa miejskie w Warszawie do końca XVI stulecia. Tamże, na r. 1877. W-wa 1876; Flora i fauna m. Warszawy. Ustęp z opisu tego miasta. Tamże, na r. 1878. W-wa 1877; Dawne archiwa miasta Warszawy. *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 131.

Artykuły dotyczące Starego Miasta przedr. A. Kraushar pt. Dzielnica Staromiejska w Warszawie. Szkice historyczno-obyczajowe F. M. Sobieszczańskiego. I. W-wa (1914) *Bibl. Dziel Wyborowych* nr 841.

13. Opis kościołów ośmiu diecezji Królestwa Polskiego. Rkps powst. przed 1866.

Wiadomość wg *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866).

14. Słownik pisarzy. Rkps powst. przed 1866.

Wiadomość, jw. poz. 13.

15. Słownik geograficzny Polski. Rkps powst. przed 1866.

Wiadomość, jw. poz. 13.

16. Warszawa. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867) s. 416-507; odb. W-wa 1867.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album lit.* K. W. Wójcickiego. T. 2. W-wa 1849 (tu: Poszukiwania historyczno-bibliograficzne do żywotów znakomych uczonych polskich i dzieł ich szczególnie czynione przez ... (Rodzina Bielskich herbu Prawdziec), s. 355-424), *Bibl. Warsz.* (1847-1853, 1869, 1872; tu m. in.: Wiadomości o nowo odkrytych zabytkach sztuk pięknych ze średnich wieków dawnej Polski. 1847 t. 4; Czy w literaturze naszej było dwóch współczesnych sobie Stanisławów Sarnickich? 1869 t. 2; Opisanie książki wydanej w 1535 r. przez Andrzeja Głabra z Kobyliny pt. „Problemata Aristotelis” i sprostowanie zdań o tym dziele. 1869 t. 2; Przyczynek mocą posłużę do objaśnienia sprawy tyczącej się wydania Biblii królowej Zofii. 1872 t. 3), *Dzien. Powsz.* (red. 1861-1863), *Enc. powsz.* Orgelbranda (współred. 1859-1868), *Enc. ogólna wiedzy ludzkiej* (red. 1872-1877), *Gaz. Pol.* (1875), S. Strąbskiego *Kalendarz, czyli Rocznik na r. przestępny 1852.* W-wa 1851, *J. Jaworskiego Kalendarz ilustr. na r. ... (1871-1877), Kalendarz powsz. na r. przestępny 1852.* W-wa 1852; *J. Ungra Kalendarz warsz. popularnonauk. ilustr. na r. ... (1856-1878), Kalendarz wyd. przez Obserwatorium Astronomiczne Warsz.* (red. 1857-1862), *Kmiatek* (red. 1846), *Kronika Rodz.* (1869/70 nr 7), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856-1857), *Kur. Warsz.* (tu m. in.: O sobótkach stojańskich. 1848 nr 164; Dożynki. 1848 nr 200; Wigilia Bożego Narodzenia. 1848 nr 343), *Kwart. Nauk.* (współred. 1835-1836), *Taryfa Świtkowskiego na r. 1852.* W-wa 1852, *Tyg. Ilustr.* (1859-1878; tu wiele drobnych artykułów historycznych i biograficznych, m. in.: Pieskowa Skała. 1861 nr 96; Marcin Bielski. 1861 nr 118; Albrecht Stanisław Radziwiłł, kanclerz wielki litewski. 1863 nr 212; Kaźmirz Dolny nad Wisłą. 1865 nr 281; Rynek w Pińczowie. 1865 nr 290; Nowe źródło historyczne do pierwszych lat XVIII wieku. 1872 nr 242; Lwów. 1873 nr 293; Początek herbów w Polsce. 1876 nr 53), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 3. W-wa 1858.

Przekłady

1. A. Skalkowski: Zamek w Międzyborzu. (Wyjątek z notatek podróży odbytej w r. 1843). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 1.

2. Wiadomość statystyczna o stanie za-

kładów naukowych Okręgu Naukowego Warszawskiego w roku 1847 oraz tabele porównawcze z lat 1846 i 1847. (Z rosyjskiego tłumaczył F. M. S.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3.

3. A. Załuski: Nota własnoręczna biskupa Załuskiego podana królowi Stanisławowi Augustowi. (Ze zbioru i tłumaczenia F. M. S.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2.

Prace edytorskie

1. Bezkrólewie po śmierci Augusta III. (Wyjątek z pamiętników współczesnych, ze zbioru swego udzielił F. M. S.) *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3.

2. Elekcja Stanisława Augusta w dniu 7 września 1764 r. (Wyjątek z współczesnych pamiętników, z rękopismu ogł. ...) *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2.

3. Informacja o fundacji biblioteki J. W. Imci księdza Józefa Jędrzeja Załuskiego, biskupa kijowskiego, roku 1761. (Memoriał podany królowi Stanisławowi Augustowi). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2.

4. Joachima Bielskiego dalszy ciąg Kroniki polskiej, zawierającej dzieje od 1587 do 1598 r. W rękopiśmie odkrył i do druku podał oraz historyczno-bibliograficzny opis żywota i prac Marcina ojca i Joachima syna Bielskich napisał i przyłączył ... W-wa 1851. (Por. Twórczość poz. 7).

Listy i materiały

1. Do A. Szabrańskiego z 1844. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

2. Do T. Działyńskiego 3 listy z 1856 i 1859. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VII t. 1.

3. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1856, 1872, 1876. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6479, 6532.

4. Do W. Platera list z lat między 1831-1878. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 886; zniszcz. 1944.

5. O stosunkach Polaków z zagranicznymi tajnymi związkami i związkowymi przed i w czasie rewolucji 1830 r.; Rys działań komitetów pod naczelnictwem Bonawentury Niemojowskiego i Joachima Lelewela. Raporty powst. ok. 1843. Ogł. J. Iwaszkiewicz: Tajne raporty F. M. Sobieszczańskiego. (Stosunki tajnych pol-

skich związków z zagranicą około r. 1830). *Przegl. Warsz.* 1924 nr 28-29.

OPRACOWANIA

(Wiadomości historyczne o sztukach pięknych w dawnej Polsce. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Athenaeum* 1847 t. 6; E. RAS-TAWIECKI. *Bibl. Warsz.* 1847 t. 4. — J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1852 nr 1. (Uwagi o pracach hist.). — J. BARTOSZEWICZ: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Przegląd. Bibl. Warsz.* 1853 t. 3. — K. T. G.: (Wycieczka archeologiczna w niektóre strony guberni radomskiej. Rec.). *Gaz. Codz.* 1853 nr 189. — (H. SKIMBOROWICZ): Nowe prace nad dziejami Wilna i Warszawy. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 85. — (M. BALIŃSKI): Listy znad brzegów Krozęnty. *List V. Gaz. Warsz.* 1857 nr 254. (Dot. prac. hist.) — Zapowiedziane przez nas dziełko Przewodnik Warszawy ... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 159. — Δ (L. ROGALSKI): (Przewodnik po Warszawie. Rec. przekł. franc.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 3. — L. ROGALSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — Nekrologi: BORZYWÓJ: Nie zajęte stanowisko. *Tyg. Powsz.* 1878 nr 33; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 128; Dr S. (H. SKIMBOROWICZ): F. M. Sobieszczański jako historyograf, literat i archeolog. *Kur. Codz.* 1878 nr 128-129, 131-133; K. W. WÓJCIECKI. *Kłósy* 1878 t. 26 nr 676; *Biesiada Lit.* 1878 nr 128; *Gaz. Pol.* 1878 nr 125; *Kur. Codz.* 1878 nr 125, 126; *Kur. Por.* 1878 nr 153, 155. — We wspomnieniu pośmiertnym o śp. Sobieszczańskim ... *Kur. Por.* 1878 nr 161. (Dot. prac o Warszawie). — W uzupełnieniu wiadomości z życia ... *Kur. Por.* 1878 nr 162. — W. KOROTYŃSKI: Dzieje Warszawy. *Kur. Warsz.* 1914 nr 207. — A. KRAUSHAR: Franciszek Maksymilian Sobieszczański. W wyd.: *Dzielnica Staromiejska w Warszawie*. W-wa (1914) *Bibl. Dziel. Wyborowych* nr 841. — J. IWASZKIEWICZ: Smutna karta z historii czasów paskiewiczowskich. *Przegl. Warsz.* 1922 nr 6. — J. IWASZKIEWICZ: Tajne raporty F. M. Sobieszczańskiego. (Stosunki tajnych polskich związków z zagranicą około r. 1830). *Przegl. Warsz.* 1924 nr 28. — E. SZWAN-KOWSKI: Od wydawcy. W książce: F. K. Kurowski: *Pamiętki miasta Warszawy*. T. 1. W-wa 1949.

SOWIŃSKI LEONARD (1831–1887)

Krypt.: L. S.; L. Sow.; S.; S. M. N.

Poeta, publicysta.

Ur. 7 listopada 1831 we wsi Berezówka na Podolu; syn Jana, autora dzieła pt. *O uczonych Polkach*, i Pelagii z Pawlickich. Ojciec był szlachcicem, matka chłopką. Uczył się w szkole powiatowej w Międzyborzu, następnie w gimnazjum w Żytomierzu (1842-1847). W 1847-1851 studiował na wydziale filologiczno-historycznym uniwersytetu kijowskiego, następnie w 1851-1855 studiował medycynę. W 1857 zwiedził Austrię, Włochy, Francję, Belgię, Saksonię i Wielkie Księstwo Poznańskie. W 1859 zamieszkał w Kijowie, skąd przeniósł się od czasu do czasu do rodzinnej Berezówki. W 1860-1862 był współpracownikiem *Kuriera Wileńskiego*. W 1861 wziął udział w manifestacjach patriotycznych w Uściługu i Horodle, a w sierpniu 1862 na wyborach szlacheckich w Kamieńcu Podolskim zredagował adres do cara o przyłączenie Podola pod względem administracyjnym do Królestwa Kongresowego. W drugiej połowie 1862 ożenił się z wdową po Juliuszu Trypolskim, z domu Rościszewską. W listopadzie 1862 został uwięziony i zesłany do Kurska, gdzie przebywał do lipca 1863, następnie do Szczygr. W 1868 otrzymał pozwolenie na osiedlenie się w Królestwie. Początkowo mieszkał w Warszawie, później spędził parę lat na gubernierce. W 1880 był krótko w Paryżu. W ostatnich latach żył w skrajnej nędzy wskutek nałogu pijaństwa. Zmarł 23 grudnia 1887 w Stepkowcach pod Lubarem na Wołyniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Satyra. Dat. Kijów 1859. Fragm. ogł. *Pismo zbior. wil.* Wil. 1859; całość ogł. *Dzien. Lit.* 1870 nr 26-35 (z przerwami); wyd. osob. Kr. 1871. Przedr.: fragm. *Kaliszanie* 1875 nr 67; całość zob. poz. 14 t. 1.

Dedykacja: Młodzieży polskiej pracę tę poświęca Autor.

2. Widziadła. Kijów 1859. Przedr. zob. poz. 14 t. 2.

3. Studia nad ukraińską literaturą dzisiejszą. *Kur. Wil.* 1860 nr 62-67; wyd. osob. Wil. 1860.

4. Z życia. Okruchy poematu. Dat: Pisałem w maju i sierpniu 1860 r. w Kijowie. Wyd. Kijów 1861. Wyd. 2 Kijów 1861; przedr. zob. poz. 14 t. 1.

Dedykacje: wyd. 1861: Duchom bratnim poświęca te kartki Autor. — W przedr.: Duchom bratnim pieśń tę poświęca Autor.

5. List ze wsi. *Kur. Wil.* 1861 nr 66; odb. Wil. 1862.

6. Szlachta i kmiecie. Tragedia. Fragm. (Wstęp i obraz pierwszy) ogł. *Kur. Wil.* 1861 nr 67.

7. Taras Szewczenko. Studium przez ... z dołączeniem przekładu Hajdamaków. Wil. 1861.

Por. Przekłady poz. 1.

8. Fragment powieści. Dat. Kijów 1862.

Wyd. Lw. 1869. Przedr. zob. poz. 14 t. 2.

9. Fragment. *Kur. Wil.* 1863 nr 25; odb. Wil. 1863.

10. Słowo bytu. Zarys prawdy powszechnej. Powst. 1863. Wyd. Lw. 1871.

Wstęp dat.: Kursk, 30 stycznia 1863.

11. Graf Jarosz. Dat. W-wa 1871. Ogł. *Wieniec* 1872 nr 53; przedr. zob. poz. 14 t. 2.

Przekł. ros.: *Pczela* 1876 nr 41.

12. Na Ukrainie. Tragedia w pięciu aktach z prologiem i epilogiem. Fragm. ogł. *Tyg. Wielkop.* 1872 nr 14, 15, 19; całość wyd. Poz. 1873. Wyst. Kr. 1900.

Odpis kilku fragmentów w wielu miejscach błędny, w Bibl. Nar. sygn. 5280.

Dedykacja: Pamięci ofiar.

13. Rys dziejów literatury polskiej podług notat Aleksandra Zdanowicza oraz innych źródeł opracował i do ostatnich czasów doprowadził ... T. 1-5. Wil. 1874-1878.

Prospekt na dzieło „Rys dziejów literatury polskiej podług notat...”. W-wa 1878.

14. Poezje. T. 1-2. Poz. 1875.

Zawartość: t. 1: poz. 1, 4; t. 2: poz. 2, 8, 11 oraz: Promyki i cienie. (Drobne wiersze powst. 1857-1873, niektóre z nich ogł. poprzednio w prasie; tu m.in.: Madonny Rafaelowe: Dzie-wica; Matka; Przed Madonną Sykstyńską; Przed obrazami Fra Angelico da Fiesole. Powst. 1857. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 403); Z Szewczenki: Najemnica. (Przekłady poz. 2); Pustka.

15. Mistrz. Opowiadanie na tle niedawnej przeszłości. *Gaz. Pol.* 1877 nr 227-239.

16. Petro. Z życia ludu wiejskiego na Podolu przed pół wiekiem. Fragm. ogł. *Echo* 1878 nr 92-99; całość wyd. Lw. 1882 *Bibl. Mrówki* t. 9. Przedr. pt. Późnik. Obrazek z życia ludu wiejskiego na Podolu przed pół wiekiem, zob. poz. 20.

17. Szal. Prolog tragedii. *Tyg. Ilustr.* 1883 nr 14-18; przedr. pt. Prolog tragedii, zob. poz. 20.

18. Wspomnienia szkolne. *Tyg. Powisz.* 1884 nr 1-35; wyd. osob. W-wa 1884.

Dedykacja: Czcigodnemu panu Feliksowi Sobańskiemu, w hołdzie uznania obywatelskich zasług jego tudzież osobistej wdzięczności, wspomnienia te poświęca Autor.

19. Na rozstajnych drogach. Powieść współczesna. T. 1 ogł. *Tyg. Powisz.* 1885 nr 40-52; całość t. 1-3 wyd. W-wa 1886.

Przekł. ros.: *Wsiemirnaja ilustracja* 1886.

20. O zmroku. W-wa 1885.

Zawartość: Drobne wiersze; Fragmenta satyryczne; Z czarnych chwil; Z mroku do światła; Modlitwa pańska; poz. 16, 17; Nasładowania i przekłady (z Szewczenki i Paillerona).

Dedykacja: Wacławowi Wiernickiemu na pamiątkę wspólności wielu doznanych niegdyś wrażeń zbiorok ten poświęca Autor.

21. Nadzwyczajne przygody pana chorażyca. Kartka ze starego raptularza. *Głos Narodu* 1896 nr 4-287 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1904 *Biblioteczka Powisz. Warsz. Spółki Wyd.* 5-7.

22. Obrazki z przeszłości 1838-1883. Rkps *Bibl. Nar.* Zbiory Raperswilskie sygn. 523; zniszcz. 1944.

23. Wiersze i plan dramatu. Rkps, jw. poz. 22.

Wiersze i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Ate-neum* (tu: O nie wydanym dramacie Antoniego Sowy. 1884 t. 4), *Bibl. Warsz.* (1860, 1878), *Bluszcz* (1868, 1879-1885), *Dzien. Lit.* (1869-1870), *Dzwonek* (1870), *Echo* (1877-1879; tu m. in.: Ze wspomnień o Kraszewskim oraz o wpływie jego na jednego z ciżby. 1878 nr 223-262 (z przerwami); Kilka słów o A. E. Odyńcu oraz o jego „Listach z podróży”. 1879 nr 15-55, z przerwami), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Pol.* (1876-1877), *Gaz. Warsz.* (tu: Obrazki z minionych czasów. 1868 nr 78, 80, 81, 83-85), *Goniec Niedzielny i Świąteczny* (1886), *Iris* (1868-1869), *Izraelita* (1869),

J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr. na*

r. (1872-1874, 1876-1877; tu m. in.: Ze wspomnień dziecińczych. 1873), *Kalendarz lud. Redakcji „Zorzy” z obrazkami na r. 1871* (1870), *Kalendarz rodz. na r. 1870* (1869), *Kaliszanin* (1875), *Kłosa* (1868-1886; tu m. in.: Dozorca szkolny. 1873 nr 424-425; Michał Wiszniewski. 1877 nr 639-641; Zenon Fisz. 1878 nr 670-674; Listy z podróży A. E. Odyńca. 1878 nr 688-696; Tomasz August Olizarowski. 1879 nr 751-753; Przeglądy literackie 1878-1884), *Kronika Rodz.* (1878, 1883), *Kur. Codz.* (1883), *Kur. Warsz.* (1869, 1878-1885), *Kur. Wil.* (1860-1863; tu m. in.: Kilka słów z powodu uwłaszczenia włościan. 1861 nr 85),

Mrówka (1870), *Na pomoc*. W-wa 1884, *Nowiny* (1868), *Opiekun Dom.* (1871), *Pam. kieleckie na r. zwyczajny 1871* (1870), *Pismo zbior. wil.* (1859, 1862), *Postęp* (Wiedeń; 1861/62), *Przyj. Dom.* (1864, 1883), *Świt* (1886), *Tydzień Pol.* (1880-1881), *Tyg. Ilustr.* (1867-1883; tu m. in.: Obrazki z dawno minionych czasów. 1870 nr 139, 142; Plotki. (Bajka). 1870 nr 109; Ze wspomnień o Rzymie. 1870 nr 135, 140; Scena z nie wydanego dramatu. 1871 nr 177), *Tyg. Mód i Nowości* (1862), *Tyg. Powisz.* (1880-1885; tu m. in.: Wierszyk z nawiasami. 1884 nr 13), *Tyg. Wielkop.* (1872), *Wanda. Noworocznik* (1869), *Warta* (1887), *Wiek* (1883-1885), *Wieniec* (1872), *Zorza* (1869).

Po śmierci autora drobne wiersze z autografu ogł.:

Poezje Leonarda Sowińskiego. *Biesiada Lit.* 1888 nr 10 (tu wiersze: Oświadczyń; Do narzeczonej);

Kur. Warsz. 1902 nr 303 (tu ze zbioru L. S. Korotyńskiego wiersz: Blaskiem srebra lśnią żelazne wasze koleje...).

Ponadto drobne wiersze w rękopisach: *Bibl. Nar.* sygn. 2981(2) (tu odpis: Każdy idąc obok mnie wzdycha...); sygn. 2679 (tu: Placz senny); sygn. 5737 (tu odpis: Pożegnanie wioski). — *Bibl. PAN Kr.* sygn. 718 (tu: Poemat „Ponad ziemią. Fantazja”); sygn. 2077 (tu: Więc daruj — pierś ma nie odpowie).

Przekłady

1. T. Szewczenko: Hajdamacy. Wil. 1861.

Tu studium o T. Szewczenku, por. *Twórczość* poz. 7.

2. T. Szewczenko: Najemnica. Z ukraińskiego. Lw. 1870. Wyd. nast.: zob. *Twórczość* poz. 14 t. 2; Lw. 1882 *Bibl. Mrówki* t. 22.

Ponadto drobne przekłady z T. Szewczenki (m. in.: Kalina; Do zorzy), E. Paillerona (Skąd i jak?) i in., wyd. zob. Twórczość poz. 14 t. 2, poz. 20 oraz w czasopiśmie.

Wydania zbiorowe

1. Wybór poezji. Oprac. W. Bryda. Kr. (1922) *BN I*, 45.

Zawartość: Satyra (w wyjątkach); Widziadła; Z życia. Okruchy poematu; Fragment powieści (w wyjątkach); Na Ukrainie (wyjątki); Drobne utwory; Przekłady: V. Hugo: W dolinie Cherizy; T. Szewczenko: Do zorzy; Kalina.

2. Wspomnienia szkolne i uniwersyteckie. Oprac. R. Taborski. W-wa 1961.

Zawartość: Nauczyciel domowy. Ze wspomnień dziecięcych; Wspomnienia szkolne; Obrazki z minionych czasów. Ze wspomnień uniwersyteckich.

Listy i materiały

1. Do W. Mazurkiewicza z 1841-1883 (listy pisane razem z bratem Albertem). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 852; zniszcz. 1944.

2. Do J. I. Kraszewskiego 5 listów z 1860-1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6479, 6535.

3. Do A. J. Rollego, dat. Szczygry, 13 maja 1867. Fragn. ogł. M. Rolle: Włodzimierz Antonowicz. (Kilka rysów do sylwetki). W książce: In illo tempore... Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914.

4. Do A. J. Rollego 3 listy, dat. Szczygry, 18 kwietnia 1867 (tu autobiografia), 24 sierpnia 1876 i 3/15 września 1884. Ogł. M. Rolle: Poeta o sobie. *Gaz. Lw.* 1905 nr 37-38; przedr. w książce: Z minionych stuleci. Szkice historyczne i literackie. Lw. 1908.

5. Do A. Jabłonowskiego 9 listów z 1871-1873. Ogł. W. Jabłonowski: Z korespondencji L. Sowińskiego z Aleksandrem Jabłonowskim. *Przegl. Nar.* 1914 nr 6.

6. Do T. Lenartowicza 7 listów z 1881-1883. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 6.

7. Notaty. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 523; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

1. Biografia

Piszą nam z Żytomierza... *Gaz. Pol.* 1861 nr 104. (Dot. pobytu w Żytomierzu). — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Leo-

nard Sowiński. *Kłosa* 1884 nr 1014-1015. — P. CHMIEŁOWSKI: Leonard Sowiński. *Złota przęda*. T. 3. W-wa 1886. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1888: T. JESKE-CHOŃSKI. *Kur. Warsz.* nr 11; toż *Niwa* z. 316; L. KOROTYŃSKI. *Życie* nr 2-3; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* nr 262; B. LIWSKI. *Biesiada Lit.* nr 8; A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ). *Kłosa* nr 1175; Dr ANTONI J. (A. J. ROLLE). *Tyg. Ilustr.* nr 263; S. M. RZĘTKOWSKI. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 224; RADOST (Z. SARNECKI). *Świat* (Kr.) nr 2; A. W. S-ko (STOROŻENKO). *Kijewska starina* t. 21 i odb. [Rec.: M. KOROWAY-METELICKI. *Przegl. Tyg.* 1888 nr 46]; ...ski. *Kur. Codz.* nr 2; W.-t. *Głos* nr 1; *Wisł.* *Życie* nr 2; *Ateneum* t. 1; *Bibl. Warsz.* t. 1; *Dzienne dla Wszystkich* nr 1; *Dzienne Pol.* nr 4; *Gaz. Pol.* nr 3; *Gaz. Warsz.* nr 2; *Kronika Rodz.* nr 2; *Kur. Por.* nr 2; *Przegl. Tyg.* nr 2; *Wiek* nr 1; *Wolne Pol. Słowo* (Paryż) nr 9. — B. LIWSKI: O albumie z improwizacją Mickiewicza i o śp. L. Sowińskim. *Biesiada Lit.* 1888 nr 8. — T. ZAWADYŃSKI: Ze wspomnień uniwersyteckich. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 36. — Leonard Sowiński. *Kalendarz „Wieku” ilustr.* W-wa 1889. — (T. BURZYŃSKI): Wspomnienia z czasów młodości. Wydawnictwo materiałów do historii powstania 1863-1864. T. 4. Lw. 1894. — M. ROLLE: Poeta o sobie. *Gaz. Lw.* 1905 nr 37-38; przedr. w książce: Z minionych stuleci. Szkice historyczne i literackie. Lw. 1908. — T. ZAWADYŃSKI: Leonard Sowiński. Kartka ze wspomnień. *Kalendarz kijowski na r. 1909*. Kijów 1909. — W. JABŁONOWSKI: Z korespondencji L. Sowińskiego z Aleksandrem Jabłonowskim. *Przegl. Nar.* 1914 nr 6.

2. Twórczość

(Z życia. Rec.): × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Codz.* 1860 nr 325; K. KRASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 1; A. KORZENIOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 83. — T. PADALICA (Z. FISZ): (Widziadła. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1860 nr 146. — (Taras Szewczenko. Rec.): Kozaczyzna i hajdamaczyzna. *Czas* 1861 nr 121; (F) (F. FALEŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — (Fragment powieści. Rec.): O...k (W. OLENDZKI). *Kalina* 1869 nr 36; *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 3; Δ. *Przegl. Tyg.* 1870 nr 9; J. I. Kr. (KRASZEWSKI). *Opiekun Dom.* 1870 nr 20; toż *Tydzień* (Drezno) 1870 nr 8; W. PRZYBOROWSKI. *Tyg. Mód* 1870 nr 53; S. M. RZĘTKOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 132; X. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 3; *Dzienne*

Lit. 1870 nr 6, 8; J. P. (PRUSINOWSKI). *Tyg. Mód* 1871 nr 44. — (H. PERZYŃSKI): Ślady życia. *Opiekun Dom.* 1872 nr 29. (Rec. Graf Jarosz). — (Na Ukrainie. Rec.): Sprawozdanie komisji konkursowej o rozdaniu nagród za utwory sceniczne 1872 r. *Afisz Teatr.* 1872 nr 95-97; L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1873/74 t. 3; J. M. *Tyg. Wielkopol.* 1873 nr 40; *Kraj* 1873 nr 182. — (Rys dziejów literatury polskiej. Rec.): A. M. J. (JAWORNICKI). *Kaliszczanin* 1874 nr 89; P. CHMIEŁOWSKI. *Gaz. Pol.* 1876 nr 7-14. [Polemika: L. SOWIŃSKI: Odpowiedź na recenzję „Rysu...”. *Gaz. Pol.* 1876 nr 18-20; P. CHMIEŁOWSKI: Kilka słów z powodu odpowiedzi p. L. Sowińskiego. *Gaz. Pol.* 1876 nr 23; *Gaz. Pol.* 1876 nr 158]; A. JABLONOWSKI: Poezja polska ostatniego okresu. *Ateneum* 1876 t. 4; *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3; (A. SKROBAŃSKI). *Ateneum* 1876 t. 1; P. CHMIEŁOWSKI. *Gaz. Pol.* 1877 nr 47-48, 51; *Kronika Rodz.* 1877 nr 24; *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 105; S. *Tyg. Mód i Powieści* 1878 nr 46; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 4. — (Poezje. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Opiekun Dom.* 1875 nr 52; —?-. *Kur. Codz.* 1876 nr 47; J. ALBERT. *Kłosy* 1876 nr 561; P. CHMIEŁOWSKI. *Biesiada Lit.* 1876 nr 13-14; T. W. (WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* 1876 t. 1. —

Plagiat z plagiatu. *Nowiny* 1879 nr 331. (Dot. studium o T. A. Olizarowskim). — (Petro. Rec.): M. B. *Prawda* 1883 nr 12; *Kur. Codz.* 1883 nr 53. — (Szał. Rec.). *Kur. Codz.* 1883 nr 83. — (Wspomnienia szkolne. Rec.): W. GOMULICKI. *Kur. Codz.* 1884 nr 346; Qs. *Gaz. Pol.* 1884 nr 285; ZGLIŃSKI (D. FREUDENSOHN). *Kraj* 1885 nr 10; Z. KOMAR (PIETKIEWICZ). *Prawda* 1885 nr 18; *Ateneum* 1885 t. 4; *Biesiada Lit.* 1885 nr 36. — (O zmroku. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Ateneum* 1885 t. 4; W. GOMULICKI. *Kur. Codz.* 1885 nr 265-266. — (Na rozstajnych drogach. Rec.): Ed. *Przegl. Powsz.* 1886 t. 12; N. H. (HIRSZBAND): Tajemnice „śmietanki”. *Prawda* 1886 nr 44-45; W. MARRENÉ (MORZKOWSKA). *Dzien. Łódzki* 1886 nr 203-204; W. M. (MARRENÉ MORZKOWSKA). *Świt* 1886 nr 128; (J. WAŚNIEWSKI). *Przegl. Tyg.* 1886 nr 42 (tu streszczenie); *Przegl. Powsz.* 1886 t. 12. — F. KVAFİL: Hledání nových čest. Leonard Sowiński. Powst. 1888; ogł. w: Modré ostrovy. Literární vzpomínky a skizy. Praga 1926. — H. NITSCHMANN: Neues von polnischen Parnass. *Das Magazin für die Literatur des In und Auslandes* 1888 nr 33. — Z. PIETKIEWICZ: Literatura polska. (Leonard Sowiński). *Prawda* 1888 nr 1. —

P. CHMIEŁOWSKI: Leonard Sowiński. W książce: Współcześni poeci polscy. Szkice nakreślone. Petersburg. 1895. — W. M. KOZŁOWSKI: Manfred, hr. Henryk i Płoszowski jako przedstawiciele trzech pokoleń XIX stulecia. *Ateneum* 1895 t. 4; wyd. osob. W-wa 1896. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — (Na Ukrainie. Rec. teatr.): E. Z. *Krytyka* 1900 t. 2; W. LEWICKI. *Głos Narodu* 1900 nr 200; L. RYDELI. *Czas* 1900 nr 219; *Naprzód* 1900 nr 154. — T. GRABOWSKI: Poezja polska po roku 1863. Zarys jej rozwoju w ciągu ostatniego czterdziestolecia. Kr. 1903. — Leonard Sowiński. W wyd.: Nadzwyczajne przygody pana chorążycza. W-wa 1904. — X. I.: Napoleon i Kościuszko w poemacie Sowińskiego. *Kur. Warsz.* 1906 nr 84. — B. LEFKI: Leonard Sowiński. Życie i dzieła. *Przegl. Kraj.* (Kijów) 1909 nr 6-7. — W. BRYDA: Literacko-artystyczna twórczość L. Sowińskiego w latach 1858-1862. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. im. arcyksiężniczki Elżbiety w Samborze za r. szk. 1913.* Sambor 1913 i odb. [Rec.: Z. GERSTMAN. *Pam. Lit.* R. 13 (1914/15) z. 3/4]. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. —

J. ŁOŚ: Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju. W-wa (1920). — W. BRYDA: Wstęp do wyd.: Wybór poezyj. Kr. (1922) BNI, 45. — Leonard Sowiński. *Nowy Świat* (Nowy Jork) 1922 nr 165. — W. KOROTYŃSKI: Poezje L. Sowińskiego. *Kur. Warsz.* 1923 nr 90. — M. SZYKOWSKI: Dzieje nowożytniej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — A. LANGE: La littérature polonaise contemporaine. *Le Journal de Pologne* 1924 nr 229. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1. W-wa 1929. — T. Ś.: Zapomniany poeta. *Tyg. Ilustr.* 1932 nr 5. — T. ŚINKO: Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw. 1933. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce.* PAU. Wyd. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — A. LEWAK i H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 2. W-wa 1938. —

J. W. GOMULICKI: Leonard Sowiński. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. W. GOMULICKI: Leonard Sowiński. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań pol-

skich XIX wieku. W-wa 1959. — R. TABORSKI: Ukraina w twórczości L. Sowińskiego. *Slavia Orientalis* 1960 nr 2. — J. W. GOMULICKI: Przypisy w książce: W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961. — R. TABORSKI: Wstęp do wyd.: Wspomnienia szkolne i uniwersy-

teckie. W-wa 1961. [Rec.: T. J. ŻÓŁCIŃSKI: Ukraińskie wspomnienia z zeszłego stulecia. *Twórczość* 1962 nr 3]. — Z. MARKIEWICZ: Les impressions d'Italie dans la poésie de Leonard Sowiński. *Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver*. (Florencja) 1962.

SPITZNAGEL LUDWIK WŁADYSŁAW (1805—1827)

Inne wersje nazwiska: SZPITZNAGEL; SZPICNAGEL; SZPICNAGIEL.

P o e t a.

Ur. 9 stycznia 1805 (lub 1806) w Wilnie; syn Ferdynanda, profesora medycyny Uniwersytetu Wileńskiego. Gimnazjum ukończył w Wilnie w 1821, następnie studiował na wydziale literatury i sztuk wyzwolonych Uniwersytetu Wileńskiego. W 1823 zorganizował wśród młodzieży akademickiej tajny związek o tendencjach patriotycznych. W 1824 uzyskał stopień kandydata filozofii. Przyjaźnił się z Juliuszem Słowackim, który tę przyjaźń upamiętnił w *Godzinie myśli* oraz kilku wzmiankami w pamiętniku, rapularzu, listach do matki i wierszu *Do Ludwika Spitznagla*. Na dalsze studia wyjechał do Petersburga, gdzie przez trzy lata studiował języki wschodnie w Instytucie Orientalnym, po czym został mianowany tłumaczem konsula rosyjskiego w Aleksandrii. Udając się w podróż, zjechał do Snowia, majątku Rdultowskich w Nowogródku, i tam popełnił samobójstwo 26 lutego 1827.

Na tle życia i śmierci L. Spitznagla Waclaw Kubacki osnuł *Krzyk jarzębiny, Opowieść dramatyczna w 3 aktach* (1949).

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumania nocne Ateńczyka w czasie, gdy Filip zagarnął Ateny. *Tyg. Wil.* 1820 t. 10 nr 170 s. 155-159; przedr. *Filomata* 1937 nr 96.

2. Oswobodzenie Wiednia. Poemat w 12 pieśniach oktawami. Fragm. ogł. pt. Wiedeń wybawiony. Wyjątek z pieśni pierwszej. *Tyg. Wil.* 1820 t. 10 nr 171 s. 183-187.

3. Wiersz o poezji dydaktycznej. *Tyg. Wil.* 1822 nr 12 s. 272-278.

4. Mieczysław III. Legenda. *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* 1823 t. 2 nr 1 s. 22-24.

5. Zemsta. Powieść. *Dzien. Wil.* 1824 t. 1 nr 2 s. 217-223.

6. Do Konstantego Rdultowskiego, zamierzając z nim podróż na Wschód. *Dzien. Wil.* 1824 t. 2 nr 7 s. 294-297. Przedr. C. Bobolewski, zob. poz. 8.

7. Po długich latach, gdy wiek sił ukróci... Czterowiersz wpisany w 1827 w imienniku J. Słowackiego, który zacytował go w 1832 r. w Pamiętniku. Ogł. W. Gasztowtt: O nowo znalezionym Pamiętniku Juliusza Słowackiego. *Przeł. Pol.* 1879/80 t. 1.

Włączony przez Słowackiego do *Godziny myśli*, wyd. w: *Poezje*. T. 3. Paryż 1833 i wyd. nast.

8. Garść snowskiej ziemi. Powst. 1827. Ogł. C. Bobolewski: Ze spuścizny rękopiśmiennej L. W. Spitznagla. *Księga pam. Kola Polonistów Stuchaczów USB w Wil.* 1922-1932. Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2.

9. Jeśli różę chcesz zobaczyć... Czterowiersz. Z autografu ogł. M. Pawlikowski: Dumania archiwalne. II. Godzina myśli. *Prosto z mostu* 1935 nr 49; przedr. w książce: Okna. (Seria druga). Medyka 1936 (tu również facsimile autografu).

Utwory ogł. w czasopismach: *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (1823), *Dzien. Wil.* (1824), *Tyg. Wil.* (1820, 1822).

P r z e k ł a d y

1. Szanfary. Kasyda z arabskiego. (Fragment). Autograf był w posiadaniu Juliusza Słowackiego. Z kopii rkpsu ogł. C. Bobolewski, jw. *Twórczość* poz. 8.

2. Nizami: Expédition d'Alexandre le Grand contre les Russes; extrait de l'Alexandréide ou Iskender-Nâmé... traduit

... du persan. T. 1. Wyd. (w swojej prze-
róbce) F. B. Charnoy. Petersb. 1829.

Ponadto czterowiersz z Giaura J. G.
Byrona, wpisany do sztambucha Konstan-
temu Rdułtowskiemu 24 grudnia 1826;
ogł. C. Bobolewski, jw. *Twórczość* poz. 8.

Listy

List pożegnalny do Anieli Rdułtowskiej
z lutego 1827. Z kopii rkpsu ogł. C. Bo-
bolewski, jw. *Twórczość* poz. 8.

Kopie rkpsu Bibl. Nar. sygn. 142/5;
zniszcz. 1944.

Rkpsy utworów i listów Spitznagla
znajdowały się u Rdułtowskich w Czer-
nichowie Górnym i w Bibl. Tow. Przyj.
Nauk w Wilnie.

Bibliograficzne zestawienie drukowa-
nych utworów Spitznagla podaje C. Bobolewski,
jw.

OPRACOWANIA

J. CZECZOT: List do A. Mickiewicza,
dat. 1 lutego 1823. Wyd. J. Czubek:
*Archiwum Filomatów. Cz. 1. Korespon-
dencja. T. 5. Kr. 1913.* — I. ONACIEWICZ:
List do J. Lelewela, dat. 12/24 marca
1827. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4435. —
S. SŁOWACKA-BÉCU: Sześć listów do A.
E. Odyńca z 1827. Ogł. L. Méyet: *Listy
Salomei Słowackiej Bécu do Antoniego
Edwarda Odyńca (1826-1829). Przew.
Nauk.-Lit. 1898; przedr. z komentarzem
i wstępem S. Makowski i Z. Sudolski:
W kręgu bliskich poety. Listy rodziny
Juliusza Słowackiego. W-wa 1960* *Bibl.
Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 1. —
(M. MOCHNACKI?): (Expédition d'Alexan-
dre le Grand ... Rec.). *Kur. Pol. 1830*
nr 33 s. 172. — J. SŁOWACKI: Pamiętnik.
Fragm. powst. 1832. Wyd. W. Gasz-
towitz: *O nowo znalezionym Pamiętniku
Juliusza Słowackiego. Przegł. Pol. 1879/80*
t. 1; wyd. L. Méyet: *Listy Juliusza Sło-
wackiego. T. 1. Lw. 1899.* — J. GRONT-
KOWSKI: *Wieniec literacki. T. 2. Wil.
(Berdyców) 1836.* — A. MAŁECKI: Ju-
liusz Słowacki. Jego życie i dzieła w sto-
sunku do współczesnej epoki. T. 1. Lw.
1866; wyd. 2 Lw. 1881. — F. M. SO-
BIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Orgelbranda.*
T. 24 (1867). — A. CHODŹKO: List do
dyrektora Biblioteki Polskiej w Paryżu.
*Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok
1868. Paryż 1869.* — A. E. ODYŃCIEC:
Listy z podróży. T. 2. W-wa 1875 s. 225-
230; wyd. nast. W-wa 1961. — A. E.
ODYŃCIEC: *Wspomnienia z przeszłości.
Kronika Rodz. 1879* nr 18; 1880 nr 2;
1881 nr 9-10; przedr. w książce: *Wspom-
nienia z przeszłości opowiedane Deoty-*

mic. W-wa 1884. — L. MÉYET: *Sztam-
buch matki Słowackiego. Ateneum 1895*
t. 2 (tu wiersz J. Słowackiego: *Do Lud-
wika Spitznagla*). — F. HOESICK: *Życie
Juliusza Słowackiego na tle epoki. T. 1.
Kr. 1896.* —

I. CHRZANOWSKI: *Godzina myśli.
Przegł. Hum. 1922* t. 1. — S. F. MIE-
ŁOWSKI: *Godzina myśli. W książce: J. Sło-
wacki: Godzina myśli. Kr.-W-wa b. r.*
Bibl. Kłasyków nr 5. — H. ŻYCZYŃSKI:
J. Słowackiego *Godzina myśli*. (Jej ge-
neza i znaczenie w rozwoju twórczości).
Pam. Lit. R. 22/23 (1925/1926). — C. BO-
BOLEWSKI: *Ze spuścizny rękopiśmiennej
L. W. Spitznagla. Księga pam. Kola Po-
lonistów Słuchaczyw USB w Wil. 1922-
-1932. Wil. 1932* *Alma Mater Vilnensis
Bibl. z. 2.* — M. PAWLKOWSKI: *Dumania
archiwalne. II. Godzina myśli. Prosto
z mostu 1935* nr 49; przedr. w książce:
Okna. (Seria druga). Medyka 1936. —
M. CZAPSKA: *Wileńska Heloiza. Bluszcz*
1936 nr 11, 17-18. — J. SANDHAUS: *Lud-
wik Spitznagel. Filomata 1938* nr 96. —
L. JANOWSKI: *Słownik biobibliograficz-
ny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego.*
Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego.
Wil. 1939. — W. LACHNITT: *Ofiara zie-
lonego fraka i żółtej kamizelki. Kultura*
1939 nr 21. —

W. KUBACKI: *Słowo wstępne. W: Krzyk
jarzębiny. W-wa 1949; przedr. w książce:
W wyobraźni. W-wa 1964.* — *W poszu-
kiwaniu słowocjanów. Juliusz Słowacki
1809-1849. Księga zbior. w stulecie zgonu.*
Londyn 1951. — J. W. GOMULICKI: *Lud-
wik Spitznagel. W książce: J. Tuwim:
Księga wierszy polskich XIX wieku.*
T. 1. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. —
J. REYCHMAN: *Próby organizacji orienta-
listyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej.*
Przegł. Orientalistyczny 1954 nr 3 i odb. —
A. ZAJĄCZKOWSKI: *Z dziejów orientalizmu
polskiego doby mickiewiczowskiej. Przegł.
Orientalistyczny 1954* nr 2-3; przedr.
w zbiorze: *Szkie z dziejów polskiej
orientalistyki. W-wa 1957.* — J. REYCH-
MAN: *Zainteresowania orientalistyczne w
środowisku mickiewiczowskim w Wilnie
i Petersburgu. W-wa 1955* (na prawach
rękopisu); przedr. w zbiorze, jw. —
A. ZAJĄCZKOWSKI: *Orient jako źródło
inspiracji w literaturze romantycznej doby
mickiewiczowskiej. W-wa 1955.* — A. KA-
MIŃSKI: *Polskie związki młodzieży (1804-
-1831). W-wa 1963.* — S. PIŁOŃ: *Walka
Słowackiego z towiańszczyzną. (Próba
ujęcia syntetycznego). Zeszyty Nauk.
Uniw. Jagiel. 59. Prace Hist.-lit. z. 5.*
Kr. 1963. — J. REYCHMAN: *Ludwik
Spitznagel jako tłumacz Nizamięgo.*
Przegł. Hum. 1964 nr 5.

STADNICKI KAZIMIERZ (1808–1886)

Krypt.: K. S.

Historyk.

Ur. w 1808 w Żmigrodzie, w rodzinie hrabiowskiej; syn Antoniego i Józefy z Jabłonowskich. Wzrastał w atmosferze intelektualnych zainteresowań ojca i starszego brata Aleksandra (obydwaj historycy). Studia ukończył w Wiedniu uzyskując tytuł doktora obojga praw. W 1842-1850 był członkiem Wydziału Stałego Stanów Galicyjskich, a od 1854 radcą Namiestnictwa we Lwowie. Miał tytuł c.-k. austriackiego podkomorzego i był kawalerem Orderu Żelaznej Korony. Prywatnie studiował genealogię rodów polskich, w czym dużą pomoc stanowiła świetna rodzinna biblioteka, którą w trójnasób powiększył i uporządkował. Z czasem zbiór ten stał się własnością biblioteki Baworowskich. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a od 1873 Akademii Umiejętności. Niepowodzenia majątkowe sprawiły, że u schyłku życia znalazł się w niedostatku, zdany na łaskę krewnych i przyjaciół, głównie Edmunda Krasickiego. Zmarł w stanie bezzennym 9 kwietnia 1886 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Piasty. Rys historyczny skreślony przez K. S. w latach 1838-1839. Paryż 1842.

2. Synowie Gedymina. *Bibl. Nauk. Zakoładu im. Ossol.* 1847 t. 1 z. 2, 6; t. 2 z. 2-4; wyd. osob. (na karcie tyt.: wyd. 2) przerobione i poprawione pt. Synowie Gedymina. T. 1: Monwid — Narymunt — Jawnuta — Koriat. Lw. 1849; t. 2: Lubart książę wołyński. Lw. 1853. Wyd. nast. t. 1 pt. Synowie Gedymina wielko-władcy Litwy: Monwid — Narymunt — Jewnuta — Koriat. Wyd. nowe przerobione i powiększone. Lw. 1881; wyd. poprawne (znacznie skrócone) pt. Synowie Gedymina. *Rozpr. i Spr. Wyd. Filoz.-Hist. AU* t. 3 (1875); odb. Kr. 1875.

Por. poz. 8, 9, 10, 11, 13.

3. Projekt do tymczasowego prawa wyborowego dla zwołać się mającego zgromadzenia narodowego Królestwa Galicji i Lodomerii, wypracowany przez Wydział Stanowy. Lw. 1848 (2 wyd.).

4. Tu l'as voulu, Georges Dandin, czyli jak się stało, że pan A. B...i (Batowski) samego siebie po raz pierwszy sprawiedliwie osądził. Lw. 1852.

5. Rodowody domu Stadnickich herbu Szreniawa od 1386 do 1861. Lw. 1857-1861.

Wyd. zeszytami w bardzo małym nakładzie.

6. Linia Stadnickich, która zachowała pierwotny przydomek rodu ze Stadnik, czyli de Stadniki. Cz. 1-2. Lw. 1858.

7. Komentarz do ustępu o rodzie Stadnickich w herbarzu Niesieckiego. Lw. 1861.

8. Olgierdowicze. *Bibl. Ossol.* 1864 t. 5 - 1866 t. 9.

Por. poz. 2, 9, 10, 11, 13.

9. Bracia Władysława Jagielly Olgierdowicza, króla Polski, wielkiego księcia Litwy. Jako dalszy ciąg „Synów Gedymina”. Z tablicami genealogicznymi. Lw. 1867.

Por. poz. 2, 8, 10, 11, 13.

10. Olgierd i Kiejstut, synowie Gedymina, w. księcia Litwy. Lw. 1870.

Dedykacja: Ofiarowane Jaśnie Wielmożnemu Kazimierzowi hrabiemu ze Siecina Krasickiemu ...

Por. poz. 2, 8, 9, 11, 13.

11. Dodatki i poprawki do dzieł: Bracia Władysława Jagielly i Olgierd i Kiejstut, wydanych we Lwowie ... Lw. 1873.

Por. poz. 2, 8, 9, 10, 13.

12. Shakespeare's Studien. T. 1-4. Rkps w jęz. niem. i pol. Ossol. sygn. 3193/II. Ogl. fragm.: Czy Shakespeare znał Polskę? *Przeł. Lw.* 1873 t. 6 z. 14; Makbet. Studium. *Przeł. Mies.* 1874 nr 3; toż *Przeł. Pol.* 1874/75 t. 2; Czy Shakespeare był katolikiem? *Przeł. Lw.* 1875 t. 10 z. 21; Studia o Szekspirze: Otello; Antoniusz i Kleopatra; Romeo i Julia. *Ruch Lit.* 1875 nr 43-45; Studia o Szekspirze: Nieporozumienie. Komedia z omyłek; Król Lear; Kupiec wenecki; Recepta na złoźnicę; Troilus i Kressyda; Wesole kumoszki; Wiele hałasu o nic. *Tydzień Pol.* 1880 t. 10 - 1881 t. 12.

13. Koriat Gedyminowicz i Koriatowicze. *Rozpr. i Spr. Wyd. Hist.-Filoz. AU* t. 7 (1877); odb. Kr. 1877.

Por. poz. 2, 8, 9, 10, 11.

14. Przyczynek do heraldyki polskiej w średnich wiekach. Lw. 1879.

15. O tronie elekcyjnym domu Jagiellonów w Polsce. Lw. 1880.

16. O początkach arcybiskupstwa i biskupstw katolickich łac. obrz. na Rusi halickiej i na Wołyniu. Lw. 1882.

17. Kilka przyczynków do monografii Stadnickich wydanej w „Złotej księdze szlachty polskiej” (Roczn. III s. 258-286). Wyd. T. Żychliński: Złota księga szlachty polskiej. R. 6. Poz. 1884.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu m. in.: O pierwszych zaborach Wariagów na ziemi łachickiej i grodzie Czerwieńsk. 1843 t. 5), *Bibl. Ossol.* (1864-1866), *Przeł. Lw.* (1873, 1875), *Przeł. Pol.* (1874/75), *Przew. Nauk. i Lit.* (tu m. in.: Wspomnienie o Abdankach-Konopkach Buczaczkich i Jazłowieckich. 1873 t. 1; O Herburtach w XIII i XIV w. 1874 t. 2), *Rozpr. i Spr. Wydz. Hist.-Filoz. AU* (1875, 1877), *Ruch Lit.* (1875), *Tydzien Pol.* (1880-1881).

Listy

1. Do T. Wodzickiej z 1852. Rkps Ossol. sygn. 11783/II.

2. Do H. Wodzickiego 9 listów z 1861-1876. Rkps Ossol. sygn. 11760/II.

3. Do W. Kętrzyńskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 6225/II t. 22.

4. Do K. Szajnochy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5879/II t. 4.

OPRACOWANIA

(Synowie Gedymina. Rec.): *Österreichische Blätter für Literatur und Kunst* 1854, 2 stycznia; fragm. w przekł. pol. ogł. *Dzien. Lit.* 1854 nr 1; (M. BALIŃSKI): Listy znad brzegów Krożenty. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 4, 6. — (Olgiardowicz. Rec.). *Dzien. Lit.* 1864 nr 33. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — (Bracia Władysława Jagielly. Rec.): W. ŁOZIŃSKI. *Dzien. Lit.* 1867 nr 51; *Słowo* (Lw.) 1868 nr 20-32; J. BARTOSZEWICZ. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4. — W. ZAKRZEWSKI: (Olgiard i Kiejs-tut... Rec.). *Dzien. Lit.* 1870 nr 7. — W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji (1772-1848). Cz. 2. Lw. 1878 s. 120-122; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Wyd. A. Knot. Kr. 1961. — T. ŻYCHLIŃSKI: Złota księga szlachty polskiej. R. 1. Poz. 1879. — Nekrologi: W. GÓRSKI. *Kłosa* 1886 t. 1 nr 1088; S. TARNOWSKI. *Przeł. Pol.* 1885/86 t. 4; *Ateneum* 1886 t. 2; *Kronika Rodz.* 1886 nr 9. — W. HAHN: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958.

STALMACH PAWEŁ (1824—1891)

Publicysta.

Ur. 13 sierpnia 1824 w Bażonowicach pod Cieszynem; syn Jana, rządcy w dobrach arcyksiążęcych. Do 1836 uczył się w ewangelickiej szkole ludowej w Cieszynie, następnie do 1843 w gimnazjum. W 1843-1845 udał się na „filozofię” (odpowiada dzisiejszemu liceum) do Bratysławy. W 1845 wyjechał do Wiednia na studia teologiczne. W 1848 brał czynny udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze jako członek delegacji śląskiej; był autorem memoriału złożonego Zjazdowi przez delegację i pełnił obowiązki pomocnika sekretarza w utworzonej na Zjeździe grupie polsko-ruskiej. Po powrocie do Cieszyna w lipcu 1848 poświęcił się działalności publicystycznej. Od 5 sierpnia 1848 redagował *Tygodnik Cieszyński*, później przejął na siebie jego wydawanie. W 1851 uzupełnił go dodatkiem pt. *Przeł. Wypadków Politycznych* oraz zmienił jego tytuł na *Gwiazdkę Cieszyńską*, która z małą przerwą przetrwała do 1939 r. Równocześnie brał żywy udział w pracy społecznej mającej na celu budzenie polskości na Śląsku. W jesieni 1848 został sekretarzem, później także bibliotekarzem, nowo założonej Czytelni Polskiej w Cieszynie. Po zamknięciu Czytelni w 1854 brał udział w organizowaniu Kasyna w 1856, Kasy Oszczędności w 1859, Czytelni Ludowej w 1861, Towarzystwa Rolniczego w 1869, Towarzystwa Naukowej Pomocy w 1872, Bazaru Cieszyńskiego w 1873, wreszcie Macierzy Szkolnej w 1885. Za swą działalność publicystyczną był kilkakrotnie w 1863-1866 karany więzieniem lub grzywnami, zyskał jednak wielkie uznanie wśród społe-

czeństwa polskiego, m. in. w 1873 pisarze złożyli mu dar w postaci księgi pt. *Wisła. Księga zbiorowa ku uczczeniu 25-letniej rocznicy pracy na polu dziennikarskim Pawła Stalmacha*, miasto Tarnów w 1874 nadało mu honorowe obywatelstwo, towarzystwa rolnicze w Galicji mianowały go członkiem honorowym. Od 1854 był żonaty z wdową Anną Skribową z Horachów. Zmarł 13 listopada 1891 w Cieszynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Bój na Dobropolu. Opiew wojny książąt śląskich z Tatarami*. Dat.: W Wiedniu 1847. Ogl. *Tyg. Cieszyński* 1850; wyd. osob. Cieszyn 1890 (razem z poz. 3).

2. *Żądania Ślązaków. Memoriał z 8 czerwca 1848 przedstawiony na Zjeździe słowiańskim w Pradze*. Ogl. M. Gębarowicz: *Z puścizny rękopiśmiennej po P. Stalmachu*. (Przyczynek do dziejów myśli słowiańskiej). *Przew. Bibliogr.* 1926 nr 6.

Rkpss Ossol.

3. *Cieszyn. Śpiewogra ludowa w trzech odsłonach, z nutami do śpiewek i jednym obrazkiem*. Powst. 1859. Wyd. Cieszyn 1890 (razem z poz. 1).

4. *Światło prawdy w narodowych stosunkach Szląska, czyli odpowiedź na broszurę: „Ewangelicy i sprawa narodu na Szląsku”*. Cieszyn 1884.

5. *W obronie własnej. Odpowiedź Wydziałowi Czytelni Ludowej w Cieszynie od redakcji „Gwiazdki Cieszyńskiej”*. Cieszyn 1887.

6. *Księgi rodu słowiańskiego*. Cieszyn 1889.

Zawartość: 1. Ród słowiański; 2. Bogowiedza pogańskich Słowian; 3. Obyczaje, obrzędy, uroczystości, świątynie i kapłaństwo dawnych Słowian; 4. Urządzenie społeczne dawnych Słowian; 5. Dzieje starożytne Słowian.

7. *Pamiętnik. Powst. przed 1891*. Ogl. E. Grim: *Paweł Stalmach. Jego życie i działalność w świetle prawdy*. Cieszyn 1910.

Pamiętnik doprowadzony do r. 1860.

Artykuły ogłaszał w pismach redagowanych przez siebie, zob. *Prace redakcyjne*, oraz w *Przegl. Poz.* (1849 i n.).

Prace redakcyjne

1. *Tygodnik Cieszyński. Pismo poświęcone dla ludu wiejskiego*. Cieszyn 1848-1851. Od 1 września do końca 1849 podtyt.: *Pismo poświęcone rzeczom naukowym, przemysłowym i gospodarskim*; w 1850-1851 podtyt.: *Pismo dla ludu. Zawiera rzeczy naukowe, przemysłowe, gospodarskie i zabawne*.

P. Stalmach pisywał artykuły do tego pisma jeszcze będąc studentem w Wiedniu, po powrocie do Cieszyna był jego redaktorem od 5 sierpnia 1848. Wydawcą pisma był Ludwik Klucki. W marcu 1851 Stalmach przekształcił pismo w *Gwiazdkę Cieszyńską* (zob. poz. 3).

2. *Przegląd Wypadków Politycznych*. Cieszyn 1849-1851. (Ukazały się 24 numery).

Stalmach wydawał to pismo jako miesięcznik w okresie kilkumiesięcznego zawieszenia *Tygodnika Cieszyńskiego* (por. poz. 1) od 21 sierpnia 1849 do 28 czerwca 1851. W lipcu 1851 i ono zostało zawieszona, więc Stalmach zamiast niego zaczął wydawać *Miesięcznik. Obraz dziejów bieżących* (zob. poz. 4).

3. *Gwiazdka Cieszyńska. Pismo dla nauki, umiejętności, przemysłu i zabawy*. Cieszyn 1851-(1886). Od 5 marca 1853 podtyt.: *Pismo dla zabawy, nauki i przemysłu*; w 1859: *Pismo dla nauki, przemysłu i zabawy*; w 1863: *Pismo poświęcone wiadomościom politycznym, nauce, przemysłowi i zabawie*.

Pismo było kontynuacją *Tygodnika Cieszyńskiego* (por. poz. 1). Ukazywało się jako tygodnik z przerwą od kwietnia 1852 do maja 1853. W 1885 Stalmach sprzedał pismo Katolickiemu Towarzystwu Prasowemu, a w roku następnym zrezygnował również z jego redakcji. Zmieniając właścicieli i redaktorów *Gwiazdka Cieszyńska* przetrwała do września 1939.

4. *Miesięcznik. Obraz dziejów bieżących*. Cieszyn 1851-1852. (Ukazało się 11 numerów).

Był kontynuacją *Przeglądu Wypadków Politycznych* (por. poz. 2).

5. *Kalendarz cieszyński na rok Pański ... dla katolików i ewangelików ...* Cieszyn 1856-1877(?).

Był wydawany co rok i przeznaczony dla ludu cieszyńskiego; równocześnie była wydawana jego mutacja dla Galicji, zob. poz. 6. W latach następnych wydawnictwo *Kalendarzy* Stalmacha przejęło Dziedzictwo bł. Jana Sarkandra w Cieszynie.

6. *Kalendarz polski na rok Pański ...* Cieszyn 1856-1873(?).

Por. poz. 5.

Prace edytorskie

1. *Zbiór pieśni słowiańskich*. Cieszyn 1849.

Wg E. Grim: *Paweł Stalmach. Jego życie i działalność w świetle prawdy*. Cieszyn 1910 s. 58.

2. Kancjonał, czyli śpiewnik dla chrześcijan ewangelickich, zebrany i ułożony za staraniem ewangelickiego duchowieństwa w c.-k. Szląsku. Cieszyn 1865. (Współwyd. Jerzy Heczko).

Wg E. Grim, iw. poz. 1, s. 73.

Listy i materiały

1. Do M. Pawlikowskiego 3 listy z 1854-1861 i b. d.; do Redakcji z 1885. Rkps Ossol. sygn. 12167/III.

2. Do F. Wężyka z 1857. Rkps Ossol. sygn. 12321/II.

3. Do nieznanego adresata z 1860; do Tow. Przyj. Sztuk Pięknych we Lwowie z 1868. Rkps Ossol. sygn. 12042/III.

4. Do S. Buszczyńskiego z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

5. Do A. Gillera z 1873. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1900; zniszcz. 1944.

6. Do Redakcji NN z 10 grudnia 1877. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

7. Do W. Belzy 2 listy z 1878. Rkps Ossol. sygn. 12422/I.

8. Do Redakcji Ruchu Literackiego i Gazety Narodowej we Lwowie na ręce Agatona Gillera z 1878 (razem z Z. Spauką). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1898; zniszcz. 1944.

9. Do J. I. Kraszewskiego list z 1880. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

10. Do W. Belzy 2 listy z 1888, 1889. Rkps Ossol. sygn. 12660/III.

OPRACOWANIA

Monografia: E. GRIM: Paweł Stalmach. Jego życie i działalność w świetle prawdy. Cieszyn 1910. [Rec.: A. Kr. *Kronika Rodz.* 1911 nr 8].

K.: Od lat dwudziestu w Cieszynie ... *Gaz. Codz.* 1860 nr 9. (Omówienie Gwiazdki Cieszyńskiej). — L. JENIKE: Piotr [!] Stalmach. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 413. — W. L. ANCYC: Paweł Stalmach. *Wista. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873. — Paweł Stalmach. *Warsz. Roczn. Lit.* 1873. W-wa 1874. — B. LIMANOWSKI: Losy narodowości polskiej na Śląsku. Lw. 1874. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1891: J. GRZEGORZEWSKI. *Wędrowiec* nr 46; S. KARWOWSKI. *Biesiada Lit.* nr 50; RADOŚĆ (Z. SARNECKI). *Świat* (Kr.) nr 23; *Przełg.* *Tyg.* nr 48; *Tyg. Ilustr.* nr 99. — A. CINCIALA: I. Uwagi ze strony przeciwnej; II. Uwagi do nekrologu

P. Stalmacha. Powst. 1894. Ogł. L. BROŻEK: Uwagi dra Andrzeja Cinciwały o P. Stalmachu. *Zaranie Śląskie* 1932 nr 2. — J. LONDZIN: P. Stalmach i K. Miarka. *Ziemia* 1894 nr 11. — J. WITORT: Z dziejów walki kulturalnej z germanizmem. *Charitas. Księga zbior.* Petersb. 1894. — M. DUBIECKI: Ze wspomnień o P. Stalmachu. *Dla Szląska. Książka zbior. na rzecz Gimm. Pol. w Cieszynie.* Lw. 1895; przedr. w zbiorze: *Wspomnienia Cieszyńniaków.* Zebrał i oprac. L. Brożek. W-wa 1964. — A. CINCIALA: Pamiętnik Dra ... notariusza w Cieszynie (1825-1898). Powst. 1891-1898. Wyd. i wstępem zaopatrzył J. S. Bystron. Kat. 1931 *Wyd. Muzeum Śląskiego w Kat.* Dział II nr 3. (Tu w dodatkach: Pierwsi szermierze na kresach śląskich. Dat. Cieszyn, 15 kwietnia 1896; Przepowiednia zaczyna się sprawdzać). — A. JACHONDOWICZ: Polskości budziciel P. Stalmach, jego życie i działalność na Śląsku. *Kronika Rodz.* 1911 nr 11-13. — J. MŁOT: P. Stalmach, budziciel Śląska Cieszyńskiego. W-wa 1912. — Ćwierćwiecze zgonu szermierza polskości w Cieszyńskiem. *Kur. Poz.* 1917 dod. do nru 2. — *Gwiazdka Cieszyńska. Numer jubileuszowy* 1918. — E. GRIM: Paweł Stalmach, niestrudzony bojownik za sprawę narodową, który budził lud śląski. Na 100-letnią pamiątkę urodzin. Kat.-Cieszyn 1924. — J. LONDZIN: Coś z osobistych wspomnień o P. Stalmachu. *Gwiazdka Cieszyńska* 1924 nr 84-85; toż *Polonia* 1924 nr 23; przedr.: *Wspomnienia Cieszyńniaków*, jw. — M. DUBIECKI: Ze wspomnień o P. Stalmachu. *Tyg. Ilustr.* 1925 nr 11-12. — M. GĘBAROWICZ: Z puścizny rękopiśmiennej po P. Stalmachu. (Przytoczenie do dziejów myśli słowiańskiej). *Przew. Bibliogr.* 1926 nr 6. — J. LONDZIN: 80-letni jubileusz „Gwiazdki Cieszyńskiej”. *Gwiazdka Cieszyńska* 1928 nr 35. — J. KUGLIN: „Gwiazdka Cieszyńska”. *Tęcza* 1929 nr 14. — P. MUISTOL: Rzut oka na literaturę śląsko-polską. *Pam. Warsz.* 1930 z. 6. — L. BROŻEK: Uwagi dra Andrzeja Cinciwały o P. Stalmachu. *Zaranie Śląskie* 1932 nr 2. — A. JEŚIONOWSKI: Śladami P. Stalmacha. *Twórczość ks. Emanuela Grima. Zaranie Śląskie* 1934 nr 3. — W. OLSZEWICZ: O polsko-słowackiej współpracy na terenie Śląska Cieszyńskiego. *Zaranie Śląskie* 1934 nr 1. — J. SIKORA: Narodziny Macierzy Szkolnej. *Jubileusz 50-lecia istnienia Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego.* Cieszyn 1935; fragm. przedr.: *Wspomnienia Cieszyńniaków*, jw. — L. BROŻEK: Kilka listów górnośląskich do P. Stalmacha. *Zaranie Śląskie* 1936 nr 2

i odb. (Tu listy B. Bogedaina, J. Ligonja, J. Lompy, K. Miarki, J. Rogera, z 1853-1865). — K. L. KONIŃSKI: Kartki z dziejów polskości Śląska Cieszyńskiego. W-wa 1936. — L. B. (BROŻEK): Przeniesienie zwłok Miarki, Stalmacha i Świeżego. *Zaranie Śląskie* 1937 nr 4. — K. HŁAWICZKA: Melodie ludowe Śląska Cieszyńskiego. *Zaranie Śląskie* 1937 nr 1. — P. P.: Jeszcze koło sprawy P. Stalmacha słów kilkoro. *Gwiazdka Cieszyńska* 1937 nr 100-102; 1938 nr 1, 3, 5; odb. Cieszyn 1938. — W. SOBKOWIAK: Józef Chociszewski na Śląsku. *Zaranie Śląskie* 1937 nr 1. — M. TOBIASZ: Pionierzy odrodzenia narodowego na Śląsku (1763-1890). Kat. 1937; wyd. 2 poszerzone pt. Pionierzy odrodzenia narodowego i politycznego na Śląsku (1763-1914). Kat. 1945. — J. GALICZ: Felieton literacki w najstarszych pismach polskich Śląska Cieszyńskiego (1848-1878). *Zaranie Śląskie* 1938 nr 1. —

W. OGRODZIŃSKI: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Kat.-Wr. 1946; wyd. poszerzone oprac. L. Brożek i Z. Hierowski. Kat. 1965. — W. SZEWZYK: Śląski trud literacki. Pisarze śląscy XIX i XX wieku.

Wr.-W-wa 1946. [Rec.: T. MIKULSKI. *Sobótka* 1946]. — L. BROŻEK: Lompa a „Gwiazdka Cieszyńska”. *Zaranie Śląskie* 1947 nr 3. — W. ŻELECHOWSKI: Trzej budziciele polskości na Śląsku. W-wa 1947. — E. GRIM: Stulecie „Tygodnika Cieszyńskiego”. *Zaranie Śląskie* 1948 nr 1. — H. GROTOWSKA: Pierwsi działacze polscy na Śląsku. W-wa 1948. — M. TYROWICZ: Udział Śląska w ruchu rewolucyjnym 1846-1849. W-wa 1949. — M. PRZYWECKA-SAMECKA, J. REITER: Bibliografia polskich czasopism śląskich. (Do 1939 roku). Wr. 1960. — Z. HIEROWSKI, S. WILCZEK: Piśmiennictwo śląskie na tle literatury ogólnonarodowej. *Ruch Lit.* 1962 nr 3. — Z. HIEROWSKI, M. MOTYKA: Paweł Stalmach. *Pisarze śląscy XIX i XX wieku*. Wr. 1963 i nadb. — T. GOSPODAREK: Walka o polszczyznę i narodowość polską na Śląsku w czasach Lompy. W zbiorze: *Ze studiów nad Lompą*. Wr. 1964. — L. BROŻEK i inni: Słownik biograficzny. W książce: W. Ogrodziński: *Dzieje piśmiennictwa śląskiego*. Kat. 1965.

Ponadto zob.: Z. KOSSAK-SZCZUCKA: Nieznany kraj. W-wa 1932. (Tu m. in.: Nawrócony; Patnicy).

STANISŁAWSKI ANTONI (1817—1883)

Krypt.: ANT. ST.

Tłumacz, poeta, profesor prawa.

Ur. 25 czerwca 1817 we wsi Stawiszczce, powiat taraszczański na Ukrainie; syn Grzegorza. Uczył się najpierw na pensji prywatnej w Zwinogrodce, później w szkołach bazylikańskich w Kaniowie, a po ich zamknięciu w zakładzie prywatnym Villetiego w Złotopolu. Studiował prawo na uniwersytecie w Kijowie (1834), następnie w Kazaniu, gdzie w 1840 otrzymał stopień kandydata praw. W 1842 uzyskał stopień magistra praw. W 1843 otrzymał zlecenie wykłady z prawa rzymskiego i prawa cywilnego na uniwersytecie w Kazaniu. W dwa lata później mianowany był także adiunktem. W 1847 uzyskał doktorat, a w 1851 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego katedry encyklopedii prawa i prawa państwowego. W 1855 przeniesiony został na to samo stanowisko na uniwersytecie w Charkowie; tam w 1857 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. W 1859 ożenił się z Karoliną Olszewską. W 1869 wrócił na katedrę prawa na uniwersytecie w Kazaniu. Po wysłużeniu emerytury w 1879 przeniósł się do Warszawy. Zmarł 21 sierpnia 1883 w Białejcerkwi na Ukrainie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kozak na Czużyni. Powst. 1837. Ogł. J. Czeczot: Piosnki wieśniacze znad Niemna, Dniepra i Dniestra. Wil. 1845 s. 22-24.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2676.

Dedykacja na autografie: Szanownemu Panu Antoniemu Pietkiewiczowi na przyjacielską pamiątkę odpis ten ofiaruje autor Antoni Stanisławski. Warszawa, 16 lutego 1882.

2. O chodzie zakonowiedienija w Rossii i riezultatach sowriemiennago jego naprawlenija. Riecz proizniesiennaja w torżestwiennom sobranii impieratorskago Kazanskago Uniwersitieta, 8 junia 1853 goda. *Żurnal Ministierstwa narodnago proswieszczenija* 1853 t. 80; odb. Petersb. 1854.

3. Wspomnienia o profesorach Polakach

w uniwersytecie charkowskim. Śp. Jan Krynicki. *Gaz. Codz.* 1860 nr 175-176.

4. Dante Alighieri. Biograficzekij oczerk czitannij na literaturnom wieczerie 5 apriela 1864 w polzu Maryjskiego żeńskiego ucziliszcza professorom ... Petersburg. 1864.

5. Do historii stosunków literackich w piątym lat dziesiątku naszego wieku. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 33. (Tu list H. Rzewuskiego do M. Grabowskiego z 26 marca 1843).

6. Przed półwiekiem. Kartki ze wspomnień emeryta przepisał Ant. St. *Kłosa* 1884 nr 994-996. (Ogl. wdowa po śmierci autora).

Ponadto studia i rozprawy w jęz. rosyjskim z dziedziny prawa.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Umiejętności Prawnych* (?), *Czasop. poświęcone Prawu i Umiejętności Polit.* (1863), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Kielecka* (1870), *Gaz. Sądowa* (?), *Gaz. Warsz.* (1858), *Kłosa* (1882), *Kronika Rodz.* (tu: Przyczynek do „korespondencji z lat ubiegłych”. (List A. E. Odyńca do A. Mickiewicza dat.: 1827, grudnia 24, Warszawa). 1882 nr 24), *Opiekun Dom.* (tu: Lirnik. (Wierszyk ułożony do melodii Fr. Szuberta ...). 1866 nr 25), *Pismo zbior. wil.* Wil. 1862, *Rodzina* (1865), *Tyg. Powsz.* (1883), *Żurnal Ministerstwa narodnago proswieszczenia* (1852-1853).

Po śmierci autora fragment artykułu o przekładzie Boskiej Komedii Dantego ogł. A. Pług (A. Pietkiewicz): Antoni Stanisławski. (Wspomnienie pośmiertne). *Kłosa* 1883 nr 948-949.

Przekłady

1. Dante Alighieri: Boska Komedia. Fragm. ogł.: *Gaz. Warsz.* 1858 nr 219-223; *Rodzina* 1865 nr 11; 1866 nr 4, 19, 21; *Pismo zbior. wil.* Wil. 1862; *Gaz. Kielecka* 1870 nr 18; całość wyd. Poz. 1870. Wyd. nast.: Kr. 1887.

2. V. Hanka: Żal dziewczyny. *Kłosa* 1882 nr 864.

3. F. B. Trojan: Po burzy. *Kłosa* 1882 nr 864.

Ponadto po śmierci autora ogł.: Z teki śp. Antoniego Stanisławskiego. *Tyg.*

Powsz. 1885 nr 31 (tu wiersze: Pierwsza łąza. (Z Ludwika Ratisbonne); Kłosiarka z Sapri. (Wiersz Mercantiniego).

Listy

1. Do redaktorów Biblioteki Domowej z lat między 1848-1868. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 272; zniszcz. 1944.

2. Do J. I. Kraszewskiego 16 listów i telegram z 1856-1879. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6479, 6535.

3. Do Redakcji *Kłosów* 2 listy z 1866. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

* (J. BARTOSZEWICZ): (O chodie zakonowiedienija w Rossii ... Rec.). *Dzien Warsz.* 1854 nr 55. — D. KACZENOWSKI: (O proischozdenii położitel'nago prawa. Rec.). *Russkij wiestnik* 1856 t. 2. — (Boska Komedia. Rec. przekł.): M. M. *Gaz. Pol.* 1869 nr 81; X. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4. — A. E. ODYŃCIEC: List do A. Stanisławskiego, dat. Warszawa, 1 (13) listopada 1869. Ogł. *Kronika Rodz.* 1882 nr 24. — (Prelekcja o Boskiej Komedii. Rec.): J. Ł. (ŁĘTOWSKI). *Echo* 1880 nr 256, 259, 263. (Streszczenie odczytu); SEP (W. MALESZEWSKI). *Biesiada Lit.* 1880 nr 256; *Ateneum* 1880 t. 4. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1883: L. JENIKE. *Tyg. Ilustr.* nr 35; A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ). *Kłosa* nr 948-949; S. *Biesiada Lit.* nr 405; *Bibl. Warsz.* t. 3; *Biesiada Lit.* nr 400; *Kronika Rodz.* nr 17; *Kur. Codz.* nr 220; *Kur. Por.* nr 234; *Roczn. Pedag.* 1882/83 t. 2; *Tyg. Powsz.* nr 35. — (A. MAZANOWSKI): Nowa firma księgarska w Krakowie ... *Przełg. Tyg.* 1888 nr 5. (Omówienie przekładu Boskiej Komedii). — M. DUBIECKI: Młodzież polska w uniwersytecie kijowskim przed rokiem 1863. Kijów 1909. — F. Kr-ij: Stanisławskij Anton Grigoriewicz. *Russkij biograficzekij słowar*. T. 19. Petersburg. 1909. — W. DE ANDREIS WYHOWSKA: La Divina Commedia nelle traduzioni polacche. *Mies. Italo-Pol.* 1937 nr 2. — W. BOROWY: Kraszewski jako krytyk literatury europejskiej. *Księga ku czci J. I. Kraszewskiego*. Łuck 1939. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

STĘCZYŃSKI BOGUSZ ZYGMUNT MACIEJ (1814–1890)

Poeta, rysownik.

Ur. 19 lutego 1814 w Hermanowicach koło Dobromila; syn Wojciecha i Agaty z Zawadzkich. Uczył się w Krośnie, Przemyślu i Tarnopolu, potem praktykował u pokojowego malarza i poznawał samodzielnie literaturę piękną i historię. W 1844 rozpoczął pieszę wędrowki po Małopolsce i Śląsku z myślą zebrania materiału do 50-tomowego wydawnictwa przedstawiającego krajobraz i zabytki Polski. Zamiłowanie do wędrowek pociągnęło go za granicę. Był na Bukowinie, na Węgrzech, w Siedmiogrodzie, Słowacji, Serbii, Chorwacji, Dalmacji. Z Triestu udał się do Wenecji. Obdarzony zdolnościami malarskimi, opisy krajobrazu ilustrował swoimi rysunkami. Wielką ilość zgromadzonych szkiców i notatek stracił w czasie wypadków 1846. Był wówczas więziony w Tarnowie. Mimo że opublikowanie kilku albumów z ocalałymi rysunkami krajobrazów nie przyniosło mu uznania, nie porzucił idei propagowania piękna kraju. Aby zdobyć środki utrzymania, był kolejno: leśniczym, zarządcą księgarni, korektorem w redakcji *Kroniki* (1863), woźnym (1867) przy wydawnictwie dzieł tanich i pożytecznych, bibliotekarzem (1870-1872) u Maurycego Dzieduszyckiego w krakowskiej filii Stowarzyszenia Przyjaciół Oświaty, urzędnikiem i wreszcie na starość został bez środków do życia. Odwoływał się do ofiarności publicznej, w czym pomagał mu *Czas*, ale rezultaty były małe. Zmarł zapomniany w przytułku w Krakowie 8 sierpnia 1890.

TWÓRCZOŚĆ

1. Okolice Galicji. Lw. 1847.

Dedykacja: Wielmożnemu Aleksandrowi Konstantemu Batowskiemu, Panu na Kulikowie i Odnowie z przyległościami, byłemu deputatowi stanowiemu Kr. Galicji i Lodomerii, miłośnikowi nauk i sztuk pięknych ojczystych, poświęca M. B. Stęczyński.

2. Krakowiak napisany dla Gwardii Narodowej Lwowskiej, z powodu nadanej konstytucji i zwinienia cenzury przez Najjaśn. Cesarza JMci Ferdynanda I. Wiersz. Lw. 1848.

3. Album na rok 1852 z 4-ma krajobrazami widoków galicyjskich rysował na kamieniu ... Na fundusz drukowania książek polskich. Lw. (1852).

4. Ziewonija, czyli pieśni i dumania o dawnych zamkach, rozwalinach, klasztorach, świątyniach, kaplicach, pałacach, ogrodach, górach, lasach, skałach, źródłach, wodospadach, z dodatkiem o Doboszu, Janosiku, Podgórskim Vetrarze i Waligórskim, wielkich bandytach polskich, pisane w podróżach po Galicji od r. 1833 do 1856. Rkps.

Wg W. Mileskiego: Odkrycie nowego rękopisu Stęczyńskiego. *Wierchy* 1938, przypis 1.

5. Pieniny i Tatry. Zbiór 80 malowniczych widoków przez ... wolną rękę z natury, na kamieniu pierwszy raz igłą rytowanych, z treściwym onych przez autora opisem. Kr. 1860.

6. Tatry w dwudziestu czterech obrazach skreślone piórem i rylcem. Dzieło ozdobi-

bione 80 rysunkami, przez autora z natury zdjętymi i rylcem na kamieniu wykonanymi. Wyd. W. Wielogłowski. Kr. 1860.

Dedykacja: Wielmożnemu Lucjanowi Siemieńskiemu, w piśmiennictwie narodowym wielce zasłużonemu, w holdzie wysokiego szacunku poświęca Autor.

7. Zbójcy w Galicji. Z podań gminnych opowiedział ... Kr. 1860.

Dedykacja: Wielmożnemu panu Hipolitowi Stupnickiemu, wydawcy i redaktorowi Przyjaciela Domowego, założycielowi Przeglądu Powszechnego, wskrzesicielowi wielu pamiętek krajowych, dobroczyńcy ludzkości, mężowi powszechnie lubianemu itd., w znak szacunku i przyjaźni, jako też na pamiętkę chwil w Krakowie roku 1860 u Autora spędzonych, te kazki gminne poświęca Autor.

8. Krosno. Opowiadanie podróżnika powtórzył ... Kr. 1862.

9. Pieśń do Najświętszej Matki Boskiej w Bramie Floriańskiej w Krakowie na uroczystość 8 września. Kr. 1862.

10. Pieśń o Najświętszej P. Marii Odporzyszowskiej. Kr. 1862.

11. Do ciebie. *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek na r. 1864.* W-wa 1864.

12. Świątynia Polaków, czyli katedra na Wawelu w Krakowie. Poemat historyczny. Kr. 1864.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3345.

Dedykacja: Prawym Rodakom w dowód czci i poważania poświęca Autor.

13. Pan Tadeusz Łada. Poemat historyczny z czasów 1-o rozbioru Rzpltej Polskiej, skreślił ... (Z czterema rycinami). Powst. 1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6827.

14. Ryszard z Krzyżanowic, chorąży krakowski. Legenda z wieku XI. Dat. Kraków, 3 stycznia 1873. Wyd. Odessa 1875.

15. Książę Ulryk 1522-1564. Wyd. zob. Prace redakcyjne.

16. Ulysses Grant. Bohater amerykański. Powieść historyczna z lat 1860-1866. Wyd. zob. Prace redakcyjne.

17. Święta prawda, czyli krakowiak napisany w czasie karnawału 1879 roku. Kr. 1879.

18. Śląsk. Podróż malownicza w 21 pieśniach, wyśpiewał ... Powst. po 1879. Wyd. F. Pajczkowski. Wr. 1949. Wyd. 2 Wr. 1949.

Rkps Ossol. sygn. 3424/I. — Wcześniejsza redakcja pt. Sudety. Rkps Ossol. sygn. 11557/II. — Inny rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1914.

19. Coś naszego o naszych. Krakowiak 1880. Wysłuchał i powtórzył ... Kr. 1880.

Dochód na wsparcie autora.

20. Polska Najada, czyli pieśń o bardzo dawnych czasach ... Dat.: Początek odpisywania z dodatkami i popraw. dnia 9 stycznia, koniec 27 stycznia 1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6041.

21. Feronija z podróży po Spiszu, Węgrzech, Sławonii ... Rkps.

22. Iliada słowiańska. Poemat historyczny z czasów wojny trzydziestoletniej. Rkps.

23. Krótka autobiografia w formie listów. Rkps.

Na jednym egz. autor dopisał: „Takich listów rozesłałem franco 96 i nie otrzymałem żadnej pomocy ani nawet odpowiedzi od naszych niby to polskich panów w Galicji!!!”. Do listów były dołączone rękopisy oczekujące wydania.

24. Pamiętnik historyczny. Autograf znajdował się w Bibl. Baworowskich. Lw.

Odnosi się głównie do r. 1846 i pobytu Stęczyńskiego w Krakowie; sięga do r. 1880.

25. Wspomnienia malowniczo-historycznych przechadzek po Tatrach, Spiszu, Orawie, Węgrzech, Serbii, Siedmiogrodzie, Sławonii, Multanach, Banacie, Kroatji, Dalmacji i Krainie, odbytych w r. 1845, z notat swoich opowiedział ... Rkps.

Drobne utwory i poezje ogł. w czasopiśmie: *Gaz. Kr.* (tu m. in.: Krakowiak (nadesłany) na odjazd czeskich gości 19 sierpnia 1884. 1884 nr 191; Do czeskich gości. 1884 nr 192), *Lwowianin* (tu: Pieśni ludu wiejskiego w Galicji w obwodzie jasielskim i sanockim. 1841 z. 9), *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek na r. ...* (1863-1864).

Prace redakcyjne

Przyjaciel wszystkich ludzi, czyli kalendarz stoletni zastosowany do potrzeb terażniejszych czasów, wymagań postępu ducha i wygody, jako niezbędny podręcznik dla mieszkańców krainy naszej, obejmujący święta i świątych rzymskokatolickiego i ruskiego obrządku ... Na koniec: wspomnienia historyczne z ważniejszych wydarzeń naszej przeszłości, poezje, powieści i anegdody, mające na sobie kwiaty wiecznej świeżości, służące ku nauce, zabawie i rozweseleniu. Zgromadził, ułożył i na widok powszechny wydał ... Kr. 1873.

Listy

1. Do A. E. Koźmiana z 1853. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 3.

2. Do H. Schmitta z 1862. Rkps Ossol. sygn. 5917/II t. 9.

3. Do S. Barcza z 1879. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

4. Do J. I. Kraszewskiego z 1879. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

OPRACOWANIA

M. JABŁOŃSKI: Odpowiedź na uwagi z powodu Widoków Galicji ... *Rozmaitości* (Lw.) 1847 nr 26 Dod. nadzw. — A. E. KOŹMIAN: Wiadomość o autorze. W wyd.: *Tatry ...* Kr. 1860. — W. WIELOGŁOWSKI: Przedmowa wydawcy. *Tamże*. — (Tatry. Rec.): K. CIESZEWSKI. *Czytelnia dla Młodzieży* 1860 nr 9; R. (J. I. KRASZEWSKI?). *Gaz. Codz.* 1860 nr 169; (L. SIEMIENSKI). *Czas* 1860 nr 193; *Bibl. Warsz.* 1860 t. 4; *Gaz. Codz.* 1860 nr 140. — W. GĄSIOROWSKI: Przedmowa do wyd.: *Świątynia Polaków, czyli katedra na Wawelu w Krakowie*. Kr. 1864. — J. K. TURSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Odezwy w sprawie pomocy Stęczyńskiemu: A. SOZAŃSKI. *Gaz. Nar.* 1876 nr 295; *Czas* 1876 nr 295; *Czas* 1877 nr 285; *Czas* 1879 nr 177. — W. S. (SEREDYŃSKI): Bogusz Zygmunt Stęczyński i jego prace. Kr. 1878. — Nekrolog. *Czas* 1890 nr 183. —

J. OBROCHTA: Wodzowie góralszczyzny, czyli rok 1846 na Podhalu. Kr. 1908. — J. KANTOR: Tatry w poezji polskiej. Jarosław 1909. — Z. ZAGÓROWSKI: Nowy Sącz w poezji. I. Tatry B. Z. Stęczyńskiego. *Ziemia Sądecka* 1913 nr 25-26. — F. HOESICK: Zapomniany poemat o Tatrach i Zakopanem. *Kur. Warsz.* 1921 nr 44; przedr. w: *Książki i ludzie. Felietony literackie*. W-wa 1934. — K. DOBROWOLSKI: Trzej poeci u grobu Sycyna. *Reformacja w Polsce* 1922. — W. MILESKI: Odkrycie nowego rękopisu Stęczyńskiego. *Wierchy* 1938. — J. REYCHMAN: Polski poemat o Sudetach i Dolnym Śląsku z połowy XIX wieku. *Śląsk* 1946 nr 10. — M. GOTKIEWICZ: Polski — sprzed stu laty — poemat o Karkonoszach. *Ziemia* 1948 nr 7-8. — J. Zb.: O lasach i pasterstwie w Tatrach w r. 1851. *Chrońmy Przyrodę Ojczyznę* 1948 nr 7-8. — F. PAJĄCZKOWSKI: Wstęp do wyd.: Śląsk. Wr. 1949; toż wyd. 2 Wr. 1949. — (Śląsk. Rec.): (b.j.). *Ziemia* 1949 nr 5 s. 116; W. KRYGOWSKI. *Wierchy* 1949 s. 271-272; (Nad.): Opowieść wędrowca. *Odra* 1949 nr 13; Os. *Odrodzenie* 1949 nr 18; S. PIGOŃ. *Zeszyty Wr.* 1950 z. 1/2. — J. PIERZCHAŁA: Mały poeta wielkich spraw. *Ekran Tygodnia* 1949 nr 26. — LECTOR (C. KWIECIEŃ): O zapomnianym piewcy Śląska. *Kierunki* 1958 nr 40. — J. REYCHMAN: W sprawie identyfikacji jednego z rysunków sudeckich B. Z. Stęczyńskiego. *Wierchy* 1958. — (Śląsk. Rec.): J. KOLBUSZEWSKI. *Kwart. Opolski* 1960 nr 3; T. GUMIŃSKI, *Wiad. Legnickie* 1961 nr 29. — T. GIERYMSKI: Nasz region w twórczości Stęczyńskiego. *Nad Wartą* 1961 nr 8. — L. BROŻEK i inni: *Słownik biograficzny*. W książce: W. Ogrodziński: *Dzieje piśmiennictwa śląskiego*. Kat. 1965.

STRASZEWICZ JÓZEF (1801–1838)

Historyk, wydawca.

Ur. 1 stycznia 1801 w Rogowie, pow. wilkomierski. Był synem Michała, marszałka powiatu upickiego, i Kazimiery z Koszyców. Studia odbył na Uniwersytecie Wileńskim, następnie wyjeżdżał za granicę. Walczył w powstaniu listopadowym w stopniu majora i był członkiem Rządu Tymczasowego na Litwie. Po upadku powstania osiadł w Paryżu. W 1833-1834 był współredaktorem czasopisma *Souvenirs de la Pologne, historiques, statistiques et littéraires*, a w 1833-1836 miesięcznika *Le Polonais*. Był również członkiem Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu. Żonaty był z Francuzką Frinette i miał z nią syna Edmunda, urodzonego w 1837. Zmarł w Paryżu 5 maja 1838.

TWÓRCZOŚĆ

1. Do ziomek. Paryż 1832.

Jest to prospekt pisma: *Souvenirs de la Pologne*.

2. Les Polonais et les Polonaises de la Révolution du 29 novembre 1830, ou cent portraits des personnes qui ont figuré dans la dernière guerre de l'indépendance polonaise. Z. 1-20. Paryż 1832-1837.

Przekł. niem.: (K. Andrée): Die Polen und die Polinnen der Revolution vom 29 November 1830. Hundert Portraits. Stuttgart 1832-1837.

Przekł. włoski: I Polacchi della Rivoluzione del 29 novembre 1830. Ossia ritratti dei personaggi che hanno figurato nell'ultima guerra dell'indipendenza polacca. T. 1-2. Capolago 1833-1834.

3. Armée polonaise. Révolution du 29 novembre 1830. Costumes militaires de toute armée et de tout grade. Notice historique sur chaque régiment, avec les

portraits des principaux généraux. Paryż 1835.

4. Émilie Plater, sa vie et sa mort. Avec une préface de M. Ballanche. Paryż 1835.

Przekł. ang.: J. K. Salomoński: The Life of Countess Emily Plater. Nowy Jork 1843.

5. Les femmes célèbres de tous les pays, leurs vies et leurs portraits. Paryż 1835. Wyd. nast.: Paryż 1835. (Współautorką była księżna L. Junot d'Abrantès).

6. La nuit du 29 novembre 1830 à Varsovie. Dédié aux élèves de l'École Polytechnique. Orné de quinze gravures. Paryż 1835.

Po tekście nota: Les matériaux de cette notice ont été recueillis par M. Podczaszyński.

7. Ouvrages publiés par ... Paryż 1835.

Prace edytorskie

1. J. Lelewel: Numismatique du moyen

âge considérée sous le rapport du type. T. 1-3. Paryż 1835.

2. J. U. Niemcewicz: Biographie du prince Adam-Georges Czartoryski, ex-président du gouvernement national de Pologne. Paryż 1835. Wyd. nast.: Londyn 1853.

3. J. Lelewel: Pythéas de Marseille et la géographie de son temps. Paryż 1836. Wyd. nast.: Bruksela 1836.

Listy

Listy do L. Chodźki, J. Lelewela, L. Platera i W. Platera. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. LELEWEL: Listy emigracyjne. Wyd. i wstępem poprzedziła H. Więckowska. T. 1-5. Kr.-Wr. 1948-1956. — W. PLATER: Biografia J. Straszewicza. Paryż 1838. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1928. — H. WIĘCKOWSKA: Przypisy. W: Listy emigracyjne J. Lelewela, jw.

STRONCZYŃSKI KAZIMIERZ (1809–1896)

Krypt.: K. S.; S.

Pedagog, archeolog, numizmatyk.

Ur. 1809 w Piotrkowie. Uczył się tam w szkole pijarów. Maturę otrzymał w 1825, potem studiował na oddziale przyrodniczym wydziału filozoficznego Uniwersytetu Warszawskiego. Po ukończeniu uniwersytetu został nauczycielem nauk przyrodniczych w szkole wojewódzkiej na Lesznie w Warszawie i szkole rzemiosł. Równocześnie pracował w Banku Polskim. W powstaniu listopadowym nie brał udziału. Po upadku powstania i po zamknięciu szkół wojewódzkich pracował tylko w Banku. W 1836 przeniósł się do Heroldii Królestwa Polskiego. Od 1844 kierował inwentaryzacją zabytków architektury i sztuki w Królestwie Polskim. W 1844-1855 odbywał z polecenia Komisji Spraw Wewnętrznych i Duchownych podróże naukowo-artystyczne wraz z rysownikami (A. Leme, Franciszek Kostrzewski, Ludwik Buszard i inni) w celu opisanie zabytków. W 1847 został dyrektorem Heroldii. W 1861 został referendarzem stanu i dyrektorem kancelarii Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w 1864 również członkiem Senatu. Brał udział w przeprowadzonej przez Aleksandra Wielopolskiego reformie szkół średnich i organizowaniu Szkoły Głównej. W 1867 przeszedł na emeryturę. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, członkiem korespondentem Akademii Umiejętności oraz członkiem Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego. Zmarł 10 listopada 1896 w Piotrkowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozrywki entomologiczne dla młodzieży. Piśmisko zawierające w sobie opisy pospolitych owadów krajowych. W-wa 1835.

2. Spis zwierząt ssących kraju polskiego i zagranicznych. W-wa 1839.

3. Grobowiec Henryka Łagodnego (Probus) w Wrocławiu. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 4; odb. pt. Grobowiec Henryka Łagodnego, księcia szląskiego i krakowskiego, we Wrocławiu. W-wa 1841.

4. Pieniądze Piastów od czasów najdawniejszych do roku 1300, rozbiorem źró-

deł społecznych i wykopalisk oraz porównaniem typów mennicznych objaśnione. W-wa 1847.

Dzieło podstawowe w dziedzinie numizmatyki polskiej.

5. Nowości numizmatyczne. *Bibl. Warsz.* 1848 t. 1 i odb.

6. Mniemany grobowiec Bolesława Wstydliwego w Krakowie. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 2 i odb.

7. Sprawozdanie z prac Delegacji do opisu zabytków starożytności wysłanej z polecenia Rady Administracyjnej Królestwa w latach 1850-1855. *Dzien. Powsz.*

1861 nr 38 - 1862 nr 230. Fragm. pt.
1. Ogólne sprawozdanie Delegacji ...;
2. Opisy zabytków starożytności przez
Delegację wysłaną z polecenia Rady Admini-
stracyjnej. Ogl. M. Walicki: Sprawa
inventaryzacji zabytków w dobie Kró-
lestwa Polskiego. W-wa 1931.

Rkpsy Bibl. Uniw. Warsz.; Album
ilustracji jako objaśnienia do opisu. Tam-
że, Gabinet Rycin. Inny autograf pt.
Opis zabytków starożytności w Królestwie
Polskim. T. 1-4. Z rysunkami i szkicami,
był w posiadaniu wnuka, inżyniera Ka-
rola Stronczyńskiego, W-wa.

8. Studium heraldyczne z rękopismów
pozostałych po heraldyku K. S. W-wa
1879.

9. Kilka słów o dawnych pieczęciach
w ogólności, a w szczególności o dawnych
pieczęciach polskich. *Przeł. Bibliogr.-
Archeol.* 1881 t. 1-2; odb. pt. *Pobieżny
przeгляд pieczęci Piastów polskich.* W-wa
1881.

10. Dawne monety polskie dynastii Pia-
stów i Jagiellonów. T. 1-3. Piotrków
1883-1885.

11. Dawny grobowiec Bolesława Chrob-
rego w Poznaniu. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 3;
odb. W-wa 1887.

12. Pomniki książęce Piastów, lenników
dawnej Polski, w pieczęciach, budowłach,
grobowcach i innych starożytnościach
zebrane i objaśnione. Piotrków 1888.

13. Wspomnienia szkół piotrkowskich
z czasu 1817 do 1823. B. m. r.

14. Starożytności piastowskie i jagielloń-
skie do w. XVI. Rkps.

Prace edytorskie

1. Wzory pism dawnych w przerysach
wystawione i objaśnione drukowanym ich
wyczytaniem. W-wa 1839.

2. M. Cygański. *Myślistwo ptasze.* (W-wa
ok. 1840).

3. Statuta polskie crola Kazimierza w Wy-
słyci słozone. W-wa ok. 1845. (Przeł.
pol. z początku XVI w.; wyd. w podobiz-
nie).

4. Legenda obrazowa o św. Jadwidze,
księżnie szląskiej, według rękopisu z r.
1353 przedstawiona i z późniejszymi
teżże treści obrazami porównana. Kr.
1880.

5. Obrazy legendy o św. Jadwidze, księż-
nie szląskiej, podług rękopisów ostrow-
skiego z 1355 r. i wrocławskiego z 1451.
Kr. (1880).

6. Constitutiones et statuta vel sintagma-
ta provincialia incliti Regni Poloniae per
serenissimum principem et dominum
dominum Kazimirum primum ... edita
et promulgata ... B. m. r. (Piotrków
1880).

Przerys w 10 egz.

Li sty

1. Do A. Wagi 3 listy z 1855 i b. d. Rkps
Bibl PAN Kr. sygn. 718.

2. Do C. Walewskiego z 1872. Rkps
Bibl. PAN Kr. sygn. 1872.

3. Do W. Kętrzyńskiego z 1879. Rkps
Ossol. sygn. 6225/II t. 22.

4. Do J. I. Kraszewskiego z 1886. Rkps
Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

OPRACOWANIA

F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Or-
gelbranda.* T. 24 (1867). — *Wspomnienia
pośmiertne:* N. W. *Kraj* 1896 nr 48;
H. SADOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1896 nr 47;
Ateneum 1896 t. 4. — Z. GŁOGER: *Ka-
zimierz Stronczyński. Album biogr. zasłu-
żonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2.
W-wa 1903. — H. ŁOPACIŃSKI: *Z puś-
cizny naukowej po śp. K. Stronczyńskim.*
Wisła 1903 t. 17 z. 3. — J. BIELIŃSKI:
Królewski Uniwersytet Warszawski. T. 2.
W-wa 1911. — T. MANTEUFFEL: *Central-
ne władze oświatowe na terenie b. Kró-
lestwa Kongresowego 1807-1915.* W-wa
1929. — M. WALICKI: *Sprawa inwenta-
ryzacji zabytków w dobie Królestwa
Polskiego.* W-wa 1931 *Bibl. Zakładu
Architektury Pol. i Historii Sztuki Poli-
techniki Warsz.* t. 3.

STRUTYŃSKI JULIUSZ (1810–1878)

Pseud.: BERLICZ SAS.

Poeta, powieściopisarz.

Ur. 1 lipca 1810 w Lipowcu, gub. kijowska; syn Feliksa, pułkownika wojsk napoleońskich, i Karoliny z księżąt Lubomirskich. Uczył się u jezuitów w Mohylowie i Romanowie, później w domu. Wykształceniem jego zajmowali się przeważnie guwernerowie Francuzi. W bardzo młodym wieku wstąpił do wojska. Był adiutantem generała gubernatora Dymitra Bibikowa w Kijowie, potem generała Borysa Neudhardta na Kaukazie. Jeździł do Teheranu dla złożenia szachowi podarków cesarskich, za co otrzymał Order Lwa i Słońca. Brał udział w wojnie krymskiej, po czym wystąpił z wojska ze stopniem majora. Po powrocie do kraju mieszkał w swoich dobrach lub u krewnych, później w Petersburgu. W 1869 przeniósł się do Lwowa. Był współpracownikiem czasopisma *Świt* (1872). W 1873 zamieszkał w Krakowie. Tu został członkiem Komisji Archeologicznej. Ożeniony był z Greczynką Marią Maurokordato, córką pułkownika służby morskiej. Zmarł 23 marca 1878 w Skierniewicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Essais poétiques*. B. m. 1836.

Wg Korbuta III, 542.

2. *Lydia. Dédie à ma soeur Giana* 1832. Wil. 1838.

3. *Świętopelk, książę pomorski. Powieść*. Petersb. 1840.

4. *Chmury przeszłości*. Wil. 1844.

5. *Miscellanea*. Wil. 1855.

Dedykacja w formie listu: Przyjaciółom moim: Józefowi Witwickiemu, Władysławowi Izopolskiemu, Mikołajowi Zubkowiczowi, księciu Piotrowi Dolhorukiemu, baronowi Arturowi Mohrenheim, baronowi Gustawowi Krieg von Hochfelden, Gustawowi Kocelau, hrabiemu Venzel von Klebelsberg, baronowi von Stackelberg.

Wyjazd z Kaukazu 1846: Kaukaskim kolegom: księciu Arkadiuszowi Golicynowi, księciu Mikołajowi Kozłowskiemu, Aleksandrowi Timaszew, księciu Aleksandrowi Dondukow-Korsakow, księciu Dawidowi Czawczawadze, Borysowi Neidhardt, Platonowi Czeliszczew, Walerianowi Mezenow, Aleksandrowi Minkwiz.

6. *Kilka badań geologicznych i dziejowych Kaukazu*. Berlin 1857.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 798; zniszcz. 1944.

Dedykacja: Jego ekscelencji jasnie wielmożnemu baronowi von Raumer, ministrowi stanu Królestwa Pruskiego, wysokich orderów kawalerów, członkowi wielu uczonych towarzystw, tę dań hołdowną trudu swojego z najgłębszym uszanowaniem i nieśmiałością poświęca Autor.

7. *Ukraina. Obrazki czasu i ludzi. Dzień. Lit.* 1869 nr 37-51; przedr. *Kłosy* 1875 nr 497-538 (z przerwami); wyd. osob. pt. *Obrazki czasu i ludzi*. W-wa 1876.

8. *Dwie babki*. Cz. 1: *Pani kasztelanowa trocka*. Pamiętnik; cz. 2: *Pani starościna*

horodelska. Pamiętnik. *Ogł. Dzień. Lit.* 1870 nr 1-22, 24; wyd. osob. cz. 1. Lw. 1871; całość cz. 1-2. W-wa 1876.

9. *Kalejdoskop*. *Fragm. ogł. Przegl. Lw.* 1871 t. 2; całość pt. *Kalejdoskop. Obrazy czasów i ludzi. Świt* 1872 nr 1-20, 22, 32-55.

10. *Obrazy z natury*. Giul-Szada. *Powieść wschodnia*. Lw. 1872.

11. *Gawędy. Kraj* 1873 nr 3-74; odb. Kr. 1873.

12. *Moskwa*. (Dalszy ciąg „gawęd”). Kr. 1873.

13. *Mozaika. Gawędy szlacheckie z lat ubiegłych. Wiek* 1874 nr 139-173; przedr. *Gaz. Nar.* 1880 nr 155-229 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1881.

14. *Poezje Berlicza Sasa (Juliusza hr. Strutyńskiego) i wspomnienia jego wierszem*. Wydanie pośmiertne. Kr. 1878.

Zawartość: *Niezabudki*. (Drobne wiersze z 1842-1862. Tu m.in.: *Ustęp z powieści pod tytułem Ukraina*; *Obraz z Ukrainy z natury*. Dedykacja *Niezabudki: Przyjaciółom z Ukrainy na pamiątkę*.)

15. *Pan Jeremiasz*. Pamiętnik. *Kur. Poz.* 1878; odb. Poz. 1879.

Dedykacja: *Korna dań czci i wdzięczności Stanisławowi hr. Tarnowskiemu od Autora*.

Drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Dzień. Lit.* (1869-1870), *Dzień. Pol.* (tu: *Wołyń, Podole i Ukraina. Wspomnienie*. 1869 nr 2, 5, 7, 15, 19, 20), *Gaz. Nar.* (1880, 1883; tu m.in.: *Czworobok Kosowego Pola. Szkic z dziejów serbskich*. 1883 nr 278-279), *Gaz. Warsz.* (tu: *Wspomnienia z podróży i wycieczek. Przejazd do Ziemi*

Dońskie). 1855 nr 168), *Kłosy* (1874-1875; tu m. in.: Odkrycie A. H. Kirkora w Kwaczale w 1873 roku. 1874 nr 476-477), *Kraj* (Kr.; 1873), *Kronika Rodz.* (1876 nr 24), *Kur. Poz.* (1878), *Opiekun Dom.* (1875 nr 16), *Przegl. Lw.* (1871-1872; tu m. in.: Karta wspomnień. 1871 t. 1-2; Dwaj biskupi. (Obrazek z przeszłości). 1871 t. 1; Duch nocy. 1872 t. 3), *Strzecha* (1869-1873; tu m. in.: Kopiec Unii. 1869 z. 11; Noc w stepie. 1871 z. 1-3; Szkice myśliwskie z Ukrainy. 1872 z. 2-4), *Szkice Spół. i Lit.* (1876), *Świt* (1872), *Unia* (1870), *Wiek* (1874).

Ponadto po śmierci autora ogł.: Berlicz Sas. *Przegl. Lw.* 1878 t. 15 (tu wiersz: Nie nerwy, katar...).

Rkps wiersza pt. Anakreontyk, w Ossol. sygn. 12042/III.

Przekłady

A. d'Avril: Akta odnoszące się do kościołów wschodnich pod względem ich stosunków ze Stolicą Apostolską. *Unia* 1870 nr 54-98 (z przerwami).

Listy

1. Do Alberta Po... z 1843. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458 (kopia).
2. Do W. Bełzy z 1871. Rkps Ossol. sygn. 12420/I.
3. Do K. Wilda w sprawach wydawniczych i księgarskich z 1872-1874. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1929; zniszcz. 1944.
4. Do redakcji Ruchu Literackiego i Gazety Narodowej we Lwowie na ręce A. Gillera z 1874-1878. Rkps, jw. poz. 3, sygn. 1898.
5. Do nieznanego adresata z 1876. Rkps Ossol. sygn. 12042/III.
6. Do W. Bełzy z 1876. Rkps Ossol. sygn. 12421/I.
7. Do A. Gillera z 1879-1883. Rkps, jw. poz. 3, sygn. 1900.

OPRACOWANIA

S. CHOLONIEWSKI: Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa. Powst. lipiec 1843. Wyd. w: Obrazy z galerii życia mego. Lw.

1890. (Tu także list M. Grabowskiego do J. Strutyńskiego, dat. Aleksandrówka, 21 luty 1843). — (Chmury przeszłości. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4. — (Miscellanea. Rec.): WACŁAW P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 1; (K. WITTE). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 94; *Nowiny* 1855 nr 62. — M. GRABOWSKI: Do A. Przędzieckiego list z 1 sierpnia 1855. Ogl. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — (Obrazy z natury. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1872 nr 45; E. LUBOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1. — (Dwie babki. Rec.): G. C. *Wiek* 1876 nr 252; T. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1877 t. 4; *Gaz. Pol.* 1877 nr 74-75, 77-81, 84. — (Obrazki czasu i ludzi. Rec.): T. W. (WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* 1876 t. 4; *Gaz. Pol.* 1876 nr 50. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1878: (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 156; J. G. *Echo* nr 104; J. ze Ś. (A. H. KIRKOR). *Kłosy* nr 674; W. S. *Warta* nr 100; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Czas* nr 95; *Kronika Rodz.* s. 351; *Kur. Codz.* nr 97; *Kur. Por.* nr 115-116; *Przegl. Lw.* t. 15; *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 4; *Tyg. Powsz.* nr 18; *Wiek* nr 96. — (Mozaika. Rec.): § (H. SIENKIEWICZ). *Gaz. Pol.* 1881 nr 16; toż *Niwa* 1881 z. 147; przedr. w książce: Publicystyka. T. 6. W-wa 1937; L. S. W. (SZCZERBOWICZ-WIECZÓR). *Tyg. Ilustr.* 1881 nr 303. — F. RAWITA-GAWROŃSKI: Ukraina, Wołyń i Podole pod rządami D. C. Bibikowa (1837-1853). W: Rok 1863 na Rusi. T. 2: Ukraina, Wołyń, Podole. Lw. 1903. — M. ROLLE: Żywot polityczny Michała Grabowskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1908; przedr. w: In illo tempore. Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914. —

M. TOPOROWSKI: Puszkini i Mikołaj I (po spisku dekabrystów). (Relacja J. Strutyńskiego). *Puszkini 1837-1937*. (Kr. 1939 *Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu* t. 16 i nadd. — J. REYCHMAN: Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w. *Wierchy* 1954. — M. INGLOT: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej poł. XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2 i nadd. — M. INGLOT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — J. REYCHMAN: Kilka azerbejdzańskich piosenek ludowych zapisanych przez Polaków na Zakaukaziu w I połowie XIX wieku. *Roczn. Orientalistyczny* 1962/63 z. 2.

STRZELNICKI WŁADYSŁAW (1820–1846)

Krypt.: W. S.; Wł. S.

Poeta.

Ur. 1820 na Wołyniu. Studiował na uniwersytecie w Kijowie. Za udział w spisku Szymona Konarskiego został zesłany w 1839 na Kaukaz i wcielony do artylerii, gdzie uzyskał awans na chorążego. Przebywał kolejno w miejscowościach: Szemacha, Temirchan-Szura, Chodżały w Karabachu, Tyflis. Przyjaźnił się z Tadeuszem Ładą Zablockim, z którym razem przebywał na zesłaniu. Zmarł 19 października 1846 w Tyflisie. Bliższe szczegóły życia nieznane. Cztery zbiorki jego poezji wydał w 1860 w Żytomierzu jego brat Józef Strzelnicki.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bej-Bułat. Poemat. Dat. 9 października 1846, Tyflis. Ogl. fragm. pt. Bej Bulat. (Początek poematu). *Roczn. Lit.* 1844; całość pt. Ułomki z poematu: Bej-Bułat, zob. poz. 5.

2. Dwaj Uzdeni. Powieść. *Roczn. Lit.* 1846; wyd. osob. z podtyt. Powieść kaukaska. Żytomierz 1860.

Toż w jęz. ros. ogl. *Kaukaz* (Tyflis) 1846 nr 18-21.

3. Mahmudek. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1847 t. 1-2; wyd. osob. z podtyt. Powieść kaukaska. Żytomierz 1860.

Toż w jęz. ros. ogl. *Kaukaz* (Tyflis) 1848 nr 28-37.

4. Szkice Kaukazu. Fragm. ogl. *Rubon* 1849 t. 10; całość wyd. Żytomierz 1860.

5. Poezje. Żytomierz 1860.

Z a w a r t o ś ć: ok. 30 drobnych utworów, m. in. poz. 1 oraz Sonety 1-4. (*Rubon* 1846 t. 7).

Drobne utwory ogl. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1845 t. 2), *Bibl. Warsz.* (1847), *Gwiazda* (1846, 1847), *Roczn. Lit.* (1843-1844, 1846), *Rubon* (1847, 1849).

OPRACOWANIA

T. ŁADA ZABLOCKI: List do R. Podbereskiego, dat. Tyflis, 10 czerwca 1843. Fragm. ogl. *Roczn. Lit.* 1849 s. XI-XII. —

Nekrolog. *Kaukaz* (Tyflis) 1846 nr 43. — L. JANISZEWSKI: Z listu do wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 6. — L. JANISZEWSKI: List o pracach literackich i naukowych na Kaukazie. *Czas* 1851 nr 203-205. — ☉: (Poezje; Dwaj Uzdeni. Rec.). *Czas* 1860 nr 204. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orzelbranda. T. 24 (1867). — A. GILLER: Polacy na Kaukazie. Odczyt Mateusza Gralewskiego. *Dzien. Lit.* 1869 nr 52. (Spr. z odczytu w Paryżu 9 grudnia 1869). —

M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — W. LACHNITT: Do skał Tauridy przykuci ... *Trybuna Literatów i Artystów* 1939 nr 1-2. — J. W. GOMULICKI: Władysław Strzelnicki. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. REYCHMAN: Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w. *Wierchy* 1954. — M. INGLOT: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej poł. XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit. R.* 48 (1957) z. 2. — M. WARNEŃSKA: Z ziemi polskiej na daleki Kaukaz ... *Trybuna Ludu* 1959 nr 249. — M. Żywow: Polscy poeci „kaukasky”. (Materiały biograficzne). Tłum. K. Heintsch. *Pam. Lit. R.* 50 (1959) z. 3/4. — J. REYCHMAN: Kilka azerbejdżańskich piosenek ludowych zapisanych przez Polaków na Zakaukaziu w I połowie XIX wieku. *Roczn. Orientalistyczny* 1962/63 z. 2.

SUCHODOLSKI RAJNOLD (1804–1831)

Krypt.: RAJ.... S.....

Poeta.

Ur. w 1804; syn Jana, brat malarza Januarego. Uczył się w gimnazjum w Świsłoczcy (1818-1824). Tam był członkiem Towarzystwa Zorzan. Później pracował w Ministerium Skarbu w Warszawie. Brał udział w powstaniu listopadowym, służąc w akademickiej gwardii honorowej, a później jako podchorąży pułku strzelców pieszych. Ranny pod Ostrołęką, został odznaczony za męstwo w boju. Zmarł z odniesionych ran w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie 8 września 1831.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dalej, bracia, do bułata! Powst. 30 listopada 1830. Ogl. *Patriota* 1830, 2 grudnia; przedr. pt. Bóg! Wolność! Niepodległość! Śmierć! *Bard Oswobodzonej Polski* 1830 nr 1 i odb. Pieśń wielokrotnie przedrukowywana w czasopismach i ulotkach.

2. Śpiew wojenny ofiarowany naczelnemu wodzowi (J. Skrzyneckiemu). W-wa 1831.

3. Ulubione pieśni. W-wa 1831. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione i pomnożone W-wa 1831; wyd. 3 W-wa 1831.

Tu także pieśni Stanisława Starzyńskiego i Feliksa Frankowskiego.

Poezje ogł. w czasopismach: *Bard Nadwiślański* (1832 nr 63), *Bard Oswobodzonej Polski* (1830), *Pam. dla Płci Piękną* 1830 (tu: Do Wilhelma M**, Sonet; Nadzieja; Czarnobrewa; Przyjaźń; Skon wodza Klefów. Pieśń nowogrecka; Do O***; Dajna. Pieśń gminna litewska), *Polak Sumieny* (tu: Witaj, majowa jutrzenko. 1831 nr 128).

Pieśni Suchodolskiego (m. in.: Patrz, Kościuszko, na nas z nieba...; Różnicie nam od ucha tego mazura...; Moskalu wygnany, zgrzyzota nekany...; Krew nam polska w żyłach krąży...), ogłaszane w czasopismach i ulotkach, stały się bardzo popularne.

Chronologiczny spis pieśni powstańców ogł. S. Zetowski: *Rajnold Suchodolski. Nieznane szczegóły z życia poety. Ruch Lit.* 1932 nr 7.

OPRACOWANIA

Akta komisji śledczej dotyczące procesu Zorzan (1826-1827). *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*. T. 9. Kr. 1897. — Poeta i żołnierz w pułku 5... *Kur. Pol.* 1831 nr 532. — K. GĄSZYŃSKI: Sonety. X. Pamiętce Rajnolda Suchodolskiego. Powst. 1835. Wyd. w: *Poezje*. Paryż 1844. — W. CYBULSKI: Geschichte

der polnischen Dichtkunst in der ersten Haelfte des laufenden Jahrhunderts. T. 2. Powst. 1842-1845. Wyd. Poz. 1880; przekł. pol. F. Dobrowolskiego pt. Odczyty o poezji polskiej ... Cz. 2. Poz. 1870. — S. GOSZCZYŃSKI: Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842. Powst. ok. 1858. Wyd. S. Pigoń. Wil. 1924 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 1 z. 3. — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866 s. 386. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — L. ORPISZEWSKI: Kilka wspomnień. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867*. Paryż 1868 s. 297-298. — K. W. WÓJCICKI: Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1 i odb. — S. PATELSKI: Opowiadania kapitana ... powtórzył J. Louis. Kr. 1880. — F. FALKOWSKI: Upadek powstania polskiego r. 1831. Poz. 1881. — M. ROLLE: Poeci-żołnierze. (Notatka literacka). *Iris* 1899 z. 4. — M. SMOLARSKI: Poezja powstania listopadowego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1910; odb. Kr. 1911. —

J. ZNAMIROWSKA: Liryka powstania listopadowego. W-wa 1930. — M. SMOLARSKI: Poezja powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831*. Lw. 1931. — S. ZETOWSKI: *Rajnold Suchodolski. Nieznane szczegóły z życia poety. Ruch Lit.* 1932 nr 7. — N. JARUGA: Formacje wojskowe akademików warszawskich w roku 1830 i 1831. *Studia z dziejów Warszawy 1830-1831*. W-wa 1937. — A. MORACZEWSKI: Pułki „Dzieci Warszawskich”: 5 strzelców pieszych i 6 ułanów w powstaniu listopadowym. *Tamże*. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — S. ŁEMPICKI: *Rajnold Suchodolski, bard wstającej Warszawy. Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 15. — J. W. GOMULICKI: *Rajnold Suchodolski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956.*

SUFFCZYŃSKI KAJETAN (1807—1873)

Pseud. i krypt.: * * *; K. S. BODZANTOWICZ; K. B. S.; S. K.; TURLAJ WŁADYSŁAW, SZLACHCIC LITEWSKI.

Powieściopisarz.

Ur. w 1807 we wsi Łańcuchów, woj. lubelskie; syn Michała. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Kształcił się w 1820-1825 w konwiktie pijarskim na Żoliborzu. Następnie służył w wojsku jako adiutant generała Henryka Kamieńskiego. Brał udział w powstaniu listopadowym. Po upadku powstania osiadł w Łańcuchowie i ożenił się z Laurą Kamieńską, córką generała. Po rozejściu się z żoną ok. 1847 przeniósł się do Oszczowy,

majątku swego szwagra Jana Rulikowskiego, gdzie zaprzyjaźnił się z Edwardem Rastawieckim, bliskim sąsiadem. Około 1860 wyjechał do Galicji Wschodniej, gdzie w powiecie belskim wziął w dzierżawę wieś Tartaków od Ignacego Komorowskiego. Bywał często u niego w Łuczycach, w powiecie sokalskim. Tam poznał Wincentego Pola, z którym następnie utrzymywał bliskie stosunki. Około 1871 mieszkał jakiś czas w Krakowie. Zmarł 7 stycznia 1873 w Łuczycach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Moje sny. Pieśń. Lipsk 1851.

Jest to parafraza *Przedświutu* Z. Krasieńskiego.

2. Rodzina konfederatów. I. Obrazek. Pan starosta warecki. Ogl. bez wiedzy autora ze zmianami tekstu pt. Krwawe znamie. Powieść konfederacka. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1; opuszczoną przedmowę wraz z krytyczną oceną ogł. autor: Protestacja. *Nowiny* 1856 nr 28; wyd. osob. poprawne Lw. 1856; (cz. 2 pt.) Rodzina konfederatów. Pan marszałek łomżyński. Obrazek historyczny. *Dzien. Lit.* 1869 nr 1-22. Wyd. nast. pt. Rodzina konfederatów. I. Pan starosta warecki. II. Pan marszałek łomżyński. Obrazki historyczne. Lw. 1869; wyd. 2 Lw. 1883; przedr. z podtyt. (Józef i Kazimierz Pułascy). *Gaz. Pol.* (Chicago) 1890 nr 13-52; odb. Chicago 1890.

3. Dzisiaj. Przez autora pieśni „Moje sny”. Dat. 29 listopada 1864. Wyd. Poz. 1874.

4. Chwila zapomnienia. *Gaz. Tor.* 1867 nr 295 - 1868 nr 17; wyd. osob. Tor. 1868.

5. Boje polskie i przygody żołnierskie. Poz. 1871. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1883; wyd. 3 Poz. 1898; Lw.-Złoczów (1907) *Bibl. Powsz.* nr 625-629.

6. Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i Legionów. Dzieło pośmiertne. Z ilustr. J. Kossaka i epigrafami W. Pola nigdzie nie drukowanymi. T. 1-3. Poz. 1875. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-2. Kr. 1887 *Nova Bibl. Uniwersalna*; Kr. 1896; t. 1, 2. Lw.-Złoczów (1909, 1926) *Bibl. Powsz.* 761, 772; Poz. 1917; Olsztyn 1933.

7. Opowiadania historyczne i pisma pomniejszych. Lw. 1875; część składu z odmienną kartą tyt.: Pisma pomniejszych. Lw. 1875 *Bibl. Najcelniejszych Powieści i Romanów* t. 73.

Zawartość: Wieczór przy kominku. (*Bibl. Warsz.* 1852 t. 3); Fatum. (*Przeł. Pol.* 1869/70 t. 1-2); Muszkieter. (*Przeł. Pol.* 1868/69 t. 3-4); Sierota. Wspomnienie z przeszłości. (*Dzien. Lit.* 1869 nr 32-33; przedr. *Praca* 1901 nr 48-49); Opowiadanie pani strażnikowej; Pan Gajeski. Gawęda szlachecka; Kasper Cieciszowski, arcybiskup mohilowski i metropolita całej Rosji.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Ossol.* (1865), *Bibl. Warsz.* (1852), *Czas. Dod. Mies.* (1856), *Dzien. Lit.* (1869), *Gaz. Tor.* (1867-1868), *Nowiny* (1856), *Przeł. Pol.* (1868-1870), *Sobótka. Książka zbior.* ... S. Goszczyńskiego. Lw. 1875 (tu: Fragmenta z powieści Pan marszałek sanocki; Gość z nieba. Dat. 1858).

Listy

1. Do T. Działyńskiego z 1840. Rkps. *Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich* p. 5 t. 1.

2. Do J. Dobrzańskiego 2 listy z 1857. Rkps. *Ossol.* sygn. 6517/II.

OPRACOWANIA

H. KAMIENSKI: Pamiętniki i wizerunki. Powst. 1852-1853. Wr. 1951. — (Rodzina konfederatów. Polemika). *Dzien. Lit.* 1856 nr 27. — (K. SZAJNOCHA): O najnowszej literaturze polskiej. *Rozmaitości* 1856 nr 29. — W. NEHRING: Kurs literatury polskiej do użytku szkół. Poz. 1866. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Kronika miejscowa i zagraniczna. *Czas* 1869 nr 112. — (Rodzina konfederatów. Rec.). *Dzien. Lit.* 1869 nr 46. — (Boje polskie i przygody żołnierskie. Rec.): DEL. (W. ŁOZIŃSKI). *Czas* 1871 nr 297; S. TARNOWSKI. *Przeł. Pol.* 1871/72 t. 3; *Czas* 1872 nr 32. — K. K. (KANTECKI): Wincenty Pol i Kajan Suffczyński. (Notatka do biografii). *Strzecha* 1873 nr 15/16. — Wspomnienia pośmiertne w 1873: A. BELCİKOWSKI. *Tyg. Ilustr.* nr 278; Dr B. Ł. (ŁOZIŃSKI). *Tyg. Mód i Powieści* nr 11; W. ŁOZIŃSKI. *Przew. Nauk. i Lit.* t. 1; S. TARNOWSKI. *Przeł. Pol.* 1872/73 t. 3; (W. B.). *Gaz. Nar.* nr 18; (W. ZAWADZKI). *Kłosa* nr 413; *Bibl. Warsz.* t. 1; *Czas* nr 20; *Przeł. Lw.* t. 5. — (Opowiadania historyczne i pisma pomniejszych. Rec.): K. KANTECKI. *Ruch Lit.* 1875 nr 22-23; *Czas* 1875 nr 171; *Ojczyzna* 1875 nr 182. — (Zawsze oni. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Dzien. Poz.* 1875 nr 177; toż *Gaz. Nar.* 1875 nr 184; toż *Wiek* 1875 nr 26; *Gaz. Lw.* 1875 nr 106; *Czas* 1876 nr 18, 20, 22-24; A. S. *Przeł. Powsz.* 1896 t. 49. — K. KRASZEWSKI: Bodzantowicz i chorąży. Wspomnienie. *Świat* 1894 nr 22-24.

SUPIŃSKI JÓZEF (1804–1893)

Krypt.: J. K. S. AKAD.; J. S.

Ekonomista, filozof, publicysta, poeta.

Ur. 21 lutego 1804 w Romanowie pod Lwowem; syn Adama, sędziego, i Tekli z Mrozińskich, siostry generała i językoznawcy. Początkowo uczył się we Lwowie (1814–1815) w zakładzie prywatnym pod kierunkiem W. Zaleskiego, następnie w Warszawie w Liceum Lindego i konwiktie pijarskim na Żoliborzu, gdzie słuchał wykładów Kazimierza Brodzińskiego. Od 1824 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim i uczęszczał na wykłady ekonomiczne Fryderyka Skarbka. Po ukończeniu w 1827 uniwersytetu ze stopniem magistra został aplikantem w Komisji Spraw Wewnętrznych i Policji. Przed powstaniem listopadowym ożenił się. W powstaniu początkowo był sekretarzem dyktatora Józefa Chłopickiego, później walczył pod Wawrem, Grochowem, Ostrołęką i Warszawą. Po upadku powstania przekroczył granicę pruską i udał się do Francji. Przebywał jakiś czas w Awinionie, następnie przeniósł się do Lyonu. Tu pracował początkowo w Biurze Towarzystwa Ogniewego, później jako buchalter w jednej z fabryk, wreszcie został naczelnikiem wydziału rachunkowego w Kasie Departamentu. W 1836 wyjechał do Paryża, tu w 1840 objął stanowisko dyrektora fabryki wyrobów wełnianych. Równocześnie był jednym z kuratorów szkoły batignolskiej. W 1844 przeniósł się do Galicji i osiadł we Lwowie. Tu pracował jako pisarz w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim, następnie do 1864 jako buchalter w Kasie Oszczędności. W 1857 przedstawił dyrekcji Kasy Oszczędności projekt przekształcenia instytucji na Krajowy Bank Oszczędności. W 1870 ociemniał. 18 lutego 1877 obchodzono pięćdziesięciolecie jego działalności literackiej i naukowej, m. in. został doktorem praw honoris causa Uniwersytetu Lwowskiego. Od 1873 był członkiem Akademii Umiejętności. Zmarł 16 marca 1893 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Karpaty. Poemat. Powst. w latach szkolnych. Rkps zaginął.

K. Brodziński omawiał ten utwór na lekcji w konwiktie pijarskim.

2. Obrzęd pogrzebowy Stanisława Staszica. W-wa 1826. (Wiersz). Przedr. A. Kraushar: Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk (1800–1832). T. 6. Kr.-W-wa 1905 s. 430–435.

3. Arceż. Trajedia w czterech aktach. Fragm. ogł. *Kur. Warsz.* 1828 nr 134. Całość wyst. i wyd. W-wa 1828. Wyd. nast. zob. poz. 10, poz. 14 t. 5.

4. Morsztyn. Trajedia. Powst. przed 1831. Rkps zaginął.

5. Regulus. Trajedia. Powst. przed 1831. Rkps zaginął.

6. Dwa wiersze ... czytane na Zgromadzeniach Polaków w Paryżu z powodu obchodu rocznicy rewolucji listopadowej 1838 i 1839 roku — na żądanie i nakładem obecnych na tych zgromadzeniach drukiem ogłoszone. Poitiers 1839.

Wiersze: Do nadziei; Do ludu polskiego.

7. Głos wołającego nie na puszczy. Dat. Lwów, 30 marca 1848. Wyd. Lw. 1848.

8. Tatarzy. Trajedia w pięciu aktach. Powst. 1851. Wyd. zob. poz. 10. Wyd. nast. zob. poz. 14 t. 5.

„Sztuka ta złożoną była do konkursu ogłoszonego przez Kasyno Narodowe we Lwowie r. 1852, przy którym nagrodę otrzymała komedia «Wąs i peruka», a to, jak powiedziano, ze względu na zasługi dramatyczne Korzeniowskiego.”

9. Myśl ogólna fizjologii powszechnej. Dat.: Wykończyłem w kwietniu 1855. Wyd. Lw. 1860. Wyd. nast. pt. Myśl ogólna fizjologii wszechświata, zob. poz. 14 t. 1.

Dedykacja: Pamięci wuja mego i opiekuna mej młodości, twórcy „Zasad gramatyki języka polskiego”.

10. Dwie trajedie. Lw. 1861.

Zawartość: poz. 3, 8.

Cały dochód przeznaczony na elementarze dla dzieci wiejskich.

11. Szkoła polska gospodarstwa społecznego. Cz. 1 oddział 1. Lw. 1862; cz. 1 oddział 2. Lw. 1865; cz. 1 oddział 1-2, zob. poz. 14 t. 2-3; w skróceniu wyd. W-wa

1911 *Bibl. Dziel Społ.-Ekonomicznych* S. I t. 2.

Cz. 2 była zamierzona z podtyt. Mechanizm społeczny.

12. Kilka szczegółów treści społecznej. Lw. 1867; toż pt. Kilka szczegółów treści społecznej rozebranych w listach poufnych. *Bibl. Ossol.* 1868 t. 10-11. Wyd. nast. pt. Listy treści społecznej, zob. poz. 14 t. 4.

13. Siedm wieczorów. Opowiadania z życia społecznego. Wyd. zob. poz. 14 t. 4; odb. Lw. 1871. Wyd. nast.: pt. Siedm wieczorów. Pogadanki o rzeczach pożytecznych. Wyd. 2 powiększone. Wyd. K. T. Włoszek. W-wa 1879; toż wyd. 5 przejrzone i znacznie pomnożone. W-wa 1883; wyd. 6 Kr. 1883; pt. Siedm wieczorów niedzielnych z młodzieżą włościańską, zob. poz. 14 t. 4 (wyd. 3); wyd. 7 Lw. 1891 *Wyd. im. Staszica* t. 20-21.

2500 egz. odbitki rozdano bezpłatnie szkołom i czytelniom ludowym.

14. Pisma. Wyd. poprawione i pomnożone. T. 1-5. Wyd. J. Welichowski. Lw. 1872. Wyd. nast.: wyd. 3 przejrzone i znacznie pomnożone W-wa 1883.

Z a w a r t o ś ć: t. 1: poz. 9; t. 2-3: poz. 11; t. 4: poz. 12, 13 oraz: Stowarzyszenia i spółki. (*Bibl. Ossol.* 1869 t. 12); Projekt narodowego banku oszczędności. (*Bibl. Ossol.* 1864 t. 4); t. 5: poz. 3, 8 oraz: Turnieje i pojedynki w średnich wiekach. (*Album kw.* Lw. 1862); Do ... List treści moralno-społecznej; Kilka artykułów w pism czasowych. — W t. 5 wyd. 3 również poz. 15, 16.

15. „Help yourself”. *Wista. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873. Przedr. zob. poz. 14 t. 5 (wyd. 3).

16. O mierzeniu czasu. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl.* Lw. 1876. Przedr. zob. poz. 14 t. 5 (wyd. 3).

17. Wspomnienia i gawędy. Zapiski prywatne dla ukochanych wnuków moich na pamiątkę. Powst. lipiec-sierpień 1889. Fragm. ogł. Z. Gargas pt. Demokracja chrześcijańska. *Przeegl. Powsz.* 1902 t. 75 i odb.

Rkps Bibl. SGPiS W-wa sygn. A. 138.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album Muz. Nar. w Rapperswyl.* Lw. 1876, *Bibl. Ossol.* (1862-1869), *Dzien. Lit.* (tu m. in.: Teoria i praktyka. 1852 nr 29; Porucznik Osiński. Opowiadanie z wypadków wojennych w Hiszpanii. 1853 nr 4), *Dzien. Nar.* (red. 1848 nr 64), *Gaz. Nar.* (1866), *Głos* (tu m. in.: Pogląd

krytyczny na stanowisko Żydów. 1861 nr 70), *Kółko Rodz.* (1860), *Kur. Warsz.* (1828), *Pam. Gospodarski* (1849), *Republikanin* (Londyn; 1837), *Sprawy Emigracji* (1837), *Świt* (1856-1857), *Wista. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873.

Listy i materiały

1. Listy z 1829-1868 w sprawie dzieła L. Chodźki: Biographie du gen. Kościuszko. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 964; zniszcz. 1944.

2. Do matki z 1830. Fragm. ogł. T. Brandowski: Pożółkle liście — krwawy ślad serca. Listy J. Supińskiego o powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831.* Lw. 1931.

3. Do siostry 2 listy, dat. 7 czerwca 1831 w obozie pod Pragę i 1832 z Awinionu. Fragm. ogł. J. Welichowski: Życiorys J. Supińskiego. W wyd.: Pisma. T. 5. Lw. 1872; toż wyd. nast. W-wa 1883. Fragm. listu z 1831 przedr. T. Brandowski, jw. poz. 2.

4. Do W. Heltmana z lat między 1832-1840. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Bati-gnolskie sygn. 2386; zniszcz. 1944.

5. Do L. Królikowskiego z lat między 1834-1876. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1044.

6. Do Cypriana (?) Roberta z 16 stycznia 1838. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2675(5).

7. Do A. Hłuszniewicza z 1840. Rkps, jw. poz. 4, sygn. 2552.

8. Do T. Wasilewskiego z 1842. Rkps Ossol. sygn. 3230/II.

9. Do K. Ostrowskiego listy z 1863-1864. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 751 t. 19.

10. Do J. Łozińskiego 2 listy z 1876. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

11. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1876-1882. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

12. Do A. Gillera z 1878. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1900.

13. Do H. Schmitta 2 listy z 1879. Rkps Ossol. sygn. 5917/II t. 9.

14. Do S. Nowińskiego 7 listów z 1882-1883. Rkps Ossol. sygn. 5248/I t. 2.

15. Do J. Lelewela pisma zbiorowe i rozmaite z podpisami różnych osób, m. in. J. Supińskiego, z lat między 1820-1861. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1265.

16. Protokół posiedzeń z lat 1832-1834 Rady Polaków w Awinionie zebranych. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1189.

17. Różne papiery dot. Rady Polaków w Awinione z 1832-1833. Rkpsy, jw. poz. 1, sygn. 1194, 1195, 1202, 1207, 1209, 1218, 1245.

Bibliografie podają: B. Limanowski w wyd.: Szkoła polska gospodarstwa społecznego. W-wa 1911. — A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

1. Biografia

F. KRUPIŃSKI: Józef Supiński. *Kalendarz pol. ilustr.* 1867. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — (A. WIŚLIŃSKI): Smutne dzieje. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 35. — J. WELICHOWSKI: Zyciorys J. Supińskiego. W wyd.: Pisma T. 5. Lw. 1872; toż Wyd. W-wa 1883. — Józef Supiński. *Warsz. Rocz. Lit. za r. 1871.* W-wa 1872. — Obchód pięćdziesięcioletniej rocznicy zawodu literackiego: SEP (W. MALESZEWSKI). *Biesiada Lit.* 1877 nr 101; *Bibl. Warsz.* 1878 t. 1. — J. GADOMSKI: Józef Supiński. *Kłosa* 1883 nr 936-937. — S. K. (KRZEMIŃSKI): Wiadomość o życiu i pismach autora. W wyd.: Pisma. T. 1. Wyd. 3. W-wa 1883. — S. LELIWA: Józef Supiński. W: Galeria współczesnych znakomitości. W-wa 1883. — J. WELICHOWSKI: Opis obchodu jubileuszowego 50-letniej rocznicy J. Supińskiego na polu piśmienniczym. W wyd.: Pisma. T. 5. Wyd. 3. W-wa 1883. — K. M.: Józef Supiński. *Ognisko Dom.* 1884 nr 6. — H. BIEGLEISEN: Józef Supiński. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1893: F. K. *Tyg. Ilustr.* nr 170; S. GŁABIŃSKI. *Przegl. Prawa i Administracji* z. 6; J. L. *Świat* (Kr.) s. 301; J. St. *Kraj* nr 12, 15; P. *Przew. Nauk. i Lit.* t. 21; W. PILAT. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 1; *Ateneum* t. 2; *Tyg. Mód i Powieści* nr 12. —

L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — S. KEMPNER: Józef Supiński. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — S. A. KEMPNER: Józef Supiński. *Ekonomista* 1903 z. 2. — S. DIEWULSKI: Setna rocznica urodzin J. Supińskiego. *Ekonomista* 1904 z. 1. — S. GRABSKI: Józef Supiński. *Ognisko* 1904 nr 11, 14. — S. A. KEMPNER: Józef Supiński. Notatka z powodu setnej rocznicy urodzin. W-wa 1904. — C. ŁAGIEWSKI: Józef Supiński. (W setną rocznicę urodzin). *Kur. Codz.* 1904 nr 54. — L. DEBICKI: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. S. II.

T. 1. Kr. 1906. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 2. W-wa 1911. — B. LIMANOWSKI: Józef Supiński. W wyd.: Szkoła polska gospodarstwa społecznego. W-wa 1911 *Bibl. Dziel. Społ.-Ekonomicznych* S. I t. 2. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1. W-wa 1929. — T. BRANDOWSKI: Pożółkle liście — krwawy ślad serca. Listy J. Supińskiego z powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831.* Lw. 1931. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. W-wa 1933. — A. LEWAK, H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 2 cz. 1. W-wa 1938.

2. Twórczość

(Myśl ogólna fizjologii powszechnej. Rec.): T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI). *Dzien. Lit.* 1860 nr 70-71; K. WIDMAN. *Kółko Rodz.* 1860 nr 20; *Czas* 1860 nr 139; *Czytelnia Młodzieży* 1860 nr 12-13; *Dzien. Poz.* 1860 nr 228; *Gaz. Warsz.* 1860 nr 74; *Postęp* (Wiedeń) 1859/60 z. 11. — (Szkoła polska gospodarstwa społecznego. Rec.): K. WIDMAN. *Bibl. Ossol.* 1862 t. 1; G. E. (EHRENBERG). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2; F. KRUPIŃSKI. *Gaz. Warsz.* 1865 nr 171-174; J. WELICHOWSKI. *Tyg. Nauk.* 1865 nr 36; *Gaz. Pol.* 1865 nr 274-275, 278, 295-296. — M. MARASSÉ: Przegląd polskiej literatury ekonomicznej z uwzględnieniem stosunków ekonomicznych Królestwa Polskiego. Kr. 1864. — K. SZULC: Główniejsze kwestie ekonomiczno-polityczne, w których się ze sobą zgadzają, a w których się różnią H. C. Carey i J. Supiński, i publikacje K. Forstera. *Dzien. Poz.* 1866 nr 185-186. — J. DESKUR: Kilka uwag o Supińskim. *Ekonomista* 1867 z. 6. [Polemika: *Przegl. Tyg.* 1867 nr 39]. — F. FALEŃSKI: (Arceż; Tatarzy. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 386. — W. ZAWADZKI: Józef Supiński. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 386-387; przedr. w książce: Z teki literackiej. Poz. 1870. — A. MORZYCKI: Uwagi nad systemem fizjologii powszechnej, przez J. Supińskiego ułożonym. Poz. 1868. — E. WEJCHERT: O znaczeniu Bastiata, Careya i Supińskiego w ekonomice. *Ekonomista* 1868 t. 1-2 i odb. — R. SZYMAŃSKI: O wartości w „Szkołę polskiej gospodarstwa społecznego”. *Bibl. Ossol.* 1869 t. 12. — J. WELICHOWSKI: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Pisma. T. 1. Lw. 1872; toż wyd. 3 W-wa 1883. — (Pisma.

Rec.): L. P. (POWIDAJ). *Przeł. Pol.* 1871/72 t. 3; J. N. SADOWSKI. *Na dziś. Pismo zbior. ...* T. 3. Kr. 1872; *Gaz. Nar.* 1872 nr 104-105; F. K. (KRUPIŃSKI): *Nasza historiozofia. Ateneum* 1876 t. 3. — K.: Józef Supiński. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 33-34. — (Pisma. Wyd. 3. Rec.): SĘP (W. MALESZEWSKI): *Z Warszawy. Biesiada Lit.* 1882 nr 326; *Biesiada Lit.* 1882 nr 364; J. B. *Niwa* 1883 nr 194; S. KRUSIŃSKI. *Dod. Mies. Przeł. Tyg.* 1883 t. 1; przedr. w: *Szkice ekonomiczne i filozoficzne. W-wa* 1892; P. A. K. *Tyg. Ilustr.* 1883 nr 4; K. P. (PUCHEWICZ). *Ateneum* 1883 t. 4; *Biesiada Lit.* 1883 nr 383. — J. WELICHOWSKI: *Od wydawcy poprzedniego wydania. W wyd.: Siedm wieczorów. Wyd. 5. W-wa* 1883. — J. T. (TOKARZEWICZ) HODI: *Zarys filozofii rodzimej. Bibl. Warsz.* 1884 t. 1. — L. GUMPLOWICZ: *Pierwszy socjolog polski. Prawda* 1885 nr 12-15. — S. GŁĄBIŃSKI: Józef Supiński. (Wspomnienie pośmiertne). *Przeł. Prawa i Administracji* 1893 z. 6; toż pt. Supiński jako ekonomista. *Kraj* 1893 nr 27-28. — *Myśl ogólna fizjologii wszechświata J. Supińskiego. Dzień. Pol.* 1894 nr 13. — W. CELICHOWSKI: J. Supiński a rozwój teorii ekonomicznych. *Przeł. Prawa i Administracji* 1898 z. 3-4, 6-7 i odb. — S. GRABSKI: *Współczesna nasza litera-*

tura ekonomiczna i stanowisko jej w historii rozwoju polskiej myśli ekonomicznej. *Ekonomista* 1901 z. 3. — A. WERESZYŃSKI: (O demokracji chrześcijańskiej. Rec.). *Przeł. Prawa i Administracji* 1902. — H. RADZISZEWSKI: *Zasadnicze cechy umysłu i filozofii Supińskiego. W pięćdziesiąt rocznicę napisania „Myśli ogólnej fizjologii wszechświata”.* *Tyg. Ilustr.* 1903 nr 26-27. — M. STRASZEWSKI: Józef Supiński. Wykład wygł. ... w dniu 24 marca 1911. *Polska filozofia narodowa.* Kr. 1921. — W. MUTTERMILCH: *Supiński — Bergson. Gaz. Warsz.* 1913 nr 332-333. —

S. DZIEWULSKI: *Polska szkoła ekonomiczna. Ekonomista* 1927 z. 2-3. — F. ZWEIF: *Liberalizm polskiej szkoły ekonomicznej. Przeł. Współcz.* 1937 nr 12. — E. KOSTOŁOWSKI: *Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej.* Lw. 1938. — M. ORŁOWSKI: *Poglądy ekonomiczne J. Supińskiego.* W-wa 1938. — J. BACULEWSKI: *Edukacja sentymentalna... pozytywizmu. Wieś* 1949 nr 10. — K. WYKA: *Teka Stańczyka na tle historii Galicji w latach 1849-1869.* Wr. 1951 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 4. — B. SKARGA: *Józef Supiński. W: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864).* W-wa 1964.

SUZIN ADAM (1800—1879)

Krypt.: ADAM S.

Filareta.

Ur. w 1800 we wsi Zaliszany, pow. brzeski; syn Dominika, kapitana artylerii za panowania Stanisława Augusta, i Eulalii z Rosenbaumów. Początkowo nauki pobierał na wsi, szkołę średnią ukończył w Świsłoczy, w 1819 wstąpił na Uniwersytet Wileński, na wydział fizyczno-matematyczny. Należał do Towarzystwa Filaretów. Po procesie Filaretów został w 1824 zesłany do Orska, następnie do Orenburga. Zwolniony z zesłania w 1838, początkowo przebywał w Kijowie, w 1841 osiadł w Wilnie, gdzie otrzymał posadę w administracji dóbr poradziwiłowskich. Żonaty był z najmłodszą siostrą Antoniego Edwarda Odyńca — Karoliną. Ostatnie pięć lat życia spędził przy córce w Warszawie. Zmarł 11 grudnia 1879 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Referat o książce Piotra Bogorskiego pt. „Polak do współrodaków z okazji przywróconego Królestwa Polskiego”. *Powst. 1820.* Ogł. S. Pigoń: *Głosy sprzed wieku.* Wil. 1924.
2. Hipoteza Newtona o świetle i ciężkości. *Dzień. Wil.* 1823 t. 2 s. 73-85, 204-212.
3. Wycieczka w stepy kirgiskie odbyta

w 1834 roku. *Kronika Rodz.* 1870/71 nr 17-20, 22-24.

Ponadto drobny zapis w albumie ogł. I. Chrzanowski: *Autograf „Majtki” Mickiewicza i poezja filaretów.* Lw. 1901; przedr. pt. *Album pani Ludwicy Kostrowickiej.* W: *Okruchy literackie.* W-wa 1903 (tu: Szczęśliwym się sądzę, iż mi wolno zapisać tu moje imię...).

Przekłady

A. L. G. Staël-Holstein: O Niemczech. Rkps znajdował się w bibl. Chodkiewiczów w Młynowie.

Wg A. E. Odyńca współtłumaczem był K. Chodkiewicz.

Listy

1. Do I. Koczalskiego z 1820. Fragm. ogł. S. Pigoń: Głosy sprzed wieku. Wil. 1924.

2. Do A. Walickiego 2 listy z 1877 i 1878. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976.

OPRACOWANIA

Proces Filaretów w Wilnie. Dokumenta urzędowe z teki rektora Twardowskiego. Wyd. Dr Szeliga (J. Bieliński). *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*. T. 6. Kr. 1890 s. 318. — T. ZAN: Do A. Mickiewicza 2 listy, dat. Uskałyk, lipiec 1827; Orenburg, 12 grudnia 1828. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 3. Paryż 1876 s. 83, 106, i wyd. nast. — A. E. ODYŃCIEC: Listy z podróży. T. 2. W-wa 1875 i wyd. nast. — A. E. ODYŃCIEC: Adam Suzin. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 215. — Nekrologia (za rok 1879 i pierwszą połowę 1880 roku). *Gwiazda. Kalendarz petersb.* Petersburg. 1881. — O. ŚLIZIEN: Pamiętniki. Powst. 1882. Rkps Muz. Mickiewicza

W-wa. Fragm. ogł. L. Finkel. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888); przedr. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — Z. LIBROWICZ: Polacy w Syberii. Kr. 1884 s. 92-93. — E. OSTASZEWSKI: Silva rerum. Powst. w połowie XIX w. Wyd. E. Heleniusz (Iwanowski): Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. T. 2. Lw. 1894. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — I. CHRZANOWSKI: Autograf „Majtka” Mickiewicza i poezja filaretów. Lw. 1901; przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903. — J. KALLENBACH: Uwagi wydawcy. W: A. Mickiewicz. Dzieła. T. 4: Dziady. Lw. 1905 s. 401. — H. MOŚCICKI: Tło historyczne trzeciej części „Dziadów”. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 2; wyd. osob. zmienione pt. Wilno i Warszawa w „Dziadach” Mickiewicza. W-wa 1908. [Rec.: L. JANOWSKI. *Przegl. Pol.* 1908/09 t. 4; przedr. w książce: W promieniach Wilna i Krzemieńca. Wil. 1923]. — S. PIGOŃ: Bohaterski więzień. W: Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego. Wil. 1924. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — L. JANOWSKI: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

Zob. również: FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI.

SZABRAŃSKI ANTONI JÓZEF (1802—1882)

Pseud. i krypt.: A. J. S.; A. J. S.; A. J. S....; A. S.; A. Sz.; M.; MRU. K.; MRUK; RF; Rj; Rr; S.

Poeta, redaktor, publicysta.

Ur. 20 lipca 1802 w Łowiczu, w środowisku mieszczańskim. Do szkół uczęszczał w Kaliszu. W 1822-1825 ukończył wydział prawny w Uniwersytecie Warszawskim. Na dalsze studia udał się do Wrocławia. Tam interesował się głównie literaturą, specjalnie niemiecką. Brał udział w powstaniu listopadowym. W 1832 osiadł w Warszawie. Pracował w sądownictwie i doszedł do stanowiska sędziego apelacyjnego. Równocześnie prowadził wcześniej rozpoczętą działalność literacką. Zaprzyjaźniony był z Kazimierzem Brodzińskim. W 1835-1837 redagował *Dziennik Powszechny*, a w 1840-1841 wspólnie z Antonim Dobkiem *Gazetę Poranną*. W 1836-1838 wydawał pierwsze w Polsce czasopismo wyłącznie literackie pt. *Panorama Literatury Krajowej i Zagranicznej*, które przeważnie sam wypełniał. Był jednym z założycieli *Biblioteki Warszawskiej* i jej pierwszym redaktorem w 1841-1843, potem jej współredaktorem i współpracownikiem do 1874. Zmarł 11 maja 1882 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. T. 1-2. Wr. 1826. (Wyd. bezimiennie).

Zawartość: t. 1: Ballady, drobne utwory liryczne; t. 2: Wąsy. Poema heroikomiczne w sześciu pieśniach.

Zapowiedziane przez autora t. 3-4 nie ukazały się; miały zawierać w t. 3 drobne utwory, w t. 4: Samuel Zborowski. Tragedia w 5 aktach.

2. Do Boga. (W-wa 1831).
3. Wyjątek z powieści pod tytułem: Dziecko zbrojcy. *Wianek. Noworocznik na r. 1836*. W-wa 1836 s. 133-141.
- Przekł. czeski: J. Liman: Ecyn Gieraj. *Końty* 1842.
4. Rys historii literatury niemieckiej do połowy ośmnastego wieku. W-wa 1876.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Alleluja* (1840-1843), *Bibl. Warsz.* (współzałożyciel; red. 1841-1843; współred. do 1874; tu m. in.: Zbiory pieśni ludu z r. 1840. 1841 t. 1; Noworoczniki na rok 1841. 1841 t. 1; Noworoczniki na rok 1842. 1842 t. 1), *Dzien. Powsz.* (red. 1835-1837), *Gaz. Codz.* (tu: Sprostowanie. 1841 nr 336; dot. sprawy krypt. A. J. S.), *Gaz. Por.* (współred. 1840-1841), *Jutrzenka* (1834; tu drobne wiersze, m. in.: Pocięcha, s. 197; przedr. *Wieniec* 1858 t. 3), *Kur. Codz.* (tu: Pieśń i róża. 1876 nr 132), *Magazyn dla Dzieci* (1836), *Niezapominajki* (tu m. in.: Do***. Sonet. 1838 s. 192; Rumianie. 1843 s. 172), *Panorama Literatury Kraj. i Zagr.* (red. 1836-1838: tu stała rubryka: Kronika literacka; stałe rec. teatr.), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu pod pseud. Mru. K.: Pan Pietruszka; Pierwiosnek. 1840 nr 5), *Wianek* (1836).

Przekłady

1. G. A. Bürger: Zimowa piosnka. *Jutrzenka* 1834 s. 183-184; Pieszczoszek. Piosnka. *Magazyn dla Dzieci* 1836 nr 79; Piosnka. *Niezapominajki* 1838.
2. J. W. Goethe: Śpiewak; Znalezienie; Kwiatek. Pieśń więźnia. *Jutrzenka* 1834; Triolet. *Niezapominajki* 1838 s. 120; Faust. (Fragm.). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2.
3. Homer: Diomed i Nestor. Ustęp z Iliady Homera księgi VIII. *Niezapominajki* 1838.
4. G. Sand: O dramacie fantastycznym. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1.
5. Pieśń o Nibelungach. Starożytna epo-

peja niemiecka w dwóch częściach. W-wa 1881 *Bibl. Najcenniejszych Utworów Literatury Europejskiej*.

Listy i materiały

1. Do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1835-1865. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 718. (Tu również autobiografia).
2. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1840 i 1843. Autografy w *Bibl. Jagiel.* sygn. 6458.
3. Do I. Zbiegniewskiej z 1881. Rkps *Ossol.* sygn. 4805/I.
4. Autobiografia, zob. poz. 1.
5. Zbiór listów różnych osób do A. Szabrańskiego. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 714-715.

OPRACOWANIA

K. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Nekrologi w 1882: -ig -. *Nowiny* nr 132; L. JENIKE. *Tyg. Ilustr.* t. 13 nr 334; A. KRAUSHAR. *Kłosozy* t. 1 nr 882; A. NIEMIROWSKI. *Tyg. Powsz.* nr 21; A. R. (REMBOWSKI). *Niwa* z. 178; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Kronika Rodz.* nr 11 s. 352; *Kur. Por.* 1882 nr 131. — K. LEWALD: A. Szabrański i jego przekład „Pieśni o Nibelungach”. *Prawda* 1882 nr 21. — L. GERMAN: „Faust” Goethego i polskie przekłady tej tragedii. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1. — P. CHMIEŁOWSKI: Aleksander Tyszyński. Zarys biograficzno-literacki. W: A. Tyszyński: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski. 1816-1831. T. 2. W-wa 1911. — S. MIKARSKI: O genezie „Biblioteki Warszawskiej” i jej charakterze w l. 1841-1863. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926). — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1 (1832-1840). Wr. 1953; cz. 2 (1841-1848). Wr. 1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — A. KŁOSKOWSKA: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej” w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przeł. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — M. ŻMI-GRODZKA: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957.

SZAJNOCHA KAROL (1818—1868)

Krypt.: K. S.; K. Sz.

Dramaturg, historyk, redaktor.

Ur. 20 listopada 1818 w Komarnie pod Samborem. Jego ojciec Wacław Scheinoha Wtelenský, Czech, przybył do Galicji w charakterze lekarza wojskowego, tu wkrótce

zrezygnował z praktyki, został urzędnikiem państwowym tzw. mandatariuszem i ożenił się z Marią Łozińską, stryjenką późniejszego pisarza Walerego i Władysława. Karol uczył się początkowo w domu w Wołoszczy i w Koniuszkach Siemianowskich, dokąd kolejno przenosili się jego rodzice, potem w 1829-1833 w gimnazjum w Samborze, wreszcie w 1833-1835 we Lwowie. W 1835 został aresztowany pod zarzutem działalności rewolucyjnej. Przez półtora roku przebywał w więzieniu, początkowo w bardzo ciężkich warunkach (ciemnica, kajdany). Uwolniony w 1837, mając zamknięty wstęp do wyższych uczelni, mieszkał czas jakiś z matką w Żydaczowie. W 1838 osiadł we Lwowie i utrzymywał się z lekcji prywatnych, równocześnie prowadząc pracę samokształceniową. Należał do związku Młodej Sarmacji. W 1843-1847 był współpracownikiem *Rozmaitości*, pisma dodatkowego do *Gazety Lwowskiej*, następnie w 1847-1848 *Biblioteki Naukowego Zakładu im. Ossolińskich*. W 1848 redagował *Tygodnik Polski* oraz był członkiem Rady Narodowej. W 1850 poznał Salomeę Bécu i Teofila Januszewskiego. W roku następnym otrzymał od nich rękopisy i listy Juliusza Słowackiego, o którym zamierzał napisać powieść biograficzną. W 1852 założył i redagował *Dziennik Literacki*. W 1853 został zastępcą kustosa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. W 1855 ożenił się z Joanną Bilińską. W 1856-1857 redagował *Rozmaitości*. W 1857 dla leczenia bardzo osłabionego wzroku przebywał na kuracji za granicą. W Brukseli kontaktował się z Joachimem Lelewelem. W 1858 ustąpił z Ossolineum na skutek utraty wzroku. Pracy twórczej nie przerwał do 1865, korzystając z pomocy żony i płatnych lektorów. Zmarł we Lwowie 10 stycznia 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miłostki wiejskie. Szkic powieściowy, napisany w Żydaczowie 1838. Rkps Ossol. sygn. 5869/I.

2. Stasio. Tragedia w czterech aktach. Wyst. Lw. 1843; wyd. w zbiorze: *Gołąb pożaru*. Lw. 1843; też wyd. wznowione Lw. 1862.

3. Kochanka Kazimierza Wielkiego. Tragedia historyczna w 5 aktach. Powst. ok. 1843. Fragm. rkps Ossol. sygn. 5870/III.

Utwór nie ukończony.
Drugi tytuł: *Jej pamiątka*.

4. Wincenty z Szamotuł. Tragedia historyczna w pięciu aktach. Powst. ok. 1843. Fragm. rkps Ossol. sygn. 5870/III.

5. Poświęcenie. Obraz dramatyczny w pięciu aktach. Powst. 1843-1846. Rkps znajdował się w Bibl. Pawlikowskich, Lw. sygn. 119.

6. Panicz i dziewczyna. Obraz dramatyczny w 5 aktach. Powst. ok. 1845. Ogl. fragm. pt. *Z dramatu Panicz i dziewczyna*. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 2 z. 1.

Uzupełnił ten fragment K. Ujejski: *Epilog do dramatu „Panicz i dziewczyna” napisanego przez K. Szajnochę*. *Dzien. Mów Paryskich* 1847 nr 2.

7. Jerzy Lubomirski. Dramat historyczny. Fragm. pt. *Prolog z dramatu historyczne-*

go „Jerzy Lubomirski”. *Dzien. Mów Paryskich* 1846 nr 4; fragm. pt. *Z dramatu historycznego Jerzy Lubomirski. Akt I*. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 z. 3; całość wyd. Lw. 1850.

Rkps Ossol. sygn. 1810/I.

8. Wojewodzianka sędmirska. (Maryna Mniszchówna). Dramat. Fragm. aktu III pt. *Ślubne gody Maryny carowej*. Scena z dramatu *Wojewodzianka sędmirska*. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 2 z. 5; fragm. pt. *Wojewodzianka sędmirska. Akt I dramatu historycznego w 5 aktach*. *Dzien. Mów Paryskich* 1848 nr 4-7.

Rkps Ossol. sygn. 5871/I.

9. Jan III w tunie Św. Szczepana. Lw. 1848. (Poemat). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 192; zniszcz. 1944.

10. Bolesław Chrobry. Opowiadanie historyczne według źródeł współczesnych. Lw. 1849. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne Lw. 1859 (razem z poz. 11).

Przeóbki: Skróciła H. O. (H. Radlińska). W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* (nr 375); pt. *Bolesław Chrobry*. Streszczenie z dzieła ... W-wa 1915 *Biblioteczka Nar.* nr 80.

11. Pierwsze odrodzenie się Polski 1279-1333. Szkic historyczny. Lw. 1849. Wyd. 2 poprawne pt. *Bolesław Chrobry i odrodzenie się Polski za Władysława Łokietka*. Dwa opowiadania historyczne. Lw. 1859 (razem z poz. 10).

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 536.

Pierwotny tyt.: Synowie Kazimierza, czyli pierwsze odrodzenie się Polski.

Przeróbki: Streściła H. O. (H. Radlińska) pt. Władysław Łokietek. W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* (nr 376); pt. Władysław Łokietek. Streszczenie. W-wa (1915) *Biblioteczka Nar.* nr 81.

12. Jadwiga i Jagiełło. 1374-1413. Opowiadanie historyczne. Fragn. pt. Król Lois. Ustęp z dzieła „Władysław Jagiełło i Jadwiga”. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 3; fragn. pt. Gedyminowicze. Ustęp z dzieła „Jadwiga i Jagiełło”. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 4; fragn. pt. Ustęp z obrazu życia społecznego za dni Jadwigi i Jagielly. *Dzien. Lit.* 1854 nr 3-4; fragn. pt. Bitwa grunwaldzka. *Dzien. Lit.* 1854 nr 64-67; całość t. 1-3 wyd. Lw. 1855-1856. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne (dopełnione) t. 1-4. Lw. 1861; fragn. pt. Dwie wojny, 1399-1410, wyjątek z dzieła ... Oprac. F. Próchnicki. Lw. 1891 *Bibl. dla Młodzieży* 1; cz. 1-7. W-wa 1902 *Bibl. Dziel Wyborowych* nr 217-219, 222-225; cz. 1-3 oprac. E. Łuniński. W-wa 1905 *Książki dla Wszystkich* nr 217-219.

Przeróbka: Wielkopolska a Małopolska w wieku XIV. Z „Jadwigi i Jagielly” t. 1 streściła H. O. (H. Radlińska). W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* (nr 381).

Przekł. franc.: W. Gasztowtt; (Fragn. pt.) La bataille de Grünwald (le 15 juillet 1410). Paryż 1910.

Przekł. ros.: W. Kieniewicz: Jadwiga i Jagiełło. T. 1. Petersburg. 1880. — W. Czujko: Jadwiga i Jagiełło. T. 2. Petersburg. 1882.

13. Szkice historyczne. Lw. 1854; (t. 2 pt.) Nowe szkice historyczne. Lw. 1857; wyd. 2 poprawne t. 1-2. Lw. 1857-1858; t. 3. Lw. 1861; t. 4. Lw. 1869; całość t. 1-4. W-wa 1881. Wyd. nast.: fragn. w streszczeniu pt. O królach i bohaterach polskich. Opowiadania. Kr. 1892; wybór pt. Szkice historyczne. I-XII. Lw.-Złoczów (1900-1924) *Bibl. Powsz.* nr 296, 303, 310, 333, 379, 444, 528/530, 868, 918, 925, 952, 990; wyd. 3 t. 1-4. Lw. 1901 *Bibl. „Słowa Pol.”*; wybór oprac. W. Kucharski. W-wa 1930 *Wielka Bibl.* nr 137; toż wyd. W-wa 1930 *Biblioteczka Univ. Lud.* 321.

Rkps t. 1 *Bibl. Nar.* Zbiory Raperswilskie sygn. 777; zniszcz. 1944.

Zawartość: t. 1: Św. Kinga. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1853 nr 28, 30, 32, 34, 37); Wiek Kazimierza Wielkiego. (Pierwotny tyt.: Obraz Europy za czasów Kazimierza Wielkiego. Powst. 1845. *Ogl. Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1848 t. 1 z. 4); Do historii Krakowa. (*Dzien. Lit.* 1853 nr 12-13); Brody krzyżackie; Barbara Radziwiłłówna; Stanisław i Anna Oświęcimowie; Próbką podań historycznych; Wacław Potocki, autor Wojny chocimskiej; Wnuka króla Jana III;

t. 2: Walgierz Wdały, hrabia na Tyńcu. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1855 nr 5-6); Przed sześciuset laty. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1854 nr 41, 44-46); Wojna o cześć kobiety; Matka Jagiellonów. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1854 nr 1-4, 6); Jadwiga Jagiellonka, księżna Bawarska. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1856 nr 28-29, 36-39); Zwycięstwo r. 1675 pod Lwowem. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1855 nr 44-45); O. O. trynitarze. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1854 nr 13-18); Kopia husarska; O myszach króla Popiela. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1857 nr 1-5); O „łaźni” Bolesława Chrobrego; Nastanie szlachty i herbów w Polsce. (*Bibl. Warsz.* 1857 t. 2);

t. 3: Słowianie w Andaluzji. (*Pismo zbior. J. Ohryzki.* T. 1. Petersburg. 1859); Zdobyce pluga polskiego; Powieść o niewoli na Wschodzie; Miecznik koronny Jablonowski; Urazy królów polskich; Krzysztof Opaliński; Śmierć Czarnieckiego; Jan Sobieski banitą i pielgrzymem;

t. 4: Domna Rozanda; Hieronim i Elżbieta Radziejowscy. (*Bibl. Ossol.* 1862 t. 2); Jak Ruś polszczała; Rozbiór krytyczny dzieła: Bohdan Chmielnicki. Utwór Mikołaja Kostomarowa. T. 1-2. Petersburg. 1859; Świętowit. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 2); Starożytna sfinxa z napisem słowiańskim. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 11); Obyczaje pierwotnych Słowian. (*Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 z. 5); Siostra Kazimierza Wielkiego we Włoszech. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 5); Diabeł wenecki. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 41); Szlachcic chodackzowy. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 48); Staropolskie wyobrażenia o kobietach. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 51).

W wyd. Lw.-Złoczów *Bibl. Powsz.*: I. Barbara Radziwiłłówna; II. Matka Jagiellonów; Brody krzyżackie; III. Jan Sobieski banitą i pielgrzymem; Wnuka króla Jana III; IV. Wojna o cześć kobiety; Zwycięstwo r. 1675 pod Lwowem; V. Stanisław i Anna Oświęcimowie; Próbką podań historycznych; VI. Słowianie w Andaluzji; Zdobyce pluga polskiego; VII. Mściel (poz. 15); VIII. Powieść o niewoli na Wschodzie; IX. Wiek Kazimierza Wielkiego; X. Obyczaje pierwotnych Słowian; Staropolskie wyobrażenia o kobietach; Siostra Kazimierza Wielkiego we Włoszech; XI. Diabeł wenecki; Szlachcic chodackzowy; Jak Ruś polszczała; Śmierć Czarnieckiego; XII. Domna Rozanda.

Ponadto poszczególne szkice wyd. osob.:

Krzysztof Opaliński. Oprac. F. Próchnicki. Lw. 1895 *Bibl. dla Młodzieży* 13; Wojna o cześć kobiety. W-wa 1902 *Książki dla Wszystkich* (nr 28);

Powieść o niewoli na Wschodzie. Kr. 1904; Barbara Radziwiłłówna. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 124; toż W-wa (1922); inne wyd. W-wa 1911;

Wnuka króla Jana III. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 123; toż wyd. 2 W-wa 1925;

Zdobyce pluga polskiego. Brody krzyżackie. W-wa (1909) *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 125; toż wyd. nowe W-wa (1923);

Zwycięstwo r. 1675 pod Lwowem. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 126; toż wyd. 2 W-wa (1925);

Jan Sobieski banitą i pielgrzymem. Wnuka króla Jana III. Oprac. S. Belza. W-wa 1910;

Matka Jagiellonów. Brody krzyżackie. W-wa 1911;

Słowianie w Andaluzji. Zdobycze pługa polskiego. W-wa 1912;

Matka Jagiellonów. W-wa 1918 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 199; O „łazni” Bolesława Chrobrego. Kopia husarska. W-wa 1918 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 204.

Dedykacje: t. 2: Józefowi Korzeniowskiemu. — Wyd. 2 t. 1: Joachimowi Lelewelowi poświęca uczeń.

Przekł. czeski: H. Teigová: Válka o čest ženy. Praga 1947.

Przekł. niem.: Smoler: Die Slaven in Andalusien. *Zeitschrift für Slavische Literatur* (Budiszyn) 1862 z. 1-2.

Przekł. ros.: ?. *Wiestnik* 1862. — Szostakowicz: (Słowianie w Andaluzji). Petersburg. 1874. — Domna Rozanda. *Russkaja mysl* 1881 nr 6.

Uwaga: W czasie okupacji w Warszawie ok. 1943 Zygmunt Wojciechowski wydał historię Państwa Polskiego 963-1942 jako druk tajny pt. Karol Szajnocha: Szkice historyczne. Wyd. nowe. T. 1. W-wa 1938.

14. Lechicki początek Polski. Szkic historyczny. Lw. 1858.

15. Opowiadania o królu Janie III. Opowiadanie I. Mściciel. Żyтомierz 1860. Wyd. nast.: pt. Mściciel. Z opowiadań o królu Janie III. Oprac. F. Próchnicki. Lw. 1892 *Bibl. dla Młodzieży*; Lw.-Złoczów b. r. *Bibl. Powsz.* nr 528-530 jako: Szkice historyczne VII (zob. poz. 13); pt. Opowiadania o królu Janie III. Cz. 1-2. (W streszczeniu). W-wa 1915-1916 *Biblioteczka Nar.* nr 82-83; wyd. skrócone pt. Mściciel. Z opowiadań o królu Janie III. Oprac. K. Tyszkowski. Lw. 1933 *Bibl. Macierzy Pol.*

Przekł. franc.: M. de Saint-Aulaire: La Pologne au XVII siècle. Le château de Zolkiew. Tiré des récits historiques. Paryż 1870 *Bibliothèque contemporaine*.

16. Polska w roku 1646 a Polska w roku 1648. Opowiadanie historyczne. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 3 - 1863 t. 3; wyd. osob. pt. Dwa lata dziejów naszych 1646, 1648. Opowiadanie i źródła. T. 1-2. Lw. 1865-1869. Wyd. nast.: W-wa 1900.

17. Pieśń szczęścia. Muzyka M. Wąsowskiego. Wil. 1863.

18. Przegląd krytyczny pierwszej większej połowy dzieła Jakuba Michałowskiego.

Księga pamiątnicza. Lw. 1865 (Wyd. bezimiennie).

Krytyka wywołała polemiki: A. Z. Helcel: Odpór zarzutów. Kr. 1865; J. Majer: List otwarty do K. Szajnochy. *Czas* 1865 nr 99; wyd. osob. Kr. 1865.

19. Bitwa na Kosowym Polu (Wuk zdradca). Tragedia historyczna w pięciu aktach. Rkps zachowanych aktów I-III w Ossol. sygn. 5870/III s. 1-44.

20. Koneksje. Tragedia w pięciu aktach. Rkps zachowanych 2 scen z aktu I w Ossol. sygn. 5870/III s. 127-134.

21. Harmonia dziejów okazana w zarysie historii uniwersalnej. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 536.

22. Wiadomości literackie. (Artykuł). Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

Ponadto: Opowiadania historyczne i literackie. Rkps Ossol. sygn. 5867/II; Wiersze i pieśni. Rkps Ossol. sygn. 5868/I, 5874/I.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu m. in.: Poгляд na ogół dziejów Polski. 1847 t. 1 z. 1; toż przedr. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886; *Literatura czasowa w Polsce*. 1848 t. 1 z. 2), *Bibl. Ossol.* (1862), *Bibl. Warsz.* (1853-1863), *Czas* (1861-1865), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860-1862), *Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* (1853-1857), *Dzien. Lit.* (red. 1852; tu m. in.: Przesady poetyckie. 1852 nr 23; O typie narodowym w powieściach nowszych. 1852 nr 39; toż przedr. w zbiorze: *Polska krytyka literacka* (1800-1918). Materiały. T. 3. W-wa 1959), *Dzien. Mód Paryskich* (1840, 1846-1848; tu m. in.: *Romans na własne oczy widziany*. 1840 nr 8; *Milczący*. Wiersz. 1840 nr 7; *Cipcia*. 1848 nr 16-17), *Dzien. Nar.* (1848), *Gaz. Codz.* (1860), *Lwowianin* (tu m. in.: *Kontrakty*. Powiastka. 1842 z. 2; *Jan Müller*. Biografia. 1842 z. 4; *Starościanka*. Opowiadka z podania ludu. 1842 z. 5), *Nowiny* (1854), *Rozmaitości* (Lw.; współprac. 1843-1847, red. 1856-1857), *Tyg. Pol.* (red. 1848).

Ponadto drobne utwory z rkpsu ogł.: K. Kantecki: *Żywot K. Szajnochy*, zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 10 (tu początek satyry: *Bajratowiczanka*; *Oda do powideł*); *Nieznany wiersz K. Szajnochy*. *Przeł. Lit. i Artyst.* 1884 nr 2/3 (tu: *Do Józefa Jakubowicza*);

Z nie drukowanych poezji K. Szajnochy. *Bluszcz* 1907 nr 40 (tu wiersz: *Żeglarz*);

L. Finkel: K. Szajnochy Próba krytyki literackiej w r. 1839. *Pam. Lit.* R. 25 (1928) z. 4 (tu artykuł: Rozmowa z dziewczyną 9/10 839 o naszych młodych pisarzach).

Wydania zbiorowe

1. Dzieła: T. 1-10. W-wa 1876-1878.

Zawartość: t. 1-3: Szkice historyczne; t. 4: Szkice historyczne (dokończenie); Lechicki początek Polski; Jadwiga i Jagiełło (początek); t. 5-7: Jadwiga i Jagiełło; t. 8: Jadwiga i Jagiełło (dokończenie); Dwa lata dziejów naszych (początek); t. 9-10: Dwa lata dziejów naszych; t. 10 również: Żywot K. Szajnochy przez K. Kanteckiego.

2. Pisma. T. 1-2. Kr. 1887 *Nowa Bibl. Uniwersalna*.

Zawartość (utwory nie objęte wyd. poprzednim): t. 1: Bolesław Chrobry; Odrodzenie się Polski za Władysława Łokietka; t. 2: Opowiadania o królu Janie III. Mścielcu; Stasio; Jerzy Lubomirski.

Listy

1. Listy do matki, K. Ujejskiego, W. Dzieduszyckiego, A. Bielowskiego, J. Jakubowicza, J. Zachariasiewicza i in. z ok. 1838-1865. Fragm. ogł. K. Kantecki: Żywot K. Szajnochy, zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 10.

2. Do K. Ujejskiego 25 listów z 1844-1865. Ogł. K. Wróblewski: Listy K. Szajnochy do Kornela Ujejskiego z lat 1844 do 1865. W książce: Kornel Ujejski (1823-1893). Lw. 1902.

3. Do matki z 1847. Ogł. S. Kieniewicz: Po powstaniu. Śmierć Wiśniowskiego. W: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 BN I, 132.

Rkps Ossol. sygn. 5881/II.

4. Do A. E. Odyńca z 1852. Ogł. *Kronika Rodz.* 1883 nr 23.

5. Do K. Wilda 44 listy z 1853-1868; do A. Bielowskiego 2 listy z 1859; do L. Wildowej 2 listy z 1860. Ogł. S. Wasylewski: Korespondencja K. Szajnochy z Karolem Wildem. *Przew. Nauk. i Lit.* 1918.

6. Do T. Lenartowicza z 1855. Ogł. I. Chrzanowski: Z albumu T. Lenartowicza. *Sfinks* 1912 z. 12.

7. Do J. Bartoszewicza z 1856; do K. W. Wójcickiego z 1864. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

Tu również inny list do K. W. Wójcickiego, nie dat., który, zdaniem H. Barycza, jest listem K. Estreichera.

8. Do A. Grozy z 16 grudnia 1859. Ogł. (z mylną datą 1861) A. Kraushar: Z dni

niedoli K. Szajnochy. *Świat* 1909 nr 12; odb. W-wa 1909 *Miscellanea Hist.* 39.

9. Do W. Dzieduszyckiego z 11 kwietnia 1862. Ogł. W. Zawadzki: Kościół farny w Żółkwi, jego dzieje i pomniki. Wraz z listem K. Szajnochy o grobowcu Jakuba i Konstancyi Sobieskich. Lw. 1869.

10. Do K. Wilda z 1 maja 1862. Ogł. C. Chowaniec: Z lwowskich autografów Biblioteki Polskiej w Paryżu. *Studia lwowskie*. Lw. 1932.

Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1076.

11. Do K. Balińskiego, L. Chodźki, Z. Kaczkowskiego i in. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 274, 428, 883; zniszcz. 1944.

12. Do rodziny, przyjaciół i znajomych z (1829-1831)-1867 oraz listy do K. Szajnochy z ok. 1839-1867. Ogł. H. Barycz: Korespondencja K. Szajnochy. T. 1-2. Wr. 1959.

Rkpsy m. in. w Arch. Uniw. Jagiel., Bibl. Jagiel., Bibl. PAN Kr., Bibl. Nar., Ossol.

Tu również przedr. poz. 1-10.

13. Zapiski, notaty, arkusze korektowe, wycinki z czasopism i in. Rkps Ossol. sygn. 5866/III, 5872/II.

14. Do K. Szajnochy 9 listów Salomei Słowackiej-Bécu z 1852-1853 oraz 4 listy Hersylii i Teofila Januszewskich z 1851-1853. Ogł. S. Makowski i Z. Sudolski: W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 1.

OPRACOWANIA

W. POL: Z wędrówek po ziemi naszej.

1. Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840. W książce: Pamiątniki. Oprac. K. Lewicki. Kr. 1960. — (Stasio. Rec.): L. DUNIN-BORKOWSKI. *Dzienn. Mów Paryskich* 1843 nr 13; A. BIEŁOWSKI: O apologach i krytyce tragedii „Stasio”. Tamże nr 14; T. Ł. (LENARTOWICZ). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 1. — (Jan III w tumie Św. Szczepana. Rec.). *Przełg. Poz.* 1849 t. 9. — (Bolesław Chrobry. Pierwsze odrodzenie się Polski. Rec.). *Przełg. Poz.* 1850 t. 10. — (Jerzy Lubomirski. Rec.): *Pam. Lit.* 1850 s. 302-310; *Przełg. Poz.* 1850 t. 11. — (Szkice historyczne. T. 1. Rec.): J. BARTOSZEWCZ. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 4; *Przełg. Poz.* 1854 t. 19. — A. W. MACIEJOWSKI: (Jadwiga i Jagiełło. Rec.). *Gaz. Codz.* 1856 nr 322-324; wyd. osob. W-wa 1856. — Prace historyczne K. Szajnochy.

- Przegl. Poz.* 1858 t. 26. — H. SCHMITT: (Lechicki początek Polski. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 t. 1 nr 67-70; toż *Gaz. Warsz.* 1858 nr 192-232. — J. BARTOSZEWICZ: Karol Szajnocha. *Tyg. Ilustr.* 1859 t. 1 nr 9-10. — F. Z.: Kilka słów z powodu zdania p. Szajnochy o dwóch grościach łanowych i opisu zjazdu koszyckiego przez tegoż. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 2. — (Opowiadania o królu Janie III. Opowiadanie I: Mściciel; Bolesław Chrobry i Odrodzenie się Polski. Wyd. 2. Rec.). *Przegl. Poz.* 1860 t. 30. — (Mściciel. Rec.). *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 57; *Przegl. Poz.* 1860 t. 30. — A. A. K. (KRAJEWSKI): (Jerzy Lubomirski. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 3. — (Szkice historyczne. T. 3. Rec.). *Dzien. Lit.* 1861 t. 1 nr 86-98. — T. R.: Kilka uwag o liście otwartym J. Majera do K. Szajnochy, zamieszczonym w nr 99 „Czasu”. *Dzien. Lit.* 1865 nr 46-48. — (Dwa lata dziejów naszych. T. 1. Rec.): S. z W. *Dzien. Lit.* 1865 nr 27-31, 41; W. ŁOZIŃSKI. *Dzien. Lit.* 1867 nr 49. — H. BOGDAŃSKI: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. 1850-1867. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Wr. 1954. — (K. LISKE): Uebersicht der polnischen geschichtlichen Literatur der letzten Jahre. *Historische Zeitschrift* 1867 t. 18. — Pogrzeb śp. K. Szajnochy. *Dzien. Lit.* 1868 nr 2. — Wspomnienia pośmiertne: B. KALICKI. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 4; 1868/69 t. 2; W. ŁOZIŃSKI. *Dzien. Lit.* 1868 nr 3-5, 7-9, 11-12; F. WALIGÓRSKI: List do redaktora. (Rys do biografii śp. K. Szajnochy). *Dzien. Lit.* 1868 nr 10; W. ZAWADZKI. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 18, 20-22; przedr. w książce: Z teki literackiej. *Poz.* 1870; *Bibl. Ossol.* 1868 t. 10. — J. KLACZKO: Une annexion d'autrefois. *Revue des Deux Mondes* 1869 t. 82; toż w przekł. pol. pt. Aneksja w dawnej Polsce. Kr. 1901. — L. SIEMIENSKI: Legenda i rodowód. W: Roztrząsania i poglądy literackie. *Poz.* 1869 s. 270-278. — (K. LISKE): Literaturbericht. *Historische Zeitschrift* 1870 t. 23. — W. ZAWADZKI: Wspomnienie o K. Szajnosze. Kartka z mego pamiętnika. *Kłosy* 1847 t. 19 nr 470-473; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — K. KANTECKI: Żywot K. Szajnochy. W wyd.: *Dzieła*. T. 10. W-wa 1878. — W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji (1772-1848). Ustęp z pamiętników. *Lw.* 1878 s. 122-127; przedr. jw. — W. ZAWADZKI: Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848. Dalszy ustęp z pamiętników. *Lw.* 1878; przedr. jw. — B. KALICKI: Najnowsze sądy o K. Szajnosze. *Lw.* 1879. — K. KANTECKI: „Panicz i dziewczyna”, nie wydany dramat K. Szajnochy. *Studium. Kłosy* 1880 t. 1 nr 757-760; przedr. w: *Szkice i opowiadania*. *Poz.* 1883. — E. S. S. (ŚWIEŻAWSKI): Karol Szajnocha. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — A. MAŁECKI: Lechici w świetle historycznej krytyki. *Lw.* 1897; wyd. 2 przejrzone *Lw.* 1907. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. *Zurych* 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — J. K. KOCHANOWSKI: (Jadwiga i Jagiełło. Rec.). *Książka* 1902 s. 189. — J. K. KOCHANOWSKI: Karol Szajnocha. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903; przedr. w: *Szkice i drobniutki historyczne*. Seria I. W-wa 1904. — B. ŁOZIŃSKI: Proces kryminalny K. Szajnochy. *Bibl. Warsz.* 1904 t. 4; przedr. w: *Szkice z historii Galicji w XIX w.* *Lw.* 1913. — K. SŁONKA: Młodość K. Szajnochy. (Szkic biograficzny). *Mies. Pedag.* 1907 nr 10-11; 1908 nr 2-9, 24-27, 33-37. — A. KRAUSHAR: Z dni niedoli K. Szajnochy. *Świat* 1909 t. 7 nr 12; odb. W-wa 1909 *Miscellanea Hist.* 39. — Kartki ilustrowane. Krzywdą się dzieje prochom zasłużonego. *Biesiada Lit.* 1910 t. 68 nr 34. — B. CHLEBOWSKI: Szajnocha Karol. *Sto lat myśli pol.* T. 8 (1913). — J. G. KRAJEWSKI: K. Szajnocha w setną rocznicę urodzin 1818-1918. *Lw.* 1918 *Bibl. Macierzy Pol.* nr 110. — S. WASYLEWSKI: Korespondencja K. Szajnochy z Karolem Wildem. (W 100 rocznicę urodzin, a 50 śmierci znakomitego historyka). *Przew. Nauk. i Lit.* 1918. — M. SZYJKOWSKI: Dzieje nowożytniej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — L. FINKEL: K. Szajnocha bibliotekarzem. *Przegl. Bibl.* 1928 t. 2; wyd. osob. Kr. 1928. — L. FINKEL: K. Szajnochy próba krytyki literackiej w r. 1839. *Pam. Lit. R.* 25 (1928) t. 4. — K. WÓYCICKI: Walka na Parnasie i o Parnas. Kr. 1928 s. 11-19. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — T. SINKO: Udział Polaków w bojach i pracach Hellady. *Przegl. Współcz.* 1932 t. 42 nr 125. — L. FINKEL: Karol Szajnocha. Próba ujęcia syntezy i genezy poglądów historiograficznych wielkiego pisarza. *Ziemia Czerwienińska* 1935 nr 1. — M. SZYJKOWSKI: Dramat w Polsce. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU*. Wyd. 2. Kr. 1936. — A. MANNÓWNA: Zebrańca literackie u Pola, Dobrzańskiego i Szajnochy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 42. — W. HAHN: K. Szajnocha jako autor dramatyczny. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948 i nadb. — J. KORPALA: Karol Baliński — poeta i rewolucjo-

nista. *Twórczość* 1948 z. 5. — S. KIENIEWICZ: Konspiracje galicyjskie 1831-1845. W-wa 1950. — S. ŚRENIOWSKI: Węzłowa problematyka historii Polski XVII wieku. Postawa historiografii burżuazyjnej. *Przegl. Hist.* 1953 z. 1/2. — R. TABORSKI: Apollo Korzeniowski, ostatni dramatopisarz romantyczny. Wr. 1957 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 9. — H. BARYCZ: Przedmowa do wyd.: Korespondencja. T. 1. Wr. 1959. — S. FRYBES: Karol Szajnocha. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 3. W-wa 1959. — J. KULCZYKA-SALONI, S. FRYBES: Wstęp. Tamże. — Z. SUDOLSKI: Początki dziejów spuścizny literackiej Juliusza Słowackiego. (Na marginesie zapomnianych kontaktów rodziny poety z K. Szajnochą). *Juliusz Słowacki w stu pięćdziesiątym urodziny. Materiały i szkice*. W-wa 1959. — J. W. GOMULICKI: Karol Szajnocha. W: *Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Seria II*. W-wa 1960. — S. MAKOWSKI i Z. SUDOLSKI: Przypisy w książce:

W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. im. A. Mickiewicza* t. 1. —

K. ŚRENIOWSKA: Uwagi o twórczości historycznej K. Szajnochy na marginesie jego korespondencji. *Przegl. Hist.* 1961 t. 2. — K. POKLEWSKA: W kręgu „Ziewonii” i „Dziennika Mód Paryskich”. (Z dziejów grup literackich w Galicji lat 1830-1848). *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego. Nauki Hum.-Społ.* S. I z. 25. Łódź 1962. — H. BARYCZ: Joachim Lelewel w życiu Galicji i Krakowa. W książce: *Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w.* T. 1. Kr. 1963. — H. BARYCZ: Zmarnowany talent: Józef Jakubowicz. Tamże. — H. BARYCZ: Karol Szajnocha, twórca dziejopisarstwa romantycznego. W książce: *Wśród gawędziarzy...*, jw. T. 2. Kr. 1963. — Z. NIEDZIELA: Vuk Karadžić i serbskie pieśni ludowe we Lwowie do roku 1864. *Pam. Słowiański* t. 14 (1964).

SZCZENIOWSKI TYTUS (1808—1880)

Pseud.: AUTOR BIGOSU HULTAJSKIEGO; IZASŁAW BLEPOŃSKI.

S a t y r y k, f i l o z o f.

Ur. 4 stycznia 1808 w Siedliszczach w okolicach Winnicy na Podolu. Kształcił się początkowo w domu, później w Liceum Krzemienieckim. W 1831 brał udział w powstaniu listopadowym. Przebywał czas jakiś w Galicji, potem wrócił do wioski dziedzicznej Siedliszcze. Ożenił się ze Stanisławą Zapolską. Zmarł w 1880.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygotowania do nauki dziejów powszechnych i historii, rozwinięcie się umysłu i ducha ludzkiego. Wil. 1842.

2. Bigos hultajski. Bzdurstwa obyczajowe. *Fragm. ogł. Athenaeum* 1843 t. 3; 1845 t. 1; *Bibl Warsz.* 1845 t. 2; całość t. 1-4. Wil. 1844-1849.

Utwór skierowany przeciwko Mieszaninom Jarosza Bejły H. Rzewuskiego.

3. Powieści domowe przez autora Bigosu hultajskiego. T. 1-2. Wil. 1852-1854.

4. List pisany do pana Józefa Jaroszyńskiego z powodu nabycia siedliskiego majątku przez ostatniego. Lw. 1874.

5. Bezstronny głos. Lw. 1875.

6. List do jednego z mych kolegów. Odesa 1876.

7. Ad aeternam rei memoriam. Przybliżony szczegółowy wykaz mienia... przez p. Józefa Jaroszyńskiego zabranego i temuż przez dwa sądy sumienne przyswojonego. Odesa 1877.

Rozprawy filozoficzne i artykuły ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1841-1845; tu m. in.: O filozofii. 1841 t. 4; O prawach konieczności. 1842 t. 6; Parafrazy Hegla, z jego wstępu do historii filozofii. 1842 t. 1, 2, 5; O urządzeniu banków gubernskich. 1844 t. 4), *Tyg. Petersb.* (tu: List do Wydawcy. 1843 nr 38).

L i s t y

1. Do J. I. Kraszewskiego 22 listy z 1841-1874. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6480, 6536.

2. Do nieznanego adresata („ciotki”), dat. Siedliszcze, 2 grudnia 1846. Rkps Arch. Młynowskie Chodkiewiczów w Państw. Arch. na Wawelu.

OPRACOWANIA

A. JELOWICKI: Listy do Ksaweryny Chodkiewiczowej z lat 1832-1839. W przekł. z franc. M. Fredro-Bonieckiej wyd. F. German pt. Listy do Ksaweryny. W-wa 1964. — A. N. (A. MARCINKOWSKI): Filozofia w *Athenaeum. Tyg. Petersb.* 1841 nr 75. — (Parafrazy Hegla.

Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1842 nr 39. — (Przygotowania do nauki dziejów powszechnych... Rec.): E. DEMBOWSKI. *Przegl. Nauk.* 1842 nr 18, 28; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1955; J. I. KRASZEWSKI. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 47; F. H. L. (LEWESTAM). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 45-46; MAZUR z PŁOCKIEGO (J. MAJORKIEWICZ). *Przegl. Nauk.* 1841 nr 28; przedr. w: Pisma pomniejsze. T. 2. W-wa 1852; F. Z. (ZIELIŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3. — (Bigos hultajski. Rec.): (K. WITTE). *Gaz. Warsz.* 1844 nr 132; *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4; *Przegl. Nauk.* 1844 nr 10; J. I. KRASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 1; M. *Przegl. Nauk.* 1846 nr 13; (K. WITTE). *Bibl. Warsz.* 1846 t. 2; (K. WITTE). *Gaz. Warsz.* 1847 nr 18; K. KACZKOWSKI: Wspomnienia o Krzemieńcu. (List do Szymona Koppackiego). *Gwiazda* z. 4 (1848); T. (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1; przedr. w: *Rozbiory i krytyki*. T. 3. Petersb. 1854 s. 488-502; (K. WITTE). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 163-164; W. SZYMANOWSKI: Podróż na Wschód. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 73. — M. Ch.: Uwagi nad projektem utworzenia gubernialnych banków. *Athenaeum* 1845 t. 3. — J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *I. Gaz. Warsz.* 1851 nr 206. (O twórczości Szczęniowskiego). — A. N. (A. MARCINKOWSKI): (Powieści domowe. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 237. — C. BIERNACKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda.

T. 24 (1867). — A. Z.: Kilka uwag o wyroku sądu polubownego p. T. Szczęniowskiego z p. Józefem Jaroszyńskim. Odessa 1875. — NAŁĘCZ (K. DŁUSKI): Odezwa obywatela do obywateli z powodu wyroku sądu polubownego między pp. T. Szczęniowskim a Józefem Jaroszyńskim zapadłego. Lw. 1876. — W. SPASOWICZ: Nasze dzisiejsze sądy szlacheckie polubowne. *Ateneum* 1877 t. 1; przedr. w: Pisma. T. 1. Petersb. 1892. — L. K. PODOSKI: Nasze szlacheckie sądy polubowne. Lw. 1880. — (J. HEPPEN): Nekrologia półroczna. *Tyg. Ilustr.* 1881 nr 300. — P. CHMIELEWSKI: Tytus Szczęniowski. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — K. PUŁASKI: Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy. T. 1. Brody 1911. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — A. BAR: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce. PAU.* Kr. 1933. — S. HARASSEK: Trentowski o filozofii narodów europejskich. *Kwart. Filoz.* 1935 z. 4. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. *Studia historyczno-literackie*. Lw. 1936. — W. DOBACZEWSKA: Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniami. Wil. 1937. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

SZOKALSKI WIKTOR FELIKS (1811–1891)

Pamiętnikarz, lekarz.

Ur. 15 grudnia 1811 w Warszawie; syn Antoniego, urzędnika skarbu, i Justyny z Rogozińskich. Uczył się w Warszawie najpierw u pijarów, potem w Liceum Warszawskim. Był kolegą Zygmunta Krasińskiego, Konstantego Gaszyńskiego i Leona Łubieńskiego. W 1827 zapisał się na wydział lekarski uniwersytetu. Brał udział w powstaniu 1831 jako lekarz wojskowy. Odznaczony został krzyżem *Virtuti Militari*. Emigrował z kraju razem z korpusem generała Macieja Rybińskiego. Wtedy zaprzyjaźnił się z Julianem Szotarskim (zob.). W 1832-1834 studiował na uniwersytecie w Giessen, tam uzyskał stopień doktora medycyny, następnie studiował na uniwersytetach w Heidelbergu i Würzburgu. Przez pewien czas korzystał ze stypendium rządowego w Hesji. W 1837 udał się do Paryża. Tam w 1839 zdał egzamin, po czym został docentem oftalmologii w lekarskiej szkole paryskiej i lekarzem dobroczynności. Był również lekarzem w szkole batignolskiej i w zakładzie wychowawczym dla panien. W tym czasie redagował wspólnie z Furnarim czasopismo naukowe *L'Esclape*. Około 1844 założył towarzystwo naukowe mające za zadanie zjednoczenie kierunku francuskiego w medycynie z kierunkiem niemieckim i został pierwszym jego prezesem. W 1847 był dyrektorem szpitala w Burgundii, a w 1848 jako agent Adama Czartoryskiego odbył podróż do południowych Niemiec. W 1840 powołano go na katedrę w Uniwersytecie Jagiellońskim, ale nie został zatwierdzony przez rząd austriacki. W 1853 osiadł na stałe w Warszawie. Od 1857 był stałym

sekretarzem Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. W 1858 został naczelnym lekarzem Instytutu Oftalmicznego. Od 1859 był profesorem Akademii Medyko-Chirurgicznej, następnie Szkoły Głównej do 1871. Był członkiem towarzystw naukowych w Brukseli, Dreźnie, Amsterdamie, Montpellier i wielu innych. Zmarł 6 stycznia 1891 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O zasadach organicznych przyszej polskiej społeczności. Rzecz czytana na posiedzeniu Towarzystwa Literackiego dnia 3 czerwca. *Trzeci Maj* 1847 nr 27/28; wyd. osob. Paryż 1847.

2. Fantazyjne objawy zmysłowe. T. 1-2. Kr. 1861, 1863.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Janowi hrabi Zamoyjskiemu w dowód wysokiego poważania poświęca Autor.

3. Początek i rozwój umysłowości w przyrodzie. W-wa 1885.

4. Pamiętniki. Powst. 1889-1891. Fragm. ogł. Z. Kramsztyk: Z pamiętników prof. Szokalskiego. *Krytyka Lekarska* 1897 nr 7-8; cz. 1 ogł. A. Wrzosek pt. Wspomnienia z przeszłości. T. 1-2. Wil. 1914; toż wyd. 2 Wil. 1921; cz. 2-3 ogł. R. Wierzbicki pt. Pamiętniki. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 2 z. 1-2; t. 3 z. 1-2.

Ponadto dzieła i rozprawy z zakresu medycyny w języku francuskim, niemieckim i polskim ogł. w czasopismach fachowych.

Artykuły i rozprawy ogł. m. in. w czasopismach: *Annales d'oculistique* (1865), *Ateneum* (1877, 1882), *L'Esclape* (współred. ok. 1840), *Medycyna* (1878-1882), *Pan. Tow. Lekarskiego Warsz.* (1853-1882), *Przegl. Lekarski* (1881-1882), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1851-1852), *Trzeci Maj* (Paryż; 1845-1847). *Tyg. Ilustr.* (1872-1876; tu m. in.: Pogadanki higieniczne. 1872 nr 236, 243, 245), *Tyg. Lekarski* (1853-1858).

Listy i materiały

1. Do L. Mierosławskiego z lat między 1834-1878. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 850; zniszcz. 1944.

2. Do A. Grabowskiego 3 listy z 1842-1851. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2920.

3. Do S. Barzykowskiego 3 listy z 16, 21 i 28 kwietnia 1848; do J. Woronicza z 30 maja 1848; Raport z misji, dat. 7 maja 1848. Ogł. E. Kipa: Misja polityczna dra Szokalskiego do Niemiec 1848 r. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 2. (Tu również 2 listy od S. Barzykowskiego).

4. Do A. Hluszniewicza z 1848. Rkps

Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2552; zniszcz. 1944.

5. Do J. Majera 2 listy z 1850-1851. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

6. Do J. Majera 3 listy z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2292.

7. Do T. Działyńskiego z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. III t. 3.

8. Do Z. Celichowskiego z 1874. Rkps Bibl. Kórn. sygn. Arch. Bibl. p. XII t. 4.

9. Do J. I. Kraszewskiego w imieniu Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego z 1880. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6536.

Bibliografię podaje S. Kościński: Słownik lekarzów polskich. W-wa 1883.

OPRACOWANIA

Enc. powsz. Orgelbranda. T. 24 (1867). — A. GILLER: Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864. T. 3. Paryż 1870 s. 496-498. — F. SULMIERSKI: Wiktor Feliks Szokalski. *Tyg. Ilustr.* 1871 t. 8 nr 189. — J. TALKO: Feliks Szokalski. *Kłosa* 1879 nr 728. — S. KOŚMIŃSKI: Słownik lekarzów polskich. W-wa 1883. — H. DOBRZYCKI: Profesor Wiktor Feliks Szokalski. *Medycyna* 1884 nr 44. — H. D. (DOBRZYCKI): Uroczystość jubileuszowa prof. dra W. F. Szokalskiego. *Medycyna* 1884 nr 44. — Z. KRAMSZTYK: Rzut oka na naukową działalność profesora Szokalskiego. Mowa wypowiedziana na uroczystym posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w dniu 25 X 1884. *Medycyna* 1884 nr 44; toż *Gaz. Lekarska* 1884 nr 43. — J. TALKO: Prof. dr Wiktor Szokalski. *Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności naukowej... Szokalskiego*. W-wa 1884; odb. pt. Prof. dr Szokalski i jego działalność tudzież zebranie materiałów do historii oftalmologii w Polsce od najdawniejszych czasów aż do dni naszych. W-wa 1884. — (Początek i rozwój umysłowości w przyrodzie. Rec.): A. MAHRBURG: Nauka i metafizyka w nowej książce prof. Szokalskiego. *Kraj* 1885 nr 9, 11, 14; J. K. POTOCKI. *Przegl. Tyg.* 1885 nr 6-7. — Wspomnienia pośmiertne: H. DOBRZYCKI. *Tyg. Ilustr.* 1891 nr 55; Z. KRAMSZTYK. *Gaz. Lekarska* 1891 nr 2. — H. DOBRZYCKI: Mowa ... wygłoszona w dniu 12 lutego 1895 na uroczystym po-

siedzeniu tegoż Towarzystwa, ku uczczeniu zasług śp. prof. W. F. Szokalskiego, długoletniego sekretarza stałego Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Nowiny Lekarskie* 1895 nr 3; odb. Poz. 1895. — H. DOBRZYCKI: Rys naukowo-społecznej działalności prof. W. F. Szokalskiego, ze szczególnym uwzględnieniem zasług położonych dla Warsz. Tow. Lek. *Pam. Tow. Lekarskiego Warsz.* 1895 t. 91. — Z. KRAMSZTYK: Z pamiętników prof. Szokalskiego. *Krytyka Lekarska* 1897 nr 7. — B. BARTKIEWICZ: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 2: Cesarsko-Królewska Warszawska Medyko-Chirurgiczna Akademia (1857-1869). Kr. 1901. — Z. KRAMSZTYK: Wiktor Feliks Szokalski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 2. W-wa 1912. — E. KIPA: Misja polityczna dra W. Szokalskiego do Niemiec 1848 r. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 2. —

A. WRZOSEK: Wiktor Feliks Szokalski. W wyd.: *Wspomnienia z przeszłości*. T. 1. Wil. 1914; toż wyd. 2 Wil. 1921. [Rec.:

S. LEMPICKI: Przyczynki lekarzy do historii literatury polskiej. *Pam. Lit.* R. 24 (1927)]. — R. WIERZBICKI: Przedmowa Wydawcy. W wyd.: *Pamiętniki W. Szokalskiego*. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 2 z. 1. — R. WIERZBICKI: Działalność naukowa Szokalskiego na polu okulistyki. *Poz.* 1927. — H. WIECKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. — N. JARUGA: Formacje wojskowe akademików warszawskich w roku 1830-1831. *Studia z dziejów Warszawy 1830-1831*. W-wa 1937. — M. MELOCH: Warszawa w pierwszych dniach powstania listopadowego. Tamże. — E. OPPMAN: Warszawa w przededniu wybuchu listopadowego. Tamże. —

M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948. — H. MOGILSKA: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — L. ZEMBRZUSKI: Studia medyczne W. Szokalskiego 1828-1837. *Klinika Oczna* 1956 nr 2 i odb. — M. SKULIMOWSKI: W. F. Szokalski o Adamie Mickiewiczu. *Pol. Tyg. Lekarski* 1957 nr 11. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: *Listy*. T. 2. Wr. 1960.

SZOTARSKI JULIAN (ok. 1807—1838)

Pseud.: EIN POLNISCHER OFFIZIER.

Publicysta, krytyk literacki.

Ur. ok. 1807 w Krakowie; był siostrzeńcem (?) Kazimierza Brodzińskiego. Przed 1830 był oficerem wojska polskiego. W 1831 redagował dziennik *Merkury*. Po upadku powstania listopadowego przeszedł granicę z korpusem generała Macieja Rybińskiego. Wtedy zaprzyjaźnił się z Wiktorem Feliksem Szokalskim (zob.). W 1832-1836 studiował medycynę w Giessen, Heidelbergu i Darmstadzie. Przez pewien czas korzystał ze stypendium rządowego Hesji. Od 1837 mieszkał w Paryżu. Zaprzyjaźnił się z Adamem Mickiewiczem. Chory na gruźlicę, zmarł 29 maja 1838 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Skizzen aus Polen. Aus der Brieftasche eines polnischen Offiziers. Frankfurt 1832. Wyd. 2 Heidelberg 1833.

Dedykacja: Seinem Freunde dr Ernst Stegmayer zum Zeichen der Achtung und innigen Freundschaft gewidmet.

2. Puławy. Historische Erzählung aus dem letzten polnischen Freiheitskampf von einem polnischen Offizier. Heidelberg 1834.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Merkury* (red. 1831), *Młoda Polska* (Paryż; tu: Historia w Polsce. 1839 t. 2 s. 127.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 6575/13), *Revue Française* (tu art. o literaturze polskiej. 1837 nr 3), *Roczn. Emigracji Pol.* (tu w 1836: Wchodzę raz do mojej milej...; Wzmianka o Kazimierzu Brodzińskim i jego pismach; Pieśń tułacza).

Ponadto pisał wiersze, lecz te zaginęły. Był autorem entuzjastycznej recenzji „Pana Tadeusza”, ogłoszonej prawdopodobnie w jednym z pism niemieckich w 1835 lub 1836.

Przekłady

T. Richard: Übersicht der hauptsächlichen Zeichen, welche die Auskultation

und Percussion darbieten, so wie der Anwendung derselben zur Diagnose der langen Krankheiten entworfen. Aus dem englischen übersetzt ... Darmstadt 1836.

OPRACOWANIA

F. MICHAŁOWSKI: Żywoć J. Szotarskiego. *Młoda Polska* 1838 nr 28. — B. TRENTOWSKI: Stara walka wolności z koniecznością. *Oređownik Nauk.* 1842 nr 4-9, 11. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — W. F. SZOKALSKI: Pamięćniki. Powst. 1889-1891. Cz. 1 ogł. A. Wrzosek pt. Wspomnienia z przeszłości. T. 2. Wil. 1914; toż wyd. 2 Wil. 1921; cz. 2-3 ogł. R. Wierzbicki pt. Pamięćniki. *Arch. Historii i Filozofii*

Medycyny 1925 t. 2 z. 1, t. 3 z. 1. — W. MICKIEWICZ: Żywoć Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz z własnych wspomnień. T. 2. Poz. 1892; wyd. 2 Poz. 1931. — J. KALLENBACH: Julian Szotarski. Sylwetka emigracyjna. *Świat* (Kr.) 1894 nr 8. — J. KALLENBACH: Adam Mickiewicz. T. 2. Poz. 1918; wyd. 4 Lw. 1926. — K. KOLBUSZEWSKI: Z dziejów krytyki literackiej w czasopismach emigracyjnych (1836-1848). Szkie. Wil. 1924 s. 12-14. — S. ŁEMPICKI: Przyczynki lekarzy do historii literatury polskiej. *Pam. Lit. R.* 24 (1927) s. 195-202. — M. SKULIMOWSKI: Wiktor Feliks Szokalski o Adamie Mickiewiczu. *Pol. Tyg. Lekarski* 1957 nr 11.

SZTYRMER LUDWIK (1809—1886)

Pseud.: GERWAZY BOMBA; GERWAZY BOMBA, SZLACHCIC Z POLESIA; ELEONORA SZTYRMER; TARATUTKA SEBASTIAN; TARATUTKA WEREDYK.

Powieściopisarz.

Ur. 30 kwietnia 1809 w Płońsku; syn Jakuba Stürmerna, lekarza wojskowego, i Julianny z Linkowskich. Uczył się początkowo w Siedlcach, następnie w 1821-1825 w Korpusie Kadetów w Kaliszu, a w 1825-1829 w Szkole Wojskowej Aplikacyjnej w Warszawie. W 1829 otrzymał stopień podporucznika artylerii pieszej. Służbę odbywał w Kozienicach. W powstaniu listopadowym walczył pod Grochowem, a w kilka dni później dostał się do niewoli i jako jeniec został zesłany do Wiatki. W 1832 przebywał w Kotelniczu, następnie wstąpił do wojska rosyjskiego. W 1832-1834 służył w Finlandii. W 1834 wstąpił do akademii wojskowej w Petersburgu. Około 1838 ożenił się z Eleonorą Janowską. Działalność literacką rozpoczął w 1841 od drukowania powieści psychologicznych, potem był współpracownikiem *Tygodnika Petersburskiego* i w 1842-1845 należał do tzw. koterii tygodnikowej. W 1843 dosłużył się stopnia pułkownika sztabu generalnego i został naczelnikiem wydziału w departamencie osad wojennych. Zmarł 4 czerwca 1886 w Wilnie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pantofel. Historia mojego kuzyna. Dat. Petersburg, w lipcu 1840 r. Ogł. *Niezabudka* 1841. Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 3; oprac. K. Bartoszyński. Poz. 1959 *Novela Polska* (razem z poz. 2).

2. Frenofagiusz i Frenolesty. Powieść wyjęta z papierów nieboszczyka Pantofla przez Eleonorę Sztjrmer. Fragm. ogł.: *Athenaeum* 1842 t. 4; *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3; *Tyg. Petersb.* 1842 nr 94-95; całość z podtyt.: Powieść nieboszczyka Pantofla wydana przez jego kuzynkę. *Roczn. Lit.* 1843; wyd. osob. ozdobione 30 drzeworytami. Petersb. 1843. Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 3; oprac. K. Bartoszyński, jw. poz. 1.

Przekł. ros.: A. Domaniewski: Frenofagi i Frenolesty. *Moskwitianin* 1843 nr 11-12.

3. Powieści nieboszczyka Pantofla z papierów po nim pozostałych wybrane i ogłoszone ... T. 1-2. Wil. 1844. Wyd. 2 Petersb. 1860.

Zawartość: t. 1: Pantofel (poz. 1); Trupia główka. (*Niezabudka* 1843); Czarne oczy. (*Tyg. Petersb.* 1844 nr 3-6, 8-9); Błogosławieństwo matki. (Dat. Petersburg, lipiec 1838; ogł. *Niezabudka* 1844); t. 2: Urywki z pamięćnika oryginalnie wychowanej kobiety. (*Niezabudka* 1842); Dusza w suchotach. (*Athenaeum* 1843 t. 4); Frenofagiusz i Frenolesty (poz. 2); Wiersze znalezione w papierach nieboszczyka Pantofla: Bartłomiej w chmurach. (*Niezabudka* 1843; *Roczn. Lit.* 1843); Do***. (*Roczn. Lit.* 1843); Natura. (*Niezabudka* 1843); Żal dziewczyny. (*Niezabudka* 1843); Do***. (*Roczn. Lit.* 1843); Do młodego artysty X. Y.; Magda karczmarka. (*Niezabudka* 1843).

Przekł. ros.: An. Dom. (A. Domaniewski): Pantofel. *Moskwitianin* 1843 nr 10. — Duszewnaia

czachotka. *Moskwitianin* 1846 nr 11/12. — S. Gajwrowska: Zapiski nieobykownie wosпитанной дiewicy. *Syn oliczestwa* 1848 nr 10. — A. Kriesin: Miertwaja golowa. *Litieraturnaja gazieta* 1849 nr 4-5.

4. Kataleptyk. Powieść nieboszczyka Pantofla. T. 1-2. Wil. 1846.

5. Światło i cienie. Powieść nieboszczyka Pantofla. T. 1-2. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 34-1848 nr 65 (z przerwami); wyd. osob. *Petersb.* 1847-1848.

6. Noc bezsenna. Rozmyślenia i pamiątki nieboszczyka Pantofla z papierów po nim pozostałych ogłoszone. T. 1-3. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 337-1858 nr 157 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1859.

Zawartość: t. 1: Przedmowa pełna skarg i wyrzekań; Rozmyślenia w ciągu długiej bezsennej nocy na korzyść ludzkości sporządzone z serdecznym zastosowaniem do Mazowsza; t. 2: Wariat (dalszy ciąg Frenofagiusza i Frenolestów); Paliwoda (z wizerunkiem jednej części ciała ludzkiego); t. 3: Ewa; Pantofel (Alter ego).

7. Pamiętnik. Fragm. ogł. P. Chmielowski: Ludwik Szyrmer. *Ateneum* 1890 t. 3-4; toż przedr. w: Nasi powieściopisarze. *Zarysy literackie. Seria II.* W-wa 1895.

Ponadto prace w języku rosyjskim z zakresu wojskowości.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1842-1843), *Bibl. Warsz.* (1842), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857-1858), *Niezabudka* (1841-1844), *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* (tu: O magnetyzmie zwierzęcym. 1830), *Roczn. Lit.* (tu m. in.: Do młodego literata R. P. 1843), *Tyg. Petersb.* (1842-1844, 1847; tu m. in. pod pseud. Gerwazego Bomby: List z Polesia. 1842 nr 88, 92, 98-100; 1843 nr 20-99, z przerwami).

Drobne wiersze załączone do listów E. Szyrmerowej do A. Walickiego. Rkps *Bibl. Nar.* sygn. 2976 (tu: I ja też przemarzyłem w Arkadii...; Do Malewskiego i Przecławskiego; Do Przecławskiego).

Wydania zbiorowe

Wybór powieści nieboszczyka Pantofla. W-wa 1903.

Zawartość: Pantofel; Dusza w suchotach; Szpargały Karola; Kozienice, Świetlikowa Wola, Kilka wspomnień, Romans na zimno; Frenofagiusz i Frenolesty.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1842-1843. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 6458.

2. Do H. Rzewuskiego z 1852. Rkps *Ossol.* sygn. 5997/II.

OPRACOWANIA

M. GRABOWSKI: O kilku literatach polskich w Petersburgu. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 77. — Z. KOSTROWIEC (I. HOŁOWIŃSKI): Listy do Wydawcy. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 91. — WYDAWCA TYGODNIKA (J. E. PRZECŁAWSKI): Kilka słów o artykule umieszczonym w nr 88 Tygodnika Petersburskiego pod tytułem: List z Polesia. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 90. — Hr. H* (RZEWUSKI?): (Pantofel. Rec.). *Lwowianin* 1842 z. 2. — (E. DEMBOWSKI): Młoda piśmienność warszawska. *Tyg. Lit.* 1843 nr 32. — M. Gr. (GRABOWSKI): Do Pana Wydawcy Tygodnika Petersburskiego. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 31. — (Frenofagiusz i Frenolesty. Rec.): M. Gr. (GRABOWSKI). *Tyg. Petersb.* 1843 nr 37; J. I. KRASZEWSKI. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 33; (K. WITTE?). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4. — E. IZOPOLSKI: Uwaga do artykułu p. Bomby. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 1. — (Dusza w suchotach. Rec.): J. I. KRASZEWSKI: Cukierek z pieprzem dla p. E. Szyrmer. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 41; Z. L. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 93. — PODWILEŃCZYK: O artykułach p. Bomby. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 76. — O artykułach p. Gerwazego Bomby i o krytycyzmie w ogólności. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 95. — Uwagi J. Bychowca nad krytyką sztuki zapobiegania chorobom przez Gerwazego Bombę. *Oredownik Nauk.* 1844 nr 34-40. — (Powieści nieboszczyka Pantofla. Rec.): R.: List do wydawcy. *Tyg. Petersb.* 1844 nr 77/78; (S. KOZMIAN). *Przegl. Poz.* 1845 t. 2; ALEKSANDER N... (NIEWIAROWSKI). *Przegl. Nauk.* 1845 nr 3; (A. PRZEDZIECKI). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 2; (K. WITTE?). *Gaz. Warsz.* 1845 nr 137. — J. I. KRASZEWSKI: List do hr. Alex. Przeczdzickiego. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1. — E. ZIEMIĘCKA: Eleonora Szyrmer i literatura powieściowa w ogólności. *Pielgrzym* 1845 t. 1. — (Kataleptyk. Rec.): J. B. DZIEKOŃSKI. *Dzwoon Lit.* 1846 t. 2; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4; przedr. w: *Rozbiory i krytyki.* T. 3. *Petersb.* 1854 s. 375-397; *Przegl. Nauk.* 1846 nr 29; *Przegl. Poz.* 1847 t. 5; A. NOWOSIELSKI (A. MARCINKOWSKI): Ideały i karykatury, zarysy fantazji i rzeczywistego świata (etiudy nakreślone dwoma tępyimi ołówkami). Kijów 1848. — (Światło i cienie. Rec.): J. R. SZYMAŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 4; *Dod. Lit. do „Czasu”.* 1849 nr 4; (K. WITTE?). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 66-67. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI,

Enc. powsz. Orgelbranda, T. 24 (1867). — ZBIGNIEW (M. SADOWSKA): Słów kilka o humorystyce i humorystach polskich. *Przegl. Tyg.* 1876 nr 49-53. — E. SZTYRMEROWA: Do A. Walickiego 25 listów z 1883-1891. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976 (tu również biografia L. Sztyrmera). — T. BOBROWSKI: Pamiętniki, T. 1. Powst. przed 1885. Wyd. Lw. 1900 s. 398-399. — W. MARRENÉ (MORZKOWSKA): Kobieta w powieści naszej. *Świt* 1885 nr 86-91. —

Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1886: J. GADOMSKI. *Świt* nr 119; FANTAZY (W. GOMULICKI). *Kur. Codz.* nr 205; Ad. N. (NIEMIROWSKI). *Kur. Warsz.* nr 160b; PÓLKOZIC (A. NIEWIAROWSKI). *Kłosy* nr 1097-1098; też *Wiek* nr 131; A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ). *Kłosy* nr 1095; *Ateneum* t. 3; *Bibl. Warsz.* t. 3; *Biesiada Lit.* nr 30; *Chwila* nr 65; *Dzien. Pol.* nr 136; *Gaz. Nar.* nr 146; *Kronika Rodz.* nr 13; *Ognisko Dom.* nr 78; *Szkola* s. 198. — P. CHMIEŁOWSKI: Józef Ignacy Kraszewski. Zarys historyczno-literacki. Kr. 1888 s. 158-163. — LETUWISŁAW: Parę słów o Ludw. Sztyrmerze. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 19. — P. CHMIEŁOWSKI: Ludwik Sztyrmer. *Ateneum* 1890 t. 3-4; przedr. w: Nasi powieściopisarze. Seria II. W-wa 1895. [Rec.: A. M. KURPIEL. *Kwart. Hist.* 1891; K. B. (BARTOSZEWICZ). *Kraj* 1895 nr 23-24]. — A. JELSKI: Przyczynek do biografii L. Sztyrmera. *Tyg. Ilustr.* 1892 nr 117. — A. WALICKI: Wspomnienie o Sztyrmerze. *Kraj* 1892 nr 14. — A. WALICKI: Ludwik i Eleonora Sztyrmerowie. *Tyg. Ilustr.* 1892 nr 114. — Ś. HŁASKO: Zapomniany autor L. Sztyrmer. *Kraj* 1896 nr 46. — W obronie pamięci Sztyrmera. *Kur. Wil.* 1911 nr 196. — A. DROGOSZEWSKI: Sztyrmer Ludwik. *Sto lat myśli pol.* T. 8 (1913). —

S. TRZEBIŃSKI: Psychoza i nerwica w beletrystyce polskiej. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 3 z. 1-2. — (t): Fantastyczne opowiesci polskiego Hoffmana. *Gaz. Por.* 1928 nr 8690. — S. PIŁGOŃ: Protoplasta imię pana Zagłoby w służbie u Negusa. *Kur. Poz.* 1935 nr 563; przedr. pt. Jeszcze jeden protoplasta imię pana Zagłoby. W książce: Wśród twórców. Kr. 1947. — Z. SZWEYKOWSKI: Rozwój powieści w Polsce. Powieść w latach 1776-1930. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. KAWYŃ: Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej. W-wa 1938. — K. CZACHOWSKI: Zapomniany meteor powieści psychologicznej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 18. — J. ANDRZEJEWSKI: Ludwik Sztyrmer. *Odrodzenie* 1948 nr 1. — J. ANDRZEJEWSKI: „Powieści nieboszczyka Pantofla”. *Odrodzenie* 1948 nr 2. — W. BOROWY: Jeszcze o Sztyrmerze. *Odrodzenie* 1948 nr 10. — A. ŚNIEŻKO: Grób L. Sztyrmera. *Odrodzenie* 1948 nr 7. — K. GÓRSKI: Zagadka imienia Telimeny. *Nowa Kultura* 1958 nr 5. — K. B. (BARTOSZYŃSKI): Posłowie do wyd.: Pantofel. Frenofagusz i Frenolesty. Poz. 1959 *Nowela Polska*. [Rec.: J. IWASZKIEWICZ. *Życie Warszawy* 1959 nr 100; J. OKOPIEŃ: Seria zapomnianej noweli polskiej. *Nowe Książki* 1959 nr 8; J. MACIEJEWSKI: Nowela polska XIX wieku. *Twórczość* 1960 nr 5]. — T. S. GRABOWSKI: Z pogranicza polsko-białoruskiego. *Księga pamięci czci S. Pigionia*. Kr. 1961. — M. INGLOT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 73. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit. R.* 54 (1963) z. 4. — M. INGLOT: O powieściach Sztyrmera w latach 1838-1844. *Pam. Lit. R.* 55 (1964) z. 3 i nadb.

SZUJSKI JÓZEF (1835–1883)

Pseud. i krypt.: **; AUTOR ANNY JAGIELLONKI; DYMITR KOCYNDYK; HILARY BĄCZAŁSKI, DZIEDZIC NA MAŁEJ I WIELKIEJ BĄCZAŁI; J. S.; J. SZ.; JERZY POGONIA; JERZY PRAWDZIC; JÓZEF SPOD KRAKOWA; JÓZEF SZ.; MATEUSZ ŻURAW; MATEUSZ WSZĘDOBYŁA; MICHAŁ SKIBA; NIE-VAN-DYK; Sz.

Historyk, publicysta, dramaturg.

Ur. 16 czerwca 1835 w Tarnowie, w środowisku ziemiańskim; był nieślubnym synem Emilii Szujskiej. Wychowywany był tylko przez matkę. Sześć klas gimnazjum ukończył w Tarnowie, następnie przeniósł się do Gimnazjum Nowodworskiego w Krakowie. Był tam kolegą Stanisława Tarnowskiego. W 1854-1858 studiował na uniwersytecie w Krakowie, a w 1858-1859 — w Wiedniu. Studiował prawo, historię i filozofię. Po ukończeniu uniwersytetu osiadł w rodzinnym majątku Kurdwanów pod Krakowem, poświę-

cając się pracy literackiej. W 1861 ożenił się z Joanną Jełowicką i zamieszkał we Lwowie. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1863 wziął udział w powstaniu, m. in. wspólnie ze Stanisławem Tarnowskim wydawał konspiracyjne demokratyczne pismo *Naprzód*. W 1863 na stałe osiadł w Krakowie. W 1866 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W 1866-1871 razem ze Stanisławem Tarnowskim, Stanisławem Koźmianem i Ludwikiem Powidajem redagował miesięcznik *Przegląd Polski*. Był jednym z czterech współautorów *Teki Stańczyka*. W 1867 i 1870 posłował na Sejm Galicyjski z ziemi sądeckiej. W 1869 został profesorem historii polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1878/1879 pełnił godność rektora. Położył też duże zasługi w organizowaniu Akademii Umiejętności, w której od 1873 pełnił funkcje sekretarza. W 1879 został członkiem Izby Panów w Wiedniu. Zmarł 7 lutego 1883 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tajemnica śmierci hetmańskiej. Poemat. Dat.: wrzesień 1855. Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1857 nr 80-88, 145-151.

Utwór nie dokończony.

2. Śmierć proroka. Misterium biblijne poświęcone Ceniom Mistrza. Powst. w 1856 po śmierci Mickiewicza. Ogł. *Dzien. Lit.* 1859 nr 76-78.

3. O Zosięnce sierocie. Dat.: 1857, maj. Ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 106; przedr. *Dzwonek* 1859 nr 4; *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 86; wyd. osob. pt. O Zosi sierocie. Śpiew z towarzyszeniem fortepianu. Muzyka St. Moniuszki. Lw. 1869.

4. Pan Rożnowa. Dat. 1857, wrzesień. Ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 22-29.

Powieść wierszem.

5. Samuel Zborowski. Studium dramatyczne. Fragm. ogł. pt. Z dramatu: Samuel Zborowski. Akt V scena 7. *Dzien. Lit.* 1857 nr 77-78; całość z autografu w Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 2.

6. Michał Wiśniowiecki. Dramat. Powst. 1858. Rkps zaginiony.

Estr. I, 352, podaje tyt.: Michał Korybut. Tragedia.

7. Pan Jacek Brzuchański. (Rzecz wzięta z Gigantomachii Kordeckiego). Dat.: Luty 1858. Ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 65-73; przedr. *Tyg. Ilustr.* 1860 nr 48-50; wyd. osob. pt. Obrona świętej Częstochowy. Historia cudowna a prawdziwa o Jacku Brzuchańskim, mieszczaninie częstochowskim, na cześć i chwałę Boską, a dobrym ludziom na pocieszenie opowiedziana przez Józefa spod Krakowa. Lw. 1862. Wyd. nast.: Lw. 1863; Chicago 1883; z dodaniem opisu teraźniejszej Częstochowy i widoków kościoła jasno-górskiego. W-wa 1898; toż W-wa 1899.

8. Radziejowski. Dramat. Fragm. z II,

III i IV aktu ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 49-53; 1859 nr 12-15, 42-46.

Utwór nie dokończony.

9. Dzierżanowski. Dramat w pięciu aktach. *Dzien. Lit.* 1859 nr 32-39; odb. Lw. 1859.

10. Halszka z Ostroga. Dramat historyczny. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 16; odb. Kr. 1859. Wyst. Kr. 1861. Wyd. przerobione, zob. poz. 32.

Przekł. czeski: W. Dunara. Wyst. i wyd. Praga 1860.

11. Królowa Jadwiga. Dramat historyczny. Dat. 1859. Ogł. *Dzien. Lit.* 1860 nr 14-19; wyd. przerobione, zob. poz. 32. Wyst. Kr. 1865.

Rkps Ossol. sygn. 11124/I.

12. Ostatni książęta mazowieccy. Tragedia wierszem. Powst. 1859. Rkps.

Por. Estr. I, 352.

13. Sługa grobów. Tradycja wawelska. Fragm. ogł. pt. Rzeź pragska. Z poematu: Sługa grobów. (Opowiadanie żołnierza). *Dzien. Lit.* 1859 nr 48; całość tamże nr 95-100 i odb.

Dedykacja: Panu W.P. w dowód czci i pamięci.

14. Anna Jagiellonka, królowa polska. (Z wiadomościami o całej rodzinie Zygmunta Starego). *Niewiasta* 1860 nr 1-6.

15. Ostatnia nobilitacja. Ustęp z dziejów r. 1794. *Dzien. Lit.* 1860 nr 61-65; wyd. osob. pt. Bartosz Głowacki. Ostatnia nobilitacja. Ustęp z dziejów r. 1794. Z przedmową H. Mościckiego. W-wa 1917 *Bibl. Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 194; toż wyd. 2 W-wa 1925.

16. Portrety przez Nie-Van-Dyka. *Dzien. Lit.* 1860 nr 36-101 (z przerwami); pt. Jeszcze kilka portretów przez Nie-Van-

-Dyka. *Dzien. Lit.* 1861 nr 23-25; przedr. przejrzany i pomnożony. Lw. 1861.

Por. poz. 39.

17. Poważne chwile. Zbiór pieśni I-XXIII. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 17 i odb.

Zawartość: Drobne utwory liryczne. Ogl. pod pseud. Jerzego Prawdzica.

18. Stara dewotka. Powiastka dramatyczna w pięciu aktach. *Dzien. Lit.* 1860 nr 76-81.

19. Upadek i śmierć Jana III. Ogl. pt. Z dramatu: Upadek i śmierć Jana III. Akt I scena 6. *Dzien. Lit.* 1860 nr 39.

Utwór nie dokończony.

20. Wallas. Tragedia historyczna w pięciu aktach. Z angielskiego. *Dzien. Lit.* 1860 nr 97-98, 100-103; 1861 nr 3-6, 14-17. Przedr. z podtyt.: Poemat dramatyczny w pięciu aktach, zob. poz. 32; wyd. osob. ze wstępem L. Germana. Lw. 1892 *Bibl. dla Młodzieży* t. 6.

21. Czyste dusze i mętne dusze. Powieść współczesna. *Dzien. Lit.* 1861 nr 1-52 (z przerwami).

22. Jerzy Lubomirski. Dramat historyczny. Fragm. ogł. *Album lw.* Lw. 1862; całość *Dzien. Lit.* 1862 nr 86-101; wyd. osob. Lw. 1863. Wyst. Lw. 1865.

23. Pan Twardowski. Komediodramat. Akt I ogł. *Dzien. Lit.* 1862 nr 8-10; akt II pt. Pan Twardowski. Poemat dramatyczny. Tamże 1866 nr 39-41; akt III. *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 371, 373; całość wyst. Kr. 1866. Wyd. pt. Twardowski. Poemat dramatyczny w 4 aktach, zob. poz. 32.

24. Dzieje Polski podług ostatnich badań spisane. T. 1-4. Lw. 1862-1866.

Zawartość: t. 1: Piastowie; t. 2: Jagiellonowie; t. 3-4: Królowie wolno obrani.

25. Obraz Jana Matejki. Upadek Polski. (Objaśnienie). Kr. 1866. Wyd. 2 Kr. 1895.

26. Rok polski. *Kalendarz Wydawnictwa Dzieł Tanich i Pożytecznych na r. 1867.* Kr. 1866; wyd. osob. Kr. 1868.

27. Treny na śmierć córki Jana Kochanowskiego i Ojciec zadżumionych w El-Arish Juliusza Słowackiego. Zestawienie historycznoliterackie i estetyczne. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 11 (1866) i odb.

28. Z wycieczki do Lwowa listów pięć. Fragm. ogł. *Czas* 1866 nr 33; całość wyd. Kr. 1866.

Zawartość: Kwestia ruska; Gmina; Język wykładowy; Wniosek względem Żydów; Parcelandowanie gruntów.

29. Jerzy Ossoliński. Trylogia 1616-1650. — Dwór królewicza Władysława. Komedia historyczna w 3 aktach jako część pierwsza trylogii. *Przeł. Pol.* 1866/67 t. 3. Wyst. Kr. 1867. Wyd. osob. Kr. 1876.

Por. poz. 48, 56.

30. Adam Szmigielski. Komedia historyczna w 5 aktach. Wyst. Lw. 1867. Wyd. zob. poz. 32.

31. Bezimienna trucizna. Powieść. *Przeł. Pol.* 1866/67 t. 4 - 1867/68 t. 1; toż *Gaz. Tor.* 1867 nr 152-180; wyd. osob. Tor. 1867.

32. Dramata. Seria I. Kr. 1867.

Zawartość: Halszka z Ostroga (poz. 10); Królowa Jadwiga (poz. 11); Pan Twardowski (poz. 23); Adam Szmigielski (poz. 30); Wallas (poz. 20).

33. Kilka prawd z dziejów naszych ku rozważeniu w chwili obecnej. Kr. 1867.

34. Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego. 23 odczyty. Kr. 1867 *Wydawnictwo Dzieł Tanich i Pożytecznych* t. 10.

Dedykacja: Uczniom szkół gimnazjalnych do użytku przy studiach historii starożytnej i filologii klasycznej poświęca Autor.

35. Teka Stańczyka. *Przeł. Pol.* 1868/69 t. 4 - 1869/70 t. 2 i nadb. (Współautorzy: S. Koźmian, S. Tarnowski, L. Wodzicki)

„List Brutusika” nr 5, przypisywany J. Szujskiemu, jest utworem S. Koźmiana.

36. Zborowscy. Tragedia historyczna w pięciu aktach. Dat. 1 kwietnia 1868. Wyst. 1868. Ogl. *Dzien. Lit.* 1868 nr 36-48; wyd. osob. Lw. 1869.

Dedykacja: Bohdanowi Bolesławiczie przed zamknięciem „Rachunków na rok 1869” przesyła Autor.

37. O obowiązkach narodu względem ludu w sprawie oświaty. *Kraj* 1869 nr 70-71 i odb. Przedr. zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. III t. 1.

38. Książnin. Dramat w 5 aktach. Pierwszą scenę aktu I ogł. *Dzien. Lit.* 1869 nr 41; akt 1-2 i część aktu 3, zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 4.

39. Portrety przez Nie-Van-Dyka. Nowa seria. *Dzien. Lit.* 1869 nr 8-10, 16-17.

Por. poz. 16.

40. Roztrząsania i opowiadania historyczne (pisane w latach 1866-1870). Kr. 1876.

41. Słowo o zadaniach sejmowych. *Przeegl. Pol.* 1871/72 t. 1; odb. Kr. 1871.
42. Historyczna wędrówka po Krakowie. Cztery prelekcje w Muzeum Techniczno-Przemysłowym Krakowskim. *Przeegl. Pol.* 1871/72 t. 3-4 i odb.
43. Jasełka galicyjskie. Komedie nie przyjęte na deski. *Przeegl. Pol.* 1872/73 t. 2-3; wyd. osob. Kr. 1875. Wyd. nast.: Kr. 1879.
- Zawartość: List do Redakcji „Przeгляdu Polskiego”; I. Założenia dziennika. Komedie bez aktów; II. Nasza autonomia. Komedie w 5 aktach.
44. Kopernik. Poemat dramatyczny osnuty na tle historycznym. Przedstawiony na scenie krakowskiej w czterechsetną rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, dnia 19 lutego 1873. *Kronika Rodz.* 1873 nr 6-7; wyd. osob. Kr. 1873.
45. Maryna Mnischówna. Tragedia historyczna w dwóch częściach. Przedstawiona po raz pierwszy na scenie krakowskiej 3 października 1874 r. Cz. 1: Dymitr Pierwszy. *Przeegl. Pol.* 1875/76 t. 1; cz. 2: Dymitr Drugi. Tamże 1875/76 t. 2; wyd. osob. Kr. 1876.
46. Nieznany poemat satyryczny XVII wieku. *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* 1874 t. 1; wyd. osob. Kr. 1875.
47. Trzy zabytki języka polskiego XIV i XV w. *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Filol.* 1874 t. 1.
48. Śmierć Władysława IV. Dramat w pięciu aktach. *Przeegl. Pol.* 1875/76 t. 3; odb. Kr. 1876. Wyst. Kr. 1885.
- Jest to część druga trylogii: Jerzy Ossoliński, por. poz. 29, 56.
- Przekł. niem.: E. Bratranek: Der Tod Wladislaus IV. W książce: Heingebrachtes, Kr. 1880.
49. Długosz i Kallimach. Obraz historyczny w 3 aktach, przedstawiony w czterechsetną rocznicę śmierci Długosza przez młodzież akademicką Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 19 maja 1880. *Przeegl. Lw.* 1880 t. 20; odb. Lw. 1880.
50. Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście. W-wa 1880. Wyd. nast.: W-wa 1889.
51. Odrodzenie i reformacja w Polsce. Pięć odczytów publicznych w ziemie r. 1880. *Niwa* 1880 t. 18; wyd. osob. W-wa 1880; też z podtyt.: Pięć prelekcji publicznych mianych r. 1880 w Krakowie. *Przeegl. Pol.* 1879/80 t. 4-1881/82 t. 1; wyd. osob. Kr. 1881.
52. Opowiadania i roztrząsania historyczne (pisane w latach 1875-1880). W-wa 1882.
53. Głos z Polski na uroczystość śś. Cyryla i Metodego w Rzymie. Wiersz. *Czas* 1881 nr 154; odb. Kr. 1881. Bardzo liczne przedruki w czasopismach współczesnych.
54. W sprawach szkolnych uwagi. *Czas* 1882 nr 221, 223, 224 i odb.
55. Die Polen und Ruthenen in Galizien. *Die Völker Oesterreich-Ungarns.* Cz. 9. Wiedeń 1882 i odb. Przekł. pol. F. Koniecznego pt. Polacy i Rusini w Galicji zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. III t. Dod.
56. Śmierć Ossolińskiego. Część trzecia trylogii. (Fragment). W Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 4 s. 155-174.
- Jest to część trzecia trylogii: Jerzy Ossoliński, por. poz. 29, 48.
57. Brutus. Tragedia wierszem. Rkps. Por. Estr. I, 352.
- Ponadto rozprawy historyczne i artykuły publicystyczne.
- Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Arch. do Dziejów Literatury i Okłady w Polsce* (1877, 1882), *Bibl. Ossol.* (1866), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Sprawozdanie Tow. Nauk. Kr. ... z działu nauk moralnych. 1871 t. 1), *Bluszcz* (tu wiersz: Bluszcz. 1870 nr 23), *Czas* (stały współprac. 1859-1883; tu m. in.: Wiersz na cześć Gołuchowskiego. 1867 nr 24; Mowa nad grobem Antoniego Walewskiego. 1876 nr 281; Przemówienie na jubileuszu ... J. I. Kraszewskiego. 1879 nr 230; Dobroć serca. (Satyra). 1882 nr 197; Rozmowa z Quidadem. (Satyra). 1882 nr 82), *Czas. Dod. Mies.* (1859-1860), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860-1861; tu m. in.: Święta Kinga. Legenda tatrzańska. 1860 nr 5; Spowiedź drzewom. 1860 nr 7; Modlitwa pacholęcia. 1860 nr 10; Wincenty Kadłubek. 1860 nr 14), *Dzien. Lit.* (1857-1869; tu m. in.: Prometejska modlitwa. 1858 nr 101; Burza. 1858 nr 102; Sylfidion. 1858 nr 109; Święte chwile. 1858 nr 110; Do Seleny. 1858 nr 127; Adoracja. 1858 nr 128; Sen o starości i śmierci. Fantazja. 1859 nr 5; Święteczną godziną. 1859 nr 18; Westchnienie. 1859 nr 33; Platonizm. 1859 nr 38; Rzut oka na stanowisko Polski w historii powszechnej. 1860 nr 50-51; Maksyma. 1860 nr 55; Szozat. (Wezwanie). 1861 nr 12; Spotkanie. 1861 nr 93-94; W krwawej chwili. Hymn. 1861 nr 34; Akty narodowe. I. Credo. 1862 nr 11;

Obląkani. Ballada z roku 1863. 1863 nr 104; Alleluja. 1864 nr 22; Wyjątek z powieści poetycznej: Historia szlachcica na bruku. Imieniny babuni. 1868 nr 27-28; Kapitan klasyk. 1868 nr 29), *Dzwonek* (1859-1860; tu m. in.: Historia o kłótniach Szeligów i Berdyszów, dwóch kmiecych rodzin w Gajowie — i jak się pogodzili z sobą. 1860 nr 7-10),

Gaz. Lw. (tu: Dramat polski Calderona. 1882 nr 115), *Gaz. Tor.* (1867), *Hasło* (1865), *J. Ungra Kalendarz ilustr.* (tu: Kwiaty. 1864; Wiosna i ruina. 1875), *J. Czecha Kalendarz kr.* (tu m. in.: Król Chrobry, legenda tatrzańska. 1882), *J. Jaworskiego Kalendarz pol. ilustr.* (1865-1867; tu m. in.: Pan Rymsza. 1866), *J. Wildta Kalendarz powsz.* (tu m. in.: Z teki podróżnej; Bluszcz; W liściastym lesie. 1867), *Kalendarz premiowy ilustr.* (tu: Babunia, fragment poematu. 1867), *Kłosa* (tu wiersze: Dusza i natura. Zbiór pejszów pisanych. 1870 nr 236), *Kraj* (1869, 1873), *Kraków — Zagrzebiowi.* Kr. 1881 (tu: Z notat Tymona; Między publicznością i artystą), *Kronika Rodz.* (1873), *Mieszczanin Pol.* (tu: Miawki. 1864 nr 3; przedr. *Zorza* 1868 nr 7; *J. Wildta Kalendarz powsz.* 1868), *Monumenta Medii Aevi Historica.* T. 4. Kr. 1878; t. 11. Kr. 1884 (współprac.), *Naprzód* (współred. 1863), *Niewiasta* (1860-1862; tu m. in.: Marzenie pana Bonawentury opisane przez niego samego. 1860 nr 1-2 (brak dokończenia); Życie kąpielne. Szkic obyczajowy. 1860 nr 10-14; Maria Ludwika Gonzaga. Szkic historyczny. 1861 nr 1-11; Szkice karnawałowe. 1861 nr 6-12; Trzy żony Zygmunta Augusta. Szkic historyczny. 1862 nr 26, 27, 34, 35, 40, 52), *Niwa* (1879-1882), *Nowiny* (Lw.; 1856), *Nowiny* (W-wa; tu m. in.: Felieton krakowski. 1882 nr 54, 81, 105, 120, 140), *Opiekun Dom.* (tu: Pieśń flisaka rozbitka. 1866 nr 15),

Pamiętnik obchodu 50-tej rocznicy zawiazania Tow. Nauk. Kr. Kr. 1868 (tu: Toast na cześć W. Pola wzniesiony na uczcie ...), *Przeł. Lw.* (1878-1881), *Przeł. Mies.* (tu: Moralność i wiedza jako czynniki w historii. 1874 z. 1), *Przeł. Pol.* (współzałożyciel i współred. 1866-1871; tu liczne artykuły i utwory literackie, recenzje teatralne, kronika literacka; m. in.: Maryna Mniszchówna i obaj Samozwańce. Szkic historyczny. 1867/68 t. 2; Wincenty Pol. 1872/73 t. 2; Stańczyk. Scena dramatyczna na uroczystość Mikołaja Kopernika. 1872/73 t. 3; Józef Mianowski, rektor Szkoły Głównej Warszawskiej. 1878/79 t. 3; List otwarty do Leona Bilińskiego z powodu broszury jego pt. Znamiona polityki narodowej

i krajowej tzw. stańczyków. 1881/82 t. 4), *Przew. Nauk. i Lit.* (1881-1882), *Przyj. Dom.* (1864-1865; tu m. in.: Rok 1863. Trzy powiastki z powstania polskiego. 1864 nr 16),

Roczn. Tow. Nauk. Kr. (tu m. in.: Teoria materialistyczna naszego czasu wobec krytyki filozoficznej i ducha chrześcijańskiego. Rzecz sprawozdawcza. 1866 t. 11), *Roczn. Wydawnictwa Dziel Tamich i Pożytecznych* (tu przekł.: Requiescat z Freiligratha. 1868; Z notat biograficznych Bronusia liber-barona Gapiatkowskiego. 1868), *Roczn. Zarządu AU w Kr.* (tu m. in. artykuły sprawozdawcze z tytułu stanowiska sekretarza generalnego w 1873-1882), *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* (1873-1874), *Scriptores Rerum Polonicarum* (1872-1881), *Skarbczyk Dom.* (tu: Na zamku wiśnickim. 1863 z. 1), *Spr. Komisji Badań Sztuki w Polsce* (1879), *Tyg. Ilustr.* (1860-1862), *Tyg. Nauk.* (1865), *Wiek* (tu: Pamiętniki Mimozy. 1864 nr 5 i n.), *Włościanin* (tu: O pierścieniu królowej. Podanie nadwiślańskie. 1870 nr 23-24).

Po śmierci autora drobne utwory ogł.:

J. Leniek: Nieznany wiersz J. Szujskiego. *Czas* 1885 nr 136 (tu wiersz dla uczczenia 400-lecia śmierci Długosza, inc.: Pamięcią wielkich w Ojczyźnie ludzi...);

Wiersz ofiarowany p. Marii Twardowskiej. *Słowo* 1889 nr 226; przedr. *Biesiada Lit.* 1902 nr 46;

H. Biegeleisen: Nieznany szkic literacki J. Szujskiego. *Bibl. Warsz.* 1901 t. 4 (tu: Kasper Miaskowski. Szkic literacko-historyczny);

Z nieznanego autografu J. Szujskiego. *Słowo Pol.* 1913 nr 34 (tu wiersz: W dziesiętnych czasach...);

Kilka kart z dziejów mojego serduszka. *Nova Reforma* 1925 nr 217, 220;

J. Seruga: Z pobytu J. Szujskiego w Suche. *Czas* 1933 nr 116 (tu wiersz z 4 X 1882 wpisany do księgi pamiątkowej).

Prace edytorskie

1. A. Kosiński: Zbiór korespondencji z lat 1815-1820. Poz. 1861.

2. Diariusze sejmów koronnych z lat 1548, 1553, 1570. Kr. 1872 *Scriptores Rerum Polonicarum* t. 1.

3. Uchwały zjazdu w Radomsku z 3 marca 1384. Kr. 1873.

4. Codex epistolaris saeculi XV. Pars 2 ab a. 1444 ad a. 1492. Kr. 1876.

5. E. Sanguszko: Pamiętnik 1786-1815. Kr. 1876.
6. Relacje posłów austriackich podczas sejmku unii 1567 z tajnego c.-k. Archiwum dworu i państwa w Wiedniu. Kr. 1877.
7. Antiquissimi libri Cracoviae. Kr. 1878. (Współwyd. A. Piekosiński).
8. A. Przeździecki: Jagiellonki polskie w XVI w. Uzupełnienia, rozprawy, materiały ... przeznaczone na dodatkowy t. 5. Z pozostałości autora wydał i dopełnił ... Kr. 1878.
9. Statuta antiqua Collegii Maioris, Minoris et Facultatis Theologicae. Kr. 1878 *Arch. Komisji do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 1.
10. Ewangelia XV wieku Kapituły Katedralnej. Kr. 1879 *Spr. Komisji Badań Sztuki w Polsce*.
11. Rewizja województwa połockiego z roku 1552. Kr. 1880.
12. J. Wielewicki: Dziennik spraw Domu Zakonnego OO. Jezuitów u Św. Barbary w Krakowie. T. 1 od r. 1579-1599. Kr. 1881 *Scriptores Rerum Polonicarum* t. 7.
13. Statuta Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1604-1724. Kr. 1882 *Arch. Komisji do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 2.
- Przekłady**
1. Anakreont: Pieśni. *Dzien. Lit.* 1859 t. 2 nr 54.
2. W. Shakespeare: Ryszard III. *Fragm. ogł. Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 18; całość przełożona powtórnie ok. 1865. *Wyst. Kr.* 1866. *Wyd. pt. Życie i śmierć Ryszarda III. Dramat historyczny, zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 5.*
3. Ajschylos: Agamemnon. Tragedia. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 9 (1864) i odb.
4. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. *Powst.* 1865. *Rkps zaginął.*
5. Ajschylos: Prometeusz w okowach. Tragedia pozostała z jego trylogii zatytułowanej: Prometeja. *Bibl. Ossol.* 1866 t. 9; odb. Kr. 1866.
- D e d y k a c j a:** Memu Mieczysławowi posyłam.
6. Ajschylos: Choefory. *Powst.* 1868. *Wyd. pt. Ofiarnice. (Tragedia). Część druga Oresteji, zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 5.*
7. Ajschylos: Eumenidy. Tragedia. Trzecia część Oresteji. *Powst.* 1871. *Wyd. jw. poz. 6.*
8. Arystofanes: Rycerze. Komedja. *Wyst. Kr.* 1873. *Ogł. Bibl. Warsz.* 1875 t. 1; odb. W-wa 1875.
9. Ajschylos: Persowie. *Przeł. Pol.* 1878/79 t. 4 i odb.
10. Arystofanes: Ptaki. Komedja. *Przew. Nauk. i Lit.* 1881 t. 9 z. 3-5.
11. P. Calderon: Życie snem. *Dramat... dziejący się w Polsce. Przew. Nauk. i Lit.*; 1882; odb. *Lw.* 1882; *wyd. osob. Lw.-Złoczów (1924) Bibl. Powsz.* 1017-1018.
12. G. Brunelli: Saluto dei fratelli Latini ai fratelli Slavi. *Canto di ... Rzym* 1882i (Tu: *Versione in polacco ... s. 21-25*).
13. P. Calderon: Magik cudowny. *Dramat. Rkps zaginął.*
14. P. Calderon: Nabożeństwo do Krzyża. *Dramat. Rkps zaginął.*
- Ponadto drobne przekł. ogł.: *Dzien. Lit.* (tu tłumaczenie z Biblii: Dawid. Psalm 136; Z Izajasza. 1866 nr 26), *Niewiasta* (tu z Legendy wieków W. Hugo: Potęga dobroci Bożej. 1860 nr 7), *Tyg. Nauk.* (tu z W. Szekspira: *Lir. Scena 1 aktu I.* 1865 nr 26).
- Wydania zbiorowe**
1. *Dzieła.* Wydanie zbiorowe. Seria I t. 1-7. *Wyd. S. Tarnowski.* Kr. 1885-1889; S. II t. 1-9. *Wyd. W. Czermak.* Kr. 1885-1896; S. III t. 1-3 i *Dod. Wyd. M. Bobrzyński.* Kr. 1885-1896.
- Z a w a r t o ś ć:** S. I, t. 1 (1885): Drobne wiersze z pierwszej młodości (m. in.: O Zosieńce sierocie; Pieśni Anakreonta); Poważne chwile; Drobne wiersze późniejsze; Satyra; Śmierć proroka; Tajemnica śmierci hetmańskiej; Pan Rożnowa; Sługa grobów; Rok polski; Historia szlachcica na bruku; t. 2 (1886): *Dramata. T. 1:* Samuel Zborowski; Halszka z Ostroga; Jerzy Lubomirski; Królowa Jadwiga; t. 3 (1886): *Dramata. T. 2:* Twardowski; Adam Śmigieński; Wallas; Zborowscy; Maryna Mniszchówna; t. 4 (1887): *Dramata. T. 3:* Jerzy Ossoliński; Śmierć Władysława IV; Śmierć Ossolińskiego; Kopernik; Długosz i Kallimach; Radziejowski; Upadek i śmierć Jana III; Książnin; t. 5 (1887): *Dramata tłumaczone; t. 6 (1888): Powieści prozą; Ostatnia nobilitacja; Historia o kłótniach Szeligów i Berdyszów; Bezimienna trucizna; Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego; t. 7 (1889): Literatura i krytyka; Sprawy Akademii Umiejętności; Mowy; Nekrologi; Fragmenta.*
- S. II t. 1-4 (1894-1895): *Dzieje Polski. T. 1-4; t. 5-8 (1885-1888): Opowiadania i roztrząsania. T. 1-4; t. 9 (1889): Historii polskiej ... ksiąg dwanaście.*
- S. III t. 1-3 (1885, 1894, 1894): *Pisma polityczne; Dod. (1896): Die Polen und Ruthenen in Galizien — w jęz. niem. i przekł. pol.*

Listy

1. Korespondencja młodzieńcza. Fragm. ogł. S. Tarnowski: Szujskiego lata szkolne. *Przeł. Pol.* 1884/85 t. 3-4 i odb.
2. Do L. Dębickiego z 1856 i fragm. listu z 1858. Ogł. L. Dębicki: Wspomnienie o J. Szujskim. W-wa 1883.
3. Do K. Szajnochy z 1863. Ogł. L. Finckel. *Kwart. Hist.* 1926 t. 40.
4. Do J. I. Kraszewskiego 14 listów z 1863-1882. Autografy w Bibl. Jagiel. sygn. 6536.
5. Do J. Starkla 2 listy z 1865, 1866. Ogł. S. Wasylewski: Z papierów po J. Szujskim. *Czas* 1933 nr 71-72.
6. Do N. Żmichowskiej z 1866. Ogł. w przypisach w książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Kr. 1885.
7. Do B. H. Szaniawskiego z 1868. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 3, Dz. 33.
8. Do J. Łozińskiego z 1870. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.
9. Do H. Schmitta z 1871. Rkps Ossol. sygn. 5317/II t. 9.
10. Do Z. Celichowskiego 19 listów z 1871-1881. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Bibl. 64.
11. Do K. Liskego 6 listów z 1874-1875 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 11555/I.
12. Do S. Nowińskiego z 1881. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.
13. Do T. Bratranka b. d. Ogł. E. Masák: Dr Tomáš Bratranek a J. Szujski. *Archa (Olomuniec)* t. 21 (1933) z. 3.
14. Do J. Dobrzańskiego 6 listów b. d. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.
15. Do T. Lenartowicza b. d. Rkps Ossol. sygn. 5244/I.
16. Do W. Pola b. d. Ogł. w art.: Listy do W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913 s. 1309-1310.
17. Do K. Szajnochy 4 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.
18. Do E. Świeżawskiego b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2677/2.
19. Do R. Wodzickiego 5 listów b. d. Rkps Ossol. sygn. 11787/II.
20. Do B. Zaleskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. BK. 2440.
21. Do W. Zawadzkiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.
22. Do żony Joanny 5 listów b. d. i do córki Jadwigi 2 listy. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2755.
23. Do nieokreślonej osoby 2 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 7322/II.
24. Podanie do Wydziału Filozoficznego c.-k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, dat. 21 listopada 1868 i życiorys z 1868. Ogł. H. Barycz: Docenkie kłopoty Józefa Szujskiego. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 2. Kr. 1963.
25. Papiery osobiste, korespondencja — listy od różnych osób, katalog biblioteki. Rkpsy Ossol. sygn. 7322/II.
26. Materiały historyczne, fragmenty naukowe i literackie, szkice wykładów. Rkpsy Ossol. sygn. 7325/II.
27. Notatki. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7151.

Bibliograficzne zestawienia podają: K. Estreicher: Zestawienie prac Szujskiego chronologicznie, jak były pisane. *Estr.* VII, 197-198. — (Józef Szujski). Bibliografia prac. *Roczn. Zarządu AU w Kr.* 1874 s. 56-57. — J. Polkowski: Śp. J. Szujskiego dzieła drukiem ogłoszone. *Gaz. Kr.* 1883 nr 32. — F. Zoll: Spis prac naukowych, literackich i politycznych śp. Szujskiego ogłoszonych drukiem, bądź osobno, bądź w pismach czasowych. *Czas* 1884 nr 62-63; odb. Kr. 1884.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism (w dziale Twórczość), E — Prace edytorskie, P — Przekłady, T — Twórczość.

Adam Śmigielski (Szmigielski)	T-30	Bluszcze	Cz-B
Adoracja	Cz-DL	Brutus	T-57
Agamemnon (Ajschylos)	P-3	Burza	Cz-DL
Akty narodowe. I. Credo	Cz-DL	Choefory (Ajschylos)	P-6
Alleluja	Cz-DL	Codex epistolaris saeculi XV	E-4
Anna Jagiellonka	T-14	Czyste dusze i mięte dusze	T-21
Antiquissimi libri Cracoviae	E-7	Diariusze sejmów koronnych	E-2
Babunia	Cz-KPI	Długosz i Kallimach	T-49
Bartosz Głowacki. Ostatnia nobilitacja	T-15	Do Seleny	Cz-DL
Bezimienna trucizna	T-31	Dobroć serca	Cz-C
Bluszcz	Cz-KP	Dramat polski Calderona	Cz-GL
		Dramata. Seria I	T-32

Dusza i natura	Cz-K	Na zamku wiśnickim	Cz-SD
Dwór królewicza Władysława	T-29	Nabożeństwo do Krzyża (P. Calderon)	P-14
Dymitr Pierwszy	T-45	Nasza autonomia	T-43
Dymitr Drugi	T-45	Nieznany poemat satyryczny XVII wieku	T-46
Dzieje Polski ...	T-24	O obowiązkach narodu względem ludu w sprawie oświaty	T-37
Dziennik spraw Domu Zakonnego OO. Jezuitów u Św. Barbary w Krakowie (J. Wielewicki)	E-12	O pierścieniu królewnej	Cz-W
Dzierżanowski	T-9	O Zosi sierocie	T-3
Eumenidy (Ajschylos)	P-7	O Zosięnce sierocie	T-3
Ewangelia XV wieku Kapituły Katedralnej	E-10	Obląkani	Cz-DL
Felieton krakowski	Cz-N	Obraz Jana Matejki. Upadek Polski	T-25
Głos z Polski na uroczystość śś. Cyryla i Metodego w Rzymie	T-53	Obrona świętej Częstochowy	T-7
Gmina	T-28	Odrodzenie i reformacja w Polsce	T-51
Halszka z Ostroga	T-10	Ofiarnice (Ajschylos)	P-6
Historia o klótniach Szeligów i Berdyszów ...	Cz-D	Opowiadania i roztrząsania historyczne (pisane w latach 1875-1880)	T-52
Historia szlachcica na bruku	Cz-DL	Ostatni książęta mazowieccy	T-12
Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście	T-50	Ostatnia nobilitacja	T-15
Historyczna wędrowka po Krakowie	T-42	Pamięcią wielkich w Ojczyźnie ludzi ...	po Cz-1885
Imieniny babuni	Cz-DL	Pamiętnik 1786-1815 (E. Sanguszko)	E-5
Jagiellonki polskie w XVI w. (A. Przędziński)	E-8	Pamiętniki Mimozy	Cz-W
Jasielka galicyjskie	T-43	Pan Jacek Brzuchański	T-7
Jerzy Lubomirski	T-22	Pan Rymśza	Cz-KPI
Jerzy Ossoliński. Trylogia	T-29	Pan Twardowski	T-23
Jeszcze kilka portretów przez Nie-Van-Dyka	T-16	Pan Rożnowa	T-4
Język wykładowy	T-28	Parcelowanie gruntów	T-28
Józef Mianowski ...	Cz-PP	Persowie (Ajschylos)	P-9
Kapitan klasyk	Cz-DL	Pieśni (Anakreont)	P-1
Kasper Miaskowski	po Cz-1901	Pieśń flisaka rozbitka	Cz-OP
Kilka kart z dziejów mojego serduszka	po Cz-1925	Platonizm	Cz-DL
Kilka myśli o obowiązkach narodu względem ludu w sprawie oświaty	T-37	Polacy i Rusini w Galicji	T-55
Kilka prawd z dziejów naszych ku rozważeniu w chwili obecnej	T-33	Die Polen und Ruthenen in Galizien	T-55
Kniaźnin	T-38	Portrety przez Nie-Van-Dyka	T-16
Kopernik	T-44	Portrety przez Nie-Van-Dyka. Nowa seria	T-39
Król Chrobry	Cz-KK	Potęga dobroci Bożej. (Z Legendy wieków W. Hugo)	po P-Cz-N
Królowa Jadwiga	T-11	Poważne chwile	T-17
Kwestia ruska	T-28	Prometejska modlitwa	Cz-DL
Kwiaty	Cz-KI	Prometeusz w okowach (Ajschylos)	P-5
Lir. Scena 1 aktu I (W. Shakespeare)	po P-Cz-TN	Przemówienie na jubileuszu ... J. I. Kraszewskiego	Cz-C
List Brutusika	T-35	Psalm 136 Dawida	po P-Cz-DL
List do Redakcji „Przeglądu Polskiego”	T-43	Ptaki (Arystofanes)	P-10
List otwarty do L. Bilińskiego z powodu broszury jego ...	Cz-PP	Radziejowski	T-8
Magik cudowny (P. Calderon)	P-13	Relacje posłów austriackich ... 1567	E-6
Maksyma	Cz-DL	Requiescat z Freiligratha	Cz-RWD
Maria Ludwika Gonzaga	Cz-N	Rewizja województwa połockiego z roku 1552	E-11
Maryna Mniszchówna	T-45	Rok polski	T-26
Maryna Mniszchówna i obaj Samozwańce	Cz-PP	Rok 1863. Trzy powiastki z powstania polskiego	Cz-PD
Marzenie pana Bonawentury ...	Cz-N	Rozmowa z Quidamem	Cz-C
Miawki	Cz-MP	Roztrząsania i opowiadania historyczne (pisane w latach 1866-1870)	T-40
Michał Korybut	T-6	Rycerze (Arystofanes)	P-8
Michał Wiśniowiecki	T-6	Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego	T-34
Między publicznością i artystą	Cz-KZ	Ryszard III (W. Shakespeare)	P-2
Modlitwa pacholecia	Cz-CM	Rzeź pragska	T-13
Moralność i wiedza jako czynniki w historii	Cz-PM	Rzut oka na stanowisko Polski w historii powszechnej	Cz-DL
Mowa nad grobem A. Walewskiego	Cz-C	Saluto dei fratelli Latini ai fratelli Slavi (G. Brunelli)	P-12
		Samuel Zborowski	T-5

Sen nocy letniej (W. Shakespeare)	P-4	W dzisiejszych czasach ...	po Cz-1913
Sen o starości i śmierci	Cz-DL	W krwawej chwili	Cz-DL
Słowo o zadaniach sejmowych	T-41	W liściastym lesie	Cz-KP
Śługa grobów	T-13	W sprawach szkolnych uwagi	T-54
Spotkanie	Cz-DL	Wallas	T-20
Spowiedź drzewom	Cz-CM	Westchnienie	Cz-DL
Sprawozdanie Tow. Nauk. Kr. ... z działu nauk moralnych	Cz-BW	Wiersz dla uczczenia 400-lecia śmierci Długosza	po Cz-1885
Stańczyk	Cz-PP	Wiersz na cześć Gołuchowskiego	Cz-C
Stara dewotka	T-18	Wiersz ofiarowany p. M. Twardowskiej	po Cz-1889
Statuta antiqua Collegii Maioris, Minoris et Facultatis Theologicae	E-9	Wiersz ... wpisany do księgi pamiątkowej w Suchej	po Cz-1933
Statuta Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1604-1724	E-13	Wincenty Kadłubek	Cz-CM
Sylfidion	Cz-DL	Wincenty Pol	Cz-PP
Szkie karnawałowe	Cz-N	Wiosna i ruina	Cz-KI
Szozat	Cz-DL	Wniosek względem Żydów	T-28
Śmierć Ossolińskiego	T-56	Wyjatek z powieści poetycznej: Historia szlachcica na bruku	Cz-DL
Śmierć proroka	T-2	Z dramatu: Samuel Zborowski	T-5
Śmierć Władysława IV	T-48	Z dramatu: Upadek i śmierć Jana III	T-19
Świąteczną godziną	Cz-DL	Z Izajasza	po P-Cz-DL
Święta Kinga	Cz-CM	Z Legendy wieków W. Hugo: Po- tega dobroci Bożej	po P-Cz-N
Święte chwile	Cz-DL	Z notat biograficznych Bronusia liber-barona Gapiątkowskiego	Cz-RWD
Tajemnica śmierci hetmańskiej	T-1	Z notat Tymona	Cz-KZ
Teka Stańczyka	T-35	Z teki podróźnej	Cz-KP
Teoria materialistyczna naszego czasu ...	Cz-RTNK	Z wycieczki do Lwowa listów pięć Założenia dziennika. Komedia bez aktów	T-28 T-43
Toast na cześć W. Pola ...	Cz-POR	Zbiór korespondencji (A. Kosiński)	E-1 T-36
Treny na śmierć córki J. Kochanowskiego i Ojciec zadumionych w El-Arish J. Slowackiego	T-27	Zborowscy	
Trzy zabytki języka polskiego XIV i XV w.	T-47	Życie i śmierć Ryszarda III (W. Shakespeare)	P-2
Trzy żony Zygmunta Augusta Twardowski	Cz-N T-23	Życie snem (P. Calderon)	Cz-N P-11
Uchwały zjazdu w Radomsku z 3 marca 1384	E-3		
Upadek i śmierć Jana III	T-19		

OPRACOWANIA

1. Biografia

E. LUBOWSKI: Józef Szujski. *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 1 nr 346. — (K. ESTREICHER, M. i F. FALEŃSCY): Korespondencja ... (1867-1903). Wyd. J. Rudnicka. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — K. KRUK (K. CHŁĘDOWSKI): Posel-poeta irritabilis. *Kraj* 1869 nr 240; przedr. w: Album fotograficzne. Kr. 1870; toż wyd. nast. oprac. A. Knot. Wr. 1951. — E. LUBOWSKI: Józef Szujski. *Kłosy* 1876 t. 22 nr 557. —

Nekrologi w 1883: M. CHYLIŃSKI. *Bibl. Warsz.* t. 2; L. DĘBICKI: Wspomnienia o J. Szujskim. W-wa; A. G. (GRUSZECKI): Józef Szujski. *Przegl. Tyg.* nr 6; E. JELIŃNEK. *Světozor* s. 56; S. KOŹMIAN. *Przegl. Pol.* 1883/84 t. 3; F. KVAPIL: Čerstvé rody polské. J. Szujski. *Osvěta* s. 458-459; H. LISICKI. *Przegl. Lit.* t. 25; E. LUBOWSKI: Kilka wspomnień o śp... *Kłosy* nr 922; SĘP (W. MALESZEWSKI). *Biesiada Lit.* nr 372; A. PAWIŃSKI. *Tyg. Ilustr.* nr 6;

S...cki. *Kraj* nr 5; A. SOKOŁOWSKI. *Nowa Reforma* nr 31-32 i odb.; A. STĘPIŃSKI: Głos polski o zmarłym ... *Kur. Paryski*; odb. Paryż; M. STRASZEWSKI. *Gaz. Kr.* nr 37-39; A. Ś. (ŚWIĘTOCHOWSKI). *Prawda* nr 7; W. D. *Wędrowiec* nr 7; B. ZAWADZKI. *Bluszcz* nr 9; *Ateneum* t. 1; *Echo* nr 29, 31; *Kronika Rodz.* nr 5; *Slovenský sborník* s. 164; *Tyg. Powsz.* nr 7. — S. SOBIESKI: Szujski w gimnazjum. *Kur. Warsz.* 1883 nr 34. — S. TARNOWSKI: Szujskiego lata szkolne. *Przegl. Pol.* 1884/85 t. 3-4 i odb. — E. ŚWIEŻAWSKI: Szujski Józef. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — S. TARNOWSKI: Szkolne lata dziejopisa. (Wyjątki z obszernej całości). *Kronika Rodz.* 1886 nr 9-12. — S. TARNOWSKI: Szujskiego lata młodości. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 - 1892/93 t. 1; toż pt. Szujskiego młodość. Kr. 1892. [Rec.: R. KOPFENS. *Przegl. Powsz.* 1893 t. 37; Z. HORDYŃSKI. *Kwart. Hist.* 1893 s. 325-329]. — K. BARTOSZEWICZ: Miłość Szujskiego. *Nowa Reforma* 1925 nr 205-208. — A. J.: Korespondencja J. Szujskiego. *Przew. Bibliogr.* 1927 nr 3. — Z. ROMA-

NOWICZÓWNA: Cienie. Kilka oderwanych kart z mojego życia. Lw. 1930. — S. WASYLEWSKI: List A. Cieszkowskiego do J. Szujskiego z r. 1880. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 4. — W. KONOPCZYŃSKI: Józef Szujski. 1835-1883. Przemówienie... *Mysł Nar.* 1933 nr 29-30 i odb. — J. SERUGA: Z pobytu J. Szujskiego w Sucheju. *Czas* 1933 nr 116; odb. Kr. 1933. — S. WASYLEWSKI: Tylko ćwierć funta. *Czas* 1933 nr 88. — S. WASYLEWSKI: Tajemnica z życia J. Szujskiego. *Ilustr. Kur. Codz.* 1934 nr 311. — M. z STAROWIEYSKICH TOMIKOWA: Tajemnica pochodzenia J. Szujskiego. *Ilustr. Kur. Codz.* 1934 nr 317. — W. SZUJSKI (senior), R. SZUJSKI, W. SZUJSKI (junior): Pochodzenie J. Szujskiego nigdy nie było tajemnicą. *Ilustr. Kur. Codz.* 1934 nr 321. — T. ZIÓŁKOWSKI: Dwie rocznice: Szujski i Wojciechowski. *Przeszłość* 1934 nr 2. — K. WYKA: Matejko i Słowacki. W-wa 1953. — J. W. GOMULICKI: Józef Szujski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. RUDNICKA: Oprac. wyd.: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903). Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — J. DEMEL: Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853-1866. Wr. 1958 *Bibl. Kr.* nr 112. — H. BARYCZ: Docenkie kłopoty J. Szujskiego. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 2. Kr. 1963.

2. Twórczość

(Pan Jacek Brzuchański. Rec.) ⊙. *Czas* 1860 nr 198. — Halszka z Ostroga. Dramat historyczny J. Szujskiego przedstawiony w teatrze narodowym w Pradze czeskiej. *Gaz. Codz.* 1860 nr 147. — (O wyst. Halszki z Ostroga w Pradze). *Czas* 1860 nr 51. — (Halszka z Ostroga. Rec. teatr.): *Czas* 1861 nr 275; *Czas* 1862 nr 288; *Dzien. Lit.* 1862 nr 4-5. — (Portrety Nie-Van-Dyka. Rec.) ⊙ (J. K. TURSKI). *Niewiasta* 1861 nr 29-34; *Kur. Wil.* 1861 nr 55; przedr. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 4. — H. SCHMITT: Listy do żony (1845-1880). Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1961. (O Szujskim listy z 1862-1880). — (Jerzy Lubomirski. Rec.): (f) (F. FALEŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3; K. KASZEWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1863 t. 1 nr 192; *Gaz. Pol.* 1863 nr 124; *Dzien. Lit.* 1865 nr 34-35; *Gaz. Nar.* 1865 nr 94. — N.: (Dzieje Polski. Rec.). *Dzien. Poz.* 1865 nr 186-187. — (Twardowski. Rec. teatr.): K. Ch. (CHŁĘDOWSKI): *Dzien. Lit.* 1866 nr 23; J. S. (STARKEL). *Dzien. Lit. i Polit.* 1867

nr 13. — (Dwór królewicza Władysława. Rec.). *Czas* 1867 nr 39. — K. KASZEWSKI: Podania o Prometeuszu. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 3. — J. S. (STARKEL): (Adam Śmi-gielski. Rec.). *Dzien. Lit.* 1867 nr 46. — J. STARKEL: (Kilka prawid z dziejów naszych. Rec.). *Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 4/5. — F. ZIEMIAŁKOWSKI: List otwarty do J. Szujskiego. Lw. 1867. — (Bezimienna trucizna. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1868 nr 8; F. H. L. (ŁOZINSKI): (Halszka z Ostroga. Rec. teatr.). *Dzien. Lit.* 1868 nr 7. — (Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego. Rec.): B. *Gaz. Pol.* 1868 nr 2-5; J. T. *Dzien. Lit.* 1868 nr 44. — (W. ŁOZINSKI): (Dwór królewicza Władysława. Rec.). *Dzien. Lit.* 1870 nr 3. —

Z. GOLIAN: Moderanci wobec Kościoła, narodu i dziejowej przeszłości. Lw. 1871. — E. PODOLSKI: Od redakcji. *Przełg. Lw.* 1871 t. 1. — Odpowiedź p. Szujskiemu i Przeglądowi Polskiemu. Historyczna wędrówka po Krakowie — zmiana w sądach o jezuitach XVI i poł. XVII w. Dawna piosenka Przeglądu Polskiego. *Przełg. Lw.* 1872 t. 3. — L. POWIDAJ: (Arystofanes: Rycerze. Rec. teatr.). *Przełg. Pol.* 1872/73 t. 4. — (Kopernik. Rec.). *Czas* 1873 nr 46. — (Maryna Mniszchówna. Rec. teatr.). *Czas* 1874 nr 227. — S. TOMKOWICZ: Barbara Radziwiłłówna u historyków, w rzeczywistości i w poezji. *Przełg. Pol.* 1874/75 t. 3-4. — a: (Śmierć Władysława IV. Rec.). *Przełg. Lw.* 1876 t. 12 s. 779. — (W. ZAWADZKI): (O Kazimierzu Wielkim. Prelekcja. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1876 t. 2. — (Roztrząsania i opowiadania historyczne. Rec.). a***. *Przełg. Lw.* 1877 t. 13; bc. (B. CZERWIENSKI). *Dzien. Pol.* 1877 nr 24, 25, 27; toż *Tydzien* 1877 nr 21-24; *Ate-neum* 1877 t. 1; *Przełg. Lw.* 1881 t. 22; K. G. *Przełg. Tyg.* 1882 nr 1-2; Al. K. (KRAUSHAR). *Kłosy* 1882 t. 34 nr 862-863. —

B. KALICKI: Quousque tandem! Lw. 1877. — S. STOJAŁOWSKI: „Czas” i jego polityka ze stanowiska katolickiego i polskiego w odpowiedzi na list p. Szujskiego. Lw. 1877. — S. TARNOWSKI: Szekspir w Polsce. *Przełg. Pol.* 1877/78 t. 2-3; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej. Wiek XIX. T. 4. Kr. 1898. — (Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście. Rec.): F. K. *Bibl. Warsz.* 1880 t. 4; § (H. SIENKIEWICZ). *Gaz. Pol.* 1880 nr 228; S. ZAŁĘSKI. *Czas* 1880 nr 266-268, 270; A. N. *Echo* 1881 nr 15; T. KORZON. *Kłosy* 1881 t. 32 nr 815-816; *Tyg. Powoz.* 1881 nr 16. — L. D. (DĘBICKI): (Życie snem. Dramat Calderona. Rec.). *Czas* 1882 nr 248. — J. MYCIELSKI:

(Die Polen und Ruthenen in Galizien. Rec.). *Czas* 1882 nr 2, 3, 5. —

L. CŹWIKLIŃSKI: J. Szujski jako tłumacz. *Gaz. Lw.* 1883 nr 99-102. — H. LIŚCICKI: Józef Szujski. *Przełg. Lw.* 1883 t. 25 s. 177-182. — J. G. PAWLIKOWSKI: Kilka słów o „Stańczykach”. Przyczynek do dziejów i charakterystyki politycznego obozu. Kr. 1883. — S. SMOLKA: J. Szujski. *Czas* 1883 nr 31-45 (z przerwami); toż *Słowo* 1883 nr 39-60 (z przerwami); wyd. osob. pt. J. Szujski. Jego stanowisko w literaturze i społeczeństwie. Kr. 1883. — F. ZOLL: Spis prac naukowych, literackich i politycznych śp. J. Szujskiego ogłoszonych drukiem bądź osobno, bądź w pismach czasowych. *Czas* 1884 nr 62-63; odb. Kr. 1884. — L. DĘBICKI: Szujski jako poeta. *Przełg. Powsz.* 1885 t. 8; przedr. w książce: *Z teki dziennikarskiej*. Kr. 1893. — (Śmierć Władysława IV. Rec. teatr.). *Czas* 1885 nr 45; L. K. *Czas* 1885 nr 50. — S. TARNOWSKI: Przedmowa. W wyd.: *Dzieła*. Seria I t. 1. Kr. 1885. — (Dzieła. Seria I. Rec.): L. DĘBICKI: *Niwa* 1885 t. 18 z. 263; S. TARNOWSKI. *Przełg. Pol.* 1885/86 t. 1-3; 1886/87 t. 4; 1887/88 t. 3; 1889/90 t. 1; S. TARNOWSKI i K. MORAWSKI. *Przełg. Pol.* 1888/89 t. 3. — (Dzieła. Seria II. Rec.): S. ZAŁĘSKI. *Przełg. Powsz.* 1885 t. 8; S. SMOLKA. *Przełg. Pol.* 1885/86 t. 2; 1888/89 t. 2; 1889/90 t. 1; A. DAROWSKI. *Słowo* 1887 nr 75; K. M. (MORAWSKI). *Przełg. Pol.* 1888/89 t. 2. — M. BOBRZYŃSKI: Od wydawcy. W wyd.: *Dzieła*. Seria III. T. 1. Kr. 1885. — P. POPIEL: W drugą rocznicę śmierci J. Szujskiego. *Przełg. Powsz.* 1885 t. 5 Dod. do nr 14; wyd. osob. Kr. 1885. — L. DĘBICKI: Pisma polityczne J. Szujskiego. *Niwa* 1886 t. 29. — L. K.: (Królowa Jadwiga. Rec. teatr.). *Czas* 1886 nr 37. — E. PORĘBOWICZ: „Życie snem” Szujskiego a „La vida es sueño” Calderona. *Przełg. Pol.* 1887/88 t. 3. — L. GERMAN: O dramatach J. Szujskiego. *Przełg. Pol.* 1888/89; wyd. osob. Kr. 1889. — E. DEICHES: Halszka z Ostroga w dramacie i historii. *Świat* (Kr.) 1891 nr 6-9 i odb. — S. T.: *Dzieła* Szujskiego. *Kraj* 1891 nr 2-3. — I. MATUSZEWSKI: Diabeł w poezji. 4. Figury demoniczne w utworach poetów polskich. Twardowski Szujskiego. *Ateneum* 1893 t. 2; przedr. w książce: *Diabeł w poezji*. W-wa 1894; toż wyd. nast. rozszerzone W-wa 1900. — W. CZERMAK: Przedmowa wydawcy. W wyd.: *Dzieła*. Seria II t. 1. Kr. 1895. —

(f) (W. FELDMAN): Szujski — Lelewel. *Dzien. Kr.* 1896 nr 118. — S. ZAŁĘSKI: (Dzieje Polski. Wyd. 2. Rec.). *Przełg. Powsz.* 1896 t. 50. — P. CHMIEŁOWSKI: Twórczość dramatyczna J. Szujskiego.

Ateneum 1897 t. 3; przedr. w: *Nasza literatura dramatyczna*. T. 1. Petersb. 1898. — T. KONCZYŃSKI: J. Szujski jako teoretyk i jako twórca dramatyczny. *Ateneum* 1900 t. 1; toż z niewielkimi zmianami pt. J. Szujski jako teoretyk i twórca dramatyczny. *Przełg. Pol.* 1899/1900 t. 3. — S. TARNOWSKI: Szujski jako poeta. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 1-3; wyd. osob. Kr. 1901. [Rec.: I. Chrzanowski. *Książka* 1901 nr 10; A. DROGOSZEWSKI. *Prawda* 1902 nr 13; B. GUBRYNOWICZ. *Pam. Lit. R.* 1 (1902) z. 2]. — H. BIEGELEISEN: Nieznany szkic literacki J. Szujskiego. *Bibl. Warsz.* 1901 t. 4. — S. ZDZIARSKI: Na przełomie dwu epok. W: *Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w.* Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — M. SOKOLNICKI: Upadek polskiej myśli historycznej (od Lelewela do szkoły krakowskiej). *Krytyka* 1905 t. 1. — B. DEMBIŃSKI: Szujski i jego synteza dziejów. *Roczn. AU* 1907/08; toż *Przełg. Pol.* 1908/09 t. 1; przedr. w książce: *Z dziejów i życia narodu*. Lw. 1913. — W. TARNAWSKI: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — K. WÓYCICKI: Wypiski i Szujski. W-wa 1917. [Rec.: J. KLEINER. *Świat* 1917 Dod. *Romans i Powieść* nr 31]. —

J. PARANDOWSKI: „Minnesaengerskiej pieśni watek złoty”. *Gaz. Lw.* 1920 nr 224-225. — M. SZYJKOWSKI: Dzieje nowożytniej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — J. KLEINER: Koncepcje literackie tragedii Samuela Zborowskiego. *Teatr* 1928/29 nr 7. — K. KOŚCIŃSKI: Drogi religijne w literaturze polskiej. *Jednota* 1930 nr 2. — S. ZABIEROWSKI: Samuel Zborowski jako motyw literacki. *Pam. Lit. R.* 27 (1930) z. 3. — W. KONOPCZYŃSKI: Józef Szujski. *Mysł Nar.* 1933 nr 29-30. — E. MASÁK: Dr Tomáš Bratránec a J. Szujski. *Archa* (Olomuniec) 1933 z. 3. — Pamięci J. Szujskiego. *Czas* 1933 nr 35. — T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw. 1933. — S. WASYLEWSKI: Z papierów po J. Szujskim. *Czas* 1933 nr 71-72; toż *Dzień Polski* 1933 nr 71-72. — W. OGRODZIŃSKI: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — S. ESTREICHER: Michał Bobrzyński. *Przełg. Współcz.* 1936 t. 56 nr 165-166. — Z. KONARZEWSKI: Z cyklu: Dawni redaktorowie „Czasu”. Józef Szujski. *Czas* 1936 nr 287. — M. SZYJKOWSKI: Dramat w Polsce. *Dzieje literatury pięknej w Polsce*. PAU. Wyd. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — J. ADAMUS: O syntezach historycznych Szujskiego. Szkic z dziejów polskiej myśli historycznej. *Studia hist. ku czci S. Kutrzeby*. T. 2. Kr. 1938. — J. KLEINER: Samuel

Zborowski w literaturze polskiej. W książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — J. HULEWICZ: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939 *Arch. Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* t. 5. —

W. HAHN: Wpływ Szekspira na polską literaturę dramatyczną. *Teatr* 1947 nr 1-2. — K. WYKA: Teka Stańczyka na tle historii Galicji w latach 1849-1869. Wr. 1951 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 4. — Z. LIBISZOWSKA: Tendencje społeczne i polityczne dramatów J. Szujskiego. *Prace Po-*

lon. S. X (1952) i nadd. — K. WYKA: Matejko i Słowacki. W-wa 1953. — W. KUBACKI: Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza Pani Twardowska. *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedagog. Kat. 10 i 11 kwiecień 1956.* Kat. 1958. — W. HAHN: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958. — H. BARYCZ: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska”. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. *Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w.* T. 1. Kr. 1963.

SZUKIEWICZ ALEKSANDER (1816–1885)

Krypt.: A. S.; A. Sz.

Publicysta.

Ur. 22 listopada 1816 w Stanisławowie w rodzinie pochodzącej z Mazowsza. Po ukończeniu szkół w Stanisławowie i Lwowie kształcił się na uniwersytetach w Pradze i Wrocławiu. Był propagatorem zbliżenia polsko-czeskiego na gruncie kulturalnym. W 1842 osiadł w Krakowie, tu wszedł do grona młodych poetów, zaprzyjaźnił się z Edmundem Wasilewskim. W okresie Wiosny Ludów brał udział w ruchu narodowym na terenie Krakowa. W 1848 założył i redagował wspólnie z Leonem Ulrychem, a potem Teofilem Lenartowiczem czasopismo *Jutrzenka*. W 1851 wszedł do redakcji *Czasu*. Tutaj trwał na stanowisku redaktora politycznego do 1883, kiedy ciężka choroba oczu nie pozwoliła mu dalej pracować. Był członkiem Rady Miejskiej Krakowa i członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności. W 1883 przeniósł się do syna do Przemyśla. Tam zmarł 23 listopada 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Oblakana. Kilka zarysów z życia potoczego. Powieść. *Tyg. Lit.* 1840 nr 12-14. *Fragm. przedr. Przegl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 147-163.

2. Masław. Dramat. *Fragm. ogł. Tyg. Lit.* 1841 nr 17; całość w rękopisie spłonęła w pożarze Krakowa 1850.

3. Jadwiga. Dramat. Rkps spłonął w 1850.

4. Powieść krakowska. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1-3.

5. Wiersz na obiedzie instalacyjnym danym na cześć nowego burmistrza Józefa Dietla przez członków Rady Miejskiej m. Krakowa dn. 31 października 1866. *Czas* 1866 nr 250 i odb.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Czas* (współred. 1851-1883; tu m. in.: wiersz okolicznościowy: „Witaj, sędziwy wieszczu ...” do A. Fredry. 1860 nr 130; Przemówienie na zebraniu sympatyków „Czasu”. 1877 nr 265), *Gaz. Wielkiego Księstwa Poz.* (tu: Wspomnienie o

Karolu Pieniążku i Edmundzie Wasilewskim. 1846, listopad), *Jutrzenka* (współred. 1848), *Kalendarz powsz.* Wilda (red. 1853), *Opiekun Dom.* (tu wiersze: Młody rybak. 1867 nr 2; Wróble. Bajka. 1867 nr 15), *Przegl. Pol.* (tu stała rubryka: Przegląd polityczny w 1876-1882), *Przegl. Warsz.* (1841), *Przyj. Ludu* (tu m. in. wiersze: Poranek; Wieczór — sonet. 1834 nr 8, 10), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Anusia. Kilka fantastycznych rysów na tle dziejowym osnutych. 1838 nr 18-19; Wstępne myśli o pojęciu poezji. 1838 nr 21-22; Kancelista. Fantazja. 1838 nr 36-37).

Przekłady

1. P. Desforges: Vert-Vert. Komiczna opera w 3 a. Wyst. W-wa 1839.

2. V. Hanka: O słowiańskim Ewangelium w Reims. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 40.

3. F. Čelakovský: Odgłos pieśni czeskich. *Fragm. ogł. Tyg. Lit.* 1840 nr 10, 17; całość wyd. osob. Wr. 1840.

4. K. Demoustier: Kobiety. Komedia w 3 aktach.

5. F. Duvert: Karol i Karolina. Komedia w 2 aktach.

6. Melesville i E. Scribe: Powiernik. Komedioopera w 1 a.

Ponadto drobne przekłady w *Tyg. Lit.* (N. Lenau: Faust. (Fragm.). 1839 nr 40; H. Freiligrath: Szeik na Synai na jesieni 1830. 1840 nr 42).

Prace edytorskie

1. E. Wasilewski: Poezje. Kr. 1849. (Tu jako wstęp: Wspomnienie o E. Wasilewskim).

2. E. Wasilewski: Poezje. Wyd. przejrzane i powiększone. Kr. 1873. (Wstęp, jw. poz. 1).

Listy i materiały

1. Do K. Szajnochy z 1852. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

2. Do H. Schmitta 9 listów z 1862-1863. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

3. Do H. Wodzickiego z 1872. Rkps Ossol. sygn. 11761/II.

4. Do J. Majera b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2292.

5. Listy od różnych osób do Szukiewicza. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

6. M. Frąckiewicz: Materiały do słownika

biograficznego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2159 t. 18.

OPRACOWANIA

K. WITTE: (P. Deforges: Vert-Vert. Rec.). *Pam. Sceny Warsz. na r. 1838*. W-wa 1839 s. 187-188. — KORCZAK: (Powieść krakowska. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 12. — (K. ESTREICHER): Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — M. B.: Sprawozdanie publicznego c.-k. sądu karnego. (Sprawa A. Szukiewicza). *Czas* 1864 nr 36. — Nekrologi: L. DEBICKI. *Czas* 1885 nr? i odb.; S. KOZMIAN. *Przeł. Pol.* 1885/86 t. 2; A. ZALESKI. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 2 nr 153; *Bibl. Warsz.* 1885 t. 4; *Kronika Rodz.* 1885 nr 23; *Kur. Por.* 1885 nr 327. — L. DEBICKI: Z 50-letnich roczników „Czasu”. *Jubileusz „Czasu”*. Kr. 1899. — S. TARNOWSKI: O „Czasie” i jego redaktorach. Tamże. — K. SOSNOWSKI: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta 1815-1846. Kr. 1901. — K. WOJCIECHOWSKI: Werter w Polsce. Lw. 1904; wyd. 2 Lw. 1925. — E. HAECKER: Wstęp do książki: E. Wasilewski: Poezje. Kr. 1925 *BN I*, 85. — Redaktorowie „Czasu”. Aleksander Szukiewicz. *Księga pam. na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas” 1848-1938*. W-wa 1938. — J. MAGNUSZEWSKI: Sprawy słowiańskie na łamach poznańskiego „Tygodnika Literackiego” (1838-1845). *Pam. Słowiański* t. 5 (1955). Wyd. Wr. 1957.

SZULC DOMINIK (1797—1860)

Filozof, historyk.

Ur. 10 kwietnia 1797 w guberni mińskiej. Uczył się w gimnazjum w Mińsku. W 1815 zapisał się razem z Adamem Mickiewiczem na wydział literatury i sztuk wyzwolonych na Uniwersytecie Wileńskim. Po otrzymaniu stopnia kandydata filozofii w 1818 został nauczycielem w gimnazjum w Wilnie, w 1823 został przeniesiony do gimnazjum w Białymstoku, w 1835-1840 był profesorem gimnazjum w Lublinie. Odmówił przyjęcia posady lektora języka polskiego na uniwersytecie w Kijowie. W 1840 zamieszkał w Warszawie, gdzie całkowicie poświęcił się pracy naukowej. Był pierwszym wyznawcą filozofii A. Comte'a na gruncie polskim. Od 1838 był członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, od 1846 Towarzystwa Geograficznego Rosyjskiego. Pod koniec życia stracił wzrok. Zmarł 27 grudnia 1860 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gramatyka mniejsza języka łacińskiego. (Wil. ok. 1821).

Oparta na Gramatyce Ch. G. Broedera, por. Przekłady poz. 2.

2. O prawdziwości napisu grobowego Bolesława Chrobrego. Powst. 1841. Wyd. zob. poz. 9.

3. O wieku bolesławowskim. Pieśni Bogarodzicy. *Pam. Religijno-Moralny* 1841 i odb. Przedr. zob. poz. 9.

4. O Tarnowie mazowieckim (Thorn) do Kopernika. *Pam. Religijno-Moralny* 1843 i odb. Przedr. zob. poz. 9.

5. O znaczeniu Prus dawnych. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; 1845 t. 3; wyd. osob. W-wa 1846. Przedr. zmieniony zob. poz. 9.

6. Rozwój zasad umysłu polskiego w piśmiennictwie. *Przeł. Nauk.* 1845 nr 25; 1846 nr 1, 4.

7. O Pomorzu zaodrzańskim. W-wa 1850.

8. O źródle wiedzy tegoczesnej. W-wa 1851.

9. Pisma. Z kartą jeograficzną. W-wa 1854 (na okładce: 1853).

Zawartość: poz. 2, 3, 4, 5.

10. Życie Mikołaja Kopernika. *Gaz. Warsz.* 1855 nr 131-134, 136-140; wyd. osob. zmienione W-wa 1855.

11. Stanowisko historii polskiej. Wyd. A. Chmieliński. W-wa 1862.

12. Estetyka. Rkps.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (tu m.in.: *Pogląd na piśmiennictwo europejskie.* 1857 t. 4; *Nowe listy Kopernika.* 1857 t. 4; *Zaczątki piśmiennictwa polskiego.* 1858 t. 1; *Rozkwit piśmiennictwa polskiego.* *Filozofia narodowa.* 1858 t. 3 - 1859 t. 1), *Dzien. Warsz.* (tu: *O wzorach Platona.* 1853 nr 62-63), *Gaz. Codz.* (tu: *Jan Śniadecki.* 1860 nr 233), *Gaz. Warsz.* (tu: *O powstaniu miasta Berlina z Kolna Śląskiego.* 1852 nr 325), *Pam. Religijno-Moralny* (1841, 1843), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu: *M. Wiszniewski: Historia literatury polskiej.* Rec. 1840), *Przeł. Nauk.* (tu: *W. Maciejowski: Pierwotne dzieje Polski i Litwy.* Rec. 1846 nr 16; *O mniemanym przywileju tynieckim Bolesława Chrobrego.* 1847 nr 33/34; *Pogadanka o mniemanym dyplomacie, którym miał nadać Tynec Bolesław Chrobry.* 1848 nr 6), *Przeł. Warsz.* (tu: *J. Muczkowski: Rękopisma Marcina Radymińskiego.* Rec. 1841 t. 1), *Tyg. Wil.* (1819).

Przekłady

1. Lukian z Samosaty: *Rozmowy Lucjana.* *Tyg. Wil.* 1819 t. 8 nr 155. (Ogł. bezimiennie).

Zawartość: *Kupido i Jonisz; Cyklop i Neptun.*

2. Ch. G. Broeder: *Gramatyka pierwiastkowa języka łacińskiego.* Wil. 1821. Wyd. nast.: Wil. 1829; Wil. 1838.

OPRACOWANIA

(O znaczeniu Prus dawnych. Rec): *J. MAJORKIEWICZ. Przeł. Nauk.* 1846 nr 11, 13, 16; *S. (H. SKIMBOROWICZ). Przeł. Nauk.* 1846 nr 1. — *J. BARTOSZEWICZ: (O Pomorzu zaodrzańskim. Rec.). Bibl. Warsz.* 1850 t. 4. — *J. BARTOSZEWICZ: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. Bibl. Warsz.* 1851 t. 4. — (O źródle wiedzy tegoczesnej. Rec.): *T. (A. TYSZYŃSKI). Bibl. Warsz.* 1851 t. 2; przedr. w: *Rozbiory i krytyki.* T. 1. W-wa 1854. [Polemika: *D. S. (SZULC). Gaz. Warsz.* 1851 nr 148; *A. TYSZYŃSKI. Tamże* nr 151; *T. (A. TYSZYŃSKI). Bibl. Warsz.* 1851 t. 3]; *Przeł. Poz.* 1861 t. 31; *Recenzja prac historycznych Szulca. Gaz. Codz.* 1852 nr 316. — *A. TYSZYŃSKI: Listy. III. (Życie Mikołaja Kopernika. Rec.). Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 33-35. — *Nekrologi: Gaz. Codz.* 1860 nr 343; *P. P. Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 11; *WAPPA. Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 68; *Bibl. Warsz.* 1861 t. 1; *Przeł. Poz.* 1861 t. 31. — *W. G. (GROCHOWSKI): (Stanowisko historii polskiej. Rec.). Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — *F. M. SOBIESZCZAŃSKI. Enc. powsz. Orgelbranda.* T. 24 (1867). — *P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie.* *Poz.* 1871 i wyd. nast. — *J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831).* T. 2-3. *Kr.* 1899-1900. — *M. MASSONIUS: Dominik Szulc. Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — *H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce.* *Wyd.* 2. W-wa 1911. — *A. ZIELEŃCZYK: Źródła polskiego pozytywizmu filozoficznego. Droga* 1928 nr 4. — *T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863).* *Kr.* 1931. — *M. ROMAN-KÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy.* T. 2. *Wr.* 1960.

SZYMANOWSKI WACŁAW (1821—1886)

Pseud. i krypt.: ±; ***; P; Y; Q; S.; S.....; Sz.; Sz...; SZYMON WACŁAWOWSKI; Wac. Szym.

Publicysta, dramatopisarz, tłumacz.

Ur. 9 lipca 1821 w Warszawie; syn Jakuba z rodziny semickiego pochodzenia, dzierżawcy klucza Chruslin w powiecie łowickim, i Anny z Zawadzkich. Uczył się w domu do 1837. W 1839 ukończył gimnazjum i zaczął pracować jako urzędnik Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu, skąd odszedł w 1851 na własne żądanie. Zawód literacki

rozpoczął w 1841 w grupie Cyganerii warszawskiej. W 1851 na propozycję Henryka Rzewuskiego objął wspólnie z Julianem Bartoszewiczem redakcję *Dziennika Warszawskiego*, w którym stworzył nowy dział: felieton aktualny. W 1856 został właścicielem i współredaktorem pisma przekształcając je w *Kronikę Wiadomości Krajowych i Zagranicznych*. W 1859 należał do pierwszego zespołu redakcyjnego *Tygodnika Ilustrowanego*. W walce stronnictw przed powstaniem 1863 stanął po stronie Andrzeja Zamoyskiego. Oddał *Kronikę*... na usługi „białych” i z ich ramienia nawiązał stosunki z *Czasem* i *Dziennikiem Poznańskim*, a nawet został anonimowym korespondentem paryskiej *La Presse*. Podejrzany o działalność polityczną, został w czerwcu 1861, na zlecenie Wielopolskiego, wysiedlony z Warszawy do Białej, gdzie przebywał pół roku pod nadzorem policji. W styczniu 1862 powrócił do stolicy. W 1866-1872 był stałym współpracownikiem *Bluszczu*. W 1868 objął redakcję *Kuriera Warszawskiego* i na tym stanowisku pozostawał do końca życia. W ostatnich latach życia odbył szereg podróży zagranicznych. Żonaty był z Michaliną Naimską. Zmarł 21 grudnia 1886.

Korbut III, 446 podaje: „Szymanowski i Wiślicki reprezentowali w dobie pozytywistycznej dwa kierunki ścierające się ze sobą w prasie, literaturze i życiu”.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwa dni życia pana Wojciecha Puzderko. *Dzien. Warsz.* 1851 nr 215-217, 219-224, 226-229.

2. Warszawa i warszawianie. Obrazki humorystyczne. I. Gry towarzyskie. *Dzien. Warsz.* 1851 nr 30-31; Bielany. Tamże nr 68-70; przedr. *Goniec Pol.* 1851 nr 140-141; Wyścigi konne. Tamże nr 72-73; Wianki. Tamże nr 78; przedr. *Goniec Pol.* 1851 nr 146; Jarmark na węgł. Tamże nr 82, 84; Tłumacze monopolistów. Tamże nr 149, 151.

3. Czerwiec w Warszawie. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 157-162. Przedr. zob. poz. 19.

Zapowiedziany dalszy ciąg nie nastąpił.

4. Duch fortepianu. Powieść fantastyczna. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 281-285.

5. Jakież przemiany doznał deresz pana Piotra z Osmolina. Gawęda z XVIII stulecia opowiedziana p. S. Kr. 1852. Przedr. pt. Jako deresz pana Piotra z Kordaszyc przemienił się w brata Jakuba i co się potem wydarzyło, zob. poz. 27; poz. 32 t. 1.

6. Żywy i umarli. (Przypowieść Śląska). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 47-49.

7. Szyunki piwa w Warszawie. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 320, 321, 323, 327, 329, 331. Przedr. zob. poz. 19.

8. Diament. Trochę prawdy, trochę nieprawdy. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 203-211, 214-219.

9. Kawiarnie w Warszawie. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 104, 106, 115, 128, 129, 135, 149, 154.

10. Urywek z obrazu dramatycznego pod napisem Leon. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 193-196.

11. Listy do redakcji *Dziennika Warszawskiego*. List III. O poezji. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 161, 163-173.

12. Podróż na Wschód. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 36, 40, 44, 51, 58, 70, 71, 73, 85. (Od nru 70 w spisie treści: Literaci kijowscy).

13. Lichwiarze warszawscy. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 114-208 (z przerwami); wyd. osob. pt. Szkice warszawskie. Lichwiarze. W-wa 1855.

14. Literaci warszawscy. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 216-269 (z przerwami). Przedr. J. W. Gomulicki w książce: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964.

W nrze 269: Koniec serii pierwszej.

15. Ostatnie chwile Kopernika. Obraz dramatyczny. W-wa 1855. Wyst. W-wa 1869. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 2.

Rkps Ossol. nr 10884/I.

16. Literaci minores i amatorowie literatury. Szkic warszawski. Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1856 t. 2 nr 72-76 („Przewodnik” nr 68-72); całość ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 189-190, 192-202, 204-208, 221-223.

17. Salomon. Dramat z XVI wieku w trzech aktach. Fragm. ogł. pt. Ustęp z nie drukowanego dramatu pod napisem: Salomon. *Czas* 1855 nr 131; całość wyd. W-wa 1856. Wyst. W-wa 1870. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 2.

18. Matka. Obrazek dramatyczny w jednym akcie. Wyst. W-wa 1858. Wyd. zob. poz. 32 t. 2.

Rkps Ossol. sygn. 10069/I.

19. Szkice i obrazki. Seria I. W-wa 1858. (Współautorzy: A. Wieniarski, A. Wilczyński i K. W. Wójcicki. Ilustr. F. Kosztrzewski).

Tu m. in. przedr. poz. 3, 7.

Gawędę: Jakim sposobem pani Maciejowa nauczyła się milczeć, a panna Konstancja deklamować, przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. Seria II. W-wa 1960.

20. Michał Sędziwój. Dramat w pięciu aktach oryginalnie wierszem napisany. W-wa 1859; przedr. *Tyg. Ilustr.* 1862 nr 137, 139, 140. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 2.

21. Dzieje serca. Komedia w 3 aktach wierszem. *Gaz. Codz.* 1860 nr 71-72, 74, 80-84. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 3. Wyst. Lw. 1860, 1866.

Rkps Ossol. nr 11091/I.

Utwór odznaczony pierwszą nagrodą na konkursie warszawskim 1860 r.

22. Siła złego na jednego. Dialog z czasów pierwszej wojny chocimskiej. *Tyg. Ilustr.* 1860 nr 54, 56. Wyst. W-wa 1881. Przedr. zob. poz. 32 t. 3.

23. Listy o wypadkach w Polsce 1861-1862. Ogl. jako korespondencje w *La Presse* (Paryż) 1861, marzec - 1862, czerwiec. Przekł. pol. S. Stempowskiego i M. Zabojeckiej z przedmową M. Handelsmana wyd. W-wa 1936.

24. Hymn do muzyki. (Słowa W. Szymanowskiego, muzyka A. Zarzyckiego). W-wa 1871.

25. Na ulicy. Obrazek sceniczny. *Wieniec* 1872 nr 33; przedr. zob. poz. 32 t. 1. Wyst. W-wa 1874.

Rkps Ossol. sygn. 10448/I.

26. Józef Szczepan Kowalewski. *Tyg. Ilustr.* 1864 nr 273-274; wyd. osob. pt. Krótkie wspomnienie o życiu Józefa Kowalewskiego, dziekana wydziału filologicznego Szkoły Głównej Warszawskiej. W-wa 1865.

27. Gawędy i satyry. W-wa 1873. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 1.

Zawartość: 26 drobnych utworów, m. in. poz. 5.

28. Przedmowa do książki: A. Wilkoński: Ramoty i ramotki literackie. Wyd. nowe i zupełne. T. 1. W-wa 1873.

29. Życie w Warszawie. *Przewodnik po Warszawie i jej okolicach.* W-wa 1873 s. 108-141.

30. Ostatnia próba. Obrazek dramatyczny w jednym akcie. Wyst. W-wa 1880. Ogl. *Kłosa* 1880 nr 773-775; wyd. osob. W-wa 1881. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 3; W-wa 1893.

Rkps Ossol. nr 10883/I.

31. Posąg. Dramat w trzech aktach. Z muzyką A. Müncheimera. Wyst. W-wa 1880. Ogl. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 258 - 1881 nr 268 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1881. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 3.

Przekł. niem.: A. Weber. Ok. 1886.

32. Poezje i dramata. T. 1-5. W-wa 1884.

Zawartość: t. 1: poz. 25, 27 oraz inne gawędy i wiersze; t. 2: Przekłady drobnych utworów autorów: V. Hugo, F. Coppée, H. Murger; poz. 15, 17, 18, 20; t. 3: poz. 21, 22, 30, 31; t. 4: Przekłady poz. 2, 4, 5, 6, 7, 9; t. 5: Przekłady poz. 8, 10, 13, 14.

Dedykacja: Żonie i dzieciom Autor.

Ponadto opowiadania dla dzieci.

Artykuły, drobne utwory i przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu wiersz: Dziś i jutro. 1878 t. 1 z. 3), *Biesiada Lit.* (tu m. in. wiersz: Za psa. 1878 nr 112), *Bluszcz* (1865-1876, 1881; tu m. in.: Kartki ode-rwane. 1865 nr 1, 6, 13; Przekł. z V. Hugo: Rumak. 1865 nr 8; Przy maszynie. 1872 nr 5; Psyche. 1872 nr 6; Dwa grobowce (z Coppée). 1881 nr 52), *Czas* (tu: wiersz bez tyt. poświęcony pamięci A. Fredry. 1876 nr 186), *Czytelnia Niedzielnia* (tu: Historia o kowalu Matiasku. 1856 nr 35), *Dziew. Warsz.* (współred. 1851-1856; tu m. in.: Łowicz. 1851 nr 178-183; Jako pan Piotr odsadził od panny Francuza, a sam jej nie dostał. 1851 nr 208; Historia o żaku, który szczęścia szukał. 1853 nr 172-175, 177-178; Pierwsza zmarszczka. Gawęda tegoczesna. Do Antoniego Nowosielskiego. 1854 nr 126-127; Kilka myśli o posągach i posążkach. 1854 nr 197-199; Pańszczyzna. 1854 nr 278-280; Handle win. Szkic warszawski. 1856 nr 78-81, 83-85), *Fortuna* (tu: Błędne ogniki. 1885 nr 15), *Gaz. Codz.* (1854-1860; tu rec. teatr. i stała rubryka: Wiadomości bieżące. 1859-1860; O honorariach autorskich. 1860 nr 289, 292, 307, 317, 319).

J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarski* (tu m. in.: Wyjątek ze szkicu: Sztuka i rzemiosło. 1860 s. 154-156), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1856-1871; tu m. in.: Wiktor Hugo. 1863; Opowiadania: I. Narzeczona z Ko-

ryntu; II. Pan z Raiz. 1863; Testament psa. (Powieść turecka). 1867), *Kłosa* (1878, 1880; tu m. in. wiersz: Koń trojański. 1878 nr 667), *Kłosa i kwiaty*. Kr. 1869 (tu: Pieśń egipska), *Kraków — Zagrzebiowi*. Kr. 1881 (tu wiersz, inc.: Z czołem schyłonym...), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (właściciel i współred. 1856-1859; tu stałe rubryki: Przegląd tygodniowy, Przegląd teatralny, Wiadomości literackie; tu m. in.: Ogrody i ogródki warszawskie. 1856 nr 116, 118-122), *Kur. Warsz.* (red. 1868-1886; tu m. in. wiersz na powitanie nowego roku, inc.: Pan to wielki i groźny ... 1876 nr 289; przedr. *Gas. Pol.* 1877 nr 2), *Na pomoc*. W-wa 1884 (tu bajki), *Nadwiślanin* (tu wiersze: Niewolnica; Śpiew; Fantazja. 1841 t. 1; Sen poety. 1841 t. 2), *Noworocznik ilustr. dla Polek* (tu: Przechadzki warszawskie. 1865), *Opiekun Dom.* (tu wiersz: Z Mossulu do Bir. 1871 nr 27),

Prawda (tu szereg felietonów w 1883), *La Presse* (Paryż; tu korespondencje z Polski od marca 1861 do czerwca 1862), *Przegl. Tyg.* (tu: Echa warszawskie. 1879 nr 47; 1881 nr 5), *Przegl. Warsz.* (tu: Historia o kartce welinowego papieru. 1842 t. 3), *Przyj. Dzieci* (tu szereg opowiadań i artykułów w 1862-1884), *Świat Powieściowy* (tu przekł. H. Murger: Ballada zrozpaczonego. 1881 nr 1), *Tydzien Pol.* (tu przekł. W. Hugo: Sieroty. 1880 nr 5), *Tyg. Ilustr.* (współzałożyciel i współred. 1859-1874; tu liczne artykuły, nekrologi, rec. teatr. itd., m. in.: Szopka. 1860 nr 15; Sędziwoj Michał. 1862 nr 137, 139-140. (Nie ma nic wspólnego z dramatem — Twórczość poz. 20); Roksolana. 1866 nr 354-355; Przekł. F. Coppée: Bezrobocie kowali. 1869 nr 102), *Wędrowiec* (1864-1866; tu m. in.: Niemowle. 1864 nr 62; przedr. *Bibl. Warsz.* 1864 t. 2; Rodzina Pulcinella. 1864 nr 77; przedr. *Bibl. Warsz.* 1864 t. 3; Oktawiusz Feuillet. 1866 nr 182; Józef Méry. 1866 nr 186), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1, 3. W-wa 1857, 1858 (tu: Rozmowa serca z rozsądkiem. Gawęda z nocy pobalowej. T. 1; Jachowicz. T. 3), *Wieniec* (tu m. in.: Timur Leng. 1872 t. 1 nr 5; Przekł. F. Coppée: Klejnoty wyzwolenia (z wojny 1870/71). 1872 t. 2 nr 66).

Po śmierci autora drobne wiersze z rkpsu ogł. *Kur. Warsz.* 1887 nr 1 (tu: Wyjątek z dramatu pt. Palec Boży, nr 315, 323, 341, 351; 1901 nr 187).

Przekłady

1. P. de Musset: Fraskatanka. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 139-142, 144, 145, 147.

2. F. Ponsard: Honor i pieniądze. Komedia w 5 aktach. Fragm. ogł. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 218-224; całość wyd. W-wa 1855 *Teatra Warsz.* Oddział III. Wyst. W-wa 1854. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

3. C. Delavigne: Dzieci Edwarda. Tragedia w 3 aktach wierszem. Wyst. W-wa 1858.

Rkps Ossol. nr 10513/I.

4. C. Delavigne: Paria. Tragedia wierszem w 5 aktach z chórami. Przetworzona z... (Muzyka S. Moniuszki). *Tyg. Ilustr.* 1866 dod. do nr 330-332. Wyst. W-wa 1868. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

5. E. Gondinet: Biały krawat. Komedia w 1 akcie. *Bluszcz* 1867 nr 51-53. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

6. A. de Musset: Lizetka. Komedia w 2 aktach wierszem. Wyst. W-wa 1867. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

7. E. Augier: Flecista. Komedia w 1 akcie. *Wędrowiec* 1868 nr 272-274. Wyst. W-wa 1874. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

8. V. Hugo: Marion Delorme. Tragedia w 5 aktach. Wyst. W-wa 1873. Fragm. aktu IV ogł. *Bluszcz* 1873 nr 7; całość zob. Twórczość poz. 32 t. 5.

9. E. About: Morderca. Komedia w 1 akcie. Przekł. przed 1880. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

10. Delacour: Skarbonka. Komedia w 5 aktach. Przekł. przed 1880. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 5.

11. O. Feuillet: Dalila. Dramat w 6 aktach. Przekł. przed 1880.

12. E. Labiche: Zapraszam pułkownika. Komedia w 1 akcie. Przekł. przed 1880.

13. Molière: Mizantrop. Komedia w pięciu aktach wierszem (1666). W-wa 1882 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Lit. Europejskiej*. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 5.

14. E. Pailleron: Podczas balu. Obrazek w jednym akcie wierszem. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 5. Przedr. w zbiorze: Komedia i monologi oryginalne i tłumaczone. Seria I. W-wa 1891.

Ponadto drobne przekłady z V. Hugo, F. Coppée i H. Murgera, zob. wykaz czasopism.

Wydania zbiorowe

Zob. Twórczość poz. 32.

Listy

1. Do K. Szajnochy z 1856. Rkps Ossol. sygn. 5879/II t. 4.
2. Do nieokreślonej osoby z 1857 i do W. A. Maciejowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
3. Do H. Rzewuskiego z 1859. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.
4. Do T. Lenartowicza 4 listy z 1875-1883. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 6.
5. Do A. Gillera z 1875. Rkps Bibl. Nar. sygn. 1900; zniszcz. 1944.
6. Do A. Szukiewicza z 1878. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.
7. Do Z. Miłkowskiego z 1881. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2040; zniszcz. 1944.
8. Do nieokreślonej osoby z 1884. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.
9. Do J. Chęcińskiego, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 4360/II.
10. Do S. Krzemińskiego, nie dat. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2734.

OPRACOWANIA

F. H. LEWESTAM: (F. Ponsard; Honor i pieniądze. Rec. teatr.). *Gaz. Codz.* 1854 nr 318. — (Salomon. Rec.): F. H. LEWESTAM. *Gaz. Codz.* 1856 nr 134-136; Al. N. (NIEWIAROWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 145; 3. (K. WIDMAN). *Dziew. Lit.* 1856 nr 10. — (J. KENIG): (C. Delavigne: Dzieci Edwarda. Rec. teatr.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 69-70. — (Matka. Rec. teatr.): (J. KENIG). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 146; *Ruch Muzyczny* 1858 nr 21. — (Sędziwój. Rec.): (J. KENIG). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 62-63; Al. N. (NIEWIAROWSKI). *Gaz. Codz.* 1859 nr 57-60; *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — (Dzieje serca. Rec.): K.: Do redakcji Biblioteki Warszawskiej o komediach konkursowych. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1; K. (K. KASZEWSKI): Sprawozdanie Komitetu powołanego do oceniania komedii nadesłanych na konkurs p. n. Edwarda Starzyńskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 47-49; ×. (J. I. KRZEMIŃSKI). *Gaz. Codz.* 1860 nr 84. — (Dzieje serca. Rec. teatr.): *Dziew. Lit.* 1860 nr 82; *Gaz. Warsz.* 1860 nr 101-103; E. LUBOWSKI. *Bluszcz* 1866 nr 29; (A. WIŚLICKI). *Przegl. Tyg.* 1866 nr 15; *Gaz. Warsz.* 1866 nr 86, 88. — (A. de Musset: Lizetka. Rec. teatr.): K-i. (J. KOTARBIŃSKI). *Przegl. Tyg.* 1867 nr 38; F. H. L. (LEWESTAM). *Kłosa* 1867 nr

119; *Gaz. Pol.* 1867 nr 200. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powosz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Wacław Szymanowski. *Przegl. Tyg.* 1867 nr 48. — (C. Delavigne: Paria. Rec. teatr.): F. H. L. (LEWESTAM). *Kłosa* 1868 nr 150; S. PAWLICKI: *Bibl. Warsz.* 1868 t. 2. — F. H. LEWESTAM: (Ostatnie chwile Kopernika. Rec. teatr.). *Kłosa* 1869 nr 218 dod. nadzwyczajny. —

S. PELTYN: Recenzja-nierecenzja. Słowo o dramacie „Salomon”. *Israelita* 1870 nr 18. — (Salomon. Rec. teatr.): M. DZIKOWSKI. *Opiekun Dom.* 1870 nr 18; (J. KOTARBIŃSKI). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 19; F. H. L. (LEWESTAM). *Kłosa* 1870 nr 253-254; S. RZĘTKOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 123. — S. RZĘTKOWSKI: Wacław Szymanowski. *Opiekun Dom.* 1871 nr 29-30. — F. H. L. (LEWESTAM): (V. Hugo: Marion Delorme. Rec. teatr.). *Kłosa* 1873 nr 398. — (A. WIŚLICKI): (Na ulicy. Rec. teatr.). *Przegl. Tyg.* 1874 nr 14. — (E. Augier: Flecista. Rec. teatr.): K. KASZEWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1874 nr 360; *Tyg. Romansów i Powieści* 1874 nr 308; E. LUBOWSKI. *Bluszcz* 1875 nr 14. — (Gawędy i satyry. Rec.). *Kłosa* 1874 nr 451; *Przegl. Tyg.* 1874 nr 8. — S. RZĘTKOWSKI: Wacław Szymanowski. *Tyg. Ilustr.* 1876 nr 11-12. — W. (K. W. WÓJCICKI): Wacław Szymanowski. *Kłosa* 1876 nr 558. — (Ostatnia próba. Rec. teatr.): K. KASZEWSKI. *Kłosa* 1880 nr 774; E. LUBOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 227; K. LUNIEWSKI. *Tyg. Powosz.* 1880 nr 18; Z. M. Kur. *Codz.* 1880 nr 90; *Gaz. Warsz.* 1880 nr 99. — (Posąg. Rec. teatr.): S. K. (KRZEMIŃSKI). *Bluszcz* 1880 nr 52; E. LUBOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 260; St. M. Rz. (RZĘTKOWSKI). *Kur. Codz.* 1880 nr 277; ORGON (Z. SARNECKI). *Echo* 1880 nr 277; B. ZAWADZKI. *Tyg. Powosz.* 1880 nr 51; LITWOS (H. SIENKIEWICZ). *Niwa* 1881 t. 19 s. 77-79; *Wiek* 1886 nr 41. — (Siła złego na jednego. Rec. teatr.): W. LUBICZ. *Tyg. Mód i Powieści* 1881 nr 38; *Gaz. Pol.* 1881 nr 198; *Kur. Codz.* 1881 nr 198; *Kur. Por.* 1881 nr 247; *Nowiny* 1881 nr 246. —

M. G. (GAWALEWICZ): Nasz współczesny dramat i komedia. *Tyg. Powosz.* 1884 nr 30. — J. KOTARBIŃSKI: W. Szymanowski jako poeta i dramaturg. *Pravda* 1884 nr 18-19. — (Poezje i dramata. Rec.): B. K. *Biesiada Lit.* 1884 nr 21; W. Kor. (KOROTYŃSKI). *Tyg. Powosz.* 1884 nr 26; W. MARRENÉ (MORZKOWSKA). *Dziew. Łódzki* 1884 nr 176; T. T. Jeż (Z. MIŁKOWSKI). *Przegl. Tyg.* 1884 nr 25; St. M. Rz. (RZĘTKOWSKI). *Tyg. Ilustr.* 1884 t. 2 nr 93; E. ZORIAN (SEDLACZEK). *Kłosa* 1884 nr 988; S. T. (TAR-

NOWSKI). *Przegl. Pol.* 1884/85 t. 1; *Kraj* 1884 nr 14; *Wiek* 1884 nr 160-161; A. PÓLKOZIC (NIEWIAROWSKI). *Rola* 1885 nr 21-22; *Gaz. Warsz.* 1885 nr 245. — W. KOROTYŃSKI: Waclaw Szymanowski. (Sylwetka). *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1885 nr 79-80. — P. CHMIELOWSKI: Szymanowski Waclaw. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi: W. BOGUSŁAWSKI. *Kur. Warsz.* 1886 nr 354; L. D. (DĘBICKI). *Czas* 1886 nr 293; M. G. (GAWALEWICZ). *Gaz. Pol.* 1886 nr 284; W. GOMULICKI. *Kur. Codz.* 1886 nr 354; S. KRZEMIŃSKI. *Bluszcz* 1886 nr 52; W. M. (MARRENÉ MORZKOWSKA). *Świt* 1886 t. 5 nr 144; SĘP. *Biesiada Lit.* 1886 nr 574; Kl. J. (SZANIAWSKI). *Wiek* 1886 nr 283-284; *Kłosy* 1886 t. 2 nr 1121; *Kur. Por.* 1886 nr 354-356; T. Ch. (JESKE-CHOIŃSKI). *Niwa* 1887 t. 31 z. 290 s. 149-150; J. KOTARBIŃSKI. *Kraj* 1887 nr 4; A. PÓLKOZIC (NIEWIAROWSKI). *Kłosy* 1887 t. 1 nr 1124-1125; S. RZĘTKOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1; W. SABOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1887 t. 1 nr 209; *Ateneum* 1887 t. 1; *Kronika Rodz.* 1887 nr 1. — MEFISTO: Jak mścić się umiał? *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1887 nr 170. — S. RZĘTKOWSKI: W. Szymanowski (jego działalność autorska). *Życie* 1887 nr 5. — Sg (A. SYGIETYŃSKI): Z wędrówki. Szymanowski jako poeta i publicysta. *Wędrowiec* 1887 nr 1. — I. SUSSER: Żydzi w poezji dramatycznej. Szkic literacki. *Israelita* 1889 nr 2. — B. ZAWADZKI: Waclaw Szymanowski. *Kłosy* 1889 t. 2 nr 1267. —

A. KRAUSHAR: Sylwetki literackie z niedawnej przeszłości. W: Kartki historyczne i literackie. Kr. 1894. — K. ZALEWSKI: Wydawcy — Redaktorzy — Współpracownicy. 9. Waclaw Szymanowski. *Kurier Warszawski. Książka jubileuszowa ... 1821-1896*. W-wa 1896. — EKSDZIENNIKARZ (W. PRZYBOROWSKI): Stara i młoda prasa. Petersburg. 1897. — Z. KOŚCIESZA: Z końcem wieku. Ze wspomnień dziennikarza. *Rola* 1901 nr 20 i n.; toż Seria II. *Rola* 1903 nr 4-5. — S. KRZYWOSZEWSKI: Waclaw Szymanowski. *Kraj* 1902 nr 50. — FANTAZY (W. GOMULICKI): „Rybka”. (Rozdział z kurierowych Annalów). *Kur. Warsz.* 1908 nr 109. — M. GAWALEWICZ: Szymanowski i młodzi. (Ze wspomnień osobistych). *Kur. Warsz.* 1909 nr 122. — W. GOMULICKI: O Wac-

ławie Szymanowskim. (Wspomnienie). *Kur. Warsz.* 1909 nr 121; przedr. w: Warszawa wczorajsza. Wyd. J. W. Gomulicki. W-wa 1961. — W. MALESZEWSKI: Echo z d. 23 grudnia 1886 r. *Kur. Warsz.* 1909 nr 122. — A. KRAUSHAR: Neocyganeria warszawska. Kr. (1913) *Bibl. Dziel Wyborowych* 896. —

M. FRENKIEL: Bałucki czy Szymanowski? (Wspomnienie). *Kur. Warsz.* 1921 nr 1 jubileuszowy. — A. GRZYMAŁA-SIEDLECKI: Redaktor Szymanowski jako poeta. Tamże. — W. KOROTYŃSKI: Sto lat „Kuriera”. Tamże. — Z. D. (DĘBICKI): Waclaw Szymanowski. *Kur. Warsz.* 1921 nr 187. — Č (A. ČERNÝ): Slovanské rody. W. Szymanowski. *Slovanský přehled* 1930 s. 569-570. — J. ANDRZEJEWSKI: Na kanwie wspomnień i anegdoty. *Antena* 1933 nr 3. — S. SZPOTAŃSKI: Insurekcyjna publicystyka W. Szymanowskiego. *Kur. Warsz.* 1933 nr 52. — A. GRZYMAŁA-SIEDLECKI: Wobec 50-lecia śmierci W. Szymanowskiego. *Kur. Warsz.* 1936 nr 349. — M. HANDELSMAN: Przedmowa do wyd.: Listy o wypadkach w Polsce 1861-1862. W-wa 1936. — S. WASYLEWSKI: Waclaw Szymanowski jako dramaturg. *Kur. Warsz.* 1936 nr 350. — S. WASYLEWSKI: Wacjo. *Gaz. Pol.* 1937 nr 17. —

S. KOZAKIEWICZ i A. RYSZKIEWICZ: Warszawska „cyganeria” malarska. Grupa Marcina Olszynieckiego. Wr. 1955 *Źródła do Dziejów Sztuki Pol.* t. 8. — A. ZAJĄCZKOWSKI: Henryk Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski” (1851-1854). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — A. BARTOSZEWICZ: Spór o powieść historyczną w połowie XIX wieku na tle antagonizmu między „Dziennikiem Warszawskim” a „Gazetą Warszawską”. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 2 Tor. 1959. — Z. ŻYDANOWICZ: Recepcja „Legendy wieków” w Polsce. *Przegl. Hum.* 1959 nr 5. — J. W. GOMULICKI: Waclaw Szymanowski. W: Iskry z popiołów. Seria II. W-wa 1960. — M. ROMANŃKOWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — J. W. GOMULICKI: Przypisy. W książce: W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961. — J. W. GOMULICKI: O autorze „Literatów warszawskich”. W książce: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — J. W. GOMULICKI: Nota edytorska i przypisy. Tamże.

SZYRMA KRYSZTYN LACH (1791–1866)

Krypt.: K. L. S.; K. L-S; L.

W y d a w c a, t ł u m a c z.

Ur. 17 grudnia 1791 (lub 1790) w Wojnasach koło Olecka w Prusach Wschodnich. Uczył się w gimnazjum w Królewcu, potem na uniwersytecie w Wilnie, gdzie w 1813 uzyskał stopień magistra filozofii. Następnie przez dziesięć lat pracował u księcia Konstantego Czartoryskiego wychowując jego syna Adama. Podróżował wraz ze swym uczniem do Anglii, Francji i Szkocji. Przez trzy lata słuchał wykładów filozofii i ekonomii politycznej w Edynburgu i uzyskał tam stopień doktora filozofii. W 1824 został powołany na stanowisko tymczasowego profesora filozofii w Uniwersytecie Warszawskim. W 1826 został profesorem języka i literatury angielskiej w szkole przygotowawczej do Instytutu Politechnicznego, a w roku następnym profesorem zwyczajnym filozofii w Uniwersytecie Warszawskim. W 1828 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1828–1831 był współredaktorem *Nowego Kalendarza Domowego*. W 1829 należał do zespołu redakcyjnego *Dziennika Warszawskiego*. W 1830 redagował *Pamiętnik Umiejętności Moralnych i Literatury*, a w 1831 wraz z Józefem Hubem *Dziennik Gwardii Honorowej*. W powstaniu listopadowym brał udział jako komendant gwardii akademickiej. Po upadku powstania emigrował do Anglii, gdzie pozostał do końca życia. Był sekretarzem angielskiego Towarzystwa Literackiego Przyjaciół Polski. W Londynie razem z Bachem wydawał pismo *Polonia*, które od kwietnia 1833 przekształciło się w kwartalnik *The British and Foreign Review*. W 1839 utworzył w Londynie Grono Historyczne Londyńskie podległe Towarzystwu Historyczno-Literackiemu w Paryżu. Był zwolennikiem polityki Adama Jerzego Czartoryskiego. Żonaty był najprzód z Józefą Dzierzkowską, a po jej śmierci ożenił się w 1840 z Sarą Somerville. Zmarł 21 kwietnia 1866 w Devonport.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumki ze śpiewów ludu wiejskiego Czerwonej Rusi. Jaś i Zosia. Zdanek i Halina. *Dzien. Wil.* 1818 t. 1 nr 5.

Napisane pod wpływem Z. Dołęgi Chodakowskiego (A. Czarnockiego) przy korzystaniu z jego zbiorów. Pierwsze w druku zwrócenie uwagi na wartość poetycką pieśni gminnych.

2. Letters Literary and Political on Poland, comprising observations on Russia and other Sclavonian Nations and Tribes. Fragm. ogł. *Blackwood's Edinburgh Magazine* 1821–1822; całość wyd. osob. Edynburg 1823. (Wyd. anonimowo).

Tu m. in. omówienie słowiańskiej poezji ludowej.

3. Theses z pisma Wstęp do filozofii w zamiarze pozyskania stopnia doktora filozofii... na publicznym posiedzeniu Król. Warsz. Uniwersytetu dnia 18 grudnia 1824. B. m. r.

4. O związkach myśli (de associatione idearum). Rzecz czytana przez... profesora Kr. W. Uniwersytetu. *Posiedzenie publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na pamiątkę założenia jego... odbyte dnia 15 IX 1825 r.* 1825 i nadb.

5. Książka wypisów angielskich z słownikiem, ułożone przez K. L-S. dla użytku młodzieży Instytutu Politechnicznego. W-wa 1828.

Dedykacja: Jaśnie wielmożnemu hrabi Ludwikowi Platerowi, Rady Stano & opiekunowi Instytutu Politechnicznego, w dowód głębokiego uszanowania Wydawca.

Słownik angielsko-polski... (Dodatek do książki wypisów angielskich). W-wa 1828.

6. Anglia i Szkocja. Przypomnienia z podróży roku 1820–1824 odbytej. Z rysunkami litograficznymi. T. 1–3. W-wa 1828–1829.

Dedykacja: Jaśnie oświeconemu księciu Konstantemu Czartoryskiemu w dowód uszanowania i wdzięczności przypisuje Autor.

Przekł. ros.: *Fragm. Majak* 1841.

7. Życie Michała Wyszowskiego, członka Tow. Przyjaciół Nauk, Rady Stano nadzwyczajnego. *Roczniki Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk* t. 21 (1830); też w: M. Wyszowski: *Poezje*. W-wa 1830.

8. O ucisku religii rzymskokatolickiej w Polsce. Powst. 1839. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu.

9. Mowa w rocznicę śmierci śp. Jul. Ur. Niemcewicza, czytana ... na posiedzeniu grona historycznego londyńskiego 21 maja 1842. Paryż 1842.

10. Copernicus and His Native Land: An address delivered at the annual meeting of the Polish Association, on the occasion of the three hundredth anniversary of the Copernican system. *Foreign and Colonial Quarterly Review* 1843; odb. Londyn (1844).

Przekł. pol. E. Rykaczewskiego: Kopernik i jego ojczyzna. Gniezno 1873.

11. Wyjątki z listów znad brzegów Dniepru. Rkp. Bibl. Kórn. sygn. 2501.

12. Pamiętnik mego życia. Londyn 1873.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Bibl. Pol.* (tu: Rozmowa o filozofii. 1825 t. 2), *Blackwood's Edinburgh Magazine* (1821-1822), *Czas* (1860-1862; tu m. in.: Z Londynu do Paryża. 1860 nr 230; Rzecz o pomniku w Nowogrodzie, 1862 nr 17), *Czas. Dod. Mies.* (1856. 1858-1860; tu m. in.: (H. Longfellow: Śpiew Hyawaty. Rec.), 1856 t. 1; O zbrodniarzych dzieciach w Anglii. 1856 t. 4; Uniwersytet Oksfordzki. 1858 t. 11; Urywek z dziejów alchemii w XVI wieku. 1859 t. 16; Sir John Bowring o Chinach. 1860 t. 17; O wygaśnięciu i przygodach starodawnych familij angielskich, szkockich i irlandzkich. 1860 t. 18; Ostatnie posiedzenie stowarzyszenia brytyjskiego w Oksfordzie. 1860 t. 19), *Cwiczenia Nauk. Oddział Literat.* (tu m. in.: Krótki rys i rozbiór dzieła: „Authentic Memoirs of the Life of John Sobieski” by A. F. Palmer. 1818 t. 2), *Dzien. Gwardii Honorowej* (współred. 1831; tu: Wiadomości krajowe. 1831 nr 1), *Dzien. Warsz.* (1829), *Dzien. Wil.* (1818-1821; tu m. in.: O literaturze czeskiej. 1821 t. 2 s. 291-294), *Foreign and Colonial Quarterly Review* (1843), *Gaz. Warsz.* (1860), *Goniec Kr.* (1831), *Kur. Pol.* (1830, 1831), *Melitele* (tu m. in.: Postylyon Wenda. 1830), *Nowy Kalendarz Dom.* (współred. 1828-1831), *Pam. Lw.* (tu: Na obraz Rafała malowany przez niego. 1818 t. 3 nr 9; Dodatek do życia Stanisława Stadnickiego zwanego Diabłem. 1818 t. 1 nr 4), *Pam. Nauk. Oddział Literat.* (tu: Kamilla i Leon. Naśladowanie Leonory (!) Bürgera. 1819 t. 1; Uwagi nad balladą Bürgera Leonora (!). (Kamilla i Leon). 1819 t. 2), *Pam. Umiejętności Moralnych i Literat.* (red. 1830), *Pam. Warsz. Umiejętności Czystych i Stosowanych* (tu: Rzut oka na pierwiastkowe ludy w Europie. 1829 t. 3), *Pielgrzym Pol.* (1833), *Polak Sumienny* (1830), *Polonia*

(Londyn; współwyd. 1833), *Roczniki Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk* (1830), *Rozmaitości* (W-wa; 1818), *Trzeci Maj* (1848).

Ponadto artykuły w innych czasopiśmiech angielskich, m. in.: *The British and Foreign Review*.

Przekłady

1. Trzech krynic wyrocznia. Tłumaczenie miarowe ze sławiańskiego. *Pam. Nauk. Oddział Literat.* 1819 t. 2.

2. T. Campbell: Córka Ulina. *Melitele* 1830.

3. A. Mickiewicz: The Books and the Pilgrimage of the Polish Nation. Londyn 1833.

4. E. Felińska: Revelations of Siberia. T. 1-2. Londyn 1852. Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn 1853; wyd. 3 Londyn 1854.

Dedykacja: To Lord Dudley Coufts Stuart, M.P. & C., whose generous sympathy with the expatriated and oppressed has enshrined his name indelibly in the memory of all Nations: these volumes are humbly inscribed by his most devoted admirer the Editor.

5. D. Defoe: Przypadki Robinsona. W-wa 1830; wyd. 7 W-wa 1853.

Z przekładu niemieckiego J. H. Campe.

6. M. Czajkowski: The Moslem and the Christian, or Adventures in the East. T. 1-3. Londyn 1855.

7. H. Longfellow: Śpiew Hyawaty. Fragm. ogł. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1.

8. T. Campbell: Dziecię Okonora, czyli kochanek krwawy. *Czas. Dod. Mies.* 1858 t. 10.

Listy i materiały

1. Do I. Onacewicza z 1811-1829. Rkp. Bibl. Krasieńskich sygn. 4701; zniszcz. 1944. Fragm. listów z 11 lutego 1812, 14 października 1819 i 13 marca 1820 ogł. H. Hleb-Koszańska: „Letters Literary and Political on Poland” K. Lacha-Szyrmy. *Księga pam. Kola Polonistów Słuchaczów USB w Wil.* 1922-1932. Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2.

2. Do J. Zawadzkiego 6 listów z 1815-1817. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty. Z archiwum drukarni i księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie. T. 1. Wil. 1935.

3. Do A. J. Czartoryskiego 5 listów z 1816-1846. Rkp. Wojewódzkie Arch. Państw. Kr. Kodeks Czart. sygn. 5521.

4. Do A. Dobrowolskiego 3 listy z 16 kwietnia, 29 sierpnia i 8 października 1816. Rkps Arch. Rodz. Czart. sygn. Ew. XVII/1368.
5. Do J. Lelewela 2 listy: z Sieniawy 18 lutego 1819 i Międzyrzecza 12 maja 1820. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7102.
6. Do nieznanego adresata z 1819. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.
7. Do G. E. Grodka z 16 czerwca 1820. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3097. Fragm. ogł. H. Hleb-Koszańska, jw. poz. 1.
8. Do J. Lelewela z 1 stycznia 1820. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4435. Fragm. ogł. H. Hleb-Koszańska, jw. poz. 1.
9. Do J. Lelewela z lat między 1820-1861; do W. Platara z lat między 1833-1837. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1265, 886, 915, 500, 1013; zniszcz. 1944.
10. Do J. Bowringa 7 listów z 1823-1825. Ogł. F. Chudoba: Listy psané Johnu Bowringovi ve věcech české a slovanské literatury. Praga 1912.
11. Do I. Onacewicza z 1825. Fragm. ogł. K. Dienstl-Kaczyńska: Przyczynki do działalności filozoficznej K. Lacha-Szyrmy. *Przegl. Filoz.* 1937 z. 3 i odb.
12. Do S. E. Koźmiana 5 listów z 1830-1845. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 13.
13. Do I. Domejki z lat między 1831-1888. Rkps Muz. A. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1018.
14. Do L. Niedźwieckiego 137 listów z 1832-1866. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2410.
15. Do J. N. Janowskiego z 1833. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.
16. Do żony Józefiny, córki Czesławy i zięcia Ignacego Terleckiego 18 listów z 1833-1860; do Młodzieży Akademickiej Polskiej z 1833; do nieznanego adresata (J. Woronicza?) z 1842; do Mokrzeckiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2443.
17. Do J. Koźmiana z 1839. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2213 t. 9.
18. Do H. Skimborowicza z 25 sierpnia 1846. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, zespół Branickich z Suchej, sygn. 515.
19. Do W. A. Maciejowskiego z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.
20. Do L. Kronenberga z 1862. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6480.
21. Do G. Małachowskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2446.
22. Listy do różnych osób. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu.
23. Autobiografia. Dat. 10 października 1824. Ogł. K. Dienstl-Kaczyńska, jw. poz. 11.
24. Do Komitetu Ogółu Emigracji Polskiej w Londynie z 1855; protokoły posiedzeń tegoż Komitetu od dn. 9 lipca 1846 do 23 czerwca 1856; protokoły posiedzeń i sprawozdania roczne z działalności grona historycznego polskiego w Londynie od 27 września 1846 do 5 sierpnia 1861 przedstawione Towarzystwu Historyczno-Literackiemu w Paryżu. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2664, 2665; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

F. BERNATOWICZ: List do J. Weckiego, dat. Wysock, 29 lipca 1814; do J. Zawadzkiego, dat. Sieniawa, 27 marca 1817. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty. Z archiwum drukarni i księgarni J. Zawadzkiego w Wilnie. T. 1. Wil. 1935. — J. ZAWADZKI: List do A. J. Czartoryskiego, dat. Wilno 17/29 czerwca 1814. Tamże. — W. SZWEYKOWSKI, J. TRZCIŃSKI: O oddanie katedry filozofii L. Szyrmie. W-wa, 11 listopada 1824. Ogł. T. Wierzbowski: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzy polskich. T. 2. W-wa 1904. — (Letters ... on Poland. Rec.): Listy o Polsce, zawierające uwagi nad słowiańskimi narodami i pokoleniami. *Astrea* 1825 nr 1. — (Anglia i Szkocja. Rec.): K. Brodziński. *Rozmaitości Warsz.* 1828 nr 39; *Kronika Literat. Pol.* 1828 nr 6, 22; *YY. Dzień. Wil.* 1829 t. 8; *Kur. Pol.* 1830 nr 98. — (A. n.): Spod Inowłódza ... *Kur. Pol.* 1830 nr 338. (Krytyka Pam. Umiejętności Moralnych i Literat. — Na posiedzeniu Towarzystwa Patriotycznego ... *Kur. Pol.* 1830 nr 354. (Dot. M. Mochackiego i L. Szyrmy). — Dnia wczorajszego na uroczystość obchodu pamiętki 29 listopada ... *Kur. Pol.* 1831 nr 495. — G.: Uniwersytet Warszawski i Szyrma. *Nowa Polska* 1831 nr 108. — Gwardia Honorowa przymuszona rozstać się na teraz z prof. Szyrmą ... *Kur. Pol.* 1831 nr 393. — Uczta dana przez Gwardię Honorową swemu dawnemu dowódcy K. L. Szyrmie. W-wa 1831. — M. MOCHACKI: Powstanie narodu polskiego w r. 1830 i 1831. T. 1-3. Paryż 1834-1835. — M. ROŚCIENKIEWICZ: List z Filadelfii do L. K. Szyrmy, dat. 9 maja 1836. *Kronika Emigracji Pol.* 1836 t. 4. — B. F. TRENTOWSKI: Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej. T. 2 poszyt 2. Poz. 1842 s,

1073, 1074. — K. F. PREK: Czasy i ludzie. Powst. 1818-1855. Wyd. Wr. 1959. — Nekrologi: (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 354; *Głos Wolny* (Londyn) 1866 nr 101; *Roczn. Wyd. Dziel Tanich i Pożytecznych* 1867; B. BOLESŁAWITA (J. I. KRASZEWSKI); *Z roku 1866 Rachunki*. T. 1. Poz. 1867 s. 332; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1866*. Paryż 1867. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI: Szyrma Krystian (!) Lach. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). —

Katedra języków słowiańskich w uniwersytecie oksfordzkim. *Gaz. Nar.* 1871 nr 246. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. Wr. 1950. — W. F. SZOKALSKI: Pamiętniki. Powst. 1889-1891. Cz. 1. Ogł. A. Wrzosek pt. Wspomnienia z przeszłości. T. 1. Wil. 1914; wyd. 2 Wil. 1921. — I. SOZONOWICZ: Lenora Bürgera i rodziennicę jej siużetu w narodnej poezii jęwopejskiej i ruskiej. W-wa 1893. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — A. GIELGUD: Wychodźcy nasi w Anglii ... *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych. Książka zbior. ... A. Mickiewicza*. W-wa 1899. — A. LANGE: Ballada przed Mickiewiczem. *Głos* 1899 nr 40-42. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. — A. KRAUSHAR: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk 1800-1832. Księga III. Czasy Królestwa Kongresowego. Ostatnie lata 1828-1830. T. 7. Kr. - W-wa 1905; Księga IV: Czasy polistopadowe. Epilog 1831-1836 (= T. 8). Kr. - W-wa 1906 s. 330-332. — W. A. FRANCEW: Polskoje sławianowiedzenie konca XVIII i pierwej czwartości XIX st. Praga 1906. — S. SZPOTAŃSKI: Emigracja polska w Anglii (1831-1848). *Bibl. Warsz.* 1909 t. 2. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — F. CHUDOBA: Listy psané Johnu Bowringowi we věcech české a slovanské literatury. Praga 1912. — M. STRASZEWSKI: Dzieje filozoficznej myśli polskiej w okresie porozbiorowym. T. 1. Kr. 1912. — W. TATARKIEWICZ: Z dziejów filozofii na Wszechnicy Warszawskiej. *Przeł. Filoz.* 1915. — M. SZYJKOWSKI: Dzieje polskiego upióra przed wystąpieniem Mickiewicza. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* S. III t. 10. Kr. 1917. —

Z. KLARNERÓWNA: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800-1848. W-wa 1926 *Studia z Zakresu Lit. Pol.* nr 4. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — K. GÓRSKI: Drzewo genealogiczne Lach Szyrmów. *Mies. He-*

raldyczny 1931 nr 10. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — T. CIESZEWSKI: Bürger w Polsce. *Księga pam. Kola Polonistów Słuchaczów USB w Wil.* 1922-1932. Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2. — H. HLEB-KOSZAŃSKA: „Letters Literary and Political on Poland” K. Lacha-Szyrmy. Tamże i odb. — K. DIENSTL-KACZYŃSKA: Przyczynki do działalności filozoficznej K. Lacha-Szyrmy. *Przeł. Filoz.* 1937 z. 3 i odb. — N. JARUGA: Formacje wojskowe akademików warszawskich w roku 1830-1831. *Studia z dziejów Warszawy 1830-1831*. W-wa 1937. — M. MELOCH: Warszawa w pierwszych dniach powstania listopadowego. Tamże. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

C. ZGORZEŃSKI: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949. — R. L. LEWITTER: Krystyn Lach-Szyrma. *Wiadomości* (Londyn) 1954 nr 51/52. — W. ŁUKASZEWICZ: Tadeusz Krępowiecki, żołnierz rewolucjonista. W-wa 1954. — H. BARYCZ: Wstęp do książki: F. K. Prek: Czasy i ludzie. Wr. 1959. — W. BORTNOWSKI: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 do lutego 1831 r.). *Łódź 1960 Łódzkie Tow. Nauk.* nr 31. — A. ALEKSANDROWICZ: Przyczynki do działalności kulturalno-literackiej K. Lacha Szyrmy. *Przeł. Hum.* 1961 nr 2. — J. ANTONIEWICZ: Jeszcze o K. Lachu Szyrmie. *Warmia i Mazury* 1961 nr 6. — J. KRAUSOWA: Odnaleziony pisarz mazurski. *Warmia i Mazury* 1961 nr 5. — T. ORACKI: Mazurzy i Warmiacy jako profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1818-1831. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1961 nr 4. — A. WITKOWSKA: Spotkanie z ludowością. W: *Rówieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia*. W-wa 1962. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — A. KOWALSKA: John Bowring — tłumacz poetów słowiańskich. Antologia poezji rosyjskiej z roku 1822. *Slavia Orientalis* 1963 nr 1 i nadb. — A. KOWALSKA: Działalność literacka i publicystyczna K. Lacha-Szyrmy w Polsce i Szkocji w latach 1818-1830. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 36. Łódź 1964 i nadb. — A. KOWALSKA: Obchód 29 listopada 1844 r. w Londynie i udział w nim Johna Bowringa. *Zeszyty Nauk. ...*, jw. z. 34. Łódź 1964 i nadb. — A. KOWALSKA: John Bowring, tłumacz i propagator literatury polskiej w Anglii. Łódź 1965 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydż. I* nr 62.

Ś

ŚWIDERSKI FAUSTYN (1821–1885)

Pseud. i krypt.: BOCIAN ZNAD PILICY; EX-; EX-BOCIAN; F. S.; FAUSTYN Ś...; FAUSTYN Z MZUROWA; WICEK Z MZUROWA.

Satyryk, humorysta.

Ur. 14 lutego 1821 w Piotrkowie; syn Piotra, dawnego oficera kościuszkowskiego i napoleońskiego. Kształcił się w Krakowie i w Niemczech. Ożenił się w 1846 i osiadł w dziedzicznej wsi Mzurów pod Żarkami w Kieleckiem. Brał udział w pracach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Od 1873 był stałym współpracownikiem czasopisma *Tydzień* w Piotrkowie. Zmarł 29 sierpnia 1885 w Mzurowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pospolite ruszenie wszelkiego rodzaju stworzeń i elementów przeciwko szlachcicowi wiejskiemu. *Gaz. Codz.* 1858 nr 107-108; też *Przyj. Dom.* 1858 nr 18-19. Przedr.: *Kolce* 1872 nr 27-28; *Gaz. Kielecka* 1880 nr 39-40.

Dedykacja: Wielmożnemu Wojciechowi Jastrzębskiemu i jego towarzyszom podróży na pamiątkę corocznych odwiedzin ofiaruję.

2. Pół kopy bajek dla pocziwych chłopków. W-wa 1862.

Tu m.in. przedruk utworów ogłoszonych poprzednio w czasopismach.

3. Jesienią. Komedja. Wyst. w Teatrze Wielkim W-wa 1881.

4. Ojcowizna. Komedja w 3 aktach. Wyst. 1881.

5. Pisma humorystyczne. Z. 1-2. Częstochowa 1883-1884.

Tu m.in. przedruk utworów ogłoszonych poprzednio w czasopismach.

6. Wicek przyaresztowany. Dialog humorystyczny. *Tydzień* (Piotrków) 1883 nr 17; przedr. K. Hoffman przy pomocy J. Głodowskiego: Bukiet dramatyczny. Zbiór scen, monologów, dialogów, fragmentów, monodramów humorystycznych i dramatycznych oraz poezji i wierszy ... Radom 1889. Wyst. 1887 z podtyt. *Obraz ludowy*. Rkps Ossol. sygn. 10927/1(6).

Satyry, opowiadania, wiersze i bajki ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Diabeł* (1879), *Gaz. Codz.* (1858), *Gaz. Kielecka* (1876-1885; tu m.in.: Świat i kochankowie. Coś na kształt opery w 1 akcie. 1878 nr 48), *Ilustr. kalendarz powsz.* Kr. 1869, *Kalendarz lud. obrazkowy*. W-wa 1866, *Kalendarz rodz. na r.*

1868. W-wa 1867, *Kaliszanin* (1874-1876), *Kmiołek* (1860-1862), *Kolce* (1871-1885; tu m.in.: Wielka defilada żab. Wielmożnemu i szanownemu Kazimierzowi Władysławowi Wójcickiemu w pięćdziesięcioletni jubileusz d. 5 maja 1876 r. w całej parafialnej paradzie przedstawiona przez... 1876 s. 164-165), *Magazyn Mód i Nowości* (1861-1862; tu m.in.: Rozbójnicy salonowi. 1861 nr 11), *Opiekun Dom.* (1866, 1875-1876), *Przyj. Dom.* (1858, 1861), *Przyj. Dzieci* (1873-1874, 1879, 1882-1885), *Tydzień* (Piotrków; 1875-1885), *Wolne Żarty* (współred. 1858-1859; tu m.in.: Wojna owadów. (Przeciwko profesorowi Wadze). 1858).

Listy

Do A. Wagi z 1857; do nieznanego adresata z 1871. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

W. GÓRSKI: (Pół kopy bajek... Rec.). *Dzien. Powsz.* 1862 nr 226. — (Jesienią. Rec. teatr.). *Kur. Codz.* 1881 nr 51. — (Ojcowizna. Rec. teatr.): E. LUBOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1881 nr 286; SOLUS. *Niwa* 1882 t. 21. — SEP (W. MALESZEWSKI): *Z Warszawy. Biesiada Lit.* 1883 nr 386. — (Pisma humorystyczne. Rec.): J. K. G. (GREGOROWICZ). *Tyg. Mód i Powieści* 1883 nr 46; J. L. P. *Prawda* 1883 nr 29; ZYGZAK. *Tydzień* (Piotrków) 1883 nr 30; *Gaz. Pol.* 1883 nr 153; (Notatka). *Kur. Codz.* 1883 nr 175; MARIAN BOHUSZ (J. K. POTOCKI). *Prawda* 1884 nr 34; (Notatka). *Kur. Codz.* 1884 nr 230. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1885: CHORAŻY (S. GODLEWSKI). *Niwa* z. 260; J. K. GREGOROWICZ. *Tyg. Mód i Powieści* nr 41; SEP (W. MALESZEWSKI): *Z Warszawy. Biesiada Lit.* nr 41; *Ate-*

neum t. 4; *Bibl. Warsz.* t. 4; *Kur. Codz.* nr 272; *Kur. Por.* nr 273; *Przegl. Tyg.* nr 41; *Tydzień* (Piotrków) nr 40; *Wiek* nr 217; Kilka słów o śp. F. Świdorskim i jego ojcu. *Tydzień* (Piotrków) nr 42; Zmarli. *Gość* (Kalendarz). W-wa 1887. — M. FEDEROWSKI: Zygmunt Gloger. (Gars-

tką wspomnień osobistych w pierwszą rocznicę zgonu). *Ziemia* 1911 nr 51-52. — S. FRYCIE: „Tydzień” piotrkowski jako czasopismo społeczno-literackie. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Studium Terenowego Kr. Wyższej Szkoły Pedag. w Rzeszowie*. Z. 1. Rzeszów 1964 s. 81-86, 138.

T

TERLECKA ANNA (1810—1835)

Pseud.: ANNA z KRAKOWA; HANDZIA.

P o e t k a.

Ur. w 1810 w Halickiem; córka Hermana Schugta, profesora literatury starożytnej w Uniwersytecie Jagiellońskim, Niemca z pochodzenia, i Tekli z Romerów. Od drugiego roku życia mieszkała w Krakowie. Tu ukończyła pensję i tu zetknęła się w domu rodziców z grupą młodych poetów krakowskich. Pod wpływem Edmunda Wasilewskiego, przysłego męża siostry, zaczęła pisać wiersze. W 1834 wyszła za mąż za lekarza Hipolita Terleckiego. Zmarła w Krakowie 8 lutego 1835, osierocając syna.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sierota nadwiślański. Dramat. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. między 4918-4935.
2. Drobne utwory. Fragm. ogł. K. Sosnowski: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. między 4918-4935.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Rozmaitości* (Lw.; 1833-1834), *Rozmaitości. Pismo dod. do Gaz. Warsz.* (tu wiersz: Improwizacja. 1833 nr 29).

Po śmierci autorki jej wiersze ogł.: *Pam. Nauk.* (tu: Kobieta. 1837 t. 3), *Slawianin* (tu: Trzy łyzy anioła. 1837; Wigilia świętego Andrzeja. 1837; Dwie pieśni. 1839; Do ptaszka. 1839).

OPRACOWANIA

Nekrolog. *Rozmaitości* (Lw.) 1835 nr 10. — F. K. PREK: Czasy i ludzie. Powst.

ok. 1835. Wyd. i oprac. H. Barycz. Wr. 1959. — S. P.: Wspomnienie o Annie z Krakowa. *Slawianin* 1837 t. 1. — Anna z Krakowa (Terlecka). *Przyj. Ludu* 1837/38 nr 1. — H. SKIMBOROWICZ: Anna Krakowianka i Anna z Krakowa. *Athenaeum* 1845 t. 1; toż *Dwutyg. Lit.* 1844/45 nr 19, 22. — STANISŁAWA P.: Anna z Krakowa (Terlecka). *Kółko Dom.* 1865 z. 11; przedr. *Opiekun Dom.* 1869 nr 45. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — K. SOSNOWSKI: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). — T. KOŃCZYC (T. GROT-BĘCZKOWSKI): Zapomniane poetki: Anna Libera (Krakowianka) i Anna z Krakowa. *Bluszcz* 1912 nr 43. — Z. JAGODA: Anna z Schugtów Terlecka i jej udział w życiu literackim Krakowa po roku 1830. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedag. w Kr.* z. 24. *Prace Hist.-lit.* III. Kr. 1966; odb. Kr. 1966.

TETMAJER JÓZEF PRZERWA (1804—1880)

P o e t a, m a t e m a t y k.

Ur. 14 marca 1804 w Czernej, pow. jasielski, w środowisku ziemiańskim. Kilka lat przebywał w Wiedniu. W powstaniu listopadowym walczył najpierw jako szeregowiec; po bitwie pod Grochowem został awansowany na porucznika, w końcu został prze-

niesiony do sztabu generała Macieja Rybińskiego i z nim po upadku powstania przekroczył granicę Prus. W listopadzie 1831 powrócił do Galicji, przywoząc ze sobą towarzysza broni Seweryna Goszczyńskiego, i osiadł u matki w Mikołajewicach pod Tarnowem. Wkrótce zaczął brać udział w konspiracji. Należał do tzw. Związku Dwudziestu Jeden. Był zastępcą naczelnego organizatora partyzantki Józefa Zaliwskiego na terenie Galicji. Po załamaniu się partyzantki na wiosnę 1833, w obawie przed aresztowaniem, wyjechał za granicę. Początkowo przebywał w Londynie i w Brukseli, gdzie obracał się w kręgach zbliżonych do Joachima Lelewela, a pod koniec 1834 wyjechał do Francji i po pewnym czasie zamieszkał w Paryżu, oddając się pracy naukowej w dziedzinie matematyki. W 1846 powrócił do kraju i został geometrą sądowym w Tarnowskim, później zamieszkał w Krakowie. W 1873 za prace w dziedzinie matematyki został powołany na członka korespondenta Akademii Umiejętności w Krakowie. Zmarł w Krakowie 25 marca 1880.

Był stryjecznym bratem Adolfa, ojca malarza Włodzimierza i poety Kazimierza.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśni. Lw. 1829. Przedr. zob. poz. 2.

Tu m. in. popularna pieśń: Jak wspaniała nasza postać...

Dedykacja: Teodorowi z Biedziedzy Broniewskiemu, kuratorowi ekonomicznemu Zakładu Naukowego imienia Ossolińskich, w dowód najsilniejszej przyjaźni.

2. Poezje liryczne. Lw. 1830.

Rkps Zbiory Raperswilskie Bibl. Nar. sygn. 480; zniszcz. 1944.

Zawartość: poz. 1 oraz wiersze nowe nie drukowane.

Dedykacja: Gwalbertowi Pawlikowskiemu, jego C.-K. Mości sekretarzowi nadwornemu, członkowi Krakowskiego Towarzystwa Uczonych... autor.

Ponadto dzieła z dziedziny matematyki w jęz. franc. (wyd. 1853-1861) i jęz. pol. (po 1873).

Drobne utwory ogł. w czasopiśmie *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: Młodzieniec. 1825 nr 17; Głos żalu. 1825 nr 19).

Listy

1. Do J. Rogalińskiego z 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1850.

2. Do J. Majera z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

3. Do J. Działyńskiego z 1874. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 8 t. 2.

OPRACOWANIA

B: (Pieśni. Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1830 nr 21. — J. LELEWEL: Listy do W. Pietkiewicza, E. Wodzińskiego i W. Zwierkowskiego z 1834-1836. Ogł. H. Więckowska w: Listy emigracyjne J. Lelewela. T. 1-2. Kr. 1948-1949 *PAU. Wyd. Komisji Hist.* nr 87-88. — (S. Gosz-

czyński): Nowa epoka poezji polskiej. *Powz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 i wyd. nast. — S. GOSZCZYŃSKI: Pamiętnik. Powst. ok. 1858; fragm. odnoszący się do lat 1832-1842 ogł. Z. Wasilewski: Z życia poety romantycznego. Seweryn Goszczyński w Galicji. Lw. 1910; całość wyd. S. Pigoń pt. *Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842*. Wil. 1924 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 1 z. 3. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — A. GILLER: Historia powstania narodu polskiego w latach 1861-64. T. 3. Paryż 1870 s. 352. — S. SCHNÜR-PEPŁOWSKI: Z przeszłości Galicji 1772-1868. Wyd. 2. Lw. 1895 s. 334, 349. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2. Kr. 1901. — K. TETMAJER: Wrażenia. W-wa 1902. — J. KRAJEWSKI: Tajne związki polityczne w Galicji (od r. 1833 do r. 1841). Lw. 1903. — Z. DĘBICKI: Rodzina Tetmajerów. *Tyg. Ilustr.* 1912 nr 12. —

J. BIAŁYNA CHOŁODECKI: Wyprawy na Kolbuszowę r. 1833 w świetle aktów procesu karnego przeciw pułkownikowi Józefowi Zaliwskiemu i współnikom. Lw. 1919. — H. NAGLEROWA: Wyprawa Zaliwskiego 1833 r. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919 s. 621 i in. — R. ROZDOLSKI: Do historii Stowarzyszenia Ludu Polskiego. *Kwart. Hist.* 1936 z. 4. — S. KIENIEWICZ: Konspiracje galicyjskie (1831-1845). W-wa 1950. — J. W. GOMULICKI: Józef Tetmajer. W księżce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. SIERADZKI, C. WYCECH: Rok 1846 w Galicji. Materiały źródłowe. W-wa 1958. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964.

TOMASZEWICZ WALERIAN (ok.1819–1861)

Pseud. i krypt.: WALERIAN KĘPIS; W. T.

Publicysta, tłumacz.

Ur. ok. 1819 w powiecie trockim; syn Kaspra, zubożalego szlachcica i adwokata, i Ludwiki z Oranowiczów. Gimnazjum ukończył w Wilnie w 1838 i tamże rozpoczął studia w 1839 w Akademii Medyko-Chirurgicznej. Po roku, zamieszany w sprawę Szymona Konarskiego, został aresztowany i osadzony w więzieniu, skąd został zwolniony 18 grudnia 1841. Przez dwa i pół roku był nauczycielem domowym w powiecie trockim, potem udał się do Moskwy, gdzie na uniwersytecie studiował prawo i filozofię i otrzymał dyplom nauczycielski. W 1855 ożenił się z Matyldą z Krupowiczów i gospodarował na wsi. Około 1856 przeniósł się do Zameczku pod Wilnem. Był jednym ze współautorów *Słownika języka polskiego* wydanego przez M. Orgelbranda. W 1857 zaczął tracić wzrok. W 1858 wyjechał wraz z żoną do Paryża w celu leczenia oczu. Zmarł w Paryżu 14 maja 1861.

Dopiero po śmierci Tomaszewicza Jan Prusinowski i Maurycy Krupowicz wydali książkę zbiorową pt. *Po ziarnie. Zbiorek pamiątkowy*. Wil. 1861, która pomyślana była pierwotnie przez kolegów literatów jako pomoc pisarzowi znajdującemu się w bardzo ciężkich warunkach materialnych.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienia z życia akademickiego. *Lud i Czas* 1845.

2. Fenomena somnambulizmu w Wilnie. List do Wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 z. 4 i odb.

3. O chemicznej polskiej terminologii. Wil. 1856. (Współautor: J. Filipowicz).

4. Słownik języka polskiego. Cz. 1-2. Wil. 1861. (Wyd. M. Orgelbrand. Współautorstwo).

Jest to tzw. *Słownik wileński*. W. Tomaszewicz był jednym ze współautorów, opracował część haseł na litery P i Z oraz hasła z astronomii, fizyki, chemii, geologii, botaniki i mineralogii.

5. Czary i pamiętniki rubla. Powieść. Rkps.

6. Ernest Mennesinger. Monolog z fantazji dramatycznej. Rkps.

7. Za późno. Komedia w 5 aktach. Wyst. W-wa 1886.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Bibl. Warsz.* (tu: Don Karlos. Poemat dramatyczny Szyllera. Od tłumacza. 1856 t. 1), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Postronne zdańko o tendencyjnym i filozoficznym romansie. 1856 nr 61, 64), *Lud i Czas* (1845), *Nowiny* (tu: Do M. R. 1855 nr 100; Boskiej. Ustęp z poematu. 1855 nr 116, 117), *Pam. Nauk.-Lit.* (tu m. in.: Kilka wspomnień uniwersyteckich. 1849 z. 3 - 1850 z. 4).

Przekłady

1. F. Schiller: *Rozbójnicy*. Powst. ok. 1843. Rkps.

2. A. Puszkina: *Huzar*. *Lud i Czas* 1845.

3. F. Schiller: *Don Karlos*. *Fragm. ogł. Lud i Czas* 1845; *fragm. Bibl. Warsz.* 1856 t. 1.

4. F. Schiller: *Fiesco*. *Fragm. ogł. Pam. Umysłowe* 1846 t. 3.

5. A. Stöckhardt: *Wykład chemii, czyli pierwsze zasady tej nauki, wsparte najprostszymi doświadczeniami*. Wil. 1855. (Współtłumacz: J. Filipowicz).

Listy

1. Do K. W. Wójcickiego 2 listy z 1856-1857. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 719.

2. Do T. Wierzbowskiego b. d. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 1881 t. 11.

3. Do L. Chodźki z lat między 1818-1876. Rkps *Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie* sygn. 428; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

R. PODBERESKI: O wydawaniu encyklopedii i pism zbiorowo-encyklopedycznych u nas. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 z. 5. — Δ (L. ROGALSKI): (A. Stöckhardt: *Wykład chemii... Rec.*). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 211. — (F. Schiller: *Don Karlos*. *Rec.*): A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 254; *Dzien. Warsz.* 1856 nr 45. — J. P. (PAPŁOŃSKI): *Nie wiadomo, na jakiej zasadzie... Gaz. Warsz.* 1856 nr 114. — WACŁAW P. (PRZYBYLSKI): (O chemicznej polskiej terminologii. *Rec.*). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 321. — Wspomnienia pośmiertne w 1861: B. R. *Gaz. Pol.* nr 152; W. KOROTYŃSKI. *Kur. Wil.*

nr 43; W. KOROTYŃSKI. *Po ziarnie. Zbiorek pam.* Wil.; J. PRUSINOWSKI. *Gaz. Pol.* nr 187; K. WŁ. W. (WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* t. 3; *Gaz. Pol.* nr 150. — J. B. ZALESKI: List do Bronisława Zaleskiego, dat. 21 maja 1861. Wyd. w: Korespondencja. T. 3. Lw. 1902. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — B. ZALESKI: Zmarli na wychoźtwie od 1861 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1866.* Paryż 1867. — (Za późno. Rec.): X. *Kłosa* 1886 nr 1081; *Bibl. Warsz.* 1886 t. 2. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Z dawnych

wspomnień. Z Paryża przed rokiem 1859. *Przeł. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 25. — W. R. KOROTYŃSKI: Syrokomla o sobie. W-wa 1896. — W. R. KOROTYŃSKI: Spór o Szyllera. *Kur. Warsz.* 1906 nr 42. — S. KOSSOWSKI: O poemacie Słowackiego „W Szwajcarii”. Uwagi nad krytyką i egzegezą tekstu. *Przeł. Hum.* 1931 z. 1/2 i odb. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — C. GAJKOWSKA: Z tajemnic redakcyjnych księgi „Po ziarnie”. *Ruch Lit.* 1962 nr 1.

TOWIAŃSKI ANDRZEJ (1799–1878)

Pisarz filozoficzny.

Ur. 1 stycznia 1799 w Antoszwiniu koło Wilna; syn Jakuba i Izabeli z Pomarnackich. Gimnazjum ukończył w Wilnie w 1815, następnie studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Wileńskiego. W 1818, nie ukończywszy studiów, został rejentem sądu powiatowego wileńskiego, a w 1826 asesorem sądu głównego. Należał do Towarzystwa Antyszubrawców, założonego w 1819 w Wilnie. W 1826 jeździł do Petersburga. 11 maja 1828 podczas modlitwy w kościele w nagłym olśnieniu — jak sam to określał — „ujrzał w duchu” powołanie do Sprawy Bożej, lecz swego trybu życia nie zmienił; dopiero później zaczął szukać w Wilnie zwolenników dla swych poglądów. W 1830 ożenił się z Karoliną Maksówną, córką fabrykanta powozów. W powstaniu listopadowym udziału nie brał. W 1832 porzucił urząd i wyjechał do Petersburga, potem w 1835-1837 wyjeżdżał za granicę, głównie do Karlowych Warów w Czechach. W Dreźnie nawiązał bliższe stosunki z Antonim Edwardem Odyńcem i poznał się z generałem Janem Skrzyneckim. Po śmierci ojca objął w 1837 gospodarstwo w Antoszwiniu. 11 maja 1839 i w lipcu 1840 miał ponowne widzenia. W końcu lipca z żoną i najstarszym synem wyjechał z kraju, pozostawiając na opiece ciotki pięcioro małych dzieci. Do Paryża przybył 15 grudnia, w dniu pogrzebu Napoleona, potem wyjechał do Belgii, gdzie spotkał się ze Skrzyneckim, następnie do Anglii, skąd wrócił do Paryża. W lipcu 1841 nawiązał kontakt z Adamem Mickiewiczem, pozyskał go dla swych poglądów i przy jego pomocy założył paryskie Koło Sprawy Bożej. W maju 1842, wydalony z Francji, wyjechał do Belgii. W październiku 1843 pojechał do Rzymu w celu uzyskania poparcia papieża dla swojej nauki, lecz nie uzyskał audiencji. Wydalony z Państwa Kościelnego, przeniósł się do Szwajcarii. Po wybuchu rewolucji lutowej w 1848 ponownie przybył do Paryża, lecz tu został aresztowany i więziony przez trzy miesiące. Po uwolnieniu przebywał krótko w Awinionie, po czym wrócił do Szwajcarii i osiadł na stałe w Zurychu. Zmarł tam 13 maja 1878.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zdarzenie prawdziwe. *Tyg. Wil.* 1820 t. 10 nr 174 s. 285-288. Przedr. S. Pigoń, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

2. Pamiętka ... włościanom antoszwinińskim w 1840 r. przed oddaleniem się od nich ofiarowana. Wyd. w książce: T. Canonico: Andrzej Towiański. Turyn 1897.

Przekł. franc.: w książce: T. Canonico: André Towiański. Turyn 1897.

Przekł. włoski: T. Canonico: Ricordo offerto da A. Towiański ai suoi contadini di Antoszwinię nel 1840, prima di separarsi da loro. W książce: Andrea Towiański. Rzym 1895.

3. Biesiada z Janem Skrzyneckim dnia 17 stycznia 1841 roku w Brukseli. Facsimile wyd. A. Jelowicki (bez upoważnienia autora). (Wersal) 1842; wyd.

nast.: przedr. pt. Biesiada, pismo A. Towiańskiego z dn. 17 stycznia 1841. *Dziennik* (Paryż) 1843 nr 107, 109; przedr. *Pszonka* 1843 oddział 4; przedr. *Rok* 1843 t. 4; przedr. S. Witwicki: Towiańszczyzna wystawiona i aneksami objaśniona. Paryż 1844; też w: Zbiór pism pomniejszych. T. 1. Lipsk 1878; wyd. osob. Paryż 1844; przedr. P. Semenenko: Towiański et sa doctrine jugé par l'enseignement de l'Église. Paryż 1850 (Biesiada wyd. dat. 1849); tekst zmieniony przez autora, zob. poz. 10 t. 1.

Autograf znajdował się w zbiorach Czartoryskich w Gołuchowie.

Przekł. franc.: pt. Banquet du 17 janvier 1841. *Annales Philosophiques Chrétiennes* 1844 S. III t. 9 nr 52; wyd. osob. Paryż (1844). — P. Semenenko (?), jw. (razem z tekstem pol. i lac.).

Przekł. łac.: P. Semenenko, jw. (razem z tekstem pol. i franc.).

4. Wezwanie do emigracji polskiej z powodu zawieszenia kopii obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej Wileńskiej w kościele Św. Seweryna w Paryżu 8 grudnia 1841. Ogl. pt. Przemówienie w kościele Ś-go Seweryna w Paryżu 8 grudnia 1841. Paryż (1841). Tekst w redakcji poprawionej, zob. poz. 10 t. 1.

5. Wielki Period. Powst. w Solurze, dat. 27 marca 1844. Z kopii w Muzeum Mickiewicza w Paryżu wyd. S. Pigoń, zob. Wyd. zbior. poz. 3, wyd. 2 Kr. 1922; też wyd. S. Szpotkański: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 3. W-wa 1922.

6. Biesiada z bratem Karolem. Paryż (1845). Przedr. *Dziennik* (Paryż) 1846 nr 253; przedr. W. Mickiewicz: Współdział Adama Mickiewicza w Sprawie A. Towiańskiego. T. 2. Paryż 1877; też wyd. nast. Paryż 1880.

7. Powody, dla których amnestia przyjęta być nie może, przedstawione przez część emigracji polskiej Jego Cesarskiej Mości Aleksandrowi II. Dat. 8 stycznia 1857. Wyd. Paryż 1857. (Tekst w jęz. pol. i franc.; wyd. razem z kilku drobnymi pismami). Przedr. zob. poz. 10 t. 3; przedr. w zbiorze: Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. Cz. 1. Rzym 1898. (Por. Listy i materiały poz. 12).

Pismo podpisał: „W imieniu własnym i części emigracji polskiej Karol Różycki, były pułkownik wojsk polskich”. Głównym autorem pisma był niewątpliwie A. Towiański.

8. Do braci udających się do Polski w czasie powstania 1863 r. Dat. Zurych, 28 maja 1863. Ogl. K. Różycki pt. Do Rodaków. Tułacz kończący tułactwo.

Paryż 1863 (razem z kilku drobnymi pismami). Przedr. pt. Odezwa A. Towiańskiego do rodaków. *Przeegl. Poz.* 1863 t. 36; odb. Poz. 1864 (z uwagami wrogimi A. Ł.); przedr. zob. poz. 10 t. 3. Przekł. franc.: pt. Salut de la Pologne. Paryż 1864.

9. List do Jego Świętości Piusa IX. Dat. Zurych, 27 grudnia 1868. Przesłany w języku francuskim. Tekst franc. i pol. wyd. zob. poz. 10 t. 2. W skróceniu przedr. S. Pigoń, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

Przekł. włoski: T. Canonico: Scritto di Andrea Towiański a Pio IX. Rzym 1878. (Wręzione kardynałom przed konklawe po śmierci Piusa IX); przedr. w skróceniu *L'Azione* 1914, sierpień (przy okazji konklawe).

10. Pisma. T. 1-3. Powst. 1841-1878. Wybór wyd. pt. Extraits des écrits sur l'Église, adressés par Towiański aux Italiens serviteurs de l'Oeuvre de Dieu de 1855 à 1860. Turyn 1879; całość wyd. Turyn 1882 jako poszczególne pisma lub ich zespolony w osobnych oddziałkach nr 1-193 o oddzielnej paginacji, do nich dodana kartka pt. Notka o udzieleniu pism Sprawę. Turyn 1883.

Zawartość: przemówienia, odezwy, listy, odpowiedzi, noty, notatki, listy do znajomych i do rodziny oraz zapisane przez rozmówców lub uczestników spotkań treści, noty i wyjątki z rozmów, pamiętki zebrań, kartki „naprędce kreślone lub dyktowane”, wszystko „przez samegoż autora przejrzone i własnoręcznie podpisem stwierdzone, a nareszcie z polecenia i według wskazówek jego uporządkowane”; m in. w t. 1: poz. 3, 4 oraz list do papieża Grzegorza XVI, dat. 25 października 1843; w t. 2: poz. 9 oraz Noty z kilku rozmów z Józefem J. (o poezji i jej zadaniach); w t. 3: poz. 7, 8 oraz listy do Feliksa N. z powodu wypadków zaszyłych w Warszawie w lutym 1861 roku; do cesarza Aleksandra II, dat. 27 lipca 1863; do cesarza Napoleona III, dat. 28 marca 1866; do cesarzowej Eugenii, dat. 24 lutego 1868; do króla Wiktora Emmanuela II, dat. 23 września 1870.

„W imieniu wszystkich upoważnionych współwydawców” przedmowę podpisali S. Falkowski i K. Baykowski.

Wyd. nast.: fragm. przedr. A. Begey: André Towiański et Israël. Actes et documents (1842-1864). Rzym 1912. Ponadto drobne przedruki w pismach towiańczyków: K. Baykowskiego, A. Begey, T. Canonico i in.

Rkpsy Towiańskiego znajdują się głównie w Archiwum Sprawę w Turynie, niektóre również w Muzeum Mickiewicza w Paryżu. Rkpsy, które się znajdowały w Muzeum w Raperswilu, przewieziono do Bibl. Nar., zostały zniszczone w 1944.

Wykaz autografów w Muzeum Mickiewicza w Paryżu podaje L. Płoszewski:

Przegląd pism i not Towiańskiego z lat 1841-8. *Pam. Lit. R.* 21 (1924/25) s. 352-357.

Ok. 20 przemówień, objaśnień, notat i pism oraz ponad 100 listów z rękopisów znajdujących się w Muzeum Mickiewicza w Paryżu ogł. wcześniej W. Mickiewicz: Współdział Adama Mickiewicza w Sprawie Andrzeja Towiańskiego. T. 1-2. Paryż 1877 i wyd. nast. Głównie o tym wydaniu pisali wydawcy Pism „uporządkowanych przez autora”, kiedy w przedmowie swej podkreślali, że inne pisma, „wbrew woli a pod imieniem jego (Towiańskiego) bezprawnie w drukach i rękopisach szerzone były”.

Pisma i przemówienia z 1842-1844, zachowane w rękopisie S. Zana, ogł. W. Nehring: Wyciągi z rękopisu Stefana Zana. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza R.* 4 (1890).

Przekł. franc.: W. Szerlecka: Quelques écrits d'André Towiański. Supplément à: Un Saint des temps modernes. Paryż 1912; Deuxième supplément. Paryż 1916. — A. Begey: (Kartki pt.) Fragments. Rzym 1913.

Przekł. włoskie: T. Canonico: Framm. w książce, jw. poz. 2. — (Wybór pt.) Armonie di vita cristiana nelle relazioni fra l'uomo e la donna. Turyn 1912. — (Wybór pt.) Lo Stendardo dell' Opera di Dio. Turyn 1912.

Wydania zbiorowe

1. Pisma. T. 1-3. Turyn 1882. (Zob. Twórczość poz. 10).

2. Pisma wybrane. (T. 1-2). Wybór, układ i przypisy A. Boleskiego. W-wa-Kr. 1920.

Zawartość: (podtyt. t. 1): Ogłoszenie Sprawy Bożej. Polska — Naród — Sługa Boży. Z doświadczeń i przeżyć; (podtyt. t. 2): Kościół Chrystusowy. Izrael. Sztuki piękne. Listy. Urywki. — Wyd. oparte na wyd. Turyn 1882.

3. Wybór pism i nauk. Oprac. S. Pigoń. Kr. (1920) *BN I*, 8; też wyd. 2 przejrane i rozszerzone Kr. 1922.

Zawartość: m. in. Twórczość poz. 1, 3 (Biesiada — tekst pierwotny), 4, 7, 8 (w skróceniu), 9. — W wyd. 2 m. in. również poz. 5 oraz fragm. pt. Sztuki piękne.

Listy i materiały

1. Do cześnika wilkomirskiego, nie dat. Facsimile ogł. W. C.: Autograf Towiańskiego. *Kwart. Literacki* 1910 t. 3 s. 127.

2. Do A. Mickiewicza i innych osób, m. in. papieża Grzegorza XVI z 1843 i Rotszylda z 1843 i 1844 (w przekł. pol.), razem ponad 100 listów z 1841-1845. Ogł. W. Mickiewicz: Współdział Adama Mickiewicza w Sprawie Andrzeja Towiańskiego. T. 1-2. Paryż 1877 i wyd. nast. (Tu również przemówienia, notaty, zdania itp.).

Autografy ponad stu listów do Mickiewicza w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 678.

3. Do A. Mickiewicza 3 notatki z 1841 i list z 1845. Ogł. W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894.

4. Do J. A. Rama 4 listy z 1842-1845 i 2 listy do Rotszylda z 1843. Ogł. F. Rawita-Gawroński: Andrzej Towiański i Jan Andrzej Ram. *Pam. Lit. R.* 9 (1910); odb. Lw. 1911. Te same listy w jęz. franc. ogł. A. Begey: André Towiański et Israël. Actes et documents (1842-1864). Rzym 1912.

5. Do A. Mickiewicza, A. Chodźki i innych osób z 1842-1845. Ogł. S. P. Koczorowski: Nieznane listy A. Towiańskiego. *Pam. Lit. R.* 21 (1924/25).

6. Do K. Deybel z 1845. Ogł. J. Kallenbach: Towianizm na tle historycznym. *Przegl. Powsz.* 1924 t. 163 - 1926 t. 170; odb. Kr. 1926.

7. Do K. Balińskiego z 22 grudnia 1856. Ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1878 s. 129.

8. Do L. de Carmagnola z lipca 1859. Z Pism tomu 3 przedr. A. Begey: Fra Luigi da Carmagnola (1857-1859). Turyn 1910. (Tamże przekł. włoski).

9. Do F. Różańskiego 3 listy z 1865-1866. Ogł. F. Różański: Andrzej Towiański, jego cele polityczne i socjalna religia. Poz. 1882.

10. Do F. Jarońskiego z 1866. Ogł. Z. W. *Pam. Kola Kielczan*. T. 5. Kielce-W-wa 1933.

11. Do W. Zaborowskiej 3 listy z 1869-1872. Ogł. K. Wojciechowski: Towianicy między sobą. *Pam. Lit. R.* 6 (1907) z. 1.

12. Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. Cz. 1-2. Rzym 1898-1899; cz. 3. Kr. 1899.

W cz. 1 m. in. Twórczość poz. 7. — Cz. 3 zawiera przekłady na język polski tekstów francuskich z cz. 1-2.

13. T. Canonico: Testimonianze di Italiani su Andrea Towiański. Rzym 1903.

14. E. Bournier i A. Begey: Quelques actes et documents concernant André Towiański et la France. Reims 1905.

15. Pisma odnoszące się do Towiańskiego. 5 części. Rkps Ossol. sygn. 2930/I.

Bibliografię podają: M. Bersano Begey: Vita e pensiero di Andrea Towiański (1799-1878). Mediolan 1918. — S. Pigoń: Wstęp do wyd.:

Wybór pism i nauk. Kr. (1920) *BN I*, 8, i wyd. nast. — A. KADLER i I. RACZYŃSKA: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

Monografie: T. CANONICO: Andrea Towiański. Rzym 1895; przekł. franc. Turyn 1897; przekł. pol. K. Baykowskiego. Turyn 1897. — M. BERSANO BEGEY: Vita e pensiero di Andrea Towiański (1799-1878). Mediolan 1918. [Rec.: *Pochodnia* 1919 t. 1 nr 6]. — S. SZPOTAŃSKI: Andrzej Towiański, jego życie i nauka. W-wa 1938.

„Ha!!! Otóż jestem nareszcie”. *Pszonka III* (1841) półarkusz 11/12. — Baraszki, a na ten raz przypisy do powyższego artykułu. Tamże. — R. JELIŃSKI: Paraliżowanie sprawy Polski, czyli prorocтво Imci Pana Andrzeja Towiańskiego. Poitiers 1842. — Albrecht, Vintras, Towiański, czyli prorocy 1842 roku. *Pszonka IV* (1842) półarkusz 3/4; przedr. pt. Mesjanizm, czyli prorocy XIX wieku. Albrecht, Vintras, Towiański. *Album Pszonki*. Paryż 1845; fragm. przedr. B. Baczko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Dokumenty i pisma. W-wa 1954. — (Biesiada, przedr. i omówienie). *Pszonka IV* (1842) półarkusz 11/12. — Prorok. *Narodowość* 1842 cz. 3 s. 3. — Towiański. *Przyj. Ludu* 1842/43 nr 18. — Towiańczyzna — adres. *Pszonka IV* (1842) półarkusz 1/2. — A. MICKIEWICZ: L'Église officielle et le messianisme. Cours de la littérature slave du Collège de France 1842-1843. Cz. 1-2. Paryż 1845 i wyd. nast.; przekł. pol. pt. Kurs trzecieletni (1842-1843) literatury słowiańskiej. Paryż 1844; Kurs czwartoletni ... Paryż 1844 i wyd. nast. — J. M. (MORACZEWSKI?): Ogólny zarys nauki Towiańskiego. *Rok* 1843 t. 4 s. 47-55. [Rec.: A. MOSBACH. *Tyg. Lit.* 1844 nr 16]. — Sekta Towiańskiego. *Noworocznik Demokratyczny* 1843 s. 187-198; przedr. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25) s. 352-357. — W. GOLEMBIOWSKI: Mickiewicz odwołany i towiańczyzna. Paryż 1844. [Polemika: W. CYBULSKI: Mickiewicza moralne i poetyckie stanowisko. *Rok* 1845 z. 8; Rec.: *Demokrata Pol.* 1844/45 t. 7]. — S. WITWICKI: Towiańczyzna wystawiona i aneksami objaśniona. Paryż 1844; przedr. w: Zbiór pism pomniejszych. T. 1. Lipsk 1878. [Rec.: Kronika. *Trzeci Maj* 1844 nr 14/15]. — F. WROTNOWSKI: Towianizm. Paryż 1844. — Towiańczyzna. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1844/45 nr 206. — K. LIBELT: Filozofia i krytyka. T. 1. Poz. 1845 i wyd. nast. — B. TREN-

OWSKI: Rzecz dotycząca się towiańczyzny. Ułomek z Teozofii. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1845 z. 3. — Towiańczyzna. Dodatek do wywodu słownego. Bruksela 1845. —

MELVESIN: L'Homme de l'époque. Paryż 1848. — W. WIELOGŁOWSKI: Emigracja polska wobec Boga i narodu. Wr. 1848 s. 147. — Nieco o towiańczyźnie. *Dzien. Nar.* 1848 s. 1434. — P. SEMENENKO: Towiański et sa doctrine jugé par l'enseignement de l'Église. Paryż 1850; streszcz. pol. *Przeł. Poz.* 1858 s. 188-203. — G. SCOVAZZI: Sull'Opera di Dio che fa Andrea Towiański. Espansione. Powst. 1855 (jako raport dla władz kościelnych w Turynie). Wyd. Turyn 1864; wyd. nast. Turyn 1890; przekł. pol. pt. O Sprawie Bożej, którą czyni Andrzej Towiański. Świadcstwo złożone w arcybiskupstwie turyńskim. Kr. 1890. — E. DUŃSKI: Listy (1848-1856). Wyd. A. Begey i J. Komenda. Turyn 1915. —*** (J. KOMIEROWSKI): Moje stosunki z Towiańskim i towiańczykami. Paryż 1856. — J. KLACZKO: Adres uczniów Towiańskiego do cesarza Aleksandra. *Wiad. Pol.* (Paryż) 1857, 19 i 26 września; przedr. w zbiorze: *Roczniki polskie*. T. 1. Paryż 1865. — Towiańczycy zrzucili maskę. *Demokrata Pol.* 1857, 20 listopada. — Sekta Towiańskiego. *Przeł. Rzeczy Pol.* 1857, 29 listopada. — (J. KOŹMIAN): Przeciw błędom A. Towiańskiego. Kazanie o Piotra Semenki miane w Paryżu dn. 4 października r. b., przypisami objaśnione. *Przeł. Poz.* 1858 t. 25. — M. BUDZYŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. T. 1. Poz. 1860. — X. Y. Z. (H. KAMIENSKI): Zwolennicy Towiańskiego. *Prawda* 1861 nr 1-2. — (J. KLACZKO): Korespondencja Mickiewicza. Studium. Paryż 1861. — E. FONTILLE: Adam Mickiewicz, sa vie et sa croyance. Paryż 1862; przekł. pol. pt. Adam Mickiewicz. Rys biograficzny złożony ze wspomnień i wyrażeń. Kr. 1863. — A. Ł.: Odezwa A. Towiańskiego do rodaków, z objaśnieniami. *Przeł. Poz.* 1863 t. 36; odb. Poz. 1864. — T. CANONICO: I tempi attuali e la missione di Andrea Towiański. Lettura fatta il 20 marzo 1866. Turyn 1866; wyd. nast. Turyn 1895; przekł. pol. w zbiorze: Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. Cz. 2. Rzym 1899. — A. MAŁECKI: Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła w stosunku do współczesnej epoki. T. 2. Lw. 1867; wyd. 2 t. 3. Lw. 1881; wyd. 3 t. 3. Lw. 1901. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — B. K. MAŁACHOWSKA: Pamiętniki 1830-1870. Ogł. J. Freilich. *Przew.*

- Nauk. i Lit.* 1919. — L. SIEMIENSKI: Religijność i mistyka w życiu i poezjach Adama Mickiewicza. Kr. 1871. — C. PIENIAŻEK: Mesjanizm i towiańszczyzna w ogólnym zarysie. *Tydzień* 1875/76 t. 3 nr 9-32; wyd. osob. Lw. 1877. — W. MICKIEWICZ: Współdziałanie Adama Mickiewicza w Sprawie A. Towiańskiego. Listy i przemówienia. T. 1-2. Paryż 1877; wyd. nast. Paryż 1880. [Rec.: P. CHMIELEWSKI: Towiański i Mickiewicz. *Ateneum* 1879 t. 1]. — Nekrologi: *Corriere della Sera* 1878, 7 maja; *L'Unità Cattolica* 1878, 26 maja; *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 4; *Strzecha* 1878 s. 314; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879. — A. G. BEM: Andrzej Towiański. (Wspomnienie). *Przegl. Tyg.* 1878 nr 22-25; przedr. w: *Studia i szkice literackie*. W-wa 1904. — G. A. GARBEROGLIO: Andrea Towiański, l'uomo dell'epoca. *Rivista Subalpina* 1878 nr 47. — BORZYWOJ (W. KOROTYŃSKI): Andrzej Towiański. *Tyg. Powsz.* 1878 nr 24-25. — P. CHMIELEWSKI: Towiański i Mickiewicz. *Ateneum* 1879 t. 1. — A. FALKOWSKI: Wspomnienia z roku 1848 i 1849. Poz. 1879. — W. MAKUSZEW: A. Towiański, jego życie, uczenie i posładowateli. (Po nowym istocznikam). *Russkij wiestnik* 1879 t. 139, 141, 143; wyd. osob. b. m. 1879. — E. T. MAS-SALSKI: Pamiętniki. Powst. przed 1879. *Fragm. pt. Z pamiętników (1799-1824)*. Ogl. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — W. MAKUSZEW: Uczenie A. Towiańskiego praeimuszczestwienno socialno-politiczeskoje. *Slawianskij jezegodnik* 1882. — F. RÓŻAŃSKI: A. Towiański, jego cele polityczne i socjalna religia. Poz. 1882. — Notka o udzieleniu pism Sprawy. Turyn 1883. (Por. Twórczość poz. 10). — W. ZAWADZKI: Ludwik Nabelak. Biografia na tle historycznym z autentycznych dokumentów. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885 z. 9; wyd. osob. Lw. 1886. — P. CHMIELEWSKI: Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki. T. 2. W-wa 1886; wyd. 3 W-wa 1901. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — M. URSIN (M. ZDZIECHOWSKI): Mickiewicz i Słowacki pod wpływem Towiańskiego. W książce: *Oczerki iz psychologii slawianskiego plemieni. Slawianofily*. Petersburg, 1887; też w jęz. pol. pt. *Mesjanizm i słowianofilia*. Kr. 1888. — Z. S. FELIŃSKI: Trzej wieszczowie nasi wobec Kościoła. List otwarty do pana Mariana Zdziechowskiego. *Świat* 1888 s. 381-384; odb. Kr. 1889. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — W. NEHRING: Nieznane szczegóły z nauki A. Towiańskiego. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888). — P. CHMIELEWSKI: Juliusz Słowacki towiańczykiem. W: *Studia i szkice do dziejów literatury polskiej*. Seria II. Kr. 1889. — W. KOZŁOWSKI: A. Towiański. *Kur. Lw.* 1890 nr 183. — W. NEHRING: Wyciągi z rękopisu Stefana Zana zawierające pisma i przemówienia A. Towiańskiego. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 4 (1890). — Adam Towiański: List o ojcu. *Kraj* 1890 nr 27. — K. BAYKOWSKI: Żnad grobu. Kr. 1891; wyd. 2 pomnożone. Kr. 1903. — R. PILAT: Wyjątki z listów Jana Koźmiana z lat 1841 i 1842 o towiańszczyźnie i Mickiewiczu. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 5 (1891). — P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. — W. BUGIEL: Artykuł Adama Mickiewicza w *Revue des Revues. Prawda* 1894 nr 42-43. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894. — P. SMOLIKOWSKI: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2. — W. J.: O Towiańskim. *Kraj* 1896 nr 32. — Z. S. FELIŃSKI: Pamiętniki. Cz. 1. Kr. 1897 s. 239-255. — F. HÖSICK: Życie Juliusza Słowackiego na tle współczesnej epoki (1809-1849). *Biografia psychologiczna*. T. 3. Kr. 1897. — J. KALLENBACH: Towiańszczyzna. W książce: *Adam Mickiewicz*. T. 2. Kr. 1897; wyd. 4 Lw. 1926. — Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. T. 1-2. Rzym 1898-1899. — W. KOZŁOWSKI: Mickiewicz a Towiański. *Tydzień* (dod. *Kur. Lw.*) 1898 nr 23. — *Kronika. Towianizm. Życie* 1898 nr 23. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — I. STRZEMIŃSKI: Towiański i mesjanizm. *Tyg. Pol.* 1899 nr 51; 1900 nr 1. — A. BEGEY: L'incontro di due grandi: A. Mickiewicz — A. Towiański. Bergamo 1900. — J. BYSTRZYCKI: A. Towiański i jego doktryna. *Spr. gimn. w Jaśle*. Jasło 1900 i odb. — H. STRUVE: Charakter narodowy filozofii polskiej. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 2; też w: *Historia filozofii w Polsce na tle ogólnego rozwoju życia umysłowego*. Z. 1. W-wa 1900. — A. LANGE: Tołstoj i Towiański. Powst. ok. 1900. Rkps Ossol. sygn. 7203/II t. 29 (Papiery Wysłouchów). — J. MAZURKIEWICZ: Andrzej Towiański. Studium psychologiczne. W-wa 1901; wyd. nast. Łódź 1904. [Rec.: A. LANGE: A. Towiański. *Wędrowiec* 1901 nr 49; A. NIEMOJEWSKI: Felieton. Andrzej To-

- wiański. *Głos* 1901 nr 44; *Kraj* 1901 nr 39; A. LANGE: O A. Towiańskim. *Wędrowiec* 1902 nr 1; K. JARECKI: Kilka uwag z powodu książki p. Mazurkiewicza pt. A. Towiański. Rzym 1903; A. BRÜCKNER. *Książka* 1905 s. 187-188, 436]. — W. MAKOWSKI: Andrzej Towiański. *Głos* 1902 nr 16. — (T. CANONICO): Testimonianze di Italiani su Andrea Towiański. Rzym 1903. — A. BAUMFELD: Andrzej Towiański. Dwa odczyty. *Odrodzenie* 1904; odb. Lw. 1904. — A. BAUMFELD: O towiańszczyźnie słów parę. *Słowo Pol.* 1904 nr 496. — K. JARECKI: Śp. K. Baykowskiego i towianizm. *Słowo Pol.* 1904 nr 476, 496. — J. TRETIAKI: Juliusz Słowacki. T. 1-2. Kr. 1904. — A. DROGOSZEWSKI: Z biegnącej fali. (Współczesne głosy o Towiańskim). *Ogniw* 1905 nr 37. — Z. WASILEWSKI: O ton w poezji i w życiu. Z dziejów towianizmu. W: Śladami Mickiewicza. Szkice i przyczynki do dziejów romantyzmu. Lw. 1905. — Z. WASILEWSKI: Stosunki Goszczyńskiego ze Słowackim. W książce, jw.; przedr. w: Seweryn Goszczyński. Szkice literackie. Poz. 1923. — W. MAKOWSKI: Mickiewicz, Słowacki i Towiański. W książce: Godzina pogardy. Wil. 1906. — J. SARRAZIN: Les grands poètes romantiques de la Pologne. Paryż 1906. — A. BAUMFELD: Poglądy towianizmu na sprawę polską. *Pravda* 1907 nr 42. — R. KOSTRO: Biskup katolicki o Towiańskim. *Biesiada Pol.* 1907 nr 2; *Lechita* 1907 nr 1. — M. KRIDL: Stosunek Mickiewicza do Lamennais'go w epoce towianizmu. W-wa 1907. — H. MOŚCICKI: Wspomnienie o Towiańskim. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 1. — J. G. PAWLIKOWSKI: Źródła i pokrewieństwa towianizmu i mistyki Słowackiego. *Pam. Lit. R.* 6 (1907) - R. 7 (1908); fragm. przedr. w książce: Studiów nad Królem Duchem część pierwsza: Mistyka Słowackiego. W-wa 1909. — S. PUŁAWSKI. *Enc. kościelna*. T. 29 (1907). — Z. WASILEWSKI: Do Waterloo. Z praktyk religijnych towianizmu. W książce: Od romantyków do Kasprowicza. Studia i szkice literackie. Lw. 1907; przedr. w: Seweryn Goszczyński. Szkice literackie. Poz. 1923. — Z. WASILEWSKI: Kolęda polska sprzęd 50 lat. W książce: Od romantyków do Kasprowicza. Lw. 1907. — K. WOJCIECHOWSKI: Towianicy między sobą. *Pam. Lit. R.* 6 (1907). — A. BAUMFELD: Andrzej Towiański i towianizm. Zarys chwili i postaci. Kr. 1908 [Rec.: J. ADAMOWICZ. *Wież* 1908 z. 9; J. KOTARBIŃSKI. *Kur. Warsz.* 1908 nr 156; L. S. (SKOCZYŁAS). *Eleusis* 1908 s. 234-240]. — J. TRETIAKI: Towiański Andrzej. *Sto lat myśli pol.* T. 4 (1908). — A. BAUMFELD: „Niebo” i „ziemia” w mesjanizmie polskim. *Świat* 1909 nr 16. — M. KRIDL: Mickiewicz i Lamennais. W-wa 1909. — J. ZMITROWICZ: Do źródeł natchnienia i jocy. *Prąd* 1909 nr 7/8. [Polemika: J. KAŹMIERCZAK. *Tamże* nr 9; J. ZMITROWICZ. *Tamże* nr 9]. — A. BAUMFELD: Polska myśl mesjanistyczna. W-wa 1910. [Rec.: W. M. BOROWSKI. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 2 s. 182-184; J. U. *Przegl. Powsz.* 1910 t. 107 s. 431-432]. — A. BEGEY: Tancredi Canonico nelle sue relazioni con A. Towiański. (Streszcz. odczytu). *Bollettino della Biblioteca Filosofica* 1910 nr 10; wyd. osob. pt. Delle relazioni di S. E. T. Canonico con A. Towiański. Turyn 1910. — F. RAWITA-GAWROŃSKI: Andrzej Towiański i Jan Andrzej Ram. *Pam. Lit. R.* 9 (1910). — W. C.: Autograf Towiańskiego. *Kwart. Litewski* 1910 t. 3. — S. BRZOZOWSKI: Filozofia romantyzmu polskiego. Powst. przed 1911. *Ogł. Tyg. Lit.* (dod. do *Kur. Lw.*) 1921; wyd. osob. Lw. 1924 *Bibl. Tęczowa* nr 11; wyd. nast. Rzym 1945. — A. BEGEY i A. FAVERO: S. E. Monsignor arcivescovo L. Puccher Passavalli. Turyn 1911. — M. GOZDAWA (W. GIZBERT STUDNICKI): Kilka dat z życia A. Towiańskiego. *Kwart. Litewski* 1911 t. 5 i nadb. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. *Wyd. 2*. W-wa 1911. — A. BEGEY: André Towiański et Israël. Actes et documents (1842-1864). Rzym 1912. [Rec.: S. SZPOTAŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 1]. — J. BYSTRZYCKI: Krasieński a Kajsiewicz. *Spr. II Szkoły Realnej w Kr. za r. 1911/12*; toż: *Księga pam. ... Z. Krasieńskiego*. T. 2. Lw. 1912. — F. GABRYL: Andrzej Towiański. *Ateneum Kapłańskie* 1912 t. 7 nr 4; przedr. w: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. [Rec.: A. BRYKCYŃSKI: Kilka uwag z powodu artykułu ... *Ateneum Kapłańskie* 1912 t. 8; odb. Częstochowa 1912]. — F. RAWITA-GAWROŃSKI: Echa towianizmu we Włoszech. *Świat* 1912 nr 35. — W. GOMULICKI: Towianizm prawdziwy. *Świat* 1912 nr 40. — J. KLEINER: Zygmunta Krasieński. Dzieje myśli. T. 1-2. Lw. 1912. — (A. NIEMOJEWSKI?): O Towiańskiego. *Myśl Niepodległa* 1912 nr 224. — T. OLEJNICZAK: Towiański ojcem modernistów włoskich. *Gaz. Kościelna* 1912 nr 28. — P. SMOLIKOWSKI: Towianizm i Towiański. *Myśl Katolicka* 1912 nr 26-30; odb. pt. Prześlaniec modernizmu. Andrzej Towiański. Częstochowa 1912. — W. SZERLECKA: Un Saint des temps modernes. Paryż 1912. — M. ZDZIECHOWSKI: Mickiewicz i Towiański. W książce: Wizja Krasieńskiego. Ze studiów nad literaturą i filozofią polską. Kr. 1912. — S. B. CESAN: Andrea Towiański. *Fede e Vita* 1913 nr 9-10. — F. GAWROŃSKI: Apostoł towianizmu. *Gaz.*

- Lw. 1913 nr 273-275. — W. LUTOSŁAWSKI: Volonté et liberté. Paryż 1913. — O. PREMOLI: Andrea Towiański (1799-1878) contributo alla storia del misticismo contemporaneo. *Scuola Cattolica* 1913, lipiec; odb. Mediolan 1913; wyd. 2 Rzym 1914. — F. STROWSKI: André Towiański. *Revue des Cours et Conférences* 1913, 20 stycznia. — F. STROWSKI: Un Messie sous Louis Philippe. *Le Temps* 1913, 18 stycznia. — J. PELCZAR: Pius IX a towianizm i A. Mickiewicz. *Mies. Kościelny* 1914 t. 11 z. 61. — S. PIGOŃ: „Biesiada” A. Towiańskiego (i jej komentarz w IV kursie „Prelekcji paryskich” A. Mickiewicza). *Bibl. Warsz.* 1914 t. 1; przedr. w książce: *Z epoki Mickiewicza*. Lw. 1922. — M. ZDZIECHOWSKI: Pesymizm, romantyzm a podstawy chrześcijaństwa. T. 2. Kr. 1914. — X.R.A. *Podręczna enc. kościelna*. T. 39/40 (1914). — M. BERSANO BEGEY: Di taluni critici del towianesimo. *Coenobium* 1915, styczeń. — J. KOMENDA: Wstęp do wyd. książki: E. Duński: Listy (1848-1856). Turyn 1915. — F. MOMICLIANO: Mazzini, Mickiewicz e Towiański. *Nuova Antologia* 1915, 1 czerwca. — S. PIGOŃ: Do dziejów wydania „Biesiady” Towiańskiego. Dwa listy ks. P. Semeneński. *Pam. Lit.* R. 14 (1916). — S. BRIDGET: Andrea Towiański e l'anima della Polonia. *Bilychnis* 1917, maj-czerwiec. — W. BOJOMIR (W. MILESKI, MUTTERMILCH): Idee towianizmu w związku z chwilą obecną. W-wa 1918. — M. ZDZIECHOWSKI: Towiański i X. Duński. *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* T. 6 (1915/1918). — Z. GAŚSIOROWSKA: Służba narodowa w „Sprawie” A. Towiańskiego. Kr. 1918 *Prace Hist.-Lit.* nr 10. [Rec.: J. UJEJSKI: Geniusz religijny. *Rok Pol.* 1918 nr 10; S. CYWIŃSKI: Na marginesie nowej książki o Towiańskim. *Sprawa* 1919 nr 4; J. KLEINER. *Tyg. Ilustr.* 1919 nr 32]. — J. FREILICH: Oprac. wyd.: Generałowej Benigny Kazimierzowej Małachowskiej pamiętniki. 1830-1870. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919. — JEDNACZ: Sprawa żydowska w oświeceniu mesjanizmu polskiego. (Poglądy Towiańskiego, Mickiewicza, Cieszkowskiego i Hoene-Wrońskiego). *Pochodnia* 1919 nr 3. — A. BOLESKI (BAUMFELD): Oprac. wyd.: Pisma wybrane. (T. 1-2). W-wa-Kr. 1920. — S. PIGOŃ: Oprac. wyd.: Wybór pism i nauk. Kr. (1920) *BN* I, 8; toż wyd. 2 Kr. 1922. — S. SZPOTAŃSKI: A. Mickiewicz i jego epoka. T. 1-3. W-wa-Kr. 1921-1922. — M. ZDZIECHOWSKI: Andrzej Towiański. *Polska filozofia narodowa*. Kr. 1921. — S. PIGOŃ: Ks. E. Duński, sługa „Sprawy Bożej” Towiańskiego. W książce: *Z epoki Mickiewicza*. Studia i szkice. Lw. 1922. — S. PIGOŃ: Zręby „Sprawy Bożej”. Źródła i pokrewieństwa kilku idei podstawowych towianizmu. Tamże. [Rec.: M. KRIDL. Krytyka i krytycy. W-wa 1923]. — S. TYNC: Rehabilitacja towiańszczyzny. *Głos Pomorski* 1922 nr 108. — J. KALLENBACH: Rozmowa o Towiańskim. W książce: Adam Mickiewicz. T. 2. Lw. 1923; toż wyd. nast. Lw. 1926. — S. KAMIŃSKI: Z powodu wydania dzieł Towiańskiego. *Przełg. Katolicki* 1923 nr 14. — M. BERSANO BEGEY: Mickiewicz e Towiański. *Rivista di Cultura* 1924 t. 10. — J. KALLENBACH: Towianizm na tle historycznym. *Przełg. Powsz.* 1924 t. 163 - 1926 t. 170; odb. Kr. 1926. [Rec.: S. PIGOŃ. *Ruch Lit.* 1926 nr 10; Z. SZMYDTOWA. *Pam. Lit.* R. 24 (1927) s. 479-482]. — S. P. KOCZOROWSKI: Nieznane listy A. Towiańskiego. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25). — J. G. PAWLIKOWSKI: Układ pism Towiańskiego podług ich treści. Tamże. — S. PIGOŃ: *Chrystologia* A. Towiańskiego. *Kwart. Teolog.* 1924 i odb.; przedr. w książce: *Na wyżynach romantyzmu. Studia historycznoliterackie*. Kr. 1936. — L. PŁOSZEWSKI: Przegląd pism i not Towiańskiego z lat 1841-1848. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25). — M. BERSANO BEGEY: A. Towiański. Lo spirito e l'azione. Turyn 1925. — Z. KLARNERÓWNA: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800-1848. W-wa 1926. — J. KLEINER: Geneza pojęcia „tonu” w nauce Towiańskiego. *Ruch Lit.* 1926 nr 2. — W. MICKIEWICZ: Moja matka. *Przełg. Współcz.* 1926 t. 19 nr 54-56. — S. PIGOŃ: Adoracja Towiańskiego. *Przełg. Współcz.* 1926 t. 16 nr 46-47; przedr. w książce: *Wśród twórców*. Kr. 1947. — S. PIGOŃ: Program moralny towianizmu. *Nasze Drogi* 1926 nr 3. — J. UJEJSKI: Wielcy poeci 1848 roku. (Mickiewicz, Słowacki, Krasiński, Norwid). W-wa 1926. — K. CZAPIŃSKI: Teatr klerykalny. S. Goszczyński i A. Towiański skonfiskowani w wolnej Polsce. *Robotnik* 1927 nr 52. — J. KLEINER: Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 4. W-wa 1927. — J. KLEINER: System Towiańskiego. *Przełg. Filoz.* 1927 z. 4. — S. PIGOŃ: Seweryn Goszczyński w sporze z kołem „Sprawy”. Kartka z dziejów towianizmu. *Przełg. Współcz.* 1928 t. 25 nr 72-73. — J. UJEJSKI: Naundorf, Vintras i towiańszczyzna. *Pam. Lit.* R. 25 (1928). [Rec.: S. PIGOŃ: Słowo o stosunkach A. Towiańskiego z Vintrasem. *Pam. Lit.* R. 25 (1928)]. — A. Towiańskiego życie pogrobowe. *Przełg. Tyg. Życia Kult. i Obyczajowego dod. Słowa* 1928 nr 20. — A. BEGEY: U źródła. Wspomnienia o A. Towiańskim. *Przełg. Współcz.* 1929 t. 29 nr 86 i odb. — A. DZIEMBOWSKA: Towiański i najważniejsze wpływy na

niego oddziałujące. W: Zagadnienie zła u Słowackiego. Poz. 1929. — R. POLLAK: Polonika włoskie. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 28 nr 81. — Z. SZMYDTOWA: Towianizm we Włoszech. *Mysł Nar.* 1929 nr 2-3. —

O towianizm. Do redaktora „Wiadomości Literackich”. *Wiad. Lit.* 1929 nr 31. — M. BERSANO BEGEY: W obronie Towiańskiego. *Wiad. Lit.* 1930 nr 1. — A. BOLESKI (BAUMFELD): Osobistość A. Towiańskiego. *Wiad. Lit.* 1930 nr 2. — T. BOY ZELEŃSKI: Brązownicy. W-wa 1930; przedr. w książce: O Mickiewiczu. W-wa 1949. (Tu m. in. artykuły ogł. w *Wiad. Lit.* 1929 nr 25, 46). — jam.: Przegląd prasy. Ksawera Deybel i Towiański. *Wiad. Lit.* 1930 nr 5. — M. JANIK: Towiańczycy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1930 t. 34 nr 99 i odb. — M. DZIKOWSKI: Wystawa jubileuszowa Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 9-20 X 1929 r. *Zróżdła Mocy* nr 7 (1931). — J. KLEINER: Polska mistyka romantyczna wobec koncepcji paralelizmu światów. *Księga pam. Pol. Tow. Filol.* 12 II 1904-12 II 1929. Lw. 1931; przedr. w książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — A. KULWIEC: Kilka szczegółów z życia A. Towiańskiego. *Na dziesięciolecie Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy 1920-1930.* Bydgoszcz 1931. — F. MANTHEY: Polscy myśliciele. Dzieje myśli filozoficznej w Polsce w czasach nowszych. 5. Andrzej Towiański. *Mies. Diecezji Chełmińskiej* 1931 nr 6; odb. Pelplin 1931. — S. PIGOŃ: Kiedy Słowacki poznał Towiańskiego? *Tyg. Ilustr.* 1932 nr 23; przedr. w książce: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936. — S. PIGOŃ: Towiański na Litwie. *Przegl. Współcz.* 1932 nr 125-126 i odb. — S. PIGOŃ: Wstęp do książki: A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. T. 11. W-wa (1933); odb. pt. Adam Mickiewicz w Kole Sprawy Bożej. W-wa 1932. [Rec.: J. KRZYŻANOWSKI. *Roczn. Lit.* 1932; K. KONIŃSKI. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 46 nr 137]. — S. WASYLEWSKI: Pod wpływem Mistrza Andrzeja. Z dziejów warszawskiego towianizmu. *Wiad. Lit.* 1932 nr 17. — S. WASYLEWSKI: Zygmunt Noskowski towiańczykiem. *Wiad. Lit.* 1932 nr 24. — H. WIĘCKOWSKA: Z propagandy towianistycznej w Towarzystwie Demokratycznym Polskim. Na marginesie nieznanego listu Juliusza Słowackiego. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 46 nr 135/136. — W. CHARKIEWICZ: Mistrz Andrzej i matka Makryna. *Wiad. Lit.* 1934 nr 18; Od Towiańskiego do ... Dejblówny. Tamże nr 43; O rodowód duchowy mistrza Andrzeja. Tamże 1935 nr 17. [Rec.: K. MĘŻYŃSKI: Towiański makrynozowany. *Pion* 1934 nr 23; O towianizmie i Towiańskim.

Wolnomysłiciel Pol. 1934 nr 3; W. HOROSZKIEWICZÓWNA: O bezstronną opinię o Towiańskim. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 10-11; K. KROBICKI: Około Towiańskiego. Tamże nr 3; S. TELEGA: Dwa oskarżenia. Tamże nr 7; W. CHARKIEWICZ. Tamże nr 12; R.: Jeszcze o „świętym” Andrzeju Towiańskim. *Wolnomysłiciel Pol.* 1934 nr 16]. — Z. K.: Pamiątki religijne po A. Towiańskim w Bydgoszczy. *Przegl. Bydgoski* 1934 nr 1-2. — W. HOROSZKIEWICZÓWNA: Andrzej Towiański, ale który? *Przegl. Współcz.* 1935 t. 53 nr 156 i odb. — E. KRAKOWSKI: Adam Mickiewicz, philosophie mystique, les sociétés secrètes et le messianisme européen après la révolution de 1830. Paryż 1935. [Rec.: J. BRAUN: Na manowcach towiańszczyzny. *Zet* 1935 nr 8]. — H. LUKREC: Jan Wł. Dawid o A. Towiańskim. *Tyg. Ilustr.* 1935 nr 3. — A. MADEJ: Ku źródłom idej. *Mies. Lit. i Sztuki* 1935 nr 3. — S. PIGOŃ: Towianizm Narcyzy Żmichowskiej. *Spr. PAU* 1935 nr 10. — S. TELEGA: Makryna Mieczysławska towianizmu. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 41, 43-44. — K. CHOBOTOWA: O przeznaczeniu. *Hejnał* 1936 z. 6. — J. GÓRECKI: Andrzej Towiański. W: Rzym a Polska w twórczości Słowackiego. W-wa 1936. — J. BRAUN: Istota polskiego mesjanizmu. *Zet* 1937 nr 9. — W. HOROSZKIEWICZÓWNA: Jeden czy dwóch A. Towiańskich? *Wzloty* 1937 nr 20-21. — K. MĘŻYŃSKI: Kobieta i miłość w świetle mistyki Towiańskiego. *Ruch Lit.* 1937 nr 1. — M. BERSANO BEGEY: Fogazzaro a prądy mesjanistyczne w Polsce. *Przegl. Współcz.* 1938 nr 12 (200). — W. HOROSZKIEWICZÓWNA: Etyka Towiańskiego, jej źródła i promieniowanie. Wil. 1938 *Rozpr. Tow. Przyj. Nauk w Wil. Wydz. I* t. 10 z. 1. [Rec.: W. KUBACKI. *Wiad. Lit.* 1938 nr 45; S. WEIDEL. *Przegl. Powsz.* 1939 t. 222 s. 258-259]. — K. ŚWITALSKI: Towiański, Sprawa Boża i jej realizacja. *W służbie Ojczyzny i Kościoła. Wyd. Komitet uczenia 25-lecia pracy ks. sen. F. Gloeha.* W-wa 1938. — K. CHOBOTOWA: Dusza zwierzęca w świetle polskiej myśli filozoficznej. *Hejnał* 1939 z. 7. —

H. DESMETTRE: Towiański et le messianisme polonais. Lille 1947. — A. WRZOSEK, J. HURYNOWICZÓWNA: Świadcstwo lekarskie Jędrzeja Śniadeckiego dla Andrzeja Towiańskiego. *Spr. PAU* 1947 nr 3. — S. KAWYN: Mickiewicz-towiańczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej. *Roczn. Zakładu Nar. in. Ossol.* T. 3. Wr. 1948. — E. ŁOPACIŃSKI: Falszywy mesjasz narodu polskiego. *Odrodzenie* 1948 nr 49. — M. SZYJKOWSKI: Polacy w Karłowych Warach. *Przegl. Zach.* 1948. — S. KOZICKI: Dziedzictwo polityczne trzech

wieszczów. W-wa 1949 *Bibl. Wiedzy o Polsce* t. 6. — A. MAUERSBERGER: Władysław Mickiewicz, A. Towiański i inni. *Twórczość* 1951 z. 1. — S. ŻÓŁKIEWSKI: Spór o Mickiewicza. Wr. 1952 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 16. — (R. Brandstaetter: Noce narodowe. Wyst. Kr. 1954. Rec.): K. BRONCZYK. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 32; A. GERARD: Na pograniczu mistyki i mistyfikacji. *Dziś i Jutro* 1954 nr 43-44. — K. KANTAK: Mickiewicza i Towiańskiego Sprawa Boża. Londyn 1957. — S. KAWYN: Dwa mistyczne portrety Mickiewicza w ujęciu Towiańskiego. W książce: W kręgu kultu Mickiewicza. Szkice fenograficzne. Łódź 1957. — S. KAWYN: Milczenie Mickiewicza-poety w okresie towianizmu. W książce, jw. — S. KIENIEWICZ: Legion Mickiewicza 1848-1849. W-wa 1957. — S. FIZSMAN: Towiański w świetle dokumentów. *Życie Lit.* 1958 nr 51/52; przedr. zmieniony w: Archiwalia mickiewiczowskie. Wr. 1962. — L. PŁOSZEWSKI: Mickiewicz w korespondencji i zapiskach Leonarda Niedźwieckiego. *Pam. Bibl. Kórń.* z. 6 (1958). — M. CZAPSKA: Świadkowie „Sprawy Bożej”. *Kultura* (Paryż) 1960 nr 6; przedr. w: Szkice mickiewiczowskie. Londyn 1963

Londyńska Bibl. Lit. nr 17. — S. KAWYN: Słowacki-mystyk jako burzyciel i ... twórca legendy mickiewiczowskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 16. *Filologia.* Łódź 1960. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Bydgoskie archiwum A. Towiańskiego. *Ilustr. Kur. Pol.* 1960 nr 289. —

S. KAWYN: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 20. Łódź 1961. — S. STRUMPH WOJTKIEWICZ: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — K. KANTAK: Słowacki i Towiański. *Wiadomości* (Londyn) 1962 nr 14. — M. CZAPSKA: Czy Mickiewicz był katolikiem? W: Szkice mickiewiczowskie, jw. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Archiwum Begeyów w Turynie. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Zbiory rodzinne Towiańskich. Tamże. — S. PIŁGON: Walka Słowackiego z towiańszczyzną. (Próba ujęcia syntetycznego). *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-lit.* z. 5. Kr. 1963; przedr. w: *Miłe życia drobiazgi.* W-wa 1964.

TRENTOWSKI BRONISŁAW FERDYNAND (1808—1869)

Inna forma nazwiska: TRĘTOWSKI.

Pseud. i krypt.: B. F. T.; B. T.; F. B. T.; M. S.; OJCZYŃIAK; RIAL. ANT.

Filozof, pedagog.

Ur. 21 stycznia 1808 we wsi Opole, powiat chełmski na Podlasiu, w środowisku drobnoszlacheckim; syn Leona i Marii z Karskich. Dzieciństwo spędził w Kopciach pod Łozicami. Uczył się u pijarów w Łukowie, następnie w Liceum Warszawskim. Od 1825 studiował filologię i filozofię ścisłą w Uniwersytecie Warszawskim, który ukończył w 1828 ze stopniem magistra. Następnie przez cztery miesiące studiował w Paryżu, gdzie słuchał wykładów Cousina, Guizota i Villemaina. Po powrocie do kraju został w 1829 nauczycielem historii, literatury polskiej i języków starożytnych w szkole wydziałowej w Szczuczynie. W powstaniu listopadowym walczył m. in. pod Grochowem i Ostrołką i dosłużył się stopnia podporucznika. Po upadku powstania przeszedł granicę z korpusem generała Macieja Rybińskiego. Przez pewien czas przebywał w Jungter nad Bałtykiem w charakterze nauczyciela włościanina pruskiego. W 1832 wyjechał do Królewca i tu wstąpił na uniwersytet. Wydalony z Królewca za udział w powstaniu, wstąpił na uniwersytet w Heidelbergu, lecz wkrótce przeniósł się do Fryburga. W 1836 uzyskał stopień doktora filozofii. Od 1836 pod jego opieką znajdowało się ukryte w Getyndze archiwum sejmu z 1831. W 1838 ożenił się z Karoliną Humberger i osiadł na stałe w Fryburgu. W 1838-1842 był docentem prywatnym w uniwersytecie fryburskim. W 1839 powołano go na członka korespondenta Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. W 1840 został członkiem łoża masonskiej w Miluzie (Alzacja), a od 1847 był czynnym członkiem łoża fryburskiej, gdzie od 1852 do zgonu sprawował funkcje pierwszego mówcy łoża. W 1843 wyjechał do Poznania, gdzie w roku następnym

wyłosił odczyt publiczny. Wydalony przez policję pruską, powrócił do Fryburga. W 1843-1847 redagował przegląd polityczny *Teraźniejszość i Przyszłość*, które zasilał przeważnie swoimi rozprawami. W 1846 poznał Zygmunta Kraszińskiego i odtąd korzystał z jego stałej pomocy finansowej, a później wychowywał jego synów. W 1848 przybył do Krakowa. Został przyjęty entuzjastycznie przez krakowian, lecz wkrótce wydalony przez władze austriackie, udał się do Frankfurtu, gdzie podpisał odezwę do parlamentu niemieckiego z żądaniem, aby zgromadzenie wypowiedziało się w imieniu całych Niemiec za przywróceniem niepodległości Polski. W Krakowie wydał pierwszy (jedyne) numer pisma *Polska*. W 1849 i 1850 leczył się w Bernie, w Szwajcarii. W 1850 został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1859-1860 przebywał w Paryżu, gdzie został członkiem Rady Szkoły Polskiej w Montparnasse; w tej szkole wykładał estetykę. Zmarł 16 czerwca 1869 we Fryburgu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Triumf christianizmu w Polsce. Tragedia. Powst. Szczuczyn 1829-1830. Rkps.

2. Eufonia jako zasada języka polskiego. *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* 1830 t. 4.

3. Myśl podniesienia nauk i ogólnej oświaty. Powst. 1831. Wyd. W. Horodyski: Bronisław Trentowski. Kr. 1913.

4. Grundlage der universellen Philosophie. Karlsruhe 1837.

5. De vita hominis aeterna. Commentatio adnotationibus germanicis illustrata. Fryburg 1838.

6. Vorstudien zur Wissenschaft der Natur oder Uebergang von Gott zur Schöpfung nach den Grundsätzen der universellen Philosophie. Cz. 1-2. Lipsk 1840.

7. Aforyzmy dotyczące się ogólnego lub też naturalnego przeznaczenia człowieka, czyli rzecz o małżeństwie. *Oreodownik Nauk*. 1841 nr 23-30, 33-34, 37-40.

Rkps pt. *Rzecz o małżeństwie*. Ossol. sygn. 4745/I.

8. Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej jako umiejętności wychowania, nauki i oświaty, słowem wykształcenia naszej młodzieży. T. 1-2. Poz. 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 przerobione i pomnożone t. 1. Poz. 1845; t. 2 pt. Chowanna, czyli całokształt pedagogiki narodowej. Powtórnie poprawione i w wielu pożytecznych rzeczach przyczynione wydanie. Poz. 1846; fragm. pt. Wypisy z pedagogiki B. T. Współwyd.: T. Sierociński: Pedagogika. W-wa 1846; fragm. pt. Chowanna. Podał w celniejszych wyjątkach W. Osterloff. Łódź 1922 *Skarbnica Pedag.* 4.

Podobiznę autografu podał W. Horodyski, jw. poz. 3.

Wyciąg ze wstępu do Chowanny. *Oreodownik Nauk*. 1841 nr 10-12.

9. Listy naukowe. List pierwszy o Szellingu. *Oreodownik Nauk*. 1842 nr 23-28; List drugi o Florianie Bochwicu, Janie (! Antonim) Bukatym i Eleonorze Ziemięckiej. Tamże 1842 nr 49 - 1843 nr 3.

10. Stosunek filozofii do cybernetyki, czyli sztuki rządzenia narodem. *Rzecz treści politycznej*. Poz. 1843.

Por. poz. 16.

11. Bożyca lub teozofia. Fragm. pt. Stosunek filozofii do teologii. *Rok* 1843 t. 1 s. 1-94; fragm. pt. *Rzecz* dotycząca się towarzyszyzny. Ułomek z Teozofii Br. Trentowskiego. *Teraźniejszość i Przyszłość* (Paryż) 1845 z. 3 s. 289-362; fragm. pt. Ułomek z Teozofii. Jak można poznać Boga. *Rok* 1845 z. 1 s. 1-28; streszcz. całości nie ukończonej (t. 1-4) i podobiznę autografu podał W. Horodyski, jw. poz. 3; fragm. t. 1 z rkpsu Bibl. PAN Kr. ogł. B. Suchodolski: *Kultura i osobowość*. Wypisy z dzieł myślicieli polskich XIX i XX wieku. W-wa 1935 s. 150-159.

12. Demonomania, czyli nauka nadziemskiej mądrości w najnowszej postaci. *Oreodownik Nauk*. 1844 nr 3-18; odb. Poz. 1844. Wyd. nast.: Poz. 1854.

13. Hoene-Wronski, czyli mesjanizm polsko-francuski, mieniący się ostatecznym zjednoczeniem filozofii z religią, chcący stanowić filozofię i religię absolutną lub też mądrość achrematyczną. *Rok* 1844 z. 2-4.

14. Myśli, czyli całokształt loiki narodowej. T. 1-2. Poz. 1844.

15. Prace naukowe B. F. Trentowskiego i jego recenzji. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1844 t. 1 z. 2 s. 113-249.

Podpisane krypt. M. S. Wóród polemik m. in. polemika z A. Mickiewiczem.

16. Urywki polityczne. Paryż 1845.

Zawartość: Rzecz o wyjarzmienu Ojczyzny. (*Teraźniejszość i Przyszłość* 1845 t. 1 z. 4); Powitanie Wielkopolan, rzecz odczytana w Poznańskim Bazarze na dniu 15 lipca 1843 roku, czyli pięć politycznych widzeń. (Ogl. tamże).

Miały stanowić uzupełnienie poz. 10.

17. Wizerunki duszy narodowej z końca ostatniego szesnastolecia. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1847 t. 2 z. 4; odb. Paryż 1847.

Kilka ustępów opracował Z. Krasiński.

18. Przedburza polityczna. Fryburg 1848.

Fragmenty opracował Z. Krasiński.

19. Schilderung der jüngsten Ereignisse in Krakau 1848. Frankfurt 1 Mai 1848.

20. Hegel i Kremer. Powst. 1856. Ogl. *Na dziś. Pismo zbior.* T. 1. Kr. 1872 s. 129-170.

21. Dydaktyka. (Urywki). *Teka Wil.* 1857 s. 77-133.

Rozważania metafizyczne o rodzinie.

22. Trzy skazówki dążeń i usiłowań moich w Paryżu. Paryż 1860.

23. Panteon wiedzy ludzkiej lub pantologia, encyklopedia wszech nauk i umiejętności, propedeutyka powszechna i wielki system filozofii. Powst. 1855-1861. Wyd. t. 1-2. Poz. 1873-1874; t. 3. Poz. 1881. Przedr. fragm. *Hejnal* 1936 z. 10-11; 1938 z. 2.

Rkps Ossol. sygn. 3265/II.

24. Program do pozyskania godnej nas i czasu naszego historii polskiej. Paryż 1863.

Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2500 nr 6.

25. Księgi zasadnicze rodu ludzkiego. Poradnik kieszonkowy poświęcony obywatelom i obywatelkom polskim, a zawierający: zasady wychowania rodu ludzkiego, zastosowane do „Chowanny” polskiej. Lipsk 1865.

26. Die Freimauerei in ihrem Wesen und Unwesen. Powst. w końcu 1868. Wyd. Lipsk 1873.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (tu: Związek duszy z ciałem. 1842 t. 4), *Gaz. Codz.* (1860-1861), *Orędownik Nauk.* (1841-1845; tu m. in.: Stara walka wolności z koniecznością. 1842 nr 4-9, 11), *Polska* (Kr.; red. 1848; ukazał się tylko nr 1), *Rok* (1843-1845; tu m. in.: Czy można uczyć się filozofii narodowej od ludu i jakie cechy mieć

powinna też filozofia. 1845 z. 3), *Słownik języka polskiego* (A. Zdanowicza i in.). Wil. 1861 (tu większość hasel z mitologii i filozofii), *Teka Wil.* (1857), *Teraźniejszość i Przyszłość* (Paryż-Strasburg; red. 1843-1848; niektóre zeszyty zawierają wyłącznie prace Trentowskiego, m. in.: Rzecz dotycząca się towiańszczyzny. 1845 t. 1 z. 3), *Tyg. Lit.* (tu: List Trentowskiego do redaktora Tygodnika. 1839 nr 36-38).

Przekłady

J. C. F. Schiller: Oblubienica messenńska. Tragedia liryczna z chórami. Wyst. W-wa 1827 (?). Wyd. Wil. 1844.

Rkps autografu z r. 1830 znajdował się Bibl. Nar. sygn. 79M, kopie Bibl. Krasińskich i Bibl. Zamoyskich sygn. 1040; wszystkie zniszcz. 1944.

Listy i materiały

1. Do J. U. Niemcewicza z 1830. Ogl. A. Kraushar: Pierwociny literackie Trentowskiego. *Na powodziań. Księga zbior.* W-wa 1904; przedr. w książce: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk. T. 7. Kr. 1905.

2. Do J. Lelewela z 18 maja 1837 i 20 lutego 1843. Ogl. S. Żeromski. *Przeł. Filoz.* 1900 z. 1 s. 35-38; ogł. K. Woźnicki. *Bibl. Warsz.* 1905 t. 2 s. 366-371.

3. Do A. Mickiewicza z 23 września 1839. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 1. Paryż 1871.

Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 682.

4. Do Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu dat. 22 grudnia 1839. Ogl. A. Kurpiel: Autobiografia B. Trentowskiego. *Pam. Lit. R.* 1 (1902).

5. Do A. Poplińskiego z 1841. Fragm. dwu listów ogł. *Orędownik Nauk.* 1841 nr 6, 34.

6. Do K. Libelta z 23 października 1842. Ogl. *Tyg. Ilustr.* 1884 t. 4 nr 100 s. 347.

7. Do M. Wiszniewskiego z 1842. Ogl. *Kronika Rodz.* 1886 nr 15.

8. Do L. Królikowskiego z 12 października 1843. Ogl. S. Żeromski, jw. poz. 2, s. 38-41.

9. Do pani W. z 1843 (list o poglądach dotyczących sprawy kobiet). Ogl. *Bluszcz* 1899 nr 8; przedr. R. D.: Biały kruk. *Tyg. Pol.* 1900 nr 6-7.

10. Do N. Nurkowskiego 4 listy z 1848. Wyd. H. Biegeleisen. *Bibl. Warsz.* 1886 t. 3.

11. Do J. Kęszyckiego, dat. 1 stycznia 1855. *Ogl. Przew. Nauk. i Lit.* 1878.

12. Do A. Zdanowicza z 1856-1862. *Fragm. 7 listów ogł. P. Chmielowski: Filozof w więzach reakcji. Ateneum* 1889 t. 2.

13. 62 listy z 1836-1868 ogł. W. Horodyski: Bronisław Trentowski. *Przeł. Pol.* 1912/13 t. 186 - 1913/14 t. 191; odb. pt. *Z życia filozofa. (Materiały rękopiśmienne do Trentowskiego). Cz. 1. Kr.* 1912-1914.

14. Listy (1836-1869). Zebrał i oprac. S. Pigoń. *Kr.* 1937 *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce* t. 6.

Tu 238 listów (przeważnie z rękopisów), w tym ogł. poprzednio, zob. poz. 1-12. Dodany rejestr listów Trentowskiego znanych, a nie objętych wydaniem, m. in. poz. 13.

15. Krótki rys mojego awanturnictwa po świecie. *Powst.* 1832. Wyd. W. Horodyski: *Ze spadku rękopiśmiennego po Trentowskim. Przeł. Nar.* 1911 nr 11.

16. Curriculum vitae, dat. 1836. *Ogl. W. Horodyski, zob. Opracowania, Monografia; przekł. pol. ogł. W. Horodyski, jw. poz. 13.*

Bibliografię podają: W. Horodyski, *zob. Opracowania, Monografia.* — A. Kadler i I. Raczynska: *Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa* 1960.

OPRACOWANIA

Monografia: W. HORODYSKI: Bronisław Trentowski. (1808-1869). *Kr.* 1913. [Rec.: I. HALPERN. *Książka* 1913 s. 495. [Polemika: W. HORODYSKI. Tamże s. 655]; K. JAWORSKI: Dookoła Trentowskiego. (Z powodu książki W. Horodyskiego). *Pam. Lit. R.* 12 (1913); B. NAWROCZYŃSKI: Nowe dane o życiu i twórczości B. Trentowskiego. *Tyg. Pol.* 1913 nr 29-30. [Polemika: W. HORODYSKI. Tamże nr 39, 41; B. NAWROCZYŃSKI. Tamże nr 39]; A. SKORSKI: Nowe głosy o filozofii Trentowskiego. *Przeł. Filoz.* 1914 z. 3. [Polemika: W. HORODYSKI. *Przeł. Filoz.* 1916 z. 1/2]; K. JAWORSKI. *Ruch Filoz.* 1914/18 nr 1].

(Grundlage der universellen Philosophie. Rec.): F. KOZŁOWSKI. *Wiad. Kraj. i Emigracyjne* 1837 nr 19; K. ORAŃSKI. Tamże nr 15; K. T. BAYERHOFFER. *Hallische Jahrbuch der deutschen Wissenschaften und Kunst* 1838 nr 166-167; E. B. ISIS 1838 z. 5; L...t (K. LIBELT). *Tyg. Lit.*

1838 nr 6-9, 11; przedr. w: *Pisma pomniejsze. T. 5. Poz.* 1851; D. PAULUS. *Theologisches Literaturblatt zur allgemeinen Kirchenzeitung* 1837 nr 103-105. — A. MICKIEWICZ: List do B. Trentowskiego, dat. 9 września 1839. *Ogl. Kłosy* 1885 nr 1021 i wyd. nast. — K. LIBELT: (De vita hominis aeterna. Rec.). *Tyg. Lit.* 1840 nr 1-3; przedr. w książce, jw. — (Vorstudien zur Wissenschaft der Natur. Rec.): K. LIBELT. *Tyg. Lit.* 1840 nr 42-47. [Polemika: B. TRENTOWSKI. Tamże nr 43]; W. ZWIERSKI. Tamże 1841 nr 10; K. LIBELT: Synkretyzm i eudemonizm. Tamże nr 16. — J. RYMARKIEWICZ: O filozofii Trentowskiego. *Oredownik Nauk.* 1840 nr 13; 1841 nr 1-5. — M. Gr. (GRABOWSKI): Stan literatury polskiej w obecnej chwili 1840. *Rusalka* 1841 s. 33-39. — A. TYSZYŃSKI: Rys historyczny oświecenia Słowian. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1-3. — W. SERWATOWSKI: Uwagi nad wstępem do Chowanny, czyli systemu pedagogiki p. B. Trentowskiego. *Przyj. Ludu* 1841/42 nr 52. — L...a (K. LUBIENSKA): Odpowiedź na artykuł: Kobieta, umieszczony w nrze 33 „Oredownika”. *Przyj. Ludu* 1841/42 nr 29. — Uwag kilka nad artykułem Kobieta w aforyzmach Trentowskiego umieszczonych w „Oredowniku”. *Przyj. Ludu* 1841/42 nr 35. — P. LECHLIŃSKI (F. KOZŁOWSKI): Czym jest filozofia tak zwana uniwersalna obok religii chrześcijańskiej objawionej. *Dzien. Nar.* 1842/43 nr 65-68. — F. KOZŁOWSKI: List do B. Trentowskiego w przedmiocie religii i filozofii. Tamże nr 102. — (Stosunek filozofii do teologii. Rec.): (F. KOZŁOWSKI). *Dzien. Nar.* 1842/43 nr 104; 1843/44 nr 107, 111; A. MOSBACH. *Tyg. Lit.* 1844 nr 11; *Przeł. Poz.* 1845 t. 1. — A. MICKIEWICZ: Kurs trzecieletni (1842-1843) literatury słowiańskiej. Paryż 1844 wykład XVIII, XXI, i wyd. nast. — F. KOZŁOWSKI: Stosunek wiary umysłowej do wiary objawionej. *Rok* 1843 t. 3. [Polemika: D. (P. DAHLMANN): Kilka uwag nad rozprawą ... *Tyg. Lit.* 1843 nr 43]. — MAZUR z PŁOCKIEGO (J. MAJORKIEWICZ): Rzuty filozoficzne. *Przeł. Nauk.* 1843 t. 4; 1845 t. 4; przedr. w: *Pisma. T. 4. W-wa* 1852. — J. WOYKOWSKA: O stosunku kobiety do mężczyzny i w ogóle do społeczeństwa. *Tyg. Lit.* 1843 nr 48. — N. WRÓBLEWSKI (H. KAMIENSKI): (Związek duszy z ciałem. Rec.). *Przeł. Nauk.* 1843 t. 1 nr 5. — (Stosunek filozofii do cybernetyki. Rec.): J. R. (RYMARKIEWICZ). *Oredownik Nauk.* 1843 nr 50 - 1844 nr 1; *Rok* 1844 z. 5. — (Chowanna. Rec.): F. KOZŁOWSKI: Uwagi krytyczne nad Chowanną. *Gaz. Kościelna* 1843 nr 48-52; wyd. osob. *Poz.* 1844; (F. KOZŁOWSKI):

Odpowiedź p. Trentowskiemu polskich uczniów uniwersytetu we Fryburgu Bad. *Dzien. Nar.* 1843/44 nr 113, 116-117; O szkodliwości rzeczy obcych religii i narodowości przeciwnych. Tamże nr 124; *Pszonka* 1843 oddział 5 s. 17-20; *XXX. Dzien. Nar.* 1844/45 nr 209-210; J. JUNDZILL: Rzut oka na Chowanę B. Trentowskiego. Rkps. Bibl. PAN Kr. nr 1362. — Teraźniejszość i Przyszłość. (Rec.). *Echo Miast Pol.* 1843 nr 3; 1844 nr 13. — W. A. WOLNIEWICZ: Kilka uwag o skażeniu języka. *Rok* 1844 t. 7. — L. ŻYCHLIŃSKI: Polen und seine Idee. Lipsk 1844. — (Oblubienica messenińska. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1844 t. 2. — O związku koniecznym filozofii z historią. *Athenaeum* 1844 t. 2. —

F. KOZŁOWSKI: Początki filozofii chrześcijańskiej włącznie z krytyką filozofii B. F. Trentowskiego. T. 1-2. Poz. 1845. [Rec.: *Obrona Prawdy* 1845 z. 3-4]. — (J. KOZMIAN?): Wiara i wiedza. *Przegl. Poz.* 1845 t. 1-2. — K. LIBELT: Filozofia i krytyka. T. 1. Poz. 1845 i wyd. nast. — Kilka uwag Anonima. II. Puryzm w mowie polskiej. *Oreodownik Nauk.* 1845 nr 23. — (Urywki polityczne. Rec.): *Rok* 1845 z. 10; *Trzeci Maj* 1845 nr 36, 40. — Z. KOSTROWIEC (I. HOŁOWIŃSKI): O stosunku bezpośredniej filozofii do religii i cywilizacji naszej. *Tyg. Petersb.* 1846 nr 18-86 (z przerwami); przedr. w: Pisma. T. 2. Wil. 1848. — F. JEZIBSKI: Nauczyciel ze stanowiska moralnego i naukowego. W-wa 1847. — J. I. KRASZEWSKI: System Trentowskiego treścią i rozbiorem analityki loicznej okazany. Lipsk 1847; wyd. nast. Bruksela 1862 *Bibl. Dom.* t. 21. [Rec.: *Przegl. Poz.* 1847 t. 5]. — A. GRYF (A. MARCINKOWSKI): Listy do Benedykta Dołęgi. List 7, 8. *Gwiazda* nr 2 (1847). — H. RZEWUSKI: Kalendarz filozoficzny. *Tyg. Petersb.* 1847; przedr. w książce: Głos na puszczy. Petersb. 1847. — H. RZEWUSKI: Kilka słów o filozofii. *Tyg. Petersb.* 1847; przedr. jw. — O „Wizerunkach” Trentowskiego. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1847/48 nr 342-346. —

F. HECHEL: Pamiętniki. Fragm. powst. ok. 1848 wyd. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — L. KRAŚNICKA: Dziennik z rewolucyjnych dni Krakowa r. 1848. Wyd. M. Tyrowicz. *Twórczość* 1948 z. 6. — (Przedburza polityczna. Rec.). *Przegl. Poz.* 1848 t. 7. — Reakcja przeciwko demokracji. Trentowski. *Demokrata Pol.* 1848. — Trentowski w Krakowie. *Dzien. Nar.* (Kr.) 1848 nr 8, 14, 21; *Gaz. Kr.* 1848 nr 83. — Socjalizm i p. Trentowski. *Demokrata Pol.* 1849

t. 12; przedr. B. Baczeko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Dokumenty i pisma. W-wa 1954. — A. TYSZYŃSKI: Początki filozofii krajowej. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1-1851 t. 1; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 1. Petersb. 1854. — X. Y. Z.: Korespondencja literacka. *Athenaeum* 1850 t. 5. — A. ŻURYŃSKI: Wizerunki obłudnych nauk w upominku dalekim braciom posłane. Paryż 1850. — M. JAKUBOWICZ: Chrześcijańska filozofia życia w porównaniu z filozofią naszego wieku panteistyczną. Cz. 1-3. Wil. 1853. — A. NOWOSIELSKI (MARCINKOWSKI): Listy z N***. Kilka myśli o etymologii. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 33. — (Dydaktyka. Rec.): * *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 286; A. NOWOSIELSKI (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 27; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1; W. ZAWADZKI, *Dzien. Lit.* 1858 nr 25-27; przedr. w książce: Z teki literackiej. Poz. 1870. — Z. KRASIŃSKI: Listy. T. 3. Lw. 1887. (Tu 90 listów do B. Trentowskiego z lat 1846-1858). — Z. KRASIŃSKI: Listy do Augusta Cieszkowskiego. Wyd. J. Kaltenbach. T. 1-2. Kr. 1912. (Listy z lat 1840-1859). — J. I. KRASZEWSKI: Wiczory wołyńskie. *Dzien. Lit.* 1859 nr 20; wyd. osob. Lw. 1859 s. 174 i n. — F. KRUPIŃSKI: Filozofia w Polsce. W książce: A. Schwegler: Historia filozofii w zarysie. W-wa 1863. — F. KRUPIŃSKI: Przyszłość filozofii. W-wa 1864. — M. P. Ł.: Co pod „filozofią narodową” rozumieć należy? *Tyg. Nauk.* 1865 nr 2. — L. ZIENKOWICZ: Polska w kraju w 1848 roku. Lipsk 1865. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powesz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — K. HANKIEWICZ: Grundzüge der Slavischen Philosophie. Lw. 1869; wyd. nast. Rzeszów 1873. — Wspomnienia pośmiertne: BO-BOL. *Sobótka* 1869 nr 51; J. I. K. (KRASZEWSKI). *Kłosa* 1869 nr 231-232; *Dzien. Lit.* 1869 nr 29; *Gaz. Nar.* 1869 nr 183; *Gwiazdka Cieszyńska* 1869 nr 31; F. BILEK. *Mrówka* 1870; B. BOLESŁAWITA (J. I. KRASZEWSKI): Z roku 1869 Rachunki. Poz. 1870; F. KRUPIŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 114-116; Głos serca na wieść o śmierci B. Trentowskiego. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok* 1869. Paryż 1870; *Opiekun Dom.* 1871 nr 20. — H. STRUVE: Wykład systematyczny logiki. W-wa 1870. — K. HANKIEWICZ: Życie, pisma i system filozoficzny B. Trentowskiego. Stanisławów 1871. —

Krytyczny przegląd panteistycznych systemów filozofii polskiej. 1. Bronisław Trentowski. *Tyg. Katolicki* 1872 nr 44, 46. — (Hegel i Kremer. Rec.): L. Po-

WIDAJ. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 4 s. 137; *Przegl. Tyg.* 1872 nr 34. — (Panteon wiedzy ludzkiej. Rec.): L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 2; F. O. *Roczn. Lit.* 1873; A. ŚWIĘTOCHOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1873 nr 32-33; J. T. (TOKARZEWICZ) HODI. *Kłosy* 1873 nr 416; K. LIBELT. *Tydzień* 1874 nr 1-1875 nr 15; Dr P. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 4 s. 119-127; toż *Przegl. Mies.* 1875 z. 7; M. St. (STRASZEWSKI). *Przegl. Kryt.* 1875 nr 4; odb. Kr. 1877. — H. STRUVE: Die philosophische Literatur der Polen. *Philosophische Monatshefte* 1874. — A. MOLICKI: Stanowisko filozofii Karola Libelta i stosunek jego do innych współczesnych filozofów polskich. Lw. 1875. — (Die Freimauerei ... Rec.): Dr P. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 3; toż *Przegl. Lit.* 1875; Dr P. *Przegl. Mies.* 1875 t. 2 z. 6. — T. ŻYCHLIŃSKI: Kronika żalobna rodzin wielkopolskich od 1863 do 1876. Poz. 1877. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. (bezimiennie) Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — (Panteon ... T. 3. Rec.). *Ateneum* 1882 t. 1. — J. A. (ADAMSKI): B. Trentowskiego Panteon wiedzy ludzkiej ... rozebrany i oceniony. *Warta* 1882 nr 441-1883 nr 557 (z przerwami); wyd. osob. Poz. 1883. — J. PODBIELSKI: Trentowski on the Sources and Faculties of Cognition. *Journal of Speculative Philosophy* 1882/83. — F. KASPAREK: Udział Polaków w uprawie prawa międzynarodowego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885. — H. BIEGELEISEN: Listy B. Trentowskiego do Norberta Nurkowskiego. *Bibl. Warsz.* 1886 t. 3. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — S. KRZEMIŃSKI: Bronisław Ferdynand Trentowski. *Złota przedza*. T. 3. W-wa 1886. — ŻELEZIŃSKI (H. BIEGELEISEN): Nieznane prace polityczne Zygmunta Krasieńskiego. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 33-35. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — P. CHMIEŁOWSKI: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2. — A. SKÓRSKI: Jan Śniadecki na polu pedagogicznym. *Muzeum* 1892; odb. Lw. 1892. — (Obłubienica messieńska. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1894 t. 2 nr 14. — S. DICKSTEIN: Hoene-Wroński. Jego życie i prace. Kr. 1896. — A. GLIŃSKI: Pedagog polski w zapomnieniu. Kilka słów z powodu 55 rocznicy wydania Chowanny. *Szkola* 1897 nr 14. — F. MAJCHROWICZ: Klementyna

z Tańskich Hoffmanowa a B. Trentowskiego Chowanna. *Rodzina i Szkoła* 1897 nr 17. — P. CHMIEŁOWSKI: Filozoficzne poglądy Mickiewicza. *Przegl. Filoz.* 1897/98-1898/99; odb. W-wa 1899. — H. STRUVE: Ks. Franciszek Krupiński jako filozof. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 4; odb. W-wa 1898. —

K. WRÓBLEWSKI: Bronisław Trentowski. Szkic biograficzny. W trzydziestą rocznicę zgonu autora. Lipsk 1899. [Rec.: S. *Iris* 1899; P. CHMIEŁOWSKI. *Kur. Codz.* 1900 nr 93; M. JAKIMOWSKI. *Szkola* 1900 nr 43; S. KOBYLECKI. *Przegl. Powsz.* 1900 t. 65; (W. M. KOZŁOWSKI). *Pogląd na Świat* 1900 nr 5; X. Dr A. P. (PECHNIK?). *Przegl. Pol.* 1900/01 t. 1 (137) s. 525; Dr K. R. (RAKOWSKI). *Tydzień* 1900 nr 7; S. ZDZIARSKI. *Przegl. Filoz.* 1900 nr 1. — R. D.: Biały kruk. *Tyg. Pol.* 1900 nr 6-7. — H. STRUVE: Charakter narodowy filozofii polskiej. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 2; toż w: *Historia filozofii w Polsce*. Z. 1. W-wa 1900. — M. MASSONIUS: Bronisław Trentowski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XLX*. T. 1. W-wa 1901. — S. BRZOZOWSKI: Co to jest filozofia i co o niej wiedzieć należy. T. 2. W-wa 1902; wyd. nast. W-wa 1908. — P. CHMIEŁOWSKI: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — P. CHMIEŁOWSKI: Hołowiński Ignacy. *Wielka enc. powsz. ilustr.* T. 29 (1902). — A. KURPIEL: Autobiografia B. Trentowskiego. *Pam. Lit. R.* 1 (1902). — A. KRAUSHAR: Pierwociny literackie Trentowskiego. (Przyczynek do życiorysu autora „Chowanny”). *Na powodziań. Księga zbior.* W-wa 1904. — K. WOŹNICKI: Dwa listy B. Trentowskiego do Joachima Lelewela. *Bibl. Warsz.* 1905 t. 2. — A. SZYCÓWNA: B. Trentowski i jego „Chowanna”. *Nowe Tory* 1907 z. 9. — I. RADZISZEWSKI. *Enc. kościelna*. T. 29 (1907) s. 70-78. — S. STUDNICKA: Ogólne zasady „Chowanny” Trentowskiego, ich postępowość i żywotność. *Wychowanie w Domu i Szkole* 1908 nr 5-6. — H. K.: B. F. Trentowski. *Głos Nauczyciela Lud.* 1909 nr 23-24. — L. JANOWSKI: O pismach historyczno-literackich Jundziła. *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* 1909. — S. GARFEIN-GARSKI: Zagadnienie polskiej filozofii narodowej. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 2; przedr.: *Polska filozofia narodowa*. Kr. 1921. — A. KARBOWIAK: Dzieje edukacyjne Polaków na obczyźnie. Lw. 1910. — A. ZIELEŃCZYK: Drogi i bezdroża filozofii polskiej. *Sfinks* 1910 t. 3; przedr. w: *Drogi i bezdroża filozofii*. W-wa 1912. — A. ZIELEŃCZYK: Historiozofia Trentowskiego. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 1; przedr. w książce, jw. —

- J. BIELIŃSKI: Trentowski Bronisław. W: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 2. W-wa 1911. — F. GABRYL: Nasza filozofia religijna w XIX w. *Przegl. Powsz.* 1911 t. 110. — W. HORODYSKI: Bronisław Trentowski. Wykład wygł. 17 lutego 1911. Wyd.: *Polska filozofia narodowa*. Kr. 1921. — B. NAWROTCZYŃSKI: Trentowski Bronisław Ferdynand. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — M. SOBESKI: Z dziejów estetyki polskiej. *Bibl. Warsz.* 1911 t. 4; przedr. w: *Filozofia sztuki*. W-wa 1917; toż wyd. 2 Poz. 1924. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — W. CŹWIK: Badania nad idiosynkrazjami językowymi Z. Krasieńskiego. *Spr. Gimn. VIII we Lw.* za r. 1911/12; toż: *Księga pam. Z. Krasieńskiego*. T. 2. Lw. 1912. — W. CŹWIK: Czas napisania traktatu Krasieńskiego O stanowisku Polski z Bożych i ludzkich względów. *Pam. Lit.* R. 11 (1912). — W. HORODYSKI: B. F. Trentowski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1912. — W. HORODYSKI: Myśli i ideały polityczne Trentowskiego. *Sfinks* 1912 t. 4. [Rec.: W. Bart... (BARTOSZEWICZ). *Tyg. Pol.* 1913 nr 1]. — W. HORODYSKI: Nieznane rękopisy Trentowskiego. *Spr. AU* 1912 nr 9. — W. HORODYSKI: Panteizm Trentowskiego. (Streszcz. odczytu). *Ruch Filoz.* 1912 nr 4. — W. HORODYSKI: Polska filozofia romantyczna a mesjanizm. (Zarys porównawczy). *Bibl. Warsz.* 1912 t. 3. — W. HORODYSKI: Ze spadku rękopiśmiennego po Trentowskim. *Przegl. Nar.* 1912 nr 11. — J. KLEINER: Zygmunt Krasieński. Dzieje myśli. T. 1-2. Lw. 1912. — S. KOTOWICZ: Z. Krasieński wobec „Króla Ducha”. *Spr. gimn. w Sanoku* 1912. — R. MIENICKI: Ze stosunku Trentowskiego z Krasieńskim. *Kur. Warsz.* 1912 nr 214. — S. TARNOWSKI: Zygmunt Krasieński. T. 2. Kr. 1912. — M. ZDZIECHOWSKI: Wizja Krasieńskiego. Kr. 1912. — F. GABRYL: Bronisław Ferdynand Trentowski. W: *Polska filozofia religijna w wieku XIX*. T. 1. W-wa 1913. — W. JABŁONOWSKI: Zapomniany filozof. *Tyg. Ilustr.* 1913 nr 34-35. — Z. NOWAK: Z filozofii filozofii z uwzględnieniem Panteonu Trentowskiego. *Literatura i Sztuka* (dod. *Dzien. Poz.*) 1913 nr 15. — A. ZIELEŃCZYK: Podstawy filozofii uniwersalnej Trentowskiego. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 2 i odb. [Rec.: W. HORODYSKI. *Przegl. Filoz.* 1914 nr 6]. — W. HORODYSKI: Bronisław Trentowski. *Przegl. Pol.* 1912/13 t. 1 - 1913/14 t. 3; odb. pt. Z życia filozofa. (Materiały rękopiśmienne do Trentowskiego). Cz. 1. Kr. 1912-1914. — W. HORODYSKI: Z porównawczych zagadnień logiki obiektywnej. *Przegl. Filoz.* 1914 z. 2. — N. N.: Z filozofii filozofii. *Literatura i Sztuka* (jw.) 1914 nr 10. — A. SKÓRSKI: Nowe głosy o filozofii Trentowskiego (z krytycznego wstępu do większej pracy). *Przegl. Filoz.* 1914 z. 3. — X. R. A. *Podręczna enc. kościelna*. T. 39/40 (1914). — W. HORODYSKI: Średniowieczne źródło do filozofii mesjanizmu (Eriugena — Mistrz Eckhardt). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce*. T. 1 cz. 1. Kr. 1915. [Rec.: K. JAWORSKI. *Ruch Filoz.* 1914/18 nr 9/10]. — M. SZYJKOWSKI: Schiller w Polsce. Studium historycznoporównawcze. Kr. 1915. — W. M. ALBIŃSKI: Trentowski a przyszłość wychowania i szkolnictwa polskiego. *Dzien. Poz.* 1916 nr 139. — W. HORODYSKI: Nowe głosy o filozofii Trentowskiego. (Odpowiedź p. Skórskiemu). *Przegl. Filoz.* 1916 z. 1/2. — W. HORODYSKI: Wydawnictwo materiałów rękopiśmiennych Trentowskiego i materiałów do jego życia i twórczości. *Spr. AU* 1917 nr 10. — H. ROWID: Podstawy pedagogiki Trentowskiego. *Ruch Pedag.* 1917 nr 3-9/10; wyd. osob. Lw. 1920. — S. STUĐNICKA: Zasadnicze idee Chowanny jako pedagogiki narodowej. *Muzeum* 1918. — H. ROWID: Trentowski w Paryżu. *Ruch Pedag.* 1919 nr 9/10. — W. MUTTERMILCH: Bronisław Trentowski. W książce: *Katechizm ducha polskiego*. W-wa 1920. — J. MARCINOWSKA: Wartości twórcze religijnej myśli polskiej. W-wa 1922. — W. OSTERLOFF: Trentowski i Chowanna. W wyd.: *Chowanna*. Łódź 1922. — I. CHRZANOWSKI: O wyjarzmienu Ojczyzny. Zapomniane pismo polityczne Trentowskiego. *Przegl. Wszzechpol.* 1923; przedr. w: *Literatura a naród*. Lw. 1936. — B. SUCHODOLSKI: Pokrewieństwo poglądów Cieszkowskiego, Trentowskiego i Euckena. *Przegl. Warsz.* 1923 t. 2 nr 20 i nadb. — S. KOT: Historia wychowania. W-wa 1924; wyd. rozszerzone t. 2. Lw. 1934. — A. KARBOWIAK: Z rozmyślań nad Chowanną Trentowskiego. *Przyj. Szkoły* 1925 nr 3. — H. ROWID: Ideały wychowawcze w filozofii polskiej. *Mies. Pedag.* 1925 nr 10. — M. HANDELSMAN: Emigracja i kraj (II). Poszukiwanie nowej formuły demokratycznej. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 16 nr 45. — P. HULKA-LASKOWSKI: B. F. Trentowski. *Jednota* 1926 nr 6. — Z. KLARNERÓWNA: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. W-wa 1926. — T. LUTMAN: Rękopisy B. Trentowskiego w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Lwowie. *Ruch Lit.* 1926 nr 6. — R. POLLAK: Notatki o Trentowskim. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926). (Tu: 1. Kandydatura na pedagoga w Poznaniu; 2. Odczyt w Bazarze poznańskim; 3. Myśli i Chowanna a pruska cenzura.

(*Kur. Poz.* 1926 nr 454). — H. ROWID: Szkoła twórcza. Kr. 1926. — H. ŻYCZYŃSKI: Przyczynek do charakterystyki Trentowskiego. *Mies. Pedag.* 1926 nr 11. — W. MILESKI (MUTTERMILCH): Polska filozofia narodowa. Cykl 24 prelekcji, wygłoszonych przed mikrofonem Polskiego Radia w Warszawie. W-wa 1927. —

A. BAR: Trentowski a cenzura warszawska. *Silva Rerum* 1930 nr 1/3 i odb. — J. BULANDA: Wśród poglądów pedagogicznych B. F. Trentowskiego. Ropczyce 1930. — B. CHRZANOWSKI: Podstawy logiczne „Analityki” Trentowskiego. Kr. 1930. [Rec.: S. HARASSEK. *Przeł. Filoz.* 1931 z. 2/3]. — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — F. MANTHEY: Dzieje myśli filozoficznej w Polsce w czasach nowszych. 2. Bronisław Trentowski. *Mies. Diecezji Chelmińskiej* 1931 nr 3. — K. BANSZEL: Bronisław Trentowski. *Głos Ewangelicki* 1932 nr 37-40. — A. BAR: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce*. T. 5. Kr. 1933. — S. HARASSEK: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 nr 3-4; nadb. Kr. 1934. — S. UBYSZ: Ćwiczenia cielesne jako czynnik wychowania moralnego. *Kwart. Pedag.* 1933 nr 3-4. — I. CHRZANOWSKI: Romantyzm jako czynnik rozwoju idei narodowości w Polsce. (Szkie do rozprawy). *Kultura i Wychowanie* 1933/34 nr 3; przedr. w: *Literatura a naród*. Lw. 1936. — W. KÖHNE: Die Polen und die Philosophie Hegels. W książce: Hegel bei den Slaven. Reichenberg 1934. — H. ROWID: Jednostka a społeczeństwo w wychowaniu współczesnym (na tle koncepcji osobowości w Chowaniu Trentowskiego). Kr. 1934. [Rec.: B. SUCHODOLSKI. *Nowa Książka* 1935 z. 1]. — H. ROWID: Teoria osobowości w Chowaniu Trentowskiego w świetle współczesnej pedagogiki. *Chowanna* 1934 nr 1. —

Z. DANECKI: Z badań nad źródłami pedagogiki Trentowskiego. *Ruch Pedag.* 1935 nr 8-9. — H. ROWID: Zagadnienie autonomii w wychowaniu. *Chowanna* 1935 nr 1-2. — I. CHRZANOWSKI: „O wyjarzmienu ojczyzny”. Zapomniane pismo polityczne Trentowskiego. W: *Literatura a naród*. Lw. 1936. — S. HARASSEK: Pomysł i założenia epistemologiczne „filozofii narodowej” Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1935/36 z. 1 i nadb. — S. HARASSEK: Trentowski o filozofii narodów europejskich. Tamże z. 2-4; odb. Kr. 1936. — M. JANIK: Romantyzm a ludowość. W książce: *Na drogach myśli ludowej.*

Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — A. NOWACZYŃSKI: Inny Libelt. *Tęcza* 1936 nr 2. — H. ROWID: Wychowawca i młodzież. (Z zagadnień psychologii międzyindywidualnej). *Chowanna* 1936 z. 3. — J. SZCZOTKA: Filozofia religii u Trentowskiego i jej źródła. *Przeł. Filoz.* 1936 nr 4. [Dyskusja: F. JANUSZEWSKI i J. STĘPNIEWSKI. *Przeł. Filoz.* 1936 z. 4]. — J. ŚWIERZOWICZ: O żywotności „Chowanny” F. B. Trentowskiego. W: *Szkie literackie*. Seria I. Grodzisk Poz. 1936. — S. PIGOŃ: Dwoista teozofia B. Trentowskiego. *Myśl Nar.* 1937 nr 36-38 i odb.; przedr. w książce: *Wśród twórców*. Kr. 1947. [Rec.: J. WĘPSIĘC. *Kwart. Filoz.* 1938 z. 3; Polemika: P. CHOMICZ: O wpływie Hoene Wronskiego na Trentowskiego. *Myśl Nar.* 1938 nr 38; S. PIGOŃ: Między Kościołem a lożą. Dodatkowe uwagi o dwoistej teozofii B. Trentowskiego. Tamże nr 42]. — S. PIGOŃ: Trentowski i Mickiewicz na udeptanej ziemi. *Kur. Poz.* 1937 nr 31. — S. PIGOŃ: Oprac. wyd.: *Listy (1836-1869)*. Kr. 1937. [Rec.: W. OSTEN. *Dzienn. Nar.* 1937 nr 336; F. JANUSZEWSKI. *Przeł. Filoz.* 1938 nr 1; J. WĘPSIĘC. *Kwart. Filoz.* 1938 z. 1; A. ZIELEŃCZYK. *Ruch Filoz.* 1939; A. BAR. *Kwart. Hist.* 1939/1946]. — A. WOJTECKI: Podstawa filozofii uniwersalnej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 35. —

J. CHOBOT: 1. Mesjanizm polski. Istota — zasady, rodowód i wskazania na przyszłość. 2. Bronisław Trentowski. Jego żywot, dzieła i nauki. Wisła 1938. — K. S. FRYCZ: Nauka czynu. O B. F. Trentowskim — w 130-lecie jego urodzin: 21 I 1808 — 21 I 1938. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 4. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. — E. KOSTOŁOWSKI: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — W. SZUMOWSKI: Nieznana relacja o pobycie Trentowskiego w Krakowie w r. 1848. *Księga pam. na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas” 1848-1938*. W-wa 1938. — A. WOJTKOWSKI: Trentowski Bronisław. W: *Bibliografia historii Wielkopolski*. Poz. 1938. — J. HULEWICZ: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939. — F. JANUSZEWSKI: B. Trentowski w świetle swoich listów. (W siedemdziesiątą rocznicę zgonu 16 VI 1869 - 16 VI 1939). *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 22-23, 25, 27-29. — A. ROGALSKI: Siedemdziesięciolecie B. Trentowskiego. *Tęcza* 1939 nr 7. — J. SZCZOTKA: Poznanie Boga u B. Trentowskiego. *Szczakowa* 1939. —

W. JAKÓBCZYK: Marcinkowski a Tren-

towski. *Przeł. Wielkop.* 1946 nr 10. — I. SZANIAWSKI: Oblicze społeczne B. Trentowskiego na tle wydarzeń 1846 r. *Odrodzenie* 1946 nr 16-17. — R. WERFEL: Dembowski i Szela. Rok 1846. *Twórczość* 1946 z. 2. — H. BARYCZ: B. Trentowskiego marzenia o katedrze uniwersyteckiej w Krakowie. *Przeł. Hist.* 1948. — W. JAKÓBCZYK: Cieszkowski i Liga Polska. *Przeł. Hist.* 1948. — S. KAWYN: Mickiewicz-towiańczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948. — M. PISZCZKOWSKI: obrońcy chłopów w literaturze polskiej. Kr. 1948. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 2. W-wa 1949. — H. MOGILSKA: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — S. PIGOŃ: Pokłosie listów Br. Trentowskiego. *Spr. PAU* 1951 nr 6. — M. ŻMI-GRODZKA: Walka o realizm w estetyce i krytyce literackiej kraju l. 1831-1848. *Pam. Lit. R.* 44 (1953) z. 1. — T. KROŃSKI: Reakcja mesjanistyczna i katolicka w Polsce połowy XIX wieku. *Myśl Filoz.* 1954 z. 3; przedr. w zbiorze: *Z dziejów polskiej myśli filozoficznej i społecznej*. T. 3. Wiek XIX. W-wa 1957; przedr. rozszerzony w książce: *Rozważania wokół Hegla*. W-wa 1960. — T. KROŃSKI: Koncepcje filozoficzne mesjanistów polskich w połowie XIX w. W-wa 1955; też: *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* 1957. — J. MA-

CIJEWSKI: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — A. ŚLADKOWSKA: Poglądy społeczno-polityczne i filozoficzne Edwarda Dembowskiego. W-wa 1955. — A. KŁOSKOWSKA: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej” w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przeł. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — K. GRONOWSKI: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *PAN Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — J. B. GAWECKI: Systemat Trentowskiego. *Przeł. Pol. i Obcy* 1958 nr 3. — S. MORAWSKI: O estetyce Libelta. *Przeł. Hum.* 1958 nr 5. —

T. SINKO: Co to jest ta cybernetyka. *Meander* 1961 nr 1. — H. BARYCZ: B. Trentowskiego marzenia o krakowskiej katedrze. W książce: *Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich*. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 2. Kr. 1963. — S. KAWYN: Mickiewicz-towiańczyk w opinii autora Chowanny. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia*. Łódź 1964 i nadd. — B. PIOTROWSKI: Delegacja wielkopolska na Zjeździe słowiańskim w Pradze (1848 rok). *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 47. *Historia* nr 6. Poz. 1964.

TRIPPLIN TEODOR (1813–1881)

Inna forma nazwiska: TRYPLIN.

Pseud. i krypt.: DR T. T.; JEDEN z JEDENASTU; T. T.; DR ANTONI ZANOWICZ.

Powieściopisarz, pamiętnikarz.

Ur. w 1813 w Kaliszu; syn Fryderyka, profesora literatury klasycznej w kaliskiej szkole wojewódzkiej. Po ukończeniu miejscowego gimnazjum brał udział w powstaniu 1831, następnie w 1831-1836 studiował na wydziale lekarskim uniwersytetu w Królewcu. Nauki medyczne ukończył w Montpellier, gdzie w 1840 otrzymał tytuł doktora. Jako lekarz praktykował w różnych miejscowościach Francji, potem wstąpił do służby lekarsko-wojskowej i wziął udział w wyprawie do Hiszpanii. Stamtąd robił wycieczki do Portugalii i Maroka, podróżował następnie po Danii, Szwecji, Anglii i Norwegii. W 1849 powrócił do kraju, ożenił się z córką generała Dunin-Żochowskiego i osiadł w Warszawie. Cieszył się opinią dobrego lekarza. Do prac literackich zaangażował tłumaczy, którzy według jego wskazówek przerabiali obce utwory. Około 1856 przeniósł się na Litwę, a po roku opuścił znowu kraj udając się na Wschód. W 1859 udał się do Egiptu, a stamtąd na wieść o wypadkach wojennych przyjechał około 1862 do Włoch i przyjął obowiązki lekarza wojskowego w Turynie. W 1877, ciężko chory, powrócił do kraju. Zmarł w Warszawie 25 stycznia 1881.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienia z podróży po Danii, Norwegii, Anglii, Portugalii, Hiszpanii i Państwie Marokańskim. T. 1-2. Poz. 1844. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-12. W-wa 1851-1853; wyd. 2 poprawne t. 1-4. Petersb. 1853; t. 1-8. Petersb. 1855.

Zawartość: Wyd. 1: t. 1: Dania i Norwegia; t. 2: Norwegia. — Wyd. 2: t. 1-2 (1851): przedr. wyd. 1; t. 3 (1851): Anglia; też odb. (Fragm. ogł. *Athenaeum* 1850 t. 4; 1851 t. 5; t. 4 (1851): Szkocja; t. 5 (1851): Portugalia. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 3-4); t. 6-7 (1851-1852): Hiszpania; t. 8 (1852): Państwo Marokańskie. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 1-4; *Księga Świata* 1852 cz. 1); t. 9 (1853): Hiszpania i Francja. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1; zakończenie ogł. *Gaz. Codz.* 1852 nr 168-243, z przerwami); t. 10 (1853): Francja. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 3); t. 11 (1852): Francja i Włochy Północne; t. 12 (1853) cz. 1: Paryż. (Fragm. ogł. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 303-311, z przerwami; *Księga Świata* 1852 cz. 2); cz. 2: Paryż i podróż powrotna do Hiszpanii. — Wyd. 2 poprawne: każdy tom zawiera po 2 tomy z wyd. poprzedniego do tomu 8 włącznie.

Przekł. ros.: *Sowriemiennik* 1852.

2. Pan Zygmunt w Hiszpanii. Powieść prawdziwa z ostatniej wojny domowej hiszpańskiej. T. 1-4. W-wa 1852.

3. Podróż przez Saharę, ułożona z opowiadań Jakuba Arago i objaśniona przypisaniami i uwagami. *Gaz. Codz.* 1853 nr 217-261 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1854.

4. Asmodeusz w Paryżu. Wspomnienia lekarza Polaka. T. 1-4. W-wa 1854.

5. Higiena polska, czyli sztuka zachowania zdrowia, przedłużenia życia i uchronienia się od chorób, zastosowana do użytku popularnego. Fragm. ogł.: J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. na r. 1854, 1856*. W-wa 1853, 1855; J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy na r. 1855, 1856, 1857*. W-wa 1854, 1855, 1856; *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1; *Rozmaitości* 1857 nr 5; całość wyd. t. 1-2. W-wa 1857.

6. Pamiętniki lekarza Polaka z wypadków za granicą doznanych. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 1; całość wyd. t. 1-6. W-wa 1855; Seria II pt. Pamiętniki lekarza polskiego. T. 1-4. W-wa 1857.

7. Kobieta z głową. Obraz z życia galicyjskiego. *Gaz. Codz.* 1855 nr 171-227 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1855.

8. Nowa podróż naokoło ziemi odbyta na fregacie Ermancya przez dra Antoniego Zanolwicza. Fragm. ogł. *Księga Świata* 1855 cz. 1; całość wyd. t. 1-3. W-wa 1855.

9. Wycieczki po stokach galicyjskich i węgierskich Tatrów. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1855 t. 2; całość wyd. t. 1-2. W-wa 1856.

10. Kalotechnika, czyli sztuka zachowania piękności. W-wa 1856.

11. Lekarz w Szwajcarii. T. 1-4. W-wa 1856.

12. Maskarada w obłokach, czyli podróż nadpowietrzna nad Morze Północne. Ogł. *Gaz. Codz.* 1856 nr 58-134 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. Wil. 1856.

13. Amazonka. Szkic z życia światowego w zamkach Francji. Z francuskiego przeobrażony. W-wa 1857.

14. Lunacy, czyli przepowiedziane nieszczęście. Opowiadanie wypisane z rękopismu niewiadomego autora. T. 1-2. Wil. 1857.

15. Najnowsza podróż po Danii, Norwegii i Szwecji odbyta w roku 1855 przez skrzypka polskiego. T. 1-2. Wil. 1857.

16. Powrót spod Berezyny. Opowiadanie śp. Antoniego hr. Lanckorońskiego, b. pułkownika b. wojsk polskich. Wil. 1857.

17. Dziennik podróży po Litwie i Żmudzi odbytej w 1856 roku. T. 1-2. Wil. 1858. Dedykowane Ludwikowi Kondratowiczowi i Michałowi Iwanowskiemu.

18. Podróż po księżycu odbyta przez Serafina Bolińskiego. Petersb. 1858.

19. Wycieczki lekarza Polaka po własnym kraju. T. 1-4. Wil. 1858.

20. Dwanaścioro cudownych dzieci. Zbiór 12 życiorysów dla użytku młodzieży i innych kształcicieli. Wil. 1859.

21. Dwa duchy. Powieść. T. 1-2. Żytnierz 1860.

22. Il prete (!). Powst. ok. 1862-1866. Rkps zaginął.

23. I martini. Rkps, jw. poz. 22.

24. La moglie. Rkps, jw. poz. 22.

25. Le donne. Rkps, jw. poz. 22.

26. Le donne polacche. Dramma originale in cinque atti con prologo. Powst. ok. 1862-1866. Wyd. Piza b. d.

27. Wspomnienia z ostatnich podróży. T. 1-4. W-wa 1878.

28. Hrabiomania. Powst. po 1877. Rkps.

29. Klauberfisa. Powst. po 1877. Rkps.

30. Kobiety z duszą. Powst. po 1877. Rkps.

31. Księżna, hrabianka i Cyganka. Komedia. Powst. po 1877. Rkps.
32. Pan Zygmunt we Włoszech. Powst. po 1877. Rkps.
33. Po małych kątach. Powst. po 1877. Rkps.
34. Przygody kawalera Pimperbauma. Powst. po 1877. Rkps.
35. Salvator Rosa. Powst. po 1877. Rkps.
36. Szatański anioł. Powst. po 1877. Rkps.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1850-1851), *Bibl. Warsz.* (1850-1856), *Dzien. Lit.* (tu: Pojedynki akademickie. 1853 nr 50), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Olbrzym i karlica. 1853 nr 283-286), *Gaz. Codz.* (1852-1856; tu m. in.: Posłuchanie u króla holenderskiego i galeria malowideł widziana przy świetle pochodni. 1853 nr 205, 207, 209, 210), *Il Giornale di Torino* (1862-1866), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (1854-1856), J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk.* (tu m. in.: Zmartwychwstały kapitan. 1856; Grobowiec bez napisu nad Niemnem. 1857), *Kalendarz kr.* (1867), *Księga Świata* (1852-1857), *Przyj. Dzieci i Młodzieży* (1872), *Rozmaitości* (1857), St. Strąbskiego *Rocznik na rok przestępny 1856* (1856), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1. W-wa 1857 (tu: Osada polska na brzegach jeziora Balaton w Węgrzech).

Przekłady

A. R. Lesage: Diabeł kulawy. W-wa 1853.

Listy

1. Do K. W. Wójcickiego 7 listów z 1850-1855. Rkps Bibl. Nar. sygn. 51; zniszcz. 1944.
2. Do J. Bergera 3 listy z 1851-1852. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.
3. Do M. Iwanowskiego 7 listów z 1851-1852. Ogł. W. Maślak: Z pamiętek po śp. Michale Iwanowskim. *Spr. Dyrektora Gimn. w Jasle za r. szk. 1893*. Jasło 1893.
4. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1851. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6480.
5. Do E. Grabowskiego z 1852. Rkps Bibl. Nar. sygn. 171; zniszcz. 1944.
6. Do J. I. Kraszewskiego, dat. Warszawa, 7 marca 1852. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

7. Do T. Lenartowicza z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

OPRACOWANIA

(Wspomnienia z podróży ... Rec.): *Czas* 1851 nr 198; *H. Czas* 1852 nr 184-188; *Gaz. Codz.* 1852 nr 157; *K. T. G. Gaz. Codz.* 1853 nr 189. — Dr T. Tripplin nagłony prośbami ... *Gaz. Codz.* 1852 nr 199. — Od dra T. Triplina podróżującego ... *Gaz. Codz.* 1852 nr 185. — (Pan Zygmunt w Hiszpanii. Rec.): *H. Czas* 1852 nr 184-188; J. K. (KORZENIOWSKI). *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; *W. D. z P., OBYWATEL z RADOMSKIEGO. Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; *Kur. Warsz.* 1852 nr 9; *Nowiny* 1854 nr 13-14. — WOJCIECH z BOGUSŁAWIC: Korespondencja. *Gaz. Codz.* 1852 nr 177. — P. Tripplin, autor wspomnień ... *Gaz. Codz.* 1853 nr 187. — (Asmodeusz w Paryżu. Rec.): *✱. Gaz. Codz.* 1854 nr 25; M. GLISZCZYŃSKI. *Gaz. Codz.* 1854 nr 77-78; S. K. J. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 68; G. W. (WOŁOWSKI). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 78, 80; *Nowiny* 1854 nr 39-41. — (Kobieta z głową. Rec.). *Nowiny* 1855 nr 126-127. — (Nowa podróż naokoło ziemi. Rec.): J. BARTOSZEWICZ. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 265-267; *Nowiny* 1855 nr 130-136. — (Pamiętniki lekarza Polaka. Rec.). *Nowiny* 1855 nr 36-41. — (Wycieczki po stokach galicyjskich i węgierskich Tatrów. Rec.): *Nowiny* 1855 nr 118-120; K. KALINKA. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 2. — (Lekarz w Szwajcarii. Rec.): A. N. (MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 160; *Nowiny* 1856 nr 3-4. — (Higiena polska. Rec.): A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 247; *Dzien. Warsz.* 1856 nr 39. — (K. SZAJNOCHA): O najnowszej literaturze polskiej. *Rozmaitości* 1856 nr 29. — (K. WIDMANN): (Maskarada w obłokach. Rec.). *Dzien. Lit.* 1856 nr 82-84. — W. (WIECZORKOWSKI): (Amazonka. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 254. — ZETMISŁAW SZCZERY (I. ONICHOWSKI): Tydzień w Pińszczyźnie. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 130, 132, 135. — M. GRABOWSKI: Kraszewski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 6. — A. N. (MARCINKOWSKI): (Higiena polska. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 97. — (Lunatycy. Rec.): A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 278; (J. ZACHARIASIEWICZ?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 236. — (Najnowsza podróż po Danii, Norwegii i Szwecji. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 166; WACŁAW P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 119; (K. WIDMANN). *Dzien. Lit.* 1857 nr 41; *Dzien. Lit.* 1858 nr 15. —

(Powrót spod Berezyny. Rec.): R. G. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 3; J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 165-166; (J. ZACHARIASIEWICZ?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 166. — (K. WIDMANN): (Pamiętniki lekarza Polaka. Rec.). *Dzien. Lit.* 1857 nr 25-28. — (Wycieczki lekarza Polaka po własnym kraju. Rec.): WACŁAW P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 329; (J. ZACHARIASIEWICZ?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 318. — (Dziennik podróży po Litwie i Żmudzi. Rec.): OBYWATEL ZNAD BRZEGÓW WERMENY. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 344, 346; D. (J. DOBRZAŃSKI?). *Dzien. Lit.* 1859 nr 73-76; L. HUBERT. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1; *Przegl. Powsz.* 1859 nr 11. — Tripplin. *Dzien. Lit.* 1858 nr 8. —

L. MIEROSŁAWSKI: Pamiętnik (1861-1863). Wyd. J. Frejlich. W-wa 1924. — J. KONTRYMOWICZ: Doktor Tripplin. (Wyjątek z pamiętników). *Opiekun Dom.* 1865 nr 30. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. *Poz.* 1871 i wyd. nast. — F. H. L. (LEWESTAM): Dr Teodor Tripplin. *Kłósy* 1877 nr 616. — Dr Teodor Tripplin. *Bibl. Warsz.* 1877 t. 2. — Dr Teodor Tripplin. *Gaz. Nar.* 1877 nr 48. — (Wspomnienia z ostatnich podróży. Rec.): L. SOWIŃSKI. *Kłósy* 1878 nr 684; *Kur. Por.* 1878 nr 248. — Wspomnienia pośmiertne w 1881: S. G. (GRUDZIŃSKI). *Tyg. Powsz.* nr 9; *St. M. Rz.* (RZĘTKOWSKI). *Tyg.*

Ilustr. nr 267; W. SZYMANOWSKI. *Kur. Warsz.* nr 19; *Bibl. Warsz.* t. 1; *Echo* nr 18; J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. na r. 1882*; *Kronika Rodz.* nr 4; *Nowiny* nr 25. — A. TRIPPLINÓWNA: Ostatnie lata życia śp. T. Tripplina. *Kłósy* 1881 nr 816. — M. KONOPNICKA: Kilka słów o T. Tripplinie i o podróżach jego. *Wędrowiec* 1882 nr 9-14. —

P. CHMIEŁOWSKI: Teodor Tripplin. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — K. KRASZEWSKI: Przygoda dr T. Tripplina. Wspomnienie. *Powst.* 1891. Wyd. w książce: *Humoreski*. W-wa 1909. — W. MAŚLAK: Z pamiętek po śp. Michale Iwanowskim. *Spr. Dyrektora Gimn. w Jaśle za r. szk. 1893*. Jasło 1893. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. *Powst.* 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka w zbiorze: *Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku*. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. GOMULICKI: Z Warszawy. *Biesiada Lit.* 1906 nr 28. — DEOTYMA (J. ŁUSZCZEWSKA): Pamiętnik. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 3-4 i odb. — A. NOWACZYŃSKI: Doktor Tripplin w Palestynie. *Świat* 1936 nr 1. —

E. HALICZ: Polska Szkoła Wojskowa w Genui i Cuneo 1861/2. *Biul. Wojskowej Akademii Polit.* S. Hist. 1959 nr 3. — Z. LEWINÓWNA: Przypis w książce: P. Wilkońska. *Moje wspomnienia...* (jw.). W-wa 1959 s. 526. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

TRYNKOWSKI LUDWIK GABRIEL (1805–1849)

Krypt.: L. T.; L. TR.; X. L. TR.....SKI.

Poeta, kaznodzieja.

Ur. 24 marca 1805 we wsi Pelenie na Wileńszczyźnie. Pochodził ze stanu włościańskiego. Uczył się w Wilnie, tam przyjął święcenia kapłańskie. W 1823-1826 studiował teologię na Uniwersytecie Wileńskim i uzyskał stopień doktora teologii. W 1836 został kanonikiem katedralnym wileńskim. Zasłynął jako kaznodzieja. Zamieszany w sprawę Szymona Konarskiego, więziony w Wilnie, wpadł w obłąd. W 1839 został wywieziony na Syberię do Irkucka, tam zmarł 24 marca 1849.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mowy pogrzebowe. Wil. 1834.

Zawartość: cztery mowy, a wśród dodatków m. in.: Rzut oka na przesądne wyobrażenie u nas co do przemysłu i kunsztów.

2. Geniusz wieków, czyli postęp oświaty — zwalczony i do zwalczania przesady. Wstęp. Wyd. T. D. (F. Dobkiewicz, L. Trynkowski i J. Krzeczkowski) w: *Pisma rozmaite*. Wil. 1838.

3. Na uczczenie śp. Jędrzeja Śniadeckiego. Ogł. H. Skimborowicz w książce: *Wspomnienie życia śp. Jędrzeja Śniadeckiego*. W-wa 1840; wyd. osob. pt. *Mowa na uczczenie... miana w kościele Ś-go Jana dnia 4 maja 1838 r.* Wil. 1861.

Ponadto wyd. osob. kilka mów pogrzebowych.

Drobne utwory i wiersze ogł. w czasopiśmie: *Biruta* (tu: Geniusz wieku. Wyjątek. Przesyt w naukach — jego przyczyny — cel i dobrodziejstwo oświaty. 1837 s. 293-346; Oleś. 1837 s. 364-365; Wróg i lud. Poema obrazowe. Wyjątek. 1838 s. 81-100), *Bojan* (tu: Z dumañ nad zniszczeniem Poryncji. 1838 s. 47-57), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu: Mowa na uczczenie śp. Jana Skidella. 1840 nr 43/44, 46; Widnokrag naukowy. 1841 nr 1; 1842 nr 3, 5, 12), *Przeł. Nauk.* (tu: Wpływ filozofii społecznej na literaturę w ogólności. 1842 nr 3), *Tyg. Petersb.* (1837-1838; tu m. in.: Wiersz do J. I. Kraszewskiego z powodu niektórych zdań w pismach jego rzuconych. 1837 nr 96).

OPRACOWANIA

(Mowy pogrzebowe. Rec.). *Wizerunki i Rozstrząsania Nauk.* 1834 t. 2. — P. JANKOWSKI: Wspomnienia szkolne i uniwersyteckie. (Urywek z pamiętnika pisanego dla własnych dzieci 1836 r.). *Kłosa* 1884 nr 985. — S. P.: O wierszach księ-

dza L. Trynkowskiego. *Magazyn Powsz.* 1838 s. 150-151. — A. ANDRZEJOWSKI: Ramoty starego Detiuka o Wołyniu. T. 4. Wil. 1861 s. 156. — A.... (A. GILLER): Groby polskie w Irkucku. *Chcila* 1864 nr 23. — M. MALINOWSKI: Księga wspomnień. Powst. 1864. Wyd. J. Tretiak. Kr. 1907 *Źródła do Dziejów Polski Porozbiorowych* t. 3, s. 97-99. — T. DOBSZEWICZ: Wspomnienia z czasów, które przeżyłem. Powst. 1867. Wyd. Kr. 1883 s. 151-152. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — Z. S. FELIŃSKI: Pamiętniki. Powst. 1882-1883. T. 1. Kr. 1897 s. 113. — A. S. KRASIŃSKI: Ksiądz Ludwik Trynkowski. Powst. przed 1891. Wyd. Kr. 1900. — M. DUBIECKI: Teresa z Wierzbickich Bulhakowa. Wizerunek pośmiertny z jej pamiętników, listów, notat. Kr. 1895 s. 47. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

TUROWSKI KAZIMIERZ JÓZEF (1813—1874)

Kryt.: Wł. Rę.

Poeta, publicysta, wydawca.

Ur. 3 marca 1813 we wsi Tarnów w ziemi przemyskiej; pochodził z ubogiej szlachty. Uczył się w Dobromilu, następnie w Przemyślu. Po ukończeniu dwuletniego studium filozoficznego w Przemyślu w 1832 zamieszkał w Sanoku, gdzie prawdopodobnie został nauczycielem prywatnym i przygotowywał się do doktoratu filozofii. W czasie studiów zorganizował koleżeńską grupę samokształceniową, która się nazwała Przemyskim Towarzystwem Naukowym; praca w tym Towarzystwie naraziła go później na śledztwo policyjne. W październiku 1833 przeniósł się do Lwowa i został stypendystą Zakładu im. Ossolińskich; pracował przy katalogowaniu zbiorów. Latem 1836 porzucił pracę w Ossolineum i zamierzał odbyć wycieczkę naukową po Słowiańszczyźnie, lecz nie uzyskał na nią pomocy materialnej. W 1837 ożenił się, kupił wieś Zubracze w górach sanockich i tam gospodarował. Zaprzyjaźnił się wtedy z niedalekim sąsiadem Wincentym Polem i wspólnie prowadzili badania etnograficzne. W 1847-1848 przez pewien czas mieszkał we Lwowie i był redaktorem *Tygodnika Rolniczo-Przemysłowego*. W 1854 przeprowadził w Akademii Technicznej w Krakowie habilitację w zakresie gospodarstwa praktycznego, lecz nie uzyskał jej zatwierdzenia.

W nocy 13/14 grudnia 1854 pożar zniszczył mu majątek. Ażeby zebrać pieniądze na odbudowę, rozpoczął wydawanie utworów piśmiennictwa staropolskiego w serii pt. *Biblioteka Polska* najpierw w 1855-1856 do spółki z drukarzem Karolem Pollakiem w Sanoku, potem w pierwszej połowie 1857 do spółki z Mieczysławem Dzikowskim, drukarzem w Przemyślu, wreszcie — ponieważ wydawnictwo zamiast zysków przynosiło straty — uzyskawszy pomoc finansową od Adama Potockiego i Wincentego Kirchmajera, przeniósł się do Krakowa i tam kontynuował wydawnictwo do końca 1861. Wy-

dał łącznie 320 tomików. W 1859 został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1860-1863 wydawał tygodnik *Niewiasta*, w 1863 przez dwa miesiące był redaktorem pisma *Kronika*. W 1865 próbował wydawać w Przemyślu dwutygodnik *Prawda*, a w 1868 we Lwowie dwutygodnik *Słowianin*. Na skutek niepowodzeń usunął się od działalności publicznej i osiadł w Dobromiłu. Zmarł w zapomnieniu i biedzie 28 grudnia 1874 w Bereźnicy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierwiastkowe plody... ucznia humaniorów drugiego roku w c.-k. Gimnazjum Przemyskim. Przemysł 1829.

2. Pisma. Rkps oddany do cenzury 3 listopada 1829. Nie dopuszczony do druku. Rkps Bibl. Uniw. Lw. sygn. 841. III. Tamże rkpsy następnych zbiorów przedstawianych cenzurze w 1830 i 1834.

3. Kilka pieśni strojem Dawida. Przemysł 1831.

4. Żal nad grobem Lwa Krajewskiego. Przemysł (1831?).

5. Pisemka. Z. 1. Lw. 1835.

Z. 2-3 pozostały w rękopisie pomimo zezwolenia cenzury na druk.

6. Uwagi nad niektórymi pieśniami poetów ludu. Lw. 1835.

7. Poczec książąt i królów polskich. Lw. 1835.

8. Władysław. Obraz tragiczny. Powst. w sierpniu 1843. Wyd. Lw. 1846.

9. O urządzeniu i zarządzie dóbr. Rys ze względu na stosunki galicyjskie skreślony przez ... *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* 1844; wyd. osob. Lw. 1844.

10. Krótka nauka dla JJ. PP. ekonomów. *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* 1847 nr 11 i n.; wyd. osob. Lw. 1847.

11. System gospodarstwa wiejskiego. Rkps powst. ok. 1850.

12. O wzajemnym zabezpieczeniu się od szkód. (Na korzyść autora pożarem uszkodowanego). Sanok 1855.

Dedykowane! Wincentemu Polowi.

13. Od wydawcy Biblioteki Polskiej z powodu (nr 11 z 10 czerwca r. 1856) *Dziennika Literackiego Lwowskiego*. Sanok 1856.

14. List otwarty. *Dzien. Lw.* 1868 nr 187; odb. Lw. 1868.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Dniestrzanika* (1841), *Kronika* (red. 1863),

Niewiasta (red. i wyd. 1860-1863), *Prawda* (red. i wyd. 1865), *Słowianin* (1837-1839; tu m. in.: Kilka słów o najdawniejszych sztukach dramatycznych polskich. 1837), *Słowianin* (red. 1868), *Tyg. Pol.* (1848), *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* (1843-1848; red. 1847).

Przekłady

1. (V. Hanka): Sąd Libuszy. Rkps powst. 1836.

2. J. Kollár: (Dwa sonety). *Słowianin* 1837; przedr. H. Batowski w wyd.: J. Kollár: Wybór pism. Wr 1954 *BN* II, 89.

3. S. Orzechowski: Mowa na zgon Zygmunta I. Rkps 1855.

4. S. Starowski: Opis Polski. Powst. 1855 (?). Brulion przekładu był w 1865 u Żegoty Paulego.

Ponadto drobne młodzieńcze przekłady z J. W. Goethego, Jurendego, J. G. Salisa i F. Schillera w zbioru poezji, zob. *Twórczość* poz. 1.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Zbiorek pieśni polsko-ruskich. Lw. 1846.

2. Dodatek do zbiorów pieśni ludu polskiego i ruskiego. Lw. 1846.

3. *Biblioteka Polska*.

Z. (1-104). Nakładem Karola Pollaka. Sanok 1855-1856.

Z. (105-120). Nakładem Mieczysława Dzikowskiego. Przemysł 1857.

Z. 1-60. Nakładem K. J. Turowskiego. Kr. 1858.

Z. 1-63. Nakładem K. J. Turowskiego. Kr. 1859.

Z. 1-60. Nakładem K. J. Turowskiego. Kr. 1860.

Z. 1-61. Nakładem K. J. Turowskiego; od 1 lipca 1861 nakładem Drukarni Czasu z utrzymaniem firmy Turowskiego. Kr. 1861.

Z. 1-16. Nakładem Drukarni Czasu. Kr. 1862.

4. *Niewiasta*. Pismo wyłącznie płci pięknej poświęcone. Kr. 1860 nr 1-14; 1861 nr 1-52; 1862 nr 1-52; 1863 nr 1-25.

Tygodnik. Wychodził od 1 października 1860 do końca czerwca 1863. W 1861-1862 współredaktorem był Michał Bałucki. Przegląd zawartości podaje Estr. III, 237.

5. *Kronika*. Wychodzi w każdy poniedziałek i piątek. Kr. 1863 nr 1-16.

Pismo wychodziło od 8 czerwca 1863. Turowski był „odpowiedzialnym za redakcję i wydawcą” do końca lipca. Od nru 17 (3 sierpnia) odpowiedzialnym za redakcję był sam nakładca Jan hr. Zahuski, od nru 23 (17 sierpnia) Ludwik Powidaj.

6. *Prawda*. Przemysł 1865 nr 1-2.

Dwutygodnik. Wydane numery datowane w lipcu 1865.

7. *Słowianin. Dwutygodnik polityczny*. Lw. 1868 nr 1-6/7.

Wychodził od 18 lipca do 15 października 1868 nakładem drukarza M. F. Poremby. Wykaz zawartości podaje Estr. IV, 544.

OPRACOWANIA

(J. DOBRZAŃSKI): Biblioteka Polska i Biblioteka Lwowska. *Dzien. Lit.* 1856 nr 11. — K. UJEYSKI: Rzecz o p. Turowskim i o jego „Bibliotece Polskiej”. *Dzien. Lit.* 1857 nr 89. — J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 12. — A. ADAMOWICZ: Biblioteka Polska K. J. Turowskiego. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 2. — M. WISZNIEWSKI: (List w sprawie Biblioteki Polskiej). *Gaz. Codz.* 1860 nr 126; też *Czas* 1860, 2 czerwca. — A. ADAMOWICZ: Biblioteka Polska. Wydanie krakowskie za rok 1860. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 3. — K. W. WÓJCICKI: Biblioteka Polska J. K. Turowskiego. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 1. — K. ESTREICHER: Dziennik. Fragm. powst. 1857-1862. Rkps w arch. rodzinnym. — A. ADAMOWICZ: Biblioteka Polska za rok 1861. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 3. — W. (K. W. WÓJCICKI): Biblioteka Polska. Seria na

rok 1861. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 2. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orzelbranda. T. 25 (1867). — L. DUNIN BORKOWSKI: Odpowiedź ... na list otwarty umieszczony w „Dzienniku Lwowskim” nr 187. *Dzien. Lw.* 1868 nr ?; odb. Lw. 1868. — (W. ZAWADZKI): Nekrolog. *Gaz. Lw.* 1874 nr 295. —

W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji (1772-1848). Lw. 1878; przedr. w książce: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — K. ROGAWSKI: Jan Konrad Zahuski. Kr. 1889 s. 81-82. — A. BRÜCKNER: Biblioteki pisarzy polskich. *Ateneum* 1900 t. 2. — W. A. FRANCEW: Pis'ma k Wiaczesławu Gankie iz sławianskich ziemel. W-wa 1905. — M. TERSZAKOWEĆ: Materiały i zamityki do istorii nacionalnoho widrodżennja Hałyckoji Rusi w 1830 ta 1840 r. Lw. 1907 *Ukrainsko-Ruśkyj Archiw* t. 3. —

Z. KLARNERÓWNA: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. W-wa 1926. — A. FISCHER: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Zarys dziejów. Lw. 1927. — M. SZYJKOWSKI: Polská učast w českém národním obrození. Praga 1931. — W. T. WISŁOCKI: Tajne druki Zakładu Ossolińskich. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 3/4; odb. rozszerzona Lw. 1935. — H. BATOWSKI: Wstęp do książki: J. Kollár: Wybór pism. Wr. 1954 *BN* II, 89, s. XCIV-XCV. — A. GORJACZKO-BORKOWSKA: Z zagadnień galicyjskiego słowianofilstwa. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr. S. A. Nauki Spół.* nr 32. *Prace Lit.* II Wr. 1961. — H. BARYCZ: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska”. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963.

TYSZKIEWICZ EUSTACHY (1814—1873)

Pseud. i krypt.: E. T.; EUST. HR. T....; MIESZKANIEC LASÓW.

Powieściopisarz, archeolog, etnograf.

Ur. 6 kwietnia 1814 w Łohojsku, pow. borysowski; syn Piusa, starościca strzałkowskiego, i Augusty z Platerów; młodszy brat Konstantego. Początkowo uczył się w domu, a w 1824-1830 w Wilnie pod kierunkiem Jana Waszkiewicza, profesora ekonomii politycznej Uniwersytetu Wileńskiego. W 1830 oddano go do gimnazjum w Mińsku, które ukończył w 1831. W 1832 wyjechał na trzy lata do Petersburga, gdzie prowadził studia w bibliotece publicznej. Od 1835 przebywał w Wilnie. W 1840 został kuratorem honorowym szkół powiatu borysowskiego, w 1844 marszałkiem szlachty tegoż powiatu. Odbył szereg podróży po krajach skandynawskich dla badań archeologicznych. W 1847 przeniósł się na jakiś czas do Mińska, gdzie objął stanowisko kuratora miejscowego gimnazjum. W 1855 został dożywotnim prezesem-kuratorem Muzeum Starożytności

w Wilnie, które sam założył i któremu przekazał swoje cenne zbiory archeologiczne i bibliotekę. Równocześnie był prezesem Wileńskiej Komisji Archeologicznej. Był również członkiem wielu towarzystw naukowych, m. in. Towarzystwa Antykwariuszów w Kopenhadze, Towarzystwa Badaczy Historii i Starożytności w Rydze, Towarzystwa Archeologiczno-Numizmatycznego w Petersburgu, Królewskiej Akademii Nauk Wyzwolonych, Historii i Starożytności w Sztokholmie. W 1865 podał się do dymisji, opuścił Wilno i osiadł u krewnych w Birżach. Zmarł w Wilnie 27 sierpnia 1873.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rzut oka na źródła archeologii krajowej, czyli opisanie zabytków niektórych starożytności, odkrytych w zachodnich guberniach cesarstwa rosyjskiego. Wil. 1842.

2. Pan Choroszcza. Wil. 1842 jako: Obrazy domowego pożycia na Litwie. Książeczka 1. Wyd. nast. zob. poz. 8.

3. Druga żona. Wil. 1844 jako: Obrazy domowego pożycia na Litwie. Książeczka 2. Wyd. nast. zob. poz. 8.

4. Listy o Szwecji. T. 1-2. Wil. 1846.

5. Opisanie powiatu borysowskiego pod względem statystycznym, geognostycznym, historycznym, gospodarczym, przemysłowo-handlowym i lekarskim. Z dodaniem wiadomości o obyczajach, śpiewach, przysłowiach i ubiorach ludu, gusłach, zabobonach itd. Wil. 1847. (W przedmowie wymienieni współpracownicy: Konstanty Tyszkiewicz, Konstanty Dulicz, Józef Bohdanowicz, Józef Bielicki).

Dedykowane Leonowi Perowskiemu, ministrowi spraw wewnętrznych.

6. Badania archeologiczne nad zabytkami przedmiotów sztuki rzemiosł itd. w dawnej Litwie i Rusi litewskiej. Wil. 1850.

7. Fryderyk Bachström. Ustęp z życia księcia Hieronima Flor. Radziwiłła. *Kur. Wil.* 1862; wyd. osob. Wil. 1864. Wyd. nast. zob. poz. 8.

8. Obrazy domowego pożycia na Litwie. T. 1. W-wa 1865; t. 2. Kr. 1867.

Zawartość; t. 1: poz. 2, 3, 7; Horodyszcze; t. 2: Przypomnienie; Jagódka.

9. Birże. Rzut oka na przeszłość miasta, zamku i ordynacji. Petersb. 1869.

10. Wincenty Marewicz. Studium obyczajowe. *Gaz. Warsz.* 1870; odb. W-wa 1870.

11. Nasze strony. Obrazek litewski. Kr. 1871.

12. Słup nowożeńców. Z podania ludu. W-wa 1871.

13. List mieszkańca lasów do pana J. I.

Kraszewskiego. Wil. 1873 (Wyd. bezimiennie).

Na egzemplarzu IBL sygn. K. 7324 dedykacja z podpisem autora.

14. Króla Stanisława Augusta ostatni pobyt w Grodnie. Poz. 1878.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu: O kilku nowo odkrytych monetach litewskich. 1845 t. 4), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Przysłowia polskie używane na Litwie, a nie objęte w zbiorze przysłów K. Wł. Wójcickiego 1830 r. wydanych. 1850 t. 1), *Gaz. Warsz.* (1869-1871), J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* (1872-1873), *Kłosa* (tu: Kazimierz Bujnicki. *Życiorys*. 1867 nr 173), *Teka Wil.* (1858), *Tyg. Ilustr.* (tu: Notatki panny respektowej. 1872 nr 258-259), *Tyg. Petersb.* (tu m. in.: Zabawy i uroczystości ludu wiejskiego. Kupalo. 1837 nr 66; Wiadomość o kurhanach. 1837 nr 94).

Prace edytorskie

1. W. Bagiński: *Rękopis ... dominikana prowincji litewskiej (1747-1784 r.)*. Wil. 1854.

2. *Źródła do dziejów Kurlandii i Semicalii z czasów Karola, królewicza polskiego, księcia saskiego. Z autentycznych korespondencji ogłoszone*. Kr. 1870.

Listy

1. Do Redakcji *Kłosów* z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

2. Do J. Majera z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

Bibliograficzne zestawienia prac oryginalnych i edytorskich podaje S. Krzyżanowski: *Eustachy hrabia Tyszkiewicz i jego prace*. Lw. 1873 s. 30-33.

OPRACOWANIA

J. I. KRASZEWSKI: (Listy o Szwecji. T. 1. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1846 t. 1. — K. W. WÓJCICKI: *Eustachy hrabia Tyszkiewicz. Kłosa* 1866 t. 2 nr 43. — W. KO-

ROTYŃSKI: Eustachy hr. Tyszkiewicz. *Tyg. Ilustr.* 1873 t. 2 nr 299-301. — S. KRZYŻANOWSKI: Eustachy hrabia Tyszkiewicz i jego prace. Poprzedził kilkoma słowy S. Kunasiewicz. Lw. 1873. — S. Ku-

NASIEWICZ: Eustachy hr. Tyszkiewicz. Wspomnienie pośmiertne. Lw. 1874. (Tu szczegółowe omówienie twórczości). — A. N. PYPIN: Istorija ruskoj etnografii. T. 4. Petersb. 1892.

TYSZKIEWICZ KONSTANTY (1806–1868)

Archeolog, etnograf.

Ur. 5 lutego 1806 w Łohojsku, pow. borysowski; syn Piusa, starościca strzałkowskiego, i Augusty z Platerów; starszy brat Eustachego. Początkowo uczył się w domu, następnie u jezuitów w Połocku i w szkole dominikanów w Zabiałach w guberni witebskiej. Gimnazjum ukończył w Wilnie, potem w 1823-1828 studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Wileńskiego. W 1828 otrzymał posadę w Ministerium Skarbu Królestwa Kongresowego i w interesach banku wysyłany był za granicę. W 1836 ożenił się z Pauliną Ciechanowiecką i osiadł w rodzinnym Łohojsku. Tu zajął się podniesieniem gospodarczym powiatu. Założył bank pożyczkowy dla mieszczan i włościan, cukrownię, fabrykę wyrobów lnianych i bawełnianych oraz niewielką hutę żelaza. Jednocześnie podjął badania archeologiczne i etnograficzne. W związku z tym odbywał wyprawy wzdłuż Wilii i Dźwiny. Odbył również kilka podróży po Europie: był w Dreźnie, Wenecji, Londynie. W 1861 zasiadał w komitecie do usamowolnienia i uwłaszczenia włościan. Był członkiem wielu towarzystw naukowych w Wilnie, Krakowie, Pradze, Paryżu, Londynie, Moskwie. Zmarł w Mińsku 13 lipca 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. (Część historyczna). W książce: E. Tyszkiewicz: Opisanie powiatu borysowskiego. Wil. 1847.

2. Wiadomość historyczna o zamkach, horodyszczach i okopiskach starożytnych na Litwie i Rusi litewskiej. *Teka Wil.* 1858 nr 4; nadb. Wil. 1859.

3. O kurhanach na Litwie i Rusi zachodniej. Studium archeologiczne. Z 16 tablicami. Berlin 1868.

Przekł. ros.: O kurganach w Litwie i zapadnoj Rusi. Archeologiczeskija izsledowanija. Wil. 1865. (Przekład znacznie skrócony; ukazał się wcześniej od oryginału w jęz. polskim).

4. Wilia i jej brzegi pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym. Wyd. J. I. Kraszewski. Drezno 1871.

Prace edytorskie

Pomniki rytownictwa krajowego. Oddział 1. Wil. 1858.

Listy

1. Do P. Jankowskiego 11 listów z 1847-1851. Ogl. pt. Listy K. hr. Tyszkiewicza do Johna of Dycalpa. *Kłosy* 1884 nr 1002-1006, 1008.

2. Do nieznaney osoby z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

OPRACOWANIA

W. KOROTYŃSKI: Konstanty hr. Tyszkiewicz. *Tyg. Ilustr.* 1868 t. 2 nr 51. — J. I. KRASZEWSKI: Śp. K. hr. Tyszkiewicz. Ogl. jako przedmowa w wyd.: Wilia i jej brzegi ... Drezno 1871. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — I. G. (Giżycki): Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905. — Z. KRZYŻANOWSKA: Listy Jana Czeczota do K. Tyszkiewicza (1844-46). *Pam. Lit.* R. 38 (1948) i nadb.

TYSZYŃSKI ALEKSANDER (1811–1880)

Pseud. i krypt.: A. T.; AL. T...SKI; A. TYSZ.....; AUT. AMER.; AUTOR AMERYKANKI W POLSCE; T; -TY-SKI; TYSZ...SKI A.; WYDAWCA MORENY; X.

Krytyk literacki, filozof.

Ur. 21 maja 1811 w Petersburgu; syn Erazma, prawnika, plenipotenty księcia Michała Ogińskiego, i Teresy z Sartynich. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Po śmierci ojca przeniósł się z matką do majątku Miassota koło Mołodeczna, otrzymanego przez wdowę na własność od księżny Ogińskiej. Uczył się w szkole trynitarzy w Mołodecznie następnie w 1825-1828 studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Wileńskiego. Po uzyskaniu stopnia kandydata nauk moralno-politycznych wrócił do Miassoty. W powstaniu listopadowym udziału nie brał. Od 1832 był urzędnikiem powiatowej kancelarii marszałkowskiej w Wilejce, wkrótce potem sądu gubernialnego w Mińsku. W 1835 wyjeżdżał do Petersburga. W 1835-1838 piastował urząd sędziego granicznego w okręgu mińskim. W 1836 ubiegał się o katedrę historii literatury polskiej na uniwersytecie w Kijowie. W 1839 przeniósł się do Warszawy, gdzie został urzędnikiem Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych. W 1841 należał do grona założycieli *Biblioteki Warszawskiej*. Brał żywy udział w życiu literackim Warszawy, przyjaźnił się z Antonim J. Szabrańskim, bywał w salonach Katarzyny Lewockiej, Niny Łuszczewskiej, Karoliny Nakwaskiej i Rozalii Rzewuskiej. W 1855 wrócił do Miassoty i gospodarował, pełniąc równocześnie urząd deputata do Zgromadzenia Szlacheckiego w Wilnie. W 1857 ożenił się z Felicją Frybesówną, córką byłego gubernatora adrianopolskiego. W 1857 należał do zespołu redakcyjnego *Teki Wileńskiej*. W 1865 ponownie przybył do Warszawy i tu w 1866-1869 wykładał historię literatury polskiej w Szkole Głównej. Wykształcił kilku krytyków literatury, między nimi Piotra Chmielowskiego i Bronisława Chlebowskiego. W 1873 wrócił na wieś. W tymże roku został członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Był również członkiem Wileńskiej Komisji Archeologicznej. Zmarł 5 listopada 1880 w Miassocie, pogrzebany w Radoszkowiczach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Amerykanka w Polsce. Romans. Cz. 1-2. Petersb. 1837.

W tekst romansu są włączone rozprawki: O religii chrześcijańskiej; O języku polskim; Rys historyczny oświecenia Polski; O szkołach poezji polskiej; O dawnej poezji polskiej; O poezji polskiej komicznej.

Dedykacja: Nestorowi Kukulnikowowi na pamiątkę przypisuje Autor.

2. Dwaj ostatni krytycy w Polsce. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 55-56.

O M. Mochnackim i M. Grabowskim.

3. Próba. Dramat we trzech obrazach. Fragm. (2 sceny) ogł. *Przeł. Warsz.* 1840 t. 1.

4. Rys historyczny oświecenia Słowian. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1-3; odb. W-wa 1841.

5. Morena albo powieści blade przez autora Amerykanki w Polsce. W-wa 1842.

Zawartość: Zaprzaniec; Prospera; Zynio. Obraz we czterech chwilach. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 2).

Dedykacja: Leonowi hrabi Łubieńskiemu na pamiątkę przyjaźni Autor.

6. Rozbiory i krytyki. T. 1-3. Petersb. 1854.

Zawartość: t. 1: Cel krytyki; Początki filozofii krajowej. (*Bibl. Warsz.* 1850 t. 1, 2, 4; 1851 t. 1); recenzje dzieł filozoficznych, m. in. J. Hoene-Wrońskiego, I. Hołowińskiego, J. Kremera, K. Libelta, J. Majorkiewicza, B. F. Trentowskiego; t. 2: recenzje dzieł historycznych, m. in. F. H. Lewestama, W. A. Maciejowskiego, W. Wężyka; rec. Listów z Krakowa J. Kremera; rec. O piękności w sztuce J. Ankiewicza; t. 3: recenzje poezji, przekładów i powieści, m. in. M. Grabowskiego, I. Hołowińskiego, J. Korzeniowskiego, J. I. Kraszewskiego, A. E. Odyńca, J. Paszkowskiego, L. Szyrmera, K. W. Wójcickiego, J. B. Zaleskiego, G. Zielińskiego.

Z wyjątkiem wstępu (Cel krytyki) inne prace były ogłoszone w czasopismach, głównie w *Bibl. Warsz.* od 1841.

7. Prelekcja wstępna historii literatury polskiej z r. 1866 w Szkole Głównej Warszawskiej. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 4 i nadb.

8. Wykłady z historii literatury polskiej w Szkole Głównej w Warszawie. Wygl. 1866-1869. Rkps nie wykończony. Fragm.

ogł. P. Chmielowski, zob. Wyd. zbior., t. 2.

9. Dwie Świtezianki, czyli rzut oka na ostatni okres poezji polskiej. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2; odb. W-wa 1871.

O utworach A. Mickiewicza z r. 1822 i L. Sienińskiego z r. 1843.

10. Pierwsze zasady krytyki powszechnej T. 1-2. W-wa 1870.

Tyszyński uważał to dzieło za najważniejsze w swym dorobku, pracował nad nim prawie całe życie. Tu w dod. przedr. m. in.: Cel krytyki (por. poz. 6); Trzy loiki, czyli jaką powinna być oika. (*Bibl. Warsz.* 1860 t. 4).

Dedykacja: Henrykowi Struve na pamiątkę i w dowód przyjaźni poświęca to pismo Autor.

11. Wizerunki polskie. Zbiór szkiców literackich. W-wa 1875.

Zawartość: Wincenty Kadłubek jako pisarz. (Ogł. pt. Kronika Wincentego Kadłubka. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 2); Marcin Bielski, najdawniejszy prozaik polski. (*Kronika Rodz.* 1874 nr 17-18); Wizerunek. Poemat z roku 1558 Mikołaja Reja. (*Bibl. Warsz.* 1868 t. 2); Szymonowicz i jego sielanki. (*Bibl. Warsz.* 1869 t. 2); Szymon Starowolski. (*Bibl. Warsz.* 1871 t. 3-4); Elżbieta Drużbacka. (*Kronika Rodz.* 1869 nr 1-2); Komedia polska w XVIII wieku. (*Bibl. Warsz.* 1870 t. 3); Ludwik Kondratowicz i jego poezje. (*Bibl. Warsz.* 1872 t. 3); Poezje Wincentego Pola. (*Bibl. Warsz.* 1873 t. 4).

12. Józef Ignacy Kraszewski i jego powieści historyczne. *Ateneum* 1871 t. 3-4.

13. Rysy Polski. Rkps.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (1877-1880), *Athenaeum* (1847), *Bibl. Warsz.* (współzałożyciel; tu m. in.: Dzisiejsza poezja w Anglii. 1841 t. 4; Darwinizm i pozytywizm w treści pism naszych. 1873 t. 1; Doświadczenie jako kryterium prawdy. 1876 t. 1-2; wiele art. i rec. przedr. zob. poz. 6, 11), *Dzien. Warsz.* (tu: Listy o piśmiennictwie bieżącym. 1856 nr 53-57, 72-73), *Dzwon Lit.* (tu: Ćwiczenia gramatyczne. 1846 t. 1), *Enc. wych.* T. 1 (1880), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: O przyjaciółach Słowian w Warszawie i ich obecnych zajęciach. 1839 nr 2598-2601, 2606-2607; Sekstus. Podanie. 1860 nr 198), *Gaz. Pol.* (tu: Hipoteza Darwina jest czy nie jest antychrześcijańska. 1873 nr 82), *Kłosa* (tu: Stefan Czarniecki i Pacholę hetmańskie. Parelela. 1873 nr 414-415; Józef Kraszewski w Warszawie w grudniu 1846. 1880 nr 808), *Kronika Rodz.* (tu m. in.: Ruch myśli. 1873 nr 1; Wacław Potocki. Wizerunek. 1874 nr 3-5; Korespondencja Adama Mickiewicza. (Rec.). 1875 nr 3; Antoni Muchliński. Wspomnienie. 1878

nr 11-12), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu: Listy o piśmiennictwie bieżącym. 1856 nr 33-35, 87, 170, 172, 175), *Kur. Wil.* (tu m. in.: (E. Ziemięcka: Zarysy filozofii katolickiej. Rec.). 1860 nr 25, 26; Czyny czy pańszczyzna. 1862 nr 11), *Lwowianin* (1840-1841), *Niezapominajki* (tu: O poezji hebrajskiej. 1841), *Pismo zbior. wil.* T. 1. Wil. 1859 (tu: Deotyma. Szkic do dziejów poezji), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840-1841), *Przeł. Nauk.* (1842-1844), *Przeł. Warsz.* (1840), *Teka Wil.* (współred. 1857), *Tyg. Ilustr.* (tu: Dwie poezje przedśmierne. (Ojca i syna Słowackich). 1879 nr 189), *Tyg. Petersb.* (1837-1842).

Przekłady

1. W. Shakespeare: Król Jan. Fragm.: akt II scena 3 i akt IV scena 1. *Tyg. Petersb.* 1838 nr 34.

2. W. Shakespeare: Król Ryszard III. Tragedia w 5 aktach. Fragm. ogł. *Przeł. Nauk.* 1842 t. 2 nr 10; całość wyd. W-wa 1842.

Ponadto drobny wiersz F. Schillera w *Przeł. Warsz.* 1840 t. 2.

Listy i materiały

1. Do M. Grabowskiego 11 listów z 1837-1840. Rkps (kopie współczesne) Bibl. Kórń. sygn. 1160.

2. Do M. Wiszniewskiego 3 listy z 1840. Ogł. *Kronika Rodz.* 1886 nr 19-20.

3. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów z 1841-1874. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6480, 6538.

4. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej z 29 listopada 1841; do K. W. Wójcickiego z 21 marca 1860 i 20 kwietnia 1876; do A. Szabrańskiego z 13 października 1873. Fragm. ogł. P. Chmielowski we wstępie do wyd.: Pisma krytyczne, zob. Wyd. zbior., t. 1.

5. Do A. H. Kirkora 2 listy z 1858 i 1859; do A. E. Odyńca z 1860. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

6. Do I. Radlińskiego 2 listy nie dat. Autografy w Bibl. Publ. W-wa sygn. 32.

7. Dziennik 1829-1878. Rkps (6 grubych poszytów) był w posiadaniu rodziny w Miassocie.

Wydania zbiorowe

Pisma krytyczne. Staraniem rodziny ogłoszone drukiem. T. 1-2. Wyd. P. Chmielowski. Kr. 1904.

Zawartość: t. 1: Z Amerykanki w Polsce trzy rozprawki i wybór recenzji z czasopism do r. 1866, m. in. dzieł J. Bartoszewicza, Z. Kaczkowskiego, J. Kremera, J. I. Kraszewskiego, K. Libelta, W. Pola, S. Pruszkowej, L. Siemieńskiego, W. Syrokomli, E. Ziemięckiej, E. Żeligowskiego; Sekstus; t. 2: wybór artykułów z czasopism po r. 1866, m. in. poz. 7, 9, 12, fragm. poz. 8, 11.

Bibliografię podają A. Kadler i I. Raczynska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

M. Gr-ski (GRABOWSKI): Odpowiedź na krytykę. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 68. — (Amerykanka w Polsce. Rec.): M. Gr. (GRABOWSKI): Do pana A. T., autora Listów Amerykanki. *Tyg. Petersb.* 1838 nr 56. [Polemika: (A. TYSZYŃSKI): Tłumaczenie się autora Amerykanki. Tamże nr 67-68]. — J. ANKIEWICZ: Rozbiór zdania p. T. wyznaczono w Bibliotece Warszawskiej o książce pt. O piękności w sztuce... *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1. — (Morena. Rec.): E. DEMBOWSKI. *Przeł. Nauk.* 1842 t. 2 nr 18; t. 3 nr 23; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1955; F. H. L. (LEWESTAM). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 49; MICROS (J. E. PRZECLAWSKI). *Tyg. Petersb.* 1842 nr 60. [Polemika: WYDAWCA MORENY (A. TYSZYŃSKI): Słowo o celu sztuki. (Z powodu krytyki pana Mikros). Tamże nr 68; MICROS: Odpowiedź na artykuł poprzedzający. Tamże nr 68]. — M. GRABOWSKI: O nowszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61, 81-82, 86-87. — J. BARTOSZEWICZ: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4. — W.: Aleksander Tyszyński. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 191-192, 194. — (Rozbiory i krytyki. Rec.): A. NOWOSIELSKI (A. MARCINKOWSKI): List z N***. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 112; *Dzien. Warsz.* 1854 nr 144; A. NOWOSIELSKI (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 24. [Polemika: T. (A. TYSZYŃSKI). *Dzien. Warsz.* 1856 nr 82; A. NOWOSIELSKI. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 160; A. TYSZYŃSKI: Wyjątek z listu do K. Wł. W. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1]. —

E. ZIEMIĘCKA: List otwarty do Aleksandra Tyszyńskiego. *Przeł. Europejski* 1863 t. 3. — K. KASZEWSKI: Aleksander Tyszyński. *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 13 nr 347. — K. W. WÓJCICKI: Aleksander Tyszyński. *Kłósy* 1866 t. 3 nr 68. — H. STRUVE: Wykład systematyczny logiki. W-wa 1870. — (Pierwsze zasady krytyki powszechnej. Rec.): D. HENKIEL. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 153; *Przeł. Tyg.* 1870 nr 23; Ks. M. N. *Przeł. Katolicki* 1871 nr 3. [Polemika: A. TYSZYŃSKI. Tamże nr 8];

J. SZUJSKI. *Przeł. Pol.* 1870/71 t. 3; A. ŚWIĘTOCHOWSKI. *Przeł. Tyg.* 1871 nr 2-4; *Gaz. Pol.* 1871 nr 29 dod.; *Kronika Rodz.* 1871 nr 13-14; *Mydwa* 1871 nr 1]. — Wspomnienia pośmiertne: P. CHMIEŁOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 2 nr 256-257; A. PLUG (A. PIETKIEWICZ). *Kłósy* 1880 nr 807; *W. K. Tyg. Powsz.* 1880 nr 47; *Kronika Rodz.* 1880 nr 23; *Przeł. Tyg.* 1880 nr 47; F. K. (KRUPIŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1881 t. 1 i nadb.; S. K. (KRZEMIŃSKI). *Bluszcz* 1881 nr 1; W. M. *Biesiada Lit.* 1881 nr 279. —

H. BIEGLEISEN: Aleksander Tyszyński. *Złota przedza.* T. 2. W-wa 1885. — P. CHMIEŁOWSKI: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — P. CHMIEŁOWSKI: Nasza krytyka literacka w w. XIX. *Bluszcz* 1899 nr 48-50. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — P. CHMIEŁOWSKI: Aleksander Tyszyński. W zbiorze: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Kr. 1900. — H. STRUVE: Charakter narodowy filozofii polskiej. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 2; toż w książce: Historia filozofii w Polsce na tle ogólnego rozwoju życia umysłowego. Z. 1. W-wa 1900. — P. CHMIEŁOWSKI: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — P. CHMIEŁOWSKI: Aleksander Tyszyński. Zarys biograficzno-literacki. W wyd.: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — (Pisma krytyczne. Rec.): I. CHRZANOWSKI. *Książka* 1904 nr 10; T. GRABOWSKI. *Przeł. Pol.* 1903/04 t. 3; C. JANKOWSKI. *Życie i Sztuka. Dod. do Kraju* 1904 nr 25-26; W. P. (PROKESCH). *Gaz. Warsz.* 1904 nr 111; Z. S. (SARNECKI). *Głos Narodu* 1904 nr 256; S. ZDZIARSKI. *Przeł. Powsz.* 1904 t. 83 nr 249; G. KORBUS. *Pam. Lit. R.* 4 (1905); toż przedr. pt. Aleksander Tyszyński jako estetyk i krytyk. W książce: Szkice i drobniutki historyczno-literackie. W-wa 1935. — P. CHMIEŁOWSKI: Kant w Polsce. *Przeł. Filoz.* 1904. — T. GRABOWSKI: Aleksander Tyszyński jako krytyk literacki. *Pam. księga 1866-1906 ... S. Tarnowskiego ...* T. 1. Kr. 1904. [Rec.: K. WOJCIECHOWSKI. *Pam. Lit. R.* 4 (1905)]. — G. KORBUS: Tyszyński Aleksander. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1911). — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — Z. MOCARSKI: Album pewnego literata. *Na obczyźnie.* Petersb. 1916. —

T. GRABOWSKI: Z dziejów krytyki literackiej w Polsce. Wyniki teorii romantycznej — reakcja Kresów. *Przeł. Współcz.* 1924 t. 10 nr 28. — T. GRABOWSKI: Stanowisko Tyszyńskiego w dziejach krytyki literackiej w Polsce. *Pam. Lit. R.* 22/23 (1925/26). — Z. KLARNERÓWNA: Słowiano-

filstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. W-wa 1926. — M. JUNOSZA: Aleksander Tyszyński. (W pięćdziesiąt rocznicę zgonu). *Dzien. Wil.* 1930 nr 255. — T. NEWLIN-WAGNER: Aleksander Tyszyński. (W pięćdziesiąt lat po zgonie). *Kur. Warsz.* 1930 nr 334. — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — S. HARASSEK: Trentowski o filozofii narodów europejskich. *Kwart. Filoz.* 1935 z. 2-4. — Z. WASILEWSKI: Rozdz. pt. Morena. W książce: *Aspazja i Alcybiades*. W-wa 1935. —

S. KOLBUSZEWSKI: Polsko-czeskie zagadnienia w epoce romantyzmu. *Sobótka* 1947; przedr. pt. Polsko-czeskie stosunki literackie w epoce romantyzmu. W: *Romantyzm i modernizm. Studia o literaturze i kulturze*. Kat. 1959. — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Kró-

lestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1-2. Wr. 1953-1958 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — W. HAHN: Pod wpływem Herodota. *Meander* 1954 nr 2 i nadb. (Rec. opowiadania A. Tyszyńskiego pt. Ewanos, prorok Ematii). — A. KŁOSKOWSKA: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej” w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przeł. Nauk Hist. i Spół.* T. 7 (1956). — M. ŻMIGRODZKA: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — M. STRASZEWSKA: Aleksander Tyszyński. W zbiorze: *Polska krytyka literacka (1800-1918)*. Materiały. T. 2. W-wa 1959. — M. INGLÓT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 73. — A. BARTOSZEWICZ: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 3.

U

UJEJSKI KORNEL (1823–1897)

Pseud. i krypt.: JEREMI; K. U.; K... z P...; KORNEL U.; KORNEL z PAWŁOWA.

P o e t a.

Ur. 12 września 1823 w Beremianach, pow. czortkowski na Podolu, w rodzinie szlacheckiej; syn Erazma i Ludwika z Wolańskich. Początkowo uczył się w domu, następnie od 1833 przez kilka lat u bazylianów w Buczaczu, później we Lwowie, gdzie najpierw został umieszczony na stacji, a potem mieszkał z rodzicami, kiedy ci przenieśli się do Lwowa po wzięciu w dzierżawę pobliskiej wsi Dawidów. Kończył nauki prywatnie. W tym okresie zawarł znajomość z Leszkiem Duninem Borkowskim, Augustem Bielowskim, Wincentym Polem, trochę później serdecznie zaprzyjaźnił się z Karolem Szajnochą. Bywał na wieczorach literackich u Adama Kłodzińskiego, dyrektora Ossolineum. W 1844 odwiedził Warszawę, gdzie w środowisko literackie wprowadził go Kazimierz Władysław Wójcicki. Tu poznał Wilkońskich, Łuszczewskich i Teofila Lenartowicza. Z Warszawy pojechał do Puław, a w drodze powrotnej odwiedził Czarnolas i grób Kochanowskiego w Zwoleniu. W 1845 mieszkał w Lubszy, wsi nabytej przez rodziców w powiecie brzeżańskim. Na początku 1846 przebywał u Wróblewskich w Czortkowie, później we Lwowie. Brał udział w pracach konspiracyjnych przygotowujących powstanie. W 1847 wyjechał przez Wrocław, Niemcy i Belgię do Paryża. W Brukseli poznał Joachima Lelewela, w Paryżu Adama Mickiewicza, Bohdana Zaleskiego, Fryderyka Chopina i Juliusza Słowackiego, z którym się zaprzyjaźnił (z listopada 1847 pochodzi wiersz Słowackiego *Do autora Skarg Jeremiego*). Uczęszczał na wykłady w Sorbonie i Collège de France. Brał udział w paryskiej rewolucji lutowej. W 1848 powrócił do kraju. W roku następnym ożenił się z Henryką Komorowską i osiadł na wsi w powiecie złoczowskim, najpierw w Pawłowie, później w Podlipcach. Bawił też krótko w Medyce u swego przyjaciela Mieczysława Pawlikowskiego. W 1858-1880 gospodarował w wydzierżawionej

wsi Zubrzy pod Lwowem. Stąd kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę. W 1860 chcąc uniknąć nadzoru władz przebywał w Jassach. W okresie powstania styczniowego należał do tajnej organizacji rewolucyjnej, ale czynnego udziału w samym powstaniu nie brał. W 1863 wytoczono mu proces sądowy za zbiorek pt. *Dla Moskali*. W 1868 wyjeżdżał do Szwajcarii, później do Belgii, Włoch i Niemiec. W 1877-1878 był posłem do Rady Państwa w Wiedniu. Występował kilkakrotnie przeciw stronnictwu Stańczyków. Od 1880 aż do śmierci mieszkał w Pawłowiu. W 1893 uczczono we Lwowie uroczystym jubileuszem 70 rocznicę jego urodzin. Zmarł w Pawłowiu 19 września 1897 i tam został pochowany.

TWÓRCZOŚĆ

1. Maraton. Dat. 1844. Czytany w 1845 na wieczorze literackim u A. Kłodzińskiego, dyrektora Ossolineum. Wyd. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 (bez Wstępu i Zakończenia). Przedr.: poz. 5 (bez Wstępu i Zakończenia); poz. 16 (bez Zakończenia); poz. 18 t. 1 (bez Zakończenia).

Wstęp do Maratonu (inc.: Wy chcecie pieśni! ...). Dat. 1845. Wyd. zob. poz. 6.

Zakończenie (inc.: Błogosławiony, kto w chwili zwątpienia ...) wykreślone przez cenzurę austriacką w 1845, ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1894 z. 12; przedr. *Słowo Pol.* 1897 nr 223.

Wyd. całości: oprac. M. Janik. Brody 1906 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 50 (razem z poz. 4; tu również 3 wiersze, fragm. poz. 17); Poz. 1923 *Biblioteczka Piśmiennictwa Pol.* nr 6; toż Poz. 1933; Kr. (1945); toż wyd. 2 Kr. 1946 *Biblioteczka Pisarzy Pol.*; oprac. dr F. M. W-wa 1946 *Bibl. Powsz.*; toż W-wa 1947; toż W-wa 1948; oprac. A. Bar. Kr. (1947) (razem z poz. 4).

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przedzięcki): Marathon. W: Poètes illustres de la Pologne au XIX siècle. Cycle lithuanien. T. 2. Paryż 1880. (Tu także przekł. fragm. poz. 5, 7, 8, 13, 15, 16, 17).

Przekł. grecki: G. Thomopulu: *O Marathonas. Ateny 1944.

Przekł. niem.: A. Zipper. W: Gedichte Wiedeń 1888; toż wyd. 2 Lipsk 1892. (Tu także przekł. poz. 2, fragm. poz. 8). — M. Landau: Marathon. Ein episches Gedicht. *Polnische Post* (Wiedeń) 1908 nr 11-14.

2. Chorał z r. 1846 (inc.: Z dymem pożarów...). Krążył w licznych odpisach w 1846-1847. Ogł. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1847 nr 337; wyd. zob. poz. 4; wyd. osob. pt. Bóg był i jest! Z r. 1846. Lw. 2 kwietnia 1848. (Wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: pt. Chorał z roku 1846. *Gaz. Kr.* 1848 nr 73; pt. Pieśń. Poz. ok. 1859; pt. Chorał „z dymem pożarów” na cztery głosy, muzyka J. Nikorowicza. Lw. b. r.; pt. Chorał, muzyka J. Nikorowicza na 4 głosy, ułożył i towarzyszeniem fortepianu dodał K. Mikuli. Lw. 1861; pt. Chorał, śpiew

na sopran z towarzyszeniem fortepianu. W-wa 1861; pt. Chorał w obrazach J. Styki. Lw. 1894.

Rkps (kopie): Bibl. Kórn. sygn. 2486; Ossol. sygn. 9901/I.

Przekł. ang.: Hymn of Complaint. *Przegł. Pol.-Amerykański* (Chicago) 1911 z. 3.

Przekł. franc.: L. Léger: Choral. W: Notice sur le commandant Paul Suzin. Paryż 1863. — V. G. (Gasztowt): Choeur. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1896 nr 90; przedr. S. E. (V. Gasztowt). Tamże 1915 nr 328.

Przekł. łużycki: A. Černy: Chorał z polšćiny pfeł. ... *Budzišyńska Lužica* 1898, wrzesień.

Przekł. niem.: L. Morgenstern: Aus rauchenden Trümmern. W książce: Die neuesten religiösen Nationallieder Polens. Berlin 1861. — L. Ary-Zucker: Aus rauchenden Trümmern. W książce: Einige lyrische Gedichte polnischen Meistern nachgesungen. Lipsk 1869. (Tu także przekł. fragm. poz. 16). — A. Zipper: Choral. W książce, iw. poz. 1; przedr. *Dzien. Pol.* 1893 nr 253.

3. Pieśni Salomona. Poz. 1846.

Zawartość: Pieśń z pieśni (Sir hasirim); Kaznodzieja (Koheleth).

Dedykacja: Leszkowi Duninowi Borkowskiemu w dowód wysokiego poważania i przyjaźni poświęcam.

4. Skargi Jeremiego. Londyn (w rzeczywistości Paryż) 1847. (Wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn (jw.) 1848; wyd. 3 z dod. pt. Skargi Jeremiego napisane w roku 1846. Lipsk 1862; przedr. zob. poz. 18 t. 1; wyd. 4 Złoczów 1890; wyd. 5 drugą częścią pomnożone. Lw. 1890 (razem z poz. 26); wyd. 6 drugą częścią pomnożone. Przemyśl 1893; wyd. 7 drugą częścią pomnożone. Przemyśl 1904; oprac. M. Janik. Brody 1906 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 50 (razem z poz. 1 oraz 3 wierszami, fragm. poz. 17); oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1923) *Wielka Bibl.* nr 40; toż wyd. 2 W-wa 1930; Złoczów ok. 1929 *Bibl. Powsz.* nr 1088-1089; Szkocja 1942 *Nauka Chrystusowa* 18; oprac. A. Bar. Kr. 1947 (razem z poz. 1).

Rkps pt. Modlitwy Jeremiego. Ossol. sygn. 6502/I.

Zawartość: Słowo Jeremiego; Noc natchnienia. Modlitwa wstępna; I. Ojciec nasz; II. Smutno nam, Boże!; III. Eli, Eli, lama sabachtani; IV. Duplikacja; V. Do Bogarodzicy; VI. W cześć umarłym; VII. Modlitwa więźnia; VIII. Modlitwa ojca przy chrzcie syna; IX. Za zbłąkanych; X. Chorał (poz. 2); XI. Chwała Tobie, Panie!; XII. Akt wiary.

Ponadto wyd. osob.:

Modlitwa ojca przy chrzcie syna. (Lw. 1848; druk ulotny, wyd. bezimiennie).

Modlitwa więźnia. (Lw. 1848; druk ulotny wyd. bezimiennie).

Ojciec nasz. Lw. 20 marca 1848; (druk ulotny; wyd. bezimiennie). W wyd. 3 i nast. dołączono wiersze: Krzyż a miecz! (Dat. 1848. Ogl. *Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 16); Modlitwa. (Dat. 1860. Ogl. tamże nr 12). Pierwsze dwa wyd. ukazały się z fikcyjną przedmową wydawcy, podpisaną: W... (W. Wielogłowski), i z fikcyjną datą powstania całego cyklu „Rzym, roku 1847”.

Przekł. franc.: V. G. (Gasztowtt): La Prière d'un père au baptême de son fils. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1895 nr 81; La Prière du prisonnier. Tamże 1895 nr 78; (odtąd krypt. S. E.) Notre père. Tamże 1896 nr 98; Eli, Eli, lama sabachtani. Tamże 1897 nr 112; Nuit d'inspiration. Prière d'introduction. Tamże 1899 nr 128; Nous sommes tristes, o Seigneur! Tamże 1899 nr 136; Pour les égarés Tamże 1901 nr 159; Jérémie à son peuple. Tamże 1902 nr 167.

5. Kwiaty bez woni. Poezje. Lw. (w rzeczywistości Wiedeń) 1848. Wyd. nast.: Lw. 1861; przedr. zob. poz. 18 t. 2 (fragm.). Przedmowa dat.: „W dzień Bożego Narodzenia 1846”.

Zawartość: ponad 30 wierszy, m.in.: Sonety (R. 1839-1840); Gdyby ty moją była, aniele! (*Dzien. Mód Paryskich* 1844 nr 18); Pod ziemię! (Tamże 1844 nr 21); Poezja i proza; Urywki z niedokończonej spowiedzi; Lazzara. (Tamże 1845 nr 2); Maraton (zob. poz. 1); Przechucie śmierci. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 9); Księżyc i ona. (Tamże 1846 nr 6); Scena z Antygony Sofoklesa (zob. Przekłady poz. 2); Czarny szal. (*Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1848 t. 1 z. 3); Pamięci Józefa Dunina Borkowskiego i Dominika Magnuszewskiego. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 8); Anioł Pański. (Tamże 1846 nr 15).

Przekł. esperanto: S. Łazica: Lazzara. *Pola Esperantisto* 1908 nr 3. — Lozo: La nigra ŝtalo. Tamże 1908 nr 2.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przedziewicki): Le Châle noir. *Revue Slave* (W-wa) 1879 nr 9/10; toż w książce, jw. poz. 1.

Przekł. niem.: H. Nitschmann: Der Mond und Sie. W: Der polnische Parnass. Lipsk 1875. (Tu także przekł. fragm. poz. 8).

Przekł. ros.: F. Tiutczewa: Łozara. *Żywopismoje obozrientije* 1886 nr 32.

6. Zwiędłe liście. Poezje. Lw. 1849 (wyd. bezimiennie). Przedr. zob. poz. 17 (fragm.), 18.

Zawartość m.in.: Monolog Ankarströma. (Dat. 1841); Mój drugi chrzest. (Dat. 1842); Do mistrza. (Dat. 1843); Pieśń o ziarnie. (Dat. 1843); Podróż z mego okna. (Dat. 1843); On i ja. (Dat. 1843; ogl. *Dzien. Mód Paryskich* 1844 nr 6); Damokles. (Dat. 1844; ogl. *Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 22); Geśł Jeremiasza. (Dat. 1844; ogl. *Oredownik Nauk.* 1845 nr 13); Stance do mojej matki. (Dat. 1844); Polska z krzyża. (Dat. 1845); Trzy struny. (Dat. 1845); Wy chcecie pieśń! ... Wstęp do Maratonu (por. poz. 1); Perły boleści. (Dat. 1846; jako nieznaną wiersz ogl. *Życie* (W-wa) 1897 nr 1; przedr. *Przeł. Lit.* 1898 nr 2); Do autora Kordiana. (Dat. 1847); Do A. K. (Dat. 1848); Tłumaczenia z Freiligratha (zob. Przekłady poz. 1).

7. Samson. Dramat. Fragm. ogł. *Tyg. Lw.* 1850 nr 3. Przedr. pt. Początek z niedokończonego dramatu: Samson. (Akt I, sceny 1-4), zob. poz. 8, Lw. 1852; przedr. rozszerzony pt. Początek Samsona. Rzecz dramatyczna w jednym akcie. (Akt I, sceny 1-6), zob. poz. 8, wyd. 3 Przemyśl 1893 i wyd. nast.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przedziewicki): Les Premiers exploits de Samson. W książce, jw. poz. 1.

8. Melodie biblijne. Powst. 1845-1850. Wyd. Lw. 1852. Wyd. nast.: zob. poz. 18 t. 1; Złoczów ok. 1890; wyd. 3 pomnożone Przemyśl 1893; wyd. 4 Przemyśl 1904; oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1922) *Wielka Bibl.* nr 52; toż W-wa 1924; toż W-wa 1930; Złoczów (1926) *Bibl. Potusz.* nr 1096-1097.

Zawartość: Dwaj aniołowie. Wstęp; I. Jubal. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 17); II. Ostatnie głosy Sodomy. (*Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1848 t. 1 i odb.); III. Stup soli; IV. Hagar na puszczycy. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 18); V. Rebeka; VI. Żona Putyfara. (Red. zmieniona i znacznie rozszerzona w wyd. Przemyśl 1893); VII. Izrael w Egipcie; VIII. Hymn wychodźców z Egiptu. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 21); IX. Pan w gniewie; X. Bala-am. (*Tyg. Pol.* 1849 nr 1); XI. Mojżesz przed śmiercią; XII. Jerycho; XIII. Początek z niedokończonego dramatu: Samson (zob. poz. 7); XIV. Jeremiasz. (*Tyg. Pol.* 1849 nr 6); XV. Super flumina Babylonis; XVI. Jan Chrzciciel.

W wyd. 3 dołączono: Przekłęci; Judyta. Scena dramatyczna.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przedziewicki): Rébecca; Plainte d'Agar au désert. W książce, jw. poz. 1.

Przekł. hebrajski: B. J. Borenstein: Hakochohab. W-wa 1926.

Przekł. niem.: H. Nitschmann: Rebekka; Jeremias. W książce, jw. poz. 5. — A. Zipper: Hagar in der Wüste; Super flumina Babylonis. W: Gedichte, jw. poz. 1. — E. Bett: Biblische Melodien. Halle 1890 *Bibliothek der Gesamtlite-*

ratur des In- und Auslandes. — G. Kohn: 1. Baalam; 2. Die Verfluchten. *Rocznik* (Sambor). T. 17 (1893/94). (Tu także przekł. fragm. poz. 16.)

Przekł. ros.: K. Żemkowatow: Agar w pustynie. W książce: Iz żemczuzin polskoj poezii. Wyd. 1. Petersb. 1915.

9. Poezje. Petersb. 1856 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 11 cz. 1.

Zawartość: Pieśni Salomona (poz. 3); Kwiaty bez woni (fragm. poz. 5); Przekłady (fragm. poz. 6; por. Przekłady poz. 1).

10. Wieść o Adamie Mickiewiczu. Lw. 1856. Wyd. nast. zob. poz. 16, poz. 18 t. 1.

Druk skonfiskowany przez cenzurę. (Estr. IV, 595).

11. Rozbitki. Prolog napisany dla sceny polskiej we Lwowie przy jej nowym otwarciu. Lw. 1857.

Dedykacja: Kochanemu Mieczysławowi Pawlikowskiemu, bratu od serca, pierwszy obszerniejszy utwór napisany w Medyce poświęcam.

12. O scenie polskiej we Lwowie. *Dzien. Lit.* 1858 nr 117-120; wyd. osob. pt. Artykuły dziennikarskie. I. O scenie polskiej we Lwowie. Lw. 1858.

13. Tłumaczenia Szopena (r. 1857-1860). Wyd. zob. poz. 18 t. 2. Wyd. nast. (razem z poz. 27): wyd. 2 pomnożone Przemysł 1893; wyd. 3 Przemysł 1904; wyd. zupełne Złoczów 1930 *Bibl. Powsz.* nr 1179; przedr. K. Kobyłańska: Fryderyk Chopin natchnieniem poetów. W setną rocznicę śmierci. W-wa 1949.

Zawartość: Marsz pogrzebowy. Z Sonaty b-moll op. 35. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 41); Finale. Z Sonaty b-moll op. 35; Wniebowzięcie. Preludium op. 28 nr 7. (Tamże 1858 nr 130); Po śmierci. Preludium op. 28 nr 13; Ostatni bój. Modlitwa. Preludium op. 28 nr 20. (Ogł. pt. Maraton. Modlitwa. Tamże 1860 nr 31); Terkotka. Mazurek op. 30 nr 2; Na wiosnę. Mazurek op. 33 nr 3; Zakochana (inc.: Jego dotąd nie ma, a duszyczka roi...). Mazurek op. 7 nr 2. Tamże 1858 nr 3; przedr. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 3; przedr. *Ruch Muzyczny* 1859 nr 15); Panna młoda. Mazurek op. 7 nr 4. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 8); Kto lepiej? Mazurek op. 7 nr 5. (Tamże 1858 nr 18); Noc straszna. Mazurek op. 6 nr 2. (Tamże 1858 nr 12); Koniucha. Mazurek op. 33 nr 4. (*Strzecha* 1870 nr 13).

Ostatni wiersz dodany w wyd. 2.

Dedykacja (Leoni Wildowej): Tej, która potęgą swego muzycznego talentu, potężniejszym słowem siostrzanego współczucia koila i podnosiła mego ducha, chcąc zostawić ślad mojej niewygasłej wdzięczności, te tłumaczenia składam.

W wyd. 2 dedykacja inna: Poza grób w uczuciu świętej czci i wiecznej wdzięczności za powtórnym ofiarowaniem posłane.

Przekł. czeski: J. Borešký: 1. Smuteční pochod; 2. Finał; Po smrti. *Slovanský přehled* 1904.

Przekł. esperanto: Lozo: Funebra marŝo. *Pola Esperantisto* 1908 nr 3.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przeddziecki): L'Amoureuse; Dernière bataille; Marche funèbre; Finale. W książce, jw. poz. 1. — S. E. (V. Gasztowt): Une interprétation de la Marche funèbre de Chopin. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1911 nr 275.

Przekł. niem.: H. Monat: Worte zu Chopin. Wiedeń 1889.

14. Listy spod Lwowa. *Dzien. Lit.* 1860 nr 34-48 (z przerwami); wyd. osob. pt. Listy spod Lwowa. Pierwsze trzy głosy. Lw. 1860. Wyd. nast.: Lipsk 1861.

Zawartość: I. O Albumie wileńskim; II. O grabach Sieniawskich w Brzeżanach; III. O Januszu i o panu Wincentym Polu.

Dalszy ciąg pt. Listy spod Lwowa. (Nad jedną z krótkich ewangelii feuilletonisty „Czasu” — obszerniejsze uwagi). *Dzien. Lit.* 1860 nr 52-53.

15. Dla Moskali. Wyjętek z nie wydanych poezji. Lipsk 1862. Wyd. nast.: zob. poz. 16, poz. 18 t. 1; Lw. 1883 *Bibl. Kieszonkowa*.

Zawartość: Przedmowa autora. (Dat. 1 lipca 1862); Po latach ośmnastu. (Dat. 1856; ogł. *Dzien. Lit.* 1860 nr 1-3); Ustęp z powieści sybirskiej. (*Album lw.* 1862); Nota (tu dołączony wiersz M. Romanowskiego: Sztandary polskie w Krem-lu).

Dedykacja: Ku uczczeniu oficerów rosyjskich: Potapowa, który złamał i odrzucił szpade w czasie rzezi warszawskiej, i Alexandrowa, który w roku 1862 ocalił Warszawę od nowych mordów. Wielkie ich imiona kładzie na nikłej tej książce w uwielbieniu wróg caryzmu, przyjaćiel rosyjskiego narodu, syn pokutnej Polski, Autor.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przeddziecki): Dix-huit ans après, épisode de l'année 1844. W książce, jw. poz. 1.

Z powodu tego zbiorku został autorowi wytożony proces sądowy w 1863 we Lwowie. Wygłosił wtedy obronę, wyd. później pt. Obrona sądowna przy ostatniej rozprawie w procesie prasowym we Lwowie (zob. poz. 23). Sąd skazał Ujejskiego na 8 dni aresztu lub 40 zł r. grzywny oraz zniszczenie całego nakładu.

16. Drobne poemata i urywki. Wyd. zob. poz. 18 t. 1. Wyd. nast.: wyd. 2 pomnożone Przemysł 1893; pt. Poemata i urywki. Złoczów (1931) *Bibl. Powsz.* nr 1198-1200.

Zawartość: Maraton (por. poz. 1); Dla Moskali (por. poz. 15); Podróż przerwana. (Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1854 nr 37-38; 1855 nr 10-11); Pogrzeb Kościuszki. (Dat. 1853); Konfederat. (Urywek). (Dat. 1853; ogł. *Dzien. Lit.* 1865 nr 82); Scena z dramatu: Ostatni Buczaczy. (Dat. 1855); Wieść o Adamie Mickiewiczu (por. poz. 10); Błonia medyczne; Z legendy: Pług i szabla. (*Dzien. Lit.* 1857 nr 127).

W wyd. 2 dodano: Ptasię gniazdko. (*Niedziela* 1884 nr 31-34).

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przeddziecki): Funérailles de Kosciuszko à Cracovie. W książce, jw. poz. 1. — S. E. (V.

Gasztowtt): Les Funérailles de Kosciuszko. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1906 nr 219.

Przekł. niem.: L. Ary-Zucker: Kościuszko's Bestattung. W książce, jw. poz. 2. — G. Kohn: Kościuszko's Begräbniss. *Rocznik* (Sambor) t. 17 (1893/94). (Tu także przekł. fragm. poz. 8). — W. Gumpłowicz: Die Wiese von Medyka. *Polen* (Wiedeń) 1915 t. 3 nr 29.

17. Wiersze różne. Wyd. zob. poz. 18 t. 2. Wyd. nast.: wyd. 2 pomnożone Przemysł 1893; wyd. 3 Przemysł 1904.

Zawartość: kilkadziesiąt wierszy, m. in.: poz. 5, 6; La République!; Przez ogień w blask! (*Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 17); Zawiana chata. (Powst. 1852; ogł. *Nowiny* 1855 nr 25); Niebezpieczna. (Ogł. pt. Pogadanka. (Tekst do muzyki K. Lubomirskiego). *Dzien. Lit.* 1856 nr 43); Do młodego poety Adama P. (Pajgerta). (*Nowiny* 1854 nr 144); Do moich przyjaciół. (*Kółko Rodz.* 1860 nr 7); Do mego brata Adolfa. (*Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 220); Za służbą. (*Dzien. Lit.* 1856 nr 27); Orły i słowiki. (*Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 19); Marsz polski. (Wyd. też jako ulotka b. m. r.).

W wyd. 2 dodano kilkanaście wierszy z 1863-1892, m. in.: Powstańcowi poległemu w r. 1863. (*Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875); Na drukarski jubileusz. (*Dzien. Poz.* 1877 nr 222); Do kobiety. (Odpowiedź na prośbę o autograf). (Dat. 1880; wyd. bez tyt. jako nieznaną wiersz. *Przeł. Lit.* 1898 nr 12/13); Oda do poezji. (Powst. 1885; ogł. *Życie* (W-wa) 1887 nr 6; wyd. jako wiersz nie drukowany *Życie* (Kr.) 1898 nr 45); Do Albumu międzynarodowego wydanego w Rzymie na cześć Krzysztofa Kolumba. Dat. 1892. (Wiersz o Koperniku, inc.: W pamięci ludzkiej stoją razem oni ...); Ostatnia strofa.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przędziński): Kilka wierszy. W książce, jw. poz. 1.

Przekł. ros.: K. Wiskowatow: Zamietnienna chata; Orły i solowji. W książce, jw. poz. 8.

Przekł. węgierskie:] (Ostatnia strofa pt. Az utolsó strófa. *Nagyvilág* 1948 nr 1. — L. Lator: (Za służbą pt.) Meztitab jött. W zbiorze: Lengyal Költők Antológiája. Budapeszt 1951.

18. Poezje. Nowe wyd. z wyboru autora. T. 1-2. Lipsk 1866 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 42-43. Wyd. nast.: toż Lipsk 1894; toż Lipsk 1900.

Zawartość m. in. w t. 1: poz. 1, 4, 16, 8; t. 2. poz. 5, 13, 17.

Dedykacja: Zmarłym za ojczyznę, żyjącym dla niej, co jest z bólu i z wiary polskiej w moich poematach, poświęcam.

Na odwrocie karty tyt.: „Co mogłem”.

19. Na zgon Szaramowicza, Celińskiego, Reinerta i Kotkowskiego, rozstrzelanych w Irkucku d. 15 listopada 1866 r. Lw. 1867. Wyd. nast.: przedr. *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875; przedr. pt. Na zgon rozstrzelanych w Irkucku, zob. poz. 23, 26.

20. Mowa miana na pogrzebie śp. Artura Grotgera we Lwowie dnia 4 lipca 1868 r. *Dzien. Lw.* 1868 nr 153; wyd. osob. Lw. 1868; przedr. zob. poz. 23.

Na karcie tyt.: „Cały dochód przeznaczony na pomnik Grotgera”.

21. Odpowiedź na list otwarty jego przyjaciół. Lw. 1868.

22. Mowa miana w Samborze na zgromadzeniu wyborców (d. 5 października 1873). Lw. 1873. Przedr. zob. poz. 23.

23. Żywe słowa Jeremiego 1863-1877. Lw. 1877. Wyd. nast. rozszerzone pt. Przemówienia 1863-1891. Lw. 1892; wyd. 3 uzupełnione pt. Przemówienia 1863-1893. Przemysł 1893; wyd. 4 Przemysł 1904; Chicago 1907.

Zawartość: m. in.: poz. 19, 20, 22; Obrona sądowa..., zob. poz. 15; Improwizacja podczas uczty na cześć J. I. Kraszewskiego; Pamięci Traugutta. (Ogł. pt. W pamięć Trauguttowi. *Świt* 1872 nr 15); Przemówienie do Seweryna Goszczyńskiego przy ofiarowaniu księgi pamiątkowej „Sobótka”; Mowa miana na pogrzebie śp. Seweryna Goszczyńskiego we Lwowie; Nasz orzeł. — W wyd. nast. również: Sprawozdanie poselskie dnia 8 września 1878 przed wyborcami w Rohatynie. (Wyd. Lw. 1878).

Dedykacja: Dwom patriotom, a moim przyjaciołom: zmarłemu Adamowi Pajgertowi i żyjącemu, oby jak najdłużej między nami, Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu, poświęcam.

24. Obrazki dramatyczne. Smok siarczysty, w dwóch częściach: I. Precz! II. Smok swatem. Lw. 1880.

25. Grzela, czyli rok 1846. Fragm. ogł. *Przyj. Ludu* (Poz.) 1885.

Druk przerwany ze względów politycznych. Całość, złożona już w redakcji powyższego pisma, wyniosłaby w osobnej odbitce (o co już przekształcił Ujejski) ok. 7-8 arkuszy. (Por. Listy poz. 38).

26. Skargi Jeremiego. Część druga. Urywki w różnych chwilach i czasach po r. 1863 pisane. Lw. 1890 (razem z poz. 4). Wyd. nast. (razem z poz. 4); Przemysł 1893 (tu mniej o kilka wierszy); Przemysł 1904; oprac. Ś. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1923) *Wielka Bibl.* nr 40; toż wyd. 2 W-wa 1930; Złoczów ok. 1929 *Bibl. Powsz.* nr 1088-1089.

Zawartość: dwadzieścia wierszy, m. in.: Na ziemi mogli! Nie! nie! nie!; Na zgon rozstrzelanych w Irkucku (poz. 19); Na stoku Cytadeli; Niech wstaje pieśń; Wobec wroga stać spokojnie; Pieśń polska niepodległa.

W wyd. 1893 tylko 16 wierszy.

27. Tłumaczenia Beethovena. Przemysł 1893 (razem z poz. 13). Wyd. nast. (razem z poz. 13): Przemysł 1904; Złoczów 1930 *Bibl. Powsz.* nr 1179.

Zawartość: Largo (w czwartej sonacie). (Dat. 1887); Allegretto w siódmej symfonii. (Dat. 1888).

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (1847-1848), *Czytelnia dla Młodzieży* (1861), *Dzien. Lit.* (1854-1860; tu m.in.: Rozmowa z dorobkiewiczem. 1856 nr 24; Rzecz o panu Turowskim i o jego Bibliotece Polskiej. 1857 nr 89; toż *Czas* 1857 nr 174; Spokój. 1858 nr 93; Konfederacja barska. 1858 nr 94), *Dzien. Lw.* (tu: Polska demokracja. 1868 nr 155), *Dzien. Mód Paryskich* (1844-1848; tu m.in.: Młodości moja! 1844 nr 26; Pieśń za murem. Wyjętek z nie drukowanego poematu. 1844 nr 24; Do Karoliny W. 1845 nr 7; Nocna dumka sieroty. 1845 nr 1; Nocleg w puszczy (z Freiligratha). 1846 nr 15; Niemoc. 1848 nr 3), *Dzien. Nar.* (Paryż; 1847), *Dzien. Poz.* (1877), *Kółko Rodz.* (1860), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856), *Krzyż a Miecz* (tu: Wtóry chorał. 1850 nr 1), *Niedziela* (1884), *Nowiny* (Lw.; 1854-1855), *Orędownik Nauk.* (1845), *Przyj. Ludu* (1885), *Sobótka. Księga zbior.* ... S. Goszczyńskiego. Lw. 1875, *Strzecha* (1868, 1870), *Tydzien* (Lw.; 1878), *Tyg. Lw.* (1850), *Tyg. Pol.* (1848-1849; tu m.in.: O ojczyźnie prelekcja pierwsza, miana na zgromadzeniu w Auli lwowskiej dnia 14 października 1848. 1848 nr 43), *Warta* (1890), *Wisła. Księga zbior.* ... P. Stalmacha. Kr. 1873 (tu: Z polskich dytyrambów).

Po śmierci poety drobne utwory ogł.: *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* 1897 nr 217 (tu: W albumie p. Zofii Komorowskiej, inc.: Kościół bez frymarki... Dat. lipiec 1858. Jest to odpowiedź na wiersz W. Pola: Człowiek bez sumienia ...);

Wiersz dotychczas nie drukowany. *Biesiada Lit.* 1902 nr 3 (tu: Pieśń ukojenia);

L. Méyet: Z nieznanymi pamiątek. *Kur. Warsz.* 1905 nr 72 (tu wiersz poświęcony Zofii Skrzyńskiej, inc.: Z podartą pierśią, jak sztandar bojowy ... Dat. Wrocław, 11 września 1847);

Dzien. Kijowski 1908 nr 205 (tu: Cecorskie pola. Ogł. z rękopisu M. Wolska; toż przedr. *Słowo Pol.* 1908 nr 453);

Lamus 1908/1909 z. 1 (tu: Erotyki I-VI); W sztambuchu Z. R. *Lamus* 1909 z. 4 (tu wiersz, inc.: Ciebie chcą ściągnąć na ziemię...);

Lamus 1912/13 cz. 2 (tu: Barkarola. (Tekst i nuty). Dat. 1877);

Wiedeński Kur. Pol. 1915 nr 96 (tu: Improwizacja. Powst. 1878);

Nowa Reforma 1917, 28 sierpnia; toż przedr. *Kur. Poz.* 1917 nr 196; (tu nieznaną wiersz ku czci Kościuszki); B. Czarnik: Wiersz Ujejskiego. *Pam. Lit.* R. 16 (1918) (tu przytoczona piosenka pt. Widziałam ptaszka — zamieszczona w powiastce W. Zawadzkiego: Ona była niewinna. *Dzien. Mód Paryskich* 1847; piosenka jest prawdopodobnie utworem Ujejskiego);

Czyn (W-wa) 1922 nr 20-21 (tu wiersz: Z sztambuchu panny B... Z... Dat. 1859);

Z. Krzemicka: Toast twórcy Chorału — K. Ujejskiego. *Tyg. Ilustr.* 1939 nr 5 (tu: Aleksandrowi Guttry'emu na pamiątkę. Dat. Leodium, 6 listopada 1869).

Ponadto drobne utwory w rękopisach: wiersze różne, m.in. do S. Szczepanowskiego z 1868; wiersz pt. Śpiew. Rkps Ossol. sygn. 5736/II, 5963/II, 6788/II. — Art.: W dniu stułetniej rocznicy nadania Konstytucji 3 maja. Rkps Ossol. sygn. 7206/II. — Wiersze. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1866; 2077.

PRZEKLADY (drobne)

C z e s k i: J. Nečas: Vybrané básně. Praga 1883.

F r a n c u s k i: Charles de Noire-Isle (K. Przędziński), zob. Twórczość poz. 1.

N i e m i e c k i e: L. Ary-Zucker, zob. Twórczość poz. 2. — H. Nitschmann, zob. Twórczość poz. 5.

W ę g i e r s k i: S. Feleki: Éjjeli kepek. *Magyar Szalon* t. 28 (1897) s. 253.

Przekłady

1. F. Freiligrath: Drobne przekł. w wyd.: *Zwiędłe liście*, zob. Twórczość poz. 6.

Tu: La vida es sueño; Gdybym się zrodził był na Synaju. (*Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 10); Gadka jaskółek; Budziciel w pustyni; Romanca korsarzy; Jedwabny sznur; Animonium; Widzenie podróżnego. (*Dzien. Mód Paryskich*. 1848 nr 1); Lew jeźdźcem; Mójaki; Epilog. (Dat. 1846).

Ponadto drobne przekłady z tegoż autora w *Dzien. Mód Paryskich* 1846-1848.

2. Sofokles: Antygona. (Fragm.). Wyd. zob. Twórczość poz. 5.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. W-wa 1898. (Druk w Lipsku; Data cenzury: Warszawa 18 listopada 1897).

Zawartość: Maraton (bez Wstępu i Zakończenia); Drobne poemata i urywki (fragm. poz. 16); Melodie biblijne; Tłumaczenia Szopena (fragm.); Wiersze różne (fragm. poz. 17).

2. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 59; toż wyd. 2 W-wa 1908; toż wyd. W-wa 1908 *Biblioteczka Univ. Lud.* 97 (dwa wyd. 1908 różnią się tylko nazwą serii).

Zawartość m.in.: Za służbą (skrócone); Młodości moja!; Pieśń o ziarnie; Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.); Maraton.

3. Wybór pism. Z przedmową I. Chrzanowskiego. Kr. 1909.

Zawartość m.in.: Sonety młodzieńcze (1839-1840); Pieśń o ziarnie; Geśł Jeremiasza; Stance do mojej matki; Maraton; Polska z krzyża; Trzy struny; Anioł Pański; Skargi Jeremiego; Ustęp z powieści sybirskiej; Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.).

4. Trzy struny. Wybór poezji. Moskwa 1916 *Biblioteczka Wychodźstwa Pol.* t. 20.

Zawartość m.in.: Trzy struny; Ze zbioru Skargi Jeremiego. Cz. 1; Maraton; Pogrzeb Kościuszki; Z legendy: Pług i szabla; Z Melodii biblijnych; Z Tłumaczeń Szopena; Pieśń o ziarnie; Anioł Pański.

5. Wybór poezji. Oprac. M. Janik. Kr. (1921) *BN* I, 37; toż wyd. 2 uzupełnione i rozszerzone Kr. 1924.

Zawartość: Wstęp; Maraton; Skargi Jeremiego. Cz. 1; Skargi Jeremiego. Cz. 2 (fragm.); Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.); Wiersze różne (fragm. poz. 17); Listy spod Lwowa (fragm.); Żywe słowa Jeremiego (fragm.).

6. Wybór pism twórcy „Chorału”. Oprac. M. Kalitwiński. Kamionka Strumiłowa 1923.

Zawartość m.in.: Maraton; Skargi Jeremiego. Cz. 1 (fragm.); Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.); Pogrzeb Kościuszki; Skargi Jeremiego. Cz. 2 (fragm.); Przemówienia (fragm. poz. 22).

7. Wybór poezji. Oprac. Ł. Pinczewska. Jerozolima 1946 *Szk. Biblioteczka na Wschodzie* t. 96.

Zawartość oparta na Wyd. zbior. poz. 5.

8. Maraton oraz wybór poezji. Oprac. J. Kijas. Kr. 1948 *Bibl. Arcydział Poezji i Prozy* nr 38.

Zawartość: Maraton; Ze Skarg Jeremiego. Z Melodii biblijnych; Z Tłumaczeń Szopena; Z drobnych wierszy.

9. Pisma wybrane. T. 1-2. Oprac. A. Jopek. Kr. 1955.

Zawartość: t. 1: Z Pieśni Salomona; Z Kwiatów bez woni; Z Zwiędłych liści; Skargi Jeremiego; Z Melodii biblijnych; t. 2: Z Tłumaczeń Szopena i Erotyków; Z wierszy różnych; Dla Moskali; Z wierszy po roku 1863; Publicystyka.

10. Wybór poezji. Oprac. I. Korsak. Wstęp J. W. Gomulicki. W-wa 1958.

Zawartość: Wiersze różne z lat 1841-1847; Z Skarg Jeremiego; Z Melodii biblijnych; Z Tłumaczeń Szopena; Wiersze różne z lat 1848-1873.

11. [Wybór poezji] Kornel Ujejski. W-wa 1962 *Poeci Pol.*

Zawartość: 41 wierszy, m.in.: Maraton; Chorał; Na zgon rozstrzelanych w Irkucku.

Listy

1. Do K. Szajnochy 8 listów z 1846-1850. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

2. Do W. Wielogłowskiego z 1850. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1832.

3. Do K. Wilda 3 listy z 1853. Ogl. S. Wasylewski: Trzy listy K. Ujejskiego z r. 1853. *Ruch Lit.* 1935 nr 4/5.

4. Do P. Wilkońskiej 2 listy z 1853, 1857. Ogl. J. Kostrzewski: Dwa listy K. Ujejskiego do Pauliny Wilkońskiej. *Kur. Poz.* 1916 dod. do nr 100-101.

5. Do L. Wolskiego 2 listy z 1853, 1857; do panien Pokutyńskich z 1857; do W. Młodnickiej z 1885 (fragm.); do M. Wolskiej z 1894; do L. Borkowskiego b. d. Ogl. M. Pawlikowski: Nieznany K. Ujejski. *Przegl. Współcz.* 1936 t. 56 nr 166-167; przedr. pt. Dumania archiwalne. III. Ujejski. W książce: Okna. Seria II. Medyka 1936.

6. Do J. Dobrzańskiego 4 listy z 1854-1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

7. Do A. Pajgerta 32 listy z 1854-1872; do I. Chylewskiego 2 listy z 1868; do Stanisława... (?) z 1875. Rkps Ossol. sygn. 5736/II.

8. Do K. Szajnochy z 1855. Ogl. L. Bernacki. *Gaz. Lw.* 1903 nr 154.

9. Do J. I. Kraszewskiego z 1856. Ogl. K. Bartoszewicz. *Przegl. Lit.* 1897 nr 17/18.

10. Do J. Zachariasiewicza list z 1856 oraz autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

11. Do W. Wróblewskiego 2 listy z 1856, 1878; do J. Niedźwieckiego 2 listy z 1857; do Z. Romanowiczówny 33 listy z 1879-1897; do K. Wróblewskiego z 1880; do T. Szumskiego 3 listy z 1891. Ogl. K. Wróblewski: Dodatki. W książce: K. Ujejski (1823-1893). Lw. 1902. (Tu także do K. Ujejskiego od K. Szajnochy 25 listów z 1844-1865 i od B. Zaleskiego 2 listy z 1875, 1877).

12. Do U. Cieńskiego z 1859. Rkps Ossol. sygn. 6767/I.

13. Do H. Gropplera z 1860. Ogl. Z. W.

Pam. Kola Kielczan za r. 1932. T. 5. (W-wa 1933).

14. Do Mieczysława Pawlikowskiego z 1862. Ogl. Michał Pawlikowski: Nieznany list K. Ujejskiego. *Pam. Lit. R. 7* (1908).

15. Do Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu z 1862. Ogl. J. Kostrzewski. *Kur. Poz.* 1917 nr 293 (Dod.).

16. Do majora Żurowskiego z 1864. Ogl. J. Gębica: K. Ujejski a powstanie. *Radostowa* (Kielce) 1937 nr 1.

17. Do I. Lipczyńskiego z 1866. Ogl. J. Nowak: List K. Ujejskiego do pośta Lipczyńskiego. *Ruch Lit.* 1935 nr 2.
Rkps Ossol. sygn. 5963/II.

18. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1867, 1875. Ogl. I. Chrzanowski: Z albumu Lenartowicza. *Sfinks* 1912 t. 20 z. 12.
Rkps listu z 1867 Bibl. PAN Kr. sygn. 2029. (Tu również ogl. listy i wiersze do K. Ujejskiego, m.in. C. Norwida, J. I. Kraszewskiego, M. Konopnickiej, L. Siemieńskiego).

19. Do J. Działyńskiego z 1868. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.

20. Do J. N. Janowskiego z 1868. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

21. Do Polskiego Akademickiego Stowarzyszenia „Ognisko” w Wiedniu z 1868 i 2 listy z 1874, 1894. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2442, 3894.

22. Do T. Lenartowicza 6 listów z 1868-1871. Ogl. L. Méyet. *Kur. Codz.* 1903 nr 88, 90, 92; przedr. *Gaz. Lw.* 1903 nr 24-26.

23. Do S. Dunina 2 listy z 1868, 1872. Ogl. A. Czartkowski: Listy K. Ujejskiego do Stanisława Dunina. *Ruch Lit.* 1930 nr 8.

24. Do H. Schmitta z 1869. Rkps Ossol. sygn. 5918/II.

25. Do T. Lenartowicza 7 listów z 1871-1883. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 7.

26. Do syna Kordiana z 1871; do wyborców z 1871; do F. Smolki z 1894. Rkps Ossol. sygn. 5963/II.

27. Do T. Lenartowicza 7 listów z 1872-1878. Rkps Ossol. sygn. 5244/I.

28. Do Mieczysławów Darowskich (ojca i syna) 54 listy z 1873-1885. Rkps Ossol. sygn. 6788/II.

29. Do B. Zaleskiego 3 listy z 1875, 1877.

Ogl. I. Turowska-Barowa: Od imienin do „żywych słów”. (Z nieznannej korespondencji K. Ujejskiego z Bohdanem Zaleskim). *Mysł Nar.* 1937 nr 47.

30. Do K. Bartoszewicza 3 listy z 1875, 1882, 1890. Fragm. ogl. K. Bartoszewicz: K. Ujejski w setną rocznicę. *Rzeczpospolita* 1923 nr 252 por.

31. Do S. Buszczyńskiego z 1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

32. Do A. Guttry’ego 5 listów z 1877-1885. Ogl. A. Czartkowski: Listy K. Ujejskiego do Aleksandra Guttrego z lat 1877-1885. *Pam. Lit. R.* 30 (1933) z. 2.

33. Do T. Romanowicza 2 listy z 1878. Rkps Ossol. sygn. 6825/I.

34. Do B. Świętorzeckiego z 1878. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2636.

35. Do L. i M. Wolskich z 1879-1885. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1865.

36. Do Z. Romanowiczówny 43 listy z 1879-1897. Rkps Ossol. sygn. 6130/I.

37. Do W. Baworowskiego z 1882. Rkps Ossol. sygn. 7194/II.

38. Do T. Szumskiego 8 listów z 1883-1893. Ogl. *Tydzień* 1898 nr 30-31.

39. Do J. Łozińskiego z 1885. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

40. Do Wandy Młodnickiej wiele listów. Rkpsy znajdowały się w posiadaniu jej córki Maryli Wolskiej, która z kolei przekazała je swojemu zięciowi M. Pawlikowskiemu. Listy te stanowiły część tzw. Archiwum Medycznego. Fragm. listu z 3 kwietnia 1885, dotyczący pobytu Juliusza Słowackiego w Jerozolimie w styczniu 1837, z kopii J. G. Pawlikowskiego ogl. Z. Sudolski: Nieznane wspomnienie K. Ujejskiego o Juliuszu Słowackim. *Ruch Lit.* 1962 nr 3.

41. Do E. Bett z 1886. Ogl. E. Bett w wyd. przekł.: *Biblische Melodien. Halle 1890 Bibliothek der Gesamtliteratur des In- und Auslandes.*

42. Do H. Zatheya z 1886. Ogl. *Życie* (Kr.) 1898 nr 45.

43. Do B. Brzechowskiej-Garlickiej 22 listy z 1886-1889. Rkps Ossol. sygn. 5153/I.

44. Do P. Kosteckiego z 1888. Ogl. w art.: Bankiet na cześć Platona Kosteckiego. *Gaz. Nar.* 1888 nr 16.

45. Do pani P. z Galicji 3 listy z 1888, 1889, 1891. Ogl. w art.: Z listów K. Ujejskiego. *Świat Kobiecy* 1906 nr 43.

46. Do P. Kosteckiego z 1889. Ogl. Dr St. L. (Lam). *Przeł. Księgarski* 1919 nr 5.
47. Do J. Styki z 1889. Fragm. ogł. W. Gomulicki: K. Ujejski o „Polonii” Styki. *Biesiada Lit.* 1907 nr 18.
48. Do J. K. Janowskiego z 1890. Rkps Ossol. sygn. 8048/I.
49. Do A. Stokowskiego 3 listy z 1891. Ogl. pt. Z powodu konstytucji 3 maja. *Tydzień* 1901 nr 50.
50. Do A. Zippera 2 listy z 1892-1893. Ogl. A. Zipper: Z dziejów „Chorału” K. Ujejskiego. Lw. 1930.
51. Do S. Konopki z 1893. *Nowy Kur. Pol.* 1893 nr 3.
52. Do L. Méyeta z 1893. Ogl. L. Méyet: Słowacki i Ujejski. *Gaz. Lw.* 1901 nr 288.
53. Do B. Wysloucha z 1893. Rkps Ossol. sygn. 7184/II.
54. Do S. Niewiadomskiego z 1894. Ogl. S. Niewiadomski: Krzywda poety. *Rzeczpospolita* 1923 nr 343 por.
55. Do A. Stokowskiego z 1894. Ogl. pt. O Chorale. (Z listów K. Ujejskiego do śp. Apolinarego Stokowskiego). *Tydzień* 1901 nr 49.
56. Do wiecu włościańskiego we Lwowie z 1894. Rkps Ossol. sygn. 7231/II.
57. Moja autobiografia. Dat. Pawłów, 15 sierpnia 1888. Ogl. *Lamus* 1908/1909 z. 1.
58. Biografia spisana przez syna Kordiana, ale przejrzana i poprawiona przez Kornela Ujejskiego. Ogl. H. Biegeleisen: Nieznana autobiografia K. Ujejskiego. *Świat* 1908 nr 11-13.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism, P — Przekłady, T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Akt wiary	T-4	Erotyki	po Cz-1908
Aleksandrowi Guttry'emu na pamiątkę	po Cz-1939	Finale	T-13
Allegretto w siódmej symfonii	T-27	Gadka jaskółek (F. Freiligrath)	P-1
Animonium (F. Freiligrath)	P-1	Gdyby ty moją była, aniele	T-5
Anioł Pański	T-5	Gdybym się zrodził był na Synaju (F. Freiligrath)	P-1
Antygona (Sofokles)	P-2	Geśł Jeremiasza	T-6
Artykuły dziennikarskie	T-12	Grzela, czyli rok 1846	T-25
Bala-am	T-8	Hagar na puszczy	T-8
Barkarola	po Cz-1912	Hymn wychodźców z Egiptu	T-8
Błogosławiony, kto w chwili zwątpienia... (Zakończenie Maratonu)	T-1	Improwizacja (1878)	po Cz-1915
Błonia medyczne	T-16	Improwizacja podczas uczyt ... na cześć J. I. Kraszewskiego	T-23
Bóg był i jest!	T-2	Izrael w Egipcie	T-8
Budzieli w pustyni (F. Freiligrath)	P-1	Jan Chrzyciel	T-8
Cecorskie pola	po Cz-1908	Jedwabny sznur (F. Freiligrath)	P-1
Chorał z r. 1846	T-2	Jego dotąd nie ma ... (Zakochana)	T-13
Chwała Tobie, Panie	T-4	Jeremiasz	T-8
Ciebie chcą ściągnąć na ziemię ...	po Cz-1909	Jerycho	T-8
Czarny szal	T-5	Jubel	T-8
Damokles	T-6	Judyta	T-8
Dla Moskali	T-15	Kaznodzieja (Koheleth)	T-3
Do A. K.	T-6	Konfederacja barska	Cz-DL
Do albumu międzynarodowego wydanego w Rzymie na cześć Krzysztofa Kolumba	T-17	Konfederat	T-16
Do autora Kordiana	T-6	Koniucha	T-13
Do Bogarodźicy	T-4	Kościół bez frymarki ... (W albumie...)	po Cz-1897
Do Karoliny W.	Cz-DMP	Krzyż a miecz	T-4
Do kobiety. (Odpowiedź na prośbę o autograf)	T-17	Księżyc i ona	T-5
Do mego brata Adolfa	T-17	Kto lepiej	T-13
Do mistrza	T-6	Kwiaty bez woni	T-5
Do młodego poety Adama P. (Pajgerta)	T-17	Largo (w czwartej sonacie)	T-27
Do moich przyjaciół	T-17	Lazzara	T-5
Drobne poemata i urywki	T-16	Lew jeźdźcem (F. Freiligrath)	P-1
Dwaj aniołowie	T-8	Listy spod Lwowa	T-14
Eli, Eli, lama sabachtani	T-4	Majaki (F. Freiligrath)	P-1
Epilog (F. Freiligrath)	P-1	Maraton	T-1
		Marsz pogrzebowy	T-13
		Marsz polski	T-17
		Melodie biblijne	T-8

Młodości moja!	Cz-DMP	Poezje. Petersb. 1856	T-9
Modlitwa	T-4	Pogadanka	T-17
Modlitwa ojca przy chrzcie syna	T-4	Pogrzeb Kościuszki	T-16
Modlitwa więźnia	T-4	Polska demokracja	Cz-DL
Modlitwy Jeremiego	T-4	Polska z krzyża	T-6
Mojesz przed śmiercią	T-8	Powstańcowi poległemu w r. 1863	T-17
Monolog Ankarströma	T-6	Przeczcucie śmierci	T-5
Mowa miana na pogrzebie śp. A. Grotgera ...	T-20	Przekleci	T-8
Mowa miana na pogrzebie śp. S. Goszczyńskiego ...	T-23	Przemówienia 1863-1891	T-23
Mowa miana w Samborze na Zgromadzeniu wyborców ...	T-22	Przemówienia 1863-1893	T-23
Mój drugi chrzest	T-6	Przemówienie do S. Goszczyńskiego ...	T-23
Na drukarski jubileusz	T-17	Przez ogień w blask!	T-17
Na stoku cytadeli	T-26	Ptasie gniazdko	T-16
Na wiosnę	T-13	Rebeka	T-8
Na zgon rozstrzelanych w Irkucku	T-19	La République!	T-17
Na zgon Szaramowicza, Celińskiego, Reinerta i Kotkowskiego ...	T-19	Romanca korsarzy (F. Freiligrath)	P-1
Na ziemi mogił	T-26	Rozbitki	T-11
Nasz orzeł	T-23	Rozmowa z dorobkiewiczem	Cz-DL
Nie! nie! nie!	T-26	Rzecz o panu Turowskim i o jego Bibliotece Polskiej	Cz-DL
Niebezpieczna	T-17	Samson	T-7
Niech wstaje pieśń	T-26	Scena z dramatu: Ostatni Buczaczy	T-16
Niemoc	Cz-DMP	Skargi Jeremiego	T-4
Noc natchnienia	T-4	Skargi Jeremiego. Cz. 2	T-26
Noc straszna	T-13	Słowo Jeremiego	T-4
Nocleg w puszczy (z Freiligratha)	Cz-DMP	Słup soli	T-8
Nocna dumka sieroty	Cz-DMP	Smok siarczysty	T-24
O Albumie wileńskim	T-14	Smutno nam, Boże	T-4
O grobach Sieniawskich w Brzeżanach	T-14	Sonet	T-5
O Januszu i o panu Wincentym Polu	T-14	Spokój	Cz-DL
O oczywiście prelekcja pierwsza...	Cz-TP	Sprawozdanie poselskie ... w Rohatynie	T-23
O scenie polskiej we Lwowie	T-12	Stance do mojej matki	T-6
Obrazki dramatyczne. Smok siarczysty	T-24	Super flumina Babylonis	T-8
Oda do poezji	T-17	Suplikacje	T-4
Odpowiedź na list otwarty jego przyjaciół	T-21	Śpiew	po Cz-rkps
Ojciec nasz	T-4	Terkotka	T-13
On i ja	T-6	Tłumaczenia Beethovena	T-27
Orły i słowiki	T-17	Tłumaczenia Szopena	T-13
Ostatnia strofa	T-17	Trzy struny	T-6
Ostatnie głosy Sodomy	T-8	Urywki z niedokończonych spowiedzi	T-5
Ostatni bój	T-13	Ustęp z powieści sybirskiej	T-15
Ostatni Buczaczy	T-16	La vida es sueño (F. Freiligrath)	P-1
Pamięci J. Dunina Borkowskiego i D. Magnuszewskiego	T-5	W albumie p. Z. Komorowskiej	po Cz-1897
Pamięci Traugutta	T-23	W cześć umarłym	T-4
Pan w gniewie	T-8	W dniu stuletniej rocznicy nadania Konstytucji 3 maja	po Cz-rkps
Panna młoda	T-13	W pamięć Trauguttowi	T-23
Perły bólesci	T-6	W pamięci ludzkiej stoją razem oni ... (Do albumu międzynarodowego...)	T-17
Pieśni Salomona	T-3	Widzenie podróżnego (F. Freiligrath)	P-1
Pieśń o ziarnie	T-6	Widziałam ptaszka	po Cz-1918
Pieśń polska niepodległa	T-26	Wiersz ku czci Kościuszki	po Cz-1917
Pieśń ukojenia	po Cz-1902	Wiersze różne	T-17
Pieśń z pieśni (Sir hasirim)	T-3	Wieść o Adamie Mickiewiczu	T-10
Pieśń za murem	Cz-DMP	Wniebowzięcie	T-13
Po latach ośmnastu	T-15	Wobec wroga stać spokojnie	T-26
Po śmierci	T-13	Wtóry chorał	Cz-KM
Początek Samsona	T-7	Wy cheecie pieśni!... (Wstęp do Maratonu)	T-1
Początek z niedokończonego dramatu: Samson	T-7	Z dymem pożarów ... (Chorał)	T-2
Pod ziemią!	T-5	Z legendy: Pług i szabla	T-16
Podróż przerwana	T-16	Z podartą piersią, jak sztandar bojowy ...	po Cz-1905
Podróż z mego okna	T-6	Z polskich dytyrambów	Cz-WKZ
Poemata i urywki	T-16	Z sztambuchu panny B... Z...	po Cz-1922
Poezja i proza	T-5	Za służbą	T-17
Poezje. Nowe wyd. z wyboru autora. Lipsk 1866	T-18	Za zablakanych	T-4
		Zakochana	T-13
		Zawiana chata	T-17
		Zwiedle liście	T-6
		Żona Putyfara	T-8
		Żywe słowa Jeremiego	T-23

OPRACOWANIA

Monografie: A. BĄDZKIEWICZ: Kornel Ujejski. Zarys biograficzno-krytyczny. Kr. 1893. [Rec.: A. M. KURPIEL. *Przegl. Powsz.* 1894 t. 44; *Kwart. Hist.* 1895 t. 9]. —

M. WYSŁOUCHOWA: Kornel Ujejski, jego życie i dzieła. Lw. 1899; wyd. 2 Kr. 1904. —

K. WRÓBLEWSKI: Kornel Ujejski (1823-1893). W dodatkach garść listów Ujejskiego, Szajnochy i Bohdana Zaleskiego. Lw. 1902. [Rec.: I. CHRZANOWSKI. *Książka* 1902 nr 5; T. PINI. *Pam. Lit.* R. 1 (1902) z. 4; M. ROLLE. *Gaz. Lw.* 1902 nr 38; S. ZDZIARSKI. *Przegl. Powsz.* 1902 t. 74].

(Kwiaty bez woni. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 8. — (Melodie biblijne. Rec.): *Dzien. Lit.* 1852 nr 3; *Czas* 1852 nr 56; *Przegl. Poz.* 1852 t. 14. — W. W. (WOLSKI): (Poezje. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 357, 359. — H. SCHMITT: Listy do żony (1845-1880). Oprac. S. Kieniewicz. Wr. 1961. (Tu wzmianki w listach z 1858-1868). — W. (K. W. WÓJCIKI): (Rozbitki. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3. — M. DZIEDUSZYCKI: Co się komu należy. Słowo o p. K. Ujejskim i o p. Wincentym Polu. Lw. 1860. — SZRENIAWITA (B. UJEJSKI): Słów kilka o artykule pana feuilletonisty „Czasu” i o broszurze „Co się komu należy”. Lipsk 1860. — K. Oe. (ESTREICHER): Kornel Ujejski. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 19. — (Nota dotycząca wyroku sądu za druk Dla Moskali). *Czas* 1863 nr 233. — Poezja polska i jej koryfeusz. Kilka myśli do charakterystyki współczesnego piśmiennictwa polskiego. *Dzien. Lit.* 1864 nr 1-6. — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 397. — J. STARKEL: (Poezje. Nowe wyd. z wyboru autora. Rec.). *Dzien. Lit.* 1867 nr 12. — K. Ujejskiego reformatorskie zapędy. *Tyg. Katolicki* 1868 nr ?; wyd. osob. Poz. 1868. — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — Głos poety. *Przegl. Lw.* 1877 t. 13. — K. KANTECKI: Żywot Karola Szajnochy. W: K. Szajnocha: Dzieła. T. 10. W-wa 1878. — W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji 1772-1848. Lw. 1878; przedr. w książce: Pamiętniki z życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961 *Pamiętniki i wspomnienia*. S. I. *Pamiętniki Pol.* — CHARLES DE NOIRE-ISLE (K. PRZEZDZIECKI): Kornel Ujejski. W: Poetès illustres de la Pologne au XIX siècle. T. 1. Paryż 1879. — (Obrazy dramatyczne.

Rec.): W. ZAWADZKI. *Bibl. Warsz.* 1879 t. 4; B. SPAUSTA. *Gaz. Nar.* 1880 nr 89; T. SZUMSKI. *Dzien. Pol.* 1880 nr 50; Z. poetyckiej niwy. *Przegl. Lw.* 1880 nr 19. — E. ZORIAN (E. SEDLACZEK): Ostatni romantyk. Szkic literacki. *Niwa* 1886 t. 30 nr 286-287. — Zr. (A. ZIPPER): Nowe przekłady z K. Ujejskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1890. — B. CZARNIK: Na wieść o śmierci Mickiewicza. *Przew. Nauk. i Lit.* 1891. — F. RAWITA (GAWROŃSKI): Ostatni romantyk. K. Ujejski „Poezje”. T. 1-2. *Świat* (Kr.) 1893 nr 8-11. — ŚLONICKI: Ujejski jako poeta narodowy. *Gaz. Kołomyjska* 1893. — J. TRETIAK: K. Ujejski i jego poezja. *Gaz. Lw.* 1893 nr 218-220; wyd. osob. Kr. 1893. — A. ZIPPER: Kornel Ujejski w literaturze niemieckiej. *Dzien. Pol.* 1893 nr 289. — A. BARAŃSKI: Kilka słów o epoce romantycznej i o autorze „Chorahu”, ostatnim romantyku polskim. *Rocznik* (Sambor). T. 17 (1893/94). — H. BIEGELEISEN: Ujejski o Słowackim. *Tydzien. Dod. lit. do Kur. Lw.* 1894 nr 1. — A. MAZANOWSKI: Kornel Ujejski. Charakterystyka literacka. *Spr. Dyrekcji Gimm. w Stryju*. Stryj 1894; wyd. osob. *Złoczów* (1897) *Charakterystyki Lit. Pisarzów Pol.* 5. — L. MIERZBIEWSKI: Kornelowi Ujejskiemu 1823-1893. Kr. 1894. — A. ŚWIĘTOCHOWSKI: Poeta jako człowiek pierwotny. Kr. 1896. — E. ZORIAN (E. SEDLACZEK): Ostatni romantyk. *Przedświt* 1896 nr 20. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. —

Kornel Ujejski, urodzony w 1823 r., zasnął w Panu d. 19 września 1897 w Pawłowie. Kr. 1897. (Odbito w 60 egzemplarzach). — Ostatnie chwile śp. K. Ujejskiego. *Biesiada Lit.* 1897 nr 40. —

Wspomnienia pośmiertne w 1897: B. BIERNACKI. *Niwa* nr 39; K. BŁESZYŃSKI: Kornel Ujejski jako dramaturg. *Kur. Niedzielny* nr 41; W. BUKOWIŃSKI. *Gaz. Pol.* nr 237, 242, 243; P. CHMIEŁOWSKI. *Kur. Codz.* nr 260, 261; L. DĘBICKI: Kornel Ujejski. *Czas* nr 224-226; przedr. w: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. Seria II. T. 1. Kr. 1906; A. DOBROWOLSKI. *Bluszcz* nr 39; toż *Tyg. Ilustr.* nr 39; HOMO (W. FELDMAN): K. Ujejski. Próba charakterystyki. *Przegl. Tyg.* nr 46; F. RAWITA (GAWROŃSKI). *Przew. Nauk. i Lit.*; T. JESKE-CHOIŃSKI. *Wędrowiec* nr 40-42; G. KARPELES: Der letzte polnische Dichter. *Pester Lloyd* (Budapeszt) nr 300; B. KORWIN. *Wędrowiec* nr 39; W. ŁOZIŃSKI: Ze wspomnień o Ujejskim. *Słowo Pol.* nr 223; A. MAZANOWSKI: Kornel Ujejski. Sylwetka li-

- teracka. *Przeł. Lit.* nr 17-21; T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Nekrolog. *Wolne Pol. Słowo* (Paryż) październik; T. PINI: Kornel Ujejski. Wspomnienie pośmiertne. *Szkola* nr 49-51; odb. Lw. 1897. [Rec.: K. L. WRÓBLEWSKI. *Muzeum* 1898 z. 3]; M. S. BIESIADA *Lit.* nr 40-41; H. (A. ŚWIĘTOCHOWSKI). *Prawda* nr 40; M. WOLSKA: Ze wspomnień o K. Ujejskim. *Tyg. Ilustr.* nr 40; toż *Słowo Pol.* nr 574; K. WRÓBLEWSKI. *Głos* nr 40; S. WYRZYKOWSKI. *Życie* nr 2; X. *Nowa Reforma* nr 214; Kornel Ujejski. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 732. — W. DALECKA: Ostatni romantyk. *Tydzień* 1898 nr 5. — M. JANIK: O genezie twórczości K. Ujejskiego. *Życie* 1898 nr 8-10, 12. — I. KAMIŃSKI: Ze wspomnień o K. Ujejskim. *Kur. Stanisławowski* 1898 nr 648. — B. KAŚINOWSKI: Wspomnienie K. Ujejskiego o Mickiewiczu jako kompozytorze. *Dzien. Poz.* 1898 nr 244. — J. J. RYCHTER: Nieznany wiersz Ujejskiego. *Głos* 1898 nr 32. — L. RYDEL: Kornel Ujejski. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 1. — S. TARNOWSKI: Kornel Ujejski. *Przeł. Pol.* 1898/99 t. 1. — W. WOLSKI: Ujejski i jego krytyk p. Pini. *Słowo Pol.* 1898 nr 33. [Polemika: T. PINI: Kilka słów odpowiedzi szermierzowi sławy Ujejskiego. *Słowo Pol.* 1898 nr 44]. — M. WOŁOWSKI: Ze wspomnień o K. Ujejskim. *Kur. Warsz.* 1898 nr 40. — S. ZDZIARSKI: Kaczkowski o Ujejskim. *Przeł. Lit.* 1898 nr 14-17. (Tu cytowany list Z. Kaczkowskiego z 1860 do A. Bielowskiego dot. Listów spod Lwowa). — A. PILECKI: Przyroda w poezji. W-wa 1899 s. 211-212. — K. WRÓBLEWSKI: Nieznane wiersze Ujejskiego. *Głos* 1899 nr 2. — P. BRYLA: K. Ujejski. Jego poezja. Szkic biograficzno-krytyczny. *Spr. Dyrekcji Gimn. c.-k. w Stanisławowie za r. szk. 1899/1900*. Stanisławów 1900 i odb. — K. WRÓBLEWSKI: Skargi Jeremiego. Szkic literacki. *Iris* 1900 nr 3-4; odb. Lw. 1900. — A. B. BRZOSTOWSKI: Ujejski we Lwowie. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 50-51. — L. MÉYET: Słowacki i Ujejski. *Gaz. Lw.* 1901 nr 288-290; przedr. *Kur. Warsz.* 1901 nr 339. — K. WRÓBLEWSKI: Młodość K. Ujejskiego. (1823-1843). Szkic literacki. *Tyg. Nar.* 1901 nr 8, 10-11. — J. B. SZADÓ: Znaczenie K. Ujejskiego w dziełach i życiu. *Szkola* 1902 nr 20-25. — SZARY: W Pawłowie. Z ostatnich lat Ujejskiego. *Kraj* 1902 nr 26. (*Życie i Sztuka. Pismo dod. ilustr.*). — Kornel Ujejski. *Biesiada Lit.* 1902 nr 3. — I. CHRZANOWSKI: Kornel Ujejski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903; przedr. w: *Okruchy literackie*. W-wa 1903. — L. MÉYET: Listy Ujejskiego do Lenartowicza. *Kur. Codz.* 1903 nr 88, 90, 92. — A. J. MIKULSKI: Wspomnienie o K. Ujejskim, jego życiu i pismach dla ludu polskiego. Lw. 1903 *Wydawnictwo Lud.* — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Ze wspomnień starego włóczęgi. *Na powodziań*. W-wa 1904. — J. TENNER: Estetyka żywego słowa. Lw. 1904. — J. TRETIAK: Najświętsza Panna w poezji polskiej. Kr. 1904 s. 104-107. — L. MÉYET: Z nieznanych pamiątek. *Kur. Warsz.* 1905 nr 72. — M. JANIK: Wstęp w wyd.: Maraton i Skargi Jeremiego. Brody 1906 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 50. — I. CHRZANOWSKI: Pieśń Jeremiaszowa K. Ujejskiego. *Polski Lan* 1907 nr 8-12. — W. GOMULICKI: K. Ujejski o „Polonii” Styki. *Biesiada Lit.* 1907 nr 18; przedr. *Biesiada Lit.* 1916 nr 19. — J. DICKSTEINÓWNA: Jeremi polski (Kornel Ujejski). Wspomnienie w dziesięć lat po zgonie. W-wa 1908; przedr. w książce: Prometeusz-Paraklet. W-wa 1913. — H. BIEGELEISEN: K. Ujejski w świetle nie ogłoszonej korespondencji. *Kur. Lw.* 1909, 24 grudnia. — I. CHRZANOWSKI: Przedmowa. W wyd.: Wybór pism. Kr. 1909. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. T. 2. Kr. 1936; fragm. przedr. S. Strumph Wojtkiewicz: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961 *Ludzie Żywi* 2. — A. B. BRZOSTOWSKI: Kornel Ujejski. W książce: Ci, których znałem. Garść luźnych wspomnień, opisów i wrażeń. W-wa (1910) *Bibl. Dziel Wyborowych*. — I. CHRZANOWSKI: Ujejski Kornel. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — G. DUBIEL: Wpływ Krasieńskiego na twórczość poetycką Ujejskiego. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. I w Tarnowie 1911/12*. Tarnów 1912; wyd. osob. Tarnów 1912; toż: *Księga pam. Z. Krasieńskiego*. T. 3. Lw. 1912. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — J. KOSTRZEWSKI: Dwa listy K. Ujejskiego do Pauliny Wilkońskiej. *Kur. Poz.* 1916 nr 100-101 dod. — J. KOSTRZEWSKI: Nieznany list K. Ujejskiego. *Kur. Poz.* 1917 nr 293 dod. — B. CZARNIK: Wiersz Ujejskiego. *Pam. Lit.* R. 16 (1918) z. 1/2. — M. JANIK: Wstęp. W wyd.: Wybór poezji. Kr. (1921) *BN I*, 37 i wyd. nast. — K. BARTOSZEWICZ: K. Ujejski. W setną rocznicę. *Rzeczpospolita* 1923 nr 252. — K. BIELAŃSKA: Ujejski w Wygnance 1890-1893. *Tyg. Ilustr.* 1923 nr 37. — K. BIELAŃSKA: W setną rocznicę urodzin K. Ujejskiego. *Bhuszcz* 1923 nr 35. — M. KALI-

- TYŃSKI: O życiu i twórczości K. Ujejskiego (1823-1897). W wyd.: Wybór pism twórcy „Chorału”. Kamionka Strumiłowa 1923. — S. WINDAKIEWICZ: Wawel w XIX wieku. *Przeł. Współcz.* 1924 t. 10 nr 29; przedr. w: Dzieje Wawelu. Kr. 1925. — W. TASZYCKI: Franciszek Kwapil. *Przeł. Współcz.* 1926 t. 18 nr 53. — T. MIKULSKI: K. Ujejskiego wiersz o Koperniku. *Tyg. Tor.* 1927 nr 8. — K. FIRLEY-BIELAŃSKA: Ze wspomnień K. Ujejskiego o Słowackim. *Ruch Lit.* 1928 nr 10. — Z. ROMANOWICZÓWNA: Cienie. Kilka oderwanych kart z mojego życia. Lw. 1930. — M. z PRZEDZIECKICH WALEWSKA: Polacy w Paryżu, Florencji i Dreźnie. Sylwetki i wspomnienia. W-wa 1930. — S. WASYLEWSKI: Panna Zofia. *Tęcza* 1930 nr 34. — C. ZGORZELSKI: Sycyna, Czarnolas i Zwolen w opisach wędrowek po kraju. *Alma Mater Vilnensis* z. 9 (1930). — A. ZIPPER: Z dziejów „Chorału” K. Ujejskiego. Lw. 1930. — A. CZARTKOWSKI: Z życia K. Ujejskiego. Udział poety w tajnym Rządzie Narodowym 1877. *Kur. Warsz.* 1931 nr 203. — T. MIKULSKI: K. Ujejski o „Finis Poloniae”. *Ruch Lit.* 1931 nr 10. — S. WASYLEWSKI: Beatrycze Skarg Jeremiego. *Tęcza* 1932 nr 1. — A. CZARTKOWSKI: Listy K. Ujejskiego do Aleksandra Guttry’ego z lat 1877-1885. *Pam. Lit. R.* 30 (1933) z. 2. — T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933. — B. NADOLSKI: Stosunki Ujejskiego i Sienkiewicza z Barworskim. *Ruch Lit.* 1934 nr 5. — S. STEROTWIŃSKI: Kartka z dziejów przyjaźni. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 37. — R. DOBRZYŃIECKI: Wiersze o mowie polskiej. Cz. 2. Stanisław Kozmian — K. Ujejski — T. Lenartowicz. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 38. — B. NADOLSKI: Dzieje przyjaźni dwu lwowskich poetów: K. Ujejskiego i Adama Pajgerta. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 15. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936. — M. PAWLIKOWSKI: Nieznany K. Ujejski. *Przeł. Współcz.* 1936 t. 56 nr 166-167; przedr. pt. Dumania archiwalne. III. Ujejski. W książce: Okna. Seria II. Medyka 1936. — S. PIGOŃ: K. Ujejski i autografy Króla Ducha. *Ruch Lit.* 1936 nr 1. [Polemika: K. BIELAŃSKA: W sporze z prof. Pigiem o K. Ujejskiego. Kto rozproszył rękopisy Słowackiego? *Kur. Por.* 1936 nr 21]. — K. BIELAŃSKA: K. Ujejski, jakim go znalazłem w ostatnich latach jego życia (1886-1897). W czterdziestolecie zgonu 19 września 1897. *Bluszcz* 1937 nr 38. — K. z WĄGROWSKICH BIELAŃSKA: Wspomnienie o K. Ujejskim. *Prosto z mostu* 1937 nr 32. — J. G.: Wspomnienie o Kornelu Ujejskim. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 18. — S. MĘKARSKI: Profetyzm twórcy Chorału. *Pion* 1937 nr 42. — I. NIKOROWICZ: Chorał. *Tęcza* 1938 nr 5. — K. BIELAŃSKA: Kornel Ujejski. *Tyg. Ilustr.* 1939 nr 14. — B. DANKOWSKI: Ujejskiego „Maraton” z perspektywy „Marii”. *Ruch Lit.* 1939 nr 1. — Z. KRZEMICKA: Toast twórcy Chorału — K. Ujejskiego. *Tyg. Ilustr.* 1939 nr 5. — T. MIKULSKI: Spotkania wrocławskie. Pamiątki dziewczęce. *Śląsk* 1947 nr 1; przedr. w książce: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; wyd. 2 poszerzone Kr. 1954. — H. DEVECHY: K. Ujejski w Paryżu w r. 1848. *Odrodzenie* 1948 nr 30; przedr. *Odra* 1948 nr 191. — W. HAHN: Juliusz Słowacki w 1848 r. *Sobótka* 1948. — J. KIJAS: Nota wydawcy. W wyd.: Maraton oraz wybór poezji. Kr. 1948 *Bibl. Arcydział Poezji i Prozy* nr 38. — K. KOBYLEŃSKA: Fryderyk Chopin natchnieniem poetów. W setną rocznicę śmierci. W-wa 1949. — T. MIKULSKI: Zapomniany wiersz K. Ujejskiego o Koperniku. *Przeł. Zach.* 1950 nr 9/10; przedr. w: Rzeczy staropolskie. Wr. 1964. — K. DUNIN-WĄSOWICZ: Czasopiśmiennictwo ludowe w Galicji. Wr. 1952 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 15. — J. W. GOMULICKI: Kornel Ujejski. W książce: J. Tuwim. Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — A. JOPEK: Wiersze dla Moskali. *Życie Lit.* 1954 nr 37. — A. JOPEK: Wstęp do wyd.: Pisma wybrane. T. 1. Kr. 1955. [Rec.: A. STRUMIŁOWSKI. *Życie Lit.* 1955 nr 38; M. WIERCZYŃSKI: Do czego prowadzi pasja. *Życie Lit.* 1955 nr 39; A. STRUMIŁOWSKI: Korespondencja. Odpowiedź Wierczyńskiemu. *Życie Lit.* 1955 nr 40]. — J. STARNAWSKI: Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych. Wr. 1956. — J. W. GOMULICKI: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Oprac. I. Korsak. W-wa 1958. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Kornel Ujejski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958 *Bibl. Szk.* — J. MACIEJEWSKI: Kiedy nastąpił przełom? *Twórczość* 1958 z. 10. — M. GRABOWSKA: Kornel Ujejski. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — W. KUBACKI: Religia smutku (I). *Przeł. Hum.* 1960 nr 4. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Zmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — Z. SUDOLSKI: Nieznane wspomnienie K. Ujejskiego o Juliuszu Słowackim. *Ruch*

Lit. 1962 nr 3. — H. BARYCZ: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska”. W książce: *Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego*

Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — J. KULCZYCKA-SALONI: *Poezja powstania styczniowego. Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz. W-wa 1964.*

ULRICH LEON (1811–1885)

Inna forma nazwiska: ULRICH.

Tłumacz, poeta.

Ur. 1811 w Urzędowie Zamojskim w Lubelszczyźnie; syn pocztmistrza. Uczył się u pijarów w Opolu i w Lublinie, gdzie zaprzyjaźnił się z braćmi Janem i Stanisławem Egbertem Koźmianami. W 1828 wstąpił na wydział prawny Uniwersytetu Warszawskiego. Był kolegą Zygmunta Krasieńskiego. W powstaniu listopadowym służył w artylerii w randze podporucznika pod dowództwem generała Juliana Sierawskiego. Po upadku powstania emigrował do Francji, zamieszkał w Lunel. W 1838-1842 przebywał w Anglii, zajmując się nauczycielstwem. W 1849 przebywał w Poznańskim. Od 1849 do 1851 mieszkał w Krakowie, gdzie razem z Aleksandrem Szukiewiczem wydawał dziennik *Jutrzenka*. Powróciwszy do Francji przebywał w Bordeaux, gdzie pracował jako nauczyciel. Tam zmarł w 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powstańcy polscy w 1833 roku. Obraz dramatyczny. Agen 1834. (Tu razem: Wiersz poświęcony pamiętce Artura Zawiszy przez Konstantego Gaszyńskiego).

2. Ludmiła. Powieść (wierszem). Fragment początkowy pt. Ciało bez duszy, ogł. *Tyg. Lit.* 1840 nr 19 s. 146-147; inne fragm. z rkpsu ogł. K. Bartoszewicz: Nieznany poemat o roku 1831. *Tyg. Ilustr.* 1920 nr 48-49.

Rkps, uszkodzony, był w posiadaniu K. Bartoszewicza.

Drobne wiersze ogł. w czasopismach: *Pam. dla Płci Pięknej* (tu m. in.: Ty nie jesteś moją panią. 1830 t. 3 z. 3 s. 103; Endymion. 1830 t. 3 z. 4 s. 151), *Pielgrzym Pol.* (1833), *Jutrzenka* (współred. 1848-1849).

Ponadto drobne wiersze w rkpsie, z którego 4 sonety z 1838-1840 ogł. (kb) (K. Bartoszewicz): *Z poezji oryginalnych L. Ulricha. Przegl. Lit.* 1898 nr 5.

Przekłady

1. Jasmin (J. Boé): Ptaki wędrownie, czyli Polacy we Francji. *Pielgrzym Pol.* 1833 s. 87-88.

2. W. Shakespeare: Otello. Fragment, ogł. *Tyg. Lit.* 1840 nr 22; 1842 nr 6, 9; całość wyd. zob. poz. 5.

3. W. Shakespeare: Kupiec wenecki. Fragment, ogł. *Tyg. Lit.* 1842 nr 28-30; całość wyd. zob. poz. 5; wyd. osob. W-wa 1919 *Bibl. Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 216.

4. W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. Wyd. J. I. Kraszewski. T. 1-3. W-wa 1875-1877. (Razem z przekładami S. Koźmiana i J. Paszkowskiego).

Tu przekłady Ulricha: t. 1: Król Henryk IV. Cz. 2; Król Henryk V; Król Henryk VI. Cz. 1-3; Król Henryk VIII; t. 2: Tymon Ateńczyk; Troilus i Kresyda; Cymbelin; Antoniusz i Kleopatra; Tytus Andronikus; Perykles; t. 3: Stracone zachody miłości; Jak wam się podoba; Wszystko dobre, co się dobrze kończy; Wieczór Trzech Króli lub co chcecie; Zimowa powieść.

Tytus Andronikus. Wyd. osob. W-wa 1957.

5. W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. Z objaśnieniami J. I. Kraszewskiego. Wyd. nowe. T. 1-12. Kr. 1895 (1894).

Zawartość:

t. 1: Król Jan; Król Ryszard II; Król Henryk IV. Cz. 1-2;

t. 2: Król Henryk V; Król Henryk VI. Cz. 1-2;

t. 3: Król Henryk VI. Cz. 3; Król Ryszard III;

Król Henryk VIII;

t. 4: Hamlet; Król Lear;

t. 5: Romeo i Julia; Otello; Makbet;

t. 6: Koriolan; Antoniusz i Kleopatra;

t. 7: Juliusz Cezar; Troilus i Kresyda; Perykles;

t. 8: Cymbelin; Tymon Ateńczyk; Tytus Andronikus;

t. 9: Figle kobiet; Kupiec wenecki; Ułaskawienie sekutnicy;

t. 10: Jak wam się podoba; Komedia omyłek; Wszystko dobre, co się dobrze kończy; Dwaj panowie z Werony;

t. 11: Burza; Wiele hałasu o nic; Wieczór Trzech Króli; Miarka za miarkę;

t. 12: Stracone zachody miłości; Sen nocy letniej; Zimowa powieść.

Przekłady Ulricha przedr. w nast. wyd. zbior. dzieł Szekspira:

Dzieła dramatyczne w 12 t. Oprac. R. Dyboski i S. Krzemiński. W-wa 1911-1913.

Tu w t. 1: Figle kobiet; Burza; Dwaj panowie z Werony; t. 3: Kupiec wenecki; t. 4: Wieczór Trzech Króli; t. 5: Zimowa powieść; t. 6: Król Henryk IV. Cz. 1-2; t. 8: Król Ryszard III; Król Henryk VIII; t. 11: Cymbelin; t. 12: Troilus i Kresyda; Tytus Andronikus; Tymon Ateńczyk; Perykles.

Pięć dramatów. Pod red. W. Lewika. Wstęp J. Parandowskiego. W-wa 1955.

Tu: Wesołe kumoszki z Windsoru.

Dzieła. Oprac. W. Lewik i A. Staniawska. T. 1-6. W-wa 1958.

Tu w t. 1: Stracone zachody miłości; Komedia omyłek; Miarka za miarkę; Wesołe kumoszki z Windsoru; Burza; t. 2: Kupiec wenecki; Jak wam się podoba; Wszystko dobre, co się dobrze kończy; Wieczór Trzech Króli; Zimowa powieść; t. 3: Tragedia Ryszarda II; Król Henryk IV; Życie Henryka V; t. 4: Król Henryk VI. Cz. 1-3; Tragedia Ryszarda III; Sławna historia Henryka VIII; t. 5: Troilus i Kresyda; Tytus Andronikus; Tymon Ateńczyk; t. 6: Antoniusz i Kleopatra; Cybelin; Perykles.

Dzieła dramatyczne. Opracowali S. Helsztyński, R. Jabłkowska, A. Staniawska. I-VI. W czterechsetną rocznicę urodzin Williama Szekspira 1564-1964. Wyd. 2. W-wa 1963-1964.

Zawartość, iw. poz. poprzednia.

Ponadto fragm. Straconych zachodów miłości ogł. w zbiorze: Na angielskim brzegu. Londyn 1945 *Bibl.* „Wczoraj i dziś”. (Tu dla konfrontacji ten sam fragm. w przekł. E. Porębowicza).

6. Plutarch: Żywoty sławnych mężów. Rkps.

7. Arystofanes: Komedia. Rkps.

Listy

Do J. I. Kraszewskiego 11 listów z 1874-1875. Rkps. Bibl. Jagiel. sygn. 6538.

OPRACOWANIA

Z. KRASIŃSKI: Listy do K. Gaszyńskiego, dat. 17 stycznia 1834, 6 czerwca 1837 i 6 lipca 1837. Wyd. J. I. Kraszewski: Listy Zygmunta Kraszyńskiego do Konstantego Gaszyńskiego. Lw. 1882. — Z. KRASIŃSKI: List do S. E. Koźmiana, dat. 21 kwietnia 1847. Wyd. L. Bernacki. *Pam. Lit.* R. 10 (1911); odb. pt. Listy do S. E. Koźmiana. Lw. 1912. — (W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. W-wa 1875. Rec.): *Przegl. Tyg.* 1875 nr 45; *Wł. K. Przegl. Kryt.* 1876; *Gaz. Pol.* 1876 nr 181. — S. TARNOWSKI: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 1-3; przedr. w: *Studia do historii literatury polskiej w XIX w.* T. 4: Rozprawy i sprawozdania. Kr. 1898. — (W. Shakespeare: Stracone zachody miłości. Rec. teatr.): *Kur. Por.* 1886 nr 75. — Cz. (T. CZAPELSKI): Leon Ulrich. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 2 nr 153. — Nekrologia. Leon Ulrich. *Bibl. Warsz.* 1885 t. 4. — M. (K. MORAWSKA): Leon Ulrich. Wspomnienia pośmiertne. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 3. — J. ZAHORSKI: Szekspir w Polsce. W: W. Shakespeare: Dzieła. T. 9. Lw. 1897. — kb (K. BARTOSZEWICZ): Z poezji oryginalnych L. Ulricha. *Przegl. Lit.* 1898 nr 5. — J. BIELIŃSKI: Ulrich Leon. W: *Królewski Uniwersytet Warszawski*. T. 3. W-wa 1911. — S. TARNOWSKI: Zygmunt Kraszyński. T. 1. Kr. 1912 s. 217-219, 360. — W. TARNAWSKI: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — (W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. W-wa 1911-1913. Rec.): W. GRUBIŃSKI. *Wiś Ilustr.* 1914 nr 3; *Kur. Poz.* 1914 nr 11; A. NOWACZYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1914 nr 29-30. — K. BARTOSZEWICZ: Nieznany poemat o roku 1831. *Tyg. Ilustr.* 1920 nr 48-49. — K. Nast. (NASTULANKA): (W. Shakespeare: Pięć dramatów. W-wa 1955. Rec.). *Nova Kultura* 1955 nr 6. — Od redakcji. W wyd.: W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. T. 1. W-wa 1958. — W. HAHN: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958.

W

WAGA JAKUB (1800–1872)

Przyrodnik, pedagog.

Ur. 25 lipca 1800 w Grabowie powiatu augustowskiego; syn Bernarda, ziemianina, i Agaty z Gutowskich; synowiec historyka Teodora Wagi, młodszy brat znakomitego entomologa Antoniego. Naukę zaczął u pijarów w Szczuczynie, następnie uczył się w Łomży i w szkole wojewódzkiej w Warszawie, gdzie uzyskał maturę w 1821. Na Uniwersytecie Warszawskim studiował nauki przyrodnicze. Tu w 1824 otrzymał złoty medal za rozprawę konkursową na temat skorupiaków w Polsce. Po uzyskaniu magisterium w 1825 wykładał przyrodę u pijarów w Warszawie, potem w Radomiu, przez 1827 miał zastępstwo w Szczuczynie. Od 1828 uczył w Łomży, tam w 1854 został inspektorem. W 1862 przeszedł na emeryturę. Równoległe do pracy nauczycielskiej prowadził samodzielne studia botaniczne, odbywając mnóstwo pieszych wycieczek po ziemiach Królestwa Polskiego. Zebrane i opisane materiały stały się podstawą epokowej w dziejach botaniki polskiej pracy pt. *Flora polska*, mającej też dużą wartość ludoznawczą ze względu na starannie opracowane nazwy ludowe roślin. Żonaty był od 1833 z Kornelią Romanówną. Zmarł 23 lutego 1872 w Łomży.

TWÓRCZOŚĆ

1. O narzędziach oddychalnych ryb. Powst. 1825. (Praca magisterska).

2. Wspomnienia. Powst. 1829. Fragm. ogł. B. Hryniewiecki: Jakub Waga (1800–1872). W 150 rocznicę urodzin. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* t. 20 (1951) Suppl.

3. Rodzajowe cechy roślin Królestwa Polskiego, z wyliczeniem gatunków w latach 1823–1828 w Polsce znalezionych. Powst. ok. 1830. Rkps.

4. Flora polska jawnokwiatowych rodzajów, czyli botaniczne opisy tak dzikich, jako i hodowanych pod otwartym niebem jawnokwiatowych Królestwa Polskiego roślin, uporządkowane według zasad sztucznego układu, a poprzedzone ogólnym wyobrażeniem o znaczniejszych przyrodzonych pokrewieństwach roślinnego królestwa. T. 1–2 i dod. do t. 1–2. W-wa 1847–1848.

Dedykacje: t. 1: Do jaśnie wielmożnego Leona hrabi Lubieńskiego ... wdzięczny Autor. t. 2: Wielmożnemu IMC Panu Aleksandrowi Kurcowi, życzliwemu tej pracy, dokończenie jej składa wdzięczny Autor.

5. Biografia Antoniego Andrzejewskiego. B. m. (1869?).

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie: *Bibl. Warsz.* (1850 t. 2, 4), *Pam.*

Warsz. Umiejętności Czystych i Stosowanych (1829 t. 4 z. 3).

Przekłady

1. K. Flammarion: Wielość światów zamieszkiwanych. W-wa 1868. Wyd. 2 powiększone (o pracę o aerolitch). T. 1–2. W-wa 1873.

2. L. Figuier: Historia roślin. Z francuskiego przełożył, objaśnił i licznymi dodatkami powiększył autor Flory polskiej. T. 1–3. W-wa 1871.

OPRACOWANIA

A. WAGA: Uwagi nad gatunkami kruszycowców znajdującymi się w kraju naszym. *Pam. Umiejętności, Sztuk i Nauk* 1825 s. 252–258. — L. Z. (ZEJSZNER): Odpowiedź p. J. Wadze na artykuł umieszczony przeciw mnie w Bibliotece Warszawskiej na miesiąc maj rb. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4. — J. PANKIEWICZ. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — H. ZAŁĘSKI: Jakub Waga. *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 1 nr 224; toż: *Przyroda i Przemysł* 1872. — J. ROSTAFIŃSKI: Słownik polskich imion rodzajów oraz wyższych skupień roślin poprzedzony historyczną rozprawą o źródłach. Kr. 1900. — E. STRUMPF: Jakub Waga. (Z powodu setnej rocznicy urodzin). *Wszeczeńświat* 1900 nr 44. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet War-

szawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — J. ROSTAFIŃSKI: Botanika i zoologia w Polsce od czasów najdawniejszych aż do otwarcia Szkoły Głównej w Warszawie. *Polska w kulturze powszechnej*. Cz. 2. Kr. 1918. — B. HRYNIEWIECKI: Zarys historii botaniki w Polsce. *Poradnik dla samouków*. T. 2. W-wa 1927. — Jakow Waga. Russkije botaniki. *Biografo-biblio-*

graficzeskij słowar'. T. 2. Moskwa 1947. — B. HRYNIEWIECKI: Jakub Waga (1800-1872). W 150 rocznicę urodzin. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* t. 20 (1951) Suppl. — G. BRZEK: Historia zoologii w Polsce do r. 1918. T. 3. Materiały do historii Ośrodka Warszawskiego. Lubl. 1955 *Annales Universitatis M. Curie Skłodowska* Sectio C. Suppl. 7.

WALEWSKI ANTONI (1805–1876)

Historyk.

Ur. 1805 w Brzozowie w Galicji. Po ukończeniu studiów przebywał w Warszawie, gdzie utrzymywał stosunki z Maurycem Mochnackim. Brał udział w powstaniu listopadowym w randze porucznika. Po upadku powstania udał się na emigrację. Przebywał w Anglii i we Francji. Ok. 1834 znajdował się w Paryżu i w zakładzie w Auxerre. Pielęgnował w chorobie Mochnackiego i był świadkiem jego śmierci. Od 1846 jako agent Adama Czartoryskiego przebywał w Wiedniu, później jako urzędowy przedstawiciel Hotelu Lambert znajdował się w Berlinie, następnie w Galicji. Jeździł z Leonem Sapiełą do Budapesztu. W 1848 redagował razem z Hilarym Meciszewskim pismo *Polska* (nr 1 i 2). W 1848 brał udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze w charakterze sekretarza sekcji polskiej. Po upadku rewolucji 1848 osiedlił się w Krakowie. Wziął udział w konkursie na profesurę historii powszechnej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Wbrew krytycznej opinii Wydziału został w 1851 mianowany profesorem nadzwyczajnym, później zwyczajnym, a w końcu dziekanem. W działalności swojej na Uniwersytecie zapisał się jako ultraloyalista, popierany przez rząd, działający na szkodę profesorów Polaków. Na skutek jego opinii profesorowie Antoni Małecki, Wincenty Pol i Antoni Zygmunt Helcel otrzymali dymisję od stycznia 1853. W 1869 był przeciwnikiem kandydatury Henryka Schmitta na katedrę historii Polski. Należał do Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Od 1873 był czynnym członkiem Akademii Umiejętności. Zmarł w Krakowie 3 grudnia 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pogląd na sprawę Polski ze stanowiska monarchii i historii. T. 1. Lw. 1848 (1849).

2. Geschichte der heiligen Ligue und Leopolds I vom Umschwung im Gleichgewichtssystem des Westens durch den schwedisch-polnisch-oesterreichischen Krieg, bis zur Verwicklung der orientalischen Frage durch August II. 1657-1700. Cz. 1 (podczęści 1-2) - 2 (podczęść 1). Kr. 1857-1861.

3. Historia wyzwolenia Polski za panowania Jana Kazimierza (1655-1660). T. 1-2. Kr. 1866-1868; t. 2 wyd. również pt. Dzieje polskie za Jana Kazimierza. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 13 (1868).

4. Historia wyzwolonej Rzeczypospolitej wpadającej pod jarzmo domowe za panowania Jana Kazimierza (1655-1660).

T. 1-2. Kr. 1870-1872. Zakończenie z t. 2 ogł. pt. Dumania Polaka nad pięcioletnimi (1655-1660) dziejami narodu i ich bezpośrednimi (roku 1661) wynikami. *Przełgl. Pol.* 1871/72 t. 4.

5. Dzieje bezkrólewia po skonie Jana III. T. 1. Kr. 1874.

Następne tomy nie ukazały się.

6. Filozofia dziejów polskich i metoda ich badania. Kr. 1875.

Utworky przypisywane Walewskiemu

O wyswobodzeniu Polski przez zniszczenie pańszczyzny. B.m. 1843. Wyd. nast.: b.m. 1848.

Wg E. Kostołowskiego był wspólnie z T. Ostaszewskim autorem rozprawy. Estr. tego nie potwierdza.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopi-
smach: *Kraj i Emigracja* (1835-1843),
Pam. Emigracji (1832-1833), *Polska*
(współred. 1848), *Przegl. Pol.* (1870/71),
Roczn. Tow. Nauk. Kr. (1865-1866).

Listy i materiały

1. Do J. Ledóchowskiego 8 listów z 1830-1831. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1848.
2. Do Bazylego Mochnackiego (ojca Maurycego) 2 listy z 2 grudnia 1834 i 20 kwietnia 1835. Ogł. w: *Dziela M. Mochnackiego*. T. 1. Poz. 1863 s. 271-278, 349-357.
3. Bruliony artykułów, głównie do pisma „Kraj i Emigracja”. Rkpsy Bibl. Czart. Arch. Dom. Ew. XVII/1306.

OPRACOWANIA

(Pogląd na sprawę Polski... Rec.): *Polska* 1848 nr 38/39; *Przegl. Poz.* 1851 t. 13. — Opinia Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego złożona na posiedzeniu w dniu 9 sierpnia 1850. Rkps Arch. Uniw. Jagiel. WF II, 135. (Niepochlebnie o kwalifikacjach naukowych). — (X) (H. SCHMITT): (*Geschichte der heiligen Ligue... Cz. 1. Rec.*). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 178, 190. — Pierwsza prelekcja historii polskiej po polsku w Uniwersytecie Jagiellońskim p. Walewskiego. *Dzien. Lit.* 1860 t. 2 nr 94. — Dalsze prelekcje o historii polskiej prof. Walewskiego w Krakowie. *Dzien. Lit.* 1861 t. 1 nr 1. — A. BRANDOWSKI: (Historia wyzwolenia Polski za panowania Jana Kazimierza... T. 1. Rec.). *Dzien. Poz.* 1867 nr 175/176. — H. SCHMITT: List do żony z 24 maja 1869. Ogł. w: *Listy do żony* (1845-1880). Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1961. — J. SZUJSKI: (Historia wyzwolonej Rzeczypospolitej... T. 1. Rec.). *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 3. — A. G. (GILLER): Pan Antoni Walewski jako historyk. *Gaz. Lit.* 1871 nr 6-7. — S. G. (GRUDZIŃSKI): Pan Walewski. *Szkice Spół. i Lit.* 1875 nr 20. — W. CHOMĘTOWSKI: (Dzieje bezkrólewia po zgonie Jana III.

Rec.). *Wiek* 1875 nr 108. — K. ESTREICHER: List z 21 października 1875 do F. Faleńskiego. Ogł. J. Rudnicka: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — (Filozofia dziejów polskich ... Rec.): W. KOZŁOWSKI. *Tydzień* 1875 nr 34; P. Antoni Walewski, największy patriota polski. *Ojczyzna* (Lw.) 1875 nr 190; S... (J. SZUJSKI). *Przegl. Pol.* 1875/76 t. 2; *Ojczyzna* (Lw.) 1875 nr 186. — H. SCHMITT: Rozbiór krytyczny pomysłów historyzoficznych i odkryć dziejowych p. A. Walewskiego. Lw. 1875. — F. K. (KRUPIŃSKI): Nasza historiozofia. *Ateneum* 1876 t. 3. — Obóz zachowawczy i p. Walewski. *Dzien. Poz.* 1876 nr 4. — J. SZUJSKI: Mowa na pogrzebie A. Walewskiego. *Czas* 1876 nr 28; przedr. *Roczn. Zarządu AU w Kr. za r. 1876*. Kr. 1876; przedr. w książce: *Dziela*. S. I t. 7. Kr. 1889. — J. SZUJSKI: Antoni Walewski. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3; przedr. w: *Dziela*, jw. —

W. SMOLEŃSKI: Szkoły historyczne w Polsce. (Główne kierunki poglądów na przeszłość). *Ateneum* 1886 t. 4; wyd. osob. W-wa 1887 i wyd. nast.; oprac. M. H. Serejski. Wr. 1952 *BN I*, 142. — J. KALLENBACH: Antoni Małecki. W książce: *Czasy i ludzie*. W-wa 1905. — S. TARNOWSKI: Historia literatury polskiej. T. 6 cz. 1. Kr. 1906 s. 248-251. — B. ŁOZIŃSKI: Agenor Gołuchowski w pierwszym okresie rządów swoich. 1846-1859. Lw. 1911. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1. Poz. 1918. —

W. T. WISŁOCKI: Kongres słowiański w roku 1848 i sprawa polska. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* R. 1/2. Lw. 1928 i odb. — E. KOSTOŁOWSKI: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury polskiej. Lw. 1938. — M. H. SEREJSKI: Rzut oka na historiografię polską w dobie kapitalizmu do początku XX w. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 1 (1951). — J. ZATHEY: Przypis. W książce: *Pamiętniki krakowskiej rodziny Luisów*. (1831-1869). Kr. 1962 *Pam. Pol.*, s. 197.

WALICKI ALFONS (1808—1858)

Krypt.: A. W.

Filolog, tłumacz.

Ur. 19 października 1808 w Suchymborze na Wileńszczyźnie; syn Józefa, dymisjonowanego porucznika wojsk rosyjskich, i Urszuli z Tukalskich. Uczył się w Wilnie: w gimnazjum jako stypendysta funduszu im. M. Walickiego (dalekiego krewnego), potem w seminarium nauczycielskim przy Uniwersytecie Wileńskim jako stypendysta rządowy.

W 1826 otrzymał stopień kandydata filozofii, po czym został mianowany nauczycielem w powiatowej szkole w Mozyrzcu. Pracował tam tylko 2 miesiące i jako wyjątkowo zdolny odwołany został z posady dla dalszych studiów. Był wybitnym uczniem profesora Godfryda Ernesta Grodka. W 1828 wyjechał do Petersburga i tam złożył konkursowy egzamin w Akademii Nauk. Dzięki temu został skierowany do Instytutu tzw. profesorskiego przy uniwersytecie w Dorpacie. W 1833 otrzymał stopień doktora filozofii i zlecenia dalszych studiów w ciągu dwu lat w Berlinie. Po powrocie z Berlina został mianowany w 1835 profesorem zwyczajnym literatury greckiej i starożytności w uniwersytecie charkowskim. W 1837 ożenił się z Emilią Rozenówną. Dopóki nie opanował języka rosyjskiego, przez kilka lat wykładał po łacinie. W 1838 nawiązał kontakty literackie z Józefem Korzeniowskim. Przez kilkanaście lat piastował godność dziekana fakultetu literackiego, a przez trzynaście lat opiekował się gabinetem numizmatycznym na uniwersytecie. Zmarł 12 października 1858 w Charkowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. De Cornelio Nepote dissertatio inauguralis. Dorpat 1832.

2. Ad celebrandam Caes. Universitatis Charcoviensis solemnna anniversaria orationem de cyclo epice conscripsit... Charków 1839.

3. Historia literatury greckiej. Rkps zaginął. Fragm. pt. Zjawienie się nowych rodzajów poezji w literaturze greckiej. O poezji elegicznej. Wyjątek z kursu hist. lit. gr. *Athenaeum* 1844 t. 6.

Praca nie ukończona, doprowadzona do epoki Aleksandra Macedońskiego. Wiad. wg A. Walickiego: *Alfons Walicki. Świat* 1889 nr 4.

4. Zbigniew. Tragedia w pięciu aktach. Powst. 1845. Rkps części 1 w Bibl. Nar. sygn. II. 6170.

5. Encyklopedia filologii. Rkps zaginął. Wiad. iw. poz. 3.

6. O wychowaniu dzieci. Rkps zaginął. Wiad. iw. poz. 3.

7. Prelekcje o literaturze greckiej. (Praca ok. 50 arkuszy w jęz. ros.). Rkps zaginął. Wiad. iw. poz. 3.

8. Katalogi monet gabinetu numizmatycznego przy uniwersytecie charkowskim. Rkps zaginął.

Wiad. iw. poz. 3.

Rozprawy i przekłady ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1844), *Pam. Lit.* (1842).

Przekłady

1. E. Tegnér: Saga o Frithjofie. Fragm. ogł. *Pam. Lit.* 1842 nr 16-17. (Przekł. anonimowy).

Rkps (odpis) fragm. Bibl. Nar. sygn. I. 6173.

2. J. W. Goethe: Faust. Tragedia. Cz. 1 wyd. Wil. 1844 *Arcydzieła Dramatyczne* t. 1; rkps przekładu cz. 2 w Bibl. Nar. sygn. II. 6169.

3. Sofokles: Edyp król. Wil. 1845 *Arcydzieła Dramatyczne* t. 2.

4. Ksenofont: Cyropedia. Charków 1848. (Z uwagami rosyjskimi i słownikiem greckim).

5. Eurypides: Hipolit uwieńczony. Tragedia. Powst. 1851. Rkps Bibl. Nar. sygn. II. 6166.

6. Ajschylos: Eumenidy. Powst. 1854. Rkps Bibl. Nar. sygn. I. 6171.

7. Eurypides: Medea. Powst. 1857. Rkps (odpis) Bibl. Nar. sygn. II. 6168.

8. Arystofanes: Plutos. Rkps zaginął. Wiad. iw. Twórczość poz. 3.

9. Arystofanes: Żaby. Rkps zaginął. Wiad. iw. Twórczość poz. 3.

10. Demostenes i Eschines: Mowy o wieńcu (w procesie Ktezyfonta) z komentarzem. Rkps zaginął.

Wiad. iw. Twórczość poz. 3.

11. J. W. Goethe: Goetz von Berlichingen z żelazną ręką. Sztuka w 5 aktach. Rkps Bibl. Nar. sygn. I. 6172.

Tekst w rkpsie urywa się na początku sceny 16 aktu IV.

12. E. T. A. Hoffmann: Majster Marcin, bednarz, i jego czeladnicy. Rkps Bibl. Nar. sygn. II. 6165.

13. W. Shakespeare: Król Ryszard III. Rkps zaginął.

Wiad. iw. Twórczość poz. 3.

14. Sofokles: Antygona. Rkps Bibl. Nar. sygn. II. 6167.

Listy

Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1842 i 1844. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458.

OPRACOWANIA

R.: (Faust. Rec. przekł.). *Tyg. Petersb.* 1844 nr 77/78. — R. S.: Dramat grecki i jego tłumacze: Walicki, Kaszewski i Małecki. *Dzienn. Warsz.* 1856 nr 5. — Nekrologi:* (J. BARTOSZEWICZ). *Kronika Warsz.* 1858 t. 4; *Gaz. Warsz.* 1858 nr 305; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26; *Dzienn. Lit.* 1859 nr 1. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — M. DE-PULÉ: Charkowskij uniwersitet i D. J. Kaczenowskij. Kulturnyj oczerk i wspomnianija iz 40-ch godow. *Wiestnik Jewropy* 1874 z. 1 s. 93-96; też przekł. pol. *Bibl. Warsz.* 1874 t. 4. — R. ZAWILIŃSKI: O polskich przekładach tragedii Sofoklesowych. *Bibl. Warsz.* 1881 t. 3. — L. GERMAN: Faust Goethego i polskie prze-

kłady tej tragedii. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1 i odb. — A. WALICKI: Alfons Walicki. *Świat* 1889 nr 3-4. — W. J. ŁAPSZYŃ: Iz wspomnianij professora... *Żurnal Ministerstwa Narodnego Proswieszczenija* 1890 t. 5. — A. PYPIN: Istorija russkoj etnografii. T. 3. Petersb. 1891-1893. — Walickij Alfons Osipowicz. *Enciklopediczeskij słowar'*. T. 5. Petersb. 1892. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — RIEDIN: Priepodawanije iskusstw w Charkowskom uniwersitietie. *Zapiski Charkowskogo uniwersitietia* 1904 t. 4 s. 81. — LIPIŃSKI: Polacy w Charkowie. *Znicz* (Moskwa) 1905 s. 79. — M. CHAŁAŃSKI: Biograficzeskij słowar' profesorow Charkowskogo uniwersitietia z ist. fakultietia. Cz. 1. Charków 1908. — S. MASŁOW: Istorikofilologiczeskij fakultiet uniwersitietia za sto let (1805-1905). Cz. 2. Charków 1908. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

WASILEWSKI EDMUND (1814—1846)

Krypt.: E. W.; W.

P o e t a.

Ur. 16 listopada 1814 w Rogoźnie w Lubelskiem, w rodzinie szlacheckiej. Był synem Kajetana i Tekli z Głowińskich. Po upadku Księstwa Warszawskiego przebywał w Krakowie, gdzie jego ojciec osiadł z rodziną i pracował jako kwestor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 1823 uczęszczał do Gimnazjum Św. Anny. Uczył się zle i powtarzał kolejno pierwszą, drugą i trzecią klasę. W 1825 zmarł jego ojciec. W 1829 porzucił naukę, ukończywszy tylko trzy klasy. Przez rok uczęszczał jako nadzwyczajny słuchacz na ciekawsze wykłady uniwersyteckie, poznawał zabytki Krakowa i czytał poezje. W 1830 stracił matkę i został bez środków do życia. Próbował pracy w zawodzie bibliotekarza u margrabiego Wielopolskiego w Książu, a po roku został nauczycielem domowym u Hilarego Meciszewskiego, ale szybko pracę porzucił i prowadził życie beczynne w otoczeniu przyjaciół, do których należeli m. in.: Aleksander Szukiewicz, Franciszek Żygliński, rodzina emerytowanego profesora Hermana Schugta oraz po 1835 Gustaw Ehrenberg. Około 1839 zamieszany był w spisek patriotyczny. Pędził życie w skrajnej nędzy i tylko pomoc przyjaciół ratowała go od śmierci głodowej. W 1844 otrzymał posadę kolektanta loterii i ożenił się z Heleną Schugtówną, siostrą „Anny z Krakowa” Terleckiej. Zmarł w Krakowie w nocy z 14 na 15 listopada 1846.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opat. Fragment powieści poetyckiej. Powst. 1832. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6786.

2. Dziecko szału. Dat.: jesień r. 1837. Wyd. zob. poz. 6.

3. Krakowiaki. Poemat. Cz. 1-3. Cz. 1 ogł. *Tyg. Lit.* 1839 nr 21; fragm. cz. 2

Tyg. Lit. 1839 nr 37, 39; całość wyd. zob. poz. 6.

Poemat składa się z kilkunastu drobnych utworów o charakterze piosenkowym; do ośmiu z nich skomponował muzykę S. Moniuszko. Do najpopularniejszych należy: Na Wawel, na Wawel, krakowiaku żwawy!

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881; też wyd. nast.:

Chicago 1883; Milwaukee 1929. (Tu przekł. fragm. cz. 1: Na skalistym brzegu...).

Przekł. bułgarski: (Na Wawel, na Wawel...). *Polsko-Bułgarski Przegled* 1920 nr 24.

4. Krakowiaki. (Tytuł nadany trzem wierszom:)

Krakowiak (inc.: Wesoly, szczęśliwy krakowiaczek ci ja!). Dat. 17 sierpnia 1840. Ogl. *Tyg. Lit.* 1840 nr 35. Przedr.: *Rozrywki Umysłowe* 1841 (t. 1); *Pismo dla Nauczycieli Ludu* 1845, luty.

Krakowiak do H.... (inc.: Snił mi się aniołek...). Dat. 1 marca 1841. Ogl. *Tyg. Lit.* 1841 nr 24. Przedr.: *Rozrywki Umysłowe* 1841 (t. 3).

Krakowiak (inc.: Zapomniane skrzypki moje...). Dat. 9 marca 1844. Ogl. *Dwutyg. Lit.* 1844 nr 1.

Pierwszy i trzeci z tych *Krakowiaków* spopularyzowała muzyka S. Moniuszki.

5. Visum et repertum zmarłej Rzeczypospolitej Krakowskiej. Rok 1839. Krążyło po Krakowie w anonimowych odpisach rękopiśmiennych. Ogl. bezimiennie R. Kämpf: Krakau und ein Blick über seine Grenzen. Lipsk 1844; z innego rękopisu fragm. ogl. S. Estreicher w książce: Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego. T. 1. Kr. 1909 *Bibl. Kr.* (t. 40) s. 124-128; całość z kopii A. Grabowskiego wyd. E. Haecker, zob. Wyd. zbior. poz. 10.

Jest to wierszowana satyra polityczna, z jej powodu Wasilewski był przesłuchiwany przez policję.

6. Poezje. T. 1. Poz. 1840.

Zawartość: poz. 2, 3 oraz drobne wiersze, m. in.: Skargi drzew; Sonety (kilkanaście sonetów dat. 1835-1839); Pieśń żeglarszów. (*Tyg. Lit.* 1838 nr 26; muzykę do niej skomponował S. Moniuszko); Samotność. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 48); Kielich goryczy. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 48); Hymn orłów. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 36); Wiązanie Anielce. (*Tyg. Lit.* 1838 nr 29); Błyskawica. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 13); Dwie chwile. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 1 nr 2); O czym marzyć? (*Pam. Nauk.* 1837 t. 3 nr 9); Dumanie. (*Tyg. Lit.* 1838 nr 36); Bał; Drzym sobie, duszo! (*Tyg. Lit.* 1839 nr 51); Róże. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 5); Polatuj myśli! (*Tyg. Lit.* 1839 nr 1); Zapytanie. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 3); Widok Babiej Góry. (Dat. 1835); Kocierz. (Dat. 1835); Dumka. (Powst. 1833; inc.: Młodzieńcze, biedny młodzieńcze...); Od poetów. (Odpowiedź). (*Tyg. Lit.* 1839 nr 10; ogl. jako odpowiedź na wiersz J. N. Jaśkowskiego: Do poetów, tamże nr 4); Anty-ironia życia. (Dat. 16 sierpnia 1836. Ogl. *Tyg. Lit.* 1839 nr 45; ogl. jako odpowiedź na wiersz G. Ehrenberga: Ironia życia, tamże nr 44); Upominek poetom na r. 1839. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 40).

Dedykacja: „H. S. (Helenie Schugtównie) na pamiątkę wieku dziecięcego i młodości spędzonych razem poświęcam”.

7. Katedra na Wawelu. Poemat w trzech pieśniach. Dat. 1841. Fragm. ogl. *Tyg. Lit.* 1841 nr 18, 41, 47; całość ogl. *Orzeł Biały* (Bruksela) 1844 nr 14-15; wyd. osob. Poz. 1846.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i w wydawnictwach zbior.: *Dwutyg. Lit.* (tu m. in.: Alleluja. 1844 nr 3; Widzenia. 1844 nr 13), *Orzeł Biały* (Bruksela; 1844), *Pam. Nauk.* (tu m. in.: Józef Ignacy Kraszewski. 1837 t. 3 nr 7), *Przyj. Ludu* (tu: Szkielety Holbeina. 1841 nr 2-3; Dzień zaduszny. (Powiastka). 1841 nr 27-29), *Rozrywki Umysłowe* (tu m. in.: Pan Piotr i inni. 1841), *Tyg. Lit.* (1838-1842); tu m. in.: Fantazje wieczorne. I-VIII. 1838 nr 35; Metempsychosis. Powieść. 1839 nr 25-26; Trzy pieśni. 1839 nr 32; Do starca. 1839 nr 38; Ułamek historyczny z r. 1376. (Z okładki starej książki). 1839 nr 42; Pieśń wiślańska. 1839 nr 47; List z Krakowa. 1839 nr 51; Wieści o wiosnie. (Fantazja). 1840 nr 7; przedr. *Przeegl. Warsz.* 1841 t. 1; Wyjątek z listu z Krakowa. 1840 nr 36; Fantazja do E... na Górze Bronisławy. 1840 nr 36; Wyjątek z Poematu „Dzwon wawelski”. 1841 nr 27; Baba z Czernichowa. (Powieść). 1841 nr 49; Pielgrzymi. 1842 nr 44).

Ponadto po śmierci pisarza drobne utwory ogł.:

(J. K. Turcki): Dopelnienie życiorysu E. Wasilewskiego. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 2 nr 51 (tu wiersz: Do Jana Au... przyszłego doktora medycyny. Powst. 1833);

Wieniec. Dwutyg. lit. 1862 nr 19 (tu wiersz pt. Z albumu Pauliny z L. Wilkońskiej, inc.: Świętych pamiątek tu takie mnóstwo ... Dat. 5 lipca 1844);

A. Szukiewicz w wyd.: Poezje. Kr. 1873 (zob. Wyd. zbior. poz. 4; tu: Do F. W. sonet. Powst. 1833, wyd. z rkpsu brata poety, Feliksa Wasilewskiego; Taniec szkieletów. Wyd. z rkpsu. Muzykę do tego wiersza skomponował W. Studziński).

Wydania zbiorowe

1. Poezje. Wyd. zupełne. (Wyd. A. Mułkowski z przedmową A. Szukiewicza). Kr. 1849.

Zawartość: Twórczość poz. 2, 3, 4, 6, 7 oraz wiersze zebrane z czasopism i rękopisów.

2. Poezje. Petersb. 1855 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 5.

Zawartość, jw. poz. 1, lecz zmniejszona ze względów cenzuralnych; tu m. in.: Twórczość poz. 4, fragm. poz. 3, 6, kilkanaście drobnych wierszy.

Poezje. W-wa 1859.

Zawartość, jw. poz. 1, lecz zmniejszona ze względów cenzuralnych; tu m. in.: Twórczość poz. 2, 4, fragm. poz. 3, 6, dwadzieścia kilka drobnych wierszy.

4. Poezje. Wyd. 5 przejrzone i powiększone. (Wyd. A. Szukiewicz). Kr. 1873.

Zawartość: przedr. poz. 1 z dołączeniem trzech wierszy.

5. Poezje. Wyd. 6 przejrzone i powiększone. Lw. 1883.

Zawartość, jw. poz. 4.

6. Poezje. Złoczów (1900) *Bibl. Powsz.* nr 197-300.

Zawartość, jw. poz. 4.

7. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Univ. Lud.* 99.

Zawartość: Twórczość poz. 4, fragm. poz. 3, 6, 7 oraz: Dzwon wawelski. Wyjątek z poematu; Przepowiednie; Pragnienie cudu; Marzenia w Ta trach. Ułamki.

8. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* nr 79.

Zawartość, jw. poz. 7.

9. Wybór poezji. Oprac. S. Zathy. Brody 1909 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 67.

Zawartość: Twórczość poz. 2, 3, 4, 7, fragm. poz. 6, drobne wiersze.

10. Poezje. Oprac. E. Haecker. Kr. 1925 *BN I*, 85.

Zawartość, jw. poz. 4 oraz: Visum et reatum.

11. Wybór poezji. Oprac. M. Janion. Kr. 1955.

Zawartość: Twórczość poz. 3, 5, 7, fragm. poz. 4, 6; kilkanaście drobnych wierszy; proza: Józef Ignacy Kraszewski; „Szkielety” Holbeina; Baba z Czernichowa.

OPRACOWANIA

J. SŁOWACKI: Krytyka krytyki i literatury. Powst. 1841. Z autografu wyd. B. Erzepki. Poz. 1891 i wyd. nast. — J. WOYKOWSKA: Noworocznik Demokratyczny. Rok pierwszy 1842. *Tyg. Lit.* 1842 nr 47. — E. DEMBOWSKI: Wyjątek z „Pomysłów do wiedzy o umnictwie”. *Tyg. Lit.* 1843 nr 7-8; przedr. w: *Dziela*. T. 3. W-wa 1955. — A. SZUKIEWICZ: Wspomnienie o E. Wasilewskim. *Gaz. Wielkiego Księstwa Poz.* 1846; fragm. przedr. jako wstęp do wyd.: *Poezje*. Kr. 1849; toż Kr. 1873. — G. CZERNICKI: Wspomnienie E. Wasilewskiego. *Przeł. Nauk.* 1847 t. 4 nr 31. — (Poezje. Kr. 1849. Rec.). *Przeł. Poz.* 1849 t. 8. —

(Poezje. W-wa 1859. Rec.): BOLESŁAW WIKTOR (S. BUDZIŃSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 10; F. S. D. (DMOCHOWSKI). Tamże nr 15; K. KASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1 s. 758-760; *S. Gaz. Warsz.* 1859 nr 78. [Polemika: J. KRASUSKI: Odpowiedź na przegląd poezji E. Wasilewskiego... *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 135, 137]; Listy z Warszawy. *Pismo zbior. wil.* T. 1. Wil. 1859. — K. KASZEWSKI: Edmund Wasilewski. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 2 nr 47. — (J. K. TURSKI): Dopelnienie życiorysu E. Wasilewskiego. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 2 nr 51. — Korespondencje. (O przeniesieniu zwłok E. Wasilewskiego do grobowca murowanego). *Dzien. Lit.* 1860 nr 93. — Z Krakowa. 15 listopada 1860. (W 14 rocznicę śmierci E. Wasilewskiego). *Czytelnia dla Młodzieży* 1860 nr 27. — G. CZERNICKI: Edmund Wasilewski. (Szkic biograficzny). J. Wildta *Kalendarz powsz.* Kr. 1867. — A. GRABOWSKI: Wspomnienia. T. 1. Powst. przed 1868. Wyd. S. Estreicher. Kr. 1909 *Bibl. Kr.* (t. 40). — REDAKTOR (J. CHMIELEWSKI): Edmund Wasilewski. *Włościanin* 1870 nr 16. — W. K. STATTLER: Przypomnienie starych znajomości. *Kłosa* 1873 nr 433. — K. K. (KANTECKI): Poezje Wasilewskiego. *Gaz. Lw.* 1873 nr 286. — A. PÓLKOZIC (A. NIEWIAROWSKI): Edmund Wasilewski. (Wspomnienie). *Echo* 1877 nr 19. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przeł. Pol.* 1879/80 t. 4; wyd. osob. Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — W. PRZYBOROWSKI: Niewieście ideały poetów polskich. W-wa 1881 s. 266-272. — H. BIEGELEISEN: Edmund Wasilewski. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — A. PÓLKOZIC (NIEWIAROWSKI): Edmund Wasilewski. *Wędrowiec* 1887 nr 19-20. —

P. CHMIELEWSKI: Edmund Wasilewski. *Tyg. Ilustr.* 1896 nr 48-49. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897 s. 581-587. — K. SOSNOWSKI: Nieznani poeci krakowscy z okresu Wolnego Miasta. *Księga pam. uczniów Univ. Jagiel.* Kr. 1900; przedr. w książce: *Poezja krakowska, jak niżej*. — K. SOSNOWSKI: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta (ze szczególnym uwzględnieniem E. Wasilewskiego) 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). [Rec.: J. F. MAGIERA. *Książka* 1901 nr 11 s. 413; St. Zdz. (ZDZIARSKI). *Przeł. Powsz.* 1902 t. 74 s. 118-119]. — S. ZDZIARSKI: Ludowość w poezji polskiej XIX wieku. *Lud* 1904 z. 4 s. 383-386; odb. Lw. 1904. — K. WOJCIECHOWSKI: Werter w Polsce. Lw. 1904; wyd. 2 Lw. 1925. — L. S. K. (KOROTYŃSKI): Ed-

mund Wasilewski. *Kur. Warsz.* 1906 nr 317. — L.: Pamięci pieśniarza Krakowiaków. *Nasze Kłosa* 1906 nr 47. — Edmund Wasilewski. (Wspomnienie w 60 rocznicę zgonu). *Obrona Ludu* 1906 nr 47. — S. ZATHEY: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Brody 1909 *Arcydziała Pol. i Obcych Pisarzy* t. 67. — J. S. PIETRZAK: Edmund Wasilewski w setną rocznicę urodzin. *Głos Narodu* 1915 nr 546, 548, 550; wyd. osob. Kr. 1915. — J. K.: Edmund Wasilewski. *Czas* 1916 nr 574. — J. KALLENBACH: Edmundowi Wasilewskiemu w siedemdziesiątą rocznicę śmierci (†14 XI 1846 r.). *Pam. Lit.* R. 14 (1916). — O E. Wasilewskim. (Wspomnienie pośmiertne). *Kur. Warsz.* 1916 nr 131 wyd. por. —

J. ŁOŚ: Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju. W-wa (1920) s. 272-273. — W. BRUCHNAŁSKI: Kościuszko w wizjach poetyckich. *Słowo Pol.* 1921 nr 451. — S. WINDAKIEWICZ: Wawel w XIX wieku. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 10 nr 29; przedr. w: *Dzieje Wawelu*. Kr. 1925. — Jak sponiewierano w Krakowie krakowskiego poetę E. Wasilewskiego. *Rzeczpospolita* 1925 nr 180. — E. HAECKER: Wstęp do wyd.: Poezje. Kr. 1925 *BN* I, 85. [Rec.: I. CHRZANOWSKI. *Ruch Lit.* 1926 nr 5; A. NOWACZYŃSKI: Los poety narodowego (Shaeckerowanie E. Wasilewskiego, czyli 85 tom „Biblioteki Narodowej”). *Mysł Nar.* 1926 nr 7-8; A. NOWACZYŃSKI: Jeszcze o obronie E. Wasilewskiego. *Mysł Nar.* 1926 nr 10]. — E. HAECKER: Wyspiański a Wasilewski. *Naprzód* 1925 nr 276. — S. K.: Listopadowy poeta Krakowa. *Kur. Lit.-Nauk.* 1925 nr 46. — R. BERGEL: Pierwszy poeta Krakowa. *Głos Warsz.* 1925 nr 278. — T. SINKO: St. Wyspiańskiego pytajniki na marginesie „Piśmiennictwa” W. Feldmana. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 17 nr 50. — F. HOESICK: Poprzednik Wyspiańskiego. *Kur.*

Warsz. 1926 nr 80. — Z. JAKUBOWSKA: Zapomniane utwory E. Wasilewskiego. *Ruch Lit.* 1927 nr 4. — E. HAECKER: Kraków w poezjach E. Wasilewskiego. *Ziemia* 1935 nr 1. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce*. PAU. Wyd. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. „Tygodnik Literacki” 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 8. —

J. BIENIARZÓWNA: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — M. JANION: Wstęp do książki: R. Berwiński: Księga życia i śmierci. W-wa 1953. — M. JANION: W walce o ideowe nowatorstwo poezji krajowej. *Pam. Lit.* R. 44 (1953) z. 3/4. — K. W. ZAWODZIŃSKI: Studia z weryfikacji polskiej. Wr. 1954. — M. JANION: Wasilewski — poeta Krakowa. *Życie Lit.* 1955 nr 30. — M. JANION: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Kr. 1955. [Rec.: (jb) (J. BŁOŃSKI). *Echo Tygodnia* 1956 nr 4; M. INGLÓT: Nowe spojrzenie na „romantyzm krajowy”. *Życie Lit.* 1956 nr 4; K. PECOLD. *Pam. Lit.* R. 47 (1956) z. 2]. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Edmund Wasilewski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958 *Bibl. Szk.* — M. GRABOWSKA: Edmund Wasilewski. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — T. GOSPODAREK: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr.* ... S. A. *Nauki Społ.* nr 32. *Prace Lit.* II Wr. 1961. — T. GOSPODAREK: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

WĘCLEWSKI STANISŁAW (1820—1893)

Kryt.: S. W.

Filolog.

Ur. 10 listopada 1820 w Międzyrzeczu, w Poznańskim; syn Sylwestra, pisarza sądu ziemskiego, i Tekli z Zakęskich; brat Zygmunta. Uczył się w szkółce elementarnej w Międzyrzeczu, potem w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu, które ukończył w 1841. Jako stypendysta państwowy studiował filologię na uniwersytetach w Bonn, Berlinie i Wrocławiu. W 1846 był więziony w Poznaniu. W 1848 jako uczestnik powstania był ranny pod Miłosławiem. W marcu 1849 złożył we Wrocławiu egzamin nauczycielski. W tymże roku rozpoczął pracę w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu, skąd powołano go do Chełmna na Pomorzu, gdzie wykładał przez 25 lat języki starożytne oraz literaturę niemiecką i francuską. W czasie więzienia redaktorów

oficjalnych był anonimowym redaktorem *Nadwiślanina* w Chełmnie (między 1850-1863). W 1850 ożenił się z Marią Broekere, a po jej śmierci z Wiktorią Ginter w 1866. W końcu 1874 przeniesiono go do gimnazjum w Chojnicach, a w 1887 przeniesiono na emeryturę. Był długoletnim członkiem Zarządu Towarzystwa Pomocy Naukowej w Chełmnie. Po przejściu na emeryturę zamieszkał we Wrocławiu; tam zmarł 4 kwietnia 1893.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ueber das polnische Lautsystem. *Program Królewskiego Gimn. Katolickiego w Chełmnie na r. szk. 1852/53*. Chełmno 1853.

2. De Polonorum cultu et humanitate decimo sexto et ineunte decimo septimo saeculo exteris testibus et arbitris advocatis. *Program...* (jw. poz. 1) *na r. szk. 1858/59*. Chełmno 1859.

3. Wykłady o literaturze polskiej XVI wieku ogłoszonych w Chełmnie w r. 1861/62. Rkps.

4. Wiadomość o życiu i pismach Sebastiana Fabiana Klonowicza. Wyd. zob. *Prace edytorskie poz. 1*.

5. Wiadomość o życiu i pismach Szymona Szymonowicza porządkiem lat spisana. Wyd. zob. *Prace edytorskie poz. 2*.

6. Simon Maricius. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte Polens. *Program...* (jw. poz. 1) *na r. szk. 1866/67*. Chełmno 1867 i odb.

7. De Platonis Euthyphrone. Chojnice 1875.

8. Wspomnienia o Zygmuncie Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym. Powst. 1889. Wyd. A. Mańkowski. Pelplin 1934.

9. Pamiętnik. Powst. 1889-1891. Wyd. R. z Węclewskich Erzepkowa. Pelplin 1933.

10. Kronika rodziny Węclewskich. Rkps.

11. Wiadomości z biblioteki mojej. (Zwierzchnia Rejowego z r. 1574 dokładny opis). Rkps.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Goniec Pol.* (tu: Źródła do dziejów i rzeczy polskich znajdujące się w archiwach prowincji rządowi pruskiemu podległych, jako to W. Ks. Poznańskiego, Prus Wschodnich i Zachodnich, Pomeranii,

Szląska i Berlina. 1851 nr 122-124), *Nadwiślanin* (Chełmno; między 1850-1863), *Program Królewskiego Gimn. Katolickiego w Chełmnie* (1853, 1859, 1867).

Prace edytorskie

1. S. Klonowicz: Flis, to jest spuszczenie statków Wisłą i innymi rzekami do niej przypadającymi. Chełmno 1862.

Dedykacja: Wielmożnemu księdzu Siwickiemu, dawniej proboszczowi w Sulmierzycach, wskrzesicielowi pamięci Klonowicza, wydanie to ofiaruje Wydawca.

2. S. Szymonowicz: Sielanki i kilka innych pism polskich. Chełmno 1864.

Rkpsy prac znajdowały się w zbiorach Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

OPRACOWANIA

F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Orgelbranda*. T. 26 (1867). — I. DANIELEWSKI: Śp. Stanisław Węclewski. *Gaz. Tor.* 1893 nr?; przedr. *Dzien. Poz.* 1893 nr?. — F. MAJCHRÓWICZ: O życiu i pracach Zygmunta Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895. — A. MAŃKOWSKI: Dzieje drukarstwa i piśmiennictwa polskiego w Prusach Zachodnich wraz z szczegółową bibliografią druków polskich zachodniopruskich. *Roczniki Tow. Nauk. w Tor.* R. 14 (1907). — A. MAŃKOWSKI: Odrodzenie narodowe na Pomorzu w XIX i XX wieku. *Polskie Pomorze*. T. 2: Przeszłość i kultura. Tor. 1931 *Pam. Instytutu Bałtyckiego*. Seria *Balticum* z. 2. — A. MAŃKOWSKI: Słowo wstępne. W wyd.: *Pamiętnik*. Pelplin 1933. [Rec.: A. M. SKAŁKOWSKI. *Kwart. Hist.* 1934 z. 1; też *Nowa Książka* 1935 z. 2]. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. *Poz.* 1934. — A. WOJTKOWSKI: Bibliografia historii Wielkopolski. *Poz.* 1938 *Wyd. Tow. Miłośników Historii w Poz.* — B. ZAKRZEWSKI: Józef Przyborowski na studiach we Wrocławiu. *Sobótka* 1947. — J. MAKOWSKI: Stanisław Węclewski — pedagog, patriota. *Ilustr. Kur. Pol.* 1958 nr 282.

WĘCLEWSKI ZYGMUNT (1824–1887)

Filolog-hellenista.

Ur. 1 maja 1824 w Międzyrzeczu, w Poznańskim; syn Sylwestra, pisarza sądu ziemskiego, i Tekli z Zakęskich; brat Stanisława. W 1832 przeniósł się z rodzicami do Poznania i w 1837 rozpoczął naukę w katolickiej szkole miejskiej, a w parę tygodni później w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny. Następnie przeszedł do gimnazjum fryderykowskiego, które ukończył celując w 1845. W tymże roku jako stypendysta Towarzystwa Pomocy Naukowej w Poznaniu rozpoczął studia filologiczne na uniwersytecie we Wrocławiu. W 1848 złożył rządowy egzamin pedagogiczny wyższego stopnia z prawem wykładania języków klasycznych. Pracę zawodową rozpoczął w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Obowiązki te pełnił do 1863. W 1851 ożenił się ze Sławką z Komornik, po roku owdowiał. W 1855 ożenił się z Jadwigą Grabską. W 1861 był jednym z czterech kandydatów na katedrę filologii klasycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1862 otrzymał propozycję objęcia katedry analogicznej w Szkole Głównej w Warszawie i przed objęciem tej katedry doktoryzował się na uniwersytecie w Halle 16 stycznia 1863. Po przekształceniu Szkoły Głównej na Uniwersytet Warszawski w 1869 udzielono mu dymisji. Trzy lata borykał się z biedą, utrzymując się z pracy publicystycznej i naukowej. W 1872 powołano go na uniwersytet we Lwowie jako profesora zwyczajnego filologii klasycznej. Od 1869 przez pięć lat pełnił funkcję sekretarza Wydziału Filologiczno-Historycznego. W 1874 został członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. W 1874-1875 był członkiem Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie, powołany powszechnym głosem obywateli Krakowa. W 1875-1876 był dziekanem Wydziału Filologicznego na uniwersytecie we Lwowie, a w 1877/78 rektorem. Zmarł we Lwowie 14 sierpnia 1887.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słownik łacińsko-polski do autorów klasycznych, zwykle po gimnazjach czytanych. Poz. 1851. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne pomnożone Kr. 1868; wyd. nowe Lw. 1927.

Dedykacja: Wielmożnemu dr H. A. Bretnerowi, radcy regencji i prowincjonalnej rady szkolnej, dyrektorowi gimnazjum katolickiego Św. Marii Magdaleny, członkowi wielu towarzystw naukowych, w dowód głębokiego uszanowania poświęca Autor.

2. Dziewięć wierszy oryginalnych łacińskich okolicznościowych. Powst. 1852. Rkps.

3. De rebus Epidauriorum disputatio. Program Królewskiego Gimm. Św. Marii Magdaleny w Poz. za r. szk. 1853/54. Poz. 1854.

4. Choephoris ex Graeco translatis de studio, quod proximis quattuor superioribus saeculis in Graecis legendis Poloni consumperint, et de tragoediis e Graeco in linguam Polonicam conversis brevissimam disputatiunculam praemisit... Program... (jw. poz. 3) za r. szk. 1856/57. Poz. 1857.

Przekł. pol. pt. Studia w Polsce nad literaturą grecką w czterech przeszłych

wiekach i przekłady tragików na język polski. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 4.

5. Carmen sollemniae dedicationis novi Gymnasii Regii ad st. Mariam Posnaniensem celebrans... Poz. 1858.

6. O Babriosie i bajce greckiej. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 15; przedr. przerobiony i rozszerzony pt. Wiadomość o życiu Babriosa i bajce greckiej, zob. Przekłady poz. 4.

7. O trylogii „Prometeja” Eschylosa (nie przed r. 2 Olimp. 75 napisanej). *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 13.

8. Trachińskie dziewice Sofoklesa i Herkules Ojtajski Seneki. (Wstęp do przekładu Dziewic Trachińskich). *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 15; przedr. zob. Przekłady poz. 9 t. 2.

9. O sztuce dramatycznej w Attyce. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 18.

10. O komedii greckiej i Arystofanesie. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 19.

11. De Sophoclis Oedipo rege commentatio. Dissertatio inauguralis, quam die XVI mensis Ianuarii anni MDCCCLXIII publica disputatione defendet auctor... Halle 1863.

12. Życie domowe Stanisława Chwałczewskiego. *Spis wykładów w Szkole Głównej Warsz. w letnim półroczu roku n. 1863/64.* W-wa 1864.

13. Sollemnia natalitia. Powst. 1864. Przekł. pol. T. Węclewskiego pt. Na uroczystość dnia urodzin. W książce: S. Węclewski: Pamiętnik. Wyd. R. z Węclewskich Erzepkowa. Pelplin 1933.

14. O niewiastach w starożytnej Grecji. Rzecz czytana na posiedzeniu publicznym w Warszawie, dn. 4 kwietnia 1865 r. W-wa 1865.

15. Disputatio de Clementis Ianicii scriptis et editionibus nonnullisque locis emendatis Carmen peregrini cuiusdam advenae in laudem Ianicii compositum. *Index lectionum in Universitate Varsaviensi per annum 1864/65.* W-wa 1865.

Toż w jęz. pol. pt. Wiadomość o życiu, pismach, wydaniach i przekładach poezyj Klemensa Janickiego. *Bibl. Warsz.* 1868 t. 4; wyd. osob. W-wa 1869.

16. Historia literatury greckiej. W-wa 1867.

17. Słownik grecko-polski. W-wa 1869. Wyd. nast.: wyd. tyt. W-wa 1870; wyd. 2 W-wa 1874; wyd. 3 W-wa 1884; wyd. 4 W-wa 1892; wyd. 5 W-wa 1905; wyd. nowe Lw. 1929; W-wa 1930.

18. O poezjach Andrzeja Krzyckiego. *Pam. AU Wydz. Filol. i Hist.-Filoz.* 1874 t. 1; wyd. osob. Kr. 1874.

19. Wiadomość o życiu i pismach Gotfryda Ernesta Grodka. *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Filol.* 1876 t. 4 i odb.

20. Wstęp do książki: Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska ... Powst. 1877. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 4.

21. Szlązacy w Polsce. *Przew. Nauk. i Lit.* 1879 i odb.

Zawartość: Adam Schroeter, poeta uwieńczony; Andrzej Schoneus, rektor Akademii Krakowskiej.

22. Dziwak albo jak sobie kto pościele, tak się wyśpi. (Przysłowie dramatyczne). Rkps.

23. Słownik łacińsko-polski. Z. 1-2. (Litera A-D). Rkps.

24. Słownik polsko-łaciński. (Litera A-D) Rkps.

25. Wykłady na uniwersytecie. Rkps.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1859, 1861, 1863, 1864, 1868,

1870; tu m. in.: Historia tragedii greckiej. 1859 t. 3; Teatr grecki. 1859 t. 3; Bukoliczna poezja w starożytnej Grecji. 1870 t. 1; Sztuka dziejopisarska starożytnych Greków i Rzymian. 1870 t. 1), *Czas* (1861), *Czas. Dod. Mies.* (1859-1860), *Gaz. Pol.* (tu: O romansie starożytnym. Odczyt publiczny. 1870 nr 91-92; Rzymianka. (Obrazek z domowego i publicznego życia Rzymian starożytnych w końcu Igo stulecia przed erą chrześcijańską). 1871 nr 260-262), *Monumenta Poloniae Historica.* T. 3. Lw. 1877, *Pam. AU* (1874), *Program Królewskiego Gimm. Św. Marii Magdaleny w Poz.* (1854, 1857), *Przew. Nauk. i Lit.* (1876, 1878-1879; tu m. in.: Literaci i wykłady publiczne w starożytnym Rzymie. 1876), *Rozpr. i Spr. AU* (1876), *Spis wykładów w Szkole Głównej Warsz.* (1864), *Tyg. Ilustr.* (tu: Jan Szczepan Wolfram. 1870 nr 148; O sztuce greckiej i chrześcijańskiej. Dwa odczyty. 1870 nr 119-120, 122-123; Teofil Berwiński. 1871 nr 176; Sztuka rzymska i posąg cesarza Augusta wykopany w roku 1863. 1873 nr 266-267), *Wienniec* (tu: Józef Hall i jego fantastyczna podróż po ziemi. 1872 nr 33), *Ziarno. Wyd. zbior. dla głodnych.* W-wa 1880 (tu: Starożytny świat to niby ziemia... s. 49).

Przekłady

1. A. Krzycki: Poezje łacińskie. Powst. po 1850. Rkps. Bibl. Kórn. sygn. 1591. Fragm. ogł. J. Mosdorf: Poezje Krzyckiego w przekładzie Z. Węclewskiego. *Meander* 1959 nr 1.

2. Aischylos: Agamemnon. Tragedia. Poz. 1856.

Dedykacja: Wielmożnemu profesorowi Augustowi Wannowskiemu w dowód szacunku i przyjaźni Autor.

3. Aischylos: Choefory, czyli ofiara grobowa. Tragedia. *Program Królewskiego Gimm. Św. Marii Magdaleny w Poz. za r. szk. 1856/57.* Poz. 1857; wyd. osob. Poz. 1857.

4. Babrios: Ezopowe bajki. Fragm. ogł. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 15; całość wyd. Poz. 1861.

Por. Twórczość poz. 6.

5. Sofokles: Trachińskie dziewice. Tragedia. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 14; przedr. zob. poz. 9 t. 2.

6. Teokryt: Amarillis lub Kosmastes. *Czas* 1861 nr 126.

7. Eurypides: Hekabe. Tragedia. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 1; przedr. zob. poz. 9 t. 3 cz. 1.

8. Arystofanes: Eirene, tj. pokój. Komedja. *Fragm. ogł. Bibl. Warsz.* 1864 t. 3.

9. Tragicy greccy. T. 1-3. Poz. 1873-1882.

Utwory Sofoklesa i Eurypidesa były wydane równocześnie w osobnych odbitkach.

Zawartość: t. 1 (1873): Tragedie Aischylosa: Orestea; Prometea; Siedmiu przeciw Tebom. Dramat trzeci trylogii opiewającej Dzieje Labdakidów; Persowie; Hiketydy, to jest błagające opieki. Z trylogii Danaidy;

t. 2 (1875): Tragedie Sofoklesa: Ajas; Dziewice Trachińskie; Filoktet; Antygonia; Król Edyp; Edyp w Kolonos; Elektra;

t. 3: Tragedie Eurypidesa: cz. 1 (1881): Alcestys; Andromache; Bachantki, czyli Pentej; Fenicianki; Hekabe; Medea: cz. 2 (1882): Ifigenia w Aulidzie; Ifigenia w Taurii; Orestes; Rezos; Cyklop; Hipolit; Elektra; cz. 3 (1882): Ion; Heraklidzi; Herakles szalony; Trojanki; Helena; Hiketydy, czyli błagające opieki.

Każdy tom poprzedzony wstępem o życiu i twórczości danego autora.

Dedykacja: t. 1: Towarzystwu Pedagogicznemu we Lwowie obchodzącemu setną rocznicę ustanowienia Komisji Edukacyjnej przesyła Wydawca.

10. Iskra. (Fraszka dramatyczna z francuskiego). Rkps.

11. Trzpiot z dobrym sercem znajdzie przebaczenie. Z francuskiego. Rkps.

12. Albius Tibullus: Elegia 5 księgi I. Ogl. F. Majchrowicz: O życiu i pracach Z. Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895.

13. Horacy: Satyry i listy. Rkps.

14. Plautus: Junak. Rkps.

15. Plautus: Bliźniacy. Rkps.

16. Terencjusz: Formio. Rkps.

17. Tacyt: Roczniki. *Fragm.* Rkps.

18. Tucydides: Historia wojny peloponeskiej. *Fragm.* Rkps.

19. J. W. Goethe: Pieśni. *Fragm.* Rkps.

20. F. Schiller: Pieśni. *Fragm.* Rkps.

Prace edytorskie

1. Listy Joachima Lelewela do Grodka G. Ernesta, profesora klasycznej literatury w Wilnie. *Przew. Nauk. i Lit.* 1876.

2. Listy Tadeusza Czackiego do Godfr. Ernesta Grodka. *Przew. Nauk. i Lit.* 1876.

3. Kronika ksiąg polskich. *Monumenta Poloniae Historica*. T. 3. Lw. 1877 i odb.

4. Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska z czasów panowania Jana

Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III (1656-1688). Lw. 1877. Wyd. nast.: Poz. 1915; W-wa 1926.

5. Listy Godfryda Ernesta Grodka do Joachima Lelewela. *Przew. Nauk. i Lit.* 1878.

Listy

1. Do S. Węclewskiego z 1864-1876. *Fragm. ogł. S. Węclewski: Wspomnienia o Z. Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym.* Powst. 1889. Wyd. A. Mańkowski. Pelplin 1934.

Fragm. 2 listów z 13 czerwca 1872 i 9 października 1877 ogł. F. Majchrowicz: O życiu i pracach Z. Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895.

2. Do K. W. Wójcickiego z 1865. Rkps. *Bibl. PAN Kr. sygn.* 719.

Bibliografię podaje J. Smereka: Pierwszy filolog Polak w Uniwersytecie Jana Kazimierza, Zygmunt Węclewski. W 50 rocznicę śmierci. *Eos* 1938 z. 2 i odb.

OPRACOWANIA

(L. ROGALSKI): Ostatniego dnia uplynionego miesiąca... *Gaz. Warsz.* 1854 nr 99. (O obronie pracy doktorskiej). — L. SIEMIENSKI: Przegląd piśmiennictwa. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 5. (O przekładach). — (Babrius: Ezopowe bajki. Rec.): *Czas* 1861 nr 220; *Gaz. Pol.* 1861 nr 183. — A. BELCIKOWSKI: (Historia literatury greckiej. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 424. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — J. PRZYBOROWSKI: (Wiadomość o życiu, pismach... K. Janickiego. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 94. — F. J. (JEZIERSKI): (Sofokles: Ajas. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1875 t. 3. — Poczec członków. *Roczn. Zarządu AU w Kr. Rok 1874.* Kr. 1875. — P. CHMIEŁOWSKI: (Wiadomość o życiu i pismach G. E. Grodka. Rec.). *Niwa* 1877 z. 61. — St. Ł.: (O poezjach Andrzeja Krzyckiego. Rec.). *Ateneum* 1877 t. 1. — (Eurypides: Tragedie. Cz. 1. Rec.). *Ateneum* 1881 t. 2; P. CHMIEŁOWSKI. *Ateneum* 1883 t. 3. — Wspomnienia pośmiertne: W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1887 nr 243; SKI. *Kur. Codz.* 1887 nr 229a; *Ateneum* 1887 t. 3; *Bibl. Warsz.* 1887 t. 3; *Kur. Por.* 1887 nr 231, 236; *Pam. Tow. Tatrzańskiego.* T. 12. Kr. 1888. — S. WĘCLEWSKI: Wspomnienia o Z. Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym. Powst. 1889. Wyd. A. Mańkowski. Pelplin 1934. —

L. FINKEL i S. STARZYŃSKI: Historia

Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 2: 1869-1894. Lw. 1894. — F. MAJCHROWICZ: O życiu i pracach Z. Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895. — S. MIECZYŃSKI: Katedry języków i literatur klasycznych. 1. Zygmunt Węclewski. W: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1: Wydział filologiczno-historyczny. Kr. 1900. —

A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — W. OGRODZIŃSKI: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — J. SMEREKA: Pierwszy filolog Polak w Uniwersytecie Jana Kazimierza, Z. Węclewski. W 50 rocznicę śmierci.

Eos 1938 z. 2 i odb. — A. WOJTKOWSKI: Bibliografia historii Wielkopolski. Poz. 1938. *Wyd. Tow. Miłośników Historii w Poz.* —

B. ZAKRZEWSKI: Józef Przyborowski na studiach we Wrocławiu. *Sobótka* 1947. — H. KRĘPSKA: Sylwetki filologów klasycznych w Polsce. Zygmunt Węclewski. *Meander* 1954 z. 4. — J. KOSTRZEWSKI: O „emigrantach” naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* R. 23 (1957) = *Księga pam. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk.* Poz. 1957. — J. MOSDORF: Poezje Krzyckiego w przekładzie Z. Węclewskiego. *Meander* 1959 nr 1.

WĘGIERSKA ZOFIA (ok. 1820—1869)

Pseud. i krypt.: E.; BRONISŁAWA KAMIŃSKA; Z. W.

Felietonistka, pisarka dla dzieci.

Ur. ok. 1820 w Górkach Bożych k. Węgrowa na Podlasiu, w środowisku ziemiańskim; córka pułkownika Ludwika Kamińskiego i Barbary z Walchnowskich. Uczyła się w domu, jedynym jej nauczycielem był ojciec, tłumacz Dantego, Tassa, Byrona i Schillera, późniejszy uczestnik powstania listopadowego i zesłaniec do Wiatki (1832-1840). Wydana za mąż ok. 1841 za Edmunda Mieleckiego, ziemianina z Poznańskiego, zamieszkała w Ściborzu, w krótkim czasie jednak uzyskała separację i nie licząc się z opinią połączyła swój los z działaczem konspiracyjnym Feliksem Węgierskim. Odtąd często zmieniała miejsce pobytu w zależności zapewne od działalności Węgierskiego. Wróciła do Górek, przebywała w Warszawie, w 1844 spędziła lato w Bretanii, gdzie poznała Juliusza Słowackiego, w 1847 zamieszkała w Krakowie, w 1848 znalazła się we Wrocławiu. Po upadku rewolucji wyemigrowała z Węgierskim do Paryża. Pomagała mu w pracy dziennikarskiej, a po jego śmierci w 1849 sama została korespondentem zagranicznym czasopism krajowych. Obok działalności pisarskiej prowadziła polski salon literacki, zwany przez współczesnych paryską „Sofiówką”. Bywali tam m. in. Seweryn Goszczyński, Józef Bohdan Zaleski, Feliks Wrotnowski, Cyprian Norwid, Walerian Kalinka, Zygmunt Szczęsny Feliński, Stefan Buszczyński. Wielu się w niej kochało. Zmarła 8 listopada 1869 w Paryżu.

Była opisywana przez J. Słowackiego jako Sofos w *Teogonii*, Dziewica w *Eolionie*, Atessa w *Poezji i natchnieniu*, Helois w *Dialogach* (wykład nauki) i liście do J. N. Rembowskiemu. N. Żmichowska przedstawiła ją pod postacią Augusty w „Obrazku wstępnym” do *Poganki*.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obrazy wieku dziecinnego. Zbiór powieści dla dzieci od 6 do 9 lat. Wr. 1850 (1851). Wyd. 2 Berlin 1864.

2. Marynka czarownica. Opowiadanie mojej piastunki. W-wa 1852.

Przeróbka utworu G. Sand pt. *La petite Fadette*.

3. Legendy historyczne. Fragn. pt. Złoty kilof. Powiastka wyjęta z Legend. *Ogł. Szkoła dla Dzieci* 1852 nr 7; całość wyd. Poz. 1852. Fragn. przedr. pt.: Napady Tatarów. *Gaz. Codz.* 1853 nr

273, 275-276; Święta Jadwiga i klasztor trzebnicki. Tamże 1853 nr 282, 296. Wyd. 2 przejrzane Poz. 1863.

Dedykacja: Ludwikowi Kamińskiemu, Ojcu, Nauczycielowi, Przyjacielowi, poświęca Autorka.

4. Nowe wiązanie Helenki. *Nouvelles éternelles à Hélène*. Wr. (1853). Wyd. nast.: Berlin 1866. (Utwór w dwu językach).

5. Podróż malownicza po najciekawszych okolicach ziemi naszej podług Humboldta i innych znakomitych podróżnych i ba-

daczy natury dla młodzieży płci obojej. Wr. 1853. Wyd. nast.: Berlin 1858.

6. Staś i Jadwisia. Powiastki dla grzecznych dzieci przez autorkę „Obrazów wieku dziecinnego”. Wr. 1853. Wyd. nast.: Berlin 1868.

7. Kronika z Paryża literacka, naukowa i artystyczna. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 1 - 1869 t. 4.

W 1854 t. 2 - 1856 t. 4 tyt.: Kronika zagraniczna literacka, naukowa i artystyczna; 1857 t. 1 - 1869 t. 4 tyt.: Kronika paryska literacka, naukowa i artystyczna.

8. Kronika paryska. *Gaz. Codz.* 1859 nr 208 - 1861 nr 63 (z przerwami); *Gaz. Pol.* 1861 nr 94 - 1869 nr 270 (z przerwami).

W 1859 nr 208, 217, 239-240 tyt.: Listy z Paryża; 1860 nr 21, 126-129 tyt.: Korespondencja zagraniczna Gazety Codziennej. Paryż.

9. Korespondencja z Paryża. *Kur. Wil.* 1860 nr 1 - 1864 (z przerwami).

10. Nowa podróż malownicza, czyli obrazy z Ameryki, Afryki i Australii podług znakomitych podróżnych i badaczy natury. Berlin 1860. Wyd. 2 Berlin 1871.

11. Tygodnik paryski. *Czas* 1865 nr 3 - 1869 nr 257 (z przerwami).

12. Paryskie nowiny. *Bluszcz* 1866 nr 3 - 1869 nr 47 (z przerwami).

Artykuły, felietony i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Bibl. Warsz.* (1853-1869), *Bluszcz* (1866-1869), *Czas* (tu m. in.: O „Posłaniu do Polski” S. Goszczyńskiego. 1869 nr 68), *Czas. Dod. Mies.* (tu m. in.: Wspomnienie Bérangera. 1857 t. 7), *Gaz. Codz.* (1853, 1859-1861), *Gaz. Pol.* (1861-1869), *Kur. Wil.* (1860-1864), *Szkółka dla Dzieci* (1852).

Po śmierci autorki art. pt. Kobiety Mickiewicza (z rękopismów pozostałych po Z. W.). Ogł. *Czas* 1874 nr 36.

Przekłady

J. Méry: L'Essai du mariage. Komedja w 1 akcie. *Bibl. Warsz.* 1855 t. 2 s. 316-345.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 16 listów z 1862-1867. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483, 6539.

2. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej 3 listy z 1865-1868; do A. Wagi 2 listy b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do S. Buszczyńskiego 43 listy z 1866-1869. Ogł. J. Mikołajtis: Sofos-Hamlet. *Bluszcz* 1934 nr 11-13; przedr. w: Listy N. Żmichowskiej i Z. Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

4. Do B. Zaleskiego z 21 listopada 1868. Ogł. S. Pigoń w książce: S. Goszczyński: Listy. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4.

5. Do S. Goszczyńskiego z 15 lutego 1869. Ogł. S. Pigoń: S. Goszczyński — Z. Węgierska — C. Norwid. *Ruch Lit.* 1937 nr 1.

6. Do C. Norwida z 1869. Autograf w Arch. Norwidowskim Przesmyckiego w Bibl. Nar. sygn. 6290.

7. Do T. Lenartowicza b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

OPRACOWANIA

N. ŻMICHOWSKA: Listy. Do rodziny i przyjaciół (1842-1847). Wyd. Kr. 1885 i wyd. nast. — J. SŁOWACKI: List do Z. Węgierskiej z 8 września 1848. Ogł. Z. P. (Przesmycki). *Chimera* 1907 t. 10 z. 30 i wyd. nast. — (Legendy historyczne. Rec.): *Przegl. Poz.* 1852 t. 15 s. 184-189; *J. Z. Dzien. Warsz.* 1853 nr 181; RED. (A. LESZNOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 78; A. J. S. (SZABRAŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3; *Gaz. Pol.* 1863 nr 108. — C. NORWID: Czarne kwiaty. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 4 s. 659, i wyd. nast. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI: *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — L. KAPLIŃSKI: Zofia Węgierska. Studium literackie. *Roczn. Tow. Hist. Lit. w Paryżu. Rok 1869.* Paryż 1870; też *Dzien. Lit.* 1870 nr 15. — C. NORWID: Listy do B. Zaleskiego z 1869. Wyd. S. Pigoń w książce: Listy do Bronisława Zaleskiego (1865-1879). Kr. 1937. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: M. ILNICKA. *Bluszcz* 1869 nr 50; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1869 t. 2 nr 101; B. BOLESŁAWITA (J. I. KRASZEWSKI): Z roku 1869 Rachunki. Rok czwarty. *Poz.* 1870 s. 658-660; Sz.: Wspomnienie o autorce Tygodnika paryskiego. *Czas* 1869 nr 263; *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4; *Dzien. Lit.* 1869 nr 47; *Gaz. Pol.* 1869 nr 254; *Kłosa* 1870 nr 242. — S. DUCHIŃSKA: Wspomnienia o Z. Węgierskiej. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2 s. 142.

N. ŻMICHOWSKA, J. BARANOWSKA: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Powst. ok. 1875. Wyd. M. Romankówna. Wr. 1961. — L. SOWIŃSKI: Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdano-wicza. T. 4. Wil. 1877 s. 364. — T. ŻY-

CHLIŃSKI: Węgierska Zofia. W książce: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich ... od 1863-1876 r. Poz. 1877. — SFINX (H. SKIMBOROWICZ): Gabriela i Entuzjastki. *Bluszcz* 1880 nr 10-32 (z przerwami). — P. CHMIEŁOWSKI: Entuzjastki. W: *Autorki polskie wieku XIX*. W-wa 1885. — F. HOESICK: Wycieczka do Montmorency. *Kraj. Dział Hist.-Lit.* 1898 nr 1-4. — P. CHMIEŁOWSKI: *Wielka enc. powsz. ilustr.* T. 33/34 (1903). — ELLA (I. ZBIGNIEWSKA): Sylwetki. *Bluszcz* 1903 nr 35. — Z. P. (PRZESMYCKI): Sofos — Dziewica — Atezza — Helois i nieznany list J. Słowackiego. *Chimera* 1907 t. 10 z. 30. —

J. KLEINER: Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 4 cz. 2. W-wa 1927. — A. BUTRYMOWICZÓWNA: Zapomniana mistrzyni felietonu. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 31. — A. WYLEŻYŃSKA: W paryskiej Sofiówce. *Bluszcz* 1931 nr 5 - 1932 nr 38 (z przerwami). — A. WYLEŻYŃSKA: Cyprian Norwid. W pięćdziesiąt rocznicę zgonu. *Bluszcz* 1933 nr 20. — J. MIKOŁAJTIS: Listy N. Żmichowskiej i Z. Węgierskiej. *Częstochowa 1934 Bibl. Częstochowska* t. 1. [Rec.: E. LAND. *Ruch Lit.* 1935 nr 4/5]. — W. KUBACKI:

Ostatnia Korynna. (Z. Węgierska w świetle listów do St. Buszczyńskiego). *Gaz. Pol.* 1935 nr 192. — A. WYLEŻYŃSKA: Korespondentka i jej czytelniczka. *Bluszcz* 1935 nr 50/51. — A. WYLEŻYŃSKA: Trucizna. *Bluszcz* 1935 nr 11. — M. ESTREICHERÓWNA: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-1863. T. 1. Kr. 1936. — S. PIŁOŃ: S. Goszczyński — Z. Węgierska — C. Norwid. *Ruch Lit.* 1937 nr 1. —

J. W. GOMULICKI: Życie Norwida. *Pamięci Cypriana Norwida*. W-wa 1946. — H. MUSZYŃSKA-HOFFMANÓWA: Najpiękniejsze listy miłosne. *Zwierzciadło* 1948 nr 24. — T. MIKULSKI: Kawa krzemieniecka. W: *Spotkania wrocławskie*. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — M. ROMANKÓWNA: Sprawa Entuzjastek. *Pam. Lit. R.* 48 (1957) z. 2. — J. W. GOMULICKI: Nieznane listy Norwida. *Przeegl. Hum.* 1957 nr 3. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 1-2. Wr. 1957-1960. — J. W. GOMULICKI: Mała kronika życia i twórczości Cypriana Norwida. W: C. Norwid: *Dzieła wszystkie*. T. 1. Wiersze. W-wa 1966; toż w odb. pt. Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965. (Lata 1868-1870).

WĘŻYK WŁADYSŁAW (1816–1848)

Krypt.: Wł. W.; Wł... W...; Wł. Węż.

Literat, krytyk literacki.

Ur. w 1816 w Toporowie na Podlasiu, w zamożnej rodzinie szlacheckiej; syn Ignacego, oficera w kampanii napoleońskiej, a w czasach Królestwa Kongresowego posła na sejm warszawski; bratanek poety Franciszka Wężyka. Uczył się początkowo w Krakowie, później w Liceum Warszawskim, gdzie był uczniem Kazimierza Brodzińskiego. W powstaniu listopadowym walczył w szeregach Gwardii Narodowej. W lutym 1832 opuścił potajemnie Warszawę. Po krótkim pobycie w Poznaniu wyjechał do Londynu, skąd niebawem przyjechał do Paryża na wezwanie Adama Czartoryskiego. Tu kontynuował przerwana naukę szkolną. Z emigracji powrócił w końcu 1836 lub na początku 1837. Następne lata spędził, jak sam podaje w liście do Ludwika Nabelaka, „pół roku w więzieniu, pół roku na estradach wielkiego, eleganckiego świata, rok na prowincji i wśród rozpoczętych poważniejszych nauk”. Na początku 1839 wyjechał do Berlina, gdzie uczęszczał na wykłady uniwersyteckie. W kwietniu tegoż roku wyruszył w podróż na Wschód. Zwiedził Egipt, Palestynę, Syrię, Turcję, a w drodze powrotnej Grecję i Włochy. Do kraju powrócił na początku 1841 i gospodarował na wsi lub bawił się w Warszawie. Serdecznie zaprzyjaźnił się z Cyprianem Norwidem, który przypisał mu na pamiątkę wiersz: *Do wieśniaczki* (dat. Warszawa, 11 maja 1841). Latem 1841 wyruszyli obaj na promiesieczną pieszą wędrowkę po kraju. Drugą, krótszą wędrowkę odbyli w 1842. W czerwcu 1842 otrzymał rozkaz od namiestnika Iwana Paskiewicza, aby zgolił piękną, długą brodę (broda i wąsy uważane były za cechy usposobienia rewolucyjnego). Wężyk odmówił i wystarawszy się w ciągu kilku dni o paszport wyjechał do Galicji. Czas jakiś bawił w gościnie u Wincentego Pola. Z początkiem lutego 1843 przybył do

Poznania. Został tam członkiem Opieki Teatralnej. W listopadzie i grudniu 1843 przebywał we Wrocławiu. W 1844 przeniósł się do Krakowa, skąd w marcu 1845 wyjechał na kilka miesięcy do Berlina. We wrześniu 1845 był we Wrocławiu, później kupił majątek ziemski w Brzozowie pod Pszczyną. W 1846 ożenił się z Felicją Dembowską. Zajmował się gorliwie pracą oświatową wśród okolicznej ludności. Zmarł na tyfus w Brzozowie 15 lutego 1848.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróże po starożytnym świecie. Fragm. pt. Wyjāti ki z podróży po Egipcie, odbytej w roku 1839. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1-2; całość cz. 1-2 wyd. W-wa 1842. Wyd. nast.: fragm. cz. 2 pt. Pierwotne słów pojęcie. Przygoda z podróży. *Pielgrzym* 1843 t. 1; cz. 2: Egipt. — Obrazy. Oprac. J. St. Bystron. Kr. 1930; cz. 2: Podróże po starożytnym świecie. Egipt. — Obrazy. Oprac. L. Kukulski. W-wa 1957. Zawartość: cz. 1: Egipt. — Dzieje; cz. 2: Egipt. — Obrazy.

Dedykacja: Dobremu i światłemu Ojcu w dowód wdzięczności ofiaruję.

2. Historia siedmiomiesięcznego teatru w Poznaniu. Poz. 1843. (Wyd. bezimiennie).

3. Powszechny przegląd arcy-tworów poezji świata. Fragm. ogł. pt.: O Piotrze Kochanowskim i o geniuszu Tassa. *Przyj. Ludu* 1842 nr 1-2; Fragment z Wstępu do powszechnego Przeglądu arcy-tworów poezji świata. Tamże 1842 nr 7, 9, 11, 13, 16; Wyjatek z trzeciego działu Przeglądu powszechnego arcy-tworów poezji. *Literatura polska*. Kasper Miaskowski. *Orędownik Nauk*. 1842 nr 31-32; Wyjatek z rozbioru celniejszych pisarzy polskich. Stanisław Grochowski, arcybiskup lwowski. (Nazwany słowikiem wśród bardów polskich). *Pielgrzym* 1843 t. 1.

Praca nie ukończona.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu: List z Berlina w 1845 r. pisany. 1847 z. 2), *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu: Korespondencja. 1847 t. 1), *Bibl. Warsz.* (1841-1846; tu m.in.: Dwaj przyjaciele. Szkic z obyczajów Paryża. 1841 t. 3; Pierwsze wyścigi konne w Warszawie dnia 20 i 21 czerwca. 1841 t. 3; Pielgrzymka do Ziemi Świętej przez ks. Hołowińskiego. (Rec.). 1842 t. 3; toż *Przyj. Ludu* 1842 nr 4-6, 8; Wyjatek z trzeciej części podróży. Grecja. 1843 t. 1; Rolnicza uroczystość. 1846 t. 1), *Orędownik Nauk.* (1842-1843), *Pielgrzym* (1843 t. 1), *Przyj. Ludu* (1842), *Rok* (tu: Pierwsze wrażenia podróżnego. List z Poznania do C. N. (Norwida). 1843 t. 2;

fragm. przedr. W. Jakóbczyk pt. Poznań w oczach przybysza. W książce: Wielkopolska (1815-1850). Wybór źródeł. Wr. 1952), *Tyg. Lit.* (tu: Dwa słowa o prawdzie i o udaniu w utworach sztuki. 1842 nr 9; Wspomnienia z mych podróży. Sceny obyczajowe. Przejazdka po Praterze. 1842 nr 14-17).

Ponadto cztery wiersze, recenzja Pism F. Morawskiego (T. 1. Wr. 1841), notaty z różnych dzieł historycznych i in. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1918, 2060, 3188, 3189.

Listy

1. Do A. J. Szabrańskiego z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

2. Do L. Nabelaka z 1843. Ogł. S. Pi-goń w książce: S. Goszczyński: *Listy*. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literat. i Oświaty w Polsce* S. II t. 4, s. 507-511. Rkps Bibl. Nar. sygn. 1118 (między brulionami listów Goszczyńskiego).

3. Do F. Weżyka z 1843; do W. Poła 2 listy z 1843, 1847. Ogł. H. Barycz: Jeszcze jedno spotkanie wrocławskie. Do biografii W. Weżyka. *Pam. Lit. R.* 50 (1959) z. 3/4.

Rkps Ossol. sygn. 11568/III.

4. Do M. Wiszniewskiego z 6 marca 1845. Ogł. L. Bernacki: Korespondencja Franciszka Weżyka z Michałem Wiszniewskim. *Pam. Lit. R.* 24 (1927) z. 1.

5. Do J. B. Zaleskiego z 1845. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9214 t. 20.

6. Do J. I. Kraszewskiego z 1846. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

Bibliografię podaje L. Kukulski w wyd.: *Podróże po starożytnym świecie*, zob. *Twórczość* poz. 1.

OPRACOWANIA

(Podróże po starożytnym świecie. Rec.). *Przeł. Nauk.* 1842 t. 4 nr 34; (E. Dembowski). *Tyg. Lit.* 1843 nr 8; przedr. w: *Pisma*. T. 3. W-wa 1955; L. K. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; A. T. (Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; przedr. w: *Roz-*

- biory i krytyki. T. 2. Petersb. 1854. — J. WOYKOWSKA: Pisma periodyczne wychodzące w Polsce. *Tyg. Lit.* 1843 nr 26. (O szkicu pt. Pierwsze wrażenia podróznego). — I. HOŁOWIŃSKI: Pielgrzymka do Ziemi Świętej. T. 5. Wil. 1845 s. 127-128. — Wspomnienia pośmiertne: *Przyj. Ludu* 1848 nr 12; *Dzien. Mów Paryskich* 1848 nr 10; *Przełg. Poz.* 1848 t. 6 nr 3. — F. HECHEL: Pamiętniki. Fragm. powst. ok. 1848 wyd. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. *Poz.* 1871 i wyd. nast. — A. WERYHA DAROWSKI: Przysłowia polskie odnoszące się do nazwisk szlacheckich i miejscowości. *Poz.* 1874 s. 98. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przełg. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. (beziemiennie) *Poz.* 1880 s. 89; wyd. 2 *Poz.* 1884. — LAMBDA: Z pamiętnika Wielkopolanina. *Przełg. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 35. — Z korespondencji Cypriana Norwida. *Kraj* 1904 nr 11. — A. Z. KLIMCZYK: Żywot tułacza. *Rodzina Pol.* 1928 nr 1. — W. ARCIMOWICZ: Z dziejów przyjaźni Cypriana Norwida z W. Weżykiem. *Ruch Lit.* 1929 nr 10. — W. ARCIMOWICZ: Jeszcze o przyjaźni Cypriana Norwida z W. Weżykiem. *Ruch Lit.* 1930 nr 2. — J. S. BYSTRON: Władysław Weżyk. W: Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie. Kr. 1930. [Rec.: W. WEINTRAUB: O Polakach na Wschodzie. *Przełg. Współcz.* 1930 t. 33 nr 98]. — Z. A. MORAWSKI: Przyjaciel Norwida. *Te-
cza* 1930 z. 46. — J. S. BYSTRON: Wstęp do wyd.: Egipt. — Obrazy. Kr. 1930. — S. CYWIŃSKI: O gwiazdzisty diament Norwida. Wil. 1935. — S. WASYLEWSKI: Triumfy Liszta w Polsce romantycznej. *Tyg. Ilustr.* 1936 nr 6. — S. PIGOŃ: Dwie pieśni ludowe zapisane przez Wł. Weżyka na G. Śląsku. *Zaranie Śląskie* 1938 z. 5 (Rkps tych pieśni w Bibl. PAN Kr. sygn. 1918). — K. WYKA: Norwid w Krakowie. *Dzien. Lit.* 1947 nr 33. — M. TYRÓWICZ: Udział Śląska w ruchu rewolucyjnym 1846-1849. W-wa 1949. — L. KUKULSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Podróże po starożytnym świecie. W-wa 1957. [Rec.: A. TATOMIR: Weżyk wydarty niepamięci i Syrokomla dla ludu za pięćdziesiąt złotych. *Nowe Książki* 1957 nr 18]. — H. BARYCZ: Jeszcze jedno spotkanie wrocławskie. Do biografii W. Weżyka. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — W. BORTNOWSKI: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 r. do lutego 1931 r.). Łódź 1960 *Łódzkie Tow. Nauk. Wyd.* II nr 31. — J. W. GOMULICKI: Il conte Serpentino. Z galerii warszawskich oryginalów. *Stolica* 1960 nr 36. — O rodzinie Weżyków. *Stolica* 1960 nr 50. — B. ZAKRZEWSKI: Śląska pieśń ludowa w zbiorach z okresu Romantyzmu. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 85. — J. W. GOMULICKI: Mała kronika życia i twórczości Cypriana Norwida. W: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1. Wiersze. W-wa 1966; też w odb. pt. Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965.

Ponadto zob. powieść: M. JASTRUN: Spotkanie z Salomeą. W-wa 1951.

WIELOGŁOWSKI WALERY (1805–1865)

Pseud. i krypt.: EKOLEGA; FELIKS BORUNIA, WŁOŚCIANIN Z KASZOWA POD KRAKOWEM; POSEL SEJMOWY; TAKI, CO KALENDARZ NA KAŻDEN ROK FUNDUJE; W.; W. W.

Publicysta, moralista, pisarz dla ludu.

Ur. 6 grudnia 1805 w Proszówkach koło Bochni; syn Ignacego i Marianny z Wielogłowskich. Początkowo uczył się w domu, później w zakładzie wychowawczym profesora Sołtykowicza w Krakowie, gdzie był kolegą Pawła Popiela i Aleksandra Jełowickiego. W 1823 ukończył Gimnazjum Św. Anny i rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1824 na skutek śmierci ojca przerwał naukę, powrócił na wieś i zaczął gospodarować w dziedzicznych dobrach Zborów. W rok później ożenił się z Konstancją Wesslówną. W 1827 został wybrany na radcę Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Kielcach. W powstaniu listopadowym walczył w korpusie generała Samuela Różyckiego, dosłużył się rangi majora i został szefem sztabu. Po upadku powstania jego dobra zborowskie zostały skonfiskowane, więc gospodarował w dzierżawie

wionym majątku Dębno pod Tarnowem i brał udział w działalności konspiracyjnej. Należał do Stowarzyszenia Ludu Polskiego. W 1836, zagrożony aresztowaniem, wyjechał do Strasburga, później w Paryżu uczęszczał do szkoły górniczej. Został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, lecz z niego wystąpił pod wpływem Bohdana Jańskiego i stał się gorliwym katolikiem. Przez pewien czas należał do Koła Sprawy Bożej Towiańskiego, potem zbliżył się do zakonu zmartwychwstańców. W 1840-1848 przebywał kolejno w Rzymie, w południowej Francji i Fontainebleau, potem wrócił do Paryża i założył dom komisowy emigracyjny.

Po rewolucji 1848 powrócił do kraju. W 1849 osiadł w Krakowie. Był jednym z pierwszych politycznych przedstawicieli pracy organicznej. Po pożarze Krakowa w 1851 pracował nad podźwignięciem miasta. Założył Towarzystwo Sztuk Pięknych, którego został sekretarzem. Był członkiem Komitetu Towarzystwa Rolniczego i Rady Miejskiej Krakowa. Z jego inicjatywy powstała szkoła rolnicza w Czernichowie. Popierał Towarzystwo Naukowe Krakowskie, prowadził dom komisowy dla ziemian, założył na plantach krakowskich pijalnię wód mineralnych. Zorganizował nakładową księgarnię katolicką, w której własnym nakładem wydawał dzieła wybitnych autorów polskich. W 1854-1865 redagował i wydawał kalendarze, w 1860-1861 pismo ekonomiczno-społeczne *Ognisko*, które później wznowił z Ludwikiem Dębickim w 1865. W 1861-1862 był posłem do sejmiku krajowego we Lwowie. Pod koniec życia mieszkał we wsi Rybnej pod Krakowem. Zmarł 4 czerwca 1865 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Polska wobec Boga. Paryż 1846.

Wstęp pt. Do jego świętobliwości Piusa IX, namiestnika Bożego.

2. Emigracja polska wobec Boga i narodu. Wr. 1848.

Wstęp pt. Do J. W. Jana Skrzyneckiego, generała, wodza naczelnego.

3. Godła rewolucyjne wobec prawdy. Wr. 1849.

Dedykacja: JWmu hr. Janowi Tarnowskiemu, deputowanemu polskiemu na sejm w Kromierzu, w hołdzie uszanowania i wdzięcznych uczuć poświęca autor.

4. Polska na drodze pokoju i miłości. Kr. 1850. Wyd. nast.: Kr. 1865.

5. Niewiasta. *Noworocznik Katolicki dla Dam na r. 1855*; wyd. osob. Kr. 1855. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1855; wyd. 3 Kr. 1856; wyd. 4 Kr. 1858; wyd. 5 Kr. 1860.

6. Kościoły krakowskie, wydane w starych opisyach z treściwym onych opisem. Kr. 1855.

7. Dom mojej babki. Kr. 1856.

Z cyklu: *Zwiady świata i ludzi*. Oddział I od r. 1800-1816.

8. Obrazki z obyczajów ludu wiejskiego. Kr. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1856; wyd. 3 Kr. 1857 (okładkowe); wyd. 4 Kr. 1882.

Zawartość: Leniwy Bartek; Kuba jarmarczny; Franek pijanica; Wsiowi złodzieje;

Grzeszni rodzice i występne dzieci; Narada gromadzka.

Dedykacja: Szanownemu Komitetowi Towarzystwa Rolniczo-Krakowskiego poświęca autor.

9. Obrazek wiejskich rozkoszy. Żniwo dworskie. Kr. 1857.

Dedykacja: Przesadnym filantropom i humanitarzom poświęca Ekskolega.

10. Obrazki z obyczajów domownictwa wiejskiego. Kr. 1857.

Dedykacja: Dziełko niniejsze w dowód współczucia poświęcam braci mojej szlachcie...

11. Jedynaczka, czyli walka uczucia z rachubą. Powieść z epoki tegoczesnej. Kr. 1858.

12. Pożary. Obrazek z życia ludu wiejskiego. Kr. 1859.

13. Medycyna wiejska. Obrazek z obyczajów ludu wiejskiego. Kr. 1859.

14. Społeczeństwo dzisiejsze w obrazach. Z. 1: Moźni panowie. Szlachta magnaci. Giełdowi kupcy. Kr. 1859. Wyd. nast.: Kr. 1861.

15. O szkole politechnicznej i szkole górniczej w Krakowie. Kr. 1861.

16. List posła z gmin wiejskich do wyborców. Kr. 1861.

17. Wiadomość o sejmie galicyjskim, podług protokołów sejmowych dla ludu napisana przez posła sejmowego. Kr. 1861.

18. Podróż do Rzymu i Paryża odbyta w r. 1861 przez Feliksa Borunia, włościanina z Kaszowa pod Krakowem, spisana za opowiadaniem pielgrzyma. Kr. 1862. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1863; wyd. 4 Kr. 1890.

19. Komornica, czyli tajemnica życia wiejskiego. Kr. 1862. Wyd. nast.: Kr. 1879.

20. Groby polskie w Irkucku. Kr. 1863.

21. Pielgrzymka do Ziemi Św. odbyta w r. 1863 przez Feliksa Borunia, włościanina z Kaszowa pod Krakowem, spisana za opowiadaniem pielgrzyma. Kr. 1863.

22. Dramat spraw obecnych w kilku odsłonach. Cz. 1-3. Kr. 1864.

23. Podróże po szerokim świecie, czyli jak jest gdzie indziej, a jak u nas? Kr. 1865. Wyd. nast.: Kr. 1879.

24. Kraków przed 40-tą laty. Wyd. poświęcone dopełnione przez L. Siemieńskiego. Kr. 1871.

Ponadto publikacje z zakresu literatury popularnej, rolniczej i dewocyjnej.

Drobne utwory ogł. w następujących czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Czas* (tu m. in.: Odpust w Kalwarii Zebrzydowskiej. 1862 nr 113-114), *Kalendarz dla ludu polskiego* (tu: Ślub sieroty. 1863), *Kalendarz dom.* (1870), *Kalendarz dla rodzin katolickich* (wyd. i red. 1854-1870), *Kalendarz rolniczo-przemysłowy* (wyd. i red.; tu: O miłości rodzinnej ziemi. 1859), *Noworocznik Katolicki dla Dam* (wyd. 1855), *Ognisko* (red. 1860-1861; współred. 1865; tu m. in.: Starzy i młodzi. 1861 nr 2-4; O oświacie ludu naszego. 1861 nr 10-12; Stan moralny społeczeństwa po wypadkach w roku 1863. 1865, luty; O dziennikarstwie krajowym i zagranicznym. 1865, luty), *Postęp* (Wiedeń; tu m. in.: Z tajemnic Warszawy. Obrazek współczesny. 1863 nr 18-20), *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: Pius IX. Brewe Ojca Świętego. 1854 nr 34), *Zagroda* (tu m. in.: Rady lekarskie. 1871 nr 3), *Przyj. Ludu* (tu m. in.: Bogdan Jański. 1849 nr 10).

B. Chlebowski przypisuje W. Wielogłowskiemu utwór L. Królikowskiego: Westchnienie pobożne za dynastię Czartoryskich w Polsce, posłane z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu. Paryż 1840.

Listy

1. Do B. Jańskiego, H. Kajsiewicza, H. Terleckiego 18 listów z 1839-1846. Ogł.

P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towarzyszczyzny. *Przeł. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2; przedr. w: *Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*. T. 1, 3. Kr. 1892, 1895.

2. Do K. Wielogłowskiej z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1843.

3. Do S. E. Koźmiana 5 listów z 1846-1850 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 6.

4. Do F. Rawity-Gawrońskiego 2 listy z 1857 i 1861. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2164.

5. Do J. Ledóchowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1848.

6. Do K. W. Wójcickiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

7. Spuścizna rękopiśmienna: Listy od różnych osób, papiery osobiste, akta majątkowe. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 1822-1845 (dar wnuka B. Richthofena).

OPRACOWANIA

Kołatka. (Inc.): Walery Wielogłowski przybył podzielić los polskiej emigracji ... *Nowa Polska* 1836 t. 3. — (Emigracja polska wobec Boga i narodu. Rec.): *Demokrata Pol.* 1847-1848 t. 11; *Dzien. Nar.* 1846/47 t. 6 nr 299; *Przeł. Poz.* 1848 t. 7. — (Godła rewolucyjne wobec prawdy. Rec.). *Przeł. Poz.* 1849 t. 8. — M. AULICK: Dziennik dwunastoletniej misji apostołskiej na Wschodzie. Cz. 2. Kr. 1850. — (Niewiasta. Rec.). *Czas* 1855 nr 16. — (Dom mojej babki. Rec.): L. SIEMIENSKI. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 3; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1; J. BARTOSZEWICZ. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 209. — (Obrazki z obyczajów ludu wiejskiego. Rec.): K. KALINKA. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1; W. SZYMANOWSKI. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 19; F. CZERMIŃSKI. *Czytelnia Niedzielną* 1857 s. 389-392; *Przeł. Poz.* 1857 t. 23. — (Obrazki z obyczajów domownictwa wiejskiego. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 166. — BOLESŁAW KR. (B. WOLSKI): W. Wielogłowski i piśmiennictwo ludowe. *Dzien. Lit.* 1857 nr 124-131. — K. KALINKA: (Obrazek wiejskich rozkoszy. Żniwo dworskie. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1. — (Jedynaczka. Rec.): B. KR. (B. WOLSKI). *Dzien. Lit.* 1858 nr 31; K. KASZEWSKI. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 234. — L. SIEMIENSKI: Poezja ciszy i żywot ziemiański; W. Pohl i W. Wielogłowski;

Wioskowy sentymentalizm i naga rzeczywistość; Poemata Syrokomli i W. Wielogłowskiego. W książce: Kilka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848-1858. T. 1. W-wa 1859. — K. ESTREICHER: Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — T. W.: (Społeczeństwo dzisiejsze w obrazach. Z. 1. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 4. — (Kornornica. Rec.): K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 3; J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Pol.* 1862 nr 192; *Przegl. Poz.* 1862 t. 34. —

Wspomnienia pośmiertne w 1865: J. F. K. *Czas* nr 160; K. W. Wójcicki. *Kłosy* nr 20; *Bibl. Warsz.* t. 3; *Czas* nr 164; toż przedr. *Dzien. Poz.* nr 164; *Gaz. Nar.* nr 162; *Gaz. Pol.* nr 159, 164. — JAN z OJRZYCY: W. Wielogłowski. *Opiekun Dom.* 1866 nr 11. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — (Kraków przed 40-tą laty. Rec.): L. P. (POWIDAJ). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 1; *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2; *Wieniec* 1872 nr 13. — L. DĘBICKI: W. Wielogłowski. *Przegl. Lw.* 1875 t. 9; przedr. w: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. Seria I. Kr. 1905. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. — P. SMOLIKOWSKI: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3-1894/95 t. 2. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — K. A. PEŚKI. *Enc. kościelna.* T. 31 (1911). — S. TUROWSKI: Przypisy w książce: Listy A. Mickiewicza i Z. Krasińskiego do W. Wielogłowskiego. *Pam. Lit.* R. 11 (1912). — F. STAROWIEYSKI: W. Wielogłowski. *Głos Narodu* 1915 nr 281, 283,

285, 289, 291, 293-294, 296; wyd. osob. Kr. 1915. —

S. PIGOŃ: Przypisy w art.: List Maryny Mieczysławskiej do Wielogłowskiego. *Pam. Lit.* R. 17/18 (1920). — B. CHLEBOWSKI: Wielogłowski Walery. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — S. PIGOŃ: Adoracja Towiańskiego. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 16 nr 46. — J. ZAWIDZKI: Wstęp i przypisy w książce: Listy Filipa Waltera do Wielogłowskiego (1836-1844). *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1927 t. 5 i odb. — Jubileusz Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie ... założyciel Wielogłowski ... *Światowid* 1930 nr 21. — E. KOSTOŁOWSKI: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. —

J. BIENIARZÓWNA: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948. — M. PIŚCZKOWSKI: obrońcy chłopów w literaturze polskiej. Cz. 2. Kr. 1948. — H. MOGILSKA: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — K. GRONOWSKI: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — J. DEMEL: Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853-1866. Wr.-Kr. 1958 *Bibl. Kr.* nr 112. — A. PREISNER: Spuścizna rękopiśmienna po W. Wielogłowskim. Materiały do Katalogu rękopisów Bibl. PAN w Krakowie. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 2 (1956). Wyd. Wr. 1959. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

WIELOPOLSKI ALEKSANDER (1803–1877)

Pseud. i krypt.: A. W.; UN GENTILHOMME POLONAIS.

Pisarz polityczny, publicysta.

Ur. 15 marca 1803 w Sędziejowicach pod Pińczowem; syn Józefa Stanisława i Eleonory z Dębińskich. Uczył się w Theresianum w Wiedniu, potem w Liceum Warszawskim, gdzie w 1820 otrzymał maturę. W 1820-1822 studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Warszawskiego, następnie na uniwersytetach w Paryżu i Getyndze, gdzie w 1824 uzyskał stopień doktora filozofii. W 1827 ożenił się z Teresą Potocką (zmarła w 1831). Zaprzyjaźnił się z Konstantym Świdzińskim, który mu później przekazał w spadku swe bogate zbiory. Po wybuchu powstania listopadowego udał się w grudniu

do Londynu jako agent dyplomatyczny rządu narodowego. Po powrocie do Warszawy, w sierpniu 1831, obrany został z Grodna posłem na sejm. Był jednym z redaktorów czasopisma *Zjednoczenie*, wychodzącego w Warszawie od końca czerwca do 5 września 1831. Po upadku powstania przejechał razem z Maurycym Mochnackim granicę pruską, potem pojechał do Krakowa, skąd po uzyskaniu amnestii w 1833 wrócił do swych dóbr i osiadł w Chrobrzu. W 1832 ożenił się z Pauliną Potocką. W 1840-1841 spędził kilka miesięcy w Berlinie, uczęszczając na wykłady uniwersyteckie. Tam poznał m. in. Iwana Turgieniewa i Michała Bakunina. W 1848 należał do założycieli stronnictwa konserwatywnego w Galicji i brał udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze. Około 1859 zniósł pańszczyznę w swoich majątkach. W 1861 został mianowany ministrem oświecenia i wyznań w Królestwie Polskim, potem również ministrem sprawiedliwości. M. in. opracował plan pomnożenia szkół elementarnych i średnich oraz przywrócił uniwersytet pod nazwą Szkoły Głównej. W czerwcu 1862 został mianowany naczelnikiem rządu cywilnego. Zarządzeniem branki przyczynił się do przyśpieszenia wybuchu powstania w styczniu 1863. W lipcu tegoż roku podał się do dymisji i wyjechał za granicę. Resztę życia spędził w Dreźnie. Tam zmarł 30 grudnia 1877.

TWÓRCZOŚĆ

1. De idea aeternitatis. Getynga 1824.
2. Constitutional Charter of the Kingdom of Poland in the Year 1815 with some remarks on the manner in which the Charter und the stipulations in the treaties relating to Poland have been observed. Londyn 1831.
3. Memoire présenté à lord Palmerston, secrétaire d'état de S. M. B. W-wa 1831. Przekł. pol. pt. Nota podana lordowi Palmerston S. S. I. K. M. króla angielskiego przez ... posłannika Polski w marcu 1831. W-wa 1831.
4. The Polish Cause. Speech ... March 9 1831 to celebrate the Polish Revolution. Londyn 1831.
5. The Case of the Poles Now at Portsmouth. A letter addressed to the editor of the Times. Londyn 1834.
6. Myśli i uwagi. *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1-2; przedr. *Kronika Rodz.* 1878 nr 5; wyd. osob. W-wa 1878.
7. Lettre d'un gentilhomme polonais sur les massacres de Gallicie, adressée au prince de Metternich à l'occasion de sa dépêche circulaire du 7 mars 1846. Paryż 1846; toż Bruksela 1846. Przedr. H. Lisicki, zob. Opracowania. Monografie.

Przekł. pol. pt. List szlachcica polskiego o rzezi galicyjskiej do księcia Metternicha. Ogł. S. Kieniewicz: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN* I, 132.

Przekł. niem. pt. Ueber die blutigen Ereignisse in Galizien. Sendschreiben an den Fürsten von Metternich. Bern 1847; pt. Brief

eines polnischen Edelmannes an den Fürsten von Metternich über die Metzleien in Galizien. Grimma 1848; toż Wiedeń 1848.

8. Dziennik. Powst. 1861 i 1863. Fragm. ogł. A. M. Skalkowski: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 3. Poz. 1947 *Poz. Tow. Przej. Nauk.*
9. Wiersze. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 535; zniszcz. 1944. Rkps Arch. Chroberskie sygn. III. 30. Niektóre wiersze ogł. A. M. Skalkowski, jw. poz. 8, t. 1-2.

Ponadto ogł. mowy i akta procesowe.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Czas* (1860), *Kwart. Nauk.* (1835), *Pszczółka Kr.* (1822), *Zjednoczenie* (współred. 1831).

Prace edytorskie

Biblioteka Ordynacji Myszkowskich. Zapis Konstantego Świdzińskiego. Cz. 1-2. Kr. 1859-1860.

Zawartość: cz. 1: Zapis K. Świdzińskiego; Pisma rozmaite K. Świdzińskiego; O wykopanych numizmatach w Stebłowiu; O monetach chanów Kapczaku; Jurium constitutionumque Sigismundinarum proposita a Mathia Slivnicio descriptio e codice antiquo adhuc ignoto, opera Ant. Sig. Helcelii praefixo proemio nunc primum edita; cz. 2: Zapis K. Świdzińskiego; O zapisie Świdzińskiego oznajmienie pożegnalne. Dodatek do tegoż. Zrzeczenie się spadku przez margrabiego Wielopolskiego, a przyjęcie przez Świdzińskich; Korespondencja; Sprawa o zapis w pismach publicznych; Rys ustawy dla Muzeum Polskiego imienia Świdzińskich i jego historia; Kronika zbiorów; Listy Jana Sobieskiego uprzywilejowane i objaśnione przez A. Z. Helcla.

Listy i materiały

1. Do Leonarda Chodźki z lat między 1818-1876. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428; zniszcz. 1944.
2. Do różnych osób listy z 1831 oraz Myśli o misji do Anglii, dat. 6 grudnia 1830. Ogl. H. Lisicki: Aleksander Wielopolski. T. 4. Kr. 1879.
3. Do E. Grabowskiego 6 listów z 1852-1858. Rkps Bibl. Nar. sygn. 171 M; zniszcz. 1944.
4. Do syna Zygmunta Wielopolskiego 4 listy, dat. Petersburg 5/17, 7/19, 17/29 maja, 23 maja/4 czerwca 1862; do żony Pauliny Wielopolskiej, dat. Warszawa, 14 czerwca 1862. Ogl. A. M. Skalkowski: Na marginesie życiorysu A. Wielopolskiego (1861-1862). *Roczniki Hist.* 1948 z. 4; odb. Poz. 1949.
5. Do O. Bismarcka b. d. (1866). Ogl. H. Lisicki: Le marquis Wielopolski, sa vie et son temps. T. 2. Wiedeń 1880.
6. Zdanie sprawy z misji londyńskiej w r. 1831. Ogl. H. Lisicki: Aleksander Wielopolski. T. 2. Kr. 1878.
7. Korespondencja, protokoły, odezwy i inne dokumenty w całości lub fragmentach ogl. A. M. Skalkowski: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 1-3. Poz. 1947 *Poz. Tow. Przyj. Nauk.*

OPRACOWANIA

Monografie: H. LISICKI: Aleksander Wielopolski. T. 1-4. Kr. 1878-1879. [Rec.: J. KARNICKI: Suum cuique. Kilka słów z powodu niektórych ustępów dzieła pod tytułem „Aleksander Wielopolski”. Drezno 1878; J. ENOCH: Odpowiedź na drezdeńską broszurę pt. Suum cuique. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3751; *Czas* 1878 nr 188-189; H. LISICKI: Odpowiedź na uwagi nad dziełem... *Czas* 1878 nr 219-220; odb. Kr. 1878; *Kur. Por.* 1878 nr 212; L. D. (DEBICKI). *Czas* 1879 nr 109-111, 113-114; B. ŁOZIŃSKI. *Przew. Nauk. i Lit.* 1879; S. TARNOWSKI. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2; Z. WIELOPOLSKI: Do JW. Stanisława hr. Tarnowskiego. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 3; H. LISICKI: Domowe sprawy. Kr. 1880]. —

H. LISICKI: Le marquis Wielopolski, sa vie et son temps. T. 1-2. Wiedeń 1880. —

W. SPASOWICZ: Życie i politika markiza Wielopolskiego. *Wiestnik Jewropy* 1880-1881; wyd. osob. Petersb. 1882. Przekł. pol. przez A. G. B. (BEM) pt. Życie i polityka margrabiego Wielopolskiego.

Epizod z dziejów kwestii polskiej w Rosji. W: Pisma. T. 3. Petersb. 1892. [Rec.: A. REMBOWSKI. *Niwa* 1892 nr 19-20]. —

J. GRABIEC (DĄBROWSKI): Ostatni szlachcic A. hrabia Wielopolski margrabia Gonzaga Myszkowski na tle dziejów. T. 1-2. W-wa-Kr. 1924. [Rec.: A. ŚLIWIŃSKI: Wódz bez armii. *Świat* 1924 nr 15; J. GRABIEC (DĄBROWSKI): Legenda i historia. *Świat* 1924 nr 23]. —

A. M. SKALKOWSKI: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 1-3. Poz. 1947 *Poz. Tow. Przyj. Nauk.* [Rec.: I. PANNENKOWA. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 14].

Dz.... : Posiedzenie sobotnie izby poselskiej z d. 21 maja br. *Kur. Pol.* 1831 nr 517-518. — „Zwolennicy dyplomacji...”. *Nowa Polska* 1834 s. 95-96. —

J. OLRZYCH-SZANIECKI: Pamiętnik. Powst. przed 1840. Ogl. M. Handelman. W-wa 1912 *Materiały do Dziejów Adwokatury w Polsce* z. 1. —

J. LELEWEL: Pamiętnik z roku 1830-31. Powst. przed 1841. Ogl. J. Iwaszkiewicz. W-wa 1924; wyd. nast. w: *Dziela. T. 1: Materiały autobiograficzne.* Oprac. H. Więckowska. W-wa 1957. —

F. DZIERŻYKRAJ-MORAWSKI: Odpowiedź na list szlachcica polskiego do Metternicha z daty 15 kwietnia 1846 roku co do ustępu od strony 36 do 45. Paryż 1847; przedr. w: *Pisma zbiorowe wierszem i prozą.* T. 4. Poz. 1882. —

Nowy list szlachcica polskiego. *Przegl. Poz.* 1852 t. 14. — * (K. BARTOSZEWICZ): Do dziejów biblioteki Świdzińskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 57. —

Kilka uwag z powodu spraw o zapisy testamentowe śp. Konstantego Świdzińskiego i Karola hr. Brzozowskiego. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 215-216. — (*) Korespondencja Gazety Codziennej. *Gaz. Codz.* 1860 nr 133-134. —

W. MAŁACHOWSKI, A. PRZEŹDZIECKI: Odpowiedź egzekutorów testamentu śp. K. Świdzińskiego na zarzuty margr. A. Wielopolskiego. *Czas* 1860 nr 117. —

T. ŚWIDZIŃSKI: List ... do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1860 nr 138. (O zrzeczeniu się spadku po K. Świdzińskim). —

J. N. J. (JANOWSKI): Margrabia Aleksander Wielopolski. Rys biograficzny. Paryż 1861 (2 wyd.). —

J. KLACZKO: A. Wielopolski. *Journal des Débats* 1861, 30 kwietnia; przedr. w: *Listy włoskie* (1860). Wyd. F. Hoesick. Kr. 1908. —

Nowy renegat, margrabia Aleksander Wielopolski. *Demokrata Polski* (Londyn) 1861 s. 39-40. —

W. SZYMANOWSKI: Listy o wypadkach w Polsce 1861-1862. Ogl. w jęz. franc. *La Presse* (Paryż) 1861-1862; przekł. pol. wyd. W-wa

1936. — N. ŻMICHOWSKA: List do Erazma Żmichowskiego, dat. Warszawa, 5 kwietnia 1861. W: Listy. T. 1: W kręgu najbliższych. Wyd. S. Pigoń. Wr. 1957. — β.: Warszawa, 9 sierpnia... *Czas* 1862 nr 185. (Opis zamachu na Wielopolskiego). — W. CZARTORYSKI: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1862-1864. W: Pamiętniki 1860-1864. Ogl. H. Wereszycki. W-wa 1960. — (E. KELLER): Le grand-duc Constantin, le marquis Wielopolski et les Polonais. Paryż 1862. — A. de MAZADE: Deux portraits de la Pologne contemporaine. Le comte André Zamoyski et le marquis Wielopolski. *Revue des Deux Mondes* 1862 t. 42; wyd. osob. Berlin-Poz. 1863. — R. RACZYŃSKI: Mémoires sur la Pologne. Le marquis Wielopolski et les reformes du gouvernement russe en Pologne. *Revue contemporaine* 1862; wyd. osob. Berlin-Poz. 1863; toż w jęz. pol. pt. Margrabia Wielopolski i reformy rządu rosyjskiego w Królestwie Polskim. Poz. 1863. — H. SCHMITT: List do żony z 1862. Ogl. w: Listy do żony (1845-1880). Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1961. — A. LASOCKI: Kilka słów w odpowiedzi margrabiemu Wielopolskiemu na broszurę pt. „Rzut oka na rozwój polityczny w Królestwie Polskim”. Bruksela 1863. — List szlachcica polskiego do margrabiego Wielopolskiego. Drezno 1863. — W. MICRKEWICZ: Czartoryski, Wielopolski et Mierosławski. Paryż 1863. — Aleksander hrabia Wielopolski margrabia Gonzaga Myszkowski. *Dziennik Lit.* 1864 nr 9. — Z. CHADZYŃSKI: Wspomnienia powstańca z lat 1861-1863. Powst. 1867. Oprac. i wstępem opatrzył E. Halicz. W-wa 1963. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — N. W. BIERG: Zapiski o polskich zagovorach i wosstaniach 1831-1862. Moskwa 1873; przekł. pol. W. Ralexia pt. Pamiętniki o polskich spiskach i powstaniach 1831-1862. Kr. 1880; wyd. nast. W-wa 1906. — Śp. Lucjan Siemieński o Wielopolskim. *Przeł. Lw.* 1877 t. 14. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: (J. BADENI). *Czas* 1878, 3 stycznia, i odb.; J. BADENI. *Przeł. Pol.* 1877/78 t. 3; E. *Przeł. Lw.* 1878 t. 15; A. NIEMIROWSKI. *Tyg. Powsz.* 1878 nr 6-7; PIAST. *Warta* 1878 nr 185; St. M. Rz. (RZĘTKOWSKI). *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 107; A. ŚWIĘTOCHOWSKI. *Przeł. Tyg.* 1878 nr 3, 5; *Ateneum* 1878 t. 1; *Kronika Rodz.* 1878 nr 2; *Kur. Codz.* 1878 nr 1; *Kur. Por.* 1878 nr 1, 170, 193, 199; *Lech* 1878 nr 8; *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 106. — A. G. (A. GILLER): Aleksander Wielopolski margrabia Gonzaga Myszkowski. *Gaz. Nar.* 1878; wyd. osob. Lw. 1878. —

(Myśli i uwagi. Rec.). *Kur. Por.* 1878 nr 107, 113. — L. SAPIEHA: Wspomnienia (z lat od 1803 do 1863 r.). Powst. przed 1878. Wyd. Lw. b. r.; wyd. nast. Kr. 1912. — K. W. WÓJCICKI: Myśl A. margr. Wielopolskiego. *Kłósy* 1878 nr 676-677. — H. LISICKI: Przyczyny powstania roku 1830. *Przeł. Pol.* 1879/80 t. 3. [Rec. S. TARNOWSKI. *Przeł. Pol.* 1879/80 t. 3]. — J. MOSZYŃSKI: Rzut oka na politykę austriacko-polską 1880 roku. Kr. 1880. — W. SPASOWICZ: Litteracki i polityczny spadek po A. Wielopolskim. Poz. 1880; toż *Przeł. Tyg.* 1881 nr 1; przedr. w: Pisma. T. 2. Petersburg. 1892. [Rec.: X***: A. Wielopolski i polityczny jego spadkobierca. *Warta* 1881; odb. Poz. 1881]. — SZLACHCIC NA ZAGRODZIE: Głos szlachcica polskiego. (J. I. Kraszewski a zakon szlachecki). Lw. 1880. — Urywki z listów śp. margr. A. Wielopolskiego. *Przeł. Lw.* 1881 z. 10. — L. JABLONOWSKI: Pamiętniki. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — Z. S. FELIŃSKI: Pamiętniki. Cz. 2. Powst. przed 1883. Wyd. S. Smolka. Kr. 1897; wyd. 2 Lw. 1911. — J. MOSZYŃSKI: Polityka austriacko-polska wobec myśli politycznej A. Wielopolskiego. T. 1-2. Kr. 1884. [Rec.: X. *Przeł. Powsz.* 1884 t. 3]. — K. JUNOSZA (SZANIAWSKI): Bezimienny domniemany spadkobierca polityczny A. Wielopolskiego. Tarnopol 1884. — LITWIN (J. K. GIEYSZTOR): Litwa przed rokiem 1863. Lw. 1888. — W. CZARTORYSKI: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogl. H. Wereszycki. W-wa 1960. — S. KOŹMIAN: Rzecz o roku 1863. T. 1-3. Kr. 1894-1896. [Rec.: J. MOSZYŃSKI: Obrachunek z „Rzeczą” p. S. Koźmiana „O roku 1863”, z jej autorem i z tegoż przyjaciółmi. Kr. 1895; K. BARTOSZEWICZ: Rok 1863. Historia na usługach ludzi i stronnictw. T. 2. Kr. 1896 s. 146]. — Panowie Wielopolscy w Krakowie. Niektóre epizody z przeszłości tej rodziny. Lw. 1896. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — J. MOSZYŃSKI: A. Wielopolski w oświeceniu masonsko-liberalnej prawdy historycznej. Kr. 1902. — J. BAUDOUIN DE COURTENAY: Margrabia Wielopolski jako zbrodniarz. *Jako lecące na wyraz żuwanie ... E. Orzeszkowej Polacy znad Newy.* Petersburg. 1906. — J. ZADORA: Trzy autonomie Królestwa Polskiego. Cz. 3: Autonomia Wielopolskiego. *Ognisko* 1906 nr 3. — A. KRAUSHAR: Trzy epizody z działalności publicznej margrabiego A. Wielopolskiego w roku 1831. W-wa 1908 *Miscellanea Hist.* 26. — F. Pu-

- ŁASKI: Spory o bibliotekę i zapis Konstantego Świdzińskiego. *Przegl. Hist.* 1909 z. 3. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — K. BARTOSZEWICZ: Margrabia Wielopolski. *Tyg. Ilustr.* 1912 nr 9, 11, 13. — A. KRAUSHAR: Kraszewski i Wielopolski. (Kartka z lat 1861-1863). *Świat* 1912 nr 11-12; odb. W-wa 1912 *Miscellanea Hist.* 52. — Margrabia A. Wielopolski. Jego życie i działalność polityczna. W-wa 1912 *Bibl. Hist.* nr 4. — A. PAWŁOWSKI: Wielopolski i Zamoyski. *Świat* 1912 numer specjalny. — Polska przed 50 laty. *Ilustr. Kur. Codz.* 1912 nr 297. — S. POSNER: Dola i niedola Jana Olrycha Szanieckiego. (Materiały do dziejów adwokatury w Polsce). *Gaz. Sądowa Warsz.* 1912 nr 1 i odb. — K. BARTOSZEWICZ: Egeria Wielopolskiego. *Tyg. Ilustr.* 1913 nr 27-30; wyd. osob. pt. Muza Margrabiego. W-wa 1914 *Popularna Bibl. Hist.* nr 21. — S. KARWOWSKI: Powstanie 1863 r. *Przegl. Wielkop.* 1913 nr 4. — B. LUTOMSKI: Aleksander Wielopolski. *Świat* 1913 nr 30. — A. KRAUSHAR: Margrabiego Wielopolskiego reforma wychowania publicznego w Królestwie Polskim. Kartka z lat 1861-1862. W-wa 1914 *Miscellanea Hist.* 56. — A. ŚLIWIŃSKI: Margrabia Wielopolski i jego spadkobiercy. *Widnokrąg* 1915 nr 5. — M. HANDELSMAN: Anglia — Polska 1814-1864. W-wa-Lw. 1917. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2. Poz. 1919. — C. ŁAGIEWSKI: Pan Andrzej i Margrabia. *Bluszcz* 1921 nr 4-7, 9. — W. MICKIEWICZ: Pamiętniki. T. 2. Kr. 1927. — J. FELDMAN: Do charakterystyki Wielopolskiego. *Kwart. Hist.* 1928 t. 42. — M. BOBRZYŃSKI: Przed powstaniem. *Przegl. Współcz.* 1930 t. 31 nr 92. — M. GODLEWSKI: Tragedia arcybiskupa Felińskiego (1862-1863). Szkic historyczny. Kr. 1930. — K. L. KONIŃSKI: Zagadnienie roku 1863. *Tęcza* 1930 nr 6. — M. JANIK: Prądy panslawistyczne i rusofilskie w okresie wielkiej emigracji. *Pam. Lit. R.* 31 (1934) z. 1-2. — H. GRYNWASER: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — S. KIENIEWICZ: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r. W-wa 1935; wyd. nowe uzup. W-wa 1960. — H. EILE: Teatr warszawski w dobie powstań. W-wa 1937. — E. KOSTOŁOWSKI: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — A. SKAŁKOWSKI: Muza A. Wielopolskiego. *Wiad. Lit.* 1938 nr 6. — K. ZBY-SZEWSKI: Katastrofalny szef rządu. *Prosto z mostu* 1939 nr 6. — K. PRUSZYŃSKI: Margrabia Wielopolski. Fragm. ogł. *Nowa Polska* (Londyn) 1944 z. 1-5; całość wyd. Londyn 1944; wyd. nast.: W-wa 1946; wyd. 2 W-wa 1957. [Rec.: (at.): Duch Margrabiego i Ksawery. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 21; A. GRODZICKI: To warto przeczytać. *Dzien. Zach.* 1946 nr 210; W. JABLONOWSKI: Książka nie na czasie. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 29; P. JASIEŃCICA: Mentor wierzgający. *Odnova* 1946 nr 18; W. KĘTRZYŃSKI: Problem Wielopolskich. *Dziś i Jutro* 1946 nr 28; S. KIENIEWICZ: Prawda margrabiego. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 32; S. KIENIEWICZ: Sprostowanie. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 33; J. SIERADZKI: Prawda z błędami. *Odrodzenie* 1946 nr 19; J. WALCZAK: Pruszyński o Wielopolskim. *Nowa Epoka* 1946 nr 9/10; J. WYSZOMIRSKI: Zaskakująca książka. *Tydzien* 1946 nr 2; STAN. DAL. (DALEWSKI). *Nowiny Raciborskie* 1948 nr 43; J. W. *Nowe Sygnały* 1957 nr 40; ARYSTARCH: W sprawie Margrabiego. *Kierunki* 1958 nr 3; A. BOCHENSKI. *Kierunki* 1958 nr 11; J. GAWROŃSKI: Agent czy kontrahent? *Kierunki* 1958 nr 4; J. ŁOJEK: W odpowiedzi sprzymierzeńcom i przeciwnikom. *Kierunki* 1958 nr 11; J. MILEWSKI. *Kierunki* 1958 nr 4; J. POGONOWSKI. *Kierunki* 1958 nr 6; M. PRUSZYŃSKA: Moje trzy grosze w sprawie Wielopolskiego. *Kierunki* 1958 nr 5; E. TRYNISZEWSKI: Margrabiego program a polityka. *Kierunki* 1958 nr 5]. — A. M. SKAŁKOWSKI: Na marginesie życiorysu A. Wielopolskiego (1861-1862). *Roczniki Hist.* 1948 z. 2; odb. Poz. 1949. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1-3. W-wa 1948-1950. — J. KOWALSKI: Rewolucyjna demokracja rosyjska a powstanie styczniowe. W-wa 1949; wyd. 2 rozszerzone W-wa 1955. — S. KIENIEWICZ: Oprac. wyd.: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN I*, 192. — S. KIENIEWICZ: Pomysły urbanistyczne margr. Wielopolskiego z 1862 roku. *Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury* 1952 z. 3. — S. KIENIEWICZ: Sprawa włościańska w powstaniu styczniowym. Wr. 1953. — A. NIESIOŁOWSKI: Warszawa w powstaniu styczniowym. *Wiedza i Życie* 1953 nr 1. — T. ZANIEC: Geneza „realizmu” politycznego w Polsce. *Dziś i Jutro* 1954 nr 4. — T. ZANIEC: Mit o A. Wielopolskim. *Dziś i Jutro* 1954 nr 9-10. — W. ROSTOCKI: Władza wodzów naczelnych w powstaniu listopadowym. (Studium historycznoprawne). Wr. 1955. — I. KOBERDOWA: Polityka czartoryszczyzny w okresie powstania stycz-

niowego. W-wa 1957. — P. TRZEBUCHOWSKI: A. Wielopolski i powstanie styczniowe 1863. *Kierunki* 1957 nr 3. —

P. JASIEŃCICA: Dwie drogi. O powstaniu styczniowym. W-wa 1960; wyd. 2 W-wa 1963. — S. KIENIEWICZ: Między ugodą a rewolucją. (Andrzej Zamoyski w latach 1861-62). W-wa 1962. — Z. STANKIEWICZ: Sprawa serwitutów w reformach Wielopolskiego 1861-1862. *Kwart. Hist.* 1962 z. 4. — J. CIAŁOWICZ: Wielopolski na tle swojej epoki. *Tyg. Powisz.* 1963 nr 10. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki

młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — S. KIENIEWICZ: Społeczeństwo Królestwa Polskiego w powstaniu styczniowym. *Powstanie styczniowe 1863*. T. 1. W-wa 1963. — Z. KOMENDER: Oczynszować czy uwłaszczyć? Problem sprzed stu lat. *Życie i Myśl* 1963 nr 3/4. — S. STOMMA: „Z kurzem krwi bratniej”. *Tyg. Powisz.* 1963 nr 3. — S. STRUMPH WOJTKIEWICZ: Powstanie styczniowe. W-wa 1963. — S. KIENIEWICZ: Dramat trzeźwych entuzjastów. O ludziach pracy organicznej. W-wa 1964.

WIENIARSKI ANTONI (1823—1869)

Pseud. i krypt.: A. W.; A. WIE...; ANT... WIE...; GR. K.; GRZEGORZ KOSTRZEWA, AUTOR OBRAZKÓW LUBELSKICH.

Powieściopisarz, komediopisarz, publicysta.

Ur. 21 stycznia 1823 w Wierzchowinie pod Turowinem na Lubelszczyźnie; syn Stanisława, administratora Wierzchowiny, i Elżbiety z Dziewulskich. Ciężkie kalectwo z lat niemowlęcych nie pozwoliło mu na naukę poza domem. Głównie uczył go wuj Stanisław Dziewulski. W jego latach dziecięcych rodzina przenosiła się z miejsca na miejsce: najpierw do własnego mająteczku Suche Lipie, a po jego utracie do dóbr Wysokie, wreszcie do Łącznej. W obydwu tych majątkach ojciec miał stanowisko zarządcy, a syn w miarę dorastania pomagał ojcu w pracy administracyjnej. Pisać zaczął już od dwunastego roku życia. Ok. 1846 nawiązał kontakt z *Gazetą Codzienną*, gdzie jako stały współpracownik umieszczał swoje korespondencje. W 1848 przeniósł się do Warszawy, przyjął posadę w kancelarii ordynacji hr. Zamoyskich i zamieszkał w Pałacu Błękitnym. Odtąd publikował swoje liczne artykuły i opowiadania we wszystkich niemal czasopiśmie warszawskich. Ok. 1860, nie mogąc pogodzić obowiązków służbowych z pracą literacką, zaczął się po trochu z niej wycofywać. Zmarł 30 maja 1869 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gabriel Zaranek, pierwszy wychowanec domu podrzutków w Warszawie. Powieść z XVIII wieku. *Gaz. Codz.* 1850 nr 261, 262, 264, 265, 267, 269, 271, 272. Wyd. nast. zob. poz. 8.

2. Góra Biruty. Powieść z podań żmudzkich. *Gaz. Codz.* 1850 nr 34-39, 42-44; wyd. osob. Petersb. 1851 (razem z poz. 4). Wyd. nast. zob. poz. 24.

3. Wysokie w XVII wieku, czyli arianie w Polsce. Powieść historyczna z dziejów polskich. Fragm. ogł. *Gaz. Codz.* 1850 nr 19-20; całość wyd. Petersb. 1851. Wyd. nast. przerobione pt. Pani Kazanowska. Powieść historyczna, zob. poz. 24.

4. Piotr Konaszewicz Sahajdaczny. Powieść ukraińska. Petersb. 1851 (razem z poz. 2). Wyd. nast. przerobione pt. Obraz św. Barbary. Powieść ukraińska, zob. poz. 24.

5. Kilka szkiców warszawskich. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 316-322. Przedr. zob. poz. 14.

Zawartość: Człowiek za pieniądze; Poeta; Miłość i świat.

6. Kopiec graniczny. Przygoda z dziejów szlacheckich (r. 1656). *Gaz. Codz.* 1852 nr 36, 38, 40-42, 45-48, 50-51. Przedr. zob. poz. 15 t. 3.

7. Panna Klara i Klarusia Mielniczanka. Obrazek. *Gaz. Codz.* 1852 nr 117-118, 121-122, 124, 127-130, 132. Przedr. zob. poz. 12.

8. Powieści historyczne. T. 1-2. W-wa 1852.

Zawartość: t. 1: Kościół O. O. Bernardynów w Lublinie. Powieść z dawnych czasów; t. 2: Bernard Cikowski z Cikowa. Rzecz historyczna. (*Bibl. Warsz.* 1848 t. 4); Tamko pokutnik. (Ogł. pt. Tamko. Powieść z XVIII wieku. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 2); Gabriel Zaranek (zob. poz. 1); Wieś Krupa. Zdarzenie historyczne z 1715 roku. (*Bibl. Warsz.* 1850 t. 1); Szymon

Szymonowicz; Wagnanowice. Powiastka historyczna. (*Bibl. Warsz.* 1849 t. 4).

9. Siedm. Powieść z podań krajowych. *Gaz. Codz.* 1852 nr 338-342; 344-347; 1853 nr 1-2. Przedr. zob. poz. 15 t. 1.

10. Ś-ty Antoni Radecknicki. Obrazek lubelski. *Gaz. Codz.* 1852 nr 272-281. Przedr. zob. poz. 12.

11. Na jawie. Powieść. *Gaz. Codz.* 1853 nr 166-170, 176-187. Przedr. zob. poz. 15 t. 1.

12. Obrazki lubelskie. W-wa 1854.

Zawartość: Obrazek św. Cecylii. Powiastka lubelska. (*Dzien. Warsz.* 1853 nr 226-230); Dworek na wydmach; Panna Klara i Klarusia Mielniczanica (zob. poz. 7); Bilgorajanka.

13. Płock i płocczanie. Kilka szkiców z krótkiego tam pobytu. *Gaz. Codz.* 1854 nr 239-240, 243, 249-250. Przedr. zob. poz. 15 t. 1.

14. Pogadanki. Szkice z terażniejszości i przeszłości. W-wa 1854.

Zawartość: Wyrobnica; Podróż po Saskim Ogrodzie w Warszawie. (*Dzien. Warsz.* 1851 nr 161-162, 164-165); Tydzień w Warszawie. Ustęp z notat lublinianina. (*Dzien. Warsz.* 1852 nr 51-55); Ni o tym, ni o owym. Kilka szkiców warszawskich (zob. poz. 5); Kupczyk z Frankfurtu. Zdarzenie historyczne z 1733. (*Dzien. Warsz.* 1852 nr 2, 4-5); Zakłęcie; Pamiątka. Obrazek. (*Księga Świata* 1853/54 cz. 1 s. 94-97); Tatarczuk. Pątnik polski. Obrazek z dawnych czasów. (Tamże s. 98-100).

15. Nasze strony i nasi ludzie. Zbiór powieści historycznych, obrazków tegoczesnych, wspomnień i życiorysów. T. 1-3. W-wa 1855.

Zawartość: szereg drobnych utworów, m. in. przedr. poz. 6, 9, 11, 13.

16. Diabeł w domu. Obrazek miejski. *Gaz. Codz.* 1856 nr 245-248; też *Dzien. Lit.* 1856 Przewodnik nr 57-61; wyd. osob. Lw. 1901 *Bibl. Sensacyjnych Powieści i Romansów* nr 8; Poz. 1901 *Pol. Bibl. Lud.* nr 1.

17. Nad Wisłą. Krotochwila w 1 a. ze śpiewkami ... grana pierwszy raz w teatrze warszawskim dn. 31 sierpnia 1856. W-wa 1857. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1897; wyd. 3 Poz. 1911.

18. Ulicznik warszawski. Krotochwila ze śpiewkami w 1 a. W-wa 1856. Wyd. nast.: z muzyką A. Wrońskiego. Poz. 1909 *Naród sobie* nr 27.

19. Wieczorek tańczący. Obrazek miejski. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 213, 216-219; też *Dzien. Lit.* 1856 Przewodnik nr 41-46. Przedr. zob. poz. 21 t. 1; przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. Zapomniane

opowiadania polskie XIX wieku. Seria II. W-wa 1960.

20. Szwaczka warszawska. Krotochwila w 1 a. ze śpiewkami. Muzyka Tarnowskiego. W-wa 1857. Wyd. nast.: z muzyką A. Wrońskiego. Poz. 1913 *Naród sobie* nr 38.

21. Warszawa i warszawianie. Szkice towarzyskie i obyczajowe. Seria I. T. 1-2. W-wa 1857.

Zawartość: drobne utwory, m. in. poz. 19.

22. Warszawiacy i hreczkosieje. Komedja w 3 a. ze śpiewkami, przedstawiona na warszawskim Teatrze Rozmaitości w 1857. W-wa 1857.

23. Błękitny pałac hr. ordynatów Zamoyjskich w Warszawie. *Księga Świata* 1860 z. 7 i odb.

24. Powieści z podań i dziejów polskich. T. 1-2. W-wa 1860.

Zawartość: t. 1: Pani Kazanowska (zob. poz. 3); Kleparz. Obrazek lubelski; t. 2: Przekleństwo w spuściznie. Obrazek z podań ludu. (J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* 1857 s. 166-169); Dzieci Eryka, króla szwedzkiego, w Krakowie. Obrazek historyczny. (Tamże 1856 s. 65-67); Obraz św. Barbary (zob. poz. 4); Osemki. Obrazek z historii Warszawy; Góra Biruty (zob. poz. 2).

25. Chłopi i koloniści. Rkps.

26. Pańskość. Komedja w 1 a. Rkps.

Drobne utwory literackie, artykuły, recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Berek Joselewicz, szef szwadronu lekkiej jazdy. 1861 t. 2; Poezje Orlika. 1864 t. 2), *Czytelnia Niedzielną* (tu: Stary pan i stary pies. Obrazek z życia miejskiego. 1857 s. 3; Lekki wiejskie. Pogadanka. 1859 s. 270; Sady ludzkie. Obrazek warszawski. 1859 s. 74-77; Strachy. Obrazek wiejski. 1860 s. 2-5), *Dzien. Lit.* (1856), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Zgon dziewicy. 1853 nr 289; Listy z Ordynackiego. 1854 nr 168, 177; Romans w jednej godzinie. *Historjka tegoczesna*. 1854 nr 142-143, 145).

Gaz. Codz. (tu m. in.: Poranek muzyczny. 1843 nr 343; Malutka odpowiedź na krytykę. 1850 nr 345; Kawa u Haberkanta. 1853 nr 198; (W. Syrokoma: Wędrowki po moich niegdyś okolicach. Rec.). 1853 nr 295-296, 298; Maciuś. Obrazek z przeszłości. 1853 nr 289-294; Poezja i muzyka. 1853 nr 259; Przechadzki poranne w Warszawie. Wody. Opowiadanie. 1853 nr 193-194; Bezdzienny. Obrazek w małych ramach. 1854 nr 210-211; Kulawy koń. *Historjka te-*

goczesna. 1854 nr 6-8; Wrażenia z wielkiej podróży. 1854 nr 111-112; Inwalidzi rolnictwa. 1856 nr 180-181; Listy z Ordynackiego. 1856 nr 340-342; Najemnicy salonowi. Obrazek miejski. 1856 nr 12; Rewizja nowości. Obrazek miejski. 1856 nr 28; Sprawa Fabiana Kaszyca. Opowiadanie. 1856 nr 336; Warszawianki. Obrazek miejski. 1856 nr 86-87); *Gaz. Kr.* (tu: Rejowiec. Opowiadanie. 1845 nr 17; Bronowice. Powiastka historyczna. 1846 nr 8-10); *Gaz. Warsz.* (tu: Pamięci Kornelii z Wołowskich Dziewulskiej. 1855 nr 14; Filary salonów. Obrazek miejski. 1856 nr 239-241; (Notatka w sprawie Nosiwody w krotchwili „Nad Wisłą”). 1856 nr 230; Odpowiedź na artykuły o komedii: Warszawiacy i hreczkosieje. 1857 nr 118),

J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy*. W-wa (tu m. in.: Zbójcy na Czorsztynie. Obrazek historyczny z XVI wieku. 1854 s. 79-84; Powódź. Przygoda z dawnych czasów. 1855 s. 76-80; Zaślubiny Jagielly z czwartą żoną. 1860 s. 146-149; Babunia pięknej wnuczki. Historyjka tegoczesna. 1861 s. 142-145; Szczęśliwy człowiek. 1862 s. 131-135); *Kalendarz kr.* Kr. (tu: Anioł pocieszyciel. Obrazek z prawdziwego zdarzenia. 1858 s. 12-17); *Kalendarz popularnoziemiański*. W-wa (tu: Krzyż na Wiśle. Legenda. 1857 s. 18-21); *Kalendarz powsz. galicyjski*. Lw. (tu: Obrazek z życia. 1855); S. Strąbskiego *Kalendarz, czyli Rocznik*. W-wa (tu: Przewiska dawane ludziom w niektórych okolicznościach. 1856 s. 147-150); *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862 (tu: Jędrzej Zamoyski, kanclerz wielki koronny, s. 244-254); *Księga Świata* (tu: Szymon Okolski. 1852 s. 298-301; Wojciech Jaksa Bobowski Hali-bej. 1852 s. 230; Dwa pragnienia. Opowiadanie myśliwego. 1853/54 s. 1; Grzegorz Knapki i jego pisma. Wspomnienie. 1853/54 s. 16; Franciszek Karpiński. Wspomnienie. 1855 cz. 1 s. 22-30; Grzegorz Piramowicz. 1855 cz. 2 s. 83-88; Jan Lorenzo Papagoda. Obrazek z XVI stulecia. 1855 cz. 2 s. 159; Lublin. Szkic opisowy. 1855 cz. 2 s. 102-113; Podatek od rzeczy zbyt nowych. Wyjątek z obrazów XVI w. 1855 cz. 1 s. 120-123; Stary wiarus. Obrazek lubelski. 1855 cz. 2 s. 132-135; Wiązka gałęzi. Obrazek. 1855 s. 17; Liw. Szkic historyczny. 1857 cz. 1 s. 187; O życiu i pismach Stefana Witwickiego. 1857 cz. 2 s. 89-93),

Szkice i obrazki. S. I. W-wa 1858 (tu: Właściciele domów i lokatorzy w Warszawie); *Tyg. Ilustr.* (tu: Olesko. 1859/60 nr 16; Antoni Tyzenhaus, podskarbi

nadworny litewski. 1860 nr 63; Czernięcin. 1860 nr 50; Dom Esterki w Opocznie. Wyjątek z opisu wycieczki po kraju. 1860 nr 63; Klasztor Oliwa pod Gdańskiem. 1860 nr 39; Krasiczyn nad Sanem. 1862 nr 44; Fundusz gromadzki. 1861 nr 101; Jan Leon Hipolit Koziatulski. 1861 nr 96; Podkamień. 1861 nr 94; Radecznicza. 1861 nr 85; Wespazjan Kochowski. 1861 nr 92; Doroszenko pod Lwowem (r. 1672). 1862 nr 138; Kościół i klasztor pobazyliński w Bytenu. 1862 nr 122; Szczekociny i pani starościna wólbromska. 1862 nr 121; Irena, gospodarówna multańska. Opowiadanie historyczne. 1863 nr 171-173; Maurycy August Beniowski jako władca Madagaskaru. 1864 nr 239; Drobne zbyteczki. 1866 nr 47; Pogadanki o rzeczach bieżących. 1867 nr 419, 427; 1868 nr 6).

Wydania zbiorowe

Dziennik dla Wszystkich (W-wa) 1897 nr 3-13, 48-195, 210-216 (z małymi przerwami) przedr. 16 utworów A. Wieniarskiego, m. in. Twórczość poz. 2, 3, 4, 6, 9, 11, 21.

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1846, 1855. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

2. Autobiografia z 1866. Ogl. W. Szymanowski w nekrologu. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 76.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6712.

OPRACOWANIA

(Wieś Krupa. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 112, 340. — S. K. J.: (Obrazki lubelskie. Rec.). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 40. — (Nad Wisłą. Rec.): J. W... z S. *Gaz. Codz.* 1856 nr 234; F. H. LEWESTAM. *Gaz. Codz.* 1856 nr 229; W. SZYMANOWSKI. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 146; A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 222. — (Ulicznik warszawski. Rec.): J. MILKOWSKI. *Gaz. Codz.* 1856 nr 68; W. SZYMANOWSKI. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 11; A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 281. — (Warszawa i warszawianie. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 119; A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 214; (J. ZACHARIASIEWICZ?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 81. (Wyjaśnienie do tej recenzji. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 84). — (Warszawiacy i hreczkosieje. Rec.): (J. KENIG?). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114; A. N. (MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 281; W. SZYMANOWSKI. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 115. — A. N. (A. MARCINKOWSKI): List Antoniego Nowo-

sielskiego. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 184. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — Nekrologi: F. H. LEWESTAM. *Kłosa* 1869 nr 207; K. MILKUSZYC. *Opiekun Dom.* 1870 nr 46; W. SZYMANOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 76; *Bibl. Warsz.* 1869 t. 3; Pokój ich pamięci. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 23. — (Nad Wisłą. Rec.): A. Br. *Kur. Codz.* 1889 nr 241; Q (M. GAWALEWICZ). *Tyg.*

Ilustr. 1889 nr 349. — Es.: Antoni Wieniarski. *Kur. Codz.* 1889 nr 242. — A. PIĄTEK: (Ulicznik warszawski. Rec.). *Przegl. sztuk do grania. Poradnik teatrów i chórów włościańskich.* Lw. 1909. — J. KOLLER: (Szwaczka warszawska). *Poradnik teatrów i chórów włościańskich.* Lw. 1913. — J. W. GOMULICKI: Antoni Wieniarski. W: *Iskry z popiołów.* Seria II. W-wa 1960.

WIERNIKOWSKI JAN NEPOMUCEN (1800–1877)

Krypt.: J. W.; J. WIERN.

Filolog, orientalista.

Ur. 11 maja 1800 we wsi Kosiejek, pow. mozyrski; syn Antoniego i Marty z Arciszewskich. Po ukończeniu szkół powiatowych w Mozyrzcu w 1818 wstąpił na Uniwersytet Wileński na wydział filologiczny. Należał do Towarzystwa Filomatów. Po procesie Filaretów wyraził gotowość podjęcia studiów orientalnych, został więc wysłany w 1824 na uniwersytet w Kazaniu. W 1827 został mianowany profesorem uniwersytetu kazańskiego i nauczycielem języka arabskiego w tamtejszym gimnazjum. W 1834 wysłany został do Wiatki. W 1843 przebywał w Symbirsku. W 1853 został mianowany rektorem szkół guberni sybirskiej, później przeniesiony na to samo stanowisko w Charkowie, gdzie pełnił obowiązki do 1860, po czym przeszedł na emeryturę. Ożeniony był z Wincentą Orzeszkowską. Zmarł w Charkowie w 1877.

Przed wyjazdem do Rosji w październiku 1824 przy pożegnaniu A. Mickiewicza wpisał w imioniku Wiernikowskiego wiersz inc.: *Zegnaj mi, parnaski bracie ...*

TWÓRCZOŚĆ

Wiersze. Rkps Ossol. sygn. 2426/II.

Artykuły i wiersze ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Kronika Rodz.* (tu: Do Stasia Roszczewskiego. 1874 nr 20), *Noworocznik Litewski na r. 1831.* Wil. 1831 (tu: Krótka wiadomość o Hafizie).

Ponadto po śmierci pisarza drobny zapis w imionniku L. Kostrowickiej ogł. I. Chrzanowski: Autograf „Majtka” Mickiewicza i poezje filaretów. Lw. 1901; przedr. pt. Album pani Ludwicy Kostrowickiej. W: *Okruchy literackie.* W-wa 1903 (tu: Największym zostanie dla przychylnego sługi...).

Przekłady

1. Pindarus: Niektóre celniejsze ody... z niezbędnymi do ich zrozumienia objaśnieniami, tekstem greckim i tłumaczeniem prozaicznym. Wil. 1824.

Zawartość: Oda pytyjska I; Oda olimpijska X, XIV, II, IV; Oda (pytyjska II).

Tu również wstęp pt. Krótka wiadomość o Pindarze i jego poezji.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Filipowi Obuchowiczowi, b. marszałkowi pow. mozyrskiego, w dowód wiecznej wdzięczności za tylokrotnie odbierane dobrodziejstwa tę młodą pracę poświęca Tłumacz.

2. I. Tegnér: Aksel. Romans. Z prozaicznego przekładu P. Chake przerobiony. Wil. 1842.

Tu również wstęp pt. Kilka słów o Tegnerze i jego poezjach. Dat. Symbirsk 1841.

Dedykacja: Cesarskiego Helsingforskiego Uniwersytetu magistrum, JJPanom: Wirzenowi, Langeskiöldowi, Hongelinowi i Kajanusowi, na pamiątkę lat 1833 i 1834, mile z nimi w Kazaniu przepędzonych, poświęca Autor.

3. I. Tegnér: Frytjof. (Z sagi islandzkiej pod tytułem „Sagann af Frithjofe Fräkna”). Poemat bohaterski we XXIV pieśniach wierszem polskim. Petersb. 1861.

Dedykacja: Ziomkom Litwinom, starym wileńskim i mozyrskim kolegom: Franciszkowi Malewskiemu, Józefowi Zarzeckiemu, Aleksandrowi Mickiewiczowi, Janowi Hejdatelowi, Józefowi Kowalewskiemu, Danielowi Spasowiczowi, Piotrowi Wagnerowi, Napoleonowi Jeleńskiemu, Wincentemu Ichnatowiczowi, Hilaremu Łukaszkowskiemu etc., w dowód wysokiej czci, szacunku i braterskiej przyjaźni poświęcam Jan Wiernikowski.

Drobne przekłady ogł. w czasopismach i wyd. zbior.: *Bibl. Ossol* (tu: Pindar: Oda olimpijska I. 1862 t. 2), *Bibl. Warsz.* (1842), *Biruta* (tu: Pytania morskiego ducha. Legenda indyjska. (Wyj. z księgi Tamamuku). 1837 cz. 1 s. 204-221), *Dzieje Dobroczyńności Kraj. i Zagr.* (tu: M. K. Sarbiewski: Oda z powodu rzucenia węgielnego kamienia na założenie kościoła N. Panny w Krożach. 1823 t. 2; Psalm XLII, tłum. z hebrajskiego. 1823 t. 2; M. K. Sarbiewski: Do Najświętszej Panny. Z powodu założenia kościoła w Krożach przez Karola Chodkiewicza mającego wystąpić przeciw Osmanowi tureckiemu. 1824 t. 1; Widzenie Arseniusza. (Legenda). 1824 t. 1), *Noworocznik Litewski na r. 1831*. Wil. 1831 (tu: Hafiz: Gazel (toż przedr. *Biruta* 1838 cz. 2); Do Nahmy. Myśl z arabskiego).

Listy

1. Do J. Zawadzkiego 2 listy, dat. 18 października 1829 i 3 marca 1837; do A. Zawadzkiego 14 listów z 1841-1862. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. Z archiwum drukarni i księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie z lat 1805-1865. T. 1. Wil. 1935.

2. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1861. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

OPRACOWANIA

A. MICKIEWICZ: List do J. Kowalewskiego, dat. 9 lipca 1827. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 1. Paryż 1870 i wyd. nast. — A. J. S. (SZABRAŃSKI): (I. Tegnér: Aksel. Rec. przekł.). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3. — (I. Tegnér: Frytjof. Rec. przekł.): × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Pol.* 1861 nr 129; (f). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 2; S. PILAT. *Bibl. Ossol.* 1862 t. 1. — M. MALINOWSKI: Księga wspomnień. Powst. 1864. Wyd. J. Tretiak. Kr. 1907 *Źródła do Dziejów Polski Porozbiorowych* III. — *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — A. GILLER: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — A. E. ODYNIC: Jan Nepomucen Wiernikowski. *Kłósy*

1873 nr 407. — (J. HEPPEN): Nekrologia półroczna. *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 98. — Z Charkowa piszą do nas... *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 74. — E. T. MASSALSKI: Pamiętniki. Powst. przed 1879. Fragn. pt. W celi więziennej. (Z nie drukowanych pamiętników). Ogł. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916; fragn. pt. Z pamiętników (1799-1824). Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — A. E. ODYNIC: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz.* 1880 nr 4; 1881 nr 9; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884. — J. TRETIAK: Przypis do wiersza w imienniku Jana Wiernikowskiego. W: A. Mickiewicz: Dzieła. T. 1. Lw. 1896. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — N. I. MAMAJEW: Zapiski. *Istoriczeskij wiestnik* 1901 t. 84 s. 65-67. — LIPIŃSKI: Polacy w Charkowie. *Znicz* 1905 s. 82. — H. MOŚCICKI: Osatni pobyt Mickiewicza w Wilnie. W książce: Pod znakiem Orła i Pogoni. Szkice historyczne. W-wa 1915; wyd. 2 W-wa 1923. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

W. KOTWICZ: Józef Kowalewski, orientalista. Wr. 1948 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 11. — I. J. KRACZKOWSKI: Oczerki po historii ruskiej arabistiki. Moskwa 1950. — J. REYCHMAN: Próby organizacji orientalistyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 3 i odb. — A. ZAJĄCZKOWSKI: Z dziejów orientalizmu polskiego doby mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 2-3; przedr. w zbiorze: Szkice z dziejów orientalistyki. W-wa 1957. — J. REYCHMAN: Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu. W-wa 1955 (na prawach rękopisu); przedr. w zbiorze, jw. — A. ZAJĄCZKOWSKI: Orient jako źródło inspiracji w literaturze romantycznej doby mickiewiczowskiej. W-wa 1955. — Z. KAWYN-KURZOWA: Język filomatów i filaretów. Przyczynek do dziejów języka polskiego XIX wieku. Słowotwórstwo i słownictwo. Wr. 1963.

Zob. również: FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI.

WILCZYŃSKI ALBERT (1829–1900)

Pseud. i krypt.: A. W.; AUTOR „KŁOPOTÓW STAREGO KOMENDANTA”; W.

Powieściopisarz, komediopisarz.

Ur. 16 kwietnia 1829 w Warszawie. Początkowe nauki pobierał w Brzesku w powiecie kieleckim, następnie w Pińczowie i w szkole realnej w Kielcach, którą ukończył w 1848. W 1851 rozpoczął pracę w Warszawie jako sekretarz Komisji Sprawiedliwości. W 1860 ożenił się z Biernacką, siostrą satyryka Mikołaja Biernackiego (Rodocia), i przeniósł się z Warszawy na wieś. Najpierw gospodarował w Czerwoncu, potem w Żarnówcu na Podlasiu. W 1871 przeniósł się do Galicji i zamieszkał we Lwowie, gdzie pracował jako urzędnik wydziału krajowego. Przez szereg lat był prezesem Lwowskiego Koła Literacko-Artystycznego. Zmarł we Lwowie 27 kwietnia 1900.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kłopoty starego komendanta. Obrazki naszych czasów. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 1-4; 1855 t. 2-4; wyd. osob. t. 1-3. Wil. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 z rys. E. Błotnickiego. Lw. 1879; zob. poz. 30 t. 1-3.

Zawartość wyd. osob.: t. 1: Przykładna kara; Odwet za siostrzenicę; Panna pułkownikówna (początek); t. 2: Panna pułkownikówna (dokończenie); Pan Marszałkiewicz; t. 3: Pan Marszałkiewicz (dokończenie).

W t. 3 wyd. nast. również poz. 15.

Dedykacja wyd. nast.: W roku jubileuszowym pięćdziesięcioletniej działalności literackiej Wielmożnemu J. I. Kraszewskiemu zawdzięczając tę pierwszą pracę moją ojcowskiej zachęcie Jubilata, z uczuciem nieograniczonej czci poświęca Autor.

Wyd. osob. Przykładna kara. Opowiadanie. W-wa 1908 *Bibl. Univ. Lud.* 84.

Przekł. ros.: Zaboty naczelnika inwalidny komandy. *Biblioteka dla dacz, parochodow i żelaznych dorog* 1857 t. 90.

2. Dziecię niedoli i dziecię próżności. Opowiadanie. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 126-166, 295-347; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1856. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 7-8.

3. Najnowsze swaty. Szkic do komedii. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 224-232; wyd. osob. zob. poz. 30 t. 3.

Przeróbki:

1. P. Lewiński: Najnowsze swaty. Wyst. w teatrze amatorskim w Równem 19 kwietnia 1859.

2. X. W. M.: Najnowsze swaty. Komedja w II odsłonach. Poz. 1925 *Teatr Lud.* nr 54.

4. Nasze dzieci. Powieść w 2 tomach. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 250-1857 nr 72 (z przerwami); wyd. osob. Mohylew 1857.

5. Drobiazgi powieściowe. T. 1-2. Mohylew 1858.

6. Historia mojej dubeltówki. *Kronika*

Codz. 1876 nr 148-151; 1877 nr 1-10; wyd. osob. Lw. 1877.

7. Komedja z oświatą. Komedja. Wyst. Lw. 1877.

8. Opiekunowie wdowca. Obrazek z życia wiejskiego. *Echo* 1877 nr 137-163; toż *Gaz. Lw.* 1877 nr 118-141; wyd. osob. Lw. 1884. Wyd. nast.: W-wa 1911.

9. Siostra mojej żony. Obrazek z życia wiejskiego. *Gaz. Lw.* 1877 nr 317-333; toż *Kur. Warsz.* 1878 nr 79-104; wyd. osob. Lw. 1878. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 12.

10. W Krynicy. Komedja w 1 akcie. Wyst. Lw. 1877.

11. Fotografie społeczne. T. 1-3. Lw. 1878. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 4-6.

Zawartość: t. 1: Kaprys panny Julii. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 230-243); Sąd polubowny. (*Gaz. Lw.* 1877 nr 20-42); t. 2: Przegrana sprawa. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 263-274); Pan komornik. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 123-131); Pani inspektorowa; t. 3: Mania curaciosa. (*Tydzień* 1877 nr 30-34); Intromisja lekarza. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 192-209); Żeby warszawianki. (*Gaz. Kielecka* 1876 nr 102-103; przedr. *Ilustr. kalendarz kr.* 1877); Naiwności szlacheckie.

Wyd. osob.: Pan komornik. Obrazek. Lw. (1883) *Bibl. Mrówki* nr 167.

12. Słomiany wdowiec. Obrazki współczesne. *Gaz. Lw.* 1878 nr 296-315; 1879 nr 27-38; toż *Wiek* 1878 nr 273-292 (z przerwami); 1879 nr 3-17, 52-81; wyd. osob. Lw. 1879. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 13.

13. Z pamiętników plotkarza. *Gaz. Lw.* 1878 nr 156-206, 240-276; toż *Kur. Warsz.* 1878 nr 168-223, 267; 1879 nr 19; wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1879. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 10-11.

14. Misja familijna. Opowiadanie. *Gaz. Lw.* 1879 nr 196-226; toż *Wiek* 1879 nr

209-260; wyd. osob. Lw. 1880. Wyd. nast.: zob. poz. 30 t. 17.

15. Panna Zofia w oblężeniu. Wyd. zob. poz. 1 t. 3. Lw. 1879. Przedr. zob. poz. 30 t. 3.

16. Wspomnienia obywatelskie. *Gaz. Lw.* 1879 nr 255-269, 286-299; toż *Kur. Warsz.* 1880 nr 5-61; wyd. osob. Lw. 1880.

17. Dla dobra dzieci. Studium z natury. *Tyg. Powsz.* 1880 nr 1-41; wyd. osob. W-wa 1881. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 14.

18. Sielanki szlacheckie. *Gaz. Lw.* 1880 nr 124-140; toż *Wiek* 1880 nr 163-193; wyd. osob. Lw. 1881. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 16.

19. Woły robocze. Szkice patologiczno-społeczne. *Tydzień Pol.* 1880 nr 1-2, 16-17, 29-30, 32, 50-52; wyd. osob. z podtyt. *Obrazki z życia pocziwców*. W-wa 1882. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 9.

Przekł. czeski: V. Hanuš: Volí robotníci. Praga 1897.

Przekł. ros.: Rabocizje woły. *Zagraniczny wiestnik* 1882 nr 10, 12.

20. Medytacje kawalerskie. Przygody pana Kleofasa. *Gaz. Lw.* 1882 nr 126-136, 210-222; toż *Wiek* 1882 nr 205-220, 262-267; wyd. osob. Lw. 1883.

21. Na manowcach. Dzieje zwykłego śmiertelnika. *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 315-328; wyd. osob. W-wa 1882. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 18.

Przekł. czeski: A. Schvab-Polabský: Na bludných cestách. Praga 1885.

22. Galeria dyletantów. Szkice. W-wa 1883. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 19-20.

Zawartość: Świetne interesa. (*Gaz. Lw.* 1881 nr 176-203; przedr. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 13-25 (z przerwami); Wspólnicy. (*Gaz. Lw.* 1881 nr 250-278; przedr. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 1-14).

23. Stary sługa. Obrazek. Lw. 1883 *Bibl. „Wienca” i „Pszczółki”*.

24. Za groszem. Opowiadania. Lw. 1883. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 15.

Zawartość: Za groszem. (*Gaz. Lw.* 1880 nr 63-79; toż *Wiek* 1880 nr 134-162); Pocięcha artystów. (*Gaz. Lw.* 1882 nr 15-20; toż *Wiek* 1882 nr 66-77); Zięć obywatelski. (*Gaz. Lw.* 1881 nr 91-99; toż *Kur. Warsz.* 1881 nr 142-159).

25. Ze świata. Obrazki i humoreski. Lw. 1883. Wyd. nast.: Chicago 1891.

Zawartość: Zemsta doktora. (*Szczutek* 1882 nr 13-15); Śledztwo domowe. (*Szczutek* 1882 nr 18-20; toż *Wiek* 1882 nr 179-193); Na wycieczce. (*Kur. Warsz.* 1882 nr 189-196;

toż *Szczutek* 1882 nr 27-30); Królik domowy. (*Kur. Codz.* 1883 nr 26-51 (z przerwami); toż *Szczutek* 1882 nr 48 - 1883 nr 1).

26. Humoreski i obrazki z życia. W-wa 1884.

Zawartość: Rezerwista. (*Dzienn. Pol.* 1882 nr 292, 295, 297; 1883 nr 2-14, z przerwami); Zbrodnia urzędowa. (*Dla Zagrzebia*. Lw. 1881); Skarb Andrzeja. (*Pszczółka* 1880 nr 1-5); Rachunek sąsiedzki. (*Kur. Warsz.* 1881 nr 1; toż *Świat Powieściowy* 1880/81 nr 7; *Tydzień Pol.* 1881 nr 2); Na leśniczówce; Facienda na konie. (*Kur. Warsz.* 1880 nr 242-245); Próbką tragedii. (*Kur. Warsz.* 1882 nr 1); Orzniętem Żyda. (*Tydzień* 1878 nr 58-62); Zakład. (*Dzienn. Pol.* 1883 nr 1; toż *Kur. Warsz.* 1883 nr 1); Kasztaniarka. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 35-36).

27. O pracy i własności. Lw. 1884.

28. Nowe fotografie społeczne. T. 1-2. Lw. 1885.

Zawartość: t. 1: Wet za wet. (*Tydzień* 1877 nr 3-12); Na świecie. (*Gaz. Lw.* 1877 nr 97-108; toż *Kur. Warsz.* 1877 nr 285-288; 1878 nr 1-9); Rządy dziadunia i babci. (*Gaz. Lw.* 1879 nr 82-86; toż *Tyg. Powsz.* 1879 nr 31-34); t. 2: Wyprawa po sukcesję. (*Gaz. Lw.* 1877 nr 169-186; toż *Kur. Warsz.* 1879 nr 63-96); Sprawa u wójta. (*Gaz. Lw.* 1878 nr 212-216; toż *Wiek* 1878 nr 208-217; przedr. *Wieniec* 1882 nr 15-22); Spadkobiercy kasjera. (*Gaz. Lw.* 1879 nr 106-113; toż *Kur. Warsz.* 1879 nr 197-213).

29. Z naszego życia. Szkice i obrazki. W-wa 1885.

Zawartość: Lepaźówka. (*Rola* 1883 nr 12-21); Odrodzeni. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 56-59; toż *Gaz. Warsz.* 1883 nr 67-71); Na bruku. (*Kur. Codz.* 1883 nr 253-262, z przerwami); Literacka sofa. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 48-50; toż *Kur. Warsz.* 1883 nr 58-61; przedr. zob. poz. 30 t. 20); Losy ładnego chłopca. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 222-231; toż *Gaz. Warsz.* 1883 nr 241-251); Facet. (*Rola* 1884 nr 26-31); Ze strachu. (*Kur. Warsz.* 1884 nr 308b-309b).

30. Zbiorowe wydawnictwo pism. T. 1-20. W-wa 1885-1887.

Zawartość: t. 1-3: Kłopoty starego komendanta (por. poz. 1; t. 3 razem z poz. 15); Obrazki i szkice: Dwa bale. (*Gaz. Codz.* 1854 nr 328-344, z przerwami); Gawędka podsłuchana. (*Gaz. Codz.* 1854 nr 142-150, z przerwami); Coś. (*Dzienn. Warsz.* 1855 nr 277-280; przedr. *Kalendarz powsz. galicyjski* 1860); Najnowsze swaty (por. poz. 3); t. 4-6: Fotografie społeczne (poz. 11); Doraźny sąd małżeński. (*Dzienn. Warsz.* 1855 nr 200-205); Kapitan profesor. (*Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 3); Obrazek z miasteczka. (*Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 106-111); Będzie nieszczęście. (*Dzienn. Lit.* 1857 nr 138-141; toż *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 271-275); Spotkanie. (*J. Ungra Kalendarz warsz.* 1858; toż *Przyp. Dom.* 1858 nr 33); Aplikant dandy; Jak pan naczelnik wygrawszy przegrał, a pan aplikant przegrawszy wygrał. (Szkice i obrazki. Seria I. W-wa 1858); t. 7-8: Dziecię niedoli i dziecię próżności (por. poz. 2); t. 9: Woły robocze (por. poz. 19); t. 10-11: Z pamiętników plotkarza (por.

poz. 13); t. 11 również: Tanie tabakierki. (*Gaz. Lw.* 1885 nr 104-118; toż *Kur. Warsz.* 1885 nr 126-154); t. 12: Siostra mojej żony (por. poz. 9); t. 13: Słomiany wdowiec (por. poz. 12); t. 14: Dla dobra dzieci (por. poz. 17); t. 15: Za groszem (por. poz. 24); t. 16: Sielanki szlacheckie (por. poz. 18); t. 17: Misja familijna (por. poz. 14); t. 18: Na manowcach (por. poz. 21); t. 19: Galeria dyletantów (część; por. poz. 22); Turysta z Gilowa. (*Wiek* 1885 nr 222-232; przedr. poz. 34); t. 20: Galeria dyletantów (część; por. poz. 22); Pierwszy zawód. (*Kur. Warsz.* 1885 nr 284-286); Literacka sofa (por. poz. 29).

Przekł. niem.: A. W. von J. S. (Straszyński): Der Hauptmann Professor. Kr. 1875.

31. Z miasta i ze wsi. Obrazki z życia. Lw. 1891.

Zawartość: Narzeczony Elżuni. (*Gaz. Lw.* 1889 nr 97-107); Żywy zastaw. (*Kur. Pol.* 1889 nr 61-68); Pan Jan. (*Biesiada Lit.* 1885 nr 9-13; toż *Dzien. Pol.* 1885 nr 86-98); Wójt szlachecki. (*Gaz. Lw.* 1887 nr 72-78).

32. Milutka żona. *Kur. Warsz.* 1893 nr 295-359; wyd. osob. W-wa 1894.

33. O utworzeniu Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Literatów. *Pam. Zjazdu Literatów i Dziennikarzy Pol.* Lw. 1894.

34. Wycieczka na Krzyżne. W-wa 1903.

Zawartość: Wycieczka na Krzyżne. (*Świat* 1891 nr 5-8); Lekcja flirtu. (*Kur. Codz.* 1893 nr 264-265); Sprzedaj las. (*Gaz. Nar.* 1890 nr 91-97, z przerwami; toż *Nowa Bibl. Rodz.* 1890 t. 1); Dla honoru medycyny. (*Kraj* 1892 nr 9-11; toż *Ateneum* 1892 t. 1); Zemsta Feliksa. (*Gaz. Lw.* 1893 nr 126-130; toż *Wiek* 1894 nr 17-23); Turysta z Gilowa (por. poz. 30 t. 19); Syn obywatelski. (*Kur. Warsz.* 1890 nr 100-101); Za późno. (*Kur. Warsz.* 1892 nr 1); Iskra w popiele. (*Kur. Warsz.* 1894 nr 242-245; przedr. *Iris* 1899 nr 1); Po dobrym obiedzie. (*Dzien. Pol.* 1891, 24 grudnia; przedr. *Kur. Warsz.* 1892 nr 113); Pan Marcin. (*Słowo Pol.* 1896 nr 208-211).

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior: *Ateneum* (1892), *Biesiada Lit.* (1885-1889), *Bibl. Warsz.* (1854-1855), *Czas. Dod. Mies.* (1856), *Czołem. Jednodniówka.* Lw. 1890, *Czytelnia Niedzielną* (1856-1860), *Dla włościan.* Lw. 1890, *Dla Zagrzebia. Album Kola Lit. we Lw.* Lw. 1881, *Dzien. Lit.* (1857), *Dzien. Pol.* (1882-1885, 1891; tu m.in.: Kolekcja facetów. 1884 nr 127-128, 130-131, 133), *Dzien. Warsz.* (1855), *Echo* (1877-1878; tu m.in.: Obrazek z Krynicy. 1877 nr 71-75), *Gaz. Codz.* (1854), *Gaz. Kielecka* (1876, 1882; tu m.in.: Odważny Icek. 1882 nr 32-35), *Gaz. Lw.* (1876-1893; tu m.in.: Konkurent panny Anny. 1877 nr 268-295; Miejski gość na wsi. 1878 nr 28-55; Najazd na wsi. 1880 nr 200-228; Pan Jacek. 1881 nr 42-54; Pszczoła familijna. 1881 nr 110-124; Towarzystwo wzajemnego

odrodzenia. 1890 nr 171-177), *Gaz. Nar.* (1886-1891), *Gaz. Pol.* (tu: W jakim celu? 1877 nr 170-188), *Gaz. Warsz.* (1883), *Ilustr. powsz. kalendarz kr.* (1877), *Iris* (1899), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (tu: Rozkosze letniego mieszkania. 1859; Sąsiedzkie pocięchy. 1860), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1858), *Kalendarz Echa* (tu: Jak pan Eustachy orzwał Goldgarta. 1879), *Kalendarz Macierzy Pol.* (tu: Zabawna historia o wieprzu, który się sam zastrzelił. 1884), *Kalendarz powsz. galicyjski* (1860), *Kłosy* (tu: Miłość i recydywa. 1868 nr 166-169), *Kraj* (1891-1892), *Krakowianka* (1892), *Kronika Codz.* (1876-1877), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856-1857), *Kur. Codz.* (1883, 1893), *Kur. Nowojorski i Brooklyński* (1890), *Kur. Pol.* (1889), *Kur. Warsz.* (1877-1885, 1888, 1890-1894; tu m.in.: Mąż pięknej żony. 1881 nr 63-72; Metoda Koha. Humoreska. 1891 nr 1. Rkps Bibl. Nar. sygn. IV. 6096), *Muza* (tu: Mój pierwszy dramat. 1891/92), *Niedziela* (wyd. i red. 1883-1888), *Nowa Bibl. Rodz.* (1890), *Opiekun Dom.* (1867, 1870), *Polak w Ameryce* (1888), *Przeł. Lit. i Artyst.* (1884), *Przyj. Dom.* (1858, 1879; tu m.in.: Sędzia w spółnicy. 1879 nr 1-6), *Pszczołka* (1880), *Roczn. Kola Lit.-Artyst. we Lw.* (1896), *Rodzina* (1865), *Rola* (1883-1884), *Ruch Lit.* (1877), *Słowo Pol.* (1896), *Szczutek* (1882-1883), *Szkice i obrazki.* Seria I. W-wa 1858 (tu m.in.: Dowcipniś salonowy), *Świat* (1891), *Świat Powieściowy* (1880/81), *Tydzień* (1877-1878), *Tydzień Pol.* (1880-1881), *Tyg. Ilustr.* (1882-1883), *Tyg. Mód i Powieści* (1885), *Tyg. Powsz.* (1878-1883), *Wiek* (1878-1880, 1882, 1885-1889, 1894; tu m.in.: Antosia. 1878 nr 108-131), *Wieniec* (1882), *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873 (tu: Pani inspektorowa. Obrazek), *Zgoda* (Milwaukee; 1888).

Przekł. czeski: *Ruch* (Praga) 1886.

Przekł. ros.: *Russkij wiestnik* 1894; *Trud* 1892.

Przekł. serbsko-chorwacki: *Vjėnac* 1883, 1888.

Przekłady

A. Ostrowski: Szeroka natura. Komedja. Wyst. Lw. 1890.

Wydania zbiorowe

Zbiorowe wydawnictwo pism. Zob. Twórczość poz. 30.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów z 1854-1883. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483, 6540.

2. Do J. B. Wagnera z 1876. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1988; zniszcz. 1944.
3. Do J. Blizińskiego 6 listów z 1877-1891. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6699, 6702.
4. Do A. Szukiewicza, redaktora „Czasu” i „Jutrzenki”, z 1877. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.
5. Do księgarni „Gebethner i Wolff” w Warszawie z 1881. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7111.
6. Do J. Blizińskiego w imieniu redakcji „Niedzieli” 2 listy z 1883 i 1884. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6700, 6701.
7. Do Z. Sarneckiego z 1887. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6718.

OPRACOWANIA

J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 269. (Ocena talentu pisarskiego). — (Kłopoty starego komendanta. Rec.): * (J. BARTOSZEWICZ). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 151. [Polemika: J. WILCZYŃSKI. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 157]; *Dzien. Warsz.* 1854 nr 125; A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 207; WACŁAW P. (PRZYBYLSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 212. — Kłopoty starego komendanta... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 287. (Dot. przekł. ros.). — B. KOPEĆ: Korespondencja Dziennika Warszawskiego. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 156, 164. — (Dziecię niedoli i dziecię próżności. Rec.): F. S. D. (DMOCHOWSKI). *Gaz. Codz.* 1856 nr 85; (J. DZIBRZKOWSKI). *Dzien. Lit.* 1856 nr 5-8. — M. GRABOWSKI: Kraszewski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 6-7. — ☹ Niedawno pod innym znaczkem... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 20 (O pracach dramatycznych). — A. PLUG (A. PIETKIEWICZ): List do Feliksa Pietkiewicza. Kilka wrażeń z wycieczek na Litwę. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 255. — * (J. BARTOSZEWICZ): Nowe wydania p. Wilczyńskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 310. — ALBERT W.....: (Najnowsze swaty. Rec. teatr.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 130. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI: Wilczyński Alfons (!). *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — OMIKRON (W. SABOWSKI): Z kraju i ze świata. *Dzien. Mód* 1875 nr 18. (Dot. autorstwa humoreski „Kapitan profesor”). — (W Krynicy. Rec. teatr.): (b) (B. CZERWIŃSKI). *Dzien. Pol.* 1877 nr 68; *Kronika Codz.* 1877 nr 67; *Ruch Lit.* 1877 nr 14. — (Fotografie społeczne.

Rec.): K. GRZYMAŁA (S. GRUDZIŃSKI). *Niwa* 1878 nr 78; J. T. (TRETIAK). *Tydzien* 1878 nr 19; T. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; W. ZAWADZKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 4; *Tyg. Powsz.* 1878 nr 10. — (Siostra mojej żony. Rec.): R. NAŁĘCZ. *Przeł. Pol.* 1878/79 t. 2; J. T. (TRETIAK). *Tydzien* 1878 nr 41; *Tyg. Powsz.* 1878 nr 16. — Kl. J. (SZANIAWSKI): Źródła twórczości literackiej pana Wilczyńskiego. *Gaz. Nar.* 1878 nr 124; toż *Kur. Codz.* 1878 nr 116. [Polemika: J. TRETIAK: Odpowiedź na artykuł ... *Tydzien* 1878 nr 40; Klemens Junosza contra A. Wilczyński. *Echo* 1878 nr 117-118]. — JUNOSZA KL. (K. SZANIAWSKI): Pan Wilczyński... *Kur. Codz.* 1878 nr 127. (Dot. zarzutu plagiatu). — (Kłopoty starego komendanta. Rec.): *Kur. Por.* 1878 nr 142; *Tyg. Powsz.* 1879 nr 10. — S. GRUDZIŃSKI: Charakterystyka humoru polskiego i A. Wilczyński. *Tyg. Powsz.* 1879 nr 51-52. — (Z pamiętników plotkarza. Rec.). *Tyg. Powsz.* 1879 nr 45. — (Słomiany wdowiec. Rec.): *Kur. Codz.* 1879 nr 83; L. S. W. (SZCZERBOWICZ-WIECZÓR). *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 228. — (Wspomnienia obywatelskie. Rec.): *Tyg. Powsz.* 1880 nr 14; M. B. (T. JESKE-CHOIŃSKI). *Przeł. Tyg.* 1881 nr 29. — (Sielanki szlacheckie. Rec.): § (H. SIENKIEWICZ). *Gaz. Pol.* 1880 nr 290; *Tyg. Powsz.* 1881 nr 11. — (Woly robocze. Rec.): CERTUS (A. GRUSZECKI). *Echo* 1881 nr 292; R. B. (BUCZYŃSKI). *Niwa* 1882 z. 189; A. GRUSZECKI. *Kur. Codz.* 1882 nr 72; ŁADA. *Niwa* 1882 z. 191; L. S. W. (SZCZERBOWICZ-WIECZÓR). *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 347; *Z. Prawda* 1882 nr 11; *Tyg. Powsz.* 1882 nr 26. — (Na manowcach. Rec.): (q). *Kur. Por.* 1882 nr 333; W. P. *Echo* 1882 nr 172; R. B. (BUCZYŃSKI). *Niwa* 1883 z. 205; L. SOWIŃSKI. *Kłosy* 1883 nr 929-930. — (Medytacje kawalerskie. Przygody pana Kleofasa. Rec.). *Tyg. Powsz.* 1883 nr 4. — (Za groszem. Rec.): *Tyg. Powsz.* 1883 nr 36. — (Humoreski i obrazki z życia. Rec.): Qs. *Gaz. Pol.* 1883 nr 248; *Przeł. Tyg.* 1883 nr 51; T. (JESKE) CHOIŃSKI. *Niwa* 1884; T. Z. (ZADUROWICZ). *Gaz. Kr.* 1884 nr 7-8; *Rola* 1884 nr 1. — (Galeria dyletantów. Rec.). *Gaz. Nar.* 1883 nr 219. — ED...D (E. SEDLACZEK): Alb. Wilczyński, autor „Kłopotów starego komendanta”. *Biesiada Lit.* 1885 nr 9; toż *Tyg. Mód i Powieści* 1885 nr 7. — (Z naszego życia. Rec.): M. B. *Wędrowiec* 1885 nr 8; A. N. (NOWICKI). *Przeł. Lit. i Artyst.* 1885 nr 11; *Tyg. Powsz.* 1885 nr 37. — (Nowe fotografie społeczne. Rec.). *Tyg. Powsz.* 1885 nr 22. — (Zbiorowe wydawnictwo pism. Rec.): E. J. (G. CZERNICKI). *Rola* 1885

nr 45; *Gaz. Warsz.* 1885 nr 210. — T. JESKE-CHOIŃSKI: Humor A. Wilczyńskiego. *Kur. Warsz.* 1885 nr 187. — P. CHMIEŁOWSKI: Albert Wilczyński. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — T. J. (JESKE) CHOIŃSKI: Nowelistki i noweliści polscy. A. Wilczyński. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1886 nr 151. — A. MAZANOWSKI: Albert Wilczyński i jego powieści. *Dod. Mies. do Przgl. Tyg.* 1889 t. 1. —

*** (A. KRECHOWIECKI): (A. Ostrowski: Szeroka natura. Rec. teatr.). *Gaz. Lw.* 1890 nr 37. — (nr): Kolo Literacko-Artystyczne we Lwowie (1880-1890). *Przgl. Tyg.* 1891 nr 2. — (Z miasta i ze wsi. Rec.): C. PIENIAŻEK. *Przgl. Powusz.* 1891 t. 32; *Ateneum* 1891 t. 3. — T. JESKE-CHOIŃSKI: Albert Wilczyński. *Tyg. Ilustr.* 1893 nr 188-189. — (Milutka żona. Rec.): J. T. H. (TOKARZEWICZ HODI). *Gaz. Warsz.* 1894 nr 346; cj. (C. JAN-KOWSKI). *Tyg. Ilustr.* 1895 nr 13; *Mmp. Gaz. Pol.* 1895 nr 57. — A. CHOLONIEWSKI: Nieśmiertelni. Fotografie literatów lwowskich. Lw. 1898. — J. ORYSZKIB-

wicz: Karykatury nauczycielskie. *Szkoła* 1899. —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1900; ab (A. BIEŃKOWSKI). *Tyg. Ilustr.* nr 18; Ć. (A. ČERNÝ). *Slovanský přehled*; SZARY (A. CHOLONIEWSKI). *Kraj* nr 17; M. GAWALEWICZ. *Bibl. Warsz.* t. 2; przedr. jako wstęp do wyd.: Wycieczka na Krzyżne. Lw. 1903; B. G. (GORCZYŃSKI). *Gaz. Warsz.* nr 214; W. Z. (B. GUBRYNOWICZ?). *Kur. Codz.* nr 117; T. JESKE-CHOIŃSKI. *Wędrowiec* nr 20; S. P. *Gaz. Lw.* nr 102; *Ateneum* t. 2; *Dzien. Chicagowski* nr 115; *Dzien. dla Wszystkich* nr 99; *Dzien. Pol.* nr 118; *Gaz. Pol.* nr 100; *Kraj* nr 16; *Kur. Warsz.* nr 116; *Tyg. Mód i Powieści* nr 18; *Tyg. Nar.* nr 32; *Wiek Ilustr.* nr 117. — (Wycieczka na Krzyżne. Rec.): H. GALLE. *Gaz. Pol.* 1903 nr 195; G. (H. GALLE). *Tyg. Ilustr.* 1903 nr 35; H. GALLE. *Książka* 1904 nr 4. —

J. W. GOMULICKI: Albert Wilczyński. W: *Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku*. W-wa 1959.

WILKOŃSKA PAULINA (ok. 1815—1875)

Krypt.: PAULINA z L-W.; PAULINA z L.-W.....; PAULINA z L. W...; PAULINA z L. W.....; PAULINA z L... W...; PAULINA z L..... W.....

Powieściopisarka, redaktorka.

Ur. ok. 1815 w Swarzędzu pod Poznaniem. Była córką Karola Laucza, dzierżawcy lasów państwowych, i Reginy z Zadolskich. Uczyla się na pensji w Poznaniu. Straciła ojca w 1828. W 1832 wyszła za mąż za Augusta Wilkońskiego i zamieszkała z nim za murami twierdzy w Głogowie. Po uwolnieniu męża w 1836 i po krótkim pobycie w Berlinie zatrzymali się w Warszawie, następnie przebywali w Królestwie: przez rok w wdzierżawionej wsi Garbatka w Lubelskiem, później przez dwa lata w Tynicy pod Radomem. W 1840 przenieśli się na stały pobyt do Warszawy, gdzie zajęli się pracą literacką. We wtorki zbierała się u nich śmietanka literacka stolicy. Do stałych bywalców należeli m. in.: Oskar Kolberg, Edward Dembowski, Hipolit Skimborowicz, Roman Zmorski, Józef Bohdan Dziekoński, Włodzimierz Wolski. W 1850 czas jakiś przebywała z mężem za murami twierdzy w Zamościu. Pod koniec tegoż roku wrócili do Warszawy, ale już w 1851 zostali zmuszeni do opuszczenia Królestwa i wyjechali do Karlsbadu. Po powrocie zamieszkali w swym majątku Siekierki w Poznańskim, gdzie Wilkoński zmarł 4 lutego 1852. W 1855 przez trzy miesiące przebywała w Warszawie. Zmarła w Poznaniu 9 czerwca 1875.

TWÓRCZOŚĆ

1. Helena. Powieść z lat 1826 i 1827. Powst. 1836. Wyd. W-wa 1855 (razem z poz. 13).

2. Wieś i miasto. Obrazy i powieści. Cz. 1-2. W-wa 1841.

Z a w a r t o ść: cz. 1: Obrazy z domowego życia. Część pierwsza; Wychowanka żebraków; Celina;

Stary kawaler; Rozyna. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 2); cz. 2: Obrazy z domowego życia. Część druga; Zemsta; Infernali; Zakonnica; Wdzięczność; Dwie mogiły.

Przekł. czeski: (Wychowanka żebraków). *Nářinec* 1877.

3. Hanna z Grzymałowa. Powieść z czasów Kazimierza Wielkiego. Wyd. zob. poz. 5 t. 1.

4. Natalia. Wyd. zob. poz. 5 t. 1. (Powieść).
5. Powieści. T. 1-2. W-wa 1842.
Zawartość: t. 1: Hanna z Grzymałowa (poz. 3); Natalia (poz. 4); Chłopka swatką hrabianki; t. 2: Zgliszczą kościół Marii-Dziewicy; Anna. (*Echo* 1841 nr 8); Rutkę, rutkę będzie panna siałą. Powieść z małego miasteczka.
6. Młynarczanka z Czarnopola. Powieść. *Dzwon Lit.* 1846 t. 4; przedr. zob. poz. 9 t. 1.
7. Tak się dzieje. Powieść. T. 1-2. Fragn. ogł. *Dzwon Lit.* 1846 t. 2; całość wyd. Wil. 1848.
8. Za późno! i Jeszcze dość wcześnie. Dwie powieści. T. 1-3. W-wa 1846.
Zawartość: t. 1-2: Za późno!; t. 3: Jeszcze dość wcześnie.
9. Poranki i wieczory. Obrazy, szkice i powieści. T. 1-2. W-wa 1847.
Zawartość: t. 1: poz. 6; Bez przesądu. Szkic współczesny; Z życia Hoffmanna; t. 2: Kilka scen z życia plebana wiejskiego; Ziarnko piasku; Chwila pojednania, obrazek w kilku zarysach. (*Dzwon Lit.* 1846 t. 3); Sama jedna. (*Dwutyg. Lit.* 1844 nr 12); Grób w Nowym Jorku. (*Dwutyg. Lit.* 1844 nr 5); Gawędka towarzyska.
10. Godzina rozrywki. Zbiór powieści, szkiców i obrazów. Cz. 1-2. W-wa 1849.
Zawartość: cz. 1: Maria Wrzostkówna. Powieść. (Powst. 1847); Skutki wychowania. Powieść. (Powst. 1847); cz. 2: Idioty. Szkic w kilku lekkich zarysach; Białe róże; Po namyśle. Obrazek zdjęty z rzeczywistości. (*Dzwon Lit.* 1846 t. 4); Stracone złudzenia; Córka leśnika; Gawęda pani Sierzchuliny, dwórki u państwa mieczników. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 4); Dwa ustępy z życia nieznanego wieszca. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 2 nr 16).
11. Wawrzyna. Powieść. Petersb. 1851.
Dedykacja: Do mojej siostry Anieli Ra-
dońskiej.
Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 14, 16, 23, 31).
12. Różni ludzie. Powieść. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 220-282; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1853 (po przedmowie data: 17 lipca 1854, data cenzury 24 sierpnia 1854).
13. Wróżka. Powieść z ubiegłego stulecia. W-wa 1855 (razem z poz. 1).
14. Obrazek poznański piórem naszkicowała ... Lipsk 1857.
Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 16, 23, 31).
15. Irena. Powieść. T. 1-2. Poz. 1857.
16. Pani Podkomorzyna. Powieść. Poz. 1857.
Dedykacja: Cieniom śp. Tekli z Pieniążków Boguckiej, marszałkowej kozienickiej.
Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 14, 23, 31).
17. Pisma. T. 1-9. Poz. 1858-1869.
Zawartość, zob. poz. 18, 20, 22, 30, 32.
18. Pan Wojski. (Bratni obrazek do Pani Podkomorzyny). Poz. 1858 jako: Pisma. T. 1, zob. poz. 17.
Por. poz. 16.
19. Powieści. T. 1-2. W-wa 1859. Wyd. nast.: W-wa 1865.
Zawartość: t. 1: Zdarza się to czasem; Pustelnik; Najpiękniejszy kulig w karnawale roku 1848. (*Dzwon Lit.* 1848 t. 1); Alfons Tetnicki; Narzeczona. (*Dzien. Dom.* 1845 nr 4); t. 2: Życie jednej kobiety. Szkic. (*Dzwon Lit.* T. 2. W-wa 1853); Powieść składana; Gabriela; Jejmość. (Powiastka z małego miasteczka); Zaprowadzenie wiary chrześcijańskiej w Polskę; August Platen. (*Przeł. Nauk.* 1844 t. 4 nr 28); Śmiech w piekle; Kilka zdań urywkowych.
20. Fatamorgana. Powieść. T. 1-2. Poz. 1859-1860 jako: Pisma. T. 2-3, zob. poz. 17; c. d. pt. W roku 1863. Zarys dopełniający powieść Fatamorgana. Poz. 1869, zob. poz. 17 t. 9 (razem z dokończeniem poz. 30).
21. Mrowin i Trock. Powieść. *Tyg. Mód* 1863 nr 3-15, 17-27. (Dod.); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1863.
Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Mrowin und Trock. Eine Erzählung. Frankfurt 1871.
22. Skalińce. Opowiadanie z przeszłości. T. 1-3. Poz. 1864 jako: Pisma. T. 4-6, zob. poz. 17.
23. Gałązka cierniowa. Powieść. *Dzien. Lit.* 1866 nr 10-15; wyd. osob. Lw. 1866. Wyd. nast.: Chicago 1874; Chicago (1880).
Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 14, 16, 31).
24. Dziedziczka Jodłowca. Powieść. *Tyg. Mód* 1866 nr 48-52; 1867 nr 1-17. (Dod.); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1867.
25. Dziedziczka Czarnolic. Powieść. Lw. 1867.
26. Dziedzic Orłowa. Powieść. *Gaz. Tor.* 1868 nr 115-153 (z przerwami); wyd. osob. Tor. 1868.
Przekł. ros.: pt. Władziec Orłowa. *Nabudatitel* 1888 nr 2.
27. Macocha. Powieść. *Tyg. Mód* 1868 nr 2-3, 7-8, 11; wyd. osob. W-wa 1868.
28. Obrazek święty. Komedyjka w jednym akcie. *Opiekun Dom.* 1868 nr 7-8; wyd. osob. Lw. 1872.

- Przekł. czeski: E. Jelínek: Svatý obrázek. W wyd.: Ochoťník divadelní. Praga 1875.
29. Wnuk, czyli precz z przesądem. Powieść. *Gaz. Tor.* 1868 nr 18-33; wyd. osob. Tor. 1868.
30. Kazimira. Powieść. Poz. 1869 jako: Pisma. T. 8-9, zob. poz. 17 (w t. 9 także c. d. poz. 20).
31. Kilka pereł. Szkic. Tor. 1869.
Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 14, 16, 23).
32. Na pograniczu. Zarys piórem nakreślony. Opowiadanie z przeszłości. Poz. 1869 jako: Pisma. T. 7, zob. poz. 17.
33. Panna kasztelanka. Powieść. *Tyg. Romansów i Powieści* 1869 nr 21-33.
34. Dziś. Powiastka. Poz. 1870.
35. Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Fragm. ogł. pt. Z moich wspomnień o życiu towarzyskim w Warszawie. *Tyg. Wielkopol.* 1871 nr 1-32 (z przerwami); całość wyd. Poz. 1871. Wyd. nast.: cz. 1-3. Z przedmową Z. Dębickiego. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 473-475; oprac. Z. Lewinówna pod red. J. W. Gomulickiego. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*.
36. Za posagiem. Powieść. Cz. 1-2. Lw. 1871.
37. Opactwo grodzieckie. Powieść. Lw. 1872 *Biblioteczka Nar.* t. 10.
38. Na dwóch krańcach. Powieść. Lw. 1873 *Bibl. Najciekawszych Powieści i Romansów* t. 47.
39. Powołanie. Powieść. T. 1-2. Lw. 1874 *Bibl. Najciekawszych Powieści i Romansów* t. 59-60.
40. Moje wspomnienia o życiu towarzyskim na prowincji w Kongresówce. T. 1-2. Poz. 1875. Wyd. nast.: fragm. przedr. Z. Lewinówna pod red. J. W. Gomulickiego, zob. poz. 35.
41. Trucizna. Powieść. *Tydzień* 1875 nr 31-35; wyd. osob. Lw. 1875.
42. Na teraz. Powieść. *Ruch Lit.* 1876 nr 18-26; wyd. osob. Lw. 1876.
43. Dwa śluby. Powieść. Z dodatkiem powiastki: Próżność ukarana. Poz. 1879. Wyd. nast.: Chicago 1889.
44. Prima aprilis. Komedia w jednym akcie. Poz. 1879.
45. Dwie powieści, dzień 25 lutego 1846 r. w Poznaniu i powiastki ... Chicago 1880.
46. Opieka i opiekunowie. Powieść. Poz. 1880.
47. Cyganki. Komedyjka w 1 akcie. *Leszek. Kalendarz J. Chociszewskiego dla dzieci* 1883; odb. Poz. 1883.
48. Powiastki dla panienek. Wyd. 2 pomnożone. Poz. 1900.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album Muz. Nar. w Rapperswyll.* Poz. 1872 (tu: Sto lat dobiega. Obrazek; przedr. razem z obrazkiem J. Zachariasiewicza: Poseł męczennik. Lw. 1891), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Gabriela. Powiastka. 1849 t. 4), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860), *Dzien. Dom.* (1841, 1845), *Dzien. Lit.* (tu m. in.: Sokół w Poznaniu. Powiastka. 1868 nr 34-36), *Dzien. Mód Paryskich* (tu: Wybór Polki. 1844 nr 12), *Dzien. Warsz.* (tu: Ułina. Powiastka. 1851 nr 15-17), *Dwutyg. Lit.* (1844), *Dzwonek* (Lw.; 1859-1862, 1865-1866, 1870), *Dzwon Lit.* (1846, 1848, 1853), *Gaz. Tor.* (1868), *Kalina* (1867-1869), *Kmiatek* (tu: Czarownica. Powiastka starego Bartosza. 1843 nr 14), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu m. in. wiersz do L. Kondratowicza, inc.: „Szczęśliwy wieszczu...” 1858 nr 58), *Magazyn Mód i Nowości* (1861), *Niewiasta* (1860-1862; tu m. in.: Paola. Szkic. 1861 nr 8, 10), *Niezapominajki. Noworocznik na r. 1842* (tu: Józefina), *Opiekun Dom.* (1865, 1867-1868), *Pierwiosnek. Noworocznik na r. 1841* (tu m. in.: Zastona księżniczki Elizy Radziwiłłówny), *Przeł. Nauk.* (1842-1844, 1847; tu m. in.: Bez przesądu. Szkic społeczny. 1847 t. 1 nr 2-8), *Przyj. Dzieci* (1862), *Rodzina* (tu: Trzy dziewczęta. Powiastka. 1865 nr 21-26), *Strzecha* (tu m. in.: Fraszka. 1868 z. 8-12), *Tydzień* (tu: Kilka słów o dzisiejszej powieści niemieckiej. 1875 nr 14-15, 21), *Tyg. Mód* (1862-1874), *Wiązanka lit.* Poz. 1853 (wyd. i red.; tu: Dziecię szczęścia, dziecię niedoli, obrazek niewymarzony; całość przedr. zmieniony pt. *Snopek lit.* Poz. 1857), *Wieniec* (tu wiersz: Do Edmunda Wasilewskiego. 1862 nr 3), *Zorza* (1843-1844).

Przekł. niem.: Der Schleier der Fürstin Elise Radziwill. *Galizia* (Lw.) 1841 nr 20.

Przekłady

1. G. Fullerton: Helena Middleton. Powieść. T. 1-2. W-wa 1857.
2. F. Bret-Harte: Obrazy Kalifornii. Nowele amerykańskie. *Ruch Lit.* 1874 nr 1-5; 1875 nr 10, 11, 18-24.

3. F. Hoffmann: Hrabia i niedźwiedziarz. Brody 1876.

4. G. Ebers: Córka króla egipskiego. Powieść. T. 1-3. Lw. 1877.

Listy

1. Do J. Grodeckiej z 1841. Ogl. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*, T. 1. W-wa (1898).

2. Do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1849-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do J. I. Kraszewskiego 223 listy z 1850-1870. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6483, 6531, 6540. Fragm. listów z 1863-1864 ogł. K. Bartoszewicz: Echa wielkopolskie o roku 1863 w listach P. Wilkońskiej. *Rzeczpospolita* 1924 nr 18.

4. Do J. Bartoszewicza 2 listy z 1855, 1 list z 1875. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

5. Do A. Zawadzkiej z 1861. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

6. Do O. Kolberga z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

7. Do J. Szujskiego z 1868. Rkps Ossol. sygn. 5770/I.

8. Do S. Nowińskiego z 1870. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

9. Do S. Buszczyńskiego z 1874. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

10. Do T. Lenartowicza bez daty. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

OPRACOWANIA

F. H. L. (LEWESTAM): Powieści przez Paulinę z L. W. ... *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 58. — L. P. (POTOCKI): (Powieści. T. 1-2. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3. — (Za późno i Jeszcze dość wcześniej. Rec.): A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4; S. (H. SKIMBOROWICZ). *Przeł. Nauk.* 1847 t. 1 nr 1. — A. WILKOŃSKI: Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4. — (Poranki i wieczory. Rec.): S. M. *Przeł. Nauk.* 1847 t. 4 nr 32; *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2. — J. S.: (Tak się dzieje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3. — J. R. S. (SZYMAŃSKI): (Godzina rozrywki. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1850 t. 2. — K. W. (WÓJCICKI): (Wawrzyna. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1. — (R. ZMORSKI): (Irena, Pani Podkomorzyna, Obrazek poznański. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 t. 1 nr 24-28. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Ole ... (W. OLENDZKI):

(Kilka pereł. Rec.). *Kalina* 1870 nr 2. — A. Ś. (ŚWIĘTOCHOWSKI): (Za posagiem. Rec.). *Przeł. Tyg.* 1871 nr 35. — C. PIENIAŻEK: O autorkach polskich, a w szczególności o Sewerynie Duchwińskiej. *Poz.* 1872 s. 22-25. — L. P. (POWIDAJ): (Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Rec.). *Przeł. Pol.* 1871/72 t. 3. — Wspomnienia pośmiertne: M. ILNICKA. *Bluszcz* 1875 nr 28; W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1875 t. 1 nr 391; F. H. L. (LEWESTAM). *Kłosa* 1875 t. 21 nr 522. — (T. RADOŃSKA): August i Paulina Wilkońscy. *Warta* 1875 nr 53. — Paulina z Lauczów Wilkońska. Szkic biograficzno-literacki. *Wiek* 1875 nr 150. —

P. CHMIEŁOWSKI: Paulina Wilkońska. *Złota przedza*. T. 3. W-wa 1886. — P. CHMIEŁOWSKI: Literatka polska przed półwiekiem. *Tyg. Ilustr.* 1894 t. 1 nr 223-229. [Rec.: E. BOGDANOWICZ: Chmiełowski o Wilkońskiej. *Kur. Warsz.* 1894 nr 90-91]. — B. CHLEBOWSKI: Salony i kółka literacko-artystyczne w Warszawie między 1840 a 1855. *Książka* 1907 nr 10; przedr. pt. Salony i kółka literackie w Warszawie (1840-1855). W: *Pisma*. T. 4. W-wa 1912. — Z. DĘBICKI: Wstęp. W wyd.: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. Cz. 1. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 473. — W. G. (GOMULICKI): (Moje wspomnienia... Rec.). *Kraj* 1907 nr 6. — W. TRAMP-CZYŃSKI: Rojenia czterech poetów o Polsce idealnej. W: *Epizody historyczne*. Seria I. W-wa 1914. — H. GALLE: Wilkońska Paulina. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — K. BARTOSZEWICZ: Echa wielkopolskie o roku 1863 w listach P. Wilkońskiej. *Rzeczpospolita* 1924 nr 18. — J. SZPUNAR: Gucio z Kąkolewa i jego Puchna. *Ziemia Leszczyńska* 1933 nr 3. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. *Poz.* 1934. — J. SZPUNAR: August Wilkoński i pani Paulina. *Wici Wielkop.* 1935 nr 10. — A. NOWACZYŃSKI: Miejsca dla Pauliny Wilkońskiej! *Tęcza* 1937 nr 12. —

J. W. GOMULICKI: Wstęp. W wyd.: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. Tamże. — (Moje wspomnienia... Rec. wyd.): M. GRABOWSKA: Dwie współczesne Warszawy sprzed wieku. *Nowe Książki* 1959 nr 21; S. PODHORSKA-OKOŁÓW: Salony i kazamaty. *Twórczość* 1959 z. 12; B. K. (KRZYWOBŁOCKA). *Mówią wieki* 1960 nr 3; M. PROBNAK: Nowe wydanie pamiętników Wilkońskiej. *Polonistyka* 1960 nr 1; J. RUDNICKA: Warszawskie wspomnienia P. Wilkońskiej. *Przeł. Hum.* 1960 nr 1; M. STĘPIEŃ. *Ruch Lit.*

1962 nr 2. — F. GERMAN: Wśród prozaiików warszawskich. Pamiętnikarze. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — M. ROMANKÓWNA: Słownik bio-

graficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — S. BURKOT: Dwa listy w sprawie „Przebudzonych” Elpidona. *Ruch Lit.* 1961 nr 2.

WILKOŃSKI AUGUST (1805—1852)

Pseud. i krypt.: Au.; Au. Wl.; Au. Wi.; Au. Wi: CH. FIL.; Au. Wl. CH. FIL. K. K. N.; Au. Wi: CH. FIL. K. N. K.; Au. Wi: CHI, FIL.; Au. Wi: CHIRURG FILOZOFII; Au. Wl. CHIRURG FILOZOFII K. N. K.; Au. Wi: CHIRURG FILOZOFII I KRZYŻA NATURALNEGO KAWALER.

Satyrk, redaktor, wydawca.

Ur. 28 sierpnia 1805 we wsi Kąkolewie pod Leszmem w Poznańskim, w rodzinie szlacheckiej. Uczył się początkowo w domu, później w gimnazjum w Poznaniu. W 1826-1828 studiował na uniwersytecie wrocławskim. W 1828, ujawniwszy się za swym przyjacielem, wyzwał i ciężko ranił w pojedynku oficera pruskiego. W powstaniu listopadowym, ranny w bitwie pod Iganiami, dostał się do niewoli, z której po kilkunastu dniach udało mu się zbiec. W 1832 został aresztowany i skazany za udział w powstaniu i za dawne zranienie oficera pruskiego na 12 lat twierdzy. Uzyskawszy pozwolenie króla pruskiego i krótki okolicznościowy urlop, ożenił się z poznaną już wcześniej Pauliną Lauczówną, która razem z nim zamieszkała w twierdzy w Głogowie. Po wielu staraniach odzyskał wolność w 1836. Po krótkim pobycie w Berlinie zatrzymali się w Warszawie, następnie przebywali w Królestwie: przez rok w wydzierżawionej wsi Garbatka w Lubelskiem, później ponad dwa lata w Tynicy pod Radomiem. W 1840 przenieśli się na stałe do Warszawy i zajęli się pracą literacką. Wilkoński został stałym współpracownikiem *Biblioteki Warszawskiej* i próbował założyć pismo *Upiór Literacki* (do którego już zaprojektował rysunek na okładkę Cyprian Norwid), ale władze rosyjskie odmówiły mu koncesji. Grono literatów bywających we wtorki u Wilkońskich zawiązało tzw. Cech Głupców, którego Wilkoński został prezesem i otrzymał przydomek Najgłupszy. (N. Żmichowska była Dziwnie Głupia, A. Czajkowski Wzniośle Głupi, T. Lenartowicz Tkliwie Głupi, H. Skimborowicz Rzeško Głupi). Wynikiem zebrań Cechu Głupców (każdy z członków raz na miesiąc musiał dostarczyć jakąś oryginalną pracę na piśmie) było pismo zbiorowe *Dzwon Literacki*. We wrześniu 1848 Wilkoński został aresztowany pod zarzutem utrzymywania stałego kontaktu z emigrantami rewolucjonistami. Po rocznym pobycie w Cytadeli został przewieziony na rok do twierdzy w Zamościu, gdzie razem z nim zamieszkała żona. Pod koniec 1850 powrócili do Warszawy. W 1851 został współpracownikiem *Dziennika Warszawskiego*. Jeszcze w tym roku otrzymał nakaz natychmiastowego opuszczenia Królestwa i wraz z żoną wyjechał do Karlsbadu. Po powrocie zamieszkali w swym majątku Siekierki w Poznańskim. Tam Wilkoński zmarł 4 lutego 1852.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienie szkolne. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; przedr. zob. poz. 5 t. 1; wyd. osob. W-wa 1907 *Biblioteczka Univ. Lud.* 47 (razem z ramotkami: Pomyłki. Ułamek ze starej gawędy); też wyd. 2 W-wa (1917). Przedr. J. W. Gomułicki: *Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku.* W-wa 1959.

Przekł. czeski: *Lumir* 1862.

Przekł. niem.: E. W.: Ruckerinner, aus den Schmieralien. *Warschauer Zeitung* 1859, grudzień.

2. Gorzkie wspomnienie słodkiej nadziei. Powieść z przedmową, z trzynastomiarowym wierszem dedykacyjnym, z ostrzeżeniem dla czytelników, przy którym się znajduje postscriptum. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; przedr. zob. poz. 5 t. 2; wyd. osob. W-wa 1907 *Biblioteczka Univ. Lud.* 46.

3. Salon literacki. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 2; przedr. *Dzienn. Mód Paryskich* 1846 nr 22-23; przedr. zob. poz. 5 t. 3; wyd. osob. Lw. (1883) *Bibl. Mrówki* t. 169 (razem z poz. 6).

4. Emancypacja Sabiny ze stanowiska absolutnego. Komedja w dwóch aktach. Wyd. zob. poz. 5 t. 2. Wyst. Poz. 1872.

5. Ramoty i ramotki literackie. T. 1-2. W-wa 1845 (w drukarni J. Kaczanowskiego; data cenzury: 5(17) października 1844. Cenzor Niezabitowski); też t. 1-2. W-wa 1845 (w drukarni J. Tomaszewskiego; na karcie tyt. 1845, ale data cenzury: 29 kwietnia (11 maja) 1848. Cenzor P. Dubrowski); t. 3-4. W-wa 1846 (w drukarni J. Kaczanowskiego; data cenzury: 15/27 października 1845. Cenzor Niezabitowski).

Wyd. nast. zob. Wyd. zbior.

Zawartość m.in.: t. 1: Wspomnienie szkolne (poz. 1); Spostrzeżenia nad moralnymi chorobami XIX stulecia. O kolowaciznie literackiej; A. B. C. dla pełnoletnich dzieci. Zemsta mlecznego brata; Moja mówka pogrzebowa; O potrzebie założenia u nas bibliotek i stowarzyszeń agronomicznych w każdym powiecie. (*Przełg. Nauk.* 1844 t. 2 nr 14); t. 2: Emancypacja Sabiny ze stanowiska absolutnego (poz. 4); Weksel. Tragedja w pięciu aktach; Szkice psychologiczne niektórych ludzi — zwierząt; Listy Jana Skórczykiewicza pisane do mnie w roku 1827; Gorzkie wspomnienie słodkiej nadziei; t. 3: Przypadek, który na własne oczy widziałem...; Człowiek strzela, Pan Bóg kule nosi; Salon literacki (poz. 3); Pomyłki; Ułamek ze starej gawędy; t. 4: Najdroższa na całą Litwę śmietanka; Z życia mojego dziadka; D. E. F. dla pełnoletnich dzieci.

Dedykacja humorystyczna t. 3-4: Wielce uczynnemu Janklowi Magenfish, wspierającemu piśmiennictwo krajowe, w dowód właściwej wdzięczności ten drugi oddział Ramot i ramotek literackich przypisują Au: Wi: ch: fil: k: n: k:

Niektóre ramotki wyd. osob.:

Moja mówka pogrzebowa. Przypadek, który na własne oczy widziałem. W-wa 1907 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 45;

Pomyłki. Ułamek ze starej gawędy, zob. poz. 1;

Hrabia parobkiem u kmiecia, powieść wyciągnięta z ramot i ramotków. Chicago (1880). (Podaje Estr. VII, 249; tytuł nie znany w zbiorze poz. 5).

Przekł. franc.: R. J. Mickiewicz: Mon oraison funèbre. *La Revue universelle internationale* 1885 nr 6. — R. J. Mickiewicz: La Crème la plus chère de toute la Lithuanie. Tamże 1886 nr 15.

Przekł. niem.: E. W.: (?). *Warschauer Zeitung* 1859, grudzień.

Przekł. ros.: N. N.-cz: Dwa rasskazy: Moja nadgrobnaja rzecz. *Proiszwestwie*, ktorogo ja sam był oczwidcem. *Siewier* 1897 nr 35-36.

6. Józef Ignacy Kraszewski w Warszawie. *Dzwon Lit.* 1846 t. 3; wyd. osob. Lw. (1883) *Bibl. Mrówki* t. 169 (razem z poz. 3).

Przeróbka: M. Gawalewicz: Kraszewski w Warszawie. Ramotka sceniczna według A. Wilkońskiego, w 1 akcie. W-wa 1880.

Przekł. czeski: Kraszewski ve Varšavě. *Světlozor* 1878 nr 30-31.

7. Duch matki. Melodramat. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 196/57.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (współprac. 1841-1845), *Dzienn. Mód Paryskich* (1842-1844), *Dzienn. Warsz.* (współprac. 1851; tu m.in.: Tulipia, wychowanka panny Chourgotte. 1851 nr 2-6; Kubuś się przeciera. 1853 nr 174-175), *Dzwon Lit.* (zob. Prace edytorskie poz. 1; tu m.in.: Przedślubne przygody Juliana Byczkowskiego, młodzieńca pełnego nadziei bogatego ożenku. 1846 t. 1; Kafarek. Z tysiąc zdarzeń jedno. 1846 t. 4), *Przełg. Nauk.* (tu m.in.: Doniesienie o nowym astronomie Koperniku. 1842 nr 27).

Ponadto kilka ramotek ogł. *Dzwon Lit.* 1853 t. 1.

Prace edytorskie

1. *Dzwon Literacki. Pismo zbiorowe.* T. 1-4. W-wa 1846 (t. 3-4 wyd. 1847); oddział II t. 1. W-wa 1848; oddział II t. 1-2. W-wa 1853 (tu przedr. t. 1 z r. 1848). Wyd. nast.: oddział II pt. Wiązanka układu śp. chirurga filozofii. T. 1-2. W-wa 1858.

Zawartość: zbiór drobnych utworów członków Cechu Głupców i innych pisarzy, m.in., K. Balińskiego, T. Lenartowicza, W. Wolskiego; M. Morzkowskiego, S. Pruszkowej, L. Kunickiego, S. Kaplińskiego, P. Wilkońskiej. (Oddział II t. 2 z upoważnienia A. Wilkońskiego przygotował W. A. Maciejowski).

2. (J. B. Dziekoński): Spomnienia i marzenia Bogdańskiego. Zebrał i drukiem ogłosił Au. Wi. T. 1-2. W-wa 1848.

Wydania zbiorowe

1. Ramoty i ramotki. Wyd. nowe i zupełne. Z życiorysem autora przez K. W. Wójcickiego. T. 1-5. Poz. 1862.

Zawartość: t. 1-4: Twórczość poz. 5; t. 5: poz. 6 i przedr. ramotek z czasopiśm.

2. Ramoty i ramotki. Wyd. nowe i zupełne z życiorysem autora przez W. Szymanowskiego. T. 1-5. W-wa 1873.

Zawartość: z drobnymi zmianami, jw. poz. 1.

3. Ramotki. T. 1. Lw. (1883); t. 2-3.

Lw. 1885 *Bibl. Mrówki* nr 170-171, 211-216.

Zawartość: skrócone wyd. poz. 1.

4. Pisma. Wyd. zupełne. Wyd. A. Kaczurba. T. 1-6. Kr. 1888.

Zawartość: z drobnymi zmianami i uzupełnieniami, jw. poz. 1.

5. Ramotki. T. 1-6. Lw.-Złoczów (1891-1892) *Bibl. Powsz.* nr 21-23, 29-30, 32; toż wyd. nast. t. 1-6. Lw.-Złoczów ok. 1924.

Zawartość: skrócone wyd. poz. 1.

6. Wybór ramot i ramotek. W-wa 1905 *Książki dla Wszystkich* 284.

7. Wybór ramot i ramotek. Ze słowem wstępnym S. Belzy. Cz. 1-2. W-wa 1909.

Zawartość: kilkanaście ramotek.

8. Ramoty i ramotki. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył W. L. Brudziński. W-wa 1950 *Bibl. Szpilek* 4.

Zawartość: kilkanaście ramotek.

Listy

1. Do A. Szabrańskiego z 1840-1844. Fragm. listów ogł. M. Gawalewicz: Au. Wi., chirurg filozofii, kawaler krzyża naturalnego (1840-1851). *Tyg. Powsz.* 1885 nr 49-52; przedr. w: Sylwetki i szkice literackie. Kr. 1888.

2. Do J. Grodeckiej z 1841. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

3. Do J. I. Kraszewskiego 8 listów z 1842-1846. Rkpsy *Bibl. Jagiel.* sygn. 6458, 6483. 5 listów z 1842-1843 ogł. K. Bartoszewicz: Listy Wilkońskiego do J. I. Kraszewskiego. *Echo Lit.-Artyst.* 1913 z. 11-12.

Por. poz. 8.

4. Do H. Skimborowicza 16 listów z 1844-1850. Ogł. S. Borowkin: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XV (1959) i nadb. (tu również art. pt. Uwagi do Redakcji Przeglądu Naukowego).

Rkpsy Arch. Akt Dawnych W-wa: Teki Skimborowicza sygn. XXV nr bieżący 224; zbiory z Suchej sygn. 513.

5. Do A. Wagi 2 listy z 1844, 1851; do W. A. Maciejowskiego z 1846 oraz upoważnienie z 1851 do zredagowania i wydania ostatniego rocznika *Dzwonu Lit.*; do J. Ungra z 1851; do nieznanego adresata 3 listy z 1845, 1846, 1851. Ogł. S. Borowkin: Z nie drukowanej kores-

pondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XVI (1960).

Rkpsy *Bibl. PAN* Kr. sygn. 719.

6. Do A. Cyprysińskiego z 1845. Fragm. ogł. M. Gawalewicz: Au. Wi. kawaler krzyża naturalnego. *Kur. Warsz.* 1903 nr 1.

7. Do F. Świderskiego z 1846. Ogł. *Ostroga (W-wa)* 1871 nr 1.

8. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1846; do J. Kraszewskiego (ojca J. I. Kraszewskiego) 4 listy z 1847. Ogł. K. Bartoszewicz: Wilkoński i Kraszewscy. *Przegl. Lit.* 1897 nr 9.

Por. poz. 3.

9. Do J. N. Leszczyńskiego 25 listów. Rkpsy *Bibl. Publ. W-wa*. List z 1847 ogł. S. Borowkin: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XIII (1957).

10. Do J. Bartoszewicza 2 listy z 1847, 1851. Rkps *Ossol.* sygn. 4961/II.

11. Do Skomorowskiego, dat. 4 marca 1850 z Zamościa. Ogł.: Z nie znanych listów autora „Ramot i ramotek”. *Biesiada Lit.* 1899 nr 47.

12. Do L. Zwolińskiego, dat. 11 czerwca 1850 z Zamościa. Ogł. P. Chmielowski: Historia literatury polskiej. T. 5. W-wa 1900.

OPRACOWANIA

ALEKSANDER N. (NIEWIAROWSKI) (Ramoty i ramotki literackie. T. 1-2. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1845 t. 1 nr 9. — (Dzwon Literacki; Ramoty i ramotki. T. 3-4. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1846 t. 2 nr 13. — M. GRABOWSKI: O naszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61, 81-82, 86-87. — K. W. WÓJCICKI: A. Wilkoński. Wspomnienie. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1. — K. W. WÓJCICKI: Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. T. 1. W-wa 1858. — K. W. WÓJCICKI: Życiorys. W wyd.: Ramoty i ramotki. T. 1. Poz. 1862. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — J. K. KOTARBIŃSKI: August Wilkoński. *Przegl. Tyg.* 1872 nr 44-46. — JORDAN (J. WIENIAWSKI): Komedia w podróży. Ustęp z życia śp. chirurga filozofii. *Tyg. Ilustr.* 1873 t. 1 nr 262-264. — W. SZYMANOWSKI: August Wilkoński. W wyd.: Ramoty i ramotki. T. 1. W-wa 1873. — (T. RADOŃSKA): August i Paulina Wilkońscy. *Warta* 1875 nr 53. — WIFE

LISLAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 34; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opalek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — M. GAWALEWICZ: Au. Wi., chirurg filozofii, kawaler krzyża naturalnego (1840-1851). *Tyg. Powsz.* 1885 nr 49-52; przedr. w: Sylwetki i szkice literackie. Kr. 1888. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1892; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1-2. W-wa 1957. — K. KRASZEWSKI: Wspomnienia o A. Wilkońskim. Dat. listopad 1889. *Ogl. Przegl. Lit.* 1897 nr 10; przedr. w: Humoreski. W-wa 1909. — Wspomnienie o A. Wilkońskim. *Warta* 1890 nr 815. — K. BARTOSZEWICZ: Z notat i rękopisów. *Kraj* 1893 nr 46-47. — K. BARTOSZEWICZ: Wilkoński i Kraszewscy. *Przegl. Lit.* 1897 nr 9. — M. GAWALEWICZ: Au. Wi., kawaler krzyża naturalnego. *Kur. Warsz.* 1903 nr 1. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka w zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — Cz. J. (JANKOWSKI): August Wilkoński. *Kraj* 1905 nr 35. — B. KORWIN: Chirurg filozofii. W setną rocznicę urodzin. *Goniec Por.* 1905 nr 53 (dod. świąteczny). — T. K-c (Kończyc): A. Wilkoński. (W 100 rocznicę urodzin). *Wędrowiec* 1905 nr 24. —

H. GALLE: Wilkoński August. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — W. BOROWY: Z historii równouprawnienia Żydów w powieści polskiej. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/26); przedr. pt. Z dziejów uczucio-

wego uprawnienia Żydów. W: Kamienne rękawiczki i inne studia i szkice literackie. W-wa 1932. — J. SZPUNAR: Gucio z Kąkolewa i jego Puchna. *Ziemia Leszczyńska* 1933 nr 3. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — J. SZPUNAR: A. Wilkoński i pani Paulina. *Wici Wielkop.* 1935 nr 10. — Z. SZWEJKOWSKI: Rozwój powieści w Polsce. 3. Powieść w latach 1776-1930. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — A. NOWACZYŃSKI: „Au. Wi.” w Warszawie. W książce: *Warta nad Wartą.* Poz. 1937. — A. NOWACZYŃSKI: Miejsca dla Pauliny Wilkońskiej! *Tęcza* 1937 nr 12. — J. ŚERUGA: A. Wilkoński, chirurg filozofii i krzyża naturalnego kawaler, jako propagator wiedzy agronomicznej. *Silva Rerum* 1939 nr 4; odb. Kr. 1939. —

W. L. BRUDZIŃSKI: Wstęp do wyd.: *Ramoty i ramotki.* W-wa 1950 *Bibl. Szpilek* 4. [Rec.: C. HERNAS. *Zeszyty Wr.* 1950 z. 3/4]. — A. ZAJĄCZKOWSKI: Henryk Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski” (1851-1854). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956); nadb. Łódź 1958. — S. BOROWKIN: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XIII (1957), XV (1959), XVI (1960). — J. W. GOMULICKI: August Wilkoński. W: *Iskry z popiołów.* 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — J. W. GOMULICKI: Wstęp. W książce: P. Wilkońska. *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie.* W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. Tamże. — S. BOROWKIN: „Dzwon Literacki” (1845-1853). Bibliografia zawartości. *Roczniki Bibl.* 1962 z. 1/2.

WISZNIEWSKI MICHAŁ (1794—1865)

Pseud. i krypt.: BEZIMIENNY; M. W.; NEMO; JAMES WILLIAM WHITECROSS; X**(?) Y. Y. (?)

Historyk literatury.

Ur. 27 września 1794 w Firlejowie, powiat rohatyński ziemi bełskiej; syn Aleksandra i Marcjanny z Borzków. Kształcił się we Lwowie i w 1806-1815 w Liceum Krzemienieckim. W 1818 ożenił się z Elżbietą Lisiecką i wyjechał do Włoch na studia. Był w Mediolanie, Wenecji i Genui, gdzie poznał Adama Jerzego Czartoryskiego, następnie studiował w Paryżu. W 1821 wyjechał na ukończenie studiów do Edynburga, tam zbliżył się do Dougalda Stewarta, czołowego przedstawiciela filozofii szkockiej, poznał również Waltera Scotta. W 1822 pisywał do *Timesa* sprawozdania z posiedzeń parlamentu. Pod koniec 1822 powrócił do kraju. W 1823/24 był profesorem filozofii w Liceum Krzemienieckim. Na początku 1825 w obawie przed prześladowaniami udał się ponownie do Włoch. Przebywał w Padwie, Bolonii, Mantui i Wenecji, poświęcając się studiom historycznym. W 1826 powrócił do kraju i osiadł na wsi w Liszni w powiecie dubień-

skim, w marcu 1829 przeniósł się do wsi Strzelce w powiecie włodzimierskim. Po wybuchu powstania listopadowego przyjechał do Warszawy jako przedstawiciel szlachty wołyńskiej z prośbą o pomoc wojskową dla ziem wschodnich. Zbliżył się do Maurycego Mochnackiego i Joachima Lelewela. Występował jako zwolennik uwłaszczenia włościan. W lutym 1831 udał się do Krakowa. Tam po kilkumiesięcznych zabiegach został profesorem historii powszechnej na Uniwersytecie Jagiellońskim i równocześnie członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Od 1833 miał również wykłady z historii literatury powszechnej. W 1836-1839 był dyrektorem Liceum Św. Anny i szkół wydziałowych. W 1839-1841 był dziekanem wydziału filozoficznego. Należał do delegacji wyznaczonej do opracowania nowego statutu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1845 odbył trzecią podróż do Włoch. W okresie rewolucji krakowskiej 1846 występował po stronie konserwatywnej. Po nieudanym zamachu na dyktaturę Jana Tyssowskiego został skazany na śmierć przez rząd rewolucyjny. Schronił się do Wrocławia i spotkał się tam z Aleksandrem Wielopolskim. Powrócił po zajęciu Krakowa przez wojska sprzymierzone i był sądzony za udział w rewolucji. W wypadkach krakowskich związanych z rewolucją 1848 redagował pierwsze cztery numery czasopisma *Jutrzenka*, nie pozyskał jednak zaufania w sferach rewolucyjnych społeczeństwa, więc zniechęcony i rozgoryczony opuścił w kwietniu 1848 Kraków i wyjechał do Mediolanu, potem osiadł w Genui, gdzie mieszkał dziesięć lat. Wszedł w bliskie stosunki z Camilo Benso Cavourem i pracował z nim w redakcji *Il Diritto*, później zaś był jego zaufanym doradcą. W 1859 obdarzony został przez Wiktora Emmanuela II orderem i tytułem księcia. Nie przyjął wysuwanej mu kilkakrotnie propozycji powrotu na Uniwersytet w Krakowie. Ostatnie lata życia, od jesieni 1859, spędził w Nicei. Tam zmarł 22 grudnia 1865.

TWÓRCZOŚĆ

1. O systematach filozofii moralnej. Powst. 1820. Z rkpsu Arch. Przeździeckich ogł. *Kronika Rodz.* 1888 nr 3-7.

Jest to być może praca złożona w 1820 na konkurs Uniwersytetu Wileńskiego na temat: Zasady logiki, metafizyki i filozofii moralnej.

2. On Moral Philosophy as a Rule. Powst. 1820-1821. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 949 z. 244-248.

Zawiera cytaty z filozofa szkockiego H. G. Macnaba, zaopatrzone w poprawki i uwagi Wiszniewskiego.

3. Pamiętka po dobrym ojcu. Powst. przed 1825. Wyd. W. R. Korotyński. W-wa 1897.

Plagiat-przeróbka wyd. pt. Pamiętka po dobrym ojcu, z rękopismu bezimiennego przerobiona, pomnożona i wydana przez Teodrego Sierocińskiego. W-wa 1825. Wyd. nast.: ... drugi raz przerobiona, pomnożona i wydana dla użytku młodzieży przez ... Puławy 1830; wyd. 3 W-wa 1838.

4. Sextus Empiricus. O skeptycyzmie. Powst. 1830. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 945 z. 6.

5. Spinoza. Powst. 1830. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 945 z. 6.

6. Bakona metoda tłumaczenia natury, którą ... wyłożył i przydał wiadomość

o Sędziwoju, alchemiku polskim. Kr. 1834. Wyd. nast.: W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*.

7. O historii wieków Piastowych i kronikarstwie polskim przed Długoszem. Wyd. jako przedmowa do: Pomniki historii i literatury polskiej. T. 1. Kr. 1835 s. I-XXXII (por. Prace edytorskie).

8. Charaktery rozumów ludzkich. Kr. 1837. Wyd. nast.: Kr. 1842; W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; Lw. 1884 *Bibl. Uniwersalna*; ze wstępem S. Szumana. W-wa 1935 (tu także przekł. fragm. wyd. ang.). Rkps Bibl. Kórń. sygn. 702.

Wyd. rozszerzone w jęz. ang. pt. *Sketches and Characters or the Natural History of the Human Intellects*. By James William Whitecross. Londyn 1853.

Rkps Ossol. sygn. 3201/III. Przekł. pol. fragm.: S. Szuman we wstępie do wyd. W-wa 1935, jw.; J. Suchodolska w książce: B. Suchodolski: *Kultura i osobowość*. W-wa 1935.

9. O nauce z książek i sposobie ich czytania. *Programma popisów publ. uczniów Lic. Św. Anny na rok 1837*. Kr. 1837.

Autorstwo Wiszniewskiego prawdopodobne. Estr. III, 481, wymienia jako autora Ignacego Kowalskiego.

10. Uwagi nad filozofowaniem. *Przyj. Ludu* 1838/39 t. 2 nr 32 s. 253-255, nr 33 s. 258-260.

Podpisane krypt.: X**. Autorstwo Wiszniewskiego prawdopodobne.

11. Historia literatury polskiej. T. 1-7. Kr. 1840-1845; t. 8 wyd. nie dokończone spłonęło w pożarze Uniw. Jagiel. w 1850; t. 8 wyd. K. Macewicz. Kr. 1851; t. 9-10 wyd. T. Żebrowski (bez wiedzy autora). Kr. 1857.

Fragm. ogł. poprzednio w czasopiśmie.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 950-951; Bibl. Kórn. sygn. 574-581; Materiały i notatki. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 949, 3055.

12. Grzegorz z Sanoka. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 1 (1841) s. 33-52; przedr. *Przyj. Ludu* 1842 t. 2 nr 40-45. Włączone do Historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1841 s. 236-261 (zob. poz. 11).

13. Plotki. Komedia w 1 akcie. Powst. 1842. Ogł. *Kronika Rodz.* 1888 nr 15-17.

14. Historia powszechna. Powst. 1846. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 946.

15. O rozumie ludzkim, jego siłach, przymiotach i sposobach kształcenia. Napisał M. W. dla pożytku kształcącej się młodzieńcy obojczy. W-wa 1848.

W rkpsie Bibl. Jagiel. prawdopodobnie zmieniona wersja pt. O umyśle ludzkim ksiąg troje.

16. Podróż do Włoch, Sycylii i Malty. T. 1-2. W-wa 1848. Wyd. 2 W-wa 1851.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 944.

17. Słownik polsko-angielski. Z przedmową i rozprawą: Porównanie języka angielskiego z polskim. T. 1. A-F. Powst. 1854. Rkps Ossol. sygn. 3185/I.

18. Historia jezuitów. T. 1-4. Wstęp, dat. 22 listopada 1860, zawierający ogólny pogląd na działalność jezuitów, ogł. *Kraj* 1886 nr 14.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944. Kopia t. 1 w Ossol. sygn. 3095/II.

19. Historia XIX wieku. Powst. 1860. Rkps zaginiony. Rkps przedmowy w Ossol.

20. Myśli o ukształtowaniu siebie samego. W-wa 1873 (Poprzedzone biografią autora przez L. Niesiołowskiego).

Rkps Ossol. sygn. 3298.

Utwory mylnie (?) przypisywane

1. Przydatek do historii bezkrólewia po śmierci Jana III. *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1.

2. (S. Goszczyński): Bohdan Zaleski i je-

go poezje. *Demokrata Pol.* 1842. Ogł. "z materiałów M. Wiszniewskiego do „Historii literatury polskiej” w Arch. hr. Przeździeckich”. *Kronika Rodz.* 1890 nr 9-12.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Il Diritto* (po 1850), *Czas* (1860, 2 czerwca), *Dzien. Dom.* (?), *Dzien. Wil.* (tu: (A. Dowgird: Wykład przyrodzonych myślenia prawidel. Rec.). 1830 *Historia i Literatura* t. 9 s. 50-74), *Enc. powsz.* Orgelbranda (1859-1867), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Krzysztof Warszawicki. 1853 nr 325, 328-329, 332; Listy z Genui. 1859-1860), *Gaz. Nar.* (?), *Gaz. Warsz.* (tu: Listy z Włoch. 1857 nr 340), *Goniec Kr.* (tu m. in. replika na paszkwil w *Kur. Pol.* 1831 nr 492), *Żytrzenka* (red. 1848 nr 1-4), *Kur. Pol.* (1831), *Il Movimento* (?), *Nowa Polska* (1831), *Oreodownik Nauk.* (1840-1843), *Przyj. Ludu* (1838/39, 1842), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1841), *Times* (1822), *Tyg. Lit.* (1840-1843; art. anonimowe, autorstwo prawdopodobne).

Prace edytorskie

Pomniki historii i literatury polskiej. T. 1-4. Kr. 1835-1837.

Zawartość: rozprawy T. Czackiego; w t. 4 również: De vita et moribus Gregorii Sanocensis F. Kallimacha.

Przekłady mylnie (?) przypisywane

1. J. K. J. Drez: Droga do szczęścia. Przełożył M. W. Kr. 1836.

Tłumaczem był prawdopodobnie M. Wodzyński.

3. S. Pellico: O powinnościach człowieka. Przełożył z włoskiego M. W. Kr. 1839.

Listy i materiały

1. Do W. Hanki 6 listów z 1834-1845. Ogł. W. Franczew: Piśma k Wiaczesławu Gankie iz sławianskich ziemiel. W-wa 1905.

2. Do J. Dzieduszyckiego z 1837. Rkps Ossol. sygn. 6516/II.

3. Do K. Grabowskiej 3 listy z 1838-1842. Rkps Ossol. sygn. 4188/III.

4. Do F. Wężyka z 25 kwietnia 1840. Ogł. L. Bernacki: Korespondencja z Michałem Wiszniewskim. *Pam. Lit.* R. 24 (1927) z. 1/2.

5. Do A. Batowskiego listy z lat 1840-ych. Rkpsy Bibl. Akademii Nauk USRR Lw. Bibl. Baworowskich sygn. 847 IV F35.

6. Do K. W. Kisieleńskiego 3 listy z 1842-1845. Rkpsy Bibl. Kórn. sygn. 1584.

7. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1844, 1845. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

8. Do A. Bielowskiego z 1845. Rkps Ossol. sygn. 2432/II.

9. Do syna Adama 30 listów z 1847-1865. Rkpsy Ossol. sygn. 5821/I.

10. Do syna Adama listy z 1847-1865. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 4563.

11. Listy z 1848-1865 do F. Duchńskiego, Waleriana Krasieńskiego, M. Lubomirskiego, L. Łętowskiego, K. Mecherzyńskiego, A. Przeździeckiego, E. Rautenstrauchowej, generałowej Wąsowiczowej, syna Adama. Rkpsy Ossol. sygn. 3093/II.

12. Do generałowej Wąsowiczowej 2 listy z 1849. Ogl. *Kur. Warsz.* 1902 nr 303.

13. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1849-1857. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

14. Do Waleriana Krasieńskiego z 1850. Ogl. L. Niesiolowski w przedmowie do wyd.: *Myśli o ukształtowaniu siebie samego*. W-wa 1873.

15. Materiały niezbędne do napisania biografii. Rkpsy Ossol. sygn. 4827/I. *Fragm. pt. Z autobiografii ...* ogl. H. Biegeleisen. *Tyg. Nar.* 1900 nr 38.

16. Notatki do wykładów, bruliony rozpraw, różne pisma, korespondencja, materiały. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 945-949, 4435, 4558-4568, 4571, 5683; Bibl. Kórn. sygn. 139, 154, F-I 1798, Arch. Działyńskich p. XII t. 7; Ossol. 2203/I, 2872/II, 3094/II, 3095/II, 3097/II, 3298/II, 4395/I.

Bibliografie podają: G. Korbut. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1913) s. 164-168. (Tu także spis rękopisów i listów). — A. Kadler i I. Raczynska: *Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864*. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

1. Biografia

A. CZARTORYSKI, J. TWARDOWSKI: Korespondencja 1822-1824. Do druku ułożył J. Ogończyk. *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* t. 26 (1899) s. 208-209, 211, 401, 412, 417, 463. — S. (A. SOCZYŃSKI):

Z Krakowa d. 21 kwietnia. *Kur. Pol.* 1831 nr 492. [Odpowiedź: N. *Kur. Pol.* 1831 nr 545; S. ŁAŃCUCKI. *Polak Sumienny* 1831 nr 159-160]. — Listy do Wiszniewskiego z 1833-1846. (T. Działyńskiego, L. Golebiowskiego, K. W. Kisieleńskiego, M. Kolanowskiego, A. Koźmiana, K. Libelta, J. Łukaszewicza, W. A. Maciejowskiego, J. Poplińskiego, A. Przeździeckiego, H. Skimborowicza, B. Trentowskiego, A. Tyszyńskiego, A. Wagi, R. Hadziewiczza, K. W. Wójcickiego, J. Zochowskiego). Z arch. hr. Przeździeckich ogl. *Kronika Rodz.* 1886 nr 7-9, 12, 13, 15, 17-22; 1887 nr 8, 10, 11. — F. WĘŻYK: Listy do M. Wiszniewskiego z 1840-1844. Ogl. L. Bernacki. *Pam. Lit.* 1927 z. 1-2. (9 listów). — I. ZAJĄCZKOWSKI: Raport... do c.-k. komisarza hr. Deyma o profesorach Uniwersytetu, o Wiszniewskim w szczególności. Powst. w jęz. niem. 1847. Ogl. M. Polaczekówna. *Roczn. Kr.* 1910 s. 158-160. — E. S. GAZ. *Kr.* 1848 nr 210. — H. MECISZEWSKI. *Polska* (Lw.) 1848 nr 19, 22. — (Notatka przeciwko powrotowi Wiszniewskiego na katedrę uniwersytecką). *Jutrzenka* 1848 nr 161, 163. — F. HECHEL: *Pamiętniki. Fragm. powst. ok. 1848-1849* wyd. H. Barycz pt. *Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów*. Wr. 1950. — W. POL: List do M. Wiszniewskiego z 1849. Ogl. *Księga pam... A. Mickiewicza*. T. 2. W-wa (1898). — M. Wiszniewski, znany powszechnie autor *Historii literatury polskiej ...* *Gaz. Kr.* 1849 nr 67. — J. ALCYATO: Kilka słów o wypadkach w roku 1846 z notatkami od r. 1831. Strasburg 1850; przedr. L. Zienkiewicz: *Wizerunki polityczne dziejów państwa polskiego*. T. 1. Lipsk 1864 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 28. — Z. KRASIŃSKI: List do M. Wiszniewskiego, dat. Rzym, 14 grudnia 1851. Ogl. M. Akielewicz: *List Krasieńskiego o Napoleonie III*. *Gaz. Nar.* 1873 nr 165; list przedr. pt. *Nieznany list Krasieńskiego*. *Dzien. Pol.* 1886 nr 114; toż *Kraj* 1886 nr 5; przedr. W. Korotyński. *Kur. Warsz.* 1909 nr 54. — J. MAJER: *Pogląd historyczny na Towarzystwo Naukowe Krakowskie*. Kr. 1858. — J. I. KRASZEWSKI: *Kartki z przejażdżki po Europie*. *Gaz. Codz.* 1860 nr 21-60 (z przerwami); wyd. osob. pt. *Kartki z podróży 1858-1864*. Ks. 1. W-wa 1866 s. 219-221; toż wyd. nast. W-wa (1892) s. 91, 229-232. — A. SŁOWIKOWSKI: *Wspomnienia szkoły krzemienieckiej*. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2 s. 353. — M. BALIŃSKI: *Pamiętniki o Janie Śniadeckim*. T. 1-2. Wil. 1865. — L. ROGALSKI: *Michał Wiszniewski*. *Opiekun Dom.* 1866 nr 42. — F. M. SOBIESZCZAŃ-

SKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — W. KOROTYŃSKI: Michał Wiszniewski. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 27-28. — Michał Wiszniewski. *J. Ungra Kalendarz warsz. na r. 1869.* W-wa 1868 s. 22-23. —

L. NIESIOŁOWSKI: Przedmowa do wyd.: Myśli o ukształceniu samego siebie. W-wa 1873. (Tu życiorys). — M. SALA: Geschichte des polnischen Aufstandes von 1846. Wiedeń 1876. — K. KANTECKI: Dwaj krzemienieczanie. Lw. 1879 s. 236-237. — H. LISICKI: A. Z. Helcel. T. 1. Lw. 1882 s. 139-145. — J. LENIEK: Książka pamiątkowa ku uczczeniu 300 rocznicy założenia Gimn. Św. Anny w Krakowie. Kr. 1888. — K. WURZBACH. *Biographisches Lexicon des Kaisertums Oesterreich.* Cz. 57. Wiedeń 1889 s. 138. — Z. S. FELIŃSKI: Pamiętniki. Powst. przed 1883. T. 1. Kr. 1897 s. 223-227; wyd. 2 Lw. 1911. — M. ROLLE: Ateny wołyńskie. Lw. 1898 s. 75-76; wyd. nast. Lw. 1923. — J. WAWEL-LOUIS: Kronika rewolucji krakowskiej w r. 1846. Kr. 1898. — H. BIEGELISEN: Z autobiografii M. Wiszniewskiego. *Tyg. Nar.* 1900 nr 38. — K. MORAWSKI: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 6. — K. SOSNOWSKI: Poezja krakowska z czasów Wolnego m. Krakowa. Kr. 1901 s. 64. — L. MÉYET: Słowacki i Wiszniewski. *Sfinks* 1909, wrzesień; wyd. osob. uzup. W-wa 1909; uzup. *Sfinks* 1911, lipiec. — M. POLACZKÓWNA: Michał Wiszniewski. 1830-1848. *Roczn. Kr.* 1910. — M. STECKA: Edward Dembowski. *Przegl. Hist.* 1911 t. 12 i odb. —

S. HARASSEK: Józef Gołuchowski. Zarys życia i filozofii. Kr. 1924 s. 16-17. — M. TYROWICZ: Jan Tyssowski, dyktator krakowski r. 1846. W-wa 1930 s. 138-143. — S. TELEGA: Kłopoty redaktora J. I. Kraszewskiego z „odrznającym” korespondentem. (Z nieznanych listów J. I. Kraszewskiego). *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 49. — J. BIENIARZÓWNA: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — M. ŻYCHOWSKI: Rok 1846 w Rzeczypospolitej Krakowskiej. W-wa 1956 s. 262, 301-304. — W. M. BARTEL: Rewolucja krakowska 1846 roku na tle niektórych polskich koncepcyj społeczno-politycznych lat 1831-1846. *Czasop. Prawno-Hist.* 1957 t. 9 z. 1. — Michał Wiszniewski. *Księgarz* 1959 nr 1/2.

2. Twórczość

(Bakona metoda ... Rec.). *Tyg. Kr.* 1834 nr 23 s. 115-118; *Tyg. Petersb.*

1834 nr 69 s. 421-422; S. GOSZCZYŃSKI. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 s. 174-176; *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1 s. 183-186. — (Pomniki historii i literatury pol. Rec.). *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1 s. 384-385; t. 2 s. 190-191; 1836 t. 4 s. 392-393. — (Charaktery rozumów ludzkich. Rec.). *Kwart. Nauk.* 1836 t. 4 s. 393-396; ***. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 81 s. 487-488; *Magazyn Powsz.* 1837 nr 12 s. 92-95, nr 13 s. 100-103, nr 16 s. 123-127; *Muzeum Dom.* 1837 z. 11 s. 86-88; *Pam. Nauk.* 1837 t. 1 s. 297-309. — M. G. (GRABOWSKI): Stan literatury polskiej w obecnej chwili. *Rusalka* 1841 s. 42-44. — L. TRYNKOWSKI: Widnokrąg naukowy. 5. Rzut oka na filozoficzność społeczną. *Pismnictwo Kraj.* 1841 nr 16 s. 247-250. — (L. LĘTOWSKI): Nauka poznawania ludzi z uwagi na dobro towarzystwa, poprzedzona odpowiedzią na „Charaktery rozumów ludzkich” M. Wiszniewskiego. W-wa 1847. — J. S. (SIKORSKI): M. Wiszniewskiego Podróż do Włoch, Sycylii i Malty. *Bibl. Powsz.* 1848 t. 2. — (O rozumie ludzkim. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 9 s. 277-278. — (E. STAWISKI): Teofrast i niektórzy nowsi badacze charakterów. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 2 s. 447-449. —

M. ŁYSZKOWSKI: List do Redakcji. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 34 s. 87. (W sprawie wydania „Pamiętki po dobrym ojcu”). — T. ZIEMBA: (Sketches. Rec.). *Czas* 1872 nr 30 s. 1-2. — (Myśli o ukształceniu siebie samego. Rec.): K. KANTECKI: M. Wiszniewskiego „Myśli”. *Gaz. Lw.* 1873 nr 136; Ostatnie myśli M. Wiszniewskiego. *Bluszcz* 1873 nr 32-33; *Kur. Codz.* 1873 nr 97. — L. SOWIŃSKI: Michał Wiszniewski. *Kłosa* 1877 nr 639-641. — S. ZAŁĘSKI: (Historia jezuitów. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1886, wrzesień. — W. KOROTYŃSKI: (Plotki. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1888 nr 293 s. 93. — W. KOROTYŃSKI: Wstęp do tekstu „Plotek”. *Kronika Rodz.* 1888 nr 15. — A. SKÓRSKI: Jan Śniadecki wobec współczesnej metafizyki niemieckiej. Lw. 1890. — A. MAHRBURG: Historia filozofii. Poradnik dla samouków. Cz. 2. W-wa 1899. — G. KORBUS: Michał Wiszniewski i spuścizna po nim. *Prawda* 1901 nr 5-7; odb. poprawiona W-wa 1901; przedr. w: Szkice i drobniutki historyczno-literackie. W-wa 1935. [Rec.: H. GALLE. *Książka* 1901 s. 332; W. M. KOZŁOWSKI. *Przegl. Filoz.* 1901 z. 2; (I. MATUSZEWSKI?). *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 47; P. CHMIEŁOWSKI. *Gaz. Pol.* 1902 nr 34; *toż Pam. Lit.* R. 1 (1902)]. — A. MAHRBURG: Logika i teoria poznania. W: Poradnik dla samouków. Cz. 4. 1902. — H. STRUVE: Wstęp kry-

tyczny do filozofii. W-wa 1903. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — S. HARASSEK: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 z. 4 s. 317. — S. HARASSEK: Pomysł i założenia epistemologiczne „filozofii narodowej” Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1935 z. 1 s. 1-3. — S. SZUMAN: Rozbiór i ocena Charakterów rozumów ludzkich. W wyd.: *Charaktery...* W-wa 1935; streszcz.: *Bulletin International de la Société Scientifique de Pédagogie* 1935 s. 75-101. [Rec.: J. OSTROWSKI-NAUMOFF: *Prace polskiego pioniera charakterologii. O geniuszach i matolach. Kur. Por.* 1936 nr 321; H. RADOŃSKA-STRZEMEKA. *Pol. Arch. Psychologii* 1936/7 nr 3; J. WEPSIĘC. *Nauka Pol.* 1937 s. 295-298]. — W. SZEWCZUK: Typologia inteligencji. *Wiad. Lit.* 1936 nr 38. — J. WEPSIĘC: Filozofia Wiszniewskiego jako ostatni przejaw empiryzmu z epoki polskiego Oświecenia. *Przegl. Filoz.* 1936 z. 4. — J. WEPSIĘC: M. Wiszniewski i jego filozofia na tle empiryzmu z epoki polskiego Oświecenia. *Kwart. Filoz.* 1938 z. 3 i odb. — B. BACZKO: Głos w dyskusji w sprawie liberalizmu. *Mysł Filoz.* 1954 nr 4. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864.) W-wa 1964.

Historia literatury polskiej: L. D. (DMUSZEWSKI): Uwagi nad przedmową i wstępem do dzieła Historia literatury polskiej przez M. Wiszniewskiego. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 21. [Polemika: BOHDAN z WERYDYCZ WERYDYCKI: Odpowiedź na uwagi Pana L. D. ... *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 oddz. 1 nr 27-31]. — S. (H. SKIMBOROWICZ): Jeszcze słów kilka o dziełach uczonego M. Wiszniewskiego. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 dział 2 nr 32. — A. TYSZ. (TYSZYŃSKI). *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 19-20. — *Oreodownik Nauk.* 1840 nr 5-7. — *Tyg. Lit.* 1840 nr 1-3. — W. A. MACIEJOWSKI: Uwagi nad Historią literatury polskiej... *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2. — A. MOSBACH. *Tyg. Lit.* 1841 nr 50 s. 419-420. — PODGÓRZANIN OD SĄCZA: Krytyka M. Wiszniewskiego: Historia literatury polskiej. *Lwovianin* 1841 z. 8. — I. L. RYCHTER: Rozbiór nagrobka Bolesława Chrobrego. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 3 s. 101. (Sprostowanie przekładu napisu dokonanego przez Wiszniewskiego). — A. WAGA: List do Redakcji. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 848-849. (Sprostowanie opinii M. Wiszniewskiego o nieautentyczności Pamiętników Paska). — X. N. J.: O trzech historiach literatury polskiej.

Bibl. Warsz. 1841 t. 2 s. 442-451. — O pierwiastkowych wiekach oświaty w Polsce. (Z uwagami nad Historią literatury M. Wiszniewskiego). *Tyg. Lit.* 1841 nr 11-15. — J. S. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 84. — F. H. L. (LEWESTAM). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 3-5, 7-9. — A. MOSBACH: Rozbiór krytyczny Historii literatury polskiej przez M. Wiszniewskiego. *Tyg. Lit.* 1842 nr 12-1843 nr 3 (z przerwami). [Rec.: J. F.: Kilka słów na Rozbiór krytyczny... *Przyj. Ludu* 1842 nr 50]. — F. ZIELIŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1. — J. ŻOCHOWSKI: Uwagi nad trzecim tomem Historii literatury M. Wiszniewskiego. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 1. — Fr. St. G. (GAŚTOROWSKI): Praca Józefa Muczkwskiego do dziejów literatury polskiej. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1 s. 166-167. — W. A. MACIEJOWSKI. *Oreodownik Nauk.* 1843 nr 16-17. — W. A. MACIEJOWSKI. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 1. — E. DEMBOWSKI: Sprawozdanie z piśmienności polskiej w ciągu 1843 roku. *Rok 1844 t. 1 s. 57-79*; przedr.: *Dzieła. T. 4. W-wa 1955.* — A. MOSBACH. *Tyg. Lit.* 1844 nr 28. — N. TRZCIŃSKI. *Oreodownik Nauk.* 1844 nr 45-46. — J. MUCZKOWSKI: Rozmaitości historyczne i bibliograficzne. Kr. 1845. — S. CHOLONIEWSKI: Odpowiedzi na dwa pytania. *Wil. 1847 s. 131-144.* [Polemika z *Hist. lit. pol. t. 1*]. — Historia polskiej literatury. *Przegl. Poz.* 1847 t. 5. — A. PRZEŹDZIECKI: Dopelnienie Historii literatury polskiej M. Wiszniewskiego pod koniec epoki zygmuntońskiej. *Przegl. Poz.* 1854 t. 19. —

Sprostowanie miejsca jednego w literaturze Wiszniewskiego. *Przegl. Poz.* 1897 t. 4. — P. CHMIEŁOWSKI: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — T. SINKO: Spór o Grzegorza z Sanoka. Wyd. jako wstęp do książki: *Kallimach: Życie i obyczaje Grzegorza z Sanoka.* Lw. 1909. — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — B. NADOLSKI: Uwagi o pracy naukowej M. Wiszniewskiego. *Ruch Lit.* 1934 nr 4. — S. CYWIŃSKI: Sprawa podziału dziejów literatury polskiej na okresy. *Prace hist.-lit. ku czci I. Chrzanowskiego.* Kr. 1936; odb. Kr. 1936. — M. ZMIGRODZKA: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — A. KADLER: Działalność filozoficzna M. Wiszniewskiego i miejsce filozofii w jego twórczości naukowej. *Charisteria. Rozpr. filoz. złożone w darze W. Tatarkiewiczowi.* W-wa 1960. — S. PICOŃ: Początki pracy badawczej nad dziejami literatury polskiej. III. W dobie romantyzmu. *Ruch Lit.*

1960 z. 1/2; przedr. w: *Miłe życia drobiazgi*. W-wa 1964. — H. BARYCZ: Michał Wiszniewski — niedoszły bibliotekarz. *Roczniki Bibl.* R. 8 (1964) z. 1/2. —

J. DYBICZ: Michał Wiszniewski jako profesor historii powszechnej w Uniwersytecie Jagiellońskim. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1964 nr 2.

WIŚLICKI JÓZEF MIKOŁAJ (1804–1887)

Krypt.: J. M. W.; J. M. W.....; J. M. Wiśl....; J. W.....; JÓZEF M. W.....; JÓZEF W.....

Powieściopisarz, komediopisarz, publicysta.

Ur. 6 grudnia 1804 w Lwowie; syn Józefata i Antoniny z Żebrowskich. Dzieciństwo spędził w Krakowie, uczył się w Liceum Św. Anny, później studiował w Uniwersytecie Jagiellońskim na wydziale lekarskim. Studiów nie ukończył. Pod koniec 1825 wyjechał do Kielc i wstąpił do służby rządowej w górnictwie. W 1826-1827 uczył się w szkole górniczej. W 1828 przeniósł się do Warszawy. Pracował w kancelarii Karola Lubeckiego, ówczesnego ministra skarbu, następnie w Komisji Przychodów Skarbu, a od 1833 w Banku Polskim na stanowisku naczelnika sekcji. W 1828 ożenił się z Michaliną Jopkiewiczówną. Po śmierci żony (1852) ożenił się powtórnie w 1855 z Lucyną Dowborówną. W 1845-1853 był współpracownikiem *Gazety Codziennej*. W 1869 na własne żądanie przeszedł na emeryturę. Pod koniec życia zamieszkał w Gołachach pod Zakroczymiem. Zmarł 23 lipca 1887.

Był ojcem Adama, publicysty, redaktora *Przeglądu Tygodniowego* (1864-1905).

TWÓRCZOŚĆ

1. Nasze uprzedzenia, czyli małżeństwo przez magnetyzm. Komedia we 3 aktach. Oryginalnie wierszem przez ... napisana. Powst. 1829. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 69.

2. Karol i Maria, czyli moje sąsiedztwo z pierwszego piętra; Eufemia, czyli tak na świecie; Obląkana. Ogl. *Światowid* 1835 t. 2; wyd. osob. z podtyt. Powieści. W-wa 1836.

Karol i Maria — równocześnie ogl. *Rozmaitości Warsz.* 1835 nr 21-24.

3. Starosta rabsztyński. Obraz z domowego życia Polaków w drugiej połowie wieku XVIII. T. 1-2. W-wa 1841.

Dedykacja: Feliksowi Miaskowskiemu, naczelnikowi w Banku Polskim, w dowód przyjaźni i szacunku poświęca Autor.

4. Józef Krogulski jako kompozytor religijny. W-wa 1843.

5. Zborowscy. Obraz z domowego życia Polaków w drugiej połowie XVI wieku. T. 1-2. W-wa 1843.

6. Pani Orzelska. Obraz z domowego życia Polaków w pierwszej połowie XVIII wieku. T. 1-2. W-wa 1846-1847.

Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 71.

7. Opis Królestwa Polskiego pod względem historycznym, statystycznym, rol-

niczym, fabrycznym, handlowym, zwyczajowym i obyczajowym. Z rycinami. T. 1-4. W-wa 1850-1862.

Rkps t. 1 cz. 1 Bibl. Publ. W-wa sygn. 72.

Zawartość: t. 1 (1850): Powiat olkuski (dawną Ziemią Krakowską). Cz. 1-2; t. 2 (1850): Powiat miechowski; powiaty kielecki, stopnicki; t. 3 (1853): Powiat opatowski (dawną Ziemią Sandomierską); powiat sandomierski; t. 4 (1862) pt. Zarysy ziemi opatowskiej i sandomierskiej pod względem historycznym, statystycznym, rolniczym, fabrycznym i handlowym.

8. Branka u Tatarów. Opera w 3 aktach oryginalnie wierszem przez ... napisana w Warszawie r. 1858. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 73.

9. Mistrz Twardowski. Opera w 4 aktach z prologiem. Powst. 1877. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 74.

10. Pamiętnik z całego mojego życia. Powst. 1880-1887. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 78.

11. Na poddaszu, czyli medaliony. Nowela. Powst. 1883. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 75.

12. Przyczynek do opisu mojego życia, czyli mój testament umysłowy. Powst. ok. 1883. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 76.

13. Z życia warszawskiego. Wspomnienia od roku 1832. Powst. 1883-1885. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 77. Fragm. ogł. J. Kądzielski: Działalność pisarska i wydawnicza J. M. i Adama Wiślickich do roku 1875. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954); odb. Łódź 1955.

14. Wyciąg z pamiętników. Bank Polski rok 1828. Powst. 1884. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 79.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Bibl. Warsz.* (1850, 1857; tu m. in.: Ideal piękna w muzyce i jakie się jej stanowisko w dziedzinie sztuk należy. 1857 t. 1), *Dzien. Warsz.* (tu: Korespondencja. 1854 nr 273-274), *Gaz. Codz.* (1841-1843, 1850, 1852-1853, 1860; tu m. in.: Listy z wycieczki po kraju. 1852 nr 282-344, z przerwami), *Gaz. Warsz.* (1837), *Księga Świata* (tu: Michał Glinka i jego kompozycje dramatyczne. 1858 cz. 1), *Muzeum Dom.* (tu: Charakterystyka ubiegłego pół wieku. 1839 t. 2), *Pam. dla Płci Pięknej* (1830), *Pielgrzym* (1843), *Przegl. Tyg.* (1866-1868; tu: Salomon de Caus. 1866 nr 38; O tańcu. 1867 nr 1; Szkice biograficzne. I. Taine. 1868 nr 51), *Rozmaitości Warsz.* (1835), *Światowid* (1835, 1837-1838; tu m. in.: Historia o czterech ścianach. Powieść oryginalna. 1837 t. 2; Bronisława. Powieść z XVII w. 1838 t. 1 nr 4-6; Sto lat pierwej. Wyjątek z powieści mojego dziadunia. 1838 t. 2 nr 2-4).

Przekłady

1. H. Balzac: Podróż z Paryża na wyspę Jawa. *Światowid* 1837 t. 3 s. 147-164.

2. L. E. Bautain: Filozofia moralna. Fragm. ogł. *Pielgrzym* 1843 t. 4.

3. Więzy. Komedia w 3 aktach z francuskiego tłumaczona. Powst. 1843. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 70.

4. J. Sandeau: Pieniądze i klejnot szlachecki. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1-2.

Listy i materiały

1. Do syna Adama Wiślickiego, dat. Warszawa, 1 marca 1880. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 80.

2. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN. Kr. sygn. 719.

OPRACOWANIA

(Starosta rabsztyński. Rec.): Fr. KONDR.... *Gaz. Codz.* 1841 nr 329; K. PODWYSOCKI. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 26. — L. (A. LESZNOWSKI): Przegląd teatralny. *Gaz. Warsz.* 1842 nr 273. [Polemika z art. w *Gaz. Codz.*]. — L. (A. LESZNOWSKI): Odpowiedź panu J. M. W... na artykuł... *Gaz. Warsz.* 1842 nr 314. (Dot. art. kryt.). — (Zborowscy. Rec.): K. L.: Kilka słów o Zborowskich. *Gaz. Codz.* 1843 nr 60; Fr. KONDR...: Kilka słów nad powieścią historyczną „Zborowscy”. *Gaz. Warsz.* 1843 nr 160. — (Opis Królestwa Polskiego... Notatka). *Gaz. Codz.* 1852 nr 255. — Szanowna Redakcjo. Celem jest każdego... *Gaz. Codz.* 1853 nr 114. [Polemika z art. w *Gaz. Codz.* 1852 nr 334]. — H. SKIMBOROWICZ: Literaci i artyści polscy zmarli w roku zeszyłym. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114. (Tu notatka o art.: Ideal piękna w muzyce...). — HENRYK T.: (Muzyka i kompozytorowie polscy. Rec.). *Gaz. Codz.* 1860 nr 126. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Wspomnienia pośmiertne: *Gaz. Pol.* 1887 nr 166; *Kur. Warsz.* 1887 nr 202; *Przegl. Tyg.* 1887 nr 31. —

R. SZWARCÓWNA: Problematyka gospodarcza Przeglądu Tygodniowego w latach 1866-1870. W zbiorze: *pozytywizm. Cz. 2. Wr. 1951 IBL. Studia Hist.-lit.* t. 3. — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. *Cz. 1 (1832-1840). Wr. 1953 IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22. — J. KĄDZIELSKI: Działalność pisarska i wydawnicza J. M. i Adama Wiślickich do roku 1875. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954); odb. Łódź 1955. [Rec.: H. ŁADYKA. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 z. 1].

WITWICKI STEFAN (1802—1847)

Pseud. i krypt.: ***; PODOLANIN; KASPER PRAWDZIC; S. W.; STEFAN; STEFAN W.; ST. WITW.; STEF. WITW.; W.

Poeta, publicysta, moralista.

Ur. 13 września 1802 w Janowie na Podolu; syn Jana i Ewy z Urbanowiczów. Ojciec był nauczycielem u Choloniewskich, później rektorem szkół winnickich, a potem profesorem Liceum Krzemienieckiego. Po śmierci ojca Stefan był pod opieką Józefa Lipiń-

skiego, wizytatora szkół. Kształcił się w Winnicy, następnie w Liceum Krzemienieckim, a po jego ukończeniu wyjechał do Warszawy. Nie mogąc znaleźć odpowiedniego zajęcia, został guwernerem syna marszałka A. Szlubowskiego w Antopolu koło Włodawy. Na początku 1822 powrócił do Warszawy i zaczął pracować w Komisji Rządowej Wyznań i Oświaty, w której pracował również wizytator Józef Lipiński i którą kierował minister Stanisław Grabowski. Zaczął bywać w jego domu i uczył jego dzieci. Przez niego nawiązał kontakty towarzyskie i literackie. Zaprzyjaźnił się z Kazimierzem Brodzińskim, Józefem Bohdanem Zaleskim, Fryderykiem Chopinem, Maurycym Mochnackim, Antonim Edwardem Odyńcem, spotykał się z Juliuszem Słowackim. Około 1829 był nauczycielem literatury w gimnazjum w Szczuczynie, potem wrócił do Warszawy. Zaręczony był z Marią Szadurską z Wileńszczyzny. Ze względu na zły stan zdrowia nie brał udziału w walkach powstania listopadowego. W 1832 dobrowolnie opuścił kraj. W Dreźnie poznał Adama Mickiewicza. W Paryżu należał do najbliższego grona przyjaciół, którym Mickiewicz czytywał ustępy twórczonego wtedy *Pana Tadeusza*. W 1834 był członkiem założycielem tzw. Braci Zjednoczonych. Ciężko i nieuleczalnie chory, wyjechał często na kuracje do różnych uzdrowisk, m. in. do miejscowości nadreńskich. W 1841 poróżnił się z Mickiewiczem na tle nauki Towiańskiego. Zbliżył się wtedy do Bohdana Jańskiego i postanowił poświęcić się stanowi duchownemu. W 1846 wyjechał do Rzymu z zamiarem wstąpienia do zakonu braci zmartwychwstańców. Zmarł po nagłej chorobie na ospę w Rzymie 15 kwietnia 1847.

TWÓRCZOŚĆ

1. Synonimy. Westchnienie i lęk. *Pam. Warsz.* 1821 t. 20 s. 217-222. (Rozprawka).

2. Ballady i romanse. T. 1-2. W-wa 1824-1825.

Zawartość: 20 utworów, m. in. w t. 1: Dialog. Rozmowa między klasykiem a romantykiem. (Ogł. jako wstęp); Ksenor i Zelina. Ballada. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 2; przedr. *Jutrzenka* 1824); Kasper Karliński albo obłędnie Holsztyna. (*Rozmaitości* 1824 nr 3); Wieczór Ś-go Andrzeja.

Dedykacja: Kazimierzowi Brodzińskiemu, profesorowi i sekretarzowi Król. Warsz. Uniwer., członkowi Król. Tow. Przyj. Nauk, Tobie, który śmiałość powstać na nasze wyłączone oddanie się jednym tylko wzorom; Autorowi czułych i miłych poezji, ważnych i rozumnych rozpraw — w dowód literackiego szacunku i osobistej przyjaźni niniejsze dziełko ofiaruję S. W.

3. Żal za Gazetą Literacką, czyli o potrzebie krytyki. Wiersz. W-wa 1824.

Dedykacja: Wydawcom byłej Gazety Literackiej. Wiersz ten ofiaruje autor.

4. Notatki Podolanina. Myśli urywkowe. W-wa 1826. (Wyd. anonimowe).

Autorstwo stwierdza Witwicki w utworze: Wieczory pielgrzyma. T. 1. Wyd. 2. Paryż 1844 s. 407 (zob. poz. 14).

5. Maruda. Komedja. Wyst. W-wa 13 maja 1827. Ogł. fragm. pt. Wyjątek z komedii pt. Maruda, scena 2 aktu 3. *Melitele* 1830 s. 105-115; inny fragm. ogł. H. Skimborowicz: Wyjątek z pamiętników nieznanego autora oraz urywek nie

wydanej komedii. *Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 2, 6.

6. Uczczenie pamięci Józefa Lipińskiego, wizytatora jeneralnego szkół w Królestwie Polskim, zmarłego dn. 23 września 1828. W-wa 1828; toż b. m. (1828).

7. Edmund. Poema dramatyczne. W-wa 1829.

Wg H. Skimborowicza (*Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 2) autor zniszczył początek utworu pt. Listy Edmunda.

8. List podający sposób na zgodę. *Gaz. Pol.* 1829 nr 113.

Podpisane pseudonimem Kasper Prawdzic. J. Tretiak przypisuje autorstwo J. B. Zaleskiemu.

9. O poezji i jej krytykach. Dwie rozmowy. *Melitele* 1830 s. 151-168. (Ogł. anonimowo).

10. Piosnki sielskie. W-wa 1830.

Zawartość: 47 drobnych wierszy lirycznych, m. in.: Wyjazd; Stróż grobu; Smutna rzeka; Piosnka gajowego. (*Melitele* 1829); Matka. (*Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 2); Wiosna. (*Tamże*); Podróż. (*Tamże*); Mowa do Emmy. (*Wanda* 1825); Przyczyna. (*Tamże*).

Poszczególne wiersze były przedrukowywane często w czasopiśmiech do r. 1930.

F. Chopin skomponował muzykę m. in. do następujących wierszy: Hulanka (inc.: Szynkarzeczko, szafareczko, bój się Boga, stój!...); Wojak (inc.: Rzy mój gniady, ziemię grzebie...); Życzenie (inc.: Gdybym ja była słoneczkiem na niebie...); Pierścień (inc.: Smutno niańki ci śpiewały...); Gdzie lubi (inc.: Strumyk lubi w dolinie...); Wiosna (inc.: Błyszczą krople rosy...); Smutna rzeka (inc.: Rzeka z cudzoziemców stro-

ny!); Poseł (inc.: Błysło ranne ziółko...). Wyd. m. in. w zbiorze: F. F. Chopin: Zbiór śpiewów polskich z towarzyszeniem fortepianu. Op. 74. ... Nuty z tekstem. W-wa b. r.

S. Moniuszko skomponował muzykę do następujących wierszy: Przyczyna (inc.: Mówię ci grzecznie i skromnie...); Hulanka (jw.); Marzenie (inc.: Skąd to płyniesz, strumieniu...); Wiosna (jw.). Wyd. S. Moniuszko: Śpiewnik domowy. Z. 3, 4, 5. Wyd. 3. W-wa b. r.

Wyd. z muzyką T. Dobrzyńskiego. Poz. 1857.

11. Poezje biblijne. W-wa 1830.

Zawartość: Tobiasz. (*Melitele* 1829); Pokutujący; Ruth; Samson. (Przedr. *Tyg. Petersb.* 1833 nr 61); Saul i Dawid; Plac grzesznika; Bitwa i zgon Abnera; Edyssa; Ismael. (*Kur. Pol.* 1830 nr 76); Znalezienie Rebeki; Poddanie się; Odbudowanie kościoła; Modlitwy.

Dedykacja: Józefowi Bohdanowi Zaleskiemu, swemu przyjacielowi, ofiarował w r. 1829 Autor.

12. Do Boga. Modlitwa o zwycięstwo przez S. W. *Kur. Pol.* 1830 nr 369; wyd. osob. (W-wa 1830; jako druk ulotny).

13. Moskale w Polsce albo treść dziennika pisanego w Warszawie przez ciąg dziesięciu miesięcy od 8 września 1831 do 8 lipca 1832. Paryż 1833 (tu na końcu: Odezwa. Do rodaków w ojczyźnie będących. Paryż 5 V 1833). Wyd. nast.: Lw. 1833 (w 500 egzemplarzach jako tajny druk drukarni Ossolineum; do r. 1936 zachował się tylko jeden egzemplarz w biurze Dyrekcji Ossol.).

14. Wieczory pielgrzyma. Rozmaitości moralne, literackie i polityczne. Z. 1. Paryż 1833; z. 2. Paryż 1835; t. 1. Paryż 1837; t. 2. Paryż 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 pomnożone (zmienione) t. 1-2. Paryż 1844-1845; toż wyd. 3 Lipsk 1866 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 38-39; Lw. 1885.

Zawartość wyd. nast.: t. 1: Przedmowa; 1. O języku narodowym i o francuszczyźnie, a najsamprzód o narodowości; 2. O duchu poetyckim polskiego narodu, o dawnej Polsce i jej poetach ustnych; 3. Dwie wielkie rewolucje. Skutki rozbioru Polski. Terroryzm królów; 4. O prowincjonalizmie między Polakami; 5. Do dzieci angielskich z miasta Beverley. (*Feniks* 1833 nr 3); 6. Co u nas działo się w literaturze, a mianowicie w poezji przez ciąg ostatnich lat kilkudziesięciu; 7. O dobrym tonie; 8. O kazaniach Piotra Skargi; 9. O jedności Kościoła; 10. O pisaniu pamiętników; 11. Przestroga o konfederacjach. (*Roczn. Emigracji Pol.* 1836); 12. O wieku Stanisława Augusta; 13. Kilka rad dla młodszych literatów; 14. O samobójstwie Polaków; 15. Honor — punkt honoru — i ich pochodnie; 16. O starych ludziach; 17. O młodych; 18. Głos miany w rocznicę 29 listopada; t. 2: Do czytelnika. (Przedmowa do 1 wydania). 1. O panach i możniejszej szlachcie; 2. O lafiryndymie i lafiryndach, a nawiasem o dobrym tonie; 3. O Polkach; 4. O wychowaniu; 5. O filozofii i filozofach; 6. O tłumaczeniach; 7. Podróże; 8. Słowiańszczyzna; 9. Dwie strony;

10. Główna rzecz; 11. Zakończenie. — W wyd. 1 t. 1 m. in. również: Julian Ursyn Niemcewicz. (*Dzien. Nar.* 1841 nr 9). — W z. 1 (Paryż 1833) również wiersze: Do Antoniego Oleszczyńskiego; Piosnka pielgrzyma; Do sosny polskiej.

Autorstwo wiersza: Do sosny polskiej — przypisali mylnie A. Mickiewiczowi W. Gomułki, A. Plug i B. Kraszewski. Muzykę do tego wiersza ułożył N. Orda.

15. Ołtarzyk polski, tj. zbiór nabożeństw katolickiego, mieszczący w sobie nabożeństwa zupełne i na wszelki czas, do Trójcy Przenajświętszej, do N. Panny i do Świętych... modlitwy stosowne w różnych potrzebach. Paryż 1836. Wyd. nast.: Paryż 1840; Berlin 1848; Berlin 1850.

Por. poz. nast.

Zamieszczony w zbiorze *Hymn Veni Creator* jest przeróbką przekładu z łaciny pióra A. Mickiewicza.

16. Ołtarzyk polski mniejszy. Zbiór katolickiego nabożeństwa co najpotrzebniejszego z ksiąg przez Kościół święty potwierdzonych, do użytku wiernych ułożony. Paryż 1836. Do r. 1880 — 7 wydań.

Jest to skrót pozycji poprzedniej.

17. Poezje biblijne, Piosnki sielskie. Wiersze różne. Paryż 1836; toż wyd. tyt. Berlin 1836. Wyd. 2 Berlin 1840.

Zawartość: poz. 10, 11 oraz wiersze ogł. poprzednio w czasopiśmie.

18. Podarunek ślubny. Książka dla panny młodej. Paryż 1838. Do r. 1883 — 6 wydań; wyd. nowe Lipsk 1883 *Bibl. Nabożeństwo Katolickich* 6.

19. Listy z zagranicy. Lipsk 1842. Wyd. nast.: Lipsk 1854; Przemyśl 1885.

Zawartość: 1. Listy znad brzegów Renu do T. M. (Fragm. ogł. *Dzien. Dom.* 1840 nr ?); 2. List z Paryża do T. M. (Fragm. przedr. *Lwowiecianin* 1842 z. 8).

20. O pewnych Purystach i Nowatorach językowych z okazji narzecza, krajowidza, pierwotworu itp. *Orełdownik Nauk.* 1842 nr 21 s. 162-164. (Przy tym list do redakcji).

21. Towiańszczyzna wystawiona i anekсами objaśniona. Paryż 1844.

Związany z tą broszurą: List do redakcji, dat. 18 kwietnia 1844, ogł. *Dzien. Nar.* 1844 nr 158.

22. List Stefana Witwickiego do pani J. Sand, autorki romansu „Młynarz z Angibaut”. Dat. Freiwaldau (Frywaldów) na Śląsku Austriackim 15 I 1846. Ogł. J. Koźmian. *Pokłosie R.* 1 (1852) s. 237-249. Przedr. *Czas* 1858 nr 265.

Jest to rozprawka filozoficzna.

23. O Przenajświętszym Imieniu Marii. Lw. 1850.

24. Gadu-gadu. Powieść z papierów pośmiertnych autora Listów z zagranicy. Lipsk 1852. Wyd. nast.: Złoczów b. r. *Bibl. Powsz.* 507-508.

Z a w a r t o ś ć: Przejedny; Podobieństwo; Dodatek do powyższej powieści; Brygadier Kiejda; Ślub przyjaźni; Obiór stanu. (*Magazyn Mód* 1852 nr 16-17).

Opowiadanie pt. Przejedny — przedr. J. W. Gomulicki: *Iskry z popiołów*. W-wa 1959.

25. Sonety. Wyd. pt. Wspomnienia wygnańca. Sonety. *Poklosie* R. 1 (1852) s. 7-17.

Sonetów jest 14. Sonet IV pt. Do sosny — ogł. poprzednio w *Wieczorach pielgrzyma*, zob. poz. 14.

S. Witwickiemu Estr. V, 253, przypisał utwór pt. Romantyczność. Ballada. W-wa 1827. Zaprzeczyli autorstwa R. Ottman i S. Wasylewski.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bard Nadwiślański* (Awinion; 1832), *Bibl. Pol.* (tu: Odpowiedź na zarzut uczyniony przez panów wydawców Dziennika Warszawskiego. 1825 t. 3), *Dzien. Mód Paryskich* (tu: Do Helenki. 1845 nr 12), *Dzien. Nar.* (tu m. in.: Nasza emigracja. Odpowiedź niektórym w kraju. W końcu słowo do emigrantów. 1841 nr 40-42), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Ranek. 1826 nr 16; przedr. *Tyg. Petersb.* 1833 nr 61), *Feniks* (Paryż; 1833 nr 3), *Gaz. Pol.* (1828-1830; tu m. in.: O reputacji autorów za ich życia kilka uwag przyjaciela literatury ojczyznej. 1828 nr 140; Rozbiór książki mającej tytuł: Próby dramatyczne przez Józefa Korzeniowskiego. 1829 nr ?), *Jutrzenka. Roczn. poezji w upominku płci pięknej na r. 1824*. W-wa 1824 (tu: Triolety do Malwiny; Miłość i śmierć; Noc. 1824), *Kur. Pol.* (tu m. in.: Pamięci J. P. Woronicza, prymasa Król. Pol. 1830 nr 190; toż *Melitele* 1830; Niech żyje polski lud. 1831 nr 474; przedr. *Bard Nadwiślański* 1832 nr 5), *Kur. Warsz.* (tu: Strzelec. 1830 nr 128), *Lwovianin* (1842),

Melitele. W-wa 1829 (tu m. in.: Do*** (inc.: Nikną dnia ślady), *Melitele*. Lipsk 1837 (tu: Miasto święte; Rozmowa z Michałem; przedr. *Roczn. Emigracji Pol.* 1836; Rachunek życia; List gospodarza pisany ze wsi do mieszkańca miasta; przedr. *Świętojanka* 1842; Prostack wiejski; Dwa wieki; Zmarszczki czoła; Kukułka; Koń grabarza; Trzy plamy; Tułaczka), *Orędownik Nauk.* (1842), *Pam. dla Płci Pięknej* (1830 t. 2), *Pam. Warsz.* (tu m. in.: O naszym życiu. Do Stefana A***. 1821 t. 20; Sielanka: Jasio i Hanczka. 1822 t. 1; Znikomość; Obraz

Zeny; Triolet do Malwiny. 1822 t. 3), *Pielgrzym Pol.* (tu: Poezja biblijna. Esdrasz i Anioł Uriel. 1833 nr 8), *Poli-hymnia, czyli piękności poezji...* Lw. 1827, *Le Polonais* (tu: Aux enfants de Beverley. 1833 t. 1; De l'esprit poétique en Pologne, ou de l'ancienne Pologne et de ses poètes traductionnels. 1835 t. 4), *Roczn. Emigracji Pol.* (tu w 1836 m. in.: Treńy przechodnie; Wojak; Rozmowa z Michałem), *Rozmaitości* (Lw.; tu przedruki wierszy w 1828, 1833), *Rozmaitości* (W-wa; tu m. in.: O Anglikach zasłużonych w Polsce. 1824 nr 9), *Świętojanka*. Kr. 1842, *Tyg. Petersb.* (tu: przedruki wierszy 1833-1835), *Wanda* (1825), *Zbierracz Lit. i Polit.* (1836-1838).

Po śmierci poety drobne utwory ogł.:

Do mojej ptaszki, wypuszczając ją na wolność. *Dzwonek* 1851 t. 1;

Ptaszek i dziewczyna; O urojeniu. Do***. Dat. 19 czerwca 1845. *Poklosie* R. 1 (1852);

Notatki z opowiadań Kniaziewiczza i Niemcewiczza. *Kronika Rodz.* 1884 nr 13-17, 21, 23-24 (tu fragm. z rkpśu *Bibl. Jagiel.* sygn. 6248 III).

Przekłady

1. J. Racine: Mityrdat (fragm.). Ogł. pt. Z tragedii Mityrdat z aktu 3 scena 1. *Pam. Warsz.* 1821 t. 19.

2. J. Macpherson: Pieśni Osjana. (Przekł. wolny fragm.). Ogł.: Bitwa nad Lorą. Poemat. *Pam. Warsz.* 1823 t. 4; Kroma. Poemat. *Pam. Warsz.* 1823 t. 6; Minwana, czyli żal kochanki. Tamże.

3. F. Schiller: Oczekiwanie. (Wolny przekład z Szyllera). *Dzien. Warsz.* 1826 t. 5 nr 16.

Prace edytorskie

1. K. Brodziński: Poselstwo z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu. Z przedmową J. B. Zaleskiego. Paryż 1838.

2. H. Rzewuski: Pamiętki J. Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. T. 1-4. Z przedmową S. Witwickiego, dat. 19 grudnia 1838. Wyd. Paryż 1839.

3. S. Chołoniewski: Artykuł nadesłany. Obraz z galerii życia mego. (Poprzedzony listem S. Witwickiego do Wydawcy, dat. 7 listopada 1845). Lipsk 1846.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. Petersb. 1853 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 4.

Zawartość: Twórczość poz. 17; Przekłady poz. 2.

2. Zbiór pism pomniejszych. T. 1-2. Lipsk 1878 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 76-77.

Zawartość: t. 1: Twórczość poz. 7, 17; Przekłady poz. 2; t. 2: Twórczość poz. 13, 19, 21, 24.

Listy i materiały

1. Do J. Korzeniowskiego 3 listy z 1821, 1823, 1829. Ogl. F. German: Z korespondencji S. Witwickiego. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850.* Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2669.

2. Do J. Korzeniowskiego 7 listów z 1823-1828. Rkps Bibl. Nar. sygn. M 42; zniszcz. 1944.

3. Do J. B. Zaleskiego z 13 listopada 1826. Ogl. w art.: Z dawnych korespondencji ... *Kronika Rodz.* 1886 nr 17 s. 515-516; ogl. powtórnie (z komentarzem) L. Méyet. *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1.

4. Do J. J. Szczepańskiego z 1828. Ogl. W. Dropiowski; Z korespondencji S. Witwickiego. *Pam. Lit.* R. 1 (1902) z. 4.

4a. Do B. M. Wolffa z 24 lutego 1830. Ogl. F. German, jw. poz. 1.

5. Do F. Chopina 5 listów z 1831-1842. Ogl. M. Karłowicz: Nie wydane dotychczas pamiątki po Chopinie. W-wa 1904; przedr. B. E. Sydow: Korespondencja F. Chopina. T. 1-2. W-wa 1959.

6. Do A. E. Odyńca z 1835. Ogl. w art.: Z korespondencji Mickiewicza. *Kur. Warsz.* 1906 nr 326.

7. Do A. E. Odyńca 8 listów z 1835-1837. Ogl. A. E. Odyńiec: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz.* 1882 nr 2 s. 41-48; też przedr. w książce: *Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie.* W-wa 1884 s. 374-382.

8. Do A. Mickiewicza 11 listów z 1835-1846. Ogl. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy S. Witwickiego do Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* R. 52 (1961) z. 4.

9. Do K. z Wyganowskich Grabowskiej 5 listów z 1838-1840. Ogl. W. Franczew. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926).

10. Do K. z Wyganowskich Grabowskiej 3 listy z 1838-1842. Ogl. S. Zdziarski. *Roczn. Poz. Tow. Przyj. Nauk* t. 26 (1900); odb. Lw. 1900.

11. Do J. B. Zaleskiego 114 listów z 1838-1847. Ogl. D. Zaleski. *Gaz. Lw.*

1900 nr 173 i n.; *Przew. Nauk. i Lit.* 1899-1900; odb. pt. Listy S. Witwickiego do J. B. Zaleskiego. Lw. 1901.

Rkpsy 121 listów z 1826-1847 w Bibl. Jagiel. sygn. 9214.

12. Do A. Mickiewicza 17 listów z 1839-1843. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 4. Paryż 1885; list z 5 listopada 1841 przedr. W. Mickiewicz: *Żywot Adama Mickiewicza.* T. 3. Poz. 1894 s. XXV.

13. Do F. Chopina 2 listy z 1840-1842. Ogl. M. Mirska. *Tyg. Ilustr.* 1938 nr 50; przedr. pt. *Lettres inédites adressées à Chopin.* *La Revue musicale* 1939 nr 189; przedr. B. E. Sydow, jw. poz. 5.

14. Do F. Chopina z 17 kwietnia 1840. Fragm. ogl. F. Hoesick: *Chopiniana.* T. 1. Korespondencja Chopina. W-wa 1912; przedr. B. E. Sydow, jw. poz. 5.

15. Do J. B. Zaleskiego 3 listy z 1840. Ogl. *Kronika Rodz.* 1883 nr 1.

16. Do braci zmartwychwstańców z 1841; do E. Duńskiego z 1842; do A. Jelowickiego 2 listy z 1843 i 1844; do P. Semenki z 1844. Ogl. P. Smolikowski: *Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego.* T. 3. Kr. 1895.

17. Do redakcji *Oreodownika Naukowego* z 1842. Ogl. *Oreodownik Nauk.* 1842 nr 21.

18. Do J. Skrzyneckiego z 1843 i 1844 7 listów i fragmentów ogl. S. Pigoń: Z listów S. Witwickiego. *Ruch Lit.* 1931 nr 4.

19. Do siostry z 1843. Fragm. ogl. L. Méyet. *Tyg. Ilustr.* 1907 nr 19.

20. Do K. Królikowskiego z 1844; do E. Grocholskiej z Chołoniewskich z 1846. Ogl. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898) s. 299-300.

21. Do E. Grocholskiej 8 listów z 1845-1847. Ogl. *Niwa* 1882 z. 188.

22. Opinia o pierwszym wydaniu *Psałmów przyszłości* Z. Krasieńskiego, dat. 15 lutego 1846. Ogl. F. German, jw. poz. 1.

23. Listy różnych osób do S. Witwickiego. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 9239 t. 5.

OPRACOWANIA

M. GRABOWSKI: List do J. B. Zaleskiego z 20 października 1824. Ogl. J. Treściak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Kr. 1911 s. 210-215. — (F. S. DMOCHOWSKI): Uwagi nad teraźniejszym stanem, duchem i dąż-

nością poezji polskiej. *Bibl. Pol.* 1825 t. 1 s. 185-186. — M. GRABOWSKI: Uwagi nad balladami Witwickiego z przyłączeniem uwag ogólnych nad szkołą romantyczną w Polsce. *Astrea* 1825 t. 1. — (Notatki Podolanina. Rec.). *Bibl. Pol.* 1826 t. 2. — J. B. ZALESKI: Listy do S. Witwickiego z 1827-1830 i 1846-1847. Ogl. D. Zaleski, jw. Listy poz. 11. — (Edmund. Rec.): M. MOCHNACKI. *Kur. Pol.* 1829 nr 14; *Gaz. Pol.* 1829 nr 329; *Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 1. — (Piosnki sielskie. Rec.): Piosnki sielskie... pod względem swojej prostoty i nowości uważane. *Gaz. Pol.* 1830 nr 140; *Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 2. — We wtorek na Teatrze Narodowym... (Obrona autora Marudy). *Kur. Pol.* 1830 nr 75. — (S. Goszczyński): Nowa epoka poezji polskiej. *Powisz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 z. 1-3 i wyd. nast. — T. B.: Jeszcze wzmianka o poezjach Witwickiego. *Tyg. Petersb.* 1835 nr 41. — T. B.: Rozmaitości. List do wydawcy (o Witwickim). *Tyg. Petersb.* 1835 nr 49. — (Poezje biblijne, Piosnki sielskie. Wiersze różne. Rec.). *Roczn. Emigracji Pol.* 1836. — A. Tyśzyński: O szkołach poezji polskiej. W: *Amerykanka w Polsce. Cz. 2. Petersb.* 1837 s. 43-46; przedr. w: *Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904.* — (Wieczory pielgrzyma. Rec.): Kilka słów o narodowości. *Wiad. Kraj. i Emigracyjne* 1837 nr 13. — A. Mickiewicz: List do I. Domeyki z 14 czerwca 1838 oraz 2 listy do B. i J. Zaleskich z maja i sierpnia 1838. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 1. Wyd. 2. Paryż 1871. — F. CHOPIN: Listy do S. Witwickiego z 1841/42 i b. d. Ogl. B. E. Sydow: Korespondencja Fryderyka Chopina. T. 2. W-wa 1959. — (S. Goszczyński): (Wieczory pielgrzyma. Rec.). *Demokrata Pol.* 1843 t. 5 cz. 1. — (Listy z zagranicy. Rec.). *Demokrata Pol.* 1844 t. 6. — A. JELOWICKI: List z 9 lipca 1847 do nie określonej bliżej osoby. Ogl. *Przegl. Lit. i Artyst.* 1884 nr 2/3. — H. KAJSIEWICZ: Mowa na pogrzebie. Powst. 1847. Wyd. w: *Kazania i mowy przygodne. Paryż-Wr.* 1848; przedr. w: *Pisma. T. 2. Berlin* 1870; toż *Berlin-Kr.* 1872. — J. KOZMIAN: Wspomnienie pośmiertne. *Przegl. Poz.* 1847 t. 4; przedr. w: *Pisma. T. 3. Poz.* 1881. — H. TERLECKI: Listy do B. J. i Zofii Zaleskich z 16 i 23 kwietnia 1847. Ogl. D. Zaleski: Listy Stefana Witwickiego do Józefa Bohdana Zaleskiego. Lw. 1901. — Stefan Witwicki (Życiorys). *Przyj. Ludu* 1848/49 nr 29. — Ostatnie lata życia S. Witwickiego. *Pokłosie R.* 1 (1852). — J. I. KRASZEWSKI: (Gadu-gadu. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1852 nr 63; przedr.

w książce: *Wybór pism. Oddział 10. W-wa* 1894. —

EDMUND* (A. NIEWIAROWSKI): (Felierton, inc.) Tym razem nie rozpocznę... *Gaz. Warsz.* 1855 nr 87 (tu m. in. Uwagi o Edmundzie). — C. NORWID: Czarne kwiaty. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 4. — A. WIENIARSKI: O życiu i pismach S. Witwickiego. *Księga Świata* 1857 t. 2. — Ostatnie lata życia Stefana Witwickiego. *Czas* 1858 nr 262-263, 265-266. — (F. Szopena Zbiór śpiewów polskich. Wyd. J. Fontana. Rec.). *Ruch Muzyczny* 1859 nr 40-41. — H. CIESZKOWSKI: Notatki z mojego życia. Powst. 1850-1860. Wyd. Poz. 1873. — G. PUZYNIŃNA: W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843. Powst. przed 1867. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Wil. 1928. — J. B. ZALESKI: List do W. Mickiewicza z 8 kwietnia 1869. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 1. Wyd. 2. Paryż 1871. — J. POLKOWSKI: Groby i pamiątki polskie w Rzymie. Drezno 1870. — F. S. DMOCHOWSKI: Znakomici literaci z okresu 1800-1830. *Kłosa* 1871 nr 309-312. — K. W. WÓJCICKI: Ostatni klasyk. Wspomnienie z pierwszej połowy naszego stulecia. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 1; wyd. osob. W-wa 1872. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1875 nr 41; przedr. pt. *Salon pani Lewockiej. W: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962* *Bibl. Pam. Pol. i Obcych* — (R.) OTTMAN: Stefan Witwicki. Życie i pisma jego. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 1. — DR ANTONI J... (A. J. ROLLE): Z teki autografów. Stefan Witwicki (1800-1847). *Niwa* 1882 t. 21 z. 187-188. — A. E. ODYŃNIEC: Stefan Witwicki i Stefan Garczyński. Z opowiadań Deotymie. *Kłosa* 1882 nr 865-869, 872-876; przedr. w książce: *Wspomnienia z przeszłości opowiedane Deotymie. W-wa 1884.* — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 1-3. Poz. 1892-1894. — P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Smartwychwstania Pańskiego. T. 3. Kr. 1895. — S. ZDZIARSKI: O genezie Ballad i romanśów S. Witwickiego. (Streszcz.). *Spr. AU Wydż. Filol.* 1899 nr 10. — A. KRZCHOWIECKI: Bohdan Zaleski o sobie i współczesnych. (Na podstawie korespondencji). Lw. 1901. — W. ŁASZCZYŃSKI: Stefan Witwicki. W stuletnią rocznicę urodzin. *Wędrowiec* 1901 nr 36. — (Listy do K. Grabowskiej. Wyd. S. Zdziarski. Rec.): H. ULASZYN. *Przegl. Powisz.* 1901 t. 70; *Książka* 1901 nr 8. — S. ZDZIARSKI: (Listy do J. B. Zaleskiego. Wyd. D. Zaleski. Rec.). *Przegl. Powisz.*

1901 t. 70. — S. ZDZIARSKI: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX wieku. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — S. ZDZIARSKI: Witwicki i Żukowski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1901. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — F. HOESICK: Chopin. Życie i twórczość. T. 1. W-wa 1904. — W. FRANCEW: „Świetłana” Żukowskiego i „Wieczór św. Andrzeja” S. Witwickiego. *Russkij filologiczeskij wiestnik* 1906; odb. W-wa 1906. — L. M. (MÉYET): Stefan Witwicki. (W 60 rocznicę zgonu). *Tyg. Ilustr.* 1907 nr 19. — T. ROJEK: S. Witwicki w Warszawie. XII. *Spr. Dyrekcji Pierwszego Prywatnego Gimm. Żeńskiego w Kr. za r. szk. 1907/8.* Kr. 1908. — A. KRAUSHAR: Życie potoczne Warszawy w czasach listopadowych 1830-1831. W-wa 1910. — J. MICHAŁSKI: Witwicki Stefan. *Sto lat myśli pol.* T. 3 (1910). — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Kr. 1911. — P. BAŃKOWSKI: M. Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. — J. TOPORSKI (Z. MATUSZEWSKI): S. Witwicki. *Kur. Warsz.* 1922 nr 148. — Stefan Witwicki. (W 75 rocznicę zgonu). *Ziemia Sieradzka* 1922 nr 21-23. — A. ABRAMOWICZ: S. Witwicki. (Wspominek w 80 rocznicę śmierci poety). *Żiemia Lubelska* 1927 nr 212. — S. PIŁGON: Veni Creator w przekładzie Adama Mickiewicza. *Tęcza* 1929 nr 18. — W. T. WIS-

LOCKI: Tajne druki Zakładu Ossolińskich. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 3/4. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — A. ABRAMOWICZ: Rozbiór poetyckich i prozaicznych utworów S. Witwickiego. *Pam. Lubelski.* T. 3 (1935-1937); odb. Lubl. 1938. —

A. BAR: Kumoszki na Parnasie. Kr. 1947 (tu m. in.: Plotkarski artykuł; Romantyczni antagoniści). — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 2. W-wa 1949. — C. ZGORZELSKI: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949. — J. W. GOMULICKI: Stefan Witwicki. W: *Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku.* W-wa 1959. — F. GERMAN: W kręgu poetów. W: *Chopin i literaci warszawscy.* W-wa 1960. — M. INGLOT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — S. KAWYN: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol.* z. 20. Łódź 1961. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy S. Witwickiego do Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* R. 52 (1961) z. 4. — F. GERMAN: Z korespondencji S. Witwickiego. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850.* Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7. — K. WYKA: Pan Tadeusz. Studia o tekście. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1. — Z. LIBERA: O „Czarnych” i „białych kwiatach”. *Przeł. Hum.* 1964 nr 4.

WODZICKI KAZIMIERZ (1816—1889)

Pseud. i krypt.: K. W.; KAZIMIERZ OLEJOWSKI.

Publicysta, ornitolog.

Ur. 26 września 1816 w majątku rodzowym Olejowie, pow. złoczowski; syn Józefa i Petroneli z Jabłonowskich. Z zamiłowaniem poświęcał się ornitologii, najpierw w Korzkwi, majątku położonym w powiecie olkuskim, potem w dobrach rodzinnych w Olejowie. Prace z tego zakresu miały obok wartości naukowej również wartość literacką. Brał udział w życiu politycznym: posłował do sejmu galicyjskiego i do austriackiej rady państwa. Żonaty był dwukrotnie: najpierw z Platerówną, a po jej śmierci z Józefą Dzieduszycką. Zmarł w Olejowie 20 października 1889.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wycieczka ornitologiczna w Tatry i Karpaty galicyjskie na początku czerwca 1850 roku. Leszno 1851.

Przekł. niem.: R. Wentzel. *Journal für Ornithologie* 1853 nr 6.

2. Zapiski ornitologiczne. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 6-7; 1858 t. 9-10, 12;

1859 t. 13-15; *Przeł. Pol.* 1867/68 t. 3; 1868/69 t. 3-4; 1870/71 t. 3-4; 1871/72 t. 1; 1875/76 t. 2; *Łowiec* 1886 nr 4-11; wyd. osob. (jako wyd. 2) t. 1-10. Kr.-Lw. 1877-1929.

Zawartość wyd. osob.:

t. 1 (1877): Bocian. (*Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 6-7; 1858 t. 9);

t. 2 (1878): Jaskółka. (*Czas. Dod. Mies.* 1858 t. 10, 12; 1859 t. 13-15); wyd. skrócone Lw. 1891 *Bibl. dla Młodzieży*;

t. 3 (1878): Jastrząb. (*Przegl. Pol.* 1875/76 t. 2; odb. Kr. 1876);

t. 4 (1878): Kuropatwa;

t. 5 (1880): Wróbel. (*Przegl. Pol.* 1867/68 t. 3; odb. Kr. 1868);

t. 6 (1884): Kukulka. (*Przegl. Pol.* 1870/71 t. 3-4; 1871/72 t. 1; odb. Kr. 1871);

t. 7 (1927): Kruk. (*Przegl. Pol.* 1868/69 t. 3-4; odb. Kr. 1869);

t. 8 (1882): Skowronek;

t. 9 (1886): Orły polskie; wyd. 2 Lw. 1890;

t. 10 (1929): Słonka. (*Łowiec* 1886 nr 4-11).

Dedykacja: t. 3 (Jastrząb. Kr. 1878): Autor zapisków ornitologicznych o bocianach, jaskółkach, wróblu, krukowi i kukułce towarzyszą liso-wieckim poświęca.

Przekł. niem.: *Fragm. Journal für Ornithologie* 1854, 1856, 1857, 1859. — *Naumannia* 1854, 1855.

3. O sokolnictwie i ptakach myśliwskich. W-wa 1858.

4. Własność i służebnictwa w Galicji. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 1; odb. Kr. 1867.

5. Teresa. Powieść tegoczesna. T. 1-2. Lw. 1874.

6. Wspomnienia z życia łowieckiego. *Łowiec* 1878-1880; wyd. osob. Lw. 1880. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. 1928; wyd. 3 Lw. (1928).

Rkps Ossol. sygn. 9867/III.

Zawartość: Polowanie na niedźwiedzie w Karpatach. (*Łowiec* 1879 nr 5-8); Wspomnienia z łowów na dziki. (*Łowiec* 1880 nr 1-8); Wspomnienia o wilkach. (*Łowiec* 1878 nr 4).

7. Konie polskie. *Gaz. Rolnicza* 1881 i odb.

8. Uwagi o sprawach krajowych. *Czas* 1881 i odb.

9. Kochajcie przyrodę. Lw. 1883.

10. Pan Michał. Wspomnienie myśliwskie. *Łowiec* 1888 nr 10, 12; wyd. osob. Lw. 1889.

Ponadto inne prace z dziedziny ornitologii i hodowli zwierząt.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Bibl. Warsz.* (tu: Systematyczny spis ptaków uważanych w dawnej Ziemi Krakowskiej. 1850 t. 1), *Czas* (1881), *Czas. Dod. Mies.* (1857-1859), *Gaz. Rolnicza* (1881), *Journal für Ornithologie* (1853-1859), *Łowiec* (1878-1889; tu m.in.: Korespondencje. 1878-1887; Spotkanie. 1884 nr 4-6; Bywało i u nas wesoło. 1884 nr 9; Pogadanka myśliwska. 1885 nr 9-10; Noc zimowa w lesie. 1887 nr 5; Rok 1888. 1889 nr 1), *Nauman-*

nia (1852-1855), *Przegl. Pol.* (1866/67-1875/76; tu m.in.: Kredyt w Galicji. 1866/67 t. 4), *Rozprawy c.-k. Galicyjskiego Tow. Gospodarczego* (1851-1853).

Listy

1. Do brata H. Wodzickiego 158 listów z 1838-1880. Rkps Ossol. sygn. 11764/II.

2. Do S. K. Pietruskiego z lat między 1845-1856. Rkps Ossol. sygn. 4391/II.

3. Do T. Wodzickiej z Sułkowskich 57 listów z 1847-1888. Rkps Ossol. sygn. 11784/II.

4. Do A. Wagi 2 listy z 1851, 1856. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

5. Do M. Warteresiewicza 3 listy z 1857-1859. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6303 t. 3.

6. Do H. Schmitta z 1868. Rkps Ossol. sygn. 5918/II.

7. Do J. Majera, dat. 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

8. Do J. Łozińskiego 6 listów z 1878-1886. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

9. Do W. Baworowskiego 2 listy z 1879 i 1881. Rkps Ossol. sygn. 5985/II.

10. Do J. I. Kraszewskiego z 1882. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6542.

11. Do T. Wodzickiej z Potockich 3 listy z 1883-1889. Rkps Ossol. sygn. 11790/II.

Bibliografie podaje W. Ziembicki: Bibliografia prac K. hr. Wodzickiego z zakresu przyrody, łowiectwa i gospodarstwa. *Łowiec* 1927 nr 6 i odb.

OPRACOWANIA

△ (L. ROGALSKI): (O sokolnictwie i ptakach myśliwskich. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 258. — Zbiór ornitologiczny Wodzickiego. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 279. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — (Teresa. Rec.). *Czas* 1874 nr 155; *S. Z. Przegl. Lw.* 1874 t. 7. — (Wspomnienia z życia łowieckiego. Rec.): Łowy na grubego zwierza. *Przegl. Lw.* 1881 t. 21. — T. S.: (Zapiski ornitologiczne. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — T. P.: (Kochajcie przyrodę. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1885 t. 6. — Wspomnienia pośmiertne w 1889: W. DZIEDUSZYCKI. *Gaz. Nar.* nr 250; St. (J. STARKEL). *Łowiec* nr 11; W. STEBELSKI. *Tyg. Ilustr.* nr 357; S. TARNOWSKI. *Przegl. Pol.* 1889/90 t. 2; *Gaz. Nar.* nr 245; *Kronika Rodz.* nr 21; *Die Schwalbe*; A. v. PELZELN: Zur Erin-

nerung an heimgegangene Ornithologen: Graf Casimir Wodzicki. *Die Schwalbe* 1890. — A. REMBOWSKI: Kazimierz Wodzicki jako myśliwy. *Niwa* 1891 nr 4-11; wyd. osob. W-wa 1891. [Rec.: F. B. (Brodowski). *Prawda* 1891 nr 48; L. K. *Ate-neum* 1892 t. 1 s. 596-598; M. (K. Morawska). *Przegl. Pol.* 1892/93 t. 1]. — E. KLEIN: Vergessene oder wenig be-

kannte ornithologische Beobachtungen des verstorbenen Grafen Casimir Wodzicki. *Ornithologische Monatsschrift* 1911 nr 4. — W. ZIEMBIKI: Bibliografia prac K. hr. Wodzickiego z zakresu przyrody, łowiectwa i gospodarstwa. *Łowiec* 1927 nr 6 i odb. — W. ZIEMBIKI: Kazimierz hr. Wodzicki w piśmiennictwie niemieckim. *Łowiec* 1927 nr 11 i odb.

WOJNAROWSKA KAROLINA (1814–1858)

Pseud. i krypt.: ***; KAROLINA W.; MŁODA POLKA; Ks. L. NOWARA; KAROL NOWOWIEJSKI.

Pisarka dla młodzieży, poetka.

Ur. 4 listopada 1814 w Polonii, pow. jasielski; córka Antoniego Ryłskiego i Antoniny z Myszkowskich. Za mąż wyszła za Franciszka Wojnarowskiego. Pisała swe utwory głównie dla córki. Zmarła w Kościelcu pod Krakowem 12 maja 1858.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ostatnie rady ojca dla syna. Wr. 1842. (Wyd. bezimiennie).

2. Słowa prawdy dla użytku wszystkich stanów zebrał ks. L. Nowara. Lipsk 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 pt. Słowa prawdy... przez ***. Lipsk 1846; Poz. 1885.

3. Do matek polskich słów kilka o przyszłości wzrastających pokoleń. Lipsk 1843. Wyd. nast.: wyd. 2 ... przez autorkę Pierścionków Babuni. Lipsk 1850; wyd. 3 Bruksela 1862 *Bibl. Dom.* t. 3; Poz. 1885.

Dedykacja: Szanownej autorce „Krystyny” w dowód szczególnego szacunku ofiaruje autorka.

4. Pierścionki Babuni, czyli bieg życia kobiety w pięciu oddziałach przez autorkę Słów kilku do matek polskich. T. 1-4. Lipsk 1845. Wyd. nast.: W-wa 1852 (wyd. ocenzone); wyd. 3 t. 1-6. Lipsk 1868; Poz. 1872.

5. Bluszcze. Poezje przez Młodą Polkę. Lipsk 1846. Wyd. nast.: wyd. tyt. Bruksela 1862; Poz. 1885.

6. O potrzebach naszego czasu. Uwagi dla kobiet. Lipsk 1868.

Dedykacja: Cieniom za wcześniej zgasłej przewodniczki i mistrzyni Polek w dowód czci najgłębszej poświęcam.

Ponadto drobne utwory ogł.: *Dzien Lit.* (tu pod pseud. Karolina W., m. in.

Pieśń w utrapieniu. 1852 nr 5; O kształceniu kobiet przez autorkę Pierścionków Babuni. 1852 nr 7; Myśli. 1852 nr 11), *Nowiny Lw.* (tu: Rzut oka na nowoczesne wychowanie płci żeńskiej. 1854 nr 89-90), *Przysł. Ludu* (?).

Wydania zbiorowe

Pierścionki Babuni z dołączeniem pozostałych pism. Wydanie pierwsze zupełne. T. 1-6. Lipsk 1868 *Bibl. Dom. Pol.*

Zawartość: t. 1: Do matek polskich o przyszłości wzrastających pokoleń; t. 2: Bluszcze; Słowa prawdy; t. 3-6: Pierścionki Babuni.

OPRACOWANIA

(E. ESTKOWSKI): (O kształceniu kobiet. Rec.). *Szkoła Pol.* 1852 z. 3. — Nekrologi: *Dzien. Lit.* 1858 nr 67, 76; *Gaz. Warsz.* 1858 nr 170; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orzelbranda. T. 27 (1867). — A. DZIEDUSZYCKA: Kilka myśli o wychowaniu i wykształceniu niewiast naszych. Lw. 1871. — C. PIENIAŻEK: O autorkach polskich, a w szczególności o Sewerynie Duchyńskiej. Poz. 1872. — J. HULEWICZ: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939 *Arch. Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* t. 5.

WOLNIEWICZ WŁODZIMIERZ ADOLF (1814–1884)

Krypt.: W. A. W.

Publicysta.

Ur. 17 czerwca 1814 w Objezierzu, pow. obornicki w Poznańskim; syn Antoniego, pułkownika legionów włoskich i nadreńskich, i Teresy ze Swinarskich. Początkowe nauki pobierał w domu. W 1827–1830 uczył się w gimnazjum francuskim w Berlinie, następnie w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W 1831 wziął udział w powstaniu listopadowym. Po upadku powstania zamieszkał w Dembiczu pod Środą, który ojciec jego nabył w 1827. Przerwaną naukę starał się uzupełnić studiami na uniwersytetach w Getyndze, Weimarze i Bonn. Podróżował po Niemczech, Szwajcarii, Belgii, Holandii i Francji. W 1839 powrócił do Dembicza. Brał żywy udział w ruchu literackim i politycznym. Zagrożony uwięzieniem w 1846, wyjechał na dwa lata do Francji, gdzie studiował chemię i ekonomię polityczną. Po powrocie do kraju w 1848 zajął się pracą społeczną, a zwłaszcza podniesieniem gospodarki rolnej. W 1850 był współzałożycielem i współredaktorem *Ziemiańina*. W 1863, wbrew przekonaniu, wziął udział w pracach komitetu Działyńskiego, za co został skazany na więzienie w fortecy. Karę odbywał w Kłodzku do 1866, kiedy to został zwolniony na skutek amnestii. W 1868–1873 był prezesem Centralnego Towarzystwa Gospodarczego. Reprezentował powiat średzki na sejmie prowincjonalnym. Ożeniony był z Michaliną Swinarską. Zmarł w Żrenicy pod Środą 16 marca 1884.

TWÓRCZOŚĆ

1. Marzanna. Powieść. *Marzanna. Noworocznik lit. i genealogiczny dla płci pięknej*. Wr. 1834.
2. Doświadczenie. Powieść. Ogł. jw. poz. 1.
3. Wyimki z pamiętników młodego pustelnika. *Przyj. Ludu* 1836 nr 24, 31.
4. Niezwykła kara. Opowiadanie przyjaciela. *Tyg. Lit.* 1840 nr 19–20.
5. Magazyn powieści dla dzieci. T. 10. Poz. 1842 (wg Estr.).
6. Die polnische Frage mit Bezug auf die letzten Ereignisse von einem Krakauer. Bruksela 1846.
7. Uwagi o teatrze polskim w Poznaniu i o innych potrzebach naszych. Poz. 1883.

Ponadto prace publicystyczne i ekonomiczne w zakresie rolnictwa.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Poz.* (1884), *Gaz. Wielkop.*, *Marzanna*. Wr. 1834 (współred.); tu m. in.: Pożegnanie majtka; Alkanzor i Zaida; Ekskuza smutku; Do A.... Sonet; Nadgrobiek łagodnej kobiety; Piosnki sielskie; Potęga miłości. Piosnka), *Przew. Rolniczo-Przemysłowy, Przyj. Ludu* (tu m. in.:

Elegia i jej pisanie. 1837 nr 42–43), *Rok* (tu m. in.: Obraz wypadków politycznych w roku 1842. 1843; Kilka uwag o skażeniu języka. 1844 t. 7; Rzut oka na stosunki polityczne i ich przyszłość. 1845 t. 4), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Jak ja „Nieboską” rozumiem? 1838 nr 10–11; Ogólne uwagi nad wyprawą Jana III pod Wiedeń. 1838 nr 27; Niektóre uwagi z powodu rozprawki: Dlaczego umiejętności przyrodzone itd. 1841 nr 4), *Ziemiańin* (współred. 1850–1868).

Przekłady

T. Körner: Pieśń związkowa przed bitwą. *Tyg. Lit.* 1841 nr 42.

Listy

1. Do S. Goszczyńskiego z 1840–1875; do A. Guttry'ego z 1863–1881. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1118, 1784; zniszcz. 1944.
2. Do L. Germana 32 listy z 1879–1883. Rkpsy Ossol. sygn. 6414/I.

OPRACOWANIA

J. ŁUKASZEWICZ, A. POPLIŃSKI: Odpowiedź na wycieczkę pana W. A. Wolniewicza, umieszczoną w *Gazecie Poznańskiej* numerze 305. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 27. — (Obraz wypadków politycznych w roku 1842. Rec.): J. WOYKOWSKA:

Pisma periodyczne wychodzące w W. Polsce. *Tyg. Lit.* 1843 nr 24; A. MOSBACH: Rok 1843 pod względem oświaty, przemysłu i wypadków czasowych. *Tyg. Lit.* 1844 nr 11, 18. — (K. JAROCHOWSKI): Poznań, d. 10 maja 1857 r... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 162. — A. MIECZYŃSKI: Włodzimierz Wolniewicz. *Kalendarz rolniczy na r. 1875*. W-wa 1874. — T. ŻYCHLIŃSKI: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich od 1863-1876 r. *Poz.* 1877. — Wspomnienia pośmiertne w 1884: Ks. WOJCIECH N..... *Przyj. Ludu* nr 18; Dr TSCHUSCHKE. *Schrodaer Kreis Blatt* nr 12; M. WOŁOWSKI. *Kłosa* nr 1016; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Dzien. Poz.* nr 65; *Gaz. Nar.* nr 67; *Goniec Wielkop.* nr 65, 70; *Posener Tageblatt* nr 185; *Warta* nr 508; *Ziemianin* nr 12; J. DZWONKOWSKI. *Dwutyg. dla Kobiet* 1885 nr 10. — Włodzimierz Adolf Wolniewicz. Wspomnienia pośmiertne razem zebrane i wydane. Gródek 1887. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. Cz. 1. *Poz.* 1888;

wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — K. RAKOWSKI: Dzieje W. Księstwa Poznańskiego w zarysie (1815-1900). Kr. 1904. — S. KARWOWSKI: Czasopisma wielkopolskie. Cz. 1: 1796-1859. *Dzien. Poz.* 1908; odb. *Poz.* 1908. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2: 1852-1863. *Poz.* 1919. — S. PIGOŃ: Jan Kochanowski w sądach romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Kr. 8 i 9 czerwca 1930 r.* Kr. 1931; przedr. w: *Studia literackie*. Kr. 1951. — S. KIEŃNIEWICZ: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935 *Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz.* t. 14 z. 1; wyd. nast. W-wa 1960. — A. WOJTKOWSKI: Bibliografia historii Wielkopolski. *Poz.* 1938 *Wyd. Tow. Miłośników Historii w Poz.* — A. GŁOWACKA: Włodzimierz Adolf Wolniewicz, pionier postępu rolniczego w Wielkim Księstwie Poznańskim. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* S. B z. 3 (1960).

WOLSKI WŁODZIMIERZ (1824—1882)

Pseud. i krypt.: PATERKUL; W. W.; WŁ. W.; WŁODZIMIERZ W.

P o e t a.

Ur. 9 października 1824 w Serocku koło Pułtuska, w dość zamożnej rodzinie szlacheckiej; syn Hipolita, majora wojsk polskich, i Józefy z Młockowskich (czy Młochowskich). Po wczesnej śmierci obojga rodziców wychowywał się pod opieką Francuza Bertrand. Uczył się na pensji francuskiej i niemieckiej w Warszawie. Opanował świetnie język francuski i niemiecki, później włoski i angielski. Należał do redakcji tajnego pisma szkolnego, która około 1840 przekształciła się w kółko spiskowe. Po wykryciu kółka przez policję został na kilka miesięcy osadzony w Cytadeli. W 1841 ukończył gimnazjum. Przyjaźnił się z Aleksandrem Niewiarowskim, który wprowadził go do grona pisarzy nazwanych później Cyganerią warszawską. W 1842 został współpracownikiem *Biblioteki Warszawskiej*. Brał udział w manifestacji patriotycznej w 1861 w Warszawie. Po 1863 wyjechał do Paryża, później osiadł w Brukseli. Należał tam do Zjednoczenia Demokratycznego. Utrzymywał się z lichy płatnej współpracy z pisarzem belgijskim hrabią du Chastel. Przyjaźnił się z Henrykiem Merzbachem, z którym w 1878 i 1879 wspólnie wysyłał wierszowane *Listy z Belgii* do *Kuriera Warszawskiego* (Wolski podpisywał pseudonimem Paterkul, Merzbach — Agrykola). Zmarł w Brukseli 6 sierpnia 1882.

TWÓRCZOŚĆ

1. Halka. Poemat. Powst. ok. 1843. Z rkpsu ogł. E. Kipa. *Pam. Lit.* R. 42 (1951) z. 3/4; odb. Wr. 1951. Rkps ze skreśleniem cenzury w Arch. Głównym Akt Dawnych. Teki Skimborowicza XXIV nr 2/26.

Data cenzury: 23 listopada (5 grudnia) 1845.

2. Halka. Opera w dwóch aktach. Powst. 1846. Wyd. Wil. 1847. Wyst. Wil. 1 stycz-

nia 1848. Wyd. nast.: z drobnymi zmianami pt. Halka. Opera w czterech aktach. Z muzyką S. Moniuszki. W-wa 1857; wyst. W-wa 1 stycznia 1858; wyd. zob. poz. 9; wyd. 3 (ze zmienionym zakończeniem) W-wa 1860; też wyd. 4 W-wa 1866; wyd. 5 Kr. 1876; Kr. 1876; Kr. 1883; W-wa 1891; W-wa 1897; W-wa 1898; W-wa 1902; W-wa 1908; Paryż 1912; wyd. zmienione, układ sceniczny

L. Schillera. Tekst i objaśnienia. Kr. 1952; toż wyd. 2 Kr. 1953.

Przekł. czeski: V. Štulc. Praga 1868.

Przekł. esperanto: A. Grabowski: (Fragm. pt.) El opero „Halka”. *Pola Esperantisto* (W-wa) 1910 nr 3; 1911 nr 6-8; całość wyd. pt. Halka. Opero en kvar aktoj. Paryż 1912.

Przekł. ros.: Moskwa 1879.

Przekł. włoski: A. Bonoldi. Lipsk b. r.

3. Opowiadania i powieści. W-wa 1852.

Zawartość: Czarna wstążka. Ustęp z opowiadania; Don Juan (zob. Przekłady poz. 1); La kacuczca. Ustęp z opowiadania.

4. Wielki pan. Powiastka. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 3; wyd. osob. W-wa 1852. Wyd. nast. zob. poz. 9.

Dedykacja: Leonowi Lubińskiemu poświęca autor.

5. Uśmiech losu. Powieść. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 317 - 1855 nr 111 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1856.

6. Bakalarz. Zdarzenie w powieści w dwóch częściach. *Fragm. ogł. Gaz. Codz.* 1856 nr 328-339, 342-344; całość wyd. osob. W-wa 1858.

Dedykacja: Walentemu Sierakowskiemu w dowód przyjaźni i szacunku pracę tę poświęca autor.

7. Opowiadania i powieści. Seria II. Wil. 1858.

Zawartość: Korpetytor. Fantazja. (Dat. 1844); Dobry pijacek. Fraszka z miejskiego życia; Do północy. Urywek; Pan Żreniczka. Fraszka z miejskiego życia; Ranne odwiedziny. Dziwactwo opowiedziane; Na stogu. Fraszka z miejskiego życia.

8. Domek przy ulicy Głębokiej. Powieść. *Gaz. Codz.* 1858 nr 172-258 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1859. Wyd. nast.: oprac. T. Jodelka. W-wa 1956.

9. Poezje. T. 1-2. Wil. 1859.

Zawartość: m. in. w t. 1: Zapal. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 3 nr 22); Fantazja wieczorna. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 2 nr 11); Liszt. Fantazja. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 2 nr 11); Ojciec Hilary. Szkic poetyczny. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 1 nr 3, t. 2 nr 8); Marzenie. (*Ruch Muzyczny* 1857 nr 9); Wioska. Fantazja. (*Dzwon Lit.* 1848 t. 1); Halka. Opera w dwóch aktach i czterech obrazach. Dat. 1846 (zob. poz. 2); t. 2: Fryderyk Szopen. Fantazja. (*Bibl. Warsz.* 1850 t. 37); Wielki pan (zob. poz. 4); Krakowiaki (muzykę do nich skomponował S. Moniuszko; fragm. przedr. *Gwiazdka Cieszyńska* 1860 nr 35; 1862 nr 26); Oberek (muzykę skomponował Ignacy Feliks Dobrzyński); Biała; Połoska. Poemat fantastyczny w sześciu śpiewach. (Fragm. ogł. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 208-209).

Dedykacja: Przyjaciółom i towarzyszom z 1843 roku poświęca autor.

10. Hrabina. Opera w trzech aktach. Muzyka S. Moniuszki. Wyst. W-wa 1860. Wyd. W-wa 1860. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1867; W-wa 1899; W-wa 1901; maszynopis powielany W-wa 1960.

11. We dworku. Sceniczny utwór w jednym akcie. W-wa 1861 *Bibl. Teatr.* nr 3.

12. Głos z Paryża i Genui. Paryż 1861. Wg Estr. V, 150.

13. Śpiew towarzyszków polskich. Metz (W-wa 1861). (Nuty z tekstem). Przedr. pt. Śpiew towarzyszków, zob. poz. 14.

14. Śpiewy powstańcze. Z. 1. Paryż 1863. Wyd. 2 Paryż 1863 (Z nutami).

Zawartość: Przedśpiew; Śpiew towarzyszków (zob. poz. 13); Marsz czwartego piętra; Modlitwa; Marsz biedaków warszawskich; Śpiewka strzelców; Marsz żuawów; Marsz kosiarzy; Marsz powstańców.

15. Promyki. Nowe poezje liryczne. Bruksela 1869.

Zawartość: Mrok i noc; Na morzu; Powrót; Ona; Mleczna siostra. (*Dzien. Lit.* 1868 nr 45); Narzeczona. (*Dzien. Lit.* 1869 nr 6); Marsz sybirski; Raudas pierwszy; Raudas drugi; W górach; Mosiek. (*Mroćka* 1869 nr 15-17); Sen dziecka. (*Dzien. Lit.* 1869 nr 36); Kuba; Wanda-Maria.

16. Mam dwa domy. Fraszka sceniczna w 3 aktach. *Tyg. Wielkop.* 1872 nr 41-52; wyd. osob. Poz. 1873.

Rkps Ossol. sygn. 10843/I.

17. Listy z Belgii. *Kur. Warsz.* 1878 nr 284 - 1879 nr 115 (z przerwami); wyd. osob. pt. Listy z Belgii Agrykoli i Paterkula. Bruksela 1882.

Są to wierszowane korespondencje, które Wolski i Merzbach pisali na przemian.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album warsz.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1845 (tu: Dokończenie powieści. Fantazja), *Bibl. Warsz.* (współprac. 1842-1856), *Dwutyg. Lit.* (tu wiersz: Geniusz. 1845 t. 2 nr 19), *Dzien. Lit.* (1868-1869), *Dzwon Lit.* (tu m. in.: Pół-światła, pół-cienia, czyli kilku ludzi. Szkic zaledwo zaczęty. 1846 t. 1; Dominik Magnuszewski i jego pisma. 1846 t. 1; Pan Pasożycki, redaktor in spe. Wyjętek z piątego rozdziału powieści pod napisem „Przejście”. 1846 t. 2), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Kubuś Kulasik i hrabianka Józia. 1858 nr 325-344, z przerwami), *Jaskółka* (tu m. in.: Skrzypce. Powiastka. 1843), *Kur. Warsz.* (1878-1879), *Przeł. Nauk.* (1843, 1845; tu m. in.: Antoni Czajkowski i jego poezje. 1845 t. 1 nr 5, 8), *Snopek Nadwiślański*

(tu 4 wiersze w 1844), *Strzecha* (1869-1870), *Tyg. Wielkop.* (1872).

Przekłady

1. E. T. A. Hoffmann: Don Juan. Zdarzenie zapaleńca w podróży. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 4; wyd. książkowe, zob. Twórczość poz. 3.
2. L. Rellstab: Złotnik z Augsburga. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3.
3. J. W. Goethe: Faust. (Fragm.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3.
4. B. F. Mendelssohn: Paweł. Oratorium. W-wa 1859.

Ponadto drobne przekłady w *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; 1844 t. 3.

Wydania zbiorowe

Utwory wybrane. Oprac. T. Jodelka. Wstępem opatrzyła K. Leśniewska. W-wa 1955.

Zawartość: m.in.: Twórczość poz. 1, 2, 13, 16; fragm. poz. 3, 7, 9, 14, 15; wybór opowiadań z czasopism, m.in.: Pan Pasożycki.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1855. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6481.
2. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1857. Ogl. L. Méyet. *Kur. Warsz.* 1903 nr 34.
3. Do J. N. Janowskiego z 1874. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.
4. Do S. Wegnera fragm. listu z 1878. Ogl. J. Błoński w wyd.: Halka... Układ sceniczny L. Schillera. Kr. 1952; toż wyd. 2 Kr. 1953.

OPRACOWANIA

T. PADALICA (Z. Fisz): (Wielki pan. Rec.). *Czas* 1852 nr 124. — K. W. (Wójcicki): Czarna wstążka i La kaczuszka. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 4. — K. W. (WITTE): Korespondencja znad brzegów Pilicy, Bugu i Narwi. *Gaz. Warsz.* 1855 nr 248-249, 252. (Tu: Uśmiech losu. Rec.). — (Halka. Rec. teatr.): M. K. (KARASOWSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 4; (J. KENIG). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 8-9. — F. S. D. (DMOCHOWSKI): (Poezje. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 142. — M. KARASOWSKI: (Hrabina. Rec. teatr.). *Gaz. Codz.* 1860 nr 39-40. — K. KASZEWSKI: (Poezje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 2. — T.: Śpiewy powstańcze W. Wolskiego. *Dzien. Lit.* 1863 t. 1 nr 55. — K. W. (Wójcicki). *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — P. WIL-

KOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opalek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — (W. MARRENÉ MORZKOWSKA): Grupa poetów z 1840 r. Włodzimierz Wolski. *Przeł. Tyg.* 1878 nr 40-43. — A. PÓŁKOZIC (NIEWIAROWSKI): Kilka wyrazów dorzuczonych do ostatniej „Sylwetki literackiej”. *Echo* 1878 t. 2 nr 296. — ZYGZAK: Sylwetki literackie. W. Wolski. *Echo* 1878 t. 2 nr 221-225. — Nekrologi: W. KOROTYŃSKI. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 35-37; J. KOTARBIŃSKI. *Kłosa* 1882 t. 2 nr 895-896; W. P. *Echo* 1882 nr 176; *Bibl. Warsz.* 1882 t. 3; *Oświata* 1882 nr 347. — A. PÓŁKOZIC (NIEWIAROWSKI): Włodzimierz Wolski. Sylwetka. *Słowo* 1882 nr 32-33, 35-38. —

M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — H. MICHAŁOWSKI: Czterdziestolecie „Halki”. *Wędrowiec* 1898 nr 1. — W. MARRENÉ MORZKOWSKA: Włodzimierz Wolski. *Wędrowiec* 1900 nr 40-43, 45-46. — Jeszcze o Halce. Autor libretta. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1900 nr 897. — W. MARRENÉ (MORZKOWSKA): Włodzimierz Wolski. *Tydzień* 1903 nr 22-29. — S. ZDZIARSKI: Ludowość w poezji polskiej XIX w. Okruszyny badań. Lw. 1904. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905, fragm. ogł. W. Przeclawski pt. Z pamiętników. *Nowy Przeł. Literatury i Sztuki* 1921 t. 1; całość wyd. J. Rudnicka w zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. MARRENÉ MORZKOWSKA: Cyganeria warszawska. Z przedmową H. Gallego. W-wa 1905 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 374. — J. z ZAGOROWSKICH ANC: Pogrzeb poety-tulacza. *Tydzień* (dod. *Kur. Lw.*) 1905 nr 31-32. — -m. dz.- (M. SYNORADZKI): Pięćdziesięciolecie „Halki” na scenie warszawskiej. *Lechita* 1908 nr 2. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Od kolebki przez życie. T. 3. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — W. GOMULICKI: Cyganeria warszawska. Bajki o niej i prawda. *Tyg. Ilustr.* 1911 nr 42-43. — W. TRAMP-CZYŃSKI: Rojenia czterech poetów o Polsce idealnej. W: Epizody historyczne. S. I. W-wa 1914. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — S. WEGNER: W. Wolski o „Hal-

ce". *Dzien. Poz.* 1919 nr 200. — G. KORBUT: Wolski Włodzimierz. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — H. OPIEŃSKI: Stanisław Moniuszko. Życie i dzieła. Lw. 1924. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. —

E. KIPA: W. Wolskiego poemat „Halka”. *Pam. Lit.* R. 42 (1951) z. 3/4 i odb. — L. SCHILLER: Trwała wartość „Halki”. *Muzyka* 1951 nr 12. — J. BŁOŃSKI: Włodzimierz Wolski. W wyd.: Halka. Układ sceniczny L. Schillera. Kr. 1952; toż wyd. 2 Kr. 1953. — L. SCHILLER: Objasnienia. W wyd.: Halka, jw. — L. SCHILLER: Realistyczna inscenizacja „Halki”. Noty reżyserskie. *Pam. Teatr.* 1952 z. 2. — Z. JACHIMECKI: Zagadnienie genezy libretta i aspektu społecznego opery Stanisława Moniuszki „Halka”. *Pam. Teatr.* 1953 z. 2. — J. W. GOMULICKI: Włodzimierz Wolski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Kr. 1954; wyd. 2 Kr. 1957. — T. JODELKA: Przypisy. W wyd.: Utwory wybrane. W-wa 1955. — K. LEŚNIEWSKA: Przedmowa. W wyd.: Utwory wybrane, jw. [Rec.: M. Dziwisz. *Pam. Lit.* R. 47 (1956) z. 2]. — T. JODELKA: Wstęp do wyd.: Domek przy ulicy Głębokiej. W-wa 1956. [Rec.: S. GNOŃSKI. *Nowiny Lit.* 1957 nr 1]. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Włodzimierz Wolski. W książce:

Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — M. DZIEWISZ: „Halka” i „Pološka” W. Wolskiego. *Prace Polon.* S. XV (1960) i nadb. — J. W. GOMULICKI: Włodzimierz Wolski. W: Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Seria II. W-wa 1960. — J. NOWAKOWSKI: Cyganeria warszawska. (Między legendą a prawdą). *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — S. STRUMPH WOJTKIEWICZ: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — M. OPALEK: Przypisy. W książce: E. Skrodzki: Wieczory piątkowe i inne gawędy. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — J. KULCZYCKA-SALONI: Bohaterscy wychowankowie pieśni. (Literatura piękna a powstanie styczniowe). *Kwart. Hist.* 1963 nr 4. — T. S.: Liryka powstania styczniowego. Włodzimierz Wolski. *Stolica* 1963 nr 12. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz.* W-wa 1964.

Zob. również: CYGANERIA WARSZAWSKA.

WOŁOWSKI LUDWIK (1810–1876)

Krypt.: L. W.

Ekonomista.

Ur. 31 sierpnia 1810 w Warszawie; syn Franciszka, prawnika, i Tekli. W dwunastym roku życia został wysłany do Paryża, gdzie uczył się w Collège Henri IV. W 1827 wrócił do kraju, uzyskał maturę w Towarzystwie Elementarnym i w 1828 rozpoczął studia na wydziale prawnym Uniwersytetu Warszawskiego. Był kolegą Zygmunta Krasińskiego. W 1830 został aresztowany i więziony u karmelitów na Lesznie. W powstaniu listopadowym był kapitanem gwardii akademickiej, później adiutantem Michała Radziwiłła jako wodza naczelnego. W 1831 jako sekretarz misji Rządu Narodowego został wysłany do Paryża. Po upadku powstania kontynuował studia prawnicze w Paryżu i uzyskał stopień licencjata. W 1834 przyjął obywatelstwo francuskie i ożenił się z Laurą Guérin. W 1834 założył pismo prawnicze *Revue de législation et de jurisprudence*. W 1839 otrzymał katedrę prawodawstwa przemysłowego w paryskim Conservatoire des Arts et des Métiers, zamienioną później na katedrę ekonomii politycznej i prawodawstwa. W 1844 otrzymał krzyż kawalerski Legii Honorowej, a w 1851 komandorię tego orderu. W 1848 został wybrany na prezesa rady Conservatoire. W 1848-1852 i 1871 był deputowanym do parlamentu, a w 1876 został senatorem. W 1852 razem z Ksawerym Branickim założył w Paryżu Towarzystwo Kredytowe Ziemskie. W 1855 został członkiem Akademii Nauk Moralnych i Politycznych, w 1864 jej wiceprezesem, a w 1865 prezesem. Był

również wiceprezesem Rady Szkoły Polskiej na Batignolles, członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie i wielu towarzystw naukowych, m. in. w Belgii, Florencji, Genewie, Madrycie, Mediolanie, Neapolu, Poznaniu, Kazaniu. Zmarł w Gisors 15 sierpnia 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. L'empereur Nicolas et la constitution polonaise de 1815. Paryż (1832).

2. Discours prononcé au 17 anniversaire de la revolution polonaise (29 novembre 1847). Paryż 1847; przedr.: *Zdanie sprawy z 17 obchodu rocznicy rewolucji polskiej roku 1830 odbytego na ogólnym zgromadzeniu w Paryżu 29 listopada 1847*. Paryż 1847.

3. La monnaie. Entretien sur le traité de la monnaie de Copernic. Paryż 1864.

4. Inauguration du monument d'Adam Mickiewicz à Montmorency (21 mai 1867). Allocution de M. ... Paryż 1867.

5. Le travail des enfants dans les manufactures. Paryż 1868.

Przekł. pol. L. Tołoczki pt. Praca dzieci po rękodzielnich. Lw. 1869 *Bibl. Mrówki* nr 8.

Ponadto rozprawy z dziedziny ekonomii i przemówienia w jęz. franc.

Artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Gaz. Codz.* (tu: Korespondencja. 1856 nr 300; Przegląd nauk społecznych. 1859 nr 287, 289; 1860 nr 2-242, z przerwami; 1861 nr 55), *Journal des économistes* (1863, 1870, 1872), *Pismo zbior.* (Ohryzki). T. 1. Petersb. 1859 (tu: O ekonomii politycznej we Włoszech), *Przeegl. Powsz.* (tu: Finanse Rosji. 1866), *Revue des Deux Mondes* (1858, 1864), *Revue de législation et de jurisprudence* (1835, 1841, 1843, 1848).

Przekłady

K. Gaszyński: Wiersz do Henrietty Sontag. W-wa 1830.

Listy

1. Do L. Chodźki z lat między 1818-1876; do J. Lelewela, jw., 1820-1861; do W. Mazurkiewicza, jw., 1841-1884; do K. Ostrowskiego, jw. 1848-1850. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428, 1265, 852, 751 t. 11; zniszcz. 1944.

2. Do A. Scialoji z 1859; do F. Sclopisa z 1859; do P. Torrigianiego z 1859; do J. I. Kraszewskiego 4 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6481.

3. Do J. B. Zaleskiego 4 listy z 1861-1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9215 t. 21.

4. Do W. Szymanowskiego 2 listy z 1874. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6712.

5. Do S. E. Koźmiana b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 8.

6. Do Leona (Łubieńskiego) b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6470. (Kopia).

7. Do W. Wielogłowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1833.

8. Do M. z Dziekońskich Bronisławowej Zaleskiej b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6318.

9. Do W. Zamoyskiego 3 listy b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2431.

Bibliografię podają: P. Levasseur: *La vie et les travaux de Wolowski*. Paryż 1877 s. 31-36. — A. Roulliet: *Wolowski, sa vie et ses travaux*. Paryż 1880 s. 455-468.

OPRACOWANIA

Monografia: A. ROULLIET: *Wolowski, sa vie et ses travaux*. Paryż 1880.

Y: Korespondencja z Paryża. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 289. — Ludwik Wołowski. *Postęp* 1860 nr 8. — W. CZARTORYSKI: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1861-1863. Wyd. w książce: *Pamiętnik 1860-1864*. Oprac. i wstępem zaopatrzył H. Wereszycki. W-wa 1960. — × (J. I. KRASZEWSKI): Prelekcje L. Wołowskiego. *Gaz. Pol.* 1862 nr 242. — × (J. I. KRASZEWSKI): (Rozprawa o kursie polityki konstytucyjnej B. Constanta. Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 173. — A.: Prelekcje L. Wołowskiego w Konserwatorium Kunsztów i Rzemiosł. *Czas* 1863 nr 3. — A. MEYENDORFF: Les finances de la Russie. Lettre à M. Wolowski ... Paryż 1864. — A. GRĄBCZEWSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — W. SOMMER: Ludwik Wołowski. *Tyg. Ilustr.* 1874 nr 318-319. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi: J. I. KRASZEWSKI. *Dzien. Poz.* 1876 nr 190; *Ateneum* 1876 t. 3; *Biesiada Lit.* 1876 nr 35 dod.; *Dzien. Poz.* 1876 nr 194; *Gaz. Pol.* 1876 nr 191; *Kłosa* 1876 nr 582, 584; *Kronika Codz.* 1876 nr 45; *Przeegl. Pol.* 1876/77 t. 1; *Tyg. Ilustr.* 1876 nr 35; E. LEVASSEUR: *La vie et les travaux de Wolowski*. Paryż

1877; L. DĘBICKI: Ludwik Wołowski. *Czas* 1878; odb. Kr. 1878. — L. SO-
WIŃSKI: Rys dziejów literatury polskiej
podług notat A. Zdanowicza. T. 5. Wil.
1878. — Br. Z. (ZALESKI): Zmarli na
wychodźstwie od 1873 do 1878 roku.
*Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok
1873-1878*. T. 2. Poz. 1879. — A. RAM-
BAUD: L'oeuvre économique de L. Wo-
łowski. Paryż 1882. — W. CZARTORYSKI:
Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894.
Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. —
L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze
lata po upadku powstania listopadowego.
T. 1-2. Kr. 1901. — J. BIELIŃSKI: Kró-
lewski Uniwersytet Warszawski (1816-
-1831). T. 3. W-wa 1912. — W. MIC-
KIEWICZ: Pamiętniki. T. 1, 3. W-wa-Kr.
1926, — M. z PRZEŹDZIECKICH
WALEWSKA: Polacy w Paryżu i we Francji.
W: Polacy w Paryżu, Florencji i Dreźnie.
Sylwetki i wspomnienia. W-wa 1930. —
F. GERMAN: W kręgu poetów. W: Chopin
i literaci warszawscy. W-wa 1960. —
N. GRUSS: Szkoła polska w Paryżu. W-wa
1962.

WORCELL STANISŁAW GABRIEL (1799—1857)

Pseud.: GRYZOMIR TUKAN (w Towarzystwie Szubrawców).

Publicysta.

Ur. 26 marca 1799 w Stepaniu na Polesiu wołyńskim; syn Stanisława i Anny z Tep-
perów. Pochodził z rodziny magnackiej. W 1814-1819 kształcił się w Liceum w Krze-
mińcu. W 1820 został prezesem krzemienieckiej sekcji wileńskiego Towarzystwa Szu-
brawców. W 1821 został członkiem i sekretarzem prowincjonalnej loży masonskiej Do-
skonala Tajemnica oraz członkiem i mówcą loży Cnota Uwieńczona. Po zlikwidowaniu
w 1822 wolnomularstwa należał do jednej z komórek tajnego Towarzystwa Patriotycz-
nego z centralą w Warszawie. W 1823 ożenił się z Salomeą Kaszewską. W czasie po-
wstania listopadowego był posłem z okręgu rówieńskiego na sejm warszawski. Należał
do liberalnej opozycji, przeciwstawiającej się ugodowej polityce rządu. W sierpniu 1831
brał udział w dochodzeniu przyczyn bezczynności Jana Skrzyneckiego jako naczelnego
wodza. Pod koniec powstania wyruszył do obozu korpusu generała Hieronima Ramo-
rino, aby skłonić go do powrotu do stolicy. Na wiadomość o kapitulacji razem z wojs-
kiem przeszedł granicę pruską pod Brodnicą i następnie przez Śląsk udał się do
Lwowa. W połowie 1832 wyruszył w towarzystwie Józefa Bohdana Zaleskiego
do Francji. W Paryżu został przyjęty do Towarzystwa Litewskiego i Ziem Rus-
kich, był członkiem tzw. Komitetu Emigracji Polskiej Józefa Dwernickiego i brał
udział w pracach nad zwołaniem sejmu powstańczego na emigracji. Z Joachimem Lele-
wem i Józefem Zaliwskim pracował nad organizacją wyprawy partyzanckiej. W grudniu
1832 wszedł do tajnego Komitetu Wykonawczego Zemsta Ludu. Należał do francuskie-
go Towarzystwa Praw Człowieka i Obywatela oraz do międzynarodowej loży lewicy
masonskiej Trinité Indivisible, której mistrzem był reorganizator międzynarodowego
węglarstwa Filip Michał Buonarroti. W lipcu 1833 aresztowany i wysiedlony z Francji,
wyjechał do Brukseli i tam zarabiał na życie jako zecer i korektor. W listopadzie 1833
został redaktorem pisma *La Voix du Peuple*. W kwietniu 1834 wydany z Belgii, wyje-
chał do Londynu i tam przystąpił do organizowania z Tadeuszem Krępowieckim obozu
demokratycznego. Przy jego współpracy powstały Gromady Ludu Polskiego Humań
i Grudziąż. W okresie tym zaprzyjaźnił się z Józefem Mazzinim. W lipcu 1839 przy-
stąpił do Zjednoczenia Emigracji Polskiej. Od kwietnia 1840 współpracował z Lele-
wem. W czerwcu 1845, wybrany do Komitetu Naczelnego Zjednoczenia, przeniósł się
do Brukseli i został prezesem Komitetu. Po wybuchu powstania krakowskiego w 1846
zlikwidował Zjednoczenie na rzecz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Po po-
wrocie do Londynu wstąpił do utworzonego przez Mazziniego Międzynarodowego
Związku Ludów. W maju 1847 został wybrany do Centralizacji TDP, a na jesieni tegoż
roku powrócił do Paryża. Po wybuchu rewolucji 1848 był jednym z najgorliwszych

propagatorów walki z kontrrewolucją. Nawiązał wówczas współpracę z przywódcą francuskiej partii tzw. socjaldemokratów Aleksandrem Ledru-Rollinem. W lipcu 1849 był zmuszony ponownie opuścić Francję. Wyjechał do Londynu, gdzie razem z Janem Kantym Podoleckim i Wiktoorem Heltmanem utworzył tzw. Centralizację Londyńską. Od 1851 był redaktorem *Demokraty Polskiego*. Należał do Komitetu Centralnej Demokracji Europejskiej. Na tym gruncie współpracował m. in. z Aleksandrem Hercenem i Ludwikiem Kossuthem. Pod koniec życia utrzymywał się z lekcji prywatnych. Żył w wielkiej biedzie. Zmarł w Londynie 3 lutego 1857.

TWÓRCZOŚĆ

1. O własności. Powst. w połowie 1836. Wyd. Z. Świętosławski: Lud Polski w emigracji 1835-1846. Jersey 1854. Przedr. B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910); też wyd. 2 W-wa 1948; przedr. H. Pomorska. *W stulecie Wiosny Ludów*. T. 5. W-wa 1953; przedr. H. Temkino-wa: Lud Polski. Wybór dokumentów. W-wa 1957.

2. Mowa na obchodzie w Paryżu osiemnastej rocznicy rewolucji 29 listopada, zarządzanej przez Centralizację TDP. *Demokrata Pol.* 1848, 1 grudnia. Przedr. H. Pomorska, jw. poz. 1.

3. Polska i Węgry. *Demokrata Pol.* 1849, lipiec.

4. Tendence sociale de l'idée démocratique polonaise. *Le Proscrit* 1849 t. 1. (Współautorzy: W. Darasz i J. K. Podolecki).

5. Artykuł anonimowy, bez tytułu, odnoszący się do idei rewolucyjnych w Rosji. *La Nation Belge* 1853 nr 319-320.

Przekł. pol. pt. Rewolucyjne idee w Rosji. *Myśl Filoz.* 1954 z. 2.

6. O związkach przyrodzonych i społecznych, stąd o rodach i narodach, o ojczyźnie i ludzkości, o kosmopolityzmie, solidarności i federacji ludów. Z rkp su ogł. Z. Miłkowski. *Ognisko* (Bruksela) 1866 z. 2. Przedr. B. Limanowski, jw. poz. 1.

Artykuły ogł. w następujących czasopiśmiech: *Demokrata Pol.* (Londyn; tu m. in.: Wolna Rosyjska Drukarnia. 1852 s. 49-51), *Dziew. Warsz.* (tu wiersz: Do ... 1826 nr 18), *La Nation Belge* (1853), *Orzeł Biały* (Bruksela 1842-1844), *Le Proscrit* (Londyn 1849), *La Voix du Peuple* (1833-1834), *Wiad. Brukowe* (tu Korespondencje z Krzemienia, m. in.: Manifest pokoju, z Ryspy nadesłany. 1820 nr 185; Catalani w Ryspie. 1820 nr 178).

Listy

1. Do Joberta z 1834. Fragm. ogł. B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910), rozdz. 10.

2. Do J. B. Zaleskiego z 1836. Rkp su Bibl. Jagiel. sygn. 9215. III t. 21.

3. Do A. Mickiewicza z 1838. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 2. Paryż 1872 i wyd. nast.

4. Do A. Hluszniewicza 12 listów z 1839-1858. Rkp su Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2445; zniszcz. 1944.

5. Do J. Klaczki z 1850. Ogł. B. Erzepki w: Pisma J. Klaczki z 1849-1851. T. 2. Poz. 1919.

6. Materiały do biografii i działalności Worcella w Towarzystwie Litewskim i Ziem Ruskich i w Komitecie „Zemsta Ludu” oraz listy do wybitnych osób, jak: F. Delhasse, J. Lelewel, A. Chodźko, W. Pietkiewicz, L. Zienkowiec i in., znajdowały się w Zbiorach Raperswilskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

7. Materiały do działalności Worcella w Komitecie Narodowym Polskim, Zjednoczeniu Emigracji Polskiej i Towarzystwie Demokratycznym Polskim znajdowały się w Zbiorach Batignolskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. LELEWEL: Listy z 1832-1861, m. in. 6 listów do S. Worcella z 1845-1848. Wyd. H. Więckowska pt. Listy emigracyjne. T. 1-4. Kr. 1948-1954; t. 5. Wr. 1956. — A. HERCEN: List do S. Worcella z 1854. Ogł. w art.: S. Worcell o Hercenie. *Myśl Filoz.* 1854 z. 2. — Śmierć i pogrzeb S. Worcella. *Demokrata Pol.* 1857, 10 marca; przedr. B. Baczko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Dokumenty i pisma. W-wa 1954. — I-r (A. HERCEN): Śmierć S. Worcella. *Polar-naja zwiezda* (Londyn) 1857 t. 3; przekł. franc. pt. L'Étoile Polaire sur la mort de Stanislas Worcell. Londyn 1857;

przeł. pol. pt. Śmierć S. Worcella. *Nowiny Lit.* 1947 nr 7. — A. HERCEN: Byłoję i dumy. T. 4. Londyn 1862, rozdz. 46; przeł. pol. fragm. B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910); całość J. Wyszomirski pt. Rzeczy minionie i rozmyślenia 1852-1864. T. 4. W-wa 1953, rozdz. 46. — W. HELTMAN: Emigracja polska od 1831 do 1863. Lipsk 1865; wyd. nast. Lipsk 1877. — J. FALKOWSKI: Wspomnienia z roku 1848 i 1849. Poz. 1879. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950.

L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porobiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — Z. MIŁKOWSKI: Centralizacja Towarzystwa Demokratycznego Polskiego w r. 1850-1851. W: *Sylwety emigracyjne*. Lw. 1904. — Ze wspomnień Hercena o Polakach. *Prawda* 1907 nr 41-46. — S. SZPOTAŃSKI: Początki polskiego socjalizmu. W-wa 1907. — S. SZPOTAŃSKI: Lud polski. Z dziejów polskiej myśli socjalistycznej. Lw. 1907. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. T. 1. Kr. 1936. — Z. MIŁKOWSKI: Stanisław Worcell. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 4. — B. LIMANOWSKI: Stanisław Worcell. Kr. (1910); wyd. 2 W-wa 1948. [Rec.: Z. GROTOWSKI: O Worcellu. *Przegl. Nar.* 1911 nr 5-6; Z. GROTOWSKI: Zapatrywania społeczne S. Worcella. *Przegl. Nar.* 1911 nr 7; *Przegl. Powusz.* 1912 t. 113]. —

A. LEWAK: Od związków węglarskich do Młodej Polski. W-wa (1919). — M. STECKA: Pisma polityczne wielkiej emigracji. W-wa (1922). — G. KORBUĆ: Bohdan Zaleski i Stanisław Worcell w Ulmie w roku 1832. W: *Dzieje literatury polskiej w w. XIX*. W-wa 1929 i nadd. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — I. W. KOSMOŃSKA: Idee i ludzie doby listopadowej. *Wiedza i Życie* 1930 nr 12. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — A. LEWAK: Ideologia polskiego romantyzmu politycznego a Mazzini. W-wa 1934. — H. ŁUCZAKÓWNA: Wiktor Heltman. Poz. 1935. — (J. HOFFMAN): Wołyń w XIX wieku. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 3. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936. — M. B.: Stanisław Worcell. *Młodzi tąd.* 1937 nr 4. — A. BROSSOWA: Przywódcy emigracji pol-

skiej i włoskiej w Anglii po roku 1831. *Filomata* 1938 nr 108. —

R. WERFEL: Szela i Dembowski. *Twórczość* 1946 z. 2. — K. A. JAWORSKI: Aleksander Herzen. *W stulecie Wiosny Ludów literaci lubelscy*. Lubl. 1948. — (B. LIMANOWSKI: Stanisław Worcell. Wyd. 2. W-wa 1948. Rec.): A. GALOS. *Zeszyty Wr.* 1949 nr 1-2; G. M. *Wiad. Hist.* 1950 z. 3. — H. MOGILSKA: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — S. BERNSTEIN: Buonarroti. W-wa 1950. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — W. ŁUKASZEWICZ: S. G. Worcell na tle epoki. *Wiś* 1950 nr 11. — W. ŁUKASZEWICZ: Wpływ masonerii, karbonaryzmu i Józefa Mazziniego na polską myśl rewolucyjną w latach poprzedzających Wiosnę Ludów. *W stulecie Wiosny Ludów*. T. 3. W-wa 1951 i odb. — W. ŁUKASZEWICZ: Stanisław Gabriel Worcell. W-wa 1951. — W. ŁUKASZEWICZ: Wielka Emigracja (1831-1862). Obozy ideologiczne, polityka, publicystyka. *Prace Polon.* S. IX (1951) i nadd. — G. MISSALOWA: Francuski socjalizm utopijny i jego wpływ na polską myśl rewolucyjną w latach 1830-1848. *W stulecie Wiosny Ludów*. T. 3. W-wa 1951. — H. POMORSKA: Stanisław Worcell. *W stulecie Wiosny Ludów*. T. 4. W-wa 1951. — L. BAUMGARTEN: Dekabryści a Polska. W-wa 1952. — Historia polskiej postępowej myśli społecznej i filozoficznej XIX w. (do r. 1864). *Myśl Filoz.* 1952 nr 1. — H. POMORSKA: Stanisław Worcell. Nota informacyjna. *W stulecie Wiosny Ludów*. T. 5. W-wa 1953. — C. BOBIŃSKA: Marks i Engels a sprawy polskie do osiemdziesiątych lat XIX wieku. W-wa 1954. — W. ŁUKASZEWICZ: Tadeusz Krępowiecki. Żołnierz rewolucjonista. W-wa 1954. — H. TEMKINOWA: Wstęp. W książce: *Lud Polski*. Wybór dokumentów. W-wa 1957. — P. BROCK: Z dziejów wielkiej emigracji w Anglii. Przeł. z ang. A. Ślósarczyk. W-wa 1958. —

P. BROCK: Na marginesie historii Gromady Grudziądz. (Cz. 1). *Przegl. Hist.* 1961 z. 1. — W. ŁUKASZEWICZ: Wstęp do książki: W. Łukasiewicz i W. Lewandowski: *Postępowa publicystyka emigracyjna 1831-1846*. Wybór źródeł. Wr. 1961. — S. STRUMPH WOJTKIEWICZ: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — S. MIKOS: Gromady Ludu Polskiego w Anglii 1835-1846. Gdańsk 1962 *Wyższa Szkoła Pedagog. w Gdańsku*. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum.* III. — B. CYGILER: Zjednoczenie Emigracji Polskiej 1837-1846. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum.*

WSP w Gdańsku z. 4. Gdańsk 1963. — S. KALEMBKA: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — M. ŻYCHOWSKI: Ludwik Miero-

ślawski, W-wa 1963. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. W-wa 1964.

Zob. również: TOWARZYSTWO DEMOKRATYCZNE POLSKIE.

WORONICZ JANUSZ (1805—1874)

Publicysta.

Ur. 27 czerwca 1805 we wsi Prawutynie, pow. zwiąhelski na Wołyniu; syn Wojciecha i Franciszki z Kraszewskich; synowiec prymasa Jana Pawła Woronicza. Kształcił się u jezuitów w Romanowie i u pijarów w Międzyrzeczu. Od 1822 studiował na uniwersytecie w Krakowie. W 1830 pracował w Warszawie jako dyrektor kancelarii sejmowej. W noc 29 listopada wdarł się pierwszy do arsenału i więzienia w klasztorze karmelitów, gdzie został raniony. W późniejszych walkach uzyskał srebrny krzyż wojskowy. Po upadku powstania przebywał we Francji w zakładzie w Awinionie, potem w Auxerre. Należał do stronnictwa Adama Czartoryskiego. Był jednym z założycieli Towarzystwa 3 Maja. Będąc sekretarzem politycznej kancelarii Czartoryskiego, jeździł często w misjach dyplomatycznych do Bukaresztu, Turcji, Serbii i na Węgry. W 1835-1843 współredagował z Karolem Boromeuszem Hoffmanem pismo *Kraj i Emigracja*, w 1841-1848 był redaktorem tygodnika *Trzeci Maj*. W okresie wojny krymskiej był agentem Czartoryskiego w Turcji. Zaciągnął się do 1 pułku kozaków sultańskich w randze majora. Po zakończeniu działań wojennych pozostał na Wschodzie i wstąpił do francuskiej służby dyplomatycznej jako tłumacz konsulatu. W 1856-1874 pełnił obowiązki konsula francuskiego w Tulczy. Klimat tamtejszy zniszczył mu zdrowie. Ciężko chory, wrócił do Francji. Zmarł 4 lipca 1874 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rzecz o monarchii i dynastii w Polsce. *Kraj i Emigracja* 1839 z. 9 s. 1-62; wyd. osob. Paryż 1839.
2. Les Juifs de la Russie et de la Pologne. *Archives Israélites de France* 1844; wyd. osob. Paryż 1844.
3. Moje wspomnienia (1815-1844). Rkps Bibl. Pol. w Paryżu.

Artykuły ogł. w czasopiśmie: *Archives Israélites de France* (1844), *Kraj i Emigracja* (współred. 1835-1843), *Młoda Polska* (tu list do redaktora kroniki. 1839 nr 29 dod.), *Trzeci Maj* (red. 1841-1848).

Listy

1. Do A. Czartoryskiego i W. Zamoyskiego. Fragm. listów z 1839 ogł. w książce: Jenerał Zamoyski 1803-1868. T. 4. Poz. 1918.
2. Do L. Niedźwieckiego 6 listów z 1840-1842. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2410.
3. Rkpsy przemówień, notatki, bruliony

prac, korespondencja, listy od różnych osób znajdują się w Bibl. Czart. Arch. Dom. Ew. XVII, 1246, 1306, 1331, 1341.

4. Listy do różnych osób i instytucji oraz dokumenty dotyczące działalności. Rkpsy znajdowały się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

I. OMIECIŃSKI: Kilka słów o rozprawie: Rzecz o monarchii i dynastii w Polsce. Paryż 1839. — M. BUDZYŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1860. Wyd. t. 1. Poz. 1880. — L. BYSTRZONOWSKI: Zmarli na wychodźstwie. Woronicz Janusz. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu, Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1903. — J. STARŻA: Stosunki towarzyskie w Polsce przed stu laty. *Lechita* 1907 nr 5-7. — E. WORONIECKI: Słowianofilstwo książąt Czartoryskich. *Świat Słowian* 1911 t. 1 nr 78. — Jenerał Zamoyski. 1803-1868. T. 4. Poz. 1918. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej.

T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1928. — M. PAWLICOWA: O formacjach kozackich w czasie wojny krym-

skiej. *Kwart. Hist.* 1936 z. 4. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1-3. W-wa 1948-1950.

WOYKOWSKA JULIA (1816—1851)

Krypt.: JULIA W.; XXX.

Literatka, publicystka.

Ur. 12 marca 1816 w Bninie koło Śremu w Poznańskim; córka Wiktora Molińskiego, byłego celnika, a następnie wyższego urzędnika skarbowego, i Anieli z Czekajskich. Zaczęła uczyć się prawdopodobnie w Lesznie, dalej kształciła się jakoby we Wrocławiu i Paryżu, może i w Berlinie. Miała patent guwernantki; przez pewien czas pracowała jako nauczycielka domowa w dworach ziemiańskich. W 1839 osiadła w Poznaniu z zamiarem prowadzenia pensji dla dziewcząt. Uzyskała koncesję na wiosnę 1840 i prowadziła zakład do października tegoż roku. Na cofnięcie pozwolenia wpłynęły zbyt nowatorskie metody wychowawcze i gorszące ówczesną opinię życie osobiste. Od 1839 nawiązała ona bliższy stosunek z Antonim Woykowskim, kompozytorem i publicystą, którego następnie poślubiła prawdopodobnie w 1841 roku. Jesienią 1840 zadebiutowała w *Tygodniku Literackim* i rozpoczęła działalność literacką. W 1840-1844 prowadzili Woykowscy dom otwarty, gromadząc ludzi sztuki i postępu. Razem redagowali *Tygodnik Literacki*, *Pismo dla Nauczycieli Ludu* i *Pismo dla Ludu Polskiego* oraz *Gazetę Wielkopolską Niedzielną*. W czerwcu 1843, wobec ciągłych zatargów z cenzurą i wierzyicielami, usiłowali przenieść redakcję *Tygodnika* do Wrocławia. Po wydaniu tam pięciu numerów pisma wrócili w październiku tegoż roku do Poznania. W 1848 przebywała jakiś czas w Berlinie, starając się przy pomocy swych znajomości literackich o amnestię dla więźniów politycznych. W 1849 stała się wraz z mężem właścicielką księgarni, drukarni i zakładu litograficznego w Poznaniu. W 1850-1851 straciła męża i rodziców. Nieszczęścia te stały się jej katastrofą życiową. Popadła w mistycyzm. W styczniu 1851 opuściła Poznań. Po krótkim pobycie u brata w Trzemesznie udała się do Wrocławia. Tu, obłąkana, w skrajnej nędzy, zakończyła życie 9 sierpnia 1851.

TWÓRCZOŚĆ

1. Piosnki dla ludu wiejskiego z muzyką do jednej pieśni A. Woykowskiego. Zeszyt 1. *Fragm. ogł. Tyg. Lit.* 1841 nr 44, 46; 1842 nr 10, 18, 23, 25, 26, 28, 35, 39, 43; całość wyd. Poz. 1843 (antydat. 1844).

2. Dzieje polskie od Lecha aż do śmierci królowej Jadwigi, opisane podług opowiadania Bartłomieja. *Fragm. ogł. pt.: Dzieje polskie opowiadane przez Bartłomieja. Tyg. Lit.* 1844 nr 23, 24, 27; O królowej Jadwidze. Wyjątek z *Dziejów polskich*, opowiadanych przez Bartłomieja. *Pismo dla Ludu Pol.* 1845 nr 2; wyjątek z *Dziejów polskich ... o księżniczce Wandzie, o Popielu, co go myszy zjadły, i o Piaście Kołodzieju. Pismo dla Ludu Pol.* 1845 nr 3; całość wyd. Leszno-Gniezno 1845.

Dedykacja: Szanownym Księżom Leszczyńskiemu w Czermynie, Dyniewiczowi w Lubaszu w dowód cenienia Ich zasług około po-

lepszenia losu włościan i wyswobodzenia ich tę książkę poświęca Autorka.

3. Kilka wspomnień i kilka obrazów. *Fragm. ogł. Tyg. Lit.* 1844 nr 12-14. Rkps całości zaginął.

Całość miała zawierać m. in.: Lud Wielkopolski; Lud nasz w Śląsku; Wspomnienia z podróży po Górnym Śląsku; Wrocław; Artyści i artystki; Pogląd na W. Księstwo Poznańskie.

4. Mały Tadzio. Elementarzyk dla grzecznych chłopczyków. Wr. 1844. Korekta błędów pt. Sprostowanie. *Tyg. Lit.* 1844 nr 1.

5. Mała Marynia. Elementarz dla dziewcząt polskich. Leszno-Gniezno 1844.

6. Dwie książki, które stary Wojciech kupił na jarmarku w miasteczku do czytania w niedzielne popołudnia. *Fragm. ogł. Pismo dla Ludu Pol.* 1845; całość t. 1-2. Poz. 1846. Wyd. 2 t. 1. Poz. 1873.

7. O pocziwym Janku i dobrej Marysi. Książka, którą Kuba kupił Jankowi i Marysi. Wszystko razem spisane dla dzieci ku nauce i zabawie. Poz. 1846. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1868; Poz. 1883.

8. Marynia, czyli rozmowy o pierwszych zasadach świętej religii. Ułożone dla pożytku polskich dzieci. Poz. 1846. (Wyd. bezimiennie).

9. Nauki religijno-moralne na zasadach Ewangelii oparte, dla szkółek elementarnych zastosowane. Poz. 1847. Wyd. 2 Poz. 1862.

10. Dzieje naszej świętej Ojczyzny, Polski ukochanej. Fragm. ogł. *Gaz. Wielkop. Niedzielną* 1849 nr 2; 1850 nr 4; całość wyd. Gniezno 1850.

11. Z Kudowy. Powieść. Fragm. ogł. pt. Kilka wspomnień. *Gaz. Pol.* 1849 nr 213-216, 252-255; całość wyd. pt. Z Kudowy. Z. 1. Poz. 1850.

D e d y k a c j a: Mycielskiemu z Dębna słowem wdzięczności przypisuje Autorka.

Planowany przez aktorkę ciąg dalszy nie ukazał się.

12. O potrzebach naszego czasu. Uwagi dla kobiet. Lipsk 1868.

13. Żona księżycowa. Rozważania. *Warta* 1877 nr 157, 159, 161, 162; wyd. osob. Poz. 1877.

14. Pamiętniki nieznanego. Rkps zaginął.

Drobne utwory poetyckie, artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach: *Dzien. Pol.* (1849-1850), *Gaz. Pol.* (1849), *Gaz. Wielkop. Niedzielną* (współred. 1849-1850; tu m. in.: Kilka słów do dziejów czasu ostatniego. 1849 nr 1-4; 1850 nr 1; Opowiadanie kosyniera. 1849 nr 1; 1850 nr 3-5), *Kosynier* (współwyd. 1848; po skonfiskowaniu nr 1 pismo zawieszono), *Pismo dla Ludu Pol.* (współred. 1845; tu m. in.: O ućwiym a mądrym kmieciu Grzeli Stępczaku i o wnuku jego Janku. 1845, styczeń), *Pismo dla Nauczycieli Ludu* (współred. 1845), *Stadło* (Budziszyn; tu: Słów kilka o gazecie „Der Osten”. 1849 nr 9), *Tyg. Lit.* (współred. 1840-1845; tu m. in.: Dumanie wieśniaka. 1840 nr 45; Dumka. 1842 nr 2; Noworocznik Demokratyczny. Rok pierwszy 1842. (Rec.). 1842 nr 47-48; Pisma periodyczne wychodzące w W. Polsce. 1842 nr 50 - 1843 nr 28 (z przerwami). (Odcinek w 1843 nr 24 jest skierowany przeciwko artykulowi S. Goszczyńskiego pt. O stanowisku poety w społeczności); Dom obłąkanych w Owińskach. 1843 nr 19-21; O stosunku kobiety do mężczyzny

i w ogóle do społeczeństwa. 1843 nr 46, 48, 50-52; Krytyka. 1844 nr 3-4, 6-8; Parę scen z życia chłopca polskiego. 1844 nr 9-12; O projekcie wydawania i upowszechniania pisma dla ludu przez L. drukowanym w Dzienniku Domowym nr 17. 1844 nr 21-24).

Listy

1. Do S. Goszczyńskiego z grudnia 1842 i 2 października 1850. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2959 (dawnych Zbiorów Raperswilskich).

2. Do J. Purkyniego z 14 listopada 1843. Fragm. ogł. T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 82.

3. Do J. Purkyniego listy z 1843. Rkps Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72.

4. Do N. Kamińskiego z 28 września 1846. Zbiory Ksawerego Przyjemskiego, Poz.

5. Do „Szanownego ziomka” (E. Estkowskiego) z 26 stycznia 1846. Ogł. *Lech* 1879 nr 36.

6. Do Przepalkowskich w Poznaniu 8 listów z 1848. Ogł. R. Erzepki: Z tek wielkopolskich prof. dr. Bolesława Erzepkiego. Julia Woykowska. Listy z r. 1848. *Kronika M. Poz.* 1934 nr 1.

7. Do B. von Arnim 6 listów z 1848-1850. Fragm. ogł. H. Wyss: Bettina von Arnim Stellung zwischen der Romantik und dem Jungen Deutschland. Berno-Lipsk 1935.

8. Do A. Cieszkowskiego 2 listy z 1849 i do W. Lipskiego 5 listów z 1849-1850. Ogł. W. Jakóbczyk: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do A. Cieszkowskiego i W. Lipskiego z 1849-1850. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 4.

9. Do S. Goszczyńskiego z 21 października 1850 i do nieznanego osoby z 16 stycznia 1851. Rkps w zbiorach Róży Erzepki, Poz. Fragm. ogł. M. Frelkiewicz: Julia Molińska-Woykowska. Próba monografii. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 9.

Bibliograficzne zestawienie podaje T. Gospodarek, zob. Zarysy monograficzne.

OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne: M. FRELKIEWICZ: Julia Molińska-Woykowska. Próba monografii. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 9. — T. GOSPODAREK: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 82. [Rec.: Z.

KOZARYNOWA: Emancypantka warszawska. *Wiadomości* (Londyn) 1962 nr 49].

P. DAHLMANN: (Mały Tadzio. Rec.). *Tyg. Lit.* 1843 nr 39. — S. GOSZCZYŃSKI: Listy do J. Woykowskiej z 7 stycznia 1843 i z grudnia 1851. Wyd. S. Pięgoń w: Listy Seweryna Goszczyńskiego. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. — P. DAHLMANN: (Mała Marynia. Rec.). *Tyg. Lit.* 1844 nr 22. — Ę. DEMBOWSKI: Sprawozdanie z piśmienności polskiej w ciągu 1843 roku. *Rok 1844 t. 1*; przedr. w: Piśmiennictwo polskie w zarysie. Poz. 1845 s. 392, i wyd. nast. — (Dzieje Polski. Rec.). *Jahrbücher für Slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft* (Lipsk) 1845 s. 306. — Nekrologi: EMILIAN (E. POL.). *Goniec Poz.* 1851 nr 249; *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4; *Dzien. Warsz.* 1851 nr 234; *Przegl. Poz.* 1851 t. 13 s. 209; *Więści Poz.* 1851 nr 40. — N. ŻMICHOWSKA: O Pawle Edmundzie Strzeleckim. *Ateneum* 1876 t. 1. — J. N. GNIEWOSZ z OLEKSOWA: Ze wspomnień niedawnej przeszłości. Julia i Antoni Woykowscy. *Strażnica Pol.* (Lw.) 1879 nr 15-19, 21, 26; 1880 nr 1; fragm. przedr. S. Wasylewski. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. (bezimiennie) Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — P. CHMIELEWSKI: Julia z Molińskich Woykowska. *Świt* 1884 nr 14-16; przedr. w: Autorki polskie wieku XIX. W-wa 1885. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957.

T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — S. WASYLEWSKI: Antoni i Julia Woykowscy. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — R. ERZEPKI: Z tek wielkopolskich prof. dr Bolesława Erzepkiego. Julia Woykowska. Listy z r. 1848. *Kronika M. Poz.* 1934 nr 1. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — A. ROGALSKI: Wielkopółka pierwszą emancypantką. *Wici Wielkop.* 1935 nr 3. — S. WASYLEWSKI: O szalonej poznaniance. *Gaz. Pol.* 1935 nr 113-114. — JANE: Literackie małżeństwo. Autorki polskie XIX w. *Praktyczna Pani, Dobra Obywatelka* 1936 nr 30. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936. — S. WASYLEWSKI: Zapomniana cyganeria. *Dzien. Kujawski (Piast)* 1936 nr 8. — M. FRELKIEWICZ: Nieszczęsna pani Julianna Angiela. *Kur. Poz.* 1937 nr 488. — A. NOWACZYŃSKI:

Giuletta i Romeo. *Kur. Poz.* 1937 nr 464. — A. SKAŁKOWSKI: Kasztelanickomunista i jego żona. *Kur. Lit.-Nauk.* Wr. 1960. — T. GOSPODAREK: Piosnki 1937 nr 38. — H. BARTOSZEK-ZASTAWIAKOWA: Pióro i cygaro. Kartki z życia pierwszych postępowych kobiet. *As* 1938 nr 35. — W. JAKÓBCZYK: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do A. Cieszkowskiego i W. Lipskiego z 1849-1850. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 4. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. *Tygodnik Literacki* 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 8. — A. WOJTKOWSKI: Woykowska Julia z Molińskich. W: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938. — E. KLICH: Dialektyczne zabarwienie języka pisma J. Woykowskiej. *Polono-Slavica* 1939 i nadb. —

T. MIKULSKI: O szalonej poznaniance we Wrocławiu. *Odra* 1946 nr 19; przedr. w wersji poszerzonej pt. Szalona. (Julia Molińska-Woykowska). W: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; też wyd. 2 Kr. 1954. — H. SYSKA: Od „Kmiotka” do „Zarania”. Z historii prasy ludowej. W-wa 1949 s. 48-55. — K. TOPIŃSKA: Poznańska George Sand — Julia Woykowska. *Świat* (dod. do *Głosu Wielkop.*) 1949 nr 36. — E. DURCZYŃSKA: Julia z Molińskich Woykowska. Poznański fragment historii polskiej literatury dziecięcej. *Życie i Myśl* 1951 nr 1-2. — B. ZAKRZEWSKI: Z dziejów walki o ideologię demokratyczną w Poznaniu w latach 1830-1850. *Przegl. Zach.* 1953 nr 7-8 (= *Studia poz.* Cz. 1. Poz. 1953). — S. TRUCHIM: „Pismo dla Nauczycieli Ludu” — pierwsze czasopismo pedagogiczne w Polsce. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954). — J. KWIATEK: Szkolnictwo elementarne w Wielkim Księstwie Poznańskim w okresie Wiosny Ludów. *Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza*. T. 1. Poz. 1955. — J. REISS: Bettina von Arnim w walce o polskość. *Wiedza i Życie* 1955 z. 12. — Z. GROT, F. PAPROCKI: Szkice poznańskie 1794-1864. W-wa 1957 s. 122 i n. — B. ZAKRZEWSKI: Z problematyki „Tygodnika Literackiego”. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 3/4. — M. ŻMIGRODZKA: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — M. GRABOWSKA: Julia Woykowska. W zbiorze: Polska krytyka literacka 1800-1918. Materiały. T. 2. W-wa 1959. — J. JAKÓBCZYK: Jan Karol Marcinkowski; Wielkopółka w XIX w. Okres pierwszy 1815-1870. *Wybitni Wielkopolanie XIX wieku*. Poz. 1959. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2.

dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr. S. A* nr 32. *Prace Lit. II. Wr.* 1961. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit. R.* 54 (1963) z. 4. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik

Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. [Rec.: F. FORNALCZYK: Najwybitniejszy tygodnik okresu romantyzmu. *Twórczość* 1964 nr 10].

WOYKOWSKI FELICJAN ANTONI (1815—1850)

Krypt.: F. A. W.; F. A. W.y...; F. A. W.y.....

Publicysta, wydawca.

Ur. 3 czerwca 1815 w Poznaniu; syn Ignacego i Eleonory z Rutterów, bardzo zamożnych mieszczan, o wysokiej kulturze artystycznej. Od urodzenia był ułomny; miał garb i był niskiego wzrostu. Uczył się w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu i studiował muzykę. Matkę stracił w 1828, ojca w 1836. Gimnazjum nie skończył, porzestając na 7 klasach, studiów muzycznych zaniechał. Po śmierci ojca został spadkobiercą dużego majątku i cennej biblioteki. Był dobrym pianistą i kompozytorem. Już w 1836 debiutował jako publicysta. W 1838 razem z Józefem Łukaszewiczem i Antonim Poplińskim przystąpił do wydawania *Tygodnika Literackiego*, a po rozłamie w redakcji od 1840 prowadził czasopismo samodzielnie. Mimo braku wykształcenia odznaczał się wyjątkową inteligencją i wrażliwością. Należał do tych nielicznych krytyków, którzy współcześnie ocenili wielkość Fryderyka Chopina i Stanisława Moniuszki. Do współpracy z *Tygodnikiem Literackim* potrafił zjednać szereg znakomych pisarzy z kraju i emigracji. W 1839 zbliżył się z Julią Molińską, którą prawdopodobnie poślubił w 1841 we Wrocławiu. Dom ich stał się przystanią dla artystycznej cyganerii Poznania, punktem zbornym młodzieży radykalnej i emisariuszy emigracyjnych, m. in. bywali tam: Roman Zmorski, Franciszek Żygliński, Piotr Dahlman, Ryszard Berwiński, Edward Dembowski. W 1845-1850 podejmował próby wydawania coraz to nowych czasopism o tendencji postępowej. W 1848 wyjeżdżał do Berlina, aby pomagać żonie w staraniach o uzyskanie amnestii dla więźniów politycznych w Poznańskim. W 1849 nabył księgarnię i drukarnię w Poznaniu. Zmarł nagle 20 kwietnia 1850 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chopin. *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 28-30; przedr. w skrócie *Muz. Dom.* 1836 z. 46; Odpowiedź na Suum cuique w N. 31. *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 35.

Suum cuique — artykuł Unruqa w *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 31.

2. Trzy śpiewy z muzyką Stanisława Moniuszki. *Tyg. Lit.* 1839 nr 48.

Entuzjastyczna recenzja zbiorku Moniuszki.

3. Piosnki polskie z towarzyszeniem fortepianu, ułożone i ofiarowane pannie Julii Molińskiej. Poz. 1839.

4. Piosnki polskie. Z. 2. Poz. 1842.

Ponadto szereg drobnych artykułów, recenzji, doniesień, korespondencji ogł. jako redaktor lub współpracownik następujących czasopism: *Dzien. Handlowy dla M. Poznania i Prowincji* (założyciel i red. 1850), *Gaz. Wielkopol. Niedzielną* (założyciel i red. 1849-1850), *Kosynier*

(założyciel i red. 1848), *Pismo dla Nauczycieli Ludu* (założyciel i wyd. 1845), *Pismo dla Ludu Polskiego* (założyciel i wyd. 1845), *Przyj. Ludu* (1836), *Stadło* (współpraca w 1849), *Tyg. Lit.* (współzałożyciel i współred. 1838-1840, samodzielny wyd. i red. 1840-1845).

Prace edytorskie

1. Opis krótki rzezi w mieście Humanium, od czerni ukraińskiej dnia 20 miesiąca czerwca 1768 roku zdziałanej. Z akt klasztoru humańskiego ks. ks. bazylianów wyjęta. *Tyg. Lit.* 1837 nr 37-39; wyd. osob. Poz. 1842.

2. A. Kitowicz: Pamiętniki do panowania Augusta III i Stanisława Augusta. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1838 nr 2-4; całość wyd. osob. (z. 1-4). Poz. 1839-1840.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1838-1839. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6458.

2. Do S. Goszczyńskiego 3 listy z 1842. Autografy Bibl. Nar. sygn. 2959 (z dawnych Zbiorów Raperswilekich).

3. Do J. Purkyniego z 9 grudnia 1842. Fragm. ogł. T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 82.

Rkps Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72.

4. Do Przepalkowskich w Poznaniu 2 listy z 1848. Ogł. R. Erzepki: Z tek wielkopolskich prof. dr Bolesława Erzepkiego. Julia Woykowska. Listy z r. 1848. *Kronika M. Poz.* 1934 nr 1.

5. Do W. Lipskiego z 1849. Ogł. W. Jakóbczyk: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do A. Cieszkowskiego i W. Lipskiego. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 4.

Ponadto pozostawił szereg kompozycji muzycznych, przeważnie wokalnych do słów: E. Wasilewskiego, S. Witwickiego, W. Pola, J. Woykowskiej oraz anonimowych, być może własnych.

OPRACOWANIA

...r. (UNRUG): *Summ cuique. Przyj. Ludu* 1835/36 nr 31. — (Piosnki polskie z towarzyszeniem fortepianu. Rec.). *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1839 nr 282. — J. SŁOWACKI: List do A. Woykowskiego z 1839. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1839 nr 6 (pod tekstem „Hymnu o zachodzie słońca”). — J. SŁOWACKI: List z 21 listopada 1839. Ogł. L. Méyet: Nieznane listy Juliusza Słowackiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899. — W. A. WOLNIEWICZ: Nadesłano. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1839 nr 305. — J. ŁUKASZEWICZ, A. POPLIŃSKI: Odpowiedź na wycieczkę p. W. A. Wolniewicza umieszczoną w Gazecie Poznańskiej nr 305. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 27. — N. Z.: Uwagi nad sporem pomiędzy redaktorami Tygodnika Literackiego. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 27. — M. H. SZULC: (Piosnki polskie, Z. 2. Rec.). *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1842, 8 lutego. — X. FENRYCH: List do Redakcji. *W obronie prawdy* 1845 z. 3. — Ks. WITKOWSKI: List do Redakcji. *Gaz. Kościelna* 1845 nr 15. (Woykowski i jego „Pismo dla Nauczycieli Ludu i Ludu Polskiego”). — Wspomnienia pośmiertne: L. WEGNER. *Dzien. Pol.* 1850 nr 102; *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1850 nr 93; *Przeegl. Poz.* 1850 t. 10. — A. SOWIŃSKI: Słownik muzyków polskich.

Paryż 1874 s. 411. — J. N. GNIEWOSZ z OLEKSOWA: Ze wspomnień niedawnej przeszłości. Julia i Antoni Woykowscy. *Strażnica Pol.* 1879 nr 15-19, 21, 26; 1881 nr 1; fragm. przedr. S. Wasylewski. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — A. MAŁECKI: Juliusz Słowacki. T. 2. Lw. 1881 s. 259 i n., i wyd. nast. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — LAMBDA: Z pamiętnika Wielkopolanina. *Przeegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 35. —

J. Słowacki w Poznaniu. *Kur. Poz.* 1927 nr 284 i odb. — S. WASYLEWSKI: Antoni i Julia. *Kur. Poz.* 1931 nr 515. — R. ERZEPKI: O grób A. Woykowskiego. *Dzien. Poz.* 1932 nr 199. — S. WASYLEWSKI: Antoni i Julia Woykowscy. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — S. WASYLEWSKI: St. Moniuszko i Antoni Woykowski. *Kur. Poz.* 1932 nr 251. — S. ŻETOWSKI: Pierwszy propagator kultu Szopena. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 34; przedr. *Piast* 1934 nr 34. — S. KIENIEWICZ: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r. W-wa 1935; wyd. nowe W-wa 1960. — (wel): Jeszcze słówko o poznańskim „cyganie”. *Kur. Poz.* 1935 nr 299. — A. BAR: Za kulisami Tygodnika Literackiego. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Nowe szczegóły o „Tygodniku Literackim” i „Orędowniku Naukowym”. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 3. —

W. JAKÓBCZYK: Wielkopolska (1815-1850). Wr. 1952. — S. TRUCHIM: „Pismo dla Nauczycieli Ludu” — pierwsze czasopismo pedagogiczne w Polsce. *Przeegl. Nauk Hist. i Społ. T.* 4 (1954). — J. MACIEJEWSKI: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — Z. GROT, F. PAPROCKI: Szkice poznańskie 1794-1864. W-wa 1957. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — T. GOSPODAREK: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 82. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. [Rec.: F. FORNALCZYK: Najwybitniejszy tygodnik okresu romantyzmu. *Twórczość* 1964 nr 10].

Zob. również: WOYKOWSKA JULIA.

WÓJCICKI KAZIMIERZ WŁADYSŁAW (1807–1879)

Pseud. i krypt.: ♂; K. W.; K. W. W.; K. WŁ. W.; K. WŁ. WÓJ.; PODWAJSKI; REDAKTOR; TADEUSZ NEKANDA; W.; WŁ. W.; WŁ...; X.

Gawędziarz, historyk literatury, wydawca.

Ur. 3 marca 1807 w Warszawie; syn Jana, chirurga wojskowego, a następnie lekarza króla Stanisława Augusta, i Zofii z Zienkiewiczów. Po ukończeniu szkoły pijarskiej uczęszczał w 1826-1827 do szkoły przygotowawczej Instytutu Politechnicznego oraz na wykłady uniwersyteckie Ludwika Osińskiego i Kazimierza Brodzińskiego. W tym czasie już brał udział w życiu literackim stolicy. Przyjaźnił się z Dominikiem Magnuszewskim, debiutował w *Dzienniku Warszawskim* w 1827. Wakacje spędzał u rodziców na Podlasiu. W 1827-1830 odbył szereg podróży krajoznawczych po kraju, wyjeżdżał również na Węgry. Po upadku powstania, w którym brał udział, wyjechał do Elbląga. Stamtąd zwiedził Prusy. W 1832 osiadł u przyjaciół w Żalczu na Pokuciu. Tam ożenił się z Hanną Magnuszewską. Nawiązał bliskie stosunki z grupą młodych literatów lwowskich: Wincentym Polem, Lucjanem Siemieńskim i Augustem Bielowskim, i brał udział w przygotowaniu noworocznika *Ziewonia*. W 1834 wrócił do Królestwa i tu jako uchodźca został osadzony w więzieniu w Zamościu. W 1835 był jakiś czas w Warszawie, po czym przyjął posadę zarządcy cegielni Banku Polskiego w Jachronce k. Zegrza, a następnie przez cztery lata dzierżawił majątek Górę pod Modlinem. W 1843 osiadł na stałe w Warszawie. Najpierw był archiwistą i bibliotekarzem Senatu, następnie, aż do 1862, zarządcą drukarni Komisji Sprawiedliwości. Równocześnie zajmował się publicystyką i edytorstwem. Od 1841 był członkiem redakcji, a od 1850 naczelnym redaktorem *Biblioteki Warszawskiej*. W 1859 wszedł do naczelnej redakcji *Encyklopedii powszechnej* Orgelbranda, a w 1865 do redakcji *Kłosów*. Był również bardzo czynnym współpracownikiem *Przeglądu Naukowego*, *Bluszczu* i *Tygodnika Ilustrowanego*. Zwolnienie go z posady w 1862 wywołało wielkie poruszenie opinii publicznej; stworzono wówczas dla niego stanowisko prezesa komitetu właścicieli listów zastawnych przy Towarzystwie Kredytowym Ziemskim. W 1876 obchodzono jubileusz jego pracy literackiej. Zmarł 2 sierpnia 1879 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opis miasta Warszawy i jej okolic. Fragn. ogł. pt.: Kościół katedralny Św. Jana. *Dzien. Warsz.* 1827 nr 26; Kościół XX. Bernardynów. Tamże nr 27; Zamek królewski w Warszawie. Tamże nr 31. Całość nie wyd.

2. Przysłowia narodowe z wyjaśnieniem źródła, początku oraz sposobu ich użycia, okazujące charakter, zwyczaje i obyczaje, przesady starożytności i wspomnienia ojczyste. Fragn. ogł. *Dzien. Warsz.* 1827 nr 20, 22, 26, 27; całość przesłana na konkurs do Tow. Przyj. Nauk w 1828; wyd. nakładem autora. T. 1-3. W-wa 1830. Wyd. nast.: Chicago 1889.

3. Dobosz. Powieść z r. 1740. *Podarek dla Płci Pięknnej* 1830 t. 4; wyd. osob. Lw. 1834. Przedr.: *Przyj. Ludu* 1838/39 nr 40-43; *Niezapominajki* 1839 s. 7-41; zob. poz. 11 t. 3.

Przekł. czeski: J. Kulina. *Vlastimír* 1840.

4. Mąż zawojowany. Komedia w 1 a. Wyst. W-wa 1832.

5. Teatr starożytny w Polsce. Fragn. pt. Postępy w badaniach starożytności polskich. *Rozmaitości* (Lw.) 1833 nr 35; Prospekt dzieła. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 2; fragn. pt. Badania starożytności sławiańskich. *Muzeum Dom.* 1835 nr 10; Kalina. *Kwart. Nauk.* 1836 t. 3; Teatr za Zygmunta III. *Tyg. Lit.* 1840 nr 11-13; Teatr starożytny Władysława IV. *Kwart. Nauk.* 1836 t. 3; toż przedr. *Przyj. Ludu* 1840/41 nr 13-15; Klecha. *Wianek* 1837 s. 88-98; Teatr starożytny w Polsce. I. Początkowe pomniki. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 17-18; całość t. 1-2. W-wa 1841.

Pierwotnie zamierzony tytuł całości dzieła: Badania starożytności polskich i ruskich.

6. Kurpie. Powieść historyczna. Lw. 1834. Wyd. nast.: Lw. 1856; Poz. 1891; W-wa

1902; oprac. J. Solecki. Kr. 1914; Łomża 1938 *Bibl. Dobrych Książek* t. 31.

Przekł. czeski: J. Kalina?

7. Straszny dwór. Gawęda dworzan w ba-szcie nad broną. Lw. 1834. Przedr.: *Tyg. Lit.* 1839 t. 1; zob. poz. 11 t. 2.

Przekł. czeski: J. Kalina. *Vlastimir* 1840 t. 1-2.

8. Pani koniuszyna. Kom. w 1 a. Wyst. W-wa 1836.

9. Pieśni ludu Biało-Chrobotów, Mazurów i Rusi znad Bugu, z dołączeniem odpowiednich pieśni ruskich, serbskich, czeskich i słowiańskich. W-wa 1836.

Oprócz właściwego tekstu zawiera przedmowę do W. A. Maciejowskiego. Wiele pieśni pochodzi ze zbioru Waclawa z Oleska (Zaleskiego).

10. Klechdy starożytne, podania i powieści ludu polskiego i Rusi. T. 1-2. W-wa 1837. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1851; wyd. 3 pomnożone W-wa 1876; wyd. 4 Grudziądz 1910.

Zawartość m.in. w t. 1: Oczy uroczne. (*Wianek* 1836 s. 53-64; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 9; przedr. *Zbiornik Lit. i Polit.* 1837 t. 2); Wdali Walgerz; Wąligóra-Wyrwidąb; Madej i Twardowski; Boruta; w t. 2: Żaba; Koszałki-opalki; Czarownik i uczeń; Szklana góra; Dąb albo Barani Kożuszek.

Poszczególne utwory wyd.:

Boruta. Podania, przedr. zob. poz. 13 t. 1; wyd. osob. W-wa 1842; oprac. Z. Hajkowski. Łódź 1935; oprac. T. K. Kr. 1946.

Twardowski. Kr. 1846; Kr. 1879 *Baśnie i Podania Ludu Pol.*; toż wyd. nast. W-wa 1885; z rysunkami J. Kossaka. Lubl. 1889; oprac. T. K. Kr. 1946.

Madej. Oprac. T. K. Kr. 1946.

Nędza z biedą. Baśń ludowa. W-wa 1881; wyd. nast. pt. Bieda. Klechda. Oprac. Ni. W-wa 1899.

Szklana góra. Kr. (1946) *Bibl. Dziecięca* nr 11.

13 klechd przedr. S. Czernik: Klechdy ludu polskiego. W-wa 1957.

Przekł. ang.: (Podobno był).

Przekł. czeskie: J. B. Maly. Praha 1838. (Czołós). — J. Liman (Boruta). *Květy* 1842. — F. Zherský (Boruta). Praga 1874.

Przekł. franc.: F. H. Lewestam. *Revue du Nord* 1837; wyd. osob. Genewa 1851.

Przekł. niem.: F. H. Lewestam. Berlin 1839.

Przekł. ros.: Odyńcowa. Wyd. O. A. Grimm: Polskije skazki. Petersb. 1880.

11. Stare gawędy i obrazy. T. 1-4. W-wa 1840.

Zawartość: Drobne utwory powieściowe, m.in. w t. 1: Niedźwiednik. Gawęda stara. (*Wianek* 1836 s. 289-304); Stado gołębi. Stara gawęda z r. 1760. (*Niezapominajki* 1838 s. 44-55); Bekfark. Lutnista. (*Wianek* 1836 s. 322-324; przedr. *Zbiornik Lit. i Polit.* 1836 t. 1; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 8); Konna gawęda. (*Rozrywki Umysłowe* 1841 t. 2 s. 230-243); Wolf. Obraz z 1798 r. (*Pismienictwo Kraj.* 1840 nr 21); Łowcy na wilki. (*Kalendarz wolnego m. Krakowa* 1844); t. 2: Stare Miasto w Warszawie. Obraz z 1829 r. (*Magazyn Powsz.* 1837 t. 4); Huculy. (*Przysł. Ludu* 1840/41 nr 27-28, 30-31); poz. 7; Góralka. Obraz dramatyczny z XVIII w. (*Muzeum Dom.* 1835 t. 1); t. 3: poz. 3; Zalotnik marcowy. Z rodzinnego podania. (*Muzeum Dom.* 1839 t. 2; przedr. *Tyg. Lit.* 1839 nr 18; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1839 nr 35); Morowa zaraza w Warszawie 1712 r. Obraz z podań miejscowych. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 1); Klecha. Obraz historyczny. (*Pismienictwo Kraj.* 1840 nr 7, 9); Dziadek. Gawęda z rodzinnego podania. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 30-31); Dawne czasy. Gawęda z początku XVII wieku. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 20-21); Kościół Świętego Krzyża na Łysej Górze. Dziennik podróży w r. 1826. (*Dzien. Warsz.* 1828 nr 36; przedr. *Zbiornik Umysłowych Rozrywek* 1839 s. 1-27); t. 4: Łowiec. Gawęda z XVI wieku. (*Przysł. Ludu* 1839/40 nr 41, 43-52); Wysoki Zamek. Obraz z roku 1594. (*Wianek* 1837 s. 5-33); Policzek panieński. Zdarzenie prawdziwe z rękopismu mojej prababki. (*Muzeum Dom.* 1835 nr 8); Widzenie. Gawęda z końca XVIII w. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 1); Powietrze. Obraz z podań i pieśni ludu. (*Przysł. Ludu* 1839/40 nr 30).

Przekł. czeski: (Zalotnik marcowy). *Denice* 1840. — P. M. Weselski. (Zalotnik marcowy). *Květy* 1841; (Łowiec). *Gaz. Lit.* 1841.

12. Zarysy domowe. T. 1-4. Powst. Góra nad Narwią 1841. Wyd. W-wa 1842.

Zawartość: Drobne utwory, m.in. w t. 1: Boruta (por. poz. 10); Napad. (*Przysł. Ludu* 1840/41 nr 46-47); Didko. Z podania rodzinnego. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1841 nr 13); Karykatury historyczne: I. Klecha; II. Albertus; III. Matyasz. (*Przysł. Ludu* 1840/41 nr 22-24); Gościnność. (*Prace Lit.* 1838 t. 1; przedr. *Muzeum Dom.* 1839 t. 2); Zoilus. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 3); Pieśni miłosne XVI i XVII wieku. (*Niezapominajki* 1841 s. 218-233); Rozbójnicy. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 1); Wróżby. (*Kalendarz Wolnego M. Krakowa* 1842); Kat. (*Przysł. Ludu* 1841/42 nr 1); t. 2: Powieści ludu. Gorejące palce. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 4); Zwierzęta w Polsce: Niedźwiedź; Sobol; Wielbłąd. (*Przysł. Ludu* 1840/41 nr 49-50); t. 3: Rębacz. (*Niezapominajki* 1841 s. 37-41); O Kurpiach. (*Ziemiomysł* 1830 t. 3 nr 18); t. 4: Panna starościanka. Powieść. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 3); Pan Jan i pan Michał. (*Niezapominajki* 1841 s. 119-134); Stary sługa. (*Przysł. Ludu* 1841/42 nr 9-10); Andrzej Trzycieski. (*Przysł. Ludu* 1841/42 nr 31-32).

Przekł. niem.: (Napad). *Provinzial-Blätter für das Grossherzogtum Posen, Lissa und Gnesnen* 1846 t. 1 s. 337-340.

13. Tatarzy. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; wyd. osob. W-wa 1842. Przedr. zob. poz. 14 t. 2.
14. Obrazy starodawne. T. 1-2. W-wa 1843.
Zawartość: Drobne utwory, m.in. w t. 1: Zmarłe przysłowia. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 4); Husarz. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 3); Żaki. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 1 nr 2); t. 2: Turnieje i gonitwy. (*Przyj. Ludu* 1843/44 nr 40-41); poz. 13.
Przekł. niem.: (Zbytek). *Allgemeine Bibliographie für Deutschland* 1857 nr 10; wyd. osob. Lahr 1857.
15. Niewiasty polskie. Zarys historyczny. Fragn. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; *Ondyna Druskienickich Źródła* 1844 z. 7; *Snopek Nadwiślański* 1844 s. 231-235; całość wyd. W-wa 1845.
Przekł. ros.: (Obszerne fragn.). *Siewiernaja pszela* 1863.
16. Historia literatury polskiej w zarysach. T. 1-4. W-wa 1845-1846. Wyd. 2 poprawione i powiększone W-wa 1859-1861.
17. Domowe powiastki i wizerunki. T. 1-2. W-wa 1846. Wyd. nast.: Lubl. 1889.
Zawartość: Szereg drobnych utworów, m.in. w t. 1: Pomnik Jana III w Łazienkach. Obraz historyczny. (*Niezapominajki* 1843 s. 1-13); Pan Hieronim. Rok 1655-1667. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 2); Królowa Bona. Szkic historyczny. (*Bibl. Warsz.* 1843 t. 1); Osobliwsze przygody. Gawęda. (*Niezapominajki* 1842 s. 50-72); t. 2: Zarysy z domowego życia kmotków naszych. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 2); przedr. *Kalendarz Wolnego M. Krakowa* 1845); Flisy-orlye. (*Album warsz.* 1845 s. 17-23); Ekonom. Zarys charakterystyczny. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 3); Dialog wiejski. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 2); Pan starościc. Powiastka. (*Niezapominajki* 1845 s. 9-42); Wspomnienie. Powiastka z podania. (*Niezapominajki.* 1844 s. 214-234).
18. Święta Jadwiga. Księżna śląska z rodziny Piastów. *Album lit.* T. 1. W-wa 1848 s. 131-141; wyd. osob. Kr. ok. 1890.
19. Życiorysy znakomych ludzi wstawionych w różnych zawodach. T. 1-2. W-wa 1849-1851.
20. Jan Stefan Wydźga i jego pamiętnik spisany podczas wojny szwedzkiej od roku 1655 do 1660. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; wyd. osob. W-wa 1852.
Por. Prace edytorskie poz. 11.
21. Kochajmy się. Gawęda dramatyczna w 1 a. Wyst. W-wa 1852.
22. Domowa powieść. T. 1-2. Mohylew 1853.
23. Silva rerum. Staropolskie powieści. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 276-283, 287-301; fragn. przedr. pt. Prawy dziedzic. J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1858 s. 92-99; całość wyd. osob. t. 1-2. Wil. 1861.
24. Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. Fragn. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1854 t. 1; 1855 t. 1; J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* 1855 s. 57-59; 1856 s. 30-34; J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1855 s. 75-79; całość wyd. t. 1-3. W-wa 1855-1858.
25. Dworek i pałac. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 3; wyd. osob. W-wa 1856. Wyd. nast.: W-wa 1902.
26. Mazowieckie powiastki. W-wa 1858.
Zawartość: Rynek Starego Miasta w Warszawie. (*Album lit.* T. 1. W-wa 1848 s. 201-213); Bielany pod Warszawą; Czerniaków pod Warszawą. (Tamże s. 41-64); Latarnik warszawski. (*Dzien. Warsz.* 1853 nr 165, 167-168); Przejazdka chwilowa w Mazowsze. (*Album lit.*, jw., s. 353-364); Zmiany życia. Opowieść. (*Album lit.* T. 2. W-wa 1849 s. 67-92).
27. Wspomnienie o życiu Adama Mickiewicza. Wyd. jako przedmowa do: A. Mickiewicz: Pisma. T. 1. W-wa 1858; wyd. osob. W-wa 1858 (na okładce 1859).
Por. Prace edytorskie poz. 16.
28. Lekarz domowy. Dialog dramatyczny w dwóch odsłonach. *Pismo zbior. wól.* Oddział 1. Wil. 1859 s. 21-54; wyd. osob. Wil. 1859.
29. Przysłowia polskie, czyli nauka starych a rozumnych naszych ludzi. W-wa 1862.
30. Amerykanin. Powieść z czasów T. Kościuszki. Poz. 1869. Wyd. nast.: W-wa 1901 *Tania Bibl.* nr 4; W-wa 1907 *Bibl. dla Wszystkich*; W-wa 1926 *Bibl. Domu Pol.* t. 43.
31. Szkice historyczne i z domowego życia niedawno ubiegłej przeszłości. Kr. 1869. Wyd. nast.: pt. Z dawnych dziejów i wspomnień naszego stulecia. Kr. 1875.
Zawartość: Drobne utwory, m.in.: Charakterystyka dawnych Mazurów. (*Snopek Nadwiślański* 1845 t. 2 s. 342-365); Książę Biały. Szkic historyczny. (J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1862 s. 31-36); Jan Karol Chodkiewicz w domowych stosunkach. (*Tyg. Ilustr.* 1864 nr 264-265); Kazania szlacheckie. (*Tyg. Ilustr.* 1862 nr 131); Ostatni kulig staropolski. (*Tyg. Ilustr.* 1861 nr 84).
32. Wspomnienia. Powst. 1869-1872 (stronic 272). Rkps *Bibl. Nar.* Zbiory Raperswilskie sygn. 554; zniszcz. 1944.
33. Pamiętniki dziecka Warszawy. Powst. i ogł. 1870. Wyd. częściowo Kr. 1909.
34. Julian Bartoszewicz. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 1; wyd. osob. W-wa 1871.

35. Fryderyk Skarbek. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 1, 4; wyd. osob. W-wa 1873.

36. Ostatni klasyk. Wspomnienie z pierwszej połowy naszego stulecia. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 1-2; wyd. osob. W-wa 1872.

37. Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1; wyd. osob. W-wa 1873.

38. Niewiasta polska w początkach naszego stulecia (1800-1830). *Bluszcz* 1874 nr 19-51; 1875 nr 2-4; wyd. osob. W-wa 1875.

39. Warszawa i jej społeczność w początkach naszego stulecia. *Bibl. Warsz.* 1874 t. 1-2, 4; wyd. osob. W-wa 1875.

40. Społeczność Warszawy w początkach naszego stulecia (1800-1830). *Bibl. Warsz.* 1875 t. 3-4; 1876 t. 2-4; wyd. osob. W-wa 1877.

41. Z rodzinnej zagrody. T. 1: Życiorysy. T. 1-2. W-wa 1877-1881.

Zawartość: t. 1: Życiorysy wybitnych Polaków z XVI i XVII w.; t. 2: Życiorysy z XVIII i XIX w. (Przeważnie ogł. poprzednio w *Kłosach* i *Tyg. Ilustr.*).
Por. poz. 42.

42. Z rodzinnej zagrody. T. 2: Pokój dziadunia. Opowiadanie z dziejów przeszłości dla młodocianego wieku. W-wa 1878. Wyd. nowe W-wa 1898.

Por. poz. 41.

43. Warszawa, jej życie umysłowe i ruch literacki w ciągu lat trzydziestu (od 1800-1830 r.). *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; wyd. osob. W-wa 1880.

44. Biblioteczka dziadunia. Zarys literatury w opowiadaniach dla dziatwy poświęcony. W-wa 1879.

45. Historia literatury polskiej w zarysie dla młodzieży. W-wa 1879.

46. Gabriel Holubek. Obrazek historyczny z XVI w.; Częstochowa. Opowiadania dwa historyczne dla młodzieży, W-wa 1906.

47. Szewc i czeladnik. Obraz dramatyczny w 1 a.

48. Wołoskie dzieje z niektórych relacji pewnych osób. W-wa b. r.

49. Zwierciadło Twardowskiego. Dialog. B. m. r.

Drobne opowiadania, gawędy, artykuły, rozprawy, recenzje ogł. w czaso-

pismach i wydawnictwach zbior.: *Album lit.* T. 1-2. W-wa 1848 (wyd. i red., por. Prace edytorskie poz. 10; tu m. in.: Pieśń polska z 1462 r. o zabiciu Jędrzeja Tęczyńskiego. T. 1 s. 299-309), *Album warsz.* W-wa 1845 (wyd. i red., por. Prace edytorskie poz. 7).

Bibl. Warsz. (współred. od 1841, red. nac. od 1850; prowadził stale działy: Kronika literacka. 1841-1868; Piśmiennictwo krajowe i zagraniczne. 1868-1879; tu m. in.: Czarownice, dwa obrazy Teniersa. 1841 t. 4; Bibliografia (zabytków polskich). 1842 t. 1-3; Pomniki do historii obyczajów w Polsce XVI i XVII w. 1843 t. 4; Jędrzej Kitowicz. 1853 t. 1; Gertruda Komorowska. 1853 t. 3; Przysłowia kaszubskie. 1856 t. 2; August Wilkoński. Wspomnienie. 1857 t. 1; Lucjan Siemiński. Z księgi moich wspomnień. 1857 t. 1; F. S. Dmochowskiego Wspomnienia od 1806 do 1830. 1858 t. 4; Michał Baliński. Wspomnienie. 1865 t. 1; Aleksander Przeździecki. 1872 t. 2; Cyprian Walewski. 1874 t. 1; Akademia Umiejętności w Krakowie. 1874 t. 4; Stuletnia rocznica urodzin ks. Jakuba Falkowskiego. 1875 t. 3; Okolice Warszawy. 1876 t. 4; Bitwa pod Grunwaldem 1410 r. 1879 t. 1).

Bluszcz (tu m. in.: Trzy wieki niewiasty polskiej. Wiek XVI-XVII. 1872 nr 42-47; toż: wiek XVIII. 1873 nr 2-49 (z przerwami); Księżna Anna Jabłonowska, wojewodzina braclawska. 1876 nr 29-31; Wieńce i kwiaty, rysy charakterystyczne z przeszłości. 1878 nr 12-14; Wielkanoc. 1878 nr 16-17; Aksamitna suknia podług rękopismu Jana Wardyńskiego z czasów panowania Zygmunta III. 1878 nr 44; Katarzyna z Maciejowskich Wapowska. 1878 nr 24), *Czytelnia Niedzielnia* (członek redakcji 1856-1864),

Dzien. Warsz. (tu m. in.: Jan Grudczyński, starosta rawski. 1827 nr 21; Jan Reynold Patkul. 1827 nr 23; O ludziach w Polsce nadzwyczajną siłą obdarzonych. 1827 nr 23; Stańczyk, nadworny trefniś króla Zygmunta I. 1827 nr 20; Szczególniejsze przywiązanie psa. 1827 nr 21; Szmigielski, starosta gnieźnieński ... 1827 nr 20; Warszawa pod panowaniem Jana Kazimierza. 1827 nr 23-24; Inwalid. Zdarzenie prawdziwe z roku 1794. 1828 nr 32; Podróż w Podlasiu. Wyimek z dziennika podróży z roku 1825 i 1826. 1828 nr 34; Posąg i prawda; Miłość własna; Kominiarz; Bogacz i żebrak. (Bajki). 1828 nr 33; Wigilia do św. Andrzeja i do św. Katarzyny. 1828 nr 37; Wilkołek, czyli Wilkołak. 1828 nr 33; Rys historyczny początku i wzrostu m. Warszawy.

1829 nr 45; Wyjątek z dziennika podróży 1825 roku. 1829 nr 44),

Dziew. Warsz. (tu: Mój pamiętnik literacki. 1853 nr 311-320; 1854 nr 48-51, 51-55; Nowy szczegół do życiorysu Jana Stefana Wydźgi. 1853 nr 187; Słowo do pana Władysława Syrokomli. 1853 nr 95; Życiorysy tegoczesne. II. Aleksander Tyszyński. 1853 nr 191-192, 194; Książę Arrakański. 1854 nr 106-123 (z przerwami); Wspomnienia z przechadzek po cmentarzach warszawskich. 1854 nr 160-161. Ponadto w 1852-1856 recenzje literackie, notatki, komunikaty),

Dzwon Lit. (tu: Samuel książę Korecki. 1846 t. 1 s. 201-213; J. I. Kraszewski: Zygmuntofskie czasy. Rec.). 1846 t. 2 s. 289-299), *Dzwonek* (Lw.; tu: Piękne przykłady. Gromada krosieniecka. 1859 nr 1), *Echo* (tu: O zbiorowe wydanie dzieł J. Korzeniowskiego. 1879 nr 15), *Enc. powsz.* Orgelbranda (red. nac. 1859-1868), *Gaz. Codz.* (tu: Rękopism J. Chryzostoma Paska. 1855 nr 106), *Gaz. Pol.* (współred. 1831), *Gaz. Pol.* (tu: Ze wspomnień przeszłości. Dwory ziemiańskie od pierwszych lat XVI do połowy XVIII stulecia. 1877 nr 240-242, 244-245), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (tu: Literatura rolnicza. 1855 s. 80-83; 1856 s. 84-87; Samuel Korecki i pieśń o nim historyczna. 1862 s. 117-122; Zamek Tęczyski. 1863 s. 116-118; Obrázky z Puszczy Bialskiej. Wspomnienie lat młodych. 1865 s. 63-68), *Kalendarz kr.* (tu: Przysłowia rolnicze ludu polskiego. 1874 s. 34-40), *Kalendarz lubelski* (tu: J. I. Kraszewski. Z książki moich wspomnień. 1876 s. 1-9), *Kalendarz premiowy ilustr.* (tu: Jan Matejko. 1867 s. 41-42; Stoły wirujące. Ramotka. 1867 s. 45-49), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (tu m. in.: Pieśń a powieść ludowa. 1854 s. 26-28; Rezydent. Wyjątek z mego pamiętnika. 1859 s. 48-52; Starodawny szlachcic polski. 1860 s. 54-58; Czerwony dwór. Fragment z powieści. 1861 s. 23-35; Wspomnienia literackie z lat 1813-1830. Z pamiętników moich czasów. 1864 s. 102-110; Flis. 1865 s. 103-110; Pieśni ludowe. 1866 s. 59-67),

Kłosa (kierownik lit. 1865-1879; tu m. in.: Łowy z sokółem. 1865 nr 2; Fantastyczne postacie ludowe. 1865 nr 3, 5, 7, 16, 17; 1866 nr 32; 1867 nr 84; Fryderyk Bachström. 1865 nr 6, 7; Strzyga. 1865 nr 24; Biała niewiasta. 1866 nr 35; Półposcie. 1866 nr 37; Dyngus śmigus. 1866 nr 41; Anusia z Powiśla. 1866 nr 45-47; Bartoszewicz Julian. 1867 nr 81-82; Typy przeszłości. 1867 nr 94; Starożytne karty. 1867 nr 113-114; Powieść. (Szkic historyczny). 1868 nr 132-133, 135-136;

Wiadomości bieżące z pola literatury i sztuki. 1868 nr 131-176 (z przerwami); Wycieczka do Krakowa dn. 20 sierpnia 1868. 1868 nr 167, 169-170; Józef Kremer. 1869 nr 188, 190; Twardowski czarno-księżnik. 1871 nr 333-334; Aleksander Przeździecki. Wspomnienie pośmiertne. 1872 nr 341-342; Wincenty Pol. Wspomnienie. 1872 nr 391; Wspomnienie z życia Kazimierza Brodzińskiego. 1872 nr 383; Teofil Lenartowicz. 1873 nr 405; Paweł Stalmach. „Wisła”. Księga zbiorowa. 1874 nr 448; Zebrania literackie w Warszawie. 1875 nr 511; Dominik Magnuszewski. 1877 nr 620-621, 624; Z powodu trzechsetletniej rocznicy zgonu Jana Kochanowskiego. 1879 nr 711; Piotr Corneille w Polsce. 1879 nr 730. Ponadto mnóstwo nekrologów, życiorysów, artykułów krajoznawczych i historycznych, warsavianów oraz opisów ilustracji),

Kłosa i kwiaty. Kr. 1869 (tu: Kazimierz Brodziński. Wspomnienie lat młodych, s. 115-122), *Kółko Dom.* (tu: Marcin Michał Dębicki. 1864 s. 199-201; Łowiec na posagi. Z książki wspomnień. 1865 z. 13-15), *Kronika Rodz.* (tu: Dramat Szekspira osnuty na tle podań Mazowsza. 1872 nr 2; Komedia Ignacego Krasickiego. 1876 nr 5), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu: Misteria polskie. 1856 nr 91-93), *Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięciolecia działalności literackiej J. I. Kraszewskiego*. W-wa 1879 (tu: Projekt encyklopedii starożytności polskich J. I. Kraszewskiego), *Kur. Pol.* (tu: Listy o Węgrach. 1830 nr 94, 105, 127, 143; (Inc.): W niedawno wyszłym dziele P. Ł. Gołębiowskiego pt. „Lud Polski...” (Sprawa o plagiat). 1830 nr 339), *Kur. Warsz.* (tu: List do Redakcji. 1851 nr 309), *Kwart. Nauk.* (tu m. in.: Nad-Prucie. Wyjątek z opisu Pokucia. 1835 t. 2; O kronice ruskiej od roku 1498-1649. 1835 t. 2-3; O jako-występkach. 1836 t. 4),

Magazyn Mód i Nowości (tu: Anna Jagiellonka, królowa polska. 1861 nr 38; Podróż za granicę. 1861 nr 25-26), *Magazyn Powsz.* (1837), *Muzeum Dom.* (tu: Malborg. Z dziennika podróży. 1835 nr 11; O miłości poetów. Wyjątek z dzieła „O literaturze polskiej”. 1835 nr 7; Pogrzeby u Słowian. 1835 nr 11-14), *Niezapominajki* (tu m. in.: Samuel Zborowski. 1843 s. 239-270; Maria Ludwika Gonzaga. 1847 s. 336-346), *Ondyna Druskiennickich Źródła* (1844), *Ognisko Dom.* (tu: Haliczanie. Ziewonia. Z książki wspomnień. 1874 nr 1-34 (z przerwami); 1875 nr 27; Wspomnienia z podróży. Sierpień 1874. 1874 nr 3-6, 8-11; Z kroniki rodziny ziemiańskiej. 1876 nr 1-12),

Pismo zbior. (Ohryzki). Petersb. 1859

(tu: Wycieczka do Krakowa w maju 2-14 1858 roku. S. 81-135), *Pismo zbior. wil.* (1859, 1862), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Podarek dla Płci Pięknej* (1830), *Powz. Pam. Nauk i Umiejętności* (1835), *Prace Lit.* (1838), *Przeł. Nauk.* (tu: Augustyn Bielowski. 1843 nr 18; Przyjacielskie koło. Powiatka. 1843 nr 21; Mieszkania. Z repokopismu: Wykład starożytności polskich. 1845 nr 6; Mikołaj Rej z Nagłowic. Przegląd wszystkich dzieł. 1845 nr 5), *Przeł. Warsz.* (1840), *Przyj. Dom.* (1859-1867), *Przyj. Dzieci* (tu przeważnie przedruki 1861-1879), *Przyj. Ludu* (tu m. in.: Karlice. 1840/41 nr 11; Lipa. 1840/41 nr 3; Obraz starożytnego teatru porządkiem lat ułożony. 1840/41 nr 33-34; Dialogi satyryczne. 1842/43 nr 10), *Rozmaitości* (Lw.; tu w 1827 „przedruki” z *Dzien. Warsz.*; Świadek z Boskiej opatrności. Zdarzenie prawdziwe. 1838 nr 36), *Rozmaitości Warsz.* (tu: Szczególniejsze przywiązanie psa. 1827 nr 17; Ucinki. (Epigramma). 1833 nr 10; Motyl i kupido. Powieść. 1834 nr 83; Nędzarsz. Wiersz. 1834 nr 85; Wezwanie muzy. Wiersz. 1834 nr 100), *Rozrywki Umysłowe* (1841), *Snopek Nadwiślański* (tu m. in.: O pieśniach historycznych. 1844 s. 12-23), *Szkice i obrazki*. S. I. W-wa 1858 (tu: Stary wiarus; Ogród Saski w lecie), *Tyg. dla Dzieci* (współprac. 1829), *Tyg. Ilustr.* (stała współpraca w 1859-1869; Red. rubryk: Rozmaitości; Do redakcji „Tyg. Ilustr.”. Poza tym bardzo liczne życiorysy, nekrologi, art. hist. i obyczajowe, m. in.: Szable Stefana Batorego i Stanisława Lubomirskiego. 1859 nr 14; Husarze polscy. 1859/60 nr 17, 19; Bielany pod Warszawą. 1860 nr 36; Czerniaków pod Warszawą. 1860 nr 35; Ks. Jędrzej Kitowicz. 1860 nr 39-40; Maria Leszczyńska, królowa francuska. 1860 nr 42; Niedziela na wsi. 1860 nr 65; Ubiorzy Polek z XVI wieku. 1860 nr 42; Uliczni handlarze warszawscy. 1860 nr 37; Wielki Czwartek. 1860 nr 28; Cyganie w Polsce. 1861 nr 67; Dzień Zaduszny. 1861 nr 110; Kostiumy polskie z XVII wieku podług Stefana della Belli. 1861 nr 77; Lirnicy. 1861 nr 77; Mody dawne i teraźniejsze. 1861 nr 101; Tomasz Padura. 1861 nr 99; Zaręczyny staropolskie i tegoczesne. 1861 nr 96; Handel książek straganowy. 1862 nr 169; Karol Kniaziewicz. 1862 nr 152-153; Podanie o czarnoksiężniku Twardowskim. 1862 nr 168-170; Uroczystość Zesłania Ducha Świętego. 1862 nr 142; Wielkanoc. 1862 nr 134-135; Judasz. 1864 nr 229; Obchód w r. 1816 ukończenia druku Słownika języka polskiego przez S. B. Lindego. 1864 nr 252; Wieczór Zaduszek

na cmentarzu Powązkowskim. 1864 nr 268; Dwór w Jaszunach. 1865 nr 280; Przysłowie. 1865 nr 307; Wspomnienie o Józefie Dzierzkowskim. Z księgi notat. 1865 nr 284-285; Podanie o morowej zarazie. 1868 nr 9-11), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Rec. noworocznika Niezapominajki. 1839 nr 49-51), *Tyg. Powz.* (tu: Pamiętniki historyczne. Przyczynek do dziejów krajowych. 1879 s. 180 i nast.),

Wanda (tu drobne wiersze w 1828), *Wianek* (1836-1837), *Wista. Księga zbior. ku uczczeniu...* P. Stalmacha. Kr. 1873 (tu: Tradycja narodowa), *Zbiornik Lit. i Polit.* (1836-1837), *Ziromysł* (tu w 1830 m. in.: Stanisław Koniecpolski — t. 1 nr 1; Jan Dymitr z Solik Solikowski, arcybiskup lwowski — t. 2 nr 8; Zygmunt Rozeń — t. 2 nr 9), *Ziewonia* (tu w 1834 m. in.: O pieśniach polskiego ludu; Przekupka warszawska. Obraz).

PRZEKŁADY utworów nie zidentyfikowanych.

Czeskie: V. S. Štulc: Stanislav a Aninka. Praga 1838 *Bibl. zabavného čtení* z. 10. — Rozdělení zastaveníčko. W książce: Narodné pisne polské. *Wiela* (?) 1844.

Francuskie: J. M. Ixus: Contes populaires polonais. *Revue Slave* (W-wa) 1879 nr 15/16.

Niemieckie: K. Wurzbach: Polnische Spirchwürter. Lw. 1846. — Beiträge zur Kulturgeschichte Polens. Cz. 1. Wiedeń 1852.

Przekłady

Życie Piotra Kmity z Wiśnicza, wojewody krakowskiego. (Przekład z łacińskiego). *Bibl. Warsz.* 1865 t. 2; wyd. osob. W-wa 1865.

Prace edytorskie

1. Guslar Gwardii Honorowej. W-wa 1830.

Drugi (por. poz. 3) zbiór pieśni akademickich, powstańczych, ludowych, ogł. przeważnie bezimiennie. Tu m. in. utwory A. Mickiewicza, J. Słowackiego, S. Goszczyńskiego, K. Brodzińskiego, S. Starzyńskiego, R. Suchodolskiego.

2. J. Kiliński: Kilińskiego Jana, szewca, a zarazem pułkownika 20 regimentu, Pamiętniki. W-wa 1830.

Wyd. z autografu. Na edycji Wójcickiego oparte były wyd. nast.: pt. Historia J. Kilińskiego szewca. Poz. 1850; Poz. 1861 *Pamiętniki z XVIII w.* t. 1; Paryż 1868 *Bibl. Lud. Pol.* nr 55; Lw. 1881; Lw. 1894; W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* nr 383.

3. Pieśni ojczyste. W-wa 1830.

Zbiór utworów patriotycznych. Por. poz. 1.

4. Starożytne przypowieści z w. XV, XVI i XVII. W-wa 1836.

5. K. Baliński: Powieści ludu spisane z podań. W-wa 1842.

6. Biblioteka starożytna pisarzy polskich. T. 1-5. W-wa 1844. Wyd. 2 powiększone t. 1-6. W-wa 1854.

Zawartość: wybór znakomych zabytków (dokumentów, listów, pamiętników, utworów itp.) dotyczących literatury, historii i języka polskiego XVI i XVII w., m. in. w t. 1: facsimile Pieśni nowej Zofii Oleśnickiej; Prawa i artykuły Ormian lwowskich; Jephthes, tragedia J. Zawickiego; t. 2: Droga do Szwecji A. Zbylitowskiego; Przypowieści polskie S. Rysińskiego; Oekonomia albo porządek zabaw ziemiańskich W. S. Jeżowskiego; t. 3: Schadzka ziemiańska P. Zbylitowskiego; Pogrom Tatarów przez S. Zółkiewskiego; Wybawienie Ruggiera z wyspy Alcyny S. S. Jagodzińskiego; t. 4: Kronika M. Murinusa; Prawo bartne bartnikom należące K. Niszczycyckiego; t. 5: Umowy ze Szwecją diariusz J. Tyszkiewicza; Opisanie wielu poważniejszych rzeczy, które się działy podczas wojny szwedzkiej (1655-1660); Dziewiosław dworski mięsopustny ucieśny; t. 6: Kronika od r. 1507 do 1541 spisana (1549); Panowanie króla JMCI Stefana Batorego 1575; Rozmowy umarłych Polaków.

7. *Album warszawskie*. W-wa 1845.

Zawartość: utwory literackie, opowiadania historyczne, życiorysy, artykuły naukowe pióra T. Lenartowicza, J. B. Dziekońskiego, K. i M. Balińskich, J. Majorkiewicz, L. Norwida, W. Wolskiego, P. i A. Wilkońskich, G. Zielińskiego i in.

8. Pamiętniki do panowania Zygmunta III, Władysława IV i Jana Kazimierza. Z rękopismu. T. 1-2. W-wa 1846.

9. Statuta polskie króla Kazimierza w Wiślicy złożone, z dodaniem rozprawy F. Zochowskiego o języku i pisowni polskiej w XV w. W-wa 1847.

10. *Album literackie. Pismo zbiorowe poświęcone dziejom i literaturze krajowej*. T. 1-2. W-wa 1848-1849.

Zawartość: Artykuły historyczne K. Balińskiego, J. W. Bandtkiego, J. Bartoszewicza, P. Dubrowskiego, S. Lisowskiego, W. A. Maciejowskiego, F. M. Sobieszczańskiego i in.; utwory literackie @ L. Kunickiego, T. Lenartowicza, A. Ładnowskiego, T. Padurry, J. Paszkowskiego, K. W. Wójcickiego, S. Zochowskiej; tu również L. Borowskiego: Historia literatury polskiej od początków aż do wieku złotego Zygmunta.

11. J. S. Wydźga: Historia albo opisanie wielu poważniejszych rzeczy, które się działy podczas wojny szwedzkiej w Królestwie Polskim od r. Pańskiego 1655 w miesiącu lipcu aż do r. 1660 w miesiącu maju trwającej, w sobie zamykające i do wiadomości potomnym wieku podane. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; wyd. osob. W-wa 1852.

Por. Twórczość poz. 20.

12. J. Jerlicz: Latopisiec albo kroniczka

z czasów Jana Kazimierza. T. 1-2. W-wa 1853.

13. J. Kitowicz: *Obraz Polaków i Polski*. T. 1-4. Petersb. 1855.

14. *Archiwum domowe do dziejów i literatury krajowej*. W-wa 1856.

Zawartość: przeważnie listy znanych osobistości z XVIII w.

15. A. Malczewski: *Pisma*. T. 1-2. W-wa 1857.

16. A. Mickiewicz: *Pisma zbiorowe*. T. 1-10. W-wa 1858.

Por. Twórczość poz. 27.

17. A. Wilkoński: *Ramoty i ramotki literackie*. T. 1-5. Poz. 1861-1862.

18. J. Boldenyi: *Dzieje Węgier... Przekład polski S. P. (Pruszkowej) ...* Pooglądem na stosunki polityczne, jakie łączyły ten kraj z Polską, opisem wypadków na Węgrzech zaszłych w roku 1848 i 1849 oraz przypisami do historii polskiej odnośnymi uzupełnił ... W-wa 1863.

19. Z. Chodakowski: *Listy z lat 1817-1821*. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 2.

20. Berezowski: *Resztki z pozostałych prac zgasłego przyjaciela*. Kr. 1869. Wyd. nast.: pt. Spuścizna po nieznanym. Kr. 1875.

21. P. Piasecki: *Kronika. Polski przekład wedle dawnego rękopismu*. Kr. 1870.

Przekład Chrzęszczewskiego, „poprzedzony studium krytycznym nad życiem i pismami autora” przez J. Bartoszewicza.

22. C. Walewski: *Spis bibliograficzny wszystkich pism A. Przeździeckiego, wyjęty z „Notat do bibliografii polskiej Cypriana Walewskiego”*. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2; wyd. osob. W-wa 1872.

23. *Album Jana Matejki z tekstem objaśniającym* ... W-wa 1873.

24. T. Padurra: *Pyśma Tymka Padurry*. Lw. 1874.

25. D. Magnuszewski: *Dzieła*. T. 1. Lw. 1877.

26. *Bajarz polski*. Zbiór bajek celniejszych autorów polskich. W-wa 1887.

Listy

1. Do M. Wiszniewskiego 2 listy z 1840-1841. Ogl. w art.: *Z dawnych korespondencji*. *Kronika Rodz.* 1887 nr 8.

2. Do P. Wilkońskiej. z 1851-1870. Wyjāti z listów ogl. P. Wilkońska: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. Poz. 1871 i wyd. nast.

OPRACOWANIA

Pan Kazimierz Wójcicki... *Kur. Pol.* 1830 nr 149. — Wkrótce wyjdzie na widok publiczny. *Kur. Pol.* 1830 nr 78. — (Przysłowia narodowe. Rec.). *Kur. Warsz.* 1830 s. 509-510. — S. L. J. (S. LUBICZ JASZOWSKI): (Kurpie. Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1834 nr 32. — (Pieśni ludu Białochrobaków... Rec.): J. KACZANOWSKI. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 33; *Tyg. Petersb.* 1839 nr 46-48. — (Starożytne przypowieści z XV, XVI i XVII wieku. Rec.): *Kur. Warsz.* 1836 s. 1013; *Pam. Nauk.* (Kr.) 1837 t. 1 nr 3. — (Klechdy. Rec.): J. J. *Tyg. Lit.* 1838 t. 1 nr 26; J. I. KRASZEWSKI: Podania gminne. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 44. —

M. GRABOWSKI: Literatura romansu w Polsce. W: *Literatura i krytyka*. Cz. 2. Wil. 1840. — (Stare gawędy i obrazy. Rec.): **Rozmaitości* (Lw.) 1840 nr 52; J. MAJORKIEWICZ. *Przegl. Warsz.* 1840 t. 3; W. OREGÓWNIK *Nauk.* 1840 nr 13; 1841 nr 1; R. ZMORSKI. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 45; S. (H. SKIMBOROWICZ): Domówienie wydawcy. Tamże; F. ŻOCHOWSKI. Tamże 1840 nr 46; P. DUBROWSKI. Tamże 1841 nr 5; J. I. KRASZEWSKI. *Athenaeum* 1841 t. 4; S.: (List do redaktora). *Tyg. Lit.* 1842 nr 48; (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1. — (Zarysy domowe. Rec.): H. S. (SKIMBOROWICZ). *Kur. Warsz.* 1841 s. 1474; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 4; przedr. w: *Rozbiory i krytyki*. T. 3. Petersb. 1854; (R. ZMORSKI). *Przegl. Warsz.* 1841 t. 2; *Tyg. Lit.* 1841 nr 49; RAWICZ. *Lwowianin* 1842 z. 3. — M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka. T. 1. Wil. 1842. — F. H. LEWESTAM: (Osobliwe przygody. Rec.). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1. — (Powieści ludu K. Balańskiego. Rec.): W. ZIELIŃSKI. *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 50; *Kur. Warsz.* 1842 s. 1581. — W. TRĘBICKI: (Teatr starożytny w Polsce. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 4. — A. TYSZYŃSKI: (Biblioteka starożytna pisarzy polskich. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 3; przedr. w: *Rozbiory i krytyki*. T. 3. Petersb. 1854. — E. D. (DEMBOWSKI): Piśmiennictwo polskie w zarysie. Poz. 1845; przedr. w: *Dziela* T. 4. W-wa 1955. — H. SKIMBOROWICZ: Badania we względzie literatury krajowej. Z powodu Historii literatury polskiej w zarysach. *Przegl. Nauk.* 1846 t. 3 nr 19, 21-23, 25; t. 4 nr 35. — M. GRABOWSKI: O nowszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61; 81-82; 86-87. —

J. BARTOSZEWICZ: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4-1851 t. 2. — Anonimowe

wzmianki o przekładach wyd.: Klechdy starożytne, podania i powieści... *Dzien. Warsz.* 1851 nr 190; *Kur. Warsz.* 1851 s. 1708. — W. ZAKRZEWSKI: (Życiorysy znakomitych ludzi. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1851 nr 8-10. — J. MAJORKIEWICZ: Pisma pomniejsze. T. 1. W-wa 1852. — (Lato-pisiec ... Jerlicza. Rec.). *Przegl. Poz.* 1853 t. 17. — (Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. Wzmianki i rec.): J. BARTOSZEWICZ. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 11, 306; 1855 nr 11, 18, 111, 189, 203, 246, 251, 287; K. W. (WITTE). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 256; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; przedr. w: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904; *Przegl. Poz.* 1857 t. 23; *S. Dzien. Lit.* 1858 t. 2 nr 132-135. — (Archiwum domowe ... Rec.): Δ (L. ROGALSKI). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 297; J. BARTOSZEWICZ. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 25-27; (W. SZYMANOWSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 177. — (Dworek i pałac. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; I. ZAPOLSKI: *Dzien. Warsz.* 1856 nr 54. — I. ZAPOLSKI: Historia teatru i literatury dramatycznej polskiej. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 43. — K. KASZEWSKI: (Mazowieckie powiatki. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 208. — (Wspomnienie o życiu A. Mickiewicza. Rec.). *Kur. Warsz.* 1859 s. 362. —

Pokrzywdzenie p. K. Wł. Wójcickiego przez rząd rosyjski. *Głos* (Lw.) 1861 nr 139. — A. HENNEL: Wśród głuchej ciszy ... *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862. — S. z ŻOCHOWSKICH PRUSZAKOWA: Kazimierz Władysław Wójcicki. Tamże; toż uzupełnione i pod nazwiskiem S. DUCHIŃSKA. *Bibl. Warsz.* 1888 t. 3. [Rec. Z. HORDYŃSKI. *Kwart. Hist.* 1890 s. 335-337]. — (I. Boldeny: Dzieje Węgier... Rec.). *Kur. Warsz.* 1862 s. 107. — A. KUCZYŃSKI: Kazimierz Wł. Wójcicki. J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* 1865 s. 1-2. — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866; przedr. w: *Dziela prozą*. T. 8. Lw. 1877. — (Szkice historyczne z domowego życia... Rec.). *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 2. —

P. WILKOŃSKA: Czwartkowe wieczory u Kazimierza Wójcickich. W książce: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie*. T. 1. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. E. ODYŃCIEC: List do redaktorki „Kroniki Rodzinnej”. *Kronika Rodz.* 1872 nr 11. — A. G. BEM: (Ostatni klasyk. Rec.). *Niwa* 1873 nr 42. — (Niewiasta polska w początkach naszego stulecia. Rec.): A. PILECKI. *Opiekun Dom.* 1875 nr 19; W. CHOMĘTOWSKI. *Kłosy* 1876 t. 22 nr 559; *Ruch Lit.* 1876 nr 8. —

- A. KRAUSHAR: K. Wł. Wójcickiemu. *Kur. Warsz.* 1876 nr 108. — F. H. L. LEWESTAM: Pięćdziesięcioletni jubileusz działalności literackiej K. Wł. Wójcickiego. *Kłosa* 1876 nr 569-570. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): K. Wł. Wójcicki. *Kłosa* 1876 t. 22 nr 568. — W. SZYMANOWSKI: K. W. Wójcicki. *Kur. Warsz.* 1876 nr 70. — Kazimierz Władysław Wójcicki. *Bluszcz* 1876 nr 24. — Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1876 nr 8. — W dniu dzisiejszym... *Kur. Codz.* 1876 nr 124. — (Z rodzinnej zagrody. Rec.) *Kur. Codz.* 1876 nr 261. — Nekanda Tadeusz. *Echo* 1877 nr 60, 76, 149. — P. CHMIEŁOWSKI: (Społeczność Warszawy... (1800-1830). Rec.) *Niwa* 1877 nr 52. — A. R. (REMBOWSKI): (Pokój Dziadunia. Rec.) *Niwa* 1877 z. 71. — F. WITKOWSKI: (Baśnie i podania ludu polskiego. Rec.) *Ateneum* 1878 t. 4. — (Biblioteczka Dziadunia. Rec.): W. NOWICKI. *Kłosa* 1879 nr 756; *Kur. Codz.* 1879 nr 204; P. CHMIEŁOWSKI. *Ateneum* 1880 t. 4. — (Historia literatury polskiej w zarysie dla młodzieży. Rec.): A. G. BEM. *Nowiny* 1879 nr 192-193; *Kur. Codz.* 1879 nr 155; L. S. (SZCZERBOWICZ). *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 228. —
- Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: A. G. BEM. *Nowiny* 1879 nr 39; J. CORVIN-PIOTROWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1879 t. 2 nr 190; L. DĘBICKI. *Czas* 1879 nr 184; H. K. (KUCZAŁSKA). *Niwa* 1879 nr 39; A. PIETKIEWICZ. *Kłosa* 1879 nr 738; E. ŚWIEŻAWSKI. *Bibl. Warsz.* 1879 t. 3; W. K. ZIELIŃSKI. *Tyg. Powisz.* 1879 nr 34; *Ateneum* 1879 t. 4; *Biesiada Lit.* 1879 nr 188; *Echo* 1879 nr 172, 174-175; *Gaz. Lw.* 1879 nr 178; *Gaz. Nav.* 1879 nr 179; *Kronika Rodz.* 1879 nr 16, 17; *Kur. Codz.* 1879 nr 172, 194; *Kur. Por.* 1879 nr 215-216; *Niwa* 1879 nr 112; *Przegl. Lw.* 1879 t. 18 s. 185. — G. R.: Sprawozdanie z pogrzebu i projekt uczczenia zmarłego pisarza. *Kur. Warsz.* 1879 nr 178, 188. — T. J. ROLA (T. PIEKARSKI): Kazimierz Wł. Wójcicki. *Echo* 1879 nr 176. — Pomnik dla K. Wł. Wójcickiego. *Echo* 1879 nr 180. — S. K.: Działalność literacka Wójcickiego. *Kur. Warsz.* 1879 nr 177. — A. REMBIELIŃSKI: Nasze dobre chęci. *Echo* 1880 nr 283. — (Życiorysy znakomitych krajowców z XVIII i XIX w. Rec.): M. IŁNICKA. *Bluszcz* 1880 nr 50; W. NOWICKI. *Kłosa* 1880 nr 808. —
- A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Wieczór deklamacyjno-muzyczny na rzecz wdowy po śp. K. Wł. Wójcickim. *Kłosa* 1888 nr 1192. — Silva rerum. „Wybór dzieł” K. W. Wójcickiego. *Kronika Rodz.* 1889 nr 4. — P. CHMIEŁOWSKI: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — W. K.: Śp. Anna Wójcicka. *Kur. Warsz.* 1899 nr 296. — W. GOMULICKI: Opowiadania o starej Warszawie. W-wa 1900; wyd. nast. W-wa 1913; oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1960. — H. ŁOPACIŃSKI: Przyczynek do historii plagiatów w piśmiennictwie polskim. Kto był autorem „Bylicy świętojańskiej”. *Pam. Lit. R.* 1 (1902). — Z. GŁOGER: K. W. Wójcicki. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — ELLA (I. ZBIEGNIEWSKA): Sylwetki. *Bluszcz* 1903 t. 39 nr 31. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W zbiorze: *Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku.* Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — St. B.: (Pamiętniki dziecka Warszawy. Rec.) *Przegl. Powisz.* 1909 t. 102. — B. CHLEBOWSKI: Wójcicki Kazimierz Władysław. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1913). — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — Z. TOŁWIŃSKI i J. WĘSIŃC: Z korespondencji W. Pola. Listy W. Pola i J. Polówny do K. W. Wójcickiego. *Pam. Lubelski 1935-1937.* Lubl. 1938 s. 417-425. — S. CYWIŃSKI: Sprawa podziału dzieł literatury polskiej na okresy. *Prace hist.-lit. Księga zbior. ku czci I. Chrzanowskiego.* Kr. 1936; odb. Kr. 1936. — J. KRZYŻANOWSKI: Józef Lompa jako zbieracz bajek. *Zaranie Śląskie* 1947 nr 3. — M. JANION: Z narodowej pielgrzymki. *Pam. Lit. R.* 42 (1951). — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1-2. Wr. 1953-1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — W. KUBACKI: Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza Pani Twardowska. *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedagog. Kat. 10 i 11 kwiecień 1956.* Kat. 1958. — S. CZERNIK: Wstęp do antologii: Klechdy ludu polskiego. W-wa 1957. — R. GÓRSKI: Ludoznawstwo epoki Mickiewicza. W zbiorze: *Ludowość u Mickiewicza.* W-wa 1958. — J. W. GOMULICKI: Kazimierz Władysław Wójcicki. W: *Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku.* W-wa 1959. — F. GERMAN: Wśród prozaików warszawskich. *Pamiętnikarze.* W: *Chopin i literaci warszawscy.* W-wa 1960. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: *Listy.* T. 2. Wr. 1960. — S. PIŁOŃ: Twórczość A. Fredry w sądach współczesnych. 3. Dookoła jednego wywiadu. W książce: *Z ognia życia i literatury.* Rozprawy. Wr.-W-wa 1961. — S. CZERNIK: *Stare złoto. O polskiej pieśni ludowej.* W-wa 1962.

WROTNOWSKI FELIKS (1803—1871)

Krypt.: F. W.

Wydawca, historyk, tłumacz.

Ur. w 1803 w Karaciszkach powiatu trockiego; syn Józefa, pisarza grodzkiego, i matki z domu Tańskiej z Talkowa. W 1815 rozpoczął naukę w gimnazjum w Wilnie, w 1822 wstąpił na wydział prawny Uniwersytetu Wileńskiego. Od 1826 należał do zespołu redakcyjnego *Dziennika Wileńskiego*. W 1831 został wysłany z Wilna z misją do Rządu Narodowego w Warszawie. Wziął udział jako oficer sztabowy w wyprawie generała Dezyderego Chłapowskiego na Litwę. Po upadku powstania emigrował do Francji i osiadł w Paryżu. W 1841-1842 był pierwszym redaktorem *Dziennika Narodowego*, a w 1855-1859 *Wiadomości Polskich*. Był wyznawcą nauki Towiańskiego i brał udział w pracach Koła. Od 1854 zarządzał Biblioteką Polską w Paryżu. Zmarł w Paryżu 2 lipca 1871.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozmowy polskie i rosyjskie podług celniejszych dzieł rosyjskich ułożone i na 100 lekcji podzielone. Wil. 1829.

2. Upominek dla dzieci litewskich. T. 1-3. Wil. 1829.

3. Ogólny rys powstania na Litwie 1831 r. Paryż 1834.

4. Pamiętnik obywatela powiatu upitskiego. Z kartą Litwy. Paryż 1835.

5. Powstanie na Wołyniu, Podolu i Ukrainie w roku 1831 opisane... podług podań dowódców i współuczestników tegoż powstania. T. 1-2. Paryż 1837-1838. Wyd. 2 w jednym tomie. Lipsk 1875 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 71, jako: Historia powstania w 1831 roku na Wołyniu, Podolu, Ukrainie, Żmudzi i Litwie. T. 1. por. Prace edytorskie poz. 2.

6. Dwa losy w życiu cesarzowej Józefiny. Powieść oryginalna. Kr. 1840.

7. Esquisse sur la religion payenne, sur les traditions populaires et sur les anciens usages des Lithuaniens. Paryż 1843.

8. Atlas de l'ancienne Pologne. Paryż 1850. (Wspólnie z A. H. Dufourem).

9. Elementarz dla dzieci polskich. Berlin b. r. (1851). Wyd. nast.: Paryż (1851).

10. Zbiory starożytności polskich w Paryżu. *Przeł. Poz.* 1852 t. 15; wyd. osob. fragm. uzup. pt. Zbiory starożytności polskich w Paryżu Adolfa Cichowskiego. Paryż 1856.

11. Zasady gramatyki polskiej dla użytku szkoły narodowej polskiej Batignolles w Paryżu wyłącznie ułożone. Paryż 1864. (Wspólnie z H. Piotrowskim).

12. Krótki wykład historii i geografii

polskiej. Paryż 1866. (Wspólnie z E. Januszkiewiczem).

13. Historia emigracji do r. 1831-1838. Rkps Bibl. Nar. sygn. 150; zniszcz. 1944.

14. Historia Polski. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1032; zniszcz. 1944.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Demokrata Pol.* (1843), *Dzien. Nar.* (1841-1848; red. 1841-1842), *Dzien. Wil.* (1826-1830), *Kalendarz Pielgrzymstwa Pol. na r. 1839*. Paryż 1839 (tu: Wspomnienia siedmiu lat pielgrzymstwa polskiego), *Narodowość* (tu: O szkole domowej i towarzystwie naukowej pomocy. 1841 cz. 2), *Wiad. Pol.* (red. 1855-1859).

Ponadto przypisek na autografie A. Mickiewicza opracowania wyrazu „cnota” (inc.: Około roku 1844 zabierało się tu w Paryżu między nami na robotę słownika polskiego...) ogł. w art.: Próbką słownika języka polskiego. *Kronika Rodz.* 1873 nr 10.

Przekłady

1. J. F. Cooper: Szpieg. Romans amerykański. T. 1-2. Wil. 1829.

2. J. F. Cooper: Ostatni Mohikanin. Powieść historyczna z roku 1757. T. 1-4. Wil. 1830.

3. A. Mickiewicz: Kurs literatury słowiańskiej wykładanej w Kolegium Francuskim. Fragm. pt. Wyciąg z kursu literatury słowiańskiej. Ogł. *Dzien. Nar.* 1841/42 nr 5-38 (z przerwami) i dod. Wyd. osob. T. 1-2. Paryż 1842-1843; wyd. 2 pt. Rzecz o literaturze słowiańskiej wykładanej w Kolegium Francuskim. T. 1-4. Poz. 1850-1851; wyd. 3 nowo

poprawione pt. Literatura słowiańska wykładana w Kolegium Francuskim. T. 1-4. Poz. 1865; wyd. uzup. i poprawione uwagami autora pt. Wykłady o literaturze słowiańskiej. T. 1-7. Lw. 1900 *Bibl. Słowa Pol.*; streszczenie cz. 1 pt. Literatura słowiańska wykładana w Kolegium Francuskim. W-wa 1908 *Książki dla Wszystkich* 453.

Prace edytorskie

1. Pamiętniki o powstaniu Litwy i Ziemi Ruskich w roku 1831. Cz. 1-2. Paryż 1833.
2. Zbiór pamiętników o powstaniu Litwy w r. 1831. Paryż 1835. Wyd. 2 Lipsk 1875 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 72, jako: Historia powstania na Wołyniu, Podolu, Ukrainie, Żmudzi i Litwie. T. 2, por. Twórczość poz. 5.
3. Żywoć Adolfa Januszkiewicza i jego listy ze stepów kirgiskich. Berlin-Poz. 1861. Wyd. 2 t. 1-2. Berlin 1875. (Wspólnie z E. Januszkiewiczem).
4. Roczniki polskie z lat 1857-1861. T. 1-4. Paryż 1865. (Wspólnie z W. Kalinką i J. Klaczką).

Zawartość: Zbiór ważniejszych artykułów z *Wiadomości Polskich*.

Listy i materiały

1. Do L. Chodźki z lat między 1818-1876; do J. Lelewela, jw., 1820-1881; do W. Platera, jw., 1831-1889; do W. Pietkiewicza, jw., 1833-1840; do C. Platera w interesach Stowarzyszenia Naukowej Pomocy z 1833-1834; do L. Platera z 1833-1837; do redakcji „Le Polonais” z 1833-1837; do L. Zwierkowskiego, jw., 1848-1860. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428, 1265, 886, 473, 1009, 1236, 1013, 996; zniszcz. 1944.
2. Do Hieronima (Kajsiewicza?) z 1834. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.
3. Do A. Mickiewicza 2 listy, dat. Paryż, 8 listopada 1839, 7 marca 1848. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 4. Paryż 1885.
4. Do Dyrekcji Towarzystwa Polskiego w Paryżu z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2475.
5. Do J. B. Zaleskiego 2 listy z 1842 i 1859. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9215 t. 21.
6. Do L. Niedźwieckiego 16 listów z 1843-1856. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2410.
7. Do A. Towiańskiego, dat. Paryż, 22 maja 1846; do A. Mickiewicza, dat.

Paryż, 1 października 1847. Ogl. S. Szpoński: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 3. W-wa 1922.

8. Do A. Mickiewicza 2 listy z 14 kwietnia (razem z C. Mickiewiczową) i 6 czerwca 1848 (razem z E. Januszkiewiczem). Ogl. H. Lutzowa: Listy legionistów Adama Mickiewicza z lat 1848-1849. Wr. 1963.

9. Do K. Szajnochy z 1861. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

10. Do S. Buszczyńskiego z 1869. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

11. Do T. Prylińskiego z 1871. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2440.

12. Do Br. Zaleskiego z 1871. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2440.

13. Pismo w sprawie projektowanego wydawnictwa pamiętników o powstaniu Litwy i Ziemi Ruskich. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1246.

14. Różne notatki, wypisy do historii, geografii, etnografii i literatury polskiej. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1033, 1034, 1035, 1036, 1037; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

(J. F. Cooper: Szpieg. Rec. przekł.): M. *Dzien. Wil.* 1830 t. 9. — (Notatka). *Pam. dla Plci Pięknej* 1830 t. 1. — Od niejakiego czasu... *Tyg. Petersb.* 1831 nr 22. (Dot. przekł. z Coopera). — I. DOMBJKO: Pierwsze dni kwietnia 1831 r. w Litwie. Powst. 1831-1832. Wyd. J. Tretiak w książce: Pamiętniki. Kr. 1908 s. 14, 56; wyd. E. H. Nieciowa w: *Moje podróże*. T. 1. Wr. 1962. — (Pamiętniki o powstaniu Litwy i Ziemi Ruskich. Rec.). *Pam. Emigracji* 1833 cz. 3. — J. LELEWEL: Pamiętnik z roku 1830-31. Powst. przed 1841. Ogl. J. Iwaszkiewicz. W-wa 1924; wyd. nast. w: *Dziela*. T. 1: Materiały autobiograficzne. Oprac. H. Więckowska. W-wa 1957. — Nowa gramatyka polska. *Chwila* 1864 nr 22. — **: (A. Mickiewicz: Literatura słowiańska. Rec. przekł.). *Dzien. Poz.* 1865 nr 83. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: *Gaz. Nar.* 1871 nr 219; *Przeegl. Lw.* 1871 t. 2; Br. Z. (ZALESKI): Zmarli na wychodźstwie od 1870 do 1872 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872*. Poz. 1872. — W. KALINKA: Wrotnowski — pisarz. Powst. przed 1886. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2521. — P. CHMIEŁOWSKI: O potrzebie nowego przekładu kur-

su literatury słowiańskiej A. Mickiewicza. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — W. MICKIEWICZ: Pamiętniki. T. 1. W-wa-Kr. 1926. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej.

T. 1. W-wa 1929. — L. PŁOSZEWSKI: Mickiewicz o ojczyźnie. *Ruch Lit.* 1929 nr 9-10. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — N. GRUSS: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962. — A. ZIELIŃSKI: Emigracyjny „Dziennik Narodowy” wobec zagadnień literatury polskiej. *Prace Polon.* S. XVIII (1962).

WRÓBLEWSKI WALERIAN (1809–1877)

Pseud. i krypt.: W. KORONOWICZ; W. W.; W. WRÓ...; W.....n W.....i; W..... z Z.....; WALERIAN WR.....KI.

Publicysta, krytyk literacki.

Ur. 1809 we wsi Czerniawce w powiecie lipowieckim guberni kijowskiej; syn Ksawerego i Heleny z Burzyńskich. W 1817-1820 uczył się u jezuitów w Romanowie, następnie od 1820 w gimnazjum w Winnicy i w Liceum Krzemienieckim. Około 1840 osiadł na Wołyniu we wsi Ziełince. Po 1860 wziął w dzierżawę wieś Włodzimierza Platara pod Wiśniowcem na Wołyniu. Ostatnie lata przebywał w guberni podolskiej. Zmarł w Piłkach na Wołyniu 27 października 1877.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fragment filozoficzny. Sensualizm i spirytualizm. *Athenaeum* 1842 t. 4.

2. Pamiętniki Czeźnika, tom 1 Listopada, Mieszaniny. *Athenaeum* 1846 t. 6.

Polemika H. Rzewuskiego w *Tyg. Petersb.* 1847 nr 2-3, 68, i *Athenaeum* 1847 t. 6. — Odpowiedź W. Wróblewskiego pt. Objasnienie tego, co się rzekło o Listopadzie. *Athenaeum* 1847 t. 3.

3. Słowo dziejów polskich. T. 1-3. Lipsk 1858-1860.

Artykuły, krytyki i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1841-1842, 1846-1851; tu m. in.: O Krasickim i oryginalności w literaturze. 1841 t. 5; O niektórych wyobrażeniach literackich dzisiejszych czytelników. 1842 t. 6; Korespondencja. (Z powodu rozprawy autora Listopada...). 1848 t. 2; Z powodu romansu historycznego: Zamek krakowski. 1848 t. 3; 1849 t. 1; Pamiętniki Paska i Diariusz Chrapowickiego, wojewody witebskiego, w porównaniu z historią. 1850 t. 3; Czego życzymy sobie i czytelnikom naszym na Nowy Rok. 1850 t. 6; O powieści Adam Śmigiełski, starosta gnieźnieński. 1851 t. 5), *Bibl. Warsz.* (tu: List do... O rozbiórce kursów Adama Mickiewicza, napisanym przez Eleonorę Ziemięcką. 1861 t. 3), *Co Bóg dał.* Kijów 1872 (tu: Bajron sceptyk, kosmopolita i zwiastun socjalizmu), *Czas* (tu: Dramata

A. E. Odyńca. 1861 nr 55-58), *Dzien. Warsz.* (tu: O powieści Stary sługa przez J. I. Kraszewskiego. 1851 nr 251, 253. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6481), *Kółko Dom.* (tu: Korespondencja Michała Mniszcha, marszałka w. k., znajdująca się w archiwum wiszniowieckim. 1866 z. 1, 12), *Kronika Rodz.* (tu: Postęp i zbytek. 1872 nr 5), *Kronika Wiad. Kraj. i Żagr.* (tu: Poetyczność epoki Piastów. 1856 nr 132-135, 137-138; Poetyczność epoki jagiellońskiej. 1856 nr 210-218, z przewrjami).

Listy

1. Do H. Rzewuskiego z 1839. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.

2. Do J. I. Kraszewskiego 58 listów z 1841-1875 i 2 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6481, 6543.

3. Do redaktora Biblioteki Warszawskiej, K. W. Wójcickiego, z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

4. Do K. W. Wójcickiego z 1875. Rkps Bibl. Nar. sygn. 51; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

H. SCHMITT: Polska w rzeczywistości dziejowej, a Polska przedstawiona w „Dziejach” Józefa Szujskiego i W. Koronowicza. (Rozbiór historyczno-krytyczny). *Pismo zbior. wyd. staraniem i nakładem Tow. Nauk. Młodzieży Pol. w Paryżu.* Bendli-

kon 1865. [Rec.: *Dzien. Lit.* 1865 nr 63]. — J. BARTOSZEWICZ. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — T. J. STECKI: Walerian Wróblewski. (Notatka biograficzna). *Tyg. Ilustr.* 1871 nr 192. — F. K. (KRUPIŃSKI): Nasza historiozofia. *Ateneum* 1876 t. 3. — L. SOWIŃSKI: Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza. T. 4. Wil. 1877. — Wspomnienia pośmiertne: SEP (W. MALESZEWSKI). *Biesiada Lit.* 1877 nr 98; T. J. STECKI, *Echo* 1877 nr 265-266; W. C. *Biesiada Lit.* 1877 nr 102; *Kronika Rodz.* 1877 nr 22; *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 99; (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 120; W. KOROTYŃSKI. *Kłosa* 1878 nr 656-658; A. ŚWIĘTOCHOWSKI. *Przełg. Tyg.* 1878 nr 10. — K.: Odyniec i Koronowicz.

Gaz. Lw. 1881 nr 15-17. — W. SMOLEŃSKI: Szkoły historyczne w Polsce. (Główne kierunki poglądów na przeszłość). *Ateneum* 1886 t. 4; wyd. osob. W-wa 1887; oprac. M. H. Serejski. Wr. 1952 BN I, 142. — M. GOZDAWA: Zakłady naukowe w Romanowie. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 2. W-wa (1898). — M. ROLLE: Ateny wołyńskie. Szkic z dziejów oświaty w Polsce. Lw. 1898; wyd. 2 Lw. 1923. — A. BAR: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce*. T. 5. Kr. 1933. — L. JANOWSKI: Słownik bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

Z

ZABŁOCKI TADEUSZ ŁADA (1813–1847)

Krypt.: ***.

Poeta.

Ur. w 1813 na Witebszczyźnie. W 1831 ukończył gimnazjum w Witebsku i na koszt skarbowy studiował na wydziale literatury uniwersytetu w Moskwie, gdzie zaprzyjaźnił się z Wissarionem Bielińskim. Podczas studiów należał do tajnego Towarzystwa Miłośników Ojczyzny Literatury, które szerzyło wśród studentów Polaków idee patriotyczne i wolnościowe, oraz do konspiracyjnego Towarzystwa Numeru 11 (numer pokoju w bur-sie studenckiej). Aresztowany w 1833 za napisanie wiersza przeciw carowi i za szerzenie propagandy wolnościowej, w czasie paroletniego śledztwa i procesu znajdował się częściowo na wolności, przebywając w Mozyrzu, Prużkach i Witebsku. W 1835 został skazany na 24 lata katorgi, którą miał odbywać jako prosty żołnierz w korpusie kaukas-kim. Po zatwierdzeniu wyroku w 1837 znalazł się w Taganrogu nad Morzem Azowskim, a na wiosnę 1838 na Kaukazie. Początkowo służył w wojsku, później utrzymywał się z pośrednictwa księgarskiego, z tłumaczeń oraz z udzielania lekcji języka francuskiego. W 1842-1843 odbył wielką podróż wzdłuż granic Persji i Turcji. Na krótko przed śmiercią został mianowany przez księcia Woroncowa zarządcą żup solnych w Kulpach. Tam zmarł na cholera w sierpniu 1847.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. Powst. 1831-1845. Wyd. R. Podbereski. Petersburg. 1845.

Zawartość: Poezje pierwszego okresu (1831-1833); Poezje drugiego okresu (1834-1836); Poezje trzeciego okresu pisane za Kaukazem (1838-1845); Naśladowania i tłumaczenia.

Dedykacja: Poezje pierwszego okresu: Justynowi Hrebniickiemu jako oznakę powszechnego szacunku dla Jego cnót obywatelskich.

Poezje trzeciego okresu: Leonowi Janiszewskiemu, Michałowi Buttowtowi Andrzejkowiczowi, Władysławowi Strzelnickiemu i Ksaweremu Pietraszkiewiczowi, przyjaciółom i współtowarzyszom broni, na pamiątkę poświęca Tadeusz Łada-Zabłocki.

2. Rzut oka na piśmiennictwo gruzińskie. Powst. 1843. Rkps zaginął.

3. Materiały do historii cywilizacji i literatury słowiańskiej. Rkps zaginął.

4. Próby poetyczne. Rkps zaginął.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1844-1846), *Bibl. Warsz.* (1845), *Biruta* (1837-1838; tu m. in.: Laszka. Ballada. 1838), *Gwiazda* (1846-1847; tu m. in.: Na śmierć Władysława Strzelnickiego. 1847), *Leviathan*. Kijów 1848 (tu m. in.: Dumka w samotności), *Ondyna Druskiennickich Źródeł* (1844-1845; tu m. in.: Dumanie Czerkiesa u stóp góry śniegowej Kazbek. 1844 z. 8), *Roczn. Lit.* (1843-1844, 1846), *Rubon* (1846-1849).

Przekłady

1. A. Kuli-Aga Bakichanow: Historia wschodniej części kraju zakaukaskiego. Powst. 1843. Rkps. (Przekł. na jęz. ros.).
2. Chants populaires de l'Ukraine, traduits de l'original russe ... Paryż 1845.
3. A. Puszkina: Jeniec kaukaski. Ogł. w zbiorze anonimowym pt. Fantazja wierszem i prozą. W-wa 1855.

Ponadto drobne przekłady ogł.: *Athenaeum* 1844 t. 3 (tu: E. M. Villegas: Do źródła. Z hiszpańskiego. Powst. 1834; J. G. Byron: Elegia druga do Tyrzy; Horacy: Do Melpomeny), *Leviathan*. Kijów 1848 (tu: J. G. Byron: My soul is dark. (Melodia hebrajska); J. W. Goethe: Sen Zulejki; J. W. Goethe: Śpiew duchów na wodach; E. M. de Villegas: Do Zefiru), *Rubon* 1849 t. 10 (tu: Kilka pieśni gminnych zakaukaskich Tatarów).

Wyd.: Poezje (zob. Twórczość poz. 1) zawierają również m. in. drobne przekłady z Alkoranu oraz z następujących poetów: S. T. Coleridge, F. D. Hemans, V. Hugo, T. Moore, Parma, W. Shakespeare, R. Southey.

Listy

1. Do M. Tumanowa 3 listy z 1838-1839. Ogł. M. Żiwow: Polscy poeci „kaukascy”. (Materiały biograficzne). Tłum. K. Heintsch. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4.
2. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów z 1840-1847. Rkps. Bibl. Jagiel. sygn. 6456. Fragm. ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. T. 3. Wil. 1937; przedr. M. Żiwow, jw. poz. 1.
3. Do R. Podbereskiego, dat. 10 czerwca 1843. Fragm. ogł. *Roczn. Lit.* 1849 s. X-XIV.

Bibliograficzne zestawienie utworów podała M. Inglot: Polacy piszący na Kaukazie ... *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2.

OPRACOWANIA

(Poezje. Rec.): A. CZAJKOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 4; J. I. KRASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 4; W. PROKOPOWICZ. *Tyg. Petersb.* 1845 nr 74-75. — Nekrolog. *Kaukaz* (Tbilisi) 1847 nr 33 (16 sierpnia). — ADOLF z POD BIELSKA: Gawęda krytykoliteracka. N. 3. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 4. — L. JANISZEWSKI: Z listu do Wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 6. — L. JANISZEWSKI: List o pracach literackich i naukowych na Kaukazie. *Czas* 1851 nr 203-205. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. GILLER: Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r. T. 3. Paryż 1870. — B. LIMANOWSKI: Młoda Polska i Stowarzyszenie Ludu Polskiego. *Tydzień* 1894 nr 1-6. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — W. LACHNITT: Do skał Taurydy przykuci ... *Trybuna Literatów i Artystów* 1939 nr 1-2. —

W. BOROWY: Shelleyanin polski sprzed wieku. *Twórczość* 1946 z. 10. — K. W. ZAWODZIŃSKI: W stulecie romantycznego tomu poezji. *Twórczość* 1946 z. 3. — J. DÜRR-DURSKI: T. Zabłocki spod przełamań biograficznych. *Twórczość* 1947 z. 7/8. — J. REYCHMAN: Literatura polska w krajach Bliskiego Wschodu. *Przegl. Orientalistyczny* 1951 nr 3. — J. W. GOMULICKI: Tadeusz Łada-Zabłocki. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. REYCHMAN: Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w. *Wierchy* R. 23 (1954). — J. REYCHMAN: Wyjaśniona zagadka zapomnianego poety-spiskowca. *Twórczość* 1954 z. 6. — M. INGLOT: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej poł. XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. WARNEŃSKA: Z ziemi polskiej na daleki Kaukaz ... *Trybuna Ludu* 1959 nr 249. — M. Żiwow: Polscy poeci „kaukascy”. (Materiały biograficzne). Tłum. K. Heintsch. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — T. S. GRABOWSKI: Z pogranicza polsko-białoruskiego. *Księga pam. ku czci S. Pigonia*. Kr. 1961. — J. REYCHMAN: Ze stosunków literackich polsko-gruzyńskich w XIX w. *Przegl. Hum.* 1961 nr 3. — J. REYCHMAN: Kilka azerbejdzańskich piosenek ludowych zapisanych przez Polaków na Zakaukaziu w I połowie XIX wieku. *Roczn. Orientalistyczny* t. 26 (1963) z. 2. — J. REYCHMAN: Stosunki literackie polsko-azerbejdzańskie w XIX wieku. *Przegl. Hum.* 1963 nr 6.

ZACHARIASIEWICZ JAN (1825—1906)

Pseud.: MACIEJ ŁOMŻA.

Powieściopisarz, publicysta.

Ur. 1 września 1825 w Radymnie, pow. jarosławski; syn Aleksandra, drobnomieszczanina pochodzenia rusińskiego. Po ukończeniu szkoły elementarnej w Radymnie uczył się w gimnazjum w Przemyślu, gdzie był kolegą Zygmunta Kaczkowskiego. Zamieszany w spisek polityczny, został aresztowany i skazany na dwa lata ciężkiego więzienia, które odbył w 1842-1844 w fortecy Spielberg. Po uwolnieniu zamieszkał we Lwowie i zajął się dziennikarstwem. Był współpracownikiem *Gazety Lwowskiej*. W 1848 został współredaktorem *Postępu*, a od września tegoż roku powstaje z niego *Gazety Powszechnej*. Od stycznia 1849 był redaktorem *Tygodnika Polskiego*, powstałego z *Dziennika Mód Paryskich*. Za umieszczenie w tym piśmie wiersza *Machabeusze* został oskarżony o zdradę stanu i internowany w Theresienstadt. Do Lwowa powrócił dopiero w 1853. W 1854-1856 wydawał razem z Janem Dobrzańskim pismo *Nowiny*, następnie powstały z nich *Dziennik Literacki*. W 1860 był współredaktorem *Kółka Rodzinnego*. W 1865 wyjeżdżał do Drezna, następnie przebywał we Francji i Włoszech. Po powrocie do kraju przebywał na przemian w Warszawie, gdzie zbliżył się do grona pozytywistów, i w Galicji. W 1895 w Warszawie obchodzono uroczyste jubileusz 70-lecia jego urodzin. Zmarł w Krzywcy nad Sanem 7 maja 1906.

TWÓRCZOŚĆ

1. Do Ludu! (Wiersz). Lw. 1848.

Wg Estr. V, 222.

2. Gwiazda. Epizod z życia wygnańca. *Nowiny* 1854 nr 68-74. Przedr. zob. poz. 6.

3. M. S. Ustęp z życia mało znanych ludzi. *Nowiny* 1854 nr 25-28. (O Maury-cym Sikorskim). Przedr. zob. poz. 6.

4. Skromne nadzieje. Powieść odporna. *Nowiny* 1854 nr 143-149. Przedr. zob. poz. 6.

Polemika z powieścią J. Dzierzkowskiego: Wielkie nadzieje.

5. Jednodniówki. *Nowiny* 1855 nr 1-18. Przedr. zob. poz. 6.

6. Powieści. Lw. 1855.

Zawartość: poz. 2, 3, 4, 5.

7. Uczony. Obrazek fantastyczny. *Nowiny* 1855 nr 64-95; wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1855.

W t. 2 podtyt.: Powieść w dwóch tomach.

8. Wykład dziejów polskich. Dla dzieci od lat siedmiu do dwunastu przez Macieja Łomżę. Lw. 1855. Wyd. 2 Lw. 1861. Dedykacja: Jadwidze i Kazimierzowi, dobrym dzieciom, na pamiątkę.

9. Klemens Janicki. Obrazek historyczny. *Dzien. Lit.* 1856 nr 1-10; wyd. osob. pt. Dwaj lutniści. Obrazki z naszej przeszłości. Lw. 1857 (razem z poz. 11).

Przekł. słoweński: T. Požežanin. *Sla-vonac* 1863 nr 15-20.

10. Sąsiedzi. Powieść współczesna. *Dzien. Lit.* 1856 nr 17-34, 38-54; wyd. osob. Lw. 1858.

11. Sebastian Klonowicz. Obrazek historyczny. *Dzien. Lit.* 1856 t. 2 nr 79-87; wyd. osob. zob. poz. 9. Wyd. nast. pt. Sebastian Klonowicz. Obraz z ciernistego żywota wieszczca. Chełmno 1862.

Przekł. czeski: *Lumir* 1857.

Przekł. serbsko-chorwackie: J. Miškatović: Sebastian Klonowicz, obrazek historyczny. *Neven* 1858 nr 10 i n. — *Danica srpska* 1865.

12. Sierota wielkiego świata. *Nowiny* 1856 nr 1-35.

13. Boże dziecię. Powieść z naszych czasów. *Dzien. Lit.* 1857 nr 70-88, 92-110, 113-129; wyd. osob. cz. 1-3. Lw. 1858. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 2950.

14. Nie ma Żyda w karczmie. Krotkochwila w 1 akcie. Wyst. Lw. 1857.

15. Renata. Powieść. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 81-117 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1858.

16. Fałszywy król. Zdarzenie sekretne JMPana Marcina Wilgi. *Kółko Rodz.* 1860 nr 17-18; wyd. książkowe Lw. 1861 (razem z poz. 18, 19). Przedr. zob. poz. 66.

17. Na kresach. Powieść z naszych czasów w trzech częściach. Lw. 1860. Wyd. nast. Lw. 1867 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 49; przedr. poz. 71 t. 5-7.

Dedykacja: Karolowi i Joannie Szajnochom poświęcam.

18. Złota góra. Opowiadanie przy kominku. *Kółko Rodz.* 1860 nr 1-6; wyd. książkowe Lw. 1861 (razem z poz. 16, 19).
19. Konfederat. Z kroniki małego miasteczka. Lw. 1861 (razem z poz. 16, 18). Przedr. zob. poz. 66; wyd. osob. Kr. 1904.
Przekł. niem.: G. Hreczecha. *Volksstimme* (Wiedeń) 1862 nr 12-17.
20. Święty Jur. Powieść w trzech częściach. Lw. 1862. Wyd. nast.: Lipsk 1873 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 66-67 (w t. 67 razem z poz. 21); przedr. zob. poz. 71 t. 1-3.
21. Jarema. Studium z wewnętrznych dziejów Galicji. *Tyg. Ilustr.* 1863 nr 185-191, 193-194, 196; wyd. osob. Lipsk 1873 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 67 (razem z poz. 20). Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 71 t. 11; oprac. M. Janion. Wr. 1951 *Powieści Pol. XIX w.*; też wyd. nast. W-wa 1957.
22. W przededniu. T. 1-3. Lw. 1863.
23. Marcján Kardysz. Powieść. *Dzien. Lit.* 1865 nr 18-40; wyd. osob. Lw. 1865. Przedr. zob. poz. 71 t. 10.
24. Po ślubie. Z zapisków kobiety. Powieść. *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 347-365; wyd. osob. Kr. 1903.
25. Marek Poraj. Powieść z czasów pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej Polskiej. Kr. 1867.
26. Muszka, czyli wzajemne dopełnienie się. Obrazek. *Pam. Nauk., Lit. i Artyst.* 1867.
Przekł. czeski: J. Krondl. *Sumavan* 1874.
27. Zakazane owoce. Powieść. *Bluszcz* 1867 nr 12-20, 22-39; wyd. osob. W-wa 1868.
28. Mąż upatrzony. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 42-50; 1869 nr 58-62, 64-67.
29. Tajemnice serca. *Kłósy* 1868 nr 151-163.
30. Wiktoria Regina. Ze wspomnień narzeczonej ułożył ... *Bibl. Warsz.* 1868 t. 2-3; wyd. osob. W-wa 1870. Przedr. zob. poz. 71 t. 9.
Przekł. czeski: J. Klika. Brno 1891 *Bibliotéka zabavná* 130.
31. Czerwona czapka. Z notatek cesarsko-królewskiego radcy. *Dzien. Poz.* 1869 nr 77-125; wyd. osob. Poz. 1869. Przedr. pod zmienionym tyt.: Nemezys. Z notatek biurokraty ułożył ... *Gaz. Pol.* 1882 nr 199-200, 202-241; przedr. zob. poz. 71 t. 4.
Przekł. serbsko-chorwacki: N. Manojlović-Rajko. Crvena kapa. *Stražilovo* 1892 nr 38-51.
32. Dzieje ideału. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 3-4; wyd. osob. W-wa 1870.
Przekł. czeski: J. Klika: Model. Roman. Praga 1883.
33. Tajny fundusz. Powieść. *Kraj* 1869 nr 117-175; wyd. osob. t. 1-2. Kr. 1869.
Przekł. serbski: 1872. (Wg Estr. V, 222).
34. Chleb bez soli. Powieść z czasów rozbioru Rzeczypospolitej Polskiej. *Dzien. Poz.* 1870 nr 53-148; wyd. osob. Poz. 1872. Wyd. nast.: W-wa (1914).
Przekł. czeski: *Pokrok* 1873. (Wg Estr. V, 222).
35. Milion na poddaszu. Obrazek z niedawnej przeszłości. Poz. 1870.
36. Porwanie Sabina. Obrazek z życia. Tor. 1870. Przedr. zob. poz. 71 t. 8.
37. Człowiek bez jutra. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 2-4; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1871. Wyd. nast.: z wstępem Z. Mitznera. W-wa 1952.
38. Noc królewska. Powieść z ostatnich lat panowania Stanisława Augusta. *Strzecha* 1871 nr 1-12; wyd. osob. Lw. 1872.
Przekł. czeski: J. O. Horna: Noc kralovská. Povídka z posledních let panování Stanislava Augusta. *Prerán* 1872.
39. Albina. Studium powieściowe z notatek autora. *Tyg. Mód i Powieści* 1872 nr 14-29 (Dodatek powieściowy) i odb.
40. Opinia parafialna. Powieść. W-wa 1872.
41. Posag. Powieść. W-wa 1872.
42. Posel męczennik. Obrazek z ostatniego polskiego sejmu. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll.* Poz. 1872; wyd. osob. Lw. 1891 (współwyd. z utworem P. Wilkońskiej: Sto lat dobiega końca).
43. Widoki familijne. Powieść. *Gaz. Pol.* 1872 nr 69-83, 85-88; wyd. osob. W-wa 1872.
44. Co ich zbliżyło? Powieść. *Kłósy* 1872 nr 391; 1873 nr 392-398, 400-415.
45. Buty dziadunia. Opowiadanie. J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1873; wyd. osob. Chicago 1880. Wyd. 2 Chicago 1887.
46. Sumienny konkurent. Studium karnewalowe. *Kronika Rodz.* 1873 nr 20-21; 1874 nr 19-24; wyd. osob. W-wa 1875.
W 1873 podtyt. Powiastka.
47. Szczęście kobiece. Powieść. *Strzecha* 1873 z. 1-17; wyd. osob. Lw. 1874.
48. Kupno i sprzedaż. Komedia w pięciu aktach. Premiowana na konkursie

- krakowskim 1874 r. Wyst. Kr. 1875; wyd. *Kłosa* 1875 nr 524-532 i odb. Rkps Ossol. sygn. 10666/I.
- Przekł. ros.: A. S-n: Kupla i sprzedaż. W-wa 1875.
49. Pomyłka serca. Szkic. *Kłosa* 1874 nr 487-496; wyd. osob. Lw. 1883 (razem z poz. 58).
50. Zakryte skarby. Powieść współczesna. *Dzien. Pol.* 1874 nr 96-141 (tom pierwszy); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1874.
51. Na chlebie żony. Powieść. *Wiek* 1875 nr 224-274 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1876.
52. Omarka. Powieść. *Opiekun Dom.* 1875 nr 10-34; wyd. osob. W-wa 1876.
53. Preferans po śmierci. Powieść. *Biesiada Lit.* 1876 nr 42-45. Przedr. zob. poz. 66.
- Przekł. serbsko-chorwacki: T. Marčić: Preferans po smrti. *Vijenac* 1877 nr 25-27.
54. Zły interes. Powieść ze studiów wiejskich. *Kronika Rodz.* 1876 nr 1-15; wyd. osob. W-wa 1876.
55. Oboje. Obraz sceniczny w 2 aktach. Wyst. Lw. 1877.
56. Prawo bezprawia. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1877 t. 1-3; wyd. osob. W-wa 1877.
57. Wybór posła. Powieść współczesna (na tle stosunków galicyjskich osnuta). *Kłosa* 1877 nr 601-644.
58. Jedna krew. Powieść. *Biesiada Lit.* 1878 nr 105-111; wyd. osob. Lw. 1883 (razem z poz. 49).
59. Królewskie krzesło. Powieść współczesna. *Dzien. Poz.* 1878 nr 9-96; wyd. osob. Poz. 1878. Wyd. nast.: przedr. *Wędrowiec* 1897 nr 40-52.
60. Tajemnica Stefanii. Powieść w dwóch tomach. *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 143-157; 1879 nr 158-183 i odb. Wyd. nast.: Kr. 1901.
61. Teoria pana Filipa. Obrazek. *Kur. Warsz.* 1878 nr 143-177 (z przerwami); wyd. osob. Lw. 1881.
62. Flaminia. Powieść. *Tyg. Mód i Poiewieści* 1879 nr 4-39.
63. Romans pana Michała. Opowiadanie spisane przez ... *Wiek* 1879 nr 125-129, 131-170, 173-207; toż *Gaz. Lw.* 1879 nr 126-157, 173-193; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1880.
- Dedykacja: J. I. Kraszewskiemu w pięćdziesiątą rocznicę pracy poświęcam.
64. Kometka. Powieść. *Ateneum* 1881 t. 2-3.
65. Za srebrniki. Powieść. *Gaz. Pol.* 1883 nr 201-244, 246-259, 261-263.
66. Nowele i opowiadania. W-wa 1884.
- Zawartość: Pojedynek. Powiastka. (*Kronika Rodz.* 1878 nr 1-5); Niedokończony telegram. (*Kronika Rodz.* 1871/72 nr 4-5); poz. 53, 16, 19.
67. Polska miłość. Ze wspomnień c.-k. radcy. *Gaz. Pol.* 1885 nr 66-68, 70-76; toż *Nowa Reforma* 1885 nr 25-51.
68. Samoluby. Powieść. *Biesiada Lit.* 1885 nr 27-38.
69. Wyprawa po wujaszka. *Wiek* 1885 nr 82-138 (z przerwami); toż *Gaz. Lw.* 1885 nr 70-101.
70. W dole i na wyżynach. Nowele i powiastki. W-wa 1886.
- Zawartość: Swaty ekscelencji. (*Czas* 1881 nr 230-260; toż *Gaz. Pol.* 1881 nr 264-1882 nr 3, z przerwami); Kozica. (*Pam. Tow. Tatrzanieckiego* 1881 t. 6 cz. 2); Różne drogi; Wolny wybór.
71. Wybór pism. T. 1-11. W-wa 1886-1889.
- Zawartość: t. 1-3: poz. 20; t. 4: poz. 31; t. 5-7: poz. 17; t. 8: poz. 36; t. 9: poz. 30; t. 10: poz. 23; t. 11: poz. 21 oraz: Ślub nimo woli. Nowela (J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* 1876); Wierutna bajka.
72. Herb na giełdzie. Powieść. *Biesiada Lit.* 1887 nr 1-22; wyd. osob. W-wa 1888.
73. Nieboszczyk w kłopotach. Gawęda starszylacka z teki ... *Bibl. Warsz.* 1888 t. 3; przedr. *Nowa Reforma* 1889 nr 218-227; wyd. osob. *Złoczów* 1893 *Bibl. Powsz.* nr 89; toż wyd. nast. *Złoczów* (po 1923).
74. Karolowi Estreicherowi w dniu doręczenia medalu 24 listopada 1889. Lw. 1889.
75. Deresz. Szkic. *Kur. Warsz.* 1890 nr 66-68, 71-72; toż *Nowa Reforma* 1890 nr 68-72; wyd. osob. Kr. 1891.
76. Moje szczęście. Ze zwierzeń kobiety ułożył ... *Słowo* 1891 nr 101-166 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1891.
77. Przy końcu wieku. Powieść. *Kur. Warsz.* 1894 nr 3-42 (z przerwami).
78. Spod trzech zaborów. Lw. 1894.
79. Chleb. Powieść współczesna. Petersburg. 1895.
80. Orion i Chryzantema, czyli romans w XX wieku. W-wa 1895.
81. Wolne serce. Komedja w 3 aktach. Wyst. Lw. 1896. Rkps Bibl. Jagiel.

82. Zakopane skarby. Powieść. Z przedmową T. Jeske-Choińskiego. W-wa (1897) *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 13. Wyd. nast.: przedr. *Dzien. Chicagowski* 1898 nr 119-157.

Artykuły i drobne rozprawy ogł. m. in. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862 (tu: Wieczorek u dziadunia), *Album Mus. Nar. w Raperswyl.* Poz. 1872, *Almanach Tatrzański* (Lw.); tu: Przy Morskim Oku. Nowela. 1894(95), *Ateneum* (1881), *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu: Rys historyczny architektury od najdawniejszych do najnowszych czasów. 1848 t. 1), *Bibl. Warsz.* (1868-1871, 1877, 1888, 1891; tu m. in.: Wydziedziczony. Nowela. 1891 t. 2; toż *Nowa Reforma* 1891 nr 180-194), *Biesiada Lit.* (tu m. in.: Pan Izidor J. I. Kraszewskiemu zamiast listu przesyła ... 1880 nr 261; Najpraktyczniejsza szkoła miłości. Z manuskryptu Imci Pana Doświadczynskiego przepisał ... 1884 nr 1-9; Do Adama Pługa. 1898 nr 3), *Bluszcz* (1865-1868, 1872-1876; tu m. in.: Intryga. Obrazek. 1866 nr 14-32; Romans dziadunia, Ze starych papierów przepisał ... 1868 nr 31-36; Z konterfektów moich sąsiadów. Herbata. Obrazek. 1872 nr 25-28; O powieści tegoczesnej. 1874 nr 30-32; Kupony, czyli pierwsza miłość. 1876 nr 17-19; Pierwsza nowela. 1884 nr 41-43), *Czas* (tu m. in.: Andrea. Nowela. 1882 nr 178-195 (z przerwami); przedr. *Wiek* 1882-1883), *Dla Stryja.* Lw. 1886 (tu: Muza, czyli Meduza. Kartka z moich wspomnień), *Dla Zagrzebia.* *Album Koła Lit.* Kr. 1881 (tu: Napoleon I), *Dzien. Lit.* (1856-1857), *Dzien. Mód Paryskich* (tu m. in.: Sonety dla M.: Wiara. Miłość. Nadzieja. 1847 nr 1), *Dzien. Pol.* (1874), *Dzien. Poz.* (1869-1870, 1878, 1897), *Echo* (tu m. in.: Dramat familijny. 1878 nr 288, 290-293; 1879 nr 1; Gdzie on? Gdzie ona? Nowela. 1879 nr 103-108, 116-120, 122-127; toż *Czas* 1879 nr 102-108, 116-122), *Gaz. Lw.* (tu m. in.: Na morzu. Nowela. 1881 nr 211-224; przedr. *Tyg. Mód i Powieści* 1882 nr 10-17; Anna. 1882 nr 174-192; Mój rywal. Opowiadanie. 1883 nr 133-145; przedr. *Wiek* 1884 nr 140-144, 146-155), *Gaz. Nar.* (1869, 1882, 1887-1889; tu m. in.: Ars amandi. Z starego manuskryptu. 1882 nr 10-13, 15, 19-29), *Gaz. Pol.* (1872, 1881-1888; tu m. in.: Druga młodość. 1884 nr 191-202, 205-207; Słomiany człowiek. Z kroniki zaścianku. 1887 nr 2-8, 10-13, 15-17, 19; Nowela mego sąsiada. 1888 nr 86-90, 92, 94-95), *Gaz. Powsz.* (współred. 1848), *Głos* (Lw. 1861; współred.),

J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* (tu m. in.: Dom na cmentarzu. 1867 s. 89-106; toż *Przyj. Dom.* 1867; Tajemnica. Powieść. 1877 s. 144-153), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1867-1880; tu m. in.: Godzina szczęścia. Powiastka. 1872 s. 7-23), *Kłosa* (1872, 1874-1879, 1886-1889; tu m. in.: Idealizm i realizm. Studium historycznoliterackie. 1872 nr 367-370, 372-374; Sobowtór. Opowiadanie przy kominku. 1878 nr 696-704; Kobieta Kraszewskiego. 1879 nr 744-747), *Kłosa i kwiaty.* Kr. 1869 (tu: Fortel pana Piotra. Opowiadanie — s. 153-175), *Kółko Rodz.* (współred. 1860), *Kraj* (Kr.; 1869), *Kraj* (Petersb.; tu m. in.: Król-filozof. Obrazek na tle historycznym. 1883 nr 15-18), *Kronika Rodz.* (tu m. in.: Barwa weselna. Powieść ze starych papierów przepisał ... 1867/68 nr 18-19; Fundacja mojej babki. Opowiadanie z papierów familijnych wyjęte. 1886 nr 6-9), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857-1858), *Kur. Codz.* (tu: Dobre przecucie. (Z notat psychologicznych). 1887 nr 347-349, 351), *Kur. Warsz.* (tu drobne utwory rozsiane w wielu rocznikach, m. in.: Złe przecucie. (Z notatek psychologicznych). 1888 nr 17-19; Zraniony ptak. 1902 nr 192, 194-196),

Mieszczanin Pol. (Lw.; tu: „Szczęść Boże!” Z notatek starego cechmistrza zebrał i ułożył ... 1863 nr 1-5), *Nowa Reforma* (1883-1891; tu m. in.: Droga powiatowa. Nowela. 1883 nr 54-69; toż *Wiek* 1883 nr 217-233; Żółta róża. Nowelka. 1885 nr 264-265; Burza. Obrazek. 1886 nr 125-135; Nieboszczka. Opowiadanie. 1889 nr 10-28; W stacji klimatycznej. Opowiadanie. 1890 nr 134-141; Cztery nieszczęścia mego sąsiada. 1891 nr 42-51), *Nowiny* (Lw.; tu wiele wierszy i opowiadań w 1854-1856, m. in.: Pisarze dzisiejsi. I. Władysław Syrokomla. 1856 nr 43-46, 48-52), *Opiekun Dom.* (1865, 1868, 1875; tu m. in.: Poniedziałek. Kartki z teki. 1865 nr 33-34; Kułka. Fraszka. 1868 nr 1-3), *Orędownik Nauk.* (1901-1902; tu m. in.: Pan Damian. Opowiadanie. 1902 nr 110-116), *Pam. Lit.* (Lw.; tu: Do księżycy (z ruskiego). 1850 nr 15; Trzy godziny. Sonet. 1850 nr 15), *Pam. Nauk., Lit. i Artyst.* (1867), *Pam. Tow. Tatrzańskiego* (1881 t. 6), *Postęp* (Lw. 1848; współred.; tu m. in.: Polityka czeska i narodowość ruska — nr 21-23), *Pamiętka jubileuszu Deotymy (1852-1897).* Kr. 1901 (tu: Przemówienie do Deotymy), *Przegl. Pol.* (tu: Stracony poemat. Kartka z podróży. 1879/80 t. 53 z. 1-2; przedr. *Echo* 1880 nr 290-1881 nr 8), *Przegl. Powsz.* (Drezno; tu: O funduszach narodowych.

(Kartka z teki). 1866 z. 2), *Przyj. Dom.* (1867-1868),

Słowo (1891), *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego*. Lw. 1875 (tu: Tajemniczy produkt. Ze studiów wiedeńskich), *Strzecha* (1868-1869, 1871, 1873; tu m. in.: Słowo bez echa! Szkic powieściowy. 1869 nr 1-7), *Świt* (tu: Z karnawału. 1884 nr 20-24), *Tydzień Romansów i Powieści* (tu: Jałmużna. Powiastka. 1872 nr 186-188), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in: Kotek babuni. Szkicował z natury... 1867 nr 418-422; Dwie humoreski. Opowiadanie. 1889 nr 343-346), *Tyg. Mód i Powieści* (tu m. in.: Niezrozumiany. Obrazek karnawałowy. 1876 nr 16-24; Oboje. 1886 nr 44-52), *Tyg. Pol.* (red. 1849; tu m. in. wiersz: Machabeusz. 1849 nr 5), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej*. Kr. 1893 (tu: Fantazja wschodnia), *Wędrowiec* (1898), *Wieczory Rodz.* (1901), *Wiek* (tu m. in.: Człowiek bez akcji! Ze studiów wiedeńskich. 1875 nr 125-129; Droga powiatowa. Nowela. 1883 nr 217-233; Nadczołowiek. Nowela. 1896 nr 276-279, 281, 283-284, 288, 290; przedr. *Dzien. Poz.* 1897), *Wista. Księga zbior. ku uczczeniu... P. Stalmacha*. Kr. 1873 (tu: Fata morgana. Szkic).

Przekł. ros.: J. Janowski: Nie doczytał. Rasskaz. *Świetyj tuż* 1912 nr 2 s. 1-21.

Listy

1. Do K. Szajnochy 4 listy z 1847-1865. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

2. Do J. Dobrzańskiego z 1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

3. Do J. I. Kraszewskiego 37 listów z 1866-1885 i 2 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6544, 6482; dopiski do listów tamże sygn. 6500, 6501, 6524.

4. Do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1870 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

5. Do T. Lenartowicza z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

6. Do A. E. Odyńca 3 listy z 1877-1879. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

7. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1878, 1884. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 7.

8. Do Z. Kaczkowskiego z 1889. Fragm. ogł. A. Krechowicki: Zygmunt Kaczkowski i jego czasy. Lw. 1918.

9. Do S. Tomkowicza 6 listów z 1894. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1998.

10. Do S. Barączka 3 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

11. Do K. Godebskiego list prozą i wierszem z 14 kwietnia b. d. Ogł. K. Ostaszewski-Barański: Z pozostałych kart. *Adamowi Krechowickiemu*. Lw. 1908.

12. Do S. Nowińskiego 3 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism, T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Albina	T-39	Dwie humoreski	Cz-TI
Andrea	Cz-C	Dzieje ideału	T-32
Anna	Cz-GL	Fałszywy król	T-16
Ars amandi	Cz-GN	Fantazja wschodnia	Cz-UKZO
Barwa weselna	Cz-KR	Fata morgana	Cz-WKZS
Boże dziecię	T-13	Flaminia	T-62
Burza	Cz-NR	Fortel pana Piotra	Cz-KK
Buty dziadunia	T-45	Fundacja mojej babki	Cz-KR
Chleb	T-79	Gdzie on? Gdzie ona?	Cz-E
Chleb bez soli	T-34	Godzina szczęścia	Cz-KW
Co ich zbliżyło?	T-44	Gwiazda	T-2
Czerwona czapka	T-31	Herb na giełdzie	T-72
Człowiek bez akcji!	Cz-W	Herbata	Cz-B
Człowiek bez jutra	T-37	Idealizm i realizm	Cz-K
Cztery nieszczęścia mego sąsiada	Cz-NR	Intryga	Cz-B
Deresz	T-75	Jałmużna	Cz-TRP
Do Adama Pługa	Cz-BL	Jarema	T-21
Do księżycy	Cz-PL	Jedna krew	T-58
Do Ludu!	T-1	Jednodniówki	T-5
Dobre przeczucie	Cz-KC	Karolowi Estreicherowi w dniu	
Dom na cmentarzu	Cz-KI	doręczenia medalu	T-74
Dramat familijny	Cz-E	Klemens Janicki	T-9
Droga powiatowa	Cz-NR	Kobieta Kraszewskiego	Cz-K
Druga młodość	Cz-GP	Kometa	T-64
Dwaj lutniści	T-9	Konfederat	T-19

Kotek babuni	Cz-TI	Prawo bezprawia	T-56
Kozica	T-70	Preferans po śmierci	T-53
Król filozof	Cz-K	Przemówienie do Deotymy	Cz-PJD
Królewskie krzesło	T-59	Przy końcu wieku	T-77
Kukulka	Cz-OP	Przy Morskim Oku	Cz-AT
Kupno i sprzedaż	T-48	Renata	T-15
Kupony, czyli pierwsza miłość	Cz-B	Romans dziadunia	Cz-B
M.S. Ustęp z życia mało znanych ludzi	T-3	Romans pana Michała	T-63
Machabeusz	Cz-TP	Różne drogi	T-70
Marcjan Kordysz	T-23	Rys historyczny architektury	Cz-BNZO
Marek Poraj	T-25	Samoluby	T-68
Mąż upatrzony	T-28	Sąsiedzi	T-10
Milion na poddaszu	T-35	Sebastian Klonowicz	T-11
Moje szczęście	T-76	Sierota wielkiego świata	T-12
Mój rywal	Cz-GL	Skromne nadzieje	T-4
Muszka, czyli wzajemne dopełnienie się	T-26	Słomiany wdowiec	Cz-GP
Muza, czyli Meduza	Cz-DS	Słowo bez echa!	Cz-S
Na chlebie żony	T-51	Sobowtór	Cz-K
Na kresach	T-17	Sonet dla M.: Wiara. Miłość. Nadzieja	Cz-DMP
Na morzu	Cz-GL	Spod trzech zaborów	T-78
Nadczłowiek	Cz-W	Stracony poemat	Cz-PP
Najpraktyczniejsza szkoła miłości	Cz-BL	Sumienny konkurent	T-46
Napoleon I	Cz-DZ	Swaty ekscelencji	T-70
Nemezys	T-31	Szczęście kobiece	T-47
(Nie doczytał)	po Cz-Przekł.	„Szczęść Boże!”	Cz-MP
Nie ma Żyda w karczmie	T-14	Ślub mimo woli	T-71
Nieboszczka	Cz-NR	Święty Jur	T-20
Nieboszczyk w kłopotach	T-73	Tajemnica	Cz-KI
Niedokończony telegram	T-66	Tajemnica Stefanii	T-60
Niezrozumiany	Cz-TMP	Tajemnice serca	T-29
Noc królewska	T-38	Tajemniczy produkt	Cz-SKZG
Nowela mego sąsiada	Cz-GP	Tajny fundusz	T-33
Nowele i opowiadania	T-66	Teoria pana Filipa	T-61
Oboje. (Nowela)	Cz-TMP	Trzy godziny	Cz-PL
Oboje. Obraz sceniczny	T-55	Uczony	T-7
O funduszach narodowych	Cz-PP	W dole i na wyżynach	T-70
O powieści tegoczesnej	Cz-B	W przededniu	T-22
Omanka	T-52	W stacji klimatycznej	Cz-NR
Opinia parafialna	T-40	Widoki familijne	T-43
Orion i Chryzantema, czyli romans w XX wieku	T-80	Wieczorek u dziadunia	Cz-AL
Pan Damian	Cz-ON	Wierutna bajka	T-71
Pan Izydor J. I. Kraszewskiemu zamiast listu przesyła...	Cz-BL	Wiktoria Regina	T-30
Pierwsza nowela	Cz-B	Wolne serce	T-81
Pisarze dzisiejsi. I. Władysław Syrokomla	Cz-N	Wolny wybór	T-70
Po ślubie	T-24	Wybór pism (W-wa 1886-1889)	T-71
Pojedynek	T-66	Wybór posta	T-57
Polityka czeska i narodowość ruska	Cz-P	Wydzieńczony	Cz-BW
Polska miłość	T-67	Wykład dziejów polskich	T-8
Pomyłka serca	T-49	Wyprawa po wujaszka	T-69
Poniedziałek	Cz-OP	Z karnawału	Cz-S
Porwanie Sabina	T-36	Z konterfektów moich sąsiadów	Cz-B
Posag	T-41	Za srebniki	T-65
Posel męczennik	T-42	Zakazane owoce	T-27
Powieści (Lw. 1885)	T-6	Zakopane skarby	T-82
		Zakryte skarby	T-50
		Złe przeczucie	Cz-KW
		Złota góra	T-18
		Zły interes	T-54
		Zraniony ptak	Cz-KW
		Złota róża	Cz-NR

OPRACOWANIA

F. H. LEWESTAM: (Uczony. Rec.). *Gaz. Codz.* 1856 nr 106, 108. — W.: (Sierota wielkiego świata. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 240. — A. N. (A. MARCINKOWSKI): (Renata. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 222. — W. MARRENÉ

MORZKOWSKA: (Nowy gladiator. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 10. — (K. SZAJNOCHA): (Sąsiedzi. Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1857 nr 3. — (K. ESTREICHER): Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — K. KASZEWSKI:

- Ó powieściach J. Zachariasiewicza. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2. — (Złota góra... Powieści. Rec.): × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Pol.* 1861 nr 112; (f.) (F. FALEŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — J. PRACKI: J. Zachariasiewicz i jego ostatnie powieści. *Tyg. Ilustr.* 1862 t. 5 nr 139. — P... : (Na kresach. Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 45-46. — (Święty Jur. Rec.): × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Pol.* 1862 nr 175; L. P. (POWIDAJ?). *Dzien. Lit.* 1862 nr 56; *Niewiasta* 1862 nr 29; (f.) (F. FALEŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1864 t. 1 s. 141. — (W przededniu. Rec.): K. CIEZSZEWSKI. *Dzien. Lit.* 1863 t. 1 nr 32-33, 35-38; *Czas* 1863 nr 31. — F. H. LEWESTAM: Jan Zachariasiewicz. Szkic biograficzno-literacki. *Tyg. Ilustr.* 1864 t. 9 nr 230. —
- F. (F. FALEŃSKI): Przegląd piśmienniczy. *Tyg. Ilustr.* 1865 nr 324-325. (Paralela między Dzierzkowskim a Zachariasiewiczem. Ocena Marcjana Kordysza). — (Marcjan Kordysz. Rec.): A. WIŚLICKI. *Rodzina* 1865 nr 19; K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1866 nr 4. — J. K. TURSKI: J. Zachariasiewicz. *Opiekun Dom.* 1866 nr 17. — K. ESTREICHER i M. i F. FALEŃCY: Korespondencja... (1867-1903). Z autografu wyd. i komentarzem opatrzyła J. Rudnicka. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — (Marek Poraj. Rec.): J. STARKEL. *Dzien. Lit.* 1867 nr 50; J. SZUJSKI. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 2. — (Zakazane owoce. Rec.): Chm. (P. CHMIEŁOWSKI). *Bibl. Warsz.* 1868 t. 1; W. Ł. (ŁOZIŃSKI). *Dzien. Lit.* 1868 nr 21; (A. WIŚLICKI). *Przegl. Tyg.* 1868 nr 3. — (Wiktorija Regina. Rec.): H. CIEMNIEWSKI. *Gaz. Pol.* 1868 nr 251; M. ILNICKA. *Bluszcz* 1878 t. 4 nr 45; K. KASZEWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 43; W. PRZYBOROWSKI. *Przegl. Tyg.* 1868 nr 39; S. K. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4 s. 307; O... le (W. OLENDZKI). *Kalina* 1870 nr 6. — (Dzieje ideału. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 47; H. CIEMNIEWSKI. *Gaz. Pol.* 1870 nr 88; K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1870 t. 6 nr 9; M. S. RZĘTKOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1860 nr 117. — (Maż upatrzony. Rec.): B. L. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 23; KROPKA: Powieści w 1869. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2. — O... le (W. OLENDZKI): (Tajny fundusz. Rec.). *Kalina* 1869 nr 31. —
- (Porwanie Sabina. Rec.): O... le (W. OLENDZKI). *Kalina* 1870 nr 4; As (A. ŚWIĘTOCHOWSKI). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 52. — A. ŚWIĘTOCHOWSKI: Dzieje ideału. Kilka słów o najnowszych powieściach Zachariasiewicza. *Gaz. Pol.* 1870 nr 26. — (Milion na poddaszu. Rec.): *Dzien. Poz.* 1870 nr 155; P. CHMIEŁOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1870 nr 43; E. LUBOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4 s. 329-330; M. S. RZĘTKOWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1871 nr 159-160. — (Człowiek bez jutra. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1871 nr 48; *Dzien. Poz.* 1871 nr 211. — P. Ch. (CHMIEŁOWSKI): (Posag. Rec.). *Opiekun Dom.* 1872 nr 15. — (Widoki familijne. Rec.): D. HENKEL. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 251-252; K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1872 t. 8 nr 40-41; A. G. B. (BEM). *Opiekun Dom.* 1873 nr 3. — K. KASZEWSKI: (Opinia parafialna. Rec.). *Bluszcz* 1873 t. 9 nr 15. — P. CHMIEŁOWSKI: Nasi powieściopisarze. IV. J. Zachariasiewicz. *Opiekun Dom.* 1873 nr 21-25; przedr. w: Nasi powieściopisarze. Seria I. Kr. 1887. — (Szczęście kobiece. Rec.): ZOLIŃSKI (D. FREUDENSOHN). *Niwa* 1874 nr 56-57; K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1874 t. 10 nr 34-36. —
- E. LUBOWSKI: J. Zachariasiewicz. *Kłosa* 1875 t. 20 nr 517. — (Kupno i sprzedaż. Rec. teatr.): WEREDYK (K. BARTOSZEWICZ). *Dzien. Mód* 1875 nr 15; J. M. *Bluszcz* 1875 nr 23. — (Sumienny konkurent. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1875 nr 29; A. PILECKI. *Opiekun Dom.* 1875 nr 16. — (Zakryte skarby. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1875 nr 20-21; E. LUBOWSKI. *Kłosa* 1875 nr 520-521; Z. (K. ZALEWSKI). *Wiek* 1875 nr 81-82. — K. KASZEWSKI: (Zły interes. Rec.). *Bluszcz* 1876 t. 12 nr 12 nr 47-49. — (Omanka. Rec.): J. WOLICKI. *Szkice Spół. i Lit.* 1876 nr 18. — J. T. (TRETIAK). *Tydzien* 1877 t. 6 nr 2. — J. T. (TRETIAK): (Oboje. Rec. teatr.). *Tydzien* 1877 t. 6 nr 12. — W. ZAWADZKI: Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848. Dalszy ustęp z pamiętników. Lw. 1878; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — (Romans pana Michała. Rec.): § (H. SIENKIEWICZ). *Gaz. Pol.* 1880 nr 144; LITWOS (H. SIENKIEWICZ). *Niwa* 1880 t. 28 z. 133. — J. Zachariasiewicz. *Biesiada Lit.* 1880 t. 10 nr 261. — P. CHMIEŁOWSKI: Zarys literatury polskiej z ostatnich lat szesnastu. Wil. 1881 i wyd. nast. — M. K.: (Teoria pana Filipa. Rec.). *Kłosa* 1881 t. 32 nr 833. — H. WIERCIEŃSKI: Z powodu trzech powieści odcinka Gazety Polskiej. List do Redakcji „Niwy”. *Niwa* 1883 z. 197. — T. (JESKE) CHOŃSKI: (Nowele i opowiadania. Rec.). *Niwa* 1884 t. 25 z. 217. — T. UJEJSKI: J. Zachariasiewicz. *Bluszcz* 1884 t. 20 nr 10. —
- Artykuły z okazji jubileuszu: W. Cz. (CZAJEWSKI). *Tyg. Mód i Powieści* 1885 nr 20; Dz. P. *Ognisko Dom.* 1885 nr 40-41; E. ZORYAN (E. SEDLACZEK). *Tyg. Ilustr.* 1885 nr 123; POSEL PRAWDY (A. ŚWIĘTOCHOWSKI). *Prawda* 1885 nr

21; W. ZAGÓRSKI, *Tyg. Powsz.* 1885 nr 18. — M.: J. Zachariasiewicz, *Kronika Rodz.* 1885 nr 11. — H. BIEGELEISEN: J. Zachariasiewicz, *Złota przędza*, T. 3. W-wa 1886. — (W dole i na wyżynach. Rec.): K. KASZEWSKI, *Bibl. Warsz.* 1886 t. 4; W. M. (MARRÉNÉ), *Szvit* 1886 nr 110; F. R. *Głos* 1887 nr 3. — T. J. (JESKE-CHOIŃSKI): J. Zachariasiewicz, *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1887 nr 187. — A. N. (NOSSIG): (Wiktorja Regina. Rec.), *Prawda* 1888 nr 27. — A. N. (NOSSIG). (Herb na gieldzie. Rec.), *Prawda* 1888 nr 27; A. N. (NOWICKI), *Życie* (W-wa) 1888 nr 28. — A. N. (NOWICKI): (Marcjan Kordysz. Rec.), *Życie* (W-wa) 1889 nr 6. — Ś. SCHNÜR-PEPŁOWSKI: Dr Karol Estreicher, *Dzien. Pol.* 1889 nr 326. — T. JESKE-CHOIŃSKI: Powieść Zachariasiewicza, *Kur. Warsz.* 1891 nr 337. — (Moje szczęście. Rec.): T. JESKE-CHOIŃSKI, *Wiek* 1892 nr 13; M. RAWICZ, *Przegl. Pol.* 1892 t. 4; A. KRZYŻANOWSKI (W. SZYMANOWSKA), *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1892 nr 457. — (Spod trzech zaborów. Rec.), *Dzien. Pol.* 1894 nr 265. —

Artykuły z okazji jubileuszu w 1895: P. CHMIEŁOWSKI, *Gaz. Pol.* nr 211; M. ILNICKA, *Bluszcz* nr 22; Z. MILKOWSKI, *Poz.* nr 139; HAJOTA (H. J. PAJZDERSKA ROGOZIŃSKA), *Tyg. Ilustr.* nr 17; A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ), *Kur. Warsz.* nr 137; S. SCHNÜR-PEPŁOWSKI, *Gaz. Nar.* 1895 nr 164; W. M. *Kronika Rodz.* nr 10; *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 611. — (Chleb. Rec.): F. FALEŃSKI, *Gaz. Pol.* 1895 nr 49; M. ILNICKA, *Bluszcz* 1895 nr 17; T. JESKE-CHOIŃSKI: Powieści i przekłady, *Kur. Warsz.* 1895 nr 60; K. KASZEWSKI, *Wiek* 1895 nr 69; J. T. HODI (J. TOKARZEWICZ), *Gaz. Warsz.* 1895 nr 97. — (Orion i Chryzantema. Rec.): A. Z. *Przegl. Pol.* 1895/96 t. 2; B. *Dzien. Pol.* 1895 nr 156; H. J. (PAJZDERSKA ROGOZIŃSKA), *Tyg. Ilustr.* 1895 nr 27. — BORN: Idealy niewieście w powieściach J. Zachariasiewicza, *Mysł* 1895. — K. KASZEWSKI: Jan Zachariasiewicz. (Czterdziestolecie powieści). *Wędrowiec* 1895 t. 1 nr 15-21; wyd. osob. Lw. 1895. [Rec.: L. M. DZIAMA, *Przegl. Powsz.* 1896 t. 51]. — T. JESKE-CHOIŃSKI: Przedmowa. W wyd.: Zakopane skarby. W-wa (1897)

Bibl. Dziel Wyborowych nr 13. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 2. Żurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — (Tajemnica Stefanii. Rec.): H. GALLE, *Książka* 1902 nr 12; L. KONARSKI, *Głos* 1902 nr 52. — (Po ślubie. Rec.): J. FLACH, *Przegl. Pol.* 1903 t. 147; H. GALLE, *Książka* 1905 nr 2. —

Wspomnienia pośmiertne w 1906: Ign. B. (BALIŃSKI), *Wieczory Rodz.* nr 20; A. BAR, *Świat* nr 19; H. G. (GALLE), *Książka* nr 6; *Tyg. Ilustr.* nr 19; REDAKCJA (M. SYNORADZKI), *Biesiada Lit.* nr 20; Z. D. *Bibl. Warsz.* t. 2; E. Żm. (ŻMIJEWSKA), *Bluszcz* nr 20. — Z. SOKOŁOWSKA: Pierwsza miłość Zachariasiewicza. (Z dawnych wspomnień), *Kur. Warsz.* 1906 nr 242. — A. KRECHOWIECKI: Ze wspomnień o J. Zachariasiewicz. W książce: Prawdy i bajki. W-wa 1911 s. 377-385. — A. KRECHOWIECKI: Zygmunt Kaczkowski i jego czasy. Lw. 1918. —

A. KRAUSHAR: Wtorki Marii Ilnickiej, *Tyg. Ilustr.* 1924 nr 22; przedr. w: Polki twórcze czasów nowszych. Seria I. W-wa 1929. [Rec.: M. PELCZAR, *Przegl. Powsz.* 1930 t. 185 nr 553]. — W. HAHN: J. Zachariasiewicz o powieści, *Pam. Lit.* R. 26 (1929) z. 4. — Z. ROMANOWICZÓWNA: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Lw. 1930. — M. JANION: Powieść o chłopskim buntowniku. Wstęp do wyd.: Jarema. Wr. 1951 *Powieści Pol. XIX w.* [Rec.: J. GAWALKIEWICZ, *Zeszyty Wr.* 1951 z. 2]; też w wyd. W-wa 1957. — Z. MITZNER: Wstęp do wyd.: Człowiek bez jutra. W-wa 1952. — K. GRONIEWSKI: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *PAN Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — K. POKLEWSKA: „Dziennik Literacki” (1852-1870) wobec ogólnopolskiej dyskusji nad powieścią, *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego S. I. Nauki Hum. Społ.* z. 20. Łódź 1961. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu, *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — J. DETKO: Powstanie styczniowe w twórczości pisarzy minorogentium 1863-1864. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964.

ZALESKI BRONISŁAW (1819–1880)

Pseud. i krypt.: B. Z.; Br. Z.; UN ÉTUDIANT LITHUANIEN; LITWIN.

Historyk, pamiętnikarz, wydawca.

Ur. 1819 w Raczkiewiczach, pow. słucki; syn Franciszka, oficera legionisty, i Julii z Czarnockich. Początkowo uczył się w domu wuja Karola Czarnockiego, nauczycielem jego był Dominik Chodźko. W 1836 wstąpił na wydział prawny uniwersytetu w Dorpacie. Brał żywy udział w życiu studenckim młodzieży polskiej, będącej pod wpływem propagandy Towiańskiego. Na skutek swojej aktywnej postawy został zesłany do Czernichowa, gdzie ukończył studia, po czym zdał egzaminy na uniwersytecie w Charkowie. Po powrocie do kraju ok. 1845 został członkiem komisji lustracyjnej dóbr państwowych w guberni wileńskiej. W tym czasie wszedł w kontakt z emisariuszem Janem Roehrem, wysłanym przez Wiktora Helmana na Wileńszczyznę z ramienia Centralizacji TDP. Po wykryciu spisku Roehra został w 1846 uwięziony, a pod koniec 1847 zesłany do batalionów karnych w Orenburgu. Stamtąd wysyłano go w stepy kirgiskie, a w końcu w góry uralskie. Na wygnaniu zaprzyjaźnił się z Zygmuntem Sierakowskim, późniejszym naczelnikiem powstania na Żmudzi, oraz z Tarasem Szewczenką. W 1853 awansował na oficera. W 1856 uwolniony, powrócił do kraju. Brał udział w pracach Centralnego Komitetu do Spraw Włościańskich w Petersburgu. Około 1862 wyjechał do Francji i brał udział w pracach przygotowawczych do powstania, m. in. przy zakupie broni. Po upadku powstania osiadł w Paryżu. Zbliżył się ideowo do Hotelu Lambert, nawiązał przyjazne stosunki z Teodorem Morawskim, Walerianem Kalinką, Julianem Klaczką, Leonem Kaplińskim. Był sekretarzem Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu i kierownikiem Biblioteki Polskiej. Od 1866 redagował *Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego*, zajmował się także rytownictwem i ilustrował własne książki oraz razem z Michałem Elwiro Andriollim *Pamiętki Soplicy* Henryka Rzewuskiego, wydane w 1866 w przekładzie francuskim Władysława Mickiewicza. Od końca 1873 był członkiem korespondentem Akademii Umiejętności w Krakowie. Zmarł na gruźlicę 2 stycznia 1880 w Mentonie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwie wycieczki do stepów kirgiskich ... Szkice podróżne. *Księga Świata* 1857 cz. 2.

Przekł. franc.: La vie des steppes kirghizes. Paryż 1865.

Por. W stepach kirgiskich. Z notatek Bronisława Zaleskiego. *Kronika Rodz.* 1890 nr 19-20.

2. Lettres d'un étudiant lithuanien. Paryż 1861.

3. Kilka słów z powodu listu z kraju pod tytułem: Sprawa polska w 1861 r. Paryż 1862.

Dotyczy anonimowej broszury J. I. Kraszewskiego pod wymienionym tytułem.

4. Michał Bakunin i odezwa jego do przyjaciół rosyjskich i polskich przez Litwina. Paryż 1862.

5. Chefs-d'oeuvre de Ruys-Dael. Notice et eaux-fortes. Paryż 1867.

6. Zniesienie poddaństwa na Litwie. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867.* Paryż 1868; odb. Paryż 1868.

7. Jenerał Zamoyski. Nekrolog. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868.* Paryż 1869; odb. Paryż 1869.

8. Szerzenie się Rosji w Azji Środkowej. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868.* Paryż 1869.

9. Rzym jako stolica Państwa Włoskiego. Kr. 1871.

10. Chełchowski Walerian. W rubryce: Zmarli na wychodźstwie. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872; wyd. osob. Kr. 1882.

11. Korespondencja krajowa Stanisława Augusta z lat 1784-1792. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872; odb. Poz. 1872.

Por. Prace edytorskie, poz. 3.

12. Ludwik Orpiszewski 1810-1875. *Przegl. Pol.* 1875/76 t. 1 s. 408-467; wyd. osob. Kr. 1875.

13. Z życia Litwinki 1827-1874. Z listów i notatek złożył ... Poz. 1876.

Biografia Heleny ze Skirmuntów Skirmuntowej, opracowana na podstawie jej pamiętników, cytowanych w obszernych wyjątkach. Tu także jej *Dziennik podróży z Pińska do Tambowa*, por. Prace edytorskie poz. 4.

14. Ks. Hieronim Kajsiewicz. (Wyciągi z listów i notat zmarłego). (1812-1873). *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 1. Poz. 1878 s. 254-419; odb. Poz. 1878.

15. Seweryn Gałęzowski, Eustachy Januszkiewicz, Karol Ruprecht. *Nekrologi. Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879; odb. Poz. 1879.

16. Żywot księcia Adama Jerzego Czartoryskiego. Poz. 1881.

Drobne utwory ogł. w następujących czasopiśmie: *Czas* (1865-1879: tu m. in.: Oświadczenie w sprawie Szewczenki. 1869 nr 280; Teodor Morawski. 1879 nr 283-284), *Dzien. Lit.* (1869), *Dzien. Poz.* (1876), *Dzien. dla Wszystkich* (1879), *Gaz. Nar.* (1867), *Listy Polskie* (Paryż; 1878), *Przegl. Lw.* (1874), *Przegl. Mies.* (tu: (K. Jarochocki: Dzieje panowania Augusta II... Rec.). 1874 nr 1), *Przegl. Pol.* (tu: Księcia Adama Czartoryskiego ministerstwo spraw zagranicznych w Rosji. Odczyt miany na posiedzeniu publicznym Tow. Hist.-Literackiego w Paryżu d. 3 maja 1878 r. 1878/79 t. 1), *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu* (tu m. in.: Karol Kniaziewicz 1762-1842. R. 1866; Młodość i wychowanie Stanisława Augusta. Z pamiętników króla. R. 1866; Wygnańcy polscy w Orenburgu. R. 1866; Spisek Gorzkowskiego 1796 r. R. 1868; Stosunki Polski z Portą Otomańską na początku panowania Stanisława Augusta. R. 1869; Wojenny naczelnik dwóch powiatów na Litwie w 1865 r. ze źródeł zaczerpniętych u p. Bolesława Święto-rzeckiego. R. 1869; rubryka „Zmarli na wychodźstwie”. 1866-1878).

Przekłady

1. Pomnik Adama Mickiewicza w Montmorency, poglądy i mowy z tłumacz. na jęz. franc. i akwafortą Bronisława Za-leskiego. Paryż 1867.

Por. Prace edytorskie poz. 1.

2. Pamiętniki Stanisława Augusta Poniatowskiego. Z autografu francuskiego przełożone. Drezno 1870 jako: Biblioteka pamiętników i podróży po dawnej Polsce, wydawana przez J. I. Kraszewskiego. T. 3.

Prace edytorskie

1. Monument d'Adam Mickiewicz à Montmorency. Notice et discours, texte français et polonais avec vignette et eau forte. Paryż 1867.

Toż w jęz. pol. zob. Przekłady poz 1.

2. (Stanisław August?): Mikołaja Wol-skiego obrona Stanisława Augusta. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867*. Paryż 1868.

3. Stanisław August: Korespondencja kra-jowa ... z lat 1784-1792. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872*. Poz. 1872; odb. Poz. 1872.

Por. Twórczość poz. 11.

Tu streszczenie i obszerne fragmenty listów króla do różnych osób oraz ich odpowiedzi ze zbioru pt. *Korespondencja polska*, Arch. Czart. w Paryżu (obecnie prawdopodobnie w Krakowie).

4. H. Skirmuntowa: *Dziennik podróży z Pińska do Tambowa*. Powst. październik-listopad 1863. W książce: *Z życia Litwinki*, zob. Twórczość poz. 13.

Por. Twórczość poz. 13.

5. M. Zaleski: *Pamiętniki...*, wojskiego Wielkiego Księstwa Litewskiego, posła na Sejm Czteroletni. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879; odb. Poz. 1879.

Listy

1. Do M. Balińskiego z 1844. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 3.

2. Do S. E. Koźmiana 3 listy z 1847-1878. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 8.

3. Do R. z Łubieńskich Sobańskiej 36 listów z 1849-1856. Ogł. W. Kalinka pt. *Z Orenburga. Przegl. Pol.* 1880/81 t. 4 (s. 3-59, 213-273). (Tu także list Z. Sierakowskiego do Sobańskiej z 25 czerwca 1856). Listy z 1853 przedr. pt. *Podróż po stepie orenburskim. Przegl. Powsz.* 1884 t. 3; 1885 t. 8.

4. Do J. I. Kraszewskiego 10 listów z 1855 i 1867-1879. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6482, 6544.

5. Do Redakcji Kłosów z 1865-1866. Rkps Bibl. PAN. Kr. sygn. 719.

6. Do A. Baranieckiego z 1866. Rkps Bibl. PAN. Kr. sygn. 3660.

7. Do S. Buszczyńskiego z 1867-1870. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1, 2.

8. Do W. Chełchowskiego 5 listów z 1867-1872. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6163.

9. Do J. i W. Zamoyskich 10 listów z 1868-1879. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Zamoyskich 4, 179.
10. Do W. Kętrzyńskiego z 1869. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 3.
11. Do L. Niedźwieckiego 66 listów z 1869-1882. Rkpsy Bibl. Kórn. sygn. 2411. (W liście z 6 sierpnia 1878 — życiorys własny).
12. Do K. Forstera z 1872. Ogl. A. Knot: Nieznany spór o pobyt A. Mickiewicza w Krakowie. *Pam. Lit. R.* 33 (1936) z. 4.
13. Do C. Norwida z 8 listopada 1877. Ogl. S. Pigoń: Garść listów C. Norwida. *Mysł Nar.* 1935 nr 24; przedr. w odb. uzup.: C. Norwid: Słowo i litera... Garść listów z lat 1845-1883. Wyd. S. Pigoń. W-wa 1935 (1936).
14. Do J. Majera 2 listy z 1878. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 3170 t. 2.
15. Do J. Działyńskiego 5 listów b. d. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.
16. Do J. Rustejki b. d. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 16.

OPRACOWANIA

M. BIELICKI: Uwagi o dwóch wycieczkach do stepów kirgiskich — szkicach podróży Zaleskiego. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 66. — KONSTANTY M.: Wspomnienia z tułactwa. Kijów 1862 s. 53-72. — W. CZARTORYSKI: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1863-1864. W książce: Pamiętnik 1860-1864. Ogl. H. Wereszycki. W-wa 1960. — C. NORWID: Listy do B. Zaleskiego. Powst. 1866-1879. Z rkpsów Arch. Czart. wyd. S. Pigoń. *Tydzień. Dod. do Głosu Narodu* 1936 nr 25-27, 38-39; 1937 nr 4, 7, 12, 16-17, 28-35; odb. Kr. 1937. — Z. WĘGIERSKA: List do B. Zaleskiego, sobota (21 listopada 1868). Ogl. S. Pigoń w książce: Listy Seweryna Goszczyńskiego. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i O-*

światy w Polsce S. II t. 4. — (Rzym jako stolica Państwa Włoskiego. Rec.): L. D. (DĘBICKI). *Czas* 1871 nr 248; L. P. (POWIDA). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 2; *Przegl. Lw.* 1871 t. 2. — S. GOSZCZYŃSKI: List do B. Zaleskiego, dat. 3 stycznia 1871 r. Wyd. S. Pigoń w książce: Listy Seweryna Goszczyńskiego, jw. — (Z życia Litwinki. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Dzien. Poz.* 1876 nr 185; S. TARNOWSKI. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 1; Wizerunek Polki. *Przegl. Lw.* 1876 t. 12. — (Książdz H. Kajsiewicz. Rec.): R. NAŁĘCZ. *Przegl. Pol.* 1878/79 t. 2; *Przegl. Lw.* 1878 t. 16. — Nekrologi: L. D. (DĘBICKI). *Czas* 1880 nr 10-11 i odb.; X. W. K. (KALINKA). *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 3; A. P. (PIETKIEWICZ). *Kłosa* 1880 nr 767; T. REWIŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 212; *Tyg. Powsz.* 1880 nr 4. — Kronika. IV. Zapis Bronisława Zaleskiego. *Przegl. Lw.* 1880 t. 19 s. 276. — E. (PODOLSKI): Notatki literacko-bibliograficzne... Korespondencja B. Zaleskiego z Orenburga. *Przegl. Lw.* 1881 t. 21 s. 481. — (Żywot księcia A. J. Czartoryskiego. Rec.): L. D. (DĘBICKI). *Czas* 1881 nr 62-63, 65-66; *Przegl. Lw.* 1881 t. 21; *Bulletin littéraire et scientifique* 1882 nr 14-15; 1883 nr 16. —

L. GADON: Z życia Polaków we Francji. Rzut oka na 50-letnie koleje Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu 1832-1882. Paryż 1883 s. 86-88. — Z. LIBROWICZ: Polacy w Syberii. Kr. 1884. — A. SULIMA (SZARŁOWSKI): Szewczenko na wygnaniu i Bronisław Zaleski. *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — W. CZARTORYSKI: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogl. H. Wereszycki. W-wa 1960. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — A. JODZIEWICZ: Egzekucja Roehra i kolegów (1848 r.). *Ateneum Wil.* 1927 z. 12. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936 *Bibl. Dziejów Kultury Wsi* t. 3. — S. PIGOŃ: Oprac. wyd.: C. Norwid: Listy do B. Zaleskiego, jw.

ZALESKI JÓZEF BOHDAN (1802—1886)

Pseud.: J. B.; J. B. Z.; J. Z.; POLANIN DNEPROWY; B. ZABRZEZIŃSKI.

P o e t a.

Ur. 14 lutego 1802 we wsi Bohaterce w guberni kijowskiej; syn Wawrzyńca, cześnika smoleńskiego, i Marii z Burkatów, z rodziny mołdawskiej; był najmłodszy z trzynaściora rodzeństwa. Osierocony przez matkę w dziesiątym miesiącu życia, wychowywał się u ciotki Apolonii Kundziczowej w Medwedówce pod Kaniowem. Po wyjeździe ojca

na Litwę w rodzinnych sprawach majątkowych w 1809 przeszedł w 1811 pod opiekę ciotki Anny Jasieńskiej w Jerczykach Małych w powiecie skwirskim, a w jesieni 1812 najstarszy jego brat Elias, wówczas rządcą w majątku swych zamożnych krewnych Zaleskich, oddał go do szkoły bazylianów w Humaniu. Tu w 1816-1817 zaprzyjaźnił się z kolegą Sewerynem Goszczyńskim, a w 1818 także z Michałem Grabowskim i przez pewien czas tworzyli triumwirat literacki pod nazwą *Za-Go-Gra*. W 1819 na skutek nieporozumień z prefektem szkoły Grabowski przeniósł się do szkoły w Odessie, a Zaleski z Goszczyńskim przerwali naukę i we wrześniu 1820 wyjechali do Warszawy, ażeby rozpocząć studia na uniwersytecie. Ze studiów nic nie wyszło, ale zostali przyjęci na początku 1821 do tajnego związku Wolnych Polaków, a wkrótce potem Zaleski jako młody poeta pozyskał opiekę Kazimierza Brodzińskiego, który właśnie został redaktorem *Pamiętnika Warszawskiego* i profesorem uniwersytetu. Czyniąc starania o stypendium, Zaleski latem 1822 przyjął miejsce nauczyciela domowego u pułkownika Górskiego w Leszczynku pod Kutnem, a w 1824 przeniósł się, również jako nauczyciel, do Szembeków w Płocku i z nimi podróżował po kraju, był w Rawie, Sochaczewie i Warszawie. W powstaniu listopadowym był najpierw adiutantem sztabu dywizji generała Szembeka, walczył pod Dobrem, Sochaczewem i Grochowem i otrzymał krzyż *Virtuti Militari*. W czerwcu 1831 został obrany posłem z powiatu taraszczańskiego (województwa kijowskiego), potem był sekretarzem przy prezydencie Warszawy Stanisławie Węgrzeckim. W tym czasie należał także do redakcji *Nowej Polski*. We wrześniu 1831 wraz z korpusem generała Hieronima Ramorino przekroczył granicę pruską pod Brodnicą i razem ze Stanisławem Worcellem pojechał do Lwowa. Tu się poznał z poetą Wacławem Zaleskim (dzięki niemu uniknął dłuższego więzienia) i zaprzyjaźnił z majorem Józefem Zaleskim, a w kwietniu 1832 (również z Worcellem) wyjechał do Paryża, dokąd byli wzywani wszyscy posłowie na sejm. Po drodze zwiedził Kraków i Tatry (z Tetmajerami i S. Goszczyńskim), do Paryża przybył w końcu lipca 1832.

Mieszkał w Paryżu, potem przez pewien czas w Sèvres i brał udział w życiu politycznym emigracji. Zaprzyjaźnił się w tym czasie z Adamem Mickiewiczem i wkrótce należał do grona najbliższych przyjaciół tego poety w okresie pisania *Pana Tadeusza*. W jesieni 1833 odbył wycieczkę na południe Francji. Po powrocie związał swe losy z przybyłym właśnie z Galicji majorem Józefem Zaleskim. W grudniu 1834 był jednym z założycieli Braci Zjednoczonych, na początku 1835 wstąpił do Towarzystwa Demokratycznego, wkrótce potem do Towarzystwa Słowiańskiego. W końcu 1835 wycofali się z majorem z życia politycznego i wyjechali do Strasburga, a w lipcu 1836 przenieśli się do Molsheim. W jesieni 1836 w Kehl poznał przybyłą z Ukrainy siostrzenicę majora, Dionizję z Iwanowskich Poniatowską, którą pokochał z wzajemnością i z którą utrzymywał przyjaźń i korespondencję do końca jej życia (1868). W styczniu 1837 przeniósł się z majorem do Endoume w okolicach Marsylii i odbył z nim wycieczkę do Włoch. W lipcu 1837 wystąpili z Towarzystwa Demokratycznego. W sierpniu 1838 wrócili do Sèvres, w końcu tego roku osiedli w Fontainebleau, stąd w latach następnych robili wycieczki po Francji, m. in. w 1840 do Plombières, w 1841 do Beaune, w 1840 do Szwajcarii, a w 1843 przez Włochy do Ziemi Świętej. W 1843 i 1845 odbył rekolekcje u trapistów w Alzacji. Pomimo przyjaźni z Mickiewiczem nie dali się nakłonić do towarzyszenia, natomiast utrzymywali stałe kontakty z braćmi zmartwychwstańcami, którym m. in. przekazywali pieniądze przesyłane im z Ukrainy. Na początku 1845 przenieśli się do Paryża.

W listopadzie 1846 Bohdan ożenił się z Zofią Rosengardtówną, warszawianką, która w Paryżu była uczennicą Fryderyka Chopina. Po ślubie wyjechał na kilka miesięcy do Hyères, potem zrobił wycieczkę do Rzymu. W czerwcu 1848 jako delegat grona sejmowego paryskiego wybrał się na Zjazd słowiański w Pradze, ale zanim dojechał do

Drezna, Zjazd został rozpędzony przez władze austriackie. Po powrocie mieszkał w Paryżu, w 1850 ponownie osiadł w Fontainebleau. Po śmierci najmłodszego syna wrócił w 1860 do Paryża. Od 1853 był przez kilkanaście lat członkiem Rady Szkoły Polskiej w Batignolles. W 1864 umarł major, w 1868 żona, w 1872 Zaleski zamieszkał w Villepreux u swej córki, od roku zameżnej. Został tam i po śmierci córki, oslepiły, zmarł 31 marca 1886. W 1882 emigracja polska uczciła go uroczystym jubileuszem 80-lecia jego urodzin.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumka hetmana Kosińskiego. Powst. 1822. Ogl. *Pam. Warsz.* 1823 t. 6; przedr. *Jutrzenka* 1824 s. 55-59; wyd. osob. pt. Duma o hetmanie Kosińskim z muzyką Ign. Platona Kozłowskię. (Moskwa 1830). Przedr. pt. Hetman Kosiński z konia, w wyd. Poezje, zob. poz. 15 t. 1; przedr. prawie w każdym zbioru poezji, m. in. poz. 9, 10, poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. czeski: L. R. z Rittersbergu: Hetman Kosinský. *Kuřty* 1844 nr 96. — J. Kolář. Wyd. F. Vymazal: Slovanská poesie. Praga 1878.

Przekł. franc.: J. Ph. M. (Malinowski): Dumka de Kosiński, sujet du XVII siècle, ou les Cosaques d'Ukraine sous la protection de la République Polonoise. Trad. en prose... *L'Exilé de la Pologne*. Dijon 1833 s. 45-49.

Przekł. serbsko-chorwacki: V. Pacel. *Neven* 1859 s. 337.

2. Janusz Bieniawski. Fragment z rycerskiego rapsodu. Powst. 1822. Ogl. pt. Wyjątek z rycerskiego rapsodu. *Pam. Warsz.* 1823 t. 4; toż przedr. zob. poz. 9, 10. Przedr. pt. Janusz Bieniawski, zob. poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. czeski: J. Kolář. Wyd. iw. poz. 1.

3. Wyjeżdżający do Legionów. Duma. Powst. 1822. Ogl. J. Tretiak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego. Kr. 1911 s. 475-479.

4. Śpiew poety. Powst. 18 czerwca 1823. Ogl. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 1. Przedr. wielokrotnie w zbiorach i wyborach poezji Zaleskiego, m. in. poz. 9, 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Utwór ten jest wyznaniem wiary poetyckiej J. B. Zaleskiego.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881 s. 297; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekł. niem.: Hochbach. 1832. — T. Stahlberg: Des Dichters Sang. *Spr. Dyrekcji Gimm. w Nowym Sączu*. 1855. — J. Kornicki: Des Dichters Lied. *Spr. Dyrekcji Wyższej Szkoły Żeńskiej w Tarnowie za r. 1875*. Tarnów 1875 s. XLI-XLIII.

5. Damian księżę Wiśniowiecki. Fragment z poematu ukraińskiego. Powst.

1825. Ogl. *Dzien. Warsz.* 1826 nr 13. Przedr. zob. poz. 31 t. 2.

6. Rusalki. Fantazja. Powst. 1828. Ogl. *Melitele* 1829; wyd. osob. Praga 1838. Przedr. zob. poz. 9, 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. franc.: V. G. (Gasztowtt): Les Rusalki. *Bulletin Polonois littéraire, scientifique et artistique* 1900.

Przekł. niem.: E. Schnobrich. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimm. w Przemyśle za r. szk. 1889*. Przemyśl 1889 s. 1-20.

7. Złota duma. Poemat w trzech częściach a dziewięciu nawrotach. Cz. pierwsza. Ukraina. Powst. Strasburg i Molsheim 1836 (przed jesienią). Ogl. fragm.: pt. Marian Bukat, czyli piewca ukraiński. *Oreodownik Nauk*. 1841 nr 43-44; toż przedr. pt. Ze snu, zob. poz. 17 t. 2; pt. Trechtymirowski monastyr. *Noworocznik Demokratyczny* 1842 s. 251; pt. Księżna Hanka, zob. poz. 17 t. 3; toż poz. 31 t. 2; toż wyd. osob. Lw. 1877 (tu razem: Żołotarenko w Warszawie); całość wyd. zob. poz. 32 t. 1.

W wyd. całości poprzedzone tytułem: Przdokowie. Poemat miał składać się z trzech części, powstała tylko część pierwsza mająca trzy „nawroty”: 1. Księżna Hanka; 2. Książdz; 3. Piewca. Pracę nad nim przerwało poznanie z Dionizją Poniatowską i potem napisanie utworu pt. Duch od stepu, zob. poz. 8.

Przekł. włoski: M. A. Canini: I sogni del passato. W książce: *Il libro dell'amore. Poesie italiane e straniere*. Wenecja 1885 s. V, 251.

8. Duch od stepu. Dat. Molsheim w Alzacji, w listopadzie 1836. Wyd. pt. Duch od stepu. Przygawka do nowej poezji, zob. poz. 14; wyd. osob. pt. Duch od stepu. Lipsk 1847. Wyd. nast.: pt. Przygawka do nowej poezji, zob. poz. 17 t. 2; pt. Duch od stepu. Przygawka do nowej poezji. Wyd. 3. Paryż 1867 *Bibl. Lud. Pol.* (z. 18); toż wyd. 5 Paryż 1867; Lipsk 1874; Lw. 1877.

Dedykacja w wyd. Paryż 1867: Przyjacielowi swemu, Adamowi Mickiewiczowi, składa w upominku J. B. Z.

Przekł. czeski: R. Pokorný: Duch stepi, bász. Praga 1887.

9. Poezje. (Wyd. J. Zawadzki). Wil. 1838.

Zawartość: poz. 1, 2, 4, 6 oraz: Dumka Mazepy, pazia przy królu Janie Kazimierzu, przed ujsciem do Bohdana Chmielnickiego. (*Bibl. Pol.* 1825 t. 2); Duma z pieśni ludu ukraińskiego. (*Dzien. Warsz.* 1826 t. 3); Wzgórek pożegnania. (*Astrea* 1823 t. 3 nr 5); Triolety. (*Jutrzenka* 1824); Pielgrzym. Ballada z Waltera Skotta (zob. Przekłady poz. 3); Co mi tam! czyli poranek starego myśliwca. (*Melitele* 1830); Śpiewające jezioro. (Tamże); Pielgrzym w obcym kraju. Dumka. (Tamże; przedr. pt. Nigdyż, zob. poz. 10); Czajki. Śpiew Zaporozców w powrocie z wyprawy morskiej Konaszewicza. (Tamże); Trzeci szturm do Stawiszcz! Śpiew historyczny. (Tamże).

Wszystkie wiersze przedr. w poz. 10, 17 t. 1, 31 t. 1. — Triolety przedr. z nutami M. Madejskiego. *Ruch Muzyczny* 1857 nr 22; wyd. osob. jako: Pieśni. Słowa B. Zaleskiego... Nr 2. Lw. 1862.

Przekł. czeski: L. R. z Rittersbergu: Zpívající jezíro. *Květy* 1844 nr 122. — J. Kolář: Zpívající jezíro. *Lumír* 1854 t. 2.

Przekł. franc.: J. Ph. M. (Malinowski): Maseppa, sujet d'histoire d'Ukraine au XVIIe siècle, *L'Exilé de la Pologne*. Dijon 1833 s. 28-32. — C. Z.: Le troisième assaut de Stawiszcz. (*Chant historique*). *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1914 s. 306.

Przekł. niem.: Hochbach: (Śpiewające jezioro; Pielgrzym w obcym kraju). 1832.

10. Poezje. Lw. 1838. Wyd. 2 Lw. 1845. Zawartość: utwory jak w poz. 9 oraz: Lubor. Ballada z powieści ludu. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 2); Ludmila. Duma z pieśni ukraińskiej. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 1); Ukaranie. Dumka ukraińska. (*Jutrzenka* 1824); Nieszczęśliwa rodzina. Dumka ukraińska. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 2); Westchnienie za rodzinną chatką. (*Wanda* 1825 nr 1); Spomnienie. (*Jutrzenka* 1824); Śpiewak w obcej stronie. Dumka. (Ogł. pt. Pielgrzym w obcym kraju. *Melitele* 1830, por. poz. 9); Fiolek. (*Wanda* 1825); Rojenia wiośniane. (Pod-słuchane). Dumka przy krosienkach. (*Melitele* 1837; przedr. zob. poz. 15); Wiersz w imienniku przyjacielskim. Napisany pod „Żeglarzem” A. M. (Mickiewicza). (Tamże); Do gitary. (*Wanda* 1825); Arab u mogiły konia. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 3); Odmiana. Sonet pisany blisko rozwalin. (*Wanda* 1825); Tłumaczenia (por. Przekłady poz. 1, 2, 3 i in.).

Wszystkie wiersze przedr. w poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: To my guitar. W książce, jw. poz. 4.

Przekł. czeskie: L. R. z Rittersbergu: Ku kytáři. *Česká věsta* 1844 nr 85. — R. Pokorný: Kytara. *Světozor* 1878 s. 397; przedr. F. Vymazal: Slovanská poesie. Praga 1878.

Przekł. ros.: (P. Kozłow): Lubor. *Zaria* 1870 nr 8 s. 150-152; przedr. N. Gierbiel: Poezija Sławian. Petersburg. 1871 s. 503-505.

Przekł. serbsko-chorwacki: A. Palmović: Ljudmila. *Vijenac* 1880 nr 450; przedr. w książce: Pjesme. Zagrzeb 1883 s. 150-151.

11. Kalinowy most. (Na finał). Powst. Fontainebleau w końcu marca i 7-8 lipca 1839. Ogł. w wyd.: Poezje. T. 1, zob. poz. 15. Przedr. zob. poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

12. Przenajświętsza Rodzina. Poemat. Powst. 1839. Wyd. zob. poz. 15 t. 2; przedr. zob. poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1; wyd. osob. W-wa 1898. Wyd. nast.: Złoczów ok. 1909 *Bibl. Powsz.* nr 1011; toż Złoczów (1924).

Dedykacja: Duszom siostrzanym F..... D..... (Felicji Iwanowskiej i jej córce Dionizji Poniatowskiej).

Przekł. franc.: E. Dumond: La Sainte Famille. Paryż 1842. — J. Zaleski: (Przekład prozą). W zbiorze: Choix de bonnes lectures. Paryż 1842. — M. Borch: La Sainte Famille. Wil. 1844. — V. G. (W. Gasztowt): La Sainte Famille. *Les Échos de la première communion*. Paryż 1887.

Przekł. niem.: A. Zipper. Lipsk 1879 *Universal-Bibliothek* nr 1118; wyd. nast. 1882.

13. Potrzeba zbaraska. Hetmańską dumę z przypomnień o staroślawnych molojeckich czasach i w posłuch; u piewcom domowym spaisał... Dat. Fontainebleau 1840. Ogł. fragm. pt. Urywek z Hetmańskiej dumy, którą z przypomnień o staroślawnych molojeckich czasach i w posłuch ku piewcom ukraińskim spaisał... *Dzien. Lit.* 1862 nr 12; całość zob. poz. 32 t. 2.

14. Poezija. Wyd. E. J. (Januskiewicz) Paryż 1841.

Zawartość: Duch od stepu (poz. 8); Wiersze różne: Przechadzka poza Rzymem. Do Hamilkara N. (doktora Aleksandra Stankiewicza). (Dat. w maju 1837. Ogł. *Dzien. Nar.* 1841/42 t. 1 nr 13); Modlitwa za Polską; Sam z pieśnią. (Dat. Endoume nad Morzem Śródziemnym w październiku 1837); Kwinta w mej gęśli; Nawiedziny grobu Laury. (Cztery sonety dat. Avignon, 24 sierpnia 1838).

Kilka wierszy przedr. w poz. 17 t. 2; wszystkie w poz. 31 t. 1, 4. — Modlitwa za Polskę — z muzyką S. Moniuszki wyd. w: Sześć pieśni z towarzyszeniem fortepianu. W-wa 1879.

Przekł. franc.: D. Z.: Promenade dans les environs de Rome. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1902 s. 163.

15. Poezje. Wyd. przez E. Raczyńskiego. T. (1)-2. Poz. 1841-1842. (Wyd. nakładem hr. Mycielskiej). Wyd. nast.: Poz. 1868.

Zawartość: t. (1): Dumy a dumki Bohdanowe (tu 41 wierszy, m.in. przedr. poz. 1, 11 oraz: Sen-Drzewo wieszczę. Powst. Fontainebleau, latem 1839; Do gęśli. Powst. Endoume, 13 czerwca 1838; Step; Lach serdeczny na marach. Powst. Plombières, 30 czerwca 1840; Smutna

krakowianka. Powst. Fontainebleau, 16 lipca 1839; Pochód. Powst. Endoume, 20 września 1837; Wyprawa chocimska. Powst. 1838; Wyjazd bez powrotu. Powst. Endoume 19 września 1837; Co mi po tym! Powst. 30 września 1837; U nas inaczej. Powst. Endoume, 17 lutego 1838; Nigdyż (por. poz. 9); Ktoś czy Ktosia; Zakochana. Powst. Endoume, 13 września 1837; Dwojaki koniec; Synowski żal; Kilka wiośniaków i szumek (tu 10 wierszy, m. in.: Rojenia wiośniane, por. poz. 10); t. 2: Poezje religijne: Przenajświętsza Rodzina (poz. 12); Modlitwy i hymny (tu 10 wierszy powst. 1839-1840, m. in.: Zwiastowanie; Zielona Niedziela; W dzień Gromniczny. (Na swoje urodziny); Smutki); Wiersze różne (tu 7 wierszy powst. 1837-1838, m. in.: Młda cisza. Pisano na Morzu Śródziemnym 5 października 1837; Nasze Endoume. Pisano 18 maja 1838).

Wszystkie wiersze przedr. w poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1, 4.

Nigdyż — wyd. osob. z nutami M. Madejskiego jako: Pieśni. Słowa B. Zaleskiego... Nr 1. Lw. 1862. — Zakochana — wyd. osob. jw. ... Nr 3. — (Jako Nr 4 wyd. pieśń: Co ja widział; por. również poz. 9). — Wiośniaki — z muzyką S. Dunieckiego. Lw. (1862). — Młoda zaswatana — przedr. w zbiorze: Lira. Zbiór pieśni z towarzyszeniem fortepianu przez W. Troschla. W-wa (1862). — Marzenia wiosenne — z muzyką J. Doroszenki (M. Jasińskiego). (W-wa 1862).

Rkps wierszy: Smutna krakowianka; Zazulicz; Ktoś czy Ktosia; W spórze ze słowikiem — w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 804.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: 't is different with us. (U nas inaczej). W książce, jw. poz. 4, s. 298-300, 302; 't is different... — przedr. *Przeegl. Pol.-Amerykański* (Chicago) 1911 z. 2 s. 77-78.

Przekł. czeskie: F. Kvapil: Ó stepní husle... (Do geśli). *Slovanský sborník* 1886 nr 5 s. 237-238. — R. Pokorný: Dvojí konec. *Světozor* 1877 s. 331; Synovský žal. *Světozor* 1881 nr 8 s. 86-87; Step. *Světozor* 1886 nr 22 s. 343.

Przekł. franc.: S.E. (W. Gasztowtt): La triste cracoviennne. (Duma). *Bulletin littéraire et scientifique* 1884 nr 23 s. 30-32.

Przekł. niem.: A. Woycke: Zweierlei Tod. W: Proben neuerer polnischen Lyrik und Epik. Berlin 1861. — F. Gumbert: Zwei Leichen, polnisches Lied von F. Chopin. (1870).

Przekł. ros.: Je. Szachowa: K cewnice. *Moskwitianin* 1844 nr 7 s. 4; przedr. N. Gierbiel: Poezija Slawian. Petersburg. 1871 s. 504. — A. S.: Ukrainka w Krakowie. *Russhoje slovo* 1861 nr 2 cz. 1 s. 30-32. — L. Mij: Ledaszczaja. *Syn otieczestwa* 1861 nr 17 s. 529; przedr. w: Polnoje sobranije soczinienij. T. 1. Petersburg. 1887; toż wyd. 3 Petersburg. 1910; przedr. N. Gierbiel, jw. — L. Mij: Dwie smierti. (Dwojaki koniec.). *Swietociz* 1864 z. 4 cz. 1 s. 35-36; przedr. w książce, jw.; przedr. N. Gierbiel, jw. — W. Bieniediktow: Stiep'. Ogl. N. Gierbiel, jw.

Przekł. serbsko-chorwackie: S. Vukovinski: Pohod; Gitari; Zaljublenu; Dvojadi konac. *Vijenac* 1878 nr 6, 43, 47. — A. Palmović: Puti nedohodi. *Vijenac* 1881 nr 19; przedr. w książce: Pjesme. Zagreb 1883 s. 153-154.

Przekł. włoskie: M.A. Canini: Rumoreggia tra i pioppi. (Zakochana). [W książce, jw. poz. 7, s. III, 185. — Il mio tesoro; Due morti; Malincolia. W książce: F. Chopin: Composizioni ... Libro XVII: Sedici melodie sopra poesie di Witwicki, Mickiewicz, Zaleski. Mediolan b. r.

16. Przedmowa do: K. Brodziński: Posłanie do Braci Wygnańców i Mowa o narodowości Polaków. Paryż 1850. Wyd. nast.: Paryż 1850 *Bibl. Lud. Pol.* (z. 3); toż Paryż (1867); przedr. w wyd.: *Korrespondencja*. T. 2. Lw. 1901 (por. Listy i materiały poz. 21 t. 2).

17. Poezje. T. 1-4. Petersburg. 1851-1852. Wyd. nast.: t. 3-4 jako: Poezje. T. 1-2. Petersburg. 1855 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 8-9.

Zawartość: t. 1: Przenajświętsza Rodzina (poz. 12); Modlitwy i Hymny (por. poz. 15); Rusałki (poz. 6); Dumki, ballady i inne wiersze (głównie przedr. poz. 15; m. in. Jeniusz bohater. *Przeegl. Nauk.* 1842 nr 23); Wiośniaki i szumki; Tłumaczenia; t. 2: Wiersze różne (m. in. kilka z poz. 14); Przygawka do nowej poezji (poz. 8); t. 3: Księżna Hanka (por. poz. 7); Dumy; t. 4: Pieśni serbskie spolszczone; Car Lazarz, czyli bój kosowski; Wiośniaki (por. Przekłady poz. 4, 5; wyd. poprzedzone obszernym wstępem z fragmentów kursu literatury słowiańskiej A. Mickiewicza).

18. Mowa nad grobem Adama Mickiewicza w Montmorency dnia 21 stycznia 1856 roku. Ogl. *Czas* 1890 nr 151; toż w art.: Pierwszy pogrzeb Mickiewicza. *Kraj* (Petersb.) 1890 nr 26; ogł. w wyd.: *Dzieła pośmiertne*. T. 2. Kr. 1891 (zob. poz. 32). Przedr. zob. Listy i materiały poz. 21 t. 2.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2489; inny rkps w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 757.

19. Chwała Bogu! Hymn polski na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów. *Dzien. Lit.* 1860 nr 99; wyd. osob. pt. Chwała Bogu! Hymn polski na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów. Ku uczczeniu trzydziestej rocznicy Powstania Narodowego. Paryż (1860). Utwór włączony do cyklu: Wniebogłosy — jako wiersz piąty pt. Chwała Bogu! (Na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów). Wyd. zob. poz. 26, 31 t. 4.

20. Paralityk. Wiersz. Ogl. *Tyg. Katolicki* 1861 nr 34; toż *Czas* 1861 nr 264; toż *Dzien. Poz.* 1861 nr 280; toż *Przeegl. Powsz.* 1861 nr 79; wyd. osob. pt. Paralityk — hymn polski. Paryż (1862). Utwór włączony do cyklu: Wniebogłosy —

Jako wiersz szósty pt. Paralityk. Wyd. zob. poz. 26, poz. 31 t. 4.

21. Przedmowa do: Eug... Heleniusz (Eustachy Iwanowski): Wspomnienia narodowe. Paryż 1861.

22. Warszawo nasza! Dat. Paryż, 27 lutego 1861. Wyd. P. Gumiński. Paryż 1861. Przedr.: *Dzien. Lit.* 1862 nr 12; zob. poz. 31 t. 2.

Druk ulotny. Utwór włączony do poz. 23.

23. Pyłki. Pisane przez wiele lat do końca życia. Ogł.: kilkanaście „pyłków” pt. Pyłki. *Dzien. Lit.* 1862 nr 13; przedr. ok. 100 „pyłków”, zob. poz. 31 t. 2; ok. 120 pt. Pyłki (część dat. Paryż 1869) i Pyłki marcowe, zob. poz. 32 t. 1.

Są to drobne wiersze pisane na wzór „Zdań i uwag” A. Mickiewicza. „Pyłków” jest ok. 240. Część podobnych wierszy pt. Jamby, zob. poz. 25.

24. Wigilia godów tysiąclecia. Dat. Paryż 1863. Utwór nie dokończony. Z rkpsu bardziej wykończonego ogł. cz. 1 pt. Kruświca. W wyd.: *Dziela pośmiertne*. T. 2. Kr. 1891 (zob. poz. 32).

Dedykacja: Braci wielkopolskiej, Polanom Wiślanym z pozdrowieniem na nowe tysiąclecie oddaje swoją opowieść Polanin Dnieprowy.

25. Jamby. Dat. 1864. Ogł. w wyd.: *Dziela pośmiertne*. T. 1. Kr. 1891 (zob. poz. 32).

Są to drobne wiersze pisane na wzór „Zdań i uwag” A. Mickiewicza. „Jambów” jest 77. Por. poz. 23.

26. Wieszczce oratorium w dumach i dumkach. Powst. 1864. Wyd. pt. Wieszczce oratorium. Poz. 1866 (na okładce litograficznej: Paryż 1865). (Tu razem Wniebogłosość (poz. 27) i 5 „wierszy różnych”). Przedr. pt. Dum i dumek księga trzecia. W wyd. zob. poz. 31 t. 4.

Zawartość: 28 wierszy poprzedzonych wstępem „Wieszcz-gość do Z. Z. ...” i obfitymi „Objaśnieniami”; tu m. in.: XI. Po księżycu. Ku śp. Józefowi memu (J. Zaleskiemu); XV. Bezdole. Ku śp. M. G. ... (Michałowi Grabowskiemu); XVII. Angelus. (W Fontainebleau); XXII. Mogiła Tarasowa. (O T. Szewczenko); XXVI. Ptak daleki.

Wśród wierszy różnych: I. O geniuszach. Do Adama Mickiewicza z okoliczności prelekcji pewnego profesora w Kolegium Francuskim roku 1841. (*Po ziarnie*. Wil. 1861; toż *Bibl. Ossol.* 1862 t. 1); III. Głos ku Deotymie. (*Bibl. Ossol.* 1862 t. 1).

Dedykacja: Żonie to Wieszczce oratorium, wydumane przy jej sercu w żałobie wielkiej lata tyśiąc ośmset sześćdziesiąt czwartego, poświęca Bohdan.

W wyd. Lw. 1877 wyrazy „to Wieszczce oratorium” zastąpione wyrazami „te pieśni”.

Przekł. franc.: L'Angélus à Fontainebleau. *L'Abeille de Fontainebleau* 1906, 21 grudnia;

L'Oiseau de pays lointains. Tamże 28 grudnia; przedr. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1907 nr 222 s. 22-23.

27. Wniebogłosość. Wyd. razem z poz. 26; przedr. w poz. 31 t. 4.

Zawartość: 14 wierszy powst. głównie w 1861, m. in. poz. 19, 20 oraz: I. Zgryzota i łaska. (Wiersz napisany na Oelberg u trapiistów alzackich w dzień św. Bernarda 1846 roku); IV. Cedr. (*Dzien. Lit.* 1861 nr 11); VII. Do wótru! Na święto horodelskie. *Przeł. Rzeczy Pol.* 1861); VIII. Bractwo św. Weroniki. (Ku pobudce Sewerynowi Goszczyńskiemu); XI. Ku młodziankom polskim. (*Czas* 1863 nr 156; toż *Niepodległość* 1863 nr 3); Abarim i Tabor. (*Przeł. Poz.* 1864 t. 37).

28. Stella Maris. Hymn ku Bogarodzicy. *Dzien. Lit.* 1866 nr 29; wyd. osob. Paryż 1866. Przedr. zob. poz. 31 t. 1.

29. Improwizacja polska ku panslawistom powracającym z Moskwy na rece panów F. Palackiego i Rygiera. Ogł. *Gaz. Nar.* 1867, 6 lipca; toż *Warta* 1867 nr 106; wyd. osob. Paryż 1867. Przedr. zob. poz. 31 t. 4.

30. Adam Mickiewicz podczas pisania i drukowania Pana Tadeusza. List do syna Adama (Władysława Mickiewicza). *Czas* 1874 nr 285, 287, 289; przedr.: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 2. Wyd. 4. Paryż 1874; wyd. osob. Paryż 1875. Przedr.: *Książka zbior. A. Mickiewicza w stuletnią rocznicę urodzin poety*. Petersb. 1898; w wyd.: Korespondencja. T. 5. Lw. 1904 (por. Listy poz. 21 t. 5). Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 777.

31. Pisma. Wyd. zbiorowe przejrzone przez autora. T. 1-4. Lw. 1877; toż pt. Poezje. T. 1-4. Lw.-W-wa 1877 (wyd. cenzurowane dla zaboru rosyjskiego).

Zawartość: t. 1 (głównie przedr. poz. 15 i poz. 17 t. 1): Przenajświętsza Rodzina; Modlitwy i hymny; Rusalki; Dumki, ballady i inne wiersze; t. 2 (głównie przedr. poz. 14 i poz. 17 t. 2-3): Wiersze różne; Dumy (tu m. in.: Zolotarenko w Warszawie. Powst. w pierwszej redakcji 1828); Wiośniarki i szumki; Pyłki; Przygawka do nowej poezji; t. 3: Pieśni serbskie spolszczone (por. poz. 17 t. 4); Tłumaczenia; t. 4: Dum i dumek księga trzecia. (Tu m. in. przedr. poz. 26, 27 oraz: Odpowiedź A. Mickiewiczowi. (Ogł. pt. Odpowiedź B. Z. (inc.: Kto? z jakich stron... *Przyj. Ludu* 1843/44 nr 18); Modlitwa za Francję. (*Czas* 1870 nr 195); W śnieżycy. (Na post-scriptum do moich dumek). Dat. Villepreux, w listopadzie 1876 r. Ogł. *Ruch Lit.* 1877 nr 14).

Por. również poz. 1, 2, 4-13, 19-20, 22-23, 26-29; Przekłady poz. 1-7 i in.

32. *Dziela pośmiertne*. T. 1-2. Z przedmową S. Tarnowskiego. Kr. 1891. Wyd. tyt. wznowione. Kr. 1899.

Zawartość: t. 1: Różne wiersze (tu m. in.: Do Laszki. Przpomniana pieśń warszawska z r. 1828. Dat. Paryż, 12 sierpnia 1866. (Jest to nowa redakcja wiersza: Zołotarenko w Warszawie, por. poz. 31 t. 2); Mistrzowi Janowi Matejce. Dat. Villepreux, 22 czerwca 1880; ogł. *Czas* 1880 nr 148); Luźne zapiski o rówieśnikach; Modlitwy; Urywki (tu m. in.: Do moich dzieci, Dat. w grudniu 1860; ogł. *Głos Polski* 1887 nr 240); Luźne rozpamiętywania ku zbudowaniu się; Ukraińszczyzna (tu wiersz w jęz. ukraińskim pt. Zurba); Jamby i Pyłki (por. poz. 24, 29); Fragmenta większych całości (Ptasze lasze; Kwiat paproci; Pasieka); Złota Duma (por. poz. 7); t. 2: poz. 13, 25, 18).

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Astrea* (1823), *Bibl. Ossol* (1862 t. 1), *Bibl. Pol.* (1825), *Bibl. Warsz.* (1872 t. 1), *Czas* (1861-1863, 1870-1880; tu m. in.: Do Anioła Stróża. 1861 nr 264; Modlitwa za Francję, z powodu porażek ofiarowanie nowenny. 1870 nr 195; Nasza gromada, do O. Aleksandra Jełowickiego. 1876 nr 7), *Demokrata Pol.* (1842), *Dzien. Lit.* (1861-1862; tu m. in.: Twardowski pod Bożą figurą. 1862 nr 12), *Dzien. Mód Paryskich* (1840 nr 13, 17), *Dzien. Nar.* (tu m. in.: Nekrolog Stanisława Radziszewskiego. 1844; przedr. zob. Listy i materiały poz. 21 t. 1), *Dzien. Pol.* (tu: List... do Rodaków z podziękowaniem za przygotowanie uroczystości jubileuszowych. 1886 nr 98), *Dzien. Warsz.* (1825-1826), *Dzien. Wil.* (tu m. in.: Duma o Waclawie. 1819 t. 2 nr 5), *École Nationale Polonoise. Distribution solennelle des prix. Année scolaire 1860-1861.* Paryż 1861, *Gaz. Nar.* (1867 nr 153), *Gaz. Warsz.* (1856 nr 25), *Głos Wobny* (Paryż; 1864 nr 56; 1866 nr 101), *Gwiazdka Cieszyńska* (1861, 1870), *Jutrzenka* (1824), *Kalendarz dla rodzin katolickich.* Kr. 1867, J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* W-wa 1876, J. Wilda *Kalendarz powsz.* Kr. 1863 (tu: W imionniku), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862 (tu: Pod krzyżem), *Kraj* (Petersb.; 1885), *Krzyż a Miecz* (1850 nr 14), *Kur. Pol.* (tu: Donieśliśmy już, że pierwsza dywizja piechoty... 1830 nr 374), *Lwowianin* (1842, 1868/69), *Łowiec* (1878),

Magazyn Mód (tu m. in.: Cioteczny pana Paska. 1852 nr 21), *Melitele* (1829-1830), *Melitele* (1837), *Młoda Polska* (tu: O duchu asocjacji. Z powodu klubów polskich w Paryżu. 1838 nr 21), *Niepodległość* (1863 nr 3), *Nowa Polska* (tu w 1831 artykuły (inc.): Zawistny duch rządów eks-dyktatora... — nr 19; Nie tylko p. eks-ambasador... — nr 20; Wyjątek z listu do redakcji Nowej Polski. Radzymin, 15 luty 1831 — nr 45; Mieszkańcy Warszawy... — nr 46; Dru-

gi to już raz... — nr 62; Pułk czwarty piechoty liniowej... — nr 70; Opuszczenie kraju — nr 73; O nadaniu własności wieśniakom — nr 80; Pan major Bertrand... — nr 117; Zdarza się niekiedy słyseć... — nr 123; Modlitwa obozowa (inc.: Do Litwy, wodzu...), — nr 136; Interpelacje sobotnie... — nr 142; Byłem naocznym świadkiem... — nr 164; Potęga opinii — nr 187), *Noworocznik Demokratyczny* (1842), *Ojczyzna* (Lipsk; tu: Do spółtulażców; Rezygnacja. 1864 nr 9), *Opiekun Dom.* (tu: Zima. 1871 nr 8), *Orełownik Nauk.* (1841-1843),

Pam. Nauk. (tu: Róża. 1819 t. 2), *Pam. Warsz.* (1822-1823), *Patriota* (tu: Notatka. Donieśliśmy już... 1830 nr 29), *Po ziarnie.* Wil. 1861, *Prix et nominations mérités par les élèves de l'École Nationale Polonoise à la clôture de l'année scolaire 1858-1859.* Paryż 1859, *Przeegl. Lw.* (tu: Wzmianka o śp. Walerianie Chelchowskim. 1872 t. 4; Pożegnanie od Sulimy ku królowi Władysławowi IV. 1872 t. 3), *Przeegl. Nauk.* (1842), *Przeegl. Pol.* (tu m. in.: Do młodych poetek polskich. 1866/67 t. 3), *Przeegl. Poz.* (tu m. in.: Wspomnienie o K. Hoffmanowej. 1845 t. 1; Święty Wincenty a Paulo. Hymn polski. 1864 t. 37), *Przeegl. Powsz.* (1861), *Przeegl. Rzeczy Pol.* (1861-1862), *Przyj. Dom.* (1853, 1863, 1870, 1886), *Przyj. Ludu* (1843/44 nr 18), *Rozmaitości* (Lw.; 1823-1827, 1837), *Rozmaitości* (W-wa; 1826), *Ruch Lit.* 1875 nr 11), *Ruch Muzyczny* (1857 nr 22), *Siolo* (1866), *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875 (tu: Z ostatnich dum; Dąb namogilny; Zuraw; Niewyspiewana; W zmierzchu dnia), *Strzecha* (1869 z. 1), *Tyg. Ilustr.* (1868, 1870, 1882), *Tyg. Petersb.* (1837), *Tyg. Wielkop.* (1873 nr 45), *Unia* (Lw.; tu m. in.: W zmierzchu dnia. 1870 nr 66; przedr. *Sobótka*; Boży chorąży. 1870 nr 66), *La Vistule.* Kr. 1885, *Wanda* (1825), *Warta* (1867, 1880), *Wiad. Pol.* (Paryż; tu: Do przyjaciela odjeżdżającego na Wschód. 1885 nr 5. (Jest to wiersz do A. Mickiewicza, inc.: Zarozumiałe dziejów plemię...), *Wieniec* (1872), *Wisła.* Kr. 1884, *Zagroda* (1872), *Zbieracz Lit.* (1838).

Ponadto ogł. wiersze:

Śpiew Tarły. W powieści F. Skarbka: Tarło. W-wa 1829;

Siostrze Narcyzie jesienny swój kwiatek, zanim spłowieje, przesyła na pamiątkę J. B. Z. (inc.: Im dalej, im dalej w lata...). Dat. Paryż 12 września 1862 roku... W książce: Listy Narcyzy Zmichowskiej do rodziny i przyjaciół. T. 2. Kr. 1885 s. 601-602.

Po śmierci poety jego drobne utwory ogł. w czasopiśmie: *Głos Polski* (Paryż; 1887 nr 3, 240), *Kłosa* (1887 nr 1155-1159, 1162-1163, 1165, 1168-1170, 1173), *Świat* (1888 nr 1), *Tyg. Ilustr.* (1888 t. 12 nr 299, 304; 1889 t. 13 nr 316, 329; 1889 t. 14 nr 351), *Przeł. Pol.* (1888/89 t. 4) oraz w wyd.: *Dzieła pośmiertne*, zob. *Twórczość* poz. 32.

Przekł. czeski: R. Pokorný: *Básně*. Praga 1881 *Poesie světová, sbírka básnických spisů jinajazyčných* t. 21.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przedzicki): *Poètes illustres de la Pologne au XIX siècle*. Cycle ukrainien II: *Chants d'Ukraine par ...* Nicea 1878.

Przekł. niem.: H. Nitschmann: *Der Polnische Parnass*. Lipsk 1875 (tu 10 wierszy; te same wiersze w: *Perlen polnischer Poesie*. Lipsk 1875).

Przekł. ros.: M. Żiwow i B. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963 (tu 6 wierszy).

Przekł. ukraińskie: W. Terlecki: *Dumy ta dumki, perewedeny z polskocho na rodymyj ruskyj jazyk*. Przemysł 1861. — M. Żiwow: *Nespetajta duma; Otyezd Kozaka*. *Sowietkaja Ukraina* 1961 nr 11.

Przekłady

1. Horacy: *Do Wenery; Do Pirry*. *Dzien. Wil.* 1819 t. 2 nr 5; Z księgi epodon pieśń XII. (O życiu wiejskim). Tamże 1820 t. 1 nr 3. Przedr. zob. *Twórczość* poz. 10, 31 t. 3.

2. Pieśń staroczeska. Z Rękopismu królowodzowskiego. *Pam. Warsz.* 1822 t. 3; inną pieśń ogł. *Astrea* 1823 t. 3 nr 4. Przedr. zob. *Twórczość* poz. 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 3.

3. W. Scott: *Pielgrzym*. Ballada naśladowana z Waltera Skota. *Astrea* 1823 t. 3 nr 5. Przedr. zob. *Twórczość* poz. 9, 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 3.

4. Rapsody gęślarskie. *Car Łazarz, czyli bój kosowski*. Powst. 1836. Wyd. zob. *Twórczość* poz. 17 t. 4, poz. 31 t. 3; wyd. osob. pt. *Pieśni gęślarskie serbskie*. *Car Łazarz, czyli bój kosowski*. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 114. Wyd. nast.: toż W-wa (1936); W-wa 1947 *Biblioteczka Univ. Lud.* 114.

5. *Wiośnianki*. Powst. 1836. Wyd. zob. *Twórczość* poz. 17 t. 4, poz. 31 t. 3.

Zbiór zawiera 49 pieśni, m.in.: XXII. *Sąd dziewczęcy*.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przedzicki): *Chansons serbes*. W książce: *Poètes illustres de la Pologne ...*, jw.

Przekł. niem.: A. Woycke: *Das Gericht der Mädchen*. *Warschauer Zeitung* 1859, luty.

6. F. Schiller: *Gody zwycięzców, czyli powrót Greków spod Troi*. *Pospolite Ruszenie* 1835 t. 1. Przedr. zob. *Twórczość* poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 3.

7. J. W. Goethe: *Król dębów*. *Magazyn Mód* 1852 nr 23. Przedr. pt. *Król dziadek*, zob. *Twórczość* poz. 31 t. 3.

Ponadto kilka drobnych przekładów z Biblii oraz Horacego, F. Petrarki, J. W. Goethego i F. Schillera ogł.: *Dzien. Wil.* (1819), *Księga zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862, *Melitele* (1837) oraz w wyd., zob. *Twórczość* poz. 14, 17, 31 t. 3.

Prace edytorskie

D. Poniatowska: *Bolesław Wstydlivy i Leszek Czarny*. Paryż 1875. (Z przedmową).

Wydania zbiorowe

Por. *Twórczość* poz. 9, 10, 14, 15, 17, 29, 30.

1. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Univ. Lud.* 100.

Zawartość: 25 utworów, m.in. w skróceniu: *Przenajświętsza Rodzina i Rusalki*.

2. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 77.

Zawartość, jw. poz. 1.

3. Wybór poezji. Ułożył J. Kallenbach. W-wa 1909.

Zawartość: Z utworów młodocianych (m. in. *Twórczość* poz. 4); *Dumy; Rusalki; Dumki, ballady i inne wiersze; Wiośnianki i szumki; Złota duma; Przenajświętsza Rodzina; Potrzeba zbarska; Duch od stepu*. (Wyjątki); *Różne wiersze*.

4. Wybór poezji. Oprac. J. Tretiak. Kr. (1921) *BN I*, 30; wyd. 2 Kr. (1925).

Zawartość: 45 utworów z podziałem na grupy: W kraju (1821-1830) (tu m. in.: *Nieszczęśliwa rodzina; Lubor; Dumka Mazepy; Rusalki; Czajki; Śpiewające jezioro; Śpiewak teskniący*); Na obczyźnie (1836-1876): *fragm. Złotej dumy i Ducha od stepu; Dumy historyczne* (m. in.: *Wyprawa chocimska; Lach serdeczny na marach*); *Dumki i szumki* (m. in.: *U nas inaczej; Sen-Drzewo wieszczce; Rojenia wiośniane*); *Poezja religijna* (m. in.: *Przenajświętsza Rodzina; Na dzień Gromniczny*); *Z późniejszej doby życia* (m. in.: *Zgryzota i Łaska; Mogiła Tarasowa; Modlitwa za Francję*).

Listy i materiały

1. Do M. Grabowskiego z 3 grudnia 1825. Ogł. J. Tretiak: *Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831*. Kr. 1911 s. 479-481.

2. Do A. E. Odyńca 9 listów z 1826-1836. Ogł. W. Korotyński: *Sprzed lat pięćdziesięciu*. *Kronika Rodz.* 1882 nr 7.

3. Do L. Nabelaka 2 listy z 1832. Ogl. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885 t. 1/2 s. 525-529; 4 listy z 1833-1834. Tamże s. 625-630; przedr. W. Zawadzki: Ludwik Nabelak. Opowieść historyczna. Lw. 1886.

4. Do J. Lelewela z 1834; do L. Siemieńskiego z 1843; do K. Szajnochy z 1857; do L. Chodźki 4 listy z 1858-1866; do P. Stachurskiego 3 listy z 1866; do L. Nabelaka z 1881; do Z. Nabelakowej 2 listy z 1883 i 1884; do W. Platera 4 listy z 1870-1880; do S. Goszczyńskiego b. d. Ogl. S. Zdziarski: Z korespondencji. *Przeł. Powsz.* 1898 t. 60 nr 180.

5. Do K. Wodzińskiego 9 listów z 1835-1837. Ogl. *Kłósy* 1886 t. 43 nr 1104-1106.

6. Do A. Mickiewicza z 1836. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 3. Paryż 1876 i wyd. nast.

7. Do A. Mickiewicza 14 listów z 1836-1841. Ogl. J. Siemieński: Listy B. i J. Zaleskich. *Kłósy* 1886 t. 42 nr 1092-1093, t. 43 nr 1100-1103.

List z 29 grudnia 1840 pisany wspólnie przez Bohdana i Józefa Zaleskich.

7a. Do A. Mickiewicza 21 listów z 1836-1842. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 703. Ogl. zob. poz. 6, 7, 21.

8. Do braci zmartwychwstańców z 28 października 1837. Ogl. P. Smolikowski: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Przeł. Pol.* 1891/92 t. 4 s. 415-418; przedr. w książce: Historia Zgromadzenia Pańskiego. T. 1. Kr. 1892.

9. Do L. Siemieńskiego z 1841; do G. Pr. (Proskurzyny) 2 listy z 1852; do A. Bielowskiego z 1860; do Z. Morawskiego z 1876. Ogl. *Księga pam. ... Adama Mickiewicza (1798-1898)*. T. 1. W-wa (1898).

10. Do L. Siemieńskiego z 17 stycznia 1842. Ogl. L. Gocel: Mickiewicz a książka. (Okruchy informacyjne). *Pam. Bibl. Kórn.* z. 6 (1958).

11. Do L. Jankowskiego z 13 grudnia 1844; do J. Koźmiana 9 listów z 1844-1864, 1876-1877; do Z. (Morawskiego) 2 listy z 1876-1878; do uczeń J. Koźmiana z 1877; do A. Szembeka z 8 kwietnia 1866; do młodego krewnego z 4 marca 1845. Ogl. N. (K. Morawska): Bohdan Zaleski. *Przeł. Pol.* 1886/87 t. 3 s. 95-125, 225-247, 521-562.

12. Do T. Lenartowicza z 11 maja 1855. Ogl. *Kur. Warsz.* 1902 nr 303.

Rkps był w zbiorze L. Méyeta; zniszcz. 1944.

13. Do F. Iwanowskiej z 1859-1860. Ogl. S. M. K. (Szembekówna): Przyczynek do dziejów emigracji po powstaniu listopadowym. *Przeł. Powsz.* 1930 t. 188 nr 562.

14. Do T. Lenartowicza 2 listy z 18 grudnia 1869 i 22 marca 1870. Ogl. w art.: Poeta do poety. *Kur. Warsz.* 1902 nr 47; toż wyd. w poz. 21.

15. Do nie określonej bliżej osoby z 1874. Ogl. T. Ziemia: Mickiewicz w pierwszych latach emigracji. *Przew. Nauk. i Lit.* 1884 t. 1/2 s. 169.

16. Do K. Ujejskiego 2 listy z 23 marca 1875 i 6 kwietnia 1877. Ogl. K. Wróblewski: Kornel Ujejski. Lw. 1902 s. 304-306. List z 1877 wyd. zob. poz. 21.

17. Do J. Koźmiana z 1876. Ogl. *Warta* 1877 nr 132; toż *Przeł. Lit.* 1877 t. 13; toż wyd. zob. poz. 21.

18. Do Z. Morawskiego z 15 września 1876. Ogl. *Kur. Pol.* (Lw.) 1898 nr 217; toż *Przeł. Katolicki* (W-wa) 1898 nr 31; toż wyd. zob. poz. 21.

19. Do T. Rutkowskiego z 14 stycznia 1881. Ogl. A. Krechowicki: Bohdan Zaleski o sobie i współczesnych na podstawie korespondencji. *Gaz. Lw.* 1901 nr 71; wyd. osob. Lw. 1901; przedr. w: Prawdy i bajki. W-wa 1911 s. 121-124.

20. Do A. E. Odyńca 2 listy z 4 maja i 27 września 1882. Ogl. W. Korotyński: Józef Bohdan Zaleski. *Kronika Rodz.* 1886 nr 8; toż wyd. zob. poz. 21.

21. Korespondencja Józefa Bohdana Zaleskiego. Wyd. D. Zaleski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899-1903; wyd. osob. t. 1-5. Lw. 1900-1904.

Zawartość: ok. 1200 listów od listu do M. Grabowskiego z 30 marca 1825 do listu do F. Smolki z 28 grudnia 1885. Tu m. in. listy do A. Bielowskiego, K. Brodzińskiego, J. I. Kraszewskiego, A. Mickiewicza, C. Norwida, K. Różyckiego, A. Towiańskiego, S. Witwickiego.

Pomiędzy listami — odezwy, notatki, aforyzmy, mowy (m. in. Mowa na pogrzebie księdza Floriana Topolskiego w Montmorency 28 sierpnia 1844; Mowa na rozdaniu nagród w Szkole Polskiej 10 sierpnia 1859 r.; Przemówienie na posiedzeniu Towarzystwa Literackiego 7 czerwca 1870 r.; Mowa na uczcie danej Matejce w Paryżu 25 czerwca 1870 r.), nekrologi; tu również przedr. Twórczość poz. 16, 18; Przedmowa z wyd. Prace edytorskie.

Na końcu tomu 5 (s. 357): daty niektórych pieśni z lat 1837-1840.

22. Notatki pamiętnikarskie. Fragm. z listopada 1843 ogł. I. Turowska: Frag-

ment z nieznanego pamiętnika J. B. Zaleskiego. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 575 s. 234-243; fragm. ze stycznia-lutego 1844 ogł. D. Zaleski, zob. poz. 21 t. 5 s. 327-341; fragm. z sierpnia 1845 ogł. I. Turowska: J. B. Zaleski w klasztorze Oelenburg. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 576 s. 353-358; fragm. dotyczące A. Mickiewicza z 1851 ogł. W. Mickiewicz: *Żywot Adama Mickiewicza*. T. 4. Poz. 1875 s. XXXV-XXXIX; toż ogł. D. Zaleski, zob. poz. 21 t. 2 s. 180-186; fragm. z 1876 pt. *Pamiętnik mój*. Dat. 1 czerwca 1876; Tytuły rozdziałów Pamiętnika. Ogł. D. Zaleski, zob. poz. 21 t. 5 s. 183-185.

Rękopisy J. B. Zaleskiego znajdują się w następujących zbiorach:

Bibl. Jagiel. (tu spuścizna rękopiśmienna — korespondencja, notatki, bruliony, dzienniki, materiały biograficzne — złożone w 1925 przez syna poety Dionizego, m. in. listy do poety sygn. 9214-9239;

tu także listy do J. I. Kraszewskiego sygn. 6105),

Bibl. Kórn. (tu kopie współczesne kilku wierszy i 5 listów: do L. Niedźwieckiego z 1841, W. Zamoykiego z 1851, F. H. Duchńskiego z 1859, Bronisława Zaleskiego z 1871 i 1879 — sygn. BK 2411, 2431, 2500, 2440),

Bibl. Nar. (tu 86 listów ocalałych ze Zbiorów Raperswilekich, zniszczonych w 1944, sygn. 2951 i 2960, oraz dwa drobne wiersze sygn. 2676, 2960),

Bibl. PAN Kr. (tu kilka wierszy sygn. 2029, 2073, 2077 oraz kilkanaście listów sygn. 1833, 2028 t. 7, 2064 t. 1, 2210 t. 8, 2234),

Muz. Mickiewicza w Paryżu (tu drobne wiersze, mowy, listy, materiały biograficzne — sygn. 777, 804),

Ossol. (tu list do L. Siemieńskiego z 1841 sygn. 6522/I i do K. Szajnochy z 1857 sygn. 6518/I).

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism, E — Prace edytorskie, L — Listy i materiały, P — Przekłady, T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Abarim i Tabor	T-27	Donieśliśmy już, że pierwsza dywizja piechoty ...	Cz-KP
Adam Mickiewicz podczas pisania i drukowania Pana Tadeusza	T-30	Drugi to już raz ...	Cz-NP
Angelus. (W Fontainebleau)	T-26	Duch od stepu	T-8
Arab u mrogiły konia	T-10	Duma o hetmanie Kosińskim	T-1
Bezdole. Ku śp. M. G. ...	T-26	Duma o Waclawie	Cz-DW
Bolesław Wstydlivy i Leszek Czarzy (D. Poniatowska)	E-1	Duma z pieśni ludu ukraińskiego	T-9
Boży chorząy	Cz-U	Dumka hetmana Kosińskiego	T-1
Bractwo św. Weroniki. (Ku podbudce S. Goszczyńskiego)	T-27	Dumka Mazepy	T-9
Byłem naocznym świadkiem ...	Cz-NP	Dumy a dumki Bohdanowe	T-15
Car Łazarz, czyli bój kosowski	P-4	Dwojaki koniec	T-15
Cedr	T-27	Dzieła pośmiertne	T-32
Chwała Bogu! Hymn polski na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów	T-19	Fiołek	T-10
Cioteczny pana Paska	Cz-MM	Głos ku Deotymie	T-26
Co ja widział	T-15	Gody zwycięzców, czyli powrót Greków spod Troi (F. Schiller)	P-6
Co mi po tym!	T-15	Hetman Kosiński z konia	T-1
Co mi tam! czyli poranek starego myśliwca	T-9	Im dalej, im dalej w lata ...	po Cz-
Czajki	T-9	Improwizacja polska ku panslawis-tom powracającym z Moskwy	T-29
Damian książę Wiśniowiecki	T-5	Interpelacje sobotnie ...	Cz-NP
Dąb namogilny	Cz-SKZG	Jamby	T-25
Do Anioła Stróża	Cz-C	Janusz Bieniawski	T-2
Do gęśli	T-15	Jeniusz bohater	T-17
Do gitary	T-10	Kalinowy most	T-11
Do Laszki	T-32	Król dębów (J. W. Goethe)	P-7
Do Litwy, wodzu ...	Cz-NP	Król dziadek (J. W. Goethe)	P-7
Do młodych poetek polskich	Cz-PP	Kruświca	T-24
Do moich dzieci	T-32	Książdz	T-7
Do Pirry (Horacy)	P-1	Księżna Hanka	T-7
Do przyjaciela odjeżdżającego na Wschód	Cz-WP	Kto? z jakich stron ...	T-31
Do spółtulaćców	Cz-O	Ktoś czy Ktosia	T-15
Do Wenery (Horacy)	P-1	Ku młodziankom polskim	T-27
Do wtóru! Na święto horodelskie	T-27	Kwiat paproci	T-32
		Kwinta w mej gęśli	T-14
		Lach serdeczny na marach	T-15
		List... do Rodaków z podziękowaniem za przygotowanie uroczystości jubileuszowych	Cz-DP

List o K. Hoffmannowej	Cz-PP	Pożegnanie od Sulimy ku królowi	
Lubor	T-10	Władysławowi IV	Cz-PL
Ludmiła	T-10	Przechadzka poza Rzymem	T-14
Luźne rozpamiętywania ku zbudowaniu się	T-32	Przedmowa do: Eug. ... Heleniusz: Wspomnienia narodowe	T-21
Luźne zapiski o rówieśnikach	T-32	Przedmowa do: K. Brodziński: Posłanie do Braci Wygnańców...	T-16
Marian Bukat, czyli piewca ukraiński	T-7	Przenajświętsza Rodzina	T-12
Marzenia wiosenne	T-15	Przodkowie	T-7
Mdła cisza	T-15	Przygrywka do nowej poezji	T-8
Mieszkańcy Warszawy ...	Cz-NP	Ptak daleki	T-26
Mistrzowie J. Matejce	T-32	Ptasze lasze	T-32
Młoda zaswatana	T-15	Pyłki	T-23
Modlitwa obozowa	Cz-NP	Pyłki marcowe	T-23
Modlitwa za Polskę	T-14	Rapsody gęślarskie	P-4
Modlitwa za Francję	T-31	Rezygnacja	Cz-O
Modlitwy i hymny	T-15	Rojenia wiośniane	T-10
Mogiła Tarasowa	T-26	Róża	Cz-PN
Mowa na pogrzebie ks. F. Topolskiego	L-21	Rusalki	T-6
Mowa na posiedzeniu Towarzystwa Literackiego	L-21	Sam z pieśnią	T-14
Mowa na rozdaniu nagród w Szkole Polskiej	L-21	Sąd dziewczęcy	P-5
Mowa na uczcie danej Matejce w Paryżu	L-21	Sen-Drzewo wieszczę	T-15
Mowa nad grobem A. Mickiewicza	T-18	Siostrze Narcyzie jesienny swój kwiatek...	po Cz-
Nasza gromada, do O. A. Jełowickiego	Cz-C	Smutki	T-15
Nasze Endoume	T-15	Smutna krakowianka	T-15
Nawiedziny grobu Laury	T-14	Spomnienie	T-10
Nekrolog S. Radziszewskiego	Cz-DN	Stella Maris	T-28
Nie tylko p. eks-ambasador...	Cz-NP	Step	T-15
Nieszczęśliwa rodzina	T-10	Synowski żal	T-15
Niewyśpiewana	Cz-SKZG	Śpiew poety	T-4
Nigdyż	T-9, 15	Śpiew Tarły	po Cz-
Notatka. Donieśliśmy już...	Cz-P	Śpiewające jezioro	T-9
Notatki pamiętnikarskie	L-22	Śpiewak w obcej stronie	T-10
O ducha asocjacji	Cz-MP	Święty Wincenty a Paulo	Cz-PP
O geniuszach. Do A. Mickiewicza	T-26	Trechtymirowski monastyr	T-7
O nadaniu własności wniakiom...	Cz-NP	Triolety	T-9
O życiu wiejskim (Horacy)	P-1	Triolety z nutami	Cz-RM
Odmiana. Sonet pisany blisko rozwalin	T-10	Trzeci szturm do Stawiszcz	T-9
Odpowiedź A. Mickiewiczowi	T-31	Twardowski pod Bożą figurą	Cz-DL
Odpowiedź B. Z.	T-31	Tytuły rozdziałów Pamiętnika	L-22
Opuszczenie kraju...	Cz-NP	U nas inaczej	T-15
Pamiętnik mój	L-22	Ukaranie	T-10
Pan major Bertrand...	Cz-NP	Ukraina	T-7
Paralitik	T-20	Ukraińszczyzna	T-32
Pasieka	T-32	Urywek z Hetmańskiej dumy	T-13
Pielgrzym (W. Scott)	P-3	Urywki	T-32
Pielgrzym w obcym kraju	T-9	W dzień Gromniczny	T-15
Pieśni gęślarskie serbskie	P-4	W imionniku	Cz-KPK
Pieśń staroczeska. Z Rękopismu krółodworskiego	P-2	W spółce ze słowikiem	T-15
Piewca	T-7	W śnieżycy	T-31
Pisma. Lw. 1877	T-31	W zmierzchu dnia	Cz-U
Po księżycu. Ku śp. Józefowi mójemu.	T-26	Warszawo nasza!	T-22
Pochód	T-15	Westchnienie za rodzinną chatką	T-10
Pod krzyżem	Cz-KZOW	Wiersz w imionniku przyjacielskim. Napisany pod „Zeglarzem” A. M.	T-10
Poezja. Paryż 1841	T-14	Wieszczę-gość do Z. Z....	T-26
Poezje. Lw. 1838	T-10	Wieszczę oratorium	T-26
Poezje. Lw. 1877	T-31	Wigilia godów tysiąclecia	T-24
Poezje. Petersb. 1851-1852	T-17	Wiośniarki	P-5
Poezje. Poz. 1841-1842	T-15	Wiośniarki	T-15
Poezje. Wil. 1838	T-9	Wniebogłosy	T-27
Poezje religijne	T-15	Wyjazd bez powrotu	T-15
Potega opinii	Cz-NP	Wyjątek z listu do redakcji Nowej Polski	Cz-NP
Potrzeba zbaraska	T-13	Wyjątek z rycerskiego rapsodu	T-2
		Wyjeżdżający do Legionów	T-3
		Wyprawa chocimska	T-15
		Wzgórek pożegnania	T-9
		Wzmianka o śp. W. Chełchowskim	Cz-PL
		Wzrok anielski	po Cz-

Z księgi epodon pieśń XII (Horacy)	P-1	Ze snu	T-7
Z ostatnich dum	Cz-SKZG	Zgryzota i łaska	T-27
Zakochana	T-15	Zielona Niedziela	T-15
Zrozumiałe dziejów plemię...	Cz-WP	Zima	Cz-OD
Zawistny duch rządów ex-dyktatora...	Cz-NP	Złota дума	T-7
Zazulicz	T-15	Zołotarenko w Warszawie	T-31, 32
Zdarza się niekiedy słyszeć...	Cz-NP	Zurba	T-32
		Zwiastowanie	T-15
		Żuraw	Cz-SKZG

OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

M. MAZANOWSKI: Józef Bohdan Zaleski, życie i dzieła. Zarys biograficzny. Petersburg. 1900 *Życiorysy Sławnych Polaków* nr 15. [Rec.: S. ZDZIARSKI, *Kwart. Hist.* 1900 z. 1 s. 85-87]. —

S. ZDZIARSKI: Bohdan Zaleski. Studium biograficzno-literackie. Lw. 1902. [Rec.: P. CHMIEŁOWSKI, *Kwart. Hist.* 1902 t. 16 z. 4; WOŁYŃIAK (J. M. GIŻYCKI), *Przeł. Powsz.* 1902 t. 76 s. 394-397; W. GOSTOMSKI, *Książka* 1902 nr 11 s. 381; J. LECIEJEWSKI, *Muzeum* 1902 s. 879; mre (M. ROLLE), *Gaz. Lw.* 1902 nr 104; A. DROGOSZEWSKI, *Bibl. Warsz.* 1903 t. 1]. —

J. TRĘCIAK: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Życie i poezja. Karta z dziejów romantyzmu polskiego. Kr. 1911; Bohdan Zaleski na tułactwie 1831-1838. Życie i poezja. Karta z dziejów emigracji polskiej. Kr. 1913; Bohdan Zaleski na tułactwie. Życie i poezja na tle dziejów emigracji polskiej. Cz. II: 1838-1886. Kr. 1914. [Rec.: B. CHLEBOWSKI, *Książka* 1911 s. 513; przedr. w: *Pisma*. T. 4. W-wa 1912; E. KUCHARSKI, *Bibl. Warsz.* 1911 t. 2; S. TARNOWSKI, *Przeł. Pol.* 1911/12 t. 2; S. TUROWSKI, *Pam. Lit.* R. 10 (1911) z. 2/3; S. TUROWSKI, *Przeł. Powsz.* 1911 t. 111; W. ORŁOWSKI, *Sfinks* 1912 t. 4; J. KLEINER, *Książka* 1914 nr 4/5 s. 272; M. SZYJKOWSKI, *Przeł. Powsz.* 1914 t. 121 s. 399; T. GRABOWSKI, *Pam. Lit.* R. 13 (1914/15) z. 3/4].

2. Studia i przyczynki

A. E. ODYŃCIEC: List do I. Chodźki, dat. 14 grudnia 1825. Ogl. W. Korotyński: Sprzed lat pięćdziesięciu. *Kronika Rodz.* 1882 nr 7. — I. CHODŹKO: List do A. E. Odyńca, dat. Dziewiętnia, 30 sierpnia 1826. *Kronika Rodz.* 1882 nr 5 s. 136-137. — S. WITWICKI: List do J. B. Zaleskiego z 13 listopada 1826. Ogl. w art.: Z dawnych korespondencji... *Kronika Rodz.* 1886 s. 515-516; ogl. powtórnie L. Méyet, *Pam. Lit.* R. 5

(1906) z. 1. — (M. MOCHNACKI), *Melitele. Kur. Pol.* 1830 nr 196. — M. MOCHNACKI: O literaturze polskiej w wieku XIX. W-wa 1830 s. 182-185, i wyd. nast. — Ze Lwowa (inc.:) Miło jest słyszeć... *Rozmaitości* (Lw.) 1832 nr 34. (Szczegóły z życia B. Zaleskiego). — (S. GOSZCZYŃSKI): Nowa epoka poezji polskiej. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 s. 214-216, i wyd. nast. — D. PONIATOWSKA: Listy z 1835-1868 do Bohdana i Józefa Zaleskich i in. Ogl. D. Zaleski pt. *Listy...* T. 1-2. Kr. 1900. — S. WITWICKI: Listy do A. E. Odyńca z 25 stycznia 1836 i 24 lipca 1836. Ogl. *Kronika Rodz.* 1882 nr 2. — M. GRABOWSKI: Literatura i krytyka. Cz. 2. Wil. 1837 s. 107-113. — A. TYSZYŃSKI: O szkołach poezji polskiej. W książce: *Amerykanka w Polsce*. Cz. 2. Petersburg. 1837 s. 71-78; przedr. w: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904 s. 36-41. — S. WITWICKI: Listy (114) do J. B. Zaleskiego z lat 1838-1841. Ogl. D. Zaleski, *Przew. Nauk. i Lit.* 1899-1900; *Gaz. Lw.* 1900 nr 173 i in.; odb. pt. *Listy Stefana Witwickiego do J. B. Zaleskiego*. Lw. 1901. — (Poezje. Lw. 1838. Rec.): *Tyg. Lit.* 1838 nr 9; *Lwowianin* 1840 z. 3 s. 96. — J. J. HERBU D. (J. JURKIEWICZ): Krytyka. Słowo o poezjach J. B. Zaleskiego. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 101. — L. Z. (ZIELIŃSKI): Józef Bohdan Zaleski. *Lwowianin* 1840 z. 3 s. 67-71. — S. GOSZCZYŃSKI: List do A. Bielowskiego z 24 maja 1840. Ogl. *Bukiet dla Pań*. Kr.-Lw. 1892 s. 79-84. (M. in. o Potrzebie zbarskiej). — (Poezja. Paryż 1841. Rec.): ** (J. KOŹMIAN), *Dzien. Nar.* 1841 nr 39; *Orzeł Biały* (Bruksela) 1842 nr 5; J. SŁOWACKI: O poezjach B. Zaleskiego. Ogl. *Warta* 1884 nr 504 i wyd. nast., m. in. wyd. J. Kleiner w: *Dzieła wszystkie*. T. 10. Lw. 1925; P. Hertz: Juliusza Słowackiego myśli o literaturze i sztuce. W-wa 1959. — (Poezje. Poz. 1841. Rec.): A. BIEŁOWSKI, *Dzien. Mód Paryskich* 1841 z. 24; (J. KOŹMIAN), *Dzien. Nar.* 1842 nr 56, 61; M. P. *Lwowianin* 1842 z. 1 s. 31-33. — S. GOSZCZYŃSKI: Poezje B. Zaleskiego. *Demokrata Pol.* 1842 t. 4 cz. 4 s. 229-256. — A. MICKIEWICZ: Kurs drugoletni (1841-42) literatury słowiańskiej. Paryż 1842, wykład 30, i wyd. nast.; Kurs trzecio-

- letni (1842-43) literatury słowiańskiej. Paryż 1844, wykład 3, 5, i wyd. nast. — W. CYBULSKI: Wykłady na uniwersytecie berlińskim. Powst. 1842-1845. Wyd. pt. Odczyty o poezji polskiej w pierwszej połowie XIX wieku. Przekł. z niem. F. Dobrowolskiego. Poz. 1870; toż w jez. niem pt. Geschichte der polnischen Dichtkunst... Wvd. L. Kurtzmann. Poz. 1880. — (Noworocznik Demokratyczny na r. 1842. Rec.). *Nowa Polska* 1842 s. 686-688. — Z. KOSTROWIEC (I. HOŁOWIŃSKI): (Poezje religijne. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1842 nr 81. — (Przenajświętsza Rodzina. Rec.): M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka... *Pielgrzym* 1842 t. 4; M. GRABOWSKI: (List...), *Dzien. Nar.* 1843 nr 144; E. ZIEMIĘCKA. *Pielgrzym* 1843 t. 3 s. 124-155; M. GRABOWSKI: (List...), *Dzien. Nar.* 1844 nr 145. — M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka. T. 2. Wil. 1843 s. 182-188; wyd. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — Pisarze polscy wobec potrzeby narodowej. *Rok* 1845 t. 12 s. 30-45. — E. DUŃSKI: Listy (1848-1856). Wyd. A. Begey i I. Komenda. Turyn 1915. — Bohdan Zaleski. Wizerunek z galerii poetów. *Dod. Lit. do „Czasu”* 1849 nr 2; 1850 nr 32. — (Poezje. Petersb. 1851-1852. Rec.): *Czas* 1852 nr 126-127; J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. XII. *Gaz. Warsz.* 1852 nr 172. — T. PADALICA (Z. FISZ): O poezjach Tomasza Padurry. Do Antoniego Nowosielskiego 27 września 1854. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 292-294. (M. in. porównanie ich z dumkami Zaleskiego). — A. TYŚNIEŃSKI: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 176-240. — Mistycyzm w poezji. III. Bohdan Zaleski. *Nowiny* 1854 nr 50. — T. STAHLBERG: Des Dichters Sang. *Spr. Dyrekcji Gimm. w Nowym Sączu za r. 1855.* — Kronika bibliograficzna. Pasek dostarcza ciągle... *Gaz. Warsz.* 1856 nr 25. — (I. CHODŹKO): Periody życia. (Autobiografia). *Teka Wil.* 1858 nr 3. — PAUL DE SAINT-VINCENT (W. BUDZYŃSKI): Écrivains et poètes modernes de la Pologne. La poésie oukrainienne. B. Zaleski. *Revue contemporaine* 1860 t. 18 s. 612-641; przekł. pol. pt. Poezja ukraińska. Bohdan Zaleski. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2. — W. CZARTORYSKI: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1861-1862. W książce: Pamiętnik 1860-1864. Ogl. H. Wereszycy. W-wa 1960. — (Pieśni. Lw. 1862. Rec.): × (J. I. KRASZEWSKI). *Gaz. Pol.* 1862 nr 237; Przegląd kompozycji. „Wiosnianki” B. Zaleskiego, ułożył do śpiewu S. Duniecki... *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 18. — L. SIEMIĘŃSKI: Bohdan Zaleski. W książce: Portrety literackie. T. 1. Poz. 1865 i wyd. nast. — S. GRUSZCZYŃSKI: (Duch od stepu i Sam z pieśnią. Rec.). *Oświata* 1866, I s. 557-571. — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 362-367. — J. SZUJSKI: (Wieszczce oratorium. Rec.). *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 1 s. 220. — F. H. LEWESTAM: Literatura polska w XIX wieku. *Kłosa* 1867 nr 99-100. — K. WIDMAN: Wizerunki żyjących znakomitości narodowych. *Strzecha* 1868 nr 6. — J. K.: Szkoła ukraińska i Bohdan Zaleski. Szkic literacki. *Sobótka* 1869 nr 26-28, 31. — A. BELCİKOWSKI: Romantyczność przed Mickiewiczem. *Wieniec* 1872 nr 4-10; przedr. w książce: Ze studiów nad literaturą polską. W-wa 1886 s. 421, 425-427. — W. GROCHOWSKI: J. B. Zaleski. *Tyg. Ilustr.* 1873 t. 1 nr 262-263. — W. K. STÄTTLER: Przypomnienie starych znajomości. *Kłosa* 1873 nr 434. — K. W. WÓJCICKI: Kawa literacka w Warszawie. (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1; wyd. osob. W-wa 1873 s. 64-67. — J. KORNICKI: Des Dichters Lied von B. Zaleski. *Spr. Wyższej Szkoły Żeńskiej w Tarnowie za r. 1875.* Tarnów 1875. — H. BLUMENSTOK: Die Ukraine und ihre Dichter ... *Dioskuren* i odb. Wiedeń 1877. — P. CHMIEŁOWSKI: Józef Bohdan Zaleski. *Niwa* 1877 t. 12; przedr. w: Studia i szkice z dziejów literatury polskiej. S. II. Kr. 1889. — (Poezje. Lw. 1877. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Niwa* 1877 z. 65-66; St. T. (TARNOWSKI). *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 4 s. 442-443. [Polemika: Miscellanea. *Ruch Lit.* 1877 nr 17]; W. ZAWADZKI. *Wiek* 1877 nr 136-139; Poezje i powieści. (O B. Zaleskim w związku z zupełnym wydaniem jego poezji). *Czas* 1877 nr 88. — Uczta na cześć ks. prałata Koźmiana. *Przegl. Lw.* 1877 t. 13 s. 89-94. — A. G. B. (BEM): Józef Bohdan Zaleski. *Przegl. Tyg.* 1878 nr 18-21; przedr. w: Studia i szkice literackie. W-wa 1904. — E. LIPNICKI: B. Zaleski. *Echo* 1878 t. 2 nr 149. — W chorwackim piśmie „Vienac” młody poeta ... *Kur. Por.* 1878 nr 344. (O przekładach poezji J. B. Zaleskiego na język chorwacki i czeski). — R. POKORNY: Bohdan Zaleski. *Osvěta* 1880 nr 2 s. 97-114. — A. P. (PIETKIEWICZ): Poezje B. Zaleskiego. *Kłosa* 1880 nr 796. — A. GILLER: Bohdan Zaleski. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl. Wieniec pam. półwiekowej rocznicy powstania listopadowego.* Z. 1. Poz. 1881; odb. 1882. — R. POKORNY: Bohdan Zaleski. *Śwētozor* 1881 nr 8 s. 94. — A. TRIPPLI-NÓWNA: Kilka godzin u Bohdana Zales-

kiego w Villepreux. *Kłosa* 1881 t. 32 nr 822-823, 825-827. —

Art. z okazji 80-lecia urodzin: S. DUCHIŃSKA: Jubileusz B. Zaleskiego. *Kur. Codz.* 1882 nr 69; toż *Tyg. Mód i Powieści* 1882 nr 14; S. DUCHIŃSKA: Jubileusz wieszczki Ukrainy, J. B. Zaleskiego. *Dzien. Poz.* 1882 nr 71; W. KOROTYŃSKI: Sprzed lat pięćdziesięciu. *Kronika Rodz.* 1882 nr 7; Rz. (S. M. RZĘTKOWSKI): Józef Bohdan Zaleski. *Kur. Por.* 1882 nr 79; J. TRETIAK: Bohdan Zaleski i Ukraina. *Gaz. Lw.* 1882 nr 79-83; J. TRETIAK: Młodościowy wiek B. Zaleskiego. *Szkola* 1882 s. 98-99; Adres do Józefa Bohdana Zaleskiego (od Koła Pol. w Berlinie). *Gaz. Kr.* 1882 nr 35; (Adres posłów polskich na sejm pruski skierowany do J. B. Zaleskiego w osiemdziesiąt rocznicę urodzin, inc.:) W dniu dzisiejszym przypada... *Kur. Codz.* 1882 nr 62; Imieniny J. B. Zaleskiego. *Kur. Paryski* 1882 nr 14; Na cześć Bohdana Zaleskiego. (Jubileusz). *Dzien. Pol.* 1882 nr 38, 72, 74; (80-letnia rocznica urodzin B. Zaleskiego, inc.:) Słowiczku mój... *Kur. Codz.* 1882 nr 55; Wieszcz ukraiński. (Zyciorys). *Wieniec* 1882 nr 7; *Kur. Warsz.* 1882 nr 62; Conférences. Clôture du jubilé littéraire de Bohdan Zaleski. *Bulletin Littéraire et Scientifique* 1883 nr 16. — E. JELÍNEK: Poezja polska w Czechach. (Básně Bohdana Zaleského přeložil R. Pokorný. Praga 1881). *Przegl. Pol.* 1881/82 t. 3 s. 322-325. — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski. Szkic literacki. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 26-28. — J. ILGOWSKI: Szewczenko i Polacy. *Kraj* 1883 nr 31. — Echo literackie i artystyczne. Bohdan Zaleski... *Echo* 1883 nr 226. — P. CHMIEŁOWSKI: J. B. Zaleski. *Złota przęda.* T. 1. W-wa 1884. — A. E. ODYŃCIEC: J. B. Zaleski. W książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884 s. 411-426. — T. ZIEMBA: Mickiewicz w pierwszych latach emigracji. *Przew. Nauk. i Lit.* 1884 t. 1/2. — Napad na Bohdana Zaleskiego. *Kur. Pol. w Paryżu* 1885 nr 40. —

Wiadomości o śmierci i pogrzebie w 1886: S. DUCHIŃSKA: Ostatnie chwile poety. *Kronika Rodz.* nr 8; J. K.: Z ostatnich chwil B. Zaleskiego... *Kur. Warsz.* nr 91. (Sprostowanie. *Czas* nr 86); (J. I. KRASZEWSKI): Ostatnie chwile B. Zaleskiego (z listu...). *Ognisko Dom.* nr 75; *Chwila* nr 56, 60; *Dzien. Pol.* nr 77, 80; *Kur. Pol. w Paryżu* nr 56; *Kur. Por.* nr 95, 98, 101, 102, 136; *Nowa Reforma* nr 77; *Ognisko Dom.* nr 61; *Przegl. Polit.* nr 80; *Rola* nr 16, 17; *Wiek* nr 79, 98, 105. —

Wspomnienia pośmiertne w 1886: P.

CHMIEŁOWSKI. *Ateneum* t. 2; Z. z ZABOKRZEKICH CHRZANOWSKA: Ze wspomnień. *Tyg. Ilustr.* nr 168; ITEM (G. CZERNICKI). *Rola* nr 15; L. DĘBICKI. *Czas* nr 76; S. DUCHIŃSKA. *Bibl. Warsz.* t. 2; Ed. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1886 nr 13; V. G. (GASZTOWT). *Bulletin Littéraire, Scientifique et Artistique* nr 29-31; M. ILNICKA. *Bluszcz* t. 22 nr 15-16; J. ILGOWSKI: Listy z Ukrainy. *Chwila* nr 57; J. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 131; J. B. *Tyg. Mód i Powieści* nr 15-16; H. (N. HIRSZBAND). *Prawda* nr 15-16; E. JELÍNEK. *Hlas narodu* 1886. [Rec.: O B. Zaleskim w Czechach. *Gaz. Warsz.* nr 85]; E. J. (JELÍNEK). *Zlatá Praha* nr 18 s. 285-286; E. JELÍNEK: Návštěva u Bohdana Zaleského. *Slovanský sborník* nr 3 s. 118-123; J. KALENBACH. *Tyg. Ilustr.* t. 1 nr 171; W. KOROTYŃSKI. *Tarnów*; F. KVAPIL: Mezi emigranty. Vzpomínka na B. Zaleského. *Ruch* (Praha) nr 12 s. 191-192; T. LENARTOWICZ: Wspomnienie o B. Zaleskim. Z listu... do A. Pluga. *Kłosa* t. 1 nr 1091. [Rec.: Z. HORDYŃSKI. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. R. 1 (1887) s. 238]; M. SZELIGA (M. z MIRECKICH LEVY-CZARNOWSKA). *Dzien. Łódzki* nr 101; W. MARRENÉ. *Swit* t. 4 nr 106; Al. PÓLKOZIC (A. NIEWIAROWSKI). *Wiek* nr 72; A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ). *Kłosa* t. 1 nr 1084-1085, 1090; R. POKORNÝ. *Světozor* nr 22 s. 342-343; J. L. P. (POPLAWSKI). *Wędrowiec* nr 15; E. PRZEWOSKI. *Przegl. Tyg.* nr 15; S. TARNOWSKI: Bohdan Zaleski. (Słowo po śmierci). *Przegl. Pol.* t. 4 s. 402-404; *Biesiada Lit.* t. 21 nr 15; *Chwila* nr 55, 56, 60; *Diabeł* nr 7; *Dzien. Pol.* nr 75; *Gaz. Pol.* (Czerniowce) nr 27; *Gaz. Pol.* (W-wa) nr 72; *Gaz. Warsz.* nr 73; *Gomicz Tyg.* nr 13; *Gość. Kalendarz*. W-wa 1887; *Gwiazdka Cieszyńska* nr 16; Ze swojego świata. *Kłosa* nr 1084; *Kur. Pol. w Paryżu* nr 56; *Kur. Por.* nr 91; *Niva* t. 29 z. 272; *Nowa Reforma* nr 75; *Ognisko Dom.* nr 71, 75; *Przegl. Tyg.* nr 14; *Przyj. Dom.* nr 8; *Romans i Powieść* t. 11 nr 276; *Slovanský sborník* nr 5 s. 238-239; *Słowo* nr 12; *Szkola* nr 15; *Strážnica Pol.* nr 13; *Wieczory Rodz.* nr 18. —

C. ADAMSKI: Natchnienie B. Zaleskiego. *Warta* 1886 nr 616. — M. KONOPNICKA: Pieśniarz Ukrainy. *Swit* 1886 nr 107-108; przedr. w studium: O B. Zaleskim. W: *Szkice*. Lw. 1905. — F. RAWITA: Rodzina chata B. Zaleskiego. *Przegl. Tyg.* 1886 nr 27. — J. SIEMIENSKI: Listy B. i J. Zaleskich. *Kłosa* 1886 t. 42 nr 1092-1093, t. 43 nr 1100-1103. — F. SURYN: B. Zaleski. Studium literackie. *Tyg. Ilustr.* 1886 t. 1 nr 174-179. —

TOWIAŃCZYK (z POŁOCKA): Adam i Bohdan w Paryżu. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1886 nr 39. [Rec.: L. FINKEL. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 1 (1887) s. 253]. — H. ZATHEY: Młodość B. Zaleskiego (1802-1830). *Spr. trzecie Dyrekcyj c.-k. III Gimn. w Kr. zar. szk. 1886*. Kr. 1886. [Rec.: L. D. (DĘBICKI). *Ze świata książek. Czas* 1886 nr 228; F. P. *Muzeum* 1887 s. 93-94; W. NEHRING. *Kwart. Hist.* 1887 s. 269; O.: *Listy z Krakowa. Gaz. Lw.* 1886 nr 223; S. TARNOWSKI. *Niwa* 1887 t. 31 z. 290 s. 155; St. (S. TARNOWSKI). *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 2 s. 177-178; *Ż. Przegl. Powsz.* 1886 t. 12 s. 467; W. P. *Prawda* 1887 nr 44; *Tyg. Powsz.* 1887 t. 1 nr 2]. — W. ZAWADZKI: Ludwik Nabelak. Opowieść historyczna. Lw. 1886. — Dr Aleksander Okinčycze ... *Kur. Pol.* 1886 nr 85. (Wspomnienie pośmiertne o Okinčyczu, zięciu J. B. Zaleskiego). —

C. A. (ADAMSKI): Bohdan Zaleski w poezji. *Poz.* 1887. — N. (K. MORAWSKA): Bohdan Zaleski. *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 3. [Rec.: W. NEHRING. *Kwart. Hist.* 1887 z. 4]. — W. NEHRING: Z młodych lat B. Zaleskiego. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 3. [Rec.: B. CZARNIK. *Kwart. Hist.* 1888 z. 1]. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Spuścizna literacka po B. Zaleskim. *Kłasy* 1887 t. 2 nr 1155. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Ukraińszczyzna B. Zaleskiego z r. 1866. *Kłasy* 1887 t. 2 nr 1165. — S. T. (TARNOWSKI). (La Sainte Famille. Tłum. W. Gasztowtt. Rec.). *Przegl. Pol.* 1887/88 t. 2 s. 362. — I. DOMEJKO: Moje podróże. T. 5 cz. 1: Powrót z Chile do Europy w 1884 roku. Przedostatni rozdział moich dalekich podróży. Powrót z Ameryki. Powst. 1886-1888. Wyd. E. H. Nieciowa. T. 2. Wr. 1963. — C. JANKOWSKI: Styl i sądy o nim. *Tyg. Ilustr.* 1888 nr 307, 310-311. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Z dawnych wspomnień: Z Paryża przed rokiem 1859. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 24-26; przedr. zmieniony w książce: Sylwety emigracyjne. Lw. 1904. — M. GAWALEWICZ: Bohdan Zaleski. *Przegl. Pol.* 1889/90 t. 2 s. 221-257; odb. Kr. 1890. [Rec.: Z. HORDYŃSKI. *Kwart. Hist.* 1891 s. 862-866]. — T... L... (LENARTOWICZ): Słowo o B. Zaleskim. Lw. 1889. [Rec.: L. *Przegl. Powsz.* 1890 t. 27 s. 118-119; W. NEHRING. *Kwart. Hist.* 1890 s. 534-535; Zr. (A. ZIPPER). *Przew. Nauk. i Lit.* 1890 s. 186-189]. — S. TARNOWSKI: Z nie wydanych wierszy B. Zaleskiego. *Przegl. Pol.* 1888/89 t. 4. — M. K. (KONOPNICKA): Wspomnienia o „słowiku” i „skowronku” naszym. *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* 1890 nr 112-114. — J. TRETIAK:

O głównych kierunkach poezji polskiej XIX w. *Świat* (Kr.) 1890 s. 511, 538. — Listy do J. B. Zaleskiego. *Tyg. Ilustr.* 1890 t. 1 nr 1-16. (M. in. M. Grabowski-go). — Pierwszy pogrzeb Mickiewicza. *Kraj* 1890 nr 26. —

S. TARNOWSKI: Przedmowa do wyd.: *Dzieła pośmiertne*. T. 1. Kr. 1891. — H. BIEGELEISEN: Sąd J. Słowackiego o poezjach B. Zaleskiego. (Z nie wydanych rękopisów). *Kraj* 1892 nr 5. — (Dzieła pośmiertne. Rec.): K. G. (GÓRSKI?). *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 s. 441-445; *Wolne Pol. Słowo* (Genewa) 1892 nr 124; L. DĘBICKI. *Kraj* 1893 nr 42. — W. CZARTORYSKI: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogl. H. Wereszycki. W-wa 1960. — O. KOLESSA: Ukraiński narodni pisni w poezjach B. Zaleskiego. *Zapysky Nauk. Tow. im. Szewczenka*. Lw. 1892. [Rec.: J. TRETIAK. *Kwart. Hist.* 1894 s. 105-107; M. MURKO. *Archiv für Slavische Philologie* 1895 z. 3/4 s. 270 i n.]. — J. SEDLACZKOWNA: Józef Bohdan Zaleski. Studium literackie. *Dzien. Pol.* 1892, marzec. — P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 s. 415-418. — P. P.: Józef Bohdan Zaleski. *Szkola* 1893 s. 166-167. — O. KOLESSA: Ślidy wpływu W. Żukowskiego w poezjach B. Zaleskiego. 1894. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 2-3. Poz. 1892-1894. — JADWIGA z Z. S. (STROKOWA z ZUBRZYCKICH): Józef Bohdan Zaleski, śpiewak ukraiński. *Polski Lud* (Kr.) 1894 nr 12. — D. ZALESKI: (Prośba o nadsyłanie utworów ojca, notatek, korespondencji itd.). *Gaz. Lw.* 1894 nr 231. — A. ZIPPER: Uhlands „Harald” und Zaleskis „Lubor”. *Zeitschrift für vergleichende Literaturgeschichte* (Weimar) 1895 s. 449-452. — F. HOESICK: Pamiętki polskie w Paryżu. *Kraj* 1896 nr 46. (Opis grobu Zaleskiego). — (Ant.) (A. SKRZYŃSKI): Światła i cienie. *Wędrowiec* 1896 nr 14. — A. ŚWIĘTOCHOWSKI: Poeta jako człowiek pierwotny. Kr. 1896. — J. TRETIAK: Do genetyz młodzieńczych utworów B. Zaleskiego. *Spr. AU Wydz. Filol. Rok* 1895. Kr. 1896 s. 13-14. — M. MAZANOWSKI: Bohdan Zaleski w stosunku z Adamem Mickiewiczem. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 4. [Rec.: S. ZDZIARSKI. *Kwart. Hist.* 1899 z. 4 s. 805-809]. — S. ZDZIARSKI: Z korespondencji B. Zaleskiego. *Przegl. Powsz.* 1898 t. 60 nr 180. — A. PILECKI: Przyroda w poezji. W-wa 1899 s. 200-201. — D. ZALESKI: Korespondencja J. B. Zaleskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899 s. 1-9; też jako wstęp w odb. wyd.: *Korespondencja J. B. Zaleskiego*. T. 1. Lw. 1900. — S. ZDZIARSKI:

Ostatni okres w twórczości B. Zaleskiego (1841-1886). *Ateneum* 1899 t. 1. — A. KOLESSA: Ukraińska rytmika ludowa w poezjach B. Zaleskiego. *Księga pam. Univ. Lw. ku uczczeniu 500 rocznicy Univ. Jagiel.* Lw. 1900; odb. Lw. 1900. [Rec.: S. ZDZIARSKI. *Głos* 1900 nr 39; S. ZDZIARSKI. *Lud* 1901 t. 7 s. 227-228; S. ZDZIARSKI. *Przegl. Powsz.* 1901 t. 69 s. 114-115]. — (Listy D. Poniatowskiej... Rec.): N. (K. MORAWSKA). *Przegl. Pol.* 1900/01 t. 2 s. 344-348; N. (K. MORAWSKA). *Przegl. Powsz.* 1900 t. 67 s. 421-425; S. ZDZIARSKI. *Kwart. Hist.* 1900 z. 3 s. 477-488. — (Korespondencja J. B. Zaleskiego. Rec.): N. (K. MORAWSKA). *Przegl. Powsz.* 1900 t. 68 s. 107-111; S. ZDZIARSKI. *Głos* 1900 nr 39; S. ZDZIARSKI. *Kwart. Hist.* 1900 t. 14 s. 471-477; *Kraj* 1900 nr 13; S. ZDZIARSKI. *Kwart. Hist.* Lw. 1901 z. 4 s. 535-537; S. ZDZIARSKI. *Książka* 1901 s. 366; K. W. *Słowo Pol.* 1903 nr 179; S. ZDZIARSKI. *Książka* 1903 nr 2 s. 46, nr 7 s. 242; St. Żdz. (ZDZIARSKI). *Przegl. Powsz.* 1903 t. 77 s. 133-134; Wi. *Przegl. Powsz.* 1903 t. 79 s. 119-120; *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* 1903 nr 93; 1904 nr 261; S. ZDZIARSKI. *Tydzien* 1904 nr 8; B. *Przegl. Powsz.* 1906 t. 90 s. 227-228. — K. GLIŃSKI: J. B. Zaleski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w XIX. T.* 1. W-wa 1901. — A. KRECHOWIECKI: Bohdan Zaleski o sobie i współczesnych. Na podstawie korespondencji. *Gaz. Lw.* 1901 nr 57-71; przedr. w: *Prawdy i bajki.* W-wa 1911. [Rec.: J. TRETIK. *Pam. Lit. R.* 1 (1902) z. 2 s. 349-350]. — S. ZDZIARSKI: Bohdan Zaleski. W: *Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w.* Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — S. ZDZIARSKI: Chronologia młodocianych utworów B. Zaleskiego. *Bibl. Warsz.* 1901 t. 4; przedr. w: *Szkice literackie.* Lw.-W-wa 1903. — S. ZDZIARSKI: (Listy S. Witwickiego ... Rec.). *Przegl. Powsz.* 1901 t. 70 s. 272. — S. ZDZIARSKI: Poezje B. Zaleskiego w trzecim okresie twórczości (1837-1841). *Tyg. Pol.* 1901 nr 22-26. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. —

Art. z okazji setnej rocznicy urodzin w 1902: C.: Józef Bohdan Zaleski. *Wędrowiec* nr 7; Z. DĘBICKI: B. Zaleski 1802-1902. *Gaz. Pol.* nr 44; J. FLACH: Bohdan Zaleski. (W setną rocznicę urodzin). *Przedświt* (Lw.) nr 38; K. GLIŃSKI: Józef Bohdan Zaleski. *Tyg. Ilustr.* nr 8; A. GOLDBERG: Bohdan Zaleski w setną rocznicę. *Głos* t. 1 nr 36; W. GOMULICKI: O B. Zaleskim. W setną rocznicę urodzin. *Gaz. Pol.* nr 44; Cz. J. (JAN-

KOWSKI): Bohdan Zaleski 1802-1902. *Kraj* nr 5; A. KOLESSA: B. Zaleski a ukraińska pieśń ludowa. *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); M. KORCZYŃSKI: Bogdan Zaleski. K stoletniej godowszczyźnie roźdzenia polskiego poeta. *Wołyń* nr 92; odb. Żytomierz 1902. [Rec.: Dr S. (S. ZDZIARSKI?). *Przegl. Powsz.* 1903 t. 79 s. 295]; A. KRECHOWIECKI: Z życia B. Zaleskiego. *Tyg. Ilustr.* nr 7; przedr. pt. Wspomnienie w setną rocznicę urodzin Bohdana Zaleskiego. *Gaz. Lw.* nr 40; — W. ŁASZCZYŃSKI. *Nasze Kłosa* nr 10; M. G.: B. Zaleski we Francji (1832-1886). *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); W. PROKESCH. *Nowa Reforma* nr 40; BOLESŁAW R...SKI: B. Zaleski w Warszawie (1822-1831). *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); WERYTUS (A. SKRZYŃSKI): W setną rocznicę urodzin. *Rola* nr 7; S. (L. STRASZEWICZ): Dziejowe znaczenie pieśni „słowika ukraińskiego”. *Mies. Kur. Pol.* t. 1 z. 2 s. 177-178; Zyciorys B. Zaleskiego. Tamże s. 179-182; A. L. SZYMAŃSKI: Pamięci B. Zaleskiego. *Ziarno* nr 7; TOPÓR (W. TRAMPICZYŃSKI): Słowik ukraiński. W setną rocznicę urodzin J. B. Zaleskiego. *Biesiada Lit.* t. 53 nr 8-9; też *Gaz. Lw.* nr 40; Z. WASILEWSKI: Bohdan Zaleski. (Z powodu setnej rocznicy urodzin). *Kur. Warsz.* nr 1; S. ZDZIARSKI: Bohdan Zaleski. (W setną rocznicę urodzin). *Tydzien* nr 7; S. ZDZIARSKI: Duch od stepu. *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); Pamięci Bohdana Zaleskiego. *Gaz. Lw.* nr 37. (Obchód staraniem Dziennikarzy Polskich); Notatki literacko-artystyczne. Pamięci B. Zaleskiego. *Gaz. Lw.* nr 43. (O obchodzie ku czci B. Zaleskiego w Paryżu); Józef Bohdan Zaleski. *Gaz. Warsz.* nr 43; Bohdan Zaleski. *Głos Narodu* nr 40; Ziemska dola poety (B. Zaleskiego). *Kraj* nr 5 (dod. *Życie i Sztuka*); Lirnik ukraiński. (W setną rocznicę narodzin). *Kur. Pol.* nr 45; O Bohdanie Zaleskim. W setną rocznicę urodzin. *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* nr 43; *Przew. Nauk. i Lit.* nr 3; *Wieczory Rodz.* nr 9; *Wiek* nr 7. — W. BUGIEL: Bohdan Zaleski — studium literackie. *Dzien. Poz.* 1902 nr 87-88; przedr. w: *Studia i szkice literackie.* Poz. 1910. [Rec.: S. ZDZIARSKI. *Dzien. Poz.* 1903 nr 99]. — C. JANKOWSKI: B. Zaleski wobec Sedanu. (Fragment z korespondencji poety). *Kraj* 1902 nr 50-51 (dod. *Życie i Sztuka*). — M. KONOPNICKA: O B. Zaleskim. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 4 - 1903 t. 1; przedr. w: *Szkice.* Lw. 1905. — Poeta do poety. *Kur. Warsz.* 1902 nr 47. (J. B. Zaleski i T. Lenartowicz). — Józef Bohdan Zaleski. *Prawda* (Kr.) 1903 nr 47-49. —

F. HOESICK: Fryderyk Chopin. *Życie*

- i twórczość. W-wa 1904 s. 430-433; wyd. 2 W-wa (1910). — J. TRETIAK: Cześć dla Najświętszej Panny w poezji polskiej. *Przegl. Powsz.* 1904 t. 84. — J. TRETIAK: Najświętsza Panna w poezji polskiej. Kr. 1904 s. 66-76. — S. ZDZIARSKI: Bohdan Zaleski. Lw.-Złoczów 1904 *Charakterystyki Lit. Pisarzy Pol.* 12. — V. FRANCEW: K historii katedry sławianowiedzenia w Warszawskom Kor. Aleksandrowskom Uniwersitetie. *Nowyj sbornik statiej po slawianowiedieniju...* W. J. Lamanskogo. Petersb. 1905 s. 348-360 i odb. [Rec.: I. CHRZANOWSKI. *Pam. Lit. R.* 4 (1905) z. 1 s. 89-92]. — M. M.: O naszym poecie B. Zaleskim. Kr. 1903 *Biblioteka „Prawdy”* 7. [Rec.: R. *Przegl. Powsz.* 1905 t. 88 s. 433]. — L. MÉYET: Z korespondencji Stefana Witwickiego. *Pam. Lit. R.* 5 (1906) z. 1. — W. JANKOWSKI: Zaleski i Norwid. (W 25 rocznicę śmierci Norwida). *Sfinks* 1908 t. 2. — J. TRETIAK: Nieznany utwór poetycki B. Zaleskiego z czasów młodzieńczych (Streszcz. referatu). *Spr. AU Wydz. Filol.* 1908 nr 5. [Streszcz. in. referatów, związanych z powstawaniem monografii, tamże 1910 nr 4, 8, 10; 1911 nr 6, 10; 1913 nr 1; 1914 nr 7]. — H. GALLE: Zaleski Józef Bohdan. *Sto lat myśli pol.* T. 5 (1909). — W. JANKOWSKI: Z emigranckiej doli. *Pam. Lit. R.* 8 (1909). — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936 s. 261-263. —
- (Wybór poezji. Wyd. J. Kallenbach. W-wa 1909. Rec.): Z. D. (DĘBICKI). *Kur. Warsz.* 1910 nr ?; przedr. *Tyg. Mód i Powieści* 1910 nr 7; K. *Przegl. Powsz.* 1910 t. 107 s. 267; A. ROSÉ: W 25 rocznicę śmierci B. Zaleskiego. *Tyg. Mód i Powieści* 1911 nr 12. — Z. DĘBICKI: Bohdan Zaleski 1802-1886. *Głos Narodu* 1911 nr 88. — A. JACHONDOWICZ: Od stepu przyszły szumy, wiatrów smętki i dumy. O J. B. Zaleskim. *Wieczory Rodz.* 1911 nr 36-37. — C. JANKOWSKI: Na nutę Bohdanową. *Tyg. Ilustr.* 1911 nr 12. — J. (J. LORENTOWICZ): Bohdan Zaleski. W dwudziestą piątą rocznicę zgonu. *Nowa Gaz.* 1911 nr 149. — A. ROSÉ: J. B. Zaleski i „Matka-Ukraina”. *Kronika Rodz.* 1911 nr 7. — M. SYNORADZKI: Z Warszawy. W dwudziestą piątą rocznicę zgonu B. Zaleskiego. *Biesiada Lit.* 1911 t. 69 nr 16. — S. ZDZIARSKI: (A. Krechowicki: Prawdy i bajki. Rec.). *Ruś* 1911 s. 332-334. — P. BANKOWSKI: M. Mochacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. — J. KLEINER: „Słowik ukraiński” w świetle badań nowych. *Kronika Powsz.* 1914 nr 20. — M. SZYJKOWSKI: Schiller w Polsce. Studium historycznoporównawcze. Kr. 1915. — K. WÓYCICKI: Polski ośmiozłogowiec trocheiczny. (Przyczynek do systematyki wiersza polskiego). *Prace Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I Językoznawstwa i Lit.* 1916 nr 5 s. 38-41. — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski na tułactwie. Sprawozdania i wnioski co do nagród z fundacji śp. Probusa Barczewskiego. *Roczn. AU w Kr.* 1914/1916 s. 149-151. —
- J. TRETIAK: Wstęp i oprac. wyd.: Wybór poezji. Kr. (1921) *BN* I, 30, i wyd. nast. — H. ULASZYN: Wpływy „Słowa o pulku Igora” w poezji polskiej. Notatka tymczasowa. *Pam. Lit. R.* 22/23 (1925/1926) s. 469-472. — Z. KLARNE-RÓWNA: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800-1848. W-wa 1926 *Studia z Zakresu Hist. Lit. Pol.* nr 4. — Z. WASILEWSKI: Bohdan Zaleski. Z powodu 140 rocznicy śmierci. *Gaz. Warsz. (Por.)* 1926 nr 93. — M. KRZYŻANOWSKA: Pani z Tahańczy. (Dionizja Poniatowska). *Kobieta Współcz.* 1928 nr 34. — G. KORBUĆ: Bohdan Zaleski i Stanisław Worcell w Ulmie w roku 1832. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty.* T. 3. W-wa 1929 s. 213-215. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — S. WINDAKIEWICZ: Mickiewicz i Zaleski. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 29 nr 86. (Por. *Spr. PAU* 1929 nr 9). — J. S. BYSTRON: Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie. Kr. 1930. — A. DZIĘCIOŁOWSKI: Tęsknota za polskim obyczajem. *Kur. Warsz.* 1930 nr 207. — S. M. K. (SZEMBERÓWNA): Przyczynek do dziejów emigracji po powstaniu listopadowym. *Przegl. Powsz.* 1930 t. 188 nr 562. — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — I. TUROWSKA: Fragment z nieznanego pamiętnika J. B. Zaleskiego. (Pobył w klasztorze de la Grande Trappe k. Martagne w 1843). *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 575 s. 227-243. — I. TUROWSKA: J. B. Zaleski w klasztorze Oelenburg. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 576 s. 352-358. — J. B. Zaleski. *Radio* 1932 nr 52. —
- T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933. [Rec. J. BIRKENMAJER. *Przegl. Powsz.* 1934 nr 605]. — Z. SZMYDTOWA: Manifest platoński B. Zaleskiego. *Ruch Lit.* 1933 nr 8 s. 161-163. — S. CYWIŃSKI: Pierwodruk wiersza Mickiewicza „Słowiczku mój...” *Ruch Lit.* 1934 nr 3 s. 84. — W. KLINGER: Wernyhóra i jego proroctwa w świetle krytyki historycznej.

Przegl. Współcz. 1934 t. 51 nr 150. — P. RATUSIŃSKI: Miłość w polskiej poezji romantycznej. Złoczów 1934. — W. OGRODZIŃSKI: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — M. BIELANKA-LUFTOWA: Znaczenie terytorium w tak zwanej szkole ukraińskiej. *Pam. Lit. R.* 33 (1936) z. 2; toż w odb. zbior. pt. *Księga referatów* ... Lw. 1936. — Amb. (M. A. BUGAJSKI): Józef Bohdan Zaleski. *Pokucie i Huculszczyzna* (Kołomyja) 1936 nr 3. — B. DANKOWSKI: Pieśniarz Ukrainy. *Tyg. Ilustr.* 1936 nr 19. — H. DUNINÓWNA: Józef Bohdan Zaleski (1802-1886). W pięćdziesięciolecie zgonu. *Iskry* 1935/36 nr 31. — F. GERMAN: Sylwetka duchowa J. B. Zaleskiego w świetle stosunku poety do księży zmartwychwstańców. Rzym 1936. — F. GERMAN: Wiara i pobożność B. J. Zaleskiego. (W 50 rocznicę zgonu). *Gaz. Kościelna* 1936 nr 42. — Z. KAWECKA: W pięćdziesięciolecie zgonu J. B. Zaleskiego (1802-1886). *Przegl. Polsko-Jugosłowiański* 1936 nr 3. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romanizm w Polsce. Kr. 1937. — A. LEWAK i H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. — Rozwój idei słowiańskiej w Polsce po roku 1830. *Życie Słowiańskie* 1947 nr 9-12. — C. ZGORZELSKI: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949. — J. W. GOMULICKI: Józef Bohdan Zaleski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — F. GERMAN: Bohdan Zaleski i Taras Szewczenko. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 37. — B. HORODYSKI: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 4. Korespondencja i drobne utwory XIX i XX wieku. Wr. 1955. — J. MACIEJEWSKI: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — L. GOCEL: Mickiewicz a książka. (Okrucho informacyjne). *Pam. Bibl. Kórń.* Z. 6 (1958). — S. TREUGUTT: Pisarska młodość Słowackiego. Wr. 1958 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 18. — M. JASIEŃSKA, Z. JASTRZĘBSKI,

T. KŁAK, S. NIEZNAŃSKI, A. PALUCHOWSKI, S. SAWICKI: Matka Boska w poezji polskiej. T. 1: Szkice o dziejach motywu. Lubl. 1959. — F. GERMAN: W kręgu poetów. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — C. GAJKOWSKA: Z tajemnic redakcyjnych księgi „Po ziarnie”. *Ruch Lit.* 1961 z. 1/2. — T. GOSPODAREK: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr. S. A. Nauki Spół.* nr 32. *Prace Lit. II.* Wr. 1961. — W. HORDYŃSKI: Zofia Rosengardt Zaleska, uczennica Chopina, i jej pamiętnik. *Roczn. Bibl.* 1961 z. 1/4. — M. INGLÓT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A.* nr 73. — S. STRUMPH WOJKIEWICZ: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętników, pism i listów wybrał i opracował... W-wa 1961. — K. WYKA: Kafięra burzanu. Z dziejów słownictwa poetyckiego. *Księga pam. ku czci S. Pi-gonia.* Kr. 1961. — B. ZAKRZEWSKI: Słowacki w krytyce romantycznej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr. S. A. Nauki Spół.* nr 32. *Prace Lit. II.* Wr. 1961. —

N. GRUSS: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962. — B. ŁOPATKÓWNA: O formie wierszowej liryków i drobnych utworów Juliusza Słowackiego. Twórczość młodzięcza. *Zeszyty Nauk. Wyższej Szkoły Pedag. w Kat. Prace Hist.-lit. Katedry Hist. Lit. Pol. Kat.* 1962. — M. MAŁECKI: Wielkopolskie drogi Bojana. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — A. ZIELIŃSKI: Emigracyjny „Dziennik Narodowy” wobec zagadnień literatury polskiej. *Prace Polon. S. XVIII* (1962). — K. WYKA: Pan Tadeusz. Studia o poemacie. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1. — M. ŻYCHOWSKI: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — S. TREUGUTT: „Beniowski”. Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11.

ZALESKI WACŁAW MICHAŁ (1799–1849)

Pseud. i krypt.: KONTRAKTOWICZ; KONTRAKTOWY; PHILOLUDSKI z OLESKA; ...SKI; W... z OLESKA; WACŁAW z OLESKA; XX; Z; z OLESKA.

Poeta, dramatopisarz, krytyk literacki, publicysta, etnograf.

Ur. 18 września 1799 w Olesku, pow. złoczowski; syn zrujnowanego ziemianina Filipa i Marianny z Łęskich. Kiedy ojciec został oficjalistą Zamoyskich w Ohladowie, Wacław zaprzyjaźnił się i uczył razem z Józefem i Adamem Zamoyskimi, pod kierunkiem domowego nauczyciela Roguskiego. Po śmierci matki ok. 1810 uczył się w gimnazjum we Lwowie. W 1817 stracił ojca i dalej szedł o własnych siłach. W 1818-1825 ukończył filozofię i prawo na Uniwersytecie Lwowskim. Wszelkierne uzdolniony i popierany przez profesorów, utrzymywał się z udzielania korepetycji, a w 1825-1827 prowadził zlecone wykłady matematyki na wydziale filozoficznym. Jednocześnie rozpoczął karierę urzędniczą jako praktykant gubernium. Pozostawał pod wyraźnym wpływem kultury niemieckiej i dopiero podróże do stryja w Opolu w 1820 oraz do Warszawy i Puław w 1823, w czasie których nawiązał kontakty z Kazimierzem Brodzińskim, Feliksem Bernatowiczem i Łukaszem Gołębiowskim, ugruntowały jego świadomość narodową i rozbudziły zainteresowania słowianofilskie. We Lwowie należał do stowarzyszenia „Concordia” grupującego młodzież literacką, przeważnie niemiecką. W 1825 związał się z czasopismem *Rozmaitości* (dodatkiem do *Gazety Lwowskiej*). W końcu 1827 przeniesiony został do starostwa w Nowym Sączu. W 1829 wrócił do Lwowa i został prawą ręką gubernatora Galicji. W 1830-1831 był delegowany do Wadowic. W 1831-1832 prowadził jeden kurs matematyki i geometrii praktycznej na wydziale filozoficznym do chwili mianowania profesora. W 1835 ożenił się z Antoniną Bołoz Antoniewiczówną. Od 1836 był sekretarzem gubernatora, w 1845 został mianowany radcą dworu i powołany do Wiednia. Po wypadkach 1846 pełnił misję austriackiego komisarza, wreszcie w sierpniu 1848 otrzymał nominację na gubernatora Galicji. W czasie pobytu w Wiedniu w 1847-1848 był nauczycielem języka polskiego syna arcyksięcia, późniejszego cesarza Franciszka Józefa. W 1841 nabył od rodziny żony Skwarzawę i Lipniki, dzięki czemu, jako ziemianin, mógł zostać członkiem Stanów Królestwa Galicji i Lodomerii. Był zasłużonym organizatorem i członkiem zarządu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Zmarł w Wiedniu 24 lutego 1849.

Korbut cytuje zdanie K. Estreichera: „Był to jeden z najznakomitszych pisarzy, jakich wydała Galicja”.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bolesław, dramat nie ukończony. Powst. 1820. Rkps.
2. Bohdan Chmielnicki. Tragedia w 5 aktach. Powst. ok. 1820. W rkpsie tylko fragmenty.
3. Młody adwokat. Tragedia wierszem w 3 aktach. Powst. 1821-1822. Rkps. Fragm. ogł. K. Ostaszewski-Barański: Wacław Michał Zaleski. 1799-1849. Zarys biograficzny. Lw. 1912.
4. Justyna. Duma dramatyczna w 5 oddziałach. Rkps powst. 1824-1825. Fragm. ogł. *Rozmaitości* (Lw.) 1827 nr 13.
5. Faustyna. Tragedia. Powst. 1825. Nie dochowana.

6. Teatr polski we Lwowie. Czego po nim wymagać i jak o nim sądzić należy. *Rozmaitości* 1827 nr 1.

7. Przegląd pamiętników moich 1819-1831. Rkps. Fragm. ogł.: K. Ostaszewski-Barański, jw. poz. 3; A. Piskor: Werther amator. *Prosto z mostu* 1936 nr 53/54; A. Piskor: Romantyczny gubernator. Tamże 1837 nr 1.

Jest to streszczenie bardzo obszernego pamiętnika, prowadzonego do 1821 w jęz. niemieckim, sporządzone przez autora przy niszczeniu oryginału w obawie rewizji po 1830.

8. Wiadomość o dziełach Łukasza Gołębiowskiego. *Rozmaitości* 1832 nr 42, 44, 46-48; 1833 nr 19-25; przedr. *Rozmaitości Warsz.* 1833 nr 19-25.

9. Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego z muzyką instrumentowaną przez K. Lipińskiego. Fragm. przedmowy ogł. pt. O pieśniach ludu. *Rozmaitości* 1831 nr 45-48; fragm. pieśni. *Tyg. Pol.* 1833 t. 1 z. 2; całość wyd. t. 1 cz. 1-2. Lw. 1833.

Przekł. czeskie: Rozprawa wstępna. *Časopis* 1835 (?). — V. Hanka: Krakowiacy aneb pjsně národní polské. Praga 1835. (Tu krakowiaki w liczbie 326).

Przekł. niem.: Ruthenische Volkslieder. Przemysł 1861.

Kilka pieśni ruskich przełożył na jęz. pol. L. Siemieński. *Rozmaitości* 1835 nr 38.

10. Raptularzyk z 1846 i 1848. Rkps. Fragm. ogł. K. Ostaszewski-Barański, jw. poz. 3.

Rozprawy, artykuły, recenzje teatralne i literackie ogł. w czasopismach: *Gaz. Lw.* (tu art. treści gospodarczej w 1836-1844), *Mnemosine* (Lw.; tu rozprawa o F. Bernatowiczu. Ok. 1840), *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: Opisanie obrazów w kościele farnym żółkiewskim. 1824 nr 2-3; Ocena Jana z Tęczyna J. U. Niemcewicza. 1825 nr 28, 30; Rec. teatr.: Krakowiacy i górale W. Bogusławskiego. 1825 nr 3, 4, 6, 8; Barbara Radziwiłłówna A. Felińskiego. 1825 nr 23; Odludki i poeta A. Fredry. 1827 nr 5; Kalderona życie i dzieła. 1827 nr 10; Repertorium tutejszej sceny polskiej od 1 kwietnia do końca maja. 1827 nr 20, 24; Literatura czeska. 1827 nr 26-36; Bośnia, Reseja i Hercegowina. 1828 nr 44-45; Ocena Wyboru poezji polskiej w przekł. Bowringa. 1828 nr 12; Filozofia w przewrótconych sankach. Obrazek wiejskiego życia. 1830 nr 3; Pierwsza miłość — pierwsze upicie się. 1831 nr 9-10; Nekrolog prof. Kodescha. 1832 nr 19; Porównanie cywilizacji dawniejszej z cywilizacją nowożytną. 1832 nr 7-8), *Tyg. Pol.* (1833), *Wiener Zeitung* (1844).

Po śmierci pisarza niektóre jego utwory młodzieńcze z 1818-1825 w jęz. niemieckim lub polskim z rkpsu ogł. K. Ostaszewski-Barański, jw. poz. 3.

Przekłady

1. J. W. Goethe: Prokurator. Powieść. *Rozmaitości* 1827 nr 43-47.

2. A. D. W.: Żalobne róże. Z francuskiego. *Rozmaitości* 1830 nr 53.

3. Grób kochanków. Wolny przekład z czeskiego rocznika „Denice”. *Rozmaitości* 1831 nr 50.

4. J. W. Goethe: Osobliwsze zdarzenie.

Wstęp tłumacza. O znaczeniu i zadaniu powieści. *Rozmaitości* 1831 nr 51-52.

5. Z. Pollak: Ustęp z życia kapitana B. Powieść. *Rozmaitości* 1832 nr 4-5.

6. Książę Reichstadt. Z niemieckiego. *Rozmaitości* 1832 nr 12.

7. A. Dumas: Dorożkarz. *Rozmaitości* 1832 nr 15-16.

8. P. Mérimée: Podwójne oszukiwanie się. Ustęp z powieści. *Rozmaitości* 1832 nr 21-22.

9. M. Stöger: O Dniestrze w Galicji. *Rozmaitości* 1834 nr 12-13.

10. V. Hugo: Claude Gueux. Historia kryminalna francuska. *Rozmaitości* 1834 nr 47-48.

Ponadto w spuściźnie rękopiśmiennej zostawił przekłady drobnych utworów F. Schillera i J. W. Goethego oraz dumek ruskich i fragmentów Sonetów krymskich A. Mickiewicza na jęz. niemiecki.

Listy

1. Do wuja przyszłej żony z 17 lutego 1835. Ogł. A. Piskor: Romantyczny gubernator. *Prosto z mostu* 1937 nr 1.

2. Do J. Majera z 18 stycznia 1849. Ogł. A. Nowicki. *Przew. Nauk. i Lit.* 1887 z. 7.

Ponadto liczne memoriały, raporty, instrukcje itp. z tytułu zajmowanych stanowisk.

OPRACOWANIA

W. C. (CHŁĘDOWSKI): Uwagi nad zdaniem p. W. z Oleska o sposobie sądzienia teatru lwowskiego tudzież nad rozbiorem komedii: Odludki i poeta (Al. Fredry). *Rozmaitości* 1827 nr 9. — (Pieśni ludu... Rec.): A. BIEŁOWSKI. *Rozmaitości* 1833 nr 3-4; K. S. (SŁOTWIŃSKI). *Czasop. Nauk. Księgozbioru Publ. im. Ossol.* 1833 t. 3; przedr. *Tyg. Pol.* 1833 t. 2 z. 2; J. H. K. (KAJSIEWICZ). *Pielgrzym Pol.* 1833 nr 8; *Časopis* (czeski) 1835; toż w przekł. pol. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 2. — K. ANTONIEWICZ: Przemowa w czasie obchodu pogrzebowego W. Zaleskiego ... miana 26 marca 1849. — A. KŁODZIŃSKI: Rzecz krótka przy złożeniu dn. 26 marca 1849 r. we Lwowie do grobu JW. W. Zaleskiego. Lw. 1849. — W. ZAWADZKI: Literatura w Galicji. (1772-1848). *Przew. Nauk. i Lit.* 1877; odb. Lw. 1878 s. 61-62; przedr. w książce: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot.

- Kr. 1961. — K. ESTREICHER: Wincenty Pol, jego młodość i otoczenie. Kr. 1882 s. 76. — L. JABLONOWSKI: Pamiętniki. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — Notatki literacko-artystyczne. O Waclawie z Oleska. *Gaz. Lw.* 1884 nr. 262. — K. CHŁĘDOWSKI: Pamiętniki. T. 1. Galicja 1843-1880. Powst. od 1897. Wyd. A. Knot. Wr. 1951. — B. CZARNIK: Spór literacki o Jana z Tęczyna (1825). Kartka z dziejów krytyki w Polsce. *Pam. Lit. R.* 4 (1905) - R. 5 (1906). — Z. WASILIEWSKI: Z życia poety romantycznego. Lw. 1910. — K. OSTASZEWSKI-BARAŃSKI: Wacław Michał Zaleski 1799-1849. Zarys biograficzny. Słowo wstępne: A. Krechowicki. *Fragm. ogł. Przew. Nauk. i Lit.* 1911 t. 39; całość wyd. Lw. 1912. [Rec.: S. TARNOWSKI. *Przeł. Pol.* 1912/13 t. 2; J. BANDROWSKI. *Słowo Pol.* 1913 nr 180; K. CZAYKOWSKI. *Przeł. Powsz.* 1913 t. 118]. — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski na tułactwie 1831-1838. Kr. 1913 s. 7-9. — A. PIKOR: Werther amator. *Prosto z mostu* 1936 nr 53/54. — A. PIKOR: Romantyczny gubernator. *Prosto z mostu* 1937 nr 1; przedr. zmieniony obu artykułów pt. Romantyczny gubernator. W książce: Siedem ekscelencji i jedna dama. W-wa 1959. — E. KOSTOŁOWSKI: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — K. OLIWA: Przekłady czeskie z literatury polskiej. *Przeł. Zach.* 1951 z. 3/4. — A. GORIACZKO-BORKOWSKA: Z zagadnień galicyjskiego słowianofilstwa. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr. S. A. Nauki Spół.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — K. WYKA: Pan Tadeusz. Studia o poemacie. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1.

ZAN TOMASZ (1796–1855)

Krypt.: T. Z.; Z.; Z...

P o e t a.

Ur. 21 grudnia 1796 w Miasocie, pow. miński; syn Karola i Katarzyny z Dylewskich. Uczył się początkowo w domu, następnie w szkółce parafialnej w Uzdach. Od 1807 uczęszczał do gimnazjum w Mińsku, później w Mołodecznie. W 1815 rozpoczął studia na wydziale fizyczno-matematycznym Uniwersytetu Wileńskiego. W 1817 był współzałożycielem Towarzystwa Filomatów, następnie zorganizował Związek Promienistych, który przekształcił się później w Towarzystwo Filaretów. Stopień magistra uzyskał w 1820, następnie był nauczycielem na pensjach żeńskich w Wilnie i uczęszczał na wykłady różnych fakultetów na uniwersytecie, jak prawa, historii, literatury. Jednocześnie należał do Towarzystwa Szubrawców, wileńskiej loży masonskiej oraz tajnego towarzystwa patriotycznego. Był serdecznym przyjacielem Adama Mickiewicza. W procesie Filaretów wziął na siebie całą winę za tworzenie tajnych organizacji i został skazany na rok twierdzy i bezterminowe zesłanie w głąb Rosji. Przez rok był więziony w twierdzy w Orenburgu, potem lata zesłania wypełniał pracą guwernerską, twórczością literacką i studiami badawczymi nad strukturą geognostyczną gór uralskich. W 1837, uwolniony z zesłania na skutek wstawiennictwa generał-gubernatora Perowskiego, zamieszkał w Petersburgu, gdzie pracował jako bibliotekarz w Instytucie Górniczym. W 1841 powrócił na Litwę. Przez pewien czas był lustratorem dóbr rządowych w powiecie lepelskim, potem nabył majątek Kochaczyn w guberni mohylewskiej. W 1846 ożenił się z Brygidą Świętorzecką. W ostatnich latach zajmował się pracą pedagogiczną w powiecie oszmiańskim. Prowadził także badania geologiczne w okolicy Wilna. Zmarł w Kochaczynie 19 lipca 1855, pochowany w Smolanach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stałość w przyjaźni. Komedia niedokończona. Powst. Mołodeczno 1813-1814. Rkps.

2. Marsz dla studentów wojska apolińskiego. Powst. Mołodeczno 1815.

3. Triolety i wiersze miłosne. Powst. 1816-1824. Niektóre triolety ogł.: A. Mickiewicz: Poezje. T. 1. Wil. 1822 (w tekście

Dudarza); *Motyl* 1828 nr 26; 1829 nr 9; W. Rajnold (W. R. Korotyński); Ziarnka. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 39; L. Méyet: Sztambuch matki Juliusza Słowackiego. *Ateneum* 1895 t. 2; przedr. w art.: Z poezji T. Zana. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898). Wszystkie znane wyd. H. Mościcki. W-wa 1922.

W wyd. Mościckiego również niektóre triolety D. Minasowicza, mylnie przypisywane T. Zanowi.

4. Gryczane pierożki. Krotofila 1817 napisana na Wielkanoc w Wilnie. Wyst.: Wil. 1817; 21 grudnia 1820; Orenburg 12 lutego 1830. Streszcz. i fragm. ogł. M. Gawalewicz: Poeta promienisty. Z filareckiej twórczości T. Zana. *Kraj* 1900 nr 41-42; wyd. osob. z przedmową A. Kraushara. W-wa 1911 *Książki dla Wszystkich* nr 529; wyd. M. Gawalewicz: T. Zana „Gryczane pierożki”. (Kartka z nieznanym rękopisem). *Pam. Lit. R.* 9 (1910) z. 2; całość wyd. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 1. Kr. 1922, por. Wyd. zbior. Rkps Ossol. sygn. 4814/I.

5. Opis jeograficzny, wzorowany na instrukcjach do układania po gimnazjach i szkołach powiatowych zapisów w przedmiotach różnych nauk, wydanych od Rządu Głównego Szkół i ogłoszonych drukiem roku 1812. Wil. 1817.

6. Zgon tabakiery. Czytany 21 października, 2 i 30 grudnia 1817; 3 lutego 1818. Streszcz. i fragm. ogł. M. Gawalewicz: Poeta promienisty, jw. poz. 4, *Kraj* 1900 nr 48-49; 1901 nr 5-6; wyd. osob. jw. poz. 4. Całość wyd. J. Czubek, jw. poz. 4. Fragm. przedr. M. Dunajówna: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie 1815-1824. Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 5 z. 1.

7. Miód. Korzyść pracy i porządku. Powst. 21 grudnia 1818. Fragm. ogł. w art.: *Silva rerum. Kronika Rodz.* 1886 nr 18; streszcz. i fragm. ogł. M. Gawalewicz: Poeta promienisty, jw. poz. 4, *Kraj* 1900 nr 43; wyd. osob. jw. poz. 4. Całość wyd. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 2. Kr. 1922 (por. poz. 4).

8. Twardowski. Ballada. Czytany na imieninach Adamowych 31 grudnia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 13 grudnia 1819. Ogł. *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* 1824 t. 6 s. 29-40; przedr. *Motyl* 1830 nr 25.

9. Cyganka. Ballada. Powst. 1819. Ogł. *Dzien. Wil.* 1822 t. 2 s. 223-228.

10. Świat i miłość, czyli życie i zdania p. Tomasza. Powst. 1820-1823. Fragm. ogł. *Wiad. Brukowe* 1822.

11. Tęsknota. Elegia. Ogł. *Dzien. Wil.* 1822 t. 2 s. 84; przedr. *Roczn. Lit.* 1849.

12. Z wygnania. Dziennik z lat 1824-1832. Fragm. ogł.: H. Mościcki: Z pamiętnika T. Zana. *Kur. Warsz.* 1907 nr 332; S. Pigoń: Pierwsza wigilia wygnańca. Fragment z życia T. Zana w Orenburgu. *Dzien. Wil.* 1923 nr 289-290; przedr. w książce: Z dawnego Wilna. Szkice obyczajowe i literackie. Wil. 1929. Całość z autografu wyd. M. Dunajówna. Wil. 1929 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 2 z. 4.

13. Triolety, śpiewki i wierszyki. Rkps z 1829 w Ossol. sygn. 3595/I.

Z a w a r t o ś ć: wiersze powst. w 1817-1829.
Por. poz. 3.

14. Koteczka. Powieść we dwóch częściach. Powst. 1 grudnia 1835. Ogł. *Linksmine. Prace lit.* Wil. 1841.

15. Wanda. Powst. Orenburg 1837. Fragm. podany w liście do K. Chodkiewicza z 2 lutego 1837 ogł. w art.: Listy T. Zana do Karola hr. Chodkiewicza. *Kronika Rodz.* 1885 nr 2.

16. 28 marca 1841 w Piotrogradzie, stolicy Finnów, obchód trzeciej rocznicy urodzin Jana Bożego. Fragment obrazka scenicznego. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1004.

17. Notatki pamiętnikarskie. Powst. ok. 1850. Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (1824), *Dzien. Warsz.* (tu: Do N-N. 1829 nr 50; Piosnka. Do ... 1829 nr 52), *Dzien. Wil.* (1817, 1822; tu m. in.: Do algebry. 1817 t. 6), *Linksmine.* Wil. 1841, *Motyl* (1828-1830), *Noworocznik Lit.* (Petersb. 1838; tu: Do ...; Kwiaty Klosi; Dobry człowiek; O charakterach), *Roczn. Lit.* (1843-1844, 1849), *Tyg. Lit.* (tu: Śpiewka. 1842 nr 20; Przegrana w szachy. 1843 nr 3), *Tyg. Petersb.* (tu: Wiersz do Perowskiego. 1835 nr 29; Złote rozsypy na Uralu Orenburskim. 1835 nr 73-74), *Wiad. Brukowe* (1822), *Znicz* (1834-1835).

- Po śmierci poety drobne utwory ogł.: *Wieniec* 1862 nr 12 (tu w liście do F. Małewskiego z 1836 piosenka dla Anety Ciołkowskiej, inc.: Wzlataj, skowronku radosny...);
- G. Czernicki: *Żywoć i korespondencja T. Zana*. Kr. 1863 (tu m. in.: w liście do M. z Wereszczaków Puttkamerowej b. d. piosneczka dla Zosi, inc.: Wspomnij o mnie, gdy noc znika...);
- W. Cybulski: *Odczyty o poezji polskiej w pierwszej połowie XIX wieku*. T. 1. Poz. 1870 s. 124 (tu wiersz: *Więzień*, inc.: Świszcze z gradem wiatr zmieszany...);
- Opiekun Dom*. 1875 (tu wiersze: *Hreczkosieje*. Kilka strof nierymowanych — nr 1; *Drobnostki* — nr 3; *Potrzeby* — nr 5; *Bez tytułu* — nr 25; *Przyczyny złego* — nr 26, 28);
- Tydzień Pol*. 1881 nr 39 (tu: Do Adama Suzina w dzień Adama i Ewy. Dat. 1835 r. 24 grudnia, Orenburg);
- Silva rerum*. *Kronika Rodz*. 1884 nr 4 (tu w liście do T. Bielikowiczówny wiersz, inc.: Nie każdy kwiat, co rośnie...);
- W. Rajnold (W. R. Korotyński): *Ziarnka*. *Tyg. Powsz*. 1885 nr 38 (tu m. in.: *Przemówienie filomackie wierszem na małowce Promienistych 6 maja 1820*);
- p.: *Korespondencja z dawnych lat*. Listy T. Zana do Karola hr. Chodkiewicza. (Z archiwum domowego hr. Przeździeckich). *Kronika Rodz*. 1885 nr 1 (tu wiersze w liście do K. Chodkiewicza z 5 listopada 1835: *Kolor gwiazdy*; *Kwiaty*);
- (b.) (K. Bartoszewicz): *Aforyzmy T. Zana*. *Przegl. Lit*. 1897 nr 6 (tu: *Niezapomnianej pamięci najszlachetniejszego i najzacniejszego z ludzi — Tomasza Zana — niektóre zdania i myśli*; przedr. *Niwa* 1897 nr 17);
- Materiały literackie. Z autografów Zana*. *Przegl. Lit*. 1898 nr 6 (tu wiersz, inc.: *Pelagii, nowej przyjaciółce, Tomasz życząc...*);
- W. Mickiewicz: *Tomasz Zan w więzieniu*. *Przew. Nauk. i Lit*. 1898 (tu: *Śpiew z nutami allegra*. *Śpiew na Adamowie...*; toż *Rok Mickiewiczowski. Księga pam.* Lw. 1899);
- Z poezji T. Zana. Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898) (tu: *W albumie Maryli*. Inc.: *Rozsądek, nauka, cnota...*);
- M. Gawalewicz: *Poeta promienisty. Z filareckiej twórczości T. Zana*. *Kraj* 1900 nr 34-49 (z przerwami); 1901 nr 5-7; wyd. osob. z przedmową A. Kraushara. W-wa 1911 *Książki dla Wszystkich* nr 529 (tu fragm. drobnych wierszy i wierszyki);
- I. Chrzanowski: *Autograf „Majtka” Mickiewicza i poezje filaretów*. Lw. 1901 (tu m. in.: *Do Ludwiki — więzień Tomasz*. (Naśladowanie z Byrona); toż przedr. pt. *Album pani Ludwiki Kostrowickiej*. W: *Okruchy literackie*. W-wa 1903);
- M. Gawalewicz: *Nie wydane poezje T. Zana*. (Z archiwum rodzinnego Zanów). *Kraj* 1902 nr 46 (dod. powieściowy *Czytelnia*) (tu wiersze: *Lilija*; *Batyr*. (Pieśń baszkirska); toż przedr. pt. *Z archiwum Zanów*. *Kur. Warsz.* 1902 nr 303);
- L. Uziębło: *Śp. E. Sidorowiczówna i wiersz Zana do jej matki*. *Biesiada Lit*. 1903 nr 20 (tu wiersz, inc.: *O przyjaciółko mego Adama...*);
- L. Uziębło: *Pamiętki po Mickiewiczu i Zanie*. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906 (tu: *notatka odręczna na portrecie*, inc.: *Swym przyjaciółom dłużnik, winowajca...*);
- W. Zyndram-Kościałkowska: *Modlitwa T. Zana*. *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1 (tu: *Modlitwa*. Dat. 16 sierpnia 1849 w Troskunikach; toż ogł. H. Mościcki: *Modlitwa T. Zana*. *Tyg. Ilustr.* 1916 nr 17);
- F. Przyjemski: *Nieznany wiersz T. Zana*. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 1 (tu *Wiersz deklamowany na obrzędowych pracach = ... Prow ... Litt-ej*; w dzień obchodu uroczystości S-o... Jana; toż przedr. S. Załęski: *O masonerii w Polsce od roku 1738 do 1822 na źródłach wyłącznie masonskich*. Wyd. 2. Kr. 1908);
- T. Kończyc (Grot Bęczkowski): *Gabriela Puzynina i jej listy do Chodźki*. *Bluszcz* 1909 nr 5 (tu wiersz: *Prawda, do zapisania w książce pamiętek Gabrieli Günther*);
- K. Bartoszewicz: *Aforyzmy T. Zana*. *Świat* 1913 nr 19 (tu: *Aforyzmy*);
- J. Czubek: *Archiwum Filomatów*. Cz. 1: *Korespondencja*. 1815-1823. T. 1. Kr. 1913 s. 1-2 (tu: *Wiersz do Leonarda Chodźki*);
- Tarnowianin* 1914 (tu: *Aforyzmy*, s. 136);
- J. Tretiak: *Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821*. Kr. 1917 (tu: *wiersz czytany na posiedzeniu Filomatów*, inc.: *Szczęśliwy, kogo cnota, kogo przyjaźń szczerza...*; *Jamb*, inc.: *Chcę śpiewać tobie...*; *Wiersz na imieniny Józefa* 19 marca 1819; fragm. jambów);

I. Chrzanowski: Myśli. *Rzeczpospolita* 1921 nr 13 (tu inc.: Nie nazywaj nauką wiadomości...);

S. Pigoń: Strzępy młodzieńczej twórczości literackiej T. Zana; Piosnka filarecka i list T. Zana. W: *Głosy sprzed wieku*. W-wa 1924;

S. Pigoń: Triolety T. Zana o Maryli Wereszczakównie. *Ruch Lit.* 1926 nr 10 (tu triolety, inc.: Komu, dziewczę, splatasz wieniec...; inc.: Nie zgadujesz, komu wieniec...);

A. Czartkowski: Po powrocie z wygnania. (Z nieznaney puścizny po T. Zanie). *Pam. Lit. R.* 28 (1931) z. 1 (tu: Do J. W. Imć Pana Adama hrabiego Günther. Wiersz T. Zana przy ofiarowaniu gór uralskich, obejrzaných przez barona Aleksandra Humboldt w podróży geognostycznej do Rosji i Syberii w 1829 roku. W Dobrowlanach 1842 r. marca 10/22);

J. Ujejski: Ballady T. Zana. *Księga pamięci uczczenia 350 rocznicy założenia Univ. Stefana Batorego w Wil.* W-wa 1931 i odb. (tu: Neryna; Powieść o Leraku; Święte jezioro; Aryon; Nerys. W sztambuchu Wołodkiewiczówny Kłotyldy);

M. Dunajówna: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie 1815-1824. Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 5 z. 1 (tu m. in. fragm. wierszy);

D. Zamącińska: Wiersze i piosnki T. Zana. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850*. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7 (tu wszystkie znane wiersze T. Zana, w tym przedruki i warianty).

Kopia wierszy T. Zana, spisanych przez F. Pietkiewiczza, sprzed 1827 r., w posiadaniu Wandy Dreckiej, Warszawa, ul. Narbutta 40.

PRZEKŁADY (drobnych wierszy)

Angielskie: P. Sobolewski: *Poets and Poetry of Poland*. Chicago 1881 s. 326-327; też wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Bułgarskie: *Polsho-Bułgarski prégled* 1919 nr 32-33; 1920 nr 17.

Przekłady

1. Taryfa generalna dla wszystkich komor lądowych i morskich Państwa Rosyjskiego wyjąwszy gubernie: Astrachańską, Orenburską, Tobolską i Irkucką, a także Georgią i linię kaukaską, ustanowiona 31 marca 1816 roku. Wil. 1817.

2. Jauffret: Lilie i róże. Powst. 1818.

Wiad. wg M. Dunajówny: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie... jw., s. 52.

3. W. Żukowski: Neryna. Powst. 1818. Ogl. *Dzieje Dobroczyńności Kraj. i Zagr.* 1824 t. 6 s. 149-156; przedr. J. Ujejski: *Ballady T. Zana*, jw.

Jest to przekład „Ludmiły”.

4. N. Karamzin: Jesień. Powst. 1824. Ogl. *Znicz* 1834.

5. N. Karamzin: Posłanie do mojego sąsiada. Powst. 1824. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 621. Fragm. ogl. H. Mościcki: *Kapral w „Dziadach” Mickiewiczza*. *Tyg. Ilustr.* 1913 nr 3.

6. J. Masson: *Conversation sur la philosophie naturelle*. Powst. 1824.

7. T. Moore: Krzew róży. Powst. 1824. Ogl. I. Chrzanowski: *Autograf „Majtki” Mickiewiczza i poezje filaretów*. Lw. 1901; też przedr. pt. *Album pani Ludwiki Kostrowickiej*. W: *Okruchy literackie*. W-wa 1903.

8. J. Masson: O poznanii siebie. Powst. 1827.

9. Wiadomość o Ratnie, starostwie na 12 lat Essenowi oddany. Powst. 1827.

10. A. de Musset: Noce. Powst. 1828. Fragm. ogl. M. Gawalewicz, jw. *Twórczość* poz. 4.

11. W. Irving: *Życie Kolumba*. Powst. 1830-1834.

12. Pieśń baszkirska. Powst. ok. 1835. Ogl. G. Czernicki: *Żywot i korespondencja T. Zana*. Kr. 1863 s. 69-70; przedr. J. Reychman: *Piosenka baszkirska zapisana na wygnaniu przez T. Zana*. *Roczn. Orientalistyczny* 1958 z. 2 i nadb.

13. A. Musset: Łucja. Powst. 1836. Ogl. D. Zamącińska: *Wiersze i piosnki T. Zana*. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850*. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7.

Wydania zbiorowe

Archiwum Filomatów. Cz. 3: *Poezja filomatów*. T. 1-2. Wyd. J. Czubek. Kr. 1922.

Zawartość: t. 1: Gryczane pierożki; Dodatek do Cwibaka (Adama Mickiewiczza); *Tabakiera; Szczęśliwy, kogo cnota...; Do p. Franciszka (Malewskiego); Ballada Twardowski; Aryon; Do Joanki; Więzień; Kosarzu, kosarzu... (z nutami); t. 2: Miód; Adamowe; Amfion; Jamby Szurumburum; Rok 1819; Jamb dla Adama; Jamb dla Jana II; Wiersz czytany na trzeciej majówce Promienistych d. 20 maja 1820.*

Listy i materiały

1. *Archiwum Filomatów*. Cz. 1: *Korespondencja*. 1815-1823. T. 1-5. Wyd. J. Czubek. Kr. 1913.

Tu 75 listów do rodziców, braci, przyjaciół i in. oraz listy od nich.

2. Do L. Chodźki z lat między 1818-1855. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428; zniszcz. 1944.

3. Do F. Malewskiego, dat. Wil. 9 stycznia 1822. Ogl. S. Pigoń: *Miscellanea archiwalne*. 2. Piosnka filarecka i list T. Zana. W: *Głosy sprzed wieku*. Szkice z dziejów procesu filareckiego. W-wa 1924.

Tu również wiadomość o 5 listach do L. Chodźki z 1815. Zob. S. Pigoń: *Strzępy młodzieńczej twórczości literackiej T. Zana*. W: *Głosy sprzed wieku*, iw.

4. Do Fryczyńskiego, H. Łukaszewskiego, Z. Malewskiej, O. Pietraszkiewicza, F. Malewskiego, listy z 1822-1824. Całość i fragm. ogl. W. Mickiewicz: *Tomasz Zan w więzieniu*. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898; toż: *Rok Mickiewiczowski*. *Księga pam.* Lw. 1899.

5. Do F. Malewskiego z 1823; do C. Daszkiewicza z 1827; do A. Mickiewicza 2 listy z 1827-1828. Ogl. W. Mickiewicz: *Korespondencja Adama Mickiewicza*. T. 3. Paryż 1874.

6. Do M. z Wereszczaków Puttkamerowej z lat między 1823-1836. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1003.

7. Do Ignacego ..., dat. Orenburg, 25 lipca 1826. Ogl. K. Kaczmarczyk: *List T. Zana*. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 2.

8. Do A. Mickiewicza 2 listy z 1827; do A. Mickiewicza i F. Malewskiego z 1828; do C. Daszkiewicza z 1828; do F. Malewskiego 3 listy z 1833-1836; do M. z Wereszczaków Puttkamerowej 7 listów z 1835-1849; do K. Chodkiewicza z 1838; do Franciszkowej Malewskiej z 1841; do B. Świętorzeckiej 4 listy z 1842-1846; do A. z Radziwiłłów Jurahowej z 1843; do * 5 listów z 1843-1849; do H. Malewskiej z 1845; do brata młodszego, Ignacego Zana, z 1845; do A. Dobrowolskiego z 1846; do Dederki z 1846; do rektora Malewskiej z 1848; Do..... z 1846; do A. E. Odyńca z 1850; do J. Chodźki z 1851; do teściowej p. Świętorzeckiej 3 listy z 1846, 1852, 1854; do Malewskich z 1853; do nieznanej osoby z 1855. Ogl. G. Czernicki: *Korespondencja T. Zana*. *Wieniec* 1862 nr 8-24; wyd. osob. pt. *Żywot i korespondencja T. Zana*. Kr. 1863.

List do Franciszkowej Malewskiej z 1841 ogl. również *Czas* 1861 nr 64.

Rkps listów do A. Mickiewicza w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 705.

9. Do K. Chodkiewicza 34 listy z 1831-1849. Ogl. p.: *Korespondencja z daw-*

nym lat. Listy T. Zana do Karola hr. Chodkiewicza. (Z archiwum domowego hr. Przeździeckich). *Kronika Rodz.* 1883 nr 24 - 1885 nr 15 (z przerwami).

10. Do M. Puttkamerowej, dat. Piotrogród, 5 czerwca 1837. Ogl. w art.: *Z archiwum Ignacego Domejki*. *Kronika Rodz.* 1886 nr 6.

11. Do A. Günthera 3 listy, dat. Postawy, 5 kwietnia 1842, Dziewiętnia, 30 kwietnia 1842, września 1845. Ogl. A. Czartkowski: *Po powrocie z wygnania*. (Z nieznanej puścizny po T. Zanie). *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1.

12. Do Tekli Bielikowiczówny, dat. Izabelin, 12 kwietnia 1844. Ogl. w art.: *Silva rerum*. *Kronika Rodz.* 1884 nr 4.

13. Do F. Kuścińskiego 3 listy, dat. Zabołoc, 11 sierpnia 1844, Oborek, 14 października 1847 i 5 kwietnia 1848; do M. Kuścińskiego, dat. Franopol, 21 sierpnia 1846. Ogl. p.: *Listy Zana do Kuścińskich*. *Kronika Rodz.* 1885 nr 15; przedr. C. Jankowski: *Czczołt i Zan w Leplu*. *Notatka biograficzna*. ... *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych*. *Książka zbior.* W-wa 1899.

14. Do I. Brzostowskiej, dat. 8 października 1845. Rkps Bibl. Jagiel.

15. Do Przewalskiego z 13 kwietnia 1846; do A. Kiersnowskiego 5 listów z 1846-1850; do J. i A. Kiersnowskich z 27 maja 1848; do J. Hłaski z 16 czerwca 1851. Ogl. w art.: *Listy Tomasza i Brygidy Zanów*. *Księga pam.* ... *A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

16. Do K. Obuchowicza z 1852. Rkps Ossol. sygn. 6524/II.

17. Do A. E. Odyńca, dat. 18 sierpnia 1852. Rkps Bibl. Jagiel.

18. Archiwum Filomatów. Cz. 2: *Materiały do historii Towarzystwa Filomatów*. T. 1-3. Wyd. S. Szpotański i S. Pietraszkiewiczówna. Kr. 1920-1934.

19. Protokoły „Towarzystwa Sześciu”, czyli „Myślącej Młodzieży”; ustawy „Towarzystwa Myślącej Młodzieży”. Powst. 1819. Ogl. H. Mościcki: *Z filareckiego świata*. *Zbiór wspomnień z lat 1816-1824*. W-wa 1924.

20. Akta komisji śledczych w sprawie Towarzystwa Promienistych (1822-24). Ogl. Z. Wasilewski: *Promieniści, Filareci i Zorzanie*. *Dokumenty urzędowe dotyczące towarzystw tajnych na Litwie (1822-27)*. *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 9 (1897).

21. Wiadomości o swojej rodzinie podał w zeznaniu przed wileńską komisją śledczą z dn. 28 stycznia 1824. Ogl. H. Mościcki: Przypisy w książce: Z filareckiego świata, jw. poz. 19.

22. Zeznania przed policmajstrem Szłykowie w sprawie majątku osobistego z dn. 9 października 1824; kopie wierszy, listów i notat. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1004.

23. Podanie T. Zana do generała gubernatora Essena z dn. 15 lipca 1829 i podanie do generała hr. Suchtelena. Ogl. M. Dunajówna w wyd.: Z wygnania, zob. Twórczość poz. 12.

Bibliografię utworów podał T. Zan w liście do Marii z Wereszczaków Puttkamerowej, bez daty. Ogl. G. Czernicki: Korespondencja T. Zana. *Wieniec* 1862 nr 14 s. 9; przedr. w książce: Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863 s. 51-52. (Por. Listy poz. 8).

OPRACOWANIA

T. KRASIŃSKI: Dziennik ucznia Uniwersytetu Wileńskiego (1816-1818). Powst. 1818. Fragm. ogl. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — K. PIASECKI: Dwa listy do F. Malewskiego z 1821. Ogl. S. Pigoń: Dwa listy Kazimierza Piaseckiego do Franciszka Malewskiego. W: Głosy sprzed wieku. Wil. 1924. — A. CHODZKO: Trzy listy do T. Zana z 1823. Rkps Arch. Państw. Wil. nr 148. — J. CHODZKO: Organizacja Towarzystwa Filaretów (wg zeznania przed komisją śledczą). Powst. 1823. Ogl. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916. — J. JANKOWSKI: Zeznania przed komisją śledczą w latach 1823-1824. Ogl. Z. Wasilewski: Promieniści, Filareci i Zorzanie. Dokumenty urzędowe dotyczące towarzystw tajnych na Litwie (1822-27). *Arch. do dziejów literatury i oświaty w Polsce t. 9* (1897). — A. MICKIEWICZ: List do T. Zana z 1823. Ogl. L. Uziębło: Pamiątki po Mickiewiczu i Zanie. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906 i wyd. nast. — F. MALEWSKI: Dziennik więzienny. Powst. 1824-1825. Ogl. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — A. MICKIEWICZ: Dwa listy do T. Zana z 9 czerwca 1826 i 3 kwietnia 1828. Ogl. K. W. Wójcicki: Adam Mickiewicz. Nieznane szczegóły do życiorysu Mickiewicza. *Czas. Dod. Mies.* 1858 t. 12 i wyd. nast. — J. LELEWEL: Nowosilcow w Wilnie. W-wa 1831 s. 12-15, 118, i wyd. nast., m. in. przedr. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916. — (L. CHODZKO):

Thomas Zan. (Extrait de la Biographie universelle et portative contemporaine ...). (Paryż 1834). — M. MOCHNACKI: Powstanie narodu polskiego w r. 1830 i 1831. T. 1. Paryż 1834 s. 408-410; wyd. nast. Poz. 1863 s. 48, 220-221, 228, 238-242. —

F. MALEWSKI: Do A. Mickiewicza 2 listy z 1843. Ogl. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 4. Paryż 1885. — S. MORAWSKI: Kilka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825). Powst. 1848. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. W-wa 1924; wyd. nast. W-wa 1959. — E. z K. P. (E. PUFFKE): Wspomnienia wygnańca Litwina (1806-1834). Powst. przed 1851. Wyd. Poz. 1887; wyd. 2 Poz. 1891. — A. MICKIEWICZ: List do I. Domejki, dat. Paryż, 26 czerwca 1853. Wyd. W. Mickiewicz: Korespondencja, jw. — N.: O 40-godzinnym nabożeństwie w Smolanach. *Pam. Religijno-Moralny* 1855 t. 29. — Nekrolog. *Tyg. Petersb.* 1855 nr 56. — B. ZANOWA: List do Marii z Wereszczaków Puttkamerowej z 15 sierpnia 1855. Ogl. K. Jasiulaniec: Z korespondencji Brygidy Zanowej do Marii z Wereszczaków Puttkamerowej. *Aetneum Wil.* 1931/32; odb. Wil. 1933. — N.: Wiadomość o śmierci. *Dzien. Lit.* 1856 nr 27; też *Wiad. Pol.* 1856 nr 11-12. — (H. SKIMBOROWICZ): Literaci i artyści polscy zmarli w ubiegłym roku. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 65. — I. CHODZKO: Konwersacja młodzieńcza przedtrzydziestokilkoletnia. W: Dwie konwersacje z przeszłości. Wil. 1857 s. 203-207. — G. BELKE: Krótki rys historii naturalnej Kamieńca Podolskiego. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 2 s. 323. —

G. CZERNICKI: Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863. [Rec.: *Dzien. Lit.* 1863 nr 34]. — M. MALINOWSKI: Księga wspomnień. Powst. 1864. Wyd. J. Treliak. Kr. 1907 *Źródła do dziejów Polski Porozbiorowych* III. — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 341-342. — G. z GÜNTHERÓW PUZYŃNINA: W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843. Powst. przed 1867. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Wil. 1928. — K. KACZKOWSKI: W Wilnie od roku 1815 do 1821. Powst. przed 1867. Ogl. pt. Wspomnienia z przeszłości. *Ojczyzna* 1875 nr 36-37; wyd. osob. pt. Wspomnienia z papierów pozostałych po ... ułożył T. Oksza-Orzechowski. T. 1. Lw. 1876. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — Wł. B-a (BELZA): Tomasz Zan. *Kalina* 1869 nr 4. — A. GILLER: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana przez ... na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocz-*

- nić 1772 r. Poz. 1872. — A. E. ODYNYEC: List do Redaktorki Kroniki Rodzinnej. *Kronika Rodz.* 1872 nr 11. (Komentarz do listu A. Mickiewicza z 1828). — N. W. BIERG: Zapiski o polskich zagovorach i wosstaniach 1831-1862. Moskwa 1873; przekł. pol. W. Ralexia pt. Pamiętniki o polskich spiskach i powstaniach 1831-1862. Kr. 1880. [Rec.: O. PRZECLAWSKI: Nieskolko slow po powodu „otwieta” G. Bierga na moi zamieczanija „na jego zapiski o polskich zagovorach i wosstaniach”]. *Russkij archiw* 1872; G. BIERG: Primieczanija. *Russkij archiw* 1872]. — NIEBIASZ BAZYLI (J. TOKARZEWICZ): Mickiewicz, przyjaciele jego i znajomi. (Z korespondencji wieszczą wydanej przez jego dzieci). *Opiekun Dom.* 1873 nr 14-15. — A. E. ODYNYEC: Listy z podróży. T. 1-4. W-wa 1875-1878 i wyd. nast. — E. HELENIUSZ (IWANOWSKI): Tomasz Zan. W książce: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876. — A. LIGENZA-NIEWIAROWICZ: Wspomnienia o Adamie Mickiewiczu. Lw. 1878. — W. MAKUSZEW: Zabytyj polskij poet. *Slawianskij sbornik* 1878 t. 4. [Rec.: *Kur. Codz.* 1878 nr 248; W odpowiedzi na zarzut niepamięci. *Kur. Codz.* 1878 nr 283]. — N.: Rys biograficzny. *Dzien. dla Wszystkich* 1878 nr 34. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Grobowiec T. Zana w Smolanach. *Kłosy* 1878 nr 678. — A. PŁUG: Przyczynek do wiadomości o T. Zanie. *Kłosy* 1878 nr 679. — E. T. MASSALSKI: Pamiętniki. Powst. przed 1879. Fragm. pt. W celi więziennej. (Z nie drukowanych pamiętników). Ogl. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916; fragm. pt. Z pamiętników (1799-1824). Ogl. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — A. E. ODYNYEC: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz.* 1879 nr 15-18; 1880 nr 1-2, 4, 8; 1881 nr 9-12, 14-15; 1882 nr 23; 1883 nr 3-6; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiedane Deotymie. W-wa 1884; fragm. pt. Uczczenie Zana. Przedr. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916. — A. WERNICKI: Leonard Chodźko i jego prace. Krótki rys biograficzny i naukowy. Lw. 1880 s. 10. — E. PAWŁOWICZ: Imieniny Zana. *Dla Zagrzebia. Album Koła Lit. we Lw.* Lw. 1881; przedr. w książce: Wspomnienia znad Wilii i Niemna. Lw. 1882. — O. ŚLIZIEŃ: Wspomnienia. Powst. 1882. Rkps Muz. Mickiewicza W-wa; fragm. ogl. L. Finkel pt. Z pamiętników Ottona Śliznia. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888); przedr. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — J. TRETIK: Mickiewicz w Wilnie. Poezja i życie. Cz. 2: 1818-1821. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 12-14, 16; wyd. osob. rozszerzone pt. Mickiewicz w Wilnie i Kownie. T. 2. Lw. 1884; wyd. 2 pt. Młodość Mickiewicza (1798-1824). Życie i poezja. T. 2. Petersb. 1898. — T. ZIEMBA: Przyjaźń i miłość w życiu Mickiewicza. (Okres wileński i kowieński). *Bibl. Warsz.* 1883 t. 2. — P. CHMIEŁOWSKI: Ballady T. Zana. *Tyg. Ilustr.* 1884 nr 64-66; przedr. w: *Studia i szkice z dziejów literatury polskiej. Seria II.* Kr. 1886. — I. DOMEJKO: Wyjatek z pamiętnika. Powrót z Ameryki. Dat. 10 czerwca 1884. *Kronika Rodz.* 1889 nr 1; przedr. w książce: *Moje podróże. Pamiętniki wygnańca.* (T. 5 cz. 1). Wyd. E. H. Nieciowa. T. 3. Wr. 1963. — Z. LIBROWICZ: Polacy w Syberii. Kr. 1884. — W. RAJNOLD (W. R. KOROTYŃSKI): Ziarnka. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 38. — p.: Listy Zana do Kuścińskich. *Kronika Rodz.* 1885 nr 15. — E. CHŁOPICKI: Fela. Szkic biograficzno-powieściowy. *Kłosy* 1887 nr 1168-1171. [Rec.: L. FINKEL. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888)]. — J. KALLENBACH: Kilka słów o balladzie pt. „Neryna”. *Rozpr. i Spr. Wydz. Filol. AU* t. 13 (1889). — H. KOPIA: Słowo o przypisywanej Mickiewiczowi balladzie „Twardowski”. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 3 (1889). — A. S. KRASIŃSKI: Wspomnienia. Powst. 1889. Wyd. Kr. 1900 s. 56-59. — F. (W. FELDMAN?): Przed półwiekiem. Notatka historyczna. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 1. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz z własnych wspomnień. T. 1-4. Poz. 1890-1895; wyd. 2 t. 1-2. Poz. 1929-1931. — M. ROLLE: Tomasz Zan — rolnikiem. *Kur. Pol.* 1892 nr 99-101. — L. MÉYET: Sztambuch matki Juliusza Słowackiego. *Ateneum* 1895 t. 2. — R. BRANDT: Lenora, Ludmiła i Neryna. Zamietka po polskiej literaturze. W-wa 1896. — (b) (K. BARTOSZEWICZ): Aforyzmy T. Zana. *Przegl. Lit.* 1897 nr 6; toż *Niwa* 1897 nr 17. — (K. BARTOSZEWICZ): Przegląd przeglądów. Rękopisy T. Zana. *Przegl. Lit.* 1897 nr 22. — M. G. (GAWALEWICZ): Z tygodnia na tydzień. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 52; przedr. pt. Spuścizna po Zanie. *Przegl. Tyg.* 1897 nr 24; przedr. pt. W poszukiwaniu pamiętek po śp. T. Zanie. *Ziarno* 1898 nr 3. — M. (W. MALESZEWSKI): Zamiary i czyny. Spuścizna po T. Zanie. *Biesiada Lit.* 1897 nr 44. — WIERZBIĘTA (K. WALISZEWSKI): O Tomasz Zanie. Rozmowa z Marianem Gawalewiczem. *Kraj* 1897 nr 50. — B. ZANOWA: Szanowny Redaktorze!...

Przegl. Lit. 1897 nr 10. (List do redakcji pisma prostujący dane biograficzne T. Zana). — Duch opiekuńczy młodzieży wileńskiej. *Gwiazdka* (Dod. do *Polaka*, (Kr.) 1898 nr 5/6. — M. GAWALEWICZ: Druh Mickiewicza (Tomasz Zan). Studium biograficzno-krytyczne. *Tyg. Pol.* 1898 nr 1 - 1899 nr 23 (z przerwami). — W. MICKIEWICZ: T. Zan w więzieniu. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898; przedr.: *Rok Mickiewiczowski. Księga pam.* Lw. 1899. — Mickiewicz przyjaciel. *Tydzien* 1898 nr 2. — PORAJ: Przyjaciele i towarzysze lat młodzieńczych. *Kraj* 1898 nr 50. — Spuścizna po T. Zanie. *Gaz. Warsz.* 1898 nr 4. — C. JANKOWSKI: Czeczot i Zan w Leplu. Notatka biograficzna. ... *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych. Książka zbior.* W-wa 1899. — A. LANGE: Ballady przed Mickiewiczem. *Głos* 1899 nr 40-42. — M. G. (GAWALEWICZ): Pani Tomaszowa (Brygida ze Świętorzeckich Zanowa). *Kraj* 1900 nr 36. — M. GAWALEWICZ: Poeta promienisty. *Z filareckiej twórczości T. Zana. Kraj* 1900 nr 34-49 (z przerwami); 1901 nr 5-7; wyd. osob. z przedmową A. Kraushara. W-wa 1911 *Książki dla Wszystkich* nr 529. [Rec.: H. M. (MOŚCICKI). *Bibl. Warsz.* 1911 t. 4; K. KWIECIŃSKI. *Pam. Lit. R.* 11 (1912) z. 3]. — H.: *Z prowincji. Kowno. Sp. Tomaszowa Zanowa. Kraj* 1900 nr 35. —

I. CHRZANOWSKI: Autograf „Majtki” Mickiewicza i poezje filaretów. Lw. 1901; toż przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: *Okruchy literackie.* W-wa 1903. — H. GALLE: Tomasz Zan. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 1. W-wa 1901. — Spuścizna literacka T. Zana. *Gaz. Lw.* 1902 nr 267. — S. MATUSIAK: Chronologia listów pani Puttkamerowej do Zana i Mickiewicza. *Pam. Lit. R.* 3 (1904) z. 4. — H. MOŚCICKI: Ze stosunków wileńskich w okresie 1816-1823. *Bibl. Warsz.* 1904 t. 2; przedr. w książce: *Z filareckiego świata, jw.* — J. KALLENBACH: Wstęp do książki: A. Mickiewicz: *Dziela.* T. 4: *Dziady.* Lw. 1905. — W. KOROTYŃSKI: Rocznica Zana. *Kur. Warsz.* 1905 nr 194. — AL.: W pięćdziesiątą rocznicę zgonu Zana. *Gaz. Warsz.* 1905 nr 150. — Tomasz Zan. W 50 rocznicę zgonu. *Przegl. Polit. Społ. i Lit.* 1905 nr 175. — Pięćdziesiąta rocznica zgonu Zana. *Biesiada Lit.* 1905 nr 30. — M. SYNORADZKI: Mickiewicz przed sądem. *Biesiada Lit.* 1906 nr 15-16. — M. SYNORADZKI: Senator Nowosilcow i młodzież litewska. *Biesiada Lit.* 1906 nr 29. — L. UZIĘBŁO: Pamiątki po Mickie-

wiczu i Zanie. *Znad Wili i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906. — T. HORAIN: Nowe szczegóły o T. Zanie. *Lechita* 1907 nr 9. — H. MOŚCICKI: Tło historyczne trzeciej części „*Dziadów*”. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 2; wyd. osob. zmienione pt. *Wilno i Warszawa w „Dziadach” Mickiewicza. Tło historyczne trzeciej części „Dziadów”.* W-wa 1908. — H. MOŚCICKI: Z pamiętnika T. Zana. *Kur. Warsz.* 1907 nr 332. — F. PRZYJEMSKI: Nieznany wiersz T. Zana. *Pam. Lit. R.* 6 (1907) z. 1. — M. ROLLE: Tomasz Zan na roli. *Gaz. Lw.* 1907 nr 159-161; przedr. w książce: *Z minionych stuleci. Szkice historyczne i literackie.* Lw. 1908. — Zan Tomasz. W sprawie wyborów koleżeńskich. *Dzien. Wil.* 1907 nr 59. — Groby przyjaciół Mickiewicza. *Lechita* 1908 nr 21. — KAZET (Z. KAMIŃSKI): Grób T. Zana. *Słowo Pol.* 1908 nr 284; toż *Dzien. Chicagowski* 1908 nr 234. — S. ZAŁĘSKI: O masonerii w Polsce od roku 1738 do 1822 na źródłach wyłącznie masonskich. *Wyd. 2. Kr.* 1908. —

F. PRZYJEMSKI: Tomasz Zan. *Wieczory Pol.* 1909. — M. GAWALEWICZ: T. Zana „*Gryczane pierożki*”. (Kartka z nieznanymi rękopisów). *Pam. Lit. R.* 9 (1910) z. 2. — G. KORBUT: Zan Tomasz. *Sto lat myśli pol.* T. 3 (1910). — GRAB.: Tomasz Zan. *Iskra* 1911 s. 117-122. — M. MASSONIUS: O Tomaszu Zanie. *Gaz. Warsz.* 1911 nr 121. — K. BARTOSZEWICZ: Aforyzmy T. Zana. *Świat* 1913 nr 19. — K. BARTOSZEWICZ: Listy Tomaszowej Zanowej. *Świat* 1913 nr 23. — Z. BUJAKOWSKI: Sprawa Zana i Domeyków z chorążym Pelskim. Kartka z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913; odb. Lw. 1913. — M. SZYJKOWSKI: Wileńscy przyjaciele Mickiewicza. *Krytyka* 1914. — H. MOŚCICKI: Pod znakiem Orła i Pogoni. W-wa 1915; wyd. 2 W-wa 1923. (Tu m. in.: *Młodzież litewska i dekabryści; Ostatni pobyt Mickiewicza w Wilnie.*) — T. JAWORSKI: T. Zan w Orenburgu. *Odgłosy* (Moskwa) 1916. — H. MOŚCICKI: Modlitwa T. Zana. *Tyg. Ilustr.* 1916 nr 17. — J. TRETTAK: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł. 1815-1821. Kr. 1917. —

Wt.: *Drugari i prijatelii na Mickiewicza. Tomasz Zan (1796-1855).* *Polsko-Bułgarski przegląd* 1920 nr 17. — S. SZPOTAŃSKI: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 1: *Racjonalizm i romantyzm.* W-wa-Kr. 1921. — I. W. KOSMOWSKA: Uniwersytet Wileński w epoce filareckiej. *Siew* 1922 nr 47. — H. OBEZIERSKA: Śmierć i pogrzeb T. Zana. *Słowo* 1923 nr 103. — S. PIŁOŃ: Pierwsza wigilia wygnańca. Fragment z życia T. Zana

- w Orenburgu. *Dzien. Wil.* 1923 nr 289-290; przedr. w książce: *Z dawnego Wilna. Szkice obyczajowe i literackie.* Wil. 1929. — S. PIGOŃ: „Pieśń Filaretów” przed sądem. *Tyg. Ilustr.* 1923 nr 2-3; przedr. w: *Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego.* Wil. 1924. — L. STOLARZEWICZ: (Triolety. *Rec.*) *Kresy* 1923 nr 7. — S. PIGOŃ: *Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego.* Wil. 1924. — S. PIGOŃ: *Triolety T. Zana o Maryli Wereszczakównie.* *Ruch Lit.* 1926 nr 10. — W. Z.: *Z wykładów powszechnych w Uniwersytecie.* *Dzien. Wil.* 1926 nr 275. — S. OSTROWSKA: *Tomasz Zan. Pruszków 1927.* — M. JANIK: *Dzieje Polaków na Syberii.* Kr. 1928. — M. BRENSZTEJN: *Filomata w Krożach (Jan Sobolewski) 1821-1823. Księga pam. ku uczczeniu 350 rocznicy założenia i 10 wskrzeszenia Univ. Wil.* Wil. 1929 i odb. — M. DUNAJOŃNA: *Wstęp do wyd.: Z wygnania. Dziennik z lat 1824-1832.* Wil. 1929 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 2 z. 4. [Rec.: L. SIENKIEWICZ. *Alma Mater Vilnensis* z. 9 (1930)]. — S. MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI: *Wolnomularstwo na ziemiach dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1776-1822.* Wil. 1930 *Rozpr. Wydz. III Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 4. — A. CZARTKOWSKI: *Po powrocie z wygnania. (Z nieznanej puścizny po T. Zanie).* *Pam. Lit. R.* 28 (1931) z. 1. — Z. JABLONSKA-ERDMANOWA: *Oświecenie i romantyzm w stowarzyszeniach młodzieży wileńskiej na początku XIX w.* Wil. 1931. — J. UJEJSKI: *Ballady T. Zana. Księga pam. celem uczczenia 350 rocznicy założenia Univ. Stefana Batorego w Wil.* W-wa 1931 i odb. [Rec. J. BIRKENMAJER. *Ruch Lit.* 1935 nr 3]. — T. WIŚNIEWSKI: *T. Zan geologiem na Litwie. Arch. Historii i Filozofii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych* 1931 z. 1-2 i odb. — M. DUNAJOŃNA: *Dzieciństwo i lata szkolne T. Zana. Księga pam. Kola Polonistów Słuchaczy USB w Wil. 1922-1932.* Wil. 1932. — K. JASIULANIEC: *Z korespondencji Brygidy Zanolowej z Marią z Wereszczaków Puttkamerową.* *Ateneum Wil.* 1931/32; odb. Wil. 1933. — M. DUNAJOŃNA: *Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie 1815-1824.* Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 5 z. 1. [Rec. J. KRZYŻANOWSKI. *Roczn. Lit.* 1933; *Gaz. Warsz.* 1933 nr 362; Z. CIECHANOWSKA. *Pam. Lit. R.* 32 (1935) z. 3/4; toż *Przegl. Powsz.* 1935; I. SŁAWIŃSKA. *Alma Mater Vilnensis* z. 12 (1935)]. — J. OKO: *Seminarium filologiczne Godfryda Ernesta Grodka.* Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 4 z. 3. — T. SAS-JAWORSKI: *T. Zan w Orenburgu. Pion* 1934 nr 45. — T. SAS-JAWORSKI: *Zan — twórca muzeum orenburskiego. Sybirak* 1935 nr 3. — S. STANKIEWICZ: *Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej.* Wil. 1936. — L. JANOWSKI: *Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego.* Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — S. KOLBUSZEWSKI: *Pierożkarz z Wrocławia i filomaci. Odra* 1946 nr 28. — K. GRZYBOWSKA: *O „Promienistych”.* *Teatr* 1947 nr 3. — J. SALONI: *Rękopisy ze spuścizny po Zofii Malewskiej. Pam. Lit. R.* 38 (1948); toż w odb. zbior. pt. *Studia mickiewiczowskie. W 150 rocznicę urodzin poety.* W-wa 1948. — L. GOMOLICKI: *Dziennik pobytu A. Mickiewicza w Rosji 1824-1829.* W-wa 1949. — C. ZGORZELSKI: *Duma — poprzedniczka ballady.* Tor. 1949. — L. PODHORSKI-OKOŁÓW: *Realia Mickiewiczowskie.* W-wa 1952. — J. W. GOMULICKI: *Tomasz Zan. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1.* W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — *Z zagranicy. W Wilnie odnaleziono Archiwum Filomatów.* *Życie Lit.* 1956 nr 17. — M. DERNAŁOWICZ, K. KOSTENICZ, Z. MAKOWIECKA: *Kronika życia i twórczości Mickiewicza. Lata 1798-1824.* W-wa 1957. — J. REYCHMAN: *T. Zan jako badacz gór uralskich i założyciel muzeum w Orenburgu. Problemy* 1957 nr 8. — S. SKWARCZYŃSKA: *Mickiewiczowskie „powinowactwa z wyboru”.* W-wa 1957. — W. KUBACKI: *Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza „Pani Twardowska”.* *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedagog. Kat.* 10 i 11 kwiecień 1956. Kat. 1958. — J. REYCHMAN: *Piosenka baszkirska zapisana na wygnaniu przez T. Zana. Roczn. Orientalistyczny* 1958 z. 2 i nadb. — S. SKWARCZYŃSKA: *Wzór literacki trioleatów Zana zamieszczonych w Dudarzu Mickiewicza. Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 10. Łódź 1958. — S. ŚWIRKO: *Filomaci a folklor. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza.* W-wa 1958. — S. KOLBUSZEWSKI: *Echa śląskie w pismach filomatów. W książce: Romantyzm i modernizm. Studia o literaturze i kulturze.* Kat. 1959. — Z. SKWARCZYŃSKI: *Kazimierz Kontrym. Towarzystwo Szubrawców. Dwa studia.* Łódź 1961 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 48. — A. WITKOWSKA: *Rówieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia.* W-wa 1962. — A. WITKOWSKA: *Światopogląd*

filomatów wileńskich w l. 1817-1823. Powst. 1962. Rkps Bibl. IBL nr 324. [Rec.: K. GÓRSKI. Rkps Bibl. IBL nr 325; M. JANION. Rkps Bibl. IBL nr 326]. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — Z. KAWYŃ-KURZOWA: Język filomatów i filaretów. Przyczynek do dziejów języka polskiego XIX wieku. Słowotwórstwo i słownictwo. Wr. 1963. — K. MĘŻYŃSKI: Adam Mickiewicz a Godfryd Ernest Groddeck. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w*

Gdańsku 1963 z. 5. — W. OSTROWSKI: Walter Scott w Polsce. 1816-1830. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego. S. I. Nauki Hum.-Społ. z. 29. Filologia. Łódź* 1963. — D. ZAMĄCIŃSKA: Wiersze i piosnki T. Zana. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850. Wr. 1963 Arch. Lit. t. 7.* — B. OLSZEWICZ: Aleksander Humboldt i polski świat literacki. *Przeł. Hum.* 1964 nr 1.

Zob. również: FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI.

ZAWADZKI WŁADYSŁAW (1824—1891)

Krypt.: 4; W. Z.; Wł.; Wł. Z.; Z.

Publicysta, historyk.

Ur. w czerwcu 1824 w Hajworonce nad Strypą na Podolu galicyjskim. Początkowe nauki pobierał w domu. Po ukończeniu studiów filozoficznych na uniwersytecie we Lwowie, przygotowując się do objęcia dziedzicznego majątku, udał się na studia do akademii rolniczej w Altenburgu na Węgrzech. W 1843 wydał w Wiedniu pismo zbiorowe pt. *Wdowi grosz*. W 1848 uczestniczył jako delegat w Zjeździe słowiańskim w Pradze. W 1848 ożenił się z Anielą Zimmermann. W 1858 przeniósł się ze wsi na stałe do Lwowa. Tu rozpoczął współpracę z *Dziennikiem Literackim*. W 1865 wydawał i redagował *Hasło*, do którego pozyskał J. I. Kraszewskiego jako „głównego współpracownika”. W 1867 został członkiem korespondentem Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, w 1868 członkiem Krakowskiego Towarzystwa Naukowego i sekretarzem Towarzystwa Naukowo-Literackiego we Lwowie. Ponadto był korespondentem centralnej komisji konserwatorskiej w Wiedniu, członkiem czynnym i urzędnikiem Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego, Towarzystwa im. Kościuszki w Szwajcarii oraz członkiem honorowym rękodzielniczego stowarzyszenia „Gwiazda” we Lwowie. Pod koniec życia stracił wzrok. Zmarł we Lwowie 10 stycznia 1891.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwa światy. Powieść. Poz. 1845.
 2. Stanisław Staszic. *Dzien. Lit.* 1860 nr 1-16; odb. z podtyt. Szkic biograficzny. Lw. 1860.
 3. Jakub i Konstancy Sobiescy. Wspomnienie historyczne z powodu odkrycia ich grobowca w kościele żółkiewskim. Lw. 1862.
 4. Obrazy Rusi Czerwonej. *Tyg. Ilustr.* 1864 nr 223-232; wyd. osob. z rys. J. Kossaka. Poz. 1869.
 5. Grody polskie. Opis historyczny dla dorastającej młodzieży. Lw. 1866; wyd. 2 Lw. 1883.
- D e d y k a c j a: Kochanemu Władziowi Szajnosze dawny przyjaciel ojca tę książeczkę poświęca.
6. Historia kościoła żółkiewskiego. *Pamiętka odnowienia i poświęcenia kościoła*

żółkiewskiego dnia 12 września 1867. Lw. 1868; wyd. osob. pt. Kościół farny w Żółkwi, jego dzieje i pomniki (wraz z listem Karola Szajnochy o grobowcu Jakuba i Konstancy Sobieskich). Lw. 1869.

7. Z teki literackiej. Poz. 1870.

Z a w a r t o ś ć: I. Przeglądy i rozprawy: O literaturze polskiej. (*Tygodnik* (Lw.) 1863 s. 52-58, 69-78, 155-160); Dziennikarstwo w roku 1863; O najdawniejszych drukach polskich. (*Dzien. Lit.* 1859 nr 4-5); O wymowie w kółku staropolskim. (*Kółko Rodz.* 1860 nr 17-18); Józef Korzeniowski. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 60-64); Pamiętniki; Lithuania r. 1863 Artura Grottgera; O scenie polskiej we Lwowie. (*Tygodnik* (Lw.) 1863 s. 107-114); Józef Supiński. (*Tyg. Ilustr.* 1867 nr 386-387); Dydaktyka Trentowskiego; Legenda wieków. Małe epopeje przez Wiktora Hugo. (*Dzien. Lit.* 1859 nr 94-96); Podróże cudzoziemców po Polsce w XVI i XVII wieku. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 103-107); Słowo o urządzeniu szkół ludowych; II. Nekrologia: Adam Kłodziński; Antoni Bensa. (*Dzien. Lit.* 1859 nr 85-86);

Walery Łoziński. (*Album lw.* Lw. 1862); Aleksander Batowski. (*Tyg. Ilustr.* 1865 nr 316); Mieczysław Romanowski; Stanisław Pilat. (*Dzienn. Lit.* 1866 nr 37, 39-40; toż *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 393); Artur Grottger. (*Tyg. Ilustr.* 1868 nr 3; przedr. *Biesiada Lit.* 1882 nr 343-344); Karol Szajnocha. (*Tyg. Ilustr.* 1868 nr 18, 20, 22); Jeneral Józef Dwernicki. (*Dzienn. Lit.* 1857 nr 142-144); III. Huculi. Szkic etnograficzny. (*Kłosa* 1872 nr 383, 385, 387, 390, 391; 1873 nr 428, 429-431).

8. Żywot jenerała Dwernickiego. Poz. 1870.

9. Literatura w Galicji (1772-1848). Ustęp z pamiętników. *Przew. Nauk. i Lit.* 1877; odb. Lw. 1878.

Dedykacja: Kochanemu bratu Prosperowi Zimmermannowi wspomnienia te poświęcam.

10. Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848. Dalszy ustęp z pamiętników. Lw. 1878.

11. Przedmowa. W książce: A. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III. Wyd. nowe przejrane. T. 1. Lw. 1883.

12. Zamki i kościoły. Opowieści historyczne dla młodzieży. Z ilustr. J. Kossaka. Lw. 1884.

Dedykacja: Kochanemu Adasiowi Koncepcie na pamiętkę.

13. Ludwik Nabelak. Biografia na tle historycznym z autentycznych dokumentów. Fragm. ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885; całość pt. Ludwik Nabelak. Opowieść historyczna. Lw. 1886.

Drobne utwory, artykuły i recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862, *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (1848), *Bibl. Warsz.* (1863, 1874-1880; tu m. in.: O szkołach i szkolnictwie polskim. 1875 t. 4; Kronika lwowska. 1876-1880), *Biesiada Lit.* (1878-1885), *Bluszcz* (1881-1887; tu m. in.: Korespondencja zagraniczna. 1881-1887), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860), *Dla Stryja*. Lw. 1887 (tu: Sto wierszy dla Stryja), *Dzienn. Lit.* (1853-1860, 1866, 1869; tu m. in.: O szkołkach wiejskich. 1858 nr 71-72, 76-82; Duch kochanka. Ballada szkocka. 1858 nr 92; Oryginał. Szkic z przeszłości. 1858 nr 139-144; Wojna szwedzka od zawązania się konfederacji tyszowieckiej do zawarcia traktatu w Oliwie, objaśniona listami Piotra de Noyers. 1859 nr 16-32, 39-54), *Dzienn. Mód Paryskich* (1841, 1846-1848), *Dzienn. Pol.* (1871, 1879-1886, 1888), *Gaz. Lw.* (1881), *Gaz. Nar.* (1878, 1886, 1891; tu m. in.: Z młodych lat Jana Dobrzańskiego (1835-1848). Notatka pamiętni-

kowa. 1886 nr 246-250, 252), *Gaz. Pol.* (1876), *Hasło* (wyd. i red. 1865), *Iris* (1869),

J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1865), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1871), *Kłosa* (1870-1875; tu m. in.: Kronika, lwowska. 1872, 1874-1875; Książę Jerzy Lubomirski. 1872 nr 368; Adam Pajgert. 1872 nr 375; toż *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 251; Teatr lwowski hr. Skarbka. 1873 nr 423-426), *Kolega*. Przemysł 1880, *Kółko Rodz.* (1860), *Łowiec* (1879), *Nowiny* (Lw.; 1854), *Nowiny* (W-wa; 1878), *Ognisko Dom.* (1886), *Orędownik Nauk.* (tu: Korespondencja. Z Podola Galicyjskiego. 1844 nr 18-21), *Przełł. Czernowiecki* (1883), *Przełł. Lit. Dod. do Kraju* (tu: Krwawa karta z dziejów roku 1846. 1887 nr 21), *Przew. Nauk. i Lit.* (1877, 1885), *Przyj. Dzieci* (1861-1866; tu m. in.: Konfederat barski. 1862 nr 7),

Rocznik (Przemysł 1883/4), *Rocznik Pedagog.* W-wa 1881 (tu: Rzut oka na dzieje Lwowskiego Towarzystwa Pedagogicznego), *Ruch Lit.* (tu: Seweryn Goszczyński. 1874 nr 13; 1875 nr 1-2, 4, 6-10), *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego*. Lw. 1875 (tu: Do mojej pieśni. R. 1863), *Strzecha* (tu: Ślub królewski. 1868 nr 2; Rys dziejów teatru lwowskiego. 1870 nr 8-9), *Szkoła* (tu: Pogląd na dzieje szkolnictwa w Polsce. 1875), *Tygodnik* (1863; tu m. in.: Teatr wojny powstańczej na Litwie), *Tydzien* (tu: Władysław Tarnowski. 1878 nr 41-42), *Tyg. Ilustr.* (1864-1882; tu m. in.: Korespondencja ze Lwowa. 1864-1882; Korespondencja z Galicji. 1878-1881), *Tyg. Lw.* (1850), *Tyg. Powsz.* (1882, 1884), *Wdowi grosz*. Wiedeń 1843 (red. i wyd.), *Wiek* (1877-1878).

Ponadto po śmierci autora wiersz ogł. H. Barycz: Sztambuch Żegoty Paulego. *Silva Rerum* 1928 nr 4/5 s. 59 (tu inc.: Dziań, gdy konieczną jest chwila rozstania ...).

Estr. (1881-1900) IV, 599, i E. Maliszewski: Bibliografia pamiętników polskich i Polski dotyczących. W-wa 1928 — niesłusznie przypisują Zawadzkiemu autorstwo napisanego przez innego W. Zawadzkiego pamiętnika pt. Wspomnienia z obozu świętokrzyskiego. Lw. 1888.

Przekłady

1. A. Auersperg: Strażnica nadbrzeżna, z poezji Anastazego Grina. Kr. 1849.

2. J. G. Byron: Podróż Czajlda Harolda. Fragm. *Dzienn. Lit.* 1856 nr 91-92.

3. J. Sobieski (królewicz): Diariusz oblężenia Wiednia w roku 1683. (Z nie wy-

danego rękopisu w języku łacińskim). *Dzien. Lit.* 1858 nr 65-69.

4. H. T. Buckle: Historia cywilizacji w Anglii. Podług drugiego wyd. oryginału angielskiego. T. 1-3. Lw. 1864-1868; wyd. 2 t. 1-2. W-wa 1873.

Dedykacja w t. 3: Adamowi Pajgertowi, zamilowanemu badaczowi dziejów ludzkości, przekład ten poświęca przyjaciel.

5. G. Krafft: Wielki majątek ziemski naszych czasów. Opis ordynacji książąt Schwarzenbergów w Czechach. Lw. 1880.

Prace edytorskie

A. Kitowicz: Pamiętniki. Wyd. nowe przejrane i uporządkowane. T. 1-3. Lw. 1882 *Bibl. Pol.* t. 29-31.

Tu również: Przedmowa Wydawcy.

Wydania zbiorowe

Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Przygotował do druku, wstępem i przypisami opatrzył A. Knot. Kr. 1961.

Zawartość: Literatura w Galicji (1772-1848); Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848; Wspomnienia biograficzne. (Jan Dobrzański, Jerzy Lubomirski, Walery Łoziński, Adam Pajgert, Stanisław Pilat, Mieczysław Romanowski, Karol Szajnocha, Władysław Tarnowski); Rys dziejów teatru lwowskiego.

Listy i materiały

1. Do L. i Z. Nabelaków z lat między 1830-1889; do J. i W. Radomińskich z 1868; do A. Gillera z 1870-1883. Rkps *Bibl. Nar.* Zbiory Raperswilskie sygn. 268, 2253, 1900; zniszcz. 1944.

2. Do K. Szajnochy 12 listów z 1850-1866. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

3. Do J. Łozińskiego 3 listy z 1859-1869. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

4. Do K. W. Wójcickiego 31 listów z 1863-1879. Rkps *Bibl. Nar.* sygn. 51; zniszcz. 1944.

5. Do J. I. Kraszewskiego 16 listów z 1865. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 6545.

6. Do K. W. Wójcickiego z 1869; do redaktora „Kłosów” z 1871. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 719.

7. Do S. Nowińskiego 20 listów z 1875-1878. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

8. Do S. Buszczyńskiego z 1879. *Bibl. PAN* Kr. sygn. 2064 t. 2.

9. Do G. Kohna z 8 stycznia 1881. Ogl. G. Kohn: Mój stosunek literacki z śp. W. Zawadzkiem. *Rocznik* (Sambor) t. 15 (1892).

10. Do A. Gillera z 1882. Rkps *Bibl. Nar.* sygn. 7020.

OPRACOWANIA

(K. ESTREICHER): Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — (Stanisław Staszic. Rec.): *X. Kółko Rodz.* 1860 nr 17; *K. Wł. W. (Wójcicki). Bibl. Warsz.* 1863 t. 3. — (Jakub i Konstanty Sobiescy. Rec.): *W. GÓRSKI. Gaz. Pol.* 1862 nr 287; *W. (K. W. Wójcicki). Bibl. Warsz.* 1862 t. 4. — (H. T. Buckle: Historia cywilizacji w Anglii. Rec.): *Czas* 1862 nr 251; *W. S. (M. PAWLIKOWSKI?). Dzien. Lit.* 1863 nr 51-53; *Ks. M. N. Przegl. Katolicki* 1869 nr 1-3. — *F. M. SOBIESZCZAŃSKI. Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — (Obrazy Rusi Czerwonej. Rec.): *WALERY P. (PRZYBOROWSKI). Przegl. Tyg.* 1869 nr 19, 25; *Czas* 1869 nr 51. — *Dr OMEGA (J. I. KRASZEWSKI): (Z teki literackiej. Rec.). Tydzień (Drezno)* 1870 nr 27. — *Dr OMEGA (J. I. KRASZEWSKI): (Życie jenerala Dwernickiego. Rec.). Tydzień (Drezno)* 1870 nr 15. — *R.: (Listy o Galicji do Gazety Polskiej. Rec.). Bibl. Warsz.* 1877 t. 3. — (Literatura w Galicji. Rec.): *A. G. B. (BEM). Przegl. Tyg.* 1878 nr 26; *G. (S. GRUDZIŃSKI). Tyg. Powsz.* 1878 nr 24; *S. TOMKOWICZ. Przegl. Pol.* 1877/78 t. 3; 1878/79 t. 1; *V. Nowiny (W-wa)* 1878 nr 12; *K. Wł. W. (Wójcicki). Bibl. Warsz.* 1878 t. 1; *ZORIAN (T. SZUMSKI). Dzien. dla Wszystkich* 1879 nr 75. — (Dziennikarstwo w Galicji. Rec.). *Przegl. Lw.* 1878 t. 15. — *-β-: (Zamki i kościoły. Rec.). Gaz. Lw.* 1884 nr 284. — (A. Kitowicz: Pamiętniki. Rec.). *Kraj* 1884 nr 11. — (Ludwik Nabelak. Rec.): *H. BIEGELEISEN. Przegl. Tyg.* 1886 nr 14; *L. D. (DĘBICKI). Czas* 1886 nr 110; *J. TRETIAK. Gaz. Nar.* 1886 nr 121-122; *X. B. Przegl. Powsz.* 1886 t. 10; *Dzien. Pol.* 1886 nr 144; *J. T-k (TRETIAK). Kwart. Hist.* 1887. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1891: *A. DOBROWOLSKI. Kur. Pol.* nr 13; *W. STEBELSKI. Tyg. Ilustr.* nr 56; (*T. ZADUROWICZ. Kraj* nr 3; *Ateneum* t. 1; *Gaz. Lw.* nr 8; *Kur. Por.* nr 14; *Wiek* nr 8. — *G. KOHN: Mój stosunek literacki z śp. W. Zawadzkiem. Pośmiertne wspomnienie. Rocznik* (Sambor) t. 15 (1892). — *B. CZARNIK: Wiersz Ujejskiego. Pam. Lit. R.* 16 (1918). — *A. KNOT: Wstęp do wyd.: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Kr.* 1961. — (Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Rec.): *P. HERTZ. Nowa Kultura* 1961 nr 39; *Z. KOZARYNOWA. Wiadomości* (Londyn) 1961 nr 47; *C. LECHICKI. Malopol. Studia*

Hist. 1961 z. 3/4; M. KLINOWSKA: Z pogranicza pamiętnikarstwa. *Nowe Książki* 1962 nr 7; A. GARLICKI. *Studia źródło-*

znawcze. W-wa 1963; P. HERTZ: O nowy przekrój dziejów literatury polskiej XIX wieku. W: Ład i nieład. W-wa 1964.

ZDANOWICZ ALEKSANDER (1805–1868)

Krypt.: A. Z.

Historyk, historyk literatury.

Ur. 26 lutego 1805 w zaścianku Bielkiewicze, pow. ihumeński; syn Antoniego. Początkowe nauki pobierał w szkółce parafialnej w Dudziczach. W 1819-1825 uczył się w ihumeńskiej szkole powiatowej w klasztorze bazylianów w Ladach; po ukończeniu szkoły przez dwa lata trudnił się prywatnym nauczaniem. W 1827 zapisał się na wydział literacki Uniwersytetu Wileńskiego, który ukończył w 1831 ze stopniem kandydata filozofii. W 1834-1863 był nauczycielem języka i literatury łacińskiej, później także historii powszechnej w Instytucie Szlacheckim w Wilnie oraz na pensjach prywatnych żeńskich i w diecezjalnym seminarium duchownym. Był również głównym redaktorem *Słownika języka polskiego*. W 1838 ożenił się z Emilią Piasecką. W 1863 był krótko aresztowany, po czym uwolniony z braku dowodów winy. (Syn jego zginął na szubienicy w 1863). Zmarł w Wilnie 29 maja 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dykcjonarz francuski. Wil. 1829. Wyd. nast. pt. *Dykcjonarzyk*. Wil. 1832.

2. Wypisy polskie dla dzieci poczynających naukę francuskiego języka. Wil. 1830. Miało 15 wydań do 1880.

3. Rys chronologiczno-historyczny państw nowożytnych od V wieku do dziś dnia z kilku mapkami tudzież zbiorem pytań dla poczynających. Wil. 1844. Wyd. nast.: Wil. 1853; Wil. 1860; Wil. 1864; Wil. 1882; W-wa 1891.

4. Szkic historii polskiej dla dzieci w dwóch kursach. Powst. 1851, kilka lat przetrzymany przez cenzurę. Wyd. Wil. 1857. Wyd. nast.: Wil. 1859; Wil. 1862; pt. *Zarys historii polskiej dla dzieci w dwóch kursach*. W-wa 1883; W-wa 1890; Wil. 1902.

5. Sprawozdanie o dziele pod tytułem: Wykład systematyczny filozofii obejmującej wszystkie jej części w zarysie przez Józefa Kremera. Wil. 1854.

6. Dziennik. Powst. 1849-1859. Rkps Arch. Wil. Tow. Przyj. Nauk, obecnie Litewskiej Akademii Nauk, Wil. Fragm. ogł. S. Kościałkowski: Aleksander Zdanowicz. (*Zarys biograficzny*). *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 6 (1918) i odb.

7. *Słownik języka polskiego*. T. 1-2. Wil. 1861.

Jest to tzw. *Słownik wileński*. A. Zdanowicz był głównym redaktorem i jednym ze współautorów, opracował hasła na literę A.

8. Szkic historii powszechnej dla dzieci tudzież dwie tablice chronologiczne (według metody A. Jaźwińskiego) ozdobnie chromolitografowane. Wil. 1861.

9. Krótki zarys historii powszechnej tudzież dwie tablice chronologiczne (według metody A. Jaźwińskiego). Naumburg 1872; wyd. nowe W-wa 1888.

10. Zbiór notat przygotowanych do napisania historii literatury polskiej. Dzieło nie dokończony. Wyd. pt. *Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza oraz innych źródeł opracował i do ostatnich czasów doprowadził Leonard Sowiński*. T. 1-5. Wil. 1874-1878.

Ponadto podręczniki do nauki jęz. franc. i łac., historii, tablice chronologiczne i atlasy. Wykaz ich podaje Estr. V, 275-276; VII, 279.

Drobne artykuły ogł. w czasopiśmie: *Kur. Wil.* (przed 1859).

Listy i materiały

Do syna Ignacego listy z 1858-1862; do różnych osób listy z 1863-1868; do K. Piaseckiego listy z 1864-1868. Rkps Arch. Wil. Tow. Przyj. Nauk i Bibl. im. Wróblewskich, obecnie Bibl. Litewskiej Akademii Nauk, Wil.

OPRACOWANIA

♂ (K. W. Wójcicki): W Wilnie wyszła broszura ... *Dzien. Warsz.* 1854 nr 122.

(Notatka dot. Sprawozdania o dziele ... Wykład systematyczny filozofii ... J. Kremera). — M. ORGELBRAND: Do Redakcji „Dziennika Warszawskiego”. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 169. (Dot. projektu Słownika języka pol.). — B. TRENTOWSKI: Do A. Zdanowicza 12 listów z 1855-1859. Wyd. S. Pigoń: Listy Bronisława Trentowskiego (1836-1869). Kr. 1937 *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce* t. 6. [Rec.: F. JANUSZEWSKI. *Przegl. Filoz.* 1938 nr 1]. — B. TRENTOWSKI: Do A. Zdanowicza 12 listów z 1856-1862. Fragn. ogł. P. Chmielowski: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2. (Fragn. nie przedr. przez S. Pigionia, jw.). — XX: O słowniku języka polskiego wypracowanym przez ..., pod względem nauk przyrodzonych. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 228. — J. B. (BARTOSZEWICZ): Artykuł niniejszy drukuję jako przestrożę... *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 228. (Notatka dot. Słownika). — (Szkie historii polskiej dla dzieci ... Rec.): (F. S. DMOCHOWSKI). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 19; *Gaz. Warsz.* 1859 nr 149. — Przegląd pism czasowych. *Kur. Wil.* 1862 nr 16. — A. BĄDKIEWICZ: Aleksander Zdanowicz. *Tyg. Ilustr.* 1868 t. 2 nr 39. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — B. TRENTOWSKI: Panteon wiedzy ludzkiej. T. 1. Poz. 1873 s. 45-58; t. 2. Poz. 1881 s. 311-314. — J. GIEYSZTOR: Pamiętniki z lat 1857-1865. Powst. 1873-

-1874. Wyd. poprzedzone wspomnieniami osobistymi prof. T. Korzona oraz opatrzone przedmową i przypisami. T. 1. Wil. 1913. — L. S. (SOWIŃSKI): Wstęp do wyd.: Rys dziejów literatury polskiej. T. 1. Wil. 1874. — (Rys dziejów literatury polskiej. Rec.): L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 3; *Ruch Lit.* 1875 nr 42-43; P. CHMIEŁOWSKI. *Gaz. Pol.* 1876 nr 7-14; (A. SKROBAŃSKI). *Ateneum* 1876 t. 1; *Kronika Rodz.* 1876 nr 16; *Tyg. Ilustr.* 1877 t. 4 nr 105; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 4. — J. ZAWADZKI: Prospekt na dzieło „Rys dziejów literatury polskiej” podług notat... W-wa 1878. — (Zarys historii polskiej dla dzieci. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1883 nr 286. — A. H. KIRKOR: Ze wspomnień wileńskich. *Kraj* 1884 nr 3. — P. CHMIEŁOWSKI: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 2-3. Kr. 1899-1900. — G. U. (UZIĘBŁO): Aleksander Zdanowicz. *Znad Wili i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906. — W. HORODYSKI: Bronisław Trentowski (1808-1869). Kr. 1913. —

S. KOŚCIAŁKOWSKI: Aleksander Zdanowicz. (Zarys biograficzny). *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 6 (1918) i odb. — L. JANOWSKI: Słownik bio- bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — F. JANUSZEWSKI: Bronisław Trentowski w świetle swoich listów. (W siedemdziesiąt rocznicę zgonu). *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 2.

ZIELIŃSKI FELIKS KAZIMIERZ (1817—1876)

Krypt.: F. Z.

Krytyk, ekonomista, tłumacz.

Ur. 1817 w Warszawie. Uczył się w Warszawie, następnie studiował prawo na uniwersytecie w Królewcu. W 1837 wszedł do służby rządowej. Około 1840 odbył podróż do Niemiec. Od założenia *Biblioteki Warszawskiej* w 1841 był członkiem jej redakcji i prowadził oddział prawa i nauk administracyjnych. W tymże roku objął urząd patrona przy Trybunale Cywilnym. Po 1840 uczestniczył w posiedzeniach Komisji Rządowej Sprawiedliwości, redagując przekład kodeksu karnego. W 1847 został adwokatem przy sądzie apelacyjnym, od 1854 był członkiem komitetu Komisji Skarbowej, obradującego nad zmianą prawa handlowego w Królestwie. W 1854 został mianowany urzędnikiem do szczególnych poruczeń przy dyrekcji Komisji Skarbu, w 1860 referentem Ogólnego Zebrania Senatu. Od 1862 do 1867 pełnił funkcje sekretarza Rady Stanu. Od 1867 corocznie na sezon zimowy wyjeżdżał do Włoch. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, potem Akademii Umiejętności w Krakowie. Zmarł 23 stycznia 1876 w Rapallo pod Genuą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uwagi nad dziełem p. Augusta Cieszkowskiego *Du crédit et de la circulation*. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1.
2. Goetz i Egmont Goethego. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 4.
3. Mieszaniny obyczajowe przez Jarosza Bejłę. (T. 1-2). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; 1843 t. 3.
4. Liber beneficiorum Długosza. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 4; 1872 t. 4.

Ponadto wiele rozpraw i recenzji w *Bibl. Warsz.* (m. in.: F. Bochwic: *Obraz myśli*. Cz. 3. 1841 t. 2; M. Wiszniewski: *Historia literatury polskiej*. T. 3. 1842 t. 1; „Jutrzenka”. 1843 t. 2; *Pielgrzym*. 1843 t. 2; *Historia angielska Macaulaya*. 1850 t. 1; *Ekonomia polityczna i stan jej w naszym kraju*. 1850 t. 1; *Miejscowości w Królestwie Polskim* nazwane od stanu, zajęć i pochodzenia zamieszkujących je osadników. 1872 t. 3; tu również działy: *Kronika literacka* oraz *Piśmiennictwo krajowe i zagraniczne*).

Ponadto prace z zakresu prawa i ekonomii.

ZIELIŃSKI GUSTAW (1809—1881)

Krypt.: G. Z.; GUSTAW Z.; -SKI.

P o e t a.

Ur. 1 stycznia 1809 w Markowicach, pow. inowrocławski; syn Norberta, pułkownika kościuszkowskiego, i Kazimierzy z Zielińskich. Uczył się w Toruniu, potem u pijarów w Warszawie, na koniec w wojewódzkiej szkole w Płocku, którą ukończył w 1827. W tymże roku wstąpił na wydział prawa i administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Studia skończył w 1830. W nocy 29 listopada wziął czynny udział w akcji powstańczej. Walczył jako szeregowiec, po bitwie pod Warszawą otrzymał stopień oficerski. Razem z korpusem generała Macieja Rybińskiego uszedł za granicę, ale w 1832 korzystając z amnestii wrócił do kraju. Aby zabezpieczyć się przed pójściem do wojska rosyjskiego, wziął od stryja w dzierżawę folwark Kierz. Tam zaczął działalność literacką. W 1833, wciągnięty mimo woli w kontakty z oddziałem partyzanckim Adama Zawiszy, został uwięziony i wyrokiem sądu wojennego skazany na zesłanie. W 1834 wywieziono go do Tobolska, skąd po rocznym pobycie przeniesiony został do Iszymu. Po powrocie do kraju w 1842 administrował majątkiem stryja Skępe, który odziedziczył w 1847. Zarządzał i pomnażał swój bardzo znaczny majątek, równocześnie działając na niwie społecznej nad podniesieniem poziomu rolnictwa w kraju i nie zaniedbując pisarstwa. Zbliżył się do kręgu literatów w Warszawie, po 1848 został jednym z redaktorów *Biblioteki Warszawskiej*. Dużo też podróżował. W 1847 razem z Ludwikiem Norwidem zwiedził Paryż i Włochy, w 1852 był we Włoszech, w 1879 odwiedził Teofila Lenartowicza we Florencji. W 1858 został członkiem Towarzystwa Rolniczego. Do powstania 1863 ustosunkował się niechętnie i celowo przebywał w tym czasie za granicą. Ożeniony był naj-

P r z e k ł a d y

F. W. Schelling: *Mowa ... miana przy otwarciu kursu filozofii w Berlinie na dniu 15 listopada 1841*. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1.

OPRACOWANIA

W. P.: *List... Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 228-230. (Uwagi nad dziełem ... Cieszkowskiego ... Rec.; replika Zielińskiego. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 521-524). — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Orzelbranda*. T. 28 (1868). — Wspomnienia pośmiertne: *Bibl. Warsz.* 1876 t. 1; *Kłosa* 1876 t. 22 nr 554; *Kronika Rodz.* 1876 nr 4; *Tyg. Ilustr.* 1876 t. 1 nr 5, t. 2 nr 33. — A. TYSZYŃSKI: *Jeszcze o Zielińskim*. *Kronika Rodz.* 1876 nr 6. — E. KOSTOŁOWSKI: *Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej*. Lw. 1938. — A. KŁOSKOWSKA: *Socjologiczne i filozoficzne koncepcje Biblioteki Warszawskiej w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850)*. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956).

pierw, w 1844, z Urszulą Romocką, która zmarła w 1856, następnie z Anielą z Romoczkich Popławską. W Skępem zgromadził cenny księgozbiór, który stał się podstawą dzisiejszej Biblioteki Towarzystwa Naukowego w Płocku im. Zielińskich. Zmarł 23 listopada 1881.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzienniki mojego życia. Powst. od 1 stycznia do 20 lipca 1833. Fragm. ogł. P. Chmielowski we wstępie do wyd.: Poezje, T. 1. Tor. 1901, zob. Wyd. zbior. poz. 1.

Autografy w Bibl. im. Zielińskich w Płocku.

2. Zbigniew. Dramat historyczny. Powst. 1833-1839. Fragm. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1843 t. 2; *Biesiada Lit.* 1884 nr 51/52; P. Chmielowski we wstępie do wyd., jw. poz. 1. Całość zgodnie z wolą autora nie opublikowana.

Autograf w Bibl. im. Zielińskich w Płocku.

3. Samobójca. Poemat. Powst. 1835 w Tobolsku. Fragm. ogł.: IV część poematu Samobójca. *Tyg. Lit.* 1839 t. 2; Ułamki z poematu Samobójca. *Rozmaitości* (W-wa) 1843 nr 13-14; *Przeł. Nauk.* 1843 t. 1 nr 7; całość poprzedzona wierszem pt. W miejsce przedmowy (powst. 1865). Tor. 1878. Przedr. (skrócony przez cenzurę), zob. poz. 9.

4. Koń Beduina. Powieść wschodnia. Powst. w Iszymie 1835-1840. Ogł. *Pis-miennictwo Kraj.* 1840 nr 48/49. Przedr. zob. poz. 9.

5. Antar. Obrazek wschodni. Powst. w Iszymie 1835-1842. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1897 t. 2 nr 46-47.

Przekł. ros.: D. F. Siewier 1898 nr 20-22.

6. Kirgiz. Powieść. Powst. w Iszymie 1835-1842. Wyd. Wil. 1842. Wyd. nast.: zob. poz. 9; Lipsk 1847; wyd. 2 Lipsk 1857; W-wa 1857; wyd. 3 Lw. 1867; Lw. 1871 *Bibl. Mrówki* t. 30; toż Lw. 1877; Gródek 1884; Lw. 1884; Lipsk 1871; Lipsk 1876 *Bibl. Kieszonkowa* nr 1; W-wa 1892; W-wa 1899; Złoczów 1906 *Bibl. Powsz.* nr 561; oprac. S. Zathej. Brody 1908 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 60; W-wa 1908; W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 115; toż wyd. nowe W-wa 1921; W-wa 1910 *Bibl. Poetycka* nr 4; oprac. L. Galle. W-wa 1924 *Biblioteczka Nar.* nr 16; oprac. J. Odrowąż-Pieniążek. W-wa 1956 (por. Wyd. zbior. poz. 2).

Przekł. czeski: J. J. Kolař. *Lumir* 1863 nr 19.

Przekł. franc.: J. Mien. *Le Monde Slave* (W-wa) t. 1 (1878). — J. F. Zieliński. Rkps w Bibl. im. Zielińskich w Płocku.

Przekł. kazachski: E. Achmetow; Kazak. Alma-Ata 1964. (Tu także przekł.: Stepy, zob. poz. 8).

Przekł. niem.: A. Bahn. Berlin 1851 wyd. 3 Berlin 1855. — O. Koniski. Berlin 1855. — A. Weiss. Lipsk 1858. — S. Ludomir. Holics 1888.

Przekł. ros.: (Fragm.). *Diennica* (W-wa) 1843 cz. 1 s. 85-89. — N. D. (W. Niemirowicz-Danczenko): (Fragm.). *Dielo* 1872 nr 6; przedr. w: *Stichi* 1863-1901. Wyd. 2. 1902. — G. Griebieński. Tomsk 1910. — (Sygnalizowany przez Estr. V, 291, przekł. Michajłowskiego z 1857 nie istnieje).

7. Jan z Kępy. Urywek starej legendy. Powst. 1841-1842. Ogł. *Pielgrzym* 1843 t. 2. Przedr. zob. poz. 9.

8. Stepy. Cz. 1 pt. Step. Powst. w Iszymie 1842; cz. 2. Góry; cz. 3. Bajga; cz. 4. Śpiew. Powst. po powrocie do kraju. Wstęp do poematu ogł. *Snopek Nadwiślański* 1844 s. 3-6; fragm. cz. 1 ogł. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; inny fragm. *Album warsz.* 1845 s. 72-77; cała cz. 1 wyd. zob. poz. 9; fragm. cz. 3 ogł. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 2; całość wyd. osob. Poz. 1856.

Tytuł pierwotny: Fantasmagorie.

Przekł. kazachski: T. Tarokow. Wyd. razem z wyd. przekł.: Kazak, zob. poz. 6.

Przekł. niem.: A. Weiss. Lipsk 1858.

9. Poezje. W-wa 1846.

Zawartość: poz. 3, 4, 6, 7, 8 (cz. 1) oraz Giermek; drobne wiersze.

10. Bitwa pod Grunwaldem. Rapsod. Poemat zaczęty ok. 1856 i nie ukończony. Ogł. *Biesiada Lit.* 1883 nr 389.

11. Czarnoksiężnik Twardowski. Dwa ustępy z dramatu osnutego na podaniach gminnych. W-wa 1856.

12. Pokusy. Fantazja. Powst. ok. 1856. Ogł. *Bibl. Warsz.* 1882 t. 1.

13. Manuela. Opowiadanie starego weterana z kampanii napoleońskiej w Hiszpanii. Powst. 1878. Ogł. W-wa 1910 *Ciekawe Powieści* nr 8; wyd. nast.: z przedmową J. Dąbrowy. Łódź (1947); oprac. L. Sobierajski. W-wa 1960 *Bibl. Powieści i Romansów*.

14. Wiadomość historyczna o rodzie Świnków oraz rodowód pochodzącej od nich rodziny Zielińskich herbu Świnka.

T. 1-3. Tor. 1880-1881. (Współautor: Jan Ziełiński).

15. Panna włościanka. Obrazek dramatyczny w 3 aktach i 2 odsłonach. Rkps w Bibl. im. Ziełińskich w Płocku; kopia w Instytucie Literatury Rosyjskiej (Puszkij Dom) Leningrad sygn. f. 240, op. 14 nr 50.

Przeróbka z A. Puszkina.

16. Kwiaty. Opowiadanie. *Biesiada Lit.* 1883 nr 411-414.

17. W drodze i w głębokich Niemczech. *Wędrowiec* 1883 nr 46-52.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Album warsz.* (1845), *Bibl. Warsz.* (współred. 1848-1859; tu m. in.: *Wieczór myśliwski*. Gawęda. 1842 t. 3; *Powrót wiosny*. 1854 t. 4. (Wiersz bardzo popularny, muzykę skomponował S. Moniuszko); *Franceska*. Ustęp z Komedii Danta. 1855 t. 3; *Pielgrzym*. 1857 t. 4; *Pamiętki polskie w Rzymie*. 1858 t. 1; *Wiosna*. 1877 t. 3; *Hieronim Spiczyński*. 1879 t. 1; *Stanisław Murzynowski*. 1879 t. 4), *Biesiada Lit.* (tu m. in.: *Schyn-pas*. *Via-mala* w Szwajcarii. 1876 nr 3), *Enc. powsz.* Orgelbranda (współprac. 1859-1868; tu m. in. opisy Syberii), *Enc. rolnicza* (tu m. in.: *O prawie rolniczym w dawnej Polsce*. 1879), *Nadwiślanin* (tu m. in.: *Do dziewczyny*; *Sztuki piękne*. 1841 t. 1), *Pielgrzym* (tu m. in.: *Gwiazda*. 1843 t. 2; *Sen* 1843 t. 3), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Przegl. Nauk.* (tu m. in.: *Rozbójnik kalabryjski*. 1843 t. 1 nr 9), *Przegl. Warsz.* (tu: *Tęsknota*; *Życie*. 1840 t. 3), *Przyj. Dzieci* (tu: *Dante Alighieri*. 1875 nr 39), *Rozmaitości* (W-wa; 1843), *Snopek Nadwiślański* (1844), *Tyg. Ilustr.* (tu: *Do przyjaciół*. 1881 nr 313), *Tyg. Lit.* (1839), *Wiad. Archeol.* (tu m. in.: *Starożytności dobrzyńskie*; *O Ziemi Dobrzyńskiej*. 1874).

Ponadto artykuł o przeszłości miasteczka Skępe z rkpsu ogł. T. Kostanecki: *Z przeszłości Skępego*. (Z nie drukowanego rękopisu G. Ziełińskiego wybrał i opracował S. Kostanecki). *Notatki Płockie* 1960 nr 2.

Przekłady

Drobne utwory lub fragmenty utworów F. Schillera, W. Shakespeare'a, Voltaire'a, V. Hugo, J. Kozłowa, M. Czyżowa, z arabskiego. Ogł. P. Chmielowski, zob. *Wyd. zbior.* poz. 1 t. 2.

Wydania zbiorowe

1. *Poezje*. T. 1-2. *Wyd. zupełne poprzedzone życiorysem na podstawie listów poety skreślonym i oceną jego działalności przez P. Chmielowskiego*. Tor. 1901.

Zawartość: t. 1: *Drobne wiersze w młodości pisane*; *Drobne wiersze późniejsze* (tu m. in.: *Bitwa pod Grunwaldem*); t. 2: *Poezje*; *Antar*; *Czarnoksiężnik Twardowski*; *Pokusy*; *przekłady*.

2. *Kirgiz i inne poezje*. Oprac. J. Odrowąż-Pięniżek. W-wa 1956.

Zawartość: *Kirgiz*; *Samobójca*; *Stepy*; *wybór wierszy*.

Listy

1. *Listy do siostry E. Górskiej i do najbliższej rodziny z zesłania z 1834-1841; do pierwszej żony Urszuli z Romockich z 1844-1848; do E. Wróblewskiego z 1874-1881; do syna Konstantego; do J. Ziełińskiego z ok. 1880; kopie i streszczenia listów wysyłanych z Syberii do różnych osób*. *Autografy w Bibl. im. Ziełińskich w Płocku*. *Obszerne wyjątki przytacza P. Chmielowski we wstępie do wyd.: Poezje, zob. Wyd. zbior. poz. 1.*

2. *Do I. Orpiszewskiego 3 listy z 22 sierpnia 1844, 18 kwietnia 1846 i 26 listopada 1851 oraz 19 listów z 1835-1843 w streszczeniach i wyjątkach*. Z rkpsów *Bibl. im. Ziełińskich w Płocku* ogł. J. Odrowąż-Pięniżek: *Zatrzymany do życia*. *Listy G. Ziełińskiego do Ignacego Orpiszewskiego (w streszczeniu)*. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2.

3. *Do E. Januszkiewicza listy nie dat. z 1842 lub 1843 i list z 1859*. Ogł. J. Odrowąż-Pięniżek: *Z paryskiego archiwum Adolfa Januszkiewicza*. *Twórczość* 1961 nr 9 i nadb.

4. *Do J. Ziełińskiego z 14 sierpnia 1843*. Ogł. E. Wróblewska: *Przyjaźń Izet-Beya z Gustawem Ziełińskim*. *Notatki Płockie* 1960 nr 2.

5. *Do J. Januszkiewicza z 1855; do A. Januszkiewicza z 1857; do Z. Glogera z 1877*. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

6. *Do T. Lenartowicza z 18 października 1875*. Ogł. I. Chrzanowski: *Z albumu Lenartowicza*. *Sfinks* 1912 z. 12.

7. *Do prezesa Akademii Umiejętności, dat. 5 stycznia 1881*. Ogł. w art.: *Zapis p. G. Ziełińskiego na wydawnictwo Laudów dobrzyńskich*. *Roczn. Zarządu AU w Kr.* 1881 s. 15-16.

Bibliografię polskich wydań dzieł G. Zie-
lińskiego i prac o nim podaje J. Odrowąż-Pie-
niązek w wyd.: Kirgiz i inne poezje, zob. Wyd.
zbior. poz. 2.

OPRACOWANIA

A. JANUSZKIEWICZ: Listy do G. Zie-
lińskiego z 1846. Ogł. J. B. (BARTOSZE-
WICZ) pt. Listy ze stepów kirgiskich. *Kro-
nika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 184, 195,
196. (Na tych listach oparł swą pracę
F. Wrotnowski, zob. niżej). — (Stepy.
Rec.): (K. JAROCHOWSKI). *Gaz. Warsz.*
1856 nr 101-102; J. I. KRASZEWSKI. *Gaz.
Warsz.* 1856 nr 239, 242; 3. (K. WID-
MAN). *Dzien. Lit.* 1856 t. 1 nr 9; *Przegl.
Poz.* 1857 t. 23. — (Czarnoksiężnik Twar-
dowski. Rec.): AL. N. (NIEWIAROWSKI).
Gaz. Warsz. 1856 nr 303; *Przegl. Poz.*
1857 t. 23. — W. POL: List do G. Zie-
lińskiego z 16 czerwca 1857. Ogł. w art.:
Z korespondencji W. Pola. *Przew. Nauk.
i Lit.* 1907 s. 1118. — M. BUDZYŃSKI:
Wspomnienia z mojego życia. T. 2.
Powst. 1860. Ogł. Poz. 1880. — (K. KA-
SZEWSKI): Gustaw Ziełiński. *Tyg. Ilustr.*
1861 t. 1 nr 74. — F. WROTNOWSKI:
Żywot Adolfa Januszkiewicza i jego listy
ze stepów kirgiskich. Paryż 1861; toż
wyd. 2 Berlin 1875. — K. KANTECKI:
(Bibliografia przekł. na jęz. niem.). *Dzien.
Lit.* 1870 nr 35-38. — K. WOLICKI:
Wspomnienia z czasów pobytu w Cytadeli
warszawskiej i na Syberii. Lw. 1876. —
Gustaw Ziełiński. *Ruch Lit.* 1876 nr
31. — T. JEZERSKI: (Samobójca. Rec.).
Bibl. Warsz. 1879 t. 2. — T. LENAR-
TOWICZ: Listy do G. Ziełińskiego z 1879-
-1881. Ogł. O. Porycki (J. Odrowąż-Pie-
niązek): Materiały historyczne. *Przegl.
Powsz.* 1952 z. 12-1953 z. 1. — G.
i J. ZIELIŃSCY: Wiadomość historyczna
o rodzie Świnków oraz rodowód pocho-
dzącej od nich rodziny Ziełińskich herbu
Świnka. Cz. 1-2. Tor. 1880-1881. —
Nekrologi: L. DĘBICKI. *Czas* 1881 nr 281;
S. GRUZIŃSKI. *Tyg. Powsz.* 1881 t. 1
nr 50; K. *Pravda* 1881 nr 49; W. KORO-
TYŃSKI. *Tyg. Ilustr.* 1881 t. 2 nr 311-312;
M. (W. MALESZEWSKI). *Biesiada Lit.* 1881
t. 12 nr 313; Z. P. *Echo* (W-wa) 1881 nr
266; Z. S. (SOKOŁOWSKA). *Kłosa* 1881
t. 2 nr 859; *Bibl. Warsz.* 1881 t. 4; *Ko-
respondent Płocki* 1881 nr 96; *Kur. Codz.*
1881 nr 266; *Kur. Por.* 1881 nr 329;
Nowiny 1881 nr 328; *Wiek* 1881 nr 266;
S. K. (KRZEMIŃSKI). *Bluszcz* 1882 nr
8. — P. CIEPLIŃSKI: Przyczynek do
życiorysu śp. Gustawa Ziełińskiego. *Kłosa*
1882 nr 891. — W. Gomulicki: Jeszcze
słówko o G. Ziełińskim. *Nowiny* 1882
nr 143. — Gustaw Ziełiński. *Gwiazda.
Kalendarz.* Petersburg. 1883 s. 112 i n. —

I. MATUSZEWSKI. Diabeł w poezji. Stu-
dium krytycznoporównawcze. W-wa 1894;
wyd. rozszerzone W-wa 1899. — M.
ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia
porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1894.
— W. GOMULICKI: O śpiewaku „Kir-
giza”. *Kur. Codz.* 1895 nr 33. — JÓZEF
ZNAD DRWĘCY (J. ZIELIŃSKI): Odpo-
wiedzi p. W. Gomulickiemu na jego ar-
tykuł „O śpiewaku Kirgiza”. *Słowo* 1895
nr 37. — J. ZIELIŃSKI: Przyczynek do
biografii autora „Kirgiza”. *Tyg. Ilustr.*
1895 nr 12. — P. CHMIEŁOWSKI: Zre-
cytors na podstawie listów poety zacy-
lony i ocena jego działalności. Wstęp do
wyd.: Poezje. T. 1. Tor. 1901. — Gustaw
Ziełiński i nieznane jego listy. *Tyg.
Pol.* 1901 nr 38 i n. — S. ZDZIARSKI:
Ptaki małego lotu. W: Pierwiastek ludo-
wy w poezji polskiej XIX w. Studia
porównawczoliterackie. W-wa 1901. —
H. GALLE: Piewca „Kirgiza”. *Pravda*
1902 nr 42. — W. GOMULICKI: Autor
„Kirgiza” w literaturze i w życiu. *Życie
i Sztuka. Dod. do Kraju* 1902 nr 47-48. —
A. WRZESIEŃ (A. LANGE): Gustaw Zie-
liński. *Kur. Codz.* 1902 nr 360. — (Poezje.
Wyd. zupełne. Rec.): I. CHRZANOWSKI.
Tyg. Ilustr. 1903 nr 3; W. GOSTOMSKI.
Książka 1903 nr 3; W. GOSTOMSKI. *Kur.
Warsz.* 1903 nr 126; A. L. (LANGE).
Tydzień 1903 nr 8; S. ZDZIARSKI. *Głos
Warsz.* 1903 nr 33. — Biblioteka po-
została po śp. G. Ziełińskim. *Tyg. Mód
i Powieści* 1904 nr 6. —

T. K.: G. Ziełiński. W dwudziestą
piątą rocznicę zgonu. *Bluszcz* 1906 nr
48. — H. GALLE: Autor „Kirgiza”.
Bibl. Warsz. 1909 t. 1. — J. KOTAR-
BIŃSKI: Piewca „Kirgiza” i echa dzie-
ciństwa. *Sfinks* 1909 t. 1 s. 167 i n. —
J. L. (LORENTOWICZ): G. Ziełiński.
Wspomnienie w setną rocznicę urodzin
poety. *Nowa Gaz.* 1909 nr 1. — (m. n.):
Twórca „Kirgiza”. Wobec setnej rocz-
nicy urodzin. *Słowo Pol.* 1909 nr 3. —
Wln.: Twórca „Kirgiza”. W setną rocz-
nicę urodzin. *Świat* 1909 t. 7 nr 1. —
Gustaw Ziełiński. *Biesiada Lit.* 1909 nr
2. — Gustaw Ziełiński. *Głos Płocki* 1909
nr 1-2. — Poeta stepów. *Ziarno* 1909 nr
1-15. — (Manuela. Rec.): J. FLACH.
Przegl. Pol. 1910/11 t. 3 s. 103-104;
Tyg. Ilustr. 1910 nr 34. — J. BIELIŃSKI:
Ziełiński Gustaw. W: Królewski Uni-
wersytet Warszawski (1816-1831). T. 3.
W-wa 1911. — (G. Griebieńczyk:
Kirgiz. Rec. przekł.): *Prawiteltwiennyj
wiestnik* 1911 nr 11, 15. — H. BIEGEL-
EISEN: Lirnik mazowiecki, jego życie
i dzieła w świetle nieznannej korespon-
dencji poety. W-wa 1913. —

H. GALLE: Ziełiński Gustaw. *Sto lat*

myśli pol. T. 9 (1923). — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Cz. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — W. POBÓG-MALINOWSKI: Polacy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1938 t. 66 nr 195-197. —

M. JANION: W walce o ideowe nowatorstwo poezji krajowej. *Pam. Lit. R.* 44 (1953) z. 3/4. — J. W. GOMULICKI: Gustaw ZIELIŃSKI 1809-1881. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: G. ZIELIŃSKI — piewca wolności i syberyjskich stepów. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego* 1955 nr 3. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Nieznane puszkinianum polskie. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Rękopisy literackie w Bibliotece im. ZIELIŃSKICH w Płocku. W zbiorze: *Miscellanea z okresu romantyzmu.* Wr. 1955 *Arch. Lit.* nr 1 i odb. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Wstęp w wyd.: Kirgiz i inne poezje. W-wa 1956. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Dzieje Mickiewiczowskiego Adolfa. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego* 1956 nr 1 i nadb. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Korespondencja literacka sybiraka. (I. Orpizewskiego). *Slavia Orientalis R.* 6 (1957). — E. SIMONOWA: Polskie druzja kazachskiego naroda. *Kazachstanskaja prawda* 1957 nr 88. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Puszkina i polskiej romantik Gustaw ZIELIŃSKIJ. W zbiorze: *Puszkina. Issledowanija i materijały.* T. 2. Moskwa-Leningrad 1958 i nadb. — S. SIEKIEŃSKI: Z okazji rocznicy urodzin G. ZIELIŃSKIEGO. Konferencja jubileuszowa. *Bibliotekarz* 1959 nr 11/12. — E. SIMONOWA: Stichi poeta-rewolucioniera. (O G. ZIELIŃSKIM). *Kazachstanskaja prawda* 1959 nr 68. —

T. KOSTANECKI: Z przeszłości Skępego. (Z nie drukowanego rękopisu G. ZIELIŃSKIEGO wybrał i opracował S. Kostanecki). *Notatki Płockie* 1960 nr 2. — L. SOBIEŃSKI: O znajomość literackiego narodowego dorobku. W wyd.: *Manuela.* W-wa 1960. — E. WRÓBLEWSKA: Przyjaźń Izet-Beya z Gustawem ZIELIŃSKIM. *Notatki Płockie* 1960 nr 2. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Z paryskiego archiwum Adolfa Januszkiewicza. *Twórczość* 1961 nr 9. — H. KOSTANECKA: Biblioteka G. ZIELIŃSKIEGO w Skępem. *Roczn. Bibl.* 1962 z. 1/2. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Zatrzymany do życia. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2 i nadb. — W. SZEWczyk: „Aż do śnieżnej Alatau ściany”. Kartka z podró-

ży do ZSRR. *Życie Lit.* 1963 nr 47. — E. WRÓBLEWSKA: Józef Feliks ZIELIŃSKI. (Izet-Bey). Tor. 1963. — J. O. P. (ODROWĄŻ-PIENIAŻEK): Sybiracy w Kazachstanie. *Twórczość* 1965 nr 4. — W. SZEWczyk: Kaliope na chińskiej granicy. *Poglądy* 1965 nr 21. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Mickiewiczowskim śladem. *Stolica* 1966 nr 18. (O pobycie w Iszymie na Syberii, miejscu zesłania G. ZIELIŃSKIEGO).

Kirgiz. (Rec. i oprac.): A. MOSZYŃSKI. *Tyg. Petersb.* 1842 t. 1 nr 67; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 3; przedr. w książce: *Rozbiory i krytyki.* T. 3. Petersb. 1854 s. 131-143; OLKUSZANIN. *Dzwon Lit.* 1846 t. 4; *Przegl. Poz.* 1846 t. 4 s. 70-82. — A. BAHN: Vorwort. W wyd. przekł.: *Der Kirgize.* Berlin 1851; toż wyd. 3 Berlin 1855. — A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1857; Δ (L. ROGALSKI): *Poemata G. ZIELIŃSKIEGO pt. Kirgiz i Stepy* przełożone z polskiego na język niemiecki przez A. WEISSA. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 248. — A. WEISS: Vorwort des Übersetzers. W wyd. przekł.: *Die Steppen.* Der Kirgise. Lipsk 1858. — S. LUDOMIR: Vorwort des Übersetzers. W wyd. przekł.: *Der Kirgise.* Holic 1888. — S. ZATHEY: Wstęp w wyd.: *Kirgiz.* Brody 1908 *Arcydziela Pol. i Obcych Pisarzy* t. 60. [Rec.: W. JANKOWSKI. *Muzeum* 1908 t. 2 s. 497; Polemika: *Muzeum* 1909 t. 1 s. 307, 309]. — G. GRIEBIEŃSZCZIKOW: Ot pieriewodczika. W wyd. przekł.: *Kirgiz.* Tomsk 1910. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914 s. 148 i n. — J. GOŁĄBEK: Uwagi nad poematem G. ZIELIŃSKIEGO „Kirgiz”. *Przegl. Hum.* 1922 z. 2. [Rec.: H. GAERTNER: Z teorii i praktyki językowo-stylistycznej. *Jęz. Pol.* 1926 z. 5]. — L. GALLE: Przedmowa. W wyd.: *Kirgiz.* Wyd. 2. W-wa 1924 *Biblioteczka Nar.* nr 16. —

J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Wstęp i oprac. wyd.: *Kirgiz i inne poezje.* W-wa 1956. [Rec.: K. BARNAŚ: *Pocziwy Kirgiz.* *Życie Lit.* 1956 nr 16; A. KAMIENSKA: *Zapomniani poeta. Książka dla Ciebie* 1956 nr 5]. — E. SIMONOWA: Gustaw ZIELIŃSKIJ i jego poema „Kirgiz”. *So-wietiskij Kazachstan* (Alma-Ata) 1957 nr 2. — F. STIEKŁOWA: Gustaw ZIELIŃSKIJ — awtor poemu „Kirgiz”. *Filologiczeskij sbornik* (Alma-Ata). T. 2 (1963). — F. STIEKŁOWA: Gustaw ZIELIŃSKIJ i joho poema „Kirgiz”. *Tiezi dopowidiej VI ukraińskoj slawisticznoj konfierencii.* Czerniowce 1964.

ZIELIŃSKI JÓZEF FELIKS (1808–1878)

Pseud. i krypt.: IZET-BEY; J. Z.

Publicysta, poeta.

Ur. 18 maja 1808 w Luberadzu w powiecie ciechanowskim; syn Bonawentury, marszałka powiatu chełmińskiego, i Eleonory z Dembowskich. W 1815 jego rodzice przenieśli się na stałe do Warszawy. Tu początkowo uczył się w domu, następnie w szkole podstawowej, wreszcie od 1821 w kolegium pijarów na Żoliborzu. W 1823 zorganizował w szkole kółko literackie, które pod jego redakcją wydawało piśmisko *Rozrywki Literackie*. W 1825 chlubnie ukończył szkołę i przez następne cztery lata przebywał przeważnie u swych krewnych Horainów, w ich majątku Wąsewie w powiecie ostrołęckim. W 1829 został urzędnikiem w Banku Polskim w Warszawie. W nocy 29 listopada 1830 brał udział w akcji powstańczej, później walczył jako porucznik w batalionie Kurpiów. Po kilku miesiącach otrzymał stopień kapitana i krzyż *Virtuti Militari*. Po upadku powstania musiał emigrować do Francji. W 1832-1833 przebywał kolejno w Awinionie, Lunel i Le Puy, gdzie wszedł w szeregi węglarstwa. Lata 1833-1837 spędził w Agen i tu został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Przez dwa lata pracował w drukarni Quillota, następnie dorywczo jako dziennikarz i malarz miniaturzysta, zanim uzyskał posadę mierniczego w Wydziale Rządowym Dróg. Swój pobyt w drukarni wykorzystał dla wydania własnym nakładem *Marii* Malczewskiego oraz ulotek i broszur patriotycznych. We wrześniu 1835 wystąpił z Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W październiku 1837 wyjechał do Paryża z zamiarem rozpoczęcia studiów wyższych. Przez pół roku studiował w Sorbonie, ale z powodu choroby i trudnych warunków materialnych zrezygnował z nauki. Na wiosnę 1838 rozpoczął pracę kasjera w banku „Omnium”. W tym czasie przystąpił do organizacji Klubu Emigracji Polskiej. W 1839 stracił pracę i niebawem wyjechał do Egiptu. Lata 1840-1848 spędził w ciągłych podróżach i na dorywczych zajęciach. W 1848 wyjechał w Poznańskie, ale za działalność rewolucyjną został stamtąd wydalony. Krótko przebywał we Wrocławiu i Krakowie. Na początku 1849 powrócił do Francji. W czerwcu 1850 wyjechał do Madrytu, a stąd w 1853 do Walencji. W 1855 został wysłany z misją polityczną do Stambułu, skąd po czterech miesiącach wrócił do Francji. W grudniu 1862 przybył do Torunia w sprawach majątkowych. Prawdopodobnie nie wziął czynnego udziału w powstaniu styczniowym i w niedługim czasie wyjechał do Francji. Dopiero w 1873 wrócił na stałe do kraju i osiadł w majątku Skępe pod Płockiem u swego kuzyna Gustawa Zielińskiego. Zajął się uporządkowaniem jego biblioteki. Zmarł w Skępem 22 lutego 1878.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienia z tułactwa. Powst. 1831-1833. Fragm. ogł. Z. Krzemicka pt. Sylwester przed stu laty. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 54.

Rkps znajdował się w Bibl. Baworowskich Lw.; kopia (fragm.) Bibl. Nar. sygn. 3809.

2. Hanna Dembowska. Powieść poetycka. Powst. 1839-1840. Rkps Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim.

3. Zbiór poezji emigracyjnych. Rkps, jw. poz. 2. Kopia (fragm.) Bibl. Jagiel. sygn. 4343.

Zbiór przygotowany do druku, z przedmową autora w 2 redakcjach.

4. La vérité sur les dépêches de Mr. de Circourt, chargé d'affaires de France à Berlin, par le capitaine Zieliński. Wr. 1848.

5. Italia. (Rzecz na czasie) przez Izet-Beya. Paryż (1859).

Utwór wierszowany.

6. Quelques erreurs de la politique russe sommairement indiquées à l'attention des hommes du jour. Paryż 1863. (Wyd. bezimiennie).

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Demokrata Pol.* (Poitiers; tu wiersze: Chłopek. 1839 t. 2 cz. 4; Sławiański orzeł. 1840 t. 3 cz. 3), *Pszonka* (tu: Uniwersał konwokacyjny. 1840 oddział 2 s. 9; Pa-

negiryk banialuk Pana Michała (Czajkowskiego). Tamże s. 22-23; Wojna papierowa, czyli moje widzenie w pewnej bibliotece. Tamże s. 37-39; Edykt Jęgości Króla Babińskiego z okazji mających się zebrać Izb Sejmujących. Tamże s. 41-42; Pielgrzymka do Majogrodu. 1844 oddział 6 s. 17-19).

Ponadto rękopisy wierszy, powiastek, opowiadań, różnych notatek i zapisków w Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim. Tytuły poszczególnych prac podaje E. Wróblewska, zob. Opracowania, Monografia, s. 125-128.

Przekłady

1. G. Zieliński: *Le Kirghise*. Przekład prozą. Rkps Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim.

2. W. Godwin: *Rzecz o czarnoksiężniku John Dee*. Rkps Tow. Nauk. w Tor. Książnica Miejska w Tor. Papiery po J. F. Zielińskim.

Ponadto drobne przekłady, rkps jw. poz. 1.

Prace edytorskie

A. Malczewski: *Maria*. Powieść ukraińska. Agen 1837.

Estr. III, 49 podaje: „Kapitan Józef Zieliński ułożył jako zecer i sam wydał w 200 egzempl.”

Listy

1. Do T. Lenartowicza z 31 maja 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 7 k. 517-518.

2. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej w sprawie zaginionego poematu A. Malczewskiego, dat.: Skepe 27 VI 1876. *Bibl. Warsz.* 1876 t. 4.

Rkps Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim.

3. Obszerna korespondencja emigracyjna. Rkpsy, jw. poz. 2.

Bibliograficzne zestawienie prac podaje E. Wróblewska, zob. Opracowania. Monografia.

OPRACOWANIA

Monografia: E. WRÓBLEWSKA: Józef Feliks Zieliński (Izet-Bey). *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* R. 68 (1963) z. 1 i odb.

Nekrologi: *Czas* 1878 nr 57; *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 155. — E. WRÓBLEWSKA: Józef Zieliński (Izet-Bey). *Spr. Tow. Nauk. w Tor.* 1952 nr 6. (Wyd. Tor. 1955) i nadd. — S. KOSTANECKI: Kilka uwag o J. F. Zielińskim w związku z pracą Elwiry Wróblewskiej. *Notatki Płockie* 1956 nr 1. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Rękopisy literackie w Bibliotece im. Zielińskich w Płocku. W zbiorze: *Miscellanea z okresu romantyzmu*. Wr. 1956 *Arch. Lit.* t. 1 i odb. — M. SZULC: J. F. Zieliński. *Fotografia* 1957 nr 9. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Puszkina i polskiej romantik Gustaw Zielinskij. W zbiorze: *Puszkina. Issledowanija i materiały*. T. 2. Moskwa-Leningrad 1958 s. 366. — E. WRÓBLEWSKA: Przyjaźń Izet-Beya z Gustawem Zielińskim. *Notatki Płockie* 1960 nr 2.

ZIEMIĘCKA z GAGATKIEWICZÓW ELEONORA (1815–1869)

Krypt.: E. G.; E. Z.; ELEONORA G.; G. ELEONORA; G... ELEONORA; X.

Filozofka, publicystka, tłumaczka.

Ur. 1815 (wg K. W. Wójcickiego i A. E. Odyńca; wg innych 1819) we wsi Jasięnce pod Czerniem na Mazowszu, w środowisku ziemiańskim; córka Michała i Izabeli z Łuszczewskich. Wczesnie straciła rodziców i wychowywała się u babki Eleonory Łuszczewskiej. Nieprzeciętnie zdolna, już w 1830 debiutowała na łamach *Dziennika dla Dzieci*. W 1834 wyszła za mąż za sąsiada, malarza Antoniego Ziemięckiego, po czym wyjechała za granicę. Czas jakiś przebywała wraz z mężem w Krakowie, gdzie słuchała wykładów Józefa Kremiera, następnie udała się do Drezna. Tam zetknęła się z filozofią Hegla, której stała się gorliwą wyznawczynią. Po powrocie do kraju osiadła na kilka lat w majątku Trzylatków w okolicy Grójca. W 1840 zamieszkała w Warszawie i rozwinęła żywą działalność publicystyczną. W światopoglądzie swym starała się godzić zdobytą wiedzę z głęboką wiarą katolicką, w programie reform społecznych walczyła o wyższy stopień

wykształcenia kobiety. W 1842-1846 założyła i redagowała czasopismo *Pielgrzym*. Przyjaźniła się z Józefem Gołuchowskim. Od 1864 była ciężko chora. Zmarła 23 września 1869 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Myśli o wychowaniu kobiet. Fragn. pt.: Charakterystyka kobiety. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; O zawodzie autorskim dla kobiety. *Pielgrzym* 1842 t. 2; całość wyd. W-wa 1843.

J. Ostoja-Sawicka streściła pt. Religia jako pierwiastek w wychowaniu kobiety. *Bluszcz* 1914 nr 48-52.

2. Zarysy filozofii katolickiej w czterech poglądach zawarte. Zakończenie ogl. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 13, 15-16; całość wyd. W-wa 1857.

3. Studia. Fragn. pt.: Ksiądz Ventura i jego systemat. *Pam. Religijno-Moralny* 1858 t. 1; Rozbiór kursów o literaturze słowiańskiej A. Mickiewicza. *Gaz. Codz.* 1859 nr 246, 282-284; całość wyd. Wil. 1860.

Zawartość: dziewięć rozpraw, m.in.: Rys piśmiennictwa naszego od r. 1830; Rzut oka na ostatnie dzieło Józefa Gołuchowskiego. (*Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 5, 10-12).

4. Michał Ciemniwski, b. kapitan b. wojsk polskich. Wspomnienie pośmiertne. *Pam. Religijno-Moralny* 1859 i odb.

5. Powiastki ludowe. Fragn. pt.: Marta, córka kowala. Powieść wieśniacza. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 55; Stacho-parobek. Powiastka wieśniacza. Tamże nr 64; Anna. Opowiadanie. Tamże nr 99-101; całość Seria 1-2. W-wa 1860-1861. Wyd. nast.: W-wa 1866.

Zawartość: szereg drobnych utworów o tematyce wiejskiej.

6. Wspomnienie o Józefie Gołuchowskim. W książce: J. Gołuchowski: Dumania nad najwyższymi zagadnieniami człowieka. Wil. 1861.

7. Filozofia dziejów naszych. Fragn. pt. Słowo wstępne do filozofii dziejów naszych. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862; całość nie ukazała się.

8. Kurs nauk wyższych dla kobiet, obejmujący psychologię, estetykę, pedagogikę i moralność. Rozdział pt. Estetyka. Ogl. *Noworocznik ilustr. dla Polek* 1864 s. 1-33; całość t. 1-4. W-wa 1863-1864.

Estetyka jest przeróbką pracy V. Cousina, psychologia — A. F. Théry'ego.

Artykuły, rozprawy, drobne utwory literackie ogl. w czasopismach i wydaw-

nictwach zbior.: *Athenaeum* (tu m.in.: O życiu i pismach Szyllera. 1842 t. 2, 4; Kilka słów o Schellingu (przeróbka z Frauenstäda). 1844 t. 1), *Bibl. Warsz.* (tu m.in.: Myśli o filozofii. 1841 t. 2), *Dzien. dla Dzieci* (1830), *Dzien. Warsz.* (tu m.in.: Kilka słów o badaniach filozoficznych o chrystianizmie A. Nicolas. 1851 nr 185-186), *Echo* (tu: Kilka myśli o sztuce. 1841 nr 6), *Gaz. Warsz.* (tu m.in.: Wspomnienie pośmiertne o Ludwice Jędrzejewiczowej. 1855 nr 291; Jeszcze słów kilka o księdzu I. Hołowińskim. 1855 nr 336), *Jutrzenka* (tu: Walter Scott. Wspomnienie naukowe. 1834 s. 257-268), *Kalendarz ilustr. dla Polek* (red. 1861), *Kółko Dom.* (tu: Karta pedagogiki. 1862; Kilka wspomnień. 1863), *Kronika Rodz.* (1868/1869), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu w 1856-1860 wiele rozpraw, recenzji, przekładów, m.in.: Przegląd gazet warszawskich, czyli spowiedź piśmiennicza. 1856 nr 129-132, 234, 236; Odpowiedź na zapytanie nieznanego autorki: co jest nieszczęście? 1858 nr 218, 220, 224; Kalendarze na r. 1859. 1858 nr 322; Wiktoria Colonna. 1860 nr 25-26), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862,

Magasin für die Literatur des Auslandes (Berlin; tu: Studien der polnischen Literatur. Die Philosophie. J. Gołuchowski. 1860 nr 11; J. Kremer. 1860 nr 36; Libelt. 1861 nr 13), *Magazyn Powsz.* (tu: Diderot. 1842 nr 7; Descartes. 1842 nr 7; Barthélemy. 1842 nr 8), *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek* (red. 1862-1867; tu m.in.: Wspomnienie. 1862 s. 1-8; Szkic z rzeczywistości. 1862 s. 20-24; Rzut oka na nowy utwór W. Pola pt. Pachole hetmańskie. 1864 s. 114-132; Józefa Śmigiełska i Aleksandra Borkowska. 1865 s. 5-17; Rodzina. 1866-1867), *Opiekun Dom.* (tu: Jak się wznoszą pocziwi ludzie. Obrazek wiejski w dialogach. 1865 nr 35-36),

Pam. Religijno-Moralny (tu m.in.: O ruchu i przemianie wyobrażeń w Niemczech (z l'Ami de la Religion). 1859 s. 521-527), *Pielgrzym* (założycielka i red. 1842-1846; tu m.in.: Rzut oka na filozofię nauk, służący za wstęp do niniejszego pisma. 1842 t. 1; Wyjątki z dziennika podróży. 1842 t. 1; Bajron. 1842 t. 1; Rozbiór talentu i pism autorki „Rozrywek”. 1842 t. 3; Legendy X. Hołowińskiego. 1843 t. 2; Poezja: Bajron. Rozbiór „Manfreda”. 1843 t. 2, 4; Piel-

grzymka do Ziemi Świętej X. Hołowińskiego. 1843 t. 3; K. Brodziński: Dzieła. Rozbiór. 1844 t. 2; Chateaubriand. Rozbiór. 1844 t. 4; Od Redakcji Pielgrzymy. 1845 t. 1; Słowo o podstawie pewności filozoficznej. 1845 t. 1; Kilka słów o sztuce u nas. Z powodu wystawy sztuk pięknych w Warszawie 1845 roku. 1845 t. 3), *Pierwiosnek* (tu: Poezja i Kazimierz z Królówki. 1841 s. 139-156; Życie rodzinne. Wyjątek z rękopismu. 1842 s. 136-156; Malibran. 1842 s. 224-246; Pani Necker de Saussure. 1843 s. 102-144), *Przegl. Europejski* (tu: List otwarty do A. Tyszyńskiego. 1863 t. 3), *Przegl. Tyg.* (tu: Człowiek i społeczność. 1867 nr 36-41), *Przyj. Ludu* (tu: Sztuka i Ole-Bull. 1840/41 nr 48), *Rozrywki dla Młodocianego Wieku* (tu: Słowo o S. Jachowiczu. 1856 t. 2), *Sarmatka* (tu: O miłości ojczyzny. 1830 nr 1), *Tyg. Petersb.* (tu m. in.: Rys historyczny zgromadzeń zakonnych obojczy przez J. K. Wietza i P. Bohmana. Rozbiór. 1850 nr 11), *Tyg. Pol.* (tu m. in.: Wspomnienie o chemiku Cavendish. 1833 t. 2; Myśli o wychowaniu kobiet nadesłane przez młodą Polkę. 1833 t. 1-2. (Praca niezależna od Twórczości poz. 1), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1-2. W-wa 1857 (tu m. in. w t. 1: Opowiadanie z notatek podróжного; Z albumu Eryka Jachowicza; w t. 2: Stanowisko Jachowicza jako gramatyka).

Przekłady

1. J. M. Gérando: O dobroczynności. *Tyg. Pol.* 1833 t. 1.
2. E. Förster: O sztukach pięknych w Niemczech. *Pielgrzym* 1842 t. 4 - 1843 t. 1.
3. F. Liszt: List do poety podróżującego. *Pielgrzym* 1843 t. 3.
4. F. W. Schadow: O wpływie chrześcijaństwa na sztukę. *Pielgrzym* 1843 t. 4 - 1844 t. 1.
5. Śmierć sławnego chirurga. Z franc. *Pielgrzym* 1844 t. 2.
6. Poczestyciel strapionych i chorych. Z franc. W-wa 1844.
7. J. J. Gaume: Zasady i całość wiary katolickiej. T. 1-8. W-wa 1852-1855.
T. 5 cz. 2 tłum. wspólnie z ks. Dziubackim.
8. J. Kavanagh: Magdalena, czyli poświęcenie młodej wieśniaczki. Powieść ludowa z prawdziwego zdarzenia. Przekł. wolny. W-wa 1855.
9. J. H. Newman: Kaliksta, czyli obraz historyczny z III w. Fragm. ogł. *Kronika*

Wiad. Kraj. i Zagr. 1856 nr 48-49; całość wyd. Kr. 1858.

10. N. P. S. Wiseman: Fabiola. Wyjątki z powieści. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 156-198 (z przerwami).
11. E. Chastel: Prawo opieki Kościoła w przedmiotach filozoficznych. W wyd.: *Zarysy filozofii katolickiej ...* W-wa 1857 (zob. Twórczość poz. 2).
12. H. Maret: O godności rozumu ludzkiego i potrzebie objawienia Boskiego. W-wa 1859.
13. H. Lacordaire: Święta Maria Magdalena. Wil. 1861.
14. Przewodnik filozofii. T. 1-2. W-wa 1862-1863.
Zawartość: t. 1: A. Jacques: Wstęp i psychologia; J. Simon: Logika; t. 2: E. Saisset: Estetyka, czyli moralność, Theodycja i Historia filozofii.
15. J. H. Fichte: Przedmowa do Psychologii. *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek* 1865.
16. E. Legouvé: Ojcowie i dzieci XIX wieku. Fragm. pt. Poczucie piękna. *Kronika Rodz.* 1868/69 nr 1.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 38 listów z 1841-1859 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6482.
2. Do K. z Tańskich Hoffmanowej z 1842. Rkps Bibl. Nar. sygn. 5917/IV.
3. Do J. Korzeniowskiego z 1845. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2669.
4. Do K. W. Wójcickiego z 1858; do K. Lewockiej b. r.; do K. Nakwaskiej b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.
5. Do H. Rzewuskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.
6. Do K. Szajnochy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.
7. Do W. Szymanowskiego b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6712.
8. Do W. Wielogłowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1833.

Bibliografię podają A. Kadler i I. Raczynska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

N. ŻMICHOWSKA: Listy do rodziny i przyjaciół. Powst. 1838-1845. Wyd.

T. 1. Kr. 1885 i wyd. nast. — E. DEMBOWSKI: Filozoficzność i pani E. Ziemiecka. *Czas* 1841 nr 18; przedr. w: *Pisma*. T. 1. W-wa 1955. — J. z G. O. (ORŁOWSKA): (Charakterystyka kobiety. Polemika). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 789-800. [Odpowiedź: E. ZIEMIECKA. Tamże t. 3 s. 188-194]. — E. (E. DEMBOWSKI): Uwagi nad artykułem pani E. Ziemieckiej pod nazwą „O życiu i pismach Szyllera”, wytoczonym w Athenaeum. *Przegl. Nauk.* 1842 t. 4 nr 32, 35; przedr. w: *Pisma*. T. 2. W-wa 1955. — J. I. KRASZEWSKI: Do Wydawcy Tygodnika Petersburskiego. List IV. „Pielgrzym” E. Ziemieckiej. *Tyg. Petersb.* t. 1 1842 nr 38. — J. I. KRASZEWSKI: List do ks. S. Choloniewskiego, dat. 2 kwietnia 1842. Ogl. Dr Antoni J. (A. J. Rolle): Józef Ignacy Kraszewski i ksiądz Stanisław Choloniewski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1878 s. 615-616. — F. H. L. (LEWESTAM): Wypracowania filozoficzne pani E. Ziemieckiej. *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 32-33. — M. Gr... (GRABOWSKI): „Pielgrzym”. Pismo periodyczne wychodzące od stycznia 1842 w Warszawie pod red. ... *Tyg. Petersb.* 1842 t. 1 nr 56-57. — M. GRABOWSKI: Korespondencja literacka. T. 1-2. Wil. 1842-1843. — B. TRENTOWSKI: Listy naukowe. List drugi: O F. Bochwicu, J. Bukatym i E. Ziemieckiej. *Oreodownik Nauk.* 1842 nr 49-1843 nr 3. — (Myśli o wychowaniu kobiet. Rec.): E. (E. DEMBOWSKI). *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 1; przedr. *Tyg. Lit.* 1843 nr 8; przedr. w: *Pisma*. T. 3. W-wa 1955; Ż. KOSTROWIEC (I. HOŁOWIŃSKI). *Tyg. Petersb.* 1843 t. 1 nr 12-14; W. POTOCKI. *Tyg. Petersb.* 1843 t. 1 nr 35; J. WOYKOWSKA. *Tyg. Lit.* 1843 nr 11, 16; M. z Ch. P. (POMERAŃSKA). *Dzien. Mód Paryskich* 1844 nr 3-6. — N. WRÓBLEWSKI (H. KAMIENSKI?): Rzut oka na niektóre zeszlóroczne czasopisma warszawskie. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 5 s. 202-204. — F. Z. (ZIELIŃSKI): Pielgrzym, pismo poświęcone filozofii, historii i literaturze. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 2. — M. Gr... (GRABOWSKI): (Kilka słów o sztuce u nas. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1845 nr 70-71, 80. — M. Gr... (GRABOWSKI): Artykuły literackie, krytyczne, artystyczne. W-wa 1849. — A. TYSZYŃSKI: Rozbiory i krytyki. T. 1. Petersb. 1854 s. 379-380. — (Zarysy filozofii katolickiej... Rec.): A. G. (GOLTZ). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 41; J. I. KRASZEWSKI. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114; (P. SEMENENKO): Tradycjonalizm i semiracjonalizm. *Przegl. Poz.* 1857 s. 151-170; W. SERWATOWSKI. *Pam. Religijno-Moralny* 1857 t. 33; JEDEN Z KAPŁANÓW DIECEZJI WILEŃSKIEJ.

Tyg. Petersb. 1858 nr 60-85 (z przerwami); A. T. (TYSZYŃSKI). *Kur. Wil.* 1860 nr 25-26; przedr. w: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904. — ×. (J. I. KRASZEWSKI): Ostatni numer Magazynu. *Gaz. Codz.* 1860 nr 71. — × (J. I. KRASZEWSKI): Listy Redaktora. *Gaz. Codz.* 1860 nr 328. — S. PRUSZAKOWA: E. Ziemiecka. *Kalendarz ilustr. dla Polek na r.* 1861 s. XIII-XXIV. — (Studia. Rec.): T. (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2; przedr. w: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904; W. KORONOWICZ (W. WRÓBLEWSKI): List do... o Rozbiorze Kursów Adama Mickiewicza, napisanym przez Eleonorę Ziemiecką. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 3. — K. LEWOCKA: Ustęp ze wspomnień. *Kółko Dom.* 1863/64 s. 205-211. — W. POL: List do E. Ziemieckiej. *Gaz. Pol.* 1865 nr 30. —

Nekrologi: K. KASZEWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 93-94; przedr. *Dzien. Lit.* 1869 nr 43-44; W. MIŁKOWSKI: *Przegl. Katolicki* 1869 nr 40; A. E. O. (ODYŃCIEC). *Kronika Rodz.* 1869/70 nr 1; K. W. WÓJCICKI. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4; K. W. WÓJCICKI. *Kłosy* 1869 nr 223; *Bluszcz* 1869 nr 41; *Tyg. Romansów i Powieści* 1869 nr 40. — A. D...A: Słowo dodatkowe o E. Ziemieckiej. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 99. — J. K.: Jeszcze słów kilka o E. Ziemieckiej. *Kronika Rodz.* 1869/70 nr 11. — WŁADYSŁAW SAB. (SABOWSKI): E. Ziemiecka i Gabriela Puzynina. *Opiekun Dom.* 1870 nr 32. — H. STRUVE: Wykład systematyczny logiki. W-wa 1870 s. 224-226. — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — C. PIENIAŻEK: O autorkach polskich, a w szczególności o Sewerynie Duchyńskiej. Poz. 1872. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 34; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: *Wieczory piątkowe i inne gawędy*. Wyd. M. Opałek. W-wa 1962. — H. STRUVE: J. I. Kraszewski w stosunku do filozoficznej dążności swego czasu. *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego*. W-wa 1880. — P. CHMIEŁOWSKI: Eleonora Ziemiecka. *Świt* 1884 nr 35-40; przedr. w: Autorki polskie wieku XIX. W-wa (1885). — E. z ZIEMIECKICH TATAROWICZOWA: Przyczynek do życiorysu E. Ziemieckiej. *Świt* 1884 nr 38. — E. SCHNOBRICH: Schiller w Polsce. *Ateneum* 1885 t. 4 s. 457-466. — P. CHMIEŁOWSKI: Eleonora Ziemiecka. *Złota przędsza*. T. 3. W-wa 1886. — P. CHMIEŁOWSKI: Zmichowska i Ziemiecka. *Ateneum* 1893 t. 4. — T. (J. TRETIAK): Życia dwu autorek. *Kraj* 1893 nr 52. — P. CHMIEŁOWSKI: Z dziejów „Pielgrzy-

ma". *Charitas. Księga zbior.* Petersb. 1894. — M. CHELMŃSKA: Eleonora Ziemięcka. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — P. CHMIEŁOWSKI: Przyczynok do dziejów życia i działalności J. Gołuchowskiego. *Przegl. Filoz.* 1903 z. 1-3. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — Z. SOKOŁOWSKA: Żywoty znakomitych Polek. E. Ziemięcka. *Nasz Dom (Tyg. Mód i Powieści)* 1913 nr 25. — F. GABRYL: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. — M. SZYJKOWSKI: Schiller w Polsce. *Studium historyczno-porównawcze.* Kr. 1915. —

J. RZĘTKOWSKA: Poglądy pedagogiczne E. Ziemięckiej. *Bluszcz* 1922 t. 55 nr 32-38. — M. F.: Ziemięcka z Gagatkiwiczów Eleonora. *Dziś i Jutro* 1925 nr 1-2. — T. GRABOWSKI: Stanowisko Tyszyńskiego w dziejach krytyki literackiej w Polsce. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/26) s. 324-326. — A. BAR: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 5. Kr. 1933 i odb. — S. HARASSEK: Trentowski o filozofii narodów europejskich. *Kwart. Filoz.* 1936 nr 2-4. — JANE: Autorki polskie XIX w. Kobieta w todzie filozofa. *Praktyczna Pani Dobra Obywatelka* 1936 nr 31. — A. NOWACZYŃSKI: Inny Libelt. *Tęcza* 1936 nr 2. — H. BARTOSZEK-ZASTAWIAKOWA: Pióro i cygare. Kartki z życia pierwszych postępowych Polek. *As* 1938 nr 35. — Z. ZALESKA: Czasopisma kobiece w Pol-

sce. W-wa 1938. — J. HULEWICZ: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939 *Arch. Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* nr 5. —

S. LANDŃWA: Legenda o Byronie w Polsce 1816-1863. *Spr. Poz. Tow. Przyj. Nauk* 1947 nr 2. — S. KOZAKIEWICZ: Początki krytyki artystycznej w Warszawie (1819-1845). *Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* 1951 nr 6. — T. KROŃSKI: Reakcja mesjanistyczna i katolicka w Polsce połowy XIX w. *Mysł Filoz.* 1954 nr 3; przedr. w zbiorze: *Z dziejów polskiej myśli filoz. i społ.* T. 3. Wiek XIX. W-wa 1957. — A. KŁOSKOWSKA: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej” w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — M. ROMANKÓWNA: Sprawa Entuzjastek. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. ROMANKÓWNA: Komentarz w książce: N. Żmichowska: *Listy.* T. 1. Wr. 1957. — M. STRASZĘWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. *Cz.* 2 (1840-1848). Wr. 1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 23. — F. GERMAN: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — W. KUBACKI: Religia smutku. *Przegl. Hum.* 1960 nr 4. — M. INGLÓT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — M. STĘPIEŃ: Ze studiów nad Narcyzą Żmichowską. *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-Lit.* z. 5. Kr. 1963.

ZIENKOWICZ LEON (1808—1870)

Pseud. i krypt.: ***; L.; L. Z.; LACH z LACHÓW; LEON NADWIŚLAŃSKI; STARY LITERAT POLSKI; SIEKIERZ LEO.

Publicysta, krytyk literacki, wydawca.

Ur. 11 kwietnia 1808 we wsi Lachy, pow. prużański; syn Pawła i Agaty z Wysiękierskich. Pochodził z zamożnej rodziny szlacheckiej. Uczył się w gimnazjum w Świsłoczy, następnie od 1827 studiował prawo i administrację na uniwersytecie w Warszawie. W 1830 wydawał wraz z Konstantym Gaszyńskim dwutygodnik *Pamiętnik dla Płci Pięknej*. W powstaniu listopadowym początkowo był adiutantem przy dowódcy gwardii honorowej dyktatora, następnie porucznikiem krakusów sandomierskich (późniejszy 9 pułk ułanów). Po upadku powstania przekroczył z korpusem generała Hieronima Ramorino granicę pruską i emigrował do Francji. Przebywał w zakładzie dla wychodźców polskich w Besançon. W 1833 był uczestnikiem partyzantki Józefa Zaliwskiego. Po nieudanej wyprawie pozostał w Krakowie. Od września 1833 był w stałym kontakcie z krakowskim związkiem węglarskim. Na początku 1835 razem z Lesławem Łukasiewiczem i Sewerynem Goszczyńskim zorganizował na terenie Krakowa Stowarzyszenie Ludu Polskiego i należał do jego zboru głównego. W 1835 wydawał razem z S. Gosz-

czyńskim czasopismo *Powszechny Pamiętnik Nauk i Umiejętności*. W sierpniu tegoż roku ożenił się z Anną Librowską. W roku następnym po zajęciu przez Austriaków Krakowa został uwięziony, następnie wydany z granic kraju, emigrował wtedy z rodziną do Francji, gdzie przebywał w 1836-1848. Od 1837 należał do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Był jednym z najczynniejszych jego członków, często był wysyłany do kraju w charakterze emisariusza. W 1839-1845 wydawał w Strasburgu, później w Paryżu satyryczne pismo *Pszonka*. W 1846-1847 należał do Centralizacji TDP. W 1848 udał się do Krakowa i tam został dyrektorem Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji w Komitecie Narodowym Krakowskim. Wydawał również pismo *Przegląd*. Niebawem, poszukiwany przez policję austriacką, udał się pod nazwiskiem Szulczyńskiego do Poznania. Następnie założył w Trzemesznie pensjonat dla uczniów gimnazjum oraz udzielał prywatnych lekcji obcych języków, literatury i historii. W 1852 wyjechał do Anglii. Tam po śmierci Wojciecha Darasza był w 1852-1855 po raz drugi członkiem Centralizacji TDP. W 1855 przeniósł się do Francji. W 1859-1860 wykładał kurs literatury polskiej w Cercle des Sociétés Savantes w Paryżu. W 1866 redagował wychodzące w Brukseli czasopismo *Ognisko*. Zmarł po dwuletniej chorobie 12 grudnia 1870.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odprawa posła, czyli słowo pielgrzymkie w odpowiedzi na: Poselstwo z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu. Strasburg 1838. Wyd. 2 pomnożone przypisami. Strasburg 1839.

Polemika z K. Brodzińskim.

2. Les costumes du peuples polonais, suivis d'une description exacte de ses moeurs, de ses usages et de ses habitudes, ouvrages pittoresques. Paryż-Strasburg 1841.

Toż w jęz. niem. Paryż-Strasburg-Lipsk 1841; w jęz. pol. Strasburg 1842.

Druk tylko w 116 egz.

3. Boże słowa do ludu polskiego. Paryż 1847. Wyd. 2 Paryż 1848. (Współautor: W. Heltman).

4. Esquisse sur la vie de Kasimir Małachowski, generalissime polonais en 1831. Paryż 1847.

5. Przegląd polityczny pisarstwa emigracji polskiej. Tomów 3. Prospekt. Paryż 1847.

Por. poz. nast.

6. Przegląd polityczny pisarstwa emigracji polskiej. T. 1. Paryż 1848.

Por. poz. 5. Dalsze tomy nie ukazały się.

7. Rolnik polski, jak to niegdyś bywało, a stan dzisiejszy pod rządem niemieckim w Galicji. Supraśl 1848.

8. Listy polityczne Leona Nadwiślańskiego. List 1. Obecne położenie nasze. Kr. 1849.

9. Maurycy Gosławski. Paryż 1859 *Usque ad finem*, zob. Prace edytorskie poz. 2, 3.

10. Szymon Konarski. Paryż 1859 *Usque ad finem*, zob. Prace edytorskie poz. 2.

11. Wstęp do sprawozdania pt. XXXI rocznica powstania listopadowego. Obchód paryski pod prezydencją posła J. Ledóchowskiego. Paryż 1862.

12. Dziesięcioro Bożego przykazania, na podobieństwo przypowieści ludowych ułożone. Lipsk 1864. Przedr. zob. poz. 15.

13. Eine polnische Stimme an die preussisch-deutschen Richter der polnischen Gefangenen in Berlin im Jahr 1864. Lipsk 1864.

14. Wieczory Lacha z Lachów, czyli opowiadania przy kominku Starego Literata Polskiego. Lipsk 1864 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 27.

Zawartość: Wieczór 1 wstępny. Zagajenie; myśl i treść; Wieczór 2. Wychowanie domowe; Wieczór 3. Wychowanie publiczne; Wieczór 4. Szkoły publiczne niższe; Wieczór 5. Szkoły publiczne wyższe, cz. 1; Wieczór 6. Szkoły publiczne wyższe, cz. 2.

15. Lacha z Lachów Malowniczy podarek ludowy, wiejski i miejski, naukowy i gospodarski, moralny, religijny i historyczny, na dwanaście miesięcy ułożony, obejmujący wszelkiego rodzaju wiadomości, dla użytku obojg płci przeznaczone. Lipsk 1865.

Zawartość: Słowo wstępne do ludu; Z powodu zniesienia pańszczyzny — o potrzebie czytania i oświaty; Dziesięcioro Bożego przykazania (por. poz. 12); Wspomnienie o Kazimierzu Wielkim, zwanym Królem Chłopów; Marcin Hołota, wojak kościuszkowski. (Ogl. w innej redakcji pt. Szlachcic Hołota. Obrazek obyczajowy. *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 79-82); Obrazek z podróży po Polsce; Rzeki polskie — prozą i wierszem; Piosenki wiejskie; Sternik pamięci obejmujący: 1. Przypowieści miesięczne; 2. Żywoty i sprawy

świętych pańskich; 3. Rocznice historyczne; 4. Przypomnienia gospodarskie; Przystawia narodowe; Rozmaitości naukowe i gospodarskie.

Drobne fragmenty przedr. w czasopismach dla ludu w drugiej połowie XIX w.

16. Wizerunki polityczne literatury polskiej. Kurs publiczny wykładany w Paryżu w okręgu Towarzystw Uczonych (Cercle des Sociétés Savantes). T. 1-2. Lipsk 1867 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 50-51.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: S. Bogucki; Rodin, czyli duch na drodze pokuty. (Rec.). 1846 t. 4; Co mogą znaczyć w literaturze i krytyce pytania o cel utworów? 1847 t. 1), *Demokrata Pol.* (1840-1847, 1852-1857), *Dzien. Gwardii Honorowej* (wyd. odp. 1831), *Dzien. Lit.* (tu: Listy Lacha z Lachów o literaturze pielgrzymów. List pierwszy. 1863 nr 9-10), *Dzien. Lw.* (tu: Z Paryża. 1869 nr 69, 79, 91), *Gaz. Kr.* (1848-1849), *Noworocznik Demokratyczny* (tu: Prawdy polskie. 1842 s. 239-250), *Ognisko* (Bruksela; red. 1866; tu: Niepodległa Polska i skutki stąd na zewnątrz — nr 1; Emigracja. Słowo Staroego Emigranta do Emigracji Nowej — nr 2; Worcell Stanisław. (Postscriptum) — nr 2; Doniesienia. Zmarli: H. Kamiński, H. Rzewuski, A. Gurowski, J. P. M. Lipowski — nr 2; Zbratnienie narodowe wszystkich wyznań. Do rodaków w kraju i na tułactwie — nr 2), *Pam. dla Płci Pięknej* (współred. 1830; tu drobne wiersze o charakterze lirycznym), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (współred. 1835), *Przegląd* (wyd. 1842), *Pszonka* (red. 1839-1845), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in.: Zakon niewiasty. Rzuty. 1860 nr 56).

Prace edytorskie

1. *Album Pszonki*. Paryż 1845.

Wybór tekstów z pisma satyrycznego *Pszonka*, redagowanego przez L. Zienkowicza w Strasburgu i Paryżu w 1839-1845 przy współudziale S. Goszczyńskiego, T. Wiśniowskiego i in.

2. *Usque ad finem. Żywoty narodowe z ostatnich lat stu, ozdobione portretami, rękopisami i pomnikami*. Wydawane staraniem Młodego Pokolenia Polskiego. Z. 1-6. Paryż 1859, 1862?

Zawartość: z. 1: L. Chodźko; Tadeusz Kościuszko; z. 2, zob. *Twórczość* poz. 10; z. 3: E. L.: Klaudyna z Działyńskich Potocka; z. 4 (1862): J. Ledóchowski; Antoni Ostrowski; z. 5: M. Chodźko; Artur Zawisza i Michał Wollowicz; z. 6, zob. poz. nast. oraz *Twórczość* poz. 9.

3. M. Gosławski: Renegat. W wyd.: Maurycy Gosławski. Paryż 1859 *Usque ad*

finem, jw. poz. 2. (Tu także obszerna biografia, por. *Twórczość* poz. 9).

4. Wizerunki polityczne dziejów państwa polskiego. T. 1-4. Lipsk 1864-1865 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 28-31.

Zawartość: t. 1: J. Alcyato: Rzecz o rozumie stanu w Polsce; t. 2: Polska w kraju i za granicą od 1831 do 1848 r. Zbiór dokumentów z tych czasów jako materiałów do historii politycznej narodu polskiego; t. 3: E. Chojecki: Rewolucjonści i stronnictwa wsteczne w r. 1848, wyd. powtórne ... z dodaniem wstępu o wypadkach obecnych; t. 4: Polska w kraju w 1848 roku. Sprawy poznańskie, krakowskie i galicyjskie. Zbiór dokumentów z tych czasów jako materiałów do historii politycznej państwa polskiego.

Listy i materiały

1. Do W. Wielogłowskiego 7 listów z 1836-1838 i 1847. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 1839 i 1833.

2. Spuścizna rękopiśmienna, zawierająca rękopisy utworów, listy do różnych osób, m. in.: do L. Chodźki, S. Goszczyńskiego, J. Lelewela i in., materiały do działalności, archiwum redakcyjne czasopisma *Pszonka* oraz listy od różnych osób do Zienkowicza z 1839-1869, znajdowały się w *Bibl. Nar.* Zbiory Raperswilskie i Batignolskie; zniszcz. 1944.

3. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1858 i 1864. Autografy *Bibl. Jagiel.* sygn. 6482, 6545.

4. Do K. Libelta list z 1869. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 6004.

OPRACOWANIA

S. GOSZCZYŃSKI: Listy do L. Zienkowicza z 1838-1842. Ogł. S. Pigoń w: *Listy ... Kr. 1937 Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. — (Odprowa posta. Rec.). *Pszonka* 1839 nr 5 (Literatura). — (Ubiory polskie. Zapowiedź i rec.). *Pszonka* 1840 s. 24. — (Album *Pszonki*. Rec.). *Demokrata Pol.* 1844/45 t. 7 s. 183-184. — F. HECHEL: Pamiętniki. Powst. przed 1850. Ogł. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — *Ognisko*. (Pismo Leona Zienkowicza). *Głos Wolny* (Londyn) 1866 nr 97 s. 394. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. GILLER: Historia powstania narodu polskiego. T. 3-4. Paryż 1870-1871. — B. ZALESKI: Zmarli na wychodźstwie od 1870-1872. Zienkowicz Leon. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872*. Poz. 1872. — H. BIEGELEISEN: L. J. Zienkowicz. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — W. ZAWADZKI: Ludwik Nabelak.

Opowieść historyczna. Lw. 1886. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3-4. Poz. 1894-1895. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porobiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — A. GÓRSKI: Śmiech i satyra na emigracji. *Słowo Pol.* 1904 nr 161. — B. LIMANOWSKI: Stanisław Worcell. Życiorys. Kr. (1910); wyd. 2 W-wa 1948. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski. (1816-1831). T. 2. W-wa 1911. — S. PIGOŃ: O „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego” A. Mickiewicza. Kr. 1911 *Studia Hist.-Lit.* nr 1. — S. VRTEL (WIERCZYŃSKI): Do dziejów satyry na emigracji po r. 1831. *Pam. Lit.* R. 13 (1914/15). —

K. KOLBUSZEWSKI: Z dziejów krytyki literackiej w czasopiśmie emigracyjnych (1836-1848). Szkic. Wil. 1924 *Bibl. Księgarni Stowarzyszenia Nauczycielstwa Pol.* 7. — S. BIEGAŃSKI: Seweryn Goszczyński jako krytyk literacki. *Pam. Lit.* R. 24 (1927). — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1928. — S. PIGOŃ: J. Kochanowski w sądach romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Kr.* ... 1930. Kr. 1931 i nadb; przedr. w: *Studia literackie.* Kr. 1951. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. W-wa 1933. — J. WILLAUME: Z politycznej satyry Wielkiej Emigracji. *Przeszłość* 1933 nr 5-6; odb. Poz. 1933. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. *Studia historyczno-literackie.* Lw. 1936. — E. KOSTOŁOWSKI: *Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym*

uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — A. LEWAK i H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. —

J. BIENIARZÓWNA: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — S. KAWYN: Mickiewicz-towiańczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948. — W. KNAPOWSKA: Nawroty polskich ruchów zbrojnych 1830-34. Z dziejów dyplomatycznych i rewolucyjnych Wolnego Miasta Krakowa. Poz. 1948. — S. KIENIEWICZ: *Konspiracje galicyjskie.* (1831-1845). W-wa 1950. — M. TYROWICZ: *W kręgu Stowarzyszenia Ludu Polskiego.* W książce: *Wizerunki sprzed stulecia. Fragmenty biograficzne rewolucyjnych dziejów Ziemi Krakowskiej 1815-1846.* Kr. 1955. — M. GRABOWSKA: *Ocena Słowackiego w kręgu „Pszonki”. Juliusz Słowacki w sto pięćdziesięciolecie urodzin. Materiały i szkice.* W-wa 1959. — M. STRASZEWSKA: *Leon Zienkiewicz. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały.* T. 2. W-wa 1959. — F. GERMAN: *Rola prasy i czasopiśmiennictwa warszawskiego w życiu i twórczości Chopina.* W: *Chopin i literaci warszawscy.* W-wa 1960. — A. ZIELIŃSKI: *Emigracyjny „Dziennik Narodowy” wobec zagadnień literatury polskiej.* *Prace Polon.* S. XVIII (1962). — S. KALEMBKA: *Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863.* *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — M. ŻYCHOWSKI: *Ludwik Mierosławski.* W-wa 1963. — M. TYROWICZ: *Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny.* W-wa 1964.

ZMORSKI ROMAN (1822—1867)

Pseud. i krypt.: 5; R.; *R*; R. Z.; R. Z...; R. Zm.; ROMAN; ROMAN MAZUR; ROMAN Z.; ROMAN Z.....; ROMAN ZAMARSKI.

Poeta, tłumacz.

Ur. 9 sierpnia 1822 w Warszawie, w rodzinie pochodzenia szlacheckiego; syn Mikołaja, urzędnika, i Marianny z Wandeckich. W dzieciństwie dużo przebywał na wsi. Uczył się w Warszawie, później w Białej Podlaskiej. Wiele przebywał w Cieleśnicy na Podlasiu, gdzie jego ojciec miał posesję oficjalisty. W 1840 zamieszkał w Warszawie i debiutował jako poeta w *Przeglądzie Warszawskim*. Był jednym z typowych przedstawicieli grupy młodych literatów, nazwanej później Cyganerią warszawską. Bywał u Wilkońskich, przyjaźnił się z Teofilem Lenartowiczem i Karolem Brzozowskim. W 1841 był współpracownikiem *Nadwiślanina*. Przez Edwarda Dembowskiego został

wprowadzony do Stowarzyszenia Ludu Polskiego. Odbывał wędrówki po kraju zbierając podania i baśnie ludu. W 1843 wydał razem z Józefem Bohdanem Dziekońskim noworocznik *Jaskulka*. W sierpniu tegoż roku, zagrożony aresztowaniem, wyjechał w Poznańskie, robił wyprawy etnograficzne na Pomorze i na Śląsk. W 1844 był krótko więziony. Na przełomie 1844-1845 był we Wrocławiu, gdzie poznał Jana Ernesta Smolera. Po powrocie do Wielkopolski używał dla bezpieczeństwa nazwiska Zborowski. Przebywał kilka miesięcy w Osieku u zamożnych ziemian Parczewskich. W listopadzie 1845 ożenił się z Teklą Parczewską. 11 grudnia został aresztowany i przewieziony do Poznania. W dniu 30 grudnia wyszedł z więzienia, ale musiał przebywać w Osieku pod nadzorem policji. W czerwcu 1847 wyjechał wraz z żoną do Cieplic na Dolnym Śląsku. W kilka miesięcy później wyjechali oboje do Belgii, stąd do Francji. W 1848° poznał w Paryżu Adama Mickiewicza oraz Juliusza Słowackiego. Po kilkumiesięcznym pobycie w Dreźnie, gdzie ponownie spotkał się ze Słowackim, powrócił do Osieka. Pod koniec 1848, już bez żony, wyruszył do Wrocławia, a stąd na Łużyce. W 1849 w Budziszynie zaczął wydawać, z pomocą Smolera, tygodnik *Stadło*, lecz po jego rychłym upadku powrócił do Osieka i odbywał dalsze wyprawy po Wielkopolsce i Śląsku. Niebawem znowu wyjechał do Budziszyna, stąd wyprawił się do Belgii oraz Heidelberga. W 1852, po ostatecznym rozstaniu się z żoną, wyjechał do Weimaru, gdzie serdecznie zaprzyjaźnił się z Franciszkiem Lisztem, którego poznał jeszcze w 1843 w Warszawie. Dla poratowania zdrowia, nadwątłego prawdopodobnie gruźlicą, wyjeżdżał do uzdrowisk niemieckich. Później był w Paryżu. W 1855 jako agent dyplomatyczny Adama Czartoryskiego wyjechał do Konstantynopola, a stąd z misją do Serbii. W 1857-1858 przebywał we Lwowie, następnie w Warszawie. W 1861 był współpracownikiem *Pszczoly*. W 1862, podejrzany o redagowanie tajnego pisma *Strażnica*, został uwięziony. Po uwolnieniu przeniósł się do Krakowa, gdzie w 1863 należał do redakcji tajnego pisma *Wolność*. W 1863 lub 1864 wyjechał do Dreżna. Ostatnie lata życia spędził w bardzo ciężkich warunkach materialnych. Zmarł w Dreźnie 19 lutego 1867.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. Powst. 1840-1843. Wyd. W-wa 1843.

Zawartość: Fantazja. (*Przeł. Warsz.* 1840 t. 2); Niewierna; Sierota. Urywek. (*Przeł. Warsz.* 1840 t. 3; Noc świętego Jana. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 2); Na ruinach czerskiego zamku. (*Tyg. Lit.* 1842 nr 4); Nad Bugiem. Piosnka. (*Przeł. Warsz.* 1840 t. 3); Dziwy; Sny i przebudzenia. (*Jaskulka* 1843); Wieszcz. Włodzimierzowi Wolskiemu. (*Tamże*); Myśl. (*Tamże*); Wesle. Urywek. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 2 nr 10); Pieśń. (*Jaskulka* 1843; przedr. *Tyg. Lit.* 1843 nr 37); Zachęcenie. (*Przeł. Warsz.* 1842 t. 3 z. 10); Noc jesienna; Anioł-niszczyciel. (*Tyg. Lit.* 1842 nr 46; przedr. *Przeł. Nauk.* 1843 t. 3 nr 22; *Jaskulka* 1843); W imionniku Natalii B.; Do młodego poety. (*Gaz. Teatr.* 1843 nr 43).

2. Lesław. Szkic fantastyczny. Fragm. ogł. pt. Topielce. *Jaskulka* 1843; fragm. pt. Wyjątek z dramatu fantastycznego Lesław. *Snopek Nadwiślański* 1845; całość wyd. Ostrów 1847. Wyd. nast.: Pleszew 1849; Lipsk 1854; Poz. 1856; zob. poz. 10; Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* t. 27 (S. II t. 9).

Dedykacja: Edwardowi Dembowskiemu w znak braterstwa i przyjaźni. 13 października 1843.

3. Wieża siedmiu wodzów. Pieśń z podania. Dat. 1847-1848. Wyd. Poz. 1850. Wyd. nast.: Lw. 1857; przedr. *Przyj. Dom.* 1857 nr 24-26; z rysunkami W. Gersona. W-wa 1860; zob. poz. 10; W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 96.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

Dedykacja (tylko w wyd. 1857 i 1866): Augustowi Bielowskiemu w znak wysokiego szacunku poświęca autor.

4. Sobotnia Góra. Podanie. Wyd. zob. poz. 5; przedr. pt. Baśń o Sobotniej Górze. *Świat* 1879 nr 42-43; wyd. osob. pt. Baśń o Sobotniej Górze. Z podań szląskich. W-wa 1891. Wyd. nast.: W-wa 1909 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 111.

5. Podania i baśni ludu w Mazowszu (z dodatkiem kilku szląskich i wielkopolskich). Spisak Roman Zamarski. Wr. 1852. Wyd. nast.: Z przedmową J. Karłowicza. W-wa 1902 *Bibl. Dzieł Wyborowych* 260.

Zawartość: Kilka słów wstępnych; Sobotnia Góra; O dwu dzieciątkach na wodę puszczonych; O dziadowym synu; Wdzięczne zwierzęta; Straszny potwór; Znajdek. (*Tyg. Lit.* 1844 nr 31-32); Dwaj towarzysze; Strzyga; Ucieczka; Skarb ukryty; Kozielek; Drwal i diabeł; Anielska

czy Diabelska Góra pod Rawą. (*Stadło* 1849 nr 6); Podanie miejscowe od Łomży; Podania miejscowe warszawskie; Dodatek. — Kilka podań, baśni, gadek z Wielkopolski i Śląska.

6. Krótki rys nowego piśmiennictwa serbskiego, podług Jana Ristića. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 2.

Toż w jęz. franc. pt. Coup d'oeil sur la littérature moderne des Serbes. Paryż (1855).

7. Domowe wspomnienia i powiastki. Zbieranina przez Romana Zamarskiego. (Jedno od Sasa, drugie od Lasa). W-wa 1854.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 631.

Zawartość: Miasto Czersk. Wspomnienia. (*Stadło* 1849 nr 8-9); Dzień dwudziesty trzeci czerwca. Ustęp z podań i zwyczajów ludu; Jaś Grajek i królowa Bona. Powiastka z baśni gminnej w Mazowszu; O siedmiu krukach, baśni gminna z Mazowsza; Pokutnik. Powiastka z baśni gminnej w Mazowszu; O diable Borucie. Gawęda w karczmie pod Łęczycą. (*Dzien. Warsz.* 1851 nr 29); Niebieski płaszcz. Ostatni lirnik warszawski. Wspomnienia. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 9); Nocleg w zamczku. Opowiadanie dawnego wojskowego. (*Dzien. Dom.* 1847 nr 12-13); Abraham Prochowik. Rodzinne podanie żydowskie.

Dedykacja: Szanownemu Kazimierzowi Władysławowi Wójcickiemu w dowód wysokiego szacunku i serdecznej życzliwości poświęcam R. Z.....

8. Ludziom dobrej woli. (Listek na wiatr). *Ojczyzna* (Lipsk) 1864 nr 69; wyd. osob. Paryż 1865.

Rkps Muz. Nar. Kr. sygn. 512/58 N. S. 83833; Ossol. sygn. 12167/III.

9. Święto majowe. Obraz liryczny. Wstęp ogł. pt. Z obrazu lirycznego pod tytułem Święto majowe. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862; inny fragm. pt. Urywki z nieukończonego poematu p. n. „Święto majowe” za czasów pogaństwa Słowian Łużyckich. (Z rysunków W. Gersona). *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 6. (Urywki I-II); fragm. ogł. *Świt* 1872 nr 12-13; toż przedr. *Warta* 1880 nr 335-336; fragm. pt. Święto majowe. Urywek z historii pogańskich Serbów Łużyckich. *Literatura i Sztuka* (Dod. do *Dzien. Poz.*) 1910 s. 657-659, 673-676.

Rkps (kopia) Bibl. Jagiel. sygn. 6031.

10. Poezje. Lipsk 1866 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 36.

Zawartość: Poezje (poz. 1 — niektóre wiersze mają zmienione tytuły); Lesław; Wieża siedmiu wodzów; Modlitwa zapisana dla Karola Levittoux. (*Stadło* 1849 nr 1); Mazur. (*Przeegl. Warsz.* 1840 t. 2); W imieniny w irnionniku. (*Świt* 1857 nr 29); Do Liszta. Improwizacja. (Ogl. pt. Franciszkowi Liszt. *Przeegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 11); Ognia! (*Tyg. Lit.* 1842 nr 47); Nad Wisłą. Improwizacja do Edwarda Dembowskiego.

(Dat. 1843. Ogl. *Stadło* 1849 nr 4); Wróżby Mazura. (*Tyg. Lit.* 1845 nr 37); Chmura na czole. (*Przyj. Ludu* 1847 nr 23); W sukmany! Improwizacja. (*Stadło* 1849 nr 8); Do Adama Mickiewicza przesyłając mu Wieżę siedmiu wodzów. (*Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 45); Na grobie Juliusza Słowackiego. (*Świt* 1861 nr 23; toż *Pszczola* 1861 nr 88; toż *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2); Pieśń pielgrzymów z zaginionej powieści Przednowie; Uczta. Urywek z zaginionej powieści „Wet za wet”; Chrystus i Piotr. Legenda łużycko-serbska. (*Bibl. Warsz.* 1851 t. 3); drobne przekłady.

Przekł. ang.: Sighs from a Far-off Land; In Peasant's Clothes. W książce: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekł. niem.: L. Ary-Zucker: Ein prophetischer Nachgesungen. Lipsk 1869. — H. Nitschmann: Die Phantasie; Die Wolke auf der Stirn. W książce: Der polnische Parnass. Lipsk 1875.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1842, 1851-1853), *Dzien. Lit.* (1852-1858; tu m. in.: Cicha noc w łużyckich górach. 1852 nr 13; Piękna Zofia. Powiastka. 1857 nr 130-132; przedr. *Gaz. Codz.* 1858 nr 204-208), *Dzien. Lit. i Polit.* (1867), *Dzien. Warsz.* (1851), *Gaz. Codz.* (1858-1859; tu m. in.: Notatki z podróży na Wschód. 1858 nr 229-284, z przerwami), *Gaz. Pol.* (Poz.; 1849, 1861), *Haliczanin. Kalendarz* (1862-1863), *Jaśkulka* (współred. 1843), *Nadwiślanin* (współprac. 1841; tu m. in.: Do**). Na wiazanie. 1841 t. 1; Dziewicawidmo. Z podań. 1841 t. 1), *Ojczyzna* (Bendlikon: 1864-1865), *Pismo dla Nauczycieli Ludu i Ludu Pol.* (1845), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Przeegl. Nauk.* (1843), *Przeegl. Warsz.* (1840-1842; tu m. in.: Ustęp z powieści mazowieckiej Sierota. 1841 t. 1), *Przyj. Dom.* (1862), *Przyj. Ludu* (1847-1849; tu m. in.: Kilka słów o podaniach i baśniach ludu. 1847 nr 27, 35), *Pszczola* (współprac. 1861), *Stadło* (Budziszyn; tu m. in.: Pozdrowienie Adamowi Mickiewiczowi. 1849 nr 5; Zakłęcia. Z gminnych poezji serbskich. 1849 nr 8; Kościół Ś. Jadwigi w Trzebnicy. Podanie. 1849 nr 12), *Świt* (1857), *Tyg. Ilustr.* (1859-1867; tu m. in.: Zamek w Koszkwie. 1859/60 nr 18; Na dawnym szlaku. 1861 nr 69; Kaszuby. 1861 nr 88; Notatki z podróży po europejskiej Turcji. 1861 nr 93-99; Paweł Józef Szafarzyk. (Wspomnienie pośmiertne). 1861 nr 96; Sobótka (Góra na Śląsku). 1862 nr 119; Łużyccy Serbowie, ich kraj, zwyczaje, pamiątki. 1862 nr 145, 147, 149, 151, 153; Brzeg, miasto na Górnym Śląsku. 1863 nr 188; Olsztyn. 1863 nr 195; Przekłete jezioro. Podanie gminne. 1864 nr 271; Obrazy z południowej Słowiańszczyzny.

Serbia. 1865 nr 291, 293-296; Dobry starosta, podanie gminne pomorskie. 1867 nr 382-383), *Tyg. Lit.* (1842-1845; tu m. in.: Noc dwudziestego czwartego lutego. 1843 nr 38; Wspomnienia Mazowsza. 1844 nr 13-15; Wruk. Improwizacja. 1844 nr 22; Westchnienie wędrowca. 1845 nr 41), *Wolność* (współred. 1863).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.: W. Szymanowski: Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1867 t. 15 nr 390 (tu wiersz bez tyt., inc.: Jam znowu twoim...);

Tyg. Ilustr. 1867 t. 15 nr 399-400 (tu: Wuk Stefanowicz Karadzicz. Wspomnienie pośmiertne);

Z pism nie wydanych śp. R. Zmorskiego. *Tyg. Ilustr.* 1869 t. 4 nr 90, 100 (tu: Dwa obrazki z wojskowego pogranicza);

T. Zmorska: (O Zmorskim). *Kur. Poz.* 1880 (tu art.: Serbowie łużyccy);

Z papierów po R. Zmorskim. *Warta* 1880 s. 3105-3106.

Ponadto rkpsy drobnych wierszy w Muz. Nar. Kr. sygn. 512/58 N. S. 83831, 83834, 83836.

Przekłady

1. J. Kollár: Z Córy sławy (Slávy dcera). Fragm. ogł.: *Tyg. Lit.* 1844 nr 34; 1845 nr 38; *Przyj. Ludu* 1846 nr 52; 1847 nr 20; *Stadło* (Budziszyn) 1849 nr 7; *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4; 1861 t. 2; *Pszczola* 1861 nr 75; przedr. fragm. zob. Twórczość poz. 10.

2. A. Oehlenschläger: Baulundur. Saga skandynawska. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 3.

3. J. W. Goethe: Pierwsza noc czarownic. (Die erste Walpurgisnacht). *Dzien. Lit.* 1852 nr 48; przedr. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 4; przedr. zob. Twórczość poz. 10.

4. J. Tegnér: Frithjofs-saga. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4; też *Znicz* 1852 z. 2; przedr. zob. Twórczość poz. 10.

Tłum. z przekł. niemieckiego.

5. (V. Karadžić): Narodowe pieśni serbskie. Fragm. ogł.: *Stadło* 1849 nr 8; *Bibl. Warsz.* 1851 t. 1-2; 1852 t. 4; 1853 t. 2; *Dzien. Lit.* 1852 nr 41; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1853. Wyd. 2 W-wa 1855.

Jest to przekład wielu pieśni ludowych z wyd. 3 V. S. Karadžić: Srpske narodne pjesne. T. 1-3. Wiedeń 1841-1846. Wstęp składa się z dwóch artykułów: Rzut oka na dzieje Serbii, na zwyczaje i wyobrażenia jej ludu. (*Dzien. Warsz.* 1853 nr 119-125); Słódko o narodowych pieśniach serbskich i nowym ich przekładzie. (*Bibl. Warsz.* 1852 t. 4).

Dedykacja: Szanownemu i wysoce uczoneму panu Wacławowi Aleksandrowi Maciejowskiemu, profesorowi, członkowi uczonych towarzystw itd., pisarzowi, o czystej literaturze zasłużonemu. W Warszawie.

6. (V. Karadžić): Królewicz Marko. Narodowe pieśni serbskie. Fragm. ogł. pt. Marko królewicz i sokół. *Dzien. Lit.* 1853 nr 24; całość ogł. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1-2; wyd. osob. W-wa 1859.

7. (V. Karadžić): Lazarica. Ustęp z narodowych pieśni serbskich. Fragm. ogł.: *Rozmaitości* (Lw.) 1857 nr 11; *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3; *Gaz. Codz.* 1859 nr 65; całość wyd. osob. W-wa 1860. Wyd. nast. pt. Pieśni narodowe serbskie. Bój na Kosowym Polu. (Lazarica). W-wa 1913.

W wyd. z 1860 dołączony przekł. wiersza serbskiego poety S. Milutinowicia: Śmierć Uroša Nemanicia. (*Bibl. Warsz.* 1858 t. 3).

8. M. Ban: Merima, czyli powstanie w Bośni. Tragedia w pięciu aktach z serbskiego przerobiona. *Przeł. Powsz.* (Drezno) 1866 z. 1-4; przedr. *Gaz. Warsz.* 1876 nr 81-126 (z przerwami). Wyst. W-wa 1876.

9. Drobne przekłady, zob. Twórczość poz. 10.

Zawartość: m. in.: Z poematu: Urania. (Augusta Tiedge). (*Przyj. Ludu* 1847 nr 24); Z tragedii „Olaf Samozwaniec” Adama Oehlenschlägera; Żal słowika (z M. J. Hurbana); Cztery źródła. (Z serbskiego Preradowicia); Przeszłość Słowian. (Z serbskiego Miłoša Popowicia); Żale dziewczyny. (Z Schillera). (*Przyj. Ludu* 1847 nr 30); Dziewczyna u źródła. (Z serbskiego B. Radičevicia). (*Bibl. Warsz.* 1853 t. 2); Piosnka dziewczęcia. (Z fińskiego); Pochwała wina. (Z wschodniego poety Murza-Szafi). (*Dzien. Lit.* 1857 nr 120); Piosnka koptyjska. (Z Goethego); Północny król. (Der König in Thule). Z Goethego.

Ponadto drobne przekłady ogł.: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Legenda łużycko-serbska. (Pieśniczki hornych a delnych Łużiskich Serbow). 1851 t. 3; O ofiarach ziemi składanych. Z czeskiego K. J. Erben, 1853 t. 1; Wesele Maxyma Czernojewicza. Przekład pieśni serbskiej. 1853 t. 2; Dziewczyna u źródła. 1853 t. 3), *Gaz. Teatr.* (1843 nr 5), *Gaz. Warsz.* (1859 nr 298), *Stadło* (1849).

Rkpsy drobnych przekładów w Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

Wydania zbiorowe

1. Pisma oryginalne i tłumaczone. W-wa (1900) *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej* (t. 80).

Część egzemplarzy na odwrocie karty tyt. ma datę cenzury: 8 grudnia 1899; reszta tego samego składu ma datę cenzury: 10 stycznia 1900.

Zawartość: Lesław; Liryki i różne wiersze; Powiastki i obrazy; Narodowe pieśni serbskie; Królewicz Marko; Merima; Lazarica; Domowe wspomnienia i powiastki.

2. Wybór poezji. Przedmową poprzędził Wł. Korotyński. W-wa (1919) *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 209.

Zawartość: Wieża siedmiu wodzów; kilkanaście drobnych utworów.

3. Podania i baśnie ludu. Wybór i wstęp H. Syski. W-wa 1955; wyd. 2 W-wa 1956.

Zawartość: ponad dwadzieścia drobnych utworów, m. in.: Sobotnia Góra; O diable Borucie; Skarb ukryty; Drwał i diabeł; O siedmiu krukach; Strach; Przeklete jezioro; Krwawe pole; Dobry starosta.

4. Nad Sawą i Drawą. Oprac. H. Syska. W-wa 1956.

Zawartość: artykuły ogł. w *Tyg. Ilustr.* 1862-1865; Obrazy z Czarnogórze i jego pobrzeży; Dalmacja i jej główne miasta: Split i Zadar; Chorwacja i Sławonia; Serbia.

Bibliograficzne zestawienie utworów podał E. Pieścikowski: Poeta-tulacz. Biografia literacka R. Zmorskiego. Poz. 1964 s. 152-163.

Listy

1. Do J. Bartoszewicza z 1852. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 9.

2. Do W. A. Maciejowskiego 3 listy z 1852-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do żony Tekli z Parczewskich z 1853. Fragm. ogł. w art.: R. Zmorski o Liszczie. *Kur. Warsz.* 1886 nr 317b; inna wersja tego listu w art.: Franciszek Liszt i Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 37.

4. Do W. A. Maciejowskiego z 1853. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

5. Do S. Goszczyńskiego list w formie wiersza: „Do ...” z 1855. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2960.

6. Do T. Działyńskiego 3 listy z 1855-1856. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

7. Do A. Niewiarowskiego z 1860. Ogł. *Pszczola* 1861 nr 1.

8. Do T. Lenartowicza b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

OPRACOWANIA

Zarys monograficzny: E. Pieścikowski: Poeta-tulacz. Biografia literacka R. Zmorskiego. Poz. 1964. [Rec.: T. SYGA: Cyganeria warszawska. *Stolica* 1964 nr 44].

E. D. (DEMBOWSKI): (Jaskulka. Rec.). *Przeł. Nauk.* 1843 t. 3 nr 26; przedr. w: *Pisma*. T. 3. W-wa 1955. — E. DEMBOWSKI: Młoda piśmienność warszawska. *Tyg. Lit.* 1843 nr 31-32; przedr. jw. — A. GROZA: (Poezje. Rec.). *Tyg. Lit.* 1844 nr 30-31, 33-34, 37, 41. — (Lesław. Rec.). *Przyj. Ludu* 1847 nr 23. — (Wieża siedmiu wodzów. Rec.): *Przeł. Poz.* 1850 t. 11; *Czas* 1851 nr 93; (T. LENARTOWICZ). *Goniec Pol.* 1851 nr 5; 1-z. *Dzien. Lit.* 1857 t. 2 nr 132; K. KASZEWSKI. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3. — (Podania i baśnie ludu. Rec.): S. GOŁĘBIOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4; *Gaz. Codz.* 1852 nr 332; ...r.....ski. *Czas* 1853 nr 50. — W. SZYMANOWSKI: Literaci warszawscy. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 220, 235-236, 246; przedr. J. W. Gomulicki w: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — (Lazarica. Rec.): F. H. L. (LEWESTAM). *Gaz. Codz.* 1860 nr 113; K. KASZEWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1865 nr 282. — W. SZYMANOWSKI: Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 390. — A. WIŚLICKI: Roman Zmorski. (Wspomnienie pośmiertne). *Przeł. Tyg.* 1867 nr 10. — (Nekrologi): *Cz. Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 10; *Gaz. Pol.* 1867 nr 50; *Opiekun Dom.* 1867 nr 10; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867.* Paryż 1868. — J. I. KRASZEWSKI: Mogiły. W książce: *Z roku 1867 Rachunki.* Rok drugi. Cz. 2. Poz. 1868. — A. RZAŻEWSKI: Roman Zmorski. Kilka słów poświęconych pamięci zmarłego w dniu 18 lutego 1867 roku poety. *Bibl. Warsz.* 1868 t. 1; odb. W-wa 1868. —

P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — K. LIBELT: Roman Zmorski. Stanowisko jego w literaturze polskiej. *Kraj* 1872 nr 1-3. — A. PÓLKOZIC (A. NIEWIAROWSKI): Roman Zmorski. Wspomnienie. *Echo* 1877 t. 1 nr 12. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: *Wieczory piątkowe i inne gawędy.* Oprac. M. Opalek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — W. MARRENÉ (MORZKOWSKA): Grupa poetów z 1840 roku. Roman Zmorski. *Przeł. Tyg.* 1880 nr 1-4. — T. ZMORSKA: O Zmorskim w dopiskach do artykułu Zmorskiego „Serbowie tużycy”. *Kur. Poz.* 1880. — S: Roman Zmorski i jego dzieła. *Warta* 1880 nr 301. — A. PÓLKOZIC (NIEWIAROWSKI): Cyganeria warszawska. *Kur. Warsz.* 1881 nr 269, 279-281; 1882 nr 4, 7; przedr. J. W. Gomulicki, jw. —

A. PÓLKOZIC (NIEWIAROWSKI): Jak meteor. Fragment z pamiętnika. *Kur. Warsz.* 1882 nr 1. — J. KARŁOWICZ: Najnowsze badania podań i ich zbiory. *Ateneum* 1883 t. 2; przedr. jako wstęp do wyd.: Podania i baśni ludu w Mazowszu. W-wa 1902 *Bibl. Dzieł Wyborowych* 260. — A. PÓLKOZIC (NIEWIAROWSKI): Roman Zmorski. Iskry z popiołów rozdmuchał ... *Kłosa* 1885 nr 1057-1058. — R. (A. PŁUG): Osiek. *Kłosa* 1885 nr 1057. — Przyczynę do wspomnienia o R. Zmorskim z listu pani Tekli Zmorskiej. *Kłosa* 1885 nr 1063. — P. CHMIELEWSKI: Roman Zmorski. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — R. Zmorski o Liszcie. *Kur. Warsz.* 1886 nr 317b. — T. ZMORSKA: Uchylona kartka. (Z dawnych wspomnień). *Kłosa* 1889 nr 1236. — T. LENARTOWICZ: Wycieczka do kletki Czernego Boga. *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej (1866-1891)*. Kr. 1893. — I. MATUSZEWSKI: Diabeł w poezji. Studium krytycznoporównawcze. *Ateneum* 1893 t. 2; wyd. osob. W-wa 1894; wyd. rozszerzone W-wa 1899. — L. MÉYET: Z nieznaných pamíatek. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 3. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — Franciszek Liszt i Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1897 t. 2 nr 37. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Z żalobnej karty. *Śp. Tekla Zmorska. Wędrowiec* 1898 nr 51. — S. ZDZIARSKI: Pierwiastek ludowy w utworach R. Zmorskiego. *Dod. Mies. Przegl. Tyg.* 1900 z. 5; przedr. w: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — W. MARRENÉ MORZKOWSKA: Roman Zmorski. *Wędrowiec* 1901 nr 8-12. — K. WITTE: „Cyganeria warszawska” i T. Lenartowicz. *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 27. — K. WOJCIECHOWSKI: Werter w Polsce. Lw. 1904; wyd. 2 Lw. 1925. — S. ZDZIARSKI: Ludowość w poezji polskiej XIX w. Okrąszyny badań. Lw. 1904. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka w zbiorze: *Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku*. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. MARRENÉ MORZKOWSKA: „Cyganeria warszawska”. W-wa 1905. — T. T. JEŻ (Z. MILKOWSKI): Od kolebki przez życie. Powst. przed 1907. Wyd. A. Lewak. T. 3. Kr. 1936 s. 243-244. — W. GOMULICKI: Cyganeria warszawska. Bajki o niej i prawda. *Tyg. Ilustr.* 1911 nr 42; przedr. w: *Sylwety i miniatury literackie*. Kijów 1916. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — J. LORENTOWICZ: Legenda „Cyganerii war-

szawskiej”. *Myśl Pol.* 1915 t. 1 z. 3. — W. RAJNOLD (KOROTYŃSKI): Roman Zmorski. (W pięćdziesiąt rocznicę zgonu). *Kur. Warsz.* 1917 nr 56. — W. FRANCEW: *Polskij sławianofil R. Zmorski*. Praga 1919. —

J. ŁOŚ: *Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju*. W-wa (1920). — G. KORBUT: *Zmorski Roman. Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — Z. ROMANOWICZÓWNA: *Cienie*. Lw. 1930. — J. KRZYŻANOWSKI: *Bajka ludowa w misteriach Norwida*. *Czas* 1932 nr 265-266; odb. Kr. 1932; przedr. w: *Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru*. W-wa 1935. — Z. REWSKI: *Zamach na mogiły polskich emigrantów w Dreźnie*. *Tyg. Ilustr.* 1932 nr 49. — M. JANIK: *Motyw zemsty ludu w poezji polistopadowej*. *Pam. Lit. R.* 32 (1935) z. 3/4; odb. Lw. 1935. — Z. WASILEWSKI: *Ideały*. W: *Aspazja i Alcybiades. Z dziejów powieści warszawskiej*. W-wa 1935. — S. WASYLEWSKI: *Zapomniana cyganeria*. *Gaz. Pol.* 1935 nr 186. — M. JANIK: *Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie*. Lw. 1936. — M. KRIDL: *Poezja w latach 1795-1863. Dzieje literatury pięknej w Polsce*. *PAU*. Wyd. 2. Cz. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: *Romantyzm w Polsce*. Kr. 1937. — S. KAWYN: *Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej*. W-wa 1938. — Z. KOSIDOWSKI: *Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845*. *Poz. 1938 Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. —

S. PIGOŃ: *Znad Gopla na górę Lubin. Roman Zmorski na Łużycach*. *Przegl. Wielkop.* 1946 nr 4. — J. KRZYŻANOWSKI: *R. Zmorskiego „Sobotnia Góra”*. *Zeszyty Wr.* 1947 nr 3; przedr. w: *Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru*. W-wa 1961. — T. MIKULSKI: „Jak meteor”. *Odra* 1947 nr 43-44; przedr. w: *Spotkania wrocławskie*. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — S. PIGOŃ: „Święto majowe” R. Zmorskiego, poemat obrzędowy o Łużycach. W: *Studia literackie*. Kr. 1951. — J. W. GOMULICKI: *Roman Zmorski*. W książce: *J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku*. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — H. SYSKA: *Wstęp*. W wyd.: *Podania i baśni ludu*. W-wa 1955; toż wyd. 2 W-wa 1956. — H. SYSKA: *Wstęp*. W wyd.: *Nad Sawą i Drawą*. W-wa 1956. — S. WĄŁĘGA: *Wstęp do książki: J. Tegnér: Frithiofowa saga*. Przełożył, wstępem i objaśnieniami opatrzył S. Wąłęga. Wr. 1957 *BN II*, 108. — M. ŻMIGRODZKA: *Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna*. W-wa 1957. — M. GRA-

BOWSKA, M. JANION: Roman Zmorski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* —

W. DOBRZYCKI: Roman Zmorski (1822-1867). *Ziemia Mazowiecka* 1960 nr 1. — J. W. GOMULICKI: Czarny piewca. *Stolica* 1960 nr 3. — J. NOWAKOWSKI: Cyganeria warszawska. (Między legendą a prawdą). *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — Z. JAGODA: Mickiewicz, Zmorski i piosenka „obozowa”. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagog. w Kr. Z. nauk.* 11. Kr. 1961. — E. PIĘSIKOWSKI: Liszt i Zmorski. *Ruch Muzyczny* 1961 nr 20. — J. MAGNUSZEWSKI: Roman Zmorski a Łużyce. *Pam. Słowiański* t. 12 (1962). — J. W. GOMULICKI: Nieznane świadectwa o warszawskich

latach Norwida (1840-1842). *Przegl. Hum.* 1963 nr 6. — J. W. GOMULICKI: Wstęp i oprac. wyd.: W. Szymanowski, A. Nie-wiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — E. PIĘSIKOWSKI: R. Zmorskiego spotkań wrocławskich ciąg dalszy. *Odra* 1964 nr 1. — E. PIĘSIKOWSKI: R. Zmorskiego „Wieża siedmiu wodzów”. *Slavia Occidentalis* t. 24 (1964). — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. — E. PIĘSIKOWSKI: „Święto majowe” R. Zmorskiego. *Slavia Occidentalis* t. 25 (1965).

Zob. również: H. SYSKA: Syn Mazowska. Opowieść o Romanie Zmorskim. W-wa 1953. [Rec.: J. ŁUKASIEWICZ: O poecie romantycznego buntu. *Dziś i Jutro* 1953 nr 35; J. STARNAWSKI. *Kamena* 1953 nr 4; R. GÓRSKI. *Pam. Lit.* R. 46 (1955) z. 4].

Zob. również: CYGANERIA WARSZAWSKA.

Ż

ŻELIGOWSKI EDWARD WITOLD (1816—1864)

Pseud.: ANTONI S**; ANTONI SOWA; ONEGDAJSKI.

Poeta.

Ur. 20 lipca 1816 we wsi Mariampol, pow. wilejski; syn Juliana i Marianny z Lubańskich. W 1833-1836 studiował na uniwersytecie w Dorpacie. Za działalność w tajnych stowarzyszeniach, wykrytych w 1838 w związku ze sprawą Szymona Konarskiego, był przez kilka lat internowany w Dorpacie. Uwolniony w 1842, powrócił do kraju i osiadł w Wilnie. Za twórczość o charakterze narodowowyzwoleńczym (*Jordan*) został w 1851 zesłany do Petrozawodska nad Onegą, skąd w 1853 został przeniesiony do Orenburga, a w 1854 do Ufy, gdzie w 1856 przyjęty został do służby cywilnej. W Orenburgu zaprzyjaźnił się z Tarasem Szewczenką. Zwolniony z zesłania w 1858, zamieszkał w Petersburgu. Tu w 1859 założył czasopismo *Słowo*, którego odpowiedzialnym redaktorem został Józefat Ohryzko. Po zawieszeniu pisma wyjechał wiosną 1860 za granicę. Najpierw przebywał w Paryżu i Montmorency, później osiadł w Genewie. We wrześniu 1864 założył dla emigrantów powstania styczniowego Stowarzyszenie Bratniej Pomocy. Zmarł w Genewie 28 grudnia 1864.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Jordan*. Fantazja dramatyczna. Wil. 1846. Wyd. nast.: wyd. 2 Wil. 1847; wyd. 3 Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* t. 20.

Dedykacja: Moim najukochańszemu rodzicom w hołdzie czci, wdzięczności i miłości synowskiej poświęcam.

2. *Zorski*. Dramat społeczno-obyczajowy. (Druga część fantazji dramatycznej

Jordan). Powst. 1847. Przedmowa ogł. pt. Myśli o walnych przedmiotach nowożytnej literatury. *Gwiazda* z. 4 (1849); fragm. aktu 2, 3, 4 ogł. L. Sowiński: O nie wydanym dramacie Antoniego Sowy. *Ateneum* 1884 t. 4.

Rkps Bibl. IBL Fundacja Michalskich sygn. 111. Odpis Bibl. Jagiel. sygn. 6078.

Druk rozpoczęty w 1851 w Wilnie został rozrzucony z rozkazu generał-gubernatora.

3. Szkielety. Powst. po 1846. Rkps.
Wg A. Drogoszewskiego. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923) s. 432.

4. Wspomnienia z życia i grobu. Powst. po 1846. Rkps.

Wg A. Drogoszewskiego, iw. poz. 3.

5. Mnichy. Powst. 1850. Rkps.

Wg J. I. Kraszewskiego: Władysław Syrokomla. *Przegl. Europejski* 1862 t. 2 s. 300.

6. Poezje. Petersb. 1858.

Tu również przekłady z H. Heinego.

7. Dziś i wczoraj. Rysy biograficzno-obyczajowe i bajki przez Onegdajskiego wydał ... T. 1-2. Petersb. 1858.

Dedykacja w formie listu: Do podpułkownika Lucjana Butkiewicza.

8. Mikołaj. Powst. po 1860. Rkps.

Wg A. Drogoszewskiego, iw. poz. 3.

9. Wiersze, bajki. Rkps. Bibl. Jagiel. sygn. 6476. (Przy liście J. Prusinowskiego do J. I. Kraszewskiego z 1862).

Ponadto wiersz: Rezygnacja młodości. Powst. 1853. Rkps. Bibl. Nar. sygn. 2676.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu: Ustęp z poematu: On, ona i oni. 1851 t. 5), *Gaz. Codz.* (tu wiersze: Dwa słowa; Wiosna. 1856 nr 318), *Gwiazda* (1849), J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr. pol.* (1865), *Nadwiślanin* (tu: Z melodii litewskich. Tęsknota. 1841), *Noworocznik Lit.* (tu: Chrześcijanka. Wyjatek. Wiara. 1843), *Pam. Nauk.-Lit.* (1849-1850; tu m. in.: Było to dawno. (Ballada); Do ... J. D. 1849 z. 3), *Słowo* (wyd. i red. 1859).

Drobne utwory po śmierci autora ogł. w czasopismach:

Mrówka 1869 nr 20, 25 (tu wiersze: Pieśń bojowa; Do Antoniego Goreckiego);

„Wiek” zamieścił ... *Kur. Codz.* 1880 nr 1 (tu wiersz, inc.: Pytałem raz dnia, dlaczego on jasny ...);

Z nie wydanych autografów Antoniego Sowy. *Kur. Warsz.* 1883 nr 219 (tu wiersz, inc.: Nie samochwalcy ani blasku chciwi ...);

A. Walicki: „Dawno”. *Świat* (Kr.) 1888 nr 16 (tu wiersz, inc.: Piej, gdy rycerze pochwyć oręż ...);

Z teki autografów. *Kur. Warsz.* 1906 nr 221 (tu wiersz: W albumie. Dat. Potulin 1859 r.);

Kur. Wil. 1911 nr 248 (tu wiersz: * * * ,

inc.: Ciszo cmentarna, uroczysta, święta ...);

W. Zarzecki: Szewczenko i Polacy. *Pobudka* 1946 nr 36 (tu wiersz: Do brata — Tarasa Szewczenki; wiersz przedr. *Więś* 1949 nr 43. Wiersz znajduje się w pamiętniku Szewczenki, dat. 13 maja 1848).

Przekłady

H. Heine: (Różne wiersze). Wyd. zob. *Twórczość* poz. 6.

Listy i materiały

1. Do W. Mazurkiewicza, K. Ostrowskiego, W. Platera z lat między 1831-1864. Rkps. Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 751, 886, 852; zniszcz. 1944.

2. Do J. I. Kraszewskiego 8 listów z 1858-1864. Rkps. Bibl. Jagiel. sygn. 6482, 6545.

3. Papiery Stowarzyszenia Bratniej Pomocy Polaków w Genewie, Gminy Genewskiej i Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Polaków w Genewie. Rkps. Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 2007; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

GERWAZY BOMBA (L. SZTYRMER): Listy z Polesia. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 62. — (Jordan. Rec.): Z. KANIOWA (J. I. KRASZEWSKI). *Tyg. Petersb.* 1846 nr 90; T. (A. TYSZYŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4; przedr. w: *Pisma krytyczne*. T. 1. Kr. 1904; Au. Wi. (WILKOŃSKI). *Dziwno Lit.* 1846 t. 2; *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 5. — (Dziś i wczoraj. Rec.): T. PADALICA (Z. FISZ). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3; Z. Ż. (KRAJEWSKI). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 2; E. ZIEMIĘCKA: Studia nad literaturą bieżącą. *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1858 nr 224; (R. ZMORSKI). *Dzien. Lit.* 1858 nr 48-49. — BOLESŁAW WIKTOR (S. BUDZIŃSKI): (Poezje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1859 t. 3. — J. I. KRASZEWSKI: Władysław Syrokomla (Ludwik Kondratowicz). *Przegl. Europejski* 1862 t. 2; wyd. osob. W-wa 1863; przedr. w: Wybór pism. T. 10. W-wa 1894. — Z Genewy donoszą ... *Dzien. Lit.* 1865 nr 4. (Nekrolog). — Korespondencja. *Dzien. Lit.* 1865 nr 44. (Dane biogr.). — A. GILLER: Podróż więźnia etapami do Syberii w roku 1854. T. 2. Lipsk 1866 s. 139. — B. Z. (ZALESKI): Zmarli na wychodźstwie od 1861 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1866*. Paryż 1867. —

F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz. Orgelbranda*. T. 28 (1868). — A. GILLER:

Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r. T. 3. Paryż 1870. — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. GILLER: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — J. K. GIEYSZTOR: Pamiętniki z lat 1857-1865. Powst. 1873-1874. Wyd. poprzedzone wspomnieniami osobistymi prof. T. Korzona oraz opatrzone przedmową i przypisami. T. 1. Wil. 1913. — T. J.: Niedawno „Wiek” ... *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 211. (Dot. wiersza przypisywanego Z. Krasieńskiemu). — W. SPASOWICZ: Władysław Syrokomla. W: Studia nie z natury. Wil. 1881. — Że pismo jakie w dobrej wierze... *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 339. (Notatka przypominająca wiersz przypisywany Z. Krasieńskiemu). — L. SOWIŃSKI: O nie wydanym dramacie Antoniego Sowy. *Ateneum* 1884 t. 4. — A. SULIMA: Szweczenko na wygnaniu i Bronisław Zaleski. *Przeł. Powsz.* 1884 t. 4. — LITWIN (J. K. GIEYSZTOR): Litwa przed rokiem 1863. Lw. 1888. — *Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat.* Dorpat 1889. — ALKAR (A. KRAUSHAR): Bajkow. Z kartek pamiętnika rękopiśmiennego (1824-1829). Lw. 1893; wyd. 2 Kr. 1913. — I. MATUSZEWSKI: Diabeł w poezji. 4. Figury demoniczne w utworach polskich. Zły duch w „Jordanie” Sowy. *Ateneum* 1893 t. 2; przedr. w: Diabeł w poezji. W-wa 1894; też wyd. rozszerzone W-wa 1899. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia

porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — M. ZDZIECHOWSKI: Zapomniany poeta Edward Żeligowski. *Przeł. Lit.* 1897 nr 2-3. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — T. KORZON: Wstęp i przypisy w książce: J. K. Gieysztor: Pamiętniki z lat 1857-1865. T. 1. Wil. 1913. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. —

S. WEGNER: Edward Żeligowski (Antoni Sowa) 1820-1920. *Dzien. Poz.* 1920 nr 221. — A. DROGOSZEWSKI: Żeligowski Edward. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — W. DOBACZEWSKA: Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniami. Wil. 1937. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — J. W. GOMULICKI: Antoni Sowa. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; też wyd. 2 W-wa 1956. — K. GRONIEWSKI: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pamiętników Pol. i Obcych.* — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960.

ŻMICHOWSKA NARCYZA (1819–1876)

Pseud. i krypt.: G. Ż.; GABRYELLA; GABRYELLA Ż.; GABRYELLA Ż.....; NARCYSZA; NARCYSZA Ż...

Poetka, powieściopisarka.

Ur. 4 marca 1819 w Warszawie w rodzinie drobnoszlacheckiej; córka Jana, pisarza żupy solnej w Nowym Mieście, i Wiktorii z Kiedrzyńskich. Osierocona wcześniej przez matkę, wychowywała się u krewnych na Podlasiu. W 1827 oddana została na pensję Wilczyńskiej w Warszawie, którą ukończyła w 1833. Dla zdobycia kwalifikacji nauczycielskich studiowała w 1833-1835 w najwyższej wówczas uczelni żeńskiej, tj. w Instytucie Guwernantek (Instytut Rządowy Wychowania Panien), gdzie słuchała wykładów Klementyny Hoffmanowej. Po ukończeniu instytutu dwa lata przebywała u wujostwa Kiedrzyńskich w Mężeninie. W 1837 została nauczycielką w Zamoyskich, w 1838 wyjechała z nimi do Paryża. Wkrótce przestała pracować u nich i zamieszkała w Reims u brata Erazma, przebywającego stale na emigracji. W 1839 powróciła do Warszawy, gdzie nawiązała kontakty z gronem przyjaciół, składającym się z młodych pisarzy i działaczy niepodległościowych. Z grona tego wyłoniła się później pod jej przewodnictwem grupa tzw. entuzjastek i entuzjastów. W 1841-1842 przebywała w Łomżyńskiem; w 1843

wyjechała w Poznańskie w celu założenia tam zakładu naukowego dla dziewcząt. Ze względów materialnych i trudności ze strony policji pruskiej projekt ten nie doszedł do skutku. W tym okresie była współpracowniczką *Przeglądu Naukowego*. Z ramienia Związku Narodu Polskiego zajmowała się również kolportażem nielegalnej prasy i literatury oraz brała udział w pracy charytatywnej i oświatowej, w pomocy więźniom i kształceniu rzemieślników. W Poznaniu utrzymywała stały kontakt z Dembowskimi, Woykowskimi i Moraczewskimi. Pod koniec 1846 wróciła do Warszawy, gdzie poświęciła się pracy literackiej i konspiracyjnej, przygotowującej walkę narodowowyzwoleńczą. W 1847 przebywała u swych sióstr: Glogerowej i Lewińskiej w Rzeczy w charakterze nauczycielki wiejskiej. W 1849 została aresztowana i osadzona w klasztorze karmelitanek w Lublinie. W 1852 została zwolniona z więzienia z wyrokiem skazującym ją na przymusowy pobyt w Lublinie pod dozorem policyjnym. Mieszkała u swej siostry Duninowej. W 1855 pozwolono jej przenieść się do Warszawy. Tu pracowała jako nauczycielka prywatna. W 1857 i 1859 wyjeżdżała do Karlsbadu. W 1862 zorganizowała u siebie w mieszkaniu cykl wykładów pedagogicznych oraz wykladała geografii w Instytucie Panien. W 1863 wyjechała na wieś do rodziny; przebywała w Dębowej Górze i Olszowej do 1874. W 1867 odbyła podróż do Paryża na wystawę powszechną. Pod koniec 1874 powróciła do Warszawy. Tu zmarła 25 grudnia 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. Maina i Kościej. Fragn. ogł. pt. Maina i Kościej. Wyjątek z obrazów na micie słowiańskim osnowanych. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; inny fragn. pt. Wyjątek z poematu Maina i Kościej. *Pielgrzym* 1843 t. 2; całość zob. poz. 3, 13 t. 1.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6432.

2. Prządki. Powieść z wspomnień dziecinnego wieku ułożona. *Pielgrzym* 1844 t. 1; przedr. zob. poz. 3, 13 t. 1; wyd. osob. W-wa 1907 *Biblioteczka Uniw. Lud.* nr 48.

3. Wolne chwile Gabryelli. T. 1. Poz. 1845.

Zawartość: Maina i Kościej (zob. poz. 1); Szczęście poety. (*Pierwiosnek. Noworocznik na r.* 1841); Czemu mi smutno? (*Żywiec* 1844); Na nagrobku w Bąkowej; W imionniku: Trzy pieśni gęslarza. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 3 nr 26; 1844 t. 1 nr 1; Fantazja. (*Przeł. Nauk.* 1843 t. 2 nr 16); Prządki (zob. poz. 2); Capriccio; Niepewność. (*Pielgrzym* 1842 t. 2).

Dedykacja: Ludwikowi Kamińskiemu, b. pułkownikowi wojska polskiego, w dowód szacunku Gabryella.

4. Dańko z Jawuru. Powieść na tle historycznym osnowana. *Pielgrzym* 1845 t. 4; 1846 t. 1; przedr. zob. poz. 13 t. 1; wyd. osob. W-wa 1902 *Moja Biblioteczka*. Wyd. nast.: W-wa 1927; W-wa 1947.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6432.

5. Poganka. Jedna z powieści przy kominkowym ogniu opowiadanych. *Przeł. Nauk.* 1846 t. 2-4 (bez „Wstępnego obrazka”); całość pt. Poganka. Powieść przy kominkowym ogniu opowiadana,

wyd. zob. poz. 13 t. 2; wyd. osob. Kr. 1909 *Książnica Nauk. i Artyst.* Wyd. nast.: oprac. T. Boy Żeleński. Kr. 1930 *BN I*, 121; toż wyd. 2 przejrzane Wr. 1950; W-wa 1930; Łódź 1938; oprac. M. Olszaniecka. W-wa 1951 *Bibl. Pi-sarzy Pol. i Obcych* 58.

We „Wstępnym obrazku” zostało sportretowane grono ludzi zbierających się w domu Skimborowiczów w Warszawie przed 1843.

6. Wykład nauk przeznaczony do pomocy w domowym wychowaniu panien. Część przedwstępna. W-wa 1847; część 1-2: Geografia. W-wa 1857-1858; część przedwstępna wyd. 2 zmienione i pomnożone pt. Część elementarna wykładu nauk przeznaczona do pomocy w domowym wychowaniu. W-wa 1873.

7. Książka pamiętek znaleziona przez Gabryellę i czytana przy kominkowym ogniu. *Przeł. Nauk.* 1847 t. 1-3; c. d. pt. Książka pamiętek. (Jedna z powieści czytanych przy kominkowym ogniu). *Przeł. Nauk.* 1848 t. 2; fragn. pt. Z książki pamiętek. *Dzien. Lit.* 1852 nr 46; przedr. zob. poz. 13 t. 2-3; końcowy fragn. (rozdz. XIII i XIV) z rękopisu ogł. pt. dalszy ciąg „Książki pamiętek” znaleziony w papierach autorki. *Bluszcz* 1885 nr 27-30; toż zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 3.

8. Dwoiste życie. Tekst skonfiskowany przez cenzurę w 1849. Z autografu Arch. Akt Dawnych, W-wa, ogł. Z. Szmydtowa pt. Nieznany autograf N. Zmichowskiej pt. „Dwoiste życie”. *Bluszcz* 1925 nr 21-24. Wyd. nast. poszerzone o odmiany

tekstu: *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty...* T. 3. W-wa 1929 i nadb.

9. Fantazja kobiety, która nigdy nie kochała. (Utwór zaledwie rozpoczęty). Ogł. Z. Szmydtowa. *Bluszcz* 1925 nr 25. Wyd. nast. jw. poz. 8.

10. Adeodat. *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi...* T. 1. W-wa 1857; przedr. zob. poz. 13 t. 3.

11. List nie wiem czyj i nie wiem do kogo. Ogł. wbrew woli autorki bez zakończenia i ze zmienionym tyt.: Ostatnie chwile życia. (Wyjątek z dziennika domowego). *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1. Właściwy tekst, zob. poz. 13 t. 3.

12. Biała Róża. Fragm. ogł. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 126-147 (z przerwami); wyd. niepełne zob. poz. 13 t. 4; wariant tekstu ogł. z rękopisu niesłusznie pt. Biała Róża. Część II-ga. *Bluszcz* 1886 nr 1-7, 9; toż zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 5; wyd. osob. pt. Biała Róża. Powieść z przedmową T. Boya Żeleńskiego. W-wa 1929 (tu także powyższy wariant podany jako „część druga”).

Rkps wariantu *Bibl. Jagiel.* sygn. 6423.

13. Pisma Gabryelli. T. 1-4. W-wa 1861.

Zawartość: t. 1: poz. 1, 2, 3, 4 oraz ponad 20 drobnych utworów; t. 2: poz. 5, 7; t. 3: c. d. poz. 7, poz. 11, 10 oraz Kwestia podrzędna, przy kominkowym ogniu rozbita. (Opowiadanie Gabryelli). (*Tyg. Ilustr.* 1860 nr 16-19); t. 4: Niektóre pisma bezimiennej autorki przez zupełnie nieznanego wydawcę ogłoszone; Stary dwór w Świeraszczowej. Zdarzenie prawdziwe przez Pedagogę opowiedane. (*Gaz. Warsz.* 1857 nr 30-33, 39-43); poz. 12.

14. Kasia i Marynka. Z papierów pozostałych po Gabryelli. Fragm. pt. Rozmowa wieczorna przy herbacie w domu państwa Marcinostwa. Wyjątek z dawnej a nie drukowanej powieści pod tytułem: Kasia i Marynka. Z pism Katarzyny wydane przez... *Kłosa i kwiaty*. Kr. 1869 s. 31-67; całość ogł. P. Chmielowski. *Ateneum* 1879 t. 2-3; wyd. osob. W-wa 1879.

Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 6421.

15. Życiorys Klementyny z Tańskich Hoffmanowej, z jej własnych notatek i wspomnień ułożony. W: *Dzieła K. z Tańskich Hoffmanowej*. T. 6. W-wa 1875.

16. Słowo przedwstępne do dzieł dydaktycznych pani Hoffmanowej. W: *Dzieła K. z Tańskich Hoffmanowej*. T. 8. W-wa 1876.

17. Czy to powieść? *Wiek* 1876 nr 268 - 1877 nr 30 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1877. Wyd. nast. powiększone o „Plan utworu p.n. »Czy to powieść?«”. Kontur ogólny”, zob. *Wyd. zbior.* poz. 1 t. 5; z przedmową T. Boya Żeleńskiego. W-wa 1929 (tu ogł. z autografu plan utworu pt. „Kontur ogólny”, pełniejszy od tekstu w *Wyd. zbior.* t. 5, oraz po raz pierwszy notatka skreślona w 1867 dla Wandy Grabowskiej odnosząca się do tego utworu).

Rkps brulionu *Bibl. Jagiel.* sygn. 6426.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu: O Pawle Edmundzie Strzeleckim według rodzinnych i towarzyskich wspomnień. 1876 t. 1 i nadb.), *Bibl. Warsz.* (tu m.in.: Wyjątek z podróży kobiety. 1841 t. 3; Ostatnie chwile życia. (Wyjątek z dziennika domowego). 1857 t. 1), *Bluszcz* (tu m.in.: Dla jednej mojej znajomej i bardzo wielu nieznanym: Rzecz o służących. 1867 nr 19-21. Rkps pt. O bonach i o służących. *Bibl. Jagiel.* sygn. 6424; Pogląd na dzieła Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. 1875 nr 3-4), *Dzien. Lit.* (tu m.in.: Do moich dziewczyn. 1853 nr 15), *Gaz. Pol.* (tu: O początkowym wychowaniu dzieci. I-II. 1874 nr 63-64. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 6424), *Gaz. Warsz.* (1857-1858), *Pielgrzym* (tu m.in.: Burza. Wyjątek z podróży kobiety. 1842 t. 1; Zagadnienie. 1842 t. 1; Znudzony. 1842 t. 2; Zwaliska Luxoru, wyjątek z podróży kobiety. 1842 t. 3. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 6421; Lilia. Fragment z powieści. 1843 t. 3; Przekleństwo. Wstęp do poematu Lilia. 1844 t. 1), *Pierwiosnek. Noworocznik na r.* 1839 (tu wiersz: * * *, inc.: Już ku zachodniej...), *Przeł. Nauk.* (tu m.in.: O najnowszej powieści J. Korzeniowskiego pt. *Spekulant*. 1846 t. 3 nr 27), *Tyg. Ilustr.* (tu m.in. Kilka odpowiedzi na jedno pytanie. 1862 nr 121), *Żywie* (1844).

Ponadto po śmierci autorki ogł.:

Z pośmiertnych pism N. Żmichowskiej. *Bluszcz* 1877 nr 20, 23 (tu: Święć się Imię Twoje; Błogosławieństwo dla sieroły);

Z nieznanych poezji N. Żmichowskiej. *Tydzień* 1877 t. 5 nr 41 (tu: Modlitwa do św. Cecylii; toż ogł. *Kronika Rodz.* 1906 nr 47 (tekst skażony); toż ogł. *Kronika Rodz.* 1906 nr 49 (tekst poprawny); toż przedr. pt. Hymn do św. Cecylii. *Gaz. Por. 2 grosze* 1917 nr 321);

P. Chmielowski: Przypisy do tomu I. W wyd.: *Listy N. Żmichowskiej*. Kr.

1885 (tu: Głos Pański w więzieniu. Rkps-kopia współczesna w Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich 28 nr 4; Wstęp do książek z modlitwami... Powst. ok. 1854; Modlitwa do świętej Cecylii);

P. Chmielowski: Przypisy do tomu II. W wyd.: Listy N. Żmichowskiej. Kr. 1886 (tu: Co to życie?; Dziedzictwo Eryka);

W. Marrené (Morzkowska): Pamiętnik N. Żmichowskiej pisany w pierwszej młodości. *Świt* 1886 nr 130-144 (tu fragm. pamiętnika od 12 marca 1835 do 9 kwietnia 1837 oraz 3 listy z tego okresu do Ludwiki Michałowskiej, nigdy nie wysłane, w przekładzie pt. Listy N. Żmichowskiej do Ludwiki Michałowskiej wszystkie do dziennika i pisane po francusku);

P. Chmielowski: Ze spuścizny po Gabrieli. *Ateneum* 1888 t. 3 (tu: Wspomnienia rejeanta. Rkps pt. Początek powieści o Feliksie Królewskim. Bibl. Jagiel. sygn. 6425);

I. Chrzanowski: Pierwszy utwór Gabrieli. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 2 (tu: Wędrowiec. Zdarzenie prawdziwe. Powst. 1834);

J. Mikołajtis: Listy N. Żmichowskiej i Zofii Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1 (tu m. in: „Helusina śpiewka” wraz z nutami; por. Listy i materiały poz. 4);

M. Romankówna: Inedita N. Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb. (tu z rkpsów Bibl. Jagiel. kilka wierszy i kilka fragmentów proza);

M. Romankówna: Oprac. wyd.: Narcyza Żmichowska — Julia Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Oprac. ... Wstęp Z. Kossak. Wr. 1961 (tu: Świt. Kartka z pamiętnika. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6818; Na pensji. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6428; Dziennik. (Ogł. pt. Pamiętnik N. Żmichowskiej... zob. *Świt* 1886); Memoary. Rkps u M. Romankówny; Zeznania, por. Listy i materiały poz. 16, 17).

Ponadto: Tajemnica rodzinna. Rkps Ossol. sygn. 12293/II. — Drobne utwory w rkpsach, zob. Listy i materiały poz. 18.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: To my little girls. (Do moich dziewczynek). W książce: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekłady

T. Macaulay: Dzieje Anglii od wstąpienia na tron Jakuba II. T. 6, 9. W-wa 1873-1874.

Całość przez kilku tłumaczy wyd.: T. 1-10. W-wa 1873-1874.

Prace edytorskie

1. K. z Tańskich Hoffmanowa: Dzieła. Wyd. nowe pod red. N. Żmichowskiej, z dodaniem życiorysu i objaśnień. T. 1-12. W-wa 1875-1877.

T. 6 por. Twórczość poz. 15; t. 8 por. Twórczość poz. 16.

2. Kwiaty rodzinne. Wybór poezji polskiej ułożony przez ... W-wa 1882. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1883; wyd. 3 zmienione Kr. 1894; wyd. 4 przejrzone i dopelnione przez Or-Ota. W-wa 1912.

Przedmowa dat.: W-wa, dnia 6 lipca 1875 r. Zawartość: wybór drobnych utworów ponad 60 autorów, m. in. również kilka wierszy N. Żmichowskiej.

Wydania zbiorowe

1. Pisma. Z życiorysem autorki skreślonym przez P. Chmielowskiego. Wyd. staraniem Redakcji Bluszczu. T. 1-5. W-wa 1885-1886.

Zawartość: t. 1-4: z drobnymi zmianami poz. 13 t. 1-4 (t. 3 powiększony o rozdział XIII i XIV Książki pamiętek, por. Twórczość poz. 7); t. 5: Biała Róża. (Część II-ga) (por. Twórczość poz. 12); poz. 14, 15, 16; O wychowaniu początkowym; Dla jednej mojej znajomej i bardzo wielu nieznajomych: Rzecz o służących.

2. Myśli. Zebrała Ella (I. Zbiegniewska). W-wa 1901.

Zawartość: I. Wzmianki autorki o samej sobie; II. O przyjaźni, miłości i o kobietach w ogóle; III. O wychowaniu, rodzinie; IV. Książki czytane, dzieła sztuki i zapatrywania na różne stosunki i zjawiska życiowe; V. Uczucia religijne, moralne, społeczne itd.

3. Wybór pism. W-z przedmową I. Chrzanowskiego. W-wa 1901.

Zawartość: Prządki; Wolne chwile (fragm.); Poganka (bez „Wstępnego obrazka”); Adeodat; ponad 20 drobnych utworów.

4. Wybór poezji. W-wa 1909 *Biblioteczka Univ. Lud. i Młodzieży Szk.* 110.

Zawartość: 13 drobnych utworów.

5. Wybór powieści. Oprac. i wstępem poprzedziła M. Olszaniecka. T. 1-2. W-wa 1953.

Zawartość: t. 1: Poganka; Książka pamiętek; t. 2: Biała Róża; Czy to powieść?.

Listy i materiały

1. Do brata Erazma 20 listów z 1838-1839. Ogł. T. Boy Żeleński: Listy N. Żmichowskiej do brata Erazma. *Pam. Warsz.* 1930 z. 8-9: przedr. zob. poz. 15 t. 1.

2. 27 listów z 1838-1876. Ogl. pt. Listy do rodziny i przyjaciół. *Tyg. Ilustr.* 1885 nr 105-110, 112-114, 116-121; przedr. zob. poz. 3, 15 t. 1.

3. Listy do rodziny i przyjaciół. T. 1-2. Kr. 1885. Wyd. nast.: wyd. tyt. Kr. 1889; toż Kr. 1906; t. 3. Kr. 1906; przedr. zob. poz. 15 t. 1.

Por. poz. 2.

4. Do Heleny Turno 25 listów z 1840-1846; do Tekli Dobrzyńskiej 2 listy i fragm. z 1845-1846. Ogl. J. Mikołajtis: Listy N. Żmichowskiej i Zofii Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1; przedr. zob. poz. 15 t. 1.

Tu dołączono utwór Żmichowskiej: Helusina śpiewka wraz z nutami;

5. Do E. Ziemięckiej jeden list z 1842 i kilka fragm. listów z 1842-1845. Ogl. P. Chmielowski: Żmichowska i Ziemięcka. *Ateneum* 1893 t. 4.

6. Listy N. Żmichowskiej. Wyd. H. Kopia. *Spr. Dyrekcji c.-k. Lw. Gimm. im. Franciszka Józefa za r. szk. 1890*. Lw. 1890; przedr. zob. poz. 8, 15 t. 2.

Tu listy pisane z Lublina.

7. Do T. Dębskiej, A. Skimborowiczowej, A. Grotthusowej i rodziny 41 listów z 1850-1859. Ogl. H. Kopia: Listy N. Żmichowskiej do Tekli Dębskiej i innych osób. Lw. 1890. Przedr. zob. poz. 15 t. 2.

Rkps Ossol. sygn. 3149/II.

8. Do A. Towiańskiego z 1856. Ogl. S. Pigoń: Towianizm N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10; przedr. zob. poz. 15 t. 2.

Por. poz. 6.

9. Do Władysława Wierzbowskiego z 1856. Ogl. *Tyg. Ilustr.* 1885 nr 110; przedr. zob. poz. 3 t. 3. Kr. 1906; przedr. zob. poz. 15 t. 2.

10. Do W. Grabowskiej z 1859-1876. Ogl. T. Boy Żeleński: Narcyssa i Wanda. Listy N. Żmichowskiej do Wandy Grabowskiej (Żeleńskiej). W-wa 1930. Fragn. kilkunastu listów z 1863-1869 przytoczył również Boy w art.: Narcyza i Wanda. *Wiad. Lit.* 1929 nr 15; toż we wstępie do wyd.: *Czy to powieść?* W-wa 1929. List z 1864 przedr. zob. poz. 12.

11. Do B. Moraczewskiej 8 listów z 1861. Ogl. *Dom Pol.* 1888 nr 18-24; przedr. zob. poz. 15 t. 2.

12. Do W. Grabowskiej z 1864. Ogl. T. Boy Żeleński: Wilia N. Żmichowskiej w roku 1863. *Kur. Por.* 1928 nr 357; toż

przedr. w książce: *Ludzie żywi*. W-wa 1929.

Por. poz. 10.

13. Do H. Dunina z 1865. Ogl. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 1 nr 127; przedr. zob. poz. 15 t. 1.

14. Do W. Grabowskiej list z 1867; do E. Kaplińskiego z 1867 (fragm.); do siostrzeńca Z. Redla list z 1867 i fragm. z 1868. Ogl. W. Żeleńska: Żmichowska na wystawie paryskiej 1867 roku. *Ateneum* 1895 t. 1.

15. Listy. Do druku przygotowała i komentarzem opatrzyła M. Romankówna pod red. S. Pigionia. T. 1: W kręgu najbliższych. Wr. 1957; t. 2: Rozdroża. Wr. 1960.

Zawartość: t. 1: przedr. poz. 1, 2, 3, 4, 7 (część), 13, 14 oraz 21 listów z rkpsów; t. 2: poz. 8 (część), 9, 11 oraz wiele listów z rkpsów; tu także przedr. poz. 16, 17.

Zamierzone pełne wyd. Listów ma obejmować 5 tomów, z których następne otrzymają tytuły: t. 3: Miodogórze; t. 4: Rozmowy z Julią; t. 5: Narcyssa i Wanda.

16. Zeznania przed komisją śledczą w r. 1849. Ogl. A. Minkowska: Organizacja spiskowa 1848 roku w Królestwie Polskim. W-wa 1923 *Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz.* t. 3 z. 1.

Rkps Arch. Akt Dawnych, W-wa; zniszcz. 1939.

17. Własnoręczne zeznanie N. Żmichowskiej 10 lutego 1851 r. Ogl. A. Minkowska: „Zeznanie” N. Żmichowskiej przed komisją śledczą w Lublinie w r. 1851. *Przeł. Hist.* 1919/20 t. 22.

Rkps, jw. poz. 16.

18. Drobne utwory wierszowane, utwory powieściowe, poezje przeważnie we fragmentach, ustępy z różnych utworów opuszczone w druku ze względów cenzuralnych, notatki, zapiski itp. znajdują się w *Bibl. Jagiel. rkpsy sygn. 6420-6432, 6434, 6820, 7107, 7108, 7111*. Wymienia je M. Romankówna: Inedita Narcyzy Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb.

Rkpsy listów znajdują się w *Bibl. Jagiel. sygn. 6077/IV, 6416 fol., 6417 fol., 6816 qu., 6819 qu.* i *Bibl. Ossol. sygn. 3149/II, 4803/I*.

OPRACOWANIA

A. J. S. (SZABRAŃSKI): Noworoczniki na rok 1841. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1 s. 394-396. (O wierszu: *Szczęście poety*). — (E. DEMBOWSKI): *Młoda piśmienność warszawska*. *Tyg. Lit.* 1843 nr 32. —

(Wolne chwile Gabryelli. Rec.). *Przeegl. Poz.* 1845 t. 1. — T. SIEROCIŃSKI: (Wykład nauk ... Część przedwstępna. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1847 t. 3. — H. KAMIENSKI: Pamiętniki i wizerunki. Powst. ok. 1853. Oprac. I. Śliwińska. Wstęp W. Kula. Wr. 1951. — B. MORACZEWSKA: Dziennik. Fragm. powst. ok. 1857. Wyd. z oryginału przez wnuczkę L. Dobrzyńską-Rybicką. Poz. 1911. — E. ZIEMIĘCKA: Studia nad literaturą bieżącą. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 218, 220, 224. — K. KASZEWSKI: (Adeodat. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 5. — X (J. I. KRASZEWSKI): (O twórczości Żmichowskiej). *Gaz. Codz.* 1860 nr 341. — W. MALESZEWSKI: (Pisma Gabryelli. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 69. — S. WILSKA: Pamiętnik o Ignacym Chmieleńskim. Powst. po 1863. Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1952. — W. POL: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866 s. 314-315. — Wł. B-a (BEŁZA): Sławne Polki. *Wanda. Noworocznik* 1869. — STEFAN (W. GRABOWSKA): O pismach Gabryelli. I. Poganka. *Bluszcz* 1870 nr 46, 48. — STEFAN (W. GRABOWSKA): Listy o pismach Gabryelli. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 237-239, 246-247; 1873 nr 270-271, 280, 283, 288. — A. ŚWIĘTOCHOWSKI: Profile — Gabryela N. Żmichowska. *Przeegl. Tyg.* 1872 nr 14, 17, 20. —

Wspomnienia pośmiertne: H. SKIMBOROWICZ. *Kur. Codz.* 1876 nr 287-288; J. SZUJSKI. *Przeegl. Pol.* 1876/77 t. 3; P. CHMIEŁOWSKI: N. Żmichowska. Studium literackie. *Kwart. Kłósów* 1877 t. 1; przedr. w książce: Autorki polskie wieku XIX. Studium literacko-obyczajowe. W-wa 1885; A. GILLER: N. Żmichowska. Życiorys. *Ruch Lit.* 1877 nr 2-3; M. ILNICKA. *Bluszcz* 1877 nr 4-6, 9, 11-12, 15-16; A. ŚWIĘTOCHOWSKI. *Kalendarz gospodarski dla kobiet na r. 1877*; I. ZBIEGNIEWSKA: Sylwetka N. Żmichowskiej. Powst. 1877. Ogl.: *Izabela Zbiegniewska, ostatnia entuzjastka*. W-wa (1933); W. ŻELEŃSKA. *Kłósy* 1877 nr 602-604; W. ŻELEŃSKA. *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 54-55. —

P. CHMIEŁOWSKI: (Czy to powieść? Rec.). *Niwa* 1877 t. 11. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: *Wieczory piątkowe i inne gawędy*. Oprac. M. Opalek. W-wa 1962. — P. CHMIEŁOWSKI: Posłowie do wyd.: *Kasia i Marynka*. *Ateneum* 1879 t. 3. — Z. MIŁKOWSKI: Felieton zagraniczny. *Nowiny* 1879 nr 11. — (Kasia i Marynka. Rec.): (A. PIŁECKI). *Przeegl. Tyg.* 1880 nr 19; LITWOS (H. STENKIEWICZ). *Niwa* 1880 t. 17 z. 126. — SPFNX

(H. SKIMBOROWICZ): Gabryella i Entuzjastki. *Bluszcz* 1880 nr 10-32 (z przedrwaniami). — F. BOBERSKA: N. Żmichowska. Kr. 1883; wyd. nast. Lw. 1893; przedr. w: *Pisma*. Lw. 1893. — W. MARRENÉ (MORZKOWSKA): Dwie Poganki. *Przeegl. Tyg.* 1883 nr 45-47. — J. BARANOWSKA: Notatki do życiorysu N. Żmichowskiej. Powst. ok. 1882-1885. Rkps Ossol. sygn. 4802/II; Wspomnienia o N. Żmichowskiej, jej rodzinie i kręgu jej przyjaciół. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 7109. Wyd. w książce: *Narcyza Żmichowska — Julia Baranowska: Ścieżki przez życie*. Wspomnienia. Oprac. M. Romankówna. Wstęp Z. Kossak. Wr. 1961. — B. (H. BIEGEL-EISEN): Pozytywistka. *Prawda* 1885 nr 21-22. — H. BIEGEL-EISEN: Z korespondencji Gabryelli. *Przeegl. Tyg. Dod. Mies.* 1885 t. 2. — P. CHMIEŁOWSKI. Entuzjastki. W: *Autorki polskie wieku XIX*. Studium literacko-obyczajowe. W-wa 1885. — P. CHMIEŁOWSKI: N. Żmichowska. Ogl. jako wstęp w wyd.: *Pisma...* T. 1. W-wa 1885. — M. ILNICKA: N. Żmichowska. *Bluszcz* 1885 nr 20-23. — A. M. L. (LISIECKA): Słównko o listach N. Żmichowskiej do rodziny i przyjaciół. *Kronika Rodz.* 1885 nr 20-21. — S. TARNOWSKI: (Listy do rodziny i przyjaciół... Rec.). *Przeegl. Pol.* 1884/85 t. 4. — J. ŻDŹARSKA: Studia literackie. O „Pogance” N. Żmichowskiej. *Tyg. Mąd i Powieści* 1885 nr 8-11. — Gabryella jako znakomita niewiasta polska XIX stulecia. Ogl. jako wstęp w wyd.: *Listy N. Żmichowskiej do rodziny i przyjaciół*. T. 1. Kr. 1885. — Sąd poety o listach Krasieńskiego i Żmichowskiej. *Kłósy* 1885 nr 1038. —

P. CHMIEŁOWSKI: N. Żmichowska. *Złota przędza* 1886 t. 3. — W. MARRENÉ (MORZKOWSKA): Pamiętnik N. Żmichowskiej pisany w pierwszej młodości. *Świt* 1886 nr 130-144. — TERESA JADWIGA (PAP): N. Żmichowska (Gabryela). *Przyj. Dzieci* 1887 nr 38-40. — P. CHMIEŁOWSKI: Ze spuścizny po Gabryelli. *Ateneum* 1888 t. 3. — E. ORZESZKOWA: O kobiecie polskiej. W: *Tanie zbiorowe* wydanie pism E. Orzeszkowej. T. 41. W-wa 1888. — H. KOPIA: Wstęp. W wyd.: *Listy N. Żmichowskiej do Tekli Dębskiej i innych osób*. Lw. 1890. — J. SEDLACZKÓWNA: N. Żmichowska — biograficzne wspomnienie. *Rocznik* (Sambor) t. 14 (1891). — J. W. DAWID: Nauka o rzeczach. W-wa 1892 s. 255-257. (O „Wykładzie nauk przeznaczonym do pomocy w domowym wychowaniu pańien” cz. 1). — L. JENIKE: Jeszcze słownko o Gabryelli (Narcyzie Żmichowskiej) i entuzjastkach. (Wspomnienie). *Ateneum*

1892 t. 3. — P. CHMIEŁOWSKI: Żmichowska i Ziemięcka. *Ateneum* 1893 t. 4. — A. SZYCÓWNA: Dzieci w literaturze polskiej. Wychowanie Beniaminka. *Przegl. Pedagog.* 1893 nr 1. — A. SZYCÓWNA: Dzieci w naszej literaturze. Dwie sylwetki pensjonarek. *Przegl. Pedagog.* 1893 nr 12. (Dod. utworu: Kasia i Marynka). — A. PILECKI: Pesymizm i wiara w utworach N. Żmichowskiej (Gabryeli) w pierwszej dobie jej twórczości. *Tyg. Mód i Powieści* 1894 nr 14. — A. PILECKI: Kobiety-poetki. W-wa 1895. — W. ŻELEŃSKA: Żmichowska na wystawie paryskiej 1867 roku. *Ateneum* 1895 t. 1. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. —

P. CHMIEŁOWSKI: N. Żmichowska (Gabryela). W 25 rocznicę zgonu. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 51. — I. CHRZANOWSKI: Wstęp. W wyd.: Wybór pism. W-wa 1901. — L. RYGIER: N. Żmichowska (Gabryela). *Bluszcz* 1901 nr 51/52. — ELLA (I. ZBIEGNIĘWSKA): Wstęp. W wyd.: Myśli N. Żmichowskiej. W-wa 1901. [Rec.: W. ŻELEŃSKA, *Bluszcz* 1902 nr 7]. — M. BUJNO: N. Żmichowska (Gabryela) i jej dzieła. W-wa 1902 *Książki dla Wszystkich* 82. — I. CHRZANOWSKI: Pierwszy utwór Gabryelli. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 2. — I. CHRZANOWSKI: Smutek Żmichowskiej jako główny pierwiastek jej uczuciowości. *Wędrowiec* 1902 nr 23-24, 26-27; przedr. w: Okruchy literackie. W-wa 1903. — W. ŻELEŃSKA: Notatki pedagogiczne N. Żmichowskiej. *Bluszcz* 1902 nr 10-40. (Są to notatki 18-letniej Wandy Grabowskiej, późniejszej Żeleńskiej, z wykładów Żmichowskiej w 1862, opracowane przez autorkę w 1902). — W. ŻELEŃSKA: W ćwierć wieku po zgonie N. Żmichowskiej. *Bluszcz* 1902 nr 4. — I. CHRZANOWSKI: N. Żmichowska (Gabryela). *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 2. W-wa 1903. — Z. BUKOWIECKA: Wspomnienie o Żmichowskiej. *Świat Kobiety* 1905 nr 6. — T. KOŃCZYC (GROT-BĘCZKOWSKI): W 30 rocznicę śmierci „Gabryelli”. (N. Żmichowska ur. 1819 †1876). *Bluszcz* 1907 nr 3. — I. BARANOWSKI: Pamiętniki (1840-1862). Powst. ok. 1909. Wyd. A. Wrzosek. *Roczniki Poz. Tow. Przyj. Nauk* t. 49 (1933). — J. DICKSTEINÓWNA: Trzy fazy w twórczości N. Żmichowskiej. *Sfinks* 1909 t. 2; przedr. w książce: Prometeusz-Paraklet. W-wa 1913. — A. KRAUSHAR: Nieznana kartka z życia N. Żmichowskiej (1844-1850). *Tyg. Ilustr.* 1909 nr 2-3; odb. W-wa 1909 *Miscellanea Hist.* XXXV; przedr. w: Polki twórcze czasów nowszych. S. I. W-wa 1929. — L. JENIKE: Ze wspomnień. W-wa 1910

Bibl. Dzieł Wyborowych. — J. DICKSTEINÓWNA: Poganka. W książce: Prometeusz-Paraklet. W-wa 1913. — M. MANN: „Poganka” N. Żmichowskiej. Geneza, źródła, artyzm i idea utworu. W-wa 1916. — I. W. KOSMOWSKA: N. Żmichowska i entuzjastki. W-wa (1917) *Polska w Życiorysach i Charakterystykach*. — C. WALEWSKA: N. Żmichowska (Gabryela). W-wa 1918. —

J. DICKSTEINÓWNA: Stulecie N. Żmichowskiej. *Romans i Powieści* 1919 nr 10. — S. DEMBY: Bibliografia: A. Prac N. Żmichowskiej. B. Prac o Żmichowskiej. *Bibliotekarz* 1919 nr 1. (Tu wymienionych tylko kilkanaście pozycji). — A. MINKOWSKA: „Zeżnanie” N. Żmichowskiej przed Komisją śledczą w Lublinie w r. 1851. *Przegl. Hist.* 1919/20 t. 22. — A. OPPMAN: N. Żmichowska (Gabryella) 1819-1919. *Tyg. Ilustr.* 1919 nr 10. — M. PAWLKOWSKA: N. Żmichowska (Gabryella) 1819-1876. *Bibliotekarz* 1919 nr 1. — Z. REUTTÓWNA: Śladem Żmichowskiej. W-wa 1919. — C. WALEWSKA: N. Żmichowska, poetka uczuć rodzinnych, wychowawczyni narodu. W-wa 1919. — W. WEYCHERT-SZYMANOWSKA: N. Żmichowska, poetka i obywatelka, w stułtnią rocznicę. W-wa 1919. — A. WYLEŻYŃSKA: N. Żmichowska w świetle swych zwierzeń. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919-1920. — A. MINKOWSKA: Gabryela i entuzjastki. *Bluszcz* 1922 nr 41-43. — A. DROGOSZEWSKI: Żmichowska Narcyza (Gabryela). *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — A. MINKOWSKA: Organizacja spiskowa 1848 roku w Królestwie Polskim. W-wa 1923 *Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz.* t. 3 z. 1. — Z. SZMYDTOWA: Nieznany autograf N. Żmichowskiej pt. „Dwoiste życie”. *Bluszcz* 1925 nr 21-25. — A. DROGOSZEWSKI: Najznakomitsza z entuzjastek, Narcyza Żmichowska (Gabryela). 1819-1876. *Iskry* 1926/27 nr 1. —

T. BOY ŻELEŃSKI: Romans Gabryelli. *Wiad. Lit.* 1928 nr 49; przedr. w: Ludzie żywi. W-wa 1929. — T. ŻELEŃSKI: Wilia N. Żmichowskiej w roku 1863. *Kur. Por.* 1928 nr 357; przedr. w książce, jw. — R. ALTENBERG: Dzieciństwo N. Żmichowskiej. *Kobieta Współcz.* 1929 nr 26-31. — K. CZACHOWSKI: Nowe wydawnictwa. Hoffmanowa i Żmichowska w nowym oświetleniu. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 31 nr 92. — A. KRAUSHAR: Polki twórcze czasów nowszych. Seria I. W-wa 1929. [Rec.: M. PEŁCZAR. *Przegl. Powsz.* 1930 t. 185 nr 553; A. WYSOCKI. *Tyg. Ilustr.* 1930 nr 46]. — I. KRZYWICKA: Rozmowa kobiet o N. Żmichowskiej. *Wiad. Lit.* 1929 nr 47. — A. MINKOWSKA: N. Żmichowska w walce o niepodległość. Ko-

- bieta *Współcz.* 1929 nr 1. — A. MINKOWSKA: Tragizm „entuzjastów”. *Wiedza i Życie* 1929 nr 3. — T. ŻELEŃSKI: Narcyza i Wanda. *Wiad. Lit.* 1929 nr 15. — T. BOY ŻELEŃSKI: Wstęp. W wyd.: Biała Róża. W-wa 1929. [Rec.: L. K. (KONOPACKI). *Gaz. Warsz.* 1929 nr 240]. — T. BOY ŻELEŃSKI: Wstęp. W wyd.: Czy to powieść? W-wa 1929. [Rec.: R. Kur. *Lit.* 1929 nr 28; A. REITEROWA. *Oświata Pol.* 1929 nr 3]. — T. BOY ŻELEŃSKI: Żywoty miłosne. W: Ludzie żywi. W-wa 1929. — J. E. SKIWSKI: Renesans Żmichowskiej. *Tyg. Ilustr.* 1930 nr 46. — T. BOY ŻELEŃSKI: Listy N. Żmichowskiej do brata Erazma. *Pam. Warsz.* 1930 z. 8-9. — T. BOY ŻELEŃSKI: Wstęp w wyd.: Narcyssa i Wanda. Listy N. Żmichowskiej do Wandy Grabowskiej (Żeleńskiej). W-wa 1930. — T. BOY ŻELEŃSKI: Wstęp. W wyd.: Poganka. Kr. 1930 BN I, 121; toż wyd. 2 Wr. 1950. — Z. SOKOŁOWSKA: N. Żmichowska. W rocznicę śmierci. *Iskry* 1930/31 nr 1. — Z. SZMYDTOWA: Najnowsze studia i wydania pism N. Żmichowskiej. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 4. — A. WYLEŻYŃSKA: W paryskiej Sofiiówce. *Bluszcz* 1931 nr 6. — A. ZAHORSKA: Narcyzy Żmichowskiej powrót do literatury. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192; nadb. Kr. 1931. — T. SINKO: Dookoła „Poganki” Żmichowskiej. *Spr. PAU* 1932 nr 8 (streszcz.); *Przegl. Współcz.* 1933 t. 45 nr 132-133. — Z. WASILEWSKI: Na warszawskim Parnasie. *Mysł Nar.* 1932 nr 53; przedr. w książce: Norwid. W-wa 1935 (1934). [Polemika: S. CYWIŃSKI: O gwiazdzisty diament Norwida. Wil. 1935]. — W. MORZKOWSKA-TYSZKOWA: Żmichowska wobec romantyzmu francuskiego. *Pam. Lit.* R. 30 (1933) z. 3/4; odb. Lw. 1934. [Rec.: I. CHRZANOWSKI. *Nova Książka* 1935 z. 3; J. KULCZYCKA. *Polonista* 1935 z. 5/6]. — T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933. — C. WALEWSKA: Zbiegniewska i Żmichowska, ich życie i los w porównawczym zestawieniu. *Izabela Zbiegniewska, ostatnia entuzjastka*. W-wa (1933). — J. MIKOŁAJTIS: Wstęp. W wyd.: Listy N. Żmichowskiej i Zofii Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1. — W. NAGÓRSKA-RUDZKA: Młodzież Kongresówki w latach 1855-1861. *Przegl. Hist.* 1934 t. 32. — Z. WASILEWSKI: Kto to jest Edmund? *Ruch Lit.* 1934 nr 8. [Polemika: G. KORBUT: „Edmund” a Cyprian Norwid. Polemika z Zygmuntem Wasilewskim. *Ruch Lit.* 1935 nr 1; Z. WASILEWSKI: Czy to Karol Baliński? Odpowiedź prof. G. Korbutowi. *Ruch Lit.* 1935 nr 1]. — S. KIENIEWICZ: Społeczeństwo w powsta-
- niu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nowe W-wa 1960. — S. PIGOŃ: Towianizm N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10; (Streszcz.) *Spr. PAU* 1935 nr 10; przedr. w książce: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936. — Z. WASILEWSKI: Z dziejów powieści warszawskiej. III. Poganka. *Mysł Nar.* 1935 nr 36; IV. N. Żmichowska. Tamże nr 37; V. Aspazja. Tamże nr 38; VI. Alcybiades. Tamże nr 39; VII. Literatura i życie. Tamże nr 40; wyd. osob. pt. Aspazja i Alcybiades. Z dziejów powieści warszawskiej. W-wa 1935. [Rec.: P. GRZEGORCZYK: Portret Norwida w powieści. *Warsz. Dzień. Nar.* 1935 nr 208; T. BOY ŻELEŃSKI: Czy powieść o Norwidzie? *Wiad. Lit.* 1935 nr 46; S. CYWIŃSKI: O szkodliwości legend. *Dzień. Wil.* 1936 nr 275-276; T. MAKOWIECKI: Z batalii o Norwida. *Marcholt* 1936 nr 2; H. ŻYCZYŃSKI. *Prąd* 1936 t. 31; Z. WASILEWSKI: O prawo prześwietlania utworów. I. Z powodu N. Żmichowskiej; II. Rozmowa z krytykami. *Mysł Nar.* 1936 nr 37-39]. — S. WASYLEWSKI: Norwid w trzech osobach. *Gaz. Pol.* 1935 nr 340. — A. WYLEŻYŃSKA: Korespondentka i jej czytelniczka. *Bluszcz* 1935 nr 50-51. — W. TYSZKOWA: N. Żmichowska. W sześćdziesiątą rocznicę śmierci. *Bluszcz* 1936 nr 51-52. — J. HULEWICZ: O podłoże społeczno-ekonomiczne walki kobiet polskich o dostęp na uniwersytety. *Przegl. Współcz.* 1937 t. 60 nr 178. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złocego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. — C. LATAWIEC: Biała tragedia Norwida (Żmichowska i Norwid). W książce: Cyprian Kamil Norwid i jego czasy. Cz. 1. Poz. 1938. [Rec.: W. KUBACKI: Interpretacje Norwidowe. *Wiad. Lit.* 1939 nr 2]. — M. CZAPSKA: N. Żmichowska. *Bluszcz* 1939 nr 16. — J. HULEWICZ: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939. — A. MORZKOWSKA: U wnuczki Narcyzy. (W 120 rocznicę urodzin N. Żmichowskiej). *Bluszcz* 1939 nr 16. — A. BAR: Twórczość Żmichowskiej. *Spr. PAU* 1945 nr 9. — K. WYKA: Romantryczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 z. 7/8. — Z. SZMYDTOWA: Żmichowska wobec realizmu i pozytywizmu. *Warszawa* 1947 nr 4. — A. MINKOWSKA: N. Żmichowska i entuzjastki. *Płomień* 1948 nr 15-16. — Z. LEŚNODORSKI: Entuzjaści i entuzjastki. *Życie Lit.* 1949 nr 17. — A. ROGALSKI: Wspomnienie o N. Żmichowskiej. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 43. — M. ROMANKÓWNA: Problematyka twórczości N. Żmichowskiej. *Spr.*

PAU 1949 nr 8. — Z. Ł. KWIATKOWSKA: Ostatnia znajoma Żmichowskiej. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 278. — M. ROMANKÓWNA: Inedita N. Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb. — M. OLSZANIECKA: Wstęp. W wyd.: Wybór powieści. T. 1. W-wa 1953 *Bibl. Pisarzy Pol. i Obcych* 58. — M. ROMANKÓWNA: Zagadka „Poganki”. *Życie Lit.* 1955 nr 36. — K. GRONIEWSKI: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — M. ROMANKÓWNA: Sprawa entuzjastek. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. ROMANKÓWNA: Wstęp. O wydaniach i autografach listów N. Żmichowskiej. W wyd.: Listy T. 1. Wr. 1957. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: Listy. T. 1-2. Wr. 1957-1960. [Rec.: Z. SZMYDTOWA. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 3; M. STĘPIEŃ. *Ruch Lit.* 1960 z. 3; W. BŁACHUT: Nad listami Gabryelli. *Życie Lit.* 1960 nr 27]. — H. PAŃCZYKÓWNA: N. Żmichowska w Poznaniu. *Spr. Poz. Tow. Przyj. Nauk* 1958 nr 1. — Z. RABSKA: Moje życie z książką. Wspomnienia. T. 1. Wr. 1959. — A. WINNICKA: Narcyza Żmichowska. 40-lecie Gimnazjum i Liceum im. N. Żmichowskiej. W-wa 1960. —

Z. KOSSAK: Wstęp. W wyd.: N. Żmichowska — Julia Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Oprac. M. Romankówna. Wr. 1961. — M. ROMANKÓWNA: Nota wydawcy. *Metryki*

tekstów. Przypisy. Tamże. [Rec.: S. PODHORSKA-OKOŁÓW: W kręgu N. Żmichowskiej. *Twórczość* 1961 nr 7; Z. KOZARYNOWA: Narcyssa. *Wiadomości* (Londyn) 1961 nr 40; *Nowe Książki* 1961 nr 12; M. STĘPIEŃ. *Ruch Lit.* 1962 nr 1]. — T. GOSPODAREK: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr. S. A. Nauki Spół.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — M. ROMANKÓWNA: Środowisko Gabryelli w świetle nieznanego zbioru fotografii rodziny Baranowskich. *Księga pam. ku czci S. Pigonia.* Kr. 1961. — S. KWIATKOWICZ: Między ugodą a rewolucją. (Andrzej Zamoyski w latach 1861-62). W-wa 1962. — H. PAŃCZYK: Twórczość literacka N. Żmichowskiej. Poz. 1962. (Maszynopis powielony). — M. ROMANKÓWNA: Mickiewicz w życiu i twórczości N. Żmichowskiej. Łódź 1962 *Łódzkie Tow. Nauk. Wyd.* II nr 51. — M. JAKÓBCÓWNA, A. ZAMORSKA: Próba nowego odczytania „Poganki” N. Żmichowskiej. *Prace Lit.* V. Wr. 1963 *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 13. — M. ROMANKÓWNA: Pamiętniki Baranowskich. *Wyższa Szkoła Pedagog. w Kr. Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* z. 17. *Filologia pol. Prace Hist.-lit.* Kr. 1963. — M. STĘPIEŃ: Ze studiów nad N. Żmichowską. *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-lit.* z. 5. Kr. 1963. — S. KWIATKOWICZ: Dramat trzeźwych entuzjastów. O ludziach pracy organicznej. W-wa 1964.

Zob. również: ENTUZJASTKI I ENTUZJAŚCI.

ŻMIJEWSKI EUGENIUSZ (1816—1885)

Pseud.: FELIKS S.; FELIKS S***; FELIKS ŚRENIAWITA; ŚRENIAWITA.

Powieściopisarz, pamiętnikarz.

Ur. 17 listopada 1816 w Żmiejewie na Mazowszu; syn Feliksa i Karoliny z Broniewskich. Gimnazjum ukończył w Łomży i przez jeden rok studiował na uniwersytecie w Krakowie, po czym został urzędnikiem w Suwałkach. W 1837 przybył do Warszawy, gdzie nawiązał kontakt z Gustawem Ehrenbergiem. Następnie wrócił do Suwałk i rozpoczął pracę konspiracyjną jako członek Stowarzyszenia Ludu Polskiego. W 1839 został zesłany na Syberię za udział w spisku Szymona Konarskiego. Przebywał w katordze nerczyńskiej. Uwolniony z kategorii, skazany na osiedlenie, oddawał czas studiom matematyki, mechaniki i chemii. W 1844 otrzymał płatne zajęcie jako kierownik grupy poszukującej złota. Przebywał w górach Kraju Zabajkalskiego, później na pograniczu Chin i nad brzegami Jeniseju. W 1856 powrócił do kraju. W 1859 ożenił się z córką profesora Kajetana Garbińskiego. Był plenipotentem na Podolu i Ukrainie w dobrach Potockich, następnie u Romana Sanguszki. Od 1879 pracował w Warszawie w zarządzie nadwiślańskich dróg żelaznych. Zmarł w Warszawie 26 stycznia 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sceny z życia koczującego. *Gaz. Codz.* 1858 nr 89-309 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1859-1862.
2. Opowieści i zarysy Syberii. Znad granic Mongolii do Irkucka. *Gaz. Pol.* 1874 nr 224-233.
3. Do Eldorado. *Gaz. Pol.* 1874 nr 262-283 (z przerwami).
4. Królewiec i Grunwald. Opowiadanie historyczne. *Bluszcz* 1882 nr 35-43.
5. Janusz Zadora Russocki. Powieść historyczna. *Wiek* 1883 nr 164-211 (z przerwami).
6. Z czarnej godziny. Powieść z niedawnej przeszłości. *Bibl. Warsz.* 1883 t. 1-4; wyd. osob. W-wa 1884.
7. Z moich wspomnień. Żegluga po Lenie i podróż po Puszczach Olekińskich. *Wiek* 1883 nr 178, 183, 189, 195, 200, 205, 211, 217, 223, 229.
8. Mołwo. (Wyciąg z dziennika podróży). *Wiek* 1884 nr 95-104, 107-121, 123-130.
9. Ordegowie. Powieść historyczna. *Tyg. Romansów i Powieści* 1884 nr 784-802.
10. Buchowiecki. Powieść historyczna. *Tyg. Romansów i Powieści* 1885 nr 836-848.
11. Stanisław Kmita. Powieść. Rkps.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1883), *Bluszcz* (1882), *Gaz. Codz.* (1858-1859), *Gaz. Pol.* (1874),

Niwa (tu: Walka o byt. 1884 t. 25), *Romans i Powieść* (tu: Swaty. 1886 nr 271-275), *Tyg. Powsz.* (tu: Starosta Strzemieniec. 1881 nr 42-45), *Tyg. Romansów i Powieści* (1884-1885), *Wiek* (1883-1885; tu m.in.: Hadzi Negmatullach. (Ze wspomnień syberyjskich). 1884 nr 164-168, 170-173; Spółka. 1884 nr 232-233; Daurya. „Z moich wspomnień sybirskich”. 1884 nr 291, 295; 1885 nr 7; Skrzypek. Wyjątek z dziennika podróży. 1885 nr 68, 73, 79, 85, 91).

OPRACOWANIA

(Sceny z życia koczującego. Rec.): L. HUBERT. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 4; *Gaz. Warsz.* 1859 nr 216. — E. HELENIUSZ (IWANOWSKI): Kronika syberyjska z notatek i opowiadań więźniów spisana. W książce: Wspomnienia narodowe. Paryż 1861. — E. HELENIUSZ (IWANOWSKI): Kilka o wygnaniu syberyjskim szczegółów. W książce: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876. — (Z czarnej godziny. Rec.): P. CHMIEŁOWSKI. *Ateneum* 1884 t. 4; K. M. *Kronika Rodz.* 1884 nr 19; E. Z. (E. SEDLACZEK). *Kłosa* 1884 nr 992; Z. (E. SEDLACZEK). *Niwa* 1885 t. 28. — Wspomnienia pośmiertne: (A. PŁUG?). *Kłosa* 1885 nr 1037; *Ateneum* 1885 t. 1; *Bibl. Warsz.* 1885 t. 1; *Dzienn. Łódzki* 1885 nr 24; *Tyg. Powsz.* 1885 nr 18; *Wiek* 1885 nr 21, 24. — A. KRAUSHAR: Świętokrzyżcy. Pierwsze tajne towarzystwo demokratyczne w Warszawie. (Kartka archiwalna z roku 1838). W-wa 1916 *Miscellanea Hist.* 62. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928.

ŻOCHOWSKI FELIKS (1802—1868)

Językoznawca, pedagog.

Ur. 15 sierpnia 1802 w Zieleźnikach, pow. węgrowski; syn Marcina i Elżbiety z Pogorzelskich. Nauki początkowe pobierał w domu, następnie w 1817-1825 w Lublinie, po czym wstąpił na Uniwersytet Warszawski, który ukończył w 1828 ze stopniem magistra nauk wyzwoleńskich. Rozpoczął pracę w szkole wydziałowej w Warszawie przy ulicy Królewskiej jako nauczyciel języka polskiego. W powstaniu listopadowym walczył w artylerii, brał udział w obronie Warszawy. Po upadku powstania wrócił do pracy w szkole. Od 1842 wykładał w Gimnazjum Gubernialnym w Warszawie i równocześnie w szkole rabinów. W 1848-1862 był profesorem literatury polskiej w Instytucie Szlacheckim. Od 1862 był rektorem gimnazjum w Radomiu. W 1865 otrzymał emeryturę i zamieszkał w Warszawie. Żonaty był z siostrą Andrzeja Bojanowskiego. Zmarł w Warszawie 20 stycznia 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Części mowy odmieniające się przez przypadki. W-wa 1838.

Dedykacja w formie listu: Autorom rozpraw i wniosków wspólnie pracującym nad ustaleniem ortografii polskiej.

2. Uwagi nad językiem 15 wieku w porównaniu z dzisiejszym. Napisał..., które zebrał z statutów wiślickich Kazimierza W., Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka. Ogl. K. W. Wójcicki: Statuta polskie króla Kazimierza w Wiślicy złożone. W-wa 1847.

3. Mownia języka polskiego. W-wa 1852.

4. Kolej trudów i rozmyślań, jakie człowiek pokonać musiał, nim z hieroglifów, to jest z pisma obrazowego, przyszedł do pisma głosów i brzmień, czyli dźwięków. Wywód początku znaków alfabetu. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 4 i odb.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1852, 1856, 1859, 1861; tu m. in. Podobieństwa i różnice języka polskiego z ruskim, czyli wyraźniej z rusińskim, objawionym w elementarzu wydanym w Wiedniu 1857 r. 1861 t. 1), *Dzienn. Warsz.* (tu: O znaku X. 1855 nr 11), *Gaz. Warsz.* (1853-1854), *Nowa Polska* (1831), *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* (1830), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Przeł. Nauk.* (1842, 1846; tu m. in.: Objaśnienie wewnętrznego znaczenia wyrazów: natura, przyroda i rada. 1842 nr 16), *Światowid* (1838).

Listy

1. Do S. Jachowicza z 1844. Rkps *Bibl. Nar.* sygn. 170; zniszcz. 1944.

2. Do K. W. Wójcickiego z 1860; do nieznanego adresata, b. d. Rkps *Bibl. PAN* Kr. sygn. 719.

OPRACOWANIA

(Części mowy odmieniające się przez przypadki. Rec.): J. I. KRASZEWSKI. *Tyg. Lit.* 1838 nr 12; JAN z OŚWIĘCIMIA (J. H. S. RZESIŃSKI): Odpowiedź na zarzuty F. Żochowskiego w dziele Części mowy odmieniające się przez przypadki przeciw niektórym zasadom Gramatyki Józefa Muczkowskiego. Kr. 1838. — (Mownia języka polskiego. Rec.): * (J. BARTOSZEWICZ). *Dzienn. Warsz.* 1852 nr 193-194; A. KUDASIEWICZ: Ocena Mowni języka polskiego. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1. [Polemika: F. Żochowski: Odpowiedź na ocenę Mowni... Tamże 1852 t. 3; A. KUDASIEWICZ: Odpowiedź na odpowiedź... Tamże 1852 t. 4]; *Dzienn. Warsz.* 1852 nr 76; K. T. G.: Biblioteka Warszawska za r. 1852. *Gaz. Codz.* 1853 nr 191; J. I. KRASZEWSKI: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1853 nr 82. — J. B. (BARTOSZEWICZ): Dzieła o języku polskim. *Kronika Wład. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 222, 224, 226. — F. K. MALINOWSKI: Ocenianie stanowiska p. F. Żochowskiego w umiejętności językowej, oparte na jego Mowni i odpowiedzi danej ks. Malinowskiemu, wraz z podaniem rysu nowego systemu koniugacji słowiańskiej. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1. — L. JENIKE: Feliks Żochowski. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 7. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — K. W. WÓJCICKI: Feliks Żochowski. *Kłosa* 1868 nr 158. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). W-wa 1912.

ŻOCHOWSKI JÓZEF (1801—1851)

Pseud. i krypt.: J. Ż.; JÓZEF SAPALSKI; JÓZEF z ŻOCHÓW; JÓZEF z ŻOCHÓW PODLĄSIANIN. Pedagog, fizyk.

Ur. 15 kwietnia 1801 we wsi Żochy, pow. węgrowski; syn Wojciecha i Gertrudy z Wyrzykowskich. Początkowe nauki pobierał w szkole wydziałowej pod zarządem księży komunistów w Węgrowie, gdzie po ukończeniu tylko klasy drugiej w 1818 wstąpił do ich zgromadzenia. W 1822 przeniósł się do zakonu pijarów. W 1823 przeznaczony został na nauczyciela szkoły wydziałowej w Wieluniu. Porzuciwszy zakon w 1824, wstąpił na Uniwersytet Warszawski, gdzie studiował na wydziale filozoficzno-administracyjnym, który ukończył w 1827 ze stopniem magistra filozofii, a w 1828 magistra administracji. Od 1828 był nauczycielem szkół wojewódzkich w Radomiu, Łukowie, Warszawie i Szczepieszynie (1836-1840). Około 1831 ożenił się ze Scholastyką Wolkowską z Węgrowa. W 1840 zwolniony na własne żądanie z obowiązków nauczyciela, przybył do Warszawy i tu założył fabrykę narzędzi rolniczych. W 1844 został bibliotekarzem biblioteki Banku Polskiego. 8 maja 1848 aresztowany za udział w manifestacji patriotycznej, został zesłany na Sybir do Ujśckamieniogorska, skąd przeniesiony do Omska zmarł (katowany) z ran w końcu 1851.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rys elektromagnetycznego systematu świata fizycznego oraz uwaga świata moralnego pod względem elektromagnetyzmu. W-wa 1840.

Dedykacja: Władysławowi, Napoleonowi, Mieczysławowi i Honoracie Żochowskiim pierwszą swą pracę na pamiątkę poświęca ojciec.

2. Opis maszyny parowej bez ognia oraz lokomotywa bez ognia, bez wody i powietrza. W-wa 1841.

3. Fizyka. T. 1-2. W-wa 1841-1842.

Dedykacja: Jaśnie wielmożnemu Ig. Turkułłowi, ministrowi sekretarzowi stanu Królestwa Polskiego, radcy tajnemu i członkowi Rady Państwa, Komitetu Ministrów, senatorowi i kawalero- wi wielu orderów. W dowód wdzięczności i naj- głębszego uszanowania poświęca Autor.

4. Filozofia serca, czyli mądrość prak- tyczna. W-wa 1845.

Dedykacja: Sercu macierzyńskiemu Niny Łuszczewskiej w dowód głębokiego szacunku i poważania poświęca Autor.

5. Życie Jezusa Chrystusa, przez ... ozdo- bione rycinami, według obrazów pierw- szych mistrzów, przedstawiającymi główne zdarzenia z życia Zbawiciela. W-wa 1847.

Artykuły ogł. w czasopismach i wy- dawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1845, 1846, 1857, 1858, 1860), *Gaz. Codz.* (1839, 1842-1843; tu m. in.: Maskarada albo maska nierada i nie maska rada. 1843 nr 62), *Motyl na wiazanie dla mło- dzieży*. W-wa 1843 (red. i wyd.), *Ore- downik Nauk.* (1843-1845; tu m. in.: Ułamek z prawdy o filozofii. 1844 nr 32; Kształcenie się promieni słonecznych. Wyjątek z rękopismów. 1845 nr 24), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840-1842; tu m. in.: O duchu kobiet. 1840 nr 34-35), *Tyg. Petersb.* (1838-1840; tu m. in.: Uwaga ściągająca się do puryzmu języka. 1839 nr 50), *Zjednoczenie* (1831).

Ponadto ogł. rozprawy z zakresu fizyki.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z lat między 1840-1850 i 2 b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6458, 6482.

2. Do M. Wiszniewskiego 5 listów z 1840-1844. Ogł. w art.: Z dawnych ko- rrespondencyj. Listy do Michała Wiszniewskiego. Z archiwum hr. Przeddziec- kich. *Kronika Rodz.* 1887 nr 10-11.

OPRACOWANIA

N. N.: (Elektryczność jest początkiem światła ... Rec.). *Tyg. Petersb.* 1838 nr 95. — I. STORCZYŃSKI: Uwagi nad niektó- rymi myślami p. Żochowskiego. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 94. — (Fizyka. Rec.): E. DEMBOWSKI. *Przeegl. Nauk.* 1842 nr 18; przedr. w: *Pisma*. T. 2. W-wa 1955; Dr TEOFIL M. (MATECKI). *Tyg. Lit.* 1842 nr 34. — (Filozofia serca ... Rec.): PRZEGŁ. NAUK. 1846 nr 8-9; A. TY- SZYŃSKI (?); przedr. w: *Rozbiory i kry- tyki*. T. 1. Petersburg. 1854 s. 385. — E. ZIE- MIĘCKA: (Życie Jezusa Chrystusa ... Rec.). *Pielgrzym* 1846 t. 4. — E. HELENIUSZ (IWANOWSKI): *Kronika syberyjska z no- tatek i opowiadań więźniów spisana*. W książce: *Wspomnienia narodowe*. Pa- ryż 1861. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. GILLER: *Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r.* T. 4. Paryż 1871. — A. GILLER: *Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii*. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — B. LIMANOWSKI: *Historia demokracji pol- skiej w epoce porozbiorowej*. Żurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — F. M. FA- LEŃSKI: *Wspomnienia z mojego życia*. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W zbiorze: *Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku*. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — H. STRUVE: *Historia logiki jako teorii poznania w Polsce*. Wyd. 2. W-wa 1911. — J. BIELIŃSKI: *Królewski Uni- wersytet Warszawski (1816-1831)*. T. 3. W-wa 1912. — F. GABRYL: *Polska filo- zofia religijna w wieku XIX*. T. 2. W-wa 1914. — A. KRAUSHAR: *Rodzina mę- czenników. (Ze wspomnień szkolnych)*. W: *Echa przeszłości*. Szkice, wizerunki i wspomnienia historyczne. W-wa 1917. — M. JANIK: *Dzieje Polaków na Syberii*. Kr. 1928. — S. HARASSEK: *Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego*. *Kwart. Filoz.* 1933 z. 4.

ŻUKOWSKI JAN LUDWIK (zm. 1831)

Krypt.: J. L. Ż.; Ż.

Krytyk, estetyk.

Pochodził z Podlasia. Należał do grona przyjaciół i współpracowników Maurycego Mochnackiego. Brał żywy udział w działaniach politycznych tak przed wybuchem, jak i w czasie powstania listopadowego. W 1830 redagował wspólnie z Mochnackim *Kurier Polski*, a w 1831 razem z Mochnackim i Józefatem Bolesławem Ostrowskim *Nową Polskę*. Zmarł w Warszawie 13 sierpnia 1831.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bronisława. Powieść krakowska z r. 1794. Powst. 1821. Rkps zaginał.
2. Pieśni ludu zebrane nad Pilicą. Fragm. ogł. pt. Wyjątek z pisma o pieśniach ludu. *Melitele* 1830.
3. O pańszczyźnie z dołączeniem uwag nad moralnym i fizycznym stanem ludu naszego. W-wa 1830.
4. Prospekt zamierzonego pisma pt. Tygodnik Literatury i Krytyki. Powst. 1830. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 146.

Rozprawy i artykuły ogł. w czasopiśmie i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Powsz. Kraj.* (1831), *Dzien. Warsz.* (1828), *Gaz. Pol.* (1827-1828; tu m. in.: Synonimy. Bolesć — cierpienie. 1827 nr 194; Kilka słów o nadużyciu tłumaczeń. 1827 nr 277-278; O sztuce. 1828 nr 96, 98, 100-102; Dyletantyzm. 1828 nr 232-235), *Żutrzenka* (1824), *Kur. Pol.* (red. odp. 1829-1830), *Melitele* (1830), *Nowa Polska* (red. odp. 1831), *Pam. dla Plci Pięknej* (tu: O samotności. 1830 t. 2 poszyt 1), *Patriota* (1830-1831; tu m. in.: Siła zbrojna. 1830 nr 18; Wiersz do matek polskich. Dat. 31 maja 1821. Ogł. 1831 nr 42).

Bibliografie podaje A. Zieliński: Jan Ludwik Żukowski — zapomniany krytyk i publicysta. *Prace Polon.* S. XVI (1960).

OPRACOWANIA

M. MOCHNACKI: (O sztuce. Rec.). *Gaz. Pol.* 1828 nr 114-117; przedr. w: *Pisma po raz pierwszy edycją książkową objęte*. Wyd. A. Śliwiński. Lw. 1910. — M. MOCHNACKI: Autor artykułu o sztuce i metafizyce ... *Gaz. Pol.* 1828 nr 134; przedr. w: *Pisma ...*, jw. — J. B. ZALESKI: List do J. Lelewela, dat. Sochaczew, 21 kwietnia 1828. Wyd. w: *Korespondencja*. T. 1. Lw. 1900. — Hr. Walerian Krasiński ... *Kur. Pol.* 1829 nr 17. (O udziale w przekładzie leksykonu). — A. D. C.: Zdaje się, iż Pan J. L. Ż....

Kur. Pol. 1830 nr 249. (O założeniu Tow. Przyjaciół Literatury). — A. D. C.: Od niejakiego czasu zagęścił się ... *Kur. Pol.* 1830 nr 304. (Polemika dot. Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych). — Na zapytanie do dra Rodeckiego ... *Kur. Pol.* 1830 nr 39. (O druku dzieła: Opis geograficzny i statystyczny Królestwa Polskiego). — R. K. M.: Co tylko tyczy się pomyślności i sławy narodu polskiego ... *Kur. Pol.* 1830 nr 295. (O założeniu Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych). — P. WYSOCKI: Wiadomość o tajnym towarzystwie ... *Kur. Pol.* 1830 nr 257. — F. S. DMOCHOWSKI: Oświadczenie. *Kur. Pol.* 1831 nr 485. — B. KICIŃSKI: Ostatnia odpowiedź Nowej Polsce. *Polak Sumienny* 1831 nr 128. — H. MENDELSBERG: (List otwarty do J. L. Żukowskiego). *Polak Sumienny* 1831 nr 141. — Nekrologi: *Dzien. Powsz. Kraj.* 1831, 15 sierpnia; *Gaz. Pol.* 1831, 17 sierpnia. —

S. GOSZCZYŃSKI: Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842. Powst. 1858. Wyd. S. Pi-goń. Wil. 1924 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 1 z. 3. — K. W. WÓJCICKI: Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1 i odb. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — P. CHMIEŁOWSKI: Nasza krytyka literacka w w. XIX. *Bluszcz* 1899 nr 18. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. Żurich 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — P. CHMIEŁOWSKI: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — S. DOBRZYCKI: Do „Wertera w Polsce”. *Pam. Lit. R.* 4 (1905) z. 1. — T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w czasach romantyzmu (1818-1830). *Bibl. Warsz.* 1909 t. 4 s. 245-246. — A. ŚLIWIŃSKI: Maurycy Mochnacki. Żywot i dzieła. Lw. 1910. — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego. 1802-1831. Życie i poezja. Karta z dziejów romantyzmu polskiego. Kr. 1911. — Z. KIRKOR-KIEDRONIOWA: Włościanie i ich sprawa w dobie organizacyjnej i konstytucyjnej Królestwa

Polskiego. Kr. 1912. — P. BAŃKOWSKI: Maurycy Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. —

S. HARASSEK: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 z. 4. — H. GRYNWASER: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — M. JANIŃ: Na drogach myśli ludowej. *Studia historyczno-literackie*. Lw. 1936. — M. MELOCH: Sprawa włościańska w powstaniu listopadowym. W-wa 1939; wyd. 2 W-wa 1948. — J. SZACKI: O polskich rewo-

lucjonistach szlacheckich drugiego i trzeciego dziesięciolecia XIX wieku. *Myśl Filoz.* 1955 z. 4. — T. ŁĘPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. W-wa 1957. — W. BORTNOWSKI: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 r. do lutego 1831 r.). *Łódź 1960 Łódzkie Tow. Nauk. Wydż. II* nr 31. — F. GERMAN: Wśród prozaików warszawskich. Publicyści i krytycy literaccy. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — A. ZIELIŃSKI: Jan Ludwik Żukowski — zapomniany krytyk i publicysta. *Prace Polon.* S. XVI (1960).

ŻYGLIŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN (1815–1849)

Krypt.: F. Z.; F. Ż.; Ż.

P o e t a.

Ur. 15 października 1815 (nie 1816) w Krakowie. W 1826-1831 uczył się w szkołach licealnych, w 1831-1836 studiował nauki prawne i filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Równocześnie kształcił się w szkole malarskiej pod kierunkiem Wojciecha Stattlera. Należał do grupy poetów z Edmundem Wasilewskim i Gustawem Ehrenbergiem na czele. W 1846 wyruszył na studia malarskie do Rzymu, ale ze względu na zły stan zdrowia i brak środków materialnych poprzestał na Wiedniu, gdzie spędził dwa lata. W 1848 wrócił do Krakowa. Tu zmarł w niedostatku 31 stycznia 1849 (w szpitalu-przytułku).

TWÓRCZOŚĆ

Dumki i fantazje. Poz. 1844. Wyd. 2 Kr. 1849(?).

Niektóre utwory ogł. poprzednio *Tyg. Lit.* 1839-1841.

Dedykacja: Ludwinie Skarszewskiej i Jacłowi Siemięńskiemu na pamiątkę święce.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Devutyg. Lit.* (tu: Wyobraźnia. 1844 nr 7; Rozświt pieśni. 1844 nr 9), *Tyg. Lit.* (1839-1845).

Ponadto po śmierci poety wiersz: Powołanie wieszczca — ogł. w art.: Korespondencja Gazety Warszawskiej. Kraków, d. 7 czerwca ... *Gaz. Warsz.* 1852 nr 159.

Drobne przekłady: fragment Fausta J. W. Goethego, Alpejski łowiec (Alpenjäger), sonet F. Petrariki — wśród drobnych utworów, m. in. w Wyd. zbior.

Wydania zbiorowe

Zbiór poezji. Kr. 1852.

Listy

Do W. Stattlera. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 185; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

F. ANIELEWSKI: (Dumki i fantazje. Rec.). *Tyg. Lit.* 1844 nr 32. — (W. WIELOGŁOWSKI): Przedmowa wydawcy. W wyd.: Zbiór poezji. Kr. 1852. — (Zbiór poezji. Rec.): *Przełg. Poz.* 1852 t. 15; *Czas* nr 127. [Polemika: Korespondencja Gazety Warszawskiej. Kraków, d. 7 czerwca ... *Gaz. Warsz.* 1852 nr 159]. — J. K. TURSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — W. K. STATTLER: Przypomnienie starych znajomości. *Kłosy* 1873 nr 433. — J. N. GNIEWOSZ z OLEKSOWA: Ze wspomnień niedawnej przeszłości. *Strażnica Pol.* 1879 nr 15-19, 21, 26; 1880 nr 1. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przełg. Pol.* 1879/80 t. 4; wyd. osob. (bezimienne). Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — H. BIGELEISEN: Franciszek Żygliński. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. *Studia porównawczoliterackie*. T. 2. Kr. 1897. — K. SOSNOWSKI: Nieznani poeci krakowscy z okresu Wolnego Miasta. *Księga pam. uczniów Uniw. Jagiel.* Kr. 1900; przedr. w: *Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta* (ze szczególnym uwzględnieniem Edmunda Wasilewskie-

- go) 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — K. SOSNOWSKI: Poeta smutku i żaloby. *Kur. Lit.-Nauk.* 1928 nr 14. — S. WASYLEWSKI: Zapomniana cyganeria. *Gaz. Poz.* 1935 nr 186. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — Z. KOSIŃSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. *Tygodnik Literacki* 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. — J. W. GOMULICKI: Franciszek Żygliński. W książce: J. Tuwim: *Księga wierszy polskich XIX wieku*. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — B. ZAKRZEWSKI: *Tygodnik Literacki* 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.
-

DODATEK

OPRACOWAŁ
STANISŁAW STUPKIEWICZ

Dotychczas wydane tomy *Nowego Korbuta* poświęcone Romantyzmowi, mianowicie tomy 7, 8, 9 i 12, obejmowały materiał bibliograficzny w zasadzie do roku 1964. Obecny Dodatek zawiera uzupełnienia do wymienionych tomów podając materiały bibliograficzne do roku 1970 oraz ważniejsze pominięte pozycje z lat poprzednich.

Uzupełnienia są uporządkowane według układu przyjętego w tekście głównym; na początku każdego rozdziału są zaznaczone tom (cyfry rzymskie) i stronica tekstu głównego, do których dane uzupełnienia się odnoszą.

Wśród uzupełnień znajduje się również sprostowanie ważniejszych błędów zauważonych w tekście głównym wyżej wymienionych tomów.

HASŁA OGÓLNE

ROMANTYZM W EUROPIE

[VII, 20] 3. ROMANTYZM JAKO EPOKA W DZIEJACH KULTURY

A. EINSTEIN: Music in the Romantic Era. Nowy Jork 1947; tłum. M. i S. Jarcociński pt. Muzyka w epoce romantyzmu. W-wa 1965. — J. CHANTAVOINE i J. GAUDEFRY-DEMOMBYNES: Le romantisme dans la musique européenne. Paryż 1954. — L. GUICHARD: La musique et les lettres au temps du Romantisme. Grenoble 1955. — W. MELLERS: Romanticism and 20th Century. Londyn 1957. — U. BOSCO: Realismo romantico. Caltanissetta 1959. — T. KROŃSKI: Rozważania wokół Hegla. W-wa 1960. — E. D. MILLER: Schiller and the Ideal of Freedom. Harrogate 1960. — B. SECKINGER: Europa im Geiste der deutschen Romantik. Fryburg 1960. — J. L. TALMON: Political Messianism. The romantic phase. Londyn 1960; też Nowy Jork 1961. — J. MITTENZWEI: Die Sehnsucht der Romantikers nach Erlösung der Musik. W: Das Musikalische in der Literatur. Ein Überblick von Gottfried von Strassburg bis Brecht. Halle 1962. — Z. STEFANOWSKA: Historia i profecja. Studium o „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego” Adama Mickiewicza. W-wa 1962 *Historia i Teoria Literatary. Studia. Hist. Lit.* 3. — J. DROZ: Le romantisme politique en Allemagne. Paryż 1963. — R. FRIEDENTHAL: Goethe. Sein Leben und seine Zeit. (1963); przeł. M. Rotter pt. Goethe, jego życie i czasy. W-wa 1969. — P. MOREAU: Amours romantiques. Paryż 1963. — R. HUCH: Die Romantik. Ausbreitung, Blütezeit und Verfall. (Powst. ok. 1900). Wyd. nowe. Tybinga 1964 *Die Bücher des Neunzehn* 112. — S. TREUGUTT: Beniowski. Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatary. Studia. Hist. Lit.* 11. [Rec.: M. JANION, *Pam. Lit. R.* 57 (1966) z. 4; Z. LIBERA, *Roczn. Lit.* 1964. W-wa 1966 s. 236-239; Z. J. NOWAK: Nowa interpretacja „Beniowskiego”. *Ruch Lit.* 1966 z. 2]. —

J. B. HALSTED: Romanticism. Problem of definition, explanation and evaluation. (Problems of European civilization). Boston, Mass., 1965. — P. MOREAU: Romantisme français et syncrétisme religieux. W: *Âmes et thèmes romantiques*. Paryż 1965. — Z. J. NOWAK: O romantyzmie europejskim i polskim. *Ruch Lit.* 1965 z. 6. (M. Straszewska: Romantyzm. W-wa 1964. Rec.). — C. PICHOS: Philarète Chasles et la vie littéraire au temps du romantisme. T. 1-2. Paryż 1965. — J. RURAWSKI: Romantyzm i jego skutki; Kłopoty z romantyzmem. *Wiedza i Życie* 1965 nr 3-4. — J. STARZYŃSKI: O romantycznej syntezie sztuk. Delacroix. Chopin. Baudelaire. W-wa 1965. [Rec.: B. KAZIMIERCZYK: Delacroix. Chopin. Baudelaire. *Kierunki* 1966 nr 6; A. OSEKA: Testament romantyzmu. *Nowe Książki* 1966 nr 6; Z. TROJANOWICZ: W kręgu romantycznej „correspondance des arts”. *Nurt* 1966 nr 6]. — A. VIATTE: Les sources occultes du romantisme. Illuminisme-théosophie. 1770-1820. T. 1-2. Paryż 1965 *Bibliothèque de la Revue de Littérature comparée*. — R. BYRNS: Nationalism and Cosmopolitanism in the English Romantic Essay. *Actes du IV-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. Fribourg 1964*. (Wol. 1). Haga 1966. — R. CANNAC: Théâtre et révolte. Essai sur la jeunesse de Schiller. Paryż 1966. — J. DROZ: Le romantisme allemand et l'État. Résistance et collaboration dans l'Allemagne napoléonienne. Paryż 1966. [Rec.: W. ZAJEWSKI: O romantyzmie niemieckim w dobie napoleońskiej. *Przegl. Hum.* 1969 nr 4]. — M. JANION: Spór o romantyzm. *Fakty i Myśli* 1966 nr 4; przedr. pt. Lukács o romantyzmie. W: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. — Z. LEMPICKI: Renesans, Oświecenie, Romantyzm i inne studia z historii kultury. T. 1. W-wa 1966 jako: Wybór pism. T. 1.

Oprac. H. Markiewicz. — C. NAGAJARA: August Wilhelm Schlegel in Frankreich. Sein Anteil an der französischen Literaturkritik 1807-1835. Tybinga 1966. — Z. SZPOTAŃSKI: Romantyzm a pozytywizm. *Znak* 1966 nr 144 (6). —

Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy wieku XVIII i wieku XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Warszawa, listopad 1963. W-wa 1967. (Tu m. in.: J. BIAŁOSTOCKI: Ikonografia romantyczna. Przegląd problemów badawczych; W. KALINOWSKA, M. ROSTWOROWSKI: Elementy teorii sztuki w pismach Norwida; C. KRASSOWSKI: „Architektura romantyczna” i romantyzm; B. KRÓL-KACZOROWSKA: O dekoracjach romantycznych w teatrze warszawskim; Z. LISSA: Romantyzm w muzyce: definicja, kryteria, periodyzacja; J. PUCIATA-PAWŁOWSKA: Jacek Malczewski a romantyzm; Z. ŻYGULSKI: Nurt romantyczny w muzealnictwie polskim). [Rec.: A. OSEKA: W poszukiwaniu istoty romantyzmu. *Nowe Książki* 1967 nr 12]. — G. KOZIELEK: (Erläuterungen zur Deutschen Literatur. Romantik. Berlin 1967. Rec.). *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — A. OR-

ŁOWSKI: Mit i historia w filozofii tożsamości F. W. J. Schellinga. W zbiorze: *Filozofie romantyczne.* W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — F. RUDE: Stendhal et la pensée sociale de son temps. Paryż 1967. — Z. SZPOTAŃSKI: Od Kanta do nowej sztuki. *Znak* 1967 nr 162 (12). — J. L. TALMON: Romanticism and Revolt. Europe 1815-1848. Nowy Jork 1967. — Z. KUDEROWICZ: Aspekty romantycznego światopoglądu. *Studia Filoz.* 1968 nr 3/4. (Filozofie romantyczne. W-wa 1967. Rec.). — A. MONGLOND: Pèlerinages romantiques. Paryż 1968. — B. POCIEJ: Romantyzm i muzyka. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 4. — B. POCIEJ: Romantyzm a muzyka. *Ruch Muzyczny* 1968 nr 12, 14, 16, 18, 21, 24; 1969 nr 2. — G. PRETELIN: Lenin i woprosy romantizma. *Don* 1969 nr 1. — I. SÖTÉR: Woprosy romantizma. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* t. 11 (1969) z. 1/2. — J. STARZYŃSKI: Sztuka widzenia według Stendhala. *Przegl. Hum.* 1969 nr 4. — M. STRASZEWSKA: Romantyzm. Wyd. 2 zmienione. W-wa 1969 *Bibl. „Polonistyki”*. — S. JAROCIŃSKI: Ideologia romantyczna: źródła i metamorfozy. *Współczesność* 1970 nr 16.

4. ROMANTYZM JAKO PRĄD LITERACKI

[VII, 22] a) Studia ogólne

C. M. BOWRA: The Romantic Imagination. Londyn 1950; Londyn 1957; Londyn 1961 *Oxford Paperbacks* nr 19. — R. WELLEK: History of Modern Criticism: 1750-1950. 2. The Romantic Age. New Haven, Conn., 1955; wyd. nast. New Haven 1967. — M. G. HARDIMAN: The Role of Poetry in France According to Lamartine's Mission. *College Language Association Journal* 1958 z. 1. — J. I. KLIMIENKO: Problemy stylu w angielskiej literaturze pierwszej trzecie XIX wieku. Leningrad 1959. — E. E. BOSTETTOR: The Romantic Ventriloquists: Wordsworth, Coleridge, Keats, Shelley, Byron. Washington 1963. [Rec.: M. BEWLEY: Romanticism Reconsidered. *The Hudson Review* 1964 nr 1]. — N. FRYE: Romanticism Reconsidered. Selected Papers from the English Institute. Nowy Jork 1963; wyd. nast. Nowy Jork 1968. [Rec.: M. BEWLEY, jw.]. — H. READ: Reason and Romanticism. Essays in literary criticism. Nowy Jork 1963. — A. RODWAY: The Romantic Conflict. Londyn 1963. — W. N. VICKERY: Paralelizm w litera-

turnom razvitii Bajrona i Puszkina. *American Contribution to the Fifth International Congress of Slavists.* T. 2. Haga 1963. — R. WELLEK: Concept of Criticism. New Haven-Londyn 1963. (Tu m. in.: The Concept of Romanticism in Literary Scholarship; Romanticism Re-examined); przekł. niem. pt. Konfrontationen. Vergleichende Studien zur Romantik. Aus dem Amerikanischen übersetzt von R. Dornbacher. Frankfurt n. Menem 1964. — D. PERKINS: Wordsworth and the Poetry of Sincerity. Cambridge, Mass., 1964. —

M. ROSTON: Prophet and Poet. The Bible and the Growth of Romanticism. Londyn 1965. — E. C. MASON: Deutsche und englische Romantik. Eine Gegenüberstellung. 2 durchgesehene und erweiterte Auflage. Getynga 1966 *Kleine Vandenhoeck-Reihe* 85. — J. KAMIONKOWA: Ogólnopolskie spotkanie historyków literatury okresu romantyzmu. (Warszawa 9 XII 1966 r.). *Nauka Pol.* 1967 nr 4. — *Il Romanticismo. Atti del sesto Congresso dell'Associazione Internazionale per gli*

Studi di Lingua e Letteratura Italiana (Budapest e Venezia 10-17 Ottobre 1967). Budapest 1968. (Tu m. in. dział: Romanticismo italiano—Romanticismo europeo). — S. C. GILL: Wordsworth's Bree-

ches Pocket: Attitudes to the Didactic Poet. *Essays in Criticism* 1969 nr 4. — R. F. STORCH: Wordsworth's „The Borderers”. The Poet as Anthropologist. *elh* 1969 nr 2.

[VII, 23] b) Klasycyzm a romantyzm

P. H. FRYE: Romance and Tragedy. A study of classic and romantic elements in the great tragedies of European literature. Lincoln, Nebraska, 1961; wyd. nast. Magnolia, Mass., 1967. — J. G. ROBERTSON: Studies in the Genesis of Romantic Theory in the 18th Century. Nowy Jork 1962. — H. MAYER: Zur deutschen Klassik und Romantik. Pfuldingen 1963. — R. WELLEK: The Term and Concept of „Classicism” in Literary

History. *Actes du IV-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée*. Fribourg 1964. (Wol. 2). Haga 1966. — G. ALBRECHT, J. MITTENZWEI: *Klassik*. Wyd. 4. Berlin 1965; przeł. J. Buras i in. pt. Klasycyzm niemiecki. Życie i twórczość Goethego i Schillera. Wybór. W-wa 1970. — I. SÖTÉR: Lumières et romantisme. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* t. 12 (1970) z. 1/2.

[VII, 25] c) Estetyka i krytyka literacka

I. STROHSCHNEIDER-KÖHRS: Die Romantische Ironie in Theorie und Gestaltung. Tybinga 1960 *Hermea. Germanistische Forschungen*. Neue Folge t. 6. — S. O. SIMCHES: Le romantisme et le goût esthétique du XVIII-e siècle. Paryż 1964. — A. MÜLLER: Kunstanschauung der jüngeren Romantik. Darmstadt 1964 *Deutsche Literatur. Reihe Romantik* t. 12. — P. MOREAU: La critique selon Sainte-Beuve. Paryż 1964. — E. Z. CYBIENKO: Bieliński i polskaja literaturnaja kritika 40-50-ch godow XIX w. *Izwiestija Akademii Nauk SSSR. Otdelenije Literatury i Jazyka* t. 24 (1965) z. 5. — S. SKWARCZYŃSKA: Rzut oka na rozwój teorii badań literackich od kierunków romantycznych do postpozytywistycznych. W: Teoria badań literackich za granicą. Antologia: wybór, rozprawa wstępna, komentarze. T. 1. Romantyzm i pozytywizm. Cz. 1. Kr. 1965 *Bibl. Studiów Lit.* (W antologii fragm. wypowiedzi pisarzy, m. in.: J. G. Herder, J. W. Goethe, F. Schiller, F. Schlegel, A. W. Schlegel,

G. W. Hegel, E. Young, S. T. Coleridge, G. de Staël, Ch. A. Sainte-Beuve, W. G. Bieliński). — *Actes du IV-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée*. Fribourg 1964. (Wol. 2). Haga 1966. (Tu m. in.: H. JECHOVÁ: L'oeuvre-question et l'oeuvre-réponse; J. L. MAHONEY: Imitation and the Quest for Objectivity in English Romantic Theory; D. H. MALONE: Imitation and the Shaping Spirit; L. METZGER: Imitation and Illusion in Coleridge's Criticism; O. RAGUSA: Imitation and Originality in Manzoni's Romantic Theory). — W. W. WANSLOW: Estetyka romantyzmu. Moskwa 1966. [Rec.: B. PIASECKA-MARKS. *Studia Estetyczne* t. 5 (1968); L. SUCHANEK. *Slavia Orientalis* 1969 nr 1]. — D. F. RAUBER: The Fragment as Romantic Form. *Modern Language Quarterly* 1969 nr 2. — M. J. SIEMEK: Natura, kultura, sztuka. (Problemy teorii literatury w myśli filozoficznej Fryderyka Schillera). *Przegl. Hum.* 1969 nr 6.

d) Rodzaje i gatunki literackie

[VII, 26] Liryka

L. KAIM-KLOOCK: Gottfried August Bürger. Zum Problem der Volkstümlichkeit in der Lyrik. Berlin 1963. — I. OPACKI: Krzyżowanie się postaci gatunkowych

jako wyznacznik ewolucji poezji. *Pam. Lit. R.* 54 (1963) z. 4; przedr. H. Markiewicz: Problemy teorii literatury. Wr. 1967. — J. TRZYNADŁOWSKI: Evolution de la poésie lyrique. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 6 (1963) z. 1; skrót pt. Ewolucja

liryki. Tamże. — W. WEINTRAUB: The Problem of Improvisation in Romantic Literature. *Comparative Literature* 1964 nr 2 i nadd. — M. MACIEJEWSKI: Od erudycji do poznania. Z dziejów romantycznej liryki opisowej. *Roczniki Hum.* 1966 z. 1. — I. OPACKI: Człowiek w sonetach przelomu. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Sławistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — C. ZGORZELSKI: Przełom romantyczny w dziejach liryki polskiej. Tamże. [Rec.: E. SZARY. *Pam. Lit. R.* 60 (1969) z. 3].

[VII, 27] Ballada

M. J. C. HODGART: The Ballads. Londyn 1950. — J. KLEINER: Ballada. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 1 (1958). (Jako: Materiały do „Słownika rodzajów literackich”). — K. KROEBER: Romantic Narrative Art. Madison, Wisc., 1960. — I. OPACKI: Ewolucja balladowej opowieści. Lubl. 1961. [Rec.: K. POMORSKA. *International Journal of Slavic Linguistic and Poetics* t. 8 (1964)]. — C. ZGORZELSKI: Le dynamisme de la ballade comme genre littéraire. *Poetics*. W-wa 1961. — W. MÜLLER-SEIDEL: Die deutsche Ballade. Umriss ihrer Geschichte. W zbiorze: Wege zum Gedicht. T. 2. Monachium-Zürich 1964. — I. OPACKI: Die Gestalt und dramatisierende Funktion des Erzählers in der polnischen epischen Ballade. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 7 (1964) z. 2; toż w jęz. pol. pt. Narrator i świat nieznan. Kształt i funkcje dramatyzacyjne narratorsa w polskiej balladzie. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 7 (1964) z. 1. — J. KRZYŻANOWSKI: Ballada. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — C. KRAUS: Slovenská romantická balada. Bratislava 1966. — C. KRAUS: L'événement et le héros dans la ballade. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 10 (1967) z. 1; streszcz. pt. Zdarzenie i bohater w balladzie. Tamże. — I. OPACKI, C. ZGORZELSKI: Ballada. Wr. 1970 *Poetyka. Zarys enc. Dział I* cz. 1 z. 1.

[VII, 27] Epika poetycka

M. KRIDL: Wstęp do: J. Słowacki: Powieści poetyckie. Kr. 1925 *BN I*, 47. — Z. SZMYDTOWA: Problematyka i kompozycja „Grażyny” na tle jej rodowodu literackiego. *Spr. Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I* 1947. — K. KROEBER: Romantic Narrative Art. Madison, Wisc., 1960. — W. OSTROWSKI: Powieść poetycka. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 7 (1964) z. 1. (Jako: Materiały do „Słow-

nika rodzajów literackich”). — B. WILKE: Romantic Poets and Epic Tradition. Madison, Wisc., 1965. — M. MACIEJEWSKI: W kręgu narodzin polskiej powieści poetyckiej. Praca doktorska. W-wa 1969. *Streszcz. Biul. Polon.* 1969 z. 34. — M. MACIEJEWSKI: Narodziny powieści poetyckiej w Polsce. Wr. 1970 *Z dziejów form artyst. w lit. pol.* t. 19.

[VII, 27] Powieść

K. WYKA: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* [Rec.: R. ZIMAND. *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 4]. — B. G. RIEZOW: Francuskiej historycznej roman w epochu romantyzmu. Leningrad 1958; przeł. P. Hertz pt. Francuska powieść historyczna w epoce romantyzmu. W-wa 1969. [Rec.: J. GÓRSKI: Romantyzm i historia. *Kultura* 1970 nr 11]. — K. KROEBER: Romantic Narrative Art. Madison, Wisc., 1960. — M. ŻUROWSKI: Stendhal i powieść francuska dziewiętnastego wieku. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 3 (1960) z. 2. — I. K. GÓRSKI: Polski historycznej roman i problema istorizmu. Moskwa 1963. [Rec.: A. NOFER, J. RURAWSKI. *Slavia Orientalis* 1964 nr 4; J. HENZEL. *Ruch Lit.* 1965 z. 2]. — A. BARTOSZEWICZ: Odrębność gatunkowa powieści w świadomości teoretycznej w pierwszej połowie XIX wieku. *Styl i kompozycja. Konferencje teoretyczno-literackie w Toruniu i Ustroniu*. Wr. 1965. — A. BARTOSZEWICZ: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce literackiej pierwszej połowy XIX wieku. Tamże. — M. JASIŃSKA: Narrator w powieści przedromantycznej. 1776-1831. W-wa 1965 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 15. [Rec.: J. TRZYNADŁOWSKI. *Pam. Lit. R.* 58 (1967) z. 4]. —

F. R. HART: Scott's Novels. The Plotting of historical survival. Charlottesville, Virginia, 1966. — M. ŻMIGRODZKA: Polska powieść biedermaierowska. *Pam. Lit. R.* 57 (1966) z. 2. — S. DES LOGES: L'art structural de la narration dans la nouvelle de Balzac. Wr. 1967 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 17. — M. RAIMOND: Le roman depuis la Révolution. Paryż 1967. — Z. SZMYDTOWA: Spoken and Literary Tale. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 10 (1967) z. 2; streszcz. pt. Gawęda. Tamże. — S. BURKOT: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. INGLÓT. *Pam. Lit. R.* 60 (1969)

z. 3; T. BUJNICKI: *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — Z. SZMYDTOWA: Poetyka gawędy. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Sławistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — J. TRZYNADŁOWSKI: Od romansu do powieści. Zmiany w strukturze gatunkowej w literaturze polskiej. Tamże. — T. CIEŚLIKOWSKA: Powieść tendencyjna. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 12 (1969) z. 2.

[VII, 28] Dramat

R. LANGBAUM: The Poetry of Experience. The dramatic monologue in modern literary tradition. Londyn 1957. — J. DEGLER: Problem dramatu historycznego w polskiej krytyce literackiej lat 1830-1848. *Acta Universitatis Wratisla-*

viensis nr 13. *Prace Lit.* V. Wr. 1963. — M. URBANOWICZ, A. STROKA: Niemiecki dramat i teatr romantyczny. Poglądy teoretyczne i twórczość artystyczna. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 27. *Germanica Wratislaviensis* IX. Wr. 1964. — J. KOLTUNIAKOWA: Kilka uwag o roli chóru w dramacie romantycznym. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu*. Wr. 1966. — G. KOZIELEK: Das dramatische Werk Zacharias Werners. Wr. 1967 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 120. [Rec.: J. HRYŃCZUK: Nowy wkład w badania nad dramatem romantycznym. *Przegl. Hum.* 1968 nr 5; M. SZYROCKI: *Zaranie Śląskie* 1968 z. 1]. — S. E. BURY: Polski dramat romantyczny w inscenizacjach powojennych. *Życie i Myśl* 1968 nr 5, 8-9, 11/12; 1969 nr 2.

[VII, 29-30] e) Motywy

P. SZONDI [nie: Szandi]: Friedrich Schlegel und die romantische Ironie. *Euphorion* 1954 [nie: 1945]; przedr. w książce: Satz und Gegensatz. Frankfurt n. M. 1964. — M. MILNER: Le diable dans la littérature française. T. 1-2. Paryż 1960. — J. KRZYŻANOWSKI: Allegory in Romantic Movements. *Poetics*. W-wa 1961. — M. Z. SHRODER: Icarus. The Image of the Artist in French Romanticism. Cambridge, Mass., 1961 *Harvard Studies in Romance Languages* t. 27. — B. BLACKSTONE: The Lost Travellers. A romantic theme with variations. Londyn 1962. — R. GÉRARD: L'Orient et la pensée romantique. Nancy 1963. — M. JAKÓBIEC: U źródeł romantycznej ludowości niektórych literatur słowiańskich. Próba ustalenia problematyki i zakresu badań. *Pam. Słowiański* t. 13 (1963). — G. KOZIELEK: Der Kościuszko-Aufstand in der zeitgenössischen deutschen Romantik. *Zeitschrift für Slavische Philologie* 1963 z. 2. — A. RODWAY: The Romantic Conflict. Londyn 1963. —

J. BOUSQUET: Les thèmes du rêve dans la littérature romantique. (France, Angleterre, Allemagne). Essai sur la naissance et l'évolution des images. Paryż 1964. — T. GISCH: Wanderlust and Wanderleid. The motif of the wandering hero in German romanticism. *Studies in Romanticism* t. 3 (1963/64). — C. O. PARSONS: Witchcraft and Demonology in Scott's Fiction. With chapters on the supernatural in

Scottish Literature. Edynburg 1964. — D. STARR: Über den Begriff des Symbols in der deutschen Klassik und Romantik. Unter besonderer Berücksichtigung von F. Schlegel. Reutlingen 1964. — R. TROUSSEAU: Le thème de Prométhée dans la littérature européenne. Genewa 1964. — P. MOREAU: Romantisme, français et syncrétisme religieux. W: Ames et thèmes romantiques. Paryż 1965. — M. THALMANN: Romantiker entdecken die Stadt. Monachium 1965 *Sammlung Dialog* 9. — L. KELLER: Piranèse et les romantiques français. Le mythe des escaliers en spirale. Paryż 1966. — P. KLUCKHOHN: Die Auffassung der Liebe in der Literatur des 18. Jahrhundert und in der deutschen Romantik. Tybinga 1966. —

G. ENSCOE: Eros and the Romantics. Sexual Love as a theme in Coleridge, Shelley and Keats. Haga 1967 *Studies in English Literature* t. 45. — M. THALMANN: Zeichensprache der Romantik. Heidelberg 1967. — M. GÉRARD: La déclaration d'amour dans le roman romantique. Étude de scénologie. *Revue d'histoire littéraire de la France* 1968. — G. MATTENKLOTT: Melancholie in der Dramatik des Sturm und Drang. Stuttgart 1968 *Studien zur Allgemeinen und Vergleichenden Literaturwissenschaft* t. 1. — A. S. GÉRARD: English Romantic Poetry: Ethos, Structure and Symbol in Coleridge, Wordsworth, Shelley and Keats. Los Angeles i Berkeley 1968.

[VII, 31] 5. DZIEJE ROMANTYZMU

N. SAPEGNO: Disegno storico della letteratura italiana ad uso delle scuole medie superiori. Wyd. zmienione. Florencja

W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH

1948; przeł. Z. Matuszewicz, K. Kasprzyk pt. Historia literatury włoskiej w zarysie. Podręcznik. W-wa 1969. — G. SAMPSON:

- The Concise Cambridge History of English Literature. Cambridge 1949; wyd. 2 Cambridge 1961; przeł. P. Graff pt. Historia literatury angielskiej w zarysie. W-wa 1966. — G. LANSON, P. TUFFRAU: Manuel illustré d'histoire de la littérature française des origines à l'époque contemporaine. Paryż 1953; przeł. W. Bieńkowska pt. Historia literatury francuskiej w zarysie. W-wa 1963. — M. FUBINI: Romanticismo italiano. Bari 1960. — S. W. NIKOLSKIJ, A. N. SOKOŁOW, B. F. STACHIEJEW: Niektóre osobowości romantyzmu w sławianach literaturach. W zbiorze: Issledowanija po slawianskomu literaturowiedieniju i stilistike. Moskwa 1960. — T. KLANICZAY, J. SZAUDER, M. SZABOLCSI: Histoire abrégée de la littérature hongroise. Budapest 1962; przekł. pol. pt. Historia literatury węgierskiej. Zarys. Wr. 1966. — D. D. BLAGOJ (red.): Istorija russkoj literatury. T. 2. Litieratura pierwoj polowiny XIX wieka. Moskwa 1963. — I. JACK: English Literature 1815-1832. Oksford 1963 jako: Oxford History of English Literature. T. 10. — M. SZYROCKI: Historia literatury niemieckiej. Zarys. Wr. 1963. — D. TSCHIZEWSKIJ: Russische Literaturgeschichte des 19. Jahrhunderts. I. Die Romantik. Monachium 1964 *Forum Slavicum* t. 1. [Rec.: V. SETSCHKAREFF. *Zeitschrift für Slavische Philologie* 1965 z. 2]. — A. MONGLOND: Le préromantisme français. Nouvelle édition. T. 1-2. Paryż 1965-1966. — J. ADAMSKI: Historia literatury francuskiej. Zarys. Wr. 1966; wyd. 2 W-wa 1970. — M. STRZALKOWA: Historia literatury hiszpańskiej. Zarys. Wr. 1966; wyd. 2 Wr. 1968. — Erläuterungen zur Deutschen Literatur. [5]. Romantik. Berlin 1967. [Rec.: G. KOZIELEK. *Przeł. Hum.* 1969 nr 5]. — A. N. NIKOLUKIN: Amierikanskij romantizm i sowriemennost'. Moskwa 1968. — D. TSCHIZEWSKIJ: Vergleichende Geschichte der slavischen Literaturen. II. Von der Romantik bis zur Moderne. Berlin 1968. [Rec.: G. WYTRZENS. *Zeitschrift für Slavische Philologie* 1968 z. 1].

[VII, 32] 7. WAŻNIEJSZE MONOGRAFIE PISARZY

- S. ZWEIG: Balzac. Wyd. R. Friedenthal. (1946); przeł. W. Kragen. W-wa 1950; wyd. 2 W-wa 1965. — J. B. BARRÈRE: Hugo. L'homme et l'oeuvre. Paryż 1952; przeł. J. Parvi, wiersze przeł. Z. Bieńkowski i R. Koloniecki, pt. Hugo. Człowiek i dzieło. W-wa 1968. — A. BILLY: Sainte-Beuve. Sa vie et son temps. (T. 1-2). Paryż 1952. — A. MAUROIS: Lélia ou la vie de George Sand. Paryż 1952; przeł. A. Kotula i W. Lewik pt. Lelia, czyli życie George Sand. W-wa 1960; toż wyd. 2 W-wa 1968. — F. W. BATESON: Wordsworth, a re-interpretation. Londyn 1954; wyd. nast. Londyn 1956. — M. A. RUFF: Baudelaire. Paryż 1957 *Connaissance des Lettres* 41; tłum. A. Ołędzka-Frybesowa. W-wa 1967. — K. ŠTEPANIČ: Básnické dílo Johna Keatse. Praga 1958 *Opera Universitatis Brunensis, Facultas Philosophica* t. 51. [Rec.: A. TICHÝ. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 3 (1960) z. 1]. — H. CYSARZ: Die dichterische Phantasie Friedrich Schillers. Tybinga 1959. — E. THOMAS: George Sand. Paryż 1959. — B. VON WIESE: Friedrich Schiller. Stuttgart 1959. — P. BERTAULT: Balzac. Wyd. nowe, rozszerzone. Paryż 1960. — G. CARNALL: Southey and His Age. Oksford 1960. — D. KING-HELLE: Shelley. His thought and work. Londyn 1960. — M. REGARD: Sainte-Beuve, l'homme et l'oeuvre. Paryż 1960. — A. RUTHERFORD: Byron. A critical study. Edynburg 1961. — J. BARZUN: Byron and the Byronic in History. Nowy Jork 1962. — J. R. DERRÉ: Lamennais, ses amis et le mouvement des idées à l'époque romantique 1824-1834. Paryż 1962. — T. KROŃSKI: Hegel. W-wa 1962 *Myśli i Ludzie*; wyd. 2 W-wa 1966. — A. G. LEHMANN: Sainte-Beuve. A portrait of the critic. Oksford 1962. — F. P. SZILLER: Gienrich Gejne. Moskwa 1962. — A. I. DIEJCZ: Poetickeskij mir Gienricha Gejne. Moskwa 1963. — R. FRIEDENTHAL: Goethe. Sein Leben und seine Zeit. (1963); przeł. M. Rotter pt. Goethe, jego życie i czasy. W-wa 1969. — B. DE LASALLE: Alfred de Vigny. Paryż 1963. — K. N. GRIGORIAN: Lermontow i romantizm. Moskwa 1964. — M. K. JOSEPH: Byron the Poet. Londyn 1964. — E. STAIGER: Goethe. T. 1-3. Wyd. nowe. Zurych 1962-1964. — Twórczość M. J. Lermontowa. 150 let do dnia urodzenia 1814-1964. Moskwa 1964. — A. MAUROIS: Prométhée ou la vie de Balzac. Paryż 1965; tłum. J. Rohoziński pt. Prometeusz, czyli życie Balzaka. W-wa 1970. — B. G. RIBIZOW: Twórczość Waltera Skotta. Moskwa-Leningrad 1965. [Rec.: B. OWCZAREK. *Pam. Lit.* 8 (1967) z. 3]. — A. JELICOE: Shelley or the Idealist. Londyn 1966. — Puszkina. Itogi i problemy izuczenija. (Monografia

- zbiorowa). Moskwa-Leningrad 1966. — G. WATSON: Coleridge the Poet. Londyn 1966. — A. W. FIEDOROW: Lermontow i literatura jego wriemieni. Leningrad 1967. — H. KAUFMANN: Heinrich Heine. Geistige Entwicklung und künstlerisches Werk. Berlin 1967. — W. S. NIECZAJEWA: W. G. Bielinskij. Życie i twórczość 1842-1848. Moskwa 1967. — H. RITTER: Der unbekante Novalis. Friedrich von Hardenberg im Spiegel seiner Dichtung. Getynga 1967. — P. N. STEARNS: Priest and Revolutionary. Lamennais and the dilemma of French catholicism. 1967; tłum. M. Wańkowiczowa pt. Książd Lamennais. W-wa 1970. — J. RAIMOND: Robert Southey. L'homme et son temps. L'oeuvre. Le rôle. Paryż 1968 *Université de Paris, Faculté des Lettres et Sciences Humaines. Études anglaises* 28. — J. TOUCHARD: La gloire de Béranger. T. 1-2. Paryż 1968. — M. TOESCA: Lamartine ou l'amour de la vie. Paryż 1969. — J. M. SIEMEK: Fryderyk Schiller. W-wa 1970 *Myśli i Ludzie*.

ROMANTYZM W POLSCE

1. PRZEŁOM ROMANTYCZNY

a) Walka klasyków z romantykami

[VII, 34] Teksty współczesne: K. KOZMIAN: Partyzant. Ballada. Powst. ok. 1825. Ogl. M. KACZMAREK, K. PECOLD: Nie drukowany paszkwil Kajetana Koźmiana. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7.

[VII, 37] Opracowania późniejsze: M. KACZMAREK, K. PECOLD: Nie drukowany paszkwil Kajetana Koźmiana, jw. — C. ZGORZELSKI: Przełom romantyczny w dziejach literatury polskiej. *Folia Societatis Scientiarum Lublensis* S. A t. 6/9 (1966/69).

2. LITERATURA EPOKI ROMANTYZMU

[VII, 43] b) Studia i charakterystyki ogólne

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — P. HERTZ: Oprac. wyd.: Zbiór poetów polskich XIX w. Ks. 1-5. W-wa 1959-1967 *Bibl. Poezji i Prozy*. (Ks. 6 w opracowaniu). — Z. L. ŻALESKI: Kilka uwag o stosunku poetów romantycznych do powstania listopadowego. *Teki Hist.* t. 10 (1959); odb. Londyn (1960). — P. E. GLINKIN: Niektóre osobliwości rozwoju polskiej literatury 30-40 lat XIX wieku. *Wiestnik Leningradskogo Gosudarstwiennogo Uniwersiteta* 1960 nr 20. — L. JARZĘBOWSKI: Henryk Nitschmann — miłośnik kultury polskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 3. *Filologia pol.* II. Tor. 1960. — M. DŁUSKA: Z kufrem na plecach. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 40. — S. FIŻSMAN: Droga Mickiewicza i Puszkina do historyzmu romantycznego. *Slavia Orientalis* 1964 nr 1. — A. KIJOWSKI: Nasza pokraczna doskonałość. *Teatr* 1964 nr 8. — W. KUBACKI: Twórczość Feliksa Bernatowicza. Wr. 1964 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 12. [Rec.: Z. LIBERA. *Roczn. Lit.* 1964. W-wa 1966 s. 233-234]. — J. KULCZYCKA-SALONI: Włodzimierz Spasowicz — krytyk i historyk literatury polskiej. *Slavia Orientalis* 1964 nr 4. (Tu m. in. rozdział: Problem literatury romantycznej). — W. WEINTRAUB: Literatura emigracyjna wczoraj i dziś.

Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. T. 1. Londyn 1964. — W. WEINTRAUB: The Problem of Improvisation in Romantic Literature. *Comparative Literature* 1964 nr 2 i nadb. —

Z. LIBERA: (J. Krzyżanowski: W świecie romantycznym. Kr. 1961. Rec.). *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 2. — B. OSMÓLSKA-PISKORSKA: Poezja powstania styczniowego. *Ruch Lit.* 1965 z. 1. — O. SCHERER-WIRSKI: En marge de la poésie romantique polonaise: Le colonel Nicolas Korwin Kamiński. *Études Slaves et Est-Européennes* 1965 nr 1/2. — Z. SKWARCZYŃSKI: Problemy początków powieści historycznej w Polsce. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 41. *Filologia*. Łódź 1965. — (M. CZANERLE): O dramacie romantycznym. Rozmowa z K. Swinarskim i S. Treuguttem. *Teatr* 1966 nr 19. — M. JANION: Antynomie polskiego romantyzmu. *Zycie Lit.* 1966 nr 49; toż w zbiorze: Proces historyczny w literaturze i sztuce. Materiały konferencji naukowej maj 1965. Pod red. M. Janion i A. Piorunowej. W-wa 1967 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 18. — W. KUBACKI: Taras Szewczenko wobec polskiego romantyzmu. W: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* — M. CIEŚLA: Über einige deutsche Übersetzer der polnischen Dichtung im

XIX Jahrhundert. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 26. — M. PIŚCZKOWSKI: Promieniowanie polskiego Oświecenia na literaturę I połowy XIX wieku. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. — M. JASTRUN: Potem jasność dnia. *Twórczość* 1968 nr 12; przedr. w: *Wolność wyboru*. W-wa 1969. — M. MACIEJEWSKI: Zagadka i tajemnica. Z zagadnień świadomości literackiej w okresie przełomu romantycznego. *Roczniki Hum.* 1968 z. 1. — J. MALINOWSKI: Zarys rozwoju powieści historycznej w Polsce do 1939 r. W zbiorze: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: *Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego*. Bydż. 1968 *Bydż. Tow. Nauk. Prace Wydż. Nauk Hum.* S. B nr 3. — C. ZGORZELSKI: Postulaty edytorskie w zakresie literatury pierwszej połowy w. XIX. (Propozycje programu). *Ruch Lit.* 1968 z. 2. — J. BACHÓRZ: O szkieletach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969. — K. HORVÁTH: Zagadnienie gatunków literackich w literaturze węgierskiej i polskiej epoki klasycyzmu i roman-

tyzmu. (Tłum. A. Sieroszewski). W zbiorze: *Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych*. Wr. 1969. — I. OPACKI: Badania nad romantyzmem a KUL w latach 1918-1968. *Roczniki Hum.* 1969 z. 1. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. [Rec.: K. GÓRSKI: Książka o początkach historii literatury polskiej. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 39; J. KADZIĘLA: Początki syntezy. *Nowe Książki* 1970 nr 10; C. KŁAK: Pionierska książka o początkach historii literatury w Polsce. *Ruch Lit.* 1970 z. 5; H. MARKIEWICZ. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1970 nr 2; R. SKRĘT. *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 3]. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Cz. 2. Lubl. 1969. — M. STRASZEWSKA: Romantyzm a narodowa edukacja i obyczaje. *Polonistyka* 1969 nr 6. — J. KRZYŻANOWSKI: Dzieje przysłowia polskiego w toku pięciu wieków. *Kultura i Społeczeństwo* 1970 nr 1. (Tu m. in.: Przystawienie do romantyzmu). — C. ZGORZELSKI: Romantyzm. *Roczn. Lit.* 1968. W-wa 1970.

[VII, 44] c) Dziedzictwo romantyzmu

J. BRZEKOWSKI: L'héritage romantique et la littérature contemporaine. *Dossiers* (Paryż) 1946 nr 1. — W. MACIĄG: Szkoła gustów. ... By młodym być i więcej nic. *Życie Lit.* 1963 nr 36; Słodki nektar żywota. *Tamże* nr 37; przedr. w art. pt. Szkoła klasyków. W: *Sprawa literatury*. Poz. 1970. — J. KULCZYCKA-SALONI: Programy i dyskusje literackie. 5. Stosunek do romantyzmu. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu*. T. 1. W-wa 1965. — J. RURAWSKI: Kłopoty z romantyzmem. *Wiedza i Życie* 1965 nr 3-4. — E. WARZENICA: Rola tradycji literackiej epoki romantyzmu w kształtowaniu się świadomości politycznej i literackiej pozytywistów. (Rozważania wstępne). *Przegl. Hum.* 1966 nr 1. — J. PUCIATA-PAWŁOWSKA: Jacek Malczewski a romantyzm. *Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy wieku XVIII i wieku XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki*. Warszawa, listopad 1963. W-wa 1967. — Z. STEFANOWSKA: Współczesny czytelnik wobec literatury romantycznej. *Polonistyka* 1967 nr 6. — Z. ŻYGULSKI: Nurt romantyczny w muzealnictwie pol-

skim. *Romantyzm*, jw. — Z. BARAŃSKI: Rola i miejsce literatury polskiej w rosyjskim życiu społeczno-literackim w drugiej połowie XIX wieku. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — E. WARZENICA: Pozytywistyczny „obóz młodych” wobec tradycji wielkiej polskiej poezji romantycznej. Lata 1866-1881. W-wa 1968 *Rozpr. Univ. Warsz.* 25. — I. CSAPLÁROS: Romantyzm polski w literaturze węgierskiej okresu reform (1825-1848). *Europejskie związki literatury polskiej*. (Studia ofiarowane Z. Szmydtowej). W-wa 1969. — M. STRASZEWSKA: Romantyzm a narodowa edukacja i obyczaje. *Polonistyka* 1969 nr 6. — J. ZAWIEYSKI: Uwikłani w historię. W: *Korzenie*. W-wa 1969. [Rec.: J. ŁUKASIEWICZ: Trzy romantyzmy. *Więź* 1970 nr 4]. — W. I. CHRULEW: Problema romantyzmu w świetle Leninskiej teorii poznania. *Wiestnik Moskowskiego Uniwersytetu. Filologija* 1970 nr 4. — M. CZERMIŃSKA: „Nasza wielka teraźniejszość”. Rozmowa z prof. dr Marią Janion. *Litery* 1970 nr 4. — M. PIWIŃSKA: Spór o romantyzm a polski

dramat współczesny. Rozprawa doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1970 z. 37. — A. KOWALCZYKOWA: Piotr Wysocki, bohater romantyczny. *Mies. Lit.* 1970 nr 10. — J. KULCZYCKA-SALONI:

Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. W-wa 1970. — M. PIWIŃSKA: Odczyt o Polsce. *Osnowa* 1970, wiosna. — J. STARZYŃSKI: Romantyzm i nowoczesność. *Mies. Lit.* 1970 nr 7.

[VII, 46] d) Krytyka literacka

E. Z. CYBIENKO: Bielinskij i polskaja litteraturnaja kritika 40-50-ch godow XIX w. *Izwiestija Akademii Nauk SSSR. S. literatury i jazyka* t. 24 (1965) z. 5. — E. Z. CYBIENKO: Diskussija o romanie w polskoj kritike 40-50-ch godow XIX w. *Wiestnik Moskowskogo Uniwersiteta. Fi-*

lologia. Moskwa 1966. — S. BURKOT: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. INGLOT. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3; T. BUJNICKI. *Ruch Lit.* 1970 z. 3].

[VII, 47] e) Motywy literackie

R. F. KYRCZIW: Ukrajńska tema u polskiej dramaturgiji perszoji połowyni XIX stollittija. W zbiorze: O. O. Potiebnia i dejaki pitannija suchasnoji sławistyki. Charków 1962. — W. WILK: Z tajników lirycznego dialogu z Bogiem. *Zeszyty Nauk. KUL* 1963 nr 1. — M. STRASZEWSKA: O poezji emigranckiego losu. *Przegl. Hum.* 1964 nr 6. — R. F. KYRCZIW: Ukrajnika w polskich almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. [Rec.: S. MAKOWSKI: Ukraińska nuta w polskiej literaturze almanachowej pierwszej połowy XIX stulecia. *Przegl. Hum.* 1967 nr 3]. — J. KOLBUSZEWSKI: Zagadnienia funkcji artystycznej motywu i obrazu Tatr w literaturze polskiej XIX wieku (1805-1889). Praca doktorska. Łódź 1965. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 25. — J. REYCHMAN: Z badań nad rękopisem Wacława Rzewuskiego o koniach arabskich. *Przegl. Orientalistyczny* 1965 nr 3-4. — A. A. JANOWSKI: Wyprawa Zaliwskiego w literaturze polskiej lat 1833-1848. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. — J. KIJAS: Przedhistoryczna przeszłość Polski w utworach naszej literatury. Kr. 1966 *Nauka dla Wszystkich* nr 17. — B. MAJEWSKA: Z zainteresowań romantyków polskich literaturą polską. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — J. REYCHMAN: Z dziejów preromantycznego i romantycznego orientalizmu w Polsce. *Przegl. Orientalistyczny* 1966 nr 4. — J. REYCHMAN: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. T. 2. W-wa 1966. — B. OSMÓLSKA-PISKORSKA: Powstanie styczniowe w literaturze polskiej. *Ruch*

Lit. 1967 z. 3. (Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. W-wa 1964. Rec.). — Z. PIASECKI: Problematyka zbójnicka w literaturze polskiej. Praca doktorska. Opole 1967. Streszcz. *Biul. Polon.* 1968 z. 32. — A. WERBA: Kollijiszczyna w polskiej literatury. *Ukrajńskijskij kalendar* 1968. W-wa 1967. — M. INGLOT: Bohdan Chmielnicki w oczach polskich romantyków. *Ukrajńskijskij kalendar* 1969. W-wa 1968. — M. INGLOT, M. JAKÓBIEC-SEMKOWOWA: Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłopca-inteligenta w literaturze polskiej okresu romantyzmu). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968. — Z. LIBERA: Powstanie kościuszkowskie w literaturze polskiej. *Przegl. Hum.* 1968 nr 2. — R. BUGAJ: Mistrz Twardowski w obliczu historii. W zbiorze: W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne. Wr. 1969. — Wschód w literaturze polskiej. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

[VII, 47] Ludowość: W. A. JUZWENKO: Ukrajńska narodna poetyczna twórczist' u polskiej folklorystyci XIX st. Kijów 1961. — Ukrajńskijskij folklor u słowiańskich literaturach. *Dopowidy radjańskoj delegaciji. 5 Miżnarodnyj zjazd sławistiw.* Sofia, wereseń 1963 r. Kijów 1963 s. 23-38. — M. OLECHNOWICZ: Polskie zainteresowania językiem białoruskim (od połowy wieku XVI do roku 1863). *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spół.* z. 36. *Filologia.* Łódź 1964. — J. KRZYŻANOWSKI: Folklorystyka polska. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — J. MAŚLANKA: Twórczość ludowa w polskiej

krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 2. — J. MAŚLANKA: Zorian Dołęga Chodakowski. Jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne. Wr. 1965 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 13. — M. OLECHNOWICZ: Badacze folkloru poleskiego w pierwszej połowie XIX wieku. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spół.* z. 41. *Filologia. Łódź* 1965. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. [Rec.: R. BOGACKI. *Zaranie Śląskie* 1968 z. 1]. — M. OLECHNOWICZ: Elementy białoruskie w pieśni polskiej pierwszej połowy wieku XIX. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spół.* z. 43. *Filologia. Łódź* 1966. — R. WOJCIECHOWSKI: Polska pieśń ludowa w zbiorach i opracowaniach XIX i XX wieku. *Lit. Lud.* 1966 nr 4/6. — A. BARSCZEWSKI: Polskie zainteresowania

językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — T. BRZozowska: Franciszek Wawrowski. „Pieśni ludu wielkopolskiego”. Edycja krytyczna ze wstępem i komentarzem. Praca doktorska. W-wa 1969. *Streszcz. Biul. Polon.* 1969 z. 34; fragm. ogł. w zbiorze: *W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne.* Wr. 1969. —

Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Pod red. H. Kapelań i J. Krzyżanowskiego. Wr. 1970. (Tu: R. WOJCIECHOWSKI: Warszawskie; S. ŚWIRKO: Litwa i Białoruś; R. GÓRSKI: W kręgu Kraszewskiego i „Athaenium”; J. KRZYŻANOWSKI: Petersburg-Kijów; M. KUKULSKA: Krakowskie; R. GÓRSKI: Lwowskie; T. BRZozowska: Poznańskie; J. POŚPIECH: Śląsk; J. KRZYŻANOWSKI: Wielka emigracja). [Rec.: C. HERNAS: Folklorystyka przedkolbergowska. *Nowe Książki* 1970 nr 16; T. KOZŁOWSKI: Folklorystyka epoki przedkolbergowskiej. *Kultura* 1970 nr 29].

[VII, 48] f) Język i styl

M. GRZĘDZIŁSKA: Les tendances à atténuer la distinction entre le vers et la prose. (Du romantisme à la „Jeune Pologne”). *Poetics.* W-wa 1961. — Z. KOPCZYŃSKA: Polska strofa oktagawowa. *Pam. Lit. R.* 54 (1963) z. 2. — I. BAJEROWA: Współczesna Mickiewiczowi norma ortograficzna. *Pam. Lit. R.* 55 (1964) z. 1. — W. BIEŃKOWSKI: Krzysztof Celestyn Mrongowiusz (1764-1855) w służbie umiłowanego języka. Olsztyn 1964 *Stowarzyszenie Społ.-Kult. Pojezierze. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego. Rozpr. i Materiały.* — H. JECHOVÁ: Symboly polské romantické poezie a možnosti jejich překlada. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Philologica* 10.

Sborník prací literárněvědných. Olomuniec 1964. — A. WAŻYK: Esej o wierszu. W-wa 1964. [Rec.: L. PSZCZOŁOWSKA. *Twórczość* 1965 nr 3]. — Z. J. NOWAK: (Z. Kopczyńska, L. Pszczołowska: O wierszu romantycznym. W-wa 1963. Rec.). *Ruch Lit.* 1965 z. 1. — T. SKUBALANKA: Słownictwo poezji miłosnej J. Słowackiego na tle tradycji. Tor. 1966. — Z. KOPCZYŃSKA: Znaczenie wyboru formy wierszowej. (Na przykładzie polskiego 8-zgłoskowca) *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 4. — T. DOBRZYŃSKA: O romantycznej reprezentacji wyrażań metaforycznych. Próba semantyczna. Wr. 1971 *Z dziejów form artystycznych w lit. pol.*

3. IDEOLOGIA EPOKI ROMANTYZMU

[VII, 49] a) Filozofia

M. JANION: Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasińskim. *Pam. Lit. R.* 51 (1960) z. 2; przedr. w: *Romantyzm. Studia o ideach i stylu.* W-wa 1969. — A. SIKORA: Hoene-Wrońskiego utopia historiozoficzna. W zbiorze: *Filozofia i utopia. Studia z dziejów ideologii.* W-wa 1964 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 10. — B. SKARGA: Na-

rodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. [Rec.: R. BENDER. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4]. — M. JANION: Krasiński a Hegel. *Studia Filoz.* 1965 nr 3; toż w jęz. niem. pt. Krasiński und Hegel. W zbiorze: *Der Streit um Hegel bei den Slaven.* Praga 1967; przedr. jw. — M. JANION: Rozwój marksistowskiej koncepcji romantyzmu w Polsce. W zbiorze:

Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. W-wa 1965. — B. SKARGA: Prepozytywizm polski wobec heglizmu polskiego i Hegla. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. — Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. [Rec.: I. KROŃSKA: Heglizm w Polsce. *Nowe Książki* 1966 nr 22]. — W. WAŚIK: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. [Rec.: P. TRZEBUCHOWSKI: Polska filozofia romantyczna. *Kierunki* 1967 nr 18]. —

Filozofia polska. Red. B. Baczek. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. (Tu m. in. studia o A. Cieszkowskim, E. Dembowskim, J. Hoene-Wrońskim, H. Kamieńskim, Z. Krasińskim, K. Libelcie, A. Mickiewicz, M. Mochnackim, J. Supińskim, A. Towiańskim, B. F. Trentowskim, S. Worcellu — podane dalej przy wymienionych pisarzach). [Rec.: T. MRÓWCZYŃSKI:

Filozofia polska. *Nowe Książki* 1967 nr 23]. — Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. [Rec.: Z. KUDEROWICZ: Aspekty romantycznego światopoglądu. *Studia Filoz.* 1968 nr 3/4]. — J. ŁADYKA: Tradycjonalizm. (Polska filozofia katolicka XIX w. wobec heglizmu). *Gdańskie Zeszyty Hum. Filozofia* z. 3. Gdańsk 1967. — B. J. GAWECKI: (Głos w dyskusji o „Historii filozofii polskiej”). *Studia Filoz.* 1969 nr 5. — A. WALICKI: Stanisław Brzozowski i filozofia polskiego romantyzmu. *Studia Filoz.* 1969 nr 4. — M. JANION: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. (Zbiór studiów ogł. w latach poprzednich). [Rec.: S. MAKOWSKI: O stylu romantycznego myślenia. *Nowe Książki* 1969 nr 18; C. ZGORZELSKI: Studia o ideach i stylu. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 14].

[VII, 51] b) Mesjanizm

J. DOLANSKÝ: T. G. Masaryk et le messianisme polonais. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* 1959. — J. L. TALMON: Political Messianism. The romantic phase. Londyn 1960; toż Nowy Jork 1961. — A. SIKORA: Posłannicy słowa. Hoene-Wroński, Towiański, Mickiewicz. W-wa 1967. [Rec.: M. JANION. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; T. PŁUŻAŃSKI. *Człowiek i Światopogląd* 1968 nr 4; Z. STEFANOWSKA: O mesjanizmie bez zgorzenia. *Studia Filoz.* 1968 nr 2]. — A. WALICKI: Cieszkowski — filo-

zoficzna systematyzacja mesjanizmu. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — A. WALICKI: Mickiewicza mesjanizm romantyczny. Tamże. — A. WALICKI: Mickiewicz a Cieszkowski. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — A. WALICKI: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970. — A. WALICKI: W kręgu filozofii polskiej. Rozmowa z doc. drem... *Argumenty* 1970 nr 51/52.

[VII, 53] c) Idee polityczne i społeczne

H. ROOS: Le romantisme politique en Pologne et dans l'Allemagne constitutionnelle. *Cahiers Pologne-Allemagne* (Paryż) 1960 nr 2. — R. DYONIZIAK: Pojęcie przelomu dziejowego na łamach czasopism Wielkiej Emigracji. *Kwart. Hist.* 1962 nr 1. [Polemika: S. SZOSTAKOWSKI: W sprawie pojęcia przelomu dziejowego na łamach czasopism Wielkiej Emigracji. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1]. — G. KURPI-SOWA: Aleksander Hercen a emigracja polska w latach 1847-1870. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 6. [Rec.: M. WIERZCHOWSKI. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4]. — Materiały do bibliografii dziejów polskiego ruchu robotniczego. Ruch rewolucyjny i demokratyczny 1831-1877. Oprac. R. Grabałowski, H. Łapiński, W. Sokółowska, R. Szyszkwow-

ski. Konsultant H. Zieliński. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — R. WALICKI: Wacław Maciejowski i Zorian Dołęga Chodakowski. Studium z dziejów słowianofilstwa polskiego. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — Z. STEFANOWSKA: Legenda słowiańska w prelekcjach paryskich Mickiewicza. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 2. — M. TYROWICZ: Sprawa żydowska w dziejach Wielkiej Emigracji. (Przegląd amerykańskich studiów Abrahama Dukera). *Studia Hist.* 1968 z. 2. — J. GÓRSKI: Krakowska kultura historyczna. *Kultura* 1969 nr 50.

[VII, 53] Idea narodu: O. S. OSTROJ: Problema narodności w estetyce polskiego rewolucyjnego romantyzmu

pierwoj trieti XIX wieku. *Więstnik Leningradzkiego Uniwersytetu. S. Istorii literatury* nr 2. Leningrad 1959. — J. MAŚLANKA: Zorian Dołęga Chodakowski, jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne. Wr. 1965 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 13. [Rec.: W. BŁACHUT: Nie tylko folklor. Pionier słowiańskiego ludoznawstwa. *Życie Lit.* 1965 nr 34; M. TYROWICZ: Pionier słowiaoznawstwa. *Nowe Książki* 1966 nr 1; A. WITKOWSKA. *Pam. Lit. R.* 60 (1969) z. 3]. — S. PIŁOŃ: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji. Kr. 1966 *Nauka dla Wszystkich* nr 2; toż w książce: *Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury.* Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* — S. PIŁOŃ: Romantyczne marzenia o prakulturze. W książce:

Drzewiej i wczoraj, jw. — J. SZACKI: Mochnacki — rewolucja i tradycja. W zbiorze: *Filozofia polska.* W-wa 1967 *Mysli i Ludzie.* — J. CHALASIŃSKI: Kultura literacka wyższych sfer towarzyskich a narodowy nurt romantyzmu w Polsce. *Przeł. Hum.* 1968 nr 4. — J. KUCZYŃSKI: Historia filozofii i świadomość narodowa. *Studia Filoz.* 1969 nr 5. — A. ZIELIŃSKI: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. [Rec.: J. MAŚLANKA: O narodowości w dawnej literaturze. *Nowe Książki* 1970 nr 13; J. MAŚLANKA. *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 4]. — J. KEILING: Kategoria narodu w badaniach literackich (na przykładzie I. Chrzczanowskiej koncepcji romantyzmu). *Literatura i metodologia. Konferencje teoretycznoliterackie w Spale i w Ustroniu.* Wr. 1970.

4. ŻYCIE NAUKOWE I LITERACKIE

[VII, 54] a) Ogólne tło naukowe i kulturalne

D. REDEROWA, K. STACHOWSKA: Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841-1871. Wybór źródeł. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R.* 2 (1956). Wr. 1959. — M. ŚWIĄTECKA: Działalność oświatowa Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R.* 3 (1957). Wr. 1959. — *Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku.* (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. Tamże. — J. ZDRADA: Towarzystwo Naukowe Krakowskie a sprawa spolszczenia gimnazjów galicyjskich w 1859 r. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R.* 7/8 (1961/1962). Wr. 1963. — W. BILŁIP: (A. Witkowska: Równieśnicy Mickiewicza. W-wa 1962. Rec.). *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 2. — H. BLUM: Kłasycyzm i romantyzm. W zbiorze: *Kraków, jego dzieje i sztuka.* W-wa 1965. — J. MADEJA: Elementarze i nauka czytania i pisania na Śląsku w wiekach XIX i XX (1848-1930). T. 2. Kat. 1965. [Rec.: K. POZNAŃSKI. *Rozpr. z Dziejów Oświaty* t. 10 (1967)]. — B. SCHNAYDROWA: Komisja Bibliograficzna Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R.* 11 (1965). — K. STACHOWSKA: Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1817-1872. Bibliografia zawartości. Tamże. — W. ŚLIWOWSKA: Mikołaj I i jego czasy. W-wa 1965. —

K. LEWICKI: Katedra Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w la-

tach 1803-1848. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Univ. Jagiel. Zarzys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — Z. JABŁOŃSKI: Zarzys dziejów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1815-1872. Kr. 1967 *Nauka dla Wszystkich* nr 48. — H. KOZERSKA: Warszawska Biblioteka Uniwersytecka w latach 1832-1871. Biblioteka: Rządowa — Okręgu Naukowego — Główna. W-wa 1967 *Prace Bibl. Univ. w W-wie* 6. — S. TRUCHIM: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. [Rec.: W. JAKÓBCZYK. *Przeł. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4]. — A. BARSZCZEWSKA: Prasa francuska o Polsce i Polakach 1830-1848. (Z badań nad funkcją francuskiej prasy w popularyzowaniu wiedzy o Polsce). *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 58. *Historia.* Łódź 1968. —

J. BIENIARZÓWNA: Gdy Kraków był niepodległą Rzeczpospolitą. W zbiorze: *Kraków stary i nowy. Dzieje kultury.* Kr. 1968. — J. DOBRZAŃSKI: Ze studiów nad szkolnictwem elementarnym Lubelszczyzny w pierwszej połowie XIX wieku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 8. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży. 1831-1848. W-wa 1968. [Rec.: J. BERGHAUZEN: Polskie związki młodzieży w XIX w. *Nowe Książki* 1968 nr 16]. — E. MADEJ: Z korespon-

dencji Józefa Dietla. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 14 (1968). — A. WITKOWSKA: Kazimierz Brodziński. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 14. [Rec.: J. KWIATKOWSKI; Brodziński i jego czasy. *Życie Lit.* 1969 nr 28; S. WALKOWIAK: Comme un bijou. *Współczesność* 1969 nr 9]. — Z. JAGODA: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej.

Kr. 1969 *Nauka dla Wszystkich* nr 88. — D. REDEROWA: Powstanie i ustrój Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815-1872). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1969 nr 1. — A. ZABKO-POPOWICZ: Szkolnictwo leśne w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. *Sylwan* 1969 nr 3.

[VII, 55] b) Czasopiśmiennictwo

W. CHOJNACKI: Działalność Marcina Giersza w świetle jego kórnickich „Tek”. *Pam. Bibl. Kórń.* z. 5 (1947). — M. TOBIASZ: „Dziennik Górnośląski” i jego rola w r. 1848. *Ogniw* 1948 nr 17. — R. ŚMIELA: „Dziennik Górnośląski”. Kat. 1957. [Rec.: M. TYROWICZ. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 nr 4; S. SZEREDA. *Przegl. Bibl.* 1959 s. 363]. — A. PILCH: Czasopiśmiennictwo na Śląsku Cieszyńskim w latach 1848-1920. Materiały do bibliografii. W zbiorze: *Studia i materiały z dziejów Śląska*. T. 3. Wr. 1960. — S. BOROWKIN: „Dzwon Literacki” 1845-1853. Bibliografia zawartości. *Roczniki Bibl.* 1962 z. 1/2. — T. CIEŚLAK: „Biedaczek”. (Czasopismo ludowe z okresu Wiosny Ludów). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* t. 1 (1962). — M. INGLOT: „Bałamut Petersburski” 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 2. *Prace Lit.* IV. Wr. 1962. [Rec.: P. GRZEGORCZYK: Monografia „Bałamuta”. *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2]. — M. INGLOT: „Świstek” wileński Józefa Krzeczakowskiego. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 1. *Prace Lit.* III. Wr. 1962. — K. KARDYNI-PELIKÁNOVÁ: Styky Jana Ev. Purkyně s časopisy „Tygodnik Literacki” a „Dennica-Jutřenka”. *Slazský sborník* 1962 s. 78-89. — J. KELLES-KRAUZ: Miniona rocznica. (O wystawie „Dawna prasa polska w zbiorach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”). *Roczniki Bibl.* 1962 z. 3/4. — A. SŁOMKOWSKA: Rola „Gazety Polskiej” w okresie powstania listopadowego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* t. 1 (1962). — S. WILCZEK: Rozwój prasy polskiej na Śląsku do roku 1922. (Próba syntetycznego spojrzenia). *Zaranie Śląskie* 1962 z. 3. —

S. KALEMBKA: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych i redakcyjnych 1832-1863. *Roczniki Bibl.* 1963 z. 1/2. [Rec.: M. TYROWICZ. *Zeszyty Prasoznawcze* 1966 nr 2/3]. — R. F. KYRCZIW: Pitannia ukrain-

skoji literatury w polskiej presi perszoji połowini XIX st. *Radjańske literaturoznawstwo* 1963 nr 3. — F. A. MAREK: Z dziejów prasy polskiej na Opolszczyźnie. *Kwart. Nauzcycielstwa Opolskiego* 1963 nr 2. — I. TUROWSKA-BAROWA: Polskie czasopisma o wsi i dla wsi od XVIII w. do r. 1960. Materiały bibliograficzno-katalogowe. W-wa 1963. [Rec.: J. RATAJEWSKI. *Kwart. Opolski* 1964 nr 3/4; J. MYŚLIŃSKI. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 1; K. ZAWADZKI. *Roczn. Bibl. Nar.* 1 (1965)]. — W. ZAJEWSKI: Wolność druku w powstaniu listopadowym 1830-1831. *Łódź 1963 Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wyzd. II Nauk Hist. i Spol.* 51. [Rec.: W. ROŚTOCKI. *Przegl. Hum.* 1964 nr 5; A. ZIELIŃSKI. *Zeszyty Prasoznawcze* 1964 nr 4; W. ZAJEWSKI: Słowo w sprawie wolności druku pod rządami gen. J. Krukowieckiego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 1]. — T. CIEŚLAK: Prasa polska na Mazurach i Warmii 1718-1939. Olsztyn 1964 *Stowarzyszenie Spol.-Kult. Pojezierze ... Rozpr. i Materiały*. — T. CIEŚLAK: Z dziejów prasy polskiej na Pomorzu Gdańskim w okresie zaboru pruskiego. Gdańsk 1964. — M. INGLOT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — D. KOMOŁOWA: Bruno Kiciński i jego czasopisma. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1964 z. 1. — E. LORENC: Petersburskie „Słowo”. *Roczn. Nauk. Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 19. *Filologia ros.* Kr. 1964. — J. ŁOJEK: Prasa i opinia publiczna Warszawy przed powstaniem listopadowym (lipiec-listopad 1830). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1964 z. 1. — M. MICHAŁOWSKA: „Mrówka Poznańska” (1821-1822). Zarys historyczny oraz bibliografia zawartości. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 54. *Biblioteka* z. 4. Poz. 1964. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego 1831-1864. W-wa 1964. [Rec.: R. BENDER. *Kwart.*

Hist. 1965 nr 4]. — W. ZAJEWSKI: „Sandomierzanin” — nieznanne czasopismo z okresu powstania listopadowego. *Przegl. Hist.* 1964 z. 2. —

J. CYBERTOWICZ: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim”. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — D. FAJNHAUZ: Walka o postęp społeczny w publicystyce wileńskiej w połowie XIX wieku. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1965). — M. INGLÓT: Główne kierunki ewolucji polskiego czasopiśmiennictwa ziem litewsko-ruskich. (Lata 1832-51). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1. — R. F. KYR- CZIW: Ukraińnika w polskich almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. [Rec.: S. MAKOWSKI: Ukraińska nuta w polskiej literaturze almanachowej pierwszej połowy XIX stulecia. *Przegl. Hum.* 1967 nr 3]. — J. MAŚLANKA: (M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. W-wa 1964. Rec.). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1. — Materiały do bibliografii dziejów polskiego ruchu robotniczego. Ruch rewolucyjny i demokratyczny 1831-1877. Oprac. R. Grabałowski, H. Łapiński, W. Sokołowska, R. Szyżkowski. Konsultant: H. Zieliński. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — H. RZADKOWSKA: (La Tribune des Peuples. Wyd. Wr. 1963. Rec.). *Kwart. Hist.* 1965 nr 4. — S. TRUCHIM: Pierwsze miesięczniki w Wielkim Księstwie Poznańskim. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 40. *Filologia*. Łódź 1965. — (B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki. W-wa 1964. Rec.): M. STRASZEWSKA. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 3; S. WILCZEK. *Zaranie Śląskie* 1965 nr 2; M. WYKA: Różne oblicza literatury. Z historii czasopiśmiennictwa polskiego. *Życie Lit.* 1965 nr 4; R. CZEPULIS. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1; M. TYROWICZ. *Ruch Lit.* 1966 nr 3. — A. SŁOMKOWSKA: Próby wydawania gazet rządowych w Królestwie Polskim w latach 1815-1831. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1965 z. 2. — A. SŁOMKOWSKA: Uwagi o dziennikarzach w 1831 roku. Tamże, z. 1. — L. ZIELIŃSKI: „Polonia” or Monthly Reports of Polish Affairs”. Tamże, z. 2. — R. ŻURKOWA: „Rozmaitości Naukowe” — krakowski pismo naukowe (1828-1831). *Roczniki Bibl.* 1965 z. 1/2. —

T. GOSPODAREK: Piśmiennictwo polskie na Śląsku. Do II wojny światowej. Opole 1966 *Instytut Śląski w Opolu*. S. *Odczyty Nauk.* 10. — M. INGLÓT: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. BURKÓT: Z dziejów prasy lite-

rackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. STOLZ- MAN: *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — A. KOWALSKA: Rok 1848 w świetle krakowskiej publicystyki satyrycznej oraz pieśni i pisemek ulotnych. *Przegl. Hum.* 1966 nr 1. — J. MACIEJEWSKI: Ruch literacki „młodych” z lat 1860-1862. *Przegl. Hum.* 1966 nr 2-3. — M. MI- CHAŁOWSKA: „Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego” do 1830 r. *Roczn. Bibl. Nar.* 2 (1966). — Powstanie styczniowe. Materiały i dokumenty. Prasa tajna z lat 1861-1864. Cz. 1. Wr. 1966. (Tu m. in.: S. KIENIEWICZ: Przedmowa). [Rec.: J. JEDLIŃSKI: Gazetki polskie sprzed wieku. *Nowe Książki* 1967 nr 7; M. TYROWICZ. *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — A. SŁOMKOWSKA: Pierwsze pokolenie dziennikarskie. Kształtowanie się zawodu dziennikarskiego w I połowie XIX w. *Biul. Prasoznawczy* 1966 nr 10. — A. SŁOMKOWSKA: Próby tworzenia prasy rządowej w Królestwie Polskim w latach 1815-1831. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. — M. SZYROCKI, B. ZAKRZEWSKI: Mickiewicz w lwowskiej „Mnemosyne”. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — H. TADEUSIEWICZ: Zapomniane czasopismo warszawskie z epoki przed- listopadowej. („Chwila Spoczynku” 1827). *Roczniki Bibl.* 1966 z. 3/4. — E. TOMA- SZEWSKI: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. —

B. CYGLER: Dzieje i problematyka prasy lelewelowskiego Zjednoczenia Emigracji Polskiej w latach 1837-1839. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — S. DZIKI: Dembowskiego i Kamińskiego artykułografia, czyli analiza zawartości czasopisma. (Rozbiór i ocena „Biblioteki Warszawskiej” z lat 1841-43). *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 2. — M. INGLÓT: Stan i potrzeby badań nad polską prasą literacką w okresie romantyzmu. W zbiorze: Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej. W-wa 1967. — A. KAZIOR: „Dziennik Literacki” w latach 1852-1854 i jego wpływ na życie umysłowe Galicji. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — M. MICHAŁOWSKA: „Weteran Poznański” 1825. Krótki zarys historyczny oraz bibliografia zawartości. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 66. *Biblioteka* z. 7. Poz. 1967. — J. ROS- NOWSKA: Twórcy „Dziennika Mód Pa- ryskich”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — H. TADEUSIE- WICZ: Proromantyczne czasopismo warszawskich podchorążych. *Łódzkie Tow. Nauk. Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk.*

- 1967 z. 3. („Chwila Spoczynku”). — H. TADEUSIEWICZ: Przedlistopadowe czasopismo romantyków warszawskich. („Dziennik Warszawski” 1825-1829). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — L. ZIELIŃSKI: „Republikanin” — pierwsze polskie czasopismo w Anglii. Tamże. — V. ZAČEK: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami. *Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* —
- J. DROBISZEWSKI: Serwis informacyjny dziennika „Czas” w latach 1848-1865. *Zeszyty Prasoznawcze* 1968 nr 1. — R. FÜRST: „Słowo” Józefata Ohryzki a carska cenzura. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — T. GOSPODAREK: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku. 1815-1863. Wr. 1968. [Rec.: J. PIERZCHAŁA: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20; J. KAJTOCH: Materiały do dziejów śląskiego regionalizmu literackiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 3; E. MIŚ. *Kierunki* 1969 nr 8]. — I. HOMOLA: „Tygodnik Cieszyński” i „Gwiazdka Cieszyńska” pod redakcją Pawła Stalmacha 1848-1887. Kat. 1968. [Rec.: A. BROŻEK. *Kwart. Hist.* 1969 nr 3; J. KOWALIK. *Zeszyty Prasoznawcze* 1969 nr 1; A. ZAJĄC. *Sobótka* 1969 nr 1; C. LECHICKI. *Studia Hist.* 1970 z. 1; M. TYROWICZ. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1]. — B. KORCZAK (przy udziale pracowni): Bibliografia prasy polskiej 1832-1864. W-wa 1968 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 9. — A. KOWALSKA: W kręgu „Nadwiślanina” i „Przełomu Naukowego”. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ. z. 55. Filologia.* Łódź 1968. — J. KULCZYCKA-SALONI: „Słowo” — Petersburg 1859 rok. Fragment monografii Włodzimierza Spasowicza. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2. — A. SŁOMKOWSKA: Projekt wydawania nowej gazety w 1831 r. w Królestwie Polskim. Do druku podała... *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — E. TOMASZEWSKI: Kształtowanie się kapitalistycznych przedsiębiorstw prasowych w Warszawie (1851-1860). W-wa 1968. —
- M. TYROWICZ: Organizacja redakcji w prasie i czasopiśmiennictwie polskim w I połowie XIX w. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — M. TYROWICZ: Prasa krakowska w dziejach polskiego dziennikarstwa. *Zeszyty Prasoznawcze* 1968 nr 1. —
- J. DROBISZEWSKI: Kręgi czytelnicze „Czasu” w latach 1848-1865. *Studia Hist.* 1969 z. 3. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 32. [Rec.: S. DZIKI: Trudności historii prasoznawstwa. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 4; M. KAFEL. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 2; J. SKOWRONEK. *Przeł. Hist.* 1970 z. 4; M. TYROWICZ: Refleksje krytyczne. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 4]. — J. KORPALA: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1966. — M. MICHAŁOWSKA: Dziennik Poznański. Pismo literackie, pięknym sztukom i nowościom poświęcone (1823). *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz. Biblioteka* z. 8. Poz. 1969. — A. SŁOMKOWSKA: Prasa rządowa Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (1807-1838). W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 39. [Rec.: C. LECHICKI: Prasa polska początków XIX w. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 1]. — R. TABORSKI: Pod znakiem powstania styczniowego i Grottgera (o wiedeńskim czasopiśmie „Postęp” 1859-1864). *Przeł. Hum.* 1969 nr 5. — A. ZIELIŃSKI: Materiały do bibliografii publicystyki powstania listopadowego. *Ze Skarbcza Kultury* z. 20 (1969). — I. HOMOLA: „The Polish Exile”. Przyczynek do historii prasy polskiej w Anglii. *Studia Hist.* 1970 z. 1. — J. ROSNOWSKA: Galicyjski manifest pozytywizmu. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1. — H. TADEUSIEWICZ: Poglądy na rolę prasy w latach 1815-1830. *Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk. Łódzkiego Tow. Nauk.* 1970 nr 3. — A. ZIELIŃSKI: „Pismo zbiorowe” młodzieży kijowskiej z r. 1858. *Prace Polon. S. XXVI* (1970). — A. ZIELIŃSKI: Projekt „Gazety dla Ludu” z początku powstania listopadowego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 2.

[VII, 56] c) Teatr

- Z. RASZEWSKI: Słowacki i Mickiewicz wobec teatru romantycznego. *Pam. Teatr.* 1959 z. 1/3; przedr. w: Staroświeccyzna i postęp czasu. O teatrze polskim 1765-1865. W-wa 1965; uzup. *Pam. Teatr.* 1964 nr 2. [Rec.: W. NATANSON. *Twórczość* 1965 nr 21; D. ŻMIJ. *Dialog* 1964 nr 3]. — Z. JABŁOŃSKI: Starania T. A. Chelchowskiego, J. Pfeiffera i H. Meciszewskiego o teatr krakowski w r. 1843.

Roczn. Bibl. PAN w Kr. R. 7/8 (1961/1962). Wr. 1963. — H. ŻALIŃSKI: Oblicze kulturalne Warszawy po upadku powstania listopadowego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny (WSP w Kr.)* z. 20. *Historia*. Kr. 1965. — E. CSATÓ: Leon Schiller, twórca monumentalnego teatru polskiego. W-wa 1966. — Z. FELCZYŃSKI: „Fredreum” i inne teatru przemysłowe w latach 1696-1960. Kr. 1966. [Uzup.: J. GOT. *Pam. Teatr.* 1967 z. 3/4]. — J. GOT: Zmyslenie i prawda Jana Królikowskiego. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu*. Wr. 1966. — S. PAPER: Życie teatralne Krakowa w XIX wieku. Kr. 1966 *Nauka dla Wszystkich* nr 23. — J. PLEŚNIAROWICZ: Z rzeszowskich tradycji teatralnych XIX wieku. *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. Rzeszów 1966. — E. CSATÓ: Uwagi o tzw. „sceniczności”. *Księga pam. ku czci K. Górskiego*. Tor. 1967 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 19 z. 1. — J. GOT: Teatr krakowski pod dyktando Hilarego Meciszewskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. — Z. JABŁOŃSKI: Teatr krakowski pod dyktando Jana Mieroszewskiego (1830-1831). *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R. 13 (1967)*. —

B. KRÓL-KACZOROWSKA: O dekoracjach romantycznych w teatrze warszawskim. *Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy wieku XVIII i wieku XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki*. Warszawa, listopad 1963. W-wa 1967. — B. LASOCKA: Aktorzy w teatrze Jana Nepomucena Kamińskiego. *Pam. Teatr.* 1967 z. 1. — B. LASOCKA: Teatr lwowski w latach 1800-1842. W-wa 1967. [Rec.: J. TIMOSZEWICZ: *Dramat*. Teatralia. *Roczn. Lit.* 1967. W-wa 1969 s. 139-140]. — J. MACIEJEWSKI: Paradoxy polskiego dramatu romantycznego. *Zeszyty Teatr.* (Zielona Góra) 1967/68 nr 1. — E. CSATÓ: Leon Schiller. W-wa 1968. — B. LASOCKA: Teatr Stanisława hrabiego Skarbka 1842-1848. *Pam. Teatr.* 1968 z. 2. — J. PUDELEK: Warszawski balet romantyczny 1802-1866. Kr. 1968. — (vit.): Nowy Korbut. *Teatr* 1968 nr 19. (Uwagi o Nowym Korbutcie. T. 7). — S. DĄBROWSKI: Życie teatralne w Siedlcach w latach 1784-1929. *Roczn. Mazowiecki* t. 2 (1969). — J. GOT: Repertuar teatru w Krakowie 1781-1843. W-wa 1969 *Repertuar Teatrów w Polsce* z. 2. — Z. RASZEWSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Teatr polski XIX wieku. Wystawa bibliofilka. W-wa 1969. — H. ŚWIETLIKA: O teatrach warszawskich w latach 1832-1852. *Pam. Teatr.* 1969 z. 1/2.

[VII, 57] d) Życie literackie

M. PIWOWAROW: Literaturny ruch w Galicji w 30-40-tych latach XIX stulecia. Kijów 1950. — J. MACIEJEWSKI: Jan Konstanty Żupański. W zbiorze: Wybitni Wielkopolanie XIX wieku. Poz. 1959. — F. PAPROCKI: Walenty Stefański. Tamże. — A. F. GRABSKI: Z dziejów księgarstwa polskiego w Paryżu. *Roczniki Bibl.* 1960 z. 1/2. — H. BARYCZ: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. *Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w.* T. 1-2. Kr. 1963. [Rec.: T. J. ŻÓŁCIŃSKI: Z dziejów życia umysłowego Galicji w XIX wieku. *Twórczość* 1964 nr 7]. — B. PALOC-SCHNAYDROWA, J. STASZEL: Oprac. wyd.: Kraków w roku 1846 w pamiętnikach Franciszka Salezego Gawrońskiego i Kazimierza Girtlera. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R. 7/8 (1961/1962)*. Wr. 1963. — K. DZIWIK: Jan Wincenty Smoniewski, historyk-zbiornik-bibliofil, 1793-1867. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R. 9 (1963)*. — T. GOSPODAREK: Materiały do dziejów polskich towarzystw we Wrocławiu w XIX w.

Acta Universitatis Wratislaviensis nr 13. *Prace Lit.* III. Wr. 1963. — J. PELIKÁN: Recepcja twórczości Juliusza Słowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849-1867. Praga 1963 *Opera Universitatis Purkynianae Brunensis Facultas Philosophica* t. 89. [Rec.: J. MAŚLANKA. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4; *Ruch Lit.* 1965 nr 1]. — T. ROLLAUER: Z historii zbieractwa polskich pieśni ludowych na Śląsku. *Prace Lit.* III, jw. — B. ZAKRZEWSKI, K. PECOLD, A. CIEMNO-CZOŁOWSKI: Sądy współczesnych o twórczości Słowackiego (1826-1862). Wr. 1963. [Rec.: J. PELIKÁN. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4]. — A. ZIELIŃSKI: Wrocławski emigrant — Wincenty Kraiński. *Prace Lit.* III, jw. —

A. KNOT: Najdawniejsza krajowa Fundacja Mickiewiczowska z 1856 r. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 1/2. — E. H. NIECIOWA: Wieczorki muzyczne u Majerów. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R. 11 (1965)*. — H. ŻALIŃSKI: Oblicze kulturalne Warszawy po upadku powstania listopadowego.

- Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* [WSP w Kr.] z. 20. *Historia*. Kr. 1965. — J. W. GOMULICKI: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 7 (1966). — Z. JAGODA: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815-1846). Praca doktorska. Kr. 1966. *Streszcz. Biul. Polon.* 1967 z. 28. — A. KŁOSSOWSKI: Historia Księgarni Polskiej w Paryżu przez jej współwłaściciela Eustachego Januszkiewicza spisana. *Roczniki Bibl.* 1966 z. 3/4. — A. KŁOSSOWSKI: Księgarstwo polskie na obczyźnie od powstania listopadowego. *Księgarz* 1966 nr 3. — J. KONIECZNY: Literatura polska na Pomorzu Gdańskim w dobie zaboru. Praca doktorska. Tor. 1966. *Streszcz. Biul. Polon.* 1967 z. 29. — M. J. LECH: Biblioteka Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu (1806-1872). *Roczn. Bibl. Nar.* 2 (1966). — M. MLEKICKA, J. ROGALA: Księgarnia wydawnicza Józefa Pukszy w Warszawie (1815-1834). *Roczniki Bibl.* 1966 z. 1/2. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. [Rec.: A. OPAKKA: Lwowskie „miejsca niedookreśleń”. *Ruch Lit.* 1967 z. 4]. — A. BUKOWSKI: Florian Ceynowa w gimnazjum chojnickim (1831-1841). Studium z dziejów oświaty, konspiracji i folklorystyki pomorskiej. *Roczn. Gdański* t. 26 (1967). — S. CHOCIEJ: Twórczość literacka i działalność wydawnicza Edmunda Bojanowskiego. *Nasza Przeszość* 1967 t. 26. — J. MACIEJEWSKI: „Pracownia Filippięgo” i obóz „młodych”. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — K. POKLEWSKA: Galicyjscy rówieśnicy Mickiewicza. (O Towarzystwie Ćwiczącej się Młodzieży w Literaturze Ojczyźnej). *Zeszyty Nauk. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 50. Łódź 1967. — J. RUDNICKA: Biblioteka Wilanowska. Dwieście lat jej dziejów. 1741-1932. W-wa 1967. —
- A. BARSZCZEWSKA: Rola Towarzystwa Litewskiego i Ziemi Ruskich w popularyzacji wiedzy o Litwie i Białorusi na emigracji (1831-1836). *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 53. *Historia*. Łódź 1968. — M. ESTREICHERÓWNA: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-1863. Kr. 1968. [Rec.: J. SUSUL. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 41]. — J. W. GOMULICKI: O salonie literackim dwóch pań Łuszczewskich. Wstęp do wyd.: *Deotyma* (Jadwiga Łuszczewska); *Pamiętnik* 1834-1897. W-wa 1968. — S. JANUSZEK: Dzieje księgarstwa w Kielcach w latach 1826-1939. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — J. KAMIONKOWA: Z zagadnień socjologii literatury. Ważniejsze zjawiska i tendencje życia literackiego w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. Praca doktorska. W-wa 1968. *Streszcz. Biul. Polon.* 1968 z. 32. — A. KNOT: Z życia lwowskiej młodzieży akademickiej w przededniu rewolucji 1846 r. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol. S. A. Historia Nauk. Społ.* z. 12. W-wa 1968. — S. WILCZEK: Literatura w sztambuchach. *Poglądy* 1968 nr 24. — K. ZIELIŃSKI: Z dziejów polskich bibliotek wojskowych (1767-1918). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. —
- A. BARSZCZEWSKA: Société Lithuanienne et des Territoires Biélorusses et Ruthènes à Paris 1831-1836. *Acta Baltico-Slavica* t. 6 (1969). — Z. JAGODA: O tendencjach ideowych kształtujących charakter życia literackiego w Krakowie w latach 1831-1840. *Ruch Lit.* 1969 z. 5. — M. JASTRUN: Dramat niewoli. W: *Wolność wyboru*. W-wa 1969. — W. KUBACKI: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969. [Rec.: J. PRZYBOS: Kaukaz Kubackiego. *Życie W-wy* 1969 nr 129; S. ZIELIŃSKI: Bardzo ładne malwy. *Kultura* 1969 nr 18]. — J. W. OPATRY: Oprac. wyd.: *Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem*. Wr. 1969. [Rec.: E. MADANY: W stulecie śmierci J. E. Purkyniego. *Nowe Książki* 1969 nr 14]. — E. SŁODKOWSKA: F. S. Dmochowski jako wydawca i popularyzator książki w latach 1820-1871. Praca doktorska. W-wa 1969. *Streszcz. Biul. Polon.* 1969 z. 35. — M. STRASZEWSKA: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2. — J. J.: Napoleon Kamiński (1806-1873). *Księgarz* 1970 nr 1. — J. KAMIONKOWA: Życie literackie w Polsce w pierwszej połowie XIX w. *Studia*. W-wa 1970 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 27. [Rec.: T. S. (SYGA): Życie literackie w Polsce. *Stolica* 1970 nr 50; C. ZGORZELSKI: Życie literackie w okresie romantyzmu. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 42; J. PIĘSZCZACHOWICZ: Harfiarze, siewcy, jasnowidze, szamani. *Mies. Lit.* 1971 nr 1]. — E. SŁODKOWSKA: Działalność wydawnicza Franciszka Salezego Dmochowskiego 1820-1871. Studium monograficzne. W-wa 1970 *Prace Instytutu Bibliogr.* nr 14. — M. STRASZEWSKA: Życie literackie Wielkiej Emigracji we Francji 1831-1840. W-wa 1970. — S. SZENIC: *Poznański edytor. Nowe Książki* 1970 nr 10. (J. K. Żupański).

5. RECEPCJA LITERATUR OBCYCH

[VII, 58] a) Literatura angielska

W. OSTROWSKI: Juliusz Słowacki i Walter Scott. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia*. Łódź 1964. — W. OSTROWSKI: Adam Mickiewicz i Walter Scott. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 48. *Filologia ang.* Łódź 1967. — J. MACIEJEWSKI: Funkcje „hamletyzmu” w „Horsztyńskim” Juliusza Słowackiego.

Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu. W-wa 1968. — J. BOURILLY: La part de Shakespeare dans „Balladyna”. (Essai d'interprétation). *Mélanges de littérature comparée et de philologie offerts à M. Brahmer.* W-wa 1967. — W. WEINTRAUB: „Balladyna”, czyli zabawa w Szekspira. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VII, 59] b) Literatura francuska

M. KOCIĘCKA: Niedrukowane przekłady polskie poezji Victora Hugo. *Przeł. Hum.* 1960 nr 1. — Z. MARKIEWICZ: George Sand et Mickiewicz. *Revue de Littérature comparée* 1960 nr 1. — J. ROSNOWSKA: Związki twórczości Dzierżkow-

skiego z literaturą i sztuką Zachodu. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 1. — H. WOROZYŃSKA-SYNOWIEC: Béranger w Polsce. Praca doktorska. Kat. 1967. Streszcz. *Biul. Polon.* 1968 z. 32.

[VII, 60] c) Literatura niemiecka

H. BUDDENSIEG: E. T. A. Hoffmann und Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1959 z. 12. — H. BUDDENSIEG: Zacharias Werner und Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1959 z. 13. — W. MAAS: Frédéric Schiller et le romantisme polonais. *Cahiers Pologne-Allemagne* (Paryż) 1960 z. 1/4. — E. KLIN: Die Wechselwirkungen zwischen den deutschen und polnischen Romantik. Forschungsstand und Aufgaben. *Zeitschrift für deutsche Literaturgeschichte* 1962. — G. KOZIELEK: Friedrich Ludwig Zacharias Werner. Sein Weg zur Romantik. Wr. 1963 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 88. [Rec.: J. HRYŃCZUK. *Przeł. Hum.* 1965 nr 1]. — F. ZALACHOWSKI: Schiller in Polen. *Weimarer Beiträge* 1963. — M. GRABOWSKA: Recepcja twórczości Henryka Heinego w literaturze polskiej okresu

romantyzmu. Praca doktorska. W-wa 1964. Streszcz. *Bul. Polon.* 1964 z. 21. — M. GRABOWSKA: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4. — M. GRABOWSKA: Schiller w Polsce. *Tyg. Pol.* 1965 nr 1. — W. KUBACKI: Heine i Polska. *Przeł. Hum.* 1965 nr 2-3; przedr. w: *Poezja i proza. Studia historyczno-literackie*. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.*; toż w jęz. niem. pt. Heinrich Heine und Polen. *Heine-Jahrbuch* (Düsseldorf) 1966 i nadd. — W. SZEWCZYK: Die deutsch-polnischen Literaturbeziehungen. Deutsche Literatur in Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36. — H. BUDDENSIEG: Goethe und Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1968 z. 37. — W. WEINTRAUB: „Balladyna”, czyli zabawa w Szekspira. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VII, 61] d) Literatury inne

E. RZESZOWSKI: Polscy przyjaciele Lermontowa. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* nr 10. Łódź 1958. — I. CSAPLÁROS: Le chemin de la littérature hongroise en Pologne. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* 1959. — J. ŚLIZIŃSKI: Z kontaktów Wuka Stefanowicia Karadžicia z Polakami. *Južnoslovenski Filolog* 24 (1959/

/60). — M. STRZALKOWA: Calderon w Polsce. W książce: *Studia polsko-hiszpańskie*. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — M. STRZALKOWA: Teatr hiszpański w Polsce. Tamże. — Z. NIEDZIELA: Leon Wiktorowicz — tłumacz serbskich pieśni ludowych. *Pam. Słowiański* t. 13 (1963). — J. REYCHMAN: Stosunki literackie polsko-

-azerbejdżańskie w XIX wieku. *Przeegl. Hum.* 1963 nr 6. — H. CYBIENKO: Bieliński w Polsce. (Przeł. H. Suszko). *Przeegl. Hum.* 1964 nr 3. — W. A. DIAKOW: Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki. W-wa 1964; też w jęz. ros. Moskwa 1964. — W. A. KEMPA: Lermontow w Polsce. (Szkic bibliograficzny). *Slavia Orientalis* 1964 nr 4. — E. KUCHARSKA: Polska powieść historyczna w Rosji w pierwszej połowie wieku XIX. *Zeszyty Nauk. WSP z Opolu. Filologia ros.* z. 3. Opole 1964. — Z. NIEDZIELA: Vuk Karadžić i serbskie pieśni ludowe we Lwowie do roku 1864. *Pam. Słowiański* t. 14 (1964). — G. D. WERWES: Szewczenko i Polska. Kijów 1964. —

K. MORAWSKI: Dantie w Polsce. *Dantie i Slawianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascita di Dante.* Moskwa 1965. — J. S. BORSUKIEWICZ: Lermontow w Polsce. *Russkaja literatura* 1966 nr 4. — N. CONTIERI: Mickiewicz e il Petrarca. W książce: Petrarca in Polonia e altri studi. Rzym 1966. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. [Rec.: A. OPAČKA: Lwowskie „miejsce niedookreśleń”. *Ruch Lit.* 1967 z. 4]. — B. BIAŁOKOZOWICZ: Aleksander Hercen a Adam Mickiewicz w świetle dawnych i nowych przekazów. *Ruch Lit.* 1967 z. 5. — M. INGLÓT: Polsko-ukraińskie związki literackie w XIX wieku w świetle badań radzieckich (1918-1966). *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 3. —

I. BELZA: Polskij romantizm i Dantie. W zbiorze: Dantowskie cztenienia. *Letture Dantesche.* Moskwa 1968. — S. FISZMAN: Z polsko-rosyjskich stosunków literackich w okresie 1800-1830. Recepcja literatury rosyjskiej w Polsce. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — M. JAKÓBIEC: Stosunki literackie polsko-rosyjskie. Próba periodyzacji dziejów. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2. — S. SUBOTIN: Franja Marković a literatura polska. (Zarys problematyki). Przełożyła z serbskiego Z. Topolińska. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu.* W-wa 1968. — *Il Romanticismo. Atti del sesto Congresso dell'Associazione Internazionale per gli Studi di Lingua e Letteratura Italiana.* (Budapest e Venezia 10-17 Ottobre 1967). Budapest 1968. (Tu m. in.: Z. SZMYDTOWA: L'Italia nel romanticismo polacco). — J. S. BORSUKIEWICZ: Lermontow i Polaki. *Naucznyje dokłady wysszej szkoły. Filologiczeskije nauki* 1969 nr 5. — *O wzajemnych powiązaniach literackich polsko-rosyjskich. Tom poświęcony VI międzynarodowemu Kongresowi Slawistów w Pradze.* Wr. 1969. (Tu m. in.: S. FISZMAN: Z polsko-rosyjskich stosunków literackich w okresie 1800-1830. Recepcja literatury rosyjskiej w Polsce). — J. RUDNICKA: „Tysiąc nocy i jedna” w twórczości pisarzy polskich. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

[VII, 61] 6. MATERIAŁY BIBLIOGRAFICZNE

J. W. GOMULICKI: (Nowy Korbut. T. 7. Romantyzm. Hasła ogólne i rzeczowe. Hasła osobowe A-J. Rec.). *Roczn. Lit.* 1968. W-wa 1970 s. 334-338. (Tu wiele drobnych sprostowań i uzupełnień). — S. FRYCIE: Bibliografia rozpraw o romantykach i literaturze romantycznej opublikowanych w sprawozdaniach polskich

gimnazjów w Galicji w latach 1863-1918. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk) 1970 nr 1. — J. W. GOMULICKI: (Nowy Korbut. T. 8. Romantyzm. Hasła osobowe K-O. Rec.). *Roczn. Lit.* 1969. W-wa 1971 s. 365-371. (Tu wiele drobnych sprostowań i uzupełnień).

HASŁA RZECZOWE

CYGANERIA WARSZAWSKA

[VII, 66] OPRACOWANIA

S. SZENIC: Maria Kalergis. W-wa 1963 *Ludzie Żywi* 4; wyd. 3 uzup. W-wa 1968. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii Warszawskiej. W-wa 1964. [Rec.: J. DOLIŃSKI: O Warszawie. Historia przekorna. *Życie Lit.* 1965 nr 4; S. MAKOWSKI: O cyganach, głupcach i muszkietierach. *Współczesność* 1965 nr 10; M. OLSZANIECKA: Warszawska cyganeria sprzed wieku. *Kultura* 1965 nr 17; J. KATZ. *Kultura i Społeczeństwo* 1966 nr 1]. — J. W. GOMULICKI: Literatura

spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — S. KAWYN: Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN* I, 192. [Rec.: M. SZPARKOWSKA: Rehabilitacja cyganów. *Nowe Książki* 1967 nr 18; W. SZYMBORSKA: Lektury nadobowiązkowe. *Życie Lit.* 1967 nr 48]. — A. KOWALSKA: W kręgu „Nadwiślanina” i „Przełomu Naukowego”. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968.

FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI

[VII, 77] OPRACOWANIA

Z. SZMYDTOWA: Rousseau-Mickiewicz i inne studia. W-wa 1961 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 2. (Tu m. in.: Rousseau-Mickiewicz. W kręgu filomatów). — S. SKWARCZYŃSKA: W kręgu wielkich romantyków polskich. W-wa 1966. (Tu m. in.: Lipski „Hermes” — lektura filomacka). [Rec.: J. STARNAWSKI: Nowy tom studiów o Mickiewiczu, Słowackim, Krasińskim i Norwidzie. *Ruch Lit.* 1969 z. 2]. — M. WAWRYKOWA: Wrocławski związek studentów „Polonia”

i „Bractwo Burszów Polskich” w Krakowie w latach 1819-1821. *Małopolskie Studia Hist.* 1966 z. 1/2. — M. WITKOWSKI: Na drodze ku „Dziadom”. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu*. Wr. 1966. — M. WAWRYKOWA: Polskie związki studenckie na uniwersytetach niemieckich w latach 1817-1824. *Przeł. Hist.* 1969 z. 2. — T. SYGA: Boże Narodzenie roku 1822. *Stolica* 1970 nr 51/52. — S. ŚWIRKO: Litwa i Białoruś. W zbiorze: *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska*. Wr. 1970.

KOTERIA PETERSBURSKA

[VII, 78] OPRACOWANIA

M. WOŹNIAKIEWICZ-DZIAŁOSZ: Działalność literacka koterii petersburskiej a funk-

cjonowanie grupy. *Poetyka i historia. Konferencja teoretyczno-literacka w Polczynie*. Wr. 1968 *Konferencje Teoretyczno-lit. Młodszych Pracowników Nauki*.

POEZJA POWSTANIA LISTOPADOWEGO

[VII, 80] WYDANIA I ZBIORY

21. Poezja powstania listopadowego. Oprac. A. Zieliński. Wr. 1971 *BN* I, 205.

PRZEKŁADY

Niemieckie: G. Kohn: *Libertas...* Z. 1-2, *Przemyśl* 1880.

[VII, 80] OPRACOWANIA

W. STEINITZ: „Polenlieder” wśród niemieckich pieśni ludowych. *Pam. Lit.* R. 52 (1961) z. 4. — J. MAYER: O autorstwo jednego wiersza z cyklu „Polenlieder”.

Prace Polon. S. XX (1964). — V. GREGOR: Polské revoluční písně z let 1830-1831 v českých zemích. *Slezský sborník* 1966 nr 4. — A. KIJOWSKI: W listopadowy wieczór. *Radar* 1966 nr 12. — A. WĄDOWSKI: Walecznych tysiąc ... *Poglądy* 1967 nr 19. — A. SZOMAŃSKI: Walecznych tysiąc ... Z dziejów pułku piechoty liniowej Wojska Polskiego 1815-1831. W-wa 1968. [Rec.: T. JODELKA-BURZECKI: Z dni krwi i chwały. *Nowe Książki* 1968 nr 19]. — A. ZIELIŃSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Poezja powstania listopadowego, jw.

SZKOŁA GŁÓWNA WARSZAWSKA

[VII, 83] OPRACOWANIA

K. POZNAŃSKI: Geneza Szkoły Głównej Warszawskiej. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1963 nr 3. — Z. LIBERA: Tradycje polonistyki w Warszawie. *Z dziejów polonistyki warszawskiej. Prof. dr J. Krzyżanowskiemu w dwudziestą piątą rocznicę*

objęcia Katedry Hist. Lit. Pol. na Univ. Warsz. 1934-1959. W-wa 1964. — K. POZNAŃSKI: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 9. — J. KULCZYCKA-SALONI: Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. W-wa 1970.

TOWARZYSTWO DEMOKRATYCZNE POLSKIE

[VII, 88] OPRACOWANIA

M. KUKIEL: Dzieje Polski porozbiorowe 1795-1921. Londyn 1961; wyd. 2 przejrzone i poprawione Londyn 1963. (Tu. m. in. rozdział: Towarzystwo Demokratyczne i Lud Polski na emigracji). — P. BROCK: Geneza Ludu Polskiego w Anglii. Materiały źródłowe. Londyn 1962. [Rec.: J. DUTKIEWICZ. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1]. — S. MIKOS: Gromady Ludu Polskiego w Anglii 1835-1846. Gdańsk 1962 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 3. — M. TYROWICZ: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964. [Rec.: S. KALEMBKA: Przywódcy i członkowie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Uwagi i uzupełnienia do „Przewodnika biobibliograficznego”. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4; J. MAŚLANKA: Obraz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Przegl. Hum.* 1966 nr 1; E. SAWRYMOWICZ. *Przegl. Hist.* 1965 z. 2]. — L. ZIELIŃSKI: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — D. FAJNHAUZ: Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846-1848. W-wa 1965. [Rec.: I. KOBERDOWA. *Przegl. Hist.* 1966 z. 3]. — I. KOBERDOWA: Rozłam w Gromadzie Grudziądz Ludu Polskiego

w 1838 r. według dokumentów ogółu. *Studia hist. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin prof. dra S. Arnolda.* W-wa 1965. — Materiały do bibliografii dziejów polskiego ruchu robotniczego. Ruch rewolucyjny i demokratyczny 1831-1877. Oprac. R. Grabałowski, H. Łapiński, W. Sokołowska, R. Szyszkowski. Konsultant H. Zieliński. *Ze Skarba Kultury* z. 17 (1965). — H. RZADKOWSKA: Przedmowa i oprac. wyd.: W. Heltman, J. N. Janowski: *Demokracja polska na emigracji.* W-wa 1965. [Rec.: T. BUKSIŃSKI. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3; A. SIKORA: „Gwardianie demokratycznego zakonu”. *Nowe Książki* 1966 nr 7]. — M. TYROWICZ: Kilka kwestii z rozwoju organizacyjnego Ludu Polskiego (1837-1846) w świetle najnowszej historiografii. *Przegl. Hist.* 1965 z. 4. — L. i A. CIOLKOSZOWIE: *Zarys dziejów socjalizmu polskiego.* T. 1. Londyn 1966. [Rec.: M. KUKIEL: Socjalizm romantyczny. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 7/8]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — S. KALEMBKA: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. [Rec.: S. KIENIEWICZ. *Przegl. Hist.* 1966 z. 4; T. MENCEL. *Kwart. Hist.* 1968 nr 1]. — S. PIĞOŃ:

Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji). — J. KOBERDOWA: Polska Wiosna Ludów. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* — H. ŻALIŃSKI: Humor i satyra „Psonki” w walce z przeciwnikami Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 26. *Prace Hist.* 3. Kr. 1967. — H. ŻALIŃSKI: Początki czasopiśmiennictwa Towarzyst-

wa Demokratycznego Polskiego (1832-1834). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 1. — J. PARVI: Śladami Wiktora Hugo wygnańca. *Twórczość* 1969 nr 8. — H. RZADKOWSKA: „Demokrata Polski” w ostatnim okresie swego istnienia (1851-1862). *Studia Hist.* 1969 z. 3. — H. ŻALIŃSKI: Poglądy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego na powstańczą władzę sądowniczą. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny (WSP w Kr.)* z. 35. *Prace Hist.* V. Kr. 1970.

TOWARZYSTWO HISTORYCZNO-LITERACKIE W PARYŻU

[VII, 92] OPRACOWANIA

S. MIKOS: Warunki bytowe emigracji polskiej w Anglii po powstaniu listopadowym. *Gdańskie Zeszyty Hum. Historia* 5. Gdańsk 1965. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — B. SCHNAYD-

ROWA i A. TREIDEROWA: Księgozbiór i kolekcja rycin Macieja Wodzińskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 12 (1966). — J. W. BOREJSZA: Działalność prasowa Hotelu Lambert na emigracji po powstaniu styczniowym. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 1. — Kronika ..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Colège de France. W-wa 1968.

TOWARZYSTWO LITERACKO-SŁOWIAŃSKIE WE WROCŁAWIU

[VII, 94] MATERIAŁY

8. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydż. Języka i Literatury*.

12. Korespondencję (20 listów) z Biblioteką Kórnicką ogł. J. Reiter: Korespondencja Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego z Biblioteką Kórnicką. *Roczniki Bibl.* 1960 z. 3/4.

[VII, 95] OPRACOWANIA

B. W. JANUSZEWSKI: Nowe źródła do studiów nad Towarzystwem Literacko-Słowiańskim we Wrocławiu. *Kwart. Opolski* 1957 nr 1. — J. REITER: Korespondencja Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego z Biblioteką Kórnicką. *Roczniki Bibl.* 1960 z. 3/4. — B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski w Towarzystwie Literackim Słowiańskim we Wrocławiu. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — M. PATER: W murach uniwersytetu. Patriotyczne tradycje wrocławskich studentów. Wr. 1962. — B. ZAKRZEWSKI: Leleweł i „Znicz” wrocławski. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — V. ZAPLETAL: Korespondencja urzędowa J. E. Purkyniego w sprawie zalegalizowania Towarzystwa Literacko-

-Słowiańskiego we Wrocławiu w latach 1842-1846. *Roczn. Wr.* t. 7/8 (1963/1964). — E. ACHREMOWICZOWA: Z problematyki językowej w pracach Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski na wrocławskiej katedrze języków i literatur słowiańskich (1860-1867). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — J. POŚPIECH: Wstęp i oprac. wyd.: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego..., jw. — T. ŻABSKI: Założenie Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego i początki jego działalności. *Prace Lit.* VIII, jw. — E. ACHREMOWICZOWA: Z działalności Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego przy Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1860-1862. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 67. *Prace Lit.* IX. Wr. 1967. — R. ERGETOWSKI: August Mosbach. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 44. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A. nr 130. [Rec.: E. MADANY: W stulecie śmierci J. E. Purkyniego. *Nowe Książki* 1969 nr 14].

ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH

[VII, 104-105] MATERIAŁY

9. Dziennik czynności urzędowych... Franciszka Siarczyńskiego. Oprac. Z. Rzepa. Wr. 1968 *Wyd. Jubileuszowe*.

12a. J. Dzierzkowski: Jaki jest najważniejszy, najstosowniejszy i najdogodniejszy dla oka i do użytku publicznego porządek w ustawianiu księgozbioru, czyżby biblioteki, z wyszczególnieniem istniejącego po celniejszych księgozbiorach niemieckich, francuskich i angielskich porządku. Powst. 1832. Ogł. K. Stefanicka. *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967) s. 97-106.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3464.

28. Inwentarz rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. T. 3. Opracowały i przygotowały do druku A. Dician i J. Loreit-Heintsch. Pod red. A. Fastnachta. Wr. 1966.

31. M. Grońska, M. Ochońska. Pod red. T. Solskiego: Zbiory Pawlikowskich. Katalog. Wr. 1960 *Bibl. Zakładu Nar. im. Ossol.* t. 1.

32. Almanach Biblioteki Narodowej. W pięćdziesięciolecie wydawnictwa 1919-1969. Wr. 1969 *BN*.

[VII, 106-107] Wydawnictwa ciągłe

8. *Rocznik Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*. T. 6. Red. F. Pajczkowski i M. Sewerski. Wr. 1970.

9. *Ze Skarbca Kultury. Biuletyn informacyjny Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*. 1967 z. 19; 1969 z. 20.

[VII, 108] OPRACOWANIA

C. GRUSZCZYŃSKA: Biblioteczne trudy Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. *Roczniki Bibl.* 1963 z. 1/2. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — F. PAJĄCZKOWSKI: Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Biblioteka Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu 1946-1966. *Nauka Pol.* 1966 nr 5. — J. SZWAGRZYK: Kwartałniki śląskie w zbiorach numizmatycznych Ossolineum. *Wiad. Numizmatyczne* 1966 z. 4. — J. WOŁOSZ: Ze skarbca kultury. *Roczn. Bibl. Nar.* 2 (1966). (Omówienie czasopisma z. 1-16). —

Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Osso-

lińskich. Wr. 1967 *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwa Jubileuszowe*. (Tu m. in.: M. GĘBAROWICZ: Zbiory muzealne w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich; B. OLSZEWICZ: Joachim Lelewel i zbiory kartograficzne Ossolineum; J. PARANDOWSKI: Gospoda przy Mlecznej Drodze; M. TYROWICZ: Ossolineum a życie polityczne Galicji w dobie przedautonomicznej; L. DURKOVIĆ-JAKŠIĆ: Jugosłowianie i Ossolineum; V. ŽAČEK: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami). [Rec.: S. J. GRUCZYŃSKI: Ossolińskie wydawnictwa jubileuszowe. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4; J. OKOPIEŃ: Dawne i najnowsze dzieje Ossolineum. *Kultura* 1967 nr 49; A. OSTROWSKI: Księga o wielkich zasługach. *Nowe Książki* 1968 nr 6]. —

W. BILLIP: „Dostanie przy ulicy des Beaux-Arts N° 6”. *Nowe Książki* 1967 nr 20. (O edycjach dokumentarnych Ossol.). — K. CHRUŚCIŃSKI: Kontakty kulturalne Ossolineum z północną Polską. *Głos Wybrzeża* 1967 nr 131. — J. DŁUGOSZ: Rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiorze Ossolineum. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*. — W. FLORYAN: Edytorstwo dokumentarne w Wydawnictwie Ossolineum. Wr. 1967. (Wyd. jako osob. wstęp do fotooffsetowych wydań z pierwodruków pozycji: A. Mickiewicz: *Dziadów część III*; J. Słowacki: *Kordian*; Z. Krasński: *Nie-Boska komedia*; C. Norwid: *Promethidion*. Wr. 1967). — M. GALYGA, E. RUTKOWSKI, K. STEFANICKA: Ossolineum w służbie kultury 1817-1967. Informator Wystawy Jubileuszowej. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*. — M. GALYGA, K. STEFANICKA: „Ossolineum w służbie kultury 1817-1967” — wystawa jubileuszowa. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4. — K. HEINTSCH: Przewodnik po Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN we Wrocławiu. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; też w jęz. franc. pt. *Guide à travers la Bibliothèque de l'Institut National Ossoliński de l'Académie Polonaise des Sciences à Wrocław*. Wr. 1967 *Publications Jubilaires*. — W. JABŁOŃSKA: Józef Maksymilian Ossoliński. Szkic biograficzny. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*. [Rec.: J. M. BARTNICKA: Biografia J. M. Ossolińskiego. *Nowe Książki* 1968 nr 3]. —

K. KORZON: Jan Szlachtowski (1816-1871). *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — K. KORZON: Polemika o zadaniach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. (Echa pierwszego dwudziestolecia). *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967). — K. KORZON, M. ZAWIAŁSKA: Ossolineum — komen-

tarz do przeszłości i terażniejszości. *Przeł. Bibl.* 1967 nr 3/4. — H. ŁAPIŃSKI: Konstanty Słotwiński jako dyrektor Ossolineum. *Fragm. Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4. — H. ŁAPIŃSKI: Tajne druki Słotwińskiego. *Odra* 1967 nr 11. — H. ŁAPIŃSKI: Z patriotycznych tradycji Ossolineum. *Poglądy* 1967 nr 16. — J. OKOPIEŃ: W cieniu Akademii. *Życie Lit.* 1967 nr 21. (Ostatnie 20 lat Ossolineum). — F. PAJĄCZKOWSKI: Ossolineum — Dom Słowackiego. *Program Teatru Polskiego*. J. Słowacki: Sen srebrny Salomei. Wr. 1967. — K. SCHUSTER: Gwalbert Pawlikowski w kręgu ludzi i spraw związanych z Ossolineum. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4. — J. I. SŁOJEWSKI: Ossolineum, czyli ciągłość w kulturze. *Kultura* 1967 nr 20. — K. STEFANIĆKA: Dwóch Józefów Dzierzkowskich w historii biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. *Ze Skarbcza Kultury* z. 19 (1967). — Z. SUDOLSKI: Jerzy Henryk Lubomirski (1817-1872). *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — J. SUSUŁ: „Dla Muz ojczystych przybytek i bezpieczne schronienie”. 150 lat Ossolineum. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 51. —

J. TRZYNADŁOWSKI: „Muz ojczystych przybytek” (w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich). *Mies. Lit.* 1967 nr 10. — J. TRZYNADŁOWSKI: The Ossolineum Press. Notes on the history of Poland's oldest publishing house. *Annales Silesiae* t. 3 (1967). — J. TRZYNADŁOWSKI: Ossolineum w dziejach nauki polskiej. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1967 nr 4. — J. TRZYNADŁOWSKI: Ossolineum w dziejach oświaty w Polsce. *Przeł. Hist.-Oświatowy* 1967 nr 4. — J. TRZYNADŁOWSKI: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1817-1967. *Zarys dziejów*. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; też w jęz. franc. pt. Institut National Ossoliński 1817-1967. Wr. 1967 *Publications Jubilaires*. [Rec.: Z. J.: Ossolineum o sobie. *Kierunki* 1967 nr 47]. — M. ZAWIAŁSKA: Czasopisma Wiosny Ludów drukowane w ZNiO.

Ze Skarbcza Kultury z. 19 (1967). — T. ŻABSKI: Ossolineum w listach Adama Juronoszy Rościszewskiego do Vaclava Hanki (1829-1844). Tamże. —

W. BŁACHUT: Edytorstwo dokumentarne Ossolineum. *Życie Lit.* 1968 nr 2. — H. KEFERSTEIN, W. ŻURAWSKA: Bibliotekarska działalność Wojciecha Kętrzyńskiego. *Roczn. Olsztyński* t. 7 (1968). — J. KOSIŃSKI, M. TURLEJSKA: Ofiarodawcy Biblioteki Ossolineum 1817-1848. Wr. 1968. — J. MIŚ: Półtora wieku Ossolineum. *Więź* 1968 nr 4. — W. OGRODZIŃSKI: Nad podobizną Wojciecha Kętrzyńskiego. *Życie Lit.* 1968 nr 4. — M. SEWERSKI: 150-lecie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. *Nauka Pol.* 1968 nr 2. — M. TYROWICZ: Ossolineum w dziejach kultury Polski porzobiorowej. *Życie i Myśl* 1968 nr 1. —

(Dziennik czynności urzędowych... F. Siarczyńskiego. *Wyd. Wr.* 1968. *Rec.*): A. GARLIĆKA. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1969 z. 2; M. TYROWICZ. *Studia Hist.* 1969 z. 4. — W. JABŁOŃSKA: Inwentarze i katalogi biblioteczne w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. *Ze Skarbcza Kultury* z. 20 (1969). — W. JANKOWERNY: W pancernych kasach. *Tyg. Kult.* 1969 nr 41. — J. KAPUŚCIK: Jubileusz Ossolineum. *Przeł. Hum.* 1969 nr 2. — J. OKOPIEŃ: 50 lat serii Ossolineum — „Biblioteka Narodowa”. *Kultura i Społeczeństwo* 1969 nr 3. — W. BŁACHUT: „Almanach Biblioteki Narodowej 1919-1969”. *Życie Lit.* 1970 nr 3. — W. JANKOWERNY, J. OKOPIEŃ: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970. — M. KLIMOWICZ: Biblioteka Narodowa. *Odra* 1970 nr 1. — S. PIETRASZKO: Pięćdziesiąt lat „Biblioteki Narodowej”. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1. — J. SUSUŁ: Biblioteka Narodowa 50 lat. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 2. — *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 6. Wr. 1970. (Tu sprawozdania z uroczystości jubileuszowych).

HASŁA OSOBOWE

ANCZYC WŁADYSŁAW LUDWIK

[VII, 113] TWÓRCZOŚĆ

4. Śmierć republikanów.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Śmierć republikanów. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 116] Listy

2a. Do P. Stalmacha 4 listy z 1858-1861. Ogł. I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

Rkps w Arch. Pol. Tow. Ludoznawczego Cieszyn.

4. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1872 i 1873. Ogł. I. Homola, L. Brożek, jw. poz. 2a.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6485.

[VII, 119] OPRACOWANIA

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego*.

wego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz. W-wa 1964. [Rec.: B. OSMÓLSKA-PISKORSKA: Powstanie styczniowe w literaturze polskiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 3]. — J. KRZYŻANOWSKI: Anczyc Władysław Ludwik. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — A. KOWALSKA: Rok 1848 w świetle krakowskiej publicystyki satyrycznej oraz pieśni i pisemek ulotnych. *Przegl. Hum.* 1966 nr 1. — Z. SZWEYKOWSKI: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Anczyc, Jeź i Romanowski jako budziciele ruchu powstającego przed rokiem 1863). — R. GÓRSKI: Dramat ludowy XIX wieku. W-wa 1969 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 23. [Rec.: A. BOSKA: Dziewiętnastowieczny dramat ludowy. *Nowe Książki* 1969 nr 22]. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Korespondencja Pawła Stalmacha, jw. — K. KOSEK: Gawędy Wojtka ze Smolnicy w służbie haseł pracy organicznej. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemysł 1969. — D. WAWRZYKOWSKA-WIERCIOCHOWA: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

ANTONIEWICZ BOŁOZ KAROL

[VII, 121] OPRACOWANIA

M. SZYROCKI, B. ZAKRZEWSKI: Mickiewicz w lwowskiej „Mnemosyne”. *Acta*

Universitatis Wratislaviensis nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966.

BALIŃSKI KAROL

[VII, 124] OPRACOWANIA

M. STRZAŁKOWA: Calderon w Polsce. W książce: *Studia polsko-hiszpańskie*. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — R. WOJCIESZAK:

Karol Baliński w Marszewie. *Południowa Wielkopolska* 1964 nr 5. — J. KORPALA: Nieznana rozprawa historiozoficzna K. Balińskiego. (Z ostatnich lat życia poety

towiańczyka). *PAN Oddział w Kr. Roczn. Komisji Hist.-lit.* t. 3 (1965). — J. W. GOMULICKI: Literatura spisująca w War-

szawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968.

BARĄCZ SADOK WINCENCY

[VII, 129] OPRACOWANIA

M. KRYPIAKIEWICZ: Sadok Barącz, historyk Ormian byłej Galicji. *Istoriczeskije swiazi i družba ukraińskiego i ormiańskiego narodow. Sbornik matieriałow naučnoj sessii.* Erewan 1961. — J. P. DASZKIE-

wicz: Armiańskie kolonii na Ukrainie w istocznikach i literaturze XV-XIX wieków. Erewan 1962. — J. REYCHMAN: Z dziejów ukraińskiej orientalistyki i stosunków kulturalnych Ukrainy ze Wschodem. *Przeł. Orientalistyczny* 1964 nr 1.

BARSZCZEWSKI JAN

[VII, 130] OPRACOWANIA

A. BARSZCZEWSKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską

w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

BARTOSZEWICZ JULIAN

[VII, 137] OPRACOWANIA

W. GIELŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962.

BERWIŃSKI RYSZARD WINCENCY

[VII, 141] TWÓRCZOŚĆ

5. Poezje.

Przekł. ros.: P. Żelznow: Marsz w buduszczeje. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaia poezija. T. 1. Moskwa 1963. — W. Kornilow: Moje solnce; Moja zwiezda; Piesienka izgnannika. Tamże.

MACIEJEWSKI: Ryszard Wincenty Berwiński. W zbiorze: Wielkopoleanie XIX wieku. T. 2. Poz. 1969.

[VII, 145] 2. Twórczość

K. KREJCI: Heroikomika w básnictwi Slovanů. Praga 1964. — J. MAŚLANKA: Twórczość ludowa w polskiej krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — J. KRZYŻANOWSKI: Berwiński Ryszard. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — M. JANION: Portret krajowego romantyka. W: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. — S. WYSŁOUCH: Twórczość R. Berwińskiego wobec romantycznych konwencji. *Ruch Lit.* 1970 z. 4.

[VII, 143] OPRACOWANIA

1. Biografia

I. LESZCZYŃSKA: Ryszard Wincenty Berwiński. *Roczn. Wolnej Myśli* 1963/64. — T. ŻABSKI: Założenie Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego i początki jego działalności. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — J.

BIELAWSKI BRUNO

[VII, 146] OPRACOWANIA

K. KOSEK: Gawędy Wojtka ze Smolnicy w służbie hasel pracy organicznej.

Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. Przemysł 1969.

BIELOWSKI AUGUST

[VII, 147] TWÓRCZOŚĆ

Artykuły, drobne utwory ogł...

Przekł. ros.: D. Samojłow: Tri roga; Cztery broda. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaia poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 148] Przekłady

4. J. Kollár: Córa Sławy. Fragn. *Ziezwonia* 1839. Przedr. H. Batowski w: J. Kollár: Wybór pism. Wr. 1954 BN II, 89.

[VII, 149] Listy

11. Do O. Kolberga z 2 marca 1869. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. Wr. 1965.

12. Do K. Beyera z 1871. Ogł. E. Triller: Kontakty Karola Beyera z A. Bielowskim. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. jubileuszowe*.

Rkps Ossol. sygn. 12811/III.

[VII, 151] OPRACOWANIA

H. BATOWSKI: Wstęp i oprac. wyd.: J. Kollár: Wybór pism, jw. — S. KOL-

BUSZEWSKI: Piewca bitwy legnickiej i dyrektor Ossolineum. *Kwart. Opolski* 1962 nr 2. — A. GORJACZKO-BORKOWSKA: Twórczość poetycka A. Bielowskiego. Wr. 1965 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 106. [Rec.: S. SZCZEPIŃSKI. *Pam. Lit. R.* 58 (1967) z. 2]. — R. F. KYRCZIW: Ukrajnika w polskich almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. [Rec.: M. INGLOT: Noworoczniki. *Zeszyty Prasoznawcze* 1966 nr 1]. — R. F. KYRCZIW: „Dumki” Bielowśko i Siemiensko. *Słowiańskie Literaturoznawstwo i Folklorystyka* 1966 nr 2. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. ROSNOWSKA: Twórcy „Dziennika Mów Paryskich”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — J. TRZYNAŁOWSKI: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich 1817-1967. Zarys dziejów. Wr. 1967 *Wyd. jubileuszowe*; też w jęz. franc. pt. Institut National Ossoliński 1817-1967. Wr. 1967 *Publications Jubilaires*. — V. ZAČEK: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami. *Ossolineum. Księga pam.*, jw. — W. JANKOWERNY, J. OKOPIEŃ: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970.

BLIZIŃSKI JÓZEF FRANCISZEK

[VII, 154] Wydania zbiorowe

3. Komедie. Wstępem poprzedziła J. Garbaczowska. Teksty ustalił oraz „Uwagi o tekstach” — napisał J. Pocięcha. Kr. 1967.

Zawartość: Imieniny; Panna z posagiem; Przezorna mama; Marcowy kawaler; Uczuciowi; Pan Damazy; Mąż od biedy; Rozbitki; Ciotka na wydaniu; Szach i mat; Mąż w drodze; Dzika różyczka; Chwast.

[VII, 154] Listy

2. Do O. Kolberga 25 listów z 1865-1869. Z rkpsów ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. Wr. 1965; 15 listów z 1883-1888 ogł. jw., t. 66. Korespondencja. Cz. 3. Wr. 1969.

4. Do M. Bałuckiego z 14 marca i 15 czerwca 1882 oraz 21 maja 1888. Ogł. B. Karelusówna: Echa przyjaźni między dwoma komediopisarzami. Listy Bałuckiego i Blizińskiego z lat 1881-1888. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwoykowskiemu.* Wr. 1966.

[VII, 156] OPRACOWANIA

B. KARELUSÓWNA: Echa przyjaźni między dwoma komediopisarzami. Listy Bałuckiego i Blizińskiego ..., jw. — B. KORZENIEWSKI: Spory o teatr. Recenzje z lat 1935-1939. W-wa 1966. — A. ŻYGA: Bieszczadzkie lata pana Blizińskiego. *Widnokrąg* 1966 nr 11. — J. GARBACZOWSKA: O komediopisarstwie J. Blizińskiego. (Szkic monograficzny). W wyd.: Komедie. Kr. 1967. — J. POCIĘCHA: Oprac. wyd.: Komедie. Kr. 1967. — (Komедie. Kr. 1967. Rec.): J. JAKUBOWSKA: Powrót Blizińskiego. *Nowe Książki* 1968 nr 2; S. MRAZEK: Bliziński w zwierciadle swego czasu. *Ruch Lit.* 1968 z. 5. — J. GARBACZOWSKA: Józef Bliziński. *Obraz literatury pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 3. W-wa 1969. — D. ŻEBROWSKA: Twórczość dramatyczna J. F. Blizińskiego. Praca doktorska. Gdańsk 1970. *Streszcz. Biul. Polon.* 1970 z. 38.

[VII, 158] Pan Damazy: Z. SZWEYKOWSKI: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967.

BOBERSKA FELICJA

[VII, 160] Listy

Do N. Żmichowskiej z 1 grudnia 1856, 1857, 4 lipca 1876. Ogl. M. Roman-kówna w: N. Żmichowska: *Listy*. T. 3. Miodogórze. W-wa 1967.

[VII, 160] OPRACOWANIA

M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: *Listy*. T. 3, jw. — K. BARTOSZEWSKI: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968.

BORKOWSKI DUNIN ALEKSANDER (LESZEK)

[VII, 169] OPRACOWANIA

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — M. INGLÓT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — K. PECOLD: „Parafianiszczynza” Leszka Dunina Borkowskiego. (Problemy tekstu i komentarze). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — Z. NIE-

DZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — K. PECOLD: „Cymbalada” Leszka Dunina Borkowskiego. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 67. *Prace Lit.* IX. Wr. 1967. — S. PIŁOŃ: Z tajemnic osobowości twórczej Fredry. *Życie Lit.* 1967 nr 52.

BORKOWSKI DUNIN JÓZEF

[VII, 170] TWÓRCZOŚĆ

Artykuły, drobne utwory ogł. ...

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: *Le jardin des jésuites*. W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965. — A. Lanoux: *Le départ; Questions et réponses*. Tamże.
Przekł. ros.: D. Samojłow: *Utro i wieczór; Otjezd; Jezuitskij sad; K arfie; K****. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 170] Przekłady

3. J. Rizos Nerulos: Elegia na siebie samego. Z rkpsu Ossol. sygn. 9534/II ogł. W. Tyszkowski: Nieznane przekłady z poezji nowogreckiej J. Dunina Borkowskiego. *Eos* 1966 z. 2. (Tu również drobne przekłady poetów: A. Christopulos, A. B. Pallis, D. Solomos).

4. Pseudo-Apollodor: *Bibliotheca*. Rkps Ossol. sygn. 9505/I. (Przekł. nie dokończony).

[VII, 171] OPRACOWANIA

O. JUREWICZ: Z recepcji kultury nowogreckiej i klasycznej w Polsce XIX w. Józef Dunin Borkowski. *Eos* 1964 z. 2. — O. JUREWICZ: Z recepcji kultury nowogreckiej i klasycznej w Polsce. Józef Dunin Borkowski. *Przepl. Hum.* 1965 nr 1. — W. TYSZKOWSKI: Nieznane przekłady z poezji nowogreckiej Józefa Dunina Borkowskiego. *Eos* 1966 z. 2. — M. MACIEJEWSKI: Od „Sonetów krymskich” do „peltewnych”. *Ruch Lit.* 1967 z. 6. — J. ROSNOWSKA: Twórcy „Dziennika Mód Paryskich”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2.

BREDKRAJ CZ NORBERT

[VII, 171] TWÓRCZOŚĆ

Artykuły i wiersze ogł. ...

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: *Au chef de l'Église romaine*. W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965.

BRZOZOWSKI KAROL

[VII, 176] Przekłady

5. V. Hugo: Most; Noc letnia; Piosenka z dramatu Ruy Blas. Powst. 1856. Z rkpsu Bibl. Nar. sygn. 7203 ogł. M. Kocięcka: Niedrukowane przekłady polskie poezji Victora Hugo. *Przepl. Hum.* 1960 nr 1.

[VII, 176] Listy

9a. Do F. Ziemiałkowskiego. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7028. Wybór 7 listów z 1881-1882 ogł. T. Brzozowska: Fragmenty listów ze Wschodu poety K. Brzozowskiego do ministra Floriana Ziemiałkowskiego. *Przepl. Orientalistyczny* 1965 nr 4.

[VII, 178] OPRACOWANIA

W. KNAPOWSKA: Mickiewicz w latach 1853-1855 w świetle dokumentów emigracyjnych. *Kwart. Hist.* 1955 nr 6. — J. REYCHMAN: Działalność Adama Mickiewicza w czasie wojny krymskiej w latach 1853-1855. *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* t. 4 (1958). — J. REYCHMAN: Karola Brzozowskiego wejście w r. 1869 na Pir Omar Gudrun (2588 m). *Wierchy* t. 32 (1963). — T. BRZOZOWSKA: Fragmenty listów ze Wschodu..., jw. — T. BRZOZOWSKA: Strzelba, turban i pióro.

Opowieść o Karolu Korab-Brzozowskim. W-wa 1966. [Rec.: J. REYCHMAN: Z dziejów preromantycznego i romantycznego orientalizmu w Polsce. *Przeegl. Orientalystyczny* 1966 nr 4 s. 348; A. GROMADZKI: Ak-Baba-Karol Brzozowski. *Nowe Książki* 1967 nr 1; J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: K. Brzozowskiego żywot i proza. *Twórczość* 1967 nr 8]. — M. PARADOWSKA: Karol Brzozowski — podróżnik i badacz bliskiego Wschodu. *Etnografia Pol.* t. 11 (1967). — Z. SUPOLSKI: Słowacki i Chopin we wspomnieniach Zenona i Karola Brzozowskich. *Stolica* 1968 nr 34.

BUJNICKI KAZIMIERZ

[VII, 184] OPRACOWANIA

M. INGLOT: Główne kierunki ewolucji polskiego czasopiśmiennictwa ziem li-

tewsko-ruskich (lata 1830-1851). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1.

BUKATY ANTONI

[VII, 185] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

BULHARYN TADEUSZ

[VII, 186] OPRACOWANIA

Z. SKWARCZYŃSKI: Tadeusz Bułharyn a wileńskie Towarzystwo Szubrawców. (Streszcz.). *Łódzkie Tow. Nauk. Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk.* 1963 nr 8. — W. ŚLIWOWSKA: Mikołaj I i jego czasy. W-wa 1965. — E. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Praca Opolskiego Tow.*

Przyj. Nauk, Wyd. Języka i Literatury. — G. H. ALKIRE: Gogol and Bulgarin's „Ivan Vyzhigin”. *Slavic Review* 1969 nr 2. — J. BACHÓRZ: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969.

BUSZCZYŃSKI STEFAN

[VII, 191] OPRACOWANIA

A. PREISSNER: Katalog korespondencji S. Buszczyńskiego. Materiały do katalogu rękopisów Biblioteki PAN w Krakowie. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 4 (1958). Wr. 1959. — Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wie-

ku. (Wybór listów). Pod red. J. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — M. INGLOT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964.

CEGIELSKI HIPOLIT

[VII, 195] OPRACOWANIA

Z. GROT: Hipolit Cegielski. W zbiorze: Wielkopole XIX wieku. T. 1. Poz. 1966. — S. KAWYN: Mickiewicz w oczach

swoich współczesnych. *Studia i szkice.* Kr. 1967. (Tu m.in.: Wielkopolska polemika o Mickiewicza w latach 1841-1846).

CHĘCIŃSKI JAN

[VII, 198] Listy

2a. Do A. Fredry 2 listy, dat. 5 i 24 października 1865. Z autografu w Państw. Arch. Hist. Lw. ogł. w skrócie B. Lasocka: Listy o teatrze. Jan Chęciński do Aleksandra Fredry. *Teatr* 1969 nr 10.

CHODŹKO ALEKSANDER

[VII, 205] TWÓRCZOŚĆ

2. Poezje.

Przekł. ros.: K. Pawłowa: Litowska piosenka. (Maliny). Powst. ok. 1830-1839. Wyd. w: Połnoje sobranije stichotworienii. Moskwa 1964.

[VII, 207] OPRACOWANIA

1. Biografia

K. KREJČI: Następca Mickiewicza na katedrze Collège de France o literaturze czeskiej. *Księga pamiątkowa ku czci K. Górskiego*. Tor. 1967 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 19 z. 1. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ...

CHODŹKO LEONARD

[VII, 214] Listy

3a. Do V. Hugo z 26 stycznia 1831 i 20 marca 1846. Ogł. J. Parvi: Victor Hugo et ses correspondants polonais. *Kwart. Neofilol.* 1970 z. 4.

[VII, 215] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów”

CHODŹKO MICHAŁ BOREJKO

[VII, 215] W 1848 należał do Legionu włoskiego. Po powrocie do Paryża żył w nędzy i przez parę lat korzystał z pomocy materialnej A. Mickiewicza.

[VII, 216] Listy i materiały

1a. Do A. Mickiewicza 22 listy z 1848-1852. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 505. Listy z 18 sierpnia 1848 (?), 19 czerwca 1851 i 6 kwietnia 1852 ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VII, 200] OPRACOWANIA

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — B. LASOCKA: Oprac. wyd.: Jan Chęciński do Aleksandra Fredry, jw. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

[VII, 208] 2. Twórczość

N. NIKOLAISZWILI: „Witjaż” sблиżает народы. (Pierwsze polskie rustawelologi: A. Chodźko i K. Łopczinskij). *Zaria Wostoka* 1966, 21 października. — W. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury*. — H. SEGEL: From the History of Polish Romantic Orientalism: Aleksander Chodźko's „Derar”. *Orbis Scriptus. Festschrift für D. Tschizewskij zum 70 Geburtstag*. Monachium 1967 s. 707-715. — A. BARSZCZEWSKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — W. KUBACKI: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969.

części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — M. STRASZEWSKA: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przeł. Hum.* 1969 nr 2. — J. PARVI: Victor Hugo et ses correspondants polonais, jw.

[VII, 216] OPRACOWANIA

A. A. JANOWSKI: Wyprawa Zaliwskiego w literaturze polskiej lat 1833-1848. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza ..., jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

CHOJECKI EDMUND

[VII, 219] Listy

7a. Do K. A. Sainte-Beuve'a 4 listy z 25 lutego, 20 października, 3 listopada, 19 listopada 1865. Ogl. Z. MARKIEWICZ: Charles Edmond Chojecki, collaborateur de Sainte-Beuve. *Mélanges de littérature comparée et de philologie offerts à M. Brahmmer*. W-wa 1967.

[VII, 221] OPRAWOWANIA

L. i A. CIOLKOSZOWIE: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn

1966. — Z. MARKIEWICZ: La servitude sans grandeur d'un écrivain bilingue. *Actes du IVe Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. Fribourg 1964*. (Wol. 1). Haga 1966. — Z. MARKIEWICZ: Charles Edmond Chojecki ..., jw. — Z. MARKIEWICZ: Charles Edmond, intermédiaire entre le monde slave et la France. *Canadian Slavic Studies* 1967 nr 1. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

CIESZKOWSKI AUGUST

[VII, 230] OPRAWOWANIA

1. Biografia

Z. MUSZYŃSKA: Krasieńskiego „Wierzenia”. W zbiorze: Literackie przytanki nad Wartą. Poz. 1962. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zbrane. T. 1-2. W-wa 1966. — S. TRUCHIM: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. *Łódź 1967 Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. [Rec.: W. JAKÓBCZYK. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4]. — B. GOŁĘBIOWSKA: Zygmunt Krasieński w listach Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. *Łódź* 1968. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIEC-KA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasieńskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — A. WOJTKOWSKI: August Cieszkowski. W zbiorze: Wielkopole XIX wieku. T. 2. Poz. 1969. — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

[VII, 232] 2. Twórczość

P. BÜBLER: Ein messianistischer Geist in Osteuropa. Graf August Cieszkowski. *Die Drei* t. 3 (1963). — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — J. KELLER: August Cieszkowski's philosophische Korrespondenz mit Karl L. Michelet. *Ost und West in der Geschichte des Denkens und der Kulturellen Beziehungen*. Berlin 1966. — A. WALICKI: Cieszkowski a Hercen. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. — W. WĄSIK: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — A. WALICKI: Cieszkowski — filozoficzna systematyzacja mesjanizmu. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — A. WALICKI: Mickiewicz a Cieszkowski. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — J. KREMES: Filozofia społeczna A. Cieszkowskiego. *Zeszyty Nauk. WSP Kat.* nr 39. *Prace Filoz.-Społ.* nr 3. Kat. 1968. — W. KONOPKA: 23-letni teoretyk i filozof. *Wiedza i Życie* 1970 nr 5. (O E. Dembowskim). — A. WALICKI: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970.

CYBULSKI WOJCIECH

[VII, 235] Listy

1a. Do E. Szanieckiej 2 listy z 1839; do J. E. Purkyniego 2 listy z 1841; do J. Muczkowskiego z 1841; do A. Tyszyńskiego z 1842; do W. Konewki z 1842; do K. Libelta z 1848; do L. Szlachetowskiego z 1851; do A. Bielowskiego z 1852; do rodziców J. Machczyńskiej

z 1860; do A. Wielopolskiego z 17 marca 1864. Ogl. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów W. Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

Listy do J. E. Purkyniego, por. poz. 1b.

1b. Do J. E. Purkyniego z 9 lutego i 8 marca 1841. Ogl. J. W. Opatrny:

Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 2 B 17.

3. Do Najwyższej Rady Kościelnej w Berlinie, dat. 12 sierpnia 1861. Ogl. B. W. JANUSZEWSKI, jw. poz. 1a.

4. Do J. I. Kraszewskiego z 5 lipca 1862. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6462 ogl. J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wyzd. Języka i Literatury*.

[VII, 236] OPRAWOWANIA

B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski we Wrocławiu w świetle źródeł. *Kwart. Opolski* 1956 nr 1. — B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski w Towarzystwie Literackim Słowiańskim we Wrocławiu. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — B. W. JANUSZEWSKI: Geneza katedry języków i literatur słowiańskich we Wrocławiu. *Roczn. Wr.* t. 7/8 (1963/1964). — H. PORT: W. A. Cybulski, ein polnischer Slavist und Patriot des 19. Jahrhunderts. (Zu

seinem Wirken in Berlin 1841-1860). *Beiträge zur Geschichte der Slavistik* nr 30 (1964). — B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski na wrocławskiej katedrze języków i literatur słowiańskich (1860-1867). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VII. Wr. 1966. [Rec.: J. STARNAWSKI: Jeszcze kilka rozpraw z dziejów polonistyki uniwersyteckiej. *Ruch Lit.* 1968 z. 3]. — B. W. JANUSZEWSKI: Z korespondencji i papierów W. Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966). (Tu 37 listów Cybulskiego i listów do niego). — E. ACHREMOWICZOWA: Z działalności Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego przy Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1860-1862. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 67. *Prace Lit.* IX. Wr. 1967. — L. BROŻEK: Z sumiennością niezrównaną... *Poglądy* 1967 nr 5. — S. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Studia i szkice. Kr.* 1967. (Tu m. in.: Wielkopolska polemika o Mickiewicza w latach 1841-1846). — B. W. JANUSZEWSKI: Wiosna Ludów w działalności wrocławskiego slawisty. *Roczn. Wr.* t. 11/12 (1967/1968). — J. W. OPATRYNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

CZAJKOWSKI ANTONI

[VII, 237] TWÓRCZOŚĆ

4. Baśń o żelaznym wilku i o pięknym królewiczu.

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: Fable du

loup de fer. W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965.

Artykuły, drobne utwory ogl. ...

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: *L'araignée*. W: K. Jeleński: *Anthologie ...*, jw.

CZAJKOWSKI MICHAŁ

[VII, 244] OPRAWOWANIA

1. Biografia

W. KNAPOWSKA: Mickiewicz w latach 1853-1855 w świetle dokumentów emigracyjnych. *Kwart. Hist.* 1955 nr 6. — J. REYCHMAN: Działalność Adama Mickiewicza w czasie wojny krymskiej w latach 1853-1855. *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* t. 4 (1958). — G. BOZZOLATO: Un momento della politica estera dei conservatori polacchi verso il Vaticano e verso l'Oriente slavo: Michele Czajkowski e le sue missioni in Italia 1840-1841. *Rassegna Storica del Risorgimento* t. 51 (1964) z. 3-4 i odb. [Rec.: TAULE (T. ULEWICZ). *Ruch Lit.* 1965 z. 6]. — J. FIJALEK: Z papierów po M. Czajkowskim i Ludwice Śniadeckiej

(1841-1867). Cz. 1. Korespondencja z lat 1854-56. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 10 (1964). (Tu listy do Czajkowskiego, m. in. od L. Zwierkowskiego z 1855). — G. BOZZOLATO: La duplice missione di Michał Czajkowski in Italia (1840-1841). W zbiorze: *Venezia e la Polonia nei secoli dal XVIII al XIX*. Wenecja-Rzym (1965). — T. D. BENČEV: Čajkovskij niz Makedonija. *Prosveta* 1966 nr 212. — J. FIJALEK: Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: *Pamiętniki z lat 1851-1893*. (Wybór). Wr. 1967. — L. KRASICKI: Tam, gdzie Sadyk Pasza i mistrz Adam. (W Turcji polskim szlakiem). *Trybuna Mazowiecka* 1967 nr 180. — J. W. BOREJSZA: Sekretarz Adama Mickiewicza. (Armand Lévy i jego czasy — 1827-1891). W-wa 1969. — J. WŚZOLEK: *Prawica Wielkiej Emigracji*

wobec narodowego ruchu włoskiego (przed rewolucją 1848 roku). Wr. 1970 *Prace Komisji Nauk Hist.* nr 26.

[VII, 245] 2. Twórczość

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — J. DETKO: Powstanie styczniowe w twórczości pisarzy minorum gentium 1863-1864. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist.*

Lit. Pol. Univ. Warsz. W-wa 1964. — Z. SZWEJKOWSKI: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Michał Czajkowski i jego „Owrućzanin”). — J. HVIŠČ: Czajkowského a Kalinčiakov typ romantickéj historickej poviedky. *Studia poswięcone stosunkom literackim polsko-czeskim i polsko-słowackim.* Wr. 1969. — J. WIERZBICKI: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Wr. 1970.

CZECZOT JAN

[VII, 248] OPRACOWANIA

1. Biografia

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — M. WITKOWSKI: Na drodze ku „Dziadom”. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu.* Wr. 1966. — J. MACIEJEWSKI: Historia powstawania „Dziadów” litewskich. W książce: Trzy szkice romantyczne. Poz. 1967. — T. SYGA: Boże Narodzenie roku 1822. *Stolica* 1970 nr 51/52.

[VII, 249] 2. Twórczość

S. ŚWIRKO: Ballady J. Czeczota. Praca doktorska. W-wa 1964. *Streszcz. Biul. Polon.* 1964 z. 21. — M. OLECHNOWICZ: Elementy białoruskie w pieśni polskiej pierwszej połowy wieku XIX. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 43. *Filologia.* Łódź 1966. — A. BARSZCZEWSKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

CZYŃSKI JAN

[VII, 252] OPRACOWANIA

T. ŁĘPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — L. i A. CIOLKOŠOWIE: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DER-

NAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — J. SKARBK: Kurier Lubelski (1830-1831). *Zeszyty Nauk. KUL* 1969 nr 1. — M. STRASZEWSKA: Z dziejów polsko francuskich związków literackich. *Przeł. Hum.* 1969 nr 2.

DANIELEWICZ KONSTANTY

[VII, 254] Listy

2. Do A. Sołtana z 24 stycznia 1836. Ogl. Z. Sudolski w: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

[VII, 254] OPRACOWANIA

Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana, jw.

DARASZ WOJCIECH WŁADYSŁAW

[VII, 256] OPRACOWANIA

S. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Studia i szkice.* Kr. 1967. (Tu m. in.: Trzy broszury emigracyjne

przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi). — H. RZADKOWSKA: „Demokrata Polski” w ostatnim okresie swego istnienia (1851-1862). *Studia Hist.* 1969 z. 3.

DAROWSKI WERYHA ALEKSANDER

[VII, 258] OPRACOWANIA

J. KRZYŻANOWSKI: Darowski Aleksander Weryha. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — J. TAŻBIR: Z dziejów fałszerstw

historycznych w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. *Przeł. Hist.* 1966 z. 4.

DAWID WINCENTY

[VII, 259] OPRACOWANIA

A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — W. KUBACKI: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969.

DECZYŃSKI KAZIMIERZ

[VII, 260] OPRACOWANIA

Z. MACUŻANKA: Leon Kruczkowski. W-wa 1962 *Bibl. „Polonistyki”*; toż wyd. 3 W-wa 1966. — J. DETKO: Kordian i cham Leona Kruczkowskiego. W-wa 1965 *Bibl. Analiz Lit.* 18; toż wyd. 2 W-wa 1967. — Z. MACUŻANKA: Od relacji do faktu literackiego. (Pamiętnik K. De-

czyńskiego a „Kordian i cham” Leona Kruczkowskiego). *Polonistyka* 1965 nr 5. — H. SŁAWIŃSKA: Ważniejsze dane biograficzne o K. Deczyńskim. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1966 nr 1. — J. CHAŁASIŃSKI: Od narodu szlacheckiego do ludowego. *Kultura i Społeczeństwo* 1969 nr 1.

DEMBOWSKI EDWARD

[VII, 263] Listy

3. Do H. Skimborowicza 14 listów z 1840-1843. Ogl. S. Walczak: Z teki korespondencji E. Dembowskiego do Hipolita Skimborowicza oraz listy czytelników i autorów do „Przeglądu Naukowego”. *Ze Skarbcza Kultury* z. 1 (1956).

— J. DYBIEC: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[VII, 267] 3. Twórczość

[VII, 263] Wydania zbiorowe

4. J. Ładyka: Dembowski. W-wa 1968 *Myśli i Ludzie*.

M. STRZAŁKOWA: Calderon w Polsce. W książce: *Studia polsko-hiszpańskie*. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — M. INGLOT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — Ż. KUDEROWICZ: Filozofia i historia u Dembowskiego. W zbiorze: *Polskie spory o Hegla 1830-1860*. W-wa 1966. — H. TEMKINOWA: Edward Dembowski i Michał Bakunin. Tamże. — S. DZIKI: Dembowskiego i Kamińskiego artykułografia, czyli analiza zawartości czasopisma. (Rozbiór i ocena „Biblioteki Warszawskiej” z lat 1841-43). *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 2. — J. ŁADYKA: Dembowski — filozofia twórczości. W zbiorze: *Filozofia polska*. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — J. ŁADYKA: Dembowski. W-wa 1968 *Myśli i Ludzie*. (Tu zarys monograficzny i wybór artykułów); fragm. pt. *Historia — lud — socjalizm*. *Człowiek i Światopogląd* 1969 nr 3. — S. SAWICKI: Początki syntezy historyczno-literackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — M. GRABOWSKA: Julian Klaczko o E. Dembowskim. (Z notatek w marginesach t. 7 „Nowego Korbuta”). *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1. (Tu m. in. przekł. dwu artykułów Klaczki z *Deutsche Zeitung* 1847

Tu po zarysie monograficznym wybór artykułów, m. in. Twórczość poz. 1, 2, 8, 14, 18, 20 (niektóre art. w skróceniu).

[VII, 265] OPRACOWANIA

2. Biografia

S. WALCZAK: Z teki korespondencji Hipolita Skimborowicza, jw. Listy poz. 3. — W. GIEŁŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — H. PAŃCZYKÓWNA: Ważne chwile Gabrieli. W zbiorze: *Literackie przystanki nad Wartą*. Poz. 1962. — L. i A. CIOLKOSZOWIE: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — A. KOWALSKA: W kręgu „Nadwiślanina” i „Przeglądu Naukowego”. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — M. STEPIEŃ: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — S. KRÓL: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne 1833-1856. W-wa 1969.

nr 8 i 158). — W. KONOPKA: 23-letni teoretyk i filozof. *Wiedza i Życie* 1970 nr 5. — R. WOJCIECHOWSKI: Warszaw-

skie. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

DOBZRAŃSKI JAN

[VII, 271] Listy

2a. Do P. Stalmacha z 9 lipca 1862. Ogł. I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

[VII, 272] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — W. DANEK: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-

-Radzikowskiego. Wr. 1966. — E. KAZIOR: „Dziennik Literacki” w latach 1852-1854 i jego wpływ na życie umysłowe Galicji. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — K. BARTOSZEWSKI: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. — J. ROSNOWSKA: Głos w sporze o Jana Dobrzańskiego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1969 z. 1. — J. ROSNOWSKA: Galicyjski manifest pozytywizmu. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1. — J. ROSNOWSKA: Jan Dobrzański — redaktor „Gazety Narodowej” w 1848 r. Tamże z. 3.

DOBSZEWICZ TOMASZ

[VII, 272] [Błędnie podano imię: Adam].

DO MEJKO IGNACY

VII, 275] Listy

2a. Do A. E. Odyńca z października (?) 1830. Z rkpsu w Bibl. Pol. w Paryżu ogł. w skrócie Z. Sudolski: Warszawskie podróże I. Domejki. *Stolica* 1969 nr 12.

9a. Do A. Mickiewicza, dat. Santiago, luty 25 1850 r. Ogł. J. Odrowąż-Pięniązek: List I. Domejki do Mickiewicza z roku 1850. *Twórczość* 1966 nr 11.

Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu nr 517.

[VII, 278] OPRACOWANIA

150 Aniversario del nacimiento de Domeyko. Santiago 1952 *Anales de la Universidad de Chile* t. 112 nr 2/4. — M. L. AMUNÁTEGUI: Ignacio Domeyko — Homenaje de la Universidad de Chile a Ignacio Domeyko (1802-1952). Santiago 1952. — J. TURLEY: Ignacy Domeyko, Famous South American Mineralogist and Geologist (on 150th anniversary of his birth). *Rocks and Minerals* (Chicago) 1953, maj-czerwiec. — E. ŻÓŁTOWSKA: Crónica de un Descubrimiento: Domeyko y Wypiański. *El Diario Ilustrado* 1958, 12 stycznia. — K. MAŚLANKIEWICZ: Ignacy Domeyko. W zbiorze: Polscy badacze przyrody. W-wa 1959. — Z. WÓJCIK: (J. Brzoza: Ignacy Domeyko. Kat. 1961.

Rec.). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1962 nr 1/2. — E. H. NIECIOWA: Adam i Żegota oceanem rozdzieleni. (Wzajemne stosunki Mickiewicza i Domejki w świetle korespondencji). *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* t. 9 (1963). —

J. KWIATEK: Życie i działalność I. Domejki. *Problemy Polonii Zagr.* t. 4 (1964/65). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNALOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — J. ODROWĄŻ-PIENIĄZEK: List I. Domejki do Mickiewicza z roku 1850. *Twórczość* 1966 nr 11. — Kronika..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIĄZEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — W. WĄC: Domeyko w Chile. Śladem polskich podróżników. *Tyg. Morski* 1968 nr 51. — A. CHALUBIŃSKA: Ignacy Domeyko i jego wkład do geografii Polski. Studium z historii geografii. W-wa 1969. — I. EICHSTÄED: Ignacy Domeyko (1802-1889). *Wiad. Chemiczne* 1969 z. 11. — Z. SUDOLSKI: Warszawskie podróże I. Domejki. *Stolica* 1969 nr 12. — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Soltana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

DUCHIŃSKA SEWERYNA

[VII, 282] Przekłady

7a. Pieśń o Rolandzie. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 1 s. 1-49, 184-242; uzup. pt. Bitwa pod Saragossą. Rapsod rycerski. *Kłosa* 1866 t. 3 nr 66-69.

Przekład dokonany wg przekładu nowofrancuskiego Adolfa d'Avril: *La Chanson de Roland*. Paryż 1865.

[VII, 282] Listy

2a. Do O. Kolberga z 1878, 1882, 1883, 1885. Z rkpsu *Bibl. PAN* Kr. sygn.

2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 65-66. *Korespondencja*. Cz. 2-3. W-wa 1966-1969.

[VII, 284] OPRACOWANIA

2. Twórczość

A. DRZEWICKA: Pierwszy polski przekład „Pieśni o Rolandzie”. *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* nr 112. *Prace Hist.-lit.* z. 8. Kr. 1965.

DZIAŁYŃSKI ADAM TYTUS

[VII, 288] Ur. 24 grudnia 1796 [nie: 1896].

[VII, 289] OPRACOWANIA

S. BODNIAK: Tytus Działyński. (Oprac. J. Łuczakowa). W zbiorze: *Wielkopole XIX wieku*. T. 1. Poz. 1966. —

A. CHYCZEWSKA: Polonica Adama Działyńskiego. Z zagadnień mecenatu Działyńskich. *Pam. Bibl. Kórn.* z. 9/10 (1968). — C. KUBALIK: Tytusa Działyńskiego data i miejsce urodzenia. Tamże.

DZIEKOŃSKI JÓZEF BOHDAN

Pseud.: J. Z. Sójkowski.

[VII, 293] Listy i materiały

7a. Do A. Mickiewicza z 28 czerwca, 7 lipca i 14 września 1849. Z autografu ogł. J. Odrowąż-Pięniątek: *Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu*. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VII, 294] OPRACOWANIA

A. KOWALSKA: W kręgu „Nadwiślana” i „Przeglądu Naukowego”. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŃEK: Listy do Adama Mickiewicza..., jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

DZIERZKOWSKI JÓZEF

VII, 298] OPRACOWANIA

1. Biografia

K. STEFANICKA: Dwóch Józefów Dzierzkowskich w historii Biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. *Ze Skarbcza Kultury* z. 19 (1967). — K. CHRUSCIŃSKI: Józef Dzierzkowski, pisarz i działacz polityczny okresu międzypowstaniowego 1831-1863. Gdańsk 1970 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydż. I Nauk Spol. i Hum. S. Monografii* nr 34. — J. ROSNOWSKA, K. CHRUSCIŃSKI: Stanowisko polityczne J. Dzierzkowskiego podczas Wiosny Ludów. *Przegl. Hum.* 1970 nr 1.

[VII, 299] 2. Twórczość

K. CHRUSCIŃSKI: „Hogartyzm” i „hoffmanizm” w drobnych utworach narra-

cyjnych J. Dzierzkowskiego z lat 1838-1844. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 1. Gdańsk 1965. — K. CHRUSCIŃSKI: Józef Dzierzkowski. Zarys monografii historycznoliterackiej. Praca doktorska. Gdańsk 1965. *Streszcz. Biul. Polon.* 1966 z. 25. — M. INGLÓT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — J. ROSNOWSKA: Związki twórczości Dzierzkowskiego z literaturą i sztuką Zachodu. *Pam. Lit. R.* 58 (1967) z. 1; *streszcz. Spr. z Prac Nauk. Wydż. Nauk Spol. PAN* 1967 nr 1. — M. INGLÓT, M. JAKÓBIEC-SEM-KOWOWA: Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłop-inteligenta w literaturze polskiej okresu romantyzmu). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit. X.* Wr. 1968.

EHRENBERG GUSTAW

[VII, 300] TWÓRCZOŚĆ

1. Szlachta z roku 1831. Trzy wersje pieśni ogł. J. Zaorski: Niezapomniane pieśni zapomnianego autora. (Recepcja wierszy rewolucyjnych G. Ehrenberga). *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia. Łódź* 1968.

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: De la noblesse en 1831. W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965.

Przekł. ros.: L. Martynow: Szlachta w 1831 roku. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Pol-skaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

Przekł. węgierski: G. Végh: A nemes-ség 1831-ben. W: E. Kovács i E. Vészi: *Lengyel költők antológiája*. (Budapeszt) 1951.

3. Dwaj rzeźbiarze. Odpis Z. Niesiołowskiej-Rotherkowej pt. Dwaj rzeźbiarze. *Dramma*. Rkps Bibl. Nar. sygn. akc. 7715.

9. Elegie daurskie. 5 elegii pt. Ze zbioru elegii — ogł. *Błuszcz* 1875 nr 9, 12; 1876 nr 16. Drugą elegię z cyklu ogł. A. Beaupré w dodatku do książki: Dante Alighieri: *Nowe życie*. Pamiętnik. *Bibl. Warsz.* 1880 t. 2; też wyd. osob. pt. *Nowe życie*. (Vita nuova). W-wa 1902; też wyd. poprawione W-wa 1902.

[VII, 301] Wydania zbiorowe

1. Wiersze. Zebrał i oprac. A. Zejman. Kr. 1969.

Zawartość: Wszystkie wiersze Ehrenberga znane z druku i z odpisów wykonanych przez Z. Niesiołowską-Rotherkową. Tu także kilka wierszy oznaczonych przez Niesiołowską-Rotherkową adnotacją „autorstwo nieustalone” oraz przypisywany Ehrenbergowi wiersz K. Balińskiego: *Pożegnanie*.

Odpisy nie drukowanych utworów i listów G. Ehrenberga obecnie w Bibl. Nar. sygn. akc. 7712, 7714, 7716-7719.

ESTKOWSKI EWARYST

[VII, 305] OPRAWIANIA

Z. GROT: Ewaryst Estkowski jako działacz i pisarz polityczny. *Sprawy Oświaty i Kultury Województwa Poz.* 1960. — J. CYBERTOWICZ: Lenartowicz na tufacze. W zbiorze: *Literackie przystanki nad Wartą*. Poz. 1962. — M. KIERECKI: Pobyt E. Estkowskiego w Broniszewicach. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1964 nr 4. — F. KIRLO-NOWACZYK: O pedagogu z powołania. *Pol-*

[VII, 302] OPRAWIANIA

J. D. LEWIN: M. L. Michajłow i diejatieli polskiego nacionalno-oswobodzielnego dwizenija. W: *Iz istorii rusko-slawianskich literaturnych swiaziej XIX w.* Moskwa-Leningrad 1963. — B. ZAKRZEWSKI: *Tygodnik Literacki 1838-1845*. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury, Studia, Hist. Lit.* 5. — J. ZAORSKI: Rewolucyjny wiersz G. Ehrenberga. *Prace Polon.* S. XXI (1965). (Tu ogł. wiersz, inc.: Oj, kiedy ciężkie słońce...). — S. PIŁOŃ: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. *Wyd. 2. Kr. 1968*. — J. ZAORSKI: (Tu m. in.: Z dziejów pieśni „Gdy naród do boju...”). — A. ZEJMAN: „Gdy naród do boju wystąpił z orężem”. *Poglądy* 1967 nr 9. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — M. TYROWICZ: Wizerunki sprzed stulecia. *Wyd. 2. Kr. 1968*. — J. ZAORSKI: Niezapomniane pieśni zapomnianego autora, jw. *Twórczość* poz. 1.

Z. JAGODA: O tendencjach ideowych kształtujących charakter życia literackiego w Krakowie w latach 1831-1840. *Ruch Lit.* 1969 z. 5. — D. KACNELSON: Kilka szczegółów z pobytu G. Ehrenberga w katordze nerczyńskiej. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3. — S. KRÓL: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. — B. KRZYWOBŁOCKA: Biografie nietypowe. W-wa 1969. [Rec.: M. RUSZCZYC: *Sztuka mikrobiografii. Nowe Książki* 1969 nr 22]. — J. ZAORSKI: W kręgu krakowskich przyjaciół G. Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — A. ZEJMAN: Posłowie w wyd.: *Wiersze*. Kr. 1969. — T. S. (SYGA): „Gdy naród do boju...”. *Stolica* 1970 nr 4. — D. WAWRZYKOWSKA-WIERCIOCHOWA: Polska pieśń rewolucyjna. *Monografia historyczna*. W-wa 1970.

ludniowa Wielkopolska 1966 nr 1-2. — J. KWIATEK: Ewaryst Estkowski. W zbiorze: *Wielkopolanie XIX wieku*. T. 1. Poz. 1966. — S. TRUCHIM: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. *Łódź 1967 Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wyd. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. [Rec.: W. JAKÓBCZYK. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4].

ESTREICHER KAROL

[VII, 305] Pseud. i krypt.: GĘDŹBA.

[VII, 306] TWÓRCZOŚĆ

9. f) Bibliografia polska XIX stulecia.

Wyd. zespół PAN pod red. K. Estreichera (wnuka): t. 5: *Dramat tłumaczony — Dzwony*. Kr. 1967; t. 6: *Litera E*. Kr. 1967; t. 7: *Litera F*. Kr. 1969; t. 9: *Gmach — Gzowski*. Kr. 1970.

[VII, 308] Listy i materiały

9a. Do A. B. Brzostowskiego 10 listów z 1872-1895. Ogl. J. Kapuścik. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 2615.

14a. Do E. Jelinka 10 listów z 1878-1893. Z korespondencji E. Jelinka w Muzeum Piśmiennictwa Narodowego w Pradze sygn. 21A ogl. J. Starnawski: *Estreichera. Roczniki Bibl.* 1966 z. 1/2.

22. Autobiografia i autobiografia. Ogl. J. Starnawski, jw. poz. 14a.

[VII, 309] OPRACOWANIA

1. Biografia

D. REDEROWA, K. STACHOWSKA: *Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841-1871*. Wybór źródeł. *Roczn. Bibl. PAN w Kr. R.* 2 (1956). Wr. 1959. — J. STARNAWSKI: *Estreichera. (Listy K. Estreichera do E. Jelinka)*. *Roczniki Bibl.* 1966 nr 1/2. — J. KAPUŚCIK: *Oprac. wyd.: Listy K. Estreichera do Aleksandra Bolesława Brzostowskiego (1872-1895)*. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — K. GRZYBOWSKA: *Kronika rodzinna*. Wr. 1969. [Rec.: Z. FLORCZAK: *Saga rodu profesorów. Nowe Książki* 1970 nr 2; T. J. ŻÓŁCIŃSKI: *Apokryf rodu Estreichera. Odra* 1970 nr 3].

FALEŃSKA MARIA

[VII, 313] OPRACOWANIA

S. SZENIC: *Maria Kalergis*. W-wa 1963; wyd. 3 uzup. W-wa 1968 *Ludzie Żywi*

FALEŃSKI FELICJAN

[VII, 322] OPRACOWANIA

3. Twórczość

M. GRZĘDZIŁSKA: *Dramat epigonów i motywy powstania styczniowego w*

[VII, 310] 2. Twórczość

S. DZIKI: *Nad bibliografią Estreichera. Zeszyty Prasoznawcze* 1964 nr 1. — L. JARZĘBOWSKI, F. JUREWICZÓWNA: *Polonika nie umieszczone w „Bibliografii polskiej” Estreichera. Starodruki, wiek XVI*. Ze zbiorów Biblioteki Głównej UMK w Toruniu. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 11. *Nauka o książce* II. Tor. 1964. — L. JARZĘBOWSKI, F. JUREWICZ: *Polonika nie umieszczone w „Bibliografii polskiej” Estreichera. Starodruki, wiek XVII*. Ze zbiorów Biblioteki Głównej UMK w Toruniu. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 13. *Nauka o książce* III. Tor. 1965. — (Księga pam. ku czci K. Estreichera. Kr. 1964. Rec.): W. BŁACHUT: *Z historii kultury i obyczajów. Estreicher i jego dzieło. Życie Lit.* 1965 nr 7; B. KRÓLIKOWSKI: *Estreicher przypomniany. Twórczość* 1965 nr 11; M. SPRUBIŃSKI: *Szkice do portretu K. Estreichera. Nowe Książki* 1965 nr 4. — J. BERGER-MAYEROWA: *Nie znane Estreicherowi polonika i silesiaca w starodrukach Biblioteki Śląskiej*. Seria 2. *Kat.* 1968 *Prace Bibl. Śląskiej* nr 7. — B. GOLKA: *Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku*. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. — J. KORPAŁA: *Dzieje bibliografii w Polsce*. W-wa 1969. — M. DEMBOWSKA: *Metoda Bibliografii polskiej K. Estreichera*. Wyd. 2 rozszerzone i uzup. W-wa 1970. — A. KAWECKA-GRYCZOWA: *Nad uzupełnieniami Bibliografii polskiej Estreichera. Z problemów bibliografii. (Prace poświęcone doc. dr H. Hleb-Koszańskiej dla uczczenia czterdziestolecia jej pracy naukowej)*. W-wa 1970 *Prace Instytutu Bibliogr.* nr 16. — J. KORPAŁA: *Znaczenie „Bibliografii polskiej” K. Estreichera*. Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 105.

4. — J. W. GOMULICKI: *Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane*. T. 1-2. W-wa 1966.

„Tańcach śmierci” F. Faleńskiego. *Biul. Lubelskiego Tow. Nauk. Humanistyka* t. 2. Lubl. 1962. — M. GRZĘDZIŁSKA: „Łamane zwroty myśli” w „Meandrach” F. Faleńskiego. *Annales Universitatis M.*

Curie-Skłodowska S. F. *Nauki Filoz. i Hum.* t. 18. Lubl. 1963. — M. GRZĘDZIŁSKA: Nieznany dramat F. Faleńskiego. *Przegl. Hum.* 1964 nr 3. (Smutne dzieje powstania z Dalekarlii). — J. KRZYŻANOWSKI: Felicjan Faleński. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i natura-*

lizmu. T. 1. W-wa 1965. — J. PORADECKI: F. Faleńskiego tragedia w stylu czysto Eschylośowskim. *Spr. Łódzkiego Tow. Nauk.* 1966 nr 12. — S. LICHAŃSKI: Polscy parnasiści. W: *Cienie i profile. Studia i szkice literackie.* W-wa 1967. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

FELIŃSKI ZYGMUNT SZCZĘSNY

[VII, 324] Listy

3a. Do T. Januszewskiego z 5 czerwca, 2 sierpnia, 31 października i 28 grudnia 1849. *Ogł. Z. Sudolski: Listy Z. S. Felińskiego do Teofila Januszewskiego.* W książce: *W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały.* W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8. — Rkps w Arch. J. Kleinera, Kr.

[VII, 325] OPRAWOWANIA

1. Biografia

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: *Kalen-*

darz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — J. JARZĘBOWSKI: *Mówią ludzie roku 1863.* Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — R. ZYLIŃSKA: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński, arcybiskup metropolita warszawski. Rzym 1965 *Bibl. Arch. Archidiecezji Warsz.* nr 3. — H. E. WYCZAŃSKI: Zbiór materiałów do życia i działalności arcybpa Z. S. Felińskiego. *Studia Theologica Varsoviensia* 1966 nr 1. — Z. SUDOLSKI: *Listy Z. S. Felińskiego do Teofila Januszewskiego,* jw.

FILLEBORN SEWERYN

[VII, 326] TWÓRCZOŚĆ

2. Poezje. Wybór 7 wierszy podaje S. Kawyn: *Cyganeria warszawska.* Wr. 1967 *BN I,* 192.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: *Wisle; Utro.* W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija.* T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 326] OPRAWOWANIA

S. KAWYN: *Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska.* Wr. 1967 *BN I,* 192. — A. KOWALSKA: *W kręgu „Nadwiślanina” i „Przeglądu Naukowego”.* *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968.

FISZ ZENON LEONARD

[VII, 328] OPRAWOWANIA

R. F. KYRCZIW: „Tarasowa nycz” *Szewczenka* i „Noc Tarasowa” *Z. Fisza.*

Zbirnyk prać... naukowoji Szewczenkowoji konferenciji. T. 14. Kijów 1966.

FRANKOWSKI KAROL

[VII, 329] OPRAWOWANIA

J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: *Podwójne życia paryskie Kajetana Niepowi.* *Mies. Lit.* 1967 nr 11.

FREDRO ALEKSANDER

[VII, 331-339] TWÓRCZOŚĆ

10. Pan Geldhab.

Przekł. czeskie: J. Langer: *Pan Geldhab.* *Wyd. nast. Praga 1966 Světová česba* z. 367 (razem z przekł. Zemsty, zob. poz. 37).

14. Mąż i żona.

Przekł. czeski: O. Ornest i M. Janišová; Muž a žena. Wyd. nast. Praga 1960 (1959) *Hry lidového jeviště* t. 83.

23. Nikt mnie nie zna.

Przekł. czeskie: E. Sojka: Nikdo mě nezná. Praga 1957.

28. Śluby panięskie. Wyd. 13. W-wa 1965 *Bibl. Szk.*

Przekł. niem.: V. Mika: Mädchenschwüre. Wyd. nast. Berlin 1959.

36. Pan Jowialski. Wyd. 3 zmienione. Oprac. W. Billip. Wr. 1968 *BN I*, 36.

Przekł. franc.: P. Chaulot: Le singe. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. (Tu bajka: Malpa).

37. Zemsta. Wyd. 8 zmienione. Oprac. M. Ingot. Wr. 1967 *BN I*, 32; też wyd. 9 Wr. 1969.

Przekł. czeskie: E. Sojka: Pomsta. Praga 1966 *Světová četba* z. 367 (tu razem przekł. Pana Geldhaba, zob. poz. 10).

Przekł. rumuński: O. Zaic i V. Teodorescu: Răzbumarea. Bukareszt 1957; wyd. nast. Bukareszt 1958.

39. Dożywocie.

Przekł. czeskie: Doživotní renta. Tłum. H. Ječová. Praga 1964.

52. Dwie bliźny.

Przekł. ros.: M. Zamachowska i R. Mierkina: Dwa szrama. W wyd. przekł.: zob. poz. 66.

66. Świeczka zgasa.

Przekł. ros.: M. Zamachowska i R. Mierkina: Świeczka pogasa. Moskwa 1957 *Rępiertuar chudożestwiennoj samodiejatelnosti* 24. (Tu razem: Dwa szrama, zob. 52).

[VII, 344] Wydania zbiorowe

11. Pisma wszystkie. Wyd. kryt. T. 13. Proza. Cz. 1-2. Oprac. K. Czajkowska i S. Pigoń. W-wa 1969 [nie: 1968].

Zawartość: cz. 1: Opowiadania; Trzy po trzy; Zapiski starucha; Parodie; Notaty różne; cz. 2: Komentarz.

Przekłady angielskie: The Major Comedies of Alexander Fredro. Translated & by Harold B. Segel. Princeton, New Jersey, 1969.

Zawartość: Husband and Wife; Ladies and Hussars; Maidens' Vows or The Magnetism of the Heart; The Vengeance; The Life Annuity. (= Mąż i żona; Damy i huzary; Śluby panięskie; Zemsta; Dożywocie).

[VII, 348] OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

K. WYKA: Aleksander Fredro. W-wa 1968 *Male Portrety Lit.* [Rec.: P. BA-

GIŃSKI: Male, wyraziste portrety literackie. *Polonistyka* 1969 nr 2; M. PRZCZKOWSKI: „Mały portret literacki” A. Fredry. *Ruch Lit.* 1969 z. 5].

[VII, 351] 2. Biografia

b) Ogólne ujęcia życiorysu i przyczynki

(S. Majchrowski: Pan Fredro. W-wa 1965. Rec.): A. WITKOWSKA: „Trzy po trzy” Stefana Majchrowskiego. *Nowe Książki* 1965 nr 22; T. J. ŻÓLCIŃSKI: Niepełna biografia. *Kultura* 1965 nr 40. — S. PIGOŃ: Aleksander Fredro wobec ziemi krośnieńskiej. *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pamiątkowa dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza. Rzeszów* 1966. — S. PIGOŃ: Z tajemnic osobowości twórczej Fredry. *Życie Lit.* 1967 nr 52. — B. ZAKRZEWSKI: Oprac. wyd.: Z. z Fredrów Szepczyka. Wspomnienia z lat ubiegłych. Wr. 1967. — S. CIEPŁOWSKI, A. JOPKIEWICZ: Wyprocesowane honorarium. *Stolica* 1969 nr 45. — B. LASOCKA: Listy o teatrze. Jan Chęciński do Aleksandra Fredry. *Teatr* 1969 nr 10. — S. PIGOŃ: Zagadka osobowości twórczej Fredry. Oprac. K. Czajkowska. *Pam. Teatr.* 1969 z. 4. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

[VII, 356] 3. Opracowania twórczości

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

K. BIERNACKI: Mieczysław Frenkiel. W-wa 1958. — T. MAJORESCU-KWIECZINSKA: Wstęp w wyd. przekł.: Răzbumarea. Bukareszt 1958. — K. DOMAGAŁA: Nazwiska charakteryzujące w dramatach Fredry i Bałuckiego. *Językoznawca* 1964 nr 11/12. — K. KRĘCJI: Heroika v bánsnictví Slovanů. Praga 1964. — B. KRĚMENÁK: Klasik polského divadla. W wyd. przekł.: Pomsta — Pan Geldhab. Praga 1966 *Světová četba* z. 367. — J. ZALESKI: Regionalizmy kresowe w języku A. Fredry. *Spr. PAN* (Kr.) 1966. — J. GOT: Teatr krakowski pod dykcją Hilarego Meczysławskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. — Z. SZWEJKOWSKI: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in. przedr. art.: Fredro — wróg miasta. 1947; Dożywocie. 1947). [Rec.: A. MAKOWIECKI: Od Fredro do Prusa. *Kultura* 1957 nr 25; F. FORMALCZYK: Z czterdziestu lat studiów nad minionym stuleciem. *Twór-*

czość 1968 nr 4]. — E. KRASIŃSKI: Fredrowska kampania Jaracza. *Dialog* 1968 nr 1. — S. PIGOŃ: Wiązanka historyczno-literacka. Studia i szkice. W-wa 1969. — H. B. SEGEL: Introduction. W wyd. przekł.: *The Major Comedies of Alexander Fredro*. Princeton, New Jersey, 1969. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Cz. 2. Lubl. 1969. — H. WIŚNIEWSKA: Indywidualizacja języka w „Zemście” A. Fredry. *Polonistyka* 1969 nr 3. — J. ZALESKI: Jak sobie wydawcy z językiem Fredry poczynali. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemysł 1969. — J. ZALESKI: Język A. Fredry. Cz. 1. Fonetyka. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Językoznawstwa* nr 19.

[VII, 356] Twórczość Fredry za granicą

W. KOT: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowiańszczyzny* nr 2. [Rec.: D. ŽIVANOVIĆ. *Zbornik Matice Srpske za Književnost i Jezik* 1968 z. 1]. — A. PÁLYI: Dramaty Aleksandra i Jana Aleksandra Fredrów na Węgrzech. (Tłum. A. Mazurkiewicz). W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969. — (vit): Fredro po angielsku. *Teatr* 1970 nr 18.

[VII, 356] b) Opracowania poszczególnych utworów

Ciotunia: S. PIGOŃ: Co tu kłopotu z tą „Ciotunią”. *Ruch Lit.* 1968 z. 5. — Wyst. W-wa 1970: A. GRODZICKI: Fredro, ale jaki? *Życie W-wy* 1970 nr 37; H. PRZEWOŚKA: Kłopoty z „Ciotunią”. *Stolica* 1970 nr 22.

[VII, 358] Damy i huzary: Wyst. Zabrze, lipiec 1966. Rec. teatr.: J. WIELGOSZ. *Poglądy* 1966 nr 23. — M. STRZAŁKO: „Les Dames et hussards” de Fredro dans l’ambiance des formes de la comédie européenne. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 11 (1968) z. 1. — Wyst. Teatr Powsz. W-wa 1968. Rec. teatr.: J. FRÜHLING: Hanuszkiewiczza „Damy i huzary”. *Kultura* 1968 nr 38; A. GRODZICKI: Publiczność śmieje się ... *Życie W-wy* 1968 nr 142; S. HEBANOWSKI: O Adamie Hanuszkiewiczzu (na marginesie premiery „Dam i huzarów”). *Życie Lit.* 1968 nr 30; L. JABLONKÓWNA. *Teatr* 1968 nr 15; KRYTYK-IKS: Co w teatrze? *Mies. Lit.* 1968 nr 11; Z. RADUCKA: Damy, huzary

i... Kurylewicz. *Tyg. Demokratyczny* 1968 nr 27; J. A. SZCZEPAŃSKI: Uwagi o teatrze i o filmie. *Dialog* 1968 nr 10 s. 157-158; R. SZYDŁOWSKI. *Trybuna Ludu* 1968 nr 171. — Wyst. Zielona Góra. 1968. Rec. teatr.: AMI. *Nadodrże* 1968 nr 23; M. FIK: „Współczesne” „Damy i huzary”. *Teatr* 1969 nr 1.

Wyst. za granicą: W. KOT: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowiańszczyzny* nr 2. — A. PÁLYI: Dramaty Aleksandra i Jana Aleksandra Fredrów na Węgrzech. (Tłum. A. Mazurkiewicz). W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969.

[VII, 359] Dożywocie: (seb): Łódzkie „Dożywocie”. *Teatr* 1966 nr 7. Wyst. za granicą: Prasa bułgarska o „Dożywociu”. *Teatr* 1965 nr 6. (Wyst. 1964).

[VII, 360] Dyliżans: Wyst. Gdańsk 1967. Rec. teatr.: M. MISOŃNY. *Litery* 1967 nr 12. — Wyst. Kr. 1968. Rec. teatr.: JASZCZ (J. A. SZCZEPAŃSKI). *Trybuna Ludu* 1968 nr 235. — J. MIŁEWSKI: Ciotunia zmarła, komu winiszować? *Kierunki* 1969 nr 2. (O wyst. w telewizji 26 XII 1968). — Wyst. Gdańsk. 1969: W. NATANSON: Dyliżansem po Gdańsku. *Życie W-wy* 1969 nr 214.

[VII, 360] Godzienności: Wyst. Przemysł 1963. Rec. teatr.: C. KŁAK: Serdecznej krwi trochę. *Widnokrąg* 1963 nr 26.

[VII, 360] Gwałtu, co się dzieje: Wyst. Teatr Lud. W-wa 1966: Kr: Dwie farsy Fredry. *Teatr* 1966 nr 10. — Wyst. Poz. 1969: Fredro ultranowoczesny. *Życie Lit.* 1969 nr 35; B. KUSZTELSKI. *Nurt* 1969 nr 9. — J. KRZYŻANOWSKI: A. Fredry farsa osiecka. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemysł 1969. — Wyst. Gorzów 1969; AMI: Gwałtu, co się dzieje. *Nadodrże* 1970 nr 5.

[VII, 362] Mąż i żona: M. JANIŠOVÁ: Posłowie w wyd. przekł.: Muž a žena. Praga 1960 (1959) *Hry lidového jeviště* t. 83. — Wyst. Rzeszów 1962: C. KŁAK: Da capo. *Widnokrąg* 1962 nr 33. — Wyst. Ateneum, W-wa 1966: W. NATANSON: Kogo kocha Elwira? *Kultura* 1966 nr 10; W. N. (NATANSON): „Mąż i żona” w „Ateneum”. *Teatr* 1966 nr 7. — Wyst. Sosnowiec 1968: J. WIELGOSZ. *Poglądy* 1968 nr 23.

[VII, 362] *Nikt mnie nie zna*: Wyst. Teatr Lud. W-wa 1966: Kł: Dwie farsy Fredry. *Teatr* 1966 nr 10.

[VII, 362] *Nowy Don Kiszot*: Wyst. Teatr Nar. W-wa 1966: L. JABLONKÓWNA: *Wesoły Don Kiszot*. *Teatr* 1966 nr 20.

[VII, 366] *Pan Jowialski*: B. KIELSKI: Jeszcze o Panu Jowialskim. *Prace Polon. XIX* (1963). — M. INGLOT: Uwagi o czasie akcji „Pana Jowialskiego” (A. Fredry) i rodowodzie literackim postaci Papkina. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — J. FRÜHLING: *Moi Jowialscy*. *Teatr* 1967 nr 22. (O różnych wykonawcach ról od r. 1923). — Wyst. Teatr Pol. W-wa 1967: I. BOLTUĆ: *Fredro à la Fredro*. *Kultura* 1967 nr 44; Z. GRĘN: *Jowialszczyzna*. *Życie Lit.* 1967 nr 46; A. W. KRAL: *W krainie śmieszności*. *Teatr* 1967 nr 22; B. LASOCKA: *Teatr u Jowialskich*. *Współczesność* 1967 nr 23. [Polemika: H. SZLETYŃSKI: *Tradycje „Pana Jowialskiego” i tradycje krytyki*. *Kultura* 1967 nr 48; I. BOLTUĆ: *W sprawie „wiatrologii” po raz drugi*. *Współczesność* 1968 nr 2]; W. NATANSON: „*Pan Jowialski*” — komedia otwarta. *Teatr* 1967 nr 24; A. GRODZICKI: *Żywiol komiczny Fredry*. *Życie W-wy* 1968 nr 311; KRYTYK-IKS: *Co w teatrze?* *Mies. Lit.* 1968 nr 11; J. A. SZCZEPAŃSKI: *Uwagi o teatrze i o filmie*. *Dialog* 1968 nr 3 s. 123-124. — W. BIL-LIP: *Wstęp i oprac. wyd.: Pan Jowialski*. Wyd. 3 zmienione. Wr. 1968 *BN I*, 36. — Wyst. Zielona Góra 1968: (AMI). *Nadodrże* 1968 nr 3; S. ZADROŻNY: *Zielonogórskie baśnie*. *Teatr* 1968 nr 7. — Wyst. Łódź 1969: W. ORŁOWSKI: *Czy „Jowialski” jest sztuką żywą?* *Odgłosy* 1969 nr 46. — Wyst. Rzeszów 1969: A. WRÓBLEWSKI: *Powrót „Jowialskiego”*. *Teatr* 1969 nr 22; P. ŻBIKOWSKI: „*Pan Jowialski*”, czyli „*sfinks naszej literatury*”. *Profile* 1969 nr 8/9. — Wyst. Lubl. 1970: M. BEHCZYC-RUDNICKA: *Fredrowska sztuka o hobbystach*. *Kamena* 1970 nr 9. — Wyst. Koszalin 1970: A. TURCZYŃSKI: *Pan Jowialski, czyli o pożytku z czytania klasyków*. *Pobrzeże* 1971 nr 23.

Wyst. za granicą: A. PÁLYI: *Dramaty Aleksandra i Jana Aleksandra Fredrów na Węgrzech*, jw.

[VII, 366] *Pierwsza lepsza*: S. PIGOŃ: *Skurcz cierpienia na masce Talii*. W: *Wiązanka historycznoliteracka*. Studia i szkice. W-wa 1969.

[VII, 369] *Śluby panieńskie*: T. DĄBEK: *Twórczość przekładowa Dory Gabe*. Wr. 1966. [Rec.: T. ROSS: *Dora Gabe — tłumaczka*. *Nowe Książki* 1969 nr 16]. — B. KORZENIEWSKI: *Spory o teatr*. Recenzje z lat 1935-1939. W-wa 1966. — Wyst. Teatr Rozmaitości, W-wa 1966. Rec. teatr.: W. N. (NATANSON): *Młodziutki „Śluby”*. *Teatr* 1966 nr 13. — J. F. (FALKOWSKI): „*Śluby panieńskie*” w Sosnowcu. *Teatr* 1967 nr 7. — Wyst. Teatr Powsz., W-wa 1968: L. JABLONKÓWNA: *Imprimatur z zaświatów*. *Teatr* 1968 nr 15; A. GRODZICKI: *Śluby młodzieńcze*. *Życie W-wy* 1969 nr 16; A. W. KRAL: „*Śluby, czyli młodość*”. *Teatr* 1969 nr 4; R. SZYDŁOWSKI: *Odmłodzone „Śluby panieńskie”*. *Trybuna Ludu* 1969 nr 22. — Z. RADUCKA: *Osiem premier w sezonie*. *Tyg. Demokratyczny* 1969 nr 43. (O wyst. w Bielsku-Białej). — Wyst. Teatr Lud., Kr. 1969: T. KUJLIŃSKI: *Dwa razy Fredro w Krakowie*. *Kierunki* 1969 nr 30; E. MORAWIEC: *Fredro młody*. *Życie Lit.* 1969 nr 22; W. NATANSON: *Dwa Fredrowskie przedstawienia w Krakowie*. *Teatr* 1969 nr 19. — T. SIVERT: (List do Redakcji); B. LASOCKA: (Odpowiedź). *Pam. Teatr.* 1969 z. 1/2. — Wyst. Jelenia Góra 1970: T. BURZYŃSKI: *Dwa debiuty*. *Teatr* 1970 nr 5; *Sukces „Ślubów”*. *Życie Lit.* 1970 nr 24. — Wyst. Lubl. 1970: K. MIKLAŠEWSKI: *Kłopoty ze „Ślubami”*. *Życie Lit.* 1971 nr 5.

Wyst. za granicą: W. KOT: *Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914*. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa* nr 2.

[VII, 370] *Wielki człowiek do małych interesów*: Wyst. W-wa 1968. Rec. teatr.: A. GRODZICKI: *Żywiol komiczny Fredry*. *Życie W-wy* 1968 nr 310; JASZCZ (J. A. SZCZEPAŃSKI): *Z dobrego Fredry zawsze radość*. *Trybuna Ludu* 1968 nr 356; J. KOENIG: *Trzeci Fredro Jerzego Kreczmar*. *Teatr* 1969 nr 3; C. ROWIŃSKI: *Wielki biurokrata*. *Współczesność* 1969 nr 4.

[VII, 374] *Zemsta*: M. INGLOT: *Uwagi o czasie akcji „Pana Jowialskiego”* (A. Fredry) i rodowodzie literackim postaci Papkina. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — A. GRZYMAŁA-SIEDLECKI: *Na obście Mel-pomeny*. W-wa 1966. (Tu m. in. przedr. kilku artykułów z 1921-1926). [Rec.: W. NATANSON: *Sztuka portretowania*. *Twórczość* 1967 nr 10]. — M. INGLOT:

Wstęp i oprac. wyd.: Zemsta. Wyd. 8. Wr. 1967 BN I, 32, i wyd. nast. — B. KASPROWY: Jubileuszowa „Zemsta” w Sosnowcu. *Życie Lit.* 1967 nr 51; J. FALKOWSKI: 70 lat teatru Zagłębia i jubileuszowa „Zemsta”. *Teatr* 1968 nr 4. — B. FRANKOWSKA: „Zemsta” w Lublinie. *Teatr* 1968 nr 22. — J. P. GAWLIK: Wrocławski przykład teatru. *Życie Lit.* 1968 nr 23; J. KOENIG: Styl czy coś więcej. *Współczesność* 1968 nr 10; A. W. KRAL: „Zemsta” w pełnej gali. *Teatr* 1968 nr 11. — M. ŁODYŃSKA-KOBIŃSKA: Świat Arlekina. Komedia archetypów. *Dialog* 1969 nr 2. — H. WIŚNIEWSKA: Indywidualizacja języka w „Zemście” Fredry. *Polonistyka* 1969 nr 3. — Wyst. Grudziądz i Bydgoszcz 1969: M. KUSA: Teatru Ziemi Pomorskiej dzień powszedni. *Teatr* 1969 nr 13; K. STARCZAK: Niekomiczna arcykomedia. *Pomorze* 1969 nr 24. — Wyst. Kr. 1969; T. KUDLIŃSKI: Dwa razy Fredro w Krakowie. *Kierunki* 1969 nr 30; W. NATANSON: Dwa Fredrowskie przedstawienia w Krakowie. *Teatr* 1969 nr 19. — Wyst. na „spotkaniach teatralnych”. W-wa 1969: A. GRODZICKI: „Zemsta” z Wrocławia. *Życie W-wy* 1969 nr 298; kb: „Teatr” o polskich przedstawieniach festiwalu. *Teatr* 1970 nr 16; K. PUZYNA: Dowcip z cegła. *Polityka* 1970 nr 4. [Polemika: J. P. GAWLIK: Jeden sprawiedliwy, czyli spór o „Zemstę”. *Życie Lit.* 1970 nr 7]. —

J. KRZYŻANOWSKI: Paradoxy i zagadki arcydzieła Fredry. *Ruch Lit.* 1970 z. 6. [Polemika: M. A. STYKS: Przegląd prasy. Czas „Zemsty”. *Życie Lit.* 1970 nr 50]. — Wyst. Kat. 1970: Z. GRĘŃ: Dwóch autorów w poszukiwaniu teatru. *Teatr* 1970 nr 7; H. VOGLER: W krainie zjaw. *Życie Lit.* 1970 nr 9. — Wyst. Gdańsk 1970: A. HAUSBRANDT: Po prostu Fredro. *Teatr* 1970 nr 9; E. NAWROCKA: „Zemsta”

GARCZYŃSKI STEFAN

[VII, 377] TWÓRCZOŚĆ

Po śmierci poety jego drobne utwory ogł.:

Z. Szelaż: Stefana Garczyńskiego „Wiersze do Aliny”. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850*. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. (Tu również z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 2611 wiersze: Adamowi Mickiewiczowi. Z przedmową dat. 13 lipca 1829; Pieśń do Boga powstającego Greka — jedna z kilku wersji).

[VII, 378] Listy

1a. Do A. Skórzewskiej 8 listów z 1820-1822. Ogł. Z. Sudolski: Stefan Gar-

A. Fredry na Targu Węglowym. *Litery* 1970 nr 5. — Wyst. W-wa 1970: W. NATANSON: Radosna „Zemsta”. *Kultura* 1970 nr 50; JASZCZ (J. A. SZCZEPAŃSKI): Jubileuszowa Zemsta. *Trybuna Ludu* 1970 nr 332; KITT (K. T. TOEPLITZ): Praca i krzątanina. *Kultura* 1970 nr 50; B. DANOWICZ: Wokół „Zemsty”. *Kultura* 1971 nr 5; Z. JASIŃSKA: Fredro znów bawi. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 8; T. SYGA: „Zemsta”. *Stolica* 1971 nr 5.

Wyst. z a granicą: Z. RASZEWSKI: Krakowiaken und Goralen. *Pam. Teatr.* 1956 z. 4; red. zmieniona w: Staroświeczyczna i postępowość czasu. O teatrze polskim 1765-1865. W-wa 1965. (Tu m. in. o wyst. Wiedeń 1856). — Wyst. Czeski Cieszyn 1970: (J. KALISZEWSKI): Fredro tak to właśnie napisał. *Zwrot* (Czeski Cieszyn) 1970 nr 10; K. ZBIJEWSKA: Papkin i Julia za Olzą. *Życie Lit.* 1971 nr 3. — T. BURZYŃSKI: Wrocławska „Zemsta” rozbaawiła drezdeńczyków. *Odra* 1971 nr 2.

[VII, 375] Inne utwory: S. PIGOŃ: Zagadka memoriału politycznego A. Fredry z roku 1846. *Pam. Lit. R.* 58 (1967) z. 4; przedr. w: *Wiązanka...*, jn. — K. CZAJKOWSKA: Opracowanie krytyczne pamiętnika A. Fredry „Trzy po trzy”. Praca doktorska. W-wa 1969. *Streszcz. Biul. Polon.* 1969 z. 36.

[VII, 376] 4. Wydania

J. ŁOJEK: Literatura okaleczona. *Współczesność* 1965 nr 16. [Polemika: S. PIGOŃ: Czy okaleczyłem A. Fredrę? *Współczesność* 1965 nr 21; przedr. w: *Wiązanka historycznoliteracka. Studia i szkice*. W-wa 1969]. — J. ZALESKI: Pomnikowa edycja Fredry. *Ruch Lit.* 1968 z. 6.

czyński w świetle nowych źródeł. W zbiorze: *Miscellanea z lat 1800-1850*. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11.

1b. Do E. Garczyńskiej 39 listów z 1823-1833. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a. Rkps Bibl. Uniw. Lw. sygn. 1420/II.

2a. Do A. E. Odyńca 4 listy z 1830-1832. Wyd. Z. Szelaż: Z korespondencji S. Garczyńskiego. W zbiorze, jw. poz. 1a.

3a. Do A. J. Czartoryskiego z 16 lutego 1831; do A. P. Biernackiego z 21 grudnia 1832; do L. Platera z 26 listopada 1832. Ogł. Z. Szelaż, jw. poz. 2a.

3b. Do A. Cichowskiego z marca-czerwca 1832. Z autografu w Bibl. Nar. ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

6. Do J. Grabowskiego z 6 września 1832. Ogł. Z. Szelağ, jw. poz. 2a.

8a. Do K. Falkensteina 2 listy z 1833. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkps Państw. Lw. Bibl. Nauk. zespół Ossolińskich sygn. 2254, 2255.

9. Do K. Potockiej 20 listów z 1833. Ogł. Z. Szelağ, jw. poz. 2a.

10. Do S. Witwickiego z 5 czerwca 1833. Ogł. Z. Szelağ, jw. poz. 2a.

11. Z pamiętnika fragm. o pobycie w W-wie w 1822. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

[VII, 379] OPRACOWANIA

1. Biografia

S. SANDLER: Reduta Orzona w życiu i poezji. W-wa 1956. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Z. SUDOLSKI: Stefan Garczyński w świetle nowych źródeł. W zbiorze: *Miscellanea* z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.*

GASZYŃSKI KONSTANTY

[VII, 384] Listy

4a. Do A. Sołtana 5 listów z 1854-1859. Ogł. Z. Sudolski w: Z. KRAŚIŃSKI: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

8. Do A. Słowaczynskiego 36 listów z 1833-1845. Ogł. E. Sawrymowicz w zbiorze: *Miscellanea* z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11.

Rkps Bibl. Pol. w Paryżu sygn. 466 i 529/18.

[VII, 385] OPRACOWANIA

1. Biografia

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowaczynskiego. Wr. 1960. — E. SAWRYMOWICZ: Listy K. Gaszyńskiego do Andrzeja Słowaczynskiego (1833-1845). W zbiorze:

t. 11. [Rec.: B. KOCÓWNA. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3]. — Z. SZELAĞ: Z korespondencji S. Garczyńskiego. Tamże. — J. ODROWAŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — J. MIKOŁAJTIS: Niektóre szczegóły z pobytu Mickiewicza i Garczyńskiego w Poznaniu w świetle korespondencji i rękopisów. *Komunikaty Nauk.* (Tow. Lit. im. A. Mickiewicza Oddział Częstochowski) 1969 nr 10/12.

[VII, 380] 2. Twórczość

W. WEINTRAUB: Literature as Prophecy. Scholarship and Martinist poetics in Mickiewicz's Parisian lectures. Haga 1959. — Z. SZELAĞ: Materiały do twórczości S. Garczyńskiego: 1. Wiersz Stefana Garczyńskiego „Nie uciekanie z kraju, gdy się inni biją...” w nieznanym odpisie; 2. Dwa wiersze S. Garczyńskiego z „Nowej Polski”; 3. Wiersz „W nocy po pierwszym dniu szturm” w nieznanym odpisie; 4. Wiersz S. Garczyńskiego „Piersi moje zbolale...” w korekcie Adama Mickiewicza. W zbiorze: *Miscellanea* z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. — Z. SZELAĞ: S. Garczyńskiego „Wiersze do Aliny”. Tamże.

Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. [Rec.: B. KOCÓWNA. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasieńskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — M. STRASZEWSKA: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przeł. Hum.* 1969 nr 2. — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

[VII, 386] 2. Twórczość

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — W. KUBACKI: Opowieść z paryskiego bruku. *Kultura* 1965 nr 23. (Pan Dezzydery Boczek i sługa jego Pafnucy); przedr. w: *Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964*. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.*

GILLER AGATON

[VII, 391] OPRACOWANIA

J. JARZĘBOWSKI: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych

głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — S. KRÓL: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969.

GODEBSKI FRANCISZEK KSAWERY

[VII, 392] TWÓRCZOŚĆ

9. Miłość i próżność. Komedia w trzech aktach wierszem. Z rkpsu Ossol. sygn. 5662/II ogł. S. Durski. *Dialog* 1968 nr 7.

[VII, 395] OPRACOWANIA

S. DURSKI: Ksawery Godebski i jego marivaudage. *Dialog* 1968 nr 7. — (Miłość i próżność. Wyst. Bydg. 1969. Rec.

teatr.): J. KRYSZAK: Nowa stara komedia. *Pomorze* 1969 nr 6; R. SZYDŁOWSKI: Nie spodzianka w Bydgoszczy. *Trybuna Ludu* 1969 nr 51; S. ŻADRUŻNY: Teatralna szansa Godebskiego. *Teatr* 1969 nr 9. — (Miłość i próżność. Wyst. W-wa 1969. Rec. teatr.): I. BOŁTUĆ: Sex po polsku. *Kultura* 1969 nr 49; B. FRANKOWSKA: Zabawa w miłość i próżność. *Teatr* 1969 nr 23.

GOŁUCHOWSKI JÓZEF

[VII, 397] TWÓRCZOŚĆ

2a. Rozprawa konkursowa. Powst. 1821. Fragn. ogł. *Noworocznik Lit.* 1843; całość wyd. T. Kozanecki. W zbiorze: *Historiozofia i indywidualizm. Studia z dziejów filozofii społecznej XIX wieku.* W-wa 1962 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* nr 8.

[VII, 402] OPRACOWANIA

2. Twórczość

T. KOZANECKI: Rozprawa konkursowa (1821) J. Gołuchowskiego. W zbiorze: *Historiozofia i indywidualizm, jw.* — W. WAŚIK: *Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm.* W-wa 1966.

GORCZYŃSKI ADAM

[VII, 402] TWÓRCZOŚĆ

2. Powieści Jadama.

Przeróbka: A. Przeździecki: *Kapitalik.* Komedia w 2 aktach ze znanej powieści Jadama ułożona. W książce: *Próby dramatyczne polskie.* Wil. 1841. — Rkps Ossol. sygn. 11011/I.

[VII, 404] OPRACOWANIA

Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

GOSŁAWSKI MAURZYCY

[VII, 405] TWÓRCZOŚĆ

1. Podole.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: *Podolskaja dumka.* W: M. S. Ziww, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija.* T. 1. Moskwa 1963.

7. Poezja ułana polskiego poświęcona Polkom. T. 1-2. Paryż (w rzeczywistości: Lw.) 1833.

Drobne utwory i przekłady ogł....

Przekł. ros.: S. Kirsanow: *Na śmierć Pięstiela, Murawiewa i wsiach pogibszych za russkiju swobodu.* Wyd. jw. poz. 1.

[VII, 406]: Po śmierci poety jego drobne utwory ogł.:

Z. Sudolski: Refleksje nad sztambuchami Salomei Słowackiej. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: *W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały.* W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8 (tu: W imionniku jednej damy).

[VII, 407] OPRACOWANIA

2. Biografia

A. J. ROLLE: *Maurycy Gosławski.* W: *Wybór pism.* T. 3: *Sylwetki literackie.* Kr. 1966. [Sprostowania: J. REYCHMAN. *Przeegl. Orientalistyczny* 1968 nr 2 s. 177].

GOSZCZYŃSKI SEWERYN

[VII, 409] TWÓRCZOŚĆ

8. Trzy struny.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Nocznaja pobudka; Polskij żaworonok; Ischod iz Polski; Sażaja rozy...; Ō, gorie nam; Prośba k burie. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — M. Pawłowa: Bojewaja muzyka; Pieśń wiery. Tamże.

[VII, 417] OPRACOWANIA

2. Biografia

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — T. ŁEPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — F. BIELAK: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Univ. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — S. KALEMBKA: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. — S. PICOŃ: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Seweryn Goszczyński w podwojaku Uniwersytetu Jagiellońskiego). — K. KOSTENICZ: Słowacki wobec „służby” Goszczyńskiego dla Mickiewicza na początku 1848 roku. *Pam. Lit. R.* 58 (1967) z. 2. — H. LGOCKA: Goszczyński w Łopusznej. *Wierchy* 1968. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickie-

wicz w Collège de France. W-wa 1968. — Kronika ..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — B. ŁOPUSZAŃSKI: Ustawa „Stowarzyszenia Ludu Polskiego” z 1835 r. *Przeegl. Hist.* 1969 z. 2. — S. SZENIC: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

[VII, 421] 3. Twórczość

Ogólne charakterystyki i przyczynki: M. P. HNATIUK: Szewczenko i Goszczyński. *Zbirnyk prać ... naukowoi Szewczenkowi konferenciji.* T. 11. Kijów 1963. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969. — A. ZIELIŃSKI: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

[VII, 422] Król zamczyska: S. SIĘROTWIŃSKI: Romantyczna wizja losów Polski zrodzona na ziemi krośnieńskiej. („Król zamczyska” S. Goszczyńskiego). *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Rzeszów 1966.

GRABOWSKI AMBROŻY

[VII, 425] OPRACOWANIA

Rocznik Krakowski t. 40 (1970). (Tom poświęcony A. Grabowskiemu. Tu m. in.: K. ESTREICHER: Dzieło A. Grabowskiego; W. KOLAK: Ikonografia w zbiorze rycin Grabowskiego; A. B. KRUPIŃSKI: Księgarska działalność A. Grabowskiego; K. NOWACKI: Listy Franciszka Mireckiego;

Z. SOLTYSOWA: Rachunki Grabowskiego; I. TRYBOWSKI: Grabowski a Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie; Miscellanea Grabowszciana (tu m. in.: „Pierwsza podróż koleją żelazną”, a w tym list z Wiednia, dat. 12 lipca 1842); W. BERBELICKI: Indeks do dzieł A. Grabowskiego).

GRABOWSKI MICHAŁ

[VII, 431-532] OPRACOWANIA

W. HNATIUK: Polśkyj literator Michajlo Grabowskyj i joho prijateljwannija z P. O. Kuliszem. *Zapysky istoriczno-filologicznoho widdilu Naszechsojuznoji Ukrainśkoji Akademiji Nauk* t. 23 (1929). — K. BARTOSZYŃSKI: O powieściach Fry-

deryka Skarbka. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist.-Lit.* 8. — M. INGLÓT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — A. BARTO-

SZEWICZ: Odrębność gatunkowa powieści w świadomości teoretycznej w pierwszej połowie XIX wieku. *Styl i kompozycja. Konferencje hist.-lit. w Toruniu i Ustroniu*. Wr. 1965. — A. BARTOSZEWICZ: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce literackiej pierwszej połowy XIX wieku. Tamże. — R. F. KYRCZIW: Ukrajnika w polskich almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. — J. MAŚLANKA: Twórczość ludowa w polskiej krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — E. TOMASZEWSKI: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. — M. DERNALOWICZ: Antoni Malczewski. W-wa 1967 *Ludzie Żywi* 13. — E. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opol-*

skiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury. — S. BURKOT: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. INGLOT. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3; T. BUJNICKI. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — M. WOŹNIAKIEWICZ-DZIADOSZ: Działalność literacka koterii petersburskiej a funkcjonowanie grupy. *Poetyka i historia. Konferencja teoretyczno-literacka w Polczynie*. Wr. 1968 *Konferencje Teoretycznolite. Młodszych Pracowników Nauki*. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

GREGOROWICZ JAN KANTY

[VII, 434] OPRACOWANIA

I. TUROWSKA-BAR: Polskie kalendarze ludowe w XIX wieku. *Roczn. Bibl. Nar.* 3 (1967). — R. GÓRSKI: Dramat ludowy

XIX wieku. W-wa 1969 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 23. [Rec.: A. BOSKA: Dziewiętnastowieczny dramat ludowy. *Nowe Książki* 1969 nr 22].

GROZA ALEKSANDER

[VII, 437] OPRACOWANIA

1. Biografia

S. STUPKIEWICZ: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żytomierzu. *Przeł. Hum.* 1966 nr 3.

[VII, 438] 2. Twórczość

R. F. KYRCZIW: Ukrajnika w polskich almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965.

GRZEGORZEWSKA SABINA

[VII, 439] TWÓRCZOŚĆ

2. Pamiętnik o Marii Wessłównie. Wyd. Z. Lewinówna. W-wa 1965.

[VII, 440] Listy

2a. Do O. Kolberga z 1852. Z rkpsu Bibl. PAN sygn. 2185 ogł. Z. Turczyńcowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VII, 440] OPRACOWANIA

Z. LEWINÓWNA: Wstęp i oprac. wyd.: Pamiętnik o Marii Wessłównie, jw. — (Pamiętnik ..., jw. Rec.): W. BŁACHUT: Pamiętnik królewiczowej. *Życie Lit.* 1965 nr 48; M. GRABOWSKA: Opowieść o synowej króla Jana III. *Nowe Książki* 1965 nr 5; Z. STAROWIEYSKA-MORSTINOWA: Notatnik recenzenta. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 1; T. J. ŻÓŁCIŃSKI: Między pamiętnikiem a powieścią anegdotyczną. *Twórczość* 1966 nr 4.

GUROWSKI ADAM

[VII, 442] OPRACOWANIA

H. FISCHER LE ROY: Lincoln's Gadfly, Adam Gurowski. (Norman University

of Oklahoma Press) 1964. [Rec.: J. W. WIECZERZAK: Some Friendly Swipes at

Lincoln's Gadfly. *Polish Review* 1965 nr 1; F. STASIK. *Problemy Polonii Zagr.* t. 5 (1966/67); J. ŻURAWICKA: Kilka uwag w związku z monografią Fischera o Gurowskim. Tamże]. — M. GRABOWSKA: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4. — F. STASIK: Działalność emigracyjna A. Gurowskiego w latach 1831-1834. *Gdańskie Zeszyty Hum. Historia* z. 5. Gdańsk 1965. — Kronika

życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Z. GROSS: Diabeł Asmodeusz w binoklach — Adam Gurowski. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* nr 39. *Prace Filoz.-Społ.* nr 3. Kat. 1968. — F. STASIK: Adam Gurowski i jego pismo „Przeszłość”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2.

HELCEL ANTONI ZYGMUNT

[VII, 444] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego z 20 listopada 1834. Ogl. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 11 A 3.

10a. Do W. Cybulskiego z 13 lutego i 10 września 1860. Ogl. B. W. Januszewski:

Z korespondencji i papierów Wojciecha Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

[VII, 445] OPRACOWANIA

Z. STANKIEWICZ: Dzieje wielkości i upadku Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

HELTMAN WIKTOR

[VII, 447] TWÓRCZOŚĆ

7. Demokracja polska na emigracji. Oprac. H. Rządowska. W-wa 1965. (Tu razem: Niektóre pisma J. N. Janowskiego).

[VII, 449] OPRACOWANIA

H. RZĄDOWSKA: Przedmowa i oprac. wyd.: Demokracja polska na emigracji.

W-wa 1965. [Rec.: T. BUKSIŃSKI. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3; A. SIKORA: „Gwardianie demokratycznego zakonu”. *Nowe Książki* 1966 nr 7]. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31.

HOENE-WROŃSKI JÓZEF MARIA

[VII, 457] OPRACOWANIA

A. SIKORA: Hoene-Wrońskiego utopia historiozoficzna. W zbiorze: *Filozofia i utopia. Studia z dziejów ideologii.* W-wa 1964 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 10. — W. WĄSIK: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — A. SIKORA: Hoene-Wroński — absolut i historia. W zbiorze: *Filozofia polska.* W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — A. Si-

KORA: Posłannicy słowa. Hoene-Wroński, Towiański, Mickiewicz. W-wa 1967. [Rec.: M. JANION. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; T. PLUŻAŃSKI. *Człowiek i Świato-pogląd* 1968 nr 4; Z. STEFANOWSKA: O mesjanizmie bez zgorzenia. *Studia Filoz.* 1968 nr 2]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

HOFFMAN KAROL BOROMEUSZ ALEKSANDER

[VII, 459] TWÓRCZOŚĆ

15. Pamiętnik z emigracji. Z rękopisu przygotowała do druku, wstępem i przypisami opatrzyła E. H. Nieciowa. *Roczn. Bibl. PÁN w Kr.* R. 12 (1966).

[VII, 460] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części

trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — E. H. NIECIOWA: Wstęp i oprac. wyd.: Pamiętnik z emigracji, jw. — B.

SCHNAYDROWA i A. TREIDEROWA: Księgozbiór i kolekcja rycin M. Wodzińskiego. *Roczn. Bibl. PAŃ w Kr.* R. 12 (1966).

HUBE ROMUALD

[VII, 465] OPRACOWANIA

W. SOBOCIŃSKI: Z dziejów prac kodyfikacyjnych dla Królestwa Polskiego i Rosji. Romuald Hube wobec kwestii chłopskiej. *Wiek XIX. Prace ofiarowane*

S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin. W-wa 1967. — K. POZNAŃSKI: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968.

ILNICKA MARIA

[VII, 468] OPRACOWANIA

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 2. Kr. 1961. — J. JARZĘBOWSKI: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi

współczesnych. Londyn (1963). — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — B. KRZYWOBŁOCKA: Biografie nietypowe. W-wa 1969.

JABŁONOWSKI ALEKSANDER

[VII, 471] OPRACOWANIA

W. WIELHORSKI: Aleksander Jabłonowski (1829-1913). W zbiorze: Pamiętnik kijowski. T. 2. Londyn 1963. —

M. PARADOWSKA: Wkład polskich podróżników do historii etnografii. Relacja A. Jabłonowskiego o Bliskim Wschodzie. *Etnografia Pol.* T. 9 (1965).

JABŁOŃSKI HENRYK

[VII, 473] OPRACOWANIA

W. A. KEMPA: Henryk Jabłoński — poeta zapomniany. *Prace Polon.* S. XXV (1969).

JACHOWICZ STANISŁAW

[VII, 474] TWÓRCZOŚĆ

1. Bajki i powieści. Fragm. wyd. osob. pt. Chory kotek. Ilustr. J. Grabiński. Wyd. 3 W-wa 1966; wyd. 4 W-wa 1968; wyd. 5 W-wa 1969.

Przekł. ros.: I. S. Szpak: Bolnoj kotik. W-wa 1969.

[VII, 475] Drobne wiersze ogł.:

K. Beylin: Sztambuch warszawianki. *Stolica* 1969 nr 22. (Warszawianka — Antonina Jachowiczowa. Tu kilka drobnych wierszy z autografów).

[VII, 478] OPRACOWANIA

E. DURCZYŃSKA-GLUCKOWA: Jachowicz albo pochwała cnót mieszczańskich. *Życie i Myśl* 1967 nr 7/8. — K. POKLEWSKA: Galicyjscy rówieśnicy Mickiewicza. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 50. *Filologia.* Łódź 1967. — A. ŻYGA: Dzikowski i rzeszowski rodowód S. Jachowicza. *Widnokrąg* 1967 nr 23. — I. KANIOWSKA-LEWAŃSKA: Jachowicz wśród społeczności Warszawy. *Lit. Lud.* 1967/68 nr 4/6. — I. KANIOWSKA-LEWAŃSKA: Stanisław Jachowicz jako zbieracz przysłów. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Hist. lit.* z. 5. Opole 1968. — K. BEYLIN: Sztambuch warszawianki, jw.

JACKOWSKI IGNACY

[VII, 478] OPRACOWANIA

L. ZIELIŃSKI: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

JANISZEWSKI LEON

[VII, 481] OPRACOWANIA

M. INGLÓT. *Pol. słownik biogr.* T. 10 (1964).

JANKOWSKI PLACYD

[VII, 484] OPRACOWANIA

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. BACHÓRZ: O szkicach fizjologicznych w literaturze

polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969.

JANOWSKI JAN NEPOMUCEN

[VII, 485] TWÓRCZOŚĆ

1a. Do wydawcy królów polskich (Michała Podczaszynskiego). Paryż 1832.

10a. Niektóre pisma J. N. Janowskiego. Powst. 1864 jako zamierzone wydanie zbiorowe wyboru pism. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 3660 ogl. z pewnymi skrótami H. RZADKOWSKA w wyd.: W. HELTMAN, J. N. JANOWSKI: *Demokracja polska na emigracji*. W-wa 1965.

Zawartość: ok. 30 artykułów, m. in. poz. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11; Prace edytorskie poz. 3; Przekłady poz. 1.

[VII, 486] Przekłady

7. H. F. Lammennais: *Księgi ludu*. 1838; wyd. 2 Londyn 1858.

8. W. Guichard: *Władza duchowna i wolność sumienia*. Zurych 1872.

[VII, 487] OPRACOWANIA

H. RZADKOWSKA: Przedmowa i oprac. wyd.: W. HELTMAN, J. N. JANOWSKI: *Demokracja polska na emigracji*. W-wa 1965. [Rec.: T. BUKSIŃSKI. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3; A. SIKORA: „Gwardianie demokratycznego zakonu”. *Nowe Książki* 1966 nr 7]. — M. TYROWICZ: *J. N. Janowskiego żywot i twórczość*. W książce: *Z dziejów polskich ruchów społecznych w XIX wieku*. W-wa 1965. — S. KALEMBKA: *Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846*. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. — M. TYROWICZ: *Wizerunki sprzed stulecia*. Wyd. 2. Kr. 1968. — A. SIKORA: *Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Natura i historia*. *Studia Filoz.* 1971 nr 1.

JANUSZKIEWICZ ADOLF (1803-1857 [nie: 1859])

[VII, 488] TWÓRCZOŚĆ

Dziennik podróży po Syberii.

Przekł. ros.: *Fragm. pt. Dniwniki i pisma iz putieszestwija po kazachskim stiepan. Kazachstan* (Alma Ata) 1966.

[VII, 488] Listy i materiały

2a. Podanie w sprawie przeniesienia na służbę w okręgu omskim z 1841. Ogl. (z fotokopią) F. I. Stieklowa: *Z życia A. Januszkiewicza*. W zbiorze: *Miscella-*

nea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11.

[VII, 489] OPRACOWANIA

J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK. *Pol. słownik biogr.* T. 10 (1964). — F. I. STIEKŁOWA: *Pisma iz kirgizskich stiepiej. W mirie knig* 1964 nr 42. — Kazak halkynyn otken deuirinen biraz derek. *Žaldyz* (Alma-Ata) 1965 nr 11 (w jęz. kazachskim). — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: *Sybiracy w Kazach-*

stanie. *Twórczość* 1965 nr 4. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Polonica u stóp Ała-Tau. *Stolica* 1966 nr 51/52. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Syberyjskie miasto zesłańców-rewolucjonistów. *Tamże* nr 37. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Śladami A. Januszkiewicza. *Poznaj świat* 1966 nr 5. — Oprac. wyd.: Dniwniki i piśma iz putieszestwijsza po kazachskim stieparam. *Kazachstan* (Alma-Ata) 1966. [Rec.: J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK. *Slavia Orientalis* 1967 nr 2]. — Swiditielstwo sowriemiennika. *Litieraturnyj Kirgizstan* (Frunze) 1966 nr 5. — F. I. STIEKŁOWA: A. I. Odojewskij i Adolf Januszkiewicz. *Materiały miéżwuzowskoj naučno-tieorietszeskoj konfierencii 16-17 sientiabria 1967 goda*. Alma-Ata 1967. — F. I. STIEK-

LOWA: Z życia A. Januszkiewicza. Świadectwo dokumentów archiwalnych. W zbiorze: *Miscellanea...*, jw. — F. I. STIEKŁOWA: A. N. Odojewskij i Adolf Januszkiewicz. *Sowietkoje slawianowiedienije* 1968 nr 3. — S. MAKOWSKI: Adolf Januszkiewicz odkryty w Kazachstanie. *Przeł. Hum.* 1969 nr 3. — F. I. STIEKŁOWA: Nowyje archiwnyje materiały ob Adolfie Januszkiewiczze. W zbiorze: *Russkaja i zarubieźnaja literatura*. Wyd. Państw. Kazachski Instytut Pedagog. im. Abaja. Alma-Ata 1969. [Rec. S. MAKOWSKI: Adolf Januszkiewicz w świetle nowych odkryć archiwalnych. *Przeł. Hum.* 1969 nr 6]. — W. WOŁOSZENKO: Portriety, kotorym 130 let. *Dalnij Wostok* (Chabarowski) 1969 nr 4.

JANUSZKIEWICZ EUSTACHY

[VII, 490] Listy

17a. Do W. Mickiewicza z 1874. Ogł. A. Kłossowski: Historia Księgarni Polskiej w Paryżu przez jej współwłaściciela E. Januszkiewicza spisana. *Roczniki Bibl.* 1966 z. 3/4.

Rkps w Muz. Mickiewicza W-wa.

[VII, 491] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — A. KŁOSSOWSKI: Historia Księgarni Pol-

skiej w Paryżu..., jw. — Kronika..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — J. W. BOREJSZA: Sekretarz Adama Mickiewicza. (Armand Lévy i jego czasy — 1827-1891). W-wa 1969. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydż. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — Kronika..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Soltana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

JAROCHOWSKI KAZIMIERZ

[VII, 494] OPRACOWANIA

D. RZEPNIEWSKA. *Pol. słownik biogr.* T. 10 (1964).

JAROSZEWICZ JÓZEF

[VII, 496] OPRACOWANIA

M. SEREJSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1964).

JASTRZĘBOWSKI WOJCIECH BOGUMIŁ

[VII, 496] Ur. 19 kwietnia 1799 [nie: 15 IV 1798]. Zmarł 30 [nie: 31] grudnia 1882.

[VII, 497] OPRACOWANIA

Z. KOSIEK. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1964). — J. BAŃKA: Narodziny filozofii nauki o pracy w Polsce. Studium o ergo-

nomii humanistycznej W. Jastrzębowski. W-wa 1970 *Bibl. Nauki o Pracy*. [Rec.: W. Kor: Twórca prakseologii polskiej. *Nowe Książki* 1971 nr 3].

JASZOWSKI STANISŁAW

[VII, 499] TWÓRCZOŚĆ

Drobne utwory i przekłady ogł. ...
Przekł. ros.: W. Lewik: Puszkini; Adam Mickiewicz. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — Z. NIEDZIELA: Sonet Jaszowskiego i inne Mickiewicziana praskie. *Pam. Słowiański* t. 17 (1967). — K. POKLEWSKA: Stanisław Jaszowski. (Z dziejów przełomu romantycznego w Galicji). *Prace Polon.* S. XXVI (1970).

[VII, 500] OPRACOWANIA

M. JANION. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1964). — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie

JATOWT MAKSYMILIAN

[VII, 502] OPRACOWANIA

M. TYROWICZ. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JAŻWIŃSKI ANTONI

[VII, 502] Ur. 22 lutego 1789 w Dowbarowie, zaścianku w powiecie wilejskim [nie w Czerniejewie lub Czereniewie].

Po kilkunastoletnim pobycie w Paryżu, gdzie zyskał rozgłos jako wynalazca metody mnemotechnicznej, na wezwanie ministra oświaty w 1836 przybył do Petersburga i tu wykładał w Głównym Instytucie Pedagogicznym. W 1848 odziedziczył po bracie majątek Korytno w powiecie bobrujskim; przeniósł się tam i zajął gospodarką. W 1852 sprzedał ten majątek i zamieszkał w Mińsku. W 1858-1860 wyjeżdżał do uzdrowisk w Anglii i w Niemczech. W 1861 osiadł u swego przyjaciela w Mokranach w powiecie słuckim; tam zmarł ok. 1870.

[VII, 503] OPRACOWANIA

E. KOZŁOWSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JEŁOWICKI ALEKSANDER

[VII, 504] TWÓRCZOŚĆ

5. Moje wspomnienia. Wyd. W-wa 1970.

[VII, 505] Listy

4a. Do A. Mickiewicza, dat. 7 października 1837. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: *Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu*. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

17a. Do Nowowiejskich 4 listy z 1861-1867. Rkps Arch. Państw. Kr. Arch. Młynowskie Chodkiewiczów. Wiadomość podaje S. Peleszowa: Kilka słów o korespondencji A. Jełowickiego do Nowowiejskich. *Nasza Przeszłość* t. 24 (1966) s. 275-276.

[VII, 506] OPRACOWANIA

F. GERMAN: Aleksander Jełowicki. *Vexillum Resurrectionis* 1957 nr 3. — F. GERMAN: Aleksander Jełowicki. Z okazji 80 rocznicy zgonu. *Ateneum Kapańskie* 1958 t. 56. — E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: *Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego*. Wr. 1960. — F. GERMAN. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965). — Z. STEFANOWSKA: *Listy emigranta do kraju młodości*. *Nowe Książki* 1965 nr 13. (Rec. wyd.: *Listy do Ksaweryny*). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana

Tadeusza". W-wa 1966. — S. PEŁE-SZOWA: Kilka słów o korespondencji A. Jełowickiego ..., jw. — Kronika..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-

-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

JENIKE LUDWIK

[VII, 508] Listy

7a. Do O. Kolberga z 1867 i 2 listy z 1881. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64, 65. Korespondencja. Cz. 1, 2. W-wa 1965, 1966.

8. Do N. Żmichowskiej z 1874. Ogł. M. Romankówna w: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

JEZIERSKI FELIKS

[VII, 509] Pseud. i krypt.: E. FULHAM; K. L.

jest to utwór oryginalny F. Jezierskiego wyd. pod pseud.: E. Fulham. Utwór ten był podany w VII, 510 jako: Przekłady poz. 3.

[VII, 509] TWÓRCZOŚĆ

3a. Biała Góra. W-wa 1859.

Wg P. Żbikowskiego (*Pol. słownik biogr.* T. 11),

[VII, 511] OPRACOWANIA

P. ŻBIKOWSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JEZIERSKI MICHAŁ

[VII, 512] OPRACOWANIA

E. KOZŁOWSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1865).

JEŻOWSKI JÓZEF (1793-1855)

[VII, 512] Ur. ok. 1793 [nie: 1798] w powiecie wasilkowskim w Kijowszczyźnie. Z wygnania do kraju wrócił przed początkiem 1841. Zmarł 16 sierpnia 1855 w Kuryłowce.

[VII, 513] TWÓRCZOŚĆ

1a. Recenzja pisma pod tytułem „Przechadzki wiejskie. Rozmowa pierwsza o piękności”, z poprzedniczą uwagą nad przedmiotem tego pisma. Wygl. 6 i 24 grudnia 1818. W skróceniu ogł. M. Witkowski: Ułomki Mickiewiczowskie ze

zbiorów wileńskich. *Pam. Lit.* T. 59 (1968) z. 4.

[VII, 514] OPRACOWANIA

S. PIGOŃ. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965). — M. WITKOWSKI: Ułomki Mickiewiczowskie ze zbiorów wileńskich, jw.

JOCHER ADAM BENEDYKT

[VII, 516] OPRACOWANIA

S. SIEROTWIŃSKI. *Pol. słownik biogr.*

T. 11 (1965). — J. KORPAŁA: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969.

JUCEWICZ LUDWIK ADAM (1813-1846)

[VII, 516] Ur. 3 grudnia 1813 [nie: w 1810] w Pokiewie, pow. szawelski. Pochodził z rodziny drobnoszlacheckiej. W 1823-1829 uczył się w gimnazjum w Krożach, potem rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie Wileńskim. W 1834-1838 uczył się w seminarium duchownym w Wilnie. W 1838, po otrzymaniu święceń kapłańskich, został wikarym w Święcianach. Na przełomie 1839/40 na skutek konfliktu z władzami duchownymi został przeniesiony do Świadościa. Tu w 1843 przeszedł na prawosławie i ożenił się z Malwiną Żurakowską. Bojkotowany w kraju, przeniósł się do Lepla w guberni witebskiej, gdzie w 1844 otrzymał posadę nauczyciela w szkole powiatowej. Tam zmarł 12 marca 1846.

[VII, 517] Wydania zbiorowe
Raštai. Wyd. J. Lebedys, M. Lukšienė,
Z. Slaviunas. Wil. 1959.

[VII, 517] OPRACOWANIA

J. M. BALČIUNAS: Liudviko Adamo Jucevičiaus asmuo ir reikšmė, tauta ir žodis. Kowno 1930. — M. LUKŠIENĖ

i Z. SLAVIUNAS: Oprac. wyd.: Raštai. Wil. 1959. (Tu także bibliografia). — D. URBAS: Posłowie w wyd.: Raštai. Wil. 1959. — M. INGLOT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — W. ARMON. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JURKIEWICZ JAKUB

[VII, 518] OPRACOWANIA

M. INGLOT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — D. FAJNHAUZ: Walka o postępowość społeczny w publicystyce wileńskiej w połowie XIX wieku. *Roczn.*

Białostocki t. 6 (1966). — M. INGLOT: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. BURKOT: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. STOLZMAN. *Zeszyty Prasoznawcze* 1962 nr 3].

KACZKOWSKI KAROL

[VIII, 5] Wg T. Zakrzewskiego (*Pol. słownik biogr.* T. 11), ur. w lutym 1797, nie zaś 4 listopada, jak to podaje większość źródeł.

[VIII, 6] OPRACOWANIA

Z. HENDRICH: Karol Kaczkowski — lekarz XIX wieku. *I Konferencja naukowa poświęcona dziejom polskiej wojskowej służby zdrowia. Łódź 6-7 grudnia 1966.* (*Biul. Wojskowej Akademii Medycznej.* Suplement 4 z. 11). Łódź 1967. — S. STUPKIEWICZ: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żyto-

mierzu. *Przeł. Hum.* 1966 nr 3. — S. KONOPKA: Karol Kaczkowski, profesor Uniwersytetu Warszawskiego i naczelny lekarz wojska polskiego w czasie powstania listopadowego. (W 100 rocznicę jego zgonu). *Arch. Historii Medycyny* 1968 z. 1. — J. RYDŁOWSKI: Poczet chwały oręża polskiego. Gen. Karol Kaczkowski (1797-1867). *Wojsko Lud.* 1970 nr 3.

KACZKOWSKI ZYGMUNT

[VIII, 8-9] TWÓRCZOŚĆ

12. Bracia ślubni. Oprac. A. Jopek. Kr. 1967.

22. Anuncjata. T. 1-2. Oprac. A. Jopek. Kr. 1968.

38. Wasi ojcowie. Oprac. A. Jopek. Kr. 1965.

[VIII, 12] OPRAWOWANIA

2. Biografia

W. PIASECKI: Karol Estreicher a warsztat literacki autora „Olbrachtowych rycerzy”. *Księga pam. ku czci K. Estreichera*. Kr. 1964. — L. RATAJCZYK: Literatura i zdrada. *Współczesność* 1965 nr 3. [Polemika: A. JOPEK: Korespondencja. *Współczesność* 1965 nr 4; R. TABORSKI: Jeszcze o Z. Kaczkowskim. Tamże]. — R. ŁUCZYWEK: Sąd nad Z. Kaczkowskim. *Prawo i Życie* 1968 nr 1.

[VIII, 15] 3. Twórczość

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — A. JOPEK: O „Braciach ślubnych” Z. Kaczkowskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Studium Terenowego Kr. WSP w Rzeszowie* z. 1. *Nauki hum.* Rzeszów 1964. — A. JOPEK: Dwie powieści Z. Kaczkowskiego o dwóch konfederacjach. („Sodalis Marianus” i „Anuncjata”). *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie* z. 2. *Nauki hum.* Rzeszów 1965. — A. JOPEK: Posłowie i oprac. wyd.: Wasi ojcowie. Kr. 1965. — A. JOPEK: „Antyjubileuszowa” powieść

o Janie III Sobieskim. („Abraham Kitaj” Z. Kaczkowskiego). *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny (WSP Kr.)* z. 24. *Prace Hist.-lit.* 3. Kr. 1966. — A. JOPEK: Opowiadania i powieści historyczne Z. Kaczkowskiego w pierwszym okresie twórczości. Praca doktorska. Kr. 1966. *Streszcz. Biul. Polon.* 1967 z. 28. — A. JOPEK: Rozważania o twórczości sanockiego pisarza. *Widnokrąg* 1966 nr 42. — A. JOPEK: Rywał Sienkiewicza. *Widnokrąg* 1966 nr 44. — A. JOPEK: Właściwy debiut Z. Kaczkowskiego. *Kwart. Rzeszowski* 1966 nr 1. — A. JOPEK: Ziemia krośnińska w twórczości Z. Kaczkowskiego. (Dramat uczuciowy mnicha z Krosna w „Murdelionie”). *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. Rzeszów 1966. — T. SYGA: Rywał Sienkiewicza. *Stolica* 1966 nr 9. — A. JOPEK: Oprac. wyd.: Bracia ślubni. Kr. 1967. [Rec.: A. WITKOWSKA: Między gawędą a powieścią. *Nowe Książki* 1967 nr 11]. — Z. SZWEJKOWSKI: Nie tylko o Prusie. *Szkice. Poz. 1967.* (Tu m. in.: „Murdelio” Z. Kaczkowskiego). [Rec.: F. FORNALCZYK: Z czterdziestu lat studiów nad minionym stuleciem. *Twórczość* 1968 nr 4]. — A. JOPEK: Posłowie i oprac. wyd.: *Anuncjata*. T. 1-2. Kr. 1968.

KAJŚIEWICZ JÓZEF HIERONIM

[VIII, 18] OPRAWOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNALOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Kronika..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de

France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PINIĄŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

KALINKA WALERIAN

[VIII, 21] OPRAWOWANIA

H. BARYCZ: W. Kalinki starania o dyrektorurę Biblioteki Jagiellońskiej. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — J. GÓRSKI: Krakow-

ska kultura historyczna. *Kultura* 1969 nr 50. — J. ZDRADA: Zmierzch Czartoryskich. W-wa 1969.

KAMIENSKI HENRYK

[VIII, 23] Listy i materiały

2. Do siostry Laury Suffczyńskiej Trzcńskiej 130 listów z 1846-1850. Wyd. T. Kozanecki pt. Listy z zesłania. W-wa 1968 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 14.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2933.

3. Zeznania H. Kamińskiego w śledztwie 5 i 11 lutego 1846. Ogł. D. Fajnhauz: Nowe aspekty tajnej działalności H. Kamińskiego. *Przeł. Hist.* 1966 z. 3.

Rkps Arch. Floty Wojenno-Morskiej w Leningradzie zespół 531 inw. 1 nr 1 k. 190-203.

4. „Bieg życia Benedykta Kosiewicza”. (Aneks do sprawy H. Kamińskiego). Wydał B. Zakrzewski. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968.

[VIII, 25] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — J. WSZOLEK: Henryk Kamiński i obóz A. Czartoryskiego w latach 1840-1842. *Przegl. Hum.* 1964 nr 4. — B. ZAKRZEWSKI: „Mémoires d'un prisonnier” H. Kamińskiego. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — L. i A. CIOLKOSZOWIE: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — D. FAJNHAUZ: Nowe aspekty tajnej działalności H. Kamińskiego. *Przegl. Hist.* 1966 z. 3. — B. BACZKO: Kamiński — absolut, człowiek i postęp.

W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — S. DZIKI: Dembowskiego i Kamińskiego artykułografia, czyli analiza zawartości czasopisma. (Rozbiór i ocena „Biblioteki Warszawskiej” z lat 1841-43). *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 2. — T. KOZANECKI: Wstęp i oprac. wyd.: Listy z zesłania. W-wa 1968 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 14. — B. ZAKRZEWSKI: Oprac. wyd.: „Bieg życia Benedykta Kosiewicza”, jw. — S. KRÓL: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. — W. LANG: Z historii myśli wojskowej. Henryk Kamiński. *Mówią wieki* 1969 nr 6. — WIT (W. KONOPKA): XYZ — czyli Henryk Kamiński. *Wiedza i Życie* 1970 nr 6. — J. KRZYŻANOWSKI: Wielka emigracja. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

KASZEWSKI KAZIMIERZ

[VIII, 30] OPRACOWANIA

A. BIERNACKI. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966).

KAZIMIRSKI de BIBERSTEIN WOJCIECH

[VIII, 30] TWÓRCZOŚĆ

2. Dictionnaire arabe-français. Nouvelle édition. T. 1-2. Paryż 1960.

[VIII, 31] OPRACOWANIA

J. REYCHMAN. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966).

KENIG JÓZEF

[VIII, 32] OPRACOWANIA

H. SECOMSKA. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966). — S. KAWYN: Wstęp i oprac.

wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 BN I, 192.

KIRKOR ADAM HONORY

[VIII, 32] Pseud.: TULACZ SOBARRI; JAN WALIGÓRSKI.

[VIII, 34] Prace edytorskie

4. *Na dziś. Pismo zbiorowe poświęcone literaturze, naukom, sztuce, gospodarstwu krajowemu, handlowi i przemysłowi*. T. 1-3. Kr. 1872.

[VIII, 34] Listy

7a. Do O. Kolberga 2 listy z 1877 i 2 listy z 1882. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 65. Korespondencja. Cz. 2. W-wa 1966.

[VIII, 35] OPRACOWANIA

J. KOSTRZEWSKI: Dzieje polskich badań prehistorycznych. Poz. 1949. — W. DANEK: Sprawa procesu i skazania Kraszewskiego. *Twórczość* 1955 nr 10. — D. FAJNHAUZ: Rok 1846 na ziemiach Litwy i Białorusi Zachodniej. *Przegl. Hist.* 1957 z. 4. — S. KONARSKI: Kirkorowie herbu własnego. Szkic genealogiczny. Londyn 1963. — M. INGLÓT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-

-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — F. BATHA: Adam Honory Kirkor. 1818-1886. Literární pozůstalost. Fragm. Z prac. ... Praga 1965 *Literární pozůstalosti lit. archivu Památníku nár. písemnictví* nr 334, s. 4. — D. FAJNHAUZ: Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846-1848. W-wa 1965. — D. FAJNHAUZ: Walka o postęp w publicystyce wileńskiej w połowie XIX w. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1966). — D. FAJNHAUZ i S. NOSEK. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966). — R. JAMKA: Adam Honory Kirkor, pierwszy badacz pradziejów re-

gionu chrzanowsko-jaworznickiego. *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 171. *Prace Archeol.* z. 9. Kr. 1967. — J. HUSZCZA: Owidiusz na Polesiu. W: *Sęp Sybiru*. Łódź 1968; toż wyd. 2 Łódź 1970. — M. STOLZMAN: Z działalności wydawniczej A. H. Kirkora. Pismo zbiorowe „Na dziś”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 1. — A. BARSZCZEWSKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko. Listy zebrane. Kr. 1969.

KLACZKO JULIAN

[VIII, 37] TWÓRCZOŚĆ

28. Wieczory florenckie. Wyd. nast. W-wa 1965. (Tu razem: Juliusz II, zob. poz. 29).
29. Juliusz II. Wyd. w: *Wieczory florenckie*. W-wa 1965, zob. poz. 28.

[VIII, 39] OPRACOWANIA

2. Biografia

D. FAJNHAUZ: Z wczesnej działalności J. Klaczki. *Biul. Żydowskiego Inst. Hist.* 1962 nr 43/44. — M. GRABOWSKA: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4. — H. WERESZYCKI: Julian Klaczko — hofrat austriacki. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin*. W-wa 1967. — H. WERESZYCKI: Klaczko Julian (Jehuda Leib). *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1967). — J. ZDRADA: Zmierzch Czartoryskich. W-wa 1969. — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Solтана. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

[VIII, 40] 3. Twórczość

M. BRAHMER: Posłowie do wyd.: *Wieczory florenckie*. W-wa 1965. — J. BIAŁOSTOCKI: Posłowie do wyd.: Juliusz II.

Tamże. — J. CYBERTOWICZ: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim”. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — K. MORAWSKI: Dantie w Polsce. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascita di Dante*. Moskwa 1965. — J. BIAŁOSTOCKI: Julian Klaczko (1825-1906), uno storico dell' arte italiana. Wr.-W-wa 1966 *Accademia Polacca di Scienze e Lettere. Biblioteca di Roma. Conferenze* z. 29. — J. BIAŁOSTOCKI: Sztuka i myśl humanistyczna. W-wa 1966. (Tu m. in.: Sztuka renesansu w pismach J. Klaczki). — (Wieczory florenckie. W-wa 1965. Rec.): M. KONARZ. *Idt* 1966; A. MIĘDZYRZECKI. *Świat* 1966 nr 16; J. Z. SŁOJEWSKI. *Kultura* 1966 nr 28; T. SYGA. *Stolica* 1966 nr 11; A. WANAT. *Nurt* 1966 nr 12. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 32. — M. GRABOWSKA: Julian Klaczko o Edwardzie Dembowskiem. (Z notatek na marginesach t. 7 „Nowego Korbuta”). *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1. (Tu m. in. przekł. dwu artykułów Klaczki z *Deutsche Zeitung* 1847 nr 8 i 158).

KLIMAŃSKA ZOFIA

[VIII, 40] Pseud.: ALKAR; BALTAZAR MILEJKO; JÓZEFIK; PAN ADOLF SPOD BIELSKA.

[VIII, 41] OPRACOWANIA

M. INGLOT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — D. FAJNHAUZ: Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846-

-1848. W-wa 1965. — M. INGLOT: Polskie czasopiśmiennictwo literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. BURKOT; Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.*

1967 z. 4; M. STOLZMAN, *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — D. FAJNHAUZ: Walka o postępowość społeczny w publicystyce

wileńskiej w połowie XIX w. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1966). — L. OKNIŃSKA. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1967).

KLIMASZEWSKI HIPOLIT (1802-1874)

[VIII, 41] Ur. 19 [nie: 13] stycznia 1802. Z Paryża do Marsylii przeniósł się w 1854. Zmarł 18 września 1874 [nie: w 1875].

[VIII, 43] Listy i materiały

2a. Do A. Mickiewicza, dat. 28 sierpnia 1851. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VIII, 43] OPRACOWANIA

S. KONARSKI, *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1967). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

KOLBERG OSKAR

[VIII, 46] Wydania zbiorowe

Dziela wszystkie.

t. 41-42: Mazowsze. Cz. 6-7. Z rkpsu oprac. A. Pawlak, M. Tarko, Z. Zdanczewicz. 1969, 1970; t. 52: Białoruś, Polesie. Z rkpsu oprac. S. Kasperczak, A. Pawlak. 1968.

[VIII, 46] Listy i materiały

6a. Korespondencja. Cz. 1-3. Oprac. M. Turczynowiczowa. W-wa 1969 jako: Dziela wszystkie. T. 64-66.

Tu cała znana korespondencja O. Kolberga z 327 korespondentami, w tym 650 listów Kolberga. Tu także w t. 3 aneks zawierający kilka dokumentów i kilkanaście listów o Kolbergu.

8. Archiwum Kolbergów. Rkps Bibl. Krasieńskich sygn. 5182-5183. Zniszcz. 1944.

[VIII, 48] OPRACOWANIA

L. BIELAWSKI: Kolberg Henryk Oskar. *Słownik muzyków pol.* T. 1. Kr. 1964. — J. BURSZA: Dziela wszystkie C. Kolberga. Historia i zasady wydania. *Lit. Lud.* 1964 nr 4/6. — M. TARKO: Zebranie naukowe Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Poznaniu ku czci O. Kolberga w 150-lecie jego urodzin. *Lit. Lud.* 1964 nr 3. (Tu również streszcz. kilku referatów). — J. KRZYŻANOWSKI: Kolberg Oskar. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — W. OGRODZIŃSKI: „Mazury Pruskie” O. Kolberga. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1965 nr 4. — M. TARKO: Dziela wszystkie O. Kolberga. *Poglądy* 1965 nr 4. — J. BURSZA: The Documentary Value of Oskar Kolberg's Complete Works. *Zeszyty Państwo. Muz. Etnograficznego* t. 6/7 (1965/1966). — J. BURSZA: Nowe tomy „Dzieł” O. Kolberga jako źródła folklorystyczne. *Lit. Lud.* 1966 nr 4/6. — E.

KRZYŻANIAK: Oskar Kolberg jako badacz kultury ludowej. *Życie i Myśl* 1966 nr 3. [Sprostowanie: B. KOZIELLO-POKLEWSKI: W sprawie O. Kolberga. Tamże nr 6]. — (Dziela wszystkie. T. 40. Mazury Pruskie. Rec.): J. DUŻYK: Nad „Mazurami” Kolberga. *Życie Lit.* 1967 nr 21; F. KLONOWSKI, *Roczn. Olsztyński* t. 8 (1968) s. 259-262. — J. KRZYŻANOWSKI: (Dziela wszystkie. T. 39, 35, 43. Rec.): *Roczn. Lit.* 1965. W-wa 1967 s. 317-318. — M. TURCZYNOWICZOWA. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1967). — W. BIEŃKOWSKI: Kolberg w Krakowie. *Roczn. Kr.* t. 39 (1968). — J. BURSZA: Kontakty O. Kolberga z etnografami i folklorystami słowiańskimi. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Sławistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — H. KAPELUŚ: (Dziela wszystkie. T. 40. Rec.). *Lit. Lud.* 1967/68 nr 4/6. — J. KRZYŻANOWSKI: Dzieło O. Kolberga. (Dziela wszystkie. T. 46, 48. Rec.). *Nowe Książki* 1968 nr 13. — J. ZBRZYCA: Więcej niż przygoda. *Litery* 1968 nr 10. — R. GÓRSKI: Oskar Kolberg wobec literatury ludowej. W zbiorze: *W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne* pod red. R. Górskiego i J. Krzyżanowskiego. Wr. 1969. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969. — A. SKRUKWA: Władysław Starkowski — współpracownik O. Kolberga. W zbiorze: *W świecie pieśni i bajki*, jw. — M. TARKO: Dziela wszystkie O. Kolberga. *Lud* t. 53(1969). — M. TURCZYNOWICZOWA: Przedmowa i oprac. wyd.: O. Kolberg: Dziela wszystkie. T. 64-66. Korespondencja. Cz. 1-3. W-wa 1965-1969. — (M. TURCZYNOWICZOWA): Kronika życia O. Kolberga. W wyd.: Korespondencja.

Cz. 1, jw. — J. BURSZA: Oskar Kolberg i jego dzieło. Z okazji opublikowania 50-ciu tomów „Dzieł wszystkich”. *Kultura i Społeczeństwo* 1970 nr 3. — J. DAMROZ: „Ożywcym na wsi odetchnąwszy powietrzem”. *Barwy* 1970 nr 11. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — R. GÓRSKI: Oskar Kolberg. Zarys życia i działalności. W-wa 1970. — Z. KURZO-

WA: Męskie imiona zdrobniałe i spieszczone w pieśniach ludu polskiego (na podstawie Dzieł wszystkich O. Kolberga). *Onomastica* 1970 z. 1/2. — J. PRZYBÓŚ: Folklor rzeszowski. *Nowe Książki* 1970 nr 16. — J. PYZIK: Nieznany przekład dzieła Hilferdinga. *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* nr 229. *Prace Językoznawcze* z. 29. Kr. 1970. — R. TOMCZYK: Z Kolbergiem po Mazowszu. *Znak* 1970 nr 198 (12).

KOMARNICKI ZYGMUNT

[VIII, 49] OPRACOWANIA

J. MITKOWSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1968). (Tu wiele szczegółowych infor-

macji dokładniejszych niż podaje opracowanie tego hasła w VIII, 48).

KOMIEROWSKI JÓZEF

[VIII, 49] Syn Tomasza i Petroneli z Czarnowskich. W 1849-1853 utrzymywał kontakty z Andrzejem Towiańskim. Po 1853 podróżował, głównie jednak przebywał w swych majątkach w powiecie ostrołęckim.

[VIII, 50] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalen-

darz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — J. MACIEJEWSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1968).

KONDRATOWICZ LUDWIK

[VIII, 52-55] TWÓRCZOŚĆ

9. Gawędy i rymy ulotne.

Przekł. ros.: L. Triefolew: Jamszczik (Poczytłion); Nie ja poju, no bożij duch. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963. — A. S.: Kukła (Lalka). Tamże. — L. Martynow: Dola; Szum bieriozki; Piesienka litowskiej krestianki. Tamże. — M. Żiwow: A mnie i chwattit. Tamże.

Przekł. węgierski: I. Polgár: Egy polgár sírfelirata D. O. M. W: E. Kovács i E. Vészi: *Lengyel költők antológiája*. (Budapeszt) 1951.

42. Staropolskie roraty i dwie pomniejsze poezje.

Przekł. ros.: L. Triefolew: Zdrawica (Hulaj dusza). W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew, jw.

53. Poezje ostatniej godziny.

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: *Melodies de l'asile d'alienés*. W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965.

[VIII, 56] Drobne utwory z rkpsu po śmierci autora ogl.:

F. I. Stieklowa: Ostatnie lata W. Syrokomli. (Według archiwalnych dokumentów). *Życie i Myśl* 1967 nr 10 (tu tekst dwu improwizacji: w Poznaniu 1858 i w Kownie 26 marca 1861).

[VIII, 59] Wydania zbiorowe

24. Wybór poezji. Wyd. 2 zmienione. Oprac. F. Bielak. Wr. 1970 *BN I*, 54.

Por. poz. 17.

Przekł. białoruskie: Wybrany twory. Red. Ch. Życzka. Mińsk 1966. (Tu 37 wierszy).

[VIII, 65] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — M. WITKOWSKI: Syrokomli wycieczka po swojszczyźnie. W zbiorze: *Literackie przystanki nad Wartą*. Poz. 1962. — J. HUSZCZA: *Owidiusz na Polesiu*. W: *Sęp Sybiru*. Łódź 1968; toż wyd. 2 Łódź 1970. — W. RUDZIŃSKI: *Oprac. wyd.*: S. Moniuszko: *Listy zebrane*. Kr. 1969.

[VIII, 72] 3. Twórczość

M. GRABOWSKA: Władysław Syrokomla a twórczość poetki Henryka Heinego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 4. — S. KABELYTE: Socialinės problemos L. Kondratavičiaus (VI. Syrokomles) gavendose. *Literatūra (Wil.)* t. 8 (1965) s. 154-179. — W. KOT: Polskie przekłady poematu Iva-

na Mażuranciu „Śmierć Smail-agi Čen-gicia”. *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 112. *Prace Hist.-lit.* z. 8. Kr. 1965. — W. KUBACKI: Heine i Polska. *Przeł. Hum.* 1965 nr 2; przedr. w: Poezja i proza, zob. niżej. — W. KUBACKI: Poezja i proza. *Studia historycznoliterackie* 1934-1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Gawęda o Syrokomli. 1957). — A. MALDZIS: Wiaskawy liryk zahawarywau pa-bielarusku. *Polymja.* Mińsk 1967. — F. I. STIEKŁOWA: Ostatnie lata W. Syrokomli. (Według archiwalnych dokumentów). *Życie i Myśl* 1967 nr 10. — A. BARSZCZEWSKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX

wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969. — J. ORŁOWSKI: Początki sławy literackiej Mikołaja Niekrasowa w Polsce. (Zarys problematyki badań nad recepcją twórczości poety). *Slavia Orientalis* 1970 nr 3. — B. OSTROMECKI: Pieśniarz zapadłych okolic. *Osnowa* 1970, wiosna. — D. S. PROKOFIEWA: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — (Wybór poezji. Wr. 1970. Rec.): M. SPRUSIŃSKI: Poeta „ludu szaraczkowego”. *Nowe Książki* 1970 nr 17.

KONOPACKI SZYMON

[VIII, 72] Krypt.: Szy. KON.

Ur. w Wołodarce (nie Wołodówce). Od 1844 gospodarował w Ławrynowcach.

[VIII, 73] OPRACOWANIA

A. JOPEK. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1968).

KOROTYŃSKI WINCENTY

[VIII, 75] OPRACOWANIA

O. BUDREWICZ: Sagi warszawskie. W-wa 1967 s. 79-83. — R. TABORSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1968). — A. BARSZCZEW-

SKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

KORSAK JULIAN

[VIII, 76] TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje.

Przekł. ros.: E. Błaginina: W album pani S. B.; Putnik; *Wieczor gasniet ...* W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija.* T. 1. Moskwa 1963.

buchem Salomei Słowackiej-Bécu. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: *W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego.* Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8, s. 89-90.

[VIII, 76] Drobne utwory ogł. ...

Wiersz pt. W imionniku jednej damy — ogł. Z. Sudolski: *Refleksje nad sztamb-*

[VIII, 78] OPRACOWANIA

Z. SUDOLSKI: *Refleksje nad sztambuchem Salomei Słowackiej-Bécu.* jw. — Z. MAKOWIECKA. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1968).

KORZELIŃSKI SEWERYN (1804-1876)

[VIII, 78] Ur. 1804 lub 1805-1807 [nie: 1801]. W 1858 został powołany na dyrektora szkoły rolniczej w Czernichowie nad Wisłą. W 1866 ożenił się i osiadł w Bereźnicy (pow. żydaczowski). Zmarł 22 stycznia 1876.

[VIII, 79] OPRACOWANIA

S. CZARNIECKI. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KORZENIOWSKI NAŁĘCZ APOLLO

[VIII, 82] OPRACOWANIA

J. JASTRZĘBOWSKI: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — C. WITKOWSKI: Korzeniowski Apollon Nałęcz (1820-1869). Notka encyklopedyczna w: Materiały do

słownika publicystów i dziennikarzy polskich. *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 4. — S. STUPKIEWICZ: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Zytomierzu. *Przeegl. Hum.* 1966 nr 3. — R. TABORSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KORZENIOWSKI JÓZEF

[VIII, 82] Krypt.: J. Ko.; J. Korz.

W 1823 ożenił się z Moniką Opoczyńską, pasierbicą [nie: córką] profesora Zygmunta Vogla.

[VIII, 84] TWÓRCZOŚĆ

20. Karpaccy górale. Wyd. 3 zmienione. Oprac. S. Kawyn. Wr. 1969 *BN I*, 63.

[VIII, 95] OPRACOWANIA

2. Biografia

K. POZNAŃSKI: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — S. KAWYN. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969). — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

[VIII, 97] 3. Twórczość

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967.

[VIII, 100] b) Utwory dramatyczne

W. Kot: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa* nr 2. — E. KUCHARSKA: Twórczość J. Korzeniowskiego w Rosji w pierwszej połowie wieku XIX. *Zeszyty*

Nauk. WSP w Opolu. Filologia ros. 2. Opole 1963. — J. GOT: Teatr krakowski pod dyrekcją Hilarego Meczysławskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. — E. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury*.

[VIII, 101] Karpaccy górale: P. F. KYRCZEW: „Karpaccy górale” J. Korzeniowskiego w ukraińskich przekładach i pererobotkach. W zbiorze: Miśłowjański literaturni wzaemyny. T. 2. Kijów 1961. — S. KAWYN: Wstęp i oprac. wyd.: Karpaccy górale. Wyd. 3 zmienione. Wr. 1969 *BN I*, 63.

[VIII, 102] Majster i czeladnik: P. GREINER: (Majster i czeladnik. Wyst. Sosnowiec. Rec. teatr.). *Poglądy* 1969 nr 16.

[VIII, 103] c) Powieści i opowiadania

S. KAWYN: Ciekawostka z autografu „Spekulanta” (J. Korzeniowskiego). *Prace Polon.* S. XXI (1965). — S. KAWYN: Z teki autografów J. Korzeniowskiego. *Prace Polon.* S. XXIII (1967).

KOSIŃSKI ADAM AMILKAR

[VIII, 106] OPRACOWANIA

W. DWORZACZEK. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KOSIŃSKI WŁADYSŁAW EUZEBIUSZ

[VIII, 107] OPRACOWANIA

M. ŻYCHOWSKI: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. — A. GALOS. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KOSTECKI PLATON

[VIII, 108] OPRACOWANIA

M. TYROWICZ. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KOWALEWSKI JÓZEF

[VIII, 111] OPRACOWANIA

S. KALUŻYŃSKI. *Pol. słownik biogr.* t. 14 (1969).

KOWALSKI FRANCISZEK

[VIII, 113] OPRACOWANIA

Z. CIECHANOWSKA. *Pol. słownik biogr.* t. 14 (1969). — A. ZIELIŃSKI: Wstęp

i oprac. wyd.: *Poezja powstania listopadowego.* Wr. 1971 *BN I*, 205.

KOZŁOWSKI FELIKS

[VIII, 115] OPRACOWANIA

C. LECHICKI. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KOŹMIAN ANDRZEJ EDWARD

[VIII, 118] OPRACOWANIA

J. ZDRADA. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970). — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.:

Z. Krasieński: *Listy do Adama Sołtana.* W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

KOŹMIAN JAN

[VIII, 120] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: *Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego.* Wr. 1960. — Z. MUSZYŃSKA: *Na wielkopolskim tropie Norwida.* W zbiorze:

Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — *Kronika życia i twórczości Mickiewicza:* Z. MAKOWIECKA: *Mickiewicz w Collège de France.* W-wa 1968. — B. WYSOCKA. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KOŹMIAN STANISŁAW EGBERT

[VIII, 122] Przekłady

4. W. Shakespeare: *Sen nocy letniej.* Wyd. 4. W-wa 1966 *Bibl. Szk.*

[VIII, 122-123] *Listy i materiały*

1. Do J. Koźmiana 20 listów z 1833-1840, niektóre w skróceniu, ogl. Z. Jabłoński:

Z listów emigracyjnych S. E. Koźmiana. Cz. 1. Listy z lat 1832-1840. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 9 (1963).

12a. Do A. Sołtana z 6 marca 1859. Ogl. Z. Sudolski w: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

[VIII, 124] OPRACOWANIA

Z. JABŁOŃSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Z listów emigracyjnych S. E. Koźmiana,

jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasieńskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — S. KIENIEWICZ. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970). — Z. SUDOLSKI: Norwid i Chopin w dzienniku Koźmiana. *Mies. Lit.* 1970 nr 4. — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana, jw.

KRAJEWSKI ALEKSANDER

[VIII, 125] OPRACOWANIA

Z. CIECHANOWSKA. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KRAKOWOWA PAULINA z RADZIEJOWSKICH

[VIII, 127] OPRACOWANIA

I. LEWAŃSKA. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KRASIŃSKI ADAM STANISŁAW

[VIII, 129] OPRACOWANIA

M. ŻYWCZYŃSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KRASIŃSKI SKOROBOHATY WALERIAN

[VIII, 130] Listy

6a. Do A. Mickiewicza z 25 lutego 1836 i 29 maja 1837. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 581.

[VIII, 130] OPRACOWANIA

J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — M. PASZKIEWICZ: *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KRASIŃSKI ZYGMUNT

[VIII, 138-156] TWÓRCZOŚĆ

76. Nie-Boska komedia. Wyd. 9 zmienione. Oprac. M. Grabowska, wstęp M. Janion. Wr. 1966 *BN* I, 24; toż wyd. 10 uzup. Wr. 1970; wyd. fotooffsetowe oprac. K. Górski. Wr. 1967.

Przekł. arabski: Mohammed el-Bondack. Bejrut 1959.

Przekł. franc.: M. Manoll: (Fragm.). W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965.

77. Irydion. Wyd. 6 zmienione. Oprac. W. Kubacki. Wr. 1967 *BN* I, 42.

79. Jeśli mi kiedy przewodniczyć miały...

Przekł. ros.: D. Samojłow: O jeśli by... W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

80. Bóg mi odmówił tej anielskiej miary...

Przekł. bułgarski: D. Gabe: Bog mi otkaza... W: *Polski poeti*. Sofia 1921.

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: Dieu m'a privé de cette mesure angélique ... W: K. Jeleński: *Anthologie ...*, jw. poz. 76.

Przekł. ros.: D. Samojłow: Bog nie sudit... *Wyd. jw. poz. 79.*

85. Do...

Przekł. ros.: D. Samojułow: K***. Wyd. jw. poz. 79.

96. Fala.

Przekł. ros.: D. Samojułow: Wołna. Wyd. jw. poz. 79.

134. Tak więc ciągle z burz na burze...

Przekł. ros.: D. Samojułow: Tak wiegda... Wyd. jw. poz. 79.

194. Psalm przyszłości.

Przekł. bułgarski: D. Gabe: Psalm na wiarata. (Fragm.). Wyd. jw. poz. 80.

229. Mord elektrycznym prądem się rozpostrze...

Przekł. franc.: R. Tavernier: Electrique-ment, le meurtre... Wyd. K. Jeleński, jw. poz. 76.

234. Ułamek naśladowany z Głosy św. Teresy.

Przekł. bułgarski: D. Gabe: Otkaslek. Podrażanie na talkuwanite na sw. Tereza. Wyd. jw. poz. 80.

241. Nim słońce wejdzie, rosa wyżre oczy...

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: Avant que le jour se lève... Wyd. K. Jeleński, jw. poz. 76.

[VIII, 159-165] Listy

1a. Do pani Koch z 1827-1829; do dr L. Sauvan z 1839; do J. Korzeniowskiego z 1844; do C. Norwida (?) z 29 lutego 1848; do H. Wodzickiego z 1850; do nieznanego adresatów 2 listy b.d. Z rękopisów Ossol. ogł. Z. Sudolski: Nieznane listy Krasińskiego. *Przeł. Hum.* 1965 nr 4-5.

4. Do J. Lubomirskiego. Wyd. Z. Sudolski: Korespondencja Z. Krasińskiego. Listy do Jerzego Lubomirskiego. W-wa 1965 *Bibl. Poezji i Prozy*.

6. Do A. Soltana. Wyd. Z. Sudolski: Listy do Adama Soltana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

34. Do D. Potockiego. Wybór wyd. J. Kott pt. Sto listów do Delfiny. W-wa 1966.

Przekł. niem.: K. Staemmler: Hundert Briefe an Delfina. Ausgewählt und eingeleitet von J. Kott. Frankfurt n. M. 1967.

52a. Do S. Krasińskiego z 1841; do R. Branickiej z 1852 i 1857; do W. Czackiego z 1853; do F. Morawskiego z 1858; do nieznanego adresatów z 1848 i 1856. Z rękopisów Muz. Nar. W-wa ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

54a. Do D. Potockiej z 1843-1858. Urywki 15 listów z papierów J. Kallenbacha ogł. S. Pigoń: Urywki listów Z. Krasiń-

skiego do Delfiny Potockiej (1843-1858). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3. List z 10 czerwca 1847 wyd. Z. Sudolski: Krasiński do Elizy i Delfiny. *Twórczość* 1966 nr 7.

62a. Do żony 5 listów z 1846-1853. Wyd. Z. Sudolski, jw. poz. 54a.

62b. Do M. Sierakowskiej 3 listy z 1845-1854; do M. Lubomirskiej z 13 czerwca 1846; do M. Czartoryskiej z 1852 i 1857. *Ogl. Z. Sudolski*, jw. poz. 6.

71a. Do R. Czarnomskiego z 1848; do I. Grodzkiego 5 listów z 1853-1857. Z rękopisów Bibl. PAN Kr. ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

74a. Do F. Cheliusa z 1849; do M. J. Cheliusa z 1856. Z rękopisów Miejskiej Bibl. Publ. Bydg. sygn. 657 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

75b. Do A. Potockiego z 1849; do D. Potockiej z 1842 i 1856. Z rękopisów Państw. Bibl. Nauk. Lw. ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

75c. Do Z. Potockiej z 1850 i 1851; do A. Potockiej z 1851 i 1857. Z rękopisów Państw. Arch. na Wawelu sygn. D 9/9 i D 277 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

77a. Do S. Krynickiego 5 listów z 1851-1858 i list z 1856. *Ogl. Z. Sudolski*, jw. poz. 1a.

Rkpsy Bibl. Czart. Muz. Szolańskich sygn. 506/26; Instytut Lit. im. M. Gorckiego w Moskwie sygn. 275 (list z 28 grudnia 1858); Bibl. Nar. sygn. 2674.

78a. Do A. Przeździeckiego z 1853. Z rkpsu Arch. Głównego Akt Dawnych sygn. D-194 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

78b. Do A. Cieszkowskiego z 6 października 1855 i 17 października 1857. Z rkpsu Bibl. Nar. sygn. 6261 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

83a. Do A. Jelowickiego z 22-24 lutego 1856. *Ogl. Z. Sudolski*, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. PAN Kr. sztambuch T. Lenartowicza sygn. 2029 k. 226v.

86a. Do J. Pileckiego z 1856 i 1857. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6031 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

86b. Do synów Władysława i Zygmunta 2 listy z 1857. *Ogl. Z. Sudolski*, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. Czart. Muz. Szolańskich sygn. 506/26 i Bibl. Pol. Paryż sygn. 1109.

87a. Do J. Zamoyskiego z 1857. Z rkpsu Bibl. Kórń. sygn. 2437 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

88a. Do B. F. Trentowskiego z 9 lutego 1858. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 9057 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

89a. Do J. Krzeczковского z 14 maja 1858. Ogl. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. Czart. Muz. Szolańskich sygn. 506/26.

89b. Do L. Weysenhoffa z 23 września 1858. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6933 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

89c. Do W. Barankiewicza z 9 sierpnia 1858 i 9 lutego 1859. Ogl. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. Raczyńskich Poz. sygn. 1260 i Państw. Bibl. Nauk. Lw. zespół Dzieduszyckich.

[VIII, 168] Wydania zbiorowe

33. Zygmunt Krasiński. Wyd. 3 poszerzone. W-wa 1969 *Poezi Polscy*.

[VIII, 169] PRZEKŁADY

Francuskie: Charles de Noire-Isle (K. Przedziecki): Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle. Dernière série. Nicea-Paryż 1881.

Tu 18 wierszy pod tyt. zbior. Oeuvres choisies, m. in.: Fragment de la Glose de sainte Thérèse.

Węgierskie; E. Bojtár: Lengyel költők antológiája. Budapeszt 1969. (Tu 3 wiersze).

[VIII, 176] OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

Z. LIBERA: Zygmunt Krasiński. W-wa 1968 *Male Portrety Lit.* [Rec.: P. BAGIŃSKI: Male, wyraziste portrety literackie. *Polonistyka* 1969 nr 2; T. Ś. (SYGA): Krasiński. *Stolica* 1969 nr 2].

[VIII, 181-182] 2. Biografia

S. PIKUT: Sigismondo Krasiński e l'Italia del Risorgimento. *Istituto Orientale di Napoli. Annali. Sezione slava.* Neapol 1959 i nadb. — E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Z. SUDOLSKI: Zygmunt Krasiński w świetle korespondencji ojca. *Ruch Lit.* 1965 z. 6. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — M. JASTRUN: Syn szlachecki. *Twórczość* 1969 nr 7; przedr. w: Wolność wyboru. W-wa 1969. — Kronika ..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — A. MROZOWSKA: Nauczyciel Z. Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1969

nr 3. (L. A. Chiarini). — B. KRZYWOBLOCKA: Delfina i inne. W-wa 1970. — Z. SUDOLSKI. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970). — Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.* — OBSERWATOR: Stary generał w pokoju. *Kierunki* 1971 nr 5.

[VIII, 187] 3. Ogólne opracowania twórczości

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

B. LASOCKA: Zygmunt Krasiński. Przegląd publikacji 1962-1967. *Pam. Teatr.* 1967 z. 2. — B. GOŁĘBIEWSKA: Zygmunt Krasiński w listach Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — J. W. WOS: Krasiński e le sue lettere. (W książce zbior. ?). Mediolan 1968 s. 536-546. — B. GOŁĘBIEWSKA: Zygmunt Krasiński w wierszach Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — M. JANION: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. (Tu m. in.: Między Przeznaczeniem a Opatrznością; Krasiński a Hegel; Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasińskim; Tryptyk epistolograficzny). — A. Z. MAKOWIECKI: Migotliwy Krasiński. *Tyg. Kult.* 1969 nr 49. (Rec. montażu telewizyjnego). — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969.

[VIII, 190] b) Poglądy filozoficzne, społeczne i polityczne

M. JANION: Krasiński a Hegel. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966; toż w jez. franc. pt. Krasiński et Hegel. *Studia Filoz.* 1966 nr 3; przedr. w: Romantyzm, jw. — M. JANION: Krasiński — filozofujący poeta romantyczny. W zbiorze: *Filozofia polska.* W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — Z. SUDOLSKI: Ostatnie echa napoleonizmu Z. Krasińskiego. *Mies. Lit.* 1967 nr 3. — HAMILTON: Złota branśoletka z cierni. *Kultura* 1969 nr 18.

[VIII, 191] c) Krasiński jako krytyk i estetyk

S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — Z. RASZEWSKI: Sto przedstawień w opisach

polskich autorów. *Dialog* 1970 nr 9. — W. WEINTRAUB: „Balladyna”, czyli zabawa w Szekspira. *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 4.

[VIII, 191] d) Język i styl

J. DAMBORSKÝ: O galicyzmach w listach Z. Krasińskiego. *Slavia Orientalis* 1968 nr 3. — S. BALBUS: Z problemów rytmiki wiersza Z. Krasińskiego. *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 4.

[VIII, 193] e) Krasiński a inni pisarze

Z. L. ZALESKI: Un poète polonais dans le sillage de l'inspiration dantesque. *Studi in onore di Carlo Pellegrini* (Włochy) 1963 i nadb. — M. GRABOWSKA: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 4. — W. KUBACKI: Heine i Polska. *Przegl. Hum.* 1965 nr 2-3; przedr. w: Poezja i proza. *Studia historyczno-literackie*. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.*; toż w jez. niem. pt. Heinrich Heine und Polen. *Heine-Jahrbuch* (Düsseldorf) 1966 i nadb. — K. MORAWSKI: Dantie w Polsce. *Dantie i Slawianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascita di Dante*. Moskwa 1965. — Z. SUDOLSKI: Krasiński a literatura europejska. *Europejskie związki literatury polskiej. (Studia ofiarowane Z. Szmydowej)*. W-wa 1969.

[VIII, 195] 4. Opracowania poszczególnych utworów

a) Twórczość młodzieńcza

S. EBING: Legenda o Hannie z Ciechanowa jako źródło natchnienia dwóch pisarzy: Z. Krasińskiego i T. Lenartowicza. *5 Rzek* 1965 nr 1-4. — B. BISKUPSKA: Konferencja poświęcona powieści XIX i XX wieku. (Warszawa, 17-19 listopada 1965). *Pam. Lit. R.* 57 (1966) z. 2. (Tu m. in.: Agaj-Han). — M. JANION: „Agaj-Han” jako romantyczna powieść historyczna. W: *Romantyzm. Studia o ideach i stylu*. W-wa 1969.

[VIII, 198] b) Nie-Boska komedia

C. BACKVIS: Wstęp do wyd. przekł.: La Comédie non-divine. Leodium 1958. — W. FOLKIEWSKI: Eschatologiczna wizja rewolucji w Nie-Boskiej komedii. W książce: Od Boskiej do Nie-Boskiej komedii. Szkice z zakresu europejskiej psychologii religijnej. Londyn 1962 *Bibl. Pol. Seria Biała* 8. — J. BUJNOWSKI: Szkice literackie i krytyka artystyczna. *Literatura*

pol. na obczyźnie 1940-1960. T. 1. Londyn 1964. — V. ERLICH: The Double Image. Concepts of the poet in Slavic literatures. Baltimore 1964. [Rec.: E. J. BROWN. *Slavic Review* 1965 nr 2 s. 343-344]. — W. KUBACKI: W wyobraźni. W-wa 1964. (Tu m. in.: Leonard — wielki mistrz sabatów rewolucji). — A. T. TYMIENIECKA: Struktura a wizja poetycka na podstawie analizy estetycznej „Nie-Boskiej komedii”. *Szkice filoz. R. Ingardenowi w darze*. Kr. 1964. — W. SETTENBAUER: Das Problem der Geschichte in der „Ungöttliche Komödie” von Z. Krasiński. *Speculum Historiae*. Fryburg 1965. — (M. CZANERLE): O dramacie romantycznym. Rozmowa z Konradem Swinarskim i Stefanem Treuguttem. *Teatr* 1966 nr 19. — J. KOLTUNIAKOWA: Kilka uwag o roli chóru w dramacie romantycznym. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu*. Wr. 1966. — M. KUKIEL: Kondotier ludów w „Nie-Boskiej komedii”. *Wiadomości* (Londyn) 1966 nr 45. — K. GÓRSKI: Posłowie w wyd.: Nie-Boska komedia. Wr. 1967. — M. JANION: „Nie-Boska komedia”. Bóg i świat historyczny. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968. [Rec.: J. STARNAWSKI: Księga pamiątkowa ku czci Juliana Krzyżanowskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 4]. — W. LEDNICKI: „Nie-Boska komedia”. (W poszukiwaniu syntezy). Przel. z ang. A. Zgorzelski. Tamże. — Z. LIBERA: (M. Janion: Wstęp do wyd.: Nie-Boska komedia. Wr. 1966 *BN I*, 24. Rec.). *Roczn. Lit.* 1966. W-wa 1968 s. 320. — M. SZYBIST: Lektury obowiązkowe. Koniec świata. *Życie Lit.* 1968 nr 44. — K. HORVÁTH: Zagadnienie gatunków literackich w literaturze węgierskiej i polskiej epoki klasycyzmu i romantyzmu. (Tłum. A. Sieroszewski). W zbiorze: *Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych*. Wr. 1969. — M. KNOTHE: „Nie-Boska komedia” Z. Krasińskiego w pracy szkolnej. *Polonistyka* 1969 nr 5. — J. TRZNADEL: Czytanie Norwida. *Twórczość* 1969 nr 2. — R. WIERZBOWSKI: Nad genezą szopki satyrycznej. (Wczesne fakty dziewiętnastowieczne). *Prace Polon. S. XXVI* (1970). — M. JANION: Czyn i klęska. Rzecz o tragizmie. *Twórczość* 1971 nr 1.

[VII, 199] Przekłady: B. TABORSKI: Polish Plays in English Translations. A bibliography. *The Polish Review* 1964 z. 3. — R. TABORSKI: Franz Theodora Csokora romans z Polską. *Mies. Lit.* 1969 nr 6.

[VIII, 201] Inscenizacje: Z. PĘDZIŃSKI: Próba „Nie-Boskiej komedii”. *Więź* 1964 nr 7/8. (O wyst. Poz. 1964). — Wyst. Kr. 1965. Rec. teatr.: Z. GREŃ: „Nie-Boska” z diablakami. *Życie Lit.* 1965 nr 44; J. IWASZKIEWICZ: Nie jestem filologiem. *Twórczość* 1966 nr 2; L. JABŁONKÓWNA: „Kościół Boga czy czarta?” *Teatr* 1965 nr 23; J. KOTT: Diabelskie wątpliwości. *Dialog* 1966 nr 4; J. SZCZAWIŃSKI: „Nie-Boska” w Starym Teatrze. *Kierunki* 1966 nr 29; J. A. SZCZEPAŃSKI: Uwagi o teatrze i filmie. *Dialog* 1966 nr 2 s. 132-134; E. WYSIŃSKA: Dziady, Kordian, Nie-Boska. *Dialog* 1966 nr 4. — S. SKWARCZYŃSKA: W kręgu wielkich romantyków polskich. W-wa 1967. (Tu m. in.: Zagadka wileńskiej inscenizacji „Nie-Boskiej komedii” w powiązaniu z „Niedokończonym poematem” w 1914 roku; Łódzka „Nie-Boska komedia” w 1959 roku; Inscenizacja „Nie-Boskiej komedii” w Leningradzie w 1923 roku). [Rec.: (vit): Teatr na półkach księgarskich. Teatr romantyczny. *Teatr* 1967 nr 17; J. STARNAWSKI: Nowy tom studiów o Mickiewiczu, Słowackim, Krasińskim i Norwidzie. *Ruch Lit.* 1969 z. 2]. — E. CSATÓ: Leon Schiller. W-wa 1968. — M. CZANERLE: Metamorfozy „Nie-Boskiej”. *Teatr* 1969 nr 11. (O różnych wystawieniach w 1959-1969); przedr. w: Twarze i maski, zob. niżej. — A. SKIBNIEWSKI: Polski teatr w Kijowie. Z notatek reżysera (1931-1936). Tłum. mk. *Teatr* 1969 nr 3. (Nie-Boska wyst. 1934). —

Wyst. Teatr Nar. W-wa 1969: M. BRZOSTOWICKA. *Tyg. Kult.* 1969 nr 21; S. E. BURY, K. GŁOGOWSKI, B. KAZIMIERCZYK, H. SZCZAWIŃSKA, J. SZCZAWIŃSKI, Z. UMIŃSKI: (Dysusja pt.) „Nie-Boska” u Hanuszkiewicza. *Kierunki* 1969 nr 15; W. FILLER: Henryk, Pankracy i tło. *Kultura* 1969 nr 14; Z. GREŃ: Dwie aktualności „Nie-Boskiej”. *Życie Lit.* 1969 nr 13; A. GRODZICKI: Niebo i piekło rewolucji. *Życie W-wy* 1969 nr 69; A. JACKIEWICZ: Nie-Boska. Zapiski krytyczne. *Film* 1969 nr 16; Z. JASIŃSKA: Romantyczny bohater w cieniu obrotówki. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 19; J. KEHLERA: Nowe „Wesele” — nowa „Nie-Boska”. *Odra* 1969 nr 6; J. KŁOSSOWICZ: Śmierć indywidualisty. *Współczesność* 1969 nr 8; A. W. KRAL: „Nie-Boskiej” prawdziwie obiektywne. *Teatr* 1969 nr 9; W. KUBACKI: „Nie-Boska komedia” w inscenizacji Adama Hanuszkiewicza. *Mies. Lit.* 1969 nr 6; S. OSTROWSKI: Nie-Boska w Narodowym. *Świat* 1969 nr 14; K. PUZYŃNA: Dzieje grzechu. *Polityka* 1969 nr 21; Z. RADUCKA: Fresk rewolucyjny.

Tyg. Demokratyczny 1969 nr 14; S. ROSTKOWSKI: „Nie-Boska komedia” w Teatrze Narodowym. *Barwy* 1969 nr 5; J. SMOSARSKI. *Więź* 1969 nr 7/8; Studenci o warszawskiej „Nie-Boskiej”. *Teatr* 1969 nr 19. (Tu wybrane fragmenty 13 głosów); TS (T. SYGA): Nieboska komedia. *Stolica* 1969 nr 18; JASZCZ (J. A. SZCZEPAŃSKI). *Trybuna Ludu* 1969 nr 80. — M. CZANERLE: Twarze i maski. Szkice teatralne. Kr. 1970. (Tu m. in. przedr. polemik z 1959).

[VIII, 204] c) Irydion

J. KLEINER: Analiza „Irydiona” jako dzieła sztuki. Powst. przed 1945. Wyd. w: *Studia inedita*. Oprac. J. Starnawski. Lubl. 1964. — W. KUBACKI: Historia i historyzm w „Irydionie”. *Kultura* 1965 nr 46. — M. INGLÓT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — J. KRZYŻANOWSKI: Dramat o „Synu zemsty”. *Teatr Pol.* (W-wa) 1966 nr 18. — W. KUBACKI: Wstęp i oprac. wyd.: Irydion. Wr. 1967 BN 1, 42. [Rec.: Z. LIBERA. *Roczn. Lit.* 1967. W-wa 1969 s. 307-308]. — W. KUBACKI: Zygmunt Krasiński — der Dichter der Ruinen. *Orbis Scriptus. Festschrift für D. Tschizewskij zum 70 Geburtstag*. Monachium 1967; toż: *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 34/35. — S. LICHANŃSKI: Poeta ruin. W: *Cienie i profile*. *Studia i szkice literackie*. W-wa 1967. — R. MIREK: Interpretacja psychiatryczna Irydiona Z. Krasińskiego. *Przegl. Lekarski* 1970 nr 2. — D. S. PROKOFIEWA: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — S. TREUGUTT: Dramat końca i narodzin światów. *Tyg. Kult.* 1970 nr 26. — J. WIERZBICKI: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Wr. 1970. — M. JANION: Czyn i kłeska. Rzecz o tragicznie. *Twórczość* 1971 nr 1.

[VIII, 204] Przekłady: B. TABORSKI: Polish Plays in English Translations. A bibliography. *The Polish Review* 1964 z. 3.

[VIII, 204] Inscenizacje: Wyst. W-wa 1966: W. FILLER: Papa generał, Hegel i Polacy. *Kultura* 1966 nr 9; L. JABŁONKÓWNA: „Irydion” w Teatrze Polskim. *Teatr* 1966 nr 7. — K. BIERNACKI: Węgrzyn zdobywa Warszawę. *Teatr* 1969 nr 8. — Wyst. Łódź 1970: M. FIK: Spektakl „nierozwiązanych antynomii”. *Teatr* 1970 nr 5; B. FRANKOWSKA: Jeszcze bez aktorów. *Współczesność* 1970 nr 12; W.

KARCZEWSKA: „Irydion” z Artauda? *Kultura* 1970 nr 12; J. MILEWSKI: Litości dla Z. Krasińskiego. *Kierunki* 1970 nr 29; J. SOKOŁOWSKI: Klasycy oczyma młodych. *Życie Lit.* 1970 nr 23; R. SZYDŁOWSKI: „Irydion” na przebudowanej scenie. *Trybuna Ludu* 1970 nr 35.

[VIII, 209] i) Inne utwory po r. 1835

S. PIŁOŃ: Pseudo-Krasiński. *Ruch Lit.* 1965 z. 1. (Sprostowanie własnego art. z r. 1962).

[VIII, 210] Przekłady

T. DĄBEK: Twórczość przekładowa Dory Gabe. Wr. 1966.

[VIII, 213] 5. Korespondencja

S. PIŁOŃ: Urywki listów Z. Krasińskiego do Delfiny Potockiej (1843-1858). *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 3. — Z. SUDOLSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Korespondencja Z. Krasińskiego. Listy do Jerzego Lubomirskiego. W-wa 1965 *Bibl. Poezji i Prozy*. [Rec.: Z. DOLECKI: Życie prawdziwsze od poezji. *Kierunki* 1966 nr 11; J. IWASZKIEWICZ: Niebezpieczne związki. *Życie W-wy* 1966 nr 56; przedr. w: Rozmowy o książkach. W-wa 1968; A. MIĘDZYRZECKI: „Rozważ ten list...” *Świat* 1966 nr 11; T. SYGA: Listy Krasińskiego. *Stolica* 1966 nr 13; W. WEINTRAUB: „Życie żyjące w wszechżywej przyjaźni”. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 9; drobne sprostowanie tamże nr 10 s. 158; E. JANKOWSKI: Listy. *Roczn. Lit.* 1965. W-wa 1967 s. 178-182]. — Z. SUDOLSKI: Nieznane listy Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 4-5. — J. KOTT: Wstęp i oprac. wyd.: Sto listów do Delfiny. W-wa 1966. [Rec.: Z. DOLECKI, jw.; M. JANION: Konieczność nieszczerości. *Nowe Książki*

1966 nr 18; K. A. JELEŃSKI. *Prewes* 1966 nr 188; J. KŁOSSOWICZ: Najpiękniejsze ruiny. *Polityka* 1966 nr 13; A. MIĘDZYRZECKI: Listy do Delfiny. *Świat* 1966 nr 10; E. JANKOWSKI: Listy. *Roczn. Lit.* 1966. W-wa 1968 s. 197-199]. — Z. SUDOLSKI: Jeszcze kilka listów Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1966 nr 4. — Z. SUDOLSKI: Krasiński do Elizy i Delfiny. *Twórczość* 1966 nr 7. — B. LASOCKA: Zygmunt Krasiński. (Przegląd publikacji 1962-1967). *Pam. Teatr.* 1967 nr 2. — Z. SUDOLSKI: Krasiński — Delfina Potocka — Lubomirski. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. (Tu 9 listów Delfiny do Jerzego Lubomirskiego z ok. 1840-1850). — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Z. Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. [Rec.: T. SYGA: Listy Krasińskiego. *Stolica* 1969 nr 18; J. KĄDZIĘŁA: Korespondencja Krasińskiego. *Nowe Książki* 1970 nr 2; J. STARNAWSKI: Studium o listach Krasińskiego. *Ruch Lit.* 1970 z. 4]. — T. NYCZ: Gorycz mądrości. (O listach Z. Krasińskiego). *Życie Lit.* 1969 nr 26. — Z. SUDOLSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Listy do Adama Soltana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*. [Rec.: J. IWASZKIEWICZ: Całe życie Zygmunta. *Życie W-wy* 1970 nr 306/307; B. SOWIŃSKA: Listy poety. *Życie W-wy* 1970 nr 302; OBSERWATOR: Stary generał w pokoju. *Kierunki* 1971 nr 5]. — T. SYGA: Listy Krasińskiego. *Stolica* 1971 nr 7.

[VIII, 217] 7. Kult

c. Pomniki i muzeum

M. WARNEŃSKA: Mazowieckie ścieżki pisarzy. W-wa 1966. (Tu m. in.: Nowe światła Opinogóry). — K. MORAWSKI: W Opinogórze. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 33. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5.

KRASZEWSKI JÓZEF IGNACY

TWÓRCZOŚĆ

[XII, 41-78] Utwory oryginalne

32. Majster Bartłomiej. Powieść fantastyczna.

XII, 43 podaje błędnie drugą część tytułu „czyli piekarz i jego rodzina”.

34. Tatarzy na weselu, zob. poz. 45.

35. Wędrowki literackie, fantastyczne i historyczne. (I).

Przekł. ros.: Ł. P-ij: Gofman. *Sankt-Petersburgskie wiadomości* 1841 nr 50-52.

39. Całe życie biedna.

Przekł. ros.: Gor'kaja uczast'. *Russkij wiestnik* 1842 nr 2.

44. Wilno od początków jego do roku 1750.

Przekł. ros.: Wilna ot osnowanija do 1750 goda. (Fragm.). *Majak* 1840 nr 10, 12.

45. Wspomnienia Polesia, Wołynia i Litwy.

Przekł. ros.: Pinski i jego okriestnosti. *Syn otieczestwa* 1837 nr 187. — *Istorija Litwy*. Tamże

- 1838 nr 2. — Tatarskij nabieg. *Litieraturnaja gazeta* 1841 nr 136. [Nie jest to przekład poz. 34: Tatarzy na weselu].
46. Ostatnia z książąt Słuckich.
Przekł. ros.: Al. Pl...oj (A. Plochowej); Sofia, poslednija iz kniaziej Słuckich. T. 1-2. Moskwa 1845. (Jako utwór Józefiny O***).
59. Latarnia czarnoksięska.
Przekł. ros.: Istorija Sawki. *Razwleczenije* 1863 nr 26-27.
60. Powieść składana.
Przekł. ros.: G-ch Jasznowskij: Powiest' iz skladcziny Kraszewskiego i Joon of Dycalpa. Moskwa 1847.
62. Ulana. W-wa 1968 „*Kolibier*”.
Przekł. czeskie: B. Křemenák: Ulana. Praga 1963 *Světová čítba* t. 311.
80. Ostap Bondarczuk.
Przekł. azerski: Tłum. (z ros.) R. Syhamirowa: Ostap Bondarczuk. Baku 1964.
92. Ostatni z Siekierzyńskich.
Przekł. ros.: Poslednij iz Siekierinskich. *Otieczestwiennye zapiski* 1851 nr 8-9.
93. Komedianci. Kr. 1968 jako: *Dzieła. Powieści obyczajowe.*
96. Chata za wsią.
Przekł. ukraiński: P. Pogrebna: Chata za selom. Kijów 1967 *Biblioteka switowoi klasyki*.
102. Typy i charaktery.
Dawny palestrant. W wyd.: Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Kolibier*”. (Por. poz. 215; tu także poz. 343 i 359).
Przekł. ros.: (Dwa szkice). *Illustracija* 1858 nr 26-28.
104. Dwa światy. Kr. 1967 jako: *Dzieła. Powieści obyczajowe.*
119. Podróż do miasteczka.
Przekł. ros.: Putieszestwie w gorod. *Syn otieczestwa* 1860 nr 36.
123. Historia kolka w płocie. Ze wstępem E. Warzenicy. Wyd. 3. W-wa 1967; wyd. 4 W-wa 1969.
133. Kartki z podróży 1858-1864 r.
Przekł. niem.: F. Buhl: Begegnung mit Balzac; Im Stübchen Cyprian Norwids. *Mickiewicz-Blätter* 1968 z. 37 s. 56-58.
136. Kopciuszek. Kr. 1966 jako: *Dzieła. Powieści obyczajowe.*
143. Dola i niedola. Oprac. J. L. Kowalczyk. Posłowie i przypisy: E. Warzenica-Zalewska. W-wa 1970 jako: *Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.*
145. Na cmentarzu — na wulkanie. Kr. 1970 jako: *Dzieła. Powieści obyczajowe.*
165. Póldiable weneckie. Powieść od Adriatyku. Kr. 1968 jako: *Dzieła. Powieści obyczajowe.*
188. Sto diablów. Oprac. E. Dumałowa, posłowie M. Grabowskiej. W-wa 1967 jako: *Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.*
212. Macocha. Oprac. S. Sierotwiński. Wyd. 2. W-wa 1968 jako: *Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisławowskie.*
215. Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Kolibier*”. (Tu razem: Dawny palestrant, zob. poz. 102; Radca Maciek, poz. 359; Dowmund, poz. 343).
222. Hrabina Cosel. Oprac. A. Jarosz i in. Wyd. 2. W-wa 1967 jako: *Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Augusta II Mocnego; toż wyd. 3 W-wa 1968; toż wyd. 4 W-wa 1968.*
Przekł. niem.: L. Wohlfahrt: Gräfin Cosel. Ilustr. K. Stratil. Wyd. 6. Rudolstadt 1962 (druk. Tor.); toż wyd. 7 Rudolstadt 1965; wyd. bez ilustr. Lipsk 1964 *Reclam's Universal-Bibliothek* t. 154; toż wyd. 2 Lipsk 1966. — H. Sauer-Zür: Gräfin Cosel. Ilustr. K. Stratil. Rudolstadt 1969 (druk. Tor.).
Przekł. ros.: Grafina Koziel. *Warszawskij dniewnik* 1876 nr 136-239.
224. Roboty i prace. Kr. 1969 jako: *Dzieła. Powieści obyczajowe.*
229. Brühl. Oprac. J. L. Kowalczyk, z posłowiem S. Stupkiewicza. Wyd. 2. W-wa 1967 jako: *Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Augusta II i III; toż wyd. 3 W-wa 1970; oprac. J. Feldman. Wyd. 4 przejrzone. Wr. 1969 BN I, 114.*
Przekł. niem.: A. Hermann: Brühl. Ilustr. K. Stratil. Wyd. 6. Rudolstadt 1964 (druk. Tor.); toż wyd. 7 Rudolstadt 1965; Rudolstadt 1969.
Przekł. ros.: Briul. *Warszawskij dniewnik* 1876 nr 39-134.
Przekł. węgierski: I. Mészáros: Brühl gróf. Történelmi regény. Bratysława-Budapeszt 1965.
231. Historia o Janaszu Korczaku i pięknej miecznikównie. Z przedmową J. Siekiery. Wyd. 7. W-wa 1965; wyd. 8 W-wa 1967; wyd. 9 W-wa 1969; wyd. 10 W-wa 1970.
243. Kawał literata. Oprac. E. Dumałowa. Posłowie i przypisy: S. Stupkiewicz. W-wa 1969 jako: *Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.* (Tu razem: Zadora, zob. poz. 302).
251. Starosta warszawski.
Przekł. węgierski: I. Fejér: Varsó ura. Budapeszt 1966.

252. Z siedmioletniej wojny.

Przekł. niem.: A. i L. Hermann: Aus dem siebenjährigen Krieg. Ilustr. K. Stratil. Wyd. 2. Rudolstadt 1961 (druk. Tor.); toż wyd. 3 Rudolstadt 1966; Rudolstadt 1969.

253. Stara baśń. Oprac. W. Danek. Wyd. 11. W-wa 1967.

Przekł. ukraiński: W. Strutyński: Pradawnia legenda. Wyd. 2. Lw. 1964.

254. Ada. Kr. 1967 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

259. Lubonie.

Przeróbki
2. Włast, czyli pierwsi chrześcijanie w Polsce. Opowiedziała Wanda Leliwa. Londyn 1958.

265. Zakłeta księżniczka.

Przekł. ros.: Zakoldowannaja kniazna. *Notyji russkij bazar* 1880 nr 42-46; 1881 nr 2-38.

267. Zygzaki. Kr. 1969 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

279. Historia prawdziwa o Petruku Właście palatynie, którego zwano Duninem. Oprac. L. Brożek, J. L. Kowalczyk, z posłowiem W. Hahna. Kat. 1968 *Bibl. K. Miarki*.

289. W starym piecu. Kr. 1965 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

293. Grzechy hetmańskie. Oprac. J. L. Kowalczyk. Posłowie: T. Jodelka-Burzecki. W-wa 1965 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Augusta III i Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Przekł. ros.: Gietmanskije griechi. *Mirskoj tołk* 1879 nr 41-49.

302. Zadora. Oprac. E. Dumałowa. Posłowie i przypisy: S. Stupkiewicz. W-wa 1969 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta. (Tu razem: Kawał literata, zob. poz. 243).

309. Szalona.

Przekł. ros.: Sumasbrodka. Moskwa 1882 *Jeuropejskaja biblioteka* nr 17.

311. Męczennicy. Kr. 1966 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

313. Barani Kozuszek. Oprac. E. Dumałowa. Posłowie i przypisy: S. Stupkiewicz. W-wa 1966 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.

314. Dwa bogi, dwie drogi.

Przekł. ros.: Dwa puti. Petersb. 1882.

317. Kunigas.

Przekł. estoński: H. Suchaźewska: Sõnajalõõis. Tallin 1957.

Przekł. litewskie: J. Kličius: Kunigas. Apsakais lietuviu padavimu. Wil. 1958.

Przekł. ros.: Kunigas. *Sankt-Pietierburgskije wiadomosti* 1883 nr 183-214.

343. Dowmund. W wyd.: Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Kolibier*”. (Por. poz. 215; tu także poz. 359 i Dawny palestrant, por. poz. 102).

351. Przybłęda.

Pierwotny tytuł: Popychadło. Jest to tytuł zapisany błędnie jako osobny utwór w poz. 383 na s. XII, 78.

359. Radca Maciek. W wyd.: Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Kolibier*”. (Por. poz. 215; tu także poz. 343 i Dawny palestrant, por. poz. 102).

383. Popychadło, zob. poz. 351.

[XII, 78] *Drobne wiersze nie ogł. za życia pisarza:*

Pieśni ty moja... Dat. Drezno, gruzdzeń 1875. Z rkpsu w księgozbiorze Z. i P. Mitznerów ogł. *Swiat* 1969 nr 28 s. 6.

[XII, 90] 4. Publikacje w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych

DIABEL. Pismo humorystyczne.

Wychodzi dwa razy na miesiąc.

Kraków 1871-1922.

Właściciel: Arkadiusz Kleczewski; od listopada 1876 Emil Borkowski.

Wyd. i red. odp.: Leon Feliks Leśniewski; od 1871 nr 43 Adam Grynfeld; od 1872 nr 61 Stanisław Strzeszyński; od 1881 Aleksander Słomski (do końca 1891).

Utwory J. I. Kraszewskiego:

1. Z Paryża. 1871 nr 50.

2. (Dat.) Chełmża, Prusy Zachodnie. 1872 nr 64.

3. Krasicki i oświata. 1872 nr 78.

4. (Dat.) Poznań, d. 22 lipca 1874. 1874 nr 121.

5. (Dat.) Warszawa, d. 24 września 1874. 1874 nr 128.

Rkpsy wymienionych artykułów oraz nadesłanych, lecz nie ogłoszonych w *Diabelle*:

6. Kościańskie wyznanie wiary. Powst. 1872.

7. Telegram dat. 22 czerwca 1873.

— znajdują się w Muzeum w Bochni. Z rkpsu wszystkie teksty wyd. W. Danek: J. I. Kraszewski jako współpracownik „*Diabla*”. *Ruch Lit.* 1962 z. 6; przedr. w: Pisarz wciąż żywy. W-wa 1969.

[XII, 93] *DZIENNIK POZNAŃSKI*

Ponadto: 1881 nr 195, 218, 225; 1882 nr 258; 1883 nr 144, 183, 216; 1885 nr 24; 1886 nr 201.

[XII, 109] *PANORAMA LITERATURY KRAJOWEJ I ZAGRANICZNEJ*

Literaci na księżycu — nie jest to utwór Kraszewskiego. Mylną informację A. Sterna sprostował A. Trepiński przypominając korespondencję w tej sprawie samego Kraszewskiego, ogl. w *Tygodniku Literackim* 1839 nr 8.

[XII, 118] *TYGODNIK LITERACKI*

8a. Ostrzeżenie. 1839 nr 8.

[XII, 132-133] 6. *Wydania zbiorowe i wybory twórczości*

26. Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. Wyd. 2. W-wa 1966-.

Dotychczas ukazały się tomy:

1966: I, II, IV;

1967: III, V, VI;

1968: VII, VIII, IX;

1969: X, XI, I (wyd. 4);

1970: XII, XIII, XIV, XV, XVI.

27. Dzieła. Powieści obyczajowe. Kr. 1959-...

Ukazały się również poz. UO-93, 104, 136, 145, 165, 184, 224, 254, 267, 289, 311.

28. Dzieła. Powieści historyczne. W-wa 1961-...

Ukazały się również poz. UO-143, 188, 212 (wyd. 2), 222 (wyd. 2 i 3), 229 (wyd. 2 i 3), 243, 293, 302, 313.

[XII, 137-144] 8. *Listy*

19. Do J. N. Deszkiewicza (J. N. Kundzicza) 7 listów z 1844-1869. Ogl. A. Żyga: *Listy J. I. Kraszewskiego do J. N. Deszkiewicza. Ruch Lit.* 1968 z. 4.

49a. Do J. Felińskiego 6 listów z 1858-1877. Ogl. S. Piekut: *Rzymska przyjaźń Kraszewskiego. Kultura* (Paryż) 1964 nr 1/2.

50. Do A. i J. Miłaszewskich 146 listów z 1857-1887. Wyd. W. Danek: *J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr.* 1966.

74a. Do P. Stalmacha, dat. W-wa, 7 listopada 1862. Ogl. J. Homola, L. Brożek: *Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr.* 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

94. Do Karola, Kazimierza i Tadeusza Langie 44 listy z 1865-1884. Wyd. W. Danek, jw. poz. 50.

100. Do W. Eljasza-Radzikowskiego 79 listów z 1866-1883. Wyd. W. Danek, jw. poz. 50.

171. Do C. Correntiego ok. 40 listów z końcowych lat życia. Rkps w Museo del Risorgimento w Mediolanie, Arch. Correntiego.

197. Do E. Orzeszkowej 3 listy z 11 listopada 1879, lutego 1881 i 20 marca 1881. Z Arch. Orzeszkowej w IBL, ogl. E. Janowski w: *E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr.* 1967 s. 295-296, 303, 305.

218a. Do F. Kuhna z 26 stycznia 1880 i 20 marca 1886. Ogl. Z. Szelaż: *Dwa listy J. I. Kraszewskiego do Franciszka Kuhna. Ruch Lit.* 1969 z. 6.

WIEDZA O AUTORZE

[XII, 153] 1. *Zestawienia bibliograficzne*

13a. K. Czachowski: *Pisma J. I. Kraszewskiego w chronologicznym spisie druków. Powst. 1939. Wyd. w książce: Między romantyzmem a realizmem. W-wa 1967.*

[XII, 155-156] 2. *Monografie i zarysy monograficzne*

St. KIJ. (S. KIJEŃSKI) — jest to pseudonim S. Krzemińskiego, więc jego pozycja: *Portrety. Józef Ignacy Kraszewski. W-wa 1879* — jest osobnym wydaniem następującej po niej pozycji, której pierwodruk ukazał się w *Bluszczu* 1879 nr 1-5, 7-11. —

W. SABOWSKI i A. NOWOLECKI: *Pół wieku pracy. Pierwodr.: Ilustr. powsz. kalendarz dla wszystkich stanów na r. 1879. Kr. 1878; odb. Kr. 1879.* —

W. DANEK: *Józef Ignacy Kraszewski. Wyd. 2. W-wa 1965 Bibl. „Polonistyki”.* [Rec. (wyd. 1): T. S. GRABOWSKI: *Józef Ignacy Kraszewski — redivivus. Slavia Occidentalis t. 25 (1965).*]

[XII, 158] 3. *Biografia*

a) *Ogólne ujęcie życiorysu i przyczynki do życiorysu*

W. RUDZIŃSKI: *Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961.* — S. ŚWIERZEWSKI: *Kraszewski i książki. Przegl. Bibl.* 1965 nr 1. — J. DROBIŃSKI: *Tajemnica twórczości Kraszewskiego. Życie Lit.* 1967 nr 53. — W. RUDZIŃSKI: *Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.*

[XII, 160] c) Okres wołyński

F. BIELAK: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Historii Lit. Pol. w Univ. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. (Tu również fotokopia listu Kraszewskiego do Senatu, dat. 9 stycznia 1852). — S. STUPIKIEWICZ: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żytomierzu. *Przegl. Hum.* 1966 nr 3. — S. ŚWIERZEWSKI: Charakter i cel podróży J. I. Kraszewskiego do Włoch. *Ruch Lit.* 1968 z. 2. — A. KAUPUŻ: Apollon Skalkowski o pobycie J. I. Kraszewskiego w Odessie. *Ruch Lit.* 1969 z. 6. — J. DYBIEC: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[XII, 161] d) Okres warszawski

Z. STANKIEWICZ: Dzieje wielkości i upadku Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* — J. PIERZCHAŁA: Lompa i Kraszewski. *Poglądy* 1968 nr 24.

[XII, 162] e) Okres drezdeński

A. ŻYGA: Kraszewski w górach i o górach. *Wierchy* R. 32 (1963). — L. RINGEL: J. I. Kraszewski na emigracji w Dreźnie. *Roczn. Wr.* t. 7/8 (1963/1964). — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — F. ZIEJKA: Kraszewski a Muzeum Narodowe Polskie w Raperswilu. *Pam. Lit. R.* 57 (1966) z. 1. — E. HORNOWA: Pertraktacje Kraszewskiego i Kulisza w sprawie zbliżenia polsko-ukraińskiego. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Historia* z. 6. Opole 1967; toż: *Ukrajński kalendarz 1969*. W-wa 1968. — F. GERMAN: J. I. Kraszewski w Gliwicach. *Zeszyty Gliwickie* t. 6 (1968). — M. PAWŁOWICZOWA: „Gwiazdka Cieszyńska” pod redakcją Pawła Stalmacha o Kraszewskim. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* nr 40. *Prace Hist.-lit.* z. 4. Kat. 1967. — B. JAROSZEWICZ-KLEINDIENST: W kręgu polonofilskiej działalności Edwarda Jelinka. Wr. 1968. — A. ŻYGA: Jeszcze jedna relacja o pobycie Kraszewskiego w Krynicy i w Tatrach. *Wierchy* R. 37 (1968). — S. BURKOT: W kręgu „drezdeńskiego samotnika”. Konopnicka — Kraszewski. W zbiorze: Konopnicka i współczesny jej świat literacki. Szkice historyczno-literackie. W-wa 1969. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16. —

Z. SZELAĞ: Dwa listy J. I. Kraszewskiego do Franciszka Kuhna. *Ruch Lit.* 1969 z. 6. — A. TREPIŃSKI: Romans Kraszewskiego z wiedenką. W-wa 1970. — A. ŻYGA: Między Dubieckiem a Dreznem. Z dziejów stosunków J. I. Kraszewskiego z A. Krasickim. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk) S. I nr 1. Rzeszów 1970. — HAMILTON: Kwadrans z Kraszewskim. *Kultura* 1971 nr 8.

[XII, 165] f) Jubileusz

D. S. PROKOFIEWA: Józef Ignacy Kraszewski w prasie rosyjskiej drugiej połowy XIX wieku. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 2.

[XII, 166] g) Proces i więzienie

A. TREPIŃSKI: Proces Kraszewskiego: Pod zarzutem szpiegostwa; Pisarz i kanclerz; Wyrok. *Pravo i Życie* 1957 nr 17-19. (W tekście artykułu liczne cytaty z aktu oskarżenia, zeznań i relacji prasowych). — J. KALISCH: Zur Vorgeschichte des Leipziger Processes gegen J. I. Kraszewski. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität* t. 8 (1957/58); odb. Lipsk 1958. — W. DANEK: Oprac. wyd.: Listy do Adama i Joanny Miłszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — A. TREPIŃSKI: Kraszewski na ławie oskarżonych. *Życie Lit.* 1968 nr 51/52. — A. TREPIŃSKI: Romans Kraszewskiego z wiedenką. W-wa 1970.

[XII, 176] 4. Opracowania twórczości

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — J. S. ANDRIEJEW: I. S. Turgieniew i Josif Kraszewskij. *Naučný biulletień Leningradzkiego Uniwersiteta* 1946 nr 11-12. — K. WYKA: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — E. KUCHARSKA: Początki sławy literackiej J. I. Kraszewskiego w Rosji. *Slavia Orientalis* 1963 nr 4. — W. KUBACKI: Twórczość Feliksa Bernatowicza. Wr. 1964 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 12. — B. BILIŃSKI: Roma antica e moderna nelle opere di Giuseppe Ignazio Kraszewski. Wr. 1965 *Accademia Polacca di Scienze e Lettere. Biblioteca di Roma. Conferenze* z. 25. — (J. I. Kraszewski i polskie życie muzyczne

XIX wieku. W-wa 1963. Rec.): S. BURKOT: Od życia muzycznego do polityki. *Ruch Lit.* 1965 nr 4. — T. S. GRABOWSKI: Józef Ignacy Kraszewski — redivivus. *Slavia Occidentalis* t. 25 (1965). — J. POŚPIECH: Słask w twórczości artystycznej, publicystyce i korespondencji J. I. Kraszewskiego. Praca doktorska. Wr. 1965. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 25. — D. S. PROKOFIEWA: Józef Ignacy Kraszewski w prasie rosyjskiej drugiej połowy XIX wieku. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 2. — Z. WALCZY: Kraszewski w Encyklopedii Brockhousa. *Ruch Lit.* 1965 nr 4. — M. ŻMIGRODZKA: Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu. W-wa 1965 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 14. —

S. BURKOT: Kraszewski i Prus. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (WSP w Kr.) z. 24. *Prace Hist.-lit.* 3. Kr. 1966. — M. PAWŁOWICZOWA: Kontakty J. I. Kraszewskiego ze Śląskiem oraz ich odbicie w twórczości i korespondencji pisarza. *Zaranie Śląskie* 1966 nr 4. — S. STUPKIEWICZ: Działalność społeczno-kulturalna J. I. Kraszewskiego na tle kształtowania się ośrodka kultury polskiej w Żytomierzu. Praca doktorska. W-wa 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1967 z. 29. — A. ŻYGA: Problem żydowski w twórczości Kraszewskiego. Praca doktorska. Kr. 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 26/27. — W. BILLIP: Kraszewski — scenarzysta. *Nowe Książki* 1967 nr 21. — W. DANEK: Józef Ignacy Kraszewski. Żywot i dzieła. Kr. 1967 *Nauka dla Wszystkich* nr 35. — E. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wyd. Języka i Literatury*. — K. NARUTOWICZ: Judyń z gęsim piórem. *Kierunki* 1967 nr 17. — S. PIEKUT: Tematyka włoska w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Oficyjna Poetów* (Londyn) 1967 nr 3. — A. TREPIŃSKI: Czy powieść się przeżyła? *Życie i Myśl* 1967 nr 6. — Zagadka Kraszewskiego. Dyskusja w redakcji „Stolicy”. (Udział wzięli: A. GIEYSZTOR, M. GRABOWSKA, J. Z. JAKUBOWSKI, J. KRZYŻANOWSKI, S. STUPKIEWICZ, A. TREPIŃSKI). *Stolica* 1967 nr 23. —

S. BURKOT: Czachowski przypomniany. *Ruch Lit.* 1968 z. 5. (K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. W-wa 1967. Rec.). — S. BURKOT: Kraszewski i Orzeszkowa. *Ruch Lit.* 1968 z. 6. — (Nowy Korbut. T. 12. Józef Ignacy Kraszewski. Zarys bibliograficzny. Kr. 1966. Rec.): P. GRZEGORCZYK. *Roczn. Lit.* 1966. W-wa 1968 s. 438-439; P. GRZEGORCZYK. *Ruch Lit.* 1968 z. 4; S. BURKOT. Tamże; W. N. BASKAKOW: Bibliograficzkoje is-

sledowanije o J. Kraszewskom. *Izwiestija Akademii Nauk SSSR. Sierija literatury i jazyka* t. 28 (1969) z. 5. (Tu wiele uzupełnień). — W. DANEK: Pisarz wciąż żywy. Studia o życiu i twórczości J. I. Kraszewskiego. W-wa 1969. (Tu m. in.: Sylweta ideowa J. I. Kraszewskiego; Kraszewski i ultramontanizm; Sprawy słowiańskie w życiu i twórczości Kraszewskiego; Kraszewski i Walter Scott; O małżeństwie powieści z historią). [Rec.: W. BILLIP: Szkice do monografii Kraszewskiego. *Nowe Książki* 1970 nr 2]. — M. SZYBIŚT: (S. Burkot: Powieści współczesne (1863-1887) J. I. Kraszewskiego. Kr. 1967. Rec.). *Pam. Lit. R.* 60 (1969) z. 2. — W. DANEK. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970). — D. S. PROKOFIEWA: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — J. WIERZBICKI: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Wr. 1970.

Zob. również: M. WARNEŃSKA: Chłopiec z Romanowa. Lubl. 1965. [Rec.: M. KOSMAN: Zanim został tytanem. *Nurt* 1966 nr 9].

[XII, 178] b) Twórczość młodzieńcza

A. ŻYGA: Kraszewski wobec literatury rosyjskiej. *Slavia Orientalis* 1965 nr 1. — T. NOWACKA: Z problemów opowiadań romantycznych J. I. Kraszewskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (WSP Kr.) z. 33. *Prace Hist.-lit.* IV. Kr. 1968.

[XII, 179] c) Powieści ludowe

I. I. GRYKA: Ukraińsko село w selanśkomu cykli powistiej I. Kraszewskoho. W zbiorze: Pitannia slowianskoji filologiji. Lw. 1960. — W. KUBACKI: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Ludowe powieści J. I. Kraszewskiego, 1955). — M. JARÓBIEC-SEMKOWA, M. INGLT: Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłopca-inteligenta w literaturze okresu romantyzmu). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968. — R. F. KYRCZIW: Juzef Kraszewskij i Ukrajina. *Radjańske Literaturoznawstwo* 1968 nr 8 s. 75-85. — J. SIMKIN: Recenzja D. I. Pisariewa z powieści J. I. Kraszewskiego „Ostap Bondarczuk”. Tłum. J. Widacha. *Ruch Lit.* 1970 z. 4.

[XII, 179] U l a n a: B. KŘEMENÁK: Kraszewského „Ulana” a její místo v polské próze. W wyd. przekł.: Ulana. Praga 1963 *Světová četba* t. 311.

XII, 179] Chata za wsią: W. WEDYNA: Posłowie w wyd. przekł.: Chata za selom. Kijów 1967 *Biblioteka switowoji klasyki*.

[XII, 183] d) Powieści społeczno-obyczajowe

A. ŻYGA: Kraszewski w górach i o górach. *Wierchy* R. 32 (1963). — M. ŻMI-GRODZKA: Polska powieść biedermeierowska. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2. — S. BURKOT: Powieści współczesne (1863-1887) J. I. Kraszewskiego. Kr. 1967 *Monografie Hist.-lit.* [Rec.: W. BILLIP: Człowiek — instytucja. *Nowe Książki* 1968 nr 4; J. KWIATKOWSKI: Młoda sowa. *Życie Lit.* 1968 nr 48; S. STUPKIEWICZ: Powieści współczesne Kraszewskiego. *Przegl. Hum.* 1968 nr 5; J. KAJTOCH: Z dziejów polskiej powieści. *Ruch Lit.* 1969 z. 5; M. SZYBIST. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 2]. — J. BACHÓRZ: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970. — E. WARZENICA-ZALEWSKA: Kilka uwag o spornych problemach oceny publicystyki literackiej wczesnego pozytywizmu. *Przegl. Hum.* 1970 nr 3.

[XII, 183] Poeta i świat: M. INGLOT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965).

[XII, 186] e) Powieści historyczne

I. K. GORSKIJ: Polskij istoriczeskij roman i problema istorizma. Moskwa 1963. [Rec.: A. NOFER, J. RURAWSKI. *Slavia Orientalis* 1964 nr 4; J. HENZEL. *Ruch Lit.* 1965 z. 2]. — J. JAROWIECKI: Powieści historyczne J. I. Kraszewskiego. (Geneza i klasyfikacja). *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny (Studium Terenowego Krakowskiej WSP w Rzeszowie)* z. 1. *Nauki hum.* Rzeszów 1964. — J. JAROWIECKI: Źródła i klasyfikacja powieści historycznych J. I. Kraszewskiego z czasów stanisławowskich. Praca doktorska. Kr. 1964. *Streszcz. Biul. Polon.* 1965 z. 24. — E. KUCHARSKA: Polska powieść historyczna w Rosji w pierwszej połowie XIX w. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Filologia. ros.* 3. Opole 1964. — W. DANEK: Posłowie. W wyd.: Grzechy hetmańskie. W-wa 1965. — S. STUPKIEWICZ: Posłowie. W wyd.: Barani Kożuszek. W-wa 1966. — R. ŻWOŃNIAKOWA: Gawędy przekorne.

Kraszewski w sputniku. *Poglądy* 1965 nr 19. — H. BURSZTYŃSKA: Twórczość Kraszewskiego jako literackie źródło powieści historycznych Sienkiewicza. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 3. — W. DANEK: Historia w powieściach Kraszewskiego. *Życie Lit.* 1966 nr 12; przedr. w: Powieści historyczne..., jn. —

W. DANEK: Powieści historyczne J. I. Kraszewskiego. W-wa 1966. [Rec.: W. BILLIP: Bardzo cenny rekonesans. *Nowe Książki* 1966 nr 17; J. IWASZKIEWICZ: Kraszewski. *Życie W-ty* 1966 nr 165; C. KŁAK: Wokół powieści historycznych Kraszewskiego. *Kwart. Rzeszowski* 1966 nr 2; T. BUJNICKI: Próba syntezy powieści historycznej Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1967 z. 2; M. INGLOT. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; Z. LIBERA. *Roczn. Lit.* 1966. W-wa 1968 s. 320-321]. — W. DWORZACZEK: O realiach niektórych powieści historycznych Kraszewskiego. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu.* Wr. 1966. — M. GRABOWSKA: Posłowie. W wyd.: Sto diabłów. W-wa 1967. — Z. SZWEJKOWSKI: Nie tylko o Prusie. *Szkice. Poz.* 1967. (Tu m. in.: Klasyfikacja powieści historycznych Kraszewskiego pisanych po roku 1863). [Rec.: F. FORNALCZYK: Z czterdziestu lat studiów nad minionym stuleciem. *Twórczość* 1968 nr 4]. — J. MALINOWSKI: Zarys rozwoju powieści historycznej w Polsce do 1939 r. W zbiorze: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego. Bydg. 1968 *Bydg. Tow. Nauk. Prace Wydz. Nauk Hum.* S. B nr 3. — S. STUPKIEWICZ: Posłowie w wyd.: Kawał literata. W-wa 1969. — W. WARZENICA-ZALEWSKA: Posłowie w wyd.: Doła i niedoła. W-wa 1970.

[XII, 186] Zygmuntofskie czasy: W. DANEK: Wstęp i oprac. wyd.: Zygmuntofskie czasy. Wyd. 2 zmienione. Wr. 1966 B N I, 91.

[XII, 186] Hrabina Cosel: HAMILTON: Perswazje. Co nowego u Kraszewskiego. *Kultura* 1968 nr 41. — J. MAGNUSZEWSKI: Genealogia „wendyjskiej królowej” J. I. Kraszewskiego. *Pam. Słowiański* t. 18 (1968). — A. TREPIŃSKI: Film i prawda o hrabinie Cosel. *Stolica* 1968 nr 42. — S. SZENIC: Polscy potomkowie hrabiny Cosel. *Nowe Książki* 1970 nr 7.

[XII, 186] Brühl: E. Kovács: Posłowie w wyd. przekł.: Brühl gróf. Bratisława-Budapeszt 1965.

[XII, 189] f) Cykl powieści historycznych z dziejów Polski

W. DANEK: J. I. Kraszewskiego „Lubonie” na tle problemów tysiąclecia państwa polskiego. *Ruch Lit.* 1966 z. 4; przedr. w: Pisarz wciąż żywy. Studia o życiu i twórczości J. I. Kraszewskiego. W-wa 1969. — L. BROŻEK i J. L. KOWALCZYK: Oprac. wyd.: Historia prawdziwa o Petрку Właście. Kat. 1968 *Bibl. K. Miarki*. — W. DANEK: Posłowie w wyd.: Historia prawdziwa o Petрку Właście. Wyd. 2. W-wa 1968. — W. DANEK: Posłowie w wyd.: Waligóra. Wyd. 2. W-wa 1968. — W. DANEK: Matejko i Kraszewski. Dwie koncepcje dziejów Polski. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 23. [Rec.: L. EUSTACHIEWICZ: Matejko, Kraszewski i historia. *Życie Lit.* 1970 nr 31; C. KŁAK: Matejko i Kraszewski w obiektywie uczonego. *Profil* 1970 nr 6. — J. POŚPIECH: Śląsk w twórczości i korespondencji J. I. Kraszewskiego. Wr. 1969. (Wydawnictwa Instytutu Śląskiego w Opolu). [Rec.: J. GLEŃSK. *Kwart. Opolski* 1970 nr 3].

[XII, 189] Stara baśń: J. ROSZKO: Przeciwno „Starej baśni”. *Życie Lit.* 1969 nr 21.

[XII, 190] g) Obrazki współczesne o tematyce narodowej

B. OSMÓLSKA-PISKORSKA: Powstanie styczniowe w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Tor.* 1963 *Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 14 z. 2. [Rec.: W. DANEK. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 3; H. MARKIEWICZ: Od Kraszewskiego do Staffa. *Życie Lit.* 1964 nr 32]. — E. WARZENICA: Koncepcja patriotyzmu w powieściach Kraszewskiego o powstaniu styczniowym. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz.* W-wa 1964. [Rec.: B. OSMÓLSKA-PISKORSKA: Powstanie styczniowe w literaturze polskiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 3].

[XII, 191] i) Utwory poetyckie

J. CIEŚLIKOWSKI: Był sobie dziad i baba ... *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit. X.* Wr. 1968. — Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Pieśni ty moja... *Ogl. Świat* 1969 nr 28 s. 6.

[XII, 192] j) Utwory dramatyczne

R. GÓRSKI: Dramat ludowy XIX wieku. W-wa 1969 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 23.

[XII, 194] l) Kraszewski jako publicysta

W. GIEŁŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — M. INGLÓT: „Bałamut Petersburski” 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 2. *Prace Lit. IV.* Wr. 1962. [Rec.: P. GRZEGORCZYK: Monografia „Bałamuta”. *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2]. — E. WARZENICA: Koncepcja patriotyzmu w powieściach Kraszewskiego o powstaniu styczniowym. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego*, jw. — S. BURKOT: Od życia muzycznego do polityki. *Ruch Lit.* 1965 nr 4. (I. Csapláros: Kraszewski a Węgry. W-wa 1964. Rec.). — M. INGLÓT: Główne kierunki ewolucji polskiego czasopiśmiennictwa ziem litewsko-ruskich (lata 1830-1851). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1. — M. INGLÓT: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. BURKOT: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. STOLZMAN. *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — J. POŚPIECH: Sprawy śląskie w publicystyce J. I. Kraszewskiego. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Hit. Lit.* 4. Opole 1966. — E. TOMASZEWSKI: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. — J. W. BOREJSZA: Emigracja po 1863 roku o działalności prasowej J. I. Kraszewskiego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 1. — A. KOWALSKA: W kręgu „Nadwiślanina” i „Przeglądu Naukowego”. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 32. — A. TREPIŃSKI: Kraszewski o kalendarzach. *Lit. Lud.* 1967/68 nr 4/6. — R. TABORSKI: Pod znakiem powstania styczniowego i Grotgiera (o wiedeńskim czasopiśmie „Postęp” 1859-1864). *Przeł. Hum.* 1969 nr 5. — C. KŁAK: Powieści historyczne Jana Zachariasiewicza zwierciadłem sporów politycznych między demokratami i konserwatystami galicyjskimi. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk)

1970 nr 1. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

[XII, 197] m) Kraszewski jako krytyk i estetyk

A. BARTOSZEWICZ: Odrębność gatunkowa powieści w świadomości teoretycznej w pierwszej połowie XIX wieku. *Styl i kompozycja. Konferencja hist.-lit. w Toruniu i Ustroniu*. Wr. 1965. — A. BARTOSZEWICZ: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce literackiej pierwszej połowy XIX wieku. Tamże. — K. MORAWSKI: Dantie w Polsce. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiev. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascita di Dante*. Moskwa 1965. — S. ŚWIERZEWSKI: Kraszewski o języku współczesnych sobie tłumaczeń. *Poradnik Język*. 1965 nr 6. — A. BARTOSZEWICZ: O poglądach Kraszewskiego przed rokiem 1863 na zadania społeczne i cechy formalne powieści. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Spol.* z. 17. *Filologia pol.* 6. Tor. 1966. — M. MAŁECKI: „Historia o pra-pra... wnuku” T. T. Jeża jako dokument literackiego sporu. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu*. Wr. 1966. — B. MOROŃ: Język pierwszej epoki twórczości J. I. Kraszewskiego (1829-1838). *Gdańskie Zeszyty Hum.* nr 4. Gdańsk 1967. — W. SZEWCZYK: Die deutsch-polnischen Literaturbeziehungen. Deutsche Literatur in Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36. — S. BURKOT: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. INGLOT. *Pam. Lit. R.* 60 (1969) z. 3; T. BUJNICKI. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — I. K. GORSKI: Kraszewskij i Dantie. W zbiorze: *Dantowskije cztenija. Letture Dantesche*. Moskwa 1968. — C. ZGORZELSKI: Sztuka narracyjna Kraszewskiego. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968. — S. SĄWICKI: Początki syntezy historyczno-literackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — S. ŚWIERZEWSKI: Sztuki piękne w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 6.

[XII, 198] o) Prace edytorskie

S. ŚWIERZEWSKI: Mecenat J. I. Kraszewskiego nad księgarstwem i edytorstwem w Polsce XIX w. *Księgarz* 1967 nr 4. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasieńskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — A. KŁOSSOWSKI:

Z dziejów księgarstwa polskiego na obczyźnie. (Proces o wydanie przez Władysława Mickiewicza „Próbkę historycznych” hr. Henryka Rzewuskiego). *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2. — S. ŚWIERZEWSKI: Działalność edytorska J. I. Kraszewskiego. *Księgarz* 1969 nr 3. — Z. SUDOLSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Z. Krasieński: *Listy do Adama Soltana*. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

[XII, 198] p) Inne prace naukowe

M. OLECHNOWICZ: Badacze folkloru polskiego w pierwszej połowie XIX wieku. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol.* z. 41. *Filologia. Łódź* 1965. — S. ŚWIERZEWSKI: Dzieła i studia archeologiczne J. I. Kraszewskiego. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol. S. A. Historia Nauk Spol.* z. 11. W-wa 1967. — R. GÓRSKI: W kręgu Kraszewskiego i „Athenaeum”. W zbiorze: *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska*. Wr. 1970.

[XII, 201] 5. Korespondencja

J. KONIECZNY: Ziemia Chelmińska w świetle korespondencji z Pomorza do J. I. Kraszewskiego. *Roczn. Grudziądzki* t. 3 (1963). — (J. Ślizieński: Z korespondencji J. I. Kraszewskiego z Czechami. W-wa 1962. Rec.): S. BURKOT: Od życia muzycznego do polityki. *Ruch Lit.* 1965 nr 4; E. MADANY: *Slavia Occidentalis* t. 26 (1967). — W. DANEK: Oprac. wyd.: *Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego*. Wr. 1966. [Rec.: E. JANKOWSKI: *Listy. Roczn. Lit. 1966*. W-wa 1968 s. 199-201]. — M. PAWŁOWICZOWA: Kontakty J. I. Kraszewskiego ze Śląskiem oraz ich odbicie w twórczości i korespondencji pisarza. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 4. — J. POŚPIECH: Wstęp i oprac. wyd.: *Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886*. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydż. Języka i Literatury*. (Tu listy lub ich streszczenia m. in. od W. Cybulskiego, J. M. Fritza, J. Łepkowskiego, A. Mosbacha, W. Wężyka, P. Wilkońskiej). [Rec.: STW. *Poglądy* 1966 nr 15; S. WILCZEK. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 3; E. JANKOWSKI: *Listy. Roczn. Lit. 1966*. W-wa 1968 s. 201-202]. —

E. JANKOWSKI: Wstęp i oprac. wyd.: E. Orzeszkowa: *Listy zebrane*. T. 6. Wr. 1967. (Tu listy do Kraszewskiego z lat 1865-1881). — R. ŻURKOWA: *Listy Zygmunta Glogera do J. I. Kraszewskiego*.

Roczn. Białostocki t. 7 (1967). (Tu 9 listów z lat 1869-1885 z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6503). — I. DOMAŃSKI: Korespondenci J. I. Kraszewskiego z Kujaw. *Ziemia Kujawska* R. 2 (1968). — A. ŻYGA: Listy J. I. Kraszewskiego do J. N. Deszkiewicza. *Ruch Lit.* 1968 z. 4. — S. BURKOT: Z dziejów „Odysei” Cypriana Kamila Norwida. *Ruch Lit.* 1969 z. 3. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16. (Tu m. in. listy do Kraszewskiego od W. L. Anczyca, J. Chociszewskiego, J. Kotuli z lat 1862-1880). — E. GANZI: Nieznana historykom „Storia della Polonia” oraz 40 listów Kraszewskiego odnalezionych w mediolańskim Archiwum Correntiego *Express Wiecz.* 1970 nr 212.

[XII, 202] 6. Wydania

J. KRZYŻANOWSKI: Kraszewski i dwadzieścia lat Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. *Tyg. Kult.* 1967 nr 4.

[XII, 203] 7. Rysunki Kraszewskiego

T. MAKOWSKI: Rozważania wstępne. W: Poeta-malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1969. — S. ŚWIERZEWSKI: J. I. Kraszewski — rzecznik i współtwórca piękna książki. *Księgarz* 1966 nr 4. — S. ŚWIE-

RZEWSKI: O nowo odnalezionym szkieletniku J. I. Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1966 z. 2. — S. ŚWIERZEWSKI: Sztuki piękne w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 6.

[XII, 206] 9. Kult Kraszewskiego

b) Pomniki

M. WARNEŃSKA: Mazowieckie ścieżki pisarzy. W-wa 1966. (Tu m. in.: Dom na Mokotowskiej). — A. T. (TREPİŃSKI): Serce dla Warszawy. *Stolica* 1968 nr 2. — Józef I. Kraszewski patronem szkoły na Mokotowie. *Stolica* 1969 nr 47.

[XII, 207] d) Muzeum

W. DANIELAK: Akademia Bialska. *Światowid* 1966 nr 39. — W. NARTOWSKI: (O utworzeniu muzeum Kraszewskiego w Białej Podlaskiej). *Kamena* 1966 nr 20. — (md): Muzeum Kraszewskiego w Romanowie. *Życie W-wy* 1969 nr 115.

[XII, 211] Pseudonimy i kryptonimy

BARSKI
KASPER MEDEKSZA
MARFORIO
MEDEKSZA, zob. KASPER MEDEKSZA
PÓLDIABLE
SZEJTAN BARON ROŻEK BELZEBUBOWICZ
X b. RACHMISTRZ KORONNY.

KRASZEWSKI KAJETAN

[VIII, 220] OPRAWOWANIA

W. DANEK: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski, T. Lenartowicz: Korespondencja. Wr. 1963. — W. DANEK: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Jo-

anny Milaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — A. ZIPSER. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KREMER JÓZEF

[VIII, 224] OPRAWOWANIA

3. Twórczość

S. MORAWSKI: Pogledi Józefa Kremera na umjetnost. Počeci estetike i istorije

umjetnosti u Poljskoj. *Pregled* (Sarajewo) 1960 nr 5 i nadb. — J. DUŽYK. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KRZYWICKI TEODOZJUSZ

[VIII, 227] OPRAWOWANIA

J. W. GOMULICKI: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku

1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — M. STOLZMAN. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

LELEWEL JOACHIM

[VIII, 240] TWÓRCZOŚĆ

64. Géographie du Moyen âge. Atlas. Wyd. nast. Amsterdam 1967.

[VIII, 243] Wydania zbiorowe

5. Dzieła.

T. 4. Dzieje starożytne. Oprac. T. Zawadzki. W-wa 1966.

T. 10. Dzieje Litwy i Rusi aż do unii z Polską w Lublinie 1569 zawartej. Oprac. J. Ochmański. Wstęp: H. Lowmiański. W-wa 1969.

[VIII, 243] Listy i materiały

8a. Do I. Onacewicza (?) z końca maja lub początku czerwca 1819. Z kopii w papierach po Procie Lelewelu ogl. J. Zdrada: Joachim Lelewel o początkach cenzury w Królestwie Polskim. *Przeł. Hist.* 1968 z. 2.

[VIII, 255-257] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — W. GIEŁŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — L. ROZENTAL: Dokoła warsztatu bibliograficznego Mikołaja Malinowskiego. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 7. Nauka o książce I. Tor. 1962. — B. ZAKRZEWSKI: Lelewel i „Znicz” wrocławski. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — B. S. POPKOW: Joachim Lelewel i russkije uczenyje. (Nowyje materiały iz sowietskich archiwow). *Slawjanskij archiw* 1963 s. 215-227. — M. H. SEREJSKI: Joachim Lelewel et la science historique de son temps. Wr.-W-wa 1963 *Accademia Polacca di Scienze e Lettere. Biblioteca di Roma. Conferenze* z. 18. — J. ADAMUS: O kierunkach polskiej myśli historycznej. Łódź 1964. (Tu m. in.: Lelewel a mesjanizm; Republikańska synteza Lelewela). — C. BLOCH: Ignacy Prądzyński o inspiracji francuskiej w wybuchu powstania listopadowego. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1. [Polemika: W. ZAJEWSKI: Prądzyński, Lelewel i mit o karbonarskim podziemiu. *Kwart. Hist.* 1964 nr 4]. — H. HLEB-KOSZAŃSKA: Oprac. wyd.: Listy Aleksandra Bohatkiewicza do J. Lelewela. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 1/2. (Tu 8 listów z 1825-1829). — B. S. POPKOW: Joachim Lelewel w ocenie sowiennonj polskoj istoriografii. Moskwa 1964. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — L. ZIELŃSKI: Joachim Lelewel

a „La Voix du Peuple”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1964 z. 2. —

B. CYGLER: Działalność J. Lelewela w Komitecie Narodowym Polskim w latach 1831-1832. W zbiorze: Szkice z dziejów Polski XIX wieku. Gdańsk 1965 *Gdańskie Zeszyty Hum. Historia* z. 5. — E. v. LÖHLHÖFFEL: Als Lelewel Polens Geschichte schrieb. *Der Europäische Osten*. Karlsruhe 1965. — T. ŁEPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — K. MĘŻYŃSKI: Studia historyczne Mickiewicza w Wilnie. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* z. 1. Gdańsk 1965. — B. S. POPKOW: Istoriczeskaja koncepcija J. Lelewela w ocenie polskoj szlachietko-burżuaznoj istoriografii. *Slawjanskije istoczniko-wiedienije*. Moskwa 1965 i odb. — B. S. POPKOW: Naczało naucznoj piedadogiczeskoj diejatelnosti J. Lelewela w ocenie polskich sowriemiennikow. *Jubilejnaja naucznaja konfierencija poswiaszczennaja 25-letiju uniwiersitieta*. Pietrozawodsk 1965. — L. PRZEMSKI: Niespokojne życie. W-wa 1965. [Rec.: E. CZEKAŁSKI: Uparty Mazur spod Radzimina. *Twórczość* 1966 nr 3; J. ŻURAWICKA. *Problemy Polonii Zagr.* t. 5 (1966/67)]. —

B. BIAŁOKOZOWICZ: Lew Tolstoj i Joachim Lelewel. *Przeł. Hum.* 1966 nr 3. — B. CYGLER: Działalność J. Lelewela w Zjednoczeniu Emigracji Polskiej 1837-1846. *Przeł. Hum.* 1966 nr 5. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — I. LELEWEL-FRIEMANOWA: Oprac. wyd.: Prot Lelewel: Pamiętniki i diariusz domu naszego. Wr. 1966. [Rec.: W. BŁACHUT: Saga rodu Lelewelów. *Życie Lit.* 1967 nr 13]. — B. LEŚNODORSKI: Pisma metodologiczne Lelewela. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. (O wyd.: Dzieła. T. 2). — S. PIŁGOSZ: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji). — S. SOKOŁOWSKA, T. BUKSIŃSKI: Uwagi o Zjednoczeniu Emigracji Polskiej. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3. (O pracy B. Cyglera, 1963). — W. Ż.: Joachim Lelewel — rytownik. W 180 rocznicę urodzin (21 III 1786) i 105 rocznicę śmierci (29 V 1861). *Życie i Myśl* 1966 nr 4. —

J. DUTKIEWICZ: Historiografia powstania listopadowego. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin*. W-wa 1967. — K. KOZMIŃSKI: Le-

lewel. W-wa 1967. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid a Lelewel. *Biul. Numizmatyczny* 1967 nr 20/21. — G. KURPISOWA: Joachim Lelewel i Rosjanie. *Gdańskie Zeszyty Hum. Wyzd. Filol.-Hist.* Gdańsk 1967. — B. LEŚNODORSKI: Lelewel nam współczesny. W: *Historia i współczesność*. W-wa 1967. — B. OLSZEWICZ: Joachim Lelewel i zbiory kartograficzne Ossolineum. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*. — T. SŁOWIKOWSKI: Nauczanie historii w Wolnym Mieście Krakowie w latach 1815-1846. Wr. 1967 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Nauk Pedagog.* nr 13. — Z. SUDOLSKI: Zagadkowy list Mickiewicza czy zapomniany list Lelewela? *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — W. ZAJEWSKI: Walki wewnętrzne ugrupowań politycznych w powstaniu listopadowym 1830-1831. Gdańsk 1967. — A. ABRAMOWICZ: List archeologiczny J. Lelewela do Beniamina Fillona. *Prace i Materiały Mus. Archeol. i Etnograficznego w Łodzi.* S. *Archeol.* nr 15 (1968). — J. KULCZYCKA-SALONI: „Słowo” — Petersburg 1859 rok. Fragment monografii Włodzimierza Spasowicza. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2. — Z. WOLF: Lelewelowska „historii istota”. Ze studiów nad problematyką dziejów kultury w twórczości historiograficznej J. Lelewela. *WSP w Rzeszowie. Rocz. Nauk.-Dydaktyczny* z. 3 (5). *Nauki hum.* Rzeszów 1968. — J. ZDRADA: Joachim Lelewel o początkach cenzury w Królestwie Polskim. *Przeł. Hist.* 1968 z. 2. —

N. ASSORODOBRAJ: Z genealogii polskich badań nad współczesnością. *Współczesność* 1969 nr 17. — F. BRONOWSKI: Idea gminowładztwa w polskiej historiografii. Geneza i formowanie się syntezy republikańskiej J. Lelewela. *Łódź 1969 Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wyzd. II Nauk Hist. i Społ.* nr 70. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna J. Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wyzd. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. [Rec.: W. ZAJEWSKI: Pierwszy człowiek emigracji Joachim Lelewel. *Przeł. Hum.* 1970 nr 4. — B. CYGLER: Joachim Lelewel a problem sejmku na emigracji w latach 1832-1848. *Przeł. Hum.* 1969 nr 2. — J. KORPALA: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przeł. Hum.* 1969 nr 5. — H. LUTZOWA: Na paryskim bruku. *Mówią wieki* 1969 nr 7. (O stosunku obozu Czartoryskiego do Lelewela). — H. ŁOWMIAŃSKI: Wstęp w wyd.: *Dzieła*. T. 10. W-wa 1969. — J. OCHMAŃSKI: Oprac. wyd.: *Dzieła*. T. 10. W-wa 1969. — Z. WOLF: Niektóre zagadnienia kultury polskiej okresu średniowiecza i renesansu w sądach i ocenie J. Lelewela. *Rocz. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie. Nauki hum.* z. 4. Rzeszów 1969. — A. ZIEBIŃSKI: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. — *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska.* Wr. 1970.

LENARTOWICZ TEOFIL

[VIII, 260] TWÓRCZOŚĆ

64. Dacja. Poemat. Powst. 1876-1881, porzucony w brulionie. Zachowane fragm. z rkpsu Ossol. sygn. 3660/II w całości i z podaniem wariantów ogł. E. Knobloch. *Ze Skarbcza Kultury* z. 14 (1962).

[VIII, 263] Przekłady drobnych utworów: Przekł. franc.: A.-M. de Backer: *Le gobelet d'or*. W: K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965. — M. Manoll: *La plus belle; Conversation du paysant avec le savant*. Tamże.

Przekł. ros.: E. Błaginina: *Nasza Janinka; Sirota; Wiesnianki; Dumki; Tam — za dalszej siniewoju*. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963. — D. Samojłow: *Zołotoj kubok*. Tamże. — M. Żiwow: *Kalina*. Tamże. — N. Gierbiel: *Łastoczka*. Tamże.

Przekł. węgierskie: E. Bojtár: *Lengyel költők antológiája*. Budapeszt 1969. (Tu 4 wiersze tłum. Kálnoky i Z. Majtényi).

[VIII, 264] Wydania zbiorowe 16. Poezje. Wybrał i oprac. J. Nowakowski. W-wa 1968 *Bibl. Poezji i Prozy*. Zawartość: ok. 250 utworów, m.in. Twórczość poz. 4, 7, 8, 10, 14, 19, 23, 35.

[VIII, 264] Listy i materiały

9a. Do P. Semenienki 8 listów z 1858-1884; do K. Kaczanowskiego 2 listy z 1860-1862; do J. Felińskiego 3 listy z 1874-1878; do H. Kajsiewicza b.d.; do W. Przewłockiego 4 listy z 1870-1889; do nieznanego adresatów 8 listów z 1852-1889. Ogł. S. Piekut: *Listy T. Lenartowicza do OO. Zmartwychwstańców*. *Kultura* (Paryż) 1965 nr 11.

14a. Do O. Kolberga z 25 marca 1857. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 64. *Korespondencja*. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 270] OPRACOWANIA

2. Biografia

T. MAKOWIECKI: Rozważania wstępne. W: Poeta — malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1969. — J. CYBERTOWICZ: Lenartowicz na tulaczce. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — J. NOWAKOWSKI: Spotkania poetów nad Arnem. (Konopnicka i Lenartowicz). *Ruch Lit.* 1968 z. 3. — J. W. BOREJSZA: Sekretarz Adama Mickiewicza. (Armand Lévy i jego czasy — 1827-1891). W-wa 1969. — P. HERTZ: Lenartowicz w Warszawie. *Stolica* 1969 nr 28. — J. NOWAKOWSKI: Spotkania nad Arnem. W-wa 1970. [Rec.: P. HERTZ: Z nowych lenartowiczianów. *Nowe Książki* 1970 nr 23]. — OBSERWATOR: Gwiazda wróciła do gwiazd... *Kierunki* 1970 nr 30.

[VIII, 273] 3. Twórczość

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — J. CYBERTOWICZ: Oprac. wyd.: Adolfie, bracie, jeszcze las się chmurzy... *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 38. *Biblioteka z. 2.* Poz. 1961 (1962). — E. KNOBLOCH: „Dacja”. Fragmenty słowianofilskiego poematu T. Lenartowicza. *Ze Skarbca Kultury z. 14* (1962). — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz.* W-wa 1964. — S. EBING: Legenda o Hannie z Ciechanowa jako źródło natchnienia dwóch pisarzy: Z. Krasieńskiego i T. Lenartowicza. *5 Rzek* 1965 nr 1-4. — J. CYBERTOWICZ: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim”. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.*

nr 57. *Biblioteka z. 5.* Poz. 1965. — S. PIEKUT: Listy T. Lenartowicza do OO. Zmartwychwstańców. *Kultura* (Paryż) 1965 nr 11. — K. KALLAS: Trzy ludowe zjawiska stylistyczne w twórczości T. Lenartowicza. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ. z. 17. Filologia pol.* VI. Tor. 1966. — R. F. KYRCZIW: Teofil Lenartowicz i pieśń ukraińska. *Słowiańskie literaturoznawstwo i folklorystyka. Republikańskiej miżwidomczyj zbirnyk.* 3. Kijów 1967. — K. POKLEWSKA: Jeszcze o złotym kubku i złotniczeńku. (O ludowym pierwowzorze „Złotego kubka” Lenartowicza). *Spr. Łódzkiego Tow. Nauk.* 1967 nr 6. — J. NOWAKOWSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Poezje. W-wa 1968 *Bibl. Poezji i Prozy*. [Rec.: M. ROMANKÓWNA. *Ruch Lit.* 1969 z. 5; M. SPRUSIŃSKI: „Odepchnięty z sławy i z powodzenia”. *Nowe Książki* 1969 nr 7]. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — P. HERTZ: Lenartowicz i inni poeci. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 12. — S. MAKOWSKI: Kijowskie polonica literackie. (Breza, Zieliński, Lenartowicz, Krzyżanowski). *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce. Cz. 2.* Lubl. 1969. — A. KAMIEŃSKA: Nad wierszem Lenartowicza. *Tyg. Kult.* 1970 nr 13. (Szła sierota bez wieś...). — J. NOWAKOWSKI: Teofil Lenartowicz i jego poezje. *Kr.* 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 112. — D. S. PROKOFIEWA: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — R. SULIMA: „... Dla miłości, dla tęsknoty, uczyni kubek, złotniczeńku”. *Poezja* 1970 nr 7. — R. WIERZBOWSKI: Nad genezą szopki satyrycznej. (Wczesne fakty dziewiętnastowieczne). *Prace Polon.* S. XXVI (1970).

LEWESTAM FRYDERYK HENRYK

[VIII, 275] Listy i materiały

1a. Do O. Kolberga 3 listy z 1854 i list z 1876. Ogl. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 275] OPRACOWANIA

W. GIEŁŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

LIBELT KAROL

[VIII, 277] TWÓRCZOŚĆ

1. De panteismo in philosophia. Przel. J. Domański pt. O panteizmie w filo-

zofii. Rozprawa doktorska. Wyd. A. Walski, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

5. O miłości ojczyzny. Wyd. A. Walicki, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

7. System umniactwa. Wyd. A. Walicki, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

[VIII, 279] Wydania zbiorowe

3. Samowładztwo rozumu i objawy filozofii słowiańskiej. Wyd. A. Walicki. W-wa 1967 *Bibl. Klasyków Filozofii. Pisarzy Polscy*.

Tu także: O miłości ojczyzny; System umniactwa; O panteizmie w filozofii.

[VIII, 279-280] Listy

5a. Do F. Palackiego z 13 czerwca 1848; do członków sekcji polsko-ruskiej Zjazdu słowiańskiego w Pradze z 13 czerwca 1848; do W. Cybulskiego z 19 października 1862. Ogl. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów Wojciecha Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

20a. Do O. Kolberga z 15 października 1874. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogl. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 282] OPRACOWANIA

1. Biografia

A. WOJTKOWSKI: Karol Libelt. W zbiorze: Wielkopoleanie XIX wieku. T. 1. Poz. 1966. — S. TRUCHIM: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.*

LIBERA ANNA

[VIII, 286] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. —

nr 65. [Rec.: W. JAKÓBCZYK. *Przeegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4]. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

[VIII, 285] 2. Twórczość

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliuszałowackiego. Wr. 1960. — J. ŁADYKA: Libelt a historiozofia heglowska. W zbiorze: Historia i wolność. Studia z dziejów ideologii XIX wieku. W-wa 1961 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* 7. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — W. WĄSIK: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — J. ŁADYKA: Libelt — krytyka samowładztwa rozumu. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — A. WALICKI: K. Libelta „filozofia słowiańska”. W wyd.: Samowładztwo rozumu i objawy filozofii słowiańskiej, jw. — A. WALICKI: Oprac. wyd.: Samowładztwo rozumu..., jw. [Rec.: A. SIKORA: Karol Libelt. *Nowe Książki* 1967 nr 22]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — (WIT) (W. KONOPKA): Karol Libelt — tajemnica niepowodzenia. *Wiedza i Życie* 1970 nr 7. — R. KOZŁOWSKI: Koncepcje „filozofii narodowej” Libelta i Trentowskiego. *Studia Filoz.* 1970 nr 4/5. — A. WALICKI: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970.

W. BIEŃKOWSKI: Anna Libera „Krakowianka”. 1805-1886. Zarys życia i twórczości. Kr. 1968 *Kraków Dawniej i Dziś* nr 16.

LOMPA JÓZEF

[VIII, 288] TWÓRCZOŚĆ

6a. Rozmaitości górnośląskie. Ponad 20 zeszytów. Powst. 1841-1845. Rkps w Arch. E. Bojanowskiego w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek BDNP w Dębicy. Wyd. zob. Wyd. zbior.

[VIII, 289] Wydania zbiorowe

Bajki i podania. Oprac. E. Kapeluś i J. Pośpiech. Wr. 1965 *Instytut Śląski w Opolu. Teksty Folklorystyczne* t. 1.

Zawartość: wszystkie znane teksty bajek i podań, wydobyte zarówno z pierwodruków, jak też z autografów i korespondencji.

[VIII, 290] Listy i materiały

2a. Do J. E. Purkyniego 35 listów (w tym 15 ogł. poprzednio) z 1842-1861. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1966 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 2 G 70.

15a. Rozmaitości górnośląskie. 31 zeszytów, powst. 1841-1846, w Muz. Etnograficznym Kr. sygn. 318-346. Wyd. fragm. zob. Wyd. zbior.

Zawartość: rozmaite materiały do twórczości i biografii autora (por. poz. 15).

[VIII, 291] OPRACOWANIA

2. Biografia

A. GLADYSZ: Pokłosie obchodów 100-lecia śmierci J. Lompy. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 3. — Ze studiów nad Lompą. Praca zbior. Wr. 1964. [Rec.: Z. Hierowski: Nowe studia nad Lompą i nowy spór o Bogedainą. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 1]. — K. HESKA: O „Lompie” Kazimierza Gołby. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* z. 3. *Prace Hist.-lit. Katedry Hist. Lit. Pol. Kat.* 1965. — J. MADEJA: Z życia i działalności pedagogiczno-oświatowej J. Lompy. Opole 1965 *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu S. B. Studia i rozprawy* nr 10. [Rec.: T. Musiał. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1966 nr 3; STW.: Nowe Lompiana. *Poglądy* 1966 nr 9; S. Wilczek. *Zaranie Śląskie* 1966 nr 2]. — T. GOSPODAREK: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968 [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20]. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16. — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

[VIII, 292] 3. Twórczość

R. ŚMIELA: „Dziennik Górnośląski”. *Kat.* 1957. [Rec.: M. Tyrowicz. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 nr 4; S. Szereda. *Przegl. Bibl.* 1959 s. 363]. — Z. Hierowski: Literatura polska na Śląsku w świetle nowych opracowań. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 2. — S. WILCZEK: Literatura piękna w „Dzienniku Górno-

śląskim” 1848-1849. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 2. — B. ZAKRZEWSKI: Warsztat folklorystyczny J. Lompy. *Zaranie Śląskie* 1963 nr 4. — S. ZIEMBA: Józef Lompa jako krajoznawca. Opole 1963 (1964) *Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty. S. Monograficzna* 42. [Rec.: S. Wilczek. *Zaranie Śląskie* 1965 z. 2]. — Ze studiów nad Lompą. Praca zbior. Wr. 1964. (Tu m. in. T. GOSPODAREK: Walka o polszczyznę i narodowość polską na Śląsku w czasach Lompy; J. KOPEĆ: Uwagi o języku J. Lompy; J. POŚPIECH: Proza ludowa w zbiorach J. Lompy; S. WILCZEK: Józef Lompa jako organizator polskiego czasopiśmiennictwa na Śląsku i publicysta). [Rec.: Z. Hierowski: Nowe studia nad Lompą i nowy spór o Bogedainą. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 1]. — B. ZAKRZEWSKI: Józef Lompa jako zbieracz pieśni śląskich. *Lit. Lud.* 1964 nr 4/6. —

H. KAPELUŚ: Wstęp i oprac. wyd.: Bajki i podania. Wr. 1965 *Instytut Śląski w Opolu. Teksty Folklorystyczne* t. 1. — J. KRZYŻANOWSKI: Józef Lompa z perspektywy stulecia. Tamże. — J. POŚPIECH: Oprac. wyd.: Bajki i podania. Tamże. — (Bajki i podania. Wr. 1965. Rec.): W. BŁACHUT: Nie tylko folklor. Lompa — folklorysta. *Życie Lit.* 1965 nr 34; J. LIGEZA. *Zaranie Śląskie* 1966 nr 2; D. SIMONIDES. Tamże; STW: Nowe Lompiana. *Poglądy* 1966 nr 9. — T. GOSPODAREK: Społeczna publicystyka J. Lompy podczas Wiosny Ludów. Opole 1964 (1965). *Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty. S. Monograficzna* 56. — J. KOPEĆ: Język J. Lompy. Wr. 1965. [Rec.: H. BOREK. *Język Pol.* 1966 nr 4]. — W. OGRODZIŃSKI: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przygotowali L. Brożek i Z. Hierowski. T. 1-2. *Kat.* 1965. (Tu m. in. rozdział: Epoka Lompy i Stalmacha). — T. GOSPODAREK: Literatura narodowych i patriotycznych dążeń. *Kwart. Opolski* 1966 nr 4. — F. A. MAREK: Znaczenie twórczości J. Lompy. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Pedagogika.* Opole 1966. — T. GOSPODAREK: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1853. Wr. 1968. [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20; J. KAJTOCH: Materiały do dziejów śląskiego regionalizmu literackiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 3; E. Miś. *Kierunki* 1969 nr 8]. — B. ZAKRZEWSKI: Przedmowa J. Lompy do „Pieśni ludu śląskiego”. *Zaranie Śląskie* 1969 z. 1.

ŁAPSIŃSKI JÓZEF

[VIII, 296] OPRACOWANIA

Z. JAGODA: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej. Kr. 1969 *Nauka dla Wszystkich* nr 88.

ŁEPKOWSKI JÓZEF

[VIII, 298] Listy

3a. Do J. E. Purkyniego z 3 stycznia 1849. Ogl. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps w Purkyňovo Museum w Pradze sygn. 1651a.

7a. Do Ż. Paulego 103 listy z 1852-1890. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 5755 ogl. J. Przygocka: Listy J. Łepkowskiego do Żegoty Paulego (1852-1890). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

17a. Do O. Kolberga 12 listów z 1868-1884. Ogl. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64-66. Korespondencja. Cz. 1-3. W-wa 1965-1969.

[VIII, 299] OPRACOWANIA

M. TOBIASZ: „Dziennik Górnośląski” i jego rola w r. 1848. *Ogniw*a 1948 nr

17. — R. ŚMIELA: Dziennik Górnośląski. Kat. 1957. [Rec.: M. TYROWICZ. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 nr 4; S. SZEREDA. *Przegl. Bibl.* 1959 s. 363]. — Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — S. WILCZEK: Literatura piękna w „Dzienniku Górnośląskim” 1848-1849. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 2. — J. POŚPIECH: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wyd. Języka i Literatury*. (Tu m. in. streszczenie 11 listów J. Łepkowskiego). — T. GOSPODAREK: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968. [Rec.: J. PIERZCHAŁA: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20]. — J. PRZYGOCKA: Listy J. Łepkowskiego do Żegoty Paulego (1852-1890). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

ŁĘTOWSKI LUDWIK

[VIII, 301] TWÓRCZOŚĆ

14. Kronika domowa ... Inny fragm., dat. 1859, z rkpsu Ossol. sygn. akc. 21/55 ogl. H. Barycz: Z kart pamiętnikarskich bibliofila. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4.

14a. Apologia Erazma; Obrona głupstwa dla ludzi rozumnych; Rozprawa o głupstwie, czyli obrona głupstwa. Powst. 1861-1862. Z rkpsu ogl. H. Barycz. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

16a. Miscellanea. Fragm. z ok. 1864 z rkpsu Ossol. sygn. akc. 22/25 ogl. H. Barycz, jw. poz. 14.

[VIII, 302] OPRACOWANIA

H. BARYCZ: Z kart pamiętnikarskich bibliofila, jw. — J. SPYTKOWSKI: Julian Łętowski. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu*. T. 2. W-wa 1966. — H. BARYCZ: Dziewiętnastowieczny polski dostojnik Kościoła apologeta Erazma i jego „Pochwały głupoty”. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

ŁOZIŃSKI WALERY

[VIII, 303] TWÓRCZOŚĆ

8. Zaklęty dwór. Wyd. 5. Kr. 1967; wyd. 8 W-wa 1970 *S. „Złotego Liścia”*.

[VIII, 304] OPRACOWANIA

(Zaklęty dwór. Wyd. 1967. Rec.): A. BUDRECKA: Ambicje, temperament i

cenzura. *Nowe Książki* 1968 nr 14. — R. MAJKOWSKA: Młodość i początki działalności literackiej Władysława Łozińskiego 1843-1870. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 3. — W. ŻUKROWSKI: Posłowie w wyd.: Zaklęty dwór. W-wa 1970 *S. „Złotego Liścia”*.

ŁUBIEŃSKA KONSTANCJA

[VIII, 305] Listy

1. Do A. Mickiewicza, dat. 2 czerwca 1848. Ogl. J. Odrowąż-Pieniążek: *Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu*. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

ŁUKASZEWICZ LESŁAW

[VIII, 310] OPRACOWANIA

M. TYROWICZ: *Wizerunki sprzed studium*. Wyd. 2. Kr. 1968. (Tu m. in.: *W kręgu Stowarzyszenia Ludu Polskiego*). — A. KAMIŃSKI: *Polskie związki*

ŁUSZCZEWSKA JADWIGA

[VIII, 311-312] TWÓRCZOŚĆ

29. *Panienka z okienka* Starodawny romansik. Wyd. 5. Ilustr. J. Grabiański. W-wa 1967 *S. „Złotego Liścia”*.

Przeróbka: W. Bregy: *Romans gdański*. Opera w 4 aktach. Muzyka: T. Paciorkiewicz. Wyst. Łódź 1968.

Przekł. włoski: *La Fanciulla della finestrella*. Pref. e note di A. Beniamino. Catania 1960. (Wyd. pod pseud.: *Deotyma*).

36. *Pamiętnik 1834-1897*. Powst. 1897. Wyd. J. W. Gomułicki. W-wa 1968.

[VIII, 313] Listy i materiały

16. *Czarna księga Hipolita Skimborowicza*. Egz. w bibliotece w Przeworsku. Wg informacji J. Rybickiego zawiera 116 listów *Deotymy* do Skimborowicza oraz wycinki z prasy.

[VIII, 319] OPRACOWANIA

K. TOKARZÓWNA: *Odwiedziny „wieszczki”*. W zbiorze: *Literackie przystanki*

MACIEJOWSKI WACŁAW ALEKSANDER

[VIII, 322] Listy

5a. Do J. E. Purkyniego 14 listów z 1835-1845 (w tym list z 1843, zob. poz. 8). Ogl. J. W. Opatrny: *Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem*. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* 'S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 1, S XII E 21.

15a. Do P. Stalmacha z 11 sierpnia 1862. Ogl. I. Homola, L. Brożek: *Korespon-*

[VIII, 306] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — S. SAWICKI: *Początki syntezy historyczno-literackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX*. W-wa 1969.

nad Wartą. Poz. 1962. — B. MIAZGOWSKI: *Morze w literaturze polskiej*. Gdynia 1964 s. 196-204. — J. W. GOMULICKI: *Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane*. T. 1-2. W-wa 1966. — J. MACIEJOWSKI: *Ruch literacki „młodych” z lat 1860-1862*. *Przeł. Hum.* 1966 nr 2-3. — A. (OLEDZKA) FRYBESOWA: *Posłowie w wyd.: Panienka z okienka*. W-wa 1967. — J. W. GOMULICKI: *Wstęp i oprac. wyd.: Pamiętnik 1834-1897*. W-wa 1968. [Rec.: J. Z. SŁOJEWSKI: *Ta biedna Deotyma*. *Kultura* 1968 nr 40; A. GRAJEWSKA: *„Pamiętnik” Deotymy*. *Kierunki* 1969 nr 7; E. JANKOWSKI: *Deotyma*. *Nowe Książki* 1969 nr 4]. — (Panienka z okienka. W-wa 1967. Rec.): J. PAPUZIŃSKA: *Liść przeciw tygrysom? Nowe Książki* 1968 nr 4. — W. RUDZIŃSKI: *Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane*. Kr. 1969.

B. KRZYWOBŁOCKA: *Delfina i inne*. W-wa 1970. — J. KULCZYCKA-SALONI: *Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892*. W-wa 1970.

dencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

17a. Do O. Kolberga z 24 grudnia 1872 i 4 stycznia 1874. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 64. *Korespondencja*. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 323] OPRACOWANIA

1. Biografia

U. KUDĚLKA: Korespondence J. E. Purkyně s W. A. Maciejowským. *Slezský sborník* R. 4 (1961) s. 526-540. — J. ŠLIZIŇSKI: Neznámé listy P. J. Šafaříka W. A. Maciejowskému. *Československý časopis historický* 1962 nr 2. — J. ŠLIZIŇSKI: Zu den Kontakten W. A. Maciejowskis mit tscheschischen und slowakischen Slawisten. *Beiträge zur Geschichte der Slavistik* nr 30 (1964). — J. ŠLIZIŇSKI: Veze V. Maciejowskog sa Srbima i Hrvatima. *Zbornik Matice Srpske za Književnost i Jezik* 1968 z. 2. (Tu ogł. list Towarzystwa Serbskiej Literatury w Belgradzie z 16 czerwca 1858 o powołaniu Maciejowskiego na członka oraz list Jugosłowiańskiej Akademii Nauki i Sztuki z 19 grudnia 1867 o powołaniu Maciejowskiego na „počasnego člana”). — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

[VIII, 326] 2. Twórczość

E. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wyd. Języka i Literatury*. — R. WALICKI: Wacław Maciejowski i Z. Dołęga Chodakowski. (Studium z dziejów słowianofilstwa polskiego. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — J. KORPALA: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

MAGNUSZEWSKI DOMINIK

[VIII, 329] OPRACOWANIA

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — M. PODRAZA-KWIATKOWSKA i J. KWIATKOWSKI: Magnuszewski — Berent — Kaden. Próba analizy nurtu stylistycznego. *Księga pam. ku czci S. Pigonia*. Kr. 1961. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwow-

skich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. ROSNOWSKA: Dominik Magnuszewski jako współpracownik „Dziennika Mód Paryskich”. *Przeł. Hum.* 1967 nr 4. — J. ROSNOWSKA: Twórcy „Dziennika Mód Paryskich”. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2.

MAJER JÓZEF

[VIII, 331] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego 8 listów z 1836-1857. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 2.

W czterech listach dopiski F. Skobla.

5a. Do O. Kolberga z 1867, 1868 i 1886. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64, 66. Korespondencja. Cz. 1, 3. W-wa 1965, 1969.

[VIII, 332] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — A. WRZOSEK: Józef Majer. Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. T. 1. Życiorysy. Kr. 1963. — E. H. NIECIOWA: Wieczorki muzyczne u Majerów. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 11 (1965). — B. NEUMAN: Rys dziejów mianownictwa lekarskiego i jego kryzys współczesny. *Arch. Historii Medycyny* 1968 z. 2. — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — D. REDEROWA: Powstanie i ustrój Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815-1872). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1969 nr 1.

MAJORKIEWICZ JAN

[VIII, 334] OPRACOWANIA

S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach

syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

MALCZEWSKI ANTONI

[VIII, 334-335] TWÓRCZOŚĆ

2. Oda do wojny. Z kopii J. Ujejskiego wyd. H. Gacowa: Nieznane szczegóły do twórczości A. Malczewskiego. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2.

7. Maria

Przeróbki sceniczne: K. Majeranowski: Domy polskie w wieku XVII, czyli córka Miecznika. Dramat w pięciu aktach. Wyst. Lw. 1850. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4470.

W 1903 Filharmonia Warszawska ogłosiła konkurs na operę osnutą na tle poematu „Maria”. Na konkurs wpłynęło 6 oper. Nagrodę I uzyskała opera R. Statkowskiego; wyst. W-wa 1 marca 1906, później wielokrotnie wznawiana (ostatnio Wr. 1966). Wystawiane były również opery H. Melcera z librettem S. S. Lewi (W-wa 1904), M. Soltysa (Lw. 1910), H. Opieńskiego (Poz. 1923; libretto wyd. W-wa 1910).

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux; (Fragm. pt.) Le carnaval. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

Przekł. ros.: M. Żiwow; (Fragm. inc.) Możet w Wienieci na karnawale wy pogulali ... W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[VIII, 342] OPRACOWANIA

B. CHWAŚCIŃSKI: Pierwsi Polacy na Mont Blanc. *Wierchy R.* 32 (1963), — S. PIGOŃ: Głosa do A. Malczewskiego. *Ruch Lit.* 1964 z. 3; przedr. pt. Antoni Malczewski z Schillerem w rękę. W: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* — H. PRZEWOŚKA: Antoni Malczewski. W: Parnas polski we wspomnieniu i anegdocie. Od Niemcewicza do Wyspiańskiego. W-wa 1964. — M. INGLOT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — J. ZAORSKI: Antoni Malczewski w legendzie literackiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego*

S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — W. KUBACKI: Poezja i proza. *Studia historycznoliterackie 1934-1964.* Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Nad rękopisem „Marii”); Powieść ukraińska A. Malczewskiego). —

M. DERNAŁOWICZ: Antoni Malczewski. W-wa 1967 *Ludzie Żywi* 13. [Rec.: P. BAGIŃSKI: Piewca nieszczęsnej Marii-Gertrudy. *Polonistyka* 1968 nr 6; M. GRABOWSKA: Książka o autorze „Marii”. *Twórczość* 1968 nr 5; J. IWASZKIEWICZ: Biedny Antośko. *Życie W-wy* 1968 nr 79; Z. KWIECIŃSKA. *Trybuna Ludu* 1968 nr 6; J. Z. SŁOJEWSKI: Mróz na szybie. *Kultura* 1968 nr 3; T. J. ŻÓŁCIŃSKI: Tragiczna biografia poety. *Mies. Lit.* 1968 nr 8; W. ŻUKROWSKI: Niedopowiedziane, zatarte. *Nowe Książki* 1968 nr 3; R. SKRĘT. *Pam. Lit. R.* 60 (1969) z. 4]. — H. GACOWA: Jeszcze o lwowskim sobowtórce Antoniego Malczewskiego. *Przegl. Hum.* 1967 nr 3. — H. GACOWA: Nieznane szczegóły do twórczości A. Malczewskiego, autora „Marii”. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. — J. SIWKOWSKA: „Quod libet” A. Malczewskiego. *Problemy* 1968 nr 8. — H. GACOWA: „Maria” i jej autor, Antoni Malczewski, w kulturze polskiej. (Materiały). Praca doktorska. W-wa 1969. *Streszcz. Biul. Polon.* 1969 z. 35. — M. MACIEJEWSKI: W kręgu narodzin polskiej powieści poetyckiej. Praca doktorska. W-wa 1969. *Streszcz. Biul. Polon.* 1969 z. 34. — J. MAGNUSZEWSKI: Antoni Malczewski w Czechach. *Europejskie związki literatury polskiej.* (*Studia ofiarowane Z. Szmydtowej*). W-wa 1969. — M. MACIEJEWSKI: „Poezja północy” w „Marii” Malczewskiego. *Literatura i metodologia. Konferencje teoretycznoliterackie w Spale i w Ustroniu.* Wr. 1970. — M. ŻMI-GRODZKA: Dwa oblicza wczesnego romantyzmu. (Mickiewicz — Malczewski). *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 1.

MALESZEWSKI WŁADYSŁAW JÓZEF

[VIII, 343] OPRACOWANIA

B. KOCOWNA: „Biesiada Literacka” — pismo i ludzie. *Roczn. Bibl. Nar.* 1 (1965).

MALINOWSKI FRANCISZEK KSAWERY

[VIII, 344] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego z 30 maja 1853. Ogl. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem.

Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 2b.

MALINOWSKI MIKOŁAJ

[VIII, 347] OPRACOWANIA

L. ROZENTAL: Dokoła warsztatu bibliograficznego M. Malinowskiego. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Spół. z. 7. Nauka o książce* I. Tor. 1962.

ty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Spół. z. 7. Nauka o książce I. Tor. 1962.

MAŁECKI ANTONI

[VIII, 350] Listy

14a. Do O. Kolberga z 17 marca 1878. Ogl. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 65. Korespondencja. Cz. 2. W-wa 1966.

[VIII, 354] 3. Twórczość

W. STEFFEN: Sylwetki filologów wielkopolskich XIX wieku. Antoni Małecki. *Meander* 1969 z. 9.

[VIII, 352] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. JANKOWERNY, J. OKOPIEŃ: *Zawsze pod kopułą*. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970.

[VIII, 354] Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła: K. POKLEWSKA: Czytając Małeckiego. (W stulecie wydania monografii o Słowackim). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spół. z. 65. Filologia pol.* Łódź 1969.

MARCINKOWSKI JAXA ANTONI ALBERT

[VIII, 360] OPRACOWANIA

W. A. JUZWENKO: Ukraińska kaska w publikacjach polskich folklorystów XIX st. W zbiorze: *Miśłowski folklorystyczny wzajemny*. Kijów 1963. — R. GÓRSKI: Marcinkowski Antoni. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — J. KRZYŻA-

NOWSKI: Petersburg — Kijów. W zbiorze: *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska*. Wr. 1970. — D. S. PROKOPIEWA: *Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku*. *Ruch Lit.* 1970 z. 3.

MARRENÉ MORZKOWSKA WALERIA

[VIII, 366] OPRACOWANIA

I. WYCAŃSKA: Waleria Marrené (Morzkowska). *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu*

i naturalizmu. T. 2. W-wa 1966. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: *Listy*. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

MASSALSKI EDWARD TOMASZ

[VIII, 368] OPRACOWANIA

M. OLECHNOWICZ: Badacze folkloru polskiego w pierwszej połowie XIX wieku. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spół. z. 41. Filologia*. Łódź 1965. — E. KUCHARSKA: *Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848*. Opole 1967

Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wyd. Języka i Literatury. — H. CIĘSLAKOWA: *Charakteryzacja językowa postaci w powieści polskiej w latach 1800-1831*. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wyd. I Nauk Spół. i Hum. S. Monografii* nr 30.

MECHERZYŃSKI KAROL

[VIII, 371] Listy

3. Do O. Kolberga z 27 czerwca 1872. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

MECISZEWSKI HILARY

[VIII, 374] OPRACOWANIA

J. GOT: Teatr krakowski pod dyrekcją H. Meciszewskiego 1843-1845. Repertuar.

MERZBACH HENRYK

[VIII, 375] OPRACOWANIA

J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego*. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz. W-wa 1964. — J. POŚPIECH: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966

MIARKA KAROL

[VIII, 377] Listy

4. Do J. I. Kraszewskiego z 7 maja 1870 i 16 lutego 1871. Ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury*.

[VIII, 378] OPRACOWANIA

S. SMAK: Ludowość utworów literackich K. Miarki. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 3. — S. SMAK: Twórczość literacka K. Miarki. Praca doktorska. Opole 1963. Streszcz. *Biul. Polon.* 1964 z. 20. — T. GOSPODAREK: Literatura narodowych i patriotycznych dążeń. *Kwart. Opolski* 1966 nr 4. — S. SMAK: Pisarstwo K. Miarki. Opole 1966

MICKIEWICZ ALEKSANDER

[VIII, 379] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNALOWICZ: Od „Dziadów” część trzecią do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966.

[VIII, 371] OPRACOWANIA

F. BIELAK: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Univ. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. [Rec.: Z. JABŁOŃSKI. *Pam. Teatr.* 1968 z. 1].

Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury — M. SZYROCKI, B. ZAKRZEWSKI: Mickiewicz w lwowskiej „Mnemosyne”. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966.

Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury. [Rec.: S. WILCZEK. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 4]. — S. PAJĄCZKOWSKI: Rola K. Miarki w tworzeniu i propagowaniu polskiej spółdzielczości na Górnym Śląsku. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 1. — I. TUROWSKA-BAR: Polskie kalendary ludowe w XIX wieku. *Roczn. Bibl. Nar.* 3 (1967). — T. GOSPODAREK: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968. [Rec.: J. PIERZCHAŁA: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20; E. MIŚ. *Kierunki* 1969 nr 8]. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

MIEROSŁAWSKI LUDWIK

[VIII, 382] Listy

Do A. Mickiewicza z grudnia 1852 i grudnia 1853 (?). Ogl. J. Odrowąż-Pięniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VIII, 383] OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne

(M. Żychowski: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. Rec.): R. BENDER: Rewolucjonista, generał, dyktator. *Zeszyty Nauk. KUL* 1964 nr 3; N. GRUSS: *Małopolskie Studia Hist.* 1964 z. 1/2; N. GRUSS: „Historyczny człowiek”, *Problemy Polonii Zagr.* t. 4 (1964/65); M. KUKIEL: *Teki Hist.* (Londyn) R. 13 (1964/65). —

M. ŻYCHOWSKI: Generał kleski. Ludwik Mierosławski (1814-1878). W-wa 1965 *Bibl. Niezapominajki*. [Rec.: J. JEDLIŃSKI: Mierosławski skrócony i nie poprawiony. *Nowe Książki* 1966 nr 8].

[VIII, 385] J. JARZĘBOWSKI: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — W. SULEWSKI: Ludwik Mierosławski. *Roczn. Wolnej Myśli* 1963/64. — J. W. BOREJSZA: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Mierosławskiego (1865-1870). *Roczn. Historii Czołpismnictwa Pol.* 1965 z. 2. — J. FIJAŁEK: Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967. — J. JASIŃSKI: Działalność konspiracyjna na Mazurach i Warmii w latach 1845-1846. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — A. OSTROWSKI: Garibaldi. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 18. — W. LANG: Z historii polskiej myśli wojskowej. Ludwik Mierosławski. *Mówią wieki* 1970 nr 4. — D. WAWRZYKOWSKA-WIERCICHOWA: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

MIGURSKI WINCENTY

[VIII, 388] OPRACOWANIA

S. KRÓL: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne

(1833-1856). W-wa 1969. [Rec.: J. GÓRSKI: Cytadela Warszawska. *Życie W-wy* 1969 nr 294].

MIŁKOWSKI ZYGMUNT FORTUNAT

[VIII, 388] Pseud. i krypt.: C+++; XX.

[VIII, 392] TWÓRCZOŚĆ

81. W zaraniu.

Przekł. ros.: I. Bekker (red.): Na rasswietie. Moskwa 1959.

83. Ci i tamci.

Przekł. węgierski: M. Bába: Fent és lent. Regény a magyar szabadságharc korából. Budapest 1963.

[VIII, 393] Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Goniec Pol.* (Poz.; tu m. in. debiut pisarski: Niewinność Gwiazdy, książki składowej wydawanej w Kijowie. 1851 nr 10-11).

[VIII, 394-395] Listy i materiały

13a. Do E. Orzeszkowej z 1879-1883. Fragm. ok. 30 listów z Arch. Orzeszkowej w IBL ogł. E. Jankowski w: E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967.

18a. Do J. Baudouina de Courtenay 5 listów z 1882-1899. Ogl. T. Bešta. *Poradnik Język.* 1970 z. 2.

32a. Do S. Osady 21 listów z 1900-1909. Ogl. Z. Jędrzyński: Listy T. T. Jeża (Z. Miłkowskiego) do Stanisława Osady. (Zespół autografów. Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy). *Roczn. Kult. Kujaw i Pomorza* t. 4 (1967/68).

35a. Do W. Feldmana 24 listy z 1903-1914. Ogl. A. Galos: Listy Z. Miłkowskiego do Wilhelma Feldmana. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 4.

Rkps Ossol. sygn. 12281/III.

[VIII, 397-398] OPRACOWANIA

2. Biografia

E. ORZESZKOWA: Listy do Z. Miłkowskiego z 1876-1883. Ogl. E. Jankowski w: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967. — J. TOMCSÁNYI: Magyar szabadsághős lengyel író. Miłkowski Zsigmond születésének százéves évfordulójára. *Magyarság* 1924 nr 58. — F. ZIEJKA: Pisarz-emisariusz. (W 50 rocznicę śmierci T. T. Jeża). *Więści* 1965 nr 3. — J. FIJAŁEK:

Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967. — A. GALOS: Oprac. wyd.: Listy Z. Miłkowskiego do Wilhelma Feldmana. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 4. — E. JANKOWSKI: Wstęp i oprac. wyd.: E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967. — Z. I. Adamczyk: Nieznany list Stefana Żeromskiego do T. T. Jeża. *Twórczość* 1968 nr 12. — Z. JĘDRZYŃSKI: Listy T. T. Jeża (Z. Miłkowskiego) do Stanisława Osady. (Zespół autografów Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy). T. T. Jeż w świetle swojej korespondencji. *Roczn. Kult. Kujaw i Pomorza* t. 4 (1967/68). — T. BEŠTA: Pięć listów T. T. Jeża do Jana Baudouina de Courtenay. *Poradnik Język.* 1970 z. 2.

[VIII, 400] 3. Twórczość

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — E. KOVÁCS: A magyar szabadságharc T. T. Jež müveiben. *Világiródmái Évkönyv* 1953 s. 148-168. — W. CHORIEW: Przedmowa w wyd. przekł.: Na rasswietie. Moskwa 1959. — M. MAŁECKI: (S. K. Papierkowski: Lud serbski w powieści T. T. Jeża... Lubl. 1962. Rec.). *Slavia Occidentalis* t. 25 (1962). — E. KOVÁCS: Słowo wstępne w wyd. przekł.: Fent és lent. Budapest 1963. — J. DETKO: Powstanie styczniowe w twórczości pisarzy minorum gentium 1863-1864. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego*.

wego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz. W-wa 1964. — M. ŻMI-GRODZKA: Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu. W-wa 1965 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 14. — N. GANCZOWSKI: Za edna kniga i... za neszto mnogo poważno. *Literaturny Front* (Sofia) 1966 nr 41. (Uwagi z okazji przedkładu powieści „W zaraniu”). — M. MAŁECKI: „Historia o pra-pra-pra...wnuku” T. T. Jeża jako dokument literackiego sporu. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu*. Wr. 1966. — S. SUBOTIN: Romani Teodora Tomaša Ježa (Zigmunta Miłkovskog) o Jugoslovenima. Belgrad 1966. [Rec.: A. DUKANOVIC: Jugosławińska monografia o Jeżu. *Twórczość* 1967 nr 9; W. KOT: Nowe spojrzenie na południowosłowiańskie powieści T. T. Jeża. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; J. KRZYŻANOWSKI. *Pam. Słowiański* t. 17 (1967)]. — Z. SZWEJKOWSKI: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Anczyc, Jeż i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego przed rokiem 1863). — I. CSAPLÁROS: Stosunek Węgrów do sąsiadujących z nimi południowych Słowian w twórczości T. T. Jeża. W zbiorze: *Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych*. Wr. 1969. — S. KOZAK: Ukraina w twórczości T. T. Jeża. *Slavia Orientalis* 1969 nr 4. — S. SUBOTIN: Legenda i prawda o powieściach południowosłowiańskich T. T. Jeża. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 2.

MINISZEWSKI JÓZEF ALEKSANDER

[VIII, 402] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — Z. STANKIEWICZ: Dzieje wielkości i upadku

Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* [Rec.: J. JEDLIICKI: Cień margrabiego. *Nowe Książki* 1967 nr 16].

MOCHNACKI MAURZYCY

[VIII, 405] Po śmierci pisarza jego drobne utwory ogł.: K. Kolińska: Nieznana przedmowa Mochnackiego. *Stolica* 1969 nr 49 (tu: Pisałem w Warszawie w 1930 roku ...).

[VIII, 409] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. GIEŁŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — T. ŁEPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów”

części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — A. G. DUKER: The Polish Insurrection's Missed Opportunity: Mochnacki's views in the failure to involve the Jews in the Uprising of 1830/31. *Jewish Social Studies* 1966 nr 4. — M. DERNAŁOWICZ: Antoni Malczewski. W-wa 1967 *Ludzie Żywi* 13. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — B. KRZYWOBŁOCKA: Biografie nietypowe. W-wa 1969. [Rec.: M. RUSZCZYC: Sztuka mikrobiografii. *Nowe Książki* 1969 nr 22].

— S. SZENIC: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969.

[VIII, 411] 3. Twórczość

J. ZAORSKI: Antoni Malczewski w legendzie literackiej. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum. Społ.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — S. PIGOŃ: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji). — J. DUTKIEWICZ: Historiografia powstania listopadowego. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — A. KIJOWSKI: Miejsce Polski i miejsce Mochnackiego. *Polska* 1966 nr 11; toż w jęz. niem. pt. Die Stelle Polens und Mochnackis. *Polen* 1966 nr 11; toż przedr. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 34/35 s. 22-26. — J. SZACKI: Mochnacki—rewolucja i tradycja. *Argumenty* 1967 nr 7; toż w zbiorze: *Filozofia polska.* W-wa

1967 *Mysli i Ludzie.* — H. TADEUSIEWICZ: Przedlistopadowe czasopismo romantyków warszawskich. („Dziennik Warszawski” 1825-1829). *Roczn. Historii Czołpismnictwa Pol.* 1967 z. 2. — K. KOLIŃSKA: Nieznana przedmowa Mochnackiego. Pisalem w Warszawie w 1830 roku... *Stolica* 1969 nr 49. — A. KOWALSKA: Mochnacki jako rzecznik krytyki konstruktywnej w publicystyce warszawskiej lat 1828-1830. *Przeł. Hum.* 1969 nr 1. — A. KOWALSKA: Mochnacki-publicysta i jego idea rozwoju „twórczych sposobności” narodu. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — A. ZIELIŃSKI: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. — Z. KUBIAK: Brodziński i Mochnacki. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 7.

MORACZEWSKA BIBIANNA

[VIII, 412] Listy

5a. Do O. Kolberga 22 listy z 1868-1887. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie.* T. 64-66. Korespondencja. Cz. 1-3. W-wa 1965-1969.

[VIII, 413] OPRACOWANIA

H. PAŃCZYKÓWNA: Ważne chwile Gabryelli. W zbiorze: *Literackie przystanki nad Wartą.* Poz. 1962. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: *Listy.* T. 3. Miodogórze, Wr. 1967. — M. STĘPIEŃ: *Narcyza Żmichowska.* W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16.

MORACZEWSKI JĘDRZEJ

[VIII, 415] OPRACOWANIA

A. PIECHOWIAK: Jędrzej Moraczewski jako księgarz i wydawca. *Roczniki Bibl.* 1966 nr 1/2. — A. PIECHOWIAK: Jędrzej Moraczewski i jego działalność na polu

oświaty i kultury. *Przeł. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 3. — A. PIECHOWIAK: Z dziejów poznańskich „Starożytności polskich”. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

MORAWSKI SZCZĘSNY

[VIII, 420] OPRACOWANIA

A. ŻYGA: Regionalista również rzeszowski. *Widnokrąg* 1965 nr 19. — A. JO-

PEK: „Rzeszowska” powieść Szczęsnego Morawskiego. *Kwart. Rzeszowski* 1967 nr 2.

MORAWSKI TEODOR

[VIII, 422] OPRACOWANIA

W. GIELŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNA-

ŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Kronika ..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

MOSBACH AUGUST

[VIII, 426] Listy

3a. Do J. E. Purkyniego 3 listy z 1854-1867. Ogl. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 9.

5. Do J. I. Kraszewskiego z 21 grudnia 1877. Ogl. J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury*.

MUCZKOWSKI JÓZEF

[VIII, 433] Listy i materiały

2a. Do J. E. Purkyniego 5 listów z 1835-1843. Ogl. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 9.

NABIELAK LUDWIK

[VIII, 437] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNALOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza” W-wa 1966. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — Z. NIEDZIELA: Słowańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach

NARBUTT TEODOR

[VIII, 441] OPRACOWANIA

J. TAZBIR: Z dziejów fałszerstw historycznych w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. *Przeł. Hist.* 1966 z. 4. — J. TURCZYŃSKI: Indianizm w romantyz-

NEHRING WŁADYSŁAW

[VIII, 443] Listy

14. Do H. Łopacińskiego 2 listy z 1901-1904. Ogl. J. Starnawski: Dwa listy W. Nehringa do Hieronima Łopacińskiego. *Sobótka* 1966 nr 2.

[VIII, 444] OPRACOWANIA

J. STARNAWSKI: Oprac. wyd.: Dwa listy ..., jw. — W. ROSZKOWSKA: Władysław

[VIII, 426] OPRACOWANIA

Monografie: R. ERGETOWSKI: August Mosbach. 1817-1884. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 44. [Rec.: M. H. SEREJSKI. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1968 nr 3; F. GRABSKI. *Kwart. Hist.* 1969 nr 4].

J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — J. DYBIEC: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[VIII, 434] OPRACOWANIA

J. KORPAŁA: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — Kronika ..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Kronika ..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — S. SZENIC: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969.

mie polskim. W zbiorze: Wschód w literaturze polskiej. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

śląw Nehring — profesor. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — Z. BEDNORZ: Władysław Nehring. *Przeł. Hist. Oświatowy* 1970 nr 2. — B. ZAKRZEWSKI: Po stu i dwudziestu pięciu latach. (O wrocławskiej polonistyce). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 131. *Prace Polon.* XI/XII. Wr. 1970.

NIEDŹWIECKI LEONARD

[VIII, 445] Listy i materiały

10a. Do W. Wisłockiego z 23 sierpnia 1892; do F. Hoesicka z 23 sierpnia, 12 września i 29 października 1892. Ogł. S. Makowski: Niedźwiecki o Słowackim, pani Bobrowej i Januszkiewicz. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. im. A. Mickiewicza* t. 8.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 7125.

[VIII, 446] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — S. MAKOWSKI: Niedźwiecki o Słowackim, pani Bobrowej i Januszkiewicz, jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. SKORUPSKA: Fryderyk Chopin w relacjach L. Niedźwieckiego. *Pam. Bibl. Kórn.* z. 9/10 (1968).

NIEWIAROWSKI ALEKSANDER

[VIII, 448] OPRACOWANIA

J. W. GOMULICKI: Walka z Belzebubem. (O jedną literę w „Tęczy” Norwida).

Współczesność 1966 nr 8. (Tu m. in. drobny list Niewiarowskiego do A. Pługa).

NORWID CYPRIAN

[VIII, 448-449] Wcześniej osierocony przez matkę wychowywał się u prababki Hilarii z Buynów Sobieskiej na wsi [nie: babki Hilarii z Sobieskich Zdzieborskiej w Warszawie]. Do Warszawy sprowadził go ojciec w 1830.

W drugą wędrowkę po kraju na wiosnę 1842 wybrał się również z Władysławem Wężykiem [nie: Antonim Czajkowskim]. W czerwcu Wężyk wrócił do Warszawy, Norwid zaś wyjechał za granicę.

[VIII, 451-459] TWÓRCZOŚĆ

Utwory oryginalne

24. Niewola.

Plato i Archita. Oprac. graficznie J. Kuglin. Wr. 1967. (Wyd. bibliofilskie).

Przekł. franc.: F. Longchamps: Platon et Archytas. W: E. Marczewski i J. Łanowski: O zdegradowaniu kontemplacji. Wokół wiersza Cypriana Norwida „Plato i Archita”. Wr. 1969 *Wr. Tow. Nauk. Materiały XXX Czwartku Nauk. 20 kwietnia 1967*.

38. W Weronie.

Przekł. czeski: O. Nevršilová: Z Verony. *Literární noviny* 1967 nr 28.

47. Promethidion. Wyd. fotooffsetowe wg wyd. 1851. Oprac. J. Trzynadłowski. Wr. 1967.

55. Do Najświętszej Panny Maryi litania. Wyd. J. Jarzębowski. Londyn 1962.

62. Moja piosnka.

Przekł. czeski: J. Janouch: Moje píseň. *Plamen* 1966 nr 8.

64. Trzy strofki.

Przekł. czeski: O. Nevršilová: Tri sloky. *Literární noviny* 1967 nr 28.

68. Czarne kwiaty.

Przekł. niem.: A. Gorywoda: Fragm. pt. Scharze Blumen. Letzter Besuch bei Mickiewicz; Letzter Besuch bei Chopin. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36 s. 120-123.

75. Białe kwiaty. Oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1965 *Bibl. Jednorożca*.

87. Szczęsna. Oprac. J. W. Gomulicki w wyd.: Dwa poematy miłosne. W-wa 1966. (Tu razem: Assunta, zob. poz. 125).

90. Garstka piasku.

Przekł. czeski: J. Janouch: Hrstka písku. *Plamen* 1966 nr 8.

114. Fortepian Szopena.

Przekł. ang.: L. i E. Gay-Tiff: Chopin's Piano. *The Polish Review* 1970 nr 2.

120. Vade-mecum. Oprac. J. W. Gomulicki. Wyd. 2 zmienione. W-wa 1969 *Bibl. Poetów*.

Przekł. franc.: T. F. Domaradzki: La Source. *Études Slaves et Est-Européennes* 1967 nr 3/4 s. 130-131.

121. Za kulisami.

Przekł. czeski: O. Nevršilová: Dej mi svou modrou stužku... *Literární noviny* 1967 nr 28.

Przekł. ros.: A. A. Iluszin: Iz dniewnika. (Fragm. prologu pt. W pamiętniku). W zbiorze: Dantowskije cztienija. Letture Dantesche. Moskwa 1968.

125. Assunta. Oprac. J. W. Gomulicki w wyd.: Dwa poematy miłosne. W-wa 1966 (tu razem: Szczęsna, zob. poz. 87).

[VIII, 463, 465] Drobne utwory po śmierci poety ogł.:

Do Teofila Lenartowicza (ogł. 1912).

Przekł. ros.: D. Samojłow: Kratkiju piesni nie prosii... *Inostrannaja literatura* 1963 nr 6.

J. W. GOMULICKI: Norwidiana „niebieskie”. *Współczesność* 1966 nr 1 (tu wybór myśli zapisanych na marginesie notatników Norwida z rkpsów w Bibl. Nar. sygn. 6297, 6298, 6299).

J. W. GOMULICKI: Z niedrukowanych myśli C. Norwida. *Współczesność* 1968 nr 24 (tu wybór myśli z notatników, jw.).

J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: Myśli wybrane. *Kultura* 1968 nr 47.

J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52 (tu m. in.: Z notatników).

[VIII, 465-466] Przekłady

1. Dante Alighieri: Boska komedia. Fragm. pt. Piekło, III, 31-96 („tam gdzie Mickiewicz w tłumaczeniu swoim się zatrzymał”). Ogł. J. W. Gomulicki: Z ineditów C. Norwida. *Poezja* 1965 nr 1; O czyszcju. Dwudziesta ósma pieśń. Powst. 1846 (?). Z autografu Muz. Nar. W-wa sygn. 507 ogł. J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych poezji C. Norwida. *Mies. Lit.* 1966 nr 2.

17. Magnificat. Ogł. J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52.

[VIII, 468] Wydania zbiorowe

38. Miniatury dramatyczne. Oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1968.

Zawartość: Chwila myśli; Noc tysięczna druga; Wanda; Teatr bez teatru; Słodycz; Krytyka; Auto-da-fé; Miłość czysta u kąpieli morskich.

39. Pisma wybrane. T. 1-5. Oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1968.

Zawartość: t. 1: Wiersze; t. 2: Poematy; t. 3: Dramaty; t. 4: Proza; t. 5: Listy (tu wybór 300 listów z 1839-1883).

40. Poezje wybrane. Wybór i wstęp J. Z. Jakubowski. W-wa 1969 *Bibl. Poetów* XX.

PRZEKŁADY

Angielskie: J. Peterkiewicz, Ch. Brooke-Rose: Poems. *Polish Perspectives* 1967 nr 3. (Por. przekł. franc.).

Tu: Autumn; Marionettes; Pilgrim; The Slav. Czeskie: J. Pilař: (Wybór 14 wierszy). *Svetová literatura* 1967 nr 3. — V. Renč: Wyd. przekł.: Mramory a blesky. Praga 1969. (Tu 72 wiersze).

Francuskie: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

Tu m. in. przekłady 23 utworów C. Norwida, m. in.: Y. Bonnefoy: La plume; À la mémoire de Bem rhapsodie; Trois strophes; Juifs polonais. — A. du Bouchet: À Verone; Cède-moi ce ruban. — J. Cassou: Le piano de Chopin. — C. Jeleński: Leur force. — L. Leclerc: Tendresse. — M. Marnoll: Mon psaume. — J. P. Samson: Epigramme.

K. A. Jeżewski: Le passé; Entre-temps; Dans un album. *Les Perspectives Polonaises* 1967 nr 3. (Por. przekł. ang.).

Rosyjskie: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

Tu m. in. przekłady 15 utworów C. Norwida, m. in.: D. Samojłow: Piero; Bietyj mramor; W Wieronie; Pamiaty Bema traunaja rapsodia; Dżon Brown; Fortiepiano Szopiena. — L. Martynow: Moja piesienka (Do kraju tego...); Sirotliwo. Węgierskie: E. Bojtár: Lengyel költők antológiája. Budapeszt 1969. (Tu 10 wierszy tłum. G. Kerényi, M. Kocsyay, G. Rónay).

Włoskie: A. M. Ripellino: Poesie scelte. *Tempo Presente* 1966 nr 1.

Tu przekł. wierszy: La mia canzone (Żle, źle zawsze i wszędzie...); A Verona; Autunno; In memoria di Bem rapsodia di requiem; Tre strofe; Santa pace; Ironia; Dammi il nastro celeste; Socialismo; Lapidaria (fragm.); La due tatrici.

[VIII, 469-473] Listy

4a. Do A. Zaleskiego 11 listów z 1844-1877. Wyd. D. Acecka-Poklewska, W. Mincer. Graf. oprac. Z. Gardzielewski. Tor. 1967, Wyd. Tow. Bibliofilów im. Lelewela w Tor.

Rkps Bibl. Uniw. Tor.

31a. Do J. Dybowskiego z marca 1855; do M. Pawlikowskiego z 7 listopada 1857. Ogł. J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52.

55a. Do P. Semenki (?) z 1861. Z rkpsu ogł. J. Jarzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Londyn (1963).

56. Do A. Cieszkowskiego.

Przekł. niem.: Fragm. pt. Tagebuch eines Künstlers. Aus einem Brief an August Cieszkowski. *Mickiewicz-Blätter* 1966 z. 31.

57b. Do Joanny Kuczyńskiej z lutego, kwietnia i 8 września 1862. Ogł. J. W. Gomulicki: Nowe listy C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 12-13.

88b. Do P. Ławrowa 4 listy z 1870-1882. Tekst franc. i przekł. pol. ogł. J. W. Borejsza: Cyprian Kamil Norwid i Piotr Ławrowicz Ławrow. *Slavia Orientalis* 1969 nr 1.

OPRACOWANIA

[VIII, 483] 2. Wydania zbiorowe

E. KORZENIEWSKA: Miriam a Norwid. *Pam. Lit. R.* 56 (1965) z. 2. — J. W. GOMULICKI: Mój rok 1966. *Kultura* 1967 nr 7. — (Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. Rec.): J. BŁOŃSKI. *Twórczość* 1967 nr 5; M. BORKOWSKA. *Polonistyka* 1967 nr 3; J. Z. JAKUBOWSKI: Nad Norwidem. *Stolica* 1967 nr 17; M. JASTRUN: Gwiazdzyasty diament. *Poezja* 1967 nr 1; Z. STEFANOWSKA: Norwid Gomulickiego. *Nowe Książki* 1967 nr 13; Z. TROJANOWICZ. *Nurt* 1967 nr 2; Z. LIBERA. *Roczn. Lit.* 1966. W-wa 1968 s. 323-325; Z. TROJANOWICZ. *Pam. Lit. R.* 59 (1968) z. 1. — J. W. GOMULICKI: Kłopoty norwidowskie. *Kultura* 1968 nr 47. —

(Pisma wybrane. T. 1-5. W-wa 1968. Rec.): Z. LIBERA: Nad pismami Norwida. *Tyg. Demokratyczny* 1968 nr 52; K. BRAUN: Nad „Pismami wybranymi” Norwida. *Kamena* 1969 nr 2; M. GRZEDZIELSKA: Oryginalna Mizia, córka małoletniego Gotarda i Marii Kalergis. *Ruch Lit.* 1969 z. 3; J. Z. JAKUBOWSKI: Pisma wybrane Norwida. *Nowe Książki* 1969 nr 1; M. PIECHAL: Niezwykły wybór utworów C. Norwida. *Poezja* 1969 nr 2; Z. POLSAKIEWICZ: Nad Norwidem. (Na marginesie PIW-owskiego wydania *Dzieł wybranych*). *Warmia i Mazury* 1969 nr 2; Uroczystości Norwidowskie. *Poezja* 1969 nr 1; K. WYKA: Prezentacja Norwida. *Polityka* 1969 nr 10; E. JANKOWSKI. *Roczn. Lit.* 1968. W-wa 1970 s. 158-160; C. ZGORZELSKI. *Tamże* s. 232-234. — J. W. GOMULICKI: W pracowni Norwidologa. *Nowe Książki* 1969 nr 1.

[VIII, 483] Wydania zbiorowe przekładów

(K. Jeleński: *Anthologie de la poésie polonaise*. Paryż 1965. Rec.): Z. BIEŃKOWSKI: Norwid ukazany Francuzom. *Kultura* 1965 nr 29. — (Mramory a błesky. Praga 1969. Rec.): A. PIOTROWSKI: Norwid po czesku. *Poezja* 1969 nr 6. — Z. BIEŃKOWSKI: Moja przygoda amerykańska. *Twórczość* 1970 nr 6. — J. WACZKÓW: Czechosłowacja. Przed Norwidowską rocznicą. *Poezja* 1970 nr 11.

[VIII, 488] 3. Biografia

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — S. SZENIC: Maria Kalergis. W-wa 1963 *Ludzie Żywi* 4; toż wyd. 3 uzup. W-wa 1968. [Rec.: T. ŻWIRA: Portret wielkiej damy. *Kierunki* 1964 nr 4]. — L. KALTENBERGH: Dno czary. W-wa 1965. [Rec.: A. WITKOWSKA: Norwid podobno prawdziwy. *Nowe Książki* 1965 nr 21; T. J. ŻÓŁCIŃSKI: Norwid zbyt upozowany. *Kultura* 1965 nr 41; J. WYKA: Z epoki po-romantycznej. *Niezgłębione dno czary*. *Twórczość* 1966 nr 3]. — J. W. GOMULICKI: Dwa groby C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 44. — J. W. GOMULICKI: Dwie „parafie” Norwida. *Kierunki* 1966 nr 15-16. — (J. W. Gomulicki: Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965. Rec.): P. BAGIŃSKI. *Polonistyka* 1966 nr 3; B. SOWIŃSKA: Nad Norwidem. *Życie W-wy* 1966 nr 57; Z. T. (TROJANOWICZ): Norwidowskie dokonania i zapowiedzi. *Nurt* 1966 nr 5; J. TRZNADEŁ: Los poety — gest poety. *Nowe Książki* 1966 nr 9. — J. W. GOMULICKI: Portrecista Norwida. (O Pantaleonie Szyndlerze). *Stolica* 1966 nr 51/52. —

J. W. GOMULICKI: Norwid partyzantem Czartoryskich (1844-1845). *Stolica* 1967 nr 17. — J. W. GOMULICKI: Ostatni romans Norwida. *Tamże*. (Maria z Brzezinów Sadowiska). — R. GOMULICKI: Norwid w anegdocie. *Tamże*. — S. KAWYŃ: Gorycz Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ. z. 50. Filologia*. Łódź 1967. — Z. MUSZYŃSKA-TROJANOWICZ: „Norwida szczególnie rekomenduję J. O. Księciu...”. *Twórczość* 1967 nr 6; przedr. w książce: *Rzecz o młodości Norwida*. Poz. 1968. [Rec.: Z. ŁAPIŃSKI. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 41; K. J. NOWAK: O młodości Norwida. *Kultura* 1969 nr 20; S. SAWICKI. *Pam. Lit. R.* 61(1970) z. 4]. — E. ODORKIEWICZ: Cyprian Norwid w dokumentach policji pruskiej. *Poglądy* 1967 nr 2. — K. WYKA: Norwid w Krakowie. Szkic naukowo-popularny. *Pam. Lit. R.* 58 (1967) z. 2; wyd. osob. Kr. 1967. [Rec.: W. BILLIP: Uśmiech i głębszy sens. *Nowe Książki* 1968 nr 6; W. BŁACHUT: Norwid w Krakowie. *Tyg. Kult.* 1968 nr 36; T. KŁAK: Moje lektury. *Kamena* 1968 nr 10; E. SZONERT: Krakowski wojaż C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 22]. —

J. W. BOREJSZA: Cyprian Kamil Norwid i „generał dynamit”. *Polityka* 1968 nr 26. (Gen. P. Ławrow). — J. W. GOMULICKI: Norwid i prości ludzie. *Współczesność* 1968 nr 24. — Z. JEŻEWSKA: Delfina Potocka i Cyprian Norwid. *Twórczość* 1968 nr

6. — S. KAWYN: Norwid o sławie, publiczności i poecie. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol. z. 55. Filologia*. Łódź 1968. — L. KRZEMIENIECKI: Cyprian Kamil Norwid na Śląsku. *Roczn. Włr. t. 11/12 (1967/1968)*. — Z. SUDOLSKI: Cyprian Norwid w świetle listów Jana i Amelii Skrzyneckich. *Mies. Lit.* 1968 nr 10. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasieńskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. —

S. BURKOT: Z dziejów „Odyssey” C. K. Norwida. *Ruch Lit.* 1969 z. 3. — J. W. GOMULICKI: Norwid i Chopin. *Współczesność* 1969 nr 18. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — J. KUCIANKA: Norwid w Mikołowie. *Poglądy* 1969 nr 8. — Z. SUDOLSKI: Norwid i Chopin w dzienniku Koźmiana. *Mies. Lit.* 1970 nr 4. — M. PIECHAL: Wiek Norwida. *Poezja* 1971 nr 1.

[VIII, 493] 4. Twórczość

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

J. BUJNOWSKI: Szkic literacki i krytyka artystyczna. *Literatura pol. na obczyźnie 1940-1960*. T. 1. Londyn 1964. — S. GROCHOWIAK: Ktoś, co sobie idzie. *Kultura* 1966 nr 38. — A. KIJOWSKI: Norwid — nieznan i bliski. *Polska* 1966 nr 4; też w jęz. niem. pt. Norwid — unbekannt und doch nah. *Polen* 1966 nr 4; też *Mickiewicz-Blätter* 1966 z. 31. — J. ODROWĄŻ-PINIĄŻEK: O Mickiewiczu i Norwidzie. *Stolica* 1966 nr 26. — S. PIEKUT: Włochy w życiu i twórczości C. Norwida. *Kontynenty* (Londyn) 1966 nr 89-90. — Z. POLSAKIEWICZ: Geniusz nowatorstwa. *Wiatraki* 1966 nr 1. — Z. STEFANOWSKA: Norwid jeszcze człowiek XIX wieku. Spr. ogł. J. C.: Odczyt doc. dr Z. Stefanowskiej. *Zeszyty Nauk KUL* 1966 nr 3. — J. W. ZIELIŃSKA: Norwid i Hopkins. *Oficyna Poetów* (Londyn) 1966 nr 1. —

J. W. GOMULICKI: The Position of Norwid. *Polish Perspectives* 1967 nr 3. — J. Z. JAKUBOWSKI: Norwid współczesny. *Trybuna Ludu* 1967 nr 19. — Z. JASTRZĘBSKI: Bez wieńca i togi. Szkice literackie. W-wa 1967. [Rec.: Z. IRZYK: Bez wieńca i togi. *Kierunki* 1967 nr 34; W. J. TKACZUK: Antyprofesjonalista? *Twórczość* 1968 nr 7; A. K. WAŚKIEWICZ: Szkice z gazet i czasopism. *Kultura* 1967 nr 42]. — K. A. JELEŃSKI: Norwid nostro coetaneo. *Tempo Presente* 1967 nr 1 s. 12-14. — S. KAWYN: Gorycz Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol. z. 50. Filologia*. Łódź 1967. — A. LISIECKA: Norwid a wiek XX. *Wiatraki*

1967 nr 22. [Polemika: M. PIECHAL: Norwid we wdzianku XX wieku. *Wiatraki* 1968 nr 6]. — W. MACIĄG: Lektura Norwida. *Życie Lit.* 1967 nr 13. — Norwid dzisiaj. (Wypowiedzi): Z. JASTRZĘBSKI: Formy aktualności. *Kierunki* 1967 nr 49; L. KALTENBERGH: Odrębność, ale nie „nowoczesność”. Tamże; J. MARKIEWICZ: Dyscyplina „Pamiętnik artysty”. Tamże; J. W. GOMULICKI: Renesans i zaniedbania. *Kierunki* 1967 nr 50; W. NATANSON: Prekursor nowoczesności. Tamże. — A. ZALESKI: Zjawisko Norwid. *Stolica* 1967 nr 17. —

J. W. GOMULICKI: Zjawisko Norwid. W wyd.: *Pisma wybrane*. T. 1. W-wa 1968. — K. GÓRSKI: Mickiewicz w aluzji literackiej Norwida. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — J. Z. JAKUBOWSKI: Poezja i listy Norwida. *Kultura* 1968 nr 47. — OBSERWATOR: Norwid okrutnie tłumiony. *Kierunki* 1968 nr 41. (O C. Norwidzie w podręczniku szkolnym). — Sprawa Norwida. Dyskusja. (Wypowiedzi): K. GASTOROWSKI, E. BRYLL, S. GROCHOWIAK, M. Z. BORDOWICZ, Z. JERZYNA. *Współczesność* 1968 nr 25. — M. JASTRUN: Potem jasność dniowa. *Twórczość* 1968 nr 12; przedr. w: *Wolność wyboru*. W-wa 1969. —

Z. STEFANOWSKA: Norwid — pisarz wieku kupieckiego i przemysłowego. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968. [Rec.: J. STARNAWSKI: Księga pamiątkowa ku czci Juliana Krzyżanowskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 4]. — Z. STEFANOWSKA: Norwidowski romantyzm. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — J. SZCZYPKA: Rozmowa o Norwidzie z Juliuszem W. Gomulickim. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — J. WITAN: Imię i proch wielkości. *Poezja* 1968 nr 7. —

K. K.: Nowa fala zainteresowania twórczością Norwida. *Nowe Drogi* 1969 nr 1. — A. Z. MAKOWIECKI: Poeta myśli. *Tyg. Kult.* 1969 nr 44. (Rec. słuchowiska telewizyjnego w reżyserii A. Hanuszkiewicza). — A. Z. MAKOWIECKI: Szkic do portretu Norwida. *Tyg. Kult.* 1969 nr 45. (Rec. następnego słuchowiska telewizyjnego, jw.). — Z. NAJDER: Polskie osobliwości. Rozmyślenia wykładowcy literatury polskiej za granicą. *Twórczość* 1969 nr 3. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Cz. 2. Lubl. 1969. — Z. SZMYDTOWA: Program i dyskusja literacka we wczesnych utworach Norwida. W: *Studia i portrety*. W-wa 1969. (Tu także przedr. kilku innych studiów o C. Norwidzie). [Rec.: J. W. GOMULICKI: W kręgu Cervantesa i Norwida. *Nowe Książki* 1970 nr 13]. — J. TRZNADEL: Czytanie Norwida. *Twórczość* 1969 nr 2. —

K. BRAUN: Niektóre aspekty teatralności Norwida. *Mies. Lit.* 1970 nr 1. — Czytelnicy piszą. (O montażu telewizyjnym K. Brauna pt. „Piszę pamiętnik artysty”). *Tyg. Kult.* 1970 nr 16. — L. B. GRZENIEWSKI: Formuła Mazowsza. *Kultura* 1970 nr 24. — A. KOWALSKA: Nielatwe zwycięstwo Norwida. (W 85 rocznicę śmierci poety). *Prace Polon.* S. XXVI (1970). — D. S. PROKOFIEWA: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. —

(Wyst. wg scenariusza A. Hanuszkiewicz. 1970. Rec.): Wielkie wydarzenie. Norwid w Teatrze Narodowym. *Życie W-zwy* 1970 nr 255. (Tu wypowiedzi: T. KOTARBIŃSKI, G. SINKO, M. WAŃKOWICZ, S. W. BALICKI, K. T. TOEPLITZ, H. TOMASZEWSKI, W. WAWRZYŃIAK, UCZNIOWIE klas IV liceum...); B. DANOWICZ: Norwid. *Argumenty* 1970 nr 148; W. FILLER: Teatr z Norwida. *Stolica* 1970 nr 48; W. FILLER: „Przeto, co mówię, nie mówię jak liczni...”. *Kultura* 1970 nr 43; B. FRANKOWSKA: Hanuszkiewiczowski „Norwid”. *Teatr* 1970 nr 24; A. GRODZICKI: Norwid żywy. *Życie W-zwy* 1970 nr 243; A. JACKIEWICZ: Norwid w teatrze Hanuszkiewicz. *Film* 1970 nr 46; J. Z. JAKUBOWSKI: O żar słowa i treści rozsądek... (Niepokoje Norwidowskie na marginesie „Norwida” w Teatrze Narodowym). *Teatr* 1970 nr 24; Z. JASIŃSKA: Norwid na trybunie. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 45; B. KAZIMIERCZYK: Norwid w „Narodowym”. Kochanek najbardziej „europejskiej” z muz. *Kierunki* 1970 nr 43; L. KUCHTÓWNA: Po prostu Norwid. *Życie Lit.* 1970 nr 45; *Kultura* 1970. Teatr z Norwida. *Kultura* 1970 nr 51/52; Jaszcz (J. A. SZCZEPAŃSKI): Płyną słowa (mądra). *Trybuna Ludu* 1970 nr 284; Z. OSIŃSKI: Teatr, który — w krew idzie”. *Mies. Lit.* 1971 nr 1. —

S. BALBUS: Norwid — poeta współczesny. *Życie Lit.* 1971 nr 5.

[VIII, 497] b) Poezje

J. JARZĘBOWSKI: Maryjna poezja C. Norwida. Wstęp do wyd.: Do Najświętszej Panny Marii litania. Londyn 1962. — T. F. DOMARADZKI: (Omówienie: Pieśń o ziemi naszej). *Études Slaves et Est-Européennes* 1963 nr 3/4. — E. FELIKSIĄK: O „A Dorio ad Phrygium” C. Norwida. *Przegl. Hum.* 1964 nr 4. [Polemika: J. M. KASJAN: Jeszcze o „A Dorio ad Phrygium”. Tamże 1965 nr 2; E. FELIKSIĄK: Odpowiedź J. M. Kasjanowi. Tamże]. — B. MIAZGOWSKI: Morze w literaturze polskiej. Gdynia 1964 s. 191-194. —

Z. STEFANOWSKA: Norwida spór o powstanie. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz.* W-wa 1964. [Rec.: W. DANIEK. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 3]. — Z. DOKURNO: Kompozycja utworów lirycznych C. K. Norwida (do r. 1852). Tor. 1965 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 16 z. 2. [Rec.: Z. STEFANOWSKA: Na kompozycji rzecz się nie kończy. *Nowe Książki* 1966 nr 10; D. ZAMĄCIŃSKA-PALUCHOWSKA. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 4]. — J. W. GOMULICKI: Z ineditów C. Norwida. *Poezja* 1965 nr 1. — K. GÓRSKI: (Vade-mecum. Wyd. W-wa 1962. Rec.): *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — C. MIŁOZ: La poésie polonaise. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. (M. in. rozdział pt. Norwid le précurseur). — K. MORAWSKI: Dantie w Polsce. *Dantie i Slawianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascita di Dante.* Moskwa 1965. —

M. BUCZKÓWNA: Prawdziwie świecący. *Poezja* 1966 nr 7. (O wierszu: Do słynnej tancerki rosyjskiej). — T. DĄBEK: Twórczość przekładowa Dory Gabe. Wr. 1966. [Rec.: T. ROSS: Dora Gabe — tłumaczka. *Nowe Książki* 1969 nr 16]. — J. W. GOMULICKI: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — J. W. GOMULICKI: Norwidowa podróż przez piekło. (Ze studiów nad genezą i kształtem „Vade-mecum”). *Mies. Lit.* 1966 nr 2. — J. W. GOMULICKI: Walka z Belzebubem. (O jedną literę w „Tęczy” Norwida). *Współczesność* 1966 nr 8. [Polemika: K. GÓRSKI: Odpowiedź p. Juliuszowi W. Gomulickiemu. Tamże nr 13; J. W. GOMULICKI: Odpowiedź prof. Konradowi Górskiemu. Tamże nr 13]. — J. W. GOMULICKI: Z niedrukowanych poezji C. Norwida. *Mies. Lit.* 1966 nr 2. — K. GÓRSKI: Dwa podstawowe znaczenia terminu „tekst”. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu.* Wr. 1966. — J. Z. JAKUBOWSKI: „... Iż żaden odcień słowa nie tonie w papierze”. *Poezja* 1966 nr 5. — M. JASTRUN: Norwid i perły. *Poezja* 1966 nr 8. — M. JASTRUN: Wpływ czy powinowactwo? *Poezja* 1966 nr 1. [Polemika: J. PRZYBÓŚ: O wpływołogii. *Poezja* 1966 nr 4]. — Liryka polska. Interpretacje. Kr. 1966. (Tu m. in.: Z. BIENKOWSKI: Trzy strofki; M. GŁOWIŃSKI: Laur dojrzały; Z. ŁAPIŃSKI: Spartakus). — J. PIETRKIEWICZ: Cyprian Norwid's „Vade-mecum”. An experiment in didactic verse. *Slavonic and East European Review* 1966 nr 102 s. 66-75. — J. PRZYBÓŚ: „Liryka i druk” Norwida. *Poezja* 1966 nr 2. — J. PUDELEK:

Kim była bohaterka Norwidowskiego wiersza „Do słynnej tancerki rosyjskiej — nieznannej zakonnicy”? *Poezja* 1966 nr 7. — J. BŁOŃSKI: Norwid wśród prawników. *Twórczość* 1967 nr 5. —

F. J. CORLISS: Time and Crucifixion in Norwid's Vade-mecum. *The Slavic and East European Journal* 1967 nr 3. — A. CZERNIAWSKI: Czytając Norwida. *Oficyna Poetów* (Londyn) 1967 nr 3. (O wierszu „Epos-nasza”). — S. CZERNIK: O ludowości C. Norwida. *Poezja* 1967 nr 4. — T. F. DOMARADZKI: La réalité du Mal dans deux manifestes poétiques: celui de Ch. Baudelaire et celui de C. Norwid. *Études Slaves et Est-Européennes* 1967 nr 1/2-3/4. — M. JASTRUN: Gwiazdzisty diament. *Poezja* 1967 nr 1. — W. NATANSON: Sprawa Baudelaire — Norwid. *Kultura* 1967 nr 37. — L. WÓJCIK: Wpływ Norwida na poezję Kwadrygi. *Przegl. Hum.* 1967 nr 4. —

J. W. GOMULICKI: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — A. A. IŁUSZIN: „Dantowskoje” stichotworienije Norwida. W zbiorze: Dantowskie cztenija. Letture Dantesche. Moskwa 1968. — M. KWAŚNY: Norwid — poeta źle rozumiany. *Pam. Lit. R.* 59 (1968) z. 4. — A. LISIECKA: „Legenda wieków” Norwida i legenda „Parnasu”. *Pam. Lit. R.* 59 (1968) z. 4. — A. LISIECKA: „Nad wodą wielką i czystą...” (Norwid a liryki lozańskie). *Poezja* 1968 nr 11. — A. LISIECKA: O Baudelaizmie „Vade-mecum”. *Twórczość* 1968 nr 3 s. 77-89. — E. MARCZEWSKI, J. ŁANOWSKI: Zdegradowanie kontemplacji. (Wokół wiersza Norwida „Plato i Archita”). Skróc. *Odra* 1968 nr 5; całość wyd. pt. O zdegradowaniu kontemplacji. Wokół wiersza C. Norwida: Plato i Archita. Wr. 1969 *Wr. Tow. Nauk. Materiały XXX Czwartku Nauk. 20 kwietnia 1967*. [Rec.: W. SZYMBORSKA. *Życie Lit.* 1969 nr 49; M. BUCZKÓWNA: *Poezja ... to co innego. Poezja* 1970 nr 4; S. SAWICKI: O zdegradowaniu kontemplacji. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 17; J. TRZYNADŁOWSKI: Nad wierszem C. Norwida. „Plato i Archita”. (W druku)]. — E. MARCZEWSKI: Commentaire (do wiersza Plato i Archita). *Zastosowania Matematyki* t. 10 (1969). —

BERNARD: Norwid. *Litery* 1969 nr 1. — E. FELIKSIĄK: Zbieranie głosów. (O Norwidowej wierze w godności poezji). *Poezja* 1969 nr 11. — J. W. GOMULICKI: Dodatek w wyd.: *Vade-mecum*. Wyd. 2 zmienione. W-wa 1969 *Bibl. Poetów*. — J. Z. JAKUBOWSKI: Wstęp w wyd.: *Poezje wybrane*. W-wa 1969 *Bibl. Poetów XX*. — A. LISIECKA: Norwidowska „muzyka idei” i „malarstwo pojęć”. *Litery* 1969 nr 1. —

Z. POLSAKIEWICZ: Nad Norwidem. (Na marginesie PIW-owskiego wydania Dziel wybranych). *Warmia i Mazury* 1969 nr 2. — A. SANDAUER: „Jam jest Bóg zabity”. *Kultura* 1969 nr 48. — A. SANDAUER: Norwida wiersz o głuchocie. *Kultura* 1969 nr 43. (Wczora-i-ja). — T. WITCZAK: Utajone norwidianum. *Ruch Lit.* 1969 z. 3. — R. CYGANOWSKA: Nad tekstem „Vade-mecum”. *Ruch Lit.* 1970 z. 6. (O wyd. 1969). — J. DUDEK: Tadeusz Gajcy. *Ruch Lit.* 1970 z. 1. — J. Z. JAKUBOWSKI: Testament poetycki Norwida. *Poezja* 1970 nr 1. — M. JASTUN: Interpretacje. Trzy wiersze z „Vade-mecum”. *Poezja* 1970 nr 6. — I. OPACKI: Słowackiego „równania z jedną niewiadomą”. *Pam. Lit. R.* 61 (1970) z. 4.

[VIII, 497] Fortepian Szopena: L. KRZEMIENIECKI: Norwid — twórcze zjawisko percepcji muzycznej. *Muzyka* 1968 nr 2. — A. SANDAUER: Norwidowska „pasja św. fortepianu”. *Kultura* 1969 nr 51/52. (Tu także przedr.: Fortepian Szopena).

[VIII, 497] Assunta: J. W. GOMULICKI: Rzeczywistość i marzenie. Wstęp w wyd.: Dwa poematy miłosne. W-wa 1966. [Rec.: W. BILLIP: Poematy miłosne Norwida. *Nowe Książki* 1967 nr 22]. — M. BUCZKÓWNA: Z przeciw uczucia do przeciw rozumu. („Assunta” C. K. Norwida). *Poezja* 1967 nr 5.

[VIII, 498] c) Proza

J. CYBERTOWICZ: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim”. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — J. W. GOMULICKI: Wstęp i oprac. wyd.: Białe kwiaty. W-wa 1965 *Bibl. Jedynorożca*. — (Białe kwiaty. Wyd. W-wa 1965. Rec.): J. Z. JAKUBOWSKI: Proza Norwida. *Polonistyka* 1965 nr 5; Z. ŁAPIŃSKI. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 40; A. CZERNIAWSKI: „Białe kwiaty” Norwida. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 6; A. WITKOWSKA: Proza o barwie słów białej. *Nowe Książki* 1966 nr 3. — J. ARCAJ: O „Quidamie” Norwida. *Nasza Przyszłość* 1966 t. 25. — J. W. GOMULICKI: Rewia nieżywych serc. *Tyg. Kult.* 1969 nr 18. — M. JASTRUN: Quidam i sobowtóry. *Poezja* 1969 nr 7-8. — Z. SZMYDTOWA: Nowele weneckie Norwida. *Przegl. Hum.* 1969 nr 1; przedr. w: *Studia i portrety*. W-wa 1969.

[VIII, 499] d) Dramat

Ogólne: J. W. GOMULICKI: Wstęp i oprac. wyd.: *Miniatury dramatyczne*. W-wa 1968. [Rec.: (vit.): „Miniatury

dramatyczne" Norwida. *Teatr* 1968 nr 18; J. JAKUBOWSKA: Nad propozycjami teatralnymi Norwida. *Nowe Książki* 1969 nr 1]. — I. SŁAWIŃSKA: O terminologii teatralnej Norwida. Szkic problematyki badawczej. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — M. O. GUZEK: O związkach „Miniatur dramatycznych” Norwida z jego twórczością poetycką. *Poezja* 1969 nr 2. — J. Z. JAKUBOWSKI: O teatrze C. Norwida mówi... Rozmowę przeprowadziła I. Strzezińska. *Trybuna Ludu* 1969 nr 8. — L. KRZEMIENIECKI: C. Norwida pojęcie dramatu. W zbiorze: *Litteraria. Teoria literatury — Metodologia — Kultura — Humanistyka. Wr. 1969 Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 134.

[VIII, 499] **Z w o l o n:** Z. TROJANOWICZ: Uwagi o „Zwolonie” C. Norwida. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu.* Wr. 1966. — M. GRZĘDZIELSKA: Symbolika „Zwolona”. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — S. KAWYN: Norwid wobec Mickiewicza. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

[VIII, 499] **N o c t y s i ą c z n a d r u g a:** Wyst. Kat. czerwiec 1969: B. LABOCKA: Nowoczesność prawdziwa czy pozorna? *Teatr* 1969 nr 15. — Wyst. Państw. Wyższa Szkoła Teatr. W-wa: W. NATANSON: Norwid, ironia i teatr. *Teatr* 1970 nr 12.

[VIII, 500] **W a n d a:** Wyst. Poz. 1970: Z. KWIECIŃSKA: Norwid... na scenie miniaturowej. *Trybuna Ludu* 1970 nr 152; I. SŁAWIŃSKA: „Wanda” Norwida w teatrze lalkowym. *Teatr* 1970 nr 12. — J. JAKUBOWSKA: Elementy wizji teatralnej w historiozoficznych dramatach C. K. Norwida (na podstawie „Wandy” i „Kra-kusa”). *Przegl. Hum.* 1970 nr 6.

[VIII, 500] **K r a k u s:** Wyst. Ateneum W-wa: J. JAKUBOWSKA: Norwid pod kostiumem. *Teatr* 1970 nr 17; E. MORAWIEC: Prawda i słowo. *Życie Lit.* 1970 nr 24; JASZCZ (J. A. SZCZEPAŃSKI): Norwid... na scenie okrągłej. *Trybuna Ludu* 1970 nr 152; B. WOJDOŃSKI: Norwid i szczypta refleksji. *Teatr* 1970 nr 17. — J. JAKUBOWSKA: Elementy wizji teatralnej... jw.

[VIII, 500] **A k t o r:** I. SŁAWIŃSKA: Komediodrama Norwida na scenie lubelskiej. *Teatr* 1965 nr 10.

[VIII, 501] **Z a k u l i s a m i:** K. BRAUN: Dramaturgia „Za kulisami”. Norwida. *Teatr* 1965 nr 5. — D. FALAŁAK: „Za kulisami” Norwida w inscenizacji Horzycy

Toruń 1946. *Pam. Teatr.* 1965 nr 2. — I. SŁAWIŃSKA: Norwid i mały ekran. *Teatr* 1966 nr 22. (O wyst. w telewizji 10 października 1966). — M. JASTRUN: Teatr podwójny. *Twórczość* 1970 nr 9. — Wyst. Kr. 1970: M. FIK: Norwid w Krakowie. „Nie opowiadaj, jeno powiedz...”. *Teatr* 1970 nr 24; Z. GREŃ: Łza z wosku i diament. *Życie Lit.* 1970 nr 40; B. MAMOŃ: Pierwszy od śmierci Horzycy. *Tyg. Powusz.* 1970 nr 39; E. MORAWIEC: Kamień w kwiecie uwikłany. *Kultura* 1970 nr 43.

[VIII, 502] **P i e r ś c i e ń w i e l k i e j d a m y:** Wyst. Rzeszów 1963: C. KŁAK: Przypomnienie Norwida. *Widnokrąg* 1963 nr 8. — K. BRAUN: Teatralna analiza dramatu Norwida na przykładzie „Pierścienia wielkiej damy”. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu.* Wr. 1966. — B. KORZENIEWSKI: Spory o teatr. Recenzje z lat 1935-1939. W-wa 1966. — K. WYKA: Norwida „Pierścień wielkiej damy”. (Program teatr. Kr.). Premiera 17 czerwca 1967. — Wyst. Kr. 1967: I. J. (L. JABLONKÓWNA): „Pierścień wielkiej damy” w Teatrze Słowackiego w Krakowie. *Teatr* 1967 nr 17; T. KUDLIŃSKI: „Pierścień” w Krakowie. *Kierunki* 1967 nr 33; B. MAMOŃ: „Pierścień wielkiej damy”. *Tyg. Powusz.* 1967 nr 28; J. PINI-SUCHODOLSKA: Rehabilitacja hrabiny Harrys. *Teatr* 1967 nr 24. [Polemika: S. ŚWIONTEK: Spór o „Pierścień” Norwida. *Życie Lit.* 1968 nr 26; J. W. GOMULICKI: Zabawy w „Pierścieniu” ciąg dalszy. Tamże nr 28]. — S. ŚWIONTEK: Paraboliczność struktury scenicznego „Pierścienia wielkiej damy” C. Norwida. *Dramat i teatr. V Konferencja teoretycznoliteracka młodszych pracowników naukowych polonistyki w Świętej Katarzynie.* Wr. 1967. — Wyst. Łódź 1968: I. BOLTUĆ: Biała tragedia. *Kultura* 1968 nr 47; M. WAWRZKIEWICZ: *Współczesność* 1969 nr 1. — Wyst. Tor. 1969: J. KRYSZAK: Próba czytana. *Pomorz* 1969 nr 24; S. MELKOWSKI: „Nagie, wielkie serio”. *Teatr* 1970 nr 8. — Wyst. Poz. 1970: B. FRANKOWSKA: Norwid w Poznaniu. Gdyby Mak-Yks się zabił? *Teatr* 1970 nr 24; J. KORCZAK: Norwid w Poznaniu. *Życie Lit.* 1970 nr 43.

[VIII, 502] **M i ł o ś ć c z y s t a u k ą p i e l i m o r s k i c h:** (W telewizji. Kat. czerwiec 1969): J. W. GOMULICKI: Rewia niezłych serc. *Tyg. Kult.* 1969 nr 18; B. LABOCKA: Nowoczesność prawdziwa czy pozorna? *Teatr* 1969 nr 15. — Wyst. Państw. Wyższa Szkoła Teatr. W-wa: W. NATANSON: Norwid, ironia i teatr. *Teatr* 1970 nr 12.

[VIII, 503] Kleopatra: I. SŁAWIŃSKA: Metaphor in Drama. *Poetics*. W-wa 1961; toż pt. Metafora w dramacie. *Zeszyty Nauk. KUL* 1963 z. 3. — Wyst. W-wa 1967: W. FILLER: Propozycje Norwida. *Kultura* 1967 nr 31; B. KAZIMIERCZYK: „Kleopatra” w Warszawie. *Kierunki* 1967 nr 33; W. NATANSON: „Kleopatra”, czyli wtajemniczenia. *Teatr* 1967 nr 16. — I. SŁAWIŃSKA: Problemy teatralne „Kleopatry” Norwida. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 28. — L. KRZEMIENIECKI: Numizmatyczna geneza „Kleopatry” Norwida. *Biul. Numizmatyczny* 1968 nr 34. — A. LISIECKA: „Legenda wieków” Norwida i legenda „Parnasu”. *Pam. Lit.* 1968 z. 4. — Kleopatra i Cezar. Wyst. Lubl. grudzień 1968: M. BECHCZYC-RUDNICKA: Odważna inicjatywa. *Kamena* 1969 nr 2; B. FRANKOWSKA: Norwidowska kronika historyczna. *Teatr* 1969 nr 3; J. MILEWSKI: Odrobina mężczyzny na codzień. *Kierunki* 1969 nr 39; S. SAWICKI: „Kleopatra” Norwida w teatrze lubelskim. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 11; R. SZYDŁOWSKI: Norwid w Lublinie. *Trybuna Ludu* 1969 nr 4; Norwid w Lublinie. *Życie Lit.* 1969 nr 5.

[VIII, 505] e) Estetyka

Z. FOLEJEWSKI: C. K. Norwid's Prose and Poetics of the Short Story. *American Contribution to the Fifth International Congress of Slavists. Sofia 1963*. T. 2. Haga 1963. — W. JUSZCZAK: Wojtkiewicz i nowa sztuka. W-wa 1965 s. 72-80. — W. KALINOWSKA, M. ROSTWOROWSKI: Elementy teorii sztuki w pismach Norwida. *Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy w. XVIII i w. XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Warszawa, listopad 1963*. W-wa 1967. [Rec.: A. OSEKA: W poszukiwaniu istoty romantyzmu. *Nowe Książki* 1967 nr 12]. — Z. ŁAPIŃSKI: „Różę znać różą”. O założeniach poznawczych w twórczości Norwida. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 3. — B. GOŁĘBIEWSKA: Zygmunt Krasiński w listach Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — C. ZGORZELSKI: Sztuka narracyjna Kraszewskiego. *Literatura. Komparatystyka. Folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968. — B. GOŁĘBIEWSKA: Zygmunt Krasiński w wierszach Norwida. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — S. KAWYN: Norwid wobec Mickiewicza. Tamże. — J. PORADECKI: Uwagi o Norwidowym rozumieniu oryginalności. Tamże. (O Juliuszu Słowackim). — Z. SZMYD-TOWA: Program i dyskusja literacka we

wczesnych utworach Norwida. W: *Studia i portrety*. W-wa 1969.

[VIII, 505] Promethidion: S. CZERNIK: O ludowości C. Norwida. *Poezja* 1967 nr 4. — W. FLORYAN: Edytorstwo dokumentarne w wydawnictwie Ossolineum. Wr. 1967. — J. TRZYNADŁOWSKI: Posłowie do wyd.: *Promethidion*. Wr. 1967. — A. LISIECKA: Norwidowska „muzyka idei” i „malarstwo pojęć”. *Litery* 1969 nr 1. — M. BUCZKÓWNA: Poezja... to co innego. *Poezja* 1970 nr 4. — J. KRZYŻANOWSKI: Wielka emigracja. W zbiorze: *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska*. Wr. 1970. — Z. RASZEWSKI: Sto przedstawień w opisach polskich autorów. *Dialog* 1970 nr 9.

[VIII, 506] f) Język, styl, wersyfikacja

M. GRZĘDZIŁSKA: Les tendances à atténuer la distinction entre le vers et la prose. (Du romantisme à la „Jeune Pologne”). *Poetics*. W-wa 1961. — M. GŁOWIŃSKI: Poetyka Tuwima a polska tradycja literacka. W-wa 1962 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 7. (Tu m. in.: Tradycje romantyczne; W kręgu Norwida). — A. OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA: Wiersz nieregularny i wolny Mickiewicza, Słowackiego i Norwida. Wr. 1964 *Z dziejów form artystycznych w lit. pol.* t. 3. — A. WAŻYK: Esej o wierszu. W-wa 1964. — L. KRZEMIENIECKI: Numizmatyczne metafory Norwida. *Biul. Numizmatyczny* 1966 nr 9. — J. PRZYBÓŚ: „Słowem każdym jak perłą”. *Poezja* 1966 nr 8. — M. GŁOWIŃSKI: Wirtualny odbiorca w strukturze utworu poetyckiego. W zbiorze: *Studia z teorii i historii poezji*. Wr. 1967 *Z dziejów form artystycznych w lit. pol.* t. 9, s. 26-29.

[VIII, 508] g) Poglądy filozoficzne, polityczne, społeczne

Z. STEFANOWSKA: Norwida spór o powstanie. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Univ. Warsz.* W-wa 1964. — Z. ŻABICKI: Z problemów ideologii i estetyki pozytywizmu. Publicystyka emigracyjna Józefa Tokarzewicza na tle prądów epoki. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 12. — L. EUSTACHIEWICZ: Norwid: pięć aktów dramatu. *Życie i Myśl* 1966 nr 10. — J. W. GOMULICKI: Z nieznanymi marginaliów C. Norwida. *Współczesność* 1966 nr 1. [Rec.: W. N. (NATANSON): Rubaszność a heroizm. *Twórczość* 1966 nr 3]. — T. F. DOMARADZKI: La

réalité du Mal dans deux manifestes poétiques: celui de Ch. Baudelaire et celui de C. Norwid. *Études Slaves et Est-Européennes* 1966/67 nr 1/2-3/4. — Z. LIBERA: Poeta myśli. *Tyg. Demokratyczny* 1967 nr 52. — T. Z. BEDNARSKI: C. K. Norwida uwagi nad polską prasą krajową. *Zeszyty Prasoznawcze* 1968 nr 4. — E. FELIKSIĄK: Norwid i Vico. *Przegl. Hum.* 1968 nr 3. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: Myśli wybrane. *Kultura* 1968 nr 47. — J. W. GOMULICKI: Z niedrukowanych myśli C. Norwida. *Współczesność* 1968 nr 24. — E. FELIKSIĄK: Vico, Michelet, Norwid. *Organon* 1969 nr 6. — Z. ŁAPIŃSKI: Cóż jest człowiek? (Norwidowska koncepcja osoby). *Tyg. Powsz.* 1970 nr 35.

[VIII, 509] Religijność: I. SŁAWIŃSKA: Chrześcijaństwo w przemysłach Norwida. *Znak* 1966 nr 144 (6). — A. LISIECKA: Muzyk niepotrzebny. *Polityka* 1967 nr 8. [Polemika: A. DUDYCZ: (Listy do Redakcji). *Więź* 1968 nr 3; Odpowiedź (Listy do Redakcji: Spór o Norwida): A. LISIECKA. *Więź* 1968 nr 6]. — A. LISIECKA: Sokrates chrześcijaninem. *Ruch Lit.* 1969 z. 2.

[VIII, 510] h) Listy

(Do pani na Korczewie. W-wa 1963. Rec.): T. J. ŻÓLCIŃSKI: Listy do oceny potomnym pozostawione ... *Twórczość* 1965 nr 11; J. W. GOMULICKI: Nowe listy C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 13; Z. JASTRZĘBSKI: O Norwidzie, edytorstwie i polemikach. *Kierunki* 1966 nr 26 s. 11; J. W. GOMULICKI: Dokoła Norwida. Tamże nr 47 s. 11. — J. W. GOMULICKI: Nowe listy C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 12-13. — B. KUPŚĆ: Listy Norwida przekazane w darze Bibliotece Narodowej. *Biul. Informacyjny Bibl. Nar.* 1966 nr 4. — D. ACECKA-POKLEWSKA, W. MINCER: Oprac. wyd.: Listy do Antoniego Zaleskiego z lat 1844-1877. Tor. 1967, Wyd. Tow. Bibliofilów im. Lelewela. — J. W. GOMULICKI: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. Okrucy epistolarne. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — HAMILTON: Perswazje. Pałac w Korczewie. *Kultura* 1968 nr 39. — J. W. BOREJSZA: Cyprian Kamil Norwid i Piotr Ławrowicz Ławrow. *Slavia Orientalis* 1969 nr 1. — J. W. GOMULICKI: Między „Scytami” a „Świątymi”. Na marginesie nieznanego listu Norwida. *Poezja* 1970 nr 1. — W. ZIEMACKI: Fragment listu Norwida. *Ruch Lit.* 1970 z. 6.

[VIII, 511] i) Rysunki i grafika

T. MAKOWIECKI: Rozważania wstępne. W: Poeta-malarz. Studium o Stanisławie

Wyspiańskim. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1969. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1965 nr 5. — L. KRZEMIENIECKI: Projekty numizmatyczne Norwida. *Biul. Numizmatyczny* 1965 nr 5. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid a medalierstwo. *Biul. Numizmatyczny* 1966 nr 13/14. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid a Lelewel. *Biul. Numizmatyczny* 1967 nr 20/21. — T. SYGA: Mickiewicz w oczach Norwida. *Stolica* 1967 nr 17. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5.

[VIII, 513] 5. Kult

A. M. WOLIŃSKA: Sesja Norwidowska na Uniwersytecie Warszawskim. *Więź* 1964 nr 2. — Czy prochy Norwida powinny być przeniesione do kraju? (Odpowiedzi na ankietę). *Na antenie* (Londyn) 1966 nr 45. — L. GOL. (GOLIŃSKI): W 145 rocznicę urodzin C. Norwida. *Trybuna Ludu* 1966 nr 267. — D. HORODYŃSKI: Notatki z Francji. *Kultura* 1966 nr 21. — P. HOSTOWIEC: Notatnik nieśpiesznego przechodnia. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 12. — (k) (M. KOŚCIŃSKA): Wieczory Norwidowskie w teatrze i telewizji. *Życie W-wy* 1966 nr 233 (232). — (Notatka o nadaniu imienia C. K. Norwida Szkole Podstawowej nr 255 w Warszawie). *Stolica* 1966 nr 44; toż *Życie W-wy* 1966 nr 252. — M. WARNEŃSKA: Mazowieckie ścieżki pisarzy. W-wa 1966. (Tu m. in.: Szukam „Białych kwiatów”). — B. K.: Norwid w „Hybrydach”. *Kierunki* 1967 nr 2. (O wieczorze poetyckim). — J. KAMIONKOWA: Kollokwium Norwidowskie. *Biul. Pol.* 1967 z. 9. (W IBL 11-13 maja 1967). — J. SZCZYPKA: Rozmowa o Norwidzie z J. W. Gomulickim. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — J. K. WENDE: O pamięć poety. *Tyg. Demokratyczny* 1968 nr 52. — J. W. GOMULICKI: Liryka i druk. (Norwidiana 1848-1969). Katalog wystawy książek C. Norwida, książek o nim oraz norwidowskich druków okolicznościowych. W-wa 1969. — E. MILEWSKI: Rejsy poetów. *Litery* 1969 nr 1. — A. M. WOLIŃSKA: Wystawa Norwidowska. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — BERNARD: Norwid — Niemien. *Litery* 1970 nr 8. — J. KIERST: „Zwycięstwo nad czasem”. *Życie W-wy* 1970 nr 153. (O wieczorze Norwidowskim w 1944).

[VIII, 514] 6. Różne

J. JACHOWSKI: Modlitewnik C. K. Norwida. (Z pamiętnika księgarza). *Przew. Katolicki* 1966 nr 18. — J. W. GOMULICKI: Norwid w powstaniu warszawskim. *Argumenty* 1969 nr 31.

ODYNIEC ANTONI EDWARD

[VIII, 521] Drobne utwory i fragm. w przekładach:

Przekł. ros.: L. Mie: Diewuszka i gołub. Przedr. M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963. — L. Trifolew: Plennica. Tamże.

VIII, 526] OPRAWOWANIA

1. Biografia

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1. Kr. 1955. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ, K. KOSTENICZ, Z. MAKOWIECKA: Lata 1798-1824. W-wa 1957. — Kronika ..., jw.: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Z. SUDOLSKI: Z nieznannej korespondencji Teofila Januszewskiego i Aleksandry Bécu z A. E. Odyńcem. W książce:

S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8. — S. BALIŃSKI: Echo staroświeckiego wojażu. Dzienniczek podróży A. E. Odyńca. *Wiadomości* (Londyn) 1968 nr 1148. — J. ODROWĄŻ-PINIĄŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko. Listy zebrane. Kr. 1969.

[VIII, 529] 2. Twórczość

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — T. SYGA: (Listy z podróży. W-wa 1961. Rec.). *Przegl. Hum.* 1963 nr 1.

OHRYZKO JÓZEFAT

[VIII, 530] OPRAWOWANIA

E. LORENC: Petersburgskie „Słowo”. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 19. *Filologia ros.* Kr. 1964. — A. ŻYGA: Kraszewski wobec literatury rosyjskiej. *Slavia Orientalis* 1965 nr 1. — R. FÜRST:

„Słowo” J. Ohryzki a carska cenzura. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — J. KULCZYCKA-SALONI: „Słowo” — Petersburg 1859 rok. Fragment monografii Włodzimierza Spasowicza. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2.

OLIZAR GUSTAW

[VIII, 531] TWÓRCZOŚĆ

Ponadto dwa wiersze ogł. Z. Sudolski: Refleksje nad sztambuchami Salomei Słowackiej-Bécu. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8.

[VIII, 532] OPRAWOWANIA

Z. SUDOLSKI, jw. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

OLIZAR NARCYZ

[VIII, 533] OPRAWOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

OLIZAROWSKI TOMASZ AUGUST

[VIII, 536] Przekłady

2. A. MICKIEWICZ: Jakub Jasiński albo dwie Polski. Przekł. powst. 1867. Wyd.

w: A. Mickiewicz: Dzieła. Wyd. zupełne przez dzieci autora dokonane. T. 4. Paryż 1868 i wyd. nast.

[VIII, 537] OPRACOWANIA

T. SIVERT: Olizarowski i jego patriotyczna liryka emigracyjna. *Prace Polon. S. XX* (1964). — Kronika życia i twór-

czości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

ORPISZEWSKI LUDWIK

[VIII, 539] Listy

10. Raporty z misji dyplomatycznej w Rzymie 1844-1848. Rkps Bibl. Czart. sygn. 5380. Fragm. ogł. J. W. Gomułicki: Norwid partyzantem Czartoryskich (1844-1845). *Stolica* 1967 nr 17.

[VIII, 539] OPRACOWANIA

A. A. JANKOWSKI: Wyprawa Zaliwskiego w literaturze polskiej lat 1833-1848. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. — J. W. GOMU-

LICKI: Norwid partyzantem Czartoryskich, jw. — Z. MUSZYŃSKA-TROJANOWICZ: „Norwida szczególnie rekomenduję J. O. Księciu...”. *Twórczość* 1967 nr 6; przedr. w: Rzec o młodości Norwida. Poz. 1968. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — J. WSZOLEK: Prawica Wielkiej Emigracji wobec narodowego ruchu włoskiego (przed rewolucją 1848 roku). Wr. 1970 *Prace Komisji Nauk Hist.* nr 26.

OSTROWSKI JÓZEFAT BOLESŁAW

[VIII, 542] OPRACOWANIA

W. GIELŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — L. ZIELIŃSKI: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — B. CYGLER: Działalność Joachima Lelewela w Zjednoczeniu Emigracji Polskiej 1837-1846. *Przeł. Hum.* 1966 nr 5. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ:

Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Kronika..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31.

OSTROWSKI KRYSZTYN

[VIII, 547] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — M. STRA-

SZEWSKA: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przeł. Hum.* 1969 nr 2.

PADURRA TOMASZ

[IX, 7] OPRACOWANIA

Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-

-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

PAPŁOŃSKI JAN

[IX, 10] OPRACOWANIA

K. POZNAŃSKI: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 9.

PASZKOWSKI JÓZEF EDMUND

[IX, 11-12] Przekłady

7. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Wyd. 3. W-wa 1965 *Bibl. Szk.*9. W. Shakespeare: Makbet. Wyd. 8. Wr. 1965 *Nasza Bibl.*15. W. Shakespeare: Hamlet. Wyd. 8. W-wa 1965 *Bibl. Szk.*

PASZKOWSKI JÓZEF (starszy)

[IX, 13] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ: (M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. W-wa 1964. *Rec.*). *Przegl. Hist.* 1965 z. 2.

PAULI ŻEGOTA

[IX, 15] TWÓRCZOŚĆ

1. Wyimki z podróży po Galicji odbytej w r. 1831. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki Ż. Paulego z wędrowek po Galicji. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 1/2. (Tu także: Dziennik podróży ze Lwowa do Krakowa 19 lipca - 2 sierpnia 1840).

[IX, 16] Przekłady

2. V. Hugo: Do mego przyjaciela; On; Mazepa (fragm.). Powst. 1834. Z rkpsu *Bibl. Jagiel.* ogł. M. Kocięcka: Niedrukowane przekłady polskie poezji Victora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1.

[IX, 16] OPRACOWANIA

J. ŁEPKOWSKI: Listy do Ż. Paulego z 1852-1890. Rkps *Bibl. Jagiel.* sygn. 5755.Ogł. J. Przygocka. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — M. KOCIĘCKA: Niedrukowane przekłady ..., jw. — K. LEWICKI: Oprac. wyd.: Pamiętniki..., jw. — T. SMOLARCZYKOWA: Żegota Pauli jako wydawca literatury pięknej. *Biul. Bibl. Jagiel.* 1964 nr 1. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. *Kr. 1966 Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. PRZYGOCKA: Listy Józefa Łepkowskiego do Ż. Paulego (1852-1890). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — E. PERKOWSKA: Żegota Pauli, polihistor i badacz starożytności polskich. Życie i działalność w latach 1814-1860. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol. S. E. Zagadnienia Ogólne* 1970 z. 4.

PAWLIKOWSKI MIECZYŚLAW

[IX, 19] OPRACOWANIA

A. ŻYGA: Kornel Ujejski w Medyce. *Widnokrąg* 1965 nr 2. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — S. KAWYŃ: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Studia i szkice.* Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewiczawśród poetów lwowskich). — K. BARTOSZEWSKI: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. — M. KRAJEWSKI: Wkład Pawlikowskich w życie kulturalne Ziemi Przemyskiej. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemysł 1969. — A. ŻYGA: Kornel Ujejski w Medyce. Tamże.

PIETKIEWICZ ANTONI

[IX, 28] OPRACOWANIA

M. INGLÓT: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — S. BURKOT: W kręgu„drezdeńskiego samotnika”. Konopnicka — Kraszewski. W zbiorze: Konopnicka i współczesny jej świat literacki. Szkice historyczno-literackie. W-wa 1969. — S. BURKOT: Z dziejów „Odysei” Cypriana Kamila Norwida. *Ruch Lit.* 1969 z. 3.

PLEBAŃSKI JÓZEF KAZIMIERZ

[IX, 33] Listy

10a. Do O. Kolberga 3 listy z 1887. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł.

M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 66. Korespondencja. Cz. 3. W-wa 1969.

PODBERESKI ROMUALD

[IX, 35] OPRACOWANIA

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1. Kr. 1955. — A. ŻYGA: Kraszewski wobec literatury rosyjskiej. *Slavia Orientalis* 1965 nr 1. — M. INGŁOT: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały**i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. BURKOT: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. STOLZMAN: *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: *Listy zebrane*. Kr. 1969.

PODCZASZYŃSKI MICHAŁ

[IX, 37] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966.

PODOLECKI JAN KANTY

[IX, 39] OPRACOWANIA

H. RUBIN: Spuścizna publicystyczna J. K. Podoleckiego w ujęciu Andrzeja

Grodka. *Gdańskie Zeszyty Hum.* 1961 z. 1/2.

POL WINCENTY

[IX, 41-46] TWÓRCZOŚĆ

3. Pieśni Janusza

Przekł. ros.: E. Błaginina: *Soldatskaja (Marderka); Piesnia iz-za groba (Leci liście z drzewa); Zaworonok (Skowronek)*. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963. (Tu także przedr. dawnego przekładu W. Bieniediktowa: Ukraina, zob. poz. 10).32a. Geograficzny opis Śląska w zarysie. Pisany pod dyktando W. Pola przez A. Cinciałę w 1852. Ogł. J. Broda i J. Szafłarski: *Nieznany rękopis W. Pola pt. Geograficzny... Zaranie Śląskie* 1964 z. 3.

Rkps w aktach b. gimnazjum ewangelickiego w Cieszynie.

46a. Prace z etnografii północnych stoków Karpat. Wyd. J. Babicz. Wr. 1966 *Arch. Etnograficzne* nr 29. (Maszynopis powielony).

Zawartość: I. Notaty do wstępu. Powst. ok. 1847-1848. Rkps w Muz. Tatrzańskim, Zakopane, sygn. 230/113; II. Górale Czuchońkowie. Powst. prawdopodobnie przed 1840. Rkps, iw.; III. Kilka rysów do opisanja Huculów na Bukowinie. Powst. prawdopodobnie 1857-1859. Rkps w Arch.

Pol. Tow. Ludoznawczego, Wr., l.p. inw. 190; IV. O rodzie. Powst. prawdopodobnie 1851/52. Rkps w Muz. Tatrzańskim, iw.

65. Obrazy z życia i natury. Fragn. przedr. J. Jasiński: *Zapomniany utwór W. Pola. Warmia i Mazury* 1969 nr 5.

[IX, 48] Drobne utwory po śmierci autora ogł. ...

Przekł. ros.: E. Błaginina: *Cztery wieszczy (Cztery rzeczy)*. Wyd. iw. poz. 3.

[IX, 49] Wydania zbiorowe

12. Wincenty Pol. W-wa 1969 *Poeci Polscy*.

Zawartość: wybór wierszy z Pieśni Janusza, Pieśni o ziemi naszej, Obrazów z życia i z podróży, Szajne katarynki, Z podróży po burzy; wiersze różne; fragm. Mohorta.

[IX, 49] Listy i materiały

10a. Do J. E. Purkyniego z 1 czerwca 1847 i 11 kwietnia b.r. (1850). Wyd. J. W. Opatrny: *Jan Ewangelista Purkynie w kręgu przyjaciół Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. Ossolineum. Księga pam.*

w 150-lecie Zakładu Nar. im Ossol. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; przedr. wraz z listami z 5 listopada 1843 i 24 sierpnia 1852 w: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 C 25.

[IX, 55] OPRACOWANIA

2. Bibliografia

J. I. KRASZEWSKI: List do J. N. Deszkiewicza, dat. 9 stycznia 1866. Ogl. A. Żyga: Listy J. I. Kraszewskiego do J. N. Deszkiewicza. *Ruch Lit.* 1968 z. 4 s. 233-234. — F. BIELAK: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Univ. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — K. ZAWISTOWICZ-ADAMSKA: Wincenty Pol — badacz kultury ludowej. W-wa 1966. [Rec.: J. IWASZKIEWICZ: Zagadki literackie. *Życie W-wy* 1966 nr 315; S. ŚWIRKO. *Lit. Lud.* 1966 nr 2/3; R. SULI-

MA: Działalność ludoznawcza W. Pola. *Nowe Książki* 1967 nr 22; A. KOWALSKA: Pol żywy. *Przegl. Hum.* 1968 nr 2]. — J. OLSZAK: O Wincentym Polu — nie tylko poecie. *Roczn. Przemyski* t. 11 (1967). — J. JASIŃSKI: Z pobytu W. Pola w Prusach Wschodnich. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1969 nr 1.

[IX, 57] 3. Twórczość

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. BABIČZ: Oprac. wyd.: Prace z etnografii północnych stoków Karpat. Wr. 1966 *Arch. Etnograficzne* nr 29. — J. ZBOROWSKI: Przedmowa. W wyd.: Prace z etnografii północnych stoków Karpat, jw. — J. JASIŃSKI: Zapomniane utwory Wincentego Pola. *Warmia i Mazury* 1969 nr 5. — A. ŻYGA: Dubieckie spotkania z literaturą polską. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemysł 1969. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

POPLIŃSKI ANTONI

[IX, 60] OPRACOWANIA

W. STEFFEN: Sylwetki filologów polskich XIX wieku. *Meander* 1969 z. 7/8.

POTOCKI TOMASZ

[IX, 65] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — Z. STANKIEWICZ: Dzieje wielkości i upadku

Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* [Rec.: J. JEDLIŃSKI: Cięż margrabiego. *Nowe Książki* 1967 nr 16].

PRADZYŃSKI IGNACY

[IX, 66] OPRACOWANIA

C. BLOCH: Ignacy Prądzyński o inspiracji francuskiej w wybuchu powstania listopadowego. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1. [Polemika: W. ZAJEWSKI: Prądzyński, Lelewel i mit o karbonaryzmie. Tamże 1964 nr 4]. — C. BLOCH: Przyczynek do metody wydawania pamiętników. (Na przykładzie Pamiętników Prądzyńskiego w wydaniu B. Gembarzewskiego). *Studia Źródłoznawcze* t. 9 (1964). — T. ŁEPKOW-

SKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — M. RUSZCZYC: Generał Ignacy Prądzyński 1792-1850. W-wa 1968 *Bitwy. Kampanie. Dowódcy* 2. [Rec.: J. GAN. *Mówią wieki* 1968 nr 11]. — S. SZENIC: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969. — C. BLOCH: Ignacy Prądzyński jako historyk powstania listopadowego. *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* 1969 cz. 2 - 1970 cz. 1.

PRUSINOWSKI ALEKSY

[IX, 68] OPRACOWANIA

Z. SUDOLSKI: Oprac. wyd.: Z. Krasieński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970
Bibl. Poezji i Prozy.

PRUSINOWSKI JAN

[IX, 70] Listy

4. Do O. Kolberga z 8 września 1862 (wierszem). Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn.

2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

RACZYŃSKI EDWARD

[IX, 86] OPRACOWANIA

A. WOJTKOWSKI: Edward Raczyński. W zbiorze: Wielkopole XIX wieku. T. 1. Poz. 1966.

RETTTEL LEONARD

[IX, 89] OPRACOWANIA

M. STRZAŁKOWA: Pierwszy polski przekład z Lope de Vegi; Teatr hiszpański w Polsce. W książce: Studia polsko-hiszpańskie. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — Kronika

życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — Kronika ..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

ROGALSKI LEON

[IX, 92] OPRACOWANIA

M. INGLÓT: „Bałamut Petersburski” 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 2.

Prace Lit. IV. Wr. 1962. [Rec.: P. GRZEGORCZYK: Monografia „Bałamuta”. *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2].

ROMANOWSKI MIECZYSLAW

[IX, 94] Artykuły, drobne utwory i przekłady ogł. ...

Przekł. ros.: S. Kirsanow; Polskije stiagi w Kriemle; Sokoly, orly. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — Z. SZWEYKOWSKI: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Anczyc, Jeź i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego przed rokiem 1863). — K. BARTOSZEWSKI: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. [Rec.: A. K. GUZEK: Legenda powstańczej śmierci. *Poezja* 1969 nr 7; C. LECHICKI. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 11; B. PONIOWSKI: Uwikłany w historię. *Współczesność* 1969 nr 11; T. S. (SYGA): Poeta powstaniec. *Stolica* 1969 nr 11]. — D. WAWRZYKOWSKA-WIERCIOCHOWA: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

[IX, 98] OPRACOWANIA

3. Twórczość

B. GAWIN: Z rękopisów M. Romanowskiego „Góral” i „Mnich”. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2. — S. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Studia i szkice*. Kr. 1967. (Tu m. in.:

ROPELEWSKI STANISŁAW

[IX, 99] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

RÓŻYCKI KAROL

[IX, 101] Listy i materiały

3a. Do A. Mickiewicza 15 listów z 1834-1854. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 649. 7 listów i kilka fragmentów listów z 1834-1853 ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

RZEWUSKI HENRYK

[IX, 109] TWÓRCZOŚĆ

2. Pamiątki Soplicy.

Przekł. niem.: Ph. Löbenstein: Denkwürdigkeiten des Pan Sewerin Soplica. Fragm. przedr. *Mickiewicz-Blätter* 1966 z. 31-32.

[IX, 113] Listy i materiały

10. Do siostry Karoliny Lacroix fragm. 6 listów ogł. J. W. Borejsza: Miscellanea paryskie. II. Z korespondencji rodzinnej H. Rzewuskiego. *Slavia Orientalis* 1966 nr 2.

[IX, 115] OPRACOWANIA

1. Biografia

W. GIELŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. [Rec.: E. TOMASZEWSKI. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1]. — J. RUDNICKA: Odcinek powieściowy w „Dzienniku Warszawskim” i w jego kontynuacjach (1851-1862). *Roczn. Bibl. Nar.* 1 (1965). — J. W. BOREJSZA: Miscellanea paryskie, jw. — E. TOMASZEWSKI: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1.

[IX, 117] 2. Twórczość

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — K. WYKA: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* —

kiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

[IX, 102] OPRACOWANIA

J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza ..., jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — A. KŁOSSOWSKI: Z dziejów księgarstwa polskiego na obczyźnie. (Proces o wydanie przez Władysława Mickiewicza „Próbek historycznych” hr. H. Rzewuskiego). *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

[IX, 118] Pamiątki Soplicy: M. INGLÓT: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbcza Kultury* z. 17 (1965). — K. BARTOSZYŃSKI: O amorfizmie gawędy. Uwagi na marginesie „Pamiętek Soplicy”. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szwejkowskiemu*. Wr. 1966. — J. TAZBIR: Z dziejów fałszerstw historycznych w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. *Przegl. Hist.* 1966 z. 4. — Z. SZMYDTOWA: Spoken and Literary Tale. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 10 (1967) z. 2; streszcz. pt. Gawęda. Tamże. — J. MALINOWSKI: Zarys rozwoju powieści historycznej w Polsce do 1939 r. W zbiorze: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego. Bydg. 1968 *Bydg. Tow. Nauk. Prace Wydz. Nauk Hum.* S. B nr 3. — Z. SZMYDTOWA: Poetyka gawędy. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — W. WEINTRAUB: Między Plutarchem a Sowizdrzałem: „Pamiętki Soplicy”. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968.

SADOWSKA z BRZEZINÓW MARIA

[IX, 120] OPRACOWANIA

J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966

Bibl. Poezji i Prozy. — J. W. GOMULICKI: Ostatni romans Norwida. *Stolica* 1967 nr 17.

SAYN-WITTGENSTEINOWA KAROLINA

[IX, 122] OPRACOWANIA

S. SZENIC: Franciszek Liszt. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 17. [Rec.: L. ERHARDT: Pięćset stron o Liszcie. *Nowe Książki* 1969

nr 17]. — S. SZENIC: Księżna Karolina Sayn-Wittgenstein. *Nowe Książki* 1970 nr 18.

SEMENENKO PIOTR

[IX, 129] OPRACOWANIA

K. KWIATKOWSKI: La vita di padre Pietro Semeneno, C. R. ... Rzym 1953. — E. JABŁOŃSKA-DEPTUŁA: O. Piotr Semeneno. *Znak* 1966 nr 144 (6). — T. KASZUBA: Piotr Semeneno a odnowa filozofii scholastycznej. *Studia Philosophiae Chri-*

stianae 1968 nr 2. — T. KASZUBA: Koncepcja poznania naukowego według P. Semeneni. *Studia Philosophiae Christianae* 1969 nr 1. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

SĘKOWSKI JÓZEF JULIAN

[IX, 130] TWÓRCZOŚĆ

4. Wielkie posłuchanie u Lucypera.

Przekł. serbski: M. Miliciević: Fragm. pt. Čudnovati dogciaj jedne duše. *Danica* 1860.

e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascita di Dante. Moskwa 1965. — L. PEDROTTI: Józef Julian Sękowski. The genesis of a literary alien. Berkeley 1965 *University of California Publications in Modern Philology* t. 73. — W. ŚLIWOWSKA: Mikołaj I i jego czasy. W-wa 1965. — J. BACHÓRZ: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969.

[IX, 133] OPRACOWANIA

B. M. DANCIG: Russkije putieszestwieniki na Bliźniem Wostokie. Moskwa 1965. — K. MORAWSKI: Dantie w Polsce. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante*

SIEMIENSKI LUCJAN HIPOLIT

[IX, 134-135] TWÓRCZOŚĆ

1. Dumki.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Napierskij. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1-2. Moskwa 1963.

6. Poezje.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Zawtra. Wyd. jw. poz. 1.

8. Podania i legendy...

Przekł. niem.: Die Königin der Ostsee. *Mickiewicz-Blätter* 1963 z. 23.

[IX, 138] Przekłady

3. Homer: Odyseja. Wyd. 7. Wr. 1965 *BN* II, 21.

[IX, 142] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — J. M. KASJAN: Wernyhora. Zarys dziejów postaci w literaturze polskiej. *Zeszyty Nauk. Univ. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 6. *Filologia pol.* III. Tor. 1962. — R. F. KYRCZIW: „Dumki” Bielowskoho i Siemienskoho. *Słowjańskie Literaturoznawstwo i Folklorystyka* 1966 nr 2. — K. LEWICKI: Katedra Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1803-1848. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Univ. Jagiel.* Zarys monograficzny. *Księga zbior.* Kr. 1966. — Z. NIEDZIELA:

Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — V. ŽALČEK: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. jubileuszowe*. — Kronika życia i twórczości Mickie-

wicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Colège de France. W-wa 1968. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — F. MACHALSKI: Firdausi i jego „Szah-name”. Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 113. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

SKIMBOROWICZ HIPOLIT

[IX, 146] Listy

17. Czarna księga H. Skimborowicza. Egz. w bibliotece w Przeworsku. Wg informacji J. Rybickiego zawiera 116 listów Deotymy oraz wycinki z prasy itp.

[IX, 147] OPRACOWANIA

S. WALCZAK: Z teki korespondencji H. Skimborowicza. Listy Edwarda Dembowskiego do H. Skimborowicza oraz listy czytelników i autorów do „Przeglądu Naukowego”. *Ze Słabca Kultury* z. 9 (1956). — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: *Dzieła zebrane*. T. 1-2.

W-wa 1966 *Bibl. Poezji i Prozy*. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: *Listy*. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — A. KOWALSKA: W kręgu „Nadwiślanina” i „Przeglądu Naukowego”. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — M. STĘPIEŃ: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 32. — J. DYBIEC: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

SKOBEL FRYDERYK KAZIMIERZ

[IX, 148] Listy i materiały

1a. Do J. E. Purkyniego dopiski w listach J. Majera, zob. MAJER Józef. *Listy* poz. 1a.
1b. Do O. Kolberga z 15 października 1869. Ogl. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[IX, 149] OPRACOWANIA

F. WYSOCKA: Działalność poprawnościowa F. Skobla na tle prac Komisji Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Język Pol.* nr 5.

SŁOWACKI WŁADYSŁAW

[IX, 150] OPRACOWANIA

S. MAKOWSKI: Biografia poety bałagudy. (Rzecz o Władysławie Słowackim). W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W krę-

gu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8. — S. MAKOWSKI: *Listy Aleksandry Słowackiej*. Tamże.

SOBIESZCZAŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN

[IX, 151] TWÓRCZOŚĆ

12. Historia miasta Warszawy. W skróceniu wyd. K. Zawadzki pt. Warszawa. Wybór publikacji. T. 1-2. W-wa 1967 *Bibl. Syrenki*.

Wybór publikacji. T. 1-2. W-wa 1967. Rec.): J. W. GOMULICKI: *Przechadzki po dawnej Warszawie*. *Nowe Książki* 1968 nr 10; P. HERTZ: *Obrazy Warszawy*. *Stolica* 1968 nr 10; J. WYKA: *Dwie dusze dziejopisa Warszawy*. *Twórczość* 1968 nr 10. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 32.

[IX, 153] OPRACOWANIA

K. ZAWADZKI: Oprac. wyd.: Warszawa. Wybór publikacji, jw. — (Warszawa.

SOWIŃSKI LEONARD

[IX, 154] TWÓRCZOŚĆ

14. Poezje.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Sowremiennym lirykam. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 156] OPRACOWANIA

1. Biografia

J. FIJAŁEK: Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967.

[IX, 158] 2. Twórczość

R. TABORSKI: Leonard Sowiński. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 1. W-wa 1965.

SPITZNAGEL LUDWIK WŁADYSŁAW

[IX, 159] OPRACOWANIA

W. KUBACKI: W wyobraźni. W-wa 1964. (Tu m. in.: Zwierzenia autorskie. Krzyk jarzębiny). — J. REYCHMAN: Z dziejów

literatury perskiej w Polsce. Ludwik Spitznagel jako tłumacz Nizamięgo. W zbiorze: Wschód w literaturze polskiej. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

STALMACH PAWEŁ

[IX, 163] Listy i materiały

1a. Do J. Lubomirskiego 4 listy z 1849-1851. Ogl. I. Homola: Listy P. Stalmacha do Galicjan. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 4.

Rkps Bibl. Nauk. Ministerstwa Kultury USRR, Lw., Papiery rodz. Lubomirskich.

2. Do F. Wężyka z 2 sierpnia 1857; do nieznanego adresata z 15 lipca 1861. Z rkpsów Ossol. ogl. I. Homola, jw. poz. 1a.

3a. Do W. Rzewuskiego z 19 lipca 1871 i 12 lipca 1887; do J. D. Amborskiego z 26 sierpnia 1887. Ogl. I. Homola, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4952, 7885.

9a. Do A. Dunajewskiego z 27 września 1884. Ogl. I. Homola, jw. poz. 1a.

Rkps Państw. Arch. m. Krakowa i Województwa IT. 1137.

11. Korespondencja P. Stalmacha. Oprac. I. Homola, L. Brożek. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

Zawartość: ponad 70 listów P. Stalmacha i 120 listów do niego z rkpsów Arch. Tow. Ludoznawczego w Cieszynie oraz Arch. PAN W-wa, Bibl. Czart., Bibl. Jagiel., Ossol., Bibl. Nauk. Ministerstwa Kultury USRR Lw.; w tym przedr. poz. 1-4, 6, 7, 9-10.

[IX, 164] OPRACOWANIA

J. WOŹNICKA: Kalendarz Cieszyński 1857-1914. *Zaranie Śląskie* 1964 z. 2. — W. OGRODZIŃSKI: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przygotowali L. Brożek i Z. Hierowski. T. 1-2. Kat. 1965. (Tu m. in. rozdział: Epoka Lompy i Stalmacha). — L. BROŻEK: W 75-lecie zgonu P. Stalmacha. *Poglądy* 1966 nr 22. — J. WOŹNICKA: Materiały do bibliografii polskich kalendarzy na Śląsku od Wiosny Ludów do powstań śląskich. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 1. — I. HOMOLA: Wstęp i oprac. wyd.: Listy P. Stalmacha do Galicjan. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 4. — M. PAWŁOWICZOWA: „Gwiazdka Cieszyńska” pod redakcją P. Stalmacha o Kraszewskim. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* nr 40. *Prace Hist.-lit.* nr 4. Kat. 1967. — J. STOLARZEWICZOWA: Sprawy narodowe w „Zwiastunie Górnośląskim”. Tamże. — I. HOMOLA: „Tygodnik Cieszyński” i „Gwiazdka Cieszyńska” pod redakcją P. Stalmacha 1848-1887. Kat. 1968. [Rec.: A. BROŻEK. *Kwart. Hist.* 1969 nr 3; J. KOWALIK. *Zeszyty Prasoznawcze* 1969 nr 1; A. ZAJĄC. *Sobótka* 1969 nr 1]. — I. HOMOLA, L. BROŻEK: Oprac. wyd.: Korespondencja P. Stalmacha, jw. [Rec.: J. KOWALIK. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 1; C. LECHICKI. *Studia Hist.* 1970 z. 1; E. MARCZEWSKA-STĄNDOWA. *Zaranie Śląskie* 1970 z. 3; M. TYROWICZ. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1].

STĘCZYŃSKI BOGUSZ ZYGMUNT MACIEJ

[IX, 166-167] TWÓRCZOŚĆ

6. Tatry. Poemat malowniczy historyczno-legendowy w 25-ciu pieśniach. Red. 1 powst. 1845, rkps zniszczony; red. 2 powst. 1851, wyd. Kr. 1860; red. 3 powst. ok. 1880, rkps w Muz. Tatrzańskim, Zakopane.

24. Pamiętnik historyczny głównie odnoszący się do roku 1846 i pobytu w Krakowie do 1880 r. napisał Bogusz Zygmunt Stęczyński, autor Okolic Galicji, Tatrów, Świątyni Polaków itd. itd., b. bibliotekarz ś.p. Mieczysława Dzieduszyckiego, z portretem autora. Rkps Bibl. Ukraińskiej

Akademii Nauk Lw. (Zbiory Baworowskich) sygn. 1624. Streszczenie podał J. Zborowski: Dwa rękopisy B. Stęczyńskiego. *Wierchy* R. 36 (1967).

[IX, 168] OPRACOWANIA

W. OLSZEWICZ: O nieznannej autobiografii B. Z. Stęczyńskiego. *Wierchy* R. 32 (1963). — J. ZBOROWSKI: Dwa rękopisy B. Stęczyńskiego. *Wierchy* R. 36 (1967). — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

STRZELNICKI WŁADYSŁAW

[IX, 173] TWÓRCZOŚĆ

5. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Kazbek. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 173] OPRACOWANIA

J. REYCHMAN: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — W. KUBACKI: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969.

SUPIŃSKI JÓZEF

[IX, 179] OPRACOWANIA

2. Twórczość

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. [Rec.:

R. BENDER. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4]. — B. SKARGA: Supiński — między romantyzmem a pozytywizmem. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*.

SZABRAŃSKI ANTONI JÓZEF

[IX, 181] Listy i materiały

2a. Do O. Kolberga b.d. (przed 1871). Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł.

M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 66. Korespondencja. Cz. 3. W-wa 1969 s. 687-688.

SZAJNOCHA KAROL

[IX, 183] TWÓRCZOŚĆ

12. Jadwiga i Jagiełło 1374-1413. Oprac. M. Bokszczanin. Wstęp: S. M. Kuczyński. W-wa 1969.

4a. Do J. Załuskiego, dat. 25 stycznia 1853. Ogł. R. Jaskuła: Nieznany list K. Szajnochy do Józefa Załuskiego. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

Rkps Arch. Państw. Kr. sygn. A.S.Z. 44.

[IX, 185] Listy

3a. Do E. Winiarza 2 listy z 1848 i list z 1861; do J. Hołowańskiego 2 listy z 1859 i 1865; do K. W. Zapa z 1861; do A. Rogalskiego b.d. Z rkpsów Lw. Bibl. Nauk. ogł. H. Barycz: Nowe przyczynki do korespondencji K. Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4.

[IX, 187] OPRACOWANIA

H. BARYCZ: Nowe przyczynki do korespondencji K. Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4. — E. TOMASZEWSKI: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn.*

Historii Czasopiśmiennictwa Pol. 1966 z. 1. — E. KAZIOR: „Dziennik Literacki” w latach 1852-1854 i jego wpływ na życie umysłowe Galicji. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — M. BOKSZCZANIN: Oprac. wyd.: Jadwiga i Jagiełło. W-wa 1969. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Univ. Warsz.* 32. — R. JASKUŁA: Nieznany list K. Szajnochy do Józefa Załuskiego. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2. — S. M. KU-

czyński: Wstęp w wyd.: Jadwiga i Jagiełło. W-wa 1969. — J. PACŁAWSKI: Karol Szajnocha wobec sprawy Śląska. *Kwart. Nauzczytela Opolskiego* 1969 nr 1. — W. JAN-KOWERNY, J. OKOPIEŃ: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970. — R. MAJKOWSKA: Młodość i początki działalności literackiej Władysława Łozińskiego. 1843-1870. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 3. — (Jadwiga i Jagiełło. Wyd. 1969, Rec.): J. WILHELMI. *Kultura* 1970 nr 44.

SZTYRMER LUDWIK

[IX, 193] OPRACOWANIA

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — K. WYKA: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — E. KU-

CHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — Z. MROZEK: Z zagadnień twórczości powieściowej i krytycznoliterackiej L. Szyrmera w latach 1838-1844. Praca doktorska. Gdańsk 1968. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 34.

SZUJSKI JÓZEF

OPRACOWANIA

[IX, 202] 1. Biografia

J. MACIEJEWSKI: „Pracownia Filippięgo” i obóz „młodych”. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miogdogrze. Wr. 1967.

[IX, 204] 2. Twórczość

B. NADOLSKI: Koncepcja Odrodzenia J. Szujskiego. *Księga pam. ku czci K. Gór-*

skiego. Tor. 1967. — J. GÓRSKI: Krakowska kultura historyczna. *Kultura* 1969 nr 50. — R. SKRĘT: Józef Szujski. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 3. W-wa 1969. — C. KLAK: Powieści historyczne Jana Zachariasiewicza zwierciadłem sporów politycznych między demokratami i konserwatystami galicyjskimi. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk) 1970 nr 1.

SZUKIEWICZ ALEKSANDER

[IX, 205] Listy i materiały

1a. Do J. E. Purkyniego 5 listów z 1840-1844. Ogl. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 F 52.

[IX, 205] OPRACOWANIA

J. W. OPATRNY: Oprac. wyd.: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — J. ZAORSKI: W kręgu krakowskich przyjaciół Gustawa Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Spol.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

SZULC DOMINIK

[IX, 206] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964.

SZYMANOWSKI WACŁAW

[IX, 211] OPRACOWANIA

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — W. GIEŁŻYŃ-

SKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962.

SZYRMA KRYSZTYN LACH

[IX, 215] OPRACOWANIA

L. ZIELIŃSKI: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. —

A. ZIELIŃSKI: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969.

TERLECKA ANNA

[IX, 217] OPRACOWANIA

Z. JAGODA: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej. Kr. 1969 *Nauka dla Wszystkich* nr 88.

TOWIAŃSKI ANDRZEJ

[IX, 228] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — S. KAWYN: Mickiewicz-towiańczyk w opinii autora „Chowanny”. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia*. Łódź 1964. — S. PIŁOŃ: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Seweryn Goszczyński w podwojach Uniwersytetu Jagiellońskiego). — S. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Studia i szkice*. Kr. 1967. (Tu m. in.: Milczenie Mickiewicza-poety w okresie towianizmu; Dwa mistyczne portrety Mickiewicza w ujęciu A. Towiańskiego; Antymickiewiczowska kampania „ojca Bronisława”). [Rec.: J. PALUSZEWSKI: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Przegl. Hum.* 1969 nr 3]. — A. SIKORA: Posłannicy słowa. Hoene-Wroński, Towiański, Mickiewicz. W-wa 1967. [Rec.: M. JANION. *Pan. Lit.* R. 59

(1968) z. 4; T. PŁUŻAŃSKI: *Człowiek i Światopogląd* 1968 nr 2; Z. STEFANOWSKA: O mesjanizmie bez zgorszenia. *Studia Filoz.* 1968 nr 2]. — A. SIKORA: Towiański i nowe objawienie. W zbiorze: *Filozofia polska*. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — A. SIKORA: Towiański — rewelator Nowego Objawienia. W zbiorze: *Filozofie romantyczne*. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — A. SIKORA: Towiański i rozterki romantyzmu. W-wa 1969 *Myśli i Ludzie*. [Rec.: T. SYGA: Towiański i o Towiańskim. *Stolica* 1969 nr 47; Z. STEFANOWSKA: Sprawa A. Towiańskiego. *Nowe Książki* 1970 nr 2]. — R. MIĘK: Towiański i towianizm w opinii psychiatry. *Przegl. Lekarski* 1970 nr 6.

TRENTOWSKI BRONISŁAW FERDYNAND

[IX, 229] TWÓRCZOŚĆ

8. Chowanna. T. 1-2. Oprac. A. Walicki. Wr. 1970 *Bibl. Klasyków Filozofii. Pisarze polscy*.

[IX, 230] Wydania zbiorowe

Pisma o filozofii religii. Oprac. T. Kozanecki. W-wa 1965 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 11.

Zawartość: Wierze (fragm.); Bożyca (fragm.); Przedślowie do „Nauczycielstwa”; Konspekty; List do Z. Krasieńskiego, dat. 1 września 1856; Spis treści rkpsu „Bożyca lub Teozofia”.

[IX, 230] Listy i materiały

9a. Do W. Cybulskiego z 29 kwietnia 1848. Ogl. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów Wojciecha Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

[IX, 236] OPRACOWANIA

J. ŁADYKA: Koncepcja społeczeństwa zintegrowanego w twórczości Hegla i Trentowskiego. W zbiorze: *Historiozofia i indywidualizm. Studia z dziejów filozofii społecznej XIX wieku*. W-wa 1962 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* nr 8. — T. KOZANECKI: Wstęp i oprac. wyd.: *Pisma o filozofii religii*. W-wa 1965, jw. [Rec.: A. WALICKI. *Studia Filoz.* 1965 nr 1]. — J. ŁADYKA: Filozoficzne podstawy Trentowskiego koncepcji pedagogiki narodowej. W zbiorze: *Polskie spory o Hegla 1830-1860*. W-wa 1966. — W. WĄSIK: *Historia filozofii polskiej*. T. 2. *Romantyzm*. W-wa 1966. — S. KAWYŃ: *Mickiewicz w oczach swoich współ-*

czesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: *Antymickiewiczowska kampania „ojca Bronisława”*). — J. ŁADYKA: *Trentowski — system pogodzonych przeciwności*. W zbiorze: *Filozofia polska*. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — S. TRUCHIM: *Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915*. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist.-Społ.* nr 65. — *Kronika życia i twórczości Mickiewicza*: Z. MAKOWIEC-KA: *Mickiewicz w Collège de France*. W-wa 1968. — Z. SUDOLSKI: *Korespondencja Zygmunta Krasieńskiego. Studium monograficzne*. W-wa 1968. — A. W.: *Sesja w setną rocznicę śmierci B. F. Trentowskiego*. *Studia Filoz.* 1969 nr 4. — B. T.: *Sprawa Trentowskiego trwa*. *Twórczość* 1969 nr 8. — L. BANDURA: *Bronisław Trentowski. W setną rocznicę śmierci*. *Życie Szkoły* 1969 nr 12. — K. POZNAŃSKI: *Bronisław Ferdynand Trentowski (1808-1869)*. *Nowa Szkoła* 1969 nr 11. — A. WALICKI: *Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego*. W-wa 1970. — A. WALICKI: *Wstęp i oprac. wyd.: Chowanna, jw.*

TUROWSKI KAZIMIERZ JÓZEF

[IX, 242] OPRACOWANIA

H. BATOWSKI: *Wstęp w książce: J. Kollár: Wybór pism*. Wr. 1954 *BN II*, 89. — R. SKRĘT: (H. Barycz: *Wśród gawędzarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich*. nr. 1963. Rec.). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3. — J. MACIEJEWSKI:

Ruch literacki „młodych” z lat 1860-1862. *Przegl. Hum.* 1966 nr 2-3. — Z. NIEDZIAŁA: *Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848*. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

TYSZYŃSKI ALEKSANDER

[IX, 248] OPRACOWANIA

M. STRASZEWSKA: *Aleksander Tyszyński. Z dziejów polonistyki warszawskiej. Prof. dr J. Krzyżanowskiemu w dwudziestą piątą rocznicę objęcia Katedry Hist. Lit. Pol. na Univ. Warsz. 1934-1959*. W-wa 1964. — S. BURHARDT: *Przedmowa*. W:

Z. Mocarski: *Album pewnego literata. Opis bibliograficzny*. Tor. 1966. — S. SAWICKI: *Początki syntezy historyczno-literackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX*. W-wa 1969.

UJEJSKI KORNEL

[IX, 249, 252] TWÓRCZOŚĆ

2. Chorał z r. 1846.

Przekł. białoruski: J. Kupała: *Chauturny marsz*. W: *Zbor tworau*. T. 5. Mińsk 1962.

Przekł. węgierski: L. Lator: *Meztláb jött W: E. Bejtár: Lengyel költők antológiája*. Budapest 1969.

8. Melodie biblijne.

Przekł. hebrajski: Sz. Dykman: (Fragm.) 1937; przedr.: *Diwrej Mosze ha-achronim. Ha-po cair* 1967, 14 marca.

17. Wiersze różne.

Przekł. ros.: D. Samojułow: Zasnieżennaja chata; Orły i sołowji. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 261] OPRACOWANIA

A. ŻYGA: Kornel Ujejski w Medyce. *Widnokrąg* 1965 nr 2. — S. KAWYŃ: Mickiewicz w oczach swoich współczes-

nych. *Studia i szkice*. Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — S. MAKOWSKI, E. NAMOWICZ: Kornel Ujejski — niedoszły żołnierz Garibaldięgo. *Przeegl. Hum.* 1967 nr 2. — K. BARTOSZEWSKI: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. — A. ŻYGA: Kornel Ujejski w Medyce. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemysł 1969.

WASILEWSKI EDMUND

[IX, 268] TWÓRCZOŚĆ

6. Poezje.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Piesnia moriechodow (Wesoło żeglujmy, wesoło...); Gimn orłow (Hej, bracia orły, do lotu...). W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 270] OPRACOWANIA

M. JANION: „Grosz wdowi” poezji romantycznej. W: *Romantyzm. Studia o ideach i stylu*. W-wa 1969. — J. ZAORSKI: W kręgu krakowskich przyjaciół Gustawa Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Univ. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

WĘCLEWSKI STANISŁAW

[IX, 271] OPRACOWANIA

J. KONIECZNY: Stanisław Węclewski (1820-1893). *Roczn. Grudziądzki* t. 5/6 (1970).

WĘGIERSKA ZOFIA

[IX, 277] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowac-

kiego. Wr. 1960. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: *Dzieła zebrane*. T. 1-2. W-wa 1966 *Bibl. Poezji i Prozy*.

WĘŻYK WŁADYSŁAW

[IX, 278] Listy

6. Do J. I. Kraszewskiego z 14 grudnia 1846. Ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wyd. Języka i Literatury*.

[IX, 280] OPRACOWANIA

K. WYKA: Norwid w Krakowie. Szkic naukowo-popularny. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2; wyd. osob. Kr. 1967.

WIELOGŁOWSKI WALERY

[IX, 282] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. —

S. KALEMBKA: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

WIELOPOLSKI ALEKSANDER

[IX, 283] TWÓRCZOŚĆ

3a. Projekt wydawania nowej gazety. Powst. w połowie 1831. Ogł. A. Słomkowska: Projekt wydawania nowej gazety w 1831 r. w Królestwie Polskim. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2.

Autorstwo prawdopodobne.

[IX, 287] OPRACOWANIA

T. ŁEPKOWSKI: Polska — narodziny nowoczesnego narodu 1764-1870. W-wa 1967. — F. RAMOTOWSKA: U źródeł tzw.

reform Wielopolskiego. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — Z. STANKIEWICZ: Dzieje wielkości i upadku A. Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* [Rec.: J. JEDLIKI: Cień margrabiego. *Nowe Książki* 1967 nr 16; J. ŚMIALOWSKI. *Roczn. Lubelski* t. 11 (1968); R. CZEPULIS. *Kwart. Hist.* 1969 nr 3]. — K. POZNAŃSKI: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 9. [Rec.: R. WROCZYŃSKI. *Przeł. Hist. Oświatowy* 1970 nr 3].

WILKOŃSKA PAULINA

[IX, 299] Listy

7a. Do O. Kolberga 3 listy z 1869. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[IX, 300] OPRACOWANIA

J. POŚPIECH: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

WILKOŃSKI AUGUST

[IX, 303] OPRACOWANIA

S. BOROWKIN: „Dzwon Literacki” 1845-1853. Bibliografia zawartości. *Roczniki Bibl.* 1962 z. 1/2. — W. GIELŻYŃSKI: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — M. CHMIELNIKOWSKA: Biograficzne wyznaczniki stylu w twórczości A. Wilkońskiego. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 1. Gdańsk 1965. — S. BOROWKIN: August Wilkoński. Szkic bio-

graficzny. *Prace Polon.* S. XXIII (1967). — S. BOROWKIN: Bibliografia pierwodruków pism oraz korespondencji A. Wilkońskiego. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — M. CHMIELNIKOWSKA: Ramotka. *Żagadnienia Rodzajów Lit.* t. 12 (1969) z. 1. — M. CHMIELNIKOWSKA: Struktura „Ramot i ramotek” A. Wilkońskiego. *Pam. Lit.* (w druku).

WISZNIEWSKI MICHAŁ

[IX, 305] Listy i materiały

2a. Do J. E. Purkyniego 9 listów z 1837-1845. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 G 69.

[IX, 306] OPRACOWANIA

Monografie: J. DYBIEC: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[IX, 308] 2. Twórczość

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. —

K. LEWICKI: Katedra Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1803-1848. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior. Kr.* 1966. — J. BAŃKA: Poglądy filozoficzno-społeczne M. Wiszniewskiego. W-wa 1967. [Rec.: A. SIKORA. *Filozofia Wiszniewskiego. Nowe Książki* 1968 nr 6. [Polemika: J. BAŃKA. *Nowe Książki* 1968 nr 10]; J. URBANIK. *Argumenty* 1968 nr 23; J. DYBIEC. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1969 nr 3; J. BAŃKA: W sprawie poglądów filozoficzno-społecznych M. Wiszniewskiego. Tamże 1970 nr 2]. — T. SŁOWIKOWSKI: Nauczanie historii w Wolnym Mieście Krakowie w latach 1815-1846. Wr. 1967 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Nauk Pedag.* nr 13. — A. BARSZCZEWSKI: Polskie zain-

teresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — J. KORPAŁA: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — J. W. OPATRYNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewan-

gelistą Purkyniem, jw. — S. SAWICKI: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

WITWICKI STEFAN

[IX, 311-312] TWÓRCZOŚĆ

10. Piosnki sielskie.

Przekł. franc.: M. Manoll: Les faons. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. — O. Scherer-Wirska: Oū elle aime. Tamże.

Przekł. ros.: S. Marszak: Gulanka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polska poezja. T. 1. Moskwa 1963. — L. Martynow: Czary. Tamże. — W. Rożdżestwienkij: Żelanije. Tamże.

14. Wieczory pielgrzyma.

Przekł. ros.: E. Błaginina: K polskoj sosnie na czużbinie; Placz po umieraszemu. Wyd. M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew, iw. poz. 10.

WOLSKI WŁODZIMIERZ

[IX, 320-321] TWÓRCZOŚĆ

2. Halka. (W-wa 1962 — maszynopis powielany dla przedsiębiorstw i instytucji artystycznych); toż (1966); toż wyd. 8 (1969).

Przekł. węgierski: V. Lányi: Halka. Oprac. G. Till. Budapeszt 1961 *Operaszövegkönyvek* 48.

10. Hrabina. (W-wa 1969 — maszynopis powielany, jw. poz. 2).

[IX, 323] OPRACOWANIA

W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — (Halka. Wyd. Kr. 1952. Rec.): T. JODELKA-BURZECKI: Czy znacie „Halke”? *Dialog* 1965 nr 10. [Polemika: J. ZEGALSKI: (Korespondencja). *Dialog* 1966 nr 7; T. JODELKA-BURZECKI. (Odpowiedź). Tamże]. — M. CZEKAŃSKA: O wierszach lirycznych W. Wolskiego.

WORCELL STANISŁAW GABRIEL

[IX, 328] OPRACOWANIA

E. MORELLI: L'Inghilterra di Mazzini. Rzym 1965 *Istituto per la Storia del Risorgimento Italiano. Biblioteca Scientifica* S. II t. 21. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od

[IX, 316] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — S. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi). — Kronika ..., jw.: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWAŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

Roczniki Hum. 1966 z. 1. — H. ŻYŻKA: Nieznana wersja „Halki” — odkrycie łódzkich filologów i kryminologów. *Trybuna Ludu* 1966 nr 110. — S. KAWYN: Na drodze do libretta „Halki”. *Program Teatru Wielkiego (Łódź)* 1967. — S. KAWYN: Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN I*, 192. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — K. S. KAMIŃSKI: Włodzimierz Wolski, Kalendarz życia i twórczości. Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 36. — W. RUDZIŃSKI: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969. — S. SZENIC: Franciszek Liszt. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 17. — S. PROTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970. — D. WAWRZYKOWSKA-WIERCIOCHOWA: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

„Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — H. TEMKINOWA: Worcell a socjalizm utopijny. W zbiorze: *Filozofia polska*. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — B. CYGLER: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emi-

gracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydż. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — H. RZADKOWSKA: „Demokrata Polski” w ostatnim

okresie swego istnienia (1851-1862). *Studia Hist.* 1969 z. 3. — WIT (W. KONOPKA): Gabriel Stanisław Worcell. *Wiedza i Życie* 1970 nr 4.

WORONICZ JANUSZ

[IX, 329] OPRACOWANIA

Prawica Wielkiej Emigracji wobec narodowego ruchu włoskiego (przed rewolucją

1848 roku). Wr. 1970 *Prace Komisji Nauk Hist.* nr 26.

WOYKOWSKA JULIA

[IX, 330] Listy

3. Do J. E. Purkyniego 15 listów z 1843-1846. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72.

5. Do E. Estkowskiego z 26 stycznia 1846. Z rkpsu w papierach po Estkowskim ogł. J. W. Opatrny, jw. poz. 3, s. 424.

[IX, 332] OPRACOWANIA

J. KUCZYŃSKI: Bettina von Arnim und die Polen. Berlin 1949. — J. REISS: Bettina

von Arnim w walce o polskość. *Wiedza i Życie* 1955 nr 12. — T. GOSPODAREK: Sprawa autorstwa tak zwanej „Polenbrotschüre”. *Zeszyty Nauk. Univ. Wr. S. A. Nauki Społ.* nr 36. *Germanica Wratislaviensia* VII. Wr. 1962. — K. KARDYNI-PELIKÁNOVÁ: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do J. E. Purkyniego. *Sborník prací filologické fakulty brněnské university. Ř. literárněvědná* t. 11. Brno 1964. — T. GOSPODAREK: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968. — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

WOYKOWSKI FELICJAN ANTONI

[IX, 333] Listy

2a. Do O. Kolberga z 1842 i 1843. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

3. Do J. E. Purkyniego 5 listów z 1842-1843. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72. List z 29 czerwca 1842 w fotokopii w Purkyňovo Museum w Pradze sygn. 1653a.

[IX, 333] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Ka-

alendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — M. MAŁECKI: Dwie sprawy Seweryna Goszczyńskiego. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — K. BISKUPOWA: Antoni Woykowski jako redaktor i wydawca „Tygodnika Literackiego”. *Komunikaty Nauk.* (Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, Oddział Częstochowski) 1966 nr 7/8. — T. ŻABSKI: Założenie Towarzystwa Literackiego Słowiańskiego i początki jego działalności. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — S. TRUCHIM: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydż. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

WÓJCICKI KAZIMIERZ WŁADYSŁAW

[IX, 335] TWÓRCZOŚĆ

10. Klechdy starożytne ...

Przekł. niem.: Twardowski. (Fragm.). *Polen* 1964, sierpień; przedr. *Michiewitz-Blätter* 1964 z. 26.

[IX, 340] Listy i materiały

3. Do O. Kolberga z 1870 i 1872. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[IX, 342] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór

listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — W. RUDZIŃSKI: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — E. KUCHARSKA: Polska powieść historyczna w Rosji w pierwszej połowie XIX w. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Filologia ros.* 3. Opole 1964. — J. KRZYŻANOWSKI: Wójcicki Kazimierz Władysław. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — R. F. KYRCZIW: Ukrajinka w polskich almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. — M. PROSNAK: Kazimierz Wł. Wójcicki. (W 85 rocznicę śmierci). *Przeł. Hum.* 1965 nr 3. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

WROTNOWSKI FELIKS

[IX, 345] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza

w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969.

ZABŁOCKI ŁADA TADEUSZ

[IX, 346] TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Na wierszynie Dźwari-Agmarszi. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 347] OPRACOWANIA

J. REYCHMAN: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich impe-

rium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: *Szkice z dziejów pol. orientalistyki*. 2. W-wa 1966. — J. S. BORSUKIEWICZ: Lermontow i Polaki. *Naucznyje dokłady wysszej szkoły. Filologiczeskije nauki* 1969 nr 5. — W. KUBACKI: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969. [Rec.: L. SOKÓŁ: Kartki i krajobrazy. *Nowe Książki* 1969 nr 13; J. REYCHMAN. *Przeł. Orientalistyczny* 1970 nr 1].

ZACHARIASIEWICZ JAN

[IX, 352] Listy

1a. Do K. Szajnochy z 15 grudnia 1857. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 7821 ogł. H. Barycz: Nowe przyczynki do korespondencji Karola Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4. (W tym liście wiersz pt. Trzy kwiatki).8a. Do O. Kolberga telegram z 31 maja 1889. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: *Dzieła wszystkie*. T. 66. Korespondencja. Cz. 3. W-wa 1969.

[IX, 355] OPRACOWANIA

H. BARYCZ: Nowe przyczynki do korespondencji Karola Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4. — C. KŁAK: Literackamłodość J. Zachariasiewicza. *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. Rzeszów 1966. — M. GRZĘDZIELSKA: Drogi J. Zachariasiewicza. *Księga pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza*. Przemyśl 1967; toż w: *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemyśl 1969. — K. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Studia i szkice*. Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — C. KŁAK: Powieści historyczne J. Zachariasiewicza zwiernikiem sporów politycznych między demokratami a konserwatywnymi galicyjskimi. *Prace Hum.* (Rzeszow-

skiego Tow. Przyj. Nauk) S. I z. 1. Rzeszów 1969. — C. KŁAK: Powieści biogra-

ficzne J. Zachariasiewicza. *Z dziejów kultury i literatury*, jw.

ZALESKI BRONISŁAW

[IX, 358] OPRACOWANIA

G. P. PALAMARCZUK: Materiały do biografii Szewczenka za lystamy Bronisława Zaleskiego. *Pytania szewczenkowsznawstwa*. T. 1. Kijów 1958. — G. P. PALAMARCZUK: Risunki T. Szewczenka i album ofortow B. Zaleskiego. *Iskustwo* 1961 nr 3. — W. A. DIAKOW: Taras Szewczenko i jego polskije druzja. Moskwa 1964; tłum. E. Międzyrzeczka pt. Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki. W-wa 1964. [Rec.: H. PISAREK. *Slavia Orientalis* 1966 nr 1]. —

F. I. STIEKŁOWA: Sto let tomu nazad. (K 100-letiju wychoda w swiet alboma ofortow B. Zaleskiego „Żiżń kirgizskich stiepiej”). *Prostor* 1965 nr 12. — W. DANEK: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — J. ZDRADA: Zmierzch Czartoryskich. W-wa 1969.

ZALESKI JÓZEF BOHDAN

[IX, 361-362] TWÓRCZOŚĆ

10. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Wspominanije; Poskuiuszczi lirnik; Orjezd kazaka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

15. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: U nas wsie inacze. Wyd. jw. poz. 10. (Tu także przedr. przekładu L. Mieja: Dwie smierci).

[IX, 364] Drobne utwory ogł. ...

Przekł. ros.: M. Żiwow: Niespietaja duma. Wyd. jw. poz. 10.

[IX, 375] OPRACOWANIA

E. SAWRYMOWICZ przy współpracy S. MAKOWSKIEGO i Z. SUDOLSKIEGO: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twór-

czości Mickiewicza: M. DERNAŁOWICZ: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. W-wa 1966. — J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — C. GAJKOWSKA: Monografia bibliograficzna J. B. Zaleskiego. Praca doktorska. W-wa 1967. *Streszcz. Biul. Polon.* 1968 z. 32. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — Kronika ..., jw.: Z. MAKOWIEC-KA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. KOSTE-NICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. W-wa 1969. — A. ZIELIŃSKI: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969.

ZALESKI WACŁAW MICHAŁ

[IX, 378] OPRACOWANIA

J. ZBOROWSKI: „Raczyli odwiedzić Tarty”. (Cz. II). *Wierchy* R. 32 (1963). — R. GÓRSKI: Zaleski Wacław Michał. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — Z. NIE-

DZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Univ. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

ZAN TOMASZ

[IX, 387] OPRACOWANIA

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. REYCHMAN:

Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dzie-

jów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — S. SKWARCZYŃSKA: W kręgu wielkich romantyków polskich. W-wa 1966. (Tu m. in.: Wzór literacki trioletów Zana zamieszczonych w „Dudarzu” Mickiewicza). — J. MACIEJEWSKI: Historia powstawania „Dziadów” litewskich. W książce: Trzy

szkice romantyczne. Poz. 1967. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — A. BARSZCZEWSKI: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

ZAWADZKI WŁADYSŁAW

[IX, 390] OPRACOWANIA

Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-

-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

ZIELIŃSKI FELIKS KAZIMIERZ

[IX, 392] Listy

Do J. E. Purkyniego z 25 kwietnia 1843. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem.

Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk. S. A* nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. S. 3 H 76.

ZIELIŃSKI GUSTAW

[IX, 393] TWÓRCZOŚĆ

8. Stepy.

Przekł. kazachski: T. Żarokow: (Stepy. Fragm.). *Żuldyz* 1964 nr 3.

9. Poezje.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Mołodomu poetu; Otjezd; Wozwrasczenije wiesny. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija*. T. 1. Moskwa 1963.

lipca. — J. ODROWĄŻ-PIENIAŻEK: Polonica u stóp Ała-Tau. *Stolica* 1966 nr 51/52. — F. I. STIEKŁOWA: Gustaw Zieliński ta joho romantyczna poema pro Kazachiw. *Słowjanske literaturoznawstwo i folklorystyka. Respublikanskyj miżwidomczyj zbirnyk*. 3. Kijów 1967. — F. I. STIEKŁOWA: Idiejno-chudożestwiennyje osobniennosti romantycznych poem Gustawa Zielińskiego na kazachskuju tiemu. *Problemy chudożestwiennogo mastierstwa, tiesisy dokładow nauczno-tieoreticzeskoj konfierencii*. Alma-Ata 1967. — W. WOŁOSZENKO: Portriety, kotorym 130 let. *Dalnij Wostok* (Chabarowsk) 1969 nr 4.

[IX, 396] OPRACOWANIA

B. ABDIRAZAKOW: Polskij poet pojet po-kazachski. *Kazak Adebieti* 1964, 24

ZIELIŃSKI JÓZEF FELIKS

[IX, 398] OPRACOWANIA

Monografia: S. KALEMBKA: (E. Wróblewska: Józef Feliks Zieliński (Izet-

-Bey). Tor. 1963. Rec.). *Kwart. Hist.* 1966 nr 4.

ZIEMIĘCKA z GAGATKIEWICZÓW ELEONORA

[IX, 400] Listy

1a. Do N. Żmichowskiej 6 listów z 1841-1845. Ogł. M. Romankówna w: N. Żmichowska: *Listy*. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

[IX, 402] OPRACOWANIA

M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: *Listy*. T. 3, jw. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Cz. 2. Lubl. 1969.

ZIENKOWICZ LEON

[IX, 405] OPRACOWANIA

H. ŻALIŃSKI: Humor i satyra „Pszonki” w walce z przeciwnikami Towarzystwa

Demokratycznego Polskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr. z. 26. Prace hist. 3. Kr. 1967.*

ZMORSKI ROMAN

[IX, 407] TWÓRCZOŚĆ

10. Poezje.

Przekł. ros.: D. Samojłow: Ognia; Łastoczka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: *Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.*

Przekł. węgierski: M. Vidor: Tűzet. W: E. Kovács i E. Vészi: *Lengyel költők antológiája. (Budapeszt) 1951.*

[IX, 408] Przekłady

1. J. Kollár: Z Córy sławy. Fragm. przedr. H. Batowski w wyd.: *Wybór pism. Wr. 1954 BN II, 89.*

[IX, 409] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego z 13 kwietnia 1847. Ogl. J. W. Opatrny: *Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 Prace Wr. Tow. Nauk. S. A nr 130.*

Rkpś Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 77.

[IX, 409] OPRACOWANIA

Zarys monograficzny: E. PIEŚCİKOWSKI: *Poeta-tułacz. Poz. 1964.*

[Rec.: W. BILLIP: Biografia literacka „cygana”. *Nowe Książki 1965 nr 2*; F. FORNALCZYK: „Dzielny chłop”. *Twórczość 1965 nr 9*; W. NAWROCKI: Nowości biografistyki. *Życie Lit. 1965 nr 18*; M. JAKÓBIEC-SEMKOWOWA. *Pam. Lit. R. 57 (1966) z. 2*].

[IX, 411] H. BATOWSKI: Wstęp w książce: J. Kollár: *Wybór pism. Wr. 1954 BN II, 89.* — E. PIEŚCİKOWSKI: *Zmorskiego zaślubiny w Osieku. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962.* — M. JAKÓBCÓWNA: *Roman Zmorski jako znawca i tłumacz ludowej poezji serbskiej. Acta Universitatis Wratislaviensis nr 40. Prace Lit. VII. Wr. 1965.* — A. GROMADZKI: *Roman Zmorski. Polonistyka 1968 nr 2.* — Z. TROJANOWICZ: *Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968.* — S. SZENIC: *Franciszek Liszt. W-wa 1969 Ludzie Żywi 17.* — *Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.* — A. S. MATYNIĄK: *Polsko-łuzycyjskie stosunki kulturalne do Wiosny Ludów. Wr. 1970.*

ŻELIGOWSKI EDWARD WITOLD

[IX, 412] Drobne utwory ogł. ...

Przekł. ros.: S. Kirsanow: *Ja priewratił swoi tiazkije muki ...; Bratu Tarasu Szewczenko. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.*

Przekł. ukraińskie: M. Gasko: *Do Brata Tarasa Szewczenki. Vityczna 1963 nr 5.*

[IX, 413] OPRACOWANIA

G. C. PISARIEK: *Rol Edwarda Żeligowskiego i Sigizmunda Sierakowskiego w ideologicznej i oswobodzitelnej borbie polskiego i ruskogo narodow. Moskwa 1961.* — W. A. DIAKOW: *Taras Szew-*

czenko i jego polskie druzja. Moskwa 1964; tłum. E. Międzyrzeczka pt. Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki. W-wa 1964. [Rec.: H. PISAREK: *Slavia Orientalis 1966 nr 1*]. — E. LORENC: *Petersburskie „Słowo”. Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr. z. 19. Filologia ros. Kr. 1964.* — N. MIESZCZERSKIJ: *Taras Szewczenko i E. Żeligowskij. (O družbie ukraińskiego i polskiego pisatielej). Na rubieże 1964 nr 2.* — H. PISAREK: *Ateizm rewolucyjnego demokracji E. Żeligowskiego. Euhemer 1964 nr 5.* — L. BOLSAKOW: *Drug Kobzaria w Ufimskoj sssylkie (1854 g.). Leniniec 1965, 7 stycznia.*

ŻMICHOWSKA NARCYZA

[IX, 417] Listy i materiały

15. Listy. T. 3. *Miodogórze. Wyd. M. Romankówna. Wr. 1967.*

[IX, 421] OPRACOWANIA

K. CZACHOWSKI: *Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa*

1967. — K. WYKA: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — H. PAŃCZYKÓWNA: Ważne chwile Gabryelli. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — M. STĘPIEŃ: Narcyza Żmichowska. (Biografia ideowa). Praca doktorska. Kr. 1964. Streszcz. *Biul. Polon.* 1965 z. 22/23. — A. CZERMIŃSKI: Narcyssa i Paryż. *Tyg. Pol.* Londyn 1967 nr 11-12. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: Listy. T. 3, jw. — (Listy. T. 3. Wr. 1967. Rec.): Z. LIBERA: Listy Żmichowskiej. *Nowe Książki* 1967 nr 18; M. STĘPIEŃ: Trzeci tom listów N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1968 z. 3; E. JANKOWSKI: Listy. *Roczn. Lit.* 1967. W-wa 1969 s. 204-207. —

M. STĘPIEŃ: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16. [Rec.: D. KNYSZ-RUDZKA: Biografia intelektualna Narcyzy. *Nowe Książki* 1969 nr 15; R. SKRĘT: *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 4; M. ROMANKÓWNA: Książka o N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — Z. TROJANOWICZ: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — S. KRÓL: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. [Rec.: J. GÓRSKI: Cytadela Warszawska. *Życie W-wy* 1969 nr 294]. — M. ROMANKÓWNA: Narcyza Żmichowska. Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 118. — J. RUDNICKA: „Tysiąc nocy i jedna” w twórczości pisarzy polskich. W zbiorze: Wschód w literaturze polskiej. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

ŻYGLIŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN

[IX, 427] OPRACOWANIA

J. ZAORSKI: W kręgu krakowskich przyjaciół Gustawa Ehrenberga. *Zeszyty Nauk.*

Uniw. Łódzkiego S. I. Nauki Hum.-Społ. z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

Dyrekcja Instytutu Badań Literackich powierzyła opracowanie uzupełnień i errat do bibliografii obejmującej w „Nowym Korbucie” literaturę doby romantyzmu Stanisławowi Stupkiewiczowi, redaktorowi i współautorowi głównego korpusu tej bibliografii (tomy 7-9 „Nowego Korbuta”). Przygotowany przez niego Dodatek został zrecenzowany w Instytucie przez zespół specjalistów, który wysunął kilka istotnych postulatów w zakresie opracowania dopełnień, jak i errat. Ponieważ autor Dodatku zastrzeżeń recenzji nie uznał za zasadne, dyrekcja Instytutu wobec zaawansowanego procesu wydawniczego tomu niniejszego, do którego Dodatek zostaje dodrukowany — stanęła wobec alternatywy: podjęcia prac dopełniających i weryfikacyjnych, co wymagać by musiało znacznego czasu, lub wyrażenia zgody na druk autorskiej wersji Dodatku.

Postanowiono nie hamować zakończenia procesu wydawniczego, podejmując jednocześnie decyzję o zamieszczeniu dalszych uzupełnień i errat w następnym tomie Dopełnień tej serii „Nowego Korbuta”.

INDEKS OSOBOWY

OPRACOWAŁ
STANISŁAW STUPKIEWICZ

Indeks zawiera nazwiska, pseudonimy i kryptonimy osób związanych z biografią i twórczością pisarzy objętych tomami 7, 8 i 9 *Nowego Korbuta*, a więc wszystkie nazwy osobowe z biogramów, tytułów dzieł (wraz z postaciami legendarnymi, lecz z wyłączeniem postaci literackich), korespondencji i polemik, zawiera również nazwiska autorów tłumaczonych i porównywanych, tłumaczy, autorów przeróbek, ilustratorów, muzyków, aktorów, a także nazwiska występujące przygodnie, jak np. w tytułach: *Polskie peregrynacje do Pragi i Karlowych Warów od Augusta Mocnego do A. Mickiewicza*, *O Conradzie i Kiplingu*, *Nie tylko o Prusie* itp.

Nie obejmuje natomiast nazwisk edytorów przytaczanych dzieł i autorów opracowań, czyli tzw. literatury przedmiotu, nawet wtedy, kiedy takim autorem jest autor hasłowy, np. L. Siemieński jako autor rozpraw o powieściach Zygmunta Kaczkowskiego, wymieniony w wykazie opracowań Kaczkowskiego. Pomija również nazwiska występujące w nazwach instytucji i w tytułach publikacji nie związanych z omawianym pisarzem, np. publikacji *Księga pam. ku czci B. Orzechowicza* jako miejsca druku rozprawy J. Kallenbacha o Z. Krasińskim.

Nazwiska i imiona obce są zasadniczo podane w postaci oryginalnej, nie zawsze jednak było to możliwe do ustalenia. Trudniejsze przypadki identyfikacji obcego nazwiska są powiązane odsyłaczami z postacią tego nazwiska w tekście głównym. Jeżeli w tekście głównym nazwisko czy imię było podane błędnie, w indeksie zaznacza się przy nim lub tylko przy odnośnej stronie znak [!] i podaje we właściwym miejscu postać poprawną.

Paginacja wskazująca miejsce głównego zapisu autorów hasłowych jest wyróżniona drukiem wytłuszczonym.

+++ (Chodźko Michał Borejko) VII 215	*** (Kapliński Leon) VIII 25
* (Bartoszewicz Julian) VII 132	*** (Komierowski Józef) VIII 49
* (Goszczyński Seweryn) VII 408	*** (Lelewel Joachim) VIII 235
*... (Goszczyński Seweryn) VII 408	*** (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
** (Szujski Józef) IX 193	*** (Nakwaski Henryk) VIII 438
** zbierająca fanty na korzyść ubogich w Częstochowie VIII 105	*** (Odyniec Antoni Edward) VIII 145, 517
*** (Drzewiecki Karol) VII 278	*** (Olizar Narcyz) VIII 532
*** (Duchińska Seweryna) VII 279	*** (Orpiszewski Ludwik) VIII 537
*** (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391	*** (Pol Wincenty) IX 40
*** (Hoffman Karol Boromeusz Aleksander) VII 458	*** (Szymanowski Wacław) IX 206
	*** (Witwicki Stefan) VII 35; IX 310

- *** (Wojnarowska Karolina) IX 318
 *** (Zabłocki Tadeusz Łada) IX 346
 *** (Zienkiewicz Leon) IX 402
 *** (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 134, 144
 * * * (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
 * * * (Romanowski Mieczysław) IX 92
 * * * (Suffczyński Kajetan) IX 174
 = (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 ± (Szymanowski Waclaw) IX 206
 ∩ (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 ∴ (Pieńkowski Karol) IX 19
 ∷ (Pieńkowski Karol) IX 19
 (×) (Schmitt Henryk) IX 122
 △ (Rogalski Leon) IX 90
 ♂ (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
 § (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 ¶ (Szymanowski Waclaw) IX 206
 ¶ (Szymanowski Waclaw) IX 206
 × (Kozmian Andrzej Edward) VIII 115
 Ψ (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
 Ψ (Szymanowski Waclaw) IX 206
 2 (Dobrzański Jan) VII 270
 4 (Zawadzki Władysław) IX 387
 5 (Zmorski Roman) IX 405
 9 (Dzierzkowski Józef) VII 294
 A. (Bielowski August) VII 146
 A. (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
 A. (Pajgert Adam) IX 7
 A.. (Pajgert Adam) IX 7
 A... (Pajgert Adam) IX 7
 A..... (Giller Agaton) VII 386
 A...., adresat sonetu W. A. Wolniewiczza IX 319
 A* * * (Bielowski August) VII 146
 A. A.*** (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
 A. A. K. (Krajewski Aleksander) VIII 124
 A. B. (Bartels Artur) VII 130
 A. B. (Bielowski August) VII 146; IX 5
 A. B. (Bronikowski Antoni) VII 172
 A. B., autor artykułu w Przyjacielu Ludu 1837 VII 36
 A. B. C. (Estreicher Karol) VII 305
 A. Bar. K. (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104
 A. Baron K. (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104
 A. B...i (Batowski Aleksander Konstanty) IX 160
 A. B....ls (Bartels Artur) VII 130
 A. Br. (Bronikowski Antoni) VII 172
 A. C. (Cieszkowski August) VIII 195, 452
 A. C. (Czajkowski Antoni) VII 236
 A. C., tłumacz niem. VII 152
 A. C., tłumacz ros. VII 114; VIII 59
 A. Ch. (Chodźko Aleksander) VII 204
 A. Cz...w, tłumacz VIII 84
 A. D. W., poeta franc. IX 377
 A. E. K. (Kozmian Andrzej Edward) VIII 115
 A. E. O. (Odyniec Antoni Edward) VIII 517, 522
 A. E. O..... (Odyniec Antoni Edward) VIII 517
 A. G. (Giller Agaton) VII 386, 388
 A. G. (Gorczyński Adam) VII 402
 A. G. (Gurowski Adam) VII 440
 A. G. (zapewne Guttry) VII 176
 (A. G.) (Gorczyński Adam) VII 402
 A. Gr. (Groza Aleksander) VII 432; VIII 112
 A. H. K. (Kirkor Adam Honory) VIII 32
 A. J. (Januszkiewicz Adolf) VII 487
 A. J. (Józefczyk Andrzej) IX 74
 a. j. s. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 A. J. S. (Szabrański Antoni Józef) IX 180, 181
 A. J. S.... (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 A. K. (Kolankowski Antoni) VIII 44
 A. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
 A. K. (Krajewski Aleksander) VIII 124
 A. K. (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 137
 A. K., adresat wiersza K. Ujejskiego IX 250
 A. L. (Libera Anna) VIII 285
 A. L.... (Łubieńska Adela) VII 331
 A... L.... (Libera Anna) VIII 285
 A. L., polemista A. Towiańskiego IX 221
 A. M. (Malczewski Antoni) VIII 334
 A. M. (Mickiewicz Adam) VII 405; VIII 453, 454; IX 361
 A. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
 A. M. (Morgenbesser Aleksander) VIII 422

- A. M. (Mosbach August) VIII 425
 A. M. (Moszyński Antoni) VIII 426
 A. M. (Mulkowski Adolf) VIII 309
 A. M., adresat wiersza K. Gaszyńskiego VII 383
 A... M... (Mickiewicz Adam) VIII 536
 A. N. (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
 A. N. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446, 447
 A. N.*** (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
 A. N. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
 A. P. (Pajgert Adam) IX 7
 A. P. (Pietkiewicz Antoni) IX 21
 A. P. (Prusinowski Aleksy) IX 66
 A. P. (Przeździecki Aleksander) IX 72
 A. P., adresat utworu K. Kraszewskiego VIII 219
 A. P., adresatka wiersza Z. Krasińskiego VIII 150
 A. P., tłumacz Pamiętników Sadyka Paszy VII 241
 A. P., tłumacz ros. VIII 87
 A Pole (Lelewel Joachim) VIII 235
 A. S. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 A. S. (Szukiewicz Aleksander) IX 204
 A. S., tłumacz ros. IX 362, 490
 A. S. K. (Krasiński Adam Stanisław) VIII 127
 A. S-n, tłumacz ros. VII 333, 336; IX 350
 A. Sz. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 A. Sz. (Szukiewicz Aleksander) IX 204
 A. T. (Tyszyński Aleksander) VII 427; IX 245
 A. T., adresat wiersza C. Norwida VIII 453
 A. T., tłumacz ros. VIII 85
 A. Tysz..... (Tyszyński Aleksander) IX 245
 A. W. (Walicki Alfons) IX 265
 A. W. (Wielopolski Aleksander) IX 282
 A. W. (Wieniarski Antoni) IX 287
 A. W. (Wilczyński Albert) IX 292
 A. W. (Wirgińska Adela) IX 22
 A. W. D. (Darowski Aleksander Weryha) VII 256, 257
 A. W. von J. S. (Straszyński A. W. von J.) IX 294
 A. W. Z., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1827 VII 35
 A. Wie... (Wieniarski Antoni) IX 287
 A. Z. (Zaleski Antoni) VIII 455
 A. Z. (Zdanowicz Aleksander) IX 390
 A. Z., poseł winnicki VIII 438
 A. z Ch. D. (Dembowska Aniela) VII 260
 A. Z. D. (Łoziński Walery) VIII 302
 A. Z. H. (Helcel Antoni Zygmunt) VII 442
 A... z... S (Pajgert Adam) IX 7
 Abd el Kader, emir VIII 456
 Abdank-Konopka Buczacy — zob. Buczacy Abdank-Konopka IX 161
 Abdank-Konopka Jazłowieccy — zob. Jazłowieccy Abdank-Konopka IX 161
 Abgar (Abagar), król Edessy VIII 464
 Abner, biblijny wódz IX 312
 Aboul-Ghazi-khan IX 130
 About Edmond VIII 37, 39; IX 209
 Abraham Władysław VIII 295
 Abramowicz Leopold VIII 462
 Acern — zob. Klonowic Sebastian Fabian VIII 53, 57, 58, 67
 Acernus Sebastianus Fabianus — zob. Klonowic Sebastian Fabian VIII 386
 Achard Amédée VII 312
 Achmatowa E. N. IX 131, 133
 Achmetow E. IX 393
 Achsjel, tłumacz ros. VII 333
 Ad. K. (Kudasiewicz Adolf) VIII 230
 Ada, adresatka wiersza J. Dunin Borkowskiego VII 170
 Adam (Mickiewicz Adam) VIII 519; IX 29, 372, 379, 380, 381, 463, 466
 Adam D. Sportek (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
 Adam F. (Gurowski Adam) VII 440
 Adam Mosh. (Moszczeński Adam) IX 81
 Adam P. (Pajgert Adam) VII 473; IX 252
 Adam S. (Suzin Adam) IX 179
 Adamowicz Stanisław Leliwa VIII 218
 Adanson Aglaë VIII 437
 Adolf M., adresat wiersza K. Gaszyńskiego VII 383
 Afanasilow, tłumacz ros. VIII 85
 Afanasjew-Czużbinskij Aleksandr A. VIII 87; IX 110 [!]

- Afrodyta VII 314
 Agamemnon VIII 29; IX 139, 198, 273
 Agar (Hagar), niewolnica biblijnego patriarchy Abrahama VIII 76; IX 250, 251
 Agis, król Sparty VII 392; VIII 28
 Agricola (Merzbach Henryk) VIII 374
 Agrykola (Merzbach Henryk) VIII 374, 375; IX 320, 321
 Agrykola H. M. (Merzbach Henryk) VIII 374
 Aicard Jean IX 25
 Aimé-Martin Louis IX 120
 Aischylos (Eschyl) VII 29; VIII 27, 29, 505; IX 139, 198, 266, 272, 273, 274, 470
 Ajas, bohater grecki w wojnie trojańskiej VIII 29; IX 274
 Akielewicz Mikołaj VIII 21
 Aksienowa Suzanna I. VIII 53, 55, 59
 Al. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446, 447
 Al. de Noire-Isle (Przeździecki Aleksander) IX 72
 Al. Gr. (Groza Aleksander) VII 434
 Al. N. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Al. P. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Al. Pi...oj (Płochowej A.) IX 500
 Al. Pól. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Al. Półk. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Al. T...ski (Tyszyński Aleksander) IX 245
 Albert Antoni (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
 Albert brat (Chmielowski Adam) IX 142
 Albert Po... IX 172
 Albertow Marek IX 143
 Albertrandi (Albertrandy) Jan Chrzyciel VIII 346; IX 80, 82, 103
 Albertus Parvus (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
 Albinka grająca rolę anioła w sztuce VIII 76
 Albrecht Krystian VII 49; IX 223
 Alcesta IX 274
 Alcyato Jan VII 85, 111-112; IX 404
 Alcyato Marianna z Mleczków VII 111
 Alcyato Paweł VII 111
 Alcybiades VII 57, 401; VIII 486; IX 248, 410, 420
 Aleksander I, car rosyjski VII 30, 32, 70, 221, 299; VIII 132, 168, 438
 Aleksander II, car rosyjski VII 188, 189, 209, 210, 239; VIII 33, 34, 36, 56, 345, 346, 518, 519, 527, 544; IX 100, 154, 221, 223
 Aleksander Jagiellończyk, król polski VII 133
 Aleksander, mążzonek Klementyny VII 122
 Aleksander Wielki, król macedoński VIII 546; IX 158, 159, 266
 Aleksandrowiczówna — zob. Olizarowska, matka Tomasza Augusta VIII 534
 Aleksandrowiczówna Marianna — zob. Potocka Marianna z Aleksandrowiczów IX 64
 Aleksiejew z Brześcia Litewskiego VIII 336
 Aleksy, carewicz rosyjski VII 492
 Aleksy św. VIII 71
 Alex. Gr. (Groza Aleksander) VII 434
 Alexandre de Noirville (Przeździecki Aleksander) IX 72
 Alexandrow, oficer rosyjski (1862) IX 251
 Alfons Rodrycyusz (Rodriguez) św. IX 67
 Ali Pasza VII 242
 Alina, adresatka wierszy S. Garczyńskiego IX 474, 475
 Alinka, adresatka wiersza A. E. Odyńca VIII 518
 Alkar (Klimañska Zofia) IX 488
 Alkar (Kraushar Aleksander) VII 176, 177
 Alle A. VIII 139
 Alléon Antoine VII 242
 Alojzy Gonzaga św. VIII 115
 Alzog Johann Baptist VIII 128
 Alżbieta z Bobolusk IX 145
 Amborski Jan Darosław IX 542
 Ambr. Gr. (Grabowski Ambroży) VII 423
 Ambr. Gra. (Grabowski Ambroży) VII 423
 Ambrożkiewicz Ambroży (Korzeniowski Józef) VIII 82
 Amicis Edmondo de VII 312
 Amfitrion VIII 113

- Ammianus Marcellinus VIII 236, 247
 Amor Boży z Amatei VIII 225
 Amyot, księgarz paryski VII 452
 An. Dom. (Domaniewski A.) IX 191
 Anacharsis VIII 165
 Anakreont VIII 29, 30; IX 198
 Anastazios (Olizar Gustaw) VIII 530, 531
 z Ancutów Domejkowa Karolina — zob.
 Domejkowa Karolina z Ancutów VII
 273
 Anczyc Władysław Ludwik VII 112-119;
 VIII 85, 104, 297, 400; IX 98, 456,
 508, 538
 Anczyc Zygmunt VII 112
 Anczycowa Barbara z Hrehorowiczów VII
 112
 Anczycowa Tekla z Bryniarskich VII 112
 Andersen Hans Christian VII 180; VIII
 57, 59, 274; IX 23
 Andree Karl IX 168
 Andreis Egisto de VIII 146
 Andriejew Kirył VIII 86
 Andriolli Michał Elviro VII 209; VIII 50,
 51, 53, 311, 335; IX 23, 109, 356
 Andromacha IX 274
 Andrusikiewicz Jan VIII 10
 Andrysowicz J. (Łukaszewicz Józef) VIII
 306, 307
 Andrzej św., apostoł IX 337
 Andrzej Batory, książę siedmiogrodzki
 VII 113; VIII 85, 90, 98
 Andrzej (Jędrzej) Boboła św. VII 120;
 VIII 16
 Andrzejevska Maria VII 7
 Andrzejewski Antoni [!] — zob. Andrze-
 jowski Antoni IX 263
 Andrzejkowicz Michał Buttowt IX 346
 Andrzejewski Antoni (Stary Detiuk) VIII
 427; IX 263 [!]
 Angeberg le comte de (Chodźko Leonard)
 VII 212, 213
 Angelico fra (Giovanni da Fiesole) IX 154
 Angelus Silesius — zob. Scheffler Jo-
 hann IX 136
 Angielski misjonarz L. Wery (Darowski
 Aleksander Weryha) VII 256, 257
 Anhelli (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII
 323, 324
 Anielcia, wnuczka J. Rymarkiewicza IX
 105
 Anioł Ślązak — zob. Scheffler Johann
 IX 138
 Ankiewicz Julian IX 245
 Ankwicz Andrzej Alojzy VII 100
 Ankwiczowa Zofia VIII 160, 161, 212,
 523
 Ankwiczowie VIII 160, 211, 215
 Ankwiczówna Henryka (Henrietta) Ewa
 VII 281, 284; VIII 137, 138, 160, 161,
 166, 168, 177, 208, 524; IX 109
 Anna Jagiellonka, królowa polska VII
 133; IX 194, 338
 Anna Krakowianka (Libera Anna) VIII
 285; IX 145, 217
 Anna L. Krakowianka (Libera Anna)
 VIII 285
 Anna L.... Krakowianka (Libera Anna)
 VIII 285
 Anna z Krakowa (Terlecka Anna) VIII
 286; IX 145, 217, 267
 Annibal z Kapui (di Capua) IX 74, 75
 The Anonymous Poet of Poland (Kra-
 siński Zygmunt) VIII 131, 175
 Anschütz L. v. — zob. Anczyc Władys-
 ław Ludwik VII 112
 Ant. K.....i (Kolankowski Antoni)
 VIII 44
 Ant. M. (Marcinkowski Antoni Albert
 Jaxa) VIII 357; IX 35
 Ant. Now.....ski (Marcinkowski Antoni
 Albert Jaxa) VIII 357
 Ant. O. (Odyniec Antoni Edward) VIII
 517
 Ant. St. (Stanisławski Antoni) IX 164, 165
 Ant... Wie... (Wieniarski Antoni) IX 287
 Antoni C. (Czajkowski Antoni) VIII 457
 Antoni P. VIII 262
 Antoni S** (Żeligowski Edward Witold)
 IX 411
 Antoni Słowik, woźny „Przewodnika
 Ekonomicznego” (Anczyc Władysław
 Ludwik) VII 112
 Antoniewicz Franciszek VIII 26
 Antoniewicz Jan Bołoz VIII 185
 Antoniewicz Józef Bołoz VII 119
 Antoniewicz Karol Bołoz VII 119-121,
 291; VIII 121; IX 456
 Antoniewicz Mikołaj Bołoz VII 345
 Antoniewiczowa Józefa Bołoz z Nikoro-
 wiczów VII 119

- Antoniewiczowa Zofia Bołoz z Nikorowiczów VII 119
- Antoniewiczówna Antonina Bołoz — zob. Zaleska Antonina z Bołoz Antoniewiczów IX 376
- Antoniewiczówny Antoniny Bołoz wuj IX 377
- Antonina N. IX 62
- Antoninka, córka A. E. Odyńca VIII 520, 528; IX 25
- Antoniusz (Marcus Antonius), triumwir VII 510; VIII 122, 502, 546; IX 160, 261, 262
- Antonowicz Włodzimierz IX 156
- Antyгона VIII 28, 141; IX 250, 253, 266, 274
- Antyoch, król Syrii VIII 165
- Ap. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
- Ap.... Nałęcz K...ski (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
- Apol. N. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
- Apolin N. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
- Apollo Nałęcz K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79, 80
- Apollo Nałęcz K*** (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
- Apuszkin J. VII 335
- Arago Jacques IX 237
- Arakczew Aleksiej A. VII 70
- Arbuzowski Bartłomiej (Morawski Szczęsny) VIII 419
- Arbuzowski Bartłomiej od Starego Sącza (Morawski Szczęsny) VIII 419
- Arbuzowski Bonifacy (Morawski Szczęsny) VIII 419
- Architas z Tarentu VIII 451; IX 524, 529
- Arciszewski Krzysztof VII 257, 482; IX 151
- z Arciszewskich Wiernikowska Marta — zob. Wiernikowska Marta z Arciszewskich IX 290
- Ardeschah J. P. d' — zob. Kaczkowski Jan
- Argo P. VII 332, 333
- Arietto L. (Šebek Ladislav) VIII 263
- Ariosto Lodovico VII 317, 321
- Arlinecourt Charles d' VII 35, 58; IX 34
- Arndt H. A. von IX 297, 298
- Arnim Achim von VII 24
- Arnim Bettina von VIII 383; IX 330, 331, 550
- Arnim, prezydent m. Poznania IX 85
- Arnold E. J. VIII 516
- Arnold Matthew VII 31, 509, 510 [!]
- Arria VIII 29
- Arson P. J. VII 449
- Artaud Antonin IX 499
- Artemiusz (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
- Artychiewicz A. VII 503
- Artyści dramatyczni Teatru Lwowskiego VIII 84
- Artyści dramatyczni Teatru Wileńskiego VIII 54
- Ary-Zucker L. IX 249, 252, 253, 407
- Arystofanes VII 203; VIII 231, 428; IX 198, 202, 262, 266, 272, 274
- Arystoteles VII 36, 289; VIII 284; IX 15, 152
- As (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401, 402
- Aspazja VII 57, 401; VIII 486; IX 248, 410, 420
- Asnyk Adam VII 44, 94, 95, 171; VIII 265, 284; IX 18
- Aspis Bogumił VIII 363
- A....t B.....ski (Bielowski August) VII 146
- Atanazy (Olizar Gustaw) VIII 530, 531
- Atanazy (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- Ataulf, król Wizygotów VII 315
- Au. (Wilkoński August) IX 300
- Au. K. (Estreicher Karol) VII 305
- Au. Wi. (Wilkoński August) VII 293; IX 300, 301, 303
- Au: Wi. (Wilkoński August) IX 300
- Au: Wi. ch. fil. (Wilkoński August) IX 300
- Au. Wi. Ch. fil. k. k. n. (Wilkoński August) IX 300
- Au: Wi: ch: fil: k: n: k: (Wilkoński August) IX 300, 301
- Au: Wi: chi. fil. (Wilkoński August) IX 300
- Au: Wi: chirurg filozofii (Wilkoński August) IX 300

- Au: Wi: chirurg filozofii i krzyża naturalnego kawaler (Wilkoński August) IX 300, 302, 303
- Au. Wi. chirurg filozofii k. n. k. (Wilkoński August) IX 300
- Auersperg Anton Alexander IX 388
- Aug. B. (Bielowski August) VII 146
- Augé Lazare VII 452, 457
- Augier Émile VIII 26, 28, 29, 76; IX 209, 210
- August C. (Cieszkowski August) VIII 453
- August (Caius Julius Caesar Octavianus Augustus) VII 291; VIII 191; IX 273
- August II, król polski VII 75, 492, 493, 494, 514; VIII 52, 66, 191, 235, 408, 423, 491; IX 80, 81, 82, 264, 357, 500
- August III, król polski VII 297; VIII 52, 54, 66, 235, 287; IX 80, 81, 125, 153, 332, 388, 500, 501
- August T.... VIII 259
- Augustin (Hapdé Jean Baptiste) VII 393
- Aulich Manswet VIII 430
- Au-Lir. (Lenartowicz Teofil) VIII 257, 260
- Au.-L.....ki (Lenartowicz Teofil) VIII 257
- Aureliusz (Sextus Aurelius Victor) VIII 432
- Austen Jane VII 27
- Ausz... (Baliński Michał) VII 124
- Auszlawis (Baliński Michał) VII 124
- Aut. Amer. (Tyszyński Aleksander) IX 245
- Auteur du Crédit de la circulation (Cieszkowski August) VII 226
- Autor Amerykanki w Polsce (Tyszyński Aleksander) IX 245
- Autor Anny Jagiellonki (Szujski Józef) IX 193
- Autor Bibliograficznych ksiąg dwoje (Lewewel Joachim) VIII, 235
- Autor Bigosu hultajskiego (Szczeniowski Tytus) IX 187
- Autor dawnego autoramentu (Jankowski Placyd) VII 481
- Autor kilku myśli o ekletyzmie (Dembowski Edward) VII 261
- Autor Kłopotów starego komendanta (Wilczyński Albert) IX 292
- Autor Mohorta (Pol Wincenty) IX 40
- Autor niewiadomy (Gołuchowski Józef) VII 397
- Autor Pamiętników Jordana (Bujnicki Kazimierz) VII 182
- Autor „Plotek i prawd” (Pawlikowski Mieczysław) IX 16, 17
- Autor Sierżanta (Rypiński Aleksander Radwan) IX 106
- Autor Sierżanta i Dwóch objawień (Rypiński Aleksander Radwan) IX 106, 107
- Autor wiersza Do mistrzów słowa (Kozmian Stanisław Egbert) VIII 120
- Autor wiersza Do mistrzów słowa (Kraśiński Zygmunt) VIII 131, 153
- Autorka Krystyny (Hoffmanowa Klementyna z Tańskich) VIII 437; IX 318
- Autorka Pamiętników młodej sieroty (Krajkowowa Paulina z Radziejewskich) VIII 125
- Autorzy rozpraw i wniosków wspólnie pracujący nad ustaleniem ortografii polskiej IX 422
- Auvray Louis Marie d' VII 447
- Avril Adolphe d' IX 172, 467
- ...aw (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- ...aw... (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- Awejde Oskar VIII 82, 384
- Awerroes (Ibn Roszd) IX 127
- Ayamonte Izabela d' VIII 86, 90, 98, 99
- Azael, biblijny król Damaszku VIII 543, 545
- Azef Jewno F. VIII 12
- Azeglio Massimo d' VII 197, 198; VIII 90, 531
- Azet I. M. (Korzeniowski Józef) VIII 82
- Azow W. VIII 394
- B (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
- B. (Bielawski Bruno) VII 145
- B. (Buszczyński Stefan) VII 187
- B... (Baliński Michał) VII 124
- B... (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
- B... (Buszczyński Stefan) VII 187
- B..... (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
- B., adresatka wiersza M. Jezierskiego VII 512
- B....., adresat wiersza S. Filleborna VII 326

- B., autor artykułu w Dzienniku Powszechnym Krajowym 1829 VII 35
- B., autor artykułu w Przyjacielu Ludu 1840 VII 36
- B. A. (Morawski Szcęsny) VIII 419
- B. B. (Bielawski Bruno) VII 145
- B. B. (Sękowski Józef Julian) IX 129
- B. D. (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292
- B. D. R. (Rzuchowski B. D.) VII 436
- B. F. (Moraczewska Bibiana) VIII 411, 412
- B. F. T. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
- B. J. O. (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539
- B. L. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
- B. M. (Moraczewska Bibiana) VIII 411
- B. T. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
- B. von B. (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104
- B. Z. (Zaleski Bronisław) IX 356
- B. Z. (Zaleski Józef Bohdan) IX 363
- B... Z..., adresatka wiersza K. Ujejskiego IX 253
- B... Z... (wiersze M. Romanowskiego) IX 94
- B. z K. (Potocki Leon) IX 61
- Ba-Ba (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
- Baba (Klimaszewski Hipolit) VIII 41, 43
- Baba — zob. Nebaba, ataman kozacki VII 411
- Baba J. (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
- Baba Jeremiasz (Klimaszewski Hipolit) VIII 41, 43
- Bába Mihály IX 520
- Baba-Weredyk (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
- Babrios IX 272, 273, 274
- Bacciarelli Marcello VIII 327, 329
- Bach Johann Sebastian VIII 202
- Bacha, wydawca „Polonii” w Londynie IX 212
- Bachmann W. IX 111
- Bachström Fryderyk IX 243, 338
- Backer Anne Marie de IX 459, 463, 490, 510
- Bačkar, tłumacz czeski VII 185
- Bacon Francis VIII 28; IX 304, 307
- Baczyński Cyprian VII 398
- Baczyński Józef VIII 286
- Badeni Kazimierz VII 290
- Badeni Stanisław Henryk VII 103
- Bagiński W. IX 243
- Bahn A. IX 393, 396
- Bailly Rosa VII 377
- Bajkow Leon VII 73; VIII 40, 41, 416; IX 413
- Bajron — zob. Byron George Gordon
- Baka Józef VIII 57, 66
- Bakunin Michaił A. VII 448; VIII 20, 21, 256, 282; IX 283, 356, 465
- Balicki H. VIII 297
- z Balickich Łętowska Teresa — zob. Łętowska Teresa z Balickich VIII 300
- Balińska Anna z Korsaków VII 124
- Balińska Maria z domu Orian (O’Ryan) VII 121
- Balińska Zofia ze Śniadeckich VII 125; VIII 76; IX 144
- Baliński Ignacy, ojciec Michała VII 124
- Baliński Ignacy, poeta VIII 311, 316
- Baliński Karol VII 67, 121-124, 127, 147, 159, 242, 313, 351; VIII 95, 227, 258, 328, 487; IX 136, 185, 186, 222, 301, 339, 340, 341, 420, 456-457, 468
- Baliński Michał VII 123, 124-128; VIII 57, 243, 253, 287, 518; IX 91, 136, 337, 340, 357
- Baliński Stanisław VIII 135
- Baliński Tomasz VII 121
- Ballanche Pierre Simon VII 455; VIII 188, 196, 215; IX 168
- Baltazar, biblijny król babiloński IX 8
- Balzac Honoré VII 328, 358, 449; VIII 95, 193, 198, 216, 362, 363, 545, 546; IX 108, 114, 122, 310, 434, 436, 500
- Balzakowa Ewelina — zob. Hańska Ewelina (Ewa, z Rzewuskich)
- Balzer Oswald VII 308, 465, 470; VIII 295, 350, 375, 443; IX 121
- Bałbaszewski, właściciel pensjonatu w Daszkowicach VII 187
- Bałucki Michał VII 153; VIII 393; IX 211, 242, 458, 471
- Ban Matija IX 408
- Bandrowski Juliusz Kaden — zob. Kaden
- Bandrowski Juliusz IX 164

- Bandtkie Jan Wincenty VII 397, 515; VIII 131; IX 340
- Bandtkie Jerzy Samuel VII 398, 423, 443, 444, 515; VIII 235, 237, 238, 288, 290, 306, 319, 322, 431; IX 60, 148
- Banicki Józef (Giller Agaton) VII 386
- Bañcer Stefania VII 7
- Bar Jan (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- Bar. von Biberstein (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104, 105
- Baraniecki Adrian VII 300; VIII 128; IX 357
- Barankiewicz Władysław IX 496
- Baranowska Julia VII 67, 68, 508; IX 416, 417, 418, 421
- Baranowski Adam VII 240
- Baranowski Ignacy VII 83; IX 421
- Baranowski Jan VIII 218
- Baranowski S. VII 378; IX 81
- Barącz Grzegorz VII 128
- Barącz Sadok Wincenty VII 128-129, 308, 394, 425, 465; VIII 92, 123, 287, 299, 331, 433; IX 50, 68, 74, 167, 352, 457
- Barbacki Stefan VII 98
- Barbara Radziwiłłówna, królowa polska VII 125, 127, 135; VIII 124, 327, 328, 519, 524, 527, 528; IX 136, 183, 197, 202, 377
- Barbara św. IX 287, 288
- Barbara Zapolya, królowa polska VII 204
- Barbier Henri Auguste VII 237
- Barczewski Probus VIII 479; IX 374
- Bardot Brigitte VII 359
- Baring-Gould S. VII 312
- Barlier A. VII 383
- Baron Brambeus (Sękowski Józef Julian) IX 129, 130, 131, 132, 133
- Baron Gwido (Bartoszewicz Julian) VII 132
- Barrière Théodore VII 297, 299
- Barski (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
- Barszczewski Jan VII 130; IX 33, 35, 457
- Bartas Guillaume du VIII 326, 435, 436
- Bartels Artur VII 130-132, 291; VIII 473, 509, 524
- Bartelsowa z Wańkowiczów, żona Artura VII 130
- Barthélemy-Saint-Hilaire Jules IX 399
- Barthels — zob. Bartels Artur VII 130
- Bartłomiej Podgórczanin (Łętowski Ludwik) VIII 300
- Bartoszewicz Adam VII 132, 134, 257
- Bartoszewicz Julian VII 67, 82, 132-137, 269, 436; VIII 60, 66, 80, 119, 245, 290, 319, 358, 425, 442; IX 25, 33, 55, 125, 140, 151, 185, 207, 247, 299, 302, 336, 338, 340, 409, 457
- Bartoszewicz Kazimierz VII 133, 389; VIII 20, 266, 364; IX 255, 261
- Bartoszewiczowa Amelia z Sentgellerów VII 132, 134
- Bartoszewiczowa Kazimiera z Zapalowskich VII 132
- Bartusówna Maria VII 389; VIII 260, 266
- Barzykowski Stanisław VII 90, 137; VIII 533; IX 189
- Basedow Johann Bernhardt VIII 293
- Basia, adresatka wiersza S. Jaszowskiego VII 498
- Bastiat Claude Frédéric IX 178
- Baszko — zob. Godziszław Baszko VIII 348, 352; IX 76
- Bataglia B. J. R. (Bartoszewicz Julian) VII 132
- Batornicki K. (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 139, 273, 274
- Batory Andrzej — zob. Andrzej Batory, książę siedmiogrodzki
- Batowscy w Odnowie VIII 419
- Batowski Aleksander Konstanty VII 344, 433; VIII 419; IX 125, 160, 166, 305, 388
- Baudelaire Charles VII 20; IX 431, 436, 529, 532
- Baudouin de Courtenay Jan VII 82; IX 520, 521
- Bauerfeind Feliks Gabriel VIII 382
- Bautain Louis Eugène Marie IX 310
- Baworowsy IX 160
- Baworowska Felicja ze Starzeńskich VII 138
- Baworowski Józef VII 138
- Baworowski Wiktor VII 138-139; IX 49, 140, 255, 260, 317
- Baykowska Julia z Brodzkich VII 139
- Baykowski Gracjan VII 139
- Baykowski Karol VII 139; IX 101, 221, 225
- Bażyński Franciszek VIII 279, 428
- Bączalski Hilary (Szujski Józef) IX 193

- Bądkiewicz Antoni VIII 60
 Bąkowska Józefa z Cybulskich (Szczęsna) VII 234, 236; VIII 521
 Bąkowski Dionizy IX 43
 Bąkowski Jan Wincenty VII 104
 Beatrycze (Potocka Delfina) VIII 146, 165, 166, 168, 169, 177, 208
 Beatrycze (Skarg Jeremiego) IX 260
 Bechie, pułkownik VIII 270
 Becker Karl Friedrich VII 160
 Beckford William VII 14
 Bécu Aleksandra IX 533
 Bécu August VIII 368, 517, 524
 Bécu Salomea — zob. Słowacka Bécu Salomea
 Beer Michael VIII 274
 Beethoven Ludwig van VIII 311; IX 252
 Begey Attilio VII 50, 139; IX 221, 222
 Begeyowie w Turynie IX 228
 Behrmann, tłumacz niem. VIII 85
 Bejła Jarosz — zob. Rzewuski Henryk
 Bekfark — zob. Bekwark Walenty IX 335
 Bekker I. IX 520
 Bekwark Walenty VIII 328; IX 335
 Belan J. VII 426
 Belcour Thesby François Auguste de VII 393
 Belizariusz VIII 463
 Belli Stefan della IX 339
 Bellier Kamil VII 133
 Bellina S. VII 389
 Bellini Gentile VIII 88, 90, 98
 Belzebub (Estreicher Karol) VII 305
 Belcikowski Adam VII 81; IX 17
 Belza Stanisław VIII 377
 Belza Władysław VII 102, 153, 176, 413; VIII 108, 343; IX 163, 172
 Bem Antoni Gustaw VII 82
 Bem Józef VII 89, 100, 382, 386, 441; VIII 406, 453, 467, 468, 469, 494, 497, 542; IX 40, 136, 525
 Benecke Karol IX 85
 Benedix Roderic Jules VII 308
 Benedykt św. VII 119
 Benešić Julije VII 333
 Beniowski Maurycy August IX 289
 Benisówna Maria — zob. Lompa Maria z Benisów VIII 288
 Bensa Antoni VIII 91; IX 387
 Benst F. VIII 38
 Bentkowski Alfred VIII 17; IX 128
 Bentkowski Feliks VII 249, 496, 515; VIII 111, 308; IX 13
 Bentkowski Władysław VII 142, 143, 194, 195, 237; VIII 280, 453, 455, 463, 469, 470, 471; IX 68
 Benwenuty, ksiądz VII 389
 Benza A. — zob. Bensa Antoni VIII 91
 Béranger Pierre Jean VII 180, 317; VIII 57, 59, 68, 75, 465; IX 276, 437, 449
 Berend Michel VIII 375
 Berent Waclaw IX 516
 Berezowski, przyjaciel K. W. Wójcickiego IX 340
 Berg Anna von — zob. Kozłowska Anna z von Bergów VIII 114
 Berger Józef IX 238
 Bergson Henri IX 179
 Berkeley George VII 510
 Berkman prof. VIII 65
 Berko P. O. VII 409, 421
 Berlichingen Götz von VIII 275; IX 266, 392
 Berlicz Sas (Strutyński Juliusz) IX 171, 172
 Bernacki Ludwik VII 102, 103, 106, 308; VIII 443
 Bernard Anna VII 500
 Bernard (Biernat) z Lublina VIII 432
 Bernard M. (Merle Jean Toussaint) VII 308
 Bernardin de Saint-Pierre Jacques Henri IX 135
 Bernatowicz Feliks IX 145, 214, 376, 377, 438, 503
 z Bernatowiczów Maleszewska Helena — zob. Maleszewska Helena z Bernatowiczów VIII 342
 Berniccy (Berwińscy) VII 143
 Bernstein Aron VIII 274
 Bersezio Vittorio VIII 28, 29
 Bersohn M. VII 149
 Bertaud Max (Chodźkiewicz Władysław Ksawery) VII 203
 Bertinaria Francesco VII 451
 Bertoni Giulio VIII 203
 Bertrand, major IX 364
 Bertrand, wychowawca W. Wolskiego IX 320

- Berwińska Marianna z Bukowskich VII 140, 142, 143
 Berwiński Jakub VII 140
 Berwiński Ryszard Wincenty VII 7, 94, 140-145, 166, 240, 241, 242, 261, 262, 264, 265, 266, 302, 413, 457; VIII 24, 25, 26, 280, 363, 412; IX 85, 270, 332, 457
 Berwiński Teofil IX 273
 Beryk (Ch. Sz. Ben Abram) VIII 139
 Besser Wilibald IX 46
 Bestużew-Riumin Michaił P. VIII 530
 Bett Emilia IX 250, 255
 Bettman F. VIII 244
 Beurmann Edward IX 83
 Beyer Karol IX 458
 Beyle Henri — zob. Stendhal VII 13
 Bezdrikówna J. VIII 311
 Bezmienny (Wiszniewski Michał) IX 303
 Bezstronny S. (Buszczyński Stefan) VII 187, 188
 Bętkowski Jan IX 148
 Bhartriharis VII 167
 Biagioli Niccolo Giosafatte VIII 76
 Białecki Antoni VII 82
 Białobłocka Julia — zob. Sadowska Julia z Białobłockich IX 121
 Białopiotrowiczowa Kunegunda VII 202
 Białoruska Duda (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
 z Białoskórskich Bielawska Petronela — zob. Bielawska Petronela z Białoskórskich VII 145
 Biały książę — zob. Władysław Biały, książę gniewkowski IX 336
 Biart Lucien VII 198
 Biberstein Baron von (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104, 105
 Bibianna (Moraczewska Bibianna) IX 54
 Bibikow Dymitr C. VII 77; IX 171, 172
 Bicz (Estreicher Karol) VII 305
 Bieder Edmund VIII 139
 Biegak B. VII 333
 Biegeleisen Henryk VIII 265, 266
 Bielawska Petronela z Białoskórskich VII 145
 Bielawski Antoni VII 145
 Bielawski, brat Brunona VII 145
 Bielawski Bruno VII 145-146; VIII 302, 303, 304; IX 92, 457
 Bielicki Józef IX 243
 Bielikowicz Ludwik IX 34
 Bielikowiczówna Tekla IX 380, 382
 Bielinskij Wissarion G. VII 20, 23, 25, 31; IX 133, 346, 433, 437, 440, 450
 Bieliński Edward Tadeusz IX 44
 Bieliński J. N. VII 289
 Bieliński Piotr VIII 131, 538
 Bielowska Justyna z Wislockich VII 146
 Bielowska Kordula z Wislockich VII 146
 Bielowska Marianna z Żędzianowskich VII 146
 Bielowski August (Augustyn) VII 101, 102, 106, 132, 146-151, 166, 169, 271, 290, 344, 413, 416, 443, 444, 445, 465, 471; VIII 10, 20, 38, 222, 244, 245, 287, 298, 319, 322, 327, 328, 331, 344, 433, 434, 436, 530; IX 5, 40, 74, 77, 92, 134, 136, 139, 140, 141, 146, 185, 248, 259, 306, 334, 339, 366, 369, 406, 458, 462, 540
 Bielowski Franciszek (Grabowski Michał) VII 413
 Bielowski Grzegorz VII 146
 Bielscy herbu Prawdzic IX 152
 Bielski Joachim VIII 57, 441; IX 151, 153
 Bielski Marcin IX 151, 152, 153, 246
 Bielski R. VII 344
 z Bielskich Dzieduszycka Domicela — zob. Dzieduszycka Domicela z Bielskich VII 290
 Bielkin A. (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Bielów L. O. VIII 59
 Bienenstok Maks Jakub VIII 139
 Bieniediktow Władimir VII 460, 518; IX 43, 362, 536
 Biernik W. VIII 139, 149
 Biernik W. VIII 139, 149
 Biernacki Julian VII 308
 Biernacka — zob. Wilczyńska z Biernackich, żona Alberta IX 292
 Biernacka Helena Anna — zob. Krajewska Helena Anna z Biernackich VIII 124
 Biernacki, adresat wiersza Deotymy VIII 313
 Biernacki Alojzy Prosper IX 474
 Biernacki Mikołaj (Rodoć) IX 292
 Biernacki Nikodem VIII 461; IX 94
 Biessiel L. VIII 392
 Bignon Louis Pierre Edouard IX 138

- Bilińska Joanna — zob. Szajnochowa
 Joanna z Bilińskich IX 182
 Biliński Leon IX 197
 Birch-Pfeiffer Charlotte VIII 373
 Bird (Montgomery R.) VII 115
 Birkenmajer Józef IX 41
 Biruta, matka w. księcia Witolda IX 287, 288
 Biskupska Irena VII 7
 Bismarck Otto von VII 227; VIII 9, 37, 152, 377, 538; IX 284
 Bittierwassier Karl von, doktor (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Bittner Jiří VII 337
 Bizardière Michel David La VII 134
 Bizauskas Kazimieras VIII 55
 Björnson Björnsterne VII 281
 Black William VII 312
 Blackwood William IX 212, 213
 Blanc Louis VII 218; VIII 505
 Blaze de Bury Henri [!] VII 202
 Błępoński Izasław (Szczeniowski Tytus) IX 187
 Blizińska Maria z Ogończyk Zakrzewskich VII 151
 Blizińska Paulina z Sokolowskich VII 151
 Bliziński August VII 151
 Bliziński Józef Franciszek VII 151-159, 353, 359; VIII 46, 47, 96, 395; IX 295, 458
 Blumenhagen Wilhelm Filip IX 91
 Blumenstok Henryk VIII 139, 141, 210
 Blumer Ignacy Aleksander IX 14
 Błaginina E. IX 491, 510, 536, 549
 z Błęszyńskich Haumanowa Konstancja — zob. Malczewska Konstancja z Błęszyńskich VIII 334
 z Błęszyńskich Malczewska Konstancja — zob. Malczewska Konstancja z Błęszyńskich VIII 334
 z Błędowskich Kropińska Aniela — zob. Kropińska Aniela z Błędowskich VII 233
 z Błędowskich Skibicka Julianna — zob. Skibicka Julianna z Błędowskich VIII 334, 337
 Błociszewski Kazimierz VIII 26
 z Błociszewskich Dziekońska Tekla — zob. Dziekońska Tekla z Błociszewskich VII 292
 Błoński Rafał VII 389
 Błotnicki E. IX 292
 Błotnicki Hipolit VII 324, 505; VIII 91
 Błudow Dmitrij N. VII 463
 Bnińska Maria z Mielżyńskich IX 145
 B... St. (Bogusławski Stanisław) VII 162
 Boberska Felicja VII 159-160, 176, 345, 389, 447, 467; VIII 299; IX 50, 96, 459
 Boberski Alojzy VII 159
 Bobińska Julia z Żelwietrów VII 210; VIII 523
 Bobola Jędrzej — zob. Andrzej Bobola św. VII 120
 Bobowski Wojciech (Albert) Jaksa Hali-bej VII 498; IX 289
 Bobrowa Joanna VIII 131, 137, 138, 139, 140, 141, 145, 160, 168, 179, 181, 204, 211; IX 524
 Bobrowicz Jan Nepomucen VIII 240, 518, 533
 Bobrowska Ewelina — zob. Korzeniowska Ewelina z Bobrowskich VIII 79
 Bobrowski Michał VII 70, 397, 515
 Bobrowski Stefan VII 470
 Bobrowski Tadeusz VIII 79, 81, 82
 Bobrowskij P. N. VIII 85
 Bobrzyński Michał VII 188; VIII 19, 251, 252; IX 124, 126, 203
 Boccaccio Giovanni VII 126; IX 141
 Bochan Dorofiej D. VIII 450, 451, 469, 483
 Bochan L. VIII 142, 145
 Bochenek Leon VIII 10
 Bochenek Mieczysław VIII 286
 Bochow Florian VII 160-161, 184, 226, 427; IX 229, 392, 401
 Bochwic Romuald VII 160
 Bochwicowa Aniela z Borzobohatych VII 160
 Bochwicowa Paulina z Majewskich VII 160
 Bocian znad Pilicy (Świdzki Faustyn) IX 216
 Boczowska Joanna IX 135
 Bodzantowicz K. S. (Suffczyński Kajetan) IX 46, 174, 175
 Boé Jacques — zob. Jasmin IX 7, 261
 Bogdanowicz Edmund (Bożydar) VIII 311, 316

- Bogdański (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292; IX 301
- Bogdański Henryk VIII 424
- Bogedain Bernard VIII 376; IX 164, 513
- Bogiści Baltazar Antoni VIII 322
- Bog...na (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
- Bogobojna (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
- Bogorski Piotr IX 179
- Bogucicki Józef Kanty Nepomucen VIII 432
- Bogucka Tekla z Pieniążków IX 297
- Bogucki Adolf VIII 462
- Bogucki Faustyn VII 169
- Bogucki Józef Symeon VII 161-162, 447; IX 404
- Bogucki Julian VII 169
- Boguński Jan VII 387
- Bogusławski Stanisław VII 162-164, 366, 413; VIII 100
- Bogusławski Wojciech VII 162, 353; IX 377
- Bohatkiewicz Aleksander IX 509
- Bohdan Bogumił (Estreicher Karol) VII 305
- Bohdan R. (Estreicher Karol) VII 305
- Bohdanowicz Józef IX 243
- Böhm Jindřich H. VII 196
- Bohman Piotr IX 400
- Bohowitynowicz Bohusz VII 495
- Bohusz Ksawery VIII 236
- Bohusz Stanisław — zob. Siestrzencewicz Stanisław Bohusz VII 257
- Bohusz-Szyszek Michał VIII 346
- Boieldieu François Adrien VII 392, 394
- Boileau-Despréaux Nicolas VIII 428
- Boissière Edmond de VII 218
- Boissy Hilaire Rouillé de VIII 463, 494
- Bojan, śpiewak ruski VII 498; IX 375
- Bojanowska — zob. Żochowska z Bojanowskich, żona Feliksa IX 422
- Bojanowski Andrzej IX 422
- Bojanowski Bogusław VIII 305
- Bojanowski Edmund VIII 273, 292, 451, 465, 496; IX 448, 512
- Bojanowski, kapitan VIII 56
- z Bojarskich Duchńska Zofia — zob. Duchńska Zofia z Bojarskich VII 284
- Bojtár Endre IX 496, 510, 525, 546
- Bokkacjusz Jan — zob. Boccaccio Giovanni VII 126
- Boldenyi I. (Szabó Pál) VII 282; IX 90, 340, 341
- Boleska Marianna VIII 49
- Bolesław Chrobry (Wielki), król polski VII 147, 182, 237, 410; VIII 218, 236, 261, 310, 311, 320, 324, 425, 426; IX 10, 73, 80, 84, 85, 170, 182, 183, 184, 185, 186, 197, 205, 206, 308
- Bolesław Krzywousty, książę polski VII 147, 459; VIII 349
- Bolesław Śmiały, król polski VII 188, 189, 238, 314; VIII 48, 73, 99, 236, 328, 518, 528, 531; IX 73
- Bolesław Wiktor (Budziński Stanisław) VII 179
- Bolesław Wstydlivy, książę polski VIII 538, IX 58, 169, 365
- Bolesławita Bohdan (Kraszewski Józef Ignacy) IX 23, 195
- Bolewska Maria VIII 455
- Bolesta (Dzierzkowski Józef) VII 294
- Bomba Gerwazy (Szyrmer Ludwik) IX 191, 192
- Bona Giovanni VIII 128
- Bona, królowa polska VII 289; IX 336, 407
- Bonald Louis de IX 110
- Bonar Władysław (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388, 393
- Bonawentura św. IX 138
- Bonawentura z Kochanowa (Potocki Leon) IX 61, 62
- Bonczyk Norbert VII 95
- el-Bondack Saleh Mohammed VIII 198, 199; IX 494
- Boniecki Adam VIII 48
- Bonkowski A. H. N. VIII 237
- Bonnard Pierre VIII 511
- Bonnefoy Yves IX 525
- Bonoldi Achille IX 321
- Bonstetten Charles Victor de VIII 133
- Bończyk — zob. Bonczyk Norbert VII 95
- Bońkowski Hieronim Napoleon VIII 237; IX 101
- Bopp Franz VIII 344
- Borakowski Dominik VIII 326

- z Borakowskich Magnuszewska Maria — zob. Magnuszewska Maria z Borakowskich VIII 326
- z Borakowskich Raciborska Ludwika — zob. Raciborska Ludwika z Borakowskich VIII 327
- Boratyński Hipolit VIII 29, 130
- Borch Michał IX 361
- Borecký Jaromir IX 251
- Borejko Pius IX 5
- Borejko Wacław VII 429
- Borejsza Jerzy VII 103, 104, 108
- Borejsza Jerzy Wojciech IX 182
- Borelowski Marcin — Lelewel VIII 259, 264; IX 93, 96
- Borenstein B. J. IX 250
- Borgia Lucrezia VII 317; VIII 275
- Borgo Karol VII 222
- Borkowska Aleksandra VII 164-165, 224, 268, 269; VIII 519; IX 26, 140, 399
- Borkowska Elżbieta Dunin z Łosiów VII 167
- Borkowska Franciszka Dunin z Dzie duszyckich VII 165, 169
- Borkowska Halina VII 7
- Borkowska Seweryna Dunin z Cieleckich VII 166
- Borkowski Aleksander (Leszek) Dunin VII 151, 165-169, 169, 170, 330; VIII 327; IX 15, 242, 248, 249, 254, 459
- Borkowski Emil IX 501
- Borkowski Franciszek Dunin VII 165, 169
- Borkowski Jerzy Dunin VII 167
- Borkowski Józef Dunin, poeta VII 146, 148, 149, 165, 166, 168, 169-171, 290, 341; VIII 327; IX 15, 135, 250, 459
- Borkowski Józef Dunin, mąż Aleksandry z Chomętowskich VII 164
- Borkowski Stanisław Dunin IX 15
- Bornier Henri de IX 138
- z Borowickich Buszczyńska Pelagia — zob. Buszczyńska Pelagia z Borowickich VII 187
- Borowski Leon VIII 65, 127, 517; IX 340
- z Borówków Miarka Karolina — zob. Miarka Karolina z Borówków VIII 376
- Borunia Feliks... (Wielogłowski Walery) IX 279, 281
- Boruta IX 335, 407, 409
- Borys Godunow, car rosyjski VII 134
- z Borzków Wiszniewska Marcjanna — zob. Wiszniewska Marcjanna z Borzków IX 303
- z Borzobohatych Bochwicowa Aniela — zob. Bochwicowa Aniela z Borzobohatych VII 160
- Borzywój (Korotyński Wincenty) VIII 73
- Bosc, iluzjonista VIII 516
- Bossuet Jacques Bénigne VIII 293
- Botew Christo [!] VII 239
- Bośniacka E. VIII 265
- Botzaris Markos VIII 132, 168, 209
- Boubela Jan VII 239
- Boucher de Perthes Jacques VIII 128
- Bouchet André du IX 525
- Boudeville E. VIII 541
- Bouilly Jean Nicolas VII 393
- Boulé Louis VIII 229
- Bourgoing Paul de VII 217
- Bournier Edward (Nabielak Ludwik) VIII 435
- Bouterwek Friedrich VII 20
- Bovery Jules [!] VII 218
- Bowles C. VIII 122
- Bowring John VIII 257; IX 213, 214, 215, 377
- Boy — zob. Żeleński Tadeusz (Boy) VIII 494
- Boyer-Nioche R. VII 333, 381, 382; VIII 336
- Bożydar (Bogdanowicz Edmund) VIII 311, 316
- Br. Karol (Brzozowski Karol) VII 173
- z Br. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
- Br. Z. (Zaleski Bronisław) IX 356
- Brachvogel Emil A. VIII 137
- Braddon Mary Elisabeth VII 312
- Brakel, tłumacz niem. VII 185
- Brambeus (Sękowski Józef Julian) IX 129
- Brambeus B. (Sękowski Józef Julian) IX 129
- Brandel K. VIII 457
- Brandes Georg VII 510
- Brandstaetter Roman IX 228
- Branicka Anna VIII 116
- Branicka Eliza — zob. Krasieńska Eliza z Branickich
- Branicka Katarzyna — zob. Potocka Katarzyna z Branickich

- Branicka Róża IX 495
 Branicki Aleksander VIII 116
 Branicki Jan Klemens VII 134; VIII 435
 Branicki Ksawery VII 217, 391; VIII 471, 486; IX 323
 z Branickich Odescalchi Zofia — zob. Odescalchi Zofia z Branickich VIII 473
 Braniss Ch. J. VII 253
 Brat Maciej (Kamieński Henryk) VIII 22
 Bratkowski Stanisław VIII 239
 Bratoszewski Leopold VIII 244
 Bratranek František Tomáš VIII 519; IX 44, 45, 196 [1], 199, 203
 Braun K. IX 528
 Breañski Walerian (Walery) VII 121, 140
 Brecht Bertolt IX 431
 Bredkrajcz Norbert VII 5, 97, 171; IX 86, 459
 Bregy Wiktor IX 515
 Brennecke W. VIII 428
 Brentano Clemens VII 39
 Bret Antoine VIII 113
 Bret-Harte François IX 298
 Brettner H. A. IX 272
 Breza Tadeusz VII 361; IX 511
 Br...i Karol M. (Brzozowski Karol) VII 173
 Briesewitz, generał VII 200
 Brochocka Zofia z Malewskich — zob. Malewska Zofia VII 246
 Brochocki-Szczawiński D. — zob. Dienheim Szczawiński-Brochocki Aleksander VII 189
 Brockhaus Friedrich Arnold VIII 213; IX 150, 504
 Brodowicz Józef IX 45, 46, 48, 49, 138
 Brodowski Samuel IX 15
 Brodziński Kazimierz VII 13, 34, 35, 36, 38, 45, 47, 53, 60, 79, 101, 280, 425, 479, 500; VIII 44, 46, 48, 57, 111, 196, 203, 214, 302, 338, 361, 364, 370, 403, 405, 506, 518, 523, 540, 541, 543, 544; IX 13, 135, 176, 180, 190, 277, 311, 313, 334, 338, 339, 359, 362, 366, 376, 400, 403, 444, 522
 z Brodzkich Baykowska Julia — zob. Baykowska Julia z Brodzkich IX 139
 Broeder Christian Gottlob IX 205, 206
 Broekere Maria — zob. Węcłewska Maria z domu Broekere IX 271
 Broniewski Teodor IX 218
 Broniewski Władysław VIII 494
 z Broniewskich Żmijewska Karolina — zob. Żmijewska Karolina z Broniewskich IX 421
 Bronikowska Aleksandra z Garczyńskich VII 172
 Bronikowski Aleksander VIII 29, 130
 Bronikowski Antoni VII 172-173; VIII 279; IX 140
 Bronikowski Ksawery VIII 438
 Bronikowski Wiktor VII 172
 z Bronikowskich Prądzyńska Marianna — zob. Prądzyńska Marianna z Bronikowskich IX 65
 Bronisław ojciec (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 111, 545, 546
 Bronisław Z. (Zaleski Bronisław) VIII 460
 Bronisława K. VII 218
 Bronowski Stanisław (Buszczyński Stefan) VII 187
 z Bronowskich Mosbachowa Julia — zob. Mosbachowa Julia z Bronowskich VIII 425
 Brontë Charlotte VII 312; VIII 28
 Broński F. IX 70
 Brooke-Rose Christine VIII 451, 458, 461, 468, 473; IX 525
 Brown John VIII 455, 463, 493, 497; IX 525
 Browne N. VIII 122
 Brucès P. VII 205
 Bruchnalski Wilhelm VII 102
 Brückner Aleksander VIII 341
 z Brudzewskich Miłkowska Balbina — zob. Miłkowska Balbina z Brudzewskich VIII 388
 Brühl Alojzy Fryderyk VII 353; IX 500
 Brühl Henryk VIII 43, 500, 506
 Brunelli G. IX 198
 Brunnow Szymon IX 62
 Bruno B. (Bielawski Bruno) VII 145
 Bruno B.... (Bielawski Bruno) VII 145
 Brunon, adresat listu M. Romanowskiego IX 95
 Brutus (Marcus Junius Brutus) VII 315; IX 103, 196
 Brygida Aleksandra (dedykacja Lirenki T. Lenartowicza) VIII 258
 Brykczyński Józef VIII 421
 Brykowski Włodzimierz IX 113

- z Bryniarskich Anczycowa Tekla — zob. Anczycowa Tekla z Bryniarskich VII 112
- Brzechowska-Garlicka Bogusława IX 255
- z Brzeskich Kalinkowa Marianna — zob. Kalinkowa Marianna z Brzeskich VIII 18
- z Brzezinów Sadowska Maria — zob. Sadowska Maria z Brzezinów IX 119-120, 526, 540
- Brzostowska Izabela IX 382
- Brzostowski Aleksander Bolesław IX 469
- Brzozowska Julia — zob. Niewiarowska Julia z Brzozowskich VIII 446
- Brzozowska z Damarów, matka Karola VII 173
- Brzozowski Franciszek Korab VII 307
- Brzozowski Jan VII 468
- Brzozowski Karol, poeta VII 65, 173-178; VIII 257, 265, 363, 446, 447; IX 405, 459-460
- Brzozowski Karol, hrabia VII 468; IX 284
- Brzozowski Ludwik VII 178-179; VIII 446
- Brzozowski Stanisław VII 456; VIII 490, 507, 511; IX 442
- Brzozowski Wincenty VII 173
- Brzozowski Zenon VII 202, 323; IX 460
- Brzóska Stanisław VIII 260
- Brzuchański Jacek IX 194, 202
- Buchowski Kazimierz VIII 277
- Buckle Henry Thomas IX 389
- Buczaccy Abddank-Konopka IX 161
- Buczacki Jan Murcy Tarak VII 133
- Buddensieg Hermann VIII 139, 453, 454, 457
- Budkiewicz Konstanty VII 518
- Budziński Stanisław VII 179-180
- Budzykowa Hanna VII 7
- Budzyńska Kunegunda z Ilińskich VII 180, 181
- Budzyńska Otolina z Konopackich VII 180
- Budzyński Ignacy VII 180, 181
- Budzyński Michał VII 180-181, 181, 182; VIII 72
- Budzyński Wincenty VII 180, 181-182, 501; VIII 138, 149, 152
- Bugiel Włodzimierz VIII 336
- Buhl Franciszek IX 500
- Bujnicki Andrzej VII 182
- Bujnicki Kazimierz VII 182-184; IX 243, 460
- Bukar Seweryn VII 73
- Bukar Teofil IX 111
- Bukat Marian IX 360
- Bukaty Antoni VII 161, 184-185, 449, 450, 451; VIII 444, 445; IX 229, 401, 460
- Bukaty Franciszek VIII 20
- Bukaty Jan — zob. Bukaty Antoni IX 229
- Bukowiecka Waleria — zob. Motty Waleria z Bukowieckich VIII 428
- z Bukowskich Berwińska Marianna — zob. Berwińska Marianna z Bukowskich IX 140
- Bulewski Ksawery VIII 462
- Bulewski Ludwik VII 86
- Bull Ole Bornemann IX 400
- Bulwer Lytton Edward Robert VIII 126, 138, 193, 195, 196, 198
- Bułdeskuł Ignacy VII 387
- Bułhak Józef VII 480
- Bułhakow Jakow VIII 20
- Bułhakowa Teresa z Wierzbickich IX 240
- Bułharyn Benedykt VII 185
- Bułharyn Tadeusz VII 185-186; VIII 236, 237, 243, 248, 249; IX 132, 460
- Buonarroti Filippo Michele IX 325, 327
- Buonarroti Michał Anioł VII 222; VIII 262, 263, 466, 484; IX 25, 119, 122, 138, 142
- Burbonowie VII 393
- z Burbów Romerowa Aniela — zob. Romerowa Aniela z Burbów IX 34
- Bürger Gottfried August VII 26, 59, 60, 138, 237; VIII 521, 528; IX 181, 213, 215, 384, 433
- Burian Fr. J. VII 377
- z Burkatów Zaleska Maria — zob. Zaleska Maria z Burkatów IX 358
- Burke Edmond VII 17
- Burns Robert VIII 122
- Bursche Juliusz VIII 129, 130
- Burski Adam IX 76
- Burzyński Piotr VII 287
- z Burzyńskich Wróblewska Helena — zob. Wróblewska Helena z Burzyńskich IX 345
- Buss Franz Joseph von VIII 319
- Bust VII 493

- Busz. S. (Buszczyński Stefan) VII 187
 Buszard Ludwik IX 169
 Buszczyńska Helena z Józefowiczów VII 187; VIII 79
 Buszczyńska Pelagia z Borowickich VII 187
 Buszczyński Stefan VII 187-191, 204, 206, 214, 219, 271, 286, 389, 413, 434, 436, 508; VIII 29, 79, 81, 222, 265, 280, 299, 350, 356, 364, 371, 375, 395, 412; IX 18, 23, 26, 50, 125, 140, 146, 163, 255, 275, 276, 277, 299, 344, 357, 389, 460
 Buszczyński Wincenty VII 187
 Butkiewicz Lucjan IX 412
 Butkiewicz Piotr VIII 438
 z Buynów Sobieska Hilaria — zob. Sobieska Hilaria z Buynów IX 524
 Bużeński Stanisław VIII 346
 B-y, tłumacz czeski VIII 137
 Bydżovský Alois VIII 53
 Bykowska Georgina Jaksa z Mirosławskich VII 191
 Bykowski Piotr Jaksa VII 191-193
 z Bylczyńskich Imbrowa Dominika — zob. Imbrowa Dominika z Bylczyńskich VIII 233
 Były Oficer Polski (Potocki Tomasz) IX 64
 Byron George Gordon VII 13, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 32, 35, 49, 57, 58, 59, 124, 138, 144, 179, 181, 208, 216, 224, 237, 238, 294, 379, 380, 383, 385, 407, 419, 422, 473, 499, 510, 511; VIII 14, 70, 76, 77, 78, 121, 122, 125, 126, 158, 191, 192, 193, 195, 202, 227, 271, 317, 329, 334, 339, 340, 362, 412, 456, 464, 465, 466, 494, 521, 522, 528, 537; IX 5, 7, 8, 11, 57, 137, 139, 146, 157, 159, 258, 259, 269, 275, 322, 345, 347, 380, 388, 395, 396, 399, 402, 410, 413, 419, 426, 427, 432, 436
 Bystrzonowska Kamila VII 324
 Bystrzonowski Ludwik VII 345
 Bzowski K. VII 344
 z Bzowskich Gaszyńska Tekla — zob. Gaszyńska Tekla z Bzowskich VII 380
 C+++ (Milkowski Zygmunt Fortunat) IX 520
 C. J.... (Czczot Jan) VII 246
 C. K. N. (Norwid Cyprian) VIII 448
 C. N. (Norwid Cyprian) VIII 448, 458; IX 278
 C. O. (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 543
 C.-O*** (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 C. Z., tłumacz franc. IX 361
 Cabet Etienne VIII 225, 226
 Cagliostro Alessandro IX 136
 Calan Maria VII 202
 Calderón de la Barca Pedro VII 35, 60, 123, 179, 180, 202, 262; VIII 107, 108, 403; IX 197, 198, 202, 203, 377, 449, 456, 465
 Calergis — zob. Kalergis Maria
 Callier Edmund VII 486, 493; VIII 226
 Camoës Louis de VII 60; VIII 76, 516
 Campbell Thomas VII 312; VIII 122; IX 213
 Campe Joachim Heinrich IX 213
 Campi Antonina z Miklaszewiczów VII 498
 Canini Marco Antonio VII 405; VIII 146, 151, 336; IX 138, 360, 362
 Canonico Tancredi VII 139; IX 220, 221, 222, 225
 Cantù Cesare VIII 274; IX 92, 145
 Capuletti Giulietta VIII 452
 Carey Henry C. IX 178
 Carlet C. VII 251
 Carlos, królewicz hiszpański VII 181, 183; IX 11, 38, 219
 Carmagnola Luigi da IX 222
 Carnazza G. VIII 543
 Carnot Lazare VII 450
 Caro Jakob IX 33
 Carpentier H. VIII 293
 Carrera Juan VII 274
 Čáslavský Ferdinand H. VIII 125, 141
 Cassius Johann Ludwig IX 60
 Cassou Jean IX 525
 Castelar Emilio VII 286; IX 18
 Castillon A. VII 198
 Catalani Angelica IX 326
 Catharo Józef (Piotrowski Rufin) IX 30
 Caus Salomon de IX 310
 Cavendish Henry IX 400
 Cavour Camilo Benso VIII 538; IX 304
 Cazin Paul VII 333; VIII 450, 453, 454, 455, 456, 460, 461, 468, 483

- Cebes Tebańczyk VII 461, 462
 Čech A. VII 337
 Cecylia, księżna oświęcimska IX 135
 Cecylia św. VII 259; VIII 546; IX 288, 415, 416
 Cedrowski Jan VII 127
 Cegielska Józefa z Polkowskich VII 193
 Cegielska Paulina IX 68
 Cegielska Walentyna z Mottych VII 193; VIII 427; IX 68
 Cegielski Hipolit VII 95, 98, 140, 172, 193-195, 230, 289, 484; VIII 124, 282, 386, 427, 428, 429, 442; IX 60, 68, 85, 460
 Cegielski Michał VII 193
 Cegielski Stefan VIII 451, 453, 455, 470
 Čelakovský František Ladislav VII 205; VIII 137, 344; IX 204
 Celichowski Zygmunt VII 94, 289, 308, 389, 465, 494; VIII 123, 294, 299, 322, 394, 443, 444; IX 77, 146, 189, 199
 Celina z Z..... D..... VIII 276
 Celinka, adresatka wiersza W. Pola IX 47
 Celiński A. IX 128
 Celiński, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
 Celli L. VIII 149
 Cellini Benvenuto VII 154; VIII 465
 Celtis Konrad VIII 121, 370, 371
 Cenewycz M. VIII 303
 Čermak Kliment VIII 238
 Černý Adolf IX 249
 Cervantes de Saavedra Miguel VII 29, 61, 281; VIII 440; IX 141, 527
 Ceynowa Florian VII 94; IX 447
 Cezar (Caius Julius Caesar) VIII 122, 165, 460, 465, 492; IX 7, 11, 32, 137, 261
 Ch. Sz. Ben Abram (Beryk) VIII 139
 Chabrowski F. VII 413
 Chalupa F. VIII 54
 Chałubiński Tytus VII 81, 474; VIII 262
 Chamisso Adalbert von IX 34
 Chapelle Paul Aimé VII 154, 334, 337
 Charles de Noire Isle — zob. Przędziecki Karol
 Charles Edmond (Chojecki Edmund) VII 217-221, 393; VIII 149
 Charmoy François Bernard IX 159
 Chasdaj-Ibn-Szaprut VII 147
 Chasles Philarète IX 431
 Chastel E. IX 320, 400
 Chateaubriand François René VII 13, 14, 29, 30, 32, 36, 58, 59, 499; VIII 116; IX 91, 145, 400
 Chatrian Alexandre VIII 75
 Chaudoir Stanisław VII 428
 Chaulot Paul IX 471
 Chavannes de la Giraudière H. VII 127
 Chelius Filip IX 495
 Chelius Maximilien Joseph IX 495
 Chelchowska, siostra Waleriana VII 275
 Chelchowski Tomasz Andrzej IX 446
 Chelchowski Walerian VII 275, 276; IX 355, 357, 364
 Chelmski W. VIII 409, 410, 421
 Chelmiński J. VII 201
 Chesterton Gilbert Keith VIII 138, 197, 507
 Chęcińska Felicja z Sobieskich VII 195
 Chęcińska Marianna z Dobrowolskich VII 195
 Chęciński Jan VII 195-200, 346, 467; VIII 54, 60, 71, 92, 313, 524; IX 210, 461, 471
 Chęciński Jan, ojciec poety VII 195
 Chiarini Alojzy Ludwik VIII 30; IX 496
 Chimani Leopold VIII 305
 Chlebowski Bronisław VII 82; IX 245
 Chlibkiewicz Feliks VII 402
 Chlibkiewicz Szczęśny VII 169
 Chłapowska Aniela VII 122
 Chłapowska Antonina Anna z Grudzińskich VII 200
 Chłapowska Urszula z Moszczeńskich VII 200
 Chłapowska Zofia — zob. Koźmianowa Zofia z Chłapowskich VIII 118
 Chłapowski Dezydery Adam VII 200-201, 273, 493; VIII 19, 21, 118, 120, 121, 534; IX 40, 343
 Chłapowski Józef VII 200
 z Chłapowskich Dąbrowska Barbara — zob. Dąbrowska Barbara z Chłapowskich VIII 356
 Chłędowska Aniela — zob. Dembowska Aniela VII 260, 261
 Chłędowska Cecylia z Narbuttów VII 260
 Chłędowska Seweryna — zob. Dembowska Seweryna z Chłędowskich VII 267

- Chłędowski Adam Tomasz VII 260; VIII 413
- Chłędowski Ludwik VII 260
- Chłędowski Walenty VII 36, 149, 150, 473
- Chłopicka Zofia z Milejków VIII 40
- Chłopicki Edward VII 201-202
- Chłopicki Franciszek VIII 40
- Chłopicki Jan VII 201
- Chłopicki Józef VII 79; VIII 250, 403; IX 176, 364
- z Chłopickich Klimañska Zofia — zob. Klimañska Zofia VIII 41
- Chmieleñski Ignacy VII 497; IX 418
- Chmielowski Adam IX 142
- Chmielnicka Rozanda IX 183, 184
- Chmielnicki Bohdan VIII 227, 393; IX 91, 134, 183, 361, 376, 440
- Chmielowski Piotr VII 82, 398, 507; VIII 391, 395; IX 18, 245
- z Chocianowskich Kosiñska Maria — zob. Kosiñska Maria z Chocianowskich VIII 104
- Chociszewski Józef VIII 279, 285, 376, 377, 378, 426; IX 164, 298, 508
- Chodakowski Zorian Dołęga (Czarnocki Adam) VII 47, 443; VIII 241; IX 5, 108, 145, 212, 340, 441, 442, 443, 516
- Chodkiewicz Aleksander VII 446; VIII 335
- Chodkiewicz Jan Karol VII 225; IX 291, 336
- Chodkiewicz Karol IX 180, 379, 380, 382
- Chodkiewicz Mieczysław VIII 530
- Chodkiewiczowa Ksaweryna VII 504, 506; IX 483
- Chodźkiewicz Władysław Ksawery VII 203-204; VIII 461
- Chodźko Aleksander VII 170, 204-208, 215; VIII 76, 77, 78, 245, 429, 445, 523; IX 107, 222, 326, 383, 461
- Chodźko Antoni VII 208
- Chodźko Dominik IX 356
- Chodźko Ignacy VII 70, 187, 208-112; VIII 36, 53, 55, 56, 76, 272, 517, 518, 519, 521, 522, 523, 526; IX 23, 24, 26, 78, 79, 369, 380
- Chodźko Jan VII 204, 208, 209, 215; IX 382
- Chodźko Leonard VII 207, 212-215, 394, 478; VIII 43, 158, 226, 236, 238, 241, 244, 245, 249, 406, 410, 445, 471, 523; IX 35, 36, 87, 89, 103, 169, 177, 185, 219, 284, 324, 344, 366, 380, 382, 384, 404, 461
- Chodźko Ludwik VII 212
- Chodźko Michał Borejko VII 215-216; VIII 225; IX 137, 404, 461
- Chodźkowa Helena z Jundziłłów VII 204
- Chodźkowa Katarzyna z Widmontów VII 208
- Chodźkowa Klara z Korsaków VII 204, 215
- Chodźkowa Ludwika z Mackiewiczów VII 208; VIII 517
- Chodźkowa Olimpia z Maleszewskich VII 212
- Chodźkowa Waleria z Dederków VII 212
- Choiñski Antoni VIII 344
- Choiñski Teodor Jeske — zob. Jeske Choiñski Teodor IX 351
- Chojecka Karolina z Taszyckich VII 217
- Chojecki Andrzej VII 217
- Chojecki Edmund VII 7, 217-221, 312, 393; VIII 23, 149, 363; IX 404, 462
- Chojecki Karol Edmund — zob. Chojecki Edmund
- Choluj Michał VII 338
- Cholybäus VII 401
- Chołoniewscy w Janowie VII 223; IX 310
- Chołoniewska Cecylia VII 221
- Chołoniewska Katarzyna z Rzyszczewskich VII 221
- Chołoniewski Rafał VII 221
- Chołoniewski Stanisław VII 221-224, 430, 461; IX 113, 313, 401
- z Chołoniewskich Grocholska Emilia — zob. Grocholska Emilia z Chołoniewskich IX 314
- Chomentowski — zob. Chomętowski Władysław VII 224-225
- Chomętowska Franciszka Konstancja z Orłowskich VII 164, 224
- Chomętowska Teresa z Odyńców VII 165; VIII 313, 518
- Chomętowska z Niewiarowskich, żona Władysława VII 224
- Chomętowski Franciszek VII 164, 224
- Chomętowski Stanisław VII 165; VIII 518
- Chomętowski Władysław VII 165, 224-225

- z Chomętowskich Borkowska Aleksandra
— zob. Borkowska Aleksandra VII
164-165, 224; VIII 519
- Chomiakow Aleksiej S. VII 456; VIII 522
- Chomicz Paulin VII 450, 451, 452
- Chopin Fryderyk VII 57, 217, 221, 237,
316, 325, 355, 379, 384, 385, 407, 417,
463, 465, 475, 506; VIII 18, 47, 100,
118, 120, 121, 124, 155, 181, 254, 270,
276, 301, 318, 319, 327, 342, 407, 409,
449, 457, 461, 462, 467, 468, 469, 484,
485, 486, 487, 492, 497, 498, 512, 526,
539; IX 7, 37, 41, 138, 141, 248, 251,
253, 254, 260, 300, 311, 312, 314, 315,
316, 321, 325, 332, 342, 359, 362, 373,
375, 402, 405, 426, 431, 460, 494, 524,
525, 527, 529
- Chopin Mikołaj VII 325; VIII 44
- Chorażyc (Kraszewski Kajetan) VIII 218
- Choroszewski Władysław VII 81
- Chościak-Popiel Wincenty — zob. Popiel
Wincenty Chościak VIII 301
- Chotomski B. Prawdzic VIII 242
- Chotomski Ferdynand Dienheim VII 79;
VIII 421
- Chrapowicki Antoni VIII 417
- Chrapowicki Jan Antoni IX 345
- Chreptowicz Adam VIII 246
- Christopulos Athanasios VII 170; IX 459
- Chróścielewski Tadeusz IX 91
- Chrstowski Adolf VII 446
- Chryzostom św. — zob. Jan Chryzostom
św. VIII 301
- Chrzanowski Ignacy, profesor VIII 263,
264, 266, 443, 459; IX 443
- Chrzanowski Ignacy, współwydawca
Dziennika dla Dzieci VII 474
- Chrzanowski Leon VII 396
- Chrzanowski Wojciech VII 504; IX 100
- Chrzęszczewski Antoni IX 340
- Chwalczewski Stanisław IX 273
- Chwalibogowa Józefa z Lanikiewiczów
VII 226
- Chwalibogowa Tekla z Żurowskich VII
225, 226
- Chwalibóg Józef VII 225-226
- Chwalibóg Stanisław VII 225
- Chwostow, hrabia IX 71
- Chylewski Ignacy IX 254
- Chyliczkowski Jan VII 475
- Ciampoli Domenico L. VII 474; VIII 149
- Cichowski Adolf IX 343, 475
- Ciechanowska Jadwiga VIII 263, 265, 473
- z Ciechanowieckich Tyszkiewiczowa Pau-
lina — zob. Tyszkiewiczowa Paulina
z Ciechanowieckich IX 244
- Ciechański Paweł IX 60
- Ciechoński Jakub (Grabowski Michał)
VII 427
- Ciecierski Faustyn VII 148
- Cieciszowski Kacper Kazimierz VIII 235;
IX 175
- Cielecka Seweryna — zob. Borkowska
Seweryna Dunin z Cieleckich VII 166
- z Cieleckich Gurowska Genowefa — zob.
Gurowska Genowefa z Cieleckich VII
440
- Cieleszewicz D. VII 239, 240
- Ciemniewski E. VIII 293
- Ciemniewski Hieronim VII 313
- Ciemniewski Michał IX 399
- Cieński Udalryk Mikołaj VII 297; IX 254
- Ciepliński Marcin VII 121; IX 5
- Ciesielski Franciszek Ksawery VIII 432
- Cieszkowska Helena z Cieszkowskich VII
227, 384
- Cieszkowska Marianna z Rastawieckich
VII 233
- Cieszkowska Zofia z Kickich VII 226
- Cieszkowski August VII 49, 50, 98,
226-233, 240, 266, 384, 399, 454, 456,
502; VIII 24, 131, 148, 149, 153, 154,
155, 162, 164, 176, 179, 189, 195, 211,
212, 274, 282, 283, 320, 333, 449, 452,
453, 463, 470, 471, 472, 484, 509; IX
106, 202, 226, 232, 234, 235, 330, 331,
333, 392, 442, 462, 495, 525
- Cieszkowski August Adolf VII 227, 228
- Cieszkowski Henryk VII 233-234
- Cieszkowski Kajetan VII 233
- Cieszkowski Paweł VII 226
- Cieszkowski Stanisław VII 197
- Cinciała Andrzej IX 163, 536
- Cingria Alexandre VIII 138, 198 [!]
- Ciołek — zob. Witelo VIII 74
- Ciolkowska Aneta IX 380
- Ciprinus (Przeclawski Józef Emanuel)
IX 70, 71, 72, 133
- Circourt, dyplomata IX 397
- Cirlić Bronisław (Branko) VII 474

- Ciszewski Karol VIII 302
 Clairville (Louis François Nicolaie) VII 308; VIII 373
 Clarétie Jules VII 218
 Clemence Robet VII 409; VIII 336
 Clemenceau Georges VII 217, 220
 Cochet, konsul w Zanzibarze VII 472
 Cogalniceanu — zob. Kogalniceanu Mi-hail IX 90
 Coleman Arthur Prudden VII 334; VIII 336
 Coleman Marion Moore VII 334; VIII 336
 Coleridge Samuel Taylor VII 13, 17, 24, 26, 32; VIII 57, 122; IX 347, 432, 433, 435, 437
 Colonna Olimpia VIII 451
 Colonna Vittoria VIII 451; IX 399
 Comber (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
 Commendone Francesco Giovanni VIII 346
 Comte Auguste IX 205
 Le Comte d'Angeberg (Chodźko Leonard) VII 212, 213
 Comte, iluzjonista VIII 516
 Condillac Etienne Bonnot de VIII 28
 Conrad G. (Jerzy książę pruski) VII 115, 116
 Conrad Joseph — zob. Korzeniowski Józef Konrad
 Conrad Zofia — zob. Nabelakowa Zofia z domu Conrad VIII 434
 Conseillant Bathilde VII 452; VIII 445
 Constant Benjamin VIII 404; IX 324
 Conte Carnero (Estreicher Karol) VII 305
 Cooper James Fenimore VII 507; IX 343, 344
 Coppée François VII 282; VIII 28; IX 208, 209
 Corneille Pierre IX 338
 Correggio (Antonio Allegri) VII 179; IX 69, 70
 Correnti Cesare IX 502, 508
 Corvin Henri (Kamieński Henryk) VIII 22, 23
 Cosel Anna Konstancja IX 500, 505
 Cossa Pierre VIII 27, 29
 Courcelle-Seneuil Jean Gustave VIII 274
 Cousin Victor VIII 221; IX 228, 399
 Cowper William VIII 122
 Coyer Gabriel François VIII 57
 Crabbe George VIII 122
 Crawford Francis Marion VII 312
 Criwe — zob. Krywe Krywejtos VIII 386
 Cromwell Olivier VII 13
 Crozals L. VII 452
 Csokor Franz Theodor VIII 139, 199, 200; IX 497
 Cumming R. — zob. Gordon-Cumming Roualeyn George VII 282, 284
 Currer Bell (Brontë Charlotte) VII 312; VIII 28
 Cybichowski S. VIII 347
 Cybulska Józefa z Machczyńskich VII 234; IX 462
 Cybulski Wojciech VII 45, 93, 94, 234-236; VIII 156, 284, 472, 509; IX 453, 462-463, 479, 507, 512, 546
 z Cybulskich Bąkowska Józefa — zob. Bąkowska Józefa z Cybulskich (Szczęsna) VII 234, 236; VIII 521
 Cyncero (Marcus Tullius Cicero) VIII 165, 319, 491, 507, 512; IX 103, 104
 Cyd (Rodrigo Diaz de Bivar) VII 282
 Cygański Mateusz IX 170
 Cyklop IX 206, 274
 Cyp. N. (Norwid Cyprian) VIII 448
 Cyp. N... (Norwid Cyprian) VIII 448
 Cyprian N. (Norwid Cyprian) VIII 448, 455
 Cyprian N.... (Norwid Cyprian) VIII 448
 Cyprian z Głuchów pod Warszawą (Norwid Cyprian) VIII 448, 452
 Cypryjski Antoni IX 302
 Cypryjski Wincenty VIII 244
 Cyrus, król perski IX 266
 Cyryl św. VIII 121, 260, 263; IX 88, 89, 127, 196
 Cywiński Jan Kajetan VIII 518
 Cywiński Mieczysław IX 8
 Czaccy w Sielcu VII 313
 Czacki Feliks VII 234
 Czacki Michał VII 391; VIII 73
 Czacki Tadeusz VII 99, 125, 287, 495; VIII 5, 6, 235, 238, 243, 293, 334; IX 82, 113, 274, 305

- Czacki Włodzimierz VII 384; VIII 26, 27; IX 495
 z Czackich Lubomirska Maria — zob. Lubomirska Maria z Czackich VIII 293
 Czajkowska Henryka VII 498
 Czajkowska Irena z domu Teoscolo VII 239
 Czajkowska Krystyna VII 7
 Czajkowska Marianna — zob. Różycka Marianna z Czajkowskich IX 100
 Czajkowska Petronela z Głębockich VII 238
 Czajkowski Adam VII 241, 242
 Czajkowski Antoni VII 236-238, 383; VIII 258, 363, 449, 450, 456, 457, 466, 484, 519; IX 21, 300, 321, 463, 524
 Czajkowski Hipolit VII 498
 Czajkowski L. VIII 485
 Czajkowski Michał (Sadyk Pasza) VII 140, 142, 238-245, 285, 490; IX 100, 101, 121, 213, 398, 463
 Czajkowski Paweł VII 236, 237
 Czajkowski Stanisław VII 238
 Czajkowskiego Michała córka VII 239
 Czapla Tadeusz (Ziemiałkowski Florian) VIII 9
 Czaplicka Maria VIII 463
 Czapka Eleonora VIII 473, 509
 Czapki Adam VIII 431
 Czapki Józef VIII 456, 458, 461
 Czarnecka Julia — zob. Kaczkowska Julia z Czarneckich VIII 5
 Czarnecki Piotr VIII 104
 Czarnecki Stefan VII 114, 237, 240, 241, 244, 245, 411, 466, 467, 506, 508; VIII 116, 117, 155, 163, 166, 176, 190, 210, 519, 527; IX 56, 183, 246
 Czarnik Bronisław VII 102; VIII 84, 350
 z Czarnkowa Janko — zob. Janko z Czarnkowa VII 106; VIII 48
 Czarnocki Adam — zob. Chodakowski Zorian Dołęga
 Czarnocki Karol IX 356
 Czarnocki Michał VII 71
 z Czarnockich Zaleska Julia — zob. Zaleska Julia z Czarnockich IX 356
 Czarnomski Roman IX 495
 Czarnowska J. VIII 158
 Czarnowski Jan Nepomucen VIII 309, 414
 z Czarnowskich Komierowska Petronela — zob. Komierowska Petronela z Czarnowskich IX 490
 Czartkowski, dzierżawca wsi Brodnia VII 260
 Czartoryscy VII 267, 485; VIII 297; IX 281, 328, 486, 488, 526, 534, 552
 Czartoryscy w Gołuchowie IX 221
 Czartoryska E. z Działyńskich VIII 123
 Czartoryska Izabela z Flemingów VII 282
 Czartoryska Marcelina VIII 38
 Czartoryska Maria z Grocholskich VIII 118; IX 495
 Czartoryska Teresa VII 133
 Czartoryska Wanda z Radziwiłłów VII 193
 Czartoryski Adam Jerzy VII 70, 71, 72, 73, 86, 87, 89, 90, 92, 137, 143, 177, 180, 181, 185, 238, 242, 244, 256, 268, 282, 285, 286, 289, 293, 345, 391, 398, 400, 411, 426, 428, 431, 442, 445, 452, 458, 459, 473, 478, 485, 486, 501, 503, 504; VIII 15, 19, 21, 27, 36, 39, 91, 95, 116, 118, 120, 130, 159, 181, 225, 228, 243, 248, 251, 253, 256, 305, 326, 372, 373, 380, 382, 383, 384, 385, 398, 403, 406, 408, 409, 415, 421, 422, 436, 438, 453, 454, 469, 470, 533, 534, 537, 538, 539, 540, 547; IX 19, 31, 49, 65, 66, 99, 100, 101, 102, 107, 113, 138, 169, 188, 190, 212, 213, 214, 235, 264, 277, 282, 285, 286, 303, 316, 327, 328, 329, 357, 358, 406, 474, 487, 510, 526, 534
 Czartoryski Adam Kazimierz VII 267; VIII 251, 252
 Czartoryski Adam, syn Konstantego IX 212
 Czartoryski Fryderyk Michał VIII 43
 Czartoryski Konstanty IX 212
 Czartoryski Roman VIII 21
 Czartoryski Witold VIII 118
 Czartoryski Władysław VII 89, 242, 485, 493; VIII 470, 471
 Czartoryski Zygmunt VII 289
 z Czartoryskich Działyńska Izabela — zob. Działyńska Izabela z Czartoryskich IX 68, 136

- z Czartoryskich Lubomirska Teresa — zob. Lubomirska Teresa z Czartoryskich IX 113
- z Czartoryskich Wirtemberska Maria — zob. Wirtemberska Maria z Czartoryskich VII 239, 280, 284
- Czawczawadze Dawid IX 171
- Czaykowski Leon VIII 454
- Czech, brat Lecha i Rusa VIII 391
- Czech Józef VII 307, 403; VIII 520; IX 197
- Czechow Anton P. VII 363, 368
- Czechowicz Józef VIII 502
- Czechowicz Szymon IX 73
- Czczelowa Izabela VII 435
- Czczot Jan VII 69, 70, 246-249, 513; VIII 130, 368, 522, 523; IX 29, 69, 159, 164, 244, 382, 385, 464
- Czczot Tadeusz VII 246
- Czczotowa Klara z Haciskich VII 246
- z Czekajskich Molińska Aniela — zob. Molińska Aniela z Czekajskich IX 329
- Czelakowski — zob. Čelakovský František Ladislav
- Czeliszczew Platon IX 171
- Czerkawski, doktor VII 168
- Czerniawski Adam VIII 453, 454
- Czernicki Gustaw VIII 296
- Czernyszewski Nikołaj G. VIII 26
- Czerski Jan VIII 115
- Czertow, generał VII 447
- Czerwiakowski Ignacy Rafał IX 148
- Czerwińska Maria VII 467
- Czerwiński Ignacy VIII 237
- Cześniakiewicz J. (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401, 402
- Cześniakiewicz Justyn (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
- Czetwertyńska, tłumaczka VII 398
- Czetwertyński Janusz Józef IX 36
- Czetz János IX 136
- Czomber (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
- Czudowska Justyna VIII 37
- Czudowski Tadeusz VII 481
- Czujko W. IX 183
- Czużbiński A. — zob. Afanasjew-Czużbinskij Aleksandr A. VIII 87
- Czwartak (Lenartowicz Teofil) VIII 257
- Czyńska Katarzyna z Krysińskich VII 249
- Czyński Jan VII 85, 249-252; VIII 225, 226, 241, 464
- Czyński Józef VII 249
- Czyżow M. IX 394
- Czyżówna Florentyna — zob. Skobłowa Florentyna z Czyżów IX 147
- Ćwiklińska Mieczysława VII 366, 372
- Ćwikliński Ludwik VIII 29
- D. (Dembowski Edward) VII 261
- D. (Dobrzański Jan) VII 270
- D. (Magnuszewski Dominik) VIII 326
- D... (Dembowski Edward) VII 261
- D... (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
- D... (Potocka Delfina) VIII 145
- D..... (Poniatowska Dionizja) IX 361
- D*** (Dembowski Edward) VII 261
- D..., adresat wiersza J. Korzeniowskiego VIII 83
- D** (wiersz J. Łapsińskiego) VIII 296
- D. F., tłumacz ros. IX 393
- D. F. K. (Kułakowski Feliks) VIII 110, 230
- D. M. (Magnuszewski Dominik) VIII 326
- D. P. (Potocka Delfina) VIII 148, 151, 165, 166
- D. Red. Przegl. Nauk. (Dembowski Edward) VII 261
- D. W., adresat wiersza A. E. Odyńca VIII 518
- D. Z., tłumacz franc. IX 361
- Dabray Józef VII 482
- Dahlmann Karol VII 252
- Dahlmann Piotr VII 5, 252-253; IX 332
- Dahlmannowa Helena z Martynów VII 252
- Dahlskiold Olof (Frankowski Karol) VII 328, 329
- Daisenberg W. VII 413
- Dajkowska Zofia VII 7
- Dal Władimir I. VIII 388
- Dalecka Wanda VIII 133, 134, 135, 136, 137, 153, 154, 160, 167
- Dalewska Tekla — zob. Jenikowa Tekla z Dalewskich VII 506
- Damarin A. VIII 373
- z Damarów Brzozowska — zob. Brzozowska z Damarów, matka Karola VII 173

- Damian, tłumacz J. M. Hoene-Wrońskiego VII 452
- Damiani Enrico VIII 141
- Damokles IX 250
- Damroth Konstanty VIII 291
- Damse Józef VII 163, 332, 392
- Danae VIII 386, 387
- Danaidy IX 274
- Daniel H. J. VIII 152; IX 107
- Daniel, książę halicki VII 495
- Daniel, prorok biblijny VII 317
- Danielewicz Konstanty VII 253-254, 384; VIII 131, 148, 150, 163, 181; IX 464
- Daniłowicz Ignacy VII 70, 124, 397; VIII 242, 249; IX 91
- Daniłowski Władysław VIII 82, 384
- Dante Alighieri VII 60, 61, 181, 282, 301[!], 316, 317, 396, 500; VIII 36, 37, 76, 78, 125, 137, 192, 193, 207, 263, 271, 272, 357, 370, 465, 466, 489, 494, 545, 546; IX 68, 131, 165, 275, 394, 450, 468, 488, 497, 507, 525, 528, 529, 540
- Danton Georges Jacques VIII 251
- Dantyszek Jan VIII 57; IX 136
- Danysz Kazimierz VII 141
- Darasz Wojciech VII 84, 85, 86, 254-256, 446, 447; VIII 197; IX 31, 38, 326, 403, 464
- Darowska Antonina Weryha z Hutowiczów VII 256
- Darowska Katarzyna Weryha z Maszkiewiczów VII 256
- Darowski Aleksander Weryha VII 133, 191, 203, 256-258; VIII 82; IX 39, 40, 464
- Darowski Karol Weryha VII 256
- Darowski Mieczysław, ojciec VII 345; IX 49, 95, 140, 255
- Darowski Mieczysław, syn VII 389; VIII 260, 262, 265; IX 140, 255
- z Darowskich Starzyńska Pelagia — zob. Starzyńska Pelagia z Darowskich IX 118
- Darwin Erasmus VIII 122
- Darwin Charles Robert VIII 464; IX 246
- Daszkiewicz Cyprian VII 72, 110; IX 382
- Daszkiewicz Ostafi IX 5, 93
- Daszyńska-Golińska Zofia VII 449, 450
- Daudet Alphonse VII 312
- Daudet Ernest VII 190
- Davison (Dawison) Bogumił VII 307; VIII 447; IX 42
- Dawid Jan Władysław VII 258; IX 227
- Dawid, król biblijny VII 183; VIII 129, 466, 543; IX 15, 44, 198, 241, 312
- Dawid Paweł VII 258
- Dawid Wincenty VII 258-259; IX 465
- Dawidowa Anna ze Skubińskich VII 258
- Dawny „Przyjaciel Dzieci” (Prusinowski Jan) IX 68
- Dawson George VIII 544
- Dąbrowa Jan z Wygnańczyz (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134, 135
- Dąbrowska Barbara z Chłapowskich VIII 356
- Dąbrowski Bronisław VIII 356
- Dąbrowski Ignacy VII 432
- Dąbrowski Jan Henryk VII 200, 213, 449; VIII 356, 473; IX 10, 65, 79, 80
- z Dąbrowskich Dzierzkowska Antonina — zob. Dzierzkowska Antonina z Dąbrowskich VII 294
- z Dąbrowskich Mańkowska Bogusława — zob. Mańkowska Bogusława VIII 357
- Decjusz (Gaius Messius Quintus Traianus Decius), cesarz rzymski VIII 319, 323
- Deczyński Kazimierz VII 5, 259-260; IX 465
- Decroix Émile VII 286
- Dederko, adresat listu T. Zana IX 382
- z Dederków Chodźkowa Waleria — zob. Chodźkowa Waleria z Dederków VII 212
- Defoe Daniel VII 115, 116; VIII 113; IX 213
- Deguerry Gaspard [!] VII 393
- Degurow Anton A. IX 91
- Dejblówna — zob. Deybel Ksawera IX 227
- Dejmek Kazimierz VIII 201
- Delacour Alfred Lartigue IX 209
- Delacroix Eugène IX 431
- Delaitre, adresat listów L. Mierosławskiego VIII 382
- Delaroché Horace VIII 463
- Delavigne Casimir VII 79, 382, 393; VIII 546; IX 209, 210
- Delfina — zob. Potocka Delfina

- Delhasse F. IX 326
 Delille Jacques VII 59, 75
 Dem. (Dembowski Edward) VII 261
 Demartini A. VII 239
 Dembiński Bolesław IX 42
 Dembiński Bronisław VII 98
 Dembiński Henryk VII 190; VIII 78, 406, 435, 470, 494, 540; IX 66, 107
 z Dembińskich Fredrowa Marianna — zob. Fredrowa Marianna z Dembińskich VII 329, 344
 z Dembińskich Lebrun Karolina — zob. Lebrun Karolina z Dembińskich VII 439
 z Dembińskich Mieroszewska Anna — zob. Mieroszewska Anna z Dembińskich VIII 385
 Dembołęcki Wojciech VIII 419
 Dembowska Aniela VII 5, 171, 260-261, 261, 263, 264; IX 146, 331, 414
 Dembowska Felicja — zob. Wężykowa Felicja z Dembowskich IX 278
 Dembowska Hanna IX 397
 Dembowska Julia z Kochanowskich VII 261, 267
 Dembowska Konstancja z Narbuttów VII 267
 Dembowska Seweryna z Chłędowskich VII 267
 Dembowski Edward VII 45, 65, 66, 67, 78, 113, 140, 141, 145, 169, 260, 261, 261-267, 267, 268, 299, 330, 402, 421, 431; VIII 22, 24, 25, 97, 106, 107, 186, 224, 254, 275, 285, 329, 411, 426; IX 41, 117, 143, 144, 145, 147, 181, 236, 248, 296, 307, 308, 327, 331, 332, 405, 406, 407, 410, 414, 442, 445, 462, 465-466, 487, 488, 541
 Dembowski Edward, syn poprzedniego VII 260
 Dembowski Józef VII 267
 Dembowski Leon VII 261, 265, 267-268; IX 145
 Dembowski Stefan VII 504
 Dembowski Teodor VII 188
 z Dembowskich Zielińska Eleonora — zob. Zielińska Eleonora z Dembowskich IX 397
 Demby Stefan VII 176
 Demolière Hyppolite VII 250
 Demostenes IX 266
 Demoustier Charles Albert IX 204
 Dennery A. — zob. Ennery Adolphe Philippe d' VIII 373
 Deotima (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
 Deotyma — zob. Łuszczewska Jadwiga
 Dernałowicz Maria VII 7
 Dersław z Rytwian VIII 390
 Desaugiers Marc Antoine VII 308
 Descartes René VIII 28; IX 399
 Desforges (Pierre Jean Baptiste Chouard) VII 360, 362, 363, 364; IX 204, 205
 Desnoyers Charles VII 308
 Deszkiewicz Jan Nepomucen IX 148, 502, 508, 537
 Desztrung Adam VIII 40
 Deybel Ksawera (Anna Józefa) IX 222, 227
 Deym Maurycy IX 306
 Dębicka K. M. VIII 458
 Dębicki Ludwik VIII 524; IX 199, 280
 Dębicki Marcin Michał IX 338
 z Dębińskich Wielopolska Eleonora — zob. Wielopolska Eleonora z Dębińskich IX 282
 Dębowski — zob. Dembowski Edward VII 261
 Dębska Tekla IX 417, 418
 Dhasp Jean (Chojecki Edmund) VII 217
 Diana VIII 29
 Dickens Charles VII 312; VIII 80; IX 23
 Dickstein Samuel VII 450
 Diderot Denis VII 373; VIII 504; IX 399
 Didier Charles VIII 282, 384; IX 66
 Didžiulis Stanisław VII 308
 Diemidow Anatol VII 487
 Diemidowa Karamzina Aurora VIII 529
 Diemidowowie VIII 529
 Dienheim Szczawiński-Brochocki Aleksander VII 189
 Dierżawin Konstantin N. VII 344, 376
 Dietl Józef IX 204, 444
 Diezel Gustaw VII 239
 Diogenes VIII 254
 Diomedes IX 181
 Djabeł (Estreicher Karol) VII 305
 Długosz Jan VII 492; VIII 48, 236, 297, 371, 432, 433, 520; IX 15, 44, 57, 73, 74, 80, 105, 196, 197, 198, 304, 392

- z Dłuskich Siemieńska Urszula — zob. Siemieńska Urszula z Dłuskich IX 134
- Dłużniewski Julian VIII 56
- Dmochowska Eleonora — zob. Heltmanowa Eleonora z Dmochowskich VII 446
- Dmochowski Franciszek Salezy VII 5, 34, 35, 37, 394; VIII 113, 276, 313, 342, 523; IX 86, 337, 448
- Dmochowski Franciszek Wiktor VIII 117
- Dmochowski Henryk VIII 461
- Dmowski Roman VIII 397
- Dmowski Ludwik Adam VII 162, 392; VIII 228
- Do..... (Dobrzański Jan) VII 270
- Dobek Antoni VII 260; IX 180
- Dobieszewska Józefa VII 164, 165, 268-270; IX 399
- Dobieszewski Zygmunt VII 268
- Dobkiewicz Franciszek VII 516; IX 239
- Dobosz, zbójnik IX 166
- Dobrovský Josef VIII 442
- Dobrowolska Izabela z Lewandowskich VII 411
- Dobrowolski A. (1816) IX 213
- Dobrowolski Adolf VIII 60, 91; IX 382
- Dobrowolski Franciszek VII 235
- Dobrowolski, tłumacz VIII 57
- z Dobrowolskich Chęcińska Marianna — zob. Chęcińska Marianna z Dobrowolskich VII 195
- Dobrzański Julian VII 196
- Dobrzańska Celina VII 174
- Dobrzańska Karolina ze Smochowskich VII 270
- Dobrzańska Magdalena z Saleniewiczów VII 270
- Dobrzański Jan VII 159, 176, 270-272, 295, 303, 473, 493, 508; VIII 10, 75, 108, 265, 304, 394; IX 8, 25, 54, 146, 175, 186, 199, 254, 348, 352, 388, 389, 466
- Dobrzański Mirosław VIII 363
- Dobrzański Stanisław, poeta VII 114
- Dobrzański Stanisław, ojciec publicysty Jana VII 270
- z Dobrzańskich Jachowiczowa Tekla — zob. Jachowiczowa Tekla z Dobrzańskich VII 473, 474
- Dobrzycka Salomea VIII 522
- Dobrzyńska Tekla VII 67; IX 417
- Dobrzyński Ignacy Feliks VII 280, 474; VIII 44; IX 312 [1], 321
- Dobszewicz Adam [1] — zob. Dobszewicz Tomasz VII 272; IX 466
- Dobszewicz Piotr VII 272
- Dobszewicz, stryj Tomasza VII 272
- Dobszewicz Tomasz VII 272-273, 460, 461; IX 466
- Dogiel Maciej VIII 426
- Dohrn Maria VIII 19
- Doktor Karl von Bittierwassier (Sekowski Józef Julian) IX 129
- Doleżał-Nowicka Irena IX 103
- z Dolidowiczów Korotyńska Józefata — zob. Korotyńska Józefata z Dolidowiczów VIII 73
- Dolores (Faleńska Maria) VII 311
- Dołęga Benedykt — zob. Jurkiewicz Jakub
- Dołgorukow Nikołaj VII 490
- Dołhorukow Piotr IX 171
- Dołmatow pani VII 243
- Domaniewski A. IX 191
- Domański Juliusz IX 511
- Domaradzki Teodor F. IX 524
- Domaradzki Władysław IX 125
- Domejki Ignacego córka i zięć VII 276
- Domejko Aleksander VIII 244; IX 385
- Domejko Henrieta z domu Sotomayor VII 273
- Domejko Hipolit VII 273
- Domejko Ignacy, stryj pisarza VII 273
- Domejko Ignacy (Żegota) VII 72, 74, 273-278, 378, 379, 513; VIII 74, 75, 520, 522, 524, 525; IX 83, 88, 101, 127, 214, 382, 383, 385, 466
- Domejko Józef VII 273
- Domejkowa Karolina z Ancutów VII 273
- Domejkowie w Szczuczynie IX 28
- Domeyko Ignacy — zob. Domejko Ignacy
- Dominik * (Magnuszewski Dominik) VIII 326
- Dominik N. (Netrebski Dominik) VII 332
- Dondukow-Korsakow Aleksander IX 171
- Donikiewicz Dominik VII 474
- Donizetti Gaetano VIII 546

- Dorohostajski Krzysztof Moniwid IX 15
 Doroszenko Józef (Jasiński Marcei) IX 362
 Doroszenko Piotr IX 289
 Dorota św. VII 259
 Dostojewskij Fiedor M. VIII 192
 Dowborówna Lucyna — zob. Wiślicka Lucyna z Dowborów IX 309
 Dowgird Anioł VII 400
 Dowódca tegoż pułku (Różycki Karol) IX 99, 100
 Dr A. C***, współautor E. Chojeckiego VII 218
 Dr Antoni Zanowicz (Triplin Teodor) IX 236, 237
 Dr H. S. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 Dr Iugo (Morawski Szczęsny) VIII 419
 Dr S. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 Dr T. T. (Triplin Teodor) IX 236
 Dragosz, gospodarz mołdawski VIII 423
 Drake August von VIII 237
 Drecka Wanda VII 247; IX 381
 z Drelanków Muczkowska Katarzyna — zob. Muczkowska Katarzyna z Drelanków VIII 431
 Dreuss, tłumacz niem. VIII 303
 Drexler B. VIII 139
 Drez J. K. J. IX 305
 Drogoszewski Aureli VIII 164
 Drohojewska Ewa — zob. Kunicka Ewa z Drohojewskich VIII 232
 Drozdowski Antoni VII 516
 Drucki Lubecki Ksawery VII 260; VIII 405, 408; IX 71, 309 [!]
 Druszkiewicz Grzegorz VII 436
 Drużbacka Elżbieta VII 280, 284, 329, 349; IX 246
 Dryden John VIII 546
 Drzewiecka Hortensja z Jaroszyńskich VII 278
 Drzewiecka Tekla z Ostrowskich VII 278
 Drzewiecki Józef VII 278
 Drzewiecki Karol VII 256, 278-279; VIII 515
 Du Boys Jean Charles VIII 27
 Dubiecki Aleksander VII 387
 Dubiecki Marian VII 467
 Dubiecki T. VII 467
 Dubiel F. VII 382
 Dubois Henri Marie VIII 358
 Duboye J. VII 412
 Dubrowskij Piotr P. VII 427; VIII 320; IX 301, 340
 Duchieńska Seweryna (z Źochowskich Prusakowa) VII 279-284, 285, 286, 467; VIII 46, 133, 264, 276, 311, 315, 316, 321, 461, 472, 534; IX 23, 27, 89, 136, 247, 299, 301, 318, 340, 401, 467
 Duchieńska Zofia z Bojarskich VII 284
 Duchieński Franciszek, ojciec pisarza VII 284
 Duchieński Franciszek Henryk VII 187, 279, 280, 281, 282, 283, 284-286, 388, 389, 469; VIII 464, 534, 535; IX 46, 50, 56, 58, 89, 306, 367
 Ducis Jean François VIII 405
 Dudley Stuart — zob. Stuart Dudley Coutts
 Dufour Adolphe Hippolyte IX 343
 Dulcken Ferdynand VIII 543, 544
 Dulicz Konstanty IX 243
 Dumanoir (Philippe François Pinel) VIII 373
 Dumas Alexandre, ojciec VII 154, 170; VIII 219; IX 91, 377
 Dumas Alexandre, syn VII 197, 219; IX 74
 Dumond E. IX 361
 Dunajewski Albin IX 542
 Dunara W. IX 194
 Duncan-Pychowska L. VIII 544
 Dunder Vaclav IX 135
 Duniecki Stanisław IX 362, 370
 Dunikowski Xawery VIII 491
 Dunin Henryk IX 417
 Dunin M. VIII 456
 Dunin Marcin VII 504, 505; IX 83, 84
 Dunin Stanisław IX 50, 255
 Duninowa Hortensja IX 414
 Duńczewski Stanisław IX 143
 Duński Edward VIII 119, 484; IX 100, 101, 128, 223, 226, 314, 370
 Dupanloup Félix Antoine Philibert VIII 152
 Duplessis Paul VIII 56
 Durini Angelo Maria IX 25
 Durow S. VII 210
 Durutte Camille VII 449, 452
 Duruy Victor IX 92
 Duszyński Julian VII 240

- Dutkiewicz Szymon VII 423; VIII 301; IX 44
- Dutkiewicz Tomasz VII 287
- Dutkiewicz Walenty VII 287-288
- Dutkiewiczowa Katarzyna z Frankowskich VII 287
- Duval Jules VII 227
- Duvert Félix Auguste VII 154, 163; IX 205
- Dwernicki Józef VII 119, 214, 408, 504; VIII 78, 403, 404, 421, 534; IX 30, 41, 87, 100, 101, 325, 388, 389
- Dworzaczek Ferdynand VIII 259
- z Dworzańskich Grabowska Teresa — zob. Grabowska Teresa z Dworzańskich VII 425
- z Dyakiewiczów Korzeniowska Julia VIII 79
- Dyakowski Mikołaj IX 48
- Dyamentowski Przybysław VII 482
- Dybiczy Iwan I. VII 404; IX 106
- Dybowski Aleksander VIII 454
- Dybowski J. IX 525
- z Dybowskich Wierzbowska Brygida — zob. Wierzbowska Brygida z Dybowskich VIII 265
- Dyck Anthonis van VIII 314
- Dydym (Olizarowski Tomasz August) VIII 534, 535
- Dygasiński Adolf VII 82
- Dygat Ludwik VIII 457
- Dykman Sz. IX 546
- z Dylewskich Zanowa Katarzyna — zob. Zanowa Katarzyna z Dylewskich IX 378
- Dymitr, car samozwaniec VII 185; VIII 83, 90, 91, 98, 99, 137, 423; IX 81, 196, 197
- Dymitr Drugi, car samozwaniec VIII 423; IX 196, 197
- Dymitrow B. VIII 389
- Dyniewicz, ksiądz w Lubaszu IX 329
- Dynnik W. VII 336
- Dynowski Konrad IX 118
- Dytmar, kronikarz VIII 48, 49
- Działyńscy (1794) IX 7
- Działyńska Celestyna z Zamoyskich VII 288, 324, 505; VIII 21, 119, 122, 130, 276, 290, 301, 357, 412, 445, 526, 541; IX 67, 74, 128
- Działyńska Izabela z Czartoryskich IX 68
- Działyńska Justyna z Dzieduszyckich VII 288
- Działyński Adam Tytus VII 95, 98, 288-289, 424, 444, 465; VIII 30, 31, 60, 130, 242, 243, 276, 290, 298, 301, 306, 307, 322, 344, 371, 382, 431, 432, 433, 440, 442, 533, 541; IX 32, 49, 57, 59, 67, 74, 77, 83, 87, 106, 134, 140, 153, 175, 189, 306, 409, 467
- Działyński Jan VII 94, 142, 388, 389, 494; VIII 10, 26, 31, 34, 38, 106, 119, 226, 245, 264, 279, 299, 322, 344, 347, 356, 382, 442, 524; IX 74, 87, 89, 103, 140, 146, 218, 255, 319, 358
- Działyński Ksawery VII 288
- z Działyńskich Czartoryska E. — zob. Czartoryska E. z Działyńskich VIII 123
- z Działyńskich Potocka Klaudyna — zob. Potocka Klaudyna z Działyńskich
- Dzieduszyccy VII 290
- Dzieduszycka Domicela z Bielskich VII 290
- Dzieduszycka Józefa — zob. Wodzicka Józefa z Dzieduszyckich IX 316
- Dzieduszycka Helena — zob. Pawlikowska Helena z Dzieduszyckich IX 16
- Dzieduszycka Karolina z Zagórskich VII 290
- Dzieduszycka Natalia z Rudnickich VII 290
- Dzieduszycki Juliusz VII 270; IX 305
- Dzieduszycki Klemens VIII 521
- Dzieduszycki Ludwik VII 290
- Dzieduszycki Maurycy VII 101, 102, 105, 131, 290-292, 345, 521, 524; IX 17, 49, 54, 166 [!]
- Dzieduszycki Mieczysław IX 166 [!], 212, 543
- Dzieduszycki Tadeusz VII 291
- Dzieduszycki Wojciech VII 44, 280, 331; IX 125
- Dzieduszycki Władysław VII 413; VIII 17, 222; IX 185
- Dzieduszycki Włodzimierz IX 49
- z Dzieduszyckich Dunin Borkowska Franciszka — zob. Borkowska Franciszka Dunin z Dzieduszyckich VII 165, 169
- z Dzieduszyckich Działyńska Justyna —

- zob. Działyńska Justyna z Dzieduszyckich VII 288
- z Dzieduszyckich Morska Magdalena — zob. Morska Magdalena z Dzieduszyckich VII 498
- z Dzieduszyckich Pawlikowska Henryka — zob. Pawlikowska Henryka z Dzieduszyckich IX 16
- Dziekońska Michalina — zob. Zaleska Michalina z Dziekońskich VIII 470; IX 324
- Dziekońska Tekla z Błociszewskich VII 292
- Dziekoński Józef Bohdan VII 65, 139, 292-294; VIII 363, 401, 412, 446, 462; IX 296, 301, 340, 406, 467
- Dziekoński Tomasz VII 292, 506; VIII 357; IX 92
- Dzierzkowska Antonina z Dąbrowskich VII 294
- Dzierzkowska Józefa — zob. Szymkowa Józefa z Dzierzkowskich IX 212
- Dzierzkowski Józef VII 7, 57, 108, 166, 270, 294-299; VIII 124, 327; IX 38, 339, 348, 354, 449, 455, 467
- Dzierzkowski Józef, stryj pisarza VII 294; IX 454, 455, 467
- Dzierzkowski Roman VII 294
- Dzierżanowska Helena — zob. Rautenstrauchowa Helena z Dzierżanowskich VII 299
- Dzierżanowski (?) IX 194
- Dzierżkówna Natalia VIII 311
- Dziewica Orleańska — zob. Joanna d'Arc św.
- Dziewulska Kornelia z Wołowskich IX 289
- Dziewulski Stanisław IX 287
- z Dziewulskich Wieniarska Elżbieta — zob. Wieniarska Elżbieta z Dziewulskich IX 287
- Dzikowski Mieczysław IX 240, 241
- Dziubacki Jan IX 91, 400
- Dzwonkowski Władysław IX 100
- e (Estreicher Karol) VII 305
- E (Estkowski Ewaryst) VII 302
- E. (Węgierska Zofia) IX 275
- E*** (Dembowski Edward) VII 261
- E***, adresat elegii H. Cieszkowskiego VII 234
- E..., adresat wiersza E. Wasilewskiego IX 268
- E. Ch... (Chojecki Edmund) VII 217
- E. D. (Dembowski Edward) VII 261
- E. E. (Estkowski Ewaryst) VII 302
- E. E. Naucz. el. (Estkowski Ewaryst) VII 302
- E. G. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
- E. G. (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiwiczów) IX 398
- E. J. (Januskiewicz Eustachy) VII 489, 490; IX 361
- E. J. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
- E. J.... (Januskiewicz Eustachy) VII 489
- E. K. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48, 49
- E. K. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
- E..... K..... (dedykacja Pugaczewa L. Mierosławskiego) VIII 381
- E. L., autorka biografii Klaudyny Potockiej IX 404
- E. M. P. (Pol Emil Marian) VIII 152
- E. R. (Rykaczewski Erazm) VIII 237
- E. S. (Starostowa E.) VII 451
- E. S., tłumacz ang. IX 31
- E. T. (Tyszkiewicz Eustachy) VIII 233; IX 242
- E. W. (Wasilewski Edmund) VII 300; IX 267
- E. W., tłumacz niem. IX 300, 301
- E. Z. (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiwiczów) IX 398
- E. z K. P. (Puffke Emma) VII 72
- Ebers Georg IX 299
- Ebert Egon VII 180
- Eckartshausen, iluzjonista VIII 516
- Eckermann Johann Peter VII 20
- Eckhart Johann VII 50; IX 234
- Ed. Ch. (Chojecki Edmund) VII 217
- Edgeworth Maria VII 27, 198; VIII 293
- Edmund Ch. (Chojecki Edmund) VII 217
- Edrisi VIII 241
- Edw. R... (Raczyński Edward) IX 79
- Edward IV, król angielski IX 209, 210
- Edward Marian (Galli Edward Marian) VII 327
- Edward R.... (Raczyński Edward) IX 79
- Edwarda IV dzieci IX 209, 210
- Edyp VIII 28; IX 266, 272, 274
- Efem (Faleńska Maria) VII 311

- Efr. z K., tłumacz czeski VII 240
 Egmont Lamoral d' VII 507; IX 392
 Eguilaz Luis de VII 282
 Ehrenberg Ferdynand VII 300
 Ehrenberg Gustaw VII 39, 299-302;
 VIII 31, 259, 308; IX 267, 268, 421,
 426, 468, 544, 547, 555
 Ehrenbergowa Emilia z Pancerów VII 300
 Ehrenbergowa Felicja z Pancerów VII 300
 Ehrenbergowa Krystyna VII 300
 Ehrenfeucht (Erenfeucht) Feliks VIII
 365
 Eichhoff Frédéric Gustave VII 282, 284;
 VIII 321, 325
 Eichhorn Johann Gottfried VIII 422
 Eichwald Edward VII 439
 Ein Pole (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7, 9
 Ein polnischer Edelmann (Helcel Antoni
 Zygmunt) VII 442, 443
 Ein polnischer Offizier (Szotarski Julian)
 IX 190
 Ein Preussischer Staatsbeamte (Moch-
 nacki Maurycy) VIII 403
 Einstein Albert VII 454
 Eischylos — zob. Aischylos
 Eisenmann Gottfried VIII 545
 Eitnerówna E. VIII 125
 Ejtwid D. (Dobszewicz Tomasz) VII 272
 Ekielski Napoleon VII 333
 el-Bondack Saleh Mohammed VIII 198,
 199; IX 494
 Elektra VIII 29, 349; IX 274
 Eleonora G. (Ziemięcka Eleonora z Ga-
 gatkiewiczów) IX 398
 Eleonora, królowa polska IX 74
 Elias Radzikowski Walery VII 280, 396;
 IX 87, 466, 502, 503, 507, 508, 552
 Eliaszewicz T. VII 35
 Eliot George VIII 363
 Eliza hr. S. VIII 87, 91
 Eljasz W. — zob. Eliaz Radzikowski
 Walery VII 280
 Ellis William VII 179
 Elsner Józef VIII 44
 Elżanowski Seweryn VIII 279, 471
 Elżbieta, królowa polska, żona Kazimierza
 Jagiellończyka IX 183, 184
 Elżbieta, królowa polska, żona Zygmunta
 Augusta IX 197
 Elżbieta, królowa węgierska, siostra Ka-
 zimierza Wielkiego IX 183
 Elżbieta Pilecka, królowa polska VIII 132,
 166, 167, 168
 Elżbieta św., królowa węgierska VIII 544,
 545
 Em. J. herbu G. (Przeclawski Józef Ema-
 nuel) IX 70
 Emerson Ralph Waldo IX 88
 Emilia (Sczaniecka Emilia) IX 41
 Emilia K* VII 480
 Engelhardt Lew N. IX 39
 Engels Friedrich VII 52, 88, 252, 256,
 265, 390, 448, 487; VIII 240, 253, 254,
 255, 384; IX 102, 327
 Engenberg, tłumacz niem. VIII 310
 Engeström Wawrzyniec VII 411
 Ennery Adolphe Philippe d' VII 218;
 VIII 26 [!], 373 [!]
 Enoch, bohater biblijny VII 436
 Enselin, iluzjonista VIII 516
 Eötvös Jossef VII 271
 Epiktet VII 461, 462
 Epikur VIII 28
 Epimenides VIII 454, 468
 e-r (Estreicher Karol) VII 305
 Erazm... K. (Komarnicki Zygmunt) VIII
 48
 Erazm z Rotterdamu VIII 28; IX 514
 Erben Karol Jaromir IX 408
 z Erbów Kremerowa Anna — zob. Kre-
 merowa Anna z Erbów VIII 221
 Erckert I. IX 80
 Erckmann Emile VIII 75
 Eriugena Jan Szkot VII 50; IX 234
 Ersch und Gruber (encyklopedia) VIII
 442
 Erweb (Berwiński Ryszard Wincenty)
 VII 140
 Eryk XIV, król szwedzki VII 174, 176;
 IX 288
 Eryka XIV dzieci IX 288
 Erzepki Bolesław VIII 289, 469; IX 330,
 331, 333
 Erzepki Róża IX 330
 Eschines IX 266
 Eschylos — zob. Aischylos
 Esquiros Henri Alphonse VII 467
 Essen, gubernator Ratny IX 381, 383
 Estaing d'Estampes Louis d' VIII 86
 Esterka, kochanka Kazimierza Wielkiego
 VII 185, 251, 403; VIII 286; IX 289

- Estkowska Antonina z Fenrychów VII 302
- Estkowska Katarzyna VII 302
- Estkowski Ewaryst VII 94, 121, 302-305; VIII 258, 262, 264, 278, 291, 484; IX 330, 468, 550
- Estkowski Jan VII 302
- Estreicher Alojzy Rafał VII 305
- Estreicher Karol VII 9, 61, 81, 114, 200, 305-310, 311, 312, 313, 317, 319, 388, 391, 423, 509; VIII 12, 92, 255, 350; IX 142, 147, 185, 202, 350, 355, 376, 469, 486
- Estreicher Karol, wnuk VII 306, 310; IX 469
- Estreicher Stanisław VII 306, 310, 312
- Estreicherowa Antonina z Rozbierskich VII 305
- Estreicherowa Stefania z Grabowskich VII 305, 311, 312, 423
- Estreicherowie VII 308; IX 469
- Etcetera Bomba (Faleński Felicjan Medard) VII 313, 314
- Eucken Rudolf VII 231; IX 234
- Eug.... Heleniusz (Iwanowski Eustachy) IX 363
- Eugenia, cesarzowa francuska IX 221
- Eumenidy IX 266, 274
- Eurypides IX 266, 273, 274
- Eust. hr. T.... (Tyszkiewicz Eustachy) IX 242
- Ewunia (Ankwiczówna Henryka Ewa) VII 281, 284; VIII 160, 166, 177, 208; IX 109
- Ewunia (wiersze A. E. Odyńca) VIII 520
- Ex- (Świdorski Faustyn) IX 216
- Ex-Bocian (Świdorski Faustyn) IX 216
- Exkolega (Wielogłowski Walery) IX 279, 280
- Ezdrasz IX 313
- Ezop VII 474; IX 273, 274
- F. (Faleńska Maria) VII 311
- F. (Faleński Felicjan Medard) VII 313
- F.... (Fisz Zenon Leonard) VII 326
- F..... (Iwanowska Felicja) IX 361
- F. A. W. (Woykowski Felicjan Antoni) IX 332
- F. A. W.y... (Woykowski Felicjan Antoni) IX 332
- F. A. W.y..... (Woykowski Felicjan Antoni) IX 332
- F. B., adresatka wiersza M. Romanowskiego IX 94
- F. B. T. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
- F. D., autor artykułu w Gazecie Korespondenta Warszawskiego 1827 VIII 405
- F. F. (Faleński Felicjan Medard) VII 313
- F... G... (Lelewel Joachim) VIII 235
- F. G. M. D., adresat wiersza F. Kułakowskiego VIII 231
- F. Gr. (Grzymała Franciszek) VII 34
- F. H. L. (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
- F. I., tłumacz ros. VIII 84
- F. J. (Jeziński Feliks) VII 509
- F. K. (Kowalski Franciszek) VIII 111
- F. K. (Kułakowski Feliks) VIII 230
- F. M. S. (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) VIII 89, 92; IX 150, 153
- F. M. Sob. (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) IX 150
- F. Max. S. (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) IX 150
- F. N. I. (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292
- F. N. J. J. B. D. (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292
- F. P. (Paszkowski Franciszek) IX 10
- F. S. (Filleborn Seweryn) VII 325
- F. S. (Skobel Fryderyk Kazimierz) VIII 330; IX 147
- F. S. (Świdorski Faustyn) IX 216
- F. W. (Wasilewski Feliks) IX 268
- F. W. (Wężyk Franciszek) VIII 405
- F. W. (Wrotnowski Feliks) IX 343
- F. Z. (Zieliński Feliks Kazimierz) IX 391
- F. Z. (Żygliński Franciszek Maksymilian) IX 426
- F. Z., adresat wiersza G. Ehrenberga VII 301
- F. Ż. (Żygliński Franciszek Maksymilian) IX 426
- Fajans Maksymilian VIII 34
- Falck Jeremiasz IX 86
- Falco (Faleński Felicjan Medard) VII 313
- Faleńska Apolonina VII 313
- Faleńska Maria z Trębickich VII 5, 200, 219, 308, 309, 311-313, 313, 317, 319

- 509; VIII 449, 452, 454, 462, 466, 469, 470, 486, 509; IX 142, 147, 202, 469
- Faleński Felicjan Medard (Felicjan) VII 200, 217, 308, 309, 311, 312, 313, 313-322, 509; VIII 29, 227, 262, 264, 270, 318, 360, 448, 485; IX 136, 142, 147, 202, 469-470
- Faleński Józef, historyk VIII 237
- Faleński Józef, ojciec poety VII 313
- Faliero Marino VII 510
- Falkenhagen-Zaleska Maria z Korzeniowskich VIII 89, 91
- Falkenhagen Zaleski Jan VII 242
- Falkenstein Karol IX 475
- Falkowski Jakub IX 37
- Falkowski Stanisław VII 139; IX 221
- Fal...ski (Faleński Felicjan Medard) VII 313
- Fałat Julian VIII 516
- Farina Salvator IX 18
- Farys K. (Baliński Karol) VII 121, 122
- Farys K. (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
- Faur Guy du VIII 328
- Fauriel Claude VII 170
- Faust Johannes VII 29; VIII 289
- Faustyn Ś... (Świdorski Faustyn) IX 216
- Faustyn z Mzurowa (Świdorski Faustyn) IX 216
- Faustyna K. VIII 335
- February Luty (Jankowski Placyd) VII 481, 482
- z Fedorowiczów Kostecka Teresa — zob. Kostecka Teresa z Fedorowiczów VIII 107
- Fejér Iren B. IX 500
- Fela (Klimañska Zofia) VII 202; VIII 41; IX 384
- Feldman Wilhelm IX 270, 520, 521
- Feleki Sándor IX 253
- Felicjan (Faleński Felicjan Medard) IX 136
- Felicjan, adresat listu J. Kowalewskiego VIII 110
- Felicjan — zob. Faleński Felicjan Medard
- Felicyna św. VII 460
- Feliks Borunia, włościanin z Kaszowa pod Krakowem (Wielogłowski Walery) IX 279, 281
- Feliks N. IX 221
- Feliks S. (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
- Feliks S*** (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
- Feliks Śreniawita (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
- Felińska Ewa VII 322-323, 323, 324, 325; IX 213
- Felińska Józefa VIII 531
- Felińska Paulina VII 323, 324, 325
- Felińska Zofia (późniejsza Poniatowska) VII 323
- Feliński Alojzy VII 47, 322, 323; VIII 27, 531; IX 377
- Feliński Gerard VII 322, 323
- Feliński Juliusz IX 502, 510
- Feliński Zygmunt Szczęsny VII 322, 323-325; IX 275, 286, 470
- Felix Jiří VII 296
- Feller Bernard VIII 139
- Fénélon François de Salignac de la Mothe VII 120; VIII 73
- Fenrychówna Antonina — zob. Estkowska Antonina z Fenrychów VII 302
- Ferdynand I, cesarz austriacki IX 166
- Ferdynanda R. IX 22
- Ferguson John Clark VII 478; IX 107
- Ferguson Robert Cutlar VII 458
- Ferrand Antoine François Claude VIII 546
- Ferrari Manuel de — zob. Carrera Juan VII 274
- Ferry de Pigny, tłumacz franc. VII 185
- Fertner Antoni VII 357
- Feuillet Octave VII 192, 193, 312; IX 209
- Féval Paul VII 154
- Fiałkowski Antoni VIII 429
- Fichte Johann Gottlieb IX 400
- Fiedler Robert VII 235; VIII 292
- Fielding Henry VII 15
- Fiesco Giovanni Luigi VII 181; VIII 203; IX 219
- Figuier Louis IX 263
- Fijałkowski Józef VIII 243
- Filicaia Vicente da VII 317
- Filip, król macedoński IX 158
- Filip T. M. VIII 451, 468, 495
- z Filipeckich Fillebornowa Antonina — zob. Fillebornowa Antonina z Filipeckich VII 325
- Filipowicz A. (Olizar Gustaw) VIII 530, 531, 532

- Filipowicz January IX 219
 Filipowski Tomasz VII 214
 Filippi Parys IX 448, 544
 Filleborn Jan Samuel VII 325
 Filleborn Seweryn VII 65, 66, **325-326**;
 VIII 363; IX 470
 Fillebornowa Antonina z Filipeckich VII
 325
 Fillon Benjamin IX 510
 Filoktet VIII 28, 465, 498; IX 274
 Fiodorow IX 34
 Fiol Świętopelk VII 305, 306
 Firdausi (Abul-Kasim Mausur Tusi Fir-
 dawsı) IX 138, 541
 Fisch — zob. Fisz Zenon Leonard VII
 326, 328
 Fischer Adam VII 106
 Fischer Otokar VIII 198
 Fischer Theodor VIII 306
 Fish — zob. Fisz Zenon Leonard VII 326
 Fiss — zob. Fisz Zenon Leonard VII 326
 Fisz Tymoteusz VII 326
 Fisz Zenon Leonard (Tadeusz Padalica)
 VII 78, **326-328**, 518; VIII 66, 282,
 358; IX 136, 145, 155, 470
 Fisz Stanisław IX 79
 Fiszowa Marianna z Wierzbickich VII 326
 Flammariön Camille IX 263
 Flaubert Gustave VII 217, 219, 220
 Fleischer Filipin VIII 377
 Fleming Jakub Henryk IX 82
 Fleming, wydawca słownika ang. VII 205
 z Flemingów Czartoryska Izabela — zob.
 Czartoryska Izabela z Flemingów VII
 282
 Fleury A. VIII 26
 Fleury Louis VIII 293
 Fleury Victor VII 185
 Flotwell Edward Henryk VII 194; IX 83
 Foa Eugenie de VIII 516
 Foerster Friedrich Wilhelm VIII 507
 Fogazzaro Antonio VIII 362; IX 227
 Fok Jan VII 503
 Fontana Julian VIII 123, 124, 472, 514
 Fontana L. VIII 543, 544
 Fontille Edmond IX 138
 Fornarina Stella VIII 54, 57, 58, 68
 Förster Ernst IX 400
 Forster Karol IX 178, 358
 Foskarowie VII 510
 Foucher Paul VII 308
 Fougeroux de Campigneulles VIII 239
 Fourier Charles VII 251; VIII 293, 505
 Fournier Narcisse Marc VIII 26
 Foussier Edouard VII 218
 Fr. S. (Siarczyński Franciszek) VII 104,
 105
 Fr. Sap. (Sapieha Franciszek) VII 186
 Fraenkel Samuel VIII 44
 France Anatole VII 220
 Francesca da Rimini VII 134, 135; VIII
 150, 151, 543; IX 394
 Franceska z Rawenny VII 315
 Francisci Jan VII 333, 334
 Franciszek (Malewski Franciszek) IX 381
 Franciszek, adresat listu E. Januszkiewi-
 cza VII 490
 Franciszek I, cesarz austriacki VII 99,
 104
 Franciszek Józef, cesarz austriacki VII
 175; IX 376
 Franciszek II Rakoczy, książę siedmio-
 grodzki VII 493
 Franciszek z Asyżu św. VIII 37, 53, 58,
 67, 68, 520; IX 137, 138
 Frank Jakub Józef IX 145
 Frank Józef VII 71
 Franklin Benjamin VII 459
 Frankowski Antoni VII 328
 Frankowski Feliks IX 174
 Frankowski Józef VII 79
 Frankowski Karol VII **328-329**; IX 470
 z Frankowskich Dutkiewiczowa Kata-
 rzyna — zob. Dutkiewiczowa Kata-
 rzyna z Frankowskich VII 287
 Frauenstädt Julius IX 399
 Frąckiewicz Augustyn VII 81
 Fredro Aleksander VII 5, 7, 41, 123, 157,
 166, 169, 197, **329-376**, 418, 420, 422,
 472; VIII 26, 95, 100, 274, 328, 329,
 363, 411, 490, 517, 524; IX 47, 136,
 204, 208, 342, 377, 459, 461, **470-474**
 Fredro Andrzej VII 331, 343, 344, 346
 Fredro Andrzej Maksymilian VII 329;
 VIII 57
 Fredro Henryk VII 344
 Fredro Jacek VII 329
 Fredro Jan Aleksander (Oleś) VII 330,
 339, 342, 344, 345, 346; VIII 26, 96,
 108; IX 472, 473

- Fredro Maksymilian VII 344, 351, 356, 366
- Fredro Seweryn VII 344
- Fredro-Boniecka Maria VII 504
- Fredrowa Marianna z Dembińskich VII 329, 344
- Fredrowa Zofia z Jabłonowskich (1° voto Skarbkowa) VII 330, 345, 346
- Fredrowie (we Lwowie) VII 419
- z Fredrów Szeptycka Zofia — zob. Szeptycka Zofia z Fredrów IX 471
- Fredrówna Maria — zob. Szembekowa Maria z Fredrów VII 344, 346
- Freilich J. VIII 382
- Freiligrath Ferdinand IX 197, 205 [!], 250, 253
- Frejend Antoni VII 206
- Frenkiel Mieczysław IX 471
- Frič Josef Václav VIII 139, 169
- Frič Liposlav Coelestyn VIII 133, 135, 137, 169
- Friedlein Daniel Edward (księgarnia) VII 259; VIII 46, 299, 322 [!], 350, 420
- Frignanias A. VII 253
- Frinette — zob. Straszewiczowa z domu Frinette, żona Józefa IX 168
- Fritz Johann Nicolaus VII 119; VIII 87; IX 507
- Fröbel Fryderyk VIII 515
- Frybesówna Felicja — zob. Tyszyńska Felicja z Frybesów IX 245
- Frycz Modrzewski Andrzej VIII 325, 349, 352
- Fryczyński Michał IX 382
- Fryderyk August, książę warszawski IX 10
- Fryderyk Jagiellończyk, kardynał VII 132
- Fryderyk Rudobrody, cesarz IX 145
- Fryderyk Wielki, król pruski VII 493
- Fryderyk Wilhelm III, król pruski IX 79, 83
- Fryderyk Wilhelm IV, król pruski VIII 129; IX 83
- Fryderykowa pani (Lubomirska Franciszka) VIII 339
- Frydrychowicz Gabriela VII 7
- z Fryzów Łukaszewiczowa Seweryna — zob. Łukaszewiczowa Seweryna z Fryzów VIII 306
- Fuchs Paul VII 502
- Fulgencé G. (F. de Bury) VII 499; VIII 135
- Fulham E. (Jeziński Feliks) VII 510; IX 484
- Fullerton Georgiana VII 312; IX 298
- Funck Friedrich VII 251
- Furnari, redaktor „L'Esculape” IX 188
- Fusiecki Aleksander Wojciech VII 263
- G. (Giller Agaton) VII 386
- G. A. (Giller Agaton) VII 386
- G. E. (Ehrenberg Gustaw) VII 299
- G. Eleonora (Ziemiecka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
- G... Eleonora (Ziemiecka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
- G. Pr. (Proskurzyna Genowefa) IX 366
- G. Puz...na (Puzynina Gabriela) IX 77
- G. T. (Toffoletti Giuseppe) VII 452
- G. W. E. (Ehrenberg Gustaw) VII 299
- G. Z. (Zieliński Gustaw) VIII 48; IX 392
- G. Z., tłumacz bułgarski VIII 389
- G. Ż. (Żmichowska Narcyza) IX 413
- Gabartier, właściciel pensjonatu w Paryżu VII 449
- Gabe-Penewa Dora VII 334; VIII 450, 453, 454, 459, 483, 489; IX 473, 494, 495, 499, 528
- Gabriela — zob. Żmichowska Narcyza
- Gabryella — zob. Żmichowska Narcyza
- Gabryella Ż. (Żmichowska Narcyza) IX 413
- Gabryella Ż..... (Żmichowska Narcyza) IX 413
- Gabryjela P. (Puzynina Gabriela) IX 77
- Gabryjela z G... P... (Puzynina Gabriela) IX 77
- Gacowa Halina VII 6
- Gadomski Jan VII 314, 316
- Gadon Ludomir VIII 470, 538
- Gadulski Szymon (Kamieński Szymon) VIII 22
- Gagatkiewicz Michał IX 398
- Gagatkiewiczowa Izabela z Łuszczewskich IX 398
- z Gagatkiewiczów Ziemiecka Eleonora — zob. Ziemiecka Eleonora z Gagatkiewiczów IX 398-402, 553
- Gaj Ljudevit VIII 321, 322
- Gajcy Tadeusz IX 529

- Gajewski Jan VIII 455
 Gajewski Paweł VIII 367
 Gajkowska Cecylia VII 7
 Gajworowskaja S. IX 192
 Gajworowski I. VIII 83
 Galileusz (Galileo Galilei) VIII 270
 Gall anonim VII 106; VIII 48
 Galli Edward Marian VII 327
 Galsworthy John VIII 278
 Gałęzowski A. VII 458
 Gałęzowski Józef VIII 395
 Gałęzowski Seweryn VII 486, 489; VIII 42, 43, 176, 236, 452; IX 357
 Gan Jelena Andriejewna IX 131, 133
 Ganczew A. VIII 139
 Ganot Adolphe VII 178
 Gans Eduard VII 376
 Garbińska — zob. Żmijewska z Garbińskich, żona Eugeniusza IX 421
 Garbiński Kajetan IX 421
 z Garbowskich Konopacka Ludwika — zob. Konopacka Ludwika z Garbowskich VIII 72
 Garczyńska Eleonora IX 474
 Garczyńska Katarzyna z Radolińskich VII 376
 Garczyński Franciszek VII 376
 Garczyński Stefan VII 79, 80, 233, 234, 276, 278, 376-380; VIII 16, 187, 192, 305, 522; IX 315, 474-475
 z Garczyńskich Bronikowska Aleksandra — zob. Bronikowska Aleksandra z Garczyńskich VII 172
 z Garczyńskich Majkowska Julia — zob. Majkowska Julia z Garczyńskich VII 465
 Gardzielewski Z. IX 525
 Garibaldi Giuseppe VII 145; VIII 384, 540; IX 520, 547
 Garosci Clotilde VIII 140, 203, 204
 Garstman Z. VII 446
 Gasko M. IX 554
 Gastold, bojar żmudzki VIII 137, 166, 167, 168, 169
 Gasztołd Olbracht VIII 327, 328
 Gasztołt Wacław VII 203, 228, 314, 315; VIII 9, 141, 149, 152, 153, 263, 452, 460; IX 183, 249, 250, 251, 252, 360, 361, 362, 372
 Gaszyńska Tekla z Bzowskich VII 380; VIII 160, 212
 Gaszyńska Teresa z Młynarskich VII 380
 Gaszyński Antoni VII 380
 Gaszyński Konstanty VII 41, 79, 80, 233, 237, 254, 380-386; VIII 37, 117, 120, 121, 123, 124, 131, 132, 133, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 149, 153, 155, 159, 160, 162, 163, 164, 166, 169, 180, 205, 206, 210, 327, 328, 363, 456, 466, 484, 537; IX 136 [!], 188, 261, 262, 324, 402, 475
 Gaszyński Walery VII 384
 Gatti de Gammond Zoe VII 251
 Gaume Jean Joseph IX 91, 92, 400
 Gautier Théophile VII 20, 59, 202, 219; VIII 493, 497
 Gawalewicz Marian IX 301, 384
 Gawath Jakub VII 129
 Gawinowa Alina VII 6
 Gawiński Antoni VIII 311
 Gawiński Jan IX 15
 Gawrońska Antonina Rawita z Miłkowskich VIII 395
 Gawroński Franciszek Rawita VII 175; VIII 395; IX 281
 Gawroński Franciszek Salezy IX 447
 Gay-Tifft Eugene IX 524
 Gay-Tifft Lola VIII 450, 458; IX 524
 Gąsiorowski Franciszek VIII 279, 372, 433, 523
 Gąsiorowski Ludwik VII 310; IX 149
 Gdalia Bellau VIII 273
 Gebethner i Spółka (księgarnia) VII 106
 Gebethner i Wolff (księgarnia) IX 295
 Gedymin — zob. Giedymin
 Geibel Emanuel VII 180
 Gembicki Wawrzyniec VIII 430
 Geniusz Mieczysław Szczepan VIII 460, 462, 473
 Gente Ruthenus natione Polonus (Buszczyński Stefan) VII 187
 Geoffrin Marie Thérèse IX 139
 George Stefan VII 25
 Gérando Joseph Marie IX 400
 German Ludomił VII 389, 508; VIII 20; IX 18, 33, 319
 Germanik (Julius Caesar Germanicus) VIII 165, 173
 Geron, margraf wschodni IX 94
 Gerson Wojciech VII 133, 475, 507;

- VIII 311, 335, 473, 516; IX 23, 145, 406, 407
- Gertruda (Komorowska Gertruda) VIII 336; IX 517
- Gervinus Georg Gottfried VIII 35, 36, 409
- Gerwazy Bomba, szlachcic z Polesia (Szyrmer Ludwik) IX 191
- Gessner Salomon VII 59; VIII 72
- Gębarowicz Mieczysław VII 103, 106
- Gędzba (Estreicher Karol) IX 469
- z Giedroyciów Rautenstrauchowa Łucja — zob. Rautenstrauchowa Łucja z Giedroyciów VIII 485, 520
- Giedymin, w. książę litewski IX 28, 29, 160, 161
- Giedyminowicze IX 183
- Giełgud Antoni VII 200, 215, 381; IX 40, 106, 126
- Gieniusz Paweł IX 112
- Gierbanowski M. VIII 152, 263
- Gierbiel Nikolaï VII 210, 460; VIII 141, 149, 263, 336, 521; IX 43, 361, 362, 510
- Giersz Marcin VII 508; IX 444
- Gierszyński Henryk VIII 395
- Gieszkowski Stanisław VIII 372
- Giller Agaton VII 72, 190, 386-391, 408; VIII 7, 262, 394, 424, 436, 455, 463, 472, 486, 507; IX 20, 89, 113, 149, 150, 163, 172, 177, 210, 389, 476
- Giller Jan VII 386
- Giller Stefan (Stefan z Opatówka) VIII 311, 316
- Gillerowa Franciszka ze Szpadkowskich VII 386
- Giniowska Stefania — zob. Kaczkowska Stefania z Giniowskich VIII 5
- Ginter Wiktoria — zob. Węcłewska Wiktoria z Ginterów IX 271
- Gioberti Vincenzo VIII 193, 206
- Giovannina donna (Bobrowa Joanna) VIII 179
- Girard Jean Baptiste VIII 293
- Girardin Émile de VII 218
- Giraudoux Jean VII 29
- Girtler Kazimierz IX 447
- Girtler Sebastian VIII 296; IX 148
- Gitzler Ludwik VII 93
- Gizewiusz Gustaw VII 239; IX 84, 85
- Giżycki Bartłomiej VII 257
- z Giżyckich Kudasiewiczowa Kunegunda — zob. Kudasiewiczowa Kunegunda z Giżyckich VIII 230
- Glaber Andrzej IX 152
- Gleim Johann Wilhelm Ludwig VII 27
- Glinka Józef VIII 446
- Glinka Michaił I. IX 310
- Glinkowie VII 192, 193
- Gliński Ignacy VII 242
- Gliński Kazimierz VIII 311, 316
- Gliński Michał IX 93
- Gloger Zygmunt VII 135; VIII 218, 299; IX 216, 394, 507
- Glogerowa Kornelia IX 414
- Glogerowa Aleksandra [!] VII 135
- Glücksberg Jan VIII 518; IX 14, 90
- Gluziński Eugeniusz VII 333
- z Głębockich Czajkowska Petronela — zob. Czajkowska Petronela z Głębockich VII 238
- Głowacki Bartosz (Bartłomiej) VII 118, 300, 301; IX 194
- Głowacki Jan Nepomucen VII 403
- z Głowackich Romanowska Agnieszka — zob. Romanowska Agnieszka z Głowackich IX 92
- z Głowińskich Wasilewska Tekla — zob. Wasilewska Tekla z Głowińskich IX 267
- z Gnatowskich Odyńcowa Teresa — zob. Odyńcowa Teresa z Gnatowskich VIII 517
- Gniedicz Nikolaï I. VIII 427
- Gniewiewska Maria VII 7
- Gnoiński J. VIII 423
- Gnoiński M. VIII 419
- Gnorowski Stanisław VIII 445
- Gobineau Joseph Arthur de VIII 193, 198
- Godebska księżna VIII 328
- Godebska Justyna z Godfrinonów VII 391
- Godebski Cyprian VII 391, 394, 395; VIII 363, 517; IX 10
- Godebski Franciszek Ksawery VII 5, 101, 218, 290, 391-395; VIII 265; IX 45, 50, 140, 352, 476
- Godebski Józef VII 392
- z Godfrinonów Godebska Justyna — zob. Godebska Justyna z Godfrinonów VII 391
- Godlewski W. VIII 17
- Godwin William IX 398

- Godysław-Paweł — zob. Godziszław Baszko VIII 425
- Godziszław Baszko VIII 348, 352, 425; IX 76
- Goerres Guido VIII 278
- Goethe F. VIII 29
- Goethe Johann Wolfgang VII 13, 15, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 38, 50, 57, 59, 60, 138, 148, 176, 179, 180, 221, 223, 237, 238, 299, 342, 347, 380, 393, 403, 436, 467, 482, 506, 507, 508, 510; VIII 57, 77, 116, 117, 121, 124, 125, 189, 193, 196, 203, 275, 302, 358, 359, 435, 519, 521, 524; IX 11, 12, 13, 117, 142, 181, 204, 205, 227, 241, 266, 267, 274, 322, 347, 365, 377, 392, 408, 410, 425, 426, 431, 433, 436, 449
- Goffini R. P. VIII 115
- Gogol Nikołaj W. VII 368; IX 108, 460
- Golczewski, porucznik VII 142
- Goldbaum W. VIII 182
- Goldenberg — zob. Argo P. VII 332, 333
- Goldoni Carlo VII 370
- Goldschmidt Meir Aaron VIII 275
- Golian Paweł VII 395
- Golian Zygmunt VII 395-397; IX 17, 18
- Golianowa Kunegunda z Próchnickich VII 395
- Golicyn Arkadiusz IX 171
- Goltz A. VIII 313
- Golba Kazimierz IX 513
- Gołębiowski Łukasz VII 233; VIII 242, 244; IX 82, 306, 338, 376
- Gołuchowska Eufemia z Radziłłowskich VII 397
- Gołuchowska Magdalena z Gołuchowskich VII 397
- Gołuchowski Agenor, ojciec VII 271, 330; VIII 351, 538; IX 196, 265
- Gołuchowski Jan Nepomucen VII 397
- Gołuchowski Józef VII 70, 397-402, 465; VIII 405; IX 307, 399, 402, 476
- Gomulicki Wiktor VIII 311, 313, 316; IX 211
- Goncourt, bracia VII 217, 220
- Gondinet Edmond IX 209
- Gonta Iwan IX 82
- Goppe, poeta niem. IX 23
- Gorczałow Aleksandr M. VIII 37
- Gorczyński Adam VII 402-404; IX 73, 476
- Gordon-Cumming Roualeyn George VII 282, 284
- Gordon Jakub (Jatowt Maksymilian) VII 501, 502
- Gordon Patrick VIII 302, 303; IX 94
- Gorecki Antoni VII 79, 122, 505; VIII 244, 363 [!], 523; IX 88, 98, 412
- Gorecki Leonard VIII 57
- Goryńska W. VIII 456
- Gorywoda Anzelm IX 524
- Gorzeńscy w Śmiełowie VIII 305
- Gorzkowski Franciszek IX 357
- Goslar Julian VIII 9, 309
- Gosławska Franciszka z Popielów VII 404
- Gosławski Maurycy VII 35, 79, 80, 404-407; VIII 111; IX 69, 403, 404, 476
- Gospodarz Jędrzej (Moraczewski Jędrzej) VIII 413, 414
- Gosselin Emilia VII 67, 387
- Gostkowska Teofila z Wielogłowskich VII 439
- Gostkowski Michał VII 439
- z Gostkowskich Grzegorzewska Sabina — zob. Grzegorzewska Sabina VII 439
- z Gostomskich Nehringowa Barbara VIII 441
- Goszczyńska Franciszka z Gurowskich VII 408
- Goszczyński Józef VII 408
- Goszczyński Seweryn VII 36, 38, 39, 41, 45, 79, 80, 95, 121, 122, 123, 142, 147, 149, 182, 187, 189, 190, 203, 204, 282, 304, 330, 349, 350, 354, 379, 387, 388, 389, 390, 408-422, 425, 426, 430, 437, 471, 486, 491; VIII 78, 108, 119, 226, 261, 279, 308, 309, 336, 338, 340, 394, 404, 412, 434, 436, 452, 464, 486, 487, 534, 536; IX 5, 18, 37, 40, 46, 53, 81, 89, 100, 101, 134, 136, 139, 141, 175, 218, 225, 226, 252, 253, 275, 276, 277, 278, 305, 319, 330, 331, 333, 339, 352, 358, 359, 363, 364, 366, 369, 388, 402, 403, 404, 405, 409, 477, 545, 550
- Goszczyński Władysław VII 413
- Gotard (Turno Gotard) IX 526

- Gottfried von Strassburg IX 431
Gozzi Carlo VII 226
Góral z Zakopanego (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Góralczyk Kazimierz (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112, 114
Górecki [!] Antoni — zob. Gorecki Antoni VIII 363
Górecki T. VIII 473
Górnicki Łukasz VII 288, 289; VIII 505; IX 73
Górska Eufrozyna z Zielińskich IX 394
Górska Konstancja VIII 245, 470, 471, 472, 473, 509
Górski Artur VIII 138
Górski Jakub VIII 332
Górski Konrad VII 312
Górski Konstanty VII 90
Górski, pułkownik w Leszczynku IX 359
Górski Stanisław, kanonik krakowski VII 289
Górski Stanisław B., profesor wileński VIII 231
Górski Władysław VIII 80
Gr. K. (Wieniarski Antoni) IX 287
Grabianka Andrzej VII 428, 430
Grabiański Janusz VII 474; VIII 311; IX 480, 515
Grabiański Wiktor VII 251
Grabowscy herbu Topór z Konopnicy VIII 105
Grabowska Felicja IX 112
Grabowska Józefa z Nowakowskich VII 423
Grabowska Klementyna z Wyganowskich VIII 522; IX 49, 305, 314, 315
Grabowska Paulina z Rościszewskich VII 426
Grabowska Stefania — zob. Estreicherowa Stefania z Grabowskich VII 305, 423
Grabowska Teresa z Dworzańskich VII 425
Grabowska Wanda (później Żeleńska) IX 415, 417, 419, 420
Grabowski Ambroży VII 104, 305, 345, 423-425; VI I 10, 290; IX 189, 268, 477
Grabowski Antoni, ojciec Michała VII 425
Grabowski Antoni, esperantysta VIII 336; IX 321
Grabowski Edward IX 238, 284
Grabowski I. S. VII 213
Grabowski Józef VII 330, 341, 344, 378, 493, 505; VIII 348, 349, 350; IX 25, 49, 74, 82, 83, 113, 475
Grabowski Michał VII 34, 35, 38, 45, 77, 78, 135, 203, 210, 408, 413, 416, 425-432, 434, 436, 437, 460, 461, 462, 483, 512; VIII 12, 81, 338, 349, 410, 531; IX 14, 39, 40, 59, 74, 75, 83, 111, 113, 114, 117, 139, 146, 165, 172, 245, 246, 314, 359, 363, 365, 366, 370, 372, 477-478
Grabowski Stanisław VIII 418; IX 311
Grabowski Tadeusz Stanisław VIII 145, 146, 156
Grabowski Władysław, aktor VII 372
Grabowski Władysław, oficer powstańczy VII 178
z Grabowskich Kaplińska Julia — zob. Kaplińska Julia z Grabowskich VIII 25
z Grabowskich Marcinkowska Brygida — zob. Marcinkowska Brygida z Grabowskich VIII 357
Grabska Jadwiga — zob. Węciewska Jadwiga z Grabskich IX 272
Gralewski M. VIII 472, 473
z Grandjeanów Jezierska Elżbieta — zob. Jezierska Elżbieta z Grandjeanów VII 509
Grant Ulysses S. IX 167
Granvil Sylwère VIII 138, 142, 145
Graszyński B. VIII 141
Gray Thomas VII 25
Gregorovius Ferdinand VIII 275
Gregorowicz Jan Kanty VII 432-434, 475; VIII 46, 273; IX 478
Gregorowicz Jan, ojciec pisarza VII 432
Gregorowiczowa Maria z Trzebińskich (czy Trzebieńskich) VII 432
Greim Michał IX 26
Grella Hanna — zob. Budzykowa Hanna VII 7
Gribojedow Aleksandr S. VIII 79
Griebieńczykow S. IX 393, 395, 396
Grillparzer Franz VII 59
Grim Emanuel IX 163

- Grimm O. A. IX 335
 Grin Anastazy — zob. Grün Anastasius IX 388
 Grin H. L. VIII 363, 366
 Griniewska Izabella VIII 263
 Griniewskij Aleksandr S. VII 152
 Grocholscy VII 223
 Grocholska Emilia z Chołoniewskich IX 314
 Grocholska H. VII 411
 Grocholska Julia — zob. Rzewuska Julia z Grocholskich IX 108, 113
 Grocholska Ksawera VII 505
 Grocholski hr. VIII 198
 Grocholski Michał VII 222
 z Grocholskich Czartoryska Maria — zob. Czartoryska Maria z Grocholskich VIII 118
 z Grocholskich Szaszkieviczowa K. — zob. Szaszkieviczowa K. z Grocholskich IX 113
 Grochowski Stanisław IX 278
 Grodeck Godfryd Ernest VII 76, 248, 514; VIII 109, 110, 243, 252, 256, 321, 345; IX 30, 129, 214, 266, 273, 274, 386, 387
 Grodecka Joanna IX 299, 302
 Grodzki Ignacy VIII 164; IX 495
 Groebel Antoni VII 423
 Gromadzki Józef Prosper VII 469
 Gronostajski G. VIII 43
 Groppler H. VII 242; IX 254
 Grosselin, historyk VIII 252
 Grossman Ludwik VII 114, 197; VIII 338
 Grotkowski Jan VIII 326, 435, 436
 Grottger Artur IX 252, 387, 388, 446, 506
 Grothusowa Antonina IX 417
 Groza Aleksander VII 413, 427, 428, 434-438, 438, 439, 517; VIII 6, 48, 112, 358, 359; IX 136, 185, 478
 Groza Bohdan VII 517
 Groza Paweł VII 434, 438
 Groza Seweryn VII 517
 Groza Sylwester VII 434, 438-440
 Grozowa Teofila z Kopczyńskich VII 434, 438
 Grozowa Wincenta z Odyńców VII 438
 Gr...ski (Grabowski Michał) VII 425
 Grudczyński Jan IX 337
 Grudzińska Antonina Anna — zob. Chłapowska Antonina Anna z Grudzińskich VII 200
 Grudzińska Joanna VII 200, 250, 252
 Grudziński Ignacy VIII 509
 Grudziński Jan VII 492
 Gruener A. VII 131
 Grün Anastasius VII 383; IX 388
 Gruszecka Władysława z Jaczewskich VIII 105
 Gruzewski J. VIII 38
 Gryf (Duchińska Seweryna) VII 279, 280
 Gryf Albert — zob. Marcinkowski Antoni Albert Jaxa
 Gryf Roman (Bykowski Jaksa Piotr) VII 191
 Grynfeld Adam IX 501
 Gryzomir Tukan (Worcell Stanisław Gabriel) IX 325
 Grzegorz Kostrzewa, autor Obrazków lubelskich (Wieniarski Antoni) IX 287
 Grzegorz Nazjanzeński św. VII 460
 Grzegorz XVI, papież VII 504; IX 220, 221, 222
 Grzegorz spod Raclawic (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134, 135
 Grzegorz z Polesia — zob. Cieszkowski Henryk VII 233
 Grzegorz z Sanoka IX 305, 308
 Grzegorzewska Sabina VII 439-440; IX 478
 Grzegorzewski Aleksander VII 439
 Grzegorzówna Weronika — zob. Lompa Weronika z Grzegorzów VIII 288
 Grzymalita (Jabłonowski Ludwik Grzymała) VII 471
 Grzymała Franciszek VII 34
 Grzymała Wojciech VII 89; VIII 406, 464
 Grzymułtowski Krzysztof VII 469
 Gubrynowicz Bronisław VII 102, 103, 106
 Gubrynowicz (księgarnia) VII 94
 Guccio z Kąkolewa (Wilkoński August) VIII 318; IX 299, 303
 Guérin Jerzy VII 482
 Guérin Laura — zob. Wołowska Laura z domu Guérin IX 323
 Guichard Victor IX 481

- Guillebert de Lannoy VIII 240, 246
 Guizot François VIII 132, 153, 221, 239, 256; IX 228
 Gumbert Ferdinand IX 362
 Gumpert Tekla von VIII 516
 Gumpłowicz Ludwik VII 188
 Gumpłowicz W. IX 252
 Gundulić Ivan VII 176; IX 73
 Guniewicz Ignacy Feliks IX 45, 93
 Günther Adam VII 210; IX 77, 381, 382
 Günther Gabriela — zob. Puzynina Gabriela IX 380
 Güntherowa Aleksandra z Tyzenhauzów IX 77
 Guranowski Mieczysław VIII 389
 Guriewicz B. VIII 454
 Guriewicz W. VIII 141
 Gurowska Genowefa z Cieleckich VII 440
 Gurowska Teresa ze Zbijejskich VII 440
 Gurowski Adam VII 84, 440-442; VIII 403, 404, 421; IX 404, 478-479
 Gurowski Władysław VII 440
 z Gurowskich Goszczyńska Franciszka — zob. Goszczyńska Franciszka z Gurowskich VII 408
 Gusiew Matwiej M. VII 127
 Gustaw Waza, król szwedzki VII 269
 Gustaw Z. (Zieliński Gustaw) IX 392
 z Gutowskich Wagowa Agata — zob. Wagowa Agata z Gutowskich IX 263
 Guttówna Anna — zob. Malinowska Anna z Guttów VIII 345, 347
 Guttry Aleksander VII 176; VIII 394, 395; IX 253, 255, 260, 319
 Guttry Leon VIII 395
 Guyski (Gujski) Marceli VIII 463, 464
 Guzbinskij [!] A. Afanasjew — zob. Afanasjew-Czuźbinskij Aleksandr A. IX 110
 „Gwiazda”, Stowarzyszenie Rękodzielników Lwowskich VIII 261
 G...y Aleksander (Guttry?) VII 176
 H..., adresatka wiersza E. Wasilewskiego IX 268
 H. C. (Cegielski Hipolit) VII 193
 H. C. (Cieszkowski Henryk) VII 233
 H. hr. R. (Rzewuski Henryk) IX 108, 112
 H. J. (Jabłoński Henryk) VII 472
 H. K. (Kaliński H.) VII 34
 H. K. (Kamieński Henryk) VIII 22
 H. K. (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
 H... K.... (Kajsiewicz Józef Hieronim) VIII 451
 H. O. (Radlińska Helena) IX 182, 183
 H. R. (Rzewuski Henryk) IX 108
 H. S. (Schmitt Henryk) IX 122
 H. S. (Schugtówna Helena) IX 268
 H. S. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 H. S., adresat wiersza J. Jeżowskiego VII 513
 H. S., adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
 H. S. (w dedykacji M. Balińskiego) VII 125
 H. Sk. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 H. Skim..... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 H. Skimb..... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 H. Ś. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 H. W. (Willan Henryka) VIII 133
 Habdank Wandalin (Szpaczyński E.) IX 113
 Habsburg graf VIII 522
 z Haciskich Czeczotowa Klara — zob. Czeczotowa Klara z Haciskich VII 246
 Hadzewicz R. IX 306
 Hadži Ibrahim VII 174
 Hadži Negmatułłach IX 422
 Haendel Georg Friedrich VIII 546
 Hafiz Szamseddin Mohammed VII 170; VIII 466; IX 290, 291
 Hagar — zob. Agar IX 250, 251
 Hagen Friedrich Heinrich von der IX 79
 Hahn Feliks VIII 279
 Hahn Wiktor VIII 443
 Hahnemann Samuel Christian Friedrich VII 517
 Hajdukiewiczówna — zob. Legatowiczowa z Hajdukiewiczów, żona Ignacego Piotra VIII 233
 Halaša Andrej VII 335
 Halévy Fromental VII 197, 198
 Halifax John VII 467
 Halikowska Teresa VII 7
 Halina (wiersz S. E. Koźmiana) VIII 121
 Hall Józef IX 273
 Halm Friedrich — zob. Münch-Bellinghausen Eligius

- Halpert Ludwik VIII 228
- Halszka z Ostroga — zob. Ostrogska Elżbieta
- Hamann Johanna Georg VII 14
- Hamlikar N. (Stankiewicz Aleksander) IX 361
- Hamsun Knut IX 31, 116
- Handschuh H. F. VIII 237, 239, 240
- Handzia (Terlecka Anna) IX 217
- Hanka Václav VII 100, 149, 235, 289, 403, 444, 465; VIII 74, 321, 323, 325, 434, 435; IX 137, 138, 139, 165, 204, 241, 242, 305, 365, 377, 455
- Hanna z Ciecchanowa VIII 132; IX 497, 511
- Hans Szlązak VII 392
- Hanuš V. IX 293
- Hanuszkiewicz Adam IX 472, 498, 527, 528
- Hańska Ewelina (Ewa, z Rzewuskich) VIII 180; IX 108, 114
- Hański Wacław IX 113
- Hapd  Jean Baptiste VII 393
- Harbuzowski Bartłomiej (Morawski Szczęsny) VIII 419
- Harding Emily J. VII 206
- Hardy E. J. VIII 363
- Hartman E. VII 494
- Hartzenbusch Juan Eugenio VII 308
- Hauke Maurycy IX 13, 14
- Haumann Filip VIII 218, 220, 339
- Haumanowa Konstancja z Bleszyńskich — zob. Malczewska Konstancja z Bleszyńskich VIII 334
- Haumanus [! — Humanus] IX 27
- Hausegger Ernestyna von — zob. Manowna Ernestyna z domu von Hausegger VIII 355
- Hauterive Alexandre Maurice VIII 237, 240
- Hayley William VIII 122
- Hebbel Friedrich VII 28; VIII 29, 190
- Hechel Fryderyk VIII 300, 434; IX 148
- Hečko V. VII 336
- Heczko Jerzy IX 163
- Hegel Georg Wilhelm Friedrich VII 48, 67, 161, 223, 231, 232, 234, 254, 266, 376, 401, 402, 431, 442, 445, 455, 463, 511; VIII 24, 120, 189, 198, 221, 223, 224, 274, 275, 277, 284, 285, 333, 353, 359; IX 72, 117, 187, 188, 230, 232, 235, 236, 346, 398, 402, 431, 433, 436, 441, 442, 462, 465, 496, 498, 512, 546
- Heidenstein Reinhold VIII 441
- Heine Heinrich VII 20, 25, 31, 32, 60, 176, 178, 180, 267, 317, 322, 383, 393; VIII 37, 72, 193, 210, 363; IX 21, 24, 25, 70, 95, 142, 412, 436, 437, 449, 488, 490, 491, 497
- Hejdatel Jan IX 290
- Hejnał (Buszczyński Stefan) VII 187, 189
- Hekabe IX 273, 274
- Helcel Antoni VII 442
- Helcel Antoni Zygmunt VII 149, 442-445; VIII 221, 320, 322, 325, 350, 372, 534; IX 41, 49, 150, 184, 264, 283, 307, 479
- Helcel Franciszka z Prandota-Schrudzińskich VII 442, 444
- Helcel Józefa z domu Sonntag VII 442, 444
- Helena D. IX 62
- Helena Iwanówna, królowa polska VII 133
- Helena trojańska VII 274
- Heleniusz Eug... — zob. Iwanowski Eustachy
- Helenka, adresatka wiersza A. Gorczyńskiego VII 403
- Helenka, adresatka wiersza S. Witwickiego IX 313
- Helgunda (z Tyńca) VIII 442
- Heliogabal (Sierpiński Zenon Seweryn) VII 66
- Heliogabal (Varius Avitus Bassianus) VIII 202
- Helmold, kronikarz VII 492; IX 10
- Heltman Karol VII 446
- Heltman Wiktor VII 84, 85, 86, 87, 111, 112, 254, 255, 256, 446-449, 484, 486; IX 39, 89, 102, 177, 326, 327, 356, 403, 452, 479, 481
- Heltmanowa Eleonora z Dmochowskich VII 446; VIII 264
- Heltmanowa Tekla z Kosińskich VII 446
- Hem [!] K. B. — zob. Heun Carl Gottlieb Samuel VIII 113
- Hemans F. D. IX 347
- Hendl W. IX 49
- Hennig Fr. VII 115
- Henri de Valois — zob. Henryk Walezy VIII 435; IX 88

- Henricolo Salvator (Merzbach Henryk) VIII 374
- Henryk IV, król angielski VII 314, 316, 483; VIII 122; IX 8, 12, 261, 262
- Henryk V, król angielski VIII 117; IX 261, 262
- Henryk VI, król angielski VIII 122; IX 261, 262
- Henryk VIII, król angielski VIII 122; IX 261, 262
- Henryk Łagodny (Probus), książę śląski IX 169
- Henryk Pobożny, książę śląski VII 147, 151
- Henryk Walezy (Walezjusz), król polski VII 179, 314; VIII 57, 435, 445; IX 80, 88
- Henryk z Baru (Jabłoński Henryk) VII 472
- Herakles — zob. Herkules
- Heraklides Jakub VIII 346
- Heraklidzi IX 274
- Herbelot Alphonse d' VII 89
- Herburt VIII 9, 140, 167, 168, 209
- Herburtowie VIII 9; IX 15, 161
- Hercen Aleksander I. VII 85, 87, 217, 221; IX 326, 327, 442, 450, 462
- Herder Johann Gottfried VII 13, 25, 27, 32, 60, 254; VIII 521; IX 433
- Herkules (Herakles) IX 272, 274
- Hermann Alois IX 500, 501
- Hermann E. VIII 86
- Hermann Johann von Neidenburg VIII 234
- Hermann Liselotte IX 501
- Hermans F. VII 180
- Herodot VII 172, 173, 439; VIII 236; IX 248
- Herrmann C. VII 441
- Hertz Henrik VIII 274
- Hertzówna A. VIII 160
- Herwegh Emma VIII 469
- Herwegh Georg VII 167, 176, 383
- Herwig Katarzyna — zob. Poplińska Katarzyna z Herwigów IX 60
- z Herwigów Motty Apolonia — zob. Motty Apolonia z Herwigów VIII 427
- Heubauer (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
- Heun Carl Gottlieb Samuel VIII 113
- Heweliusz Jan IX 144
- Heyse Paul VIII 29
- Hezjod VII 317; VIII 29
- Hieronim (Radziejowski Hieronim) IX 336
- Hignet, współredaktor *Le Glaneur* VII 329
- Hilar Karol VIII 200
- Hilary Bączalski, dziedzic na Małej i Wielkiej Bączali (Szujski Józef) IX 193
- Hilferding Rudolf IX 490
- Hilschnitz P. VIII 347
- Himmel Friedrich VIII 113
- Hiob VII 176; VIII 57
- Hip. Sk..... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
- Hipolit, syn Tezeusza IX 266, 274
- Hippias większy (Hipparchos z Nicei) VII 172
- Hippolit L. (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134
- Hirschberg Aleksander VII 102
- Hiżdeu Tadeusz Aleksander VIII 320, 321, 322
- Hleb-Koszańska Halina VII 7
- Hłasko J. IX 382
- Hłuszniewicz Antoni VII 324; VIII 43, 546 [!]; IX 103, 177, 189, 326
- Hochbach, tłumacz niem. IX 360, 361
- Hodenus Gustaw VIII 522
- Hodi J. T. (Tokarzewicz Józef) VIII 461
- Hoeltzel von Sternstein — zob. Helcel Antoni Zygmunt VII 442
- Hoene Antoni VII 449
- Hoene Elżbieta z Pernickich VII 449
- Hoene-Wrońska Wiktoria Henryka z domu Sarrazin de Montferrier VII 449
- Hoene-Wroński Józef Maria VII 50, 143, 184, 231, 449-457; VIII 278, 444, 445, 446, 480, 541; IX 226, 229, 233, 235, 245, 441, 442, 479, 545
- Hoesick Ferdynand VIII 350; IX 524
- Hoffman K. F. VIII 307
- Hoffman Karol Boromeusz Aleksander VII 458-460; VIII 438; IX 328, 479-480
- Hoffman Kazimierz VII 114
- Hoffmann Ernst Theodor Amadeus VII 25, 316, 318; VIII 437, 516; IX 266, 297, 318, 322, 449, 467, 499

- Hoffmann Friedrich VII 115, 117; VIII 274; IX 299
- Hoffmann Maria Jacobine VIII 289
- Hoffmann S. F. VIII 239
- Hoffmanowa Klementyna z Tańskich VII 67, 159, 281, 458; VIII 276, 315, 450; IX 233, 364, 400, 413, 415, 416, 419
- Hoffmanowa Matylda z Jordanów VII 458
- Hofman (?) IX 69
- Hofmanowa A. z Wodpolów VIII 279
- Hogarth William VII 295, 298; IX 467
- Hol (Goll), tłumacz czeski IX 44
- Holbein Hans IX 268, 269
- Hölderlin Friedrich VII 24, 32
- Holländer K. VIII 139
- Holtei Karl von VII 335
- Hołowackij Jakub VIII 322; IX 543
- Hołowińska Anna — zob. Podwysocka Anna z Hołowińskich IX 39
- Hołowińska Dominika z Łęskich VII 460
- Hołowiński German VII 428, 460
- Hołowiński H. VII 330, 337, 344
- Hołowiński Ignacy VII 77, 78, 223, 226, 272, 293, 324, 426, 428, 429, 460-463, 518; VIII 90; IX 55, 71, 110, 111, 114, 140, 233, 245, 278, 399, 400
- Hołowiński Piotr VII 460
- Hołowiński Zenon VIII 6
- Hołubowicz Jan IX 13
- Homer VII 60, 172, 173, 194, 510, 513; VIII 114, 345, 466, 494; IX 138, 139, 140, 141, 181, 540
- Homwald Ernst VII 499
- Hongelin, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
- Hopkins Gerard Mauley IX 527
- Hora František Alois VIII 391
- z Horachów Skribowa Anna — zob. Stalmachowa Anna z Horachów IX 162
- Horacjusz — zob. Horacy
- Horacy (Quintus Horatius Flaccus) VII 60, 75, 126, 128, 138, 291, 317, 321, 411, 420, 513, 514; VIII 76, 78, 125, 128, 129, 207, 301, 302, 427, 428, 440, 441, 465, 494, 495; IX 138, 141, 142, 203, 274, 275, 347, 365, 375
- Horainowie w Wąsewie IX 397
- Horal P. B. VIII 84
- Horna J. O. IX 349
- Horodeński Konstanty VII 240, 241
- Horodovský J. VII 336
- Horodyński Lucjan VIII 218
- Horst dr VIII 74
- Horzyca Wilam VIII 200, 458, 501, 503; IX 530
- Hozepud, tłumacz ros. VII 333
- Hozjusz Stanisław VIII 298, 538
- hr***, adresat wiersza C. Norwida VIII 462
- Hr. E. R. (Raczyński Edward) IX 79, 81
- Hrebnicki Justyn IX 346
- Hreczecha G. IX 349
- Hreczka Rajmund (Rzewuski Henryk) IX 108, 110
- z Hrehorowiczów Anczycowa Barbara — zob. Anczycowa Barbara z Hrehorowiczów VII 112
- Hube Józef VII 505; VIII 16, 119; IX 128, 212
- Hube Marianna z Płońskich VII 463, 464
- Hube Michał VII 463, 464; VIII 405
- Hube Romuald VII 399, 444, 463-465; VIII 91, 295; IX 480
- Hube Teofila z Rościszewskich VII 463
- Hübel Łukasz VIII 427
- Hudec Jan IX 23
- Hugo Victor Marie VII 13, 16, 20, 23, 28, 32, 59, 115, 138, 139, 170, 178, 219, 224, 284, 316, 317, 320, 518; VIII 28, 48, 73, 80, 81, 126, 276, 313, 328, 362, 373, 461, 492; IX 8, 11, 16, 25, 28, 70, 139, 145, 156, 198, 208, 209, 210, 211, 347, 377, 387, 394, 436, 449, 453, 459, 461, 531, 535
- Huillard-Bréholles Jean Louis Alphonse VII 127
- Humberger Karolina — zob. Trentowska Karolina z Humbergerów IX 228
- Humboldt Alexander von VIII 285, 333, 493; IX 57, 275, 381, 387
- Hume David VIII 179
- Humnicka Józefa z Wronowskich VII 498
- Hunt Leigh VII 24
- Hurban Josef Miloslav IX 408
- Husarzewski Tomasz VIII 236
- Hutorowiczówna Antonina — zob. Darowska Antonina Weryha z Hutorowiczów VII 256

- Hvezdoslav (Országh Pál) VII 513
 H-ž-č VII 239
- i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
 -i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 -i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
 ...i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 ...i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
i (Jaszowski Stanisław) VII 497
i (Jaszowski Stanisław) VII 497
i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 I. B. Z. (Zaleski Józef Bohdan) VIII 453
 I. Ch. (Chodźko Ignacy) VII 208
 I. D. (Domejko Ignacy) VIII 522
 I. L. (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
 I. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
 I. M., tłumacz niem. VIII 87
 I. M. Azet (Korzeniowski Józef) VIII 82
 I. P. L. (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
 I... P... L... (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
 I. S. K. (Kiełczewski Ignacy Skarbek -?, Szaniawski Józef Kalasanty -?) VII 34
 I. U., tłumacz ros. VIII 392
 I. W. (Wieniewska I.) VIII 459
 Ibsen Henrik VII 361; VIII 362, 363
 Ibuś (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539, 542
 Ida (Idalka) (wiersz A. Malczewskiego) VIII 335
 Ifigenia VII 393, 507; IX 12, 13, 274
 Ignacy..., adresat listu T. Zana IX 382
 Ignacy C., adresat wiersza H. Klimaszewskiego VIII 42
 Igor Światosławicz, książę ruski VII 60, 148, 149, 150; VIII 128, 435; IX 139, 374
 Ihnatowicz Wincenty IX 290
 Ikar IX 435
 Ikierattowa Wiktoria — zob. Koźmianowa Wiktoria z Mikuliczów VIII 119, 122
 Iliński Antoni VII 240
 z Ilińskich Budzyńska Kunegunda — zob. Budzyńska Kunegunda z Ilińskich VII 180, 181
 Ilnicka Maria VII 319, 465-468, 516; IX 28, 355, 480
 Ilnicki Tomasz VII 466
 Iluzin A. A. IX 525
 Ilczew S. VIII 392
 Imbro Feliks VIII 233
 Imbrowa Dominika z Bylczyńskich VIII 233
 Ines Albert VIII 57
 Innocenty II, papież VIII 349, 352, 353
 Ion, poeta grecki IX 274
 Irena, gospodarówna mołdawska IX 289
 Iridion (Kraśniński Zygmunt) VIII 531
 Irving Washington VII 237, 247; IX 381
 Isakowicz Izaak IX 50
 Iskinder Pasza (Iliński Antoni) VII 240
 Israeli I. d' VIII 363
 Iszora Stanisław VIII 260
 Iustitia (Estreicher Karol) VII 305
 Iwan Czarny IX 21
 Iwan Groźny, car rosyjski VIII 423, 425
 Iwanowa, tłumaczka ros. VII 333
 Iwanowska Felicja z Zaleskich VIII 17, 265; IX 58, 361, 366
 Iwanowska Paulina z Podoskich IX 122
 Iwanowski Dionizy IX 58
 Iwanowski Eustachy (E. Heleniusz) VII 204, 435; IX 363
 Iwanowski Michał VIII 346, 521, 523, 525; IX 237, 238, 239
 Iwanowski Piotr IX 122
 z Iwanowskich Poniatowska Dionizja — zob. Poniatowska Dionizja IX 359
 z Iwanowskich Rzewuska Konstancja — zob. Rzewuska Konstancja z Iwanowskich IX 58
 z Iwanowskich Sayn-Wittgenstein Karolina — zob. Sayn-Wittgensteinowa Karolina IX 122
 Iwanowskij Jakow VIII 239
 z Iwańskich Kaszewska Teofila — zob. Kaszewska Teofila z Iwanowskich VIII 27
 Iwon, gospodar wołoski VIII 57
 Ixus J. M. IX 339
 Izabela (Zapolska), królowa węgierska VIII 302, 303
 Izajasz, prorok VII 317; VIII 311; IX 198
 Izaurycki Zenon VII 237

- Izet-Bey (Zieliński Józef Feliks) IX 394, 396, 397, 398, 553
 Izmael IX 312
 Izmael Czengis aga — zob. Smail-aga
 Čengić VIII 57, 69
 Izopolski Władysław IX 171
 Izydor św. VII 119
- J. (Jablonowski Aleksander) VII 468
 J. (Jenike Ludwik) VII 506
 J. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
 J. B. (Barszczewski Jan) VII 130
 J. B. (Bartoszewicz Julian) VII 132
 J. B. (Bliziński Józef Franciszek) VII 151
 J. B. (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539
 J. B. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358
 J. B., adresat wiersza S. Konopackiego VIII 72
 J. B., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261
 J. B. D. (Jurkiewicz Jakub) VII 517
 J. B. h. Dołęga (Jurkiewicz Jakub) VII 517
 J. B. O. (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 541
 J. B. W. (Wagner Józef Bohdan) VII 466
 J. B. Z. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358, 360, 364
 J. B. z Pobujan na Podolu (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539, 540
 J. C. (Czeczot Jan) VII 246
 J. Ch. (Chęciński Jan) VII 195
 J. Ch. Os..., officier polonais au service belge — zob. Ostrowski Krystyn VIII 542
 J. D. (Dobrzański Jan) VII 270
 J. D. (Dzierzkowski Józef) VII 294
 J. D., adresat wiersza E. Żeligowskiego IX 412
 J. D. Hr. Bor.....i (Borkowski Józef Dunin) VII 169
 J. D. refugie polonais (Domejko Ignacy) VII 273, 274
 J. Do..... (Dobrzański Jan) VII 270
 J. Dob. (Dobrzański Jan) VII 270
 J. Dz. (Dzierzkowski Józef) VII 294
 J. E. (Dobszewicz Tomasz) VII 272
 J. E. herbu G. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
 J. Em. herbu G. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
 J. Em. herbu Glaubicz (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
 J. G. (Jatowt Maksymilian) VII 501, 502
 J. G. Polak z Korony (Jatowt Maksymilian) VII 501
 J. Gordon (Jatowt Maksymilian) VII 501, 502
 J. H. K. (Kajsiewicz Józef Hieronim) VIII 15
 J. hr. B. (Borkowski Józef Dunin) VII 169
 J. hr. D. B. (Borkowski Józef Dunin) VII 169
 J. hr. D.-B. (Borkowski Józef Dunin) VII 169
 J. Hr. Kras... (Krański Zygmunt) VIII 131, 137
 J. J. (Jaśkowski Jan Nepomucen) VII 500
 J. J. (Jerzmanowski) (Mierosławski Ludwik) VIII 381
 J. J. (Jeżowski Józef) VII 512
 J. J. (Jurkiewicz Jakub) VII 517
 J. J. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
 J. J., tłumacz niem. VII 250
 J. J. P. (Prusinowski Jan) IX 68
 J. J-ski (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
 J. J.....ski (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
 J. K. (Klaczko Julian) VIII 35
 J. K. (Korsak Julian) VIII 75
 J. K. (Korzeniowski Józef) VIII 82
 J. K. (Kowalewski Józef) VIII 109
 J. K. (Kozmian Jan) VIII 118
 J... K... (Korzeniowski Józef) VIII 82
 J. K. G. (Gregorowicz Jan Kanty) VII 432
 J. K. K. K. E. (Estreicher Karol) VII 305
 J. K. P. (Plebański Józef Kazimierz) IX 32
 J. K. S. Akad. (Supiński Józef) IX 176
 J. K-g (Kenig Józef) VIII 31
 J. Kg (Kenig Józef) VIII 31
 J. Ko. (Korzeniowski Józef) IX 492
 J. Korz. (Korzeniowski Józef) IX 492
 J. Kr...r (Kremer Józef) VIII 221
 J. Kr.-r. (Kremer Józef) VIII 221
 J. L. (Leleweł Joachim) VIII 235
 J. L. Ż. (Żukowski Jan Ludwik) IX 425

- J. Le..... (Lelewel Joachim) VIII 235
 J. Ł. (Łepkowski Józef) VIII 296
 J. Ł. (Łukaszewicz Józef) VIII 306
 J. Łpk. (Łepkowski Józef) VIII 296
 J. M. (Majer Józef) VIII 329, 330
 J. M. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
 J. M. (Massalski Józef) VIII 368
 J. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 413, 414; IX 81, 414
 J. M. (Muczkowski Józef) VIII 431
 J. M. W. (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
 J. M. W..... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
 J. M. Wiśl.... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
 J. N. (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
 J. N. (Jaśkowski Jan Nepomucen) VII 500
 J. N., adresat listów Z. Goliana VII 396
 J. N. C. (Czarnowski Jan Nepomucen) VIII 309
 J. N. J. (Janowski Jan Nepomucen) VII 485, 486; VIII 414
 J. N. J. (Jaśkowski Jan Nepomucen) VII 500
 J. N. S. (Sadowski Jan Nepomucen) IX 120
 J. N.....n (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
 J. P. (Papłoński Jan) IX 9
 J. P. (Paszkowski Józef starszy) IX 13
 J. P. (Poliński Józef) VII 388
 J. P. (Prusinowski Jan) IX 68
 J. P. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
 J. P.*** (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 J. Ph. M. (Malinowski J. Ph.) IX 360
 J. Pr. (Prusinowski Jan) IX 68
 J. Prz. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
 J. R. (Rymarkiewicz Jan) IX 104
 J. R., adresat wiersza A. E. Odyńca VIII 518
 J. R. H. K., tłumacz VII 213
 J. S. (Kozmian Andrzej Edward) VIII 115
 J. S. B. (Bogucki Józef Symeon) VII 161
 J. S. (Pieńkowski Karol) IX 19
 J. S. (Sabiński Julian) IX 118
 J. S. (Supiński Józef) IX 176
 J. S. (Szujski Józef) IX 193
 J. S. świętej pamięci (Krasiński Zygmunt) VIII 155, 156, 208
 J. Sz. (Szujski Józef) IX 193
 J. T. L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
 J. W. (Wiernikowski Jan Nepomucen) IX 290
 J. W..... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
 J. Wiern. (Wiernikowski Jan Nepomucen) IX 290
 J. Z. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358
 J. Z. (Zieliński Józef Feliks) IX 397
 J. Zam.... (Rettel Leonard) IX 87
 J. Ż. (Żochowski Józef) IX 423
 J... z Płońska (Majorkiewicz Jan) VIII 332
 Ja. Ł. (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
 Jablonský Boleslav VIII 74
 Jabłkowscy w Cielcach IX 13
 Jabłonowscy w Krąplewiu VIII 306
 Jabłonowska Anna z Sapiehów VII 134; IX 337
 Jabłonowska Franciszka Grzymała z Włodków VII 471
 Jabłonowska Marianna Grzymała ze Świdzińskich VII 471
 Jabłonowska Marianna z Junoszków Piotrowskich VII 468
 Jabłonowska Zofia VII 344
 Jabłonowski Aleksander VII 468-471; IX 156, 480
 Jabłonowski Antoni VII 106
 Jabłonowski Jan Stanisław, miecznik koronny IX 183
 Jabłonowski Jan Stanisław, wojewoda ruski VII 134, 148, 492
 Jabłonowski Józef VIII 37
 Jabłonowski Józef Grzymała VII 471
 Jabłonowski Kazimierz VII 331
 Jabłonowski Ludwik Grzymała VII 471-472
 Jabłonowski Piotr VII 468
 Jabłonowski Stanisław Jan, hetman VII 224, 225; VIII 117
 Jabłonowski Władysław IX 463, 520, 521, 542
 z Jabłonowskich Fredrowa Zofia — zob. Fredrowa Zofia z Jabłonowskich (1° voto Skarbkowa) VII 330, 345, 346
 z Jabłonowskich Stadnicka Józefa — zob. Stadnicka Józefa z Jabłonowskich IX 160

- z Jabłonowskich Wodzicka Petronela — zob. Wodzicka Petronela z Jabłonowskich IX 316
- Jabłońska Salomea — zob. Jachowiczowa Salomea z Jabłońskich VII 474
- Jabłońska Teresa z Wolskich VII 472
- Jabłoński Henryk VII 159, 472-473; IX 480
- Jabłoński Kajetan IX 5, 14
- Jabłoński Leon VIII 545
- Jacek Odrowąż św. IX 47
- Jachowicz Eryk IX 400
- Jachowicz Stanisław VII 5, 126, 134, 147, 163, 237, 259, 269, 282, 291, 316, 341, 398, 403, 436, 466, 467, 473-478, 507; VIII 89, 91, 112, 126, 129, 222, 229, 276, 313, 321, 370, 437, 462, 515, 516, 517, 520; IX 14, 23, 24, 47, 138, 151, 152, 209, 238, 400, 415, 423, 480
- Jachowicz Wojciech VII 473
- Jachowiczowa Antonina z Ośmiałowskich VII 474, 478; IX 480
- Jachowiczowa Salomea z Jabłońskich VII 474
- Jachowiczowa Tekla z Dobrzańskich VII 473, 474, 476
- Jack Mack Tretful (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
- Jackowski Ignacy VII 478; VIII 445; IX 63, 107, 481
- Jackowski Jan VII 478
- Jacotot Jean Joseph VIII 333
- Jacques Amedée IX 400
- z Jaczewskich Gruszecka Władysławowa — zob. Gruszecka Władysławowa z Jaczewskich VIII 105
- Jad. Ł. (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
- Jadam (Gorczyński Adam) VII 402, 403, 404; IX 73, 476
- Jadam z Zatora (Gorczyński Adam) VII 402
- Jadam z Ziemi Zatorskiej (Gorczyński Adam) VII 402
- Jadwiga B. (w dedykacji K. Drzewieckiego) VII 279
- Jadwiga Jagiellonka, księżna bawarska IX 183
- Jadwiga K* VII 480
- Jadwiga, królowa polska VII 315, 319, 320; VIII 261, 285, 286, 300, 312, 315, 318, 349, 353, 432, 535, 543; IX 73, 75, 78, 145, 183, 185, 186, 194, 195, 198, 203, 204, 329, 543, 544
- Jadwiga L.... VII 480
- Jadwiga św., księżna śląska VIII 377; IX 105, 106, 170, 275, 336
- Jadwiga (w dedykacji J. Zachariasiewicza) IX 348
- Jadwiga Z. (Zubrzycka Jadwiga) IX 45
- Jagiellonki polskie IX 73, 75, 198
- Jagiellonowie VII 230, 255, 469; VIII 158, 238, 419, 432, 543; IX 161, 170, 195, 345
- Jagiellonowie na Węgrzech VIII 346, 543
- Jagielski Ludwik VIII 307
- Jagiełło — zob. Władysław Jagiełło
- Jagiełło Ignacy VII 436
- Jagiellowiczówna Antonina — zob. Kowalska Antonina z Jagiellowiczów VIII 111
- Jagodziński (Jagodyński) Stanisław Serafin IX 340
- Jakimowski Marek VII 167, 435, 437
- Jakóbczyk Henryk IX 91
- Jakóbiec Marian VII 106
- Jaksa Piotr (Bykowski Piotr Jaksa) VII 191
- Jaksa z Miechowa VII 498
- z Jaksmanickich Różycka Elżbieta — zob. Różycka Elżbieta z Jaksmanickich IX 99
- Jakub II, król angielski IX 416
- Jakub z Kobylan VIII 293
- Jakubowicz Józef VII 388; IX 184, 185, 187
- Jakubowicz Maksymilian VIII 74, 357
- Jakubowiczówna Stanisława — zob. Korożyńska Stanisława z Jakubowiczów VIII 74
- Jakubowski Adam Kacper VII 5, 479-480, 361
- Jakubowski August Antoni VIII 341
- Jakubowski Józef IX 148
- Jakubowski Stanisław VII 479
- Jakubowski Wojciech VII 134
- Jallaise Amedée de VII 308
- Jamb. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
- James William VII 401; VIII 24
- Jan II (Sobolewski Jan -?) IX 381
- Jan IV (Dobrzański Jan) VII 270
- Jan Au...., przyszły doktor medycyny IX 268

- Jan B. (Barszczewski Jan) VII 130
 Jan Boży, trzyletni w 1841 IX 379
 Jan Chryzostom św. VIII 301
 Jan Chrzyciel św. VIII 259; IX 22, 250
 Jan Cz....tt (Czczot Jan) VII 246
 Jan Kanty (Jan z Kent) św. VII 280, 402; IX 46, 48, 56
 Jan Kazimierz, król polski VII 126, 127, 281, 324, 424, 433, 511; VIII 54, 58, 68, 414; IX 32, 80, 81, 111, 144, 264, 265, 274, 337, 340, 361
 Jan, król angielski VIII 90, 91, 122; IX 246, 261
 Jan Nepomucen św. VIII 231
 Jan od Krzyża św. IX 138
 Jan Olbracht (Albrecht) Waza, kardynał VII 132
 Jan Olbracht, król polski VII 308, 310; VIII 9, 14, 15, 391, 394, 398, 400, 486
 Jan III Sobieski, król polski VII 113, 115, 117, 126, 133, 134, 135, 165, 202, 203, 206, 280, 285, 314, 402, 424, 443, 444, 445, 492, 493, 517; VIII 9, 57, 61, 104, 105, 261, 293, 298, 312, 316, 317, 331, 382, 423, 425, 463, 544, 546; IX 45, 48, 74, 80, 90, 135, 136, 144, 182, 183, 184, 185, 186, 195, 198, 213, 264, 265, 274, 283, 305, 319, 336, 478, 486
 Jan św., apostoł IX 22
 Jan Włodko Sulimczyk VII 402
 Jan Z., adresat listu W. Kalinki VIII 21
 Jan z Czarnolasu (Kochanowski Jan) VII 281
 Jan z Kent — zob. Jan Kanty św. VII 402
 Jan z Kolna VIII 241
 Jan z książąt litewskich, kardynał VII 132
 Jan z Myszy (Czczot Jan) VII 246, 248
 Jan z Ostroga IX 15
 Jan z Tarnowa — zob. Tarnowski Jan, hetman IX 45
 Jan z Tęczyna — zob. Tęczyński Jan VII 45, 58; IX 377, 378
 Jan z Turrecrematy — zob. de Turrecremata (Torquemada) Juan IX 76
 Jan z Wiślicy VIII 57, 370, 371
 Jan z Wygnańcyc Dąbrowa (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134, 135
 Jan ze S. (Kirkor Adam Honory) VIII 32
 Jan ze Śliwina (Kirkor Adam Honory) VIII 32
 Janczewski Zdzisław VIII 82, 384
 Jandołowicz Marek VII 50, 409, 420; IX 109, 117
 Janek z Bielca (Gregorowicz Jan Kanty) VII 432, 433
 Janicki Ignacy VIII 146, 147
 Janicki Klemens VII 511, 512; VIII 56, 59, 66; IX 273, 274, 348
 Janikowski Teofil VIII 515, 516
 Janin Kazimierz (Kaszewski Kazimierz) VIII 27
 Janion Maria VII 7
 Jänisch Janocki — zob. Janocki Jan Daniel Andrzej VII 306
 Janišová Mojmira VII 332, 334; IX 471, 472
 Janiszewska Julia VII 269
 Janiszewski A. M. VII 391
 Janiszewski Leon VII 480-481; IX 346, 481
 Janko z Czarnkowa VII 106; VIII 48
 Jankowska Anna z Łytkowskich VII 481
 Jankowska Helena z Tupalskich VII 481
 Jankowski Czesław VIII 363
 Jankowski Gabriel VII 481
 Jankowski Jan VII 69, 70
 Jankowski Józef VII 450, 451, 452
 Jankowski L. IX 366
 Jankowski Placyd (John of Dycalp) VII 427, 428, 460, 461, 481-484; IX 113, 116, 244, 481, 500
 Janocki Jan Daniel Andrzej VII 306, 515
 Janosik, zbójnik IX 166
 Janouch Jaroslav VIII 85; IX 524
 Janowicz Andrzej VII 518
 Janowska Eleonora — zob. Sztyrmerowa Eleonora z Janowskich IX 191
 Janowska Paulina IX 89
 Janowski J. VIII 219; IX 352
 Janowski Jan Nepomucen VII 84, 251, 252, 255, 389, 413, 441, 446, 447, 448, 484-487, 490; VIII 30, 31, 107, 226, 244, 279, 322, 375, 384, 404, 412, 414, 436, 439, 515, 541; IX 31, 103, 128, 214, 255, 322, 452, 479, 481
 Janowski Józef Kajetan VII 389; IX 256
 Janowski Ludwik VIII 368
 Janusz (Dobrzański Jan) VII 270
 Janusz (Pol Wincenty) IX 40
 Janusz W. (Ropelewski Stanisław) IX 98

- Januszewska Hersylia IX 185
 Januszewski Teofil VII 324; IX 182, 185, 470, 533
 Januszkiewicz Adolf VII 121, 123, 487-489, 489, 491; VIII 523; IX 344, 394, 395, 396, 481-482
 Januszkiewicz Eustachy VII 90, 206, 384, 487, 488, 489-491, 503; VIII 37, 38, 43, 163, 205, 236, 244, 444, 445, 536; IX 98, 99, 101, 150, 343, 344, 357, 361, 394, 448, 482, 524
 Januszkiewicz J. VIII 523; IX 394
 Januszkiewicz Michał VII 487, 489
 Januszkiewiczowa Eugenia z Larissów VII 489, 490
 Januszkiewiczowa Tekla z Sokołowskich VII 487, 488, 489
 Jański Bogdan VII 275, 486, 505; VIII 15, 16, 106, 107, 225, 226; IX 126, 128, 280, 281, 311
 Jaracz Stefan IX 472
 Jarecki Henryk VII 333; IX 20
 Jarkowski Paweł VIII 252
 Jarniński Fr. VIII 238
 Jarnowska Anna — zob. Norwidowa Anna z Jarnowskich VIII 514
 Jarochowska z Trąmpczyńskich, matka Kazimierza VII 492
 Jarochowski Cyprian VII 492
 Jarochowski Kazimierz VII 492-494; IX 357, 482
 Jaroński F. IX 222
 Jarosza (Duchińska Seweryna) VII 279
 Jaroszewicz Benedykt VII 495
 Jaroszewicz Józef VII 5, 495-496
 Jaroszewiczowa z Lisieckich, matka Józefa VII 495
 Jaroszewski, przyjaciel T. Lenartowicza VIII 262
 Jaroszyńska Hortensja — zob. Drzewiecka Hortensja z Jaroszyńskich VII 278
 Jaroszyński Edward VII 278; VIII 144, 159, 160, 161, 162, 210
 Jaroszyński Józef IX 187, 188
 Jaroszyński Konstanty IX 111
 z Jaroszyńskich Jelowicka Honorata — zob. Jelowicka Honorata z Jaroszyńskich VII 503
 Jarzębiński ks. IX 50
 Jarzębowski Józef VIII 451
 Jasińska Anna IX 359
 Jasiewicz Sykstus VIII 519
 Jasiński J. St. VII 163
 Jasiński Jakub VIII 536; IX 93, 533
 Jasiński Jan Tomasz Seweryn VII 196; VIII 91
 Jasiński Kazimierz Julian VIII 311, 316
 Jasiński Marcei IX 362
 Jasiński Maurycy (Gosławski Maurycy) VII 404
 Jaskółka Zofia (Klimańska Zofia) VIII 40
 Jasmin (Jacques Boé) IX 7, 261
 Jastrzębiec-Kozłowski Czesław VII 450, 451, 452
 Jastrzębowska Marianna z Leśnikowskich VII 496
 Jastrzębowski Mateusz VII 496
 Jastrzębowski Stanisław VII 496
 Jastrzębowski Wojciech Bogumił VII 288, 496-497; IX 482
 Jastrzębski, współtłumacz edycji E. Raczyńskiego IX 82
 Jastrzębski Wojciech IX 216
 Jastrzębski Zdzisław VII 7
 Jaszczur (Bykowski Piotr Jaksa) VII 191
 Jaszowski G-ch IX 500
 Jaszowski Stanisław VII 497-500; VIII 133; IX 61, 63, 483
 Jasz....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
 Jaś (Faleński Felicjan Medard) VII 313
 Jaś Medard F. (Faleński Felicjan Medard) VII 313
 Jaś Żuczek (Romanowski Mieczysław) IX 92
 Jaśko z Beskidu' (Podolecki Jan Kanty) IX 37
 Jaśkowska Henryka z Wolffów VII 500, 501
 Jaśkowska Katarzyna z Pomianowskich VII 500
 Jaśkowski Jan Nepomucen VII 500-501; IX 268
 Jaśkowski Paweł VII 500
 Jatowt Maksymilian VII 501-502; VIII 449; IX 483
 Jauffret Louis François IX 381
 Jawnuta, książę litewski IX 160
 Jaworska Elżbieta — zob. Libeltowa Elżbieta z Jaworskich VIII 277

- Jaworski Jan VII 134, 165, 175, 179, 197, 281, 291, 316, 317, 327, 466; VIII 41, 74, 78, 219, 232, 274, 312, 386, 393, 520; IX 24, 69, 91, 144, 145, 152, 155, 197, 208, 237, 238, 243, 288, 289, 294, 336, 338, 350, 351, 364, 388, 412
- Jaworski L. VIII 295
- Jay P. IX 36
- Jazłowieccy Abdank-Konopka IX 161
- Jazykow, poeta ros. VII 147
- Jaźwińska Katarzyna z Uzłowskich VII 502
- Jaźwińska-Starzeńska S. VII 323
- Jaźwiński Antoni VII 502-503; IX 390, 483
- Jaźwiński Feliks VII 502
- Jean Paul — zob. Richter Friedrich VII 13, 29, 32; VIII 190, 205
- Jechová Hana IX 471
- Jeden z emisariuszów (Chodźko Michał Borejko) VII 215
- Jeden z jedenastu (Tripplin Teodor) IX 236
- Jeden z Polaków (Lelewel Joachim) VIII 235
- Jeden z posłów (Jełowicki Aleksander) VII 503, 504
- Jeden z posłów (Nakwaski Henryk) VIII 438
- Jeden z więźniów (Budzyński Michał) VII 180
- Jedliński Juliusz VIII 36
- Jefferson Thomas IX 11
- Jeffitha VII 314
- Jeftego córka VII 466; IX 8
- Jeftes VII 466; IX 8, 340
- Jeleńscy w Kopatkiewiczach VIII 41
- Jeleński Jan IX 28
- Jeleński Konstanty (Constantin) IX 459, 463, 468, 471, 490, 494, 495, 510, 517, 525, 549
- Jeleński Napoleon IX 290
- Jelínek Edvard VII 331; VIII 361; IX 298, 469, 503
- Jelski Aleksander VIII 34
- Jelski Ludwik VII 89, 330, 344
- Jełowicka Honorata z Jaroszyńskich VII 503
- Jełowicka Joanna — zob. Szujka Joanna z Jełowickich IX 194
- Jełowicki Aleksander VII 275, 489, 503-506; VIII 164, 310, 406, 409, 444, 453, 469, 484; IX 41, 68, 128, 220, 279, 314, 364, 483-484, 495
- Jełowicki Mikołaj VII 239
- Jełowicki Wacław VII 503
- Jełowiczowie Bukojemscy VII 191
- Jemiołowski Mikołaj VII 148, 149
- Jenike Emil VIII 45
- Jenike Ludwik VII 506-509; VIII 47, 471; IX 484
- Jenikowa Tekla z Dalewskich VII 506, 507
- Jensen Alfred VIII 139
- Jeremi (Ujejski Kornel) IX 248, 249, 250, 252, 254, 259, 260
- Jeremiasz, prorok biblijny VII 317; VIII 419; IX 250, 254, 259
- Jerlicz Joachim IX 340, 341
- Jervis S. VIII 122
- Jerzmanowski J. (Mierosławski Ludwik) VIII 381
- Jerzmanowski Józef VIII 296, 297
- Jerzy Czarny (Kara Georgi), książę serbski VIII 393
- Jeske-Choiński Teodor IX 351
- Jestem..... (Lelewel Joachim) VIII 235
- Jestem..... N..... (Lelewel Joachim) VIII 235
- Jeśpan Auszlawis, nadzwyczajny witaynik i strażnik porządku, piastujący Łopatę (Baliński Michał) VII 124, 126
- Jeśpan Auszlawis, strażnik porządku piastujący Łopatę (Baliński Michał) VII 124, 126
- Jewieckij Oriest VIII 320
- Jewłaszewski Teodor VIII 293
- Jewrieinowa Anna M. VIII 322
- Jezierska Elżbieta z Grandjeanów VII 509
- Jezierski Feliks VII 67, 509-511; IX 484
- Jezierski Leon VII 509
- Jezierski Michał VII 511-512; IX 484
- Jezierski ks., nauczyciel I. Prądyńskiego IX 65
- z Jezierskich Morawska Katarzyna — zob. Morawska Katarzyna z Jezierskich VIII 419
- Jeż Teodor Tomasz — zob. Miłkowski Zygmunt Fortunat

- Jeżewski K. A. IX 525
 Jeżowski Józef VII 68, 69, 71, 248, 275, 512-514; IX 29, 380, 484
 Jeżowski Władysław Stanisław IX 340
 Ję. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 413
 Jęd. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 413
 Jędrzej, sługa A. Fredry VII 341
 Jędrzej Bobola św. — zob. Andrzej Bobola św.
 Jędrzejewiczowa Ludwika IX 399
 Jo. Kor. (Korzeniowski Józef) VIII 82
 Jo. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
 Jo. Le. (Lelewel Joachim) VIII 235
 Jo. Lel. (Lelewel Joachim) VIII 235
 Joachim J. VII 240
 Joanka, adresatka wiersza T. Zana IX 381
 Joanna d'Arc św. (Dziewica Orleańska) VII 182, 183, 247, 297; VIII 28, 132, 168, 222, 278, 280, 522, 528; IX 38
 Joanna, królowa neapolitańska VII 174, 177
 Jobert, adresat listu S. Worcella IX 326
 Jocher Adam Benedykt VII 275, 391, 514-516; VIII 35; IX 40, 49, 144, 484
 Jocher Leon VII 514
 Jocherowa Tekla z Ziętkiewiczów VII 514
 Johanssen, dyrektor bibliotek we Lwowie VII 103
 John of Dycalp — zob. Jankowski Placyd
 Johnson, wydawca słownika ang. VII 205
 Jonathan, bohater biblijny VII 216
 Jopkiewiczówna Michalina — zob. Wiślicka Michalina z Jopkiewiczów IX 309
 Jopson Norman Brooke VIII 460
 Jordan (Wieniawski Julian) VIII 311, 316
 Jordan Jan VII 459
 Jordan Jan Pêtr VII 239, 240, 241
 Jordan Wiktoryn VIII 20, 462
 Jordan Wilhelm VIII 29
 Jordan Zygmunt VIII 20
 Jordanowa Matylda — zob. Hoffmanowa Matylda z Jordanów VII 458
 Joselewicz Berek IX 288
 Jouffier, właścicielka pensji w Warszawie VIII 125
 Jourdain Elie IX 99
 Jowisz IX 206
 Jozafat (Józef) Koncewicz św. VIII 16
 Józef (Jeżowski Józef) IX 380
 Józef II, cesarz VII 188
 Józef Ignacy K..... (Kraszewski Józef Ignacy) VIII 261
 Józef J. IX 221
 Józef K., adresat wiersza L. Norwida VIII 515
 Józef K., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261
 Józef M. W..... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
 Józef P. (Paszkowski Józef starszy) IX 13
 Józef P..... (Paszkowski Józef starszy) IX 13
 Józef P..... (Paszkowski Józef starszy) IX 13
 Józef, syn Jakuba (z Biblii) VII 317; VIII 442
 Józef spod Krakowa (Szujski Józef) IX 193, 194
 Józef Sz. (Szujski Józef) IX 193
 Józef W..... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
 Józef z Krakowa (Kremer Józef) VIII 221
 Józef z Żochow Podlasiainin (Żochowski Józef) IX 423
 Józef z Żochów (Żochowski Józef) IX 423
 Józefa, adresatka wiersza S. Konopackiego VIII 73
 Józefa z Korczewa (Koszutska Józefa) VIII 455
 Józefczyk Andrzej IX 74
 Józefik (Klimańska Zofia) IX 488
 Józefina, cesarzowa francuska IX 343
 Józefina O*** IX 500
 Józefowicz K. W. (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
 Józefowiczówna Helena — zob. Buszczyńska Helena z Józefowiczów VII 187
 Jucewicz Ludwik Adam VII 516-517; IX 485
 Jucewiczowa Malwina z Żurakowskich IX 485
 Jucewiczówna Karolina VII 202
 Judasz VIII 153, 544; IX 339
 Judyta, bohaterka biblijna VIII 29; IX 250
 Judyta, matka Bolesława Krzywoustego VII 147
 Jul. Bar. (Bartoszewicz Julian) VII 132
 Julia (Baranowska Julia) IX 417

- Julia, adresatka wiersza A. Bielowskiego VII 147
- Julia, adresatka wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 336
- Julia W. (Woykowska Julia) IX 329
- Julian Apostata (Zaprzaniec), cesarz rzymski VII 314
- Julian B. (Bartoszewicz Julian) VII 132
- Julian D... (Dłużniewski Julian) VIII 56
- Julianna Angiela (Woykowska Julia) IX 331
- Julien Marc Antoine VII 227
- Juliusz II, papież VII 37, 39; IX 488
- Jundziłł Stanisław Bonifacy VII 71; VIII 33, 34; IX 233
- Jundziłł Z. VIII 463
- Jundziłłowie VIII 27
- Jundziłłówna Helena — zob. Chodźkowa Helena z Jundziłłów VII 204
- Junot d'Abrantès Laure IX 168
- Jurahowa A. z Radziwiłłów IX 382
- Jurende Karl Joseph IX 241
- Jurgens Edward IX 20
- Jurkiewicz Jakub (Benedykt Dołęga) VII 5, 40, 78, 327, 517-518; VIII 40, 358; IX 485
- Jurkiewicz Karol VII 196
- Jurkiewiczowa Róża z Podbereskich VII 517
- Jurkowski Michał VIII 255
- Just St. VII 335
- Juszyński Michał Hieronim VII 99, 424
- Juvenalis (Decimus Junius Iuvenalis) VII 317
- K. (Kamieński Henryk) VIII 22
- K. (Kunicki Leon) VIII 232
- K. (Lewocka Katarzyna) VIII 275
- K. (Libelt Karol) VIII 277
- K. (Miarka Karol) VIII 376
- K.... (Kalinka Walerian) VIII 18
- K... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
- K....., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261
- K., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1827 VII 35
- K. A. (Antoniewicz Karol Bołoz) VII 119
- K. A. H. (Hoffman Karol Boromeusz Aleksander) VII 458
- K. A. T. J. (Antoniewicz Karol Bołoz) VII 119
- K. B. (Baliński Karol) VII 121
- K. B. (Brzozowski Karol) VII 173
- K. B. (Bujnicki Kazimierz) VII 182
- K. B. (Potocka Katarzyna z Branickich) VIII 149, 166
- K. B. S. (Suffczyński Kajetan) IX 174
- K. B....cki (Bujnicki Kazimierz) VII 182
- K. Brzoz. (Brzozowski Karol) VII 173
- K. Estr. (Estreicher Karol) VII 305
- K. G. (Gaszyński Konstanty) VII 380
- K. Jar. (Jarochoowski Kazimierz) VII 492
- K. K. (Lelewel Joachim) VIII 235
- K. Krasz. (Kraszewski Kajetan) VIII 218
- K. L. (Jeziński Feliks) IX 484
- K. L. S. (Szyrma Krystyn Lach) IX 212
- K. L.-S. (Szyrma Krystyn Lach) IX 212
- K. Ł.....a (Łubieńska Konstancja) VIII 305
- K. M. (Miarka Karol) VIII 376
- K. N. (Nakwaska Karolina) VIII 437
- K..... N..... (Frankowski Karol) VII 328
- K. O. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
- K. P. (Pieńkowski Karol) IX 19, 20
- K. P. (Podwysocki Konstanty) IX 39
- K. Po. (Podwysocki Konstanty) IX 39
- K. R., adresatka wiersza T. Lenartowicza VIII 262
- K. S. (Stadnicki Kazimierz) IX 160
- K. S. (Stronczyński Kazimierz) IX 169, 170
- K. S. (Szajnocha Karol) IX 181
- K. Sch. (Schulz K. J.) VIII 86
- K. Stolnikiewicz Chelmski (Podwysocki Konstanty) IX 39, 40
- K. Sz. (Szajnocha Karol) IX 181
- K. Teofil (Estreicher Karol) VII 305
- K. U. (Ujejski Kornel) IX 7, 248
- K. W. (Kosiński Władysław Euzebiusz) VIII 106
- K. W. (Wodzicki Kazimierz) IX 316
- K. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- K. W., adresat wiersza A. Bielowskiego VII 147
- K. W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18
- K..... w Rzymie, adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261

- K. W. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- K. Wł. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- K. Wł. Wój. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- K. Z. (Estreicher Karol) VII 305
- K. z L. L. (Lewocka Katarzyna) VIII 275
- K... z P... (Ujejski Kornel) IX 248
- K. z T. H. (Hoffmanowa Klementyna z Tańskich) VIII 450
- Kacenbergovius Achilles (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
- Kaczanowski Józef IX 301
- Kaczanowski Karol VII 505; VIII 176; IX 510
- Kaczanowski O. (Kaczanowski Karol) VII 505; VIII 176
- Kaczenowskij D. J. IX 267
- Kaczowska Franciszka z Niklewiczów VIII 7
- Kaczowska Julia z Czarneckich VIII 5
- Kaczowska Marianna z Zielińskich VIII 5
- Kaczowska Stefania z Giniowskich VIII 5
- Kaczowski Grzegorz VIII 5
- Kaczowski Ignacy VIII 7
- Kaczowski Jan (J. P. d'Ardeschah) VIII 455, 456, 460, 461, 469, 483, 498
- Kaczowski Karol VII 5, 72; VIII 5-6, 73; IX 115, 485
- Kaczowski Zygmunt VII 150, 183, 211, 270, 308, 309, 310, 350; VIII 6, 7-15, 74, 95, 301, 312; IX 115, 116, 136, 185, 247, 259, 348, 352, 355, 485-486
- Kaczorowski A. IX 67
- Kadłubek Wincenty VII 106, 147, 148, 149; VIII 236, 261; IX 74, 196, 246
- Kaden Bandrowski Juliusz IX 164, 516
- Kahle T. VIII 522
- Kain VIII 381; IX 8
- Kaiser, tłumacz niem. VII 185
- Kajanus, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
- Kajdanow Iwan VIII 242; IX 91
- Kajsiewicz Dominik VIII 15
- Kajsiewicz Józef Hieronim VII 79, 184, 275, 505; VIII 15-18, 19, 118, 119, 164, 179, 180, 187, 207, 214, 444, 451; IX 89, 126, 127, 128, 129, 225, 281, 344, 357, 358, 486, 510
- Kajsiewiczowa Anna z Pawłowskich VIII 15
- Kalderon — zob. Calderón de la Barca Pedro
- Kaleńska K. z Wierzeniewskich VIII 43
- Kalergis Maria VII 311; VIII 449, 486, 487; IX 451, 469, 526
- Kalima Jalo VIII 138
- Kalina Antoni IX 105
- Kalina Josef Jaroslav IX 334 [!], 335
- Kalinčiak Jan IX 464
- Kalinka Andrzej VIII 18
- Kalinka Walerian VII 189, 489, 493; VIII 18-21, 36, 38, 309; IX 18, 128, 275, 344, 356, 486
- Kalinkowa Marianna z Brzeskich VIII 18
- Kalinowski Benedykt VII 448
- Kalinowski w Krechowicach VII 146
- Kaliński H. VII 34
- Kaliope VIII 76
- Kalkstein-Stoliński Ludwik Krystian VII 492, 494
- z Kalksteinów Sadowska Izabela — zob. Sadowska Izabela z Kalksteinów IX 121
- Kallenbach Józef VIII 350; IX 495
- Kallimach Filip IX 196, 198, 305, 308
- Kálnoky László IX 510
- Kalusowski Henryk VIII 239
- Kamerton (Potocki Leon) IX 61
- Kamieńscy VIII 23
- Kamieńska Franciszka z Kochanowskich VIII 22
- Kamieńska Luiza z Wittwerów VIII 22
- Kamieńska Laura — zob. Suffczyńska Laura z Kamieńskich IX 174
- Kamieński Antoni VIII 6
- Kamieński Bronisław (Kalinka Walerian) VIII 18
- Kamieński Henryk VII 67, 232, 244, 264; VIII 22-25, 106, 107, 157, 189, 207; IX 147, 404, 442, 445, 465, 486-487
- Kamieński Henryk, ojciec pisarza VIII 22; IX 174
- Kamieński Mikołaj Korwin IX 438
- Kamieński Napoleon Ludwik VII 142, 413; VIII 305; IX 330, 448

- z Kamińskich Suffczyńska Laura — zob. Suffczyńska Laura z Kamińskich VIII 23
- Kamińscy VIII 23
- Kamińska Barbara z Walchnowskich IX 275
- Kamińska Bronisława — zob. Węgierska Zofia IX 275
- Kamińska Ida VII 336
- Kamiński A. O. (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
- Kamiński Antoni Odrowąż (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
- Kamiński Jan Nepomucen VII 35, 79, 138, 237, 270; VIII 108, 112, 403, 405 [1]; IX 113, 447
- Kamiński Julian Aleksander VII 100, 214
- Kamiński K. VIII 242
- Kamiński Ludwik IX 275, 414
- Kamiński Mieczysław IX 19, 96
- Kamiński Mikołaj VII 273
- Kamionkowa Janina VII 7
- Kamocki Marian VII 505
- Kamoens — zob. Carnoës Louis de
- Kampmann Karl Ferdinand VIII 425
- Kandiejewa T. VII 333
- Kaniowa (Kraszewski Kajetan) VIII 218
- Kant Immanuel VII 16, 18, 23, 29, 48, 49, 253, 398, 449, 450; IX 247, 432
- Kapl. (Kapliński Leon) VIII 25
- Kaplińska Julia z Grabowskich VIII 25
- Kapliński Edward IX 417
- Kapliński Jan VIII 25
- Kapliński Leon VIII 25-27, 152; IX 356
- Kapliński Seweryn IX 301
- Kar. Br. (Brzozowski Karol) VII 173
- Kar. Brz. (Brzozowski Karol) VII 173
- Kar. Brzoz. (Brzozowski Karol) VII 173
- Kara Gieriej, chan tatarski VIII 117
- Kara Mustafa IX 18, 19
- Karadzić Vuk Stefanović VII 151; IX 142, 187, 408, 449, 450
- Karamzin Nikołaj M. VIII 237; IX 381
- Karasowski Maurycy VII 188
- Karaśkiewicz Maria IX 20, 21
- Karęga Rafał (Chodźko Ignacy) VII 210
- Karlini Karlo (Sękowski Józef Julian) IX 129
- Karliński Kasper VIII 54, 58, 59, 67, 68, 69, 70; IX 7, 311
- Karlos don — zob. Carlos, królewicz hiszpański
- Karło Karlini (Sękowski Józef Julian) IX 129
- Karmanowski Olbrycht IX 32, 33
- Karnkowska Ludwika VIII 458
- Karnkowski Stanisław VIII 454, 457, 458, 470
- Karol, adresat listu A. Jełowickiego VII 505
- Karol B. (Baliński Karol) VII 121
- Karol B. (Brzozowski Karol) VII 173
- Karol B. z Jarosławca (Baliński Karol) VII 121
- Karol Boromeusz św. VIII 346
- Karol brat (Różycki Karol) IX 221
- Karol E. (Estreicher Karol) VII 305
- Karol Ferdynand Waza, biskup VII 132; VIII 425
- Karol XII, król szwedzki VII 492, 493
- Karol M. Br.....i (Brzozowski Karol) VII 173, 175
- Karol R. (Ruprecht Karol) VIII 457
- Karol S., adresat wiersza S. Duchyńskiej VII 281
- Karol, syn króla Augusta III IX 243
- Karol z Jarosławca (Baliński Karol) VII 121
- Karolina N....ska (Nakwaska Karolina) VIII 437
- Karolina W. (Wojnarowska Karolina) IX 318
- Karolina W*** VIII 83
- Karolina W., adresatka wiersza Ujejskiego IX 253
- Karpiński Aleksander VIII 22
- Karpiński Franciszek VII 427; VIII 129, 219, 414, 442; IX 39, 289
- Karpiński Z. VII 247
- Karpowicz Adam VII 227
- Karr Alphonse VII 316, 317
- Karska Józefa VIII 16
- z Karskich Trentowska Maria — zob. Trentowska Maria z Karskich IX 228
- Karśnicki Antoni VII 498
- Karśnicki Karol VIII 54
- Kasandra, wieszczka trojańska VIII 185, 197
- Kasprowicz Jan VII 94, 95, 415, 416, 419, 430; IX 225

- Kastori L. VIII 38
- Kaszewska Salomea — zob. Worcellowa Salomea z Kaszewskich IX 325
- Kaszewska Teofila z Iwańskich VIII 27
- Kaszewski Jan VIII 27
- Kaszewski Kazimierz VII 217, 313, 315, 321; VIII 27-30, 80, 92, 352, 524; IX 267, 487
- Kaszirin F. VIII 237
- Kaszynica Józef VII 81
- Katarzyna Aleksandryjska św. VII 314; IX 337
- Katarzyna II, caryca rosyjska VIII 20, 438
- Katarzyna Genueńska św. VII 396
- Katarzyna, żona Zygmunta Augusta, królowa polska IX 197
- Kato (Marcus Porcius Cato Censorinus) VIII 7, 253, 398
- Katullus (Caius Valerius Catullus) VIII 464; IX 81
- Katyliana (Lucius Sergius Catilina) VIII 304
- Kavanagh Julia IX 400
- Kayslering Adela hr. — zob. Kosińska Adela z hr. Kayslering VIII 106
- Kaysiewicz — zob. Kajsiewicz Józef Hieronim VIII 15
- Kazanowska Elżbieta IX 287, 288
- Kazimierski de Biberstein Wojciech — zob. Kazimirski de Biberstein Wojciech VIII 30
- Kazimierz (w dedykacji J. Zachariasiewicza) IX 348
- Kazimierz, adresat listu K. Balińskiego VII 123
- Kazimierz Jagiellończyk, król polski IX 91, 423
- Kazimierz Jagiellończyk św. IX 74
- Kazimierz Odnowiciel (Mnich), książę polski VII 141
- Kazimierz Wielki, król polski VII 114, 251, 303, 444, 445, 464, 498; VIII 238, 321, 326; IX 22, 80, 170, 182, 183, 202, 296, 340, 403, 423
- Kazimierz z Królówki (Brodziński Kazimierz) VIII 523; IX 400
- Kazimirska de Biberstein Scholastyka z Malczewskich VIII 30
- Kazimirski de Biberstein Józef VIII 30
- Kazimirski de Biberstein Wojciech VII 486; VIII 30-31, 253; IX 98, 487
- Kazuro Stanisław VII 80
- Każyński Wiktor VIII 52, 58
- Kąsinowski Bronisław VII 93, 94
- Kątski Antoni VIII 446
- Kątski (Kontski) Apolinary VII 186, 435; VIII 33, 446; IX 69
- Keats John VII 25, 26, 32; IX 432, 435, 436
- Kefaliński Ignacy (Hołowiński Ignacy) VII 460, 461
- Kenig Józef VII 65; VIII 31-32, 75, 504; IX 49, 487
- Kenig Teofil VIII 31
- Kenigowa Józefa z Romanowskich VIII 31
- Kenigowa Salomea z Palińskich VIII 31
- Kennedy Harriette Eleanor VIII 138, 196, 199
- Kerényi Grácia VII 337; IX 525
- Kernbaum Mirosław VIII 395, 398, 400
- Kępis Walerian (Tomaszewicz Walerian) IX 219
- z Kęsinowskich Olizarowa Michalina — zob. Olizarowa Michalina z Kęsinowskich VIII 533
- Kęszycka Karolina — zob. Magnuszewska Karolina z Kęszyckich VIII 327
- Kęszycki Józef Nałęcz VIII 327; IX 231
- Kęszycki Teodor Nałęcz VIII 327
- Kętrzyński Wojciech VII 102, 105, 106, 308, 389, 465, 508; VIII 21, 119, 123, 294, 295, 299, 344, 350, 387, 442; IX 26, 33, 42, 74, 77, 161, 170, 358, 455
- Khun J. F. VII 153
- Kiciński Bruno VII 79, 391; VIII 421, 422, 541; IX 145, 444
- Kiciński Pius VIII 20
- Kicka Zofia z Matuszewiczów VIII 374; IX 64
- Kicki Ludwik VIII 435; IX 64
- z Kickich Cieszkowska Zofia — zob. Cieszkowska Zofia z Kickich VII 226
- Kiedrzyńscy w Mężeninie IX 413
- z Kiedrzyńskich Żmichowska Wiktoria — zob. Żmichowska Wiktoria z Kiedrzyńskich IX 413
- Kiejstut, w. książę litewski VII 171; VIII 386; IX 160, 161

- Kielisiński Kajetan Wincenty VII 413; VIII 20, 243, 245, 307, 322, 433; IX 49, 59, 83, 139, 306 [!]
- Kielczewski Ignacy Skarbek VII 34
- Kieniewicz Stefan IX 283
- Kieniewicz W. IX 183
- Kierska Wincentyna — zob. Małecka Wincentyna z Kierskich VIII 348
- z Kierskich Moraczewska Józefa — zob. Moraczewska Józefa z Kierskich VIII 411, 413
- Kiersnowska J. IX 382
- Kiersnowski Adam IX 382
- Kiewlicz Stanisław VII 71; VIII 231
- Kijowianin (Duchiński Franciszek Henryk) VII 284, 285
- Kikiewicz Ignacy VII 169
- Kiliński Jan VII 160, 288; VIII 242, 318; IX 42, 43, 48, 49, 339
- Kiliński Teodor VIII 309
- Kilisz P. VII 427
- Kinga św., królowa polska VII 281; VIII 311; IX 183, 196
- Kipling Rudyard VIII 82
- Kirchmayer Wincenty IX 137, 240
- Kirkconnell Watson VIII 451, 452, 453, 458, 495
- Kirkor Adam Honory VII 127, 210, 228, 428, 495; VIII 32-35, 36, 55, 245, 279, 280, 345, 346; IX 172, 246, 487-488
- Kirkor Karol VIII 32
- Kirkorowa Helena VIII 35, 65
- Kirkorowie IX 487
- Kirkow, tłumacz ros. IX 109
- Kirsanow S. IX 456, 476, 538, 542, 547, 554
- Kis János VII 333
- Kisiel Adam VII 133; VIII 293, 294
- Kisielewski Jan August VII 362
- Kisieliński Franciszek VII 344, 357, 362, 366
- Kisieliński K. W. [!] — zob. Kielisiński Kajetan Wincenty IX 306
- Kisielnicka Anna VII 144
- Kitowicz Jędrzej IX 81, 84, 332, 337, 339, 340, 388, 389
- Klaczko Judel — zob. Klaczko Julian VIII 38
- Klaczko Julian VII 489, 490, 491; VIII 19, 35-40, 83, 103, 122, 164, 178, 284, 363, 455, 485, 504, 523; IX 31, 326, 344, 356, 465, 488
- Klara św. VIII 9
- Klaudia (Potocka Klaudyna z Działyńskich) IX 41
- Klaudyna (Potocka Klaudyna z Działyńskich) VIII 519; IX 43
- Klauren (Clauren) Heinrich — zob. Heun Carl Gottlieb Samuel VIII 113
- Kleczewski Arkadiusz IX 501
- Kleiner Juliusz VII 7; IX 470
- Kleist Heinrich VII 24, 32
- Klementyna, małżonka Aleksandra VII 122
- Kleniewska Marynia VII 475
- Kleniewska Teklusia VII 475
- Kleniewski Jaś VII 475
- Kleniewski Władzio VII 475
- Kleopatra, królowa egipska VII 510; VIII 122, 458, 460, 466, 467, 468, 502, 503, 511, 512, 546; IX 160, 261, 262, 531
- Kleszczowa Izabela VII 7
- Kličius J. IX 501
- Klika Jaroslav IX 349
- Klima Hanus VII 240
- Klimañska Zofia (Zofia z Brzozówki) VII 7, 202, 518; VIII 40-41, 159, 174; IX 33, 34, 35, 384, 488-489
- Klimañski Napoleon VIII 40
- Klimaszewski Hipolit VII 5, 79, 122, 505; VIII 41-43; IX 489
- Klingenmann Ernst August Friedrich VII 60
- z Klinkierów Majerowa Marianna — zob. Majerowa Marianna z Klinkierów VIII 329
- Klößen Gustav Adolph von VIII 274
- Klonowic (Klonowicz) Sebastian Fabian (Acernus) VII 253, 281, 507; VIII 53, 57, 58, 59, 67, 386, 387, 442; IX 76, 271, 348
- Klopfłajsz Wilhelm VII 387
- Klopstock Friedrich Gottlieb VII 26
- Klucky Ludwik IX 162
- Klukowski Ignacy VII 216
- Kł..., autor artykułu w Pamiętniku Naukowym 1819 VII 34
- Kłobukowski Antoni VIII 308, 536

- Kłodziński Adam VII 57, 101, 105, 106, 107, 108, 147, 298, 337, 346; IX 248, 249, 387
 Kmita Piotr VII 289; IX 339
 Kmita Stanisław IX 422
 Kmita W. (Jabłoński Henryk) VII 472
 Kmita Waclaw (Jabłoński Henryk) VII 472
 Kmitowie VII 191, 193
 Knapieński Władysław VIII 352
 Knapski Grzegorz VIII 442; IX 289
 Kniaziewicz Karol VII 485; VIII 545; IX 313, 339, 357
 Książnin Franciszek Dionizy VII 47, 473; VIII 442; IX 39, 195, 198
 Knispel Stefania — zob. Wróblowa Stefania VII 7
 Knižetovi D. i J. VII 336
 K-o (Klaczko Julian) VIII 35
 z Kobylan Jakub — zob. Jakub z Kobylan VIII 293
 Kobylański Jerzy VII 480
 Kocelau Gustaw IX 171
 Koch, adresatka listu Z. Krasieńskiego IX 495
 Koch Kazimierz VIII 161
 Kochanowska Justyna VII 260, 261
 Kochanowska Korwin, adresatka listu T. Lenartowicza VIII 265
 Kochanowska Urszula IX 195
 Kochanowski Andrzej VIII 442
 Kochanowski Jan VII 42, 45, 194, 195, 266, 280, 281, 314, 316, 317, 320, 321, 352, 420, 506; VIII 57, 59, 73, 74, 261, 262, 263, 295, 326, 349, 352, 370, 411, 440, 441, 442, 494, 499; IX 37, 76, 77, 105, 106, 136, 146, 195, 248, 320, 338, 405
 Kochanowski Jan Korwin VII 469
 Kochanowski Marian Korwin VIII 363
 Kochanowski Michał VIII 22
 Kochanowski Mikołaj VIII 442
 Kochanowski Piotr VIII 346, 347, 442; IX 278
 z Kochanowskich Kamieńska Franciszka — zob. Kamieńska Franciszka z Kochanowskich VIII 22
 z Kochanowskich Dembowska Julia — zob. Dembowska Julia z Kochanowskich VII 261, 267
 Kochowski Wespazjan VII 133, 135, 424; VIII 425, 441, 442; IX 81, 136, 289
 Kock Charles Paul de VII 308
 Kocsy Margit VIII 455; IX 525
 Kocyndyk Dymitr (Szujski Józef) IX 193
 Koczalski I. IX 180
 Koczalski Raoul VII 337
 Kodesch Franz von Trauenhorst IX 377
 Koenig L. — zob. König Ludwig IX 31
 Koenigsmark (ród) VII 202
 Koerner Theodor VII 176
 Kogalniceanu Mihail IX 90
 Kohn Gothilf VII 263, 265; IX 251, 252, 389, 452
 Kojewicz Ferdynand VIII 372
 Kokular Aleksander VII 325; VIII 448
 Kolankowski Antoni VIII 44
 Kolanowski Maksymilian IX 306
 Kolář Jan VII 205; VIII 53, 57 [!]; IX 360, 361
 Kolar (Kolář) Josef Jiří IX 393
 Kolberg Juliusz VIII 44
 Kolberg Oskar VII 154, 156, 420, 506, 509; VIII 44-48, 257, 259; IX 70, 296, 299, 441, 451, 458, 466, 467, 477, 478, 484, 487, 489-490, 507, 510, 511, 512, 514, 515, 516, 518, 519, 522, 531, 535, 536, 537, 538, 541, 543, 548, 550, 551, 554
 Kolbergowa Karolina z domu de Mercoeur VIII 44
 Kolbergowie VIII 48; IX 489
 Kollár Jan VII 100; IX 241, 242, 408, 458, 546, 554
 z Kolna Jan — zob. Jan z Kolna VIII 241
 Kolumb Krzysztof VII 507; VIII 464; IX 24, 252, 381
 Kołaczkowska E. VIII 455
 Kołaczkowski Klemens IX 66
 Kołakowscy (w dedykacji L. Kunickiego) VIII 232
 Kołłataj Hugo VIII 242; IX 81, 123, 124, 139
 Kołosowski Jan Franciszek VIII 49
 Kołysko Adam VII 503; IX 88
 Komarnicki Zygmunt VII 436; VIII 48-49, 319; IX 490
 Komierowska Petronela z Czarnowskich IX 490

- Komierowska Zofia z Sobieskich (Norwidowa, Radwanowa) VIII 49
- Komierowski Józef VIII 49-50, 462; IX 490
- Komierowski Tomasz VIII 49; IX 490
- Komorowscy bracia VII 313
- Komorowska Gertruda VIII 336, 337, 338; IX 337, 517
- Komorowska Henryka — zob. Ujejska Henryka z Komorowskich IX 248
- Komorowska Zofia IX 253
- Komorowski Ignacy VIII 257, 264, 272; IX 175
- Komorowski Jakub VIII 337
- Komorowski Józef VIII 487
- Komu-Jedzie Witalis (Jankowski Placyd) VII 481
- Konarska Janina VIII 122
- Konarski Ignacy VII 344
- Konarski Michał VII 186
- Konarski Stanisław Hieronim VIII 260, 435, 442
- Konarski Szymon VII 215, 250, 322, 411, 414; VIII 235, 309; IX 68, 118, 137, 139, 173, 219, 239, 403, 411, 421
- Konaszewicz Sahajdaczny Piotr VII 240, 327; IX 145, 287, 361
- Kondratowicz Aleksander VIII 50
- Kondratowicz Ludwik (W. Syrokomla) VII 43, 127, 196, 198, 199, 210, 257; VIII 35, 44, 50-72, 74, 75, 309, 333, 358; IX 21, 22, 24, 25, 35, 49, 55, 56, 69, 90, 136, 220, 237, 246, 247, 279, 282, 288, 298, 338, 351, 412, 413, 490-491
- Kondratowicza Ludwika dzieci VIII 63, 65
- Kondratowiczowa B. z Łapczyńskich VIII 395
- Kondratowiczowa Paulina z Mitraszewskich VIII 50, 60, 63
- Kondratowiczowa Wiktoria ze Złotkowskich VIII 50
- Konewka Wojciech IX 462
- Konieczpolscy VIII 426
- Konieczpolski Stanisław IX 339
- Konieczpolski Zygmunt Stefan VIII 426
- Konieczny Franciszek IX 196
- König (Koenig) Ludwig VIII 245, 306; IX 31
- Koniski O. IX 393
- Konopacka Klementyna z Łażnińskich VIII 72
- Konopacka Ludwika z Garbowskich VIII 72
- Konopacka Otolina — zob. Budzyńska Otolina z Konopackich VII 180
- Konopacki Prokop VIII 72
- Konopacki Szymon VII 5; VIII 6, 72-73; IX 113, 188, 491
- Konopka Adaś IX 388
- Konopka Feliks VII 336; VIII 457, 497
- Konopka Józef VIII 45
- Konopka S. IX 256
- Konopnicka Maria VIII 260, 266, 272, 311, 316, 317, 318, 360; IX 19, 255, 503, 511, 535
- Konopski Jan (Janowski Jan Nepomucen) VII 484, 485
- Konstancja (Łubieńska Konstancja) VIII 305
- Konstancja Ł..... (Łubieńska Konstancja) VII 240
- Konstancja Ł.....a (Łubieńska Konstancja) VIII 305
- Konstantinow Jegor K. IX 91
- Konstanty Mikołajewicz, wielki książę IX 285
- Konstanty Pawłowicz, wielki książę VII 69, 71, 250, 252, 302, 404, 447, 503; VIII 239, 254, 300, 403, 409, 438; IX 10, 100
- Kontraktowicz (Zaleski Waclaw Michał) IX 376
- Kontraktowy (Zaleski Waclaw Michał) IX 376
- Kontrym Kazimierz VII 76, 128, 186; VIII 255, 418; IX 81 [!], 133, 386
- Kopczyński Ignacy VII 439
- Kopczyński Onufry VII 475; VIII 344, 431, 442; IX 60, 62, 63
- z Kopczyńskich Grozowa Teofila — zob. Grozowa Teofila z Kopczyńskich VII 434, 438
- Kopeć Bolesław (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342, 343
- Kopeć Józef IX 81, 135
- Kopernicka Agrypina VII 389
- Kopernik Mikołaj VII 97, 134, 188, 251, 252; VIII 269, 311; IX 36, 85, 103, 145,

- 146, 196, 197, 198, 202, 205, 206, 207, 210, 213, 252, 260, 301
- Koperników rodzina VII 424
- Kopitar Jernej Bartłomiej VII 107; VIII 322
- Kopystyński Wincenty VII 103
- Kor. z Galicji (Estreicher Karol) VII 305
- Korab (Faleńska Maria) VII 311
- Korab Marian (Faleńska Maria) VII 311
- Korbut Gabriel VII 5, 6, 125
- z Korbutów Massalska Katarzyna — zob. Massalska Katarzyna z Korbutów VIII 367, 368
- Kordecki Augustyn VII 114; VIII 298, 312, 314; IX 194
- Korecki Samuel VII 314, 318; VIII 54; IX 338
- Korényi Grazia [!] — zob. Kerényi Grácia VII 337
- Korff Modest IX 71
- Koriat, książę litewski IX 160
- Koriatowicze IX 160
- Kořinek F, Bronisław VII 239
- Koriolan (Gnaeus Marcius Coriolanus) VIII 122; IX 11, 261
- Korkozowicz Jerzy VII 482
- Kornel U. (Ujejski Kornel) IX 248
- Kornel z Pawłowa (Ujejski Kornel) IX 248
- Körner Theodor VII 259, 507, 508; VIII 113, 521; IX 319
- Korniejczuk Aleksander VII 356
- Kornicki J. IX 360, 370
- Korniłow W. IX 457
- Korobow A. M. VIII 226
- Koronowicz W. (Wróblewski Walerian) VIII 74, 519; IX 124, 345, 346
- Korotaj Władysław VII 7
- Korotyński VIII 60
- Korotyńska Józefata z Dolidowiczów VIII 73
- Korotyńska Stanisława z Jakubowiczów VIII 74
- Korotyński Aleksander VIII 73
- Korotyński Ludwik Stanisław IX 155
- Korotyński Wincenty VII 210, 276, 341; VIII 10, 21, 32, 54, 57, 59, 65, 73-75; IX 25, 491
- Korotyński Władysław VIII 346
- Korsak Jan Kazimierz VIII 51, 58, 59, 67
- Korsak Julian VII 208, 273, 503; VIII 75-78; 321, 519, 520, 522, 526; IX 491
- Korsak Rajmund IX 118, 119
- Korsak Weronika VIII 76
- Korsakowa Józefa z Mackiewiczów VIII 76
- z Korsaków Balińska Anna — zob. Balińska Anna z Korsaków VII 124
- z Korsaków Chodźkowa Klara — zob. Chodźkowa Klara z Korsaków VII 204, 215
- z Korszów Skobłowa Julianna — zob. Skobłowa Julianna z Korszów IX 147
- Korwell Karol VII 185
- Korwin Wawrzyniec VIII 57, 370
- Korwin-Krukowska A. VIII 391
- Korycińscy VIII 219, 220
- Korycki Franciszek IX 128
- Korytko Emil VII 170
- Korytyński Albin IX 41
- Korzeliński Seweryn VIII 78-79; IX 491
- Korzeniewski Bohdan VII 374; VIII 201
- Korzeniowska Ewelina z Bobrowskich VIII 79, 82
- Korzeniowska Julia z Dykiewiczów VIII 79
- Korzeniowska Klara z Winklerów VIII 82
- Korzeniowska Monika z Opoczyńskich VIII 82, 91, 92; IX 492
- Korzeniowska Monika z Vogłów [!] — zob. Korzeniowska Monika z Opoczyńskich
- Korzeniowska Regina VIII 238, 255
- Korzeniowski Apollo Nałęcz VII 178, 179, 188, 190, 191, 431; VIII 6, 30, 79-82, 97, 159, 193, 209; IX 22, 25, 187, 492
- Korzeniowski Józef VII 34, 38, 41, 80, 113, 123, 293, 313, 330, 351, 353, 356, 426; VIII 13, 36, 38, 53, 82-104, 106, 131, 165, 228, 310, 328, 329, 333, 349, 357, 362, 405, 410, 437, 519, 534; IX 39, 176, 184, 245, 266, 313, 314, 338, 387, 400, 415, 492, 495
- Korzeniowski Józef (1843-1896) VII 90
- Korzeniowski Józef Konrad (Joseph Conrad) VII 220, 244, 355, 375; VIII 79, 80, 81, 82
- Korzeniowski Onufry Antoni Józef IX 127

- Korzeniowski Teodor VIII 79
 Korzeniowski Wincenty VIII 82
 z Korzeniowskich Falkenhagen-Zaleska
 Maria — zob. Falkenhagen-Zaleska
 Maria VIII 89, 91
 Korzon Tadeusz VII 506
 Kosegarten Ludwig Theobul VIII 521
 Kosiewicz Benedykt IX 487
 Kosińska Adela z hr. Kayserling VIII 106
 Kosińska Antonina z Myszkowskich VIII
 104
 Kosińska D. VIII 105
 Kosińska Emma z Węgierskich VIII 106
 Kosińska Maria z Chocianowskich VIII
 104
 Kosiński Adam Amilkar VII 113; VIII
 104-106; IX 492
 Kosiński Antoni Amilkar VIII 104, 106,
 107, 425; IX 197
 Kosiński Jan VIII 104
 Kosiński Krzysztof IX 360
 Kosiński Władysław Euzebiusz VII 386;
 VIII 106-107, 383; IX 493
 z Kosińskich Heltmanowa Tekla — zob.
 Heltmanowa Tekla z Kosińskich VII
 446
 Kosmowski Stanisław IX 139
 Kossak Juliusz VII 197, 475; VIII 258,
 313, 390, 464, 470, 516; IX 42, 44, 46,
 50, 175, 335, 388
 Kossakowska Aleksandra z Lavalów IX
 62, 111
 Kossakowska Barbara — zob. Potocka
 Barbara z Kossakowskich IX 61
 Kossakowska Katarzyna z Potockich IX
 136
 Kossakowski Adam IX 89
 Kossecki Ksawery VIII 334
 Kossowski Samuel IX 43
 Kossuth Lajos VII 242; IX 326
 Kostecka Teresa z Fedorowiczów VIII
 107
 Kostecki Franciszek IX 148
 Kostecki Jan VIII 107
 Kostecki Platon VIII 107-108, 262, 265,
 266; IX 92, 255, 256, 493
 Kostomar — zob. Kostomarow Nikołaj I.
 VII 327
 Kostomarow Nikołaj I. VII 327; VIII
 393; IX 183
 Kostrowicka Ludwika VII 73, 205, 275,
 513; VIII 76, 77, 231; IX 179, 180,
 290, 380, 381, 385
 Kostrowiec Żegota (Hołowiński Ignacy)
 VII 460, 462, 518
 Kostrzewa Grzegorz ... (Wieniarski An-
 toni) IX 287
 Kostrzewski Franciszek VII 114, 152,
 433; VIII 232; IX 169, 208
 Kostyn Miron VII 170
 Koszczyk Waclaw VII 389
 z Koszyców Straszewiczowa Kazimie-
 ra — zob. Straszewiczowa Kazimiera
 z Koszyców IX 168
 Koszutska Józefa VIII 455, 472
 Kościelscy w Miłosławiu VII 242
 Kościelski J. Władysław (Sefer-Pasza)
 VII 242
 Kościelski Józef VIII 318
 Kościuszek Tadeusz VII 79, 101, 114,
 115, 116, 117, 118, 122, 123, 141, 142,
 160, 183, 188, 212, 213, 214, 225, 226,
 393, 492, 494; VIII 73, 79, 189, 219,
 259, 261, 270, 296, 312, 317, 356, 357,
 421, 435, 543; IX 10, 11, 42, 46, 82,
 137, 139, 157, 174, 175, 177, 251, 252,
 253, 254, 270, 336, 404, 435, 440
 Kościuszkowie VIII 219
 Kościński Stanisław VIII 395
 Kotarbiński Józef VII 82
 Kotik Antonin VIII 141, 210
 Kotik Jan VII 196
 Kotiużyński Aleksy VIII 427
 Kotkowski Julian VII 81
 Kotkowski, zesłaniec rozstrzelany w Ir-
 kucku IX 252
 Kotlarczyk Mieczysław VIII 503
 Kotula Jerzy IX 508
 Kotzebue August von VII 393, 499
 Koubek Jan Pravoslav VII 332
 Kovács Endre IX 468, 490, 506, 554
 Kowalewski Józef VII 81, 83; VIII 109-
 -111, 230, 231, 427; IX 208, 290, 291,
 493
 Kowalewski Michał VIII 109
 z Kowalickich Legatowiczowa Marian-
 na — zob. Legatowiczowa Marianna
 z Kowalickich VIII 234
 Kowalska Agnieszka z Ruszkowskich
 VIII 111

- Kowalska Antonina z Jagiełłowiczów VIII 111
- Kowalski Franciszek VII 79, 405; VIII 111-113, 337; IX 493
- Kowalski Ignacy IX 304
- Kowalski Jan VIII 111
- Kozakiewicz Stanisław VII 248; IX 29
- Kozakowski Franciszek VIII 540
- Kozerska Helena VII 7
- Kozerski Jan VII 313
- Koziebrodzczy VII 323
- Kozietulski Jan Leon Hipolit IX 289
- Kozłow Iwan IX 394
- Kozłow P. VIII 263, 336; IX 361
- Kozłowski we wsi Kryski VIII 48
- Kozłowska Anna z von Bergów VIII 114
- Kozłowska Maria VIII 114
- Kozłowska Zofia VII 450
- Kozłowski Czesław Jastrzębiec — zob. Jastrzębiec-Kozłowski Czesław VII 450, 451, 452
- Kozłowski Felicjan Antoni VII 172; VIII 114, 333
- Kozłowski Feliks VIII 114-115; IX 493
- Kozłowski Ignacy Platon IX 360
- Kozłowski Józef, członek Towarzystwa Patriotycznego VII 250
- Kozłowski Józef, ojciec pisarza Felicjana Antoniego VIII 114
- Kozłowski Karol VII 493
- Kozłowski Korneli VIII 114
- Kozłowski Mikołaj IX 171
- Kozłowski P. VIII 59
- Koźmian Andrzej Edward VII 228, 291, 383, 490; VIII 20, 115-118, 119, 122, 123, 151, 156, 159, 162, 163, 165, 176, 450, 484, 523; IX 74, 81, 87, 136, 137, 140, 167, 306, 493
- Koźmian Jan, ojciec Jana i Stanisława Egberta VIII 118, 120
- Koźmian Jan, publicysta VII 97, 194, 274, 324, 490; VIII 16, 17, 18, 38, 118-120, 120, 122, 123, 305, 451, 453, 470; IX 128, 137, 214, 224, 261, 366, 370, 493
- Koźmian Kajetan VII 35, 268; VIII 115, 116, 117, 120, 123, 155, 159, 163, 176, 190, 210, 248, 254, 524; IX 11, 39, 81, 83, 136, 438, 527
- Koźmian Maria VIII 264
- Koźmian Stanisław VIII 116; IX 194, 195
- Koźmian Stanisław Egbert VII 98, 194, 214, 228, 254, 308, 338, 380, 383, 384, 385, 478, 494, 505; VIII 16, 38, 118, 119, 120, 120-124, 130, 131, 148, 153, 154, 159, 163, 164, 177, 179, 207, 211, 264, 279, 299, 313, 328, 331, 350, 433, 442, 469, 484, 536, 538, 546; IX 12, 33, 50, 74, 89, 95, 99, 106, 128, 139, 214, 260, 261, 262, 281, 324, 357, 493-494
- Koźmianowa Anna z Mossakowskich VIII 115
- Koźmianowa Felicja z Łempickich VII 201; VIII 119, 121, 122, 264
- Koźmianowa Teofila ze Skrzyńskich VIII 115
- Koźmianowa Wiktoria z Mikuliczów VIII 118, 119, 120, 122
- Koźmianowa Zofia z Chłapowskich VIII 118
- Kółakowski Feliks — zob. Kułakowski Feliks VIII 230
- Kr. Ostr. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
- Krafft Adam VIII 461
- Krafft Guido IX 389
- Kraiński Edmund IX 49
- Kraiński Roman IX 49
- Kraiński Wincenty IX 447
- Krajewska Helena Anna z Biernackich VIII 124
- Krajewska Idalia VII 141
- Krajewska Kornelia — zob. Paszkowska Kornelia z Krajewskich IX 13
- Krajewski Aleksander VIII 124-125, 350; IX 494
- Krajewski Lew IX 241
- Krajewski Michał Dymitr VII 127
- Krajewski Rafał VII 389
- z Krajewskich Nakwaska Anna — zob. Nakwaska Anna z Krajewskich VIII 438
- z Krajewskich Rastawiecka Teresa — zob. Rastawiecka Teresa z Krajewskich IX 86
- Krajoski J. (Komierowski Józef) VIII 49
- z Krakowa Mateusz — zob. Mateusz z Krakowa VIII 432
- Krakowianka Anna (Libera Anna) VIII 285; IX 145, 217
- Krakowowa Paulina z Radziejowskich VII 115; VIII 125-127; IX 91, 494

- Krakowski Edouard VIII 457
 Kraków Ludwik VIII 125
 Krakus, książę VII 478; VIII 90, 297, 456, 466, 500, 512; IX 42, 43, 530
 Kramer J. VII 170
 Krasicka M. I. VII 346
 Krasicki Aleksander IX 501, 503
 Krasicki Edmund IX 49, 160
 Krasicki Ignacy VII 132, 301, 307, 354, 355, 367, 369, 371, 373, 474, 475, 479; VIII 333, 441, 442, 517; IX 23, 36, 39, 80, 83, 85, 91, 338, 345
 Krasicki Kazimierz VII 102, 160
 Krasicki Ksawery VII 344; IX 37, 40, 41, 49
 Krasieńska Agnieszka z Wiszniewskich VIII 127
 Krasieńska Antonina, babka Zygmunta VIII 132
 Krasieńska Eliza (Elżbieta) z Branickich VIII 131, 144, 150, 153, 156, 157, 163, 165, 168, 177, 179, 180, 209, 213; IX 495, 499
 Krasieńska Maria Beatrix VIII 177
 Krasieńska Maria z Radziwiłłów VIII 131
 Krasieńska W. VIII 147
 Krasieński Adam VIII 178
 Krasieński Adam Stanisław VIII 127-129; IX 494
 Krasieński Franciszek VII 225
 Krasieński Jan VII 179, 180
 Krasieński Karol VIII 471
 Krasieński Stanisław VIII 160, 162; IX 495
 Krasieński Stefan VIII 127
 Krasieński Teodor VII 71
 Krasieński Walerian Skorobohaty VIII 129-130, 517, 528, 541; IX 306, 425, 494
 Krasieński Wincenty VII 331, 342, 405; VIII 91, 118, 131, 132, 136, 159, 160, 164, 165, 168, 176, 179, 180, 181, 193, 194, 213, 214, 215, 517, 529; IX 37, 496, 498, 499
 Krasieński Władysław (Adzio) VII 224, 225, 474; VIII 154, 173; IX 495
 Krasieński Zygmunt VII 20, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 49, 59, 143, 182, 185, 189, 215, 218, 221, 226, 227, 229, 231, 232, 233, 253, 254, 256, 278, 324, 325, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 407, 412, 421, 454, 502, 505, 506; VIII 7, 9, 10, 18, 24, 26, 36, 79, 82, 91, 116, 117, 120, 121, 122, 123, 124, 131-217, 238, 249, 262, 274, 275, 278, 282, 305, 313, 318, 327, 328, 349, 362, 363, 364, 418, 441, 442, 449, 452, 455, 463, 464, 469, 470, 471, 474, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 499, 509, 510, 512, 523, 524, 526, 531, 537; IX 13, 45, 58, 67, 122, 136, 157, 188, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 232, 234, 259, 261, 262, 282, 306, 314, 319, 323, 413, 418, 441, 442, 451, 454, 462, 466, 475, 482, 488, 492, 493, 494, 494-499, 507, 511, 527, 531, 538, 546
 Krasieński Zygmunt Skorobohaty VIII 129
 Krasieński Zygmunt, syn poety IX 495
 z Krasieńskich Malletska Adela — zob. Malletska Adela z Krasieńskich VIII 360
 Krasieńskiego Zygmunta synowie (dzieci) VIII 159; IX 13, 229
 Krasnodębski Albert VIII 43
 Kraszowscy vel Kraszowscy Jastrzębczycy VIII 218
 Kraszewska Maria z Rulikowskich VIII 218
 Kraszewska Zofia z Malskich VIII 218
 Kraszewski Bogusław VIII 6, 220
 Kraszewski Jan VIII 218, 219; IX 302
 Kraszewski Józef Ignacy VII 7, 42, 77, 78, 94, 97, 98, 116, 127, 128, 129, 130, 131, 134, 149, 151, 152, 154, 160, 165, 167, 168, 172, 173, 176, 181, 183, 188, 190, 192, 198, 202, 203, 206, 210, 211, 214, 216, 219, 222, 223, 228, 229, 234, 235, 246, 257, 259, 269, 270, 271, 275, 278, 280, 291, 293, 301, 306, 307, 308, 312, 313, 315, 317, 323, 324, 327, 330, 346, 353, 389, 390, 424, 426, 427, 428, 430, 431, 432, 434, 436, 439, 443, 459, 461, 466, 467, 478, 482, 483, 490, 493, 494, 508, 511, 512, 515, 516, 517, 518; VIII 6, 10, 13, 27, 32, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 55, 59, 60, 65, 74, 75, 80, 81, 84, 85, 88, 91, 95, 96, 98, 100, 104, 105, 108, 113, 117, 119, 123, 124, 217, 218, 219, 220, 222, 229,

- 232, 258, 262, 264, 266, 270, 275, 279, 280, 288, 289, 290, 292, 294, 298, 311, 313, 322, 329, 331, 344, 346, 350, 351, 357, 358, 362, 363, 364, 367, 374, 375, 377, 378, 392, 394, 398, 399, 400, 412, 417, 420, 448, 463, 464, 469, 470, 471, 472, 486, 493, 509, 513, 515, 520, 523, 530, 531, 539; **IX** 10, 13, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 32, 33, 34, 35, 39, 40, 42, 49, 50, 58, 59, 63, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 78, 86, 111, 113, 114, 115, 116, 128, 132, 140, 145, 148, 153, 155, 156, 163, 165, 167, 170, 177, 181, 187, 189, 192, 193, 195, 196, 199, 238, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 252, 254, 255, 262, 267, 268, 269, 276, 278, 285, 286, 289, 291, 292, 294, 295, 299, 301, 302, 306, 307, 317, 322, 324, 332, 338, 345, 347, 350, 351, 352, 356, 357, 366, 367, 387, 389, 400, 401, 404, 412, 424, 440, 441, 453, 456, 463, 466, 467, 487, **499-508**, 508, 514, 519, 523, 531, 533, 535, 536, 537, 542, 547, 548, 552
- Kraszewski Kajetan **VIII 218-220**; **IX** 24, 144, 508
- Kraszewski Stanisław **VIII** 220
- Kraszewski Stefan **VIII** 244
- z Kraszewskich Woroniczowa Franciszka — zob. Woroniczowa Franciszka z Kraszewskich **IX** 328
- Kraśniński, adresat listu A. Małeckiego **VIII** 350
- Kratzmann Emil **VIII** 429
- Kraushar Aleksander (Alkar) **VII** 82, 176, 177
- Krček G. **VIII** 263
- Krechowiecki Antoni **VII** 389, 415
- Krechowiecki Jan **VII** 408, 426
- Kreczmar Jerzy **VIII** 201, 205; **IX** 473
- Křemenak Bořivoj **VIII** 101; **IX** 500, 504
- Kremer Aleksander **IX** 148
- Kremer Józef **VII** 190, 262; **VIII** 91, **221-224**, 277, 283, 358, 408, 447; **IX** 41, 46, 49, 230, 232, 245, 247, 338, 390, 391, 398, 399, 508
- Kremerowa Anna z Erbów **VIII** 221
- Kremerowa Honorata **VII** 389
- Kremerowa Maria z Mączyńskich **VIII** 221
- Kretkowsy w Grabowie **VII** 500
- Kretkowska Klementyna **VII** 500
- Kretkowski Włodzimierz **VIII** 257
- Krępowiecki Tadeusz (Szymon) **VII** 84, 88, 112, 252, 395, 442, 447, 448, 487; **VIII** 253, 421, 542; **IX** 215, 325, 327
- Krieczetnikow Piotr N. **IX** 39
- Krieg, prezydent gubernium we Lwowie **IX** 47, 50
- Krieg von Hochfelden Gustaw **IX** 171
- Kriesin A. **IX** 192
- Křišť'an V. **VII** 331
- Krleža Miroslav **VIII** 493
- Kroczewski Wincenty **VII** 387
- Krogulski Józef **IX** 309
- Kromer Marcin **VIII** 57, 66; **IX** 136
- Krondl J. **IX** 349
- Kronenberg Leopold **IX** 214
- Kropińscy **VII** 132
- Kropińska Aniela z Błędowskich **VII** 233
- Kropiński Ludwik **VII** 233, 234; **VIII** 73, 127, 363, 369; **IX** 82
- Królikowska, córka Ludwika **VIII** 225
- Królikowska Jadwiga z Sikorskich **VIII** 224
- Królikowska, żona Ludwika **VIII** 225
- Królikowski Jan, aktor **VII** 278; **VIII** 447; **IX** 447
- Królikowski Jan, ojciec Ludwika **VIII** 224
- Królikowski Józef Franciszek **VII** 34, 341, 335
- Królikowski Karol **VII** 384
- Królikowski Karol Ludwik **VII** 79
- Królikowski Ludwik **VII** 215, 250; **VIII** 221, **224-227**, 372, 374; **IX** 177, 230, 281, 314 [!]
- Królikowskiego Ludwika dwoje dzieci **VIII** 225
- Krstic N. **VIII** 320
- Kruczkowski Leon **VII** 260; **IX** 465
- Kruk (Bogusławski Stanisław) **VII** 162
- Kruk Wawrzyniec (Bogusławski Stanisław) **VII** 162
- Krukowiecki Jan **VII** 166, 406; **VIII** 406 [!]; **IX** 444
- Krukowska A. Korwin — zob. Korwin-Krukowska A. **VIII** 391
- Krupiński Franciszek **IX** 233

- Krupiński L. — zob. Kropiński Ludwik VIII 363
- Krupowicz Maurycy IX 70, 219
- z Krupowiczów Tomaszewiczowa Matylda — zob. Tomaszewiczowa Matylda z Krupowiczów IX 219
- Krusiński H. VIII 110
- Kruszyński, pierwszy mąż Izabeli Sadowskiej z Kalksteinów IX 121
- z Kryjańskich Rymarkiewiczowa Marianna — zob. Rymarkiewiczowa Marianna z Kryjańskich IX 104
- Krynicky Jan IX 165
- Krynicky Stanisław IX 495
- Kryński Adam Antoni VII 82
- Krysiński Jan K. VII 406
- z Krysińskich Czyńska Katarzyna — zob. Czyńska Katarzyna z Krysińskich VII 249
- Krystyna Cecylia (dedykacja Lirenki T. Lenartowicza) VIII 258
- Krystyna, królowa hiszpańska VII 502
- Krywe Krywejtos VIII 386
- Krzczkowski Józef VII 516; VIII 346; IX 239, 444, 496
- Krzemiński A. VIII 80
- Krzemiński Stanisław VII 466; IX 210, 502
- Krzysz-Męcina Józef Feliks VIII 516
- Krzycki, wuj F. M. Faleńskiego VII 313
- Krzycki Andrzej VIII 57; IX 273, 274, 275
- Krzymski Edmund VIII 316
- Krzywicki Hipolit VIII 227
- Krzywicki Kazimierz [!] VIII 350
- Krzywicki Teodozjusz VII 313, 317, 320; VIII 227; IX 508
- Krzyżanowska Halina VII 280
- Krzyżanowski Adrian VII 261; IX 146
- Krzyżanowski Aleksander VII 446
- Krzyżanowski Julian IX 511
- Krzyżanowski Ludwik VIII 239
- Krzyżanowski S. A. (księgarnia) VIII 20
- z Krzyżanowskich Maciejewska Tekla — zob. Maciejewska Tekla z Krzyżanowskich VIII 319
- Krzyżtopór Adam (Potocki Tomasz) IX 64
- Ks. A. J. (Jakubowicz Adam Kacper) VII 479
- ks. A.-J. (Jełowicki Aleksander) VII 503
- ks. J. K. VII 273
- Ks. L. Nowara (Wojnarowska Karolina) IX 318
- Ks. Pleban spod Śremu (Piotrowski Rufin) IX 30, 31
- Ks. W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18
- Ks. Z. G. (Golian Zygmunt) VII 395; IX 18
- Ks. Z. Szczęsny (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323
- Ksaweryna (Chodkiewiczowa Ksaweryna) IX 483
- Ksenofont VII 172, 173; IX 266
- Książd Z. Szczęsny (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323
- Ktezyfont IX 266
- Kubacki Wacław IX 158
- Kubasiński Sylenty (Grabowski Michał) VII 425
- Kubrakiewicz Michał VII 5; VIII 227-228, 241
- Kucz Karol VIII 228-229
- Kuczborski Walenty VIII 432
- Kuczkowska Henrietta Ewa — zob. Ankwiczówna Henryka Ewa VIII 177, 208
- Kuczyńscy w Korczewie VIII 455
- Kuczyńska Joanna VIII 456, 463, 467, 471, 472, 486, 488, 510; IX 525, 532
- Kuczyńska Ludwika VIII 463, 471, 472
- Kuczyński Józef VII 308
- Kudasiewicz Adolf VIII 230
- Kudasiewicz Michał VIII 230
- Kudasiewiczowa Kunegunda z Giżyckich VIII 230
- Kudrna J. IX 44
- Kuhmerker R. VIII 144
- Kuhn Franciszek IX 502, 503
- Kühner, filolog niem. VII 194
- Kühnl Franciszek VII 291; IX 61
- Kukolnik Nestor IX 245
- Kukolnik Paweł VIII 57, 74
- Kukulski Leszek VIII 519
- Kulaszyński Mikołaj VII 389
- Kulczycka Maria Antonietta VIII 139, 197
- Kulczyński Stanisław VII 103
- Kulesza P. VII 327; IX 34
- Kuli-Aga Bakichanow A. IX 347

- Kuliczkowski Adam VII 176
 Kulina [!] J. — zob. Kalina Josef Jaroslav IX 334
 Kulisz Pantelejmon O. IX 477, 503
 Kulakowski Feliks VII 71, 73; VIII 110, 230-231
 Kunasiewicz Stanisław VII 257
 Kunatt Stanisław VII 89
 Kundzicz Jan Nepomucen — zob. Deszkiewicz Jan Nepomucen IX 502
 Kundziczowa Apollonia IX 358
 Kunicka Ewa z Drohojewskich VIII 232
 Kunicka Wiktoria ze Świeszewskich VIII 232
 Kunicki Leon VII 433; VIII 232-233; IX 301, 340
 Kunicki Marek VIII 232
 Kunzek August IX 44
 Kupała Janka VIII 59; IX 546
 Kupido IX 206
 Kurbski Andriej M. VII 132; IX 87
 Kurc Aleksander IX 263
 Kurek Walenty, kosynier spod Bodzentyna (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112, 114
 Kurhawicz Tomasz VIII 262
 Kuropatnicki Ewaryst VII 99
 Kurpiński Karol VII 392
 Kursinskij A. VIII 139, 199
 Kurtzmann Ludwig VIII 116, 144, 152, 156; IX 42, 56
 Kurylewicz Andrzej IX 472
 Kurzyna Jan VIII 382
 Kuściński F. IX 382, 384
 Kuściński Michał IX 382, 384
 Kutniewiczówna Katarzyna — zob. Legatowiczowa Katarzyna z Kutniewiczów VIII 233
 Kuzmichowa T. VII 337
 Kuźmiński S. VIII 51
 Kvpil František (F. H. Žherský) VII 338; VIII 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 169, 199, 204, 206, 210, 263, 451, 453, 456, 458, 494; IX 260, 335, 362
 z Kwasiborskich Lenartowiczowa Marianna — zob. Lenartowiczowa Marianna z Kwasiborskich VIII 257
 Kwiatkowski Józef VII 389
 Kwiet Franciszek Bolemir VII 81
 Kwintylian (Marcus Fabius Quintillianus) VIII 307
 Kwiryn Władysław — zob. Chomeńtowski Władysław VII 224
 L. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
 L. (Januskiewicz Eustachy) VII 489
 L. (Leleweł Joachim) VIII 235
 L. (Lenartowicz Teofil) VIII 257
 L. (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
 L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
 L. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
 L. (Szyrma Krystyn Lach) IX 212
 L. (Zienkowicz Leon) IX 402
 L... (Libelt Karol) VIII 277
 L... (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
 L*** (Januskiewicz Eustachy) VII 489
 L., projektujący wydawanie pisma dla ludu IX 330
 L. A. (Abramowicz Leopold) VIII 462
 L. A., adresat wiersza C. Norwida VIII 461
 L. A. J. (Jucewicz Ludwik Adam) VII 516
 L. A. N. (Nabielak Ludwik) VIII 434
 L. B. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
 L. D-B. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
 L. de K. (Orpiszewski Ludwik) VIII 537
 L. de K... (Orpiszewski Ludwik) VIII 537
 L. Demb... (Dembowski Leon) VII 267
1i (Brzozowski Karol) VII 173
 L. J. (Jenike Ludwik) VII 506
 L. K. (Kapliński Leon) VIII 25
 L. K. (Kuczyńska Ludwika) VIII 463
 L. K. (Kunicki Leon) VIII 232
 L. S. (Sowiński Leonard) IX 391
 L. M. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
 L. N. (Niedźwiecki Leonard) VIII 444
 L. N. (Norwid Ludwik) VIII 514
 L... N... (Nabielak Ludwik) VIII 434
 L. Nor. (Norwid Ludwik) VIII 514
 L. P. (Potocki Leon) IX 61, 62
 L. P. (Potocki Leopold) IX 62
 L. P., tłumacz franc. VII 377
 L. R. (Estreicher Karol) VII 305

- L. R. (Rettel Leonard) IX 87
 L. R. (Rogalski Leon) VIII 238; IX 90
 L. R., autor życiorysu W. Rzewuskiego IX 15
 L. R. K. (Estreicher Karol) VII 305
 L. R. z Rittersbergu — zob. Ludvik R. z Rittersbergu IX 360, 361
 L. R. ze Lwowa (Estreicher Karol) VII 305
 L. R-1 (Rettel Leonard) IX 87
 L. S. (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 69, 134
 L. S. (Sowiński Leonard) IX 154
 L. S..... (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134
 L. S., adresat wiersza A. Bielowskiego VII 147
 L. Sow. (Sowiński Leonard) IX 154
 L. T. (Trynkowski Ludwik Gabriel) IX 239
 L. Tr. (Trynkowski Ludwik Gabriel) IX 239
 L. W. (Wołowski Ludwik) IX 323
 L. Z. (Zienkowicz Leon) IX 402
 L. z Pok.... (Jucewicz Ludwik Adam) VII 516
 La Fayette Marie Joseph de VII 212; VIII 235, 238
 La Fontaine Jean de VIII 234
 La Harpe Jean François VIII 427
 La Ramée Louise (Ouida L.) VII 312
 Labiche Eugène VII 334, 337; VIII 29; IX 209
 Lablé J. VIII 540
 Lacaussade Auguste VIII 138, 139, 141, 143, 169
 Lach Szymon IX 215
 Lach z Lachów (Zienkowicz Leon) IX 402, 403, 404
 Lacroix Karolina (z Rzewuskich) IX 113, 539
 Lacordaire Jean Henri VIII 118, 358, 359; IX 400
 Lada Adam de VIII 452, 453, 457, 458, 459
 Ladenberg, minister pruski VIII 280
 Lafont Charles VIII 10, 12
 Lafontaine [!] August Heinrich VIII 73
 Lamartine Alphonse de VII 30, 32, 170, 216, 237, 518; VIII 77, 126, 132, 153, 154, 167, 169; IX 91, 432, 437
 Lamb Karol VII 482
 Lamennais Félicité de VII 16, 18, 216, 222, 439, 486, 504; VIII 106, 205, 215; IX 110, 225, 436, 437, 481
 Lancaster Joseph VIII 89, 444
 Lanckoroński Antoni IX 237
 Lanckoroński Karol VII 344
 Landau Marcus IX 249
 Landy Henriette VIII 455, 460
 Lang Victor R. VII 342
 Lange Antoni VIII 311, 316, 363
 Lange Friedrich August VII 510
 Langer Anton VII 114
 Langer Jaroslav VII 331, 338; IX 470
 Langeskiöld, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
 Langie Karol IX 502
 Langie Kazimierz IX 502
 Langie rodzina IX 466, 502, 503, 507, 508, 552
 Langie Tadeusz IX 502
 Langiewicz Marian VII 94, 391, 470; VIII 385
 Lanikiewiczówna Józefa — zob. Chwalibogowa Józefa z Lanikiewiczów VII 226
 Lanoux Armand IX 459
 Lányi Viktor IX 549
 Laokoon VIII 261, 446, 448
 Lapi Niccolo da VIII 90, 100, 531
 Laponneraye Albert VII 485, 486
 Laprade Victor Richard de VII 383; VIII 117, 191
 Lardner Denys VIII 444
 Lariss Eugenia — zob. Januskiewiczowa Eugenia z Larissów VII 489, 490
 Laskarys Jerzy IX 109
 Laskowicz Władysław VII 275
 z Laskowskich Trębicka Józefa — zob. Trębicka Józefa z Laskowskich VII 311
 Lasota A. W. (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
 Laszkiewiczówna Pelagia VII 499
 Lászlófy M. IX 138
 Lator László IX 252, 546
 Laube Heinrich VIII 373 [!]
 Laucz Karol IX 296
 Lauczowa Regina z Zadolskich IX 296
 z Lauczów Wilkońska Paulina — zob. Wilkońska Paulina VII 123

- Lauczówna Paulina — zob. Wilkońska Paulina IX 300
- Lauke H. [!] — zob. Laube Heinrich VIII 373
- Laura, adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
- Laura, ukochana F. Petrarki IX 361
- Laurencin M. (Chapelle Paul Aimé) VII 334, 337
- Lauser W. VIII 37
- Lauzanne Augustin Théodore de Vaux-Roussel [!] VII 154, 163
- z Lavalów Kossakowska Aleksandra — zob. Kossakowska Aleksandra z Lavalów IX 62, 111
- Lavergne Alexandre de VII 308
- Ld. N. (Niedźwiecki Leonard) VIII 444
- Le Brun Aleksander Antoni VII 81
- Le Hardy de Beaulieu Paulina — zob. Merzbachowa Paulina z domu Le Hardy de Beaulieu VIII 374
- Lebiediew P. VIII 139
- Lebrun Karolina z Dembińskich VII 439
- Le-Ch (Chodźko Leonard) VII 212, 213
- Lech, legendarny książę polski VIII 310, 314, 391, 401; IX 29, 329
- Leclerc Léna IX 525
- Leclercq Emile VII 199
- Leclère, tłumacz franc. VII 474, 475
- Lechliński Paweł (Kozłowski Feliks) VIII 114
- Ledóchowscy VII 129
- Ledóchowski Jan VIII 383; IX 265, 281, 403, 404
- Ledóchowski Mieczysław VIII 118
- Ledru-Rollin Alexandre IX 326
- Legatowicz Ignacy Piotr VII 5; VIII 233-234
- Legatowicz Szymon VIII 233
- Legatowicz Wincenty VIII 234
- Legatowiczowa Katarzyna z Kutniewiczów VIII 233
- Legatowiczowa Magdalena ze Strzałkowskich VIII 233
- Legatowiczowa Marianna z Kowalickich VIII 234
- Legatowiczowa z Hajdukiewiczów, żona Ignacego Piotra VIII 233
- Léger Louis VII 336, 374; IX 249
- Legouvé Ernest VIII 10, 11; IX 78, 400
- Leibniz Gottfried Wilhelm VII 251; VIII 241
- Leitner Alojzy VII 504
- Lelewel — zob. Borelowski Marcin VIII 259, 264; IX 93, 96
- Lelewel Hugo VIII 238
- Lelewel Jan Henryk VIII 238
- Lelewel Jan Paweł VIII 242
- Lelewel Joachim VII 34, 51, 70, 71, 76, 77, 84, 85, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 135, 139, 148, 151, 160, 181, 186, 212, 213, 214, 215, 216, 231, 250, 289, 310, 391, 394, 397, 413, 425, 445, 446, 447, 459, 468, 469, 478, 484, 486, 488, 489, 490, 495, 512, 513, 514; VIII 7, 18, 21, 30, 31, 43, 130, 158, 204, 226, 228, 235-257, 278, 281, 283, 302, 307, 309, 310, 322, 325, 345, 346, 349, 374, 375, 379, 403, 406, 408, 409, 410, 414, 415, 433, 493, 514, 523, 533, 540, 541; IX 36, 67, 83, 90, 91, 101, 103, 104, 113, 122, 123, 125, 126, 129, 131, 133, 136, 153, 159, 168, 169, 177, 182, 184, 187, 203, 214, 218, 230, 233, 248, 274, 304, 324, 325, 326, 344, 366, 404, 425, 453, 454, 461, 479, 482, 509-510, 521, 532, 534, 537, 549
- Lelewel Karol VIII 235
- Lelewel Prot VIII 242, 245, 249; IX 509
- Lelewel Tadeusz VIII 238
- Lelewelowa Ewa z Szeluttów VIII 235
- Lelewelowie VIII 74, 249; IX 509
- Leliwa (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
- Leliwa K. (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
- Leliwa Teodozjusz (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
- Leliwa Wanda IX 501
- Leme A. IX 169
- Lemnicky (Bartoszewicz Julian) VII 132
- Lemoine Gustave VII 308
- Lenartowicz Karol VIII 257
- Lenartowicz Teofil VII 65, 66, 123, 173, 175, 176, 190, 203, 204, 228, 229, 237, 271, 282, 286, 291, 302, 303, 304, 308, 314, 317, 319, 341, 342, 389, 434, 447, 505; VIII 26, 36, 38, 46, 75, 90, 92, 108, 119, 124, 220, 245, 257-273, 276, 280, 299, 313, 350, 355, 363, 364, 394, 424, 425, 447, 448, 453, 455, 456, 463,

- 464, 469, 470, 471, 472, 484, 487, 494, 519, 524, 538; IX 17, 18, 26, 49, 106, 136, 140, 144, 156, 185, 199, 204, 210, 238, 248, 255, 259, 260, 276, 299, 300, 301, 322, 338, 340, 352, 366, 392, 394, 395, 398, 405, 409, 410, 468, 495, 497, 508, **510-511**, 525
- Lenartowiczowa Marianna z Kwasiborskich VIII 257
- Lenartowiczowa Zofia z Szymanowskich VIII 34, 257, 266, 270, 272, 484
- z Lenartowiczów Szweyczewska Marianna — zob. Szweyczewska Marianna z Lenartowiczów VIII 257
- Lenau Nicolaus IX 205
- Lengnich Bogumił (Gotfryd) VII 443
- Lenin Włodzimierz I. IX 432, 439
- Lenkiewicz Franciszek VII 278
- Lenoir-Zwierkowski Ludwik — zob. Zwierkowski Ludwik
- Leo E. IX 120
- Leon (Lew), książę ruski VII 498
- Leon XII, papież VII 451
- Leon XIII, papież VIII 20, 316
- Leonard N. (Niedźwiecki Leonard) VIII 444
- Leonardo da Vinci VIII 274
- Leonia, adresatka listu T. Lenartowicza VIII 264₁
- Leopold I, cesarz IX 264
- Leopold II, król belgijski VIII 374
- Leopolita Jan VIII 432, 433
- Le-Pitre Jacques François IX 36
- Lermontow Michaił J. VII 27, 31, 179, 180, 327; VIII 44, 57, 342; IX 70, 436, 437, 449, 450, 551
- Leroux Pierre VII 19; IX 88
- Leroy Louis VII 504; VIII 417
- Lesage Alain René IX 238
- Leska A. VIII 138
- Lesquillon Pierre Jean VII 393
- Lesser Aleksander VII 132; VIII 245, 250, 263, 270, 272
- z Lesserów Merzbachowa Henryka — zob. Merzbachowa Henryka z Lesserów VIII 374
- Lessing Gotthold Ephraim VII 13, 16, 28, 31, 32; VIII 101, 341; IX 12, 21
- Leszczyńscy (1870-1890) VIII 265
- Leszczyński Jan VII 511
- Leszczyński Jan Nepomucen VIII 374; IX 302
- Leszczyński Jerzy VII 355, 372
- Leszczyński, książdz w Czerminie IX 329
- Leszczyński Stanisław — zob. Stanisław Leszczyński, król polski
- Leszek (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
- Leszek Czarny, książę polski VII 402; VIII 538; IX 58, 365
- Lesznowski Antoni VIII 31, 92, 241, 264, 314
- Leszyński Stanisław VIII 55, 70 [1]
- Leśniewski Leon Feliks IX 501
- Leśniewski, mąż Anny Libery VIII 285
- z Leśnikowskich Jastrzębowska Marianna — zob. Jastrzębowska Marianna z Leśnikowskich VII 496
- Leuven Adolphe Ribbing de VIII 52
- Levittoux Henryk VIII 279
- Levittoux Karol IX 407
- Lévy Armand IX 463, 482, 511
- Lewakowski Karol VII 324; VIII 395
- Lewald Karol (Jezierski Feliks) VII 509
- z Lewandowskich Dobrowolska Izabela — zob. Dobrowolska Izabela z Lewandowskich VII 411
- Lewenhardówna — zob. Rettlowa z Lewenhardów, żona Leonarda IX 88
- Lewental Salomon VIII 394
- Lewes Georg H. VIII 358, 359
- Lewestam Fryderyk Henryk VII 263, 432; VIII 79, 139, **273-275**; IX 92, 145, 245, 335, 511
- Lewestam Maciej VIII 273
- Lewi Stefan S. IX 517
- Lewicki, adresat listu E. Raczyńskiego IX 83
- Lewicki J. IX 131
- Lewicki Jan VII 447
- z Lewickich Łozińska Julia — zob. Łozińska Julia z Lewickich VIII 302
- Lewik W. IX 483
- Lewinówna Zofia VII 7
- Lewińska Wiktoria IX 414
- Lewiński P. IX 292
- Lewis Matthew Gregory VII 58
- Lewocka Katarzyna VII 220, 229, 329, 477, 497; VIII 177, **275-276**, 287, 484, 523; IX 63, 78, 84, 92, 117, 245, 303, 315, 322, 400, 401, 409, 418

- Lewocki Onufry VIII 275
 Lexycki Franciszek VII 424
 Liard Louis VII 510
 Libelt Karol VII 45, 98, 140, 142, 143, 166, 194, 227, 228, 232, 234, 236, 266, 485; VIII 121, 123, 222, 223, 224, 251, 277-285, 290, 297, 319, 357, 367, 414, 415, 469; IX 42, 105, 120, 230, 233, 235, 236, 245, 247, 306, 399, 402, 404, 442, 462, 511-512
 Libelt Stanisław VIII 277
 Libelta Karola syn VIII 277
 Libeltowa Elżbieta z Jaworskich VIII 277
 Libeltowa Katarzyna z Zielińskich VIII 277
 Libeltowa Maria z Szumanów VIII 277
 z Libeltów Łepkowska Stanisława — zob. Łepkowska Stanisława z Libeltów
 Libeltówna Kazimiera VIII 279
 Libera Anna VIII 285-286, 298; IX 145, 217, 512
 Libera Jan VIII 285
 Librowska Anna — zob. Zienkowiczowa Anna z Librowskich IX 403
 Liebig Justus VII 293
 Ligenza Henryk (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 143, 152, 168, 205
 Ligęza Henryk (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 149, 168
 Ligoń Juliusz IX 164
 Likowski Edward VII 98
 Lilpopowie VIII 264
 Liman J. IX 181, 335
 Limanowski Bolesław VII 390, 420; VIII 393, 395
 Linage de Vaucienne VII 393, 394
 Lincoln Abraham VII 442; IX 478, 479
 Linda (Potocka Delfina) VIII 145
 Lindau Wilhelm Adolph VIII 129
 Linde Samuel Bogumił VII 99, 101, 121, 148, 169, 205, 290, 300, 376, 380, 391, 397; VIII 120, 131, 235, 236, 242, 243, 273, 403, 442; IX 9, 10, 76, 102, 104, 131, 148, 176, 339
 z Linkowskich Stürmer Julianna — zob. Stürmer Julianna z Linkowskich IX 191
 Linowski Konstanty Pomian VIII 455
 Lipczyński Ignacy IX 255
 Lipiner Siegfried VIII 155, 210
 Lipińska Maria z Oleśnickich Głowaczów VIII 275, 287
 Lipiński Józef VIII 275; IX 310, 311
 Lipiński Karol VII 405; VIII 111, 405; IX 5, 377
 Lipiński Stanisław VIII 275, 287
 Lipiński St., rzeźbiarz VIII 263
 Lipiński, stryj K. Lewockiej VIII 275
 Lipiński Tymoteusz VII 125; VIII 275, 287
 Lipowski Józef Piotr Mikołaj IX 404
 Lippoman Jan IX 82
 Lipski Wojciech IX 330, 331, 333
 Lipský L. Frič VIII 132
 Lirnik mazowiecki (Lenartowicz Teofil) VIII 257; IX 395
 Lirnik z Ukrainy (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 Lišenský David IX 135
 Lisiecka Elżbieta — zob. Wiszniewska Elżbieta z Lisieckich IX 303
 Lisiecka — zob. Jaroszewiczowa z Lisieckich, matka Józefa VII 495
 Lisiecki Dominik VII 392
 Liske Jadwiga VIII 10
 Liske Ksawery VIII 10, 350; IX 199
 Lisowski Stanisław IX 340
 Lisowski Zygmunt VII 98
 Liszt Ferenc VII 66, 294, 297, 316; VIII 261, 447, 448, 544; IX 122, 279, 321, 400, 406, 407, 409, 410, 411, 540, 549, 554
 Litwin (Estreicher Karol) VII 305
 Litwin (Zaleski Bronisław) IX 356
 Litwinowicz Aleksander VII 461
 Litwinowicz Wojciech VIII 350
 z Litwinowiczów Małecka Rozalia — zob. Małecka Rozalia z Litwinowiczów VIII 347
 Lityński Jan VII 387
 Lityński Witold VII 285
 Liwiusz (Titus Livius) VIII 319, 427
 Lizistopek Jaśmin (Baliński Michał) VII 124, 126
 Löbenstein Philipp VIII 85; IX 109, 117, 138, 539
 Lobkowic J. VII 344
 Loelhoeffel de Loevensprung (rodzina) VIII 235
 Loepfe Alfred VIII 456

- Loewenthal H. VII 339
 Loga Stanisław IX 75
 Lois król — zob. Ludwik, król polski i węgierski IX 183
 Lokman El-Hakim A. IX 131
 Lompa Józef VII 425; VIII 288-292, 296, 298; IX 164, 342, 503, 512-513, 542
 Lompa Józefa ze Strożyków VIII 288
 Lompa Maria z Benisów VIII 288
 Lompa Michał VIII 288
 Lompa Weronika z Grzegorzów VIII 288
 Longchamps de Berlier Bogusław IX 49
 Longchamps Franciszek IX 524
 z Longchamps Pohlowa Eleonora — zob. Pohlowa Eleonora z domu Longchamps IX 40
 Longfellow Henry Wadsworth VII 467, 509, 510; IX 213
 Longinus Dionisius Cassius VIII 89, 90, 110
 Lorentowicz Jan VII 316
 Lozo, tłumacz na esperanto IX 250, 251
 Lt. (Kunicki Leon) VIII 232
 Lubart, książę wołyński IX 160
 z Lubańskich Żeligowska Marianna — zob. Żeligowska Marianna z Lubańskich IX 411
 Lubecki Karol [!] — zob. Drucki Lubecki Ksawery IX 309
 Lubecki Ksawery — zob. Drucki Lubecki Ksawery
 z Lublina Bernard — zob. Bernard (Biernat) z Lublina VIII 432
 Lubliner Louis VIII 240, 252
 Lubomirscy na Wołyniu VIII 367
 Lubomirscy w Przeworsku VII 102, 103
 Lubomirska Franciszka VIII 334, 339
 Lubomirska Jadwiga VII 217
 Lubomirska Katarzyna IX 74
 Lubomirska Maria z Czackich VIII 293
 Lubomirska Maria z Granowskich IX 495
 Lubomirska Maria z Zamoyskich VIII 293
 Lubomirska Rozalia VIII 294
 Lubomirska Teresa z Czartoryskich IX 113
 Lubomirski Aleksander VIII 294
 Lubomirski Andrzej VII 102
 Lubomirski Edward VII 38; IX 80
 Lubomirski Eugeniusz VIII 293
 Lubomirski Henryk VII 100, 101, 104, 345, 498; IX 113
 Lubomirski Jan Tadeusz VIII 28, 293-294
 Lubomirski Jerzy, hetman, rokoszanin VIII 124, 519, 527; IX 182, 185, 186, 195, 198, 202
 Lubomirski Jerzy Henryk, kurator Ossolineum VII 101, 102, 103, 105, 107, 232; VIII 159, 164, 165, 178, 181, 212, 349; IX 388, 389, 455, 495, 542, 499, 542
 Lubomirski Kazimierz, muzyk VII 474; IX 252
 Lubomirski Kazimierz, tłumacz VIII 37
 Lubomirski Konstanty VIII 430, 531; IX 74, 83
 Lubomirski Marcei VIII 472, 486; IX 306
 Lubomirski Marcin VII 224, 225
 Lubomirski Stanisław VIII 310; IX 15, 339
 Lubomirski Stefan VIII 293
 Lubomirski Tadeusz IX 32
 z Lubomirskich Rzewuska Rozalia — zob. Rzewuska Rozalia z Lubomirskich IX 112
 z Lubomirskich Sanguszkowa Izabela — zob. Sanguszkowa Izabela z Lubomirskich VIII 163, 212
 z Lubomirskich Strutyńska Karolina — zob. Strutyńska Karolina z Lubomirskich IX 171
 Lubowski Edward VII 316
 Lucjan — zob. Lukian z Samosaty
 Lucjan S. (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134
 Lucyna M. IX 62
 Lucyna (wiersz S. Konopackiego) VIII 72
 Lucyper (Estreicher Karol) VII 305
 Ludgarda, królowa polska VII 402; VIII 127; IX 82
 Ludomir (?) (Baliński Karol) VII 121, 122
 Ludomir S. IX 393, 396
 Ludvik R. z Rittersbergu IX 135, 360, 361
 Ludwig Otto VII 115
 Ludwigow M. K. M. VIII 86
 Ludwik Filip, król francuski IX 226

- Ludwik J.... (Jenike Ludwik) VII 506
 Ludwik IX, król francuski VIII 428
 Ludwik XI, król francuski VIII 546
 Ludwik XIV, król francuski VII 393; VIII 373
 Ludwik, król polski i węgierski IX 183
 Ludwik N. (Norwid Ludwik) VIII 514
 Ludwik Napoleon Bonaparte — zob. Napoleon III, cesarz francuski VII 451; VIII 190, 355
 Ludwik z Krzewia (Orpizewski Ludwik) VIII 537, 538
 Ludwik z Pokiewia (Jucewicz Ludwik Adam) VII 516
 Ludwika C., adresatka wiersza H. Klimaszewskiego VIII 42
 Ludwika K. (Kostrowicka Ludwika) VIII 76; IX 380
 Luga J. L. VII 499
 Luisów rodzina IX 265
 Lukian (Lucjan) z Samosaty VII 60; VIII 507; IX 206
 Lukrecjusz (Titus Lucretius Carus) VIII 28, 370
 Luter Marcin VII 310
 Lutosławski Wincenty VII 455; VIII 189
 Luzzati Luigi VIII 310
 Lytton Robert — zob. Bulwer Lytton Edward Robert
 L-z (Lenartowicz Teofil) VIII 257
- Ł. (Łętowski Ludwik) VIII 300
 Ł. (Łoziński Walery) VIII 302
 Ł.... (Łętowski Ludwik) VIII 300
 Ł*** były wojskowy polski (Łętowski Ludwik) VIII 300
 Ł.....a (Łubieńska Konstancja) VIII 305; IX 231
 Ł. G. (Gołębiowski Łukasz) IX 82
 Ł. P-ij, tłumacz ros. IX 499
 Łabęcki Hieronim VII 515
 Ładnowska Henryka VIII 108
 Ładnowski Aleksander IX 340
 Łaguna Jan VIII 294
 Łaguna Stosław VIII 294-295
 Łagunowa Izabela z Nideckich VIII 294
 Łakociński, adresat listu L. Siemieńskiego IX 140
 Łankis J. IX 34
 z Łapczyńskich Kondratowiczowa B. — zob. Kondratowiczowa B. z Łapczyńskich VIII 395
 Łapiński Stanisław VII 158
 Łapsiński Józef VIII 296; IX 514
 Łasicki Jan VIII 57, 386
 Łaski Olbracht VIII 346
 Łaski Stanisław VIII 346
 Łaszcz Samuel VII 257
 Łaszowski F. IX 118, 119
 Łaszowski Z. IX 119
 Ławrow Piotr Ł. IX 526, 532
 Ławrow W. VIII 391
 Łazarz, car serbski IX 362, 365
 Łazica S. IX 250
 Łażnińska Klementyna — zob. Kono-packa Klementyna z Łażnińskich VIII 72
 Łąccy VII 234
 Łączyński Adolf VIII 121
 Łebiński Władysław VII 93, 94
 Łempicka, adresatka listu T. Lenartowicza VIII 265
 Łempicka Felicja — zob. Koźmianowa Felicja z Łempickich VII 201; VIII 119, 121, 122
 Łempicki Michał IX 140
 Łepkowska Stanisława z Libeltów VIII 92, 119, 123, 220, 297; IX 121, 148
 Łepkowski Józef VII 282, 444; VIII 92, 119, 123, 220, 279, 286, 288, 290, 296-299, 331, 350; IX 26, 73, 87, 89, 106, 148, 507, 514, 535
 Łęcki T. IX 67
 z Łęskich Hołowińska Dominika — zob. Hołowińska Dominika z Łęskich VII 460
 z Łęskich Zaleska Marianna — zob. Zaleska Marianna z Łęskich IX 376
 Łętowscy VIII 301
 Łętowska Teresa z Balickich VIII 300, 301
 Łętowski Franciszek VIII 300
 Łętowski Ludwik VIII 300-302; IX 86, 306, 514
 Łętowski Teofil IX 41
 Łoboda, kozak VII 147
 Łobojko Iwan N. VII 71, 76
 Łomża Maciej (Zachariasiewicz Jan) IX 348

- Łopaciński Hieronim VIII 387, 443; IX 77, 523
 Łopaciński Wincenty IX 65
 Łopczinskij K. IX 461
 Łosiowie VIII 12
 Łosiówna Elżbieta — zob. Borkowska
 Elżbieta Durtin z Łosiów VII 167
 Łoś Franciszek IX 44
 Łoś Jan VII 286; VIII 295, 443
 Łoś Władysław IX 15
 Łozińska Julia z Lewickich VIII 302
 Łozińska Maria — zob. Szajnochowa
 Maria z Łozińskich IX 182
 Łoziński F. IX 9
 Łoziński Józef VII 308; VIII 394, 420, 433; IX 74, 125, 140, 177, 199, 255, 317, 389
 Łoziński Teodor VII 71; IX 29
 Łoziński Walerian VIII 302
 Łoziński Walery VII 145, 146; VIII 13, 302-304; IX 116, 182, 388, 389, 514
 Łoziński Władysław VII 102, 142; VIII 302; IX 182, 456, 514, 544
 Łozowski, tłumacz ukraiński VIII 88
 Łoż. (Łoziński Walery) VIII 302
 Łubieńska Adela VII 331, 474; VIII 156, 263; IX 42
 Łubieńska Józefina VIII 522
 Łubieńska Konstancja VII 240, 378; VIII 120, 279, 305-306, 378; IX 231, 515
 Łubieński Bogusław VIII 305
 Łubieński Feliks VII 224, 225; IX 81
 Łubieński Franciszek VIII 305
 Łubieński Henryk VIII 515
 Łubieński Józef VIII 305, 522
 Łubieński Konstanty Ireneusz Pomian VII 325
 Łubieński Leon VIII 91, 105, 131, 228; IX 188, 245, 263, 321, 324
 Łubieński Piotr VIII 515
 Łubieński Stanisław VII 515, 516; VIII 57
 Łubieński Tomasz Pomian VII 279, 492
 Łubieński Tomasz Wentworth VII 324
 Łubieński Włodzimierz VIII 450, 451, 453
 z Łubieńskich Sobańska Róża — zob. Sobańska Róża z Łubieńskich IX 34, 357
 Łuczakowa Jadwiga VII 7
 Łukasiewicz Ignacy VII 115
 Łukasiński Walerian VII 395, 447; VIII 405, 407, 421, 422; IX 118
 Łukaszewicz Antoni VIII 308
 Łukaszewicz Józef VII 166; VIII 306-308, 428; IX 59, 82, 84, 85, 306, 319, 332
 Łukaszewicz Julian VIII 279
 Łukaszewicz Lesław VII 5, 330, 408; VIII 20, 308-310; IX 90, 402, 515
 Łukaszewicz Teodor VIII 306
 Łukaszewicz Tomasz IX 150
 Łukaszewiczowa Katarzyna z Poplewskich VIII 306
 Łukaszewiczowa Seweryna z Fryzów VIII 306
 Łukaszewski Hilary IX 290, 382
 Łukaszewski Julian VII 389, 508; VIII 279, 350, 394, 424, 425
 Lunaczarski Anatolij W. VIII 507
 Łuniewski M. VII 515
 Łuskina Stefan (Szczepan) VII 132
 Łussakowski Józef VIII 469, 471
 Łuszczewscy VII 313; VIII 311, 313, 314
 Łuszczewska Eleonora IX 398
 Łuszczewska Jadwiga (Deotyma) VII 72, 184, 207, 211, 214, 271, 276, 319, 378, 488, 513; VIII 8, 41, 63, 77, 108, 159, 171, 190, 228, 231, 234, 301, 310-319, 347, 357, 369, 454, 462, 463, 470, 473, 519, 523, 528; IX 24, 46, 53, 69, 70, 71, 111, 136, 159, 246, 248, 291, 314, 315, 351, 363, 371, 384, 448, 515, 541
 Łuszczewska Kazimiera VIII 310
 Łuszczewska Magdalena (Nina) z Żółtowskich VIII 310, 311, 313, 450; IX 145, 245, 248, 424, 448
 Łuszczewski Wacław VIII 245, 310, 311, 312; IX 248
 z Łuszczewskich Gagatkiewiczowa Izabela — zob. Gagatkiewiczowa Izabela z Łuszczewskich IX 398
 Łysiński Aleksander VIII 357
 z Łytkowskich Jankowska Anna — zob. Jankowska Anna z Łytkowskich VII 481
 M. (Faleńska Maria) VII 311
 M. (Ilnicka Maria) VII 465
 M. (Magnuszewski Dominik) VIII 326

- M. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
M. (Małecki Antoni) VIII 347
M. (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
M. (Przeławski Józef Emanuel) IX 70
M. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
M... (Maciejowski Wacław Aleksander) VIII 319
M.*** (Chodźko Michał Borejko) VII 215
M., adresat sonetów J. Zachariasiewicza IX 351
M., adresatka wiersza C. Norwida VIII 464
M., idąca kupić talerz (w wierszu C. Norwida) VIII 463
M. A. (Mickiewicz Adam) VIII 128
M. A. C., tłumacz włoski VII 227
M. B. (Baliński Michał) VII 124
M.... B.... (Baliński Michał) VII 124
M. C. (Czajkowski Michał) VII 238, 241
M. D. (Dzieduszycki Maurycy) VII 290, 291
M. Dz..... (Dzieduszycki Maurycy) VII 290
M. F. (Faleńska Maria) VII 311
M. G. (Gośławski Maurycy) VII 404
M. G. (Grabowski Michał) VII 425; IX 14
M. G... (Grabowski Michał) IX 363
M. Gr. (Grabowski Michał) VII 425, 426
M. Gr... (Grabowski Michał) VII 425
M. Gr..... (Grabowski Michał) VII 425
M. Gr..... (Grabowski Michał) VII 425, 437
M. Gr...ski (Grabowski Michał) VII 425, 426, 427
M. hr. D. (Dzieduszycki Maurycy) VII 290
M. I. (Ilnicka Maria) VII 465
M. J. (Jeziński Michał) VII 511
M. J., weteran VIII 42
M. K. (Kulaszyński Mikołaj) VII 389
M. L. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
M. M. (Malinowski Mikołaj) VIII 345
M. M. (Mann Maurycy) VIII 355
M. M. (Mochnacki Maurycy) VII 35; VIII 403
M. Mo. (Mochnacki Maurycy) VIII 403
M. P. (Podczaszyński Michał) VII 35; IX 35
M. P., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1829 VII 35
m. r. (Romanowski Mieczysław) IX 92
M. R., adresat wiersza W. Tomaszewicza IX 219
M. R., autor katechizmu VIII 355
M. S. (Sikorski Maurycy) IX 348
M. S. (Sowiński Wojciech) VIII 543
M. S. (Studziński Marceł) IX 74
M. S. (Świtalski Maciej) VII 94
M. S. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228, 230
M. T. (Janowski Jan Nepomucen) VII 484, 485
M. T. (Trembicka) (Faleńska Maria) VIII 452
M. W. (Wiszniewski Michał) IX 303, 305
M. W. (Wodzyński M.) IX 305
M.-W., tłumacz ros. VIII 139
M. z P. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
M. z Pl. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
Macaulay Thomas IX 392, 416
Macewicz Konstanty IX 305
Macewicz, marszałek powiatu czerkaskiego VII 326
Mácha Karel Hynek VII 419; VIII 341
Machabejczycy (Machabeusze) VII 115; VIII 427; IX 348, 352
Machabejczyków matka VIII 427
Machaut Wilhelm IX 73
Machczyńscy, rodzice Józefy IX 462
Machczyńska Antonina VIII 245, 250, 412
Machczyńska Ewa VIII 264
Machczyńska Józefa — zob. Cybułska Józefa z Machczyńskich VII 234; IX 462
Machiavelli Niccolò VIII 121; IX 135
Machmud Baka VII 170
Machnicki Jan VII 422
Machnicki Kazimierz VII 422
Macholn J. VIII 336
Maciejewski Jarosław VII 7
Maciejowska Katarzyna z Wojnarów VIII 319
Maciejowska Tekla z Krzyżanowskich VIII 319, 323

- Maciejowski F. VII 465
 Maciejowski Ignacy (Sewer) VIII 399; IX 17, 18, 19
 Maciejowski Kazimierz VIII 319
 Maciejowski Wacław Aleksander VII 149, 228, 259, 282, 286, 287, 397, 441, 444, 495; VIII 48, 91, 279, 288, 290, 298, 307, 319-326, 344, 347, 426, 433, 540, 541; IX 49, 74, 77, 83, 129, 139, 206, 210, 214, 245, 301, 302, 306, 335, 340, 408, 409, 442, 515-516
 z Maciejowskich Wapowska Katarzyna — zob. Wapowska Katarzyna z Maciejowskich IX 337
 Mackiewicz Kamil VII 237
 Mackiewicz S. VII 185
 Mackiewiczówna Józefa — zob. Korsakowa Józefa z Mackiewiczów VIII 76
 Mackiewiczówna Ludwika — zob. Chodźkowska Ludwika z Mackiewiczów VII 208; VIII 517
 Mackiewiczówna Zofia — zob. Odyńcowa Zofia z Mackiewiczów VIII 517, 523
 Mackrott Henryk VII 395
 Macnab H. G. IX 304
 Macpherson James (Osjan) VII 58, 412 [!], 467, 498, 499, 500; VIII 202, 522; IX 80, 313
 Mackiewicz Antoni VIII 260
 Madaliński Antoni Józef VIII 412
 Madej VII 216, 237; IX 335
 Madejski Marcei VII 472; IX 361, 363
 Maeterlinck Maurice VII 419
 Magarašević Djordje IX 61
 Magdalena św. — zob. Maria Magdalena św. VIII 544
 Magenfish Jankiel IX 301
 Magni Francesco VIII 260
 Magnuszewska Hanna — zob. Wójcicka Hanna z Magnuszewskich IX 334
 Magnuszewska Karolina z Kęszyckich VIII 327
 Magnuszewska Maria z Borakowskich VIII 326, 328
 Magnuszewski Dominik VII 38, 45, 123, 166, 233, 294, 295, 297, 351, 381; VIII 95, 131, 326-329, 363; IX 16, 250, 321, 334, 338, 340, 516
 Magnuszewski Józef VII 7
 Magnuszewski Hiacynt VIII 326
 z Magnuszewskich Wójcicka Anna — zob. Wójcicka Anna z Magnuszewskich VIII 327
 Mahomet (Mohammed) VII 176, 340, 341; VIII 30; IX 347
 Maillan Jullien de VIII 229
 Mainzer M. VIII 543
 Maistre Joseph de VII 221, 222; IX 110, 116
 Majer Jan Nepomucen VIII 329
 Majer Józef VII 149, 291, 308, 436, 444, 465, 490, 508; VIII 6, 34, 46, 128, 222, 286, 298, 322, 329-332, 350, 373, 387; IX 74, 146, 147, 148, 184, 186, 189, 205, 218, 243, 317, 358, 377, 447, 516, 541
 Majeranowski Konstanty IX 517
 Majerowa Marianna z Klinkierów VIII 329
 Majewska Paulina — zob. Bochwicowa Paulina z Majewskich VII 160
 Majewski Karol VIII 82, 384
 z Majewskich Mickiewiczowa Barbara — zob. Mickiewiczowa Barbara z Majewskich VIII 378
 Majkowska Julia z Garczyńskich VII 465
 Majkowski Edward VII 465
 Majmon Salomon VIII 28
 Majorcikiewicz Jan VII 67; VIII 67, 332-334; IX 245, 340, 517
 Majtényi Zoltán IX 510
 Makary (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
 Maklakiewicz Jan Adam VIII 200
 Makowiecka [!] Michalina VII 197
 Makowiecki Stefan VII 257
 Makryna matka (Mieczysławska Makryna) IX 227
 Maksimowicz M. VIII 379
 Maksówna Karolina — zob. Towiańska Karolina z Maksów IX 220
 Maksymilian, arcyksiążę austriacki IX 74
 Malatesta Paolo VII 134, 135
 Malczeski Antoni — zob. Malczewski Antoni
 Malczewska Konstancja z Bleszyńskich VIII 334, 339
 Malczewska, niedoszła pani (Rucińska Zofia) VIII 342

- Malczewski Adolf VII 281; VIII 260, 265
- Malczewski Antoni, ksiądz VIII 336
- Malczewski Antoni, poeta VII 38, 57, 146, 147, 148, 149, 203, 233, 383, 409, 410, 419, 500; VIII 26, 141, 150, 218, 334-342, 374, 426; IX 136, 260, 340, 397, 398, 478, 517, 521, 522
- Malczewski Antoni, poeta lwowski VIII 336, 342; IX 517
- Malczewski Franciszek VII 387
- Malczewski Jacek IX 432, 439
- Malczewski Jan VIII 334
- Malczewski Kornel VIII 337
- z Malczewskich Kazimirska de Biberstein Scholastyka — zob. Kazimirska de Biberstein Scholastyka z Malczewskich VIII 30
- Malczewskiego syn (Jakubowski August Antoni) VIII 341
- Maleszewska Helena z Bernatowiczów VIII 342
- Maleszewska Olimpia — zob. Chodźkowa Olimpia z Maleszewskich VII 212
- Maleszewski Józef VIII 342
- Maleszewski Tytus VIII 64, 461, 470, 472
- Maleszewski Władysław Józef VIII 342-343; IX 517
- Malet — zob. Morawska z domu Malet, żona Teodora VIII 421
- Małewska Helena IX 382
- Małewska Zofia (późniejsza Brochocka) VII 246, 248, 249; IX 382, 386
- Małewska, żona Franciszka IX 382
- Małewska, żona Szymona, rektora IX 382
- Małewski Franciszek VII 68, 69, 71, 76, 206, 248, 513, 514; VIII 244, 523; IX 29, 71, 72, 113, 192, 290, 380, 381, 382, 383
- Malfatti Jean VIII 545
- Malibran Alphonse Marie VII 201; IX 400
- Malinowscy bracia VIII 373, 374
- Malinowska Anna z Guttów VIII 345, 347
- Malinowska Helena VIII 347
- Malinowski Franciszek Ksawery VII 95, 98, 228; VIII 343-345; IX 423, 518
- Malinowski J. Ph. IX 360, 361
- Malinowski Lucjan VII 82; VIII 425, 443
- Malinowski Mikołaj, filareta VII 72, 73, 74, 210, 428; VIII 36, 244, 345-347; IX 74, 509, 518
- Malinowski Mikołaj, profesor literatury polskiej we Lwowie VII 100
- Malinowski, ojciec Franciszka Ksawerego VIII 343
- Maliszewski Edward VII 172
- Mallet de Granville Jan — zob. Malletski Jan VIII 360
- Malletska Adela z Krasieńskich VIII 360
- Malletska Waleria — zob. Marrené Morzkowska Waleria VIII 424
- Malletski Jan VIII 360, 362
- z Malskich Kraszewska Zofia — zob. Kraszewska Zofia z Malskich VIII 218
- z Malskich Podolecka Wiktoria — zob. Podolecka Wiktoria z Malskich IX 37
- Malte-Brun Conrad VII 213, 214; VIII 158, 238; IX 36
- Małwikowski P. — zob. Pawlikowski Mieczysław IX 16
- Małwina, adresatka trioletów S. Witwiciego IX 313
- Małwina Sybiraczka VIII 260
- Mały Jakub B. VII 239; IX 335
- Małachowska Benigna IX 226
- Małachowski Gustaw IX 214
- Małachowski Juliusz IX 137
- Małachowski Kazimierz IX 226, 403
- Małachowski Stanisław, marszałek Sejmu Czteroletniego IX 139
- Małachowski Stanisław, przyjaciel Z. Krasieńskiego VIII 147, 148, 161, 162, 164, 210, 484
- Małcużyński Witold VIII 514
- Małecka Rozalia z Litwinowiczów VIII 347
- Małecka Wincentyna z Kierskich VIII 348
- Małecki Antoni VII 102, 105, 106, 206, 443; VIII 91, 92, 124, 230, 344, 347-354; IX 41, 264, 265, 267, 518
- Małecki Mateusz VIII 347
- Małgorzata, królowa IX 9, 15
- Małgorzata z Zembocina VII 247; VIII 158, 166, 168, 191, 194, 327

- Mały J. (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
- Manget S. VIII 336
- Mann Jan VIII 355
- Mann Maurycy VIII 355-356; IX 137
- Mannowa Ernestyna z domu von Hausegger VIII 355
- Manojlović-Rajko Nikola VIII 390; IX 95, 349
- Manoll Michel IX 494, 510, 525, 549
- Manteuffel Gustaw VII 183
- Manuel Eugène VII 284
- Manuel Juan IX 138
- Manzoni Alessandro VII 483; IX 433
- Mańkowska Bogusława VIII 356-357, 382, 473
- Mańkowska Zofia VIII 56
- Mańkowski Teodor VIII 356
- Maquet Auguste VII 154
- Mar C. (Aksienowa Suzanna I.) VIII 53, 55, 59
- Marbach Oswald VIII 289
- Marc Michel VII 154, 334
- Marcinkowska Brygida z Grabowskich VIII 357
- Marcinkowski Antoni Albert Jaxa (Antoni Nowosielski, Albert Gryf) VII 40, 78, 327, 436, 437, 517, 518; VIII 60, 63, 357-360; IX 35, 208, 518
- Marcinkowski Ignacy VIII 357
- Marcinkowski Jan Karol VII 194, 200; VIII 180, 281, 282; IX 59, 105, 235, 331
- Marcinkowski Kajetan Jaksa VII 381
- Marcucci Ettore VIII 259, 263, 271; IX 17
- z Marczewskich Migurska Katarzyna — zob. Migurska Katarzyna z Marczewskich VIII 387
- Marek Aureliusz (Marcus Aurelius Antoninus) VIII 508
- Marek ksiądz — zob. Jandolołowicz Marek VII 50, 409, 420; IX 109, 117
- Maret H. L. C. IX 400
- Maretić Tomislav IX 350
- Marewicz Wincenty IX 243
- Marforio (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
- Marguerye Fryderyk Gabriel Maria Franciszek VIII 444
- Maria (Bobrowa Joanna) VIII 137, 138, 139, 166, 168
- Maria (Wereszczakówna Maria, później Puttkamerowa) VII 202
- Maria B. (Sadowska Maria z Brzezinów) IX 119
- Maria Bogarodzica VII 46, 47, 121, 122, 129, 145, 282, 392, 410, 436, 461, 504; VIII 16, 51, 56, 141, 142, 207, 258, 262, 271, 289, 320, 441, 442, 453, 459, 466, 467, 496, 497, 535; IX 56, 74, 86, 105, 166, 205, 221, 250, 259, 291, 312, 363, 374, 524, 528
- Maria, carowa, żona Dymitra VII 253, 498; VIII 83, 90, 91, 98, 99, 423; IX 81, 182, 196, 197, 198, 202
- Maria ...cka (Ilnicka Maria) VII 465
- Maria Kazimiera, królowa polska VII 444; VIII 117, 435; IX 80
- Maria, królowa węgierska VIII 117
- Maria Leszczyńska, królowa francuska VIII 113; IX 339
- Maria Ludwika Gonzaga, królowa polska IX 32, 82, 197, 338
- Maria Magdalena św. VIII 544; IX 400
- Maria Medycejska, królowa francuska VIII 382
- Maria Stuart, królowa szkocka VII 181; VIII 90, 349, 352, 353
- Maria Teresa, cesarzowa VII 282, 284
- Maria Tudor, królowa angielska VII 316, 320
- Mariotti Mario VIII 263
- Marivaux Pierre de VII 369; IX 476
- Markale J. VIII 452, 456, 458, 461
- Markiewicz Zygmunt VII 7
- Marković Franja VIII 336; IX 450
- Markowski Tomasz [!] IX 16
- Marks Karol VII 20, 51, 52, 88, 232, 252, 256, 265, 390, 448, 456, 487; VIII 235, 240, 253, 254, 255, 384; IX 102, 327
- Markwart Józef Joachim VII 301
- Marrené Władysław VIII 360
- Marrené Morzkowska Waleria VII 65; VIII 360-366, 424; IX 518
- Marsollier Benoît Joseph VII 393
- Marszak S. IX 549
- Marszałkiewicz Maksymilian VIII 419

- Martin (Saint-Martin Louis Claude de) IX 475
- Martin Edouard VIII 29
- Martynow Leonid N. VIII 53, 59; IX 468, 490, 525, 549
- Martynowski Franciszek Ksawery VII 125; VIII 287
- z Martynów Dahlmannowa Helena — zob. Dahlmannowa Helena z Martynów VII 252
- Marycjusz Szymon IX 271
- Maryła (Wereszczakówna Maria, później Puttkamerowa) VII 247; IX 380
- Marylski Eustachy VII 378
- Marynia (Falkenhagen-Zaleska Maria z Korzeniowskich) VIII 89
- z Marynowskich Nabelakowa Maria — zob. Nabelakowa Maria z Marynowskich VIII 434
- Masaryk Tomáš IX 442
- Maskiewicz Bogusław Kazimierz VIII 426
- Masław, książę mazowiecki VIII 133, 166, 167, 168; IX 204
- Massalska Helena VII 281
- Massalska z Owsianów, żona Józefa VIII 368
- Massalska Katarzyna z Korbutów VIII 367, 368
- Massalska Paulina z Nowosielskich VIII 367
- Massalski Edward Tomasz VII 5, 72; VIII 367-368, 368; IX 518
- Massalski Józef VII 5, 69, 233; VIII 367, 368, 368-369
- Massalski Onufry VIII 367, 368
- Masson J. IX 381
- Mastai Luigi VIII 155
- Maszkiewicz Samuel VII 257
- z Maszkiewiczów Weryha Darowska Katarzyna — zob. Darowska Katarzyna Weryha z Maszkiewiczów VII 256
- Matczyński Marek VIII 117
- Matecki Józef VII 423
- Matecki Teodor Teofil VII 92, 229
- Matejko Jan VII 43, 174, 319, 375, 422, 466; VIII 26, 65, 282, 286, 459, 472, 510; IX 195, 202, 204, 338, 340, 364, 366, 506
- Mateusz herbu Cholewa VIII 236
- Mateusz z Krakowa VIII 432
- Matisson — zob. Matthisson Friedrich von VII 406
- Matouš Josef VIII 452, 454, 455, 456, 460, 461, 468
- Matthew A. [!] — zob. Arnold Matthew VII 510
- Matthisson Friedrich von VII 406
- Matuszewicz Marcin VII 133
- Matuszewicz Roman VII 79
- z Matuszewiczów Kicka Zofia — zob. Kicka Zofia z Matuszewiczów IX 64
- Mauritzius Anton VIII 139
- Maurokordato Maria — zob. Strutyńska Maria z domu Maurokordato IX 171
- Max Hans (Päumann Johann) VII 335
- Mayenowa Maria Renata VII 7
- Mayzner Józef VIII 305
- Mazepa Jan VII 138, 147, 185, 191, 216, 499; VIII 341, 522; IX 5, 16, 73, 361, 365
- Mazur (Majorkiewicz Jan) VIII 332
- Mazur Jan IX 18
- Mazur Roman (Zmorski Roman) IX 405
- Mazur z Pł. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
- Mazur z Płockiego (Majorkiewicz Jan) VIII 332
- Mażuranić Antun VIII 322, 322 [!], 326
- Mażuranić Ivan VIII 57, 69; IX 21 [!], 491
- Mazurkiewicz Wincenty VII 203; VIII 226, 414, 470, 472; IX 107, 156, 324, 412
- Mazzini Giuseppe VII 52, 87, 255; VIII 250, 251, 253, 309, 380, 388; IX 102, 226, 325, 327, 549 |
- Mączyńska Maria — zob. Kremerowa Maria z Mączyńskich VIII 221
- Mecenas (Caius Cilnius Maccenas) VIII 76
- Mecherzyńska Helena z Żeromskich VIII 369 |
- Mecherzyński Karol VII 39; VIII 369-371; IX 306, 519
- Mecherzyński Mateusz VIII 369
- Meciszewski Hilary VII 295, 298; VIII 224, 226, 371-374; IX 264, 267, 446, 447, 471, 492, 519
- Meciszewski Kacper VIII 371

- Medea IX 266, 274
 Medeksza Kasper (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
 Mehmed Sadyk (Czajkowski Michał) VII 238
 Meilhac Henry VII 198
 Meixner Julius VIII 390
 Mejer Ignacy VII 436
 Mejer J. [!] — zob. Majer Józef VIII 46
 Melcer Henryk VIII 340; IX 517
 Meleniewski Józef VIII 52
 Mélesville (Anne Honoré Joseph Duveyrier) VII 393; IX 205
 Melko Fortunat (Milkowski Zygmunt Fortunat) VIII 398
 Mellerowa Zofia VIII 311, 316
 z Melsztyna Spytko — zob. Spytko z Melsztyna VII 125
 Melsztyńscy VIII 346
 Mendelsberg H. IX 425
 Mendelsohn Jul. IX 100
 Mendelssohn-Bartholdy Félix IX 322
 Mendelsson Moses VII 485
 Mendychowska K. — zob. Morgenbesserowa K. z Mendychowskich VIII 423
 Menoutchechri, poeta perski VIII 30, 31
 Menzel Wolfgang VII 393
 Mercantini, poeta włoski IX 165
 Mercier J. VIII 126
 Mercier Paul VII 308
 de Mercoeur Karolina — zob. Kolbergowa Karolina z domu de Mercoeur VIII 44
 Merian Maria Sybilla VIII 222
 Merici Aurelia VIII 121
 Mérimée Prosper IX 71, 75, 377
 Merle d'Aubigné Jean Henri VIII 129
 Merle Jean Toussaint VII 308
 Méry Joseph IX 209, 276
 Merzbach Henryk VIII 40, 374-375; IX 320, 321, 519
 Merzbach Ludwik VIII 213, 241
 Merzbach Samuel Henryk VIII 263
 Merzbach Zygmunt VIII 374
 Merzbachowa Henryka z Lesserów VIII 374
 Merzbachowa Paulina z domu Le Hardy de Beaulieu VIII 374
 Mesalina (Valeria Messalina) VIII 29
 Mesih, poeta turecki VII 170
 Messius Trajanus Decius — zob. Decjusz VIII 319, 323
 Mészáros István IX 500
 Meszyński Faustyn VIII 258
 Metody św. VII 148; VIII 121; IX 88, 89, 127, 196
 Metternich Klemens von IX 283, 284
 Metzsig Jan VII 230
 Meyer Edward VII 435
 Meyer Katarzyna VII 435
 Meyerbeer Giacomo VII 197, 392
 Méyéet Leopold VII 324; VIII 394; IX 256
 Mezencow Walerian IX 171
 Mianowska A... z T. IX 20
 Mianowski Józef VII 81, 82; IX 197
 Miarka Antoni VIII 376
 Miarka Emilia z Zanibałów VIII 376
 Miarka Karol VIII 376-378; IX 163, 164, 519
 Miarka Karolina z Borówków VIII 376
 Miaskowski Feliks VIII 135; IX 309
 Miaskowski Kasper VII 284; IX 105, 197, 278
 Miączyńscy IX 104
 Miączyńska Klementyna z Potockich IX 49, 135
 Mich. Bal. (Baliński Michał) VII 124
 Michael Maurice A. VIII 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 459, 468, 495
 Michajłow Michaił Ł. VIII 141; IX 468
 Michajłowski M. VIII 51, 52, 53, 67; IX 393
 Michalina O..... IX 119
 Michalscy w Kordyszówce VII 404
 Michalski Jan VIII 456
 Michalski Ludwik IX 150
 Michalski R. (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
 Michał (Czajkowski Michał) IX 398
 Michał Anioł — zob. Buonarroto Michał Anioł
 Michał Gr..... (Grabowski Michał) VII 425
 Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski VII 424, 492; VIII 425; IX 76, 80, 194, 274
 Michał św. VII 237
 Michał (wiersz S. Witwickiego) IX 313

- Michałowska Ludwika IX 416
 Michałowski Bartłomiej IX 111, 116, 117, 137
 Michałowski Jakub VII 443, 444; IX 184
 Michaud E. IX 90
 Michaud Joseph François VII 517
 Michaux Aleksander (Miron) VII 178; VIII 448
 Michelet Karl Ludwig VII 226, 228, 230; IX 462
 Michelet Jules VII 50, 393; VIII 278; IX 150, 532
 Mickiewicz Adam VII 7, 20, 27, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 60, 61, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 90, 91, 101, 107, 121, 126, 128, 130, 138, 160, 175, 176, 178, 182, 185, 186, 195, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 220, 221, 223, 224, 230, 231, 234, 235, 236, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 252, 255, 256, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 281, 291, 292, 293, 294, 299, 306, 324, 325, 330, 350, 356, 358, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 385, 386, 388, 389, 391, 394, 405, 407, 408, 410, 412, 415, 417, 419, 436, 441, 448, 449, 451, 453, 454, 456, 463, 471, 472, 484, 487, 488, 489, 490, 491, 499, 502, 503, 504, 505, 506, 512, 513, 514, 518; VIII 5, 7, 15, 16, 17, 18, 21, 26, 28, 31, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 55, 56, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 96, 97, 100, 110, 111, 112, 113, 119, 120, 128, 130, 131, 132, 135, 138, 154, 158, 160, 164, 165, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 195, 197, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 209, 211, 215, 225, 226, 230, 231, 244, 249, 250, 251, 253, 254, 256, 257, 260, 261, 269, 271, 274, 278, 279, 281, 292, 296, 302, 304, 305, 306, 307, 310, 311, 312, 317, 325, 328, 329, 336, 338, 339, 341, 342, 343, 345, 346, 347, 349, 352, 353, 368, 369, 374, 375, 378, 378, 379, 381, 382, 385, 388, 399, 400, 403, 405, 409, 410, 416, 418, 423, 426, 431, 433, 435, 436, 437, 438, 439, 441, 442, 444, 445, 446, 449, 453, 454, 459, 462, 469, 470, 473, 484, 485, 486, 487, 489, 494, 498, 499, 504, 505, 506, 509, 510, 514, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 531, 532, 533, 535, 536, 537, 538, 539, 541, 545, 546, 547; IX 6, 16, 18, 24, 28, 29, 30, 36, 40, 50, 56, 61, 67, 69, 70, 71, 72, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 113, 114, 117, 130, 132, 133, 136, 137, 138, 141, 142, 150, 156, 159, 165, 179, 180, 190, 191, 193, 194, 204, 205, 213, 215, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 235, 236, 246, 248, 251, 258, 259, 276, 282, 290, 291, 311, 312, 314, 315, 316, 324, 326, 336, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 367, 370, 371, 372, 374, 375, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 396, 399, 401, 405, 406, 407, 411, 421, 431, 434, 438, 441, 442, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 466, 467, 474, 475, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 486, 489, 493, 494, 496, 498, 509, 510, 511, 512, 515, 517, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 527, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 538, 539, 540, 541, 545, 546, 547, 549, 551, 552, 553
 Mickiewicz Aleksander VIII 378-379; IX 290, 519
 Mickiewicz Franciszek VII 274; VIII 379
 Mickiewicz Mikołaj VIII 378
 Mickiewicz N. VII 336
 Mickiewicz R. J. IX 301
 Mickiewicz Władysław VII 90, 187, 190, 239, 377; VIII 80, 156, 169, 260; IX 109, 117, 315, 356, 363, 482, 507, 539
 Mickiewiczowa Barbara z Majewskich VIII 378
 Mickiewiczowa Celina VIII 257, 418, 446; IX 344
 Mickiewiczowa Teresa z Terajewiczów VIII 379
 Mickiewiczowie VII 202
 z Mickiewiczów Święcicka Maria — zob. Święcicka Maria z Mickiewiczów VIII 379

- Mickiewiczówna Marynia VIII 305
 Micowski Karol VII 428
 Micros (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
 z Miechowa Jaksa — zob. Jaksa z Miechowa VII 498
 Miecz. R. (Romanowski Mieczysław) IX 92
 Mieczysław I, książę polski VII 171; IX 73, 80, 84, 85
 Mieczysław R. (Romanowski Mieczysław) IX 92
 Mieczysław III Stary, książę polski VIII 83; IX 158
 Mieczysław (w dedykacji J. Szujskiego) IX 198
 Mieczysławska Makryna VII 325, 504; VIII 181, 354; IX 227, 282
 Miej Lew A. VII 210; VIII 51, 52, 53, 59, 169, 521; IX 362, 533, 552
 Mielęcki Edmund IX 275
 Mielikowski Stefan Szczęsny Bohdan (Kraśński Zygmunt) VIII 131, 143
 Mielikowski Stefan Szczęsny Bohdan przydomku i herbu Gozdawa (Kraśński Zygmunt) VIII 131, 143
 Mielżyńscy w Miłostawiu VIII 26, 427
 Mielżyńska Franciszka z Wilkxyckich VIII 473; IX 135
 Mielżyńska Wirydianna IX 79
 Mielżyński Maciej VIII 431
 Mielżyński Seweryn VII 95; VIII 26, 54, 259; IX 86, 134, 135
 z Mielżyńskich Bnińska Maria — zob. Bnińska Maria z Mielżyńskich IX 145
 Mien Juliusz IX 393
 Mierkina R. IX 471
 Mierostawska Kamila z domu Notté de Vaupleux VIII 380
 Mierostawski Adam VIII 384
 Mierostawski Kasper VIII 380
 Mierostawski Ludwik VII 85, 88, 92, 111, 112, 178, 215, 391, 417, 449, 485, 487, 493; VIII 36, 106, 256, 282, 380-385, 390, 398, 404, 415, 454, 469, 470, 472, 473, 486, 540, 541, 542; IX 36, 98, 189, 285, 328, 375, 405, 493, 520
 Mieroszewska Anna z Dembińskich VIII 385
 Mieroszewska Eleonora VIII 385
 Mieroszewski Jan IX 447
 Mieroszewski Jan Kanty VIII 385
 Mieroszewski Józef VII 5; VIII 373, 385
 Mierzwa, kronikarz VII 106
 Mierzyński Antoni VIII 386-387
 Mierzyński Tadeusz VIII 386
 Mieszkaniec lasów (Tyszkiewicz Eustachy) IX 242, 243
 Migurska Albina z Wiśniowskich VIII 387
 Migurska Katarzyna z Marczewskich VIII 387, 388
 Migurski Józef VIII 387, 388
 Migurski Waclaw VIII 387, 388
 Migurski Walenty VIII 387, 388
 Migurski Wincenty VIII 387-388; IX 520
 Migurskiego Wincentego dzieci VIII 387
 Mika Viktor VII 331, 332, 333, 335, 336; IX 471
 Miklosich (Mikloszycz) Franz IX 10
 Mikołaj I, car rosyjski VII 204, 222, 238, 451, 496; VIII 131, 157, 182, 293, 387, 438; IX 65, 71, 107, 172, 324, 346, 443, 460, 540
 Mikołaj z Nagłowic — zob. Rej Mikołaj VII 424
 Mikołaj z Zembocina VII 224
 Mikołajtis Józef VIII 165
 Mikoszewski K. VIII 17
 Mikros (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70, 247
 Mikuli Karol IX 249
 Mikulicz Karol VII 257
 z Mikuliczów Koźmianowa Wiktoria — zob. Koźmianowa Wiktoria z Mikuliczów VIII 118, 119, 120, 122
 Mikulski Tadeusz VII 7
 Mikułowski E. VIII 20
 z Milejków Chłopicka Zofia — zob. Chłopicka Zofia z Milejków VIII 40
 Miliciević Miłan IX 540
 Milikowski Jan VII 345, 459; VIII 334, 340
 Miller Jan Nepomucen VIII 494
 Milowicz Władysław VIII 218
 z Miltonów Paszkowska Teodora — zob. Paszkowska Teodora z Miltonów IX 13
 Milton John IX 71
 Milutinović Sima Sarajlija IX 408
 Miłaszewska Joanna IX 466, 502, 503, 507, 508, 552

- Miłaszewski Adam IX 466, 502, 503, 507, 508, 552
- Miłejko Baltazar (Klimañska Zofia) IX 488
- Miłkowska Balbina z Brudzewskich VIII 388
- Miłkowska Zofia z Wróblewskich VIII 388
- Miłkowski Józef, ojciec pisarza VIII 388
- Miłkowski Józef, współtłumacz F. H. Lewestama VIII 274
- Miłkowski Zygmunt Fortunat (T. T. Jeż) VII 87, 118, 174, 178, 244, 271, 272, 447, 472, 473, 506; VIII 79, 255, 265, 382, 384, 385, 388-400, 486, 504, 542; IX 7, 38, 88, 89, 98, 120, 210, 228, 259, 323, 327, 375, 456, 507, 520-521, 538
- z Miłkowskich Gawrońska Antonina — zob. Gawrońska Antonina z Miłkowskich VIII 395
- Miłosz Eugeniusz VII 435
- Minajew D. VIII 54, 59
- Minasowicz D. IX 379
- Minasowicz Jan Klemens VIII 448, 486
- Minasowicz Józef Dionizy VII 237
- Minasowicz Józef Epifani VIII 433
- Mineyko M. VII 344
- Minghetti Marco VIII 379
- Miniszewski Józef Aleksander VII 65; VIII 401-402, 446; IX 521
- Minkwiz Aleksander IX 171
- Minsberg Ferdinand VII 239
- Minus (Faleńska Maria) VII 311
- Mirabeau Honoré Gabriel VIII 409
- Miram Józefa (Miramka) VII 65
- Mirecki Franciszek VII 333, 337, 345; VIII 373; IX 477
- Miriam — zob. Przesmycki Zenon
- Miron (Michaux Aleksander) VII 178; VIII 448
- Mirosław G. (Gosławski Maurycy) VII 404
- Mirosławska Georgina — zob. Bykowska Georgina Jaksza VII 191
- Mirski Józef VIII 84
- Misiewicz Konstanty VII 188
- Miśkatović Josip VIII 26; IX 348
- Miszewski Jakub VII 288
- Mitelstaedt Jan VIII 258
- Mitraszewska Leokadia — zob. Schmitowa Leokadia z Mitraszewskich IX 123, 125 ¶
- Mitraszewska Paulina — zob. Kondratowiczowa Paulina z Mitraszewskich VIII 50
- Mitrydat IX 313
- Mittermayer Karl Joseph Anton VIII 221
- Mitzner Zbigniew IX 50½
- Mitznerowa P. IX 501
- Mizantrop (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
- z Mleczków Alcyato Marianna — zob. Alcyato Marianna z Mleczków VII 111
- Mlinavić S. VII 410
- Mł. (Małecki Antoni) VIII 347
- Młocki Alfred VII 389
- z Młockowskich (czy Młochowskich) Wolska Józefa — zob. Wolska Józefa z Młockowskich (czy Młochowskich) IX 320
- Młoda Polka — zob. Wojnarowska Karolina IX 318
- Młodecki J. N. VIII 20
- Młodnicka Wanda IX 254, 255
- Młody artysta X. Y. IX 191
- Młokosiewicz Franciszek IX 61
- Młokosiewiczówna Anna — zob. Potocka Anna z Młokosiewiczów IX 61
- z Młynarskich Gaszyńska Teresa — zob. Gaszewska Teresa z Młynarskich VII 380
- Mniszchowie VII 392
- Mniszech Michał IX 345
- Mniszchówna Maryna — zob. Maria, carowa, żona Dymitra
- Mochnacy VIII 410
- Mochnacka Maria z Pagowskich VIII 245, 403, 406; IX 36
- Mochnacki Bazyli VIII 403, 406, 407; IX 36, 265
- Mochnacki Kamil VIII 406, 407, 408; IX 36
- Mochnacki Ludwik VIII 405
- Mochnacki Maurycy VII 34, 35, 36, 37, 38, 60, 208, 214, 356, 397, 416, 419, 430, 431, 441, 485, 486; VIII 49, 96, 100, 224, 238, 245, 250, 254, 328, 329, 340, 381, 403-411 421, 435, 436, 539, 541; IX 35, 36, 37, 98, 214, 245,

- 264, 265, 283, 304, 311, 316, 425, 426, 442, 443, 521-522
- Moczulski Julian IX 70
- Modzelewski Jan VII 461
- Modzelewski Michał VIII 337, 342
- Modzelewski Wiktor VII 461
- Modrzewski Andrzej — zob. Frycz
- Modrzewski Andrzej VIII 325
- Mogilnicki Jan VIII 435
- Mohort Szymon VII 122; VIII 219; IX 44, 47, 48, 49, 55, 56, 536
- Mohrenheim Artur VII 300; IX 171
- Mojżesz, wódz i prawodawca ludu izraelskiego VIII 134, 466, 497, 513; IX 250
- Mokronowski Stanisław IX 139
- Mokrzecki, adresat listu K. Lacha Szyrmy IX 214
- Molè Wojśław VIII 139, 140, 145, 146, 156
- Molière (Jean Baptiste Poquelin) VII 164, 307, 348, 352, 353, 356, 358, 366, 367, 369, 370, 371; VIII 100, 112, 113, 544; IX 209
- Molińska Aniela z Czekajskich IX 329
- Molińska-Woykowska Julia — zob. Woykowska Julia
- Moliński, brat Julii Woykowskiej IX 329
- Moliński Wiktor IX 329
- Molo Karolina de — zob. Olizarowa Karolina z domu de Molo VIII 530
- Monaldeschi Giovanni VIII 373
- Monat Henryk IX 251
- Monika św. VIII 163
- Moniuszko Kazimierz VIII 76
- Moniuszko Stanisław VII 163, 196, 197, 202, 237, 246, 247, 314, 332, 333, 362, 466, 474; VIII 44, 50, 52, 60, 71, 88, 97, 108, 531, 532; IX 69, 194, 209, 267, 268, 312, 320, 321, 323, 332, 333, 361, 394, 461, 464, 471, 480, 488, 489, 490, 492, 502, 515, 533, 536, 545, 549, 551
- Montalembert Charles de VII 393; VIII 26, 118, 132, 153, 167, 169, 293; IX 67
- Montgomery R. VII 115
- Monwid, książę litewski IX 160
- Moore Thomas VIII 180, 383, 499; VIII 77, 90, 121, 122, 412, 522, 528, 545; IX 7, 8, 25, 107, 347, 381
- Moraczewska Bibiana VII 67, 263 [!], 447, 448; VIII 94, 95, 411-413; IX 54, 414, 417, 522
- Moraczewska Józefa z Kierskich VIII 411, 413
- Moraczewski Jędrzej VII 486, 492; VIII 106, 241, 278, 279, 280, 281, 381, 383, 411, 413-415, 540; IX 81, 414, 522
- Moraczewski Tomasz VIII 411, 413
- Morandi Luigi VII 474; VIII 149
- Morawscy VII 398
- Morawska K. Z. VIII 133, 134, 135, 137, 167, 168
- Morawska Katarzyna z Jezierskich VIII 419
- Morawska Konstancja VIII 121
- Morawska Marianna, dyrektorka teatru w Wilnie VIII 231
- Morawska Marianna z Siemaszków, matka Stanisława VIII 416
- Morawska z domu Malet, żona Teodora VIII 421
- Morawski Adam VIII 419
- Morawski Apolinary VIII 416
- Morawski Franciszek VII 34, 35, 37, 98, 140, 342, 408, 500; VIII 89, 91, 116, 119, 121, 123, 124, 151, 156, 159, 160, 363; IX 136, 278, 495
- Morawski Ignacy VIII 419
- Morawski Józef, współtłumacz edycji E. Raczyńskiego IX 82
- Morawski Józef z Oporowa VII 398, 401
- Morawski K. VIII 38
- Morawski Stanisław VII 5, 7, 71; VIII 416-418; IX 131, 132
- Morawski Szczęsny VIII 419-420; IX 18, 95, 522
- Morawski Teodor VII 88, 89, 90, 203; VIII 421-422; IX 356, 357, 522
- Morawski Teofil VIII 422
- Morawski Wojciech VII 398; VIII 80
- Morawski Zdzisław IX 366
- Morenheim — zob. Mohrenheim Artur
- Moreto Agostino VIII 28; IX 21
- Morgenbesser Aleksander VIII 422-424
- Morgenbesser Stanisław VIII 422
- Morgenbesserowa Katarzyna z Ogonowskich VIII 422
- Morgenbesserowa M. z Mendychowskich VIII 423
- Morgenroth M. VIII 53

- Morgenstern L. IX 249
 Morier James IX 131
 Morozewicz Kalikst VII 334
 Morozow Osip (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Morska Magdalena z Dzieduszyckich VII 498
 Morski Józef (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 Morsztyn Hieronim VIII 370
 Morsztyn Jan Andrzej (Jędrzej) VIII 49, 349, 441; IX 136, 176
 Morsztyn Ludwik VII 444
 Morsztyn Zbigniew IX 32
 Morzkowska Antonina VIII 37
 Morzkowska Laura z Wąsowiczów VIII 424
 Morzkowska Waleria — zob. Marrené Morzkowska Waleria
 Morzkowski August VIII 424
 Morzkowski Michał VII 5, 65; VIII 360, 363, 424, 447; IX 301
 z Morzkowskich Radziwiłłowa Aniela — zob. Radziwiłłowa Aniela z Morzkowskich VII 284
 Morzycka Faustyna VII 67; VIII 389
 Mosbach August VII 5, 95, 135; VIII 425-426; IX 453, 507, 523
 Mosbach Fryderyk VIII 425
 Mosbachowa Julia z Bronowskich VIII 425
 Mosen Julius VII 79
 Moser Gustav von VII 335
 Moskow M. VIII 392
 z Mossakowskich Koźmianowa Anna — zob. Koźmianowa Anna z Mossakowskich VIII 115
 Mostowska Anna VII 38
 Moszczeński Adam IX 81
 z Moszczeńskich Chłapowska Urszula — zob. Chłapowska Urszula z Moszczeńskich VII 200
 Moszyńska Joanna VIII 368
 Moszyński Antoni VIII 426-427, 440
 Moszyński Piotr VII 460
 Motty Apolonia z Herwigów VIII 427
 Motty Jan VIII 427
 Motty Marceli VII 172, 193; VIII 427-429; IX 85, 106
 Motty W. IX 135
 Motty Walentyna — zob. Cegielska Walentyna z Mottych VII 193; VIII 427
 Motty Waleria z Bukowieckich VIII 428
 Mottych rodzina VIII 428
 Mozart Wolfgang Amadeus VIII 44
 mp. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
 Mroczo Ksawery VIII 265
 Mrongovius Krzysztof Celestyn VII 205; IX 148, 441
 Mroziński Józef IX 14, 60, 176
 z Mrozińskich Supińska Tekla — zob. Supińska Tekla z Mrozińskich IX 176
 Mrozowicki U. VIII 303
 Mrożewski Stefan VIII 468
 Mru. K. (Szabrański Antoni Józef) IX 180, 181
 Mruk (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 Mścisław Mścislawicz, książę ruski VIII 423
 Muchanow Paweł IX 9, 151
 Muchanow Sergiusz VII 197
 Muchlińska Emilia z Tyszyńskich VIII 429
 Muchlińska Franciszka VIII 429
 Muchliński Antoni VIII 429-431; IX 246
 Muchliński Ignacy VIII 429
 Muchliński Józef VIII 429
 Mucquardt, księgarz z Brukseli VIII 374
 Muczowska Katarzyna z Drelanków VIII 431
 Muczowski Antoni VII 444
 Muczowski Józef VIII 244, 431-434; IX 136, 206, 308, 423, 462, 523
 Muczowski Marcin VIII 431
 Mühl Adam (Mickiewicz Adam) VIII 306
 Müller Eugen VII 199
 Müller F. VII 188
 Müller Jan IX 184
 Müller Jan (Sobieszczęński Franciszek Maksymilian) IX 150
 Müller Johann VII 180
 Müllner Adolph VII 342, 344
 Mułkowski Adolf VIII 307, 309
 Münch-Bellinghausen Eligius (F. Halm) VII 59, 179; VIII 516, 531
 Münchheimer Adam VII 196; IX 208
 Münnich Wilhelm VII 436
 Murad Pasza (Bem Józef) VII 382
 Murat Joachim IX 10
 Murawiew Michaił N. VIII 530, 544

- Murawiew Nikita M. IX 476
 Muret Marc Antoine VIII 427
 Murger Henri IX 208, 209
 Murillo Bartolome Estéban VIII 116
 Murilo Arajo VIII 457
 Murinius M. — zob. Murzyński Marcin IX 340
 Murphy Arthur VII 499
 Murza-Szafi, poeta IX 408
 Murzynowski Stanisław IX 394
 Murzyński Marcin IX 340
 Mussa Victor Emanuel VII 337
 Musset Alfred de VII 20, 202, 317, 369; VIII 87, 90, 100, 263, 498, 501, 502, 546; IX 8, 25, 209, 210, 381
 Musset Paul de IX 209
 Mycielscy w Rokosowie VIII 355
 Mycielska, nakładca Poezji J. B. Za-leskiego IX 361
 Mycielska Helena VIII 521
 Mycielska Ludwika VIII 521, 523
 Mycielska Waleria z Tarnowskich VIII 26
 Mycielski Jerzy VIII 492
 Mycielski z Dębna IX 330
 Myszkowska Antonina — zob. Kosińska Antonina z Myszkowskich VIII 104
 Myszkowski Aleksander VII 293
 Myszkowski Władysław IX 15
 z Myszkowskich Rylska Antonina — zob. Rylska Antonina z Myszkowskich IX 318

 N. (Norwid Cyprian) VIII 448, 460
 N*** (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
 N. autor broszury (Mochnacki Maurycy ?) VIII 405
 N. B. (dedykacja K. Drzewieckiego) VII 279
 N. D. (Niemirowicz-Danczenko W.) IX 393
 N. G., tłumacz ros. VII 338
 N. K. (Kraśiński Zygmunt) VIII 131, 132
 N. Ł. (Łuszczewska Magdalena, Nina) VIII 450
 N. N. (Komierowski Józef) VIII 49
 N. N. (Kondratowicz Ludwik) VIII 50
 N. N. (Konopacki Szymon) VIII 72

 N. N-cz, tłumacz ros. IX 301
 N-N, adresat wiersza T. Zana IX 379
 N.... O.... (Olizar Narcyz) VIII 532
 Nabi-effendi, poeta turecki VIII 430
 Nabelak Jakub VIII 434
 Nabelak Ludwik VII 121, 123, 149, 150, 204, 281, 413, 415, 417; VIII 407, 409, 434-437, 456, 537; IX 36, 40, 89, 100, 101, 224, 277, 278, 366, 372, 388, 389, 404, 523
 Nabelakowa Maria z Marynowskich VIII 434
 Nabelakowa Zofia z domu Conrad VII 204; VIII 434, 436, 460; IX 366, 389
 Nabeleg — zob. Nabelak Ludwik VIII 434
 Nadwiślański Leon (Zienkowicz Leon) IX 402, 403
 z Nagłowic Mikołaj — zob. Rej Mikołaj VII 424
 Nagnioszewska Klara VIII 462
 Nahma, adresatka wiersza J. Wiernikowskiego IX 291
 Naimska Michalina — zob. Szymanowska Michalina z Naimskich IX 207
 Nakwaska Anna z Krajewskich VIII 437, 438
 Nakwaska Karolina VIII 437, 438; IX 245, 400
 Nakwaski Franciszek VIII 438
 Nakwaski Henryk VIII 437, 438-439
 z Nakwaskich Walewska K. — zob. Walewska K. z Nakwaskich IX 86
 Nalewajko, kozak VII 147
 Nałęcz (Ropelewski Stanisław) IX 98
 Napoleon, cesarz francuski VII 13, 125, 182, 185, 200, 201, 237, 287, 337, 338, 366, 451, 454, 482; VIII 129, 130, 132, 134, 146, 166, 167, 168, 187, 188, 211, 214, 259, 278, 356, 385, 404, 412; IX 13, 17, 18, 79, 91, 157, 220, 351
 Napoleon III, cesarz francuski VII 90, 91, 138, 203, 217, 451; VIII 132, 156, 157, 164, 168, 190, 210, 355, 538, 540; IX 221, 306
 Napoleon, książę, kuzyn Napoleona III VII 217; VIII 540
 Narbutt Kazimierz VIII 427
 Narbutt Ludwik VIII 439

- Narbutt Teodor VII 515; VIII 439-441; IX 523
- Narbutta siostra VII 505
- z Narbutów Chłędowska Cecylia — zob. Chłędowska Cecylia z Narbutów VII 260
- z Narbutów Dembowska Konstancja — zob. Dembowska Konstancja z Narbutów VII 267
- Narcyssa (Żmichowska Narcyza) IX 413
- Narcyssa Ż... (Żmichowska Narcyza) IX 413
- Nargielewicz Józef VII 103
- Naruszewicz Adam Stanisław VII 132; VIII 117, 236, 237, 238, 250; IX 39
- Narymunt, książę litewski IX 160
- Narzymska Janina VIII 335
- Natalia B. IX 406
- Nauczyciel elementarny (Estkowski Ewaryst) VII 302
- Naumann, nadburmistrz Poznania IX 82, 83
- Naundorf Charles Guillaume IX 226
- Navratilowie IX 125
- Nawojka IX 105, 106
- Nawrocki Mikołaj VIII 319
- Nebaba, ataman kozacki VII 411, 421
- Nečas Jan VII 382, 460; VIII 51, 52, 54, 59, 336, 518; IX 253
- Necker de Saussure (Albertine Adrienne) IX 400
- Nehring Jakub VIII 441
- Nehring Władysław VII 93, 94, 95, 194; VIII 441-444; IX 32, 60, 523
- Nehringowa Barbara z Gostomskich VIII 441
- Nekanda Tadeusz (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334, 342
- Nell Fryderyk VII 475
- Nemo (Wiszniewski Michał) IX 303
- Nendzyński Aleksy VIII 27
- Nepos (Publius Cornelius Nepos) VII 126; VIII 387; IX 266
- Neptun IX 206
- Neron (Lucius Domitius Ahenobarbus) VIII 27, 29, 419
- Nerval Gérard de VIII 303
- Nestor, bohater grecki w wojnie trojańskiej IX 181
- Nestor, kronikarz VII 106
- Netrebski Dominik VII 332, 347
- Neu K. VIII 236, 237
- Neudhardt (Neidhardt) Borys IX 171
- Neveršilová Olga IX 524
- Newman John Henry IX 400
- Newton Isaac IX 179
- Nicolas Auguste VII 367; IX 399
- Nicole ks., właściciel instytutu wychowawczego w Petersburgu IX 108
- z Nideckich Łagunowa Izabela — zob. Łagunowa Izabela z Nideckich VIII 294
- Nieczuja (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
- Niedźwiecki, brat Leonarda VIII 445
- Niedźwiecki J. IX 254
- Niedźwiecki Leonard VII 184, 207, 251, 275, 379, 389, 449, 451, 452, 457, 459, 465, 490, 491, 504; VIII 16, 20, 26, 31, 38, 122, 130, 436, 444-446, 520, 534, 536, 537, 538, 541, 546; IX 68, 89, 214, 228, 328, 344, 358, 367, 524
- Niegolewscy IX 104
- Niegolewski Andrzej VIII 164, 176, 212, 245; IX 84, 85
- Niegolewski Władysław VII 95; VIII 54; IX 68, 120
- Niekrasow Mikołaj A. VIII 44, 57, 59, 61; IX 491
- Niemcewicz Julian Ursyn VII 35, 36, 74, 89, 90, 101, 186, 188, 344, 381; VIII 91, 157, 165, 226, 237, 247, 335, 363, 423, 517, 545; IX 54, 80, 83, 84, 125, 136, 169, 213, 230, 312, 313, 377, 517
- Niemen Czesław IX 532
- Niementowski Antoni VIII 350
- Niemirowicz-Danczenko Władimir I. IX 393
- Niemojewski Feliks VII 412; IX 101
- Niemojewski Ludwik VIII 359
- Niemojewski Bonawentura VIII 421; IX 153
- Niemojewski Wincenty VII 36, 37; VIII 421
- Niépovié Gaétan (Frankowski Karol) VII 328, 329
- Niepowie Kajetan (Frankowski Kajetan) VII 328, 329; IX 470
- Nieritz Gustaw VIII 289
- Niesiecki Kasper VII 237; VIII 240; IX 160
- Niesiołowska-Rothertowa Zofia IX 468

- Niesiołowski S. VIII 382
 Niesłuchowski Samuel VIII 56
 Nie-Van-Dyk (Szujski Józef) IX 193, 194, 195
 Niewęglowski Piotr Henryk VII 5, 85; VIII 203
 Niewiadomski Stanisław IX 256
 Niewiarowska — zob. Chomętowska z Niewiarowskich, żona Władysława VII 224
 Niewiarowska Julia z Brzozowskich VIII 446
 Niewiarowski Aleksander VII 65, 161, 294, 326; VIII 32, 54, 60, 360, 366, 402, 424, 446-448, 448, 469, 473, 488; IX 207, 211, 320, 323, 409, 411, 451, 524
 Niezabitowski Albin VII 169; VIII 95; IX 39
 Niezabitowski Aleksander VII 255
 Niezabitowski Kajetan Lubicz IX 301
 Nieznajomski E. (Dembowski Edward) VII 261
 Nieznajomy (Komierowski Józef) VIII 49
 * z Niklewiczów Kaczkowska Franciszka — zob. Kaczkowska Franciszka z Niklewiczów VIII 7
 Nikorowicz Józef IX 249
 z Nikorowiczów Antoniewiczowa Józefa Bołoz — zob. Antoniewiczowa Józefa Bołoz z Nikorowiczów VII 119
 Nikorowiczówna Zofia — zob. Antoniewiczowa Zofia Bołoz z Nikorowiczów VII 119
 Niszczycki Krzysztof IX 340
 Nitschmann Hans VIII 141, 142, 144, 145, 146, 155, 169, 263, 336; IX 250, 253, 365, 407, 438
 Nizami z Gandży IX 158, 159, 542
 Noailles Emmanuel Victorien Henri VIII 435; IX 88
 Nodier Charles VII 30
 Noe, patriarcha biblijny IX 112
 Nofreari, królowa egipska VII 314
 Noire-Isle Al. de (Przeździecki Aleksander) IX 72
 Noirville Alexandre de (Przeździecki Aleksander) IX 72
 Nolaski (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
 Nork F. VII 185
 Norwid Cyprian VII 7, 41, 42, 48, 59, 65, 66, 124, 130, 131, 174, 214, 219, 229, 232, 236, 237, 302, 311, 313, 353, 383, 390, 416, 417, 501, 502; VIII 40, 124, 154, 165, 169, 176, 178, 179, 180, 181, 185, 186, 189, 192, 193, 195, 209, 214, 245, 258, 264, 272, 273, 315, 363, 399, 444, 447, 448-514, 514, 534, 537; IX 16, 18, 119, 120, 226, 255, 275, 276, 277, 278, 279, 300, 358, 366, 374, 410, 411, 420, 432, 451, 454, 457, 462, 465, 469, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 503, 508, 510, 511, 515, 523, 524, 524-532, 534, 535, 540, 541, 547, 549, 552, 554, 555
 Norwid Jan VIII 448, 514
 Norwid Ksawery VIII 49, 452, 462
 Norwid Ludwik VII 313, 319; VIII 50, 363, 447, 448, 450, 465, 486, 495, 514-515; IX 147, 340, 392
 Norwidowa Anna z Jarnowskich VIII 453, 472, 514
 Norwidowa Ludwika ze Zdzieborskich VIII 448, 514
 Norwidowa Zofia z Sobieskich — zob. Komierowska Zofia z Sobieskich VIII 49
 z Norwidów Suska Paulina — zob. Suska Paulina z Norwidów VIII 455
 Noskowski Zygmunt VII 332; VIII 273; IX 227
 Notté de Vaupleux (Mierosławski Ludwik) VIII 380
 Notté de Vaupleux Kamila — zob. Mierosławska Kamila z domu Notté de Vaupleux VIII 380
 Noubar-Pasza madame VII 218
 Nougaret Pierre Jean Baptiste VIII 237
 Novaković Stojan VII 239
 Novalis (Friedrich von Hartenberg) VII 25, 32; IX 69, 437
 Novicampianus — zob. Nowopolski Wojciech VIII 330
 Nowakowska Józefa — zob. Grabowska Józefa z Nowakowskich VII 423
 Nowakowska Teofila VIII 108
 Nowakowski Józef VII 474
 Nowakowski Tadeusz VII 270

- Nowara L. ks. (Wojnarowska Karolina) IX 318
 z Nowego Targu Wawrzyniec — zob. Korwin Wawrzyniec VIII 57
 Nowicki Fortunat VIII 359
 Nowina Janusz (Pol Wincenty) IX 40
 Nowiński Stanisław VII 308, 434; VIII 275, 331; IX 26, 33, 148, 177, 199, 299, 352, 389
 Nowodworski Bartłomiej VIII 116; IX 81
 Nowopolski (Novicampianus) Wojciech VIII 330
 Nowosielska Paulina — zob. Massalska Paulina z Nowosielskich VIII 367
 Nowosielski A. — zob. Marcinkowski Antoni Albert Jaxa
 Nowosielski Antoni — zob. Marcinkowski Antoni Albert Jaxa
 Nowosielski Teofil Stanisław VIII 515-517
 Nowosilcow Nikołaj N. VII 55, 69, 70, 71, 73, 313, 398, 399, 447; VIII 40, 42, 110, 239, 243, 405, 410; IX 71, 72, 103, 385
 Nowoszycki S. VII 515
 Nowowiejscy, adresaci listów A. Jełowickiego IX 483
 Nowowiejski Karol (Wojnarowska Karolina) IX 318
 Noyers Pierre de VIII 435; IX 388
 Noyes Florence VII 333; VIII 139
 Noyes George Rapall VII 333, 358; VIII 204
 Nufr. (Pietraszkiewicz Onufry) IX 28
 Nurkowski Norbert IX 231, 233
 Nyrtyc S. IX 111
 O***, adresat wiersza R. Suchodolskiego IX 174
 O***** (Odyniec Antoni Edward) VIII 517
 O. I. S. (Sękowski Józef Julian) IX 129
 O. K. (Kolberg Oskar) VIII 44
 O. N., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 262
 O. O...! (Sękowski Józef Julian) IX 129
 O. P. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 71
 O. S. (Sękowski Józef Julian) IX 129
 O. S-kij (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Obolewicz Waczesław B. VII 338
 Oborski Ludwik VIII 244
 Obuchowicz Filip IX 290
 Obuchowicz Kazimierz IX 382
 Obuchowicz Kazimierz Filip VII 127
 Obuchowiczowie VII 127
 Obywatel Stanów Zjednoczonych (Jagtowt Maksymilian) VII 501
 Obywatel z Poznańskiego, czyli obywatel z zabranego kraju (Mochnacki Maurycy) VIII 403, 404
 Obywatele i mieszkańcy miasta Lublina IX 143
 Ochocki w Dobropolu VII 472
 Ochorowicz Julian VIII 395
 Odescalchi Zofia z Branickich VIII 473
 Odet-Peillion, kontradmirał VII 472
 Odillon-Barrot, dyplomata VIII 543
 Odojewskij Aleksandr N. IX 482
 Odrowąż-Pieniążek Janusz VII 7
 Odyniec Antoni Edward VII 72, 123, 131, 165, 206, 210, 237, 248, 274, 275, 276, 291, 324, 378, 435, 503; VIII 36, 40, 41, 75, 76, 78, 91, 124, 130, 135, 145, 160, 177, 222, 258, 271, 276, 286, 310, 312, 313, 315, 368, 379, 517-529; IX 24, 25, 49, 50, 120, 136, 155, 159, 165, 179, 185, 220, 245, 246, 311, 314, 345, 346, 352, 365, 366, 369, 382, 384, 466, 474, 533
 Odyniec Leonard VIII 523
 Odyniec Tadeusz VIII 517, 518, 521, 523
 Odyńcowa Teresa z Gnatowskich VIII 517
 Odyńcowa, tłumaczka ros. IX 335
 Odyńcowa Zofia z Mackiewiczów VIII 517, 523
 Odyńcówna Antoninka VIII 520, 528; IX 25
 Odyńcówna Karolina — zob. Suzinowa Karolina z Odyńców IX 179
 Odyńcówna Teresa — zob. Chomętowska Teresa z Odyńców VII 165; VIII 313, 518
 Odyńcówna Wincenta — zob. Grozowa Wincenta z Odyńców VII 438
 Oe (Estreicher Karol) VII 305
 Oehlschläger Adam Gottlob VII 134, 179, 180, 281; IX 408
 Offenbach Jacques VII 198

- Oficer Polski (Paszkowski Józef starszy) IX 13
- Ogińscy VIII 75
- Ogińska Kunegunda VIII 521
- Ogińska, księżna wdowa IX 245
- Ogiński Michał VII 212, 213; IX 245
- z Ogonowskich Morgenbesserowa Katarzyna — zob. Morgenbesserowa Katarzyna z Ogonowskich VIII 422
- Ogończyk Zakrzewska Maria — zob. Blizińska Maria z Ogończyk Zakrzewskich VII 151
- Ohm Marcin VIII 277
- Ohryzko Józefat VII 134, 147, 287; VIII 79, 80, 81, 88, 294, 321, 349, 358, 402, 447, 519, 520, 529-530; IX 183, 324, 338, 411, 446, 533, 554
- Ohryzko Piotr VIII 529
- Ojczyźniak (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
- Okęcki Antoni Onufry VII 134
- Okińczyk Aleksander IX 372
- Okolski Antoni VIII 295
- Okolski Szymon IX 289
- Okraszewski Stanisław IX 61
- Olbracht — zob. Jan Olbracht, król polski
- Olbromska, starościna VII 222, 223
- Olchowiczowa Helena z Szamowskich VIII 262
- Ole-Bull — zob. Bull Ole Bornemann IX 400
- Olechowski T. VIII 225
- Olechowski Witalis IX 130
- Olejowski Kazimierz (Wodzicki Kazimierz) IX 316
- z Oleska (Zaleski Wacław Michał) IX 376
- z Oleska Wacław (Zaleski Wacław Michał) IX 335, 376, 378
- Oleski (?) VIII 472
- Oleszczyński Antoni VII 281; VIII 445; IX 135, 312
- Oleszczyński Seweryn IX 151
- Oleszkiewicz Józef VIII 417, 526; IX 71, 72, 114
- Oleś (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
- Oleśnicka Zofia IX 340
- Oleśnicki Zbigniew VII 290, 292; VIII 538
- z Oleśnickich Głowaczów Lipińska Maria — zob. Lipińska Maria z Oleśnickich Głowaczów VIII 275, 287
- Olewiński Lubin IX 46
- Olgiard, w. książę litewski IX 160, 161
- Olgiardowicz IX 160, 161
- Olifir Dydim (Olizarowski Tomasz August) VIII 534, 535
- Olimpia Wr. VII 473
- Oliphant M. VII 312
- Olizar Filip Nereusz VIII 530, 532
- Olizar Gustaw VIII 530-532, 532; IX 533
- Olizar Karol VIII 530
- Olizar Narcyz VIII 245, 256, 530, 531, 532-533; IX 533
- Olizarowa Józefa z Ożarówskich VIII 531
- Olizarowa Karolina z domu de Moło VIII 530
- Olizarowa Ludwika ze Szczyttów VIII 530, 532
- Olizarowa Michalina z Kęsinowskich VIII 533
- Olizarowska z Aleksandrowiczów, matka Tomasza Augusta VIII 534
- Olizarowski Jakub VIII 534
- Olizarowski Tomasz August VII 182, 281, 388, 478; VIII 449, 460, 462, 471, 492, 534-537; IX 155, 157, 533-534
- z Olizarów Przeździecka Adelajda — zob. Przeździecka Adelajda z Olizarów IX 72
- Olizarówna Ludwika (później Chodkiewiczowa) VIII 530
- Ollando F. d' IX 138
- Ollendorff Henryk Gustaw VIII 414
- Olszewska Karolina — zob. Stanisławska Karolina z Olszewskich IX 164
- Olszewska Kornelia — zob. Polowa Kornelia z Olszewskich IX 41
- Olszyński Marcin IX 211
- Omar Chajjam VII 208
- Omer Pasza VII 217
- Omiecińska Anna Rozalia IX 109
- Omieciński Jan VII 240
- Omulewski I. W. VIII 53
- Onacewicz Ignacy VII 515 [!]; VIII 239, 244; IX 159, 213, 214, 509
- Onegdajski (Żeligowski Edward Witold) VIII 124; IX 411, 412
- Opaliński Krzysztof IX 183

- Opeć Baltazar VII 423; IX 76
 Opieński Henryk IX 517
 Opitz Martin VIII 371
 Opoczyńska Monika — zob. Korzeniowska Monika z Opoczyńskich IX 492
 Oppman Artur (Or-Ot) VIII 312, 316, 363, 450, 454; IX 416
 Oraczewski Czesław VII 457
 z Oranowiczów Tomaszewiczowa Ludwika — zob. Tomaszewiczowa Ludwika z Oranowiczów IX 219
 Orchowski Jan Alojzy VIII 541
 Orchowski Paweł VII 517
 Orda Napoleon IX 312
 Ordęga Władysław VIII 22
 Ordon Julian Konstanty VII 79, 101, 377, 380, 381; VIII 113, 260, 265, 272, 273; IX 475
 Ordyniec Jan Kazimierz VII 250; VIII 29
 Orestes IX 139, 274
 O'Rell Max. VII 312
 Orfeusz VII 29
 Orgelbrand Maurycy VIII 74; IX 219
 Orgelbrand Samuel VII 112, 115, 126, 128, 132, 133, 153; VIII 45, 46, 218, 222, 273, 274, 331; IX 32, 76, 90, 91, 148, 151, 152, 305, 334, 338, 394
 Orian (O'Ryan) Maria — zob. Balińska Maria z domu Orian (O'Ryan) VII 121
 Orłowska Klementyna VII 191
 Orłowski Aleksander VIII 416, 417
 Orłowski Józef VII 156
 z Orłowskich Chomętowska Franciszka Konstancja — zob. Chomętowska Franciszka Konstancja z Orłowskich VII 164, 224
 Ornest Oto VII 332, 334; IX 471
 Or-Ot — zob. Oppman Artur
 Orpiszewska Anna z Zyberg-Platerów VIII 538
 Orpiszewska Maria z Szymońskich VIII 537
 Orpiszewski Ignacy IX 394, 396
 Orpiszewski Józef, ojciec pisarza VIII 537
 Orpiszewski Józef, wnuk pisarza VIII 164
 Orpiszewski Ludwik VII 180; VIII 162, 164, 262, 484, 537-539; IX 356, 534
 Orsini Bianca VIII 84
 Országh Pál (Hvezdoslav) VII 513
 Orwicz J. (Dzierzkówna N.) VIII 311
 Orzechowski Antoni VII 270
 Orzechowski Stanisław VII 107, 289; VIII 51, 58; IX 15, 241
 Orzechowski T. VII 176
 z Orzechowskich Schmittowa Katarzyna — zob. Schmittowa Katarzyna z Orzechowskich IX 122
 Orzelska Anna IX 135, 309
 Orzelski Jan VII 180, 289
 Orzelskich dom VII 180, 289
 Orzeszkowa Eliza VII 153, 167, 179, 202, 269, 420; VIII 9, 28, 262, 295, 313, 316, 319, 331, 359, 362, 363, 394, 397; IX 18, 24, 69, 352, 502, 504, 507, 520, 521
 Orzeszkowska Wincenta — zob. Wiernikowska Wincenta z Orzeszkowskich IX 290
 Osada Stanisław IX 520, 521
 Osiński Alojzy VIII 83, 91, 95, 243
 Osiński Ludwik VII 56, 344; VIII 116; IX 13, 334
 Osiński, porucznik IX 177
 Osman Pasza VII 176
 Osman, sułtan turecki IX 291
 Ossolińska Wanda — zob. Potocka Wanda z Ossolińskich IX 64
 Ossoliński Jerzy VII 106; VIII 426; IX 195, 196, 198
 Ossoliński Józef Maksymilian VII 99, 100, 104, 107, 423, 424, 425, 515; IX 454, 455
 Ossoliński Zbigniew VII 106
 Ossorya M. (Ciepliński Marcin) IX 5
 Ostaszewski Eliasz VII 72, 73, 181, 182, 514; VIII 231; IX 264
 Osten-Sacken Casimir von der VII 201
 Ostoja-Sawicka Józefa — zob. Sawicka Józefa IX 399
 z Ostroga Jan — zob. Jan z Ostroga IX 15
 Ostrogska Elżbieta (Halszka z Ostroga) VII 498; IX 73, 194, 195, 198, 202, 203
 Ostroróg Jan VII 224, 225; VIII 349
 Ostrowska A. VII 505; VIII 119
 Ostrowska Klementyna VII 213
 Ostrowski Aleksander N. IX 294

- Ostrowski Antoni VIII 42, 406, 542; IX 404
- Ostrowski Jan, ojciec Józefata Bolesława VIII 539
- Ostrowski Jan w Ujeździe VIII 161
- Ostrowski Józefat Bolesław VII 36; VIII 129, 409, 539-542; IX 425, 534
- Ostrowski Krystyn VII 80, 345; VIII 43, 226, 464, 542-547; IX 107, 177, 324, 412, 534
- Ostrowski Krystyn Józef VII 205; VIII 445
- Ostrowski Teodor E. VIII 307
- Ostrowski Władysław VII 79, 213; VIII 542
- z Ostrowskich Drzewiecka Tekla — zob. Drzewiecka Tekla z Ostrowskich VII 278
- z Ostrowskich Potocka Ludwika — zob. Potocka Ludwika z Ostrowskich IX 64
- Osttorp Leon VIII 233
- Ośmiałowska Antonina — zob. Jachowiczowa Antonina z Ośmiałowskich VII 474
- Oświęcim (Oświęcim) Anna VII 498; IX 183
- Oświęcim (Oświęcim) Stanisław VII 498; IX 183
- Oświęcimska Anna — zob. Oświęcim (Oświęcim) Anna VII 498
- Otto św. VII 147
- Otwinowski Erazm IX 81
- Otwinowski Stanisław IX 111
- Ouida L. — zob. La Ramée Louise VII 312
- Owen Richard VIII 444
- Owen T. VIII 427
- Owidiusz (Publius Ovidius Naso) VIII 55, 58, 59, 72, 83, 93, 109, 110, 427, 466, 497; IX 488, 490
- Owsianówna — zob. Massalska z Owsianów, żona Józefa VIII 368
- Owsiński Zygmunt VIII 311
- Oxygeniusz d'Azote (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
- Ozanam Antoine Frédéric VII 180, 282
- Ozierow Władysław A. VII 406
- Ożarowska Cecylia z Platerów VIII 437
- Ożarowska Józefa — zob. Olizarowa Józefa z Ożarowskich VIII 531
- P. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- P. (Pol Wincenty) IX 40
- P. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
- P... (Padurra Tomasz) IX 5
- P** (Łepkowski Józef) VIII 296
- P. 2 (Baworowski Wiktor) VII 138
- P... A... (Pajgert Adam) IX 7
- P. D. (Dahlmann Piotr) VII 252
- P. D. — (Dahlmann Piotr) VII 252
- P. F. W. (Wężyk Franciszek) VIII 300
- P. G. (Puzynina Gabriela) IX 77
- P. K. (Kostecki Platon) VIII 107
- P. K. (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
- P... K... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
- z P. K. N. (Nakwaska Karolina) VIII 437
- P. K. Stolnikiewicz Chelmski (Podwysocki Konstanty) IX 39
- P. N., tłumacz ros. VIII 336
- P. P., adresat sonetu K. Danielewicza VII 254
- P. R. D. W., autor artykułu w Dzienniku Warszawskim 1828 VII 35
- P. Sz. (Estreicher Karol) VII 305
- P. Sz. z W. (Estreicher Karol) VII 305
- P. W. (Pol Wincenty) IX 40
- P... Z..., adresat opowiadania M. Czajkowskiego VII 240
- P. z Galicji, adresatka listów K. Ujejskiego IX 255
- P. z L. W. (Wilkońska Paulina) VII 123
- P. z N. S. (Suska Paulina z Norwidów) VIII 455
- Pac Stefan IX 32
- Facel Vinko IX 360
- Paciorkiewicz Tadeusz IX 515
- Padalica Tadeusz — zob. Fisz Zenon Leonard
- Padura — zob. Padurra Tomasz IX 5
- Padurra Aniela z Paszkowskich IX 5
- Padurra Jan IX 5
- Padurra Józef — zob. Padurra Tomasz IX 5
- Padurra Tomasz VII 180, 408; IX 5-7, 339, 340, 370, 534
- Pailleron Edouard VIII 27, 29, 38; IX 155, 156, 209
- Pajęczkowski Franciszek VII 106

- Pajgert Adam VII 473; **IX 7-8**, 252, 254, 260, 388, 389
- Pajgert Józef Kalasanty IX 7, 8
- Pajgertowa Helena z Rozwadowskich IX 7
- Pakosław, kasztelan krakowski VII 443
- Pakosta V. VIII 53, 149
- Palacký František IX 363, 512
- Palińska Salomea — zob. Kenigowa Salomea z Palińskich VIII 31
- Pallis Angela Bartolomei IX 458
- Palm A. VII 205
- Palmer A. F. IX 213
- Palmerston Henry John VIII 121, 540; IX 91, 283
- Palmieri Aurelio VII 228
- Palmin L. VIII 51, 53, 54, 59
- Palmović Andrija IX 361, 362
- Pałauzow, historyk Rumunii IX 90
- Pamfil ze Żmudzi (Baliński Michał) VII 124
- Pan Adolf spod Bielska (Klimańska Zofia) IX 488
- Pan Jacek Sobiesław (Baliński Michał) VII 124, 126
- Pancer Emilia — zob. Ehrenbergowa Emilia z Pancerów VII 300
- Pancer Felicja — zob. Ehrenbergowa Felicja z Pancerów VII 300
- Pandora VII 507
- Pani na Korczewie — zob. Kuczyńska Joanna
- Papagoda Jan Lorenzo IX 289
- Papanczew P. VII 241
- Papiorkowski Juda, nauczyciel szkółki parafialnej w ... (Baliński Michał) VII 124
- Papłońscy-Wiłtułowiczowie w Widzach IX 9
- Papłoński Jan VII 206; **IX 9-10**, 534
- Paprocki Bartłomiej VII 126; IX 15
- Paprocki L. VII 280
- Parczewscy w Osieku IX 406
- Parczewska Tekla — zob. Zmorska Tekla z Parczewskich IX 406, 409
- Parczewski J. VIII 265
- Parkosz Jakub VIII 506
- Parma, poeta IX 347
- Parny Evariste Désiré de VII 393
- Parylak Piotr IX 6
- Pasek Jan Chryzostom VIII 13, 357; IX 74, 80, 116, 273, 274, 308, 338, 345, 364
- Paskiewicz Iwan F. VII 54, 83, 231, 266, 441; VIII 24, 323, 333, 542; IX 92, 108, 277, 451, 457, 508
- Paskuda [!] — zob. Plaskuda K. T. VII 235
- Pasławski Karol VII 196, 198
- Paszkwicz Dionizy VII 516
- Paszowska Kornelia z Krajewskich IX 13, 14
- Paszowska Teodora z Miltonów IX 13
- Paszkowski Franciszek **IX 10-11**
- Paszkowski Franciszek, syn IX 11
- Paszkowski Józef Edmund VIII 90, 363; **IX 11-13**, 245, 261, 535
- Paszkowski Józef (starszy) **IX 13-14**, 340, 535
- Paszkowski Kazimierz VIII 52
- Paszkowski Wincenty IX 13
- z Paszkowskich Padurra Aniela — zob. Padurra Aniela z Paszkowskich IX 5
- Paterkul (Wolski Włodzimierz) VIII 375; IX 320
- Patkul Jan Reynold VII 492, 493; VIII 450; IX 337
- Paul A. VIII 363
- Paul de Saint-Vincent (Budzyński Wincenty) VII 181; VIII 138, 149, 152
- Paul... z R..... K..... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
- Pauli Mateusz IX 14
- Pauli Zofia z Wojciechowskich IX 14
- Pauli Żegota VIII 328; **IX 14-16**, 138, 241, 388, 514, 535
- Paulina K.... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
- Paulina R. VIII 359
- Paulina z L. W... (Wilkońska Paulina) IX 296
- Paulina z L. W..... (Wilkońska Paulina) IX 296
- Paulina z L... W... (Wilkońska Paulina) IX 296
- Paulina z L..... W..... (Wilkońska Paulina) IX 296
- Paulina z L-W. (Wilkońska Paulina) IX 296

- Paulina z L.-W..... (Wilkońska Paulina) IX 296
- Paulmy Antoine René VIII 435
- Paulus Paulirinus de Praga VIII 431
- Päumann Antoni VII 335; VIII 91, 95
- Päumann Hans VII 333; VIII 8, 85, 86
- Pausza Aleksander VII 240, 241
- Pavlof C. — zob. Pawłowa Karolina VII 205
- Paweł, adresat wiersza F. Kulakowskiego VIII 231
- Paweł, adresat wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 336
- Paweł I, car rosyjski VIII 438
- Paweł św., apostoł IX 322
- Paweł z Przemankowa IX 73
- Pawęski Piotr Skarga — zob. Skarga Piotr VIII 333
- Pawiński Adolf VII 468, 469
- Pawlicki Stefan VII 93, 94
- z Pawlickich Sowińska Pelagia — zob. Sowińska Pelagia z Pawlickich IX 154
- Pawliczyński Jan VIII 91
- Pawlikowscy Cholewici IX 19
- Pawlikowscy w Medyce VIII 454; IX 17, 19, 123, 535
- Pawlikowscy w Zakopanem VII 345
- Pawlikowska Helena z Dzieduszyckich IX 16, 18
- Pawlikowska Henryka z Dzieduszyckich IX 16, 18
- Pawlikowska-Jasnorzewska Maria VIII 272
- Pawlikowski Gwalbert Józef VII 100, 101, 104, 170, 345; IX 15, 16, 17, 218, 455
- Pawlikowski Jan Gwalbert VII 103, 140, 255
- Pawlikowski Mieczysław VIII 454, 463, 465, 467, 471, 472; IX 16-19, 92, 96, 123, 125, 163, 248, 251, 255, 525, 535
- Pawlikowski Mieczysław (XX w.) IX 255
- Pawlikowski Tadeusz IX 19
- Pawlikowski W. VII 344
- Pawliszczew, prokurator VII 287
- Pawłowa Karolina z domu Jaenisch VII 205; IX 461
- Pawłowa Muza VIII 51, 52, 59; IX 477
- Pawłowicz Edward VII 102, 508; VIII 75, 220, 350
- z Pawłowskich Kajsiewiczowa Anna VIII 15
- Pagowski S. VII 275
- Pagowski Tadeusz VII 378
- z Pagowskich Mochnacka Maria — zob. Mochnacka Maria z Pagowskich VIII 403, 245
- Pecchio J. VII 490
- Pecci Joachim — zob. Leon XIII, papież VIII 20
- Pedro, król Brazylii VIII 409; IX 36
- Pelagia, adresatka wiersza T. Zana IX 380
- Pelikan Waclaw VII 71; VIII 42
- Pellico Silvio VII 134, 135, 317, 482; IX 305
- Pelski, chorąży VII 74, 277; IX 385
- Penew Bojan VIII 450, 489
- Peplowski Stanisław — zob. Schnürr Peplowski Stanisław VII 307
- Pérard J. VIII 453, 455, 457
- Perini Oswald VII 239
- z Pernickich Hoene Elżbieta VII 449
- Perowski Leon IX 243, 378, 379
- Perpetua św. VII 460
- Perraud Adolphe Louis Albert VIII 445
- Perraud Rościszewska Aniela — zob. Polowa Aniela z Perraud Rościszewskich IX 41
- Perseusz VIII 386, 387
- Perski poeta, tłumaczony przez C. Norwida VIII 466
- Perykles VII 172; IX 261, 262
- Pestel Paweł I. IX 31, 476
- Peterkiewicz Jerzy VIII 462, 468, 473; IX 525
- Petőfi Sandor VII 180, 280, 282
- Petrarca Francesco VII 317, 320, 383, 461; VIII 326, 435, 436; IX 365, 426, 450
- Petronela błog. VIII 289, 377
- Petronelli, iluzjonista VIII 516
- Petrović S. IX 138
- Petrycy Jan Innocenty VIII 330
- Pewien dymisjonowany Pomocnik Stołu (Jankowski Placyd) VII 481, 482
- Pewien Jegomość (Baliński Michał) VII 124

- Peyer R. VIII 362
Pęcławski (Kalinka Walerian) VIII 18, 19
Pękalski Piotr VIII 432
Pfeiffer Juliusz IX 446
Phalaena J. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
Philoludski z Oleska (Zaleski Wacław Michał) IX 376
Piasecka Emilia — zob. Zdanowiczowa Emilia z Piaseckich IX 390
Piasecki Kazimierz VII 72; IX 383, 390
Piasecki Marian VII 206
Piasecki Paweł VII 133; IX 340
Piast, legendarny książę polski VII 122, 392; VIII 28, 312, 320, 390, 463; IX 93, 95, 97, 329
Piastowie VII 123, 255; VIII 52, 57, 58, 66, 70, 295; IX 93, 160, 169, 170, 195, 304, 336, 345
Piave Francesco Maria VII 197
Piccard L. VII 475
Pictet A. VII 35; VIII 335
Piecek, poeta czeski VIII 74
Piekosiński A. IX 198
Piekosiński Franciszek VIII 295, 352
Pieniążek Czesław VIII 258
Pieniążek Janusz Odrowąż — zob. Odrowąż-Pieniążek Janusz VII 7
Pieniążek Karol IX 204
z Pieniążków Bogucka Tekla — zob. Bogucka Tekla z Pieniążków IX 297
Pieńkiewicz Adam M. VII 341; IX 5
Pieńkowska Franciszka ze Śliwickich IX 19
Pieńkowski Jan IX 19, 20
Pieńkowski Karol IX 19-21
Pietkiewicz Antoni (Adam Pług) VII 190, 276, 283, 507, 518; VIII 10, 75, 80, 265, 316, 462; IX 21-28, 50, 164, 351, 371, 524, 535
Pietkiewicz Antoni, ojciec pisarza IX 21, 22
Pietkiewicz Feliks IX 24, 381
Pietkiewicz Kazimierz IX 25
Pietkiewicz Michał VII 490
Pietkiewicz Walerian VIII 244; IX 218, 326, 344
Pietkiewiczowa Ludwika z Sierpu-towskich IX 22, 25
Pietkiewiczowa Zuzanna z Rohozińskich IX 21, 22
Pietkiewiczowie, bracia Antoniego IX 22
Pietkiewiczówna Aniela IX 27
Pietraszewski Ignacy VII 478; VIII 429, 430
Pietraszkiewicz Ksawery VII 189; IX 346
Pietraszkiewicz Onufry VII 68, 69, 70, 248, 275, 513; VIII 77, 110, 418; IX 28-30, 382
Pietropawłowski I. VIII 86, 87
Pietrow P. J. IX 133
Pietrowski M. VIII 52, 59
Pietrusiński Ludwik VIII 129
Pietruski Stanisław Konstancy IX 317
Pięknowska Konstancja VII 162
Pigmalion, król Cypru VIII 543
Pigoń Stanisław VII 7, 242
Pik (Pieńkowski Karol) IX 19
Pilań Jan IX 525
Pilat Stanisław IX 46, 56, 388, 389
Pilawski Wacław VII 413
Pilecka Elżbieta — zob. Pilecka Elżbieta, królowa polska VIII 132, 166, 167, 168
Pilecki Antoni VIII 311, 316
Pilecki Jan VIII 60
Pillati Henryk VII 475
Pilatti Ksawery VIII 516
Piller Józef VIII 108
Piller Kornel VIII 108
Piller Piotr VIII 108
Pilsudski Józef VIII 193, 491
Pindar VIII 231; IX 290
Pinetti, iluzjonista VIII 516
Pini Tadeusz VIII 467, 481, 482, 512
Piotr, adresat wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 336
Piotr Klawer św. VII 326
Piotr syn Włodzimierza — zob. Włast Piotr VIII 425
Piotr Wielki, car rosyjski VII 492, 493; IX 90
Piotr Włast — zob. Włast Piotr VIII 425
Piotr św. apostoł IX 407
Piotrkowczyk Andrzej (Jędrzej) VIII 57; IX 105, 106
Piotrowska Agnieszka z Żakusiłów IX 30
Piotrowska Aniela ze Stachowiczów IX 31
Piotrowski A. VII 175
Piotrowski Józef IX 30

- Piotrowski H. IX 343
 Piotrowski Rufin VIII 38; **IX 30-31**
 z Piotrowskich Junoszków Jabłonowska
 Marianna — zob. Jabłonowska Ma-
 rianna z Junoszków Piotrowskich VII 468
 Piramowicz Grzegorz IX 289
 Piranesi Giambattista IX 435
 Pisariew Dmitrij I. IX 504
 Pistor G. K. de VIII 242
 Piszczalka Bonifacy, organizta Parafije
 Pędzichowskiej (Anczyc Władysław
 Ludwik) VII 112
 Pitt William IX 36
 Pius IX, papież VII 444, 505; VIII 132,
 152, 154, 155, 168, 190, 449, 486, 508;
 IX 221, 226, 280, 281
 Piwarski Jan Feliks VIII 450
 Piwnicki (Lelewel Joachim) VIII 235
 Piwnicki N. (Lelewel Joachim) VIII 235
 Piwowski Adam VII 413
 Pl. K. R. z W. (Kostecki Platon) VIII 107
 Pl. Stef. (Estreicher Karol) VII 305
 Pl. Sz. (Estreicher Karol) VII 305
 Pl. Szcz. (Estreicher Karol) VII 305
 Plac S. (Estreicher Karol) VII 305
 Plac Szczep. (Estreicher Karol) VII 305
 Plagny A. de VIII 109
 Planche Gustave VII 25
 Plaskuda K. T. VII 235 [!]
 Platen August IX 297
 Plater Cezary VIII 148, 208, 469, 487,
 510; IX 128, 344
 Plater Emilia VII 381; IX 168
 Plater Ludwik VII 89, 91, 392; VIII 42;
 IX 36, 169, 212, 344, 474
 Plater Michał VII 69
 Plater Władysław VII 190, 388, 458;
 VIII 43, 226, 423; IX 153, 169, 214,
 344, 366, 412
 Plater Włodzimierz IX 345
 z Platerów Ożarowska Cecylia — zob.
 Ożarowska Cecylia z Platerów VIII 437
 z Platerów Tyszkiewiczowa Augusta —
 zob. Tyszkiewiczowa Augusta z Pla-
 terów IX 242, 244
 Platerówna — zob. Wodzicka z Platerów,
 żona Kazimierza IX 316
 Platon VII 19, 172, 173, 513; VIII 114,
 333, 451, 507; IX 196, 206, 271, 524, 529
 Platon K. (Kostecki Platon) VIII 107
 Plaut (Titus Maccius Plautus) VII 371,
 515; IX 274
 Pleban Aleksander VIII 482
 Plebankiewicz Wincenty VII 129
 Plebańska Katarzyna IX 32
 Plebański Jan IX 32
 Plebański Józef Kazimierz VII 94; **IX**
32-33, 536
 P...lecki (Estreicher Karol) VII 305
 Plée Léon VIII 22
 Plewińska, właścicielka pensji w War-
 szawie VII 466
 Plichta Andrzej VII 89, 90
 Pliniusz młodszy (Caius Plinius Caecilius
 Secundus) IX 81
 Pliniusz starszy (Caius Plinius Secundus)
 VIII 307; IX 82
 Pluciński ks., nauczyciel Raczyńskich IX
 79
 Plutarch VII 172, 482, 514; IX 262, 539
 Plutos IX 266
 Plaza Jan (Bielowski August) VII 146
 Płochowej A. IX 500
 Płoński K. VIII 430
 z Płońskich Hube Marianna — zob. Hube
 Marianna z Płońskich VII 463, 464
 Plug Adam — zob. Pietkiewicz Antoni
 Płużański Ignacy Romuald VII 84
 Pobiedonoszew S. VII 409, 426; VIII 336
 Pobudzki Herman VII 240
 Pocij Jan IX 127
 Poczobut-Odlanicki Marcin VII 126
 Poczobut Odlanicki Jan Władysław IX 63
 Podbereska Róża — zob. Jurkiewiczowa
 Róża z Podbereskich VII 517
 Podbereski Andrzej IX 26, 33
 Podbereski Romuald VII 130, 481; VIII
 40, 59, 358; **IX 33-35**, 173, 346, 347, 536
 Podczaszyński Bolesław VIII 34, 60; IX
 146
 Podczaszyński Józef IX 35
 Podczaszyński Michał VII 35; VIII 403;
IX 35-37, 168, 481, 536
 Podgórski August (Mosbach August) VIII
 425, 426
 Podgórski Vertrar, zbójnik IX 166
 Podgórzanin Bartłomiej (Łętowski Lud-
 wik) VIII 300
 Podgórzanin od Sącza (Łętowski Ludwik)
 VIII 300

- Podleska Elżbieta IX 23
 Podlewski Karol VII 301
 Podolak zza kordonu (Jabłoński Henryk) VII 472
 Podolanin (Witwicki Stefan) IX 310
 Podolecka, siostra Jana Kantego IX 37
 Podolecka Wiktoria z Malskich IX 37
 Podolecka, żona Jana Kantego IX 37
 Podolecki Jan Kanty VII 85, 255, 446; IX 37-39, 326, 536
 Podolecki, syn Jana Kantego IX 37
 Podolecki Wincenty IX 37
 Podoski Gabriel Junosza VII 493, 494
 z Podoskich Iwanowska Paulina IX 122
 Podwalski (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
 Podwysocka Anna z Hołowińskich IX 39
 Podwysocki Konstanty VII 5, 256, 257, 428; IX 39-40, 58
 Poe Edgar Allan VII 316, 317; VIII 484
 Poelitz Carl Heinrich Ludwig VIII 405
 Poeta bezimienny (Kraśniński Zygmunt) VIII 36, 131, 174, 178, 183, 208
 II Poeta anonimo della Polonia (Kraśniński Zygmunt) VIII 131, 185
 Le Poète anonyme de la Pologne (Kraśniński Zygmunt) VIII 36, 131, 174, 178, 180, 182, 184, 195, 202
 Pogodin Michał P. VIII 322
 Pogonia Jerzy (Szujski Józef) IX 193
 z Pogorzelskich Żochowska Elżbieta — zob. Żochowska Elżbieta z Pogorzelskich IX 422
 Pogrebna P. IX 500
 Pohl von Pohlenburg, brat W. Pola VII 332
 Pohl von Pohlenburg Franciszek Ksawery IX 40
 Pohl W. — zob. Pol Wincenty IX 281
 Pohlowa Eleonora z domu Longchamps IX 40
 Pokorný R. IX 360, 361, 362, 365, 370, 371
 Pokrzywnicki Kasper VII 418
 Pokutyńskie panny IX 254
 Pol Emil Marian VII 314; VIII 152
 Pol Wincenty VII 47, 79, 101, 106, 122, 123, 138, 150, 159, 166, 169, 176, 188, 190, 270, 272, 282, 286, 290, 291, 295, 307, 309, 330, 332, 337, 345, 386, 402, 409, 413, 436, 443, 444, 445, 447, 448, 471, 476, 516; VIII 9, 60, 66, 69, 92, 221, 223, 245, 265, 274, 326, 340, 425, 520, 524, 526; IX 37, 40-57, 61, 102, 113, 114, 117, 136, 139, 140, 141, 175, 186, 197, 199, 240, 241, 246, 247, 248, 251, 253, 258, 264, 277, 278, 281, 306, 333, 334, 338, 342, 378, 395, 399, 401, 536-537
 Pol Wincenty, syn poety IX 49
 Polakowski Stanisław (Heltman Wiktor) VII 446
 Polanin Dnieprowy (Zaleski Józef Bohdan) IX 358, 363
 Poleski bard (Kułakowski Feliks) VIII 230
 Polewoj Nikolaï A. VII 421; IX 34
 Polgár István IX 490
 Poliński Adam IX 467
 Poliński, adresat listów J. Lelewela VIII 243
 Poliński Józef VII 388
 Poliński Michał Pełka IX 151
 Polish Refugee (Kraśniński Walerian Skorobohaty) VIII 129
 Polkowska A. VIII 92
 Polkowski Ignacy VII 204
 z Polkowskich Cegielska Józefa — zob. Cegielska Józefa z Polkowskich VII 193
 Pollak Karol IX 240, 241
 Pollak Z. IX 377
 Polnicz M. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16, 18
 Polnicz Marek (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
 Polono-Germanus (Mauritzius Anton) VIII 139
 Polowa Aniela z Perraud Rościszewskich IX 41, 50
 Polowa Kornelia z Olszewskich IX 41, 47, 49
 Polowie IX 54
 Polówna Julia IX 342
 Polski Bronislas (Chodźko Leonard) VII 212
 Poluszyński Erazm VII 68
 Połonskaja E. VII 331

- z Pomarnackich Towiańska Izabela — zob. Towiańska Izabela z Pomarnackich IX 220
- Pomian (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
- Pomian Tomasz (Bukaty Antoni) VII 184
- Pomianowski J. VII 337
- z Pomianowskich Jaśkowska Katarzyna — zob. Jaśkowska Katarzyna z Pomianowskich VII 500
- Pompejusz (Gnaeus Pompeius Magnus) VIII 76, 465, 494
- Pomponne Simon Arnauld VIII 425
- Poniatowska Dionizja VII 512; VIII 538; IX 58, 359, 360, 361, 365, 369, 373, 374
- Poniatowska Zofia z Wendorffów — zob. Felińska Zofia VII 323
- Poniatowski Dariusz IX 58
- Poniatowski Józef, książę VII 37, 329, 392, 393, 458; IX 10, 11, 61, 63, 82
- Poniatowski Kazimierz, książę podkomorzcy VII 133
- Poniatowski Michał Jerzy VIII 346
- Poniatowski Stanisław August — zob. Stanisław August Poniatowski, król polski
- Poniatowski Stanisław, ojciec króla VII 133
- Poniński Franciszek, starosta kopanicki VII 492, 493; VIII 54, 58, 68
- Ponsard François VII 234, 393, 394; IX 209, 210
- Pope Alexander VII 14, 28
- Popiel, legendarny książę polski VIII 28, 260, 263, 267; IX 93, 95, 97, 183, 329
- Popiel drugi, legendarny książę polski IX 93
- Popiel Paweł VII 442, 505; IX 279
- Popiel Wincenty Chościak VIII 301
- z Popielów Gosławska Franciszka — zob. Gosławska Franciszka z Popielów VII 404
- z Poplewskich Łukaszewiczowa Katarzyna — zob. Łukaszewiczowa Katarzyna z Poplewskich VIII 306
- Poplińska Katarzyna z Herwigów IX 60
- Poplińska Marianna z Tomaszczyków IX 59
- Popliński Antoni VIII 306, 347; IX 59-60, 60, 104, 230, 319, 332, 537
- Popliński Jan VIII 442; IX 59, 60, 306
- Popović Miloš IX 408
- Popović Djordje VIII 389
- Poquelin Jean Baptiste — zob. Molière
- Poremba Michał F. IX 242
- Posadowski, rezydent pruski VII 493
- Poseł sejmowy (Wielogłowski Walery) IX 279, 280
- Pospišil J. VII 402; VIII 84
- Potapow, oficer rosyjski (1862) IX 251
- Potiebnia Ołeksandr O. IX 440
- Potkański Karol VII 465; VIII 295
- Potiemkin Grigorij A. VIII 20
- Potoccy na Podolu i Ukrainie IX 421
- Potoccy w Humaniu IX 5
- Potoccy w Tulczynie VIII 111
- Potoccy w Warszawie VII 254
- Potoccy w Wilanowie IX 144
- Potocka Adamowa (1798) VIII 437
- Potocka Adamowa — zob. Potocka Katarzyna z Branickich VIII 154, 155
- Potocka Aleksandra VIII 275, 276; IX 34, 495
- Potocka Amelia VIII 293
- Potocka Anna z Młokosiewiczów IX 61
- Potocka Barbara z Kossakowskich IX 61
- Potocka Delfina VIII 131, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 161, 162, 163, 165, 166, 168, 178, 180, 209, 211, 212, 213, 338, 449, 484, 487; IX 495, 496, 499, 515, 526
- Potocka Gertruda z Komorowskich — zob. Komorowska Gertruda VIII 338
- Potocka Helena z Massalskich — zob. Massalska Helena VII 281
- Potocka Jadwiga IX 61, 62
- Potocka Józefa z Sołłohubów IX 61
- Potocka K. VII 345
- Potocka Katarzyna z Branickich VIII 149, 150, 154, 155, 159, 166, 213; IX 15
- Potocka Klaudyna z Działyńskich VII 376, 377, 378; VIII 519, 522, 523, 524; IX 41, 43, 50, 56, 83, 404, 475
- Potocka Konstancja — zob. Raczyńska Konstancja z Potockich IX 79
- Potocka Leona VII 498
- Potocka Ludwika z Ostrowskich IX 64
- Potocka Ludwika — zob. Siemieńska Ludwika z Potockich IX 134

- Potocka Maria VII 222, 293
 Potocka Marianna z Aleksandrowiczów IX 64
 Potocka Natalia VIII 140
 Potocka Paulina — zob. Wielopolska Paulina z Potockich IX 64, 283
 Potocka Teresa — zob. Wielopolska Teresa z Potockich IX 64, 282
 Potocka Wanda z Ossolińskich IX 64
 Potocki Adam, pułkownik VII 329, 348; VIII 437
 Potocki Adam (1822-1872) VII 345, 444; VIII 154, 155, 161, 179, 211, 212, 355, 372, 449, 453, 470, 487; IX 14, 49, 240, 495
 Potocki Albert (Wojciech` Szeliga) VIII 450
 Potocki Aleksander VIII 143
 Potocki Antoni VIII 36, 37
 Potocki Bernard IX 82
 Potocki Bolesław IX 34
 Potocki Feliks VIII 423
 Potocki Henryk VIII 363
 Potocki Jan VII 125, 219, 220, 221, 222; IX 15, 79, 136
 Potocki Leon VII 228, 287, 478; IX 61-63
 Potocki Leopold IX 62
 Potocki Mieczysław VIII 159
 Potocki Mikołaj, starosta kaniowski VII 427, 435, 437, 482, 498
 Potocki Michał IX 64
 Potocki Stanisław, generał IX 61
 Potocki Stanisław Kostka VII 37; VIII 319; IX 80
 Potocki Stanisław, poeta VIII 472
 Potocki Stanisław Rewera IX 93, 94
 Potocki Stanisław Szczęsny VIII 219, 337; IX 79
 Potocki Stefan VIII 117
 Potocki Tomasz VII 7; IX 64-65, 537
 Potocki Wacław VIII 370, 435, 436; IX 32, 183, 246
 Potocki Wincenty VIII 82
 z Potockich Kossakowska Katarzyna — zob. Kossakowska Katarzyna z Potockich IX 136
 z Potockich Miączyńska Klementyna — zob. Miączyńska Klementyna z Potockich IX 135
 z Potockich Starzyńska Karolina — zob. Nakwaska Karolina VIII 438
 z Potockich Wodzicka Teresa — zob. Wodzicka Teresa z Potockich IX 317
 Potworowska Rozalia VII 176
 Poujoulat Jean Joseph François VII 517; VIII 57 [!]
 Powidaj Ludwik VII 295; IX 194, 242
 Powodowski Wawrzyniec VII 427
 Pożezanin T. IX 348
 Pożniak January IX 49
 Pożniak Napoleon VIII 538
 Póldiable (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
 Półkocz A. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Półkocz Al. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Półkocz Aleksander (Niewiarowski Aleksander) VIII 446, 447, 448
 Półkocz Aleksy (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
 Ppp (Lelewel Joachim) VIII 235
 Prabucki ks. IX 66
 Prandota-Schrudzińska Franciszka — zob. Helcel Franciszka z Prandota-Schrudzińskich VII 442
 Prawdomir Józef (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 544
 Prawdoski Filaret (Kamiński Henryk) VIII 22
 Prawdzic II (Jankowski Jan Nepomucen) VII 484, 485
 Prawdzic II-gi (Jełowicki Aleksander) VII 503
 Prawdzic Jerzy (Szujski Józef) IX 193, 195
 Prawdzic K. (Witwicki Stefan) VII 36
 Prawdzic Kasper (Witwicki Stefan) IX 310, 311
 Prawdzic-Chotomski B. VIII 242
 Prawdzicki Spirydion (Krański Zygmunt) VIII 131, 151
 Prądmowska Teresa VIII 312, 316
 Prądyńska Emilia z Rutkowskich IX 65
 Prądyńska Marianna z Bronikowskich IX 65
 Prądyński Ignacy VIII 408, 409, 421; IX 65-66, 509, 537
 Prądyński Stanisław IX 65

- Prek Franciszek Ksawery VII 345; IX 50, 215
- Prendowski Henryk VIII 452, 470
- Preradović Petar VIII 192; IX 408
- Pric M. VII 333
- Prokopowicz Aleksander VII 185
- Prometeusz VII 466, 507, 510; VIII 29, 77, 150, 184, 188, 505, 511, 526; IX 97, 196, 198, 202, 259, 272, 274, 419, 435, 436
- Proniewska Karolina VIII 53
- Properejusz (Sextus Propertius Aurelius) IX 81
- Proskurzyna Genowefa IX 366
- Protasewiczowie VIII 73
- Proudhon Pierre Joseph VII 217, 218, 221
- Proyart Liévin Bonaventure VIII 113
- z Próchnickich Golianowa Kunegunda — zob. Golianowa Kunegunda z Próchnickich VII 395
- Prószyński Prot VII 89
- Prudhommeaux André IX 468, 494, 495, 517
- Prus Bolesław VII 44, 82, 508; VIII 394; IX 456, 458, 464, 471, 486, 504, 505, 521, 538
- Prusiecka Józefa IX 145
- Prusinowska Agnieszka ze Szczytowskich IX 66
- Prusinowski Aleksy VII 98; IX 66-68, 77, 538
- Prusinowski Antoni IX 66
- Prusinowski Jan VII 5; IX 22, 68-70, 136, 219, 412, 538
- Pruszak Tomasz VII 279
- Pruszkowa Seweryna z Żochowskich — zob. Duchńska Seweryna
- Pruszałowicz O. IX 68
- Pryliński Tomasz VIII 331; IX 344
- Przebendowski Jerzy VII 493
- Przec. (Przeclawski Józef Emanuel) IX 70
- Przeclawska, wdowa po Chwostowie IX 70
- Przeclawski Antoni IX 70
- Przeclawski Józef Emanuel VII 77, 78, 426, 460; VIII 91, 526; IX 70-72, 192, 247
- Przeclawski Leon IX 128
- z Przemankowa Paweł — zob. Paweł z Przemankowa IX 73
- Przemysław, książę oświęcimski IX 135
- Przemysławek W. w kolebce VII 406
- Przepalkowscy w Poznaniu IX 330, 333
- Przerowa Seweryn (Jarochoński Kazimierz) VII 492
- Przesmycki Zenon (Miriam) VIII 450, 467, 480, 481, 482, 490, 492, 512; IX 526
- Przewalski, adresat listu T. Zana IX 382
- Przewłocki W. IX 510
- Przewoński Edward VII 486
- Przeździecki Karol (Charles de Noire-Isle) VII 334, 338, 409; VIII 52, 149, 152, 207, 263, 336, 518; IX 41, 42, 43, 44, 138, 249, 250, 251, 252, 253, 258, 365, 496
- Przezor Klemens (Gołuchowski Józef) VII 397
- Przeździecy VII 428; IX 78, 305, 306, 382, 424
- Przeździecka Adelajda z Olizarów IX 72, 73
- Przeździecka Eliza VIII 265
- Przeździecka Maria z Tyzenhauzów IX 72
- Przeździecki Aleksander VII 147, 428; VIII 95, 310, 346, 457; IX 15, 34, 72-75, 86, 139, 172, 198, 284, 306, 337, 338, 340, 476, 495
- Przeździecki Konstanty VII 283; IX 72, 76
- Przyborowska Marcjanna z Waliszewskich IX 75
- Przyborowska Maria z Scholzów IX 75
- Przyborowski Józef VII 81, 94, 95, 305; VIII 54, 342, 356; IX 75-77, 271, 275
- Przyborowski Kazimierz IX 75
- Przyborowski Walery VII 82; VIII 395
- Przybylski Wacław VIII 51
- Przybyło Grzegorz VII 424
- Przybyśławski Władysław VIII 46
- Przygodzki, adresat listu E. Felińskiej VII 323
- Przyjemski Ksawery IX 330
- Przyłęcki Stanisław VII 101, 185
- Przyłuski Jakub VII 289
- Przyłuski Leon VII 228; IX 83, 84

- z Przyrembłów Stummer Natalia — zob. Stummer Natalia z Przyrembłów VII 197
- Przystański Stanisław IX 32
- Pseudo-Apollodor IX 459
- Pseudonim (Pawlikowski Mieczysław) IX 16, 17
- Pseudonym (Jankowski Placyd) VII 481, 482
- Pstrokoński Bartłomiej IX 82
- Pszczołka, autorka przeróbki Jasełek Deoty my VIII 311
- Pszonka Jakub VII 106, 148
- Pszonka Jasińczyk Piotr VII 411, 412
- Pszonka Sobiesław, szlachcic na ogrodzie (Baliński Michał) VII 124
- Ptaszycki Stanisław VIII 239, 243
- Puchna (Wilkońska Paulina) VIII 318; IX 299, 303
- Puecher Passavalli L. IX 225
- Puffke Emma VII 72
- Pugaczew Jemielian J. VIII 381, 382; IX 31
- Pukszta Józef IX 448
- Pulda A. VII 337
- Pułaski Franciszek VII 90; VIII 265 [!]
- Pułaski Józef IX 175
- Pułaski Kazimierz VII 188, 213; IX 175
- Puławski [!] Franciszek — zob. Pułaski Franciszek VIII 265
- Puławski Franciszek VIII 7
- Puławski Kazimierz Aleksander VII 84
- Purkyne (Purkinie) Jan Evangelista VII 92, 93, 94; VIII 290, 291, 321, 322, 336, 434; IX 46, 49, 330, 333, 446, 448, 453, 462, 463, 479, 513, 514, 515, 516, 518, 523, 536, 537, 541, 544, 548, 549, 550, 553, 554
- Pusłowski Wandalin VII 482
- Puszkín Aleksandr S. VII 27, 32, 43, 53, 58, 60, 61, 134, 180, 204, 481, 482, 517, 518; VIII 44, 52, 59, 112, 175, 251, 263, 417, 496, 521, 522, 532; IX 25, 70, 71, 107, 108, 172, 219, 347, 394, 396, 398, 432, 437, 438, 483
- Puttkamer Wawrzyniec VII 307, 309
- Puttkamerowa Maria z Wereszczaków — zob. Wereszczakówna Maria
- Putyfarowa żona IX 250
- Pütz W. VIII 274
- Puzyna Tadeusz IX 77
- Puzynina Gabriela z Güntherów VII 72, 211, 428; IX 77-79, 380, 401
- Puzyrewskij Aleksandr K. VII 192
- Pytheas z Marsylii VIII 239, 252; IX 169
- Q (Korotyński Wincenty) VIII 73
- Quattrini Jan Ludwik VII 195
- Quillot, drukarz w Agen IX 397
- Quinet Edgar VII 202, 232; VIII 7, 152
- R. (Hube Romuald) VII 463
- R. (Raczyński Edward) IX 79
- R. (Zmorski Roman) IX 405
- *R* (Zmorski Roman) IX 405
- R. B. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
- R. B. L. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
- R. Bohdan (Estreicher Karol) VII 305
- R. H. (Hube Romuald) VII 463
- R. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
- R..... M....., adresat opowiadania M. Czajkowskiego VII 240
- R. P. (Podbereski Romuald) IX 33
- R. S., tłumacz ros. VIII 394
- R. von K., tłumacz niem. VIII 381
- R. W. B. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
- R. Z. (Zmorski Roman) IX 405
- R. Z... (Zmorski Roman) IX 405, 407
- R. Zm. (Zmorski Roman) IX 405
- Rabska Zuzanna VIII 395
- Raciborska Ludwika z Borakowskich VIII 327
- Racine Jean VII 13; IX 137, 313
- Raczyńscy IX 59, 79, 82, 83, 84, 85
- Raczyńska Estera IX 79
- Raczyńska Konstancja z Potockich IX 79, 82
- Raczyńska M. VIII 163
- Raczyńska Michalina z Raczyńskich IX 79
- Raczyńska Róża VIII 161; IX 83
- Raczyński Atanazy IX 79, 82
- Raczyński Edward VII 229, 410; VIII 306, 308; IX 60, 79-86, 361, 538
- Raczyński Filip IX 79
- Raczyński Kazimierz IX 80, 81

- Raczyński Leopold IX 83
 Raczyński Roger VII 95, 142, 217, 485, 486; VIII 472, 486, 509
 z Raczyńskich Sabińska Elżbieta — zob. Sabińska Elżbieta z Raczyńskich IX 118
 Radcliff Anna VII 27
 Radecki J. Godziemba VII 185
 Radičević Branko IX 408
 Radlińska Helena IX 182, 183
 Radliński Ignacy IX 246
 Radolińska Józefa IX 82
 Radoliński Roman VIII 401
 z Radolińskich Garczyńska Katarzyna — zob. Garczyńska Katarzyna z Radolińskich VII 376
 Radomińska Wiktoria VIII 424; IX 120, 389
 Radomiński Józef VIII 424; IX 120, 389
 Radońska Aniela IX 297
 Radońska Teresa VIII 153, 154
 Radwanowa Zofia z Sobieskich — zob. Komierowska Zofia z Sobieskich VIII 49
 Radwanowie VIII 450
 Radwański Baltazar VII 222
 Radwański Jan VIII 309
 z Radwańskich Wasilewska Antonina — zob. Wasilewska Antonina z Radwańskich VII 159
 Radymiński Marcin VIII 431, 433; IX 206
 Radziejowska Elżbieta VIII 327; IX 183
 Radziejowski Hieronim VII 393, 492; VIII 327; IX 183, 194, 198, 336
 z Radziejowskich Krakowowa Paulina — zob. Krakowowa Paulina z Radziejowskich VIII 125
 z Radziłłowskich Gołuchowska Eufemia — zob. Gołuchowska Eufemia z Radziłłowskich VII 397
 Radziszewski Franciszek VIII 293
 Radziszewski M. VIII 544
 Radziszewski Stanisław IX 364
 Radziwiłł Albrecht Stanisław IX 81, 152
 Radziwiłł Antoni IX 59
 Radziwiłł Bogusław VII 288; VIII 54; IX 59, 82
 Radziwiłł Hieronim IX 81
 Radziwiłł Hieronim Florian IX 243
 Radziwiłł Janusz VIII 346
 Radziwiłł Karol Stanisław, Panie Kochanku VII 126; VIII 136, 168, 194, 214, 218
 Radziwiłł Krzysztof VIII 430; IX 80
 Radziwiłł Michał VIII 22, 104, 116; IX 323
 Radziwiłł Mikołaj Krzysztof, Sierotka VII 224
 Radziwiłłowa Aniela z Morzkowskich VII 284
 Radziwiłłowa Anna z Sanguszków VIII 60, 64
 Radziwiłłowa Helena VII 498
 Radziwiłłowie (XVI w.) VIII 442
 Radziwiłłowie (XIX w.) VII 160, 487, 489; VIII 50, 51, 346
 z Radziwiłłów Czartoryska Wanda — zob. Czartoryska Wanda z Radziwiłłów VII 193
 z Radziwiłłów Jurahowa A. — zob. Jurahowa A. z Radziwiłłów IX 382
 z Radziwiłłów Krasieńska Maria — zob. Krasieńska Maria z Radziwiłłów VIII 131
 Radziwiłłówna Barbara — zob. Barbara Radziwiłłówna, królowa polska
 Radziwiłłówna Eliza IX 298
 Radziwiłłówna Ludwika Karolina VII 443, 445
 Rafael Sanzio VIII 54, 155, 456; IX 154, 213
 Rafałowicz Ruben VIII 347
 Raffenel M. C. D. VIII 158, 174
 Raj.... S..... (Suchodolski Rajnold) IX 173
 Rajchman Al. VIII 420
 Rajecki Otton VIII 160, 161, 211
 Rajewska Maria VIII 530
 Rakić Milan VII 239, 240; VIII 389
 Rakoczy — zob. Franciszek II Rakoczy, książę siedmiogrodzki VII 493
 Rakošev S. VII 410
 Rakowski Franciszek VIII 150
 Rall Adela — zob. Sękowska Adela z Rallów IX 130
 Raloš P. M. VIII 361
 Ram Jan Andrzej IX 222, 225
 Ramorino Hieronim VII 254; VIII 434; IX 325, 359, 402

- Ranke Leopold IX 32
 Rapacki Władysław VII 271
 Raspail François Vincent VII 486
 Rastawiecka Teresa z Krajewskich IX 86
 Rastawiecki Edward VIII 301, 420; IX 74, 86-87, 175
 Rastawiecki Ludwik IX 86
 z Rastawieckich Cieszkowska Marianna — zob. Cieszkowska Marianna z Rastawieckich VII 233
 Raszanowicz Maria VII 381
 Ratisbonne Louis IX 25, 165
 Rauch Christian Daniel IX 83, 85
 Raumer von, minister pruski IX 171
 Raupach Ernst VII 412, 418
 Rautenstrauchowa Helena z Dzierżanowskich VII 299
 Rautenstrauchowa Łucja z Giedroyców VIII 466, 471, 485, 520; IX 306 [!]
 Rawicz Władysław VII 389
 Rawita-Ostrowscy VII 213, 214
 Rayski Roman VIII 262, 267
 Rdułtowsy w Snowiu IX 158, 159
 Rdułtowska Aniela IX 159
 Rdułtowski Konstanty VIII 346; IX 158, 159
 z Rdułtowskich Rzewuska Justyna — zob. Rzewuska Justyna z Rdułtowskich IX 108
 Rebeka, bohaterka biblijna VII 317; IX 250, 312
 Reboul Jean VII 180
 Recenzent tabl. chron. X. Kotow. (Lewel Joachim) VIII 235
 Red. B. L. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
 Redaktor (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
 Redel Zdzisław IX 417
 Reeve Henry VIII 131, 135, 136, 137, 160, 178, 181, 182, 189, 190, 209, 211, 215
 Regnard Jean François VII 367
 Regulus, konsul rzymski IX 176
 Reichstadt książę (Napoleon II) IX 377
 Reid Thomas Mayne VII 115
 Reinecke, poeta niem. VIII 522
 Reinert, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
 Reitzenheim Józef VIII 459, 473
 Rej Mikołaj VII 289, 303, 424, 469; VIII 321, 442; IX 76, 91, 136, 246, 271, 339
 Reklewski Wincenty VIII 363; IX 15
 Rellstab Ludwig IX 322
 Rembieliński Rajmund VII 216
 Rembowski Jan Nepomucen VII 416; IX 275
 Renan Ernest VII 203; IX 127
 Renč Václav IX 525
 Rendschmidt Felix VIII 289
 Rendu M. E. VII 489
 René, król neapolitański VIII 274
 Renier Anicet VIII 440
 Renner Jan VIII 40
 Replin Mikołaj W. IX 39
 Rettel Leonard VII 139, 274, 292; IX 87-89, 538
 Rettlowa z Lewenhardów, żona Leonarda IX 88
 Reymont Władysław Stanisław VIII 400
 Reytan Tadeusz VIII 286; IX 82, 109
 Reyten Stanisław VII 478
 Reyzner Józef VIII 335
 Rezos IX 274
 Rf (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 Rial. Ant. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
 Richard T. IX 190
 Richardson Samuel VII 13
 Richelieu Armand Jean du Plessis de VIII 382, 417; IX 145
 Richter Friedrich (Jean Paul) VII 13, 29, 32, 293; VIII 190, 205; IX 70
 Richter Hermann Eberhard IX 148
 Richthoffen Bolesław VIII 165, 212; IX 281
 Rieger František Ladislav VII 218, 333; IX 363
 Rieger J. VII 403
 Rilke Rainer Maria VII 25
 Rimini Francesca da — zob. Francesca da Rimini
 Ripellino Angelo Maria VIII 451, 452, 453, 457, 459, 469; IX 525
 Ristič Jan IX 407
 Ritter Karl, geograf VIII 222; IX 57
 Ritter Karl, prawnik VII 463
 z Rittersbergu L. — zob. Ludvik R. z Rittersbergu IX 135

- Rittner Tadeusz VII 363; VIII 501, 502
 Rizos Nerulos Jakovanis IX 459
 Rj (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 Rld. P. (Podbereski Romuald) IX 33
 Rld. Pdb. (Podbereski Romuald) IX 33
 Rld. Podb. (Podbereski Romuald) IX 33
 Robert Cyprian IX 177
 Robert-Fleury Tony VIII 544
 Roberti, poeta włoski VII 126
 Robertson Pierre Charles Théodore VII 197
 Robespierre Maximilien de VIII 409
 Rochlitz F. VII 333
 Rodakowski Henryk VII 346, 350; VIII 470, 494
 Rodecki dr IX 425
 Rodoć (Biernacki Mikołaj) IX 292
 Rodowity Polak (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
 Rodziewiczówna Maria — zob. Sękowska Maria z Rodziewiczów IX 129
 Rodziewiczówna Maria, powieściopisarka IX 23
 Roehr Jan IX 356, 358
 Roeppl Richard IX 32
 Rog. (Rogalski Leon) IX 90
 Rogaliński Wincenty Józef IX 218
 Rogalski Adam IX 543
 Rogalski Leon VII 282, 288, 487; VIII 238, 242, 274, 309, 346, 357, 521, 523, 525; IX 90-92, 145, 538
 Rogalski Wincenty IX 90
 Rogaska VIII 112
 Rogawska E. VII 324
 Rogawski Karol VII 111, 112
 Roger J. IX 164
 Rogers Samuel VIII 122
 Rognieda, księżna kijowska VIII 535, 536, 537
 z Rogozińskich Szokalska Justyna — zob. Szokalska Justyna z Rogozińskich IX 188
 Roguski, nauczyciel Zamoyskich IX 376
 z Rohozińskich Pietkiewiczowa Zuzanna — zob. Pietkiewiczowa Zuzanna z Rohozińskich IX 21
 z Rohozińskich Słowacka Anna — zob. Słowacka Anna z Rohozińskich IX 149
 Rokiczana, żona Kazimierza Wielkiego VIII 88, 90, 98
 Roland, par Karola Wielkiego VII 282; IX 467
 Rolland Amedée VIII 27
 Rolle Antoni Józef VII 256, 258; IX 26 156
 Rollin Ernest (Czyński Jan) VII 249, 251
 Rollinat, tłumacz franc. VII 474, 475
 Roman (Zmorski Roman) IX 405
 Roman W. VIII 363
 Roman Z. (Zmorski Roman) IX 405
 Roman Z..... (Zmorski Roman) IX 405
 Roman z Koszary (Sanguszeko Roman młodszy) IX 5
 Romanow Michail F. IX 31
 Romanowicz Tadeusz VII 389, 415; VIII 280, 394; IX 255
 Romanowicz W. VII 205
 Romanowiczówna Zofia VIII 265; IX 96, 254, 255, 260
 Romanowska Agnieszka z Głowackich IX 92, 95
 Romanowska Józefa (później Skwarczyńska) IX 95
 Romanowski Erazm IX 92, 95
 Romanowski J. N. VII 135
 Romanowski Mieczysław VII 44, 118, 145, 159, 160; VIII 28, 400, 419, 420; IX 18, 19, 92-98, 251, 388, 389, 456, 459, 466, 521, 535, 538
 Romanowski, wuj J. Keniga VIII 31
 z Romanowskich Kenigowa Józefa — zob. Kenigowa Józefa z Romanowskich VIII 31
 Romanówna Kornelia — zob. Wagowa Kornelia z Romanów IX 263
 Romerowa Aniela z Burbów IX 34
 z Romerów Schugtowa Tekla — zob. Schugtowa Tekla z Romerów IX 217
 Romocka Urszula — zob. Zielińska Urszula z Romockich IX 393, 394
 z Romockich Popławska Aniela — zob. Zielińska Aniela z Romockich IX 393
 Rónay György IX 525
 Ronge Jan VIII 115
 Ronquillo Pietro IX 74
 Ropelewska Karolina IX 98
 Ropelewski Franciszek IX 98
 Ropelewski Stanisław VII 205; VIII 30; IX 98-99, 109, 539

- Rosa Salvator IX 238
 Rose William John VII 228
 Roselly de Lorgues Antoine VII 293
 Rosen Mathias VIII 239
 z Rosenbaumów Suzinowa Eulalia — zob.
 Suzinowa Eulalia z Rosenbaumów IX
 179
 Rosengardtówna Zofia — zob. Zaleska
 Zofia z Rosengardtów IX 359, 375
 Rosienkiewicz M. IX 214
 Rosier P. B. VIII 52
 Rosnowska Janina VII 7
 Rossini Gioacchino VII 392
 Rossołowski Stanisław VIII 53
 Rostopczyn Fiedor W. VIII 303
 Rostopczyna Jewdokija P. VIII 44
 Rostworowski Karol Hubert VIII 500
 Roszczewski Staś IX 290
 Roszkowska-Sykałowa Wanda VII 6
 Roszkowski M. VII 36
 Rościszewska Paulina — zob. Grabowska
 Paulina z Rościszewskich VII 426
 Rościszewska Teofila — zob. Hube
 Teofila z Rościszewskich VII 463
 Rościszewski Adam Junosza VII 498; IX
 455
 z Rościszewskich Trypolska Sowińska —
 zob. Sowińska z Rościszewskich, żona
 Leonarda IX 154
 Rothertowa Zofia — zob. Niesiołowska-
 -Rothertowa Zofia IX 468
 Rothwied, pastor w Bninie VIII 306
 Rotszyld IX 222
 Rotteck Karol Wenzeslaus Rodecker von
 VII 507; IX 91
 z Rotterdamu Erazm — zob. Erazm
 z Rotterdamu VIII 28
 Rougemont Michel Nicolas de VII 499
 Rousseau Jean Baptiste VIII 73, 77, 440
 Rousseau Jean Jacques VII 13, 14, 15,
 17, 20, 28, 29; VIII 28, 543; IX 451
 Roussel, spadkobiercy J. M. Hoene-
 -Wrońskiego VII 452
 Roux de la Corbière IX 61
 Rovňan J. VII 331
 Roy Tellet VII 312
 Rozanda Domna — zob. Chmielnicka
 Rozanda IX 183, 184
 Rozbierski (Estreicher Karol) VII 305
 z Rozbierskich Estreicherowa Antonina —
 zob. Estreicherowa Antonina z Roz-
 bierskich VII 305
 Rozenówna Emilia — zob. Walicka
 Emilia z Rozenów IX 266
 Rozvoda Jaroslav VIII 392
 Rozwadowsy VII 405
 Rozwadowska Helena — zob. Pajger-
 towa Helena z Rozwadowskich IX 7
 Rozwadowski Adolf VIII 262
 Rozwadowski Kazimierz VII 406; VIII
 406
 Rożankowski Teodor VIII 336
 Roźdiestwienskij W. IX 549
 Rozeń Zygmunt IX 339
 Roźniecki Gabriel VIII 447
 Różański F. IX 222
 Różycka Elżbieta z Jaksmanickich IX 99
 Różycka Marianna z Czajkowskich IX 100
 Różycki Edmund IX 7, 100, 102
 Różycki Jakub IX 99
 Różycki Karol VII 122, 180, 181, 238,
 412; VIII 434, 484; IX 88, 99-102,
 221, 366, 539
 Różycki Samuel VII 146, 238, 446, 489,
 490; VIII 277, 308, 380; IX 100, 150,
 279
 Rt (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 Rucińska Zofia VIII 334, 339, 340, 342
 Rückert Friedrich VII 167
 Ruckgaber Jan IX 45
 Ruczka ks. VII 396
 Rudkowski M. VIII 259
 Rudnicka Natalia — zob. Dzieduszycka
 Natalia z Rudnickich VII 290
 Rudnicki Adam VIII 112
 Rulhière Claude de VIII 546
 Rulikowska Maria — zob. Kraszewska
 Maria z Rulikowskich VIII 218
 Rulikowski Edward VIII 218
 Rulikowski Jan IX 175
 Rulikowski Józef VII 134
 Rulikowski Ludwik VIII 219; IX 144
 Rumiancew Nikołaj P. VIII 243
 Ruprecht Karol VII 387, 390; VIII 457,
 471, 472, 509, 546; IX 357
 Rus, brat Lecha i Czecha VIII 391
 Rusiecki Kanuty VII 75
 Rusin z Więckowic (Kostecki Platon)
 VIII 107
 Russel D. VII 312

- Rustejko Józef VIII 473, 509; IX 358
 Rustem Jan VIII 40
 z Ruskowskich Kowalska Agnieszka —
 zob. Kowalska Agnieszka z Ruskow-
 skich VIII 111
 Ruth, bohaterka biblijna VII 317; IX 312
 Rutkowska Emilia — zob. Prądzyńska
 Emilia z Rutkowskich IX 65
 Rutkowski T. IX 366
 z Rutterów Woykowska Eleonora — zob.
 Woykowska Eleonora z Rutterów IX
 332
 Ruysdael Jacob Isaac IX 356
 RWBer. (Berwiński Ryszard Wincenty)
 VII 140
 Rybczinskij H. VIII 53
 Rybicki, ks. dziekan IX 83
 Rybiński Maciej VII 137, 250, 408, 503;
 VIII 327, 380, 387, 538, 539, 540;
 IX 30, 88, 188, 190, 218, 228, 392
 Rybka Wojciech (Rzewuski Henryk) IX
 108, 111
 Rycerski Stefan (Marrené Morzkowska
 Waleria) VIII 360
 Rycharski Tomasz Lucjan VIII 370
 Rychciński M. J. A. (Dzieduszycki Mau-
 rycy) VII 290
 Rychłowski Franciszek VII 372
 Rychter Ignacy Lojola IX 61
 Rychter Jan B. VIII 55
 Rydlowa Maria VII 7
 Rydwan J. VII 339
 Rygiel — zob. Rieger František La-
 dislav IX 363
 Rykaczewski Erazm Edward VIII 237,
 239, 240, 244; IX 102-104, 213
 Ryksa, królowa polska IX 73, 85
 Rylejew Kondratij F. VIII 57, 71
 Rylska Antonina z Myszkowskich IX 318
 Rylski Antoni IX 318
 Ryłło Maksymilian VII 504
 Rymarkiewicz Andrzej IX 104
 Rymarkiewicz Jan VII 94; VIII 425;
 IX 104-106
 Rymarkiewiczowa Marianna z Kryjań-
 skich IX 104
 Rymarkiewiczowa Wiktoria z Ziółekich
 IX 104
 Rymarowicz H. VII 474
 Rymsza-Zalewska Danuta VII 8
 Rypiński Aleksander Radwan VII 5,
 478; IX 106-108
 Rysiński Salomon VII 257; VIII 74; IX
 340
 Ryss J. R. VII 198
 Ryszard Antoni VIII 375
 Ryszard B. (Berwiński Ryszard Wincenty)
 VII 140
 Ryszard II, król angielski VIII 90, 91,
 122; IX 261, 262
 Ryszard III, król angielski VIII 49; IX
 12, 198, 246, 261, 262, 266
 Ryszard W. B. (Berwiński Ryszard Win-
 centy) VII 140
 Rytygier, legendarny wróg Wandy VIII
 311
 Rzązewski Adam VIII 537
 Rzepecki Ludwik VII 194
 Rzewuska, hetmanowa w Konstantynow-
 wie IX 5
 Rzewuska Julia z Grocholskich IX 108,
 113, 114
 Rzewuska Justyna z Rdułtowskich IX 108
 Rzewuska Konstancja z Iwanowskich IX 58
 Rzewuska Rozalia z Lubomirskich IX 112,
 245
 Rzewuski Adam IX 110
 Rzewuski Adam Wawrzyniec IX 15, 108
 Rzewuski Henryk VII 77, 78, 135, 137,
 203, 221, 222, 223, 245, 328, 426, 427,
 428, 429, 430, 460, 461, 463, 483, 512,
 517, 518; VIII 6, 13, 194, 346, 359,
 531, 532; IX 49, 72, 98, 108-118,
 137, 165, 187, 192, 207, 210, 211, 303,
 313, 345, 356, 392, 400, 404, 507, 539
 Rzewuski Leon IX 15
 Rzewuski Stanisław VII 511
 Rzewuski Waclaw, emir VII 180, 181,
 191, 192; VIII 26; IX 5, 6, 131, 132,
 136, 137; IX 440
 Rzewuski Waclaw, hetman IX 15
 Rzewuski Walery VII 114; IX 542
 z Rzewuskich Teano Kaliksta — zob.
 Teano Kaliksta VIII 112, 116
 Rzuchowski B. D. VII 436
 Rzysszczewski Gabriel VII 222
 Rzysszczewski Leon VII 444
 z Rzysszczewskich Choloniewska Kata-
 rzyzna — zob. Choloniewska Kata-
 rzyzna z Rzysszczewskich VII 221

- s- (Estkowski Ewaryst) VII 302
 S (Korotyński Wincenty) VIII 73
 S. (Sowiński Leonard) IX 154
 S. (Stronczyński Kazimierz) IX 169
 S. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
 S. (Szymanowski Waclaw) IX 206
 S..... (Szymanowski Waclaw) IX 206
 S..... (Duchińska Seweryna) VII 279
 S*** (Sękowski Józef Julian) IX 129
 S. B. (Słowacka Bécu Salomea) VIII 76; IX 491
 S. B. (Bogusławski Stanisław) VII 162
 S. B. (Buszczyński Stefan) VII 187, 189
 S. E. (Gasztowt Waclaw) VII 314, 315; VIII 141, 149, 152; IX 249, 250, 251, 362
 S. E. K. (Kozmian Stanisław Egbert) VIII 120
 S. F. Ja... (Jaszowski Stanisław) VII 497
 S. G., adresat sonetu A. Januszkiewicza VII 488
 S. Gr. (Gроза Sylwester) VII 438
 S. J. (Jachowicz Stanisław) VII 473
 S. J. (Jaszowski Stanisław) VII 497
 S. J....ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
 S. J.....ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
 S. J....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
 S. K. (Konopacki Szymon) VIII 72
 S. K. (Kozmian Stanisław Egbert) VIII 120
 S. K. (Suffczyński Kajetan) IX 174
 S. L. J. (Jaszowski Stanisław) VII 497; VIII 133
 S. M. (Mackiewicz S.) VII 185
 S. M. (Małachowski Stanisław, przyjaciel Z. Krasińskiego) VIII 164
 S. M. (Mangēt S.) VIII 336
 S. M. (Morawski Szczęśny) VIII 419
 S. M. N. (Sowiński Leonard) IX 154
 S. P. (Duchińska Seweryna) VII 279; IX 340
 S. P. (Ptaszycki Stanisław) VIII 239
 S. S. (Cieszkowski Henryk) VII 234
 S. S. T., tłumacz ros. VIII 519
 S. W. (Węclewski Stanisław) IX 270
 S. W. (Witwicki Stefan) IX 310, 312
 S. W. (dedykacja R. Podbereskiego) IX 34
 S. W. G. (Gроза Sylwester) VII 438
 S. W. G.... (Gроза Sylwester) VII 438
 S. Witw... (Witwicki Stefan) IX 117
 S. Z. S. (Sierpiński Zenon Seweryn) IX 143
 S. z Ż. (Duchińska Seweryna) VII 279
 S. z Ż. D. (Duchińska Seweryna) VII 279
 S. z Ż. D..... (Duchińska Seweryna) VII 279
 S. Ż. (Duchińska Seweryna) VII 279
 Saadi (Sa'dy) z Szyrazu VIII 30, 31; IX 137
 Sabatyn W. VII 242
 Sabba św. VII 206
 Sabina Gr... (Grzegorzewska Sabina) VII 439
 Sabina z G. G. (Grzegorzewska Sabina) VII 439
 Sabińska Elżbieta z Raczyńskich IX 118
 Sabińska Pelagia z Darowskich IX 118
 Sabiński J., księgarz VIII 298
 Sabiński Józef IX 118
 Sabiński Julian IX 118-119
 Sabiński Ludwik IX 118
 Sabowski Władysław VII 297; VIII 367
 Sacharowa A. VIII 389, 394
 Sadok (Sadoch) błog. VIII 51
 Sadowska Ewelina z Wolszegrów IX 120
 Sadowska Izabela z Kalksteinów IX 121
 Sadowska Julia z Białobłockich IX 121
 Sadowska Maria z Brzezinów VIII 460, 473; IX 21, 119-120, 526, 540
 Sadowski Ignacy IX 120
 Sadowski Jan Nepomucen IX 120-121
 Sadowski Kazimierz VII 387
 Sadowski, mąż Marii z Brzezinów IX 119
 Sadyk Pasza — zob. Czajkowski Michał
 Sadykowa Ludwika ze Śniadeckich — zob. Śniadecka Ludwika VII 241
 Šafařík Pavel Josef VII 100, 253; VIII 394; IX 407, 516
 Saffi Aurelio VIII 260
 Safona VIII 286
 Sahajdaczny — zob. Konaszewicz Sahajdaczny Piotr VII 240
 Saint-Aulaire Marie de IX 184
 Saint-Hilaire Emile Marco IX 91
 Saint-Martin Louis Claude de IX 475
 Saint-Simon Claude Henri de VII 19
 Saint-Vincent Paul de — zob. Budzyński Wincenty
 Sainte-Beuve Charles Augustin VII 23, 219; IX 433, 436, 462

- Saintes pani de VII 247
 Saisset Emile IX 400
 Sakowicz E. IX 5
 Sakowicz Kasjan VII 129
 Sakowicz Romuald VIII 55
 Sakowski Juliusz VIII 138
 z Saleniewiczów Dobrzańska Magdalena —
 zob. Dobrzańska Magdalena z Sale-
 niewiczów VII 270
 Salieri Antonio VIII 44
 Salis (Seewis) Johann Gaudenz IX 241
 Salome, córka Herodiady VIII 494
 Salomea (Słowacka Bécu Salomea) IX
 279
 Salomon, król biblijny VII 176; IX 249,
 251, 254
 Salomoński J. K. IX 168
 Salustiusz (Caius Sallustius Crispus) VIII
 165, 192, 196, 214
 Salvandy Narcisse Achilles IX 71, 90
 Salvador Henricolo (Merzbach Henryk)
 VIII 374
 Salvini Luigi VII 335
 Samanidowie VIII 429
 Samarin J. VIII 447
 Samojłow D. IX 458, 459, 494, 495,
 510, 525, 547, 554
 Samotnik spod Gologór (Giller Agaton)
 VII 386, 388
 Samotny Bartłomiej (Giller Agaton) VII
 386
 Samson, bohater biblijny VIII 534; IX
 250, 312
 Samson Jean Paul IX 525
 Sand George VII 219, 518; VIII 29, 362,
 484; IX 119, 181, 275, 312, 331, 436,
 449
 Sandeau Jules VIII 26, 76; IX 310
 Sanguszko Eustachy IX 198
 Sanguszko księżę VII 404
 Sanguszko Roman (XVI w.) IX 5
 Sanguszko Roman, starszy VIII 294
 Sanguszko Roman, młodszy IX 5, 7, 421
 Sanguszko Władysław VII 167, 345
 Sanguszkowa Izabela z Lubomirskich
 VIII 163, 212
 Sanguszkowie VII 408; IX 5
 z Sanguszków Mokronowska Zielonkowa
 VII 398
 z Sanguszków Radziwiłłowa Anna — zob.
 Radziwiłłowa Anna z Sanguszków VIII
 60, 64
 Sann G. VIII 37
 z Sanoka Grzegorz — zob. Grzegorz z
 Sanoka IX 305, 308
 Sapalski Józef (Zochowski Józef) IX 423
 Sapięha Adam VII 270, 272; IX 19, 124
 Sapięha Franciszek VII 186
 Sapięha Leon VII 270, 345; IX 264
 Sapięha Władysław VII 103
 z Sapięhów Jabłonowska Anna — zob.
 Jabłonowska Anna z Sapięhów VII
 134
 Sapiężyna Anna z Zamoyskich VIII 159,
 213; IX 50
 Saphir Moritz Gottlieb VIII 10
 Sarbiewski Maciej Kazimierz VII 147;
 VIII 57, 59, 66, 440; IX 290
 Sargent George VII 225
 Sarnecki Fabian VIII 17; IX 26
 Sarnecki Zygmunt VII 153; VIII 313,
 364, 395, 536; IX 295
 Sarnicki Stanisław IX 152
 Sarras M. VII 312
 Sarrazin de Montferrier Wiktoria Hen-
 ryka — zob. Hoene-Wrońska Wiktoria
 Henryka z Sarrazin de Montferrier
 VII 449
 z Sartynich Tyszyńska Teresa — zob.
 Tyszyńska Teresa z Sartynich IX 245
 Saul, król biblijny VII 205, 216; IX 312
 Sauer Żur H. IX 500
 Sauvan Ludwik IX 495
 Sauve Louis François de VIII 320
 Savigny Frédéric Charles de VII 463
 Savonarola Girolamo VII 396
 Sawa, kozak VII 512; VIII 227; IX 93,
 109
 Sawaszkiewicz Leopold Leon VII 446
 Sawicka Elżbieta VII 7
 Sawicka Józefa (Ostoja) IX 399
 Sawiczewski Florian IX 148, 149
 Sawicz-Zabłocki Kazimierz Wojniśław
 VII 389
 Sawinicz Iwan VII 333; VIII 320
 Sayn-Wittgenstein Ludwik IX 122
 Sayn-Wittgenstein Mikołaj IX 122
 Sayn-Wittgensteinowa Karolina IX 122,
 540
 Sazonow, tłumacz ros. VII 495

- z Sagajłłów Wendorffowa Zofia — zob. Wendorffowa Zofia z Sagajłłów VII 322
- Sąsiad (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
- Schadow Friedrich Wilhelm IX 400
- Scheffer Ary VIII 26, 151, 163, 178, 179, 180, 211, 212
- Scheffler Johann (Angelus Silesius, Aniol Szlązak) IX 136, 138
- Scheinoha Wtelenský Waclaw IX 181
- Schelling Friedrich Wilhelm Joseph VII 13, 16, 19, 20, 21, 23, 24, 32, 262, 397, 398, 400, 401; IX 229, 392, 399, 432
- Scherbel H. VII 239
- Scherer-Virski Olga VIII 460; IX 549
- Schiller Friedrich VII 13, 14, 17, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 32, 38, 40, 59, 60, 138, 148, 149, 150, 170, 180, 181, 182, 183, 226, 237, 293, 317, 386, 403, 406, 419, 518; VIII 28, 56, 70, 77, 78, 90, 96, 122, 125, 191, 192, 203, 212, 222, 223, 231, 274, 342, 466, 521, 522, 528; IX 7, 11, 13, 38, 66, 94, 97, 139, 144, 219, 230, 232, 234, 241, 246, 274, 275, 313, 365, 374, 377, 394, 399, 401, 402, 408, 431, 433, 436, 437, 449, 517
- Schiller Leon VIII 200, 201; IX 321, 322, 323, 447, 498
- Schlegel August Wilhelm VII 13, 14, 15, 22, 23, 32; VIII 48; IX 432, 433
- Schlegel Friedrich VII 13, 20, 22, 23, 24, 25, 29, 32, 221; IX 433, 435
- Schletter (Szletter) Zygmunt VII 417; VIII 244
- Schlosser Friedrich VIII 221
- Schlözer (Szlecer) August Ludwig VIII 236
- Schmid Christoph VII 197, 198; IX 145
- Schmidt Konstanty VII 307
- Schmieder, autor Rysu alchemii VII 293
- Schmitt Henryk VII 159, 188, 389, 465; VIII 32, 299, 394, 412, 420, 423; IX 17, 18, 33, 87, 122-126, 140, 146, 167, 177, 199, 205, 255, 264, 317
- Schmitt Mieczysław IX 125
- Schmitt Paweł IX 122
- Schmittowa Katarzyna z Orzechowskich IX 122
- Schmittowa Leokadia z Mitraszewskich IX 122, 125, 126
- Schnobrich Edward IX 360
- Schnürr Peplowski Stanisław VII 307
- Scholz Maria — zob. Przyborowska Maria z Scholzów IX 75
- Schoneus Andrzej IX 273
- Schönke K. A. VIII 53
- Schreyer J. VIII 34
- Schroeter Adam IX 273
- Schroll Ernst VIII 336
- Schubert Franz IX 165
- Schugt Herman IX 217, 267
- Schugtowa Tekla z Romerów IX 217
- Schugtówna Helena — zob. Wasilewska Helena z Schugtów IX 217, 267, 268
- Schultz D. VII 180
- Schulz K. J. VIII 86
- Schulz Otto VIII 432
- Schuman Pantaleon VIII 278
- Schuster Ignacy VIII 115
- Schwab-Polabský Anošt VII 152; VIII 390, 392, 395; IX 18, 19, 293
- Schwarzenbergowie księżęta IX 389
- Schwegler Albert VIII 222, 223, 283
- Schweminski J. VIII 139
- Schwitz J. VIII 310
- Scialoja A. IX 324
- Scipio del Campo IX 150
- Scipio Jan IX 45
- Scipio Karol, ojciec chrzestny W. Pola IX 45
- Scipio Karol, tłumacz J. Klaczki VIII 36, 37
- Sclopis F. IX 324
- Scott Walter VII 13, 14, 27, 32, 35, 57, 58, 144, 238, 249, 294, 317, 380, 385, 412, 419, 432, 467; VIII 14, 70, 78, 113, 122, 129, 192, 194, 274, 317, 340, 494, 521, 522, 528, 529, 537; IX 30, 57, 103, 117, 157, 259, 303, 322, 361, 365, 387, 396, 399, 410, 413, 427, 434, 435, 436, 449, 504
- Scribe Eugène VII 163, 197, 198, 393; VIII 10, 373; IX 205
- Scypion młodszy (Publius Cornelius Scipio Aemilianus) VIII 165
- Szaniecka Emilia VIII 412; IX 41, 462
- Szaniecki Ludwik VIII 282
- Szaniecki Stanisław VII 93
- Szczastnyj W. VIII 83
- Sebastian, król portugalski IX 73

- Sebera Alois IX 45
- Secourgeon Paul Victor (Mieroslawski Ludwik) VIII 380
- Sefer-Pasza (Kościelski J. Władysław) VII 242
- Segel Harold B. IX 471, 472
- Selim Rezulad, syn El-Aasa IX 6
- Selim II, sultan turecki VIII 57
- Semenenko Piotr VII 49, 85, 505; VIII 15, 16, 18, 21, 119, 326; IX 126-129, 221, 223, 226, 314, 510, 525, 540
- Semeneńko — zob. Semenenko Piotr
- Senault A. J. VIII 240
- Seneka (Lucius Annaeus Seneca) VIII 28; IX 272
- z Sengtellerów Bartoszewiczowa Amelia — zob. Bartoszewiczowa Amelia z Sengtellerów VII 132
- Septymiusz (Baliński Michał) VII 124
- Sévigné Marie de Rabutin-Chantal de VIII 121
- Sewer — zob. Maciejowski Ignacy
- Seweryn G. (Goszczyński Seweryn) VII 408, 410
- Seweryn Soplica, czeźnik parnawski — zob. Rzewuski Henryk
- Seweryna D. (Duchińska Seweryna) VII 279
- Seweryna D..... (Duchińska Seweryna) VII 279
- Seweryna Ż. (Duchińska Seweryna) VII 279
- Seweryna Ż. D. (Duchińska Seweryna) VII 279
- Sextus Empiricus IX 304
- Sędziwój Michał IX 208, 209, 210, 304
- Sęk Bolesław (Pieńkowski Karol) IX 19, 20
- Sękowska Adela z Rallów IX 130
- Sękowska Maria z Rodziewiczów IX 129, 130
- Sękowska, matka Józefa Juliana IX 129
- Sękowski Jan IX 129
- Sękowski Józef Julian VII 469; VIII 249, 367, 417, 429; IX 72, 129-133, 540
- Sęp (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342, 343
- Sęp Szarzyński Mikołaj VII 315, 320; VIII 432, 433; IX 36
- Sfinks (Skimborowicz Hipolit) IX 144, 145
- Shakespeare William VII 13, 15, 21, 28, 42, 57, 58, 301, 314, 316, 317, 353, 354, 361, 368, 403, 427, 461, 462, 463, 482, 483, 484, 510; VIII 28, 49, 50, 76, 77, 78, 80, 90, 95, 97, 100, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 158, 190, 194, 353, 405, 465, 466, 502, 545, 546, 547; IX 7, 8, 11, 12, 13, 24, 25, 26, 28, 137, 160, 161, 198, 202, 203, 204, 246, 261, 262, 266, 338, 347, 394, 449, 493, 497, 535
- Shelley Percy Bysshe VII 13, 14, 18, 19, 20, 24, 26, 32, 510; VIII 122; IX 347, 432, 435, 436, 437
- Sheridan Richard Brinsley VII 301
- Siarczyński Franciszek VII 100, 104, 105, 106; VIII 287; IX 454, 455
- Siarkowski Władysław IX 489
- Siciński Władysław VII 128
- Sidorowiczowa J. VII 205; IX 380
- Sidorowiczówna E. IX 380
- Siekierz Leo (Zienkowicz Leon) IX 402
- Siemaszko Olga VII 335
- z Siemaszków Morawska Marianna — zob. Morawska Marianna z Siemaszków VIII 416
- Siemieńska Ludwika z Potockich IX 134
- Siemieńska, siostra Lucjana Hipolita IX 134
- Siemieńska Urszula z Dłuskich IX 134
- Siemieński Antoni IX 134
- Siemieński Jacek IX 426
- Siemieński Jan VII 275
- Siemieński Lucjan Hipolit VII 41, 60, 146, 149, 150, 166, 169, 173, 215, 345, 384, 385, 408, 409, 413, 416, 417; VIII 18, 120, 301, 328, 369, 484, 544, 545; IX 16, 55, 69, 113, 134-142, 166, 246, 247, 255, 281, 334, 337, 366, 367, 377, 458, 540-541
- Sieniawscy w Brzeżanach IX 251
- Sienkiewicz Henryk VII 44, 82, 139, 245, 284, 421; VIII 9, 13, 14, 15, 32, 37, 343, 362, 363, 364, 377, 394, 399; IX 116, 157, 193, 260, 486, 505
- Sienkiewicz Karol VII 79, 89, 90, 91, 182, 392; VIII 90, 345
- Sieradzki Ignacy VII 7
- Sierakowscy w Waplewie VIII 151
- Sierakowska Maria IX 495

- Sierakowski Adam VIII 158, 159
 Sierakowski Waclaw Hieronim VII 290, 292
 Sierakowski Walenty IX 321
 Sierakowski Zygmunt VII 501; IX 356, 357, 534
 Sierawski Julian VIII 244 [!]; IX 261
 Sierociński ks., powstaniec stracony w 1864 VIII 260
 Sierociński Teodozy IX 229, 304
 Sieroszewski Waclaw VIII 483, 490
 Sierpiński Zenon Seweryn VII 65, 66, 292; **IX 143**
 Sierzputowska Ludwika — zob. Pietkiewiczowa Ludwika z Sierzputowskich IX 22
 Siesicki Feliks IX 62
 Sistrzenczewicz Stanisław Bohusz VII 257; IX 71
 Siestrzyński Jan VII 507
 Sieyès Léon de VII 381
 Sikorski Maurycy IX 348
 z Sikorskich Królikowska Jadwiga — zob. Królikowska Jadwiga z Sikorskich VIII 224
 Simon Jules François VIII 29; IX 400
 Simonides — zob. Szymonowicz Szymon IX 143
 Simonides Jaroslav VIII 84
 Singer Burns VIII 462
 Sinko Tadeusz VIII 199
 Siodołkiewicz Wincenty Jan Nepomucen VII 216
 Siostry Zgromadzenia Rodziny Marii VII 324
 Siwicki, proboszcz w Sulmierzycach IX 271
 Sk. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 Sk.... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
 Skalinsky J. VIII 144
 Skalkowski Apollon VII 427; IX 152, 503
 Skalkowski Henryk IX 16
 Skalkowski Marcei IX 16
 Skarbek Fryderyk IX 81, 176, 337, 364, 477
 Skarbek Stanisław IX 388, 447
 Skarbkowa Zofia z Jabłonowskich — zob. Fredrowa Zofia z Jabłonowskich VII 330
 Skarga Piotr VII 133, 290, 291, 292; VIII 188, 192, 216, 286, 320, 321, 333, 367, 370; IX 67, 312
 Skarp Maria IX 58
 Skarszewska Ludwina IX 426
ski (Estkowski Ewaryst) VII 302
 ...ski (Zaleski Waclaw Michał) IX 376
 -ski- (Zieliński Gustaw) IX 392
 Skiba Michał (Szujski Józef) IX 193
 Skibicka Julianna z Błędowskich VIII 334, 337
 Skibicka Karolina VII 233
 Skibicki Franciszek VIII 128, 334, 337
 Skideł Jan IX 240
 Skimborowicz Hipolit VII 67, 68, 141, 142, 145, 190, 261, 263, 265, 266, 327, 516; VIII 23, 209, 264, 301, 334, 374, 412; **IX 92, 125, 144-147, 214, 296, 300, 302, 306, 414, 465, 515, 541**
 Skimborowicz Teodor IX 144
 Skimborowiczowa Anna z Sokołowskich VII 67; IX 144, 414, 417
 Skimborowiczowa Anna z Woytkowskich IX 144
 Skirmuntowa Helena ze Skirmuntów IX 357
 Skłabowski A. IX 61
 Skobel Daniel IX 147
 Skobel Fryderyk Kazimierz VIII 330; **IX 15, 46, 147-149, 516, 541**
 Skobłowa Florentyna z Czyżów IX 147
 Skobłowa Julianna z Korszów IX 147
 Skomorowski, adresat listu A. Wilkońskiego IX 302
 Skoszkiewicz Janusz IX 91
 Skórzewscy na Czerniejewie IX 105
 Skórzewscy w Lubostroniu VII 376
 Skórzewska Antonina IX 474
 Skórzewska Kornelia VII 378
 Skórzewski H. VII 378; VIII 289
 Skórzewski Leon VII 377; IX 102, 104
 Skribowa Anna z Horachów — zob. Stalmachowa Anna z Horachów IX 162
 Skripicyń W. K. IX 72
 Skrodzki Eugeniusz IX 323
 Skrzynecka Amelia VIII 505; IX 527
 Skrzynecka Zofia VIII 463
 Skrzynecki Jan VII 139, 289, 291, 396, 505; VIII 16, 22, 119, 122, 421, 434, 463, 469, 485; IX 42, 66, 101, 128, 174, 220, 280, 314, 325, 527

- Skrzyńska Teofila — zob. Koźmianowa Teofila ze Skrzyńskich VIII 115
- Skrzyńska Zofia IX 253
- Skrzyński Tadeusz VIII 221; IX 40, 41
- Skrzyński Wincenty VII 341
- ze Skubińskich Dawidowa Anna — zob. Dawidowa Anna ze Skubińskich VII 258
- Skwarczyńska Józefa z Romanowskich IX 95, 96
- Skwirczyńska Stefania VIII 87
- Slave impartial (Olizar Narcyz) VIII 532, 533
- Slave indépendant (Olizar Narcyz) VIII 532, 533
- Sławęcka Józefa z Romanowskich — zob. Kenigowa Józefa z Romanowskich VIII 31
- Sławska z Komornik — zob. Węclewska ze Sławskich, żona Zygmunta IX 272
- Słobodnik Włodzimierz VIII 57, 513
- Słomski Aleksander IX 501
- Słonecka, adresatka wiersza S. Goszczyńskiego VII 411
- Słotwiński Konstanty VII 100, 101, 106; IX 455
- Słowacy IX 69
- Słowacka Aleksandra z Witkowskich IX 149, 150, 541
- Słowacka Anna z Rohozińskich IX 149
- Słowacka Bécu Salomea VII 41, 210; VIII 76, 369, 517, 523, 524, 525, 526; IX 69, 149, 159, 182, 185, 279, 384, 476, 491, 533
- Słowacka Salomea — zob. Słowacka Bécu Salomea
- Słowacki Erazm IX 149
- Słowacki Euzebiusz IX 246
- Słowacki Juliusz VII 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 59, 79, 136, 142, 143, 145, 191, 206, 210, 215, 218, 220, 221, 232, 236, 237, 242, 244, 245, 249, 252, 266, 272, 281, 323, 324, 325, 356, 358, 362, 363, 379, 383, 384, 385, 386, 388, 408, 412, 413, 415, 416, 417, 421, 422, 455, 487, 488, 489, 491, 496; VIII 9, 24, 25, 39, 40, 49, 50, 65, 97, 131, 145, 146, 151, 152, 156, 159, 161, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 196, 198, 201, 202, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 251, 255, 258, 273, 275, 278, 282, 284, 285, 305, 306, 313, 318, 329, 335, 342, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 356, 357, 360, 368, 369, 401, 402, 415, 441, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 456, 466, 467, 474, 484, 485, 486, 487, 489, 490, 493, 499, 500, 503, 504, 505, 506, 512, 514, 515, 517, 518, 519, 524, 525, 526, 529, 531, 532; IX 37, 60, 64, 69, 89, 94, 98, 99, 106, 118, 121, 142, 149, 150, 158, 159, 182, 185, 187, 195, 202, 204, 220, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 236, 246, 248, 250, 255, 256, 258, 259, 260, 275, 276, 277, 307, 311, 333, 339, 372, 375, 379, 384, 405, 406, 407, 431, 434, 441, 446, 447, 449, 451, 454, 455, 460, 470, 475, 476, 477, 482, 483, 490, 491, 493, 496, 497, 498, 509, 512, 518, 524, 526, 529, 531, 533, 539, 541, 545, 547, 549, 550, 552
- Słowacki Władysław IX 149-150, 541
- Słowaczyński Andrzej VII 384; IX 475
- Słowik Antoni, woźny „Przewodnika Ekonomicznego” (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
- Słubicki Eugeniusz VIII 49
- Słucka Zofia — zob. Zofia, księżniczka słucka IX 500
- Sługa wolności i wiary (Buszczyński Stefan) VII 187, 189
- Słupska Izabela (Ela) VIII 265
- Służalski Henryk VII 240
- Smagłowski W. IX 50
- Smail-aga Čengić VIII 57, 69; IX 21, 491
- Smirdin Aleksandr F. IX 130
- Smith Adam VII 450, 454
- Smith Alexander VII 509
- Smith R. VIII 244
- Smochowska Karolina — zob. Dobrzańska Karolina ze Smochowskich VII 270
- Smochowski Witalis VII 270
- Smogulecki Mikołaj VIII 57
- Smokowski Wincenty VIII 483
- Smoleński Władysław IX 146
- Smoleria Jan Ernest IX 184 [!], 406
- Smolikowski Aleksander IX 101, 103

- Smolikowski Andrzej IX 101, 103
 Smolikowski Seweryn VIII 218
 Smolka Emanuel VIII 288, 296 [!]
 Smolka Franciszek VII 264; VIII 32; IX 123, 255, 366
 Smolka Franciszek [!] — zob. Smolka Emanuel VIII 296
 Smolka Stanisław VII 469
 Smollett Tobie George VII 15
 Smoluchowski Aleksander VIII 226
 Smoluchowski Andrzej VIII 226
 Smoniewski Jan Wincenty IX 447
 Smotrycki Melecy VII 129
 S-n B-i (Buszczyński Stefan) VII 187, 188
 Sniegin P. I. (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Snorron — zob. Sturlasson Snorre VIII 242
 Sobańska Róża z Łubieńskich IX 34, 357
 Sobański Aleksander VII 188
 Sobański Feliks IX 155
 Sobański I. VII 190
 Sobarri (Kirkor Adam Honory) VIII 32, 33
 Sobiescy, rodzina C. Norwida VIII 486
 Sobiescy, rodzina królewska VII 444, 459, 492
 Sobieska Felicja — zob. Chęcińska Felicja z Sobieskich VII 195
 Sobieska Hilaria z Buynów IX 524
 Sobieska Maria Józefa z Wesslów VII 439, 440; IX 478
 Sobieska Maria Klementyna VII 165
 Sobieska Zofia — zob. Komierowska Zofia z Sobieskich VIII 49
 Sobieski Jakub, ojciec króla Jana VII 257, 517; VIII 57, 67, 426; IX 15, 80
 Sobieski Jakub, syn króla Jana VII 492; IX 185, 387, 388, 389
 Sobieski Jan — zob. Jan III Sobieski, król polski
 Sobieski Konstanty VII 439, 492; IX 185, 387, 389
 Sobieski Michał VIII 449
 z Sobieskich Zdzieborska Hilaria [!] — zob. Sobieska Hilaria z Buynów VIII 448, 514; IX 524
 Sobiesław Jacek — zob. Baliński Michał VII 124
 Sobieszczański Franciszek Maksymilian VIII 51, 89, 92; IX 145, 150-153, 340, 541
 Sobieszczański Stanisław IX 150
 Sobolewski Jan VII 75; IX 381, 386
 Sobolewski Ludwik VII 515; VIII 130
 Sobolewski Paweł VII 122, 141, 377, 382, 406, 460, 474; IX 41, 43, 267, 360, 361, 362, 381, 407, 416
 Socyn Faustus VII 416
 Soczyński Karol VII 310
 Sofokles VII 172, 194; VIII 27, 28, 29, 141, 175, 349, 352, 353, 387; IX 250, 253, 266, 267, 272, 273, 274
 Sohn Karl Ferdinand VIII 262
 Sojka Erich IX 471
 Sokolský E. H. VIII 85
 Sokolek pod nazwiskiem Gwoździka (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
 Sokołowska Anna — zob. Skimborowiczowa Anna z Sokołowskich IX 144
 Sokołowska Paulina — zob. Blizińska Paulina z Sokołowskich VII 151
 Sokołowska Zofia VII 218
 Sokołowski Józef VIII 98
 Sokołowski Marian VIII 465, 472, 473, 492
 z Sokołowskich Januszkiewiczowa Tekla — zob. Januszkiewiczowa Tekla z Sokołowskich VII 487, 488, 489
 Sokrates VII 172, 173; VIII 114, 260; IX 532
 Solecki Edmund Ostoja (Darowski Aleksander Weryha) VII 256, 257
 Solger Karl VII 29
 Solikowski Jan Dymitr VIII 57, 67, 441; IX 339
 Solomos Dionysios IX 459
 Solon VIII 319
 Solski Ludwik VII 365, 366, 372
 z Sołłohubów Potocka Józefa — zob. Potocka Józefa z Sołłohubów IX 61
 Sołowiew, tłumacz ros. VIII 85
 Sołowiew Władimir S. VII 454
 Sołtan Adam VIII 141, 143, 144, 146, 147, 148, 158, 159, 160, 161, 165, 210; IX 462, 464, 466, 475, 482, 488, 493, 494, 495, 496, 499, 507, 538
 Sołtyk Stanisław VIII 160
 Sołtykowa Henrietta Ewa — zob. Ankiewiczówna Henryka Ewa VIII 177, 208

- Sołtykowicz Józef IX 279
 Sołtys Mieczysław VII 175, 281; VIII 201; IX 517
 Somerville Sara — zob. Szymrowa Sara z domu Somerville IX 212
 Sonnenfeld [I] Adolf Gustaw VII 333
 Sonntag Józefa — zob. Helcel Józefa z domu Sonntag VII 442, 444
 Sontagowa Henrietta VII 381; VIII 121; IX 324
 Soplica Seweryn, cześnik parnawski — zob. Rzewuski Henryk
 Sorel Albert VII 217
 Sorel Georges VIII 504, 507
 Sørensen C. VII 322
 Soroka Jerzy Skalnik VIII 42, 43
 Sosnowski Józef VII 134
 Sośniccy IX 50
 Sotomayor Henrieta — zob. Domejko Henrieta z domu Sotomayor VII 273
 Sottomayor G. R. VII 451
 Soukoup J. VII 409; VIII 263
 Soulié M. Frédéric VII 393
 Southey Robert VII 17; VIII 122, 521; IX 347, 436, 437
 Sowa Antoni (Żeligowski Edward Witold) VIII 124; IX 155, 411, 412, 413
 Sowińska Pelagia z Pawlickich IX 154
 Sowińska z Rościszewskich, żona Leonarda IX 154
 Sowiński Albert IX 156
 Sowiński Jan IX 154
 Sowiński Józef Longin VII 101, 381; VIII 259, 264; IX 14
 Sowiński Leonard VII 449, 470, 472; VIII 358; IX 154-158, 390, 391, 411, 542
 Sowiński Wojciech (Adalbert) VII 203, 281; VIII 543, 544
 Sójkowski J. Z. (Dziekoński Józef Bohdan) VIII 401
 Spanić S. IX 109
 Sparre Axel VIII 425
 Spartakus VIII 271, 455, 457, 494, 496; IX 528
 Spasowicz Daniel VIII 234; IX 290
 Spasowicz Włodzimierz VII 189; VIII 417, 529; IX 54, 439, 446, 510, 533
 Spasowski Aleksander Grott VII 421
 Spazier Richard Otto IX 41, 42
 Spicer Heinrich VII 510
 Spiczynski Hieronim IX 394
 Spieszniw Nikołaj VIII 23
 Spinoza Baruch (Benedykt) VIII 28, 277; IX 304
 Spiritini Massimo VIII 144, 169
 Spitznagel Ferdynand IX 158
 Spitznagel Ludwik Władysław IX 158-159, 542
 Spitznaglowa Maria VIII 518
 Splawski Jędrzej IX 76
 Sporschill Johann VIII 239, 240
 Sportek Adam D. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
 Spytko z Melsztyna VII 125
 Srokowski Jerzy VII 335
 Szreniawita K. (Lubomirski Kazimierz) VIII 37
 S-skij (Sękowski Józef Julian) IX 129
 SSS (Sękowski Józef Julian) IX 129
 St... (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. B. (Bogusławski Stanisław) VII 162
 St. J. (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Ja- (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Ja..i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Ja....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jas.... (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jas...ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Ja....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz- (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz... (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz..... (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St.... Jasz.... (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz..i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz...i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. Jasz...ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. J-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. J..i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. J...ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. J...ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
 St. J.....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497

- St. Kre... (Kremer Józef) VIII 221
 St. Ł. (Łaguna Stosław) VIII 294
 St. Vincent P. de (Budzyński Wincenty) VII 501
 St. Witw. (Witwicki Stefan) IX 310
 St. z Dz. (Jachowicz Stanisław) VII 473
 Stablewski Florian VIII 39
 Stach z Zamiechowa (Starzyński Stanisław) IX 118
 Stacherski Maciej VII 255
 Stachiejew Boris F. IX 365, 456, 457, 458, 459, 468, 470, 476, 477, 483, 490, 491, 494, 510, 517, 525, 533, 536, 538, 540, 542, 543, 547, 549, 551, 552, 553, 554
 Stachowicz Michał VII 423
 ze Stachowiczów Piotrowska Aniela — zob. Piotrowska Aniela ze Stachowiczów IX 31
 Stachurski P. IX 366
 Stackelberg von, przyjaciel J. Strutyńskiego IX 171
 Stadnicy herbu Szreniawa IX 160, 161
 Stadnicka Felicja VII 498
 Stadnicka Józefa z Jabłonowskich IX 160
 Stadnicki Aleksander VII 341, 348; IX 160
 Stadnicki Antoni IX 160
 Stadnicki Kazimierz IX 160-161
 Stadnicki Stanisław (Diabeł) IX 213
 Staël-Holstein Anne Louise Germaine de VII 13, 14, 20, 24, 32, 34, 58; VIII 305; IX 180, 434
 Staemmler Klaus IX 495
 Staff Leopold VIII 133, 134, 135, 136, 137, 153, 154, 158, 167, 168; IX 506
 Stahl J. VII 198; VIII 90, 93
 Stahlberger Teodor [!] IX 360, 370
 Stalmach Jan IX 161
 Stalmach Paweł VII 114, 115, 282, 316, 317, 433, 507; VIII 108, 279, 290, 363, 377, 378; IX 24, 43, 69, 161-164, 177, 253, 294, 338, 339, 352, 446, 456, 466, 502, 503, 508, 512, 513, 515, 519, 542
 Stalmachowa Anna z Horachów IX 162
 Stanhope Hester Lucy VII 463
 Stanielewicz Mieczysław IX 25
 Stanisław..., adresat listu K. Ujejskiego IX 254
 Stanisław August Poniatowski, król polski VII 35, 132, 133, 340, 402; VIII 8, 19, 20, 21, 117, 237, 242, 243, 251, 287, 303, 305, 370, 393, 414, 416; IX 15, 45, 61, 62, 81, 82, 124, 125, 137, 139, 153, 179, 243, 312, 332, 334, 349, 356, 357, 500, 501
 Stanisław Jasz.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 Stanisław Leszczyński, król polski VII 281, 459, 492, 493; VIII 423; IX 36, 73, 82
 Stanisław św., biskup VII 189, 224, 237, 290, 292; VIII 19, 21, 48, 72, 73, 99, 128, 329, 528; IX 137
 Stanisław z Dzikowa (Jachowicz Stanisław) VII 473
 Stanisławska Karolina z Olszewskich IX 164
 Stanisławski Antoni VIII 524; IX 68, 164-165
 Stanisławski Grzegorz IX 164
 Stanisławski Józef VII 75
 Stankiewicz Aleksander IX 361
 Stankiewicz Maurycy Mikołaj VII 308
 Stańczyk VII 422; IX 93, 197, 337
 Stańczukowska E. VIII 92
 Starczewski Adam VIII 51
 Stare J. VII 333
 Starkel Juliusz IX 199
 Starostowa E. VII 451
 Starowiejscy VII 345
 Starowieyski F. VII 345
 Starowolski Szymon VII 148; IX 76, 241, 246
 Staruszkiewicz Innocenty (Odyniec Antoni Edward) VIII 517, 518
 Stary Detiuk (Andrzejewski Antoni) VIII 427
 Stary emigrant (Heltman Wiktor) VII 446
 Stary emigrant (Zienkiewicz Leon) IX 404
 Stary gracz (Bykowski Piotr Jaksa) VII 191
 Stary literat polski (Zienkiewicz Leon) IX 402, 403
 Stary Przyjaciel Dzieci (Jachowicz Stanisław) VII 473, 474

- Stary szlachcic litewski (Rzewuski Henryk) IX 108, 109, 112
 Starzeński Adam VIII 218
 Starzeński Michał VII 138
 ze Starzeńskich Baworowska Felicja — zob. Baworowska Felicja ze Starzeńskich IX 138
 Starzyńska Karolina z Potockich — zob. Nakwaska Karolina VIII 438
 Starzyński Aleksander VIII 437
 Starzyński Antoni Alfons VII 79
 Starzyński Edward VIII 229; IX 210
 Starzyński Józef IX 118
 Starzyński Juliusz VII 7
 Starzyński Stanisław IX 118, 119, 174, 339
 Starża Al. (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
 Starża Józef Aleksander (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
 Staszic Stanisław VII 247, 381, 385, 485; VIII 36; IX 176, 387, 389
 Statkowski Roman VIII 341; IX 517
 Stattler Klementyna z Zerbonich VII 415
 Stattler Wojciech VIII 258; IX 426
 Stawiński F. VII 86
 Stawiński L. VII 476
 Stawiski Edmund IX 32
 Steckert A. VII 464
 Stecki Ludwik VIII 229
 Stef. Witw. (Witwicki Stefan) IX 310
 Stefan (Witwicki Stefan) IX 310
 Stefan A***, adresat wiersza S. Witwickiego IX 313
 Stefan Batory, król polski VII 125, 493; VIII 116, 236, 243, 249, 256, 401; IX 74, 80, 81, 103, 339, 340
 Stefan, książę serbski VII 147
 Stefan W. (Witwicki Stefan) IX 310
 Stefan z Opatówka (Giller Stefan) VIII 316
 Stefani Jan VII 392
 Stefania, księżna badeńska VIII 156
 Stefanowicz A. I. VII 114
 Stefański Walenty VII 194, 265; VIII 49, 243; IX 447
 Stefcio, uczeń S. Jachowicza VII 475
 Stegmayer Ernst IX 190
 Stemann Ingeborg VIII 138
 Stembars Kazimierz VIII 264
 Stempowski Stanisław IX 208
 Stendhal (Henri Beyle) VII 13, 20, 32; IX 432, 434
 Stentsch Rosbierski (Estreicher Karol) VII 305
 Stenzel Gustav Adolf IX 80
 Stern Daniel (Marie de Flavigny d'Agoult) VIII 28
 Sterne Laurence (Wawrzyniec) VII 342, 375
 Sternschuss Adolf VIII 466
 Stewart Dougald VII 509; IX 303
 Stęczyńska Agata z Zawadzkich IX 166
 Stęczyński Bogusz Zygmunt Maciej VIII 117; IX 16, 166-168, 543
 Stęczyński Wojciech IX 166
 Stępień Marian VII 7
 Stępowski Józef VII 191, 222
 Stobiecki J. VIII 265
 Stöckhardt Juliusz Adolf IX 219
 Stöger Michael IX 377
 Stokowski Apolinary IX 256
 Stolnikiewicz Chełmski K. (Podwysocki Konstanty) IX 39, 40
 Stolzmann Karol Bogumir VII 413; VIII 23
 Stos Wit — zob. Stwosz Wit VIII 454
 Straszewicz Edmund IX 168
 Straszewicz Józef VIII 239; IX 36, 168-169
 Straszewicz Michał IX 168
 Straszewiczowa Kazimiera z Koszczyców IX 168
 Straszewiczowa z domu Frinette, żona Józefa IX 168
 Straszynski A. W. von J. IX 294
 Straszynski L. IX 43, 44
 Stratil Karl IX 500, 501
 Štrauch Antonin VII 270
 Strawiński Adam VII 209
 Strąbski Stanisław VII 134; IX 151, 152, 238, 289
 Streckfuss Karl VIII 76
 Stroka Wincenty VIII 141, 143, 205, 208, 210
 Stronczyński Karol IX 170
 Stronczyński Kazimierz IX 76, 169-170
 Stroński F. VII 149
 Stroynowski Stanisław VIII 6
 ze Strożyków Lompa Józefa — zob. Lompa Józefa ze Strożyków VIII 288

- Strucel Mateusz (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
- Struś Jerzy VII 498
- Struś Szcześny VII 498
- Strutyńska Giana IX 171
- Strutyńska Karolina z Lubomirskich IX 171
- Strutyńska Maria z domu Maurokordato IX 171
- Strutyński Feliks IX 171
- Strutyński Juliusz VII 77, 428; IX 171-172
- Strutyński W. IX 501
- Struve Henryk VIII 28, 283; IX 246
- Strujaszek (Pietraszkiewicz Onufry) IX 28
- Stryjeński Aleksander VII 201
- Stryjeński Władysław VIII 138, 198
- Strykowski Maciej VIII 346
- ze Strzałkowskich Legatowiczowa Magdalena — zob. Legatowiczowa Magdalena ze Strzałkowskich VIII 233
- Strzelecki Paweł Edmund IX 331, 415
- Strzelnicki Józef IX 173
- Strzelnicki Władysław IX 173, 346, 347, 543
- Strzembosz Wieńczysław (Łukaszewicz Lesław) VIII 308
- Strzemieniec Tadeusz (Buszczyński Stefan) VII 187
- Strzemieńczyk Jakub VIII 112
- Strzeszyński Stanisław IX 501
- St....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
- Stuart Dudley Coutts VII 452; VIII 120; IX 107, 213
- Studzieński Marcin VIII 54, 57, 58, 59, 68
- Studziński Marceli IX 74
- Studziński Wincenty Wojciech Szymon IX 268
- Štulc [!] P. J. — zob. Šulc Pavel Josef VII 182; VIII 87
- Štulc Václav Svatopluk VIII 139, 152, 169, 263, 519; IX 321, 339
- Stummer Józef VII 197
- Strummer Natalia z Przyrembłów VII 197
- Stupkiewiczowa Helena VII 7
- Stupnicki Hipolit IX 166
- Sturlasson Snorre VIII 242
- Stürmer Jakub IX 191
- Stürmer Julianna z Linkowskich IX 191
- Stürmer L. B. VII 397
- Stwosz Wit VII 423, 424; VIII 274, 297, 454; IX 45, 48, 55, 86
- Styczyński Stefan VII 476
- Styka Jan IX 249, 256, 259
- Suchażeńska H. IX 501
- Suchecki Bruno VII 68
- Suchodolska Jadwiga IX 304
- Suchodolski Jan IX 173
- Suchodolski January VIII 181; IX 173
- Suchodolski Rajmund [!] — zob. Suchodolski Rajnold VII 79
- Suchodolski Rajnold VII 79; IX 173-174, 339
- Suchodolski Witold VII 7
- Suchtelen, generał IX 383
- Sudrabu Edschus VIII 336
- Sue Eugène VII 329; IX 145
- Suffczyńska Laura z Kamińskich VIII 22, 23; IX 174, 486
- Suffczyńska Trzecińska Laura z Kamińskich — zob. Suffczyńska Laura z Kamińskich VIII 23; IX 486
- Suffczyński Kajetan (K. S. Bodzantowicz) IX 46, 53, 174-175
- Suffczyński Michał IX 174
- Šulc Pavel Josef VII 182 [!]; VIII 87
- Sulejman (Soliman), sułtan turecki VIII 430
- Sulima A. (Giller Agaton) VII 386
- Sulima, ataman kozacki IX 364
- Sulita (Giller Agaton) VII 386
- Sulita B. (Giller Agaton) VII 386
- Sulita B. January (Giller Agaton) VII 386
- Sulita Bartłomiej (Giller Agaton) VII 386
- Sulla (Lucius Cornelius Sulla) VII 235
- Sulpicja, poetka rzymska VIII 414; IX 81
- Sulpicjusz (Sulpicius Rufus Servius) VIII 165
- Sułkowscy w Rydzynie VIII 355
- Sułkowski Antoni VII 193; IX 60
- Sułkowski August VIII 401
- z Sułkowskich Wodzicka Teresa — zob. Wodzicka Teresa z Sułkowskich IX 317
- Supińska, siostra Józefa IX 177

- Supińska Tekla z Mrozińskich IX 176, 177
- Supiński Adam IX 176
- Supiński Józef **IX 176-179**, 387, 442, 543
- Suppé Franz von VII 115, 116
- Suska Paulina z Norwidów VIII 455, 471
- Suworow Aleksandr W. VII 189, 449
- Suzin Adam VII 70; **IX 179-180**, 380
- Suzin Dominik IX 179
- Suzin Paweł IX 249
- Suzinowa Eulalia z Rosenbaunów IX 179
- Suzinowa Karolina z Odyńców IX 179
- Svoboda Jan VIII 515, 516
- Swiackij S. VII 338
- Swinarska Michalina — zob. Wolniewiczowa Michalina ze Swinarskich IX 319
- ze Swinarskich Wolniewiczowa Teresa — zob. Wolniewiczowa Teresa ze Swinarskich IX 319
- Swinburne Algernon Charles IX 25
- Sybilla VIII 206
- Sygiert Józef IX 37, 38
- Šyhamirowa Rana IX 500
- Sykałowa Wanda Roszkowska — zob. Roszkowska-Sykałowa Wanda VII 6
- Sylva C. VII 312
- Symeon (Dembowski Edward) VII 261
- Symeon św. VII 206
- Symonowicz Romuald VII 210, 211
- Syn szlachecki (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
- Synhajewski Jakub (Prusinowski Jan) IX 68
- Syroczyński Antoni VII 469
- Syrokomla Władysław — zob. Kondratowicz Ludwik
- Syruć K. VIII 134
- Syruć, kasztelan VII 134
- Sz. (Szujski Józef) IX 193
- Sz. (Szymanowski Wacław) IX 206
- Sz... (Szymanowski Wacław) IX 206
- Szabó László VIII 139
- Szabrański Antoni Józef VII 228, 263, 499; VIII 26, 29, 105; **IX 63, 146, 153, 180-181, 245, 246, 278, 302, 543**
- Szachno Andrzej VII 435
- Szachowa Je. IX 362
- Szadurska Maria IX 311
- Szajnocha Karol VII 45, 101, 123, 149, 171, 270, 272, 290, 297, 303, 325, 394, 404, 425, 436, 493, 499, 508; VIII 10, 78, 80, 81, 91, 92, 122, 124, 222, 261, 264, 265, 298, 302, 303, 304, 330, 331, 332, 350, 426, 433, 523, 530, 540; **IX 8, 25, 40, 49, 50, 54, 74, 86, 92, 95, 125, 140, 161, 181-187, 199, 205, 210, 248, 254, 258, 344, 348, 352, 366, 367, 387, 388, 389, 400, 543, 551**
- Szajnocha Władzio IX 387
- Szajnochowa Joanna z Bilińskich VII 394, 493; VIII 265, 299, 331, 350; IX 182, 348
- Szajnochowa Maria z Łozińskich IX 182, 185
- Szalaj Józef W. VIII 419
- z Szamotuł Wincenty — zob. Wincenty z Szamotuł VIII 534, 535, 536; IX 182
- z Szamotuł Zygmunt — zob. Zygmunt z Szamotuł VIII 405
- z Szamowskich Olchowiczowa Helena — zob. Olchowiczowa Helena z Szamowskich VIII 262
- Szancer Jan Marcin VII 344, 476
- Szaniawski B. H. IX 199
- Szaniawski Franciszek Ksawery VII 397
- Szaniawski Józef Kalasanty VII 34; VIII 405, 406, 408
- Szaniecki Jan Olrych IX 286
- Szaramowicz, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
- Szarffenbergerowie, drukarze VIII 432
- Szarzyński Sęp Mikołaj — zob. Sęp Szarzyński Mikołaj
- Szaszkiewicz Antoni VII 190, 242-243
- Szaszkiewicz J. IX 113
- Szaszkiewiczowa K. z Grocholskich IX 113
- Szatkowski F. (Mierostawski Ludwik) VIII 380
- Szcz. M. (Morawski Szczęsny) VIII 419
- Szczeniowska Stanisława z Zapolskich IX 187
- Szczeniowski Tytus **IX 187-188**
- Szczepanowski Stanisław, biskup — zob. Stanisław św., biskup VIII 528
- Szczepanowski Stanisław, publicysta VII 44; IX 253
- Szczepański A. VII 333

- Szczepański Jan Julian VII 476, 477; IX 314
- Szczepański, wiceprezes sądu w sprawie Miriam-Pini VIII 482
- Szczerbicz Paweł VIII 20
- Szczęsna (Ilnicka Maria) VII 465
- Szczęsny (Potocki Stanisław Szczęsny) VIII 219
- Szczęsny M..... (Morawski Szczęsny) VIII 419
- Szczęsny Z. ks. (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323
- Szczygielski Józef VII 203
- Szczygielski Józef (Chodźkiewicz Władysław Ksawery) VII 203
- Szczytowska Agnieszka — zob. Prusinowska Agnieszka ze Szczytowskich IX 66
- ze Szczyttów Olizarowa Ludwika — zob. Olizarowa Ludwika ze Szczyttów VIII 530, 532
- Szeffler Jan — zob. Scheffler Johann IX 138
- Szejtan Baron Rożek Belzebubowicz (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
- Szekspir — zob. Shakespeare William
- Szela Jakub VII 264; IX 236, 327
- Szelewski Adam Józef Kalasanty VIII 290
- Szelling — zob. Schelling Friedrich Wilhelm Joseph
- z Szeluttów Lelewelowa Ewa — zob. Lelewelowa Ewa z Szeluttów VIII 235
- Szembek A. IX 366
- Szembek Piotr IX 359
- Szembekowa Maria z Fredrów VII 344, 346; VIII 151
- Szembekowie w Płocku IX 359
- Szembekowie w Siemianicach VII 344
- Szemesz A. VIII 60
- Szeptycy w Przyłbicach VII 340, 344, 345
- Szeptycka Zofia z Fredrów VII 340, 345, 346, 349, 350; IX 471
- Szeptycki Jan VII 345
- Szeptycki Wincenty VII 250
- Szerlecka W. IX 222
- Szewczenko Taras VII 130, 422; VIII 57, 59, 191, 192, 193; IX 154, 155, 156, 356, 357, 358, 363, 365, 371, 375, 411, 412, 413, 438, 450, 470, 477, 552, 554
- Szlachcic wołyński (Konopacki Szymon) VIII 72
- Szlachtowski Jan VII 101, 146; IX 454
- Szlachtowski Leon IX 462
- Szlecer — zob. Schlözer August Ludwig VIII 236
- Szlenker Ksawery VII 389
- Szletter — zob. Schletter Zygmunt VIII 244
- Szłubowski A. VIII 219; IX 311
- Szłykow, policmajster VII 71; IX 383
- Szmięgielski Adam — zob. Śmięgielski Adam
- Szmurło Augustyn VII 80
- Szmydtowa Zofia VII 7
- Sznaydrowa Izabela VII 7
- Szokalska Justyna z Rogozińskich IX 188
- Szokalski Antoni IX 188
- Szokalski Ksawery VII 387
- Szokalski Wiktor Feliks VII 83; IX 188-190, 190
- Szopen Fryderyk — zob. Chopin Fryderyk
- Szostakowicz, tłumacz ros. IX 184
- Szotarski Julian IX 188, 190-191
- Szpaczyński E. IX 113
- Szpadkowski Józef VII 386
- ze Szpadkowskich Gillerowa Franciszka — zob. Gillerowa Franciszka ze Szpadkowskich VII 386
- Szpak Irena S. IX 480
- Szpicnagel — zob. Spitznagel Ludwik Władysław IX 158
- Szpicnagiel — zob. Spitznagel Ludwik Władysław IX 158
- Szpitznagel — zob. Spitznagel Ludwik Władysław IX 158
- Szyrmer Eleonora (Szyrmer Ludwik) IX 191, 192
- Szyrmer Ludwik VII 77, 78, 293, 426; VIII 447; IX 118, 191-193, 245, 544
- Szyrmerowa Eleonora z Janowskich IX 191, 192, 193
- Szubert Fr. — zob. Schubert Franz IX 165
- Szubert Kazimierz VII 364
- Szubrawiec Rustykanin (Chodźko Ignacy) VII 208, 209
- Szuja (Mierosławski Ludwik) VIII 380
- Szujska Emilia IX 193

- Szujka Jadwiga IX 199
 Szujka Joanna z Jełowickich IX 194, 199
 Szujski Józef VII 228, 259; VIII 19, 249, 331; IX 17, 124, 126, 193-204, 299, 345, 544
 Szukiewicz Aleksander VII 300, 436; VIII 20, 60, 299, 355; IX 125, 140, 204-205, 210, 261, 267, 295, 544
 Szulc Dominik IX 205-206, 544
 Szulc Kazimierz VII 93, 94, 95, 97, 98
 Szulc N. VIII 54
 Szulc Serafin VII 389
 Szulczewski Karol VII 478
 Szulczyński (Zienkowiec Leon) IX 403
 Szuman Leon VIII 277; IX 120
 Szuman Stefan IX 304
 Szumanówna Maria — zob. Libeltowa Maria z Szumanów VIII 277
 Szumski Teofil IX 254, 255
 Szwander Renata VII 7
 Szwejczer Ludwik VIII 262
 Szweyczewska Marianna z Lenartowiczów VIII 257
 Szwykowski Kazimierz VII 204
 Szy. Kon. (Konopacki Szymon) IX 491
 Szydłowiec (ród) VII 289
 Szydłowiecki Krzysztof VII 267
 Szydłowski Ignacy VII 482
 Szyfman Arnold VIII 205
 Szyller (Sziller) Fryderyk — zob. Schiller Friedrich
 Szymanowska Anna z Zawadzkich IX 206
 Szymanowska Maria VII 205, 405; VIII 77, 404, 416, 417, 418, 521, 526; IX 112, 114
 Szymanowska Michalina z Naimskich IX 207, 208
 Szymanowska Zofia — zob. Lenartowiczowa Zofia z Szymanowskich VIII 34, 257, 270, 272, 484
 Szymanowski Jakub IX 206
 Szymanowski Józef VIII 258, 266
 Szymanowski Wacław VII 65, 217, 294, 326, 404, 434; VIII 32, 273, 313, 331, 358, 366, 394, 424, 447, 448, 487, 488, 530; IX 70, 206-211, 323, 324, 400, 411, 451, 545
 Szymonowicz (Szymonowicz) Szymon VII 147, 148, 150; VIII 57; IX 77, 143, 246, 271, 288
 Szymonowicz Władysław VIII 304
 z Szymońskich Orpiszewska Maria — zob. Orpiszewska Maria z Szymońskich VIII 537
 Szyndler Pantaleon IX 526
 Szyrna Krystyn Lach VII 89, 239, 322, 459, 504; VIII 152; IX 103, 107, 212-215, 545
 Szymowa Józefa (Józefina) z Dzierzkowskich VII 459; IX 212, 214
 Szymowa Sara z domu Somerville IX 212
 Szymowie Lach IX 215
 Szymówna Czesława IX 214
 Szyrwid Konstancy VII 516
 Szyszczak (Szyszczak) Aleksandr S. VII 70; IX 71
 Ściborski Jan VIII 544
 Ściegienny Piotr VII 87; VIII 260
 ze Śliwickich Pieńkowska Franciszka — zob. Pieńkowska Franciszka ze Śliwickich IX 19
 ze Śliwina Jan (Kirkor Adam Honory) VIII 32
 Śliwińska Irmina VII 6
 Śliwiński Jan VII 196
 Śliwnicki Maciej VII 444; IX 283
 Ślizień Otton VII 72
 Ślizień Rafał VII 246
 Ślizniowie VII 246
 Śmigielska Józefa — zob. Dobieszewska Józefa
 Śmigielski Adam IX 111, 112, 115, 195, 198, 202, 337, 345
 Śmigielski, ojciec Józefy Dobieszewskiej VII 268
 Śniadecka Ludwika VII 238, 239, 241, 242, 243, 244; IX 144, 159, 463
 Śniadecki Jan VII 13, 34, 125, 126, 127, 399, 429, 495; VIII 231, 243, 278, 403; IX 14, 36, 206, 233, 306, 307
 Śniadecki Jędrzej VII 125, 126; VIII 278; IX 144, 227, 239
 Śniadecki Józef IX 34, 144
 ze Śniadeckich Balińska Zofia — zob. Balińska Zofia ze Śniadeckich VII 125; VIII 76; IX 144

- Śp. Józef Prawdomir (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 544
 Śreniawita (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
 Światomir Henryk (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 Świda Sydalia VIII 52
 Świdzki Faustyn IX 216-217, 302
 Świdzki Piotr IX 216, 217
 Świdrygajłło, w. książę litewski VII 125
 Świdzińscy IX 283
 Świdziński Konstanty VII 133, 224, 428, 442; VIII 243, 244, 248, 256; IX 282, 283, 284, 286
 Świdziński T. IX 284
 ze Świdzińskich Grzymała Jabłonowska Marianna — zob. Jabłonowska Mariana Grzymała ze Świdzińskich VII 471
 Świerk Józef (Pieńkowski Karol) IX 19
 Świerski, tłumacz franc. VII 334
 Świerzynski Michał VII 333
 ze Świeszewskich Kunicka Wiktoria — zob. Kunicka Wiktoria ze Świeszewskich VIII 232
 Świeżawski Ernest VIII 48; IX 199
 Świeży Ignacy VIII 378; IX 164
 Święcicka Maria z Mickiewiczów VIII 379
 Święcicki Heliodor VII 98
 Święcicki Józef VIII 539
 Święcicki Julian Adolf VII 82
 Święcki Tomasz VII 134
 Święcki Wojciech VIII 272
 świętej pamięci J. S. (Kraśniński Zygmunt) VIII 131, 155, 156
 Świętochowski Aleksander VII 82; VIII 362, 375; IX 24
 Świętochowski Andrzej VII 82
 Świętopelk, książę pomorski IX 171
 Świętorzecka Brygida — zob. Zanowa Brygida ze Świętorzeckich IX 378, 382, 395
 Świętorzecka, teściowa T. Zana IX 382
 Świętorzecki Bolesław VII 389; IX 255, 357
 Świętorzecki Mieczysław VII 482
 Świętosławski Zenon VII 84, 86; IX 326
 Świnkowie IX 393, 395
 Świrski Wincenty IX 22
 Świtalski Maciej VII 94
 Świtkowski, wydawca „Taryfy” IX 151, 152
 T. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
 T. (Leleweł Joachim) VIII 235
 T. (Tyszyński Aleksander) IX 245
 T. A. O. (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
 T., autor artykułu o tragedii „Harald” VIII 404
 T. C., adresat wiersza J. N. Jaśkowskiego VII 500
 T. D. (Dobkiewicz Franciszek, Trynkowski Ludwik Gabriel, Krzeczkowski Józef) VII 516; IX 239
 *t. *i. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388, 390
 T. J. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388
 T. L. (Lenartowicz Teofil) VIII 257, 453
 T. L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
 T... L... (Lenartowicz Teofil) VIII 257
 T.... L.... (Lenartowicz Teofil) VIII 257
 T..... L..... (Lenartowicz Teofil) VIII 257
 T. M. (Morawski Teodor) VIII 421
 T. M., adresat listów S. Witwickiego IX 312
 T.-O. (Sękowski Józef Julian) IX 129
 T. Oliz..... (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
 T. Oliza..... (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
 T. P. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
 T. P. (Padurra Tomasz) IX 5
 t. t. (Kunicki Leon) VIII 232
 T. T. (Tripllin Teodor) IX 236
 T. T. J. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388
 T. X. L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
 T. Xzę L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
 T. Z. (Zan Tomasz) IX 378
 T. Z., tłumacz Drwałówny E. Chojeckiego VII 218
 Tachtamysz, chan tatarski VIII 430

- Tacyt (Publius Cornelius Tacitus) VII 60; VIII 192, 194, 325, 386, 440; IX 274
- Taczanowscy w Choryni VIII 437
- Tadż-el Faher emir (Rzewuski Wacław, emir) IX 136
- Tadż-el-Feher mirza (Rzewuski Wacław, emir) VII 191
- Tag-el Facher Abd-el Niszan IX 6
- Tailliar Eugène François Joseph IX 79
- Taine Hippolyte VIII 223; IX 71, 310
- Taki, co kalendarz na każdy rok funduje (Wielogłowski Walery) IX 279
- Tamerlan, wódz mongolski IX 209
- Tankred de Montecute VIII 363
- Tańska Klementyna — zob. Hoffmanowa Klementyna z Tańskich
- Tańska z Talkowa — zob. Wrotnowska z Tańskich, matka Feliksa IX 343
- Tański Jan VIII 473
- Taras (Szewczenko Taras) IX 363, 365, 470
- Taratutka Sebastian (Szyrmer Ludwik) IX 191
- Taratutka Weredyk (Szyrmer Ludwik) IX 191
- Targowski W. VIII 452
- Tarło Adam VIII 54
- Tarnegol, tłumacz ros. VIII 85
- Tarnowscy w Dzikowie VII 473; IX 150
- Tarnowscy w Suchej VIII 510
- Tarnowski Adam IX 288
- Tarnowski Jan (XIX w.) IX 280
- Tarnowski Jan, hetman VII 129, 388; VIII 346; IX 45
- Tarnowski Juliusz IX 137
- Tarnowski Stanisław VII 139, 167, 346; VIII 37, 132, 153, 154, 155, 156, 157, 168, 332; IX 32, 171, 193, 194, 195
- Tarnowski w Piotrkowicach VIII 224
- Tarnowski Władysław VII 174, 206, 290; IX 388, 389
- z Tarnowskich Mycielska Waleria — zob. Mycielska Waleria z Tarnowskich VIII 26
- Tarokow T. IX 393
- Tarsza Edward (Grabowski Michał) VII 425, 426, 427, 429; VIII 349
- Tasso Torquato VII 383, 507, 508; VIII 346, 347, 466, 496; IX 275, 278
- z Taszyckich Chojecka Karolina — zob. Chojecka Karolina z Taszyckich VII 217
- Tatomir Lucjan VII 102
- Tauler Jan VII 396
- Tavernier René IX 495
- Taylor Thomas IX 74
- Teano Kaliksta z Rzewuskich VIII 116; IX 112
- Tegazzo, malarz VIII 516
- Tegnér Esaias VII 180, 281; IX 266, 290, 291, 408, 410
- Teigová Helena IX 184
- Telecki Laza VII 333
- Tell Wilhelm VII 181; VIII 90, 122
- Teniers David IX 337
- Tennyson Alfred VII 224, 225; VIII 122; IX 8
- Teod. K. (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
- Teodorescu Virgil IX 471
- Teofil Lenartowicz (Teofil) VII 123; VIII 456, 464; IX 136
- Teofil T. (Lenartowicz Teofil) VII 175
- Teofrast IX 111, 307
- Teokryt VIII 29; IX 273
- Teoscolo Irena — zob. Czajkowska Irena z domu Teoscolo VII 239
- z Tepperów Worcellowa Anna — zob. Worcellowa Anna z Tepperów IX 325
- z Terajewiczów Mickiewiczowa Teresa — zob. Mickiewiczowa Teresa z Terajewiczów VIII 379
- Terencjusz (Publius Terencius Afer) IX 274
- Teresa św. VII 275, 383, 460; VIII 153, 155, 165, 166, 167, 168, 169, 209, 210; IX 137, 138, 495, 496
- Terlecka Anna VIII 286; IX 145, 217, 267, 545
- Terlecki Hipolit VIII 17, 119, 257, 262; IX 217, 281, 315
- Terlecki Ignacy IX 214
- Terlecki Jan VII 89
- Terlecki Władimir IX 365
- Terrien E. VII 179
- Tetera Petroniusz (Rzewuski Henryk) VIII 6; IX 108, 113
- Teterowianin (Rzewuski Henryk) IX 108, 112

- Tetmajer Adolf IX 218
 Tetmajer Józef Przerwa VII 79; IX 217-218
 Tetmajer Kazimierz Przerwa VII 416; IX 218
 Tetmajer Włodzimierz Przerwa IX 17, 218
 Tetmajerowa, matka Józefa IX 218
 Tetmajerowie w Łopusznej VII 408; IX 359
 Tęczyński Jan VII 45, 58; IX 377, 378
 Tęczyński Jędrzej IX 337
 TH... (Sękowski Józef Julian) IX 129, 131
 Thackeray William Makepeace IX 120
 Thayer Edmond VII 449, 452
 Thénard Louis Jacques IX 71
 Thenriet A. VII 282
 Théry A. F. IX 399
 Thibault, prawnik VIII 221
 Thierry Augustin VII 488
 Thiers Adolphe VIII 7; IX 91
 Thomopulu Giane IX 249
 Thompson Jean VIII 244
 Thomson James VIII 90
 Thorvaldsen Bertel VII 37; IX 63
 Thullie Wincenty VII 337
 Tibbins, wydawca słownika ang. VII 205
 Tibul Jules — zob. Chojecki Edmund VII 217
 Tibullus — zob. Tybullus VIII 414; IX 274
 Tibil Jules (Chojecki Edmund) VII 217
 Tiedge August IX 408
 Tierentiew M. A. IX 44
 Timaszew Aleksander IX 171
 Timur Leng — zob. Tamerlan IX 209
 Titius Julian VIII 245
 Tiutczew Fiedor I. VII 30; VIII 212, 215
 Tiutczewa T. IX 250
 Tiutiundżiju-Ogłu (Sękowski Józef Julian) IX 129, 132
 Tiutiundżiju-Ogłu-Mustafa-Aga (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Tkalčević-Veber Adolfo VII 239; VIII 139
 Tłumacz praw człowieka i obywatela (Janowski Jan Nepomucen) VII 484, 486
 T-m-f-b.- A. Bielkin (Sękowski Józef Julian) IX 129
 Tobiasz, bohater biblijny VII 317; IX 312
 Todi Jacopone da VII 237, 317; IX 138
 Toepfer Karl VIII 303, 304
 Toffoletti Giuseppe VII 451, 452
 Tokarzewicz Józef (J. T. Hodi) VIII 461; IX 531
 Tołoczko L. IX 324
 Tołstoj Lew N. VIII 192, 387, 388; IX 224, 509
 Tomasz a Kempis VII 504; VIII 301
 Tomasz z Akwinu św. VII 231; IX 129
 Tomaszczykówna Marianna — zob. Poplińska Marianna z Tomaszczków IX 59
 Tomaszewicz Kasper IX 219
 Tomaszewicz Walerian VIII 56; IX 70, 219-220
 Tomaszewiczowa Ludwika z Oranowiczów IX 219
 Tomaszewiczowa Matylda z Krupowiczów IX 219
 Tomaszewski Dyzma Bończa IX 29
 Tomaszewski Józef IX 301
 Tomek Václav Vladivoj VII 134
 Tomicki Piotr VII 289
 Tomić Aleksandar VII 239, 240
 Tomić Josip Eugen VII 335
 Tomkiewicz Kazimierz VII 85, 86
 Tomkowicz Stanisław VII 228, 291, 308, 396; VIII 20, 294, 299; IX 352
 Tonner Emanuel VIII 315
 Topin Marius VII 393
 Topolski Florian IX 366
 Torreson M. IX 88
 Torrigiani Pietro IX 324
 Törzs Kálmán VII 336
 Towarzysze byłego Legionu Akademickiego Lwowskiego VII 122
 Towarzysze lisowieccy IX 317
 Towiańska Izabela z Pomarnackich IX 220
 Towiańska Karolina z Maksów IX 220
 Towiański Andrzej VII 49, 50, 139, 204, 206, 216, 231, 325, 408, 415, 416, 417, 454, 490, 491, 505, 506; VIII 49, 118, 119, 120, 179, 180, 181, 206, 212, 434, 442, 462, 485, 541; IX 87, 100, 101, 102, 107, 127, 128, 129, 134, 159, 220-228, 280, 282, 311, 343, 344, 356, 366, 417, 442, 479, 490, 545

- Towiański Jakub IX 220
 Towiański Jan IX 220
 Traugutt Romuald VIII 7, 35, 65, 487, 508; IX 252
 Trąpczyńska A. VIII 280
 z Trąpczyńskich Jarochowska — zob. Jarochowska z Trąpczyńskich, matka Kazimierza VII 492
 Trembecki Stanisław VII 148, 149; VIII 42, 43, 517; IX 136
 Trembicka Françoise VIII 138, 139
 Trembicka (Trębicka) Maria — zob. Faleńska Maria z Trębickich
 Trentowska Karolina z Humbergerów VIII 439; IX 228
 Trentowska Maria z Karskich IX 228
 Trentowski Bronisław Ferdynand VII 184, 231, 232, 236, 259, 266, 401, 445, 449, 457, 463, 502, 505; VIII 24, 114, 115, 132, 154, 159, 162, 164, 176, 179, 180, 189, 212, 223, 283, 284, 305, 333, 359, 411, 439; IX 111, 117, 188, 228-236, 245, 248, 306, 308, 387, 391, 402, 424, 426, 442, 496, 512, 545-546
 Trentowski Leon IX 228
 Treskow A. VIII 421
 Treter, inspektor budowlany IX 83
 Treter Mieczysław VII 102
 Tretful Jack Mack (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
 Treugutt Stefan VII 7
 Treuguttowa Zofia VII 7
 Trębicka Józefa z Laskowskich VII 311
 Trębicka (Trembicka) Maria — zob. Faleńska Maria z Trębickich
 Trębicki Adolf VII 311
 Trębicki Stanisław VII 311
 Trębicki Władysław VII 515; VIII 324
 Trętowski — zob. Trentowski Bronisław Ferdynand IX 228
 Triefolew L. VIII 51, 59, 521; IX 490, 533
 Trimail Etienne VII 474
 Tripplin (Trypplin) Aniela VII 282; VIII 177
 Tripplin Fryderyk IX 236
 Tripplin Teodor VIII 52, 219; IX 236-239
 Tripplinowa z Dunin Żochowskich, żona Teodora IX 236
 Trogus Pompeius VII 148, 149
 Trojan F. B. IX 165
 Trojanowska Walentyna VIII 125
 Trojański F. VIII 330
 Trojański Jan Kajetan VIII 431
 Troschel (Troszel) Wilhelm VII 196, 259; IX 362
 Trueba y la Quintana Antonio don IX 88
 Trynkowski Ludwik Gabriel VII 215, 516; IX 144, 239-240
 Tryplin — zob. Tripplin Teodor IX 236
 Trypolski Juliusz IX 154
 Trypolski Leon IX 111
 Trypolski Piotr IX 149
 Trypplin T. dr — zob. Tripplin Teodor VIII 219
 Trzaskowska, urzędnik w Jassach VII 145
 Trzcieniecki Maksymilian VII 116
 Trzcińska Laura z Kamińskich — zob. Suffczyńska Laura z Kamińskich VIII 23
 Trzciński Paweł IX 111
 z Trzcińskich Żochowska Maria — zob. Żochowska Maria z Trzcińskich VII 279
 z Trzebińskich (czy Trzebieńskich) Gregorowiczowa Maria — zob. Gregorowiczowa Marią z Trzebińskich (czy Trzebieńskich) VII 432
 Trzeczieska Anna IX 45
 Trzeczieski Tytus IX 41, 45
 Trzycieski Andrzej VIII 370; IX 335
 Tucydydes VII 134, 172, 173; IX 274
 z Tukalskich Walicka Urszula — zob. Walicka Urszula z Tukalskich IX 265
 Tułacz (Giller Agaton) VII 386
 Tułacz kończący tułactwo (Różycki Karol) IX 99, 100
 Tułacz Sobarri (Kirkor Adam Honory) IX 487
 Tumanow M. IX 347
 Tupalska Helena — zob. Jankowska Helena z Tupalskich VII 481
 Turgieniew Iwan S. VIII 26; IX 283, 503
 Turkowski L. IX 128
 Turkull Ignacy VIII 418; IX 71, 110, 424
 Turłaj Władysław, szlachcic litewski (Suffczyński Kajetan) IX 174
 Turno Gotard IX 526
 Turno Helena IX 417

- Turno Hipolit VIII 523
 Turno W. VII 378; VIII 523
 Turnowie w Objezierzu VIII 347
 Turowski Kazimierz Józef VII 5, 167, 168, 169, 309; VIII 302; IX 14, 16, 55, 204, **240-242**, 253, 261, 546
 de Turrecremata (Torquemada) Juan IX 76
 Turski Aleksander VIII 55
 Tuwim Julian VIII 497; IX 531
 Tw. (Chociszewski Józef) VIII 426
 Twardovius — zob. Twardowski, czarnoksiężnik VIII 431
 Twardowska Maria IX 197
 Twardowski, czarnoksiężnik VII 163, 262, 435, 438; VIII 76, 77, 321, 358, 359, 431, 535; IX 195, 198, 202, 203, 204, 309, 335, 337, 338, 339, 342, 364, 379, 381, 384, 386, 393, 394, 395, 440, 551
 Twardowski Józef VII 69, 71, 73; VIII 234, 368, 369; IX 180
 Tybullus (Albius Tibullus) VIII 414; IX 81, 274
 Tylman, gubernator I. Prądyńskiego IX 65
 Tym. Lip. (Lipiński Tymoteusz) VIII 287
 Tymieniecki Kazimierz VII 98
 Tymon Ateńczyk VIII 122; IX 261, 262
 Tymoszczuk W. W. VII 241
 Tyrtej (Tyrteusz) VII 113, 116, 117, 247; VIII 258, 458, 460, 466, 501, 503; IX 108
 -ty-ski (Tyszyński Aleksander) IX 245
 Tyssowski Jan VII 112, 262, 264; VIII 18, 24, 281, 374, 384; IX 304, 307
 Tyszkiewicz Eustachy VII 210, 515; VIII 33, 57, 60, 233; IX **242-244**, 244
 Tyszkiewicz Janusz IX 340
 Tyszkiewicz Konstanty VII 248; VIII 34, 234; IX 242, 243, **244**
 Tyszkiewicz Pius IX 242, 244
 Tyszkiewicz Tadeusz VIII 19, 21; IX 61
 Tyszkiewicz Wincenty VIII 244; IX 40
 Tyszkiewiczowa Augusta z Platerów IX 242, 244
 Tyszkiewiczowa Paulina z Ciechanowieckich IX 244
 Tyszkiewiczowie w Borejkowszczyźnie VIII 50
 Tyszkowski Kazimierz VII 103, 106
 Tysz...ski A. (Tyszyński Aleksander) IX 245
 Tyszyńska Emilia — zob. Muchlińska Emilia z Tyszyńskich VIII 429
 Tyszyńska Felicja z Frybesów IX 245
 Tyszyńska Teresa z Sartynich IX 245
 Tyszyński Aleksander VII 45, 81, 427, 431; VIII 429, 513; IX 181, **245-248**, 306, 338, 400, 402, 462, 546
 Tyszyński Erazm IX 245
 Tyzenhauz Antoni IX 289
 Tyzenhauz w Maluszycach VII 246
 z Tyzenhauzów Güntherowa Aleksandra — zob. Güntherowa Aleksandra z Tyzenhauzów IX 77
 Tyzenhauzówna Maria — zob. Przędziecka Maria z Tyzenhauzów IX 72
 Ubicini Honoré Abdolonyme IX 90
 Uchard Mario VII 316
 Uczniowie śp. Jędrzeja Śniadeckiego IX 144
 Ugolino della Gherardesca VIII 546
 Uhland Ludwig VII 20, 32, 138, 170, 176, 180, 383; IX 95, 372
 Ujejska Henryka z Komorowskich IX 248
 Ujejska Ludwika z Wolańskich IX 248
 Ujejski Adolf IX 252
 Ujejski Erazm VII 167; IX 248
 Ujejski Józef VIII 336; IX 517
 Ujejski Kordian IX 255, 256
 Ujejski Kornel VII 123, 124, 139, 150, 167, 168, 176, 190, 290, 389, 415, 472, 473; VIII 10, 14, 124, 192, 214, 280; IX 7, 8, 19, 53, 55, 92, 95, 96, 182, 185, **248-261**, 366, 389, 535, **546-547**
 Ulanicki w Słobódce VII 472
 Ulanowski Bolesław VII 308, 470
 Ulrich Leon VIII 121, 122; IX 12, 204, **261-262**
 Ulrych Leon — zob. Ulrich Leon IX 204, 261
 Ulryk, książę wirtemberski (?) IX 167
 Ułan polski (Gosławski Maurycy) VII 404
 Umanski A. VIII 139
 Umiasztowski Władysław VII 197
 Umińska Zofia VIII 138, 196, 199

- Umiński Jan Nepomucen VII 89, 376, 377
 Umiński Piotr IX 121
 Umiński Władysław VII 114
 Un étudiant lithuanien (Zaleski Bronisław) IX 356
 Un gentilhomme polonais (Kraśiński Zygmunt) VIII 131, 153
 Un gentilhomme polonais (Wielopolski Aleksander) IX 282, 283
 Un homme du Nord (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 Un Polonais (Chojecki Edmund) VII 217
 Un Polonais (Gurowski Adam) VII 440
 Un Polonais (Hoffman Karol Boromeusz Aleksander) VII 458
 Un Polonais (Morawski Teodor) VIII 421
 Un Polonais (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539
 Un témoin oculaire (Ostrowski Krystyn) VIII 542
 Undree K. IX 36
 Une femme du monde (Sayn-Wittgensteinowa Karolina) IX 122
 Unger Józef VII 112, 115, 134, 175, 196, 197, 202, 281, 307, 314, 316, 398, 466, 497, 507; VIII 89, 274, 311, 312, 362, 393, 520; IX 24, 47, 69, 91, 112, 144, 145, 151, 152, 197, 208, 237, 238, 293, 294, 302, 336, 338, 349, 351, 388
 Ungherini Aglauro VII 409; VIII 336
 Uniechowski Antoni IX 109
 Unrug, autor artykułu o Chopinie IX 332, 333
 Unrukowie IX 112
 Urbanowicz Krzysztof IX 73
 z Urbanowiczów Witwicka Ewa — zob. Witwicka Ewa z Urbanowiczów IX 310
 Urbanowska Zofia VIII 312, 316
 Uriel, anioł IX 313
 Ursyn (Niemcewicz Julian Ursyn) VIII 157
 Usztaritois Mokitinis (Baliński Michał) VII 124
 Uwarow, minister VIII 322
 z Uzłowskich Jaźwińska Katarzyna — zob. Jaźwińska Katarzyna z Uzłowskich VII 502
 V. G. (Gasztowtt Wacław) VIII 9, 149; IX 249, 250, 360, 361
 V. P. (Pol Wincenty) IX 40, 42
 Vafflard Alexis Jacques M. VII 499
 Vaillant, historyk Rumunii IX 90
 Varnhagen von Ense Karl August VII 230
 Vaudoncourt Guillaume VIII 541
 Vaux Rouxel T. de [!] — zob. Lausanne Augustin Théodore de Vaux-Roussel VII 154, 163
 Vavasseur, muzyk w orkiestrze wojskowej VIII 543
 Vávra Emanuel VII 239, 334, 336; VIII 151
 Vega Felix Lope de IX 538
 Végh György IX 468
 Veith Johann Emmanuel VII 222
 Veltens J. VIII 442
 Ventura de Raulica Gioacchino VII 396, 461; IX 399
 Venzel von Klebelsberg, przyjaciel J. Strutyńskiego IX 171
 Verba Veritatis (Kaczkowski Karol) VIII 5
 Verbaveritatis (Kaczkowski Karol) VIII 5
 Verdi Giuseppe VII 197
 Verdiani Carlo VIII 141, 143, 147, 148, 149, 161, 205, 206
 Verga Giuseppe VII 312; VIII 362, 363
 Verlaine Paul VII 30
 Verne Jules VII 115
 Vertrar Podgórski, zbójnik IX 166
 Veselský Petr Miloslav IX 335
 Vészi Endre IX 468, 490, 554
 Vetter Franciszek VIII 44
 Veuillot Louis VIII 118
 Vial Jean Baptiste Charles VII 394
 Vico Giambattista VIII 284; IX 532
 Vida Marco Girolamo VIII 77
 Vidor M. IX 554
 Vidović Marko Antun IX 73
 Viel Castel Louis de IX 138
 Vieilh de Boisjoslin C. A. VII 213
 Viennet Jean Pierre Guillaume VII 271
 Vigny Alfred de VII 221, 386; VIII 79, 80, 81, 545, 546; IX 436
 Vilette de, margrabina VIII 373
 Villareal Federico VII 451
 Villefranche J. M. VII 138
 Villegas Esteban Manuel de IX 347
 Villemain François VIII 7, 221; IX 228
 Villers Charles de VII 15, 20

- Villetti, właściciel szkoły w Złotopolu IX 164
- Villiers de l'Isle Adam Philippe de VIII 491, 495
- Vimercati Vittorio VII 197
- Vinařický Karel VIII 432
- Vincke Gisbert von VII 288
- Vintras Pierre Michel VII 49; IX 223, 226
- Vitello — zob. Witelo VIII 74
- Viviani G. B. VII 185
- Vlasák František VIII 336
- Voestyn E. VII 251
- Vogel Monika — zob. Korzeniowska Monika z Opoczyńskich VIII 82
- Vogel R. VIII 336
- Vogel Zygmunt IX 491
- Voigt, tłumacz niem. VII 152
- Voigt Ernest VIII 53
- Voigt Johann IX 80, 82
- Voigt Józefina VIII 53
- Volák František Pravoslav VII 185, 239, 333; VIII 85, 87; IX 135
- Völker H. IX 29
- Voltaire (François Marie Arouet) VII 352, 358, 359, 362, 363, 364, 370; VIII 28, 90, 113, 410; IX 59, 394
- Vorliček František Ladislav VII 240; VIII 85, 86, 87, 88, 95; IX 110, 111
- Voss, wydawca Gazety Berlińskiej VII 492
- Vraz Stanko VII 332
- Vukelić Lavoslav VII 239
- Vukovinski S. IX 362
- Vymazal F. VIII 168; IX 360, 361
- ... w (Jaszowski Stanisław) VII 497
- W. (Łoziński Walery) VIII 302
- W. (Pol Wincenty) IX 40
- W. (Wasilewski Edmund) IX 267
- W. (Wielogłowski Walery) IX 279
- W. (Wilczyński Albert) IX 292
- W. (Witwicki Stefan) IX 310
- W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- W... (Wielogłowski Walery) IX 250
- W.** (Groza Sylwester) VII 438
- W., adresatka listu B. F. Trentowskiego IX 230
- W. A. (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
- W. A., tłumacz ros. VIII 84
- W. A. W. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
- W. A. W. (Wolniewicz Włodzimierz Adolf) IX 319
- W. B. (Baworowski Wiktor) VII 138
- W. B. (Budzyński Wincenty) VII 181
- W. C. (Chomętowski Władysław) VII 224
- W. C. (Cybulski Wojciech) VII 234
- W. Ch. (Chodźkiewicz Władysław Ksawery) VII 203
- W. D. (Dawid Wincenty) VII 258
- W. D. (Dutkiewicz Walenty) VII 287
- W. H. (Heltman Wiktor) VII 446
- ...wi (Jaszowski Stanisław) VII 497
-w.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
-w.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
-w.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
-w.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
- W. I. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- W. J. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
- W. J., adresat wiersza A. E. Odyńca VIII 518
- W. K. (Bogusławski Stanisław) VII 162
- W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18, 20, 309
- W. K. (Korotyński Wincenty) VIII 73
- W... K... (Kalinka Walerian) VIII 18
- W. K. C. (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
- W. Ł. (Łoziński Walery) VIII 302
- W. Łoz. (Łoziński Walery) VIII 302
- W. M. (Marrené Morzkowska Waleria) VIII 360
- W. M. (Mickiewicz Władysław) VII 239
- W. P. (Pol Wincenty) IX 40
- W. P. (dedykacja Sługi grobów J. Szuskiego) IX 194
- W. S. (Strzelnicki Władysław) IX 173
- W. S., adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
- W. S. W. (Wilczyński Włodzimierz Stanisław) VIII 278
- W. T. (Tomaszewicz Walerian) IX 219
- W. W. (Wielogłowski Walery) IX 279
- W. W. (Wolski Włodzimierz) IX 320
- W. W. (Wróblewski Walerian) IX 345
- W. Wró... (Wróblewski Walerian) IX 345

- W. Z. (Zawadzki Władysław) IX 387
 W. Z., tłumacz ros. VIII 84, 85, 87
 W... z Oleska (Zaleski Waclaw Michał) IX 376
 W..... z Z..... (Wróblewski Walerian) IX 345
 W....a (Libera Anna) VIII 285
 Wac. Szym. (Szymanowski Waclaw) IX 206
 Wackenroder Wilhelm Heinrich VII 24
 Waclaw z Oleska (Zaleski Waclaw Michał) IX 375, 376, 378
 Waclawowski Szymon (Szymanowski Waclaw) IX 206
 Waga Antoni VII 291, 329; VIII 91, 294, 310, 414, 464, 471; IX 13, 78, 113, 170, 216, 263, 276, 302, 306, 317
 Waga Bernard IX 263
 Waga Jakub IX 263-264
 Waga Teodor VIII 237, 242, 248; IX 263
 Waga Władysław VIII 363
 Wagilewicz Jan VII 147
 Wagner H. — zob. Wagner Olimpia VIII 460
 Wagner Józef Bohdan VII 466; VIII 473; IX 89, 295
 Wagner Olimpia VIII 460
 Wagner Piotr IX 290
 Wagowa Agata z Gutowskich IX 263
 Wagowa Kornelia z Romanów IX 263
 Wala de, historyk IX 90
 z Walchnowskich Kamińska Barbara — zob. Kamińska Barbara z Walchnowskich IX 275
 Walenty Kurek, kosynier spod Bodzentyna (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112, 114
 Walenty Pomian Z. (Zakrzewski Walenty Pomian) VIII 458
 Walenty ze Smolnicy (Łoziński Walery) VIII 302, 303
 Walerian (Publius Aurelius Valerianus) VIII 451
 Walerian Wr.....ki (Wróblewski Walerian) IX 345
 Waleron Zofia VII 7
 Walery Ł. (Łoziński Walery) VIII 302
 Walewska K. z Nakwaskich IX 86
 Walewski Aleksander VII 89
 Walewski Antoni IX 124, 125, 196, 264-265
 Walewski Cyprian VII 225, 308, 515; VIII 46, 261, 264, 276, 286, 294, 298; IX 14, 63, 74, 75, 77, 86, 170, 337, 340
 Walgierz Wdały IX 183
 Walicka Emilia z Rozenów IX 266
 Walicka Urszula z Tukalskich IX 265
 Walicki Alfons VIII 90, 352; IX 149, 180, 192, 193, 265-267
 Walicki Józef IX 265
 Walicki K. VIII 245
 Walicki M. IX 265
 Walicki Michał VII 186
 Waligórski Jan (Kirkor Adam Honory) IX 487
 Waligórski, zbójnik IX 166
 Waliszewski G. VII 444
 z Waliszewskich Przyborowska Marcjanna — zob. Przyborowska Marcjanna z Waliszewskich IX 75
 Walker Cook M. VIII 138, 139, 141, 152, 153, 156, 168, 198, 210
 Walker John VII 205
 Wallace William VIII 132, 168, 174; IX 195, 198
 Wallenrode Konrad von VII 58, 78; VIII 135, 158, 202, 204, 215, 435, 441, 442, 545; IX 6
 Walpole Horace VII 27
 Walter Filip IX 282
 Walter Władysław VII 366
 Walter z Tyńca VII 150; VIII 442
 Walther, poeta niem. VII 26
 Wanda (Grabowska Wanda) IX 417, 420
 Wanda, córka Kraka VII 386, 403, 485, 498; VIII 141, 166, 167, 168, 206, 208, 209, 260, 296, 297, 311, 315, 316, 363, 453, 456, 466, 500, 531; IX 94, 95, 329, 379, 525, 530
 z Wandekich Zmorska Marianna — zob. Zmorska Marianna z Wandekich IX 405
 Wandzia, adresatka wiersza M. Gosławskiego VII 406
 Wannowski August IX 273
 Wańkiewicz Walenty VIII 40
 Wańkiewiczówna, żona A. Bartelsa VII 130
 Wapniarkowa Maria VII 7

- Wapowska Katarzyna z Maciejowskich IX 337
- Wapowski Bernard VIII 346, 347
- Warchowski Józef VII 461
- Wardyński Jan IX 337
- Warszewicki Krzysztof IX 305
- Warteresiewicz Marian IX 317
- Wasilewska Antonina z Radwańskich VII 159
- Wasilewska-Boberska Felicja — zob. Boberska Felicja IX 96
- Wasilewska Felicja — zob. Boberska Felicja VII 159; IX 96
- Wasilewska Helena z Schugtów IX 267
- Wasilewska Tekla z Głowińskich IX 267
- Wasilewski Edmund VII 300, 404; VIII 296, 363, 374, 447; IX 204, 205, 217, 267-270, 298, 333, 426, 547
- Wasilewski Feliks IX 268
- Wasilewski Kajetan IX 267
- Wasilewski Tadeusz VII 105, 159, 270, 297, 345; IX 18, 49, 83, 95, 177
- Wassenberg Eberhardt VII 126
- Wasyf Efendi IX 132
- Wasylewski Stanisław VIII 448
- Waszkiewicz Jan IX 242
- Wawrowski Franciszek IX 441
- Wawruś K. (Bogusławski Stanisław) VII 162
- Wawrzyniec K. (Bogusławski Stanisław) VII 162
- Wawrzyniec z Nowego Targu — zob. Korwin Wawrzyniec VIII 57
- Ważyński A. IX 112
- Wąsowiczowa z Tyszkiewiczów, generałowa IX 306
- z Wąsowiczów Morzkowska Laura — zob. Morzkowska Laura z Wąsowiczów VIII 424
- Wąsowiczówna Julia VII 240
- Wąsowski Mikołaj IX 184
- Weber A. IX 208
- Weber Karl Maria VIII 193
- Weber Wilhelm Eduard VII 23
- Webster Noah VII 205
- Wegner Stanisław IX 322
- Weichert Jan Jerzy VIII 105
- Weilen Joseph von VII 115, 116, 282, 284
- Weinhold Karl VIII 290
- Weiss Albert VII 240; VIII 139, 142, 144, 145, 146, 149, 151, 156, 204, 336, 360; IX 136, 393, 396
- Wejnbierng P. VIII 55, 59
- Wejtko Władysław VIII 471
- Wells Herbert George VIII 284
- Wełłański D. VII 398
- Wenclówna T. IX 50
- Wendorff Zygmunt VII 322
- Wendorffowa Zofia z Sagajłów VII 322
- z Wendorffów Felińska Ewa — zob. Felińska Ewa VII 322, 323
- Wendorffówna Ewusia — zob. Felińska Ewa VII 323
- Weneranda Kokosz (Felińska Ewa) VII 322
- Wentzel R. IX 316
- Wenus, bogini IX 365
- Weredyk (Dobieszewska Józefa) VII 268
- Wereszczakówna Maria (później Puttkamerowa) VII 202, 247, 248, 275; IX 380, 381, 382, 383, 385, 386
- Wereszczyński Aleksander VII 404
- Wereszczyński Józef VII 273, 461
- Wereszyński Józef VII 175
- Wergiliusz (Publius Vergilius Maro) VII 50, 60, 317; VIII 77, 113, 301, 428, 319
- Werner J. B. VII 409; VIII 435
- Werner Zacharias VII 221, 223, 293; IX 435, 449
- Wernyhora VII 50, 239, 241, 245, 412, 419, 420, 421, 431; VIII 241, 258; IX 101, 141, 142, 374, 540
- Weronika św. VII 316
- Werres (Caius Verres) VIII 165
- Wery L. ... (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
- Weryhowie VII 258
- Weselski P. M. — zob. Veselský Petr Miloslav IX 335
- Wesołowski Feliks VIII 322
- Wesłówna Konstancja — zob. Wielogłowska Konstancja z Wessłów IX 279
- Wesłówna Maria — zob. Sobieska Maria Józefa z Wessłów VII 439, 440; IX 478
- Westfalewicz, złotnik w Krakowie VII 395
- Weyssenhoff Konstancy VII 435

- Weyssenhoff Lucjan VIII 161; IX 496
 Węcki Józef IX 214
 Węclewscy IX 271
 Węclewska Jadwiga z Grabskich IX 272
 Węclewska Maria z domu Broekere IX 271
 Węclewska Tekla z Zakęskich IX 270, 272
 Węclewska Wiktoria z Ginterów IX 271
 Węclewska ze Sławskich, żona Zygmunta IX 272
 Węclewski Stanisław VII 94; IX 270-271, 272, 274, 547
 Węclewski Sylwester IX 270, 272
 Węclewski Tadeusz IX 273
 Węclewski Zygmunt VII 94; IX 270, 271, 272-275
 Węgierska Emma — zob. Kosińska Emma z Węgierskich VIII 106
 Węgierska Zofia VII 187, 190, 191, 279, 417; VIII 26, 469, 472, 484, 487; IX 275-277, 358, 416, 417, 420, 547
 Węgierski Feliks IX 275
 Węgierski Tomasz Kajetan VII 306; IX 136
 Węgrzecki Stanisław IX 359
 Węgrzyn Józef IX 498
 Węsierski A. VIII 279
 Wężyk Aleksander VII 387; VIII 285
 Wężyk Franciszek VII 38, 79, 289, 345, 436, 443; VIII 117, 290, 300, 310, 363, 405, 486; IX 136, 137, 163, 277, 278, 305, 306, 540
 Wężyk Ignacy IX 277, 278
 Wężyk Władysław VII 142, 236, 237, 461; VIII 72, 449, 484, 486; IX 54, 245, 277-279, 507, 524, 547
 Wężykowa Felicja z Dembowskich IX 278
 Wężykowa Michalina VIII 355
 Whitecross James William (Wiszniewski Michał) IX 303, 304
 -w-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 - - w-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 w.-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 w.-i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
 -w.-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
 -w.-i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
 Wiazniński Piotr A. VII 204; VIII 522
 Wicek z Mzurowa (Świdorski Faustyn) IX 216]
 Wicherek Sz. VIII 266
 Widar II-gi (Jocher Adam Benedykt) VII 514, 515
 Widman Karol VII 213
 z Widmontów Chodźkowa Katarzyna — zob. Chodźkowa Katarzyna z Widmontów VII 208
 Widort, śpiewak wędrowny IX 5, 48
 Widowicz M. A. — zob. Vidović Marko Antun IX 73
 Widukind, kronikarz VIII 48
 Wieland Christoph Martin VII 138, 482
 Wielewicki Jan IX 198
 Wielkopolanin (Giller Agaton) VII 386, 388
 Wielogłowska Konstancja z Wessłów IX 279, 281
 Wielogłowska Marianna z Wielogłowskich IX 279
 Wielogłowski Ignacy IX 279
 Wielogłowski Walery VII 201, 214, 268, 291, 293, 324, 396, 399, 440, 459, 490, 505; VIII 15, 16, 68, 115, 119, 164, 165, 211, 215, 225, 298, 305, 355, 436, 445; IX 11, 31, 49, 55, 89, 101, 128, 136, 139, 166, 250, 254, 279-282, 324, 400, 404, 547
 z Wielogłowskich Gostkowska Teofila — zob. Gostkowska Teofila z Wielogłowskich VII 439
 Wielopolska Eleonora z Dębińskich IX 282
 Wielopolska Paulina z Potockich VII 444; IX 64, 283, 284
 Wielopolska Teresa z Potockich IX 64, 282
 Wielopolski Aleksander VII 80, 82, 83, 132, 234, 267, 305, 387, 388, 395, 397, 426, 442, 444, 485; VIII 36, 83, 293, 301, 348, 383, 401, 402; IX 32, 64, 65, 151, 169, 207, 282-287, 304, 462, 479, 503, 521, 537, 548
 Wielopolski Józef Stanisław IX 267, 282
 Wielopolski K. VII 324
 Wielopolski Zygmunt VII 188; VIII 319; IX 284
 Wieniarska Elżbieta z Dziewulskich IX 287

- Wieniarski Antoni VII 5; IX 208, **287-290**
- Wieniarski Stanisław IX 287
- Wieniawski Julian (Jordan) VIII 311, 316
- Wieniawska I. VII 459
- Wiernicki Wacław IX 155
- Wiernikowska Marta z Arciszewskich IX 290
- Wiernikowska Wincenta z Orzeszkowskich IX 290
- Wiernikowski Antoni IX 290
- Wiernikowski Jan Nepomucen VIII 230; IX 69, **290-291**
- Wierzbicki Piotr Bazyli IX 63
- Wierzbicki T. VII 242
- z Wierzbickich Bułhakowa Teresa — zob. Bułhakowa Teresa z Wierzbickich IX 240
- z Wierzbickich Fiszowa Marianna — zob. Fiszowa Marianna z Wierzbickich VII 326
- Wierzbiega Maciej VII 424
- Wierzbiniński Stanisław VII 389
- Wierzbowska Brygida z Dybowskich VII 282; VIII 265, 276
- Wierzbowski Adam VII 246
- Wierzbowski Teodor VII 308, 508; VIII 10, 75, 265, 294, 295, 350, 387, 443, 524; IX 16, 26, 33, 219
- Wierzbowski Władysław IX 417
- z Wierzeniewskich Kaleńska K. — zob. Kaleńska K. z Wierzeniewskich VIII 43
- Wiesielowski W. J. VII 209
- Wiesiołowski w Wojsławiu IX 122
- Wiesiołowski Ksawery VII 100, 106
- Wietz J. K. IX 400
- Więckowski, kapitan VII 493
- Wigand z Marburga IX 80
- Wight R. VIII 274
- Wikt. z Baw. (Baworowski Wiktor) VII 138
- Wiktor Emmanuel II, król włoski IX 221, 304
- Wiktor z Baworowa (Baworowski Wiktor) VII 138, 139
- Wiktoria, królowa angielska VII 203
- Wiktorowicz Leon IX 449
- Wilbrandt Adolf VIII 29
- Wilczek Wincenty IX 62, 63
- Wilczyńska, właścicielka pensji VII 279; IX 413
- Wilczyńska z Biernackich, żona Alberta IX 292
- Wilczyński Albert VII 154; IX 208, **292-296**
- Wilczyński Józef K. VII 130; VIII 69, 346, 358
- Wilczyński Włodzimierz Stanisław VIII 278
- Wild Karol VII 308; VIII 10, 265; IX 95, 172, 185, 186, 254
- Wilde Oscar VIII 494, 503
- Wildowa Leonia IX 185, 251
- Wildt Juliusz VII 466 [!]; VIII 298; IX 47, 197, 204 [!], 364
- Wilhelm M** IX 174
- Wilkońska Paulina VII 66, 123, 236, 293; VIII 41, 60, 222, 276, 279, 318, 322, 329, 358, 359, 424, 446, 515, 530; IX 14, 25, 28, 34, 35, 63, 114, 143, 147, 239, 248, 254, 259, 260, 268, 279, **296-300**, 300, 301, 302, 303, 340, 349, 405, 411, 413, 507, 548
- Wilkoński August VII 66, 135, 236, 292, 293; VIII 60, 219, 318, 446; IX 147, 208, 248, 296, 299, **300-303**, 323, 337, 340, 405, 548
- z Wilkxyczych Mielżyńska Franciszka — zob. Mielżyńska Franciszka z Wilkxyczych IX 135
- Willan Henryka VIII 131, 133, 134, 135
- Wilson Thomas Woodrow VII 231
- Wilkomirscy VII 372
- Winarzycki K. VII 403
- Wincenty a Paulo św. IX 364
- Wincenty B. (Barącz Sadok Wincenty) VII 128
- Wincenty mistrz — zob. Kadłubek Wincenty VII 147, 149; IX 74
- Wincenty z Podkamienia (Barącz Sadok Wincenty) VII 128
- Wincenty z Pokucia (Barącz Sadok Wincenty) VII 128
- Wincenty z Szamotuł VIII 534, 535, 536; IX 182
- Winckelmann Johann Joachim VII 25
- Winiarz Edward IX 543
- z Winklerów Korzeniowska Klara — zob. Korzeniowska Klara z Winklerów VIII 82

- Winnicki Benedykt IX 40, 43, 44, 45, 48, 49, 55
- Winter Amalia VIII 516
- Wirgiliusz — zob. Wergiliusz
- Wirgińska Adela IX 22
- Wirgiński Stanisław IX 22, 23
- Wirszajtos (Chodźko Ignacy) VII 208, 209
- Wirtemberska Maria z Czartoryskich VII 239, 280, 284; IX 136
- Wirzen, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
- Wiseman Nicolas Patrick Stephen IX 400
- Wiskowatow K. VIII 142, 146; IX 251, 252
- Wisława, adresatka wiersza L. Rettla IX 88
- Wisłocka Justyna — zob. Bielowska Justyna z Wisłockich VII 146
- Wisłocka Kordula — zob. Bielowska Kordula z Wisłockich VII 146
- Wisłocki Mikołaj VII 196
- Wisłocki Władysław, adresat listu M. Mochnackiego VIII 406; IX 36
- Wisłocki Władysław, bibliograf VII 102, 106; IX 524
- Wisłocki Władysław Tadeusz VII 103, 106
- Wisłowski Waldemar (Ehrenberg Gustaw) VII 299
- Wisznicki Mikołaj VII 476
- Wiszniewska Elżbieta z Lisieckich IX 303
- Wiszniewska Marcjanna z Borzków IX 303
- Wiszniewski Adam IX 306
- Wiszniewski Aleksander IX 303
- Wiszniewski Jakub VIII 233
- Wiszniewski Michał VII 300, 305, 495; VIII 31, 117, 164, 279, 300, 301, 307, 321, 322, 349, 374, 425, 486, 540; IX 49, 59, 91, 146, 155, 206, 230, 246, 278, 303-309, 340, 392, 424, 465, 503, 523, 541, 548
- z Wiszniewskich Krasieńska Agnieszka — zob. Krasieńska Agnieszka z Wiszniewskich VIII 127
- Wiślicka Antonina z Żebrowskich IX 309
- Wiślicka Lucyna z Dowborów IX 309
- Wiślicka Michalina z Jopkiewiczów IX 309
- Wiślicki Adam IX 207, 309, 310
- Wiślicki Józef Mikołaj VII 5; IX 309-310
- Wiślicki Józefat IX 309
- z Wiślicy Jan — zob. Jan z Wiślicy VIII 57, 370, 371
- Wiśniewski Jan VIII 460
- Wiśniewski Józef VII 335
- Wiśniowiecki (Bartoszewicz Julian) VII 132
- Wiśniowiecki Damian IX 360
- Wiśniowiecki Dymitr IX 134
- Wiśniowiecki Jeremi VII 256, 278, 279; VIII 337
- Wiśniowiecki Michał Korybut — zob. Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski
- Wiśniowska Albina — zob. Migurska Albina z Wiśniowskich VIII 387
- Wiśniowski Antoni (Migurski Wincenty) VIII 387
- Wiśniowski Franciszek IX 123
- Wiśniowski L. VII 271
- Wiśniowski Teofil VII 86; IX 185, 404
- z Wiśniowskich Zapová Honorata — zob. Zapová Honorata z Wiśniowskich VII 165 [!]; VIII 86, 87
- Witalis Komu-Jedzie (Jankowski Placyd) VII 481
- Witelo (Vitello, Ciołek) VIII 74
- Witkiewicz Stanisław VIII 392, 395, 398, 505
- Witkowska Aleksandra — zob. Słowacka Aleksandra z Witkowskich IX 149
- Witkowski Józef VII 293
- Witold, w. książę litewski VIII 33
- Witowska, adresatka listów T. Lenartowicza VIII 264
- Witowski K. VIII 264
- Witruwiusz (Marcus Vitruvius Pollio) IX 80, 81
- Witte Karol VIII 536
- Wittwer Luiza — zob. Kamieńska Luiza z Wittwerów VIII 22
- Witwicka Ewa z Urbanowiczów IX 310
- Witwicka, siostra Stefana IX 314
- Witwicki Jan VII 221; IX 310
- Witwicki Józef IX 171

- Witwicki Mikołaj VIII 239
- Witwicki Stefan VII 34, 35, 36, 39, 79, 221, 222, 233, 378, 426; VIII 15, 91, 207, 518, 524, 540; IX 61, 109, 117, 221, 289, 310-316, 333, 362, 366, 369, 373, 374, 475, 549
- Wł. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
- Wł. (Małecki Antoni) VIII 347
- Wł. (Zawadzki Władysław) IX 387
- Wł... (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- Wł. Ch. (Chomętowski Władysław) VII 224
- Wł. J. (Małecki Antoni) VIII 347
- Wł. M. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
- Wł. Rp. (Turowski Kazimierz Józef) IX 240
- Wł. S. (Kondratowicz Ludwik) VIII 50
- Wł. S. (Strzelnicki Władysław) IX 173
- Wł. W. (Wężyk Władysław) IX 277
- Wł. W. (Wolski Włodzimierz) IX 320
- Wł. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- Wł... W... (Wężyk Władysław) IX 277
- Wł. Węż. (Wężyk Władysław) IX 277
- Wł. Z. (Zawadzki Władysław) IX 387
- Władymirow W. VIII 86
- Władysław IV, król polski VII 424; VIII 426, 430; IX 32, 81, 144, 195, 196, 198, 202, 203, 334, 340, 364
- Władysław, książę opolski VIII 289
- Władysław Biały, książę gniewkowski VII 224; VIII 327; IX 336
- Władysław Herman, książę polski VII 382; VIII 132, 166, 167, 168, 193, 194, 328
- Władysław Jagiełło, król polski VII 192, 402, 403; VIII 300, 349, 430, 432; IX 73, 75, 76, 82, 84, 94, 160, 161, 183, 185, 186, 289, 543, 544
- Władysław Laskonogi, książę wielkopolski VII 402
- Władysław Łokietek, król polski VII 381, 403; VIII 237; IX 124, 182, 183, 185
- Władysław Warneńczyk (Jagiellończyk), król polski VII 114, 206, 228, 230; VIII 261, 267; IX 38, 423
- Władysławlew W. VII 518
- Włast Piotr VIII 270, 272, 425; IX 501, 506
- Włodkówna Franciszka — zob. Jabłonowska Franciszka Grzymała z Włodków VII 471
- Włodzimierz W. (Wolski Włodzimierz) IX 320
- Włościanin znad Wisły (Kalinka Walerian) VIII 18, 19
- W.....n W.....i (Wróblewski Walerian) IX 345
- Wodpol Wandalin VIII 305
- z Wodpolów Hofmanowa A. — zob. Hofmanowa A. z Wodpolów VIII 279
- Wodzicka Józefa z Dzieduszyckich IX 316
- Wodzicka Petronela z Jabłonowskich IX 316
- Wodzicka Teresa z Potockich IX 317
- Wodzicka Teresa z Sulkowskich VIII 222, 355; IX 83, 161, 317
- Wodzicka z Platerów, żona Kazimierza IX 316
- Wodzicki Antoni IX 140
- Wodzicki Henryk VII 444; VIII 10, 38, 122, 128, 160, 161, 222, 265, 299, 331, 355; IX 50, 64, 83, 161, 205, 317, 495
- Wodzicki Józef VIII 372; IX 316
- Wodzicki Kazimierz IX 316-318
- Wodzicki Ludwik IX 195
- Wodzicki Roman VIII 20; IX 199
- Wodzińska Konstancja VIII 313
- Wodziński Edward Karol VII 490; IX 101, 103, 218, 366
- Wodziński Maciej IX 453, 480
- Wodzyński M. IX 305
- Wohlfart Liselotte IX 500
- Wojciech J. (Jastrzębowski Wojciech Bogumił) VII 496
- Wojciech św. VIII 432, 543, 545; IX 73
- Wojciech z Pobożan (Jastrzębowski Wojciech Bogumił) VII 496
- Wojciechowski Kajetan IX 63
- Wojciechowski Tadeusz IX 202
- Wojciechowski Zygmunt VII 98; IX 184
- z Wojciechowskich Pauli Zofia — zob. Pauli Zofia z Wojciechowskich IX 14
- Wojna Janusz (Janowski Jan Nepomucen) VII 484

- Wojnarowska Karolina IX 318
 Wojnarowski Franciszek IX 318
 z Wojnarów Maciejowska Katarzyna —
 zob. Maciejowska Katarzyna z Wojna-
 rów VIII 319
 Wojtek ze Smolnicy (Łoziński Władys-
 ław) IX 456
 Wojtkiewicz Witold IX 531
 Wojtuś (Motty Marceli) VIII 427
 Wojtuś z Zawad (Motty Marceli) VIII
 427, 428
 Wolan Andrzej VII 125
 z Wolańskich Ujejska Ludwika — zob.
 Ujejska Ludwika z Wolańskich IX 248
 Wolcot John VIII 122
 Wolf O. L. B. VII 206
 Wolff Bolesław Maurycy VIII 10, 60; IX
 314
 Wolff Edward VII 162
 Wolff Emanuel VIII 311
 Wolff Eugenia VIII 311
 Wolffówna Henryka — zob. Jaśkowska
 Henryka z Wolffów VII 500
 Wolfram Jan Szczepan IX 273
 Wolkowska Scholastyka — zob. Żo-
 chowska Scholastyka z Wolkowskich IX
 423
 Wolniewicz Antoni IX 319
 Wolniewicz Włodzimierz Adolf VII 5;
 VIII 281; IX 319-320
 Wolniewiczowa Michalina ze Swinarskich
 IX 319
 Wolniewiczowa Teresa ze Swinarskich
 IX 319
 Wolsey, nauczyciel w Berdyczowie VII
 238
 Wolska Józefa z Młockowskich (czy Mło-
 chowskich) IX 320
 Wolska Maryla IX 254, 255
 Wolski Hipolit IX 320
 Wolski Ludwik VIII 303; IX 92, 254,
 255
 Wolski Mikołaj IX 357
 Wolski Stanisław VII 224
 Wolski Włodzimierz VII 65, 66, 271, 292,
 313; VIII 28, 228, 360, 375, 447; IX
 296, 301, 320-323, 340, 406, 549
 z Wolskich Jabłońska Teresa — zob.
 Jabłońska Teresa z Wolskich VII 472
 z Wolszlegród Sadowska Ewelina IX 120
 Wolter — zob. Voltaire
 Wołkońska Maria VIII 532
 Wołkońska Zenaida VIII 158
 Wołowicz Michał VII 215; IX 404
 Wołodkiewiczówna Klotylda IX 381
 Wołodkiewicz, przyjaciel K. S. Radziwiłła
 IX 109
 Wołodkowicze VIII 219
 Wołonczewski Maciej VII 272
 Wołowska Kazimiera IX 78, 112, 116
 Wołowska Laura z domu Guérin IX 323
 Wołowska Tekla IX 323
 Wołowski Franciszek VII 89; IX 323
 Wołowski Jan Kanty VII 81
 Wołowski Ludwik VII 89, 381; IX 323-
 -325
 z Wołowskich Dziewulska Kornelia —
 zob. Dziewulska Kornelia z Wołows-
 kich IX 289
 Wołyński Artur VII 508; VIII 128, 260,
 263, 266; IX 17
 Wołyński Ludmił IX 115
 Wood Henry (Price Ellen) VII 312
 Worcell Stanisław, ojciec pisarza IX 325
 Worcell Stanisław Gabriel VII 84, 85, 86,
 87, 255, 256, 391, 395, 448, 491; VIII
 226, 250, 393, 396; IX 38, 108, 325-
 -328, 359, 374, 404, 405, 442, 549-550
 Worcellowa Anna z Tepperów IX 325
 Worcellowa Marcelina VII 103
 Worcellowa Salomea z Kaszewskich IX
 325
 Wordsworth William VII 13, 14, 17, 18,
 20, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 32; VIII 122;
 IX 432, 433, 435, 436
 Woroncow, książę IX 346
 Woronicz Jan Paweł VII 49, 170, 423;
 VIII 296, 300; IX 136, 137, 313, 328
 Woronicz Janusz VII 180; IX 189, 214,
 328-329, 550
 Woronicz Wojciech IX 328
 Woroniczowa Franciszka z Kraszewskich
 IX 328
 Woycke A. VIII 258, 259, 263, 519, 521;
 IX 362, 365
 Woykowska Eleonora z Rutterów IX
 332
 Woykowska Julia VII 169, 229, 253, 265,
 267, 302, 305, 413, 417; VIII 25, 198,
 285, 415, 425; IX 57, 142, 270, 329-
 -332, 332, 333, 375, 414, 421, 550

- Woykowski Felicjan Antoni VII 5, 229, 242, 398; VIII 306, 425; IX 59, 329, 330, 331, **332-333**, 414, 550
- Woykowski Ignacy IX 332
- Woyńłowiczowie VIII 73
- z Woytkowskich Skimborowiczowa Anna IX 144
- Wójcicka Anna (Hanna) z Magnuszewskich VII 280; VIII 327, 328; IX 334, 342
- Wójcicka Zofia z Zienkiewiczów IX 334
- Wójcicki Jan IX 334
- Wójcicki Kazimierz Władysław VII 79, 113, 115, 125, 126, 127, 134, 147, 162, 163, 165, 169, 176, 178, 196, 197, 202, 214, 234, 237, 259, 271, 280, 281, 282, 286, 293, 294, 296, 297, 301, 303, 308, 314, 316, 317, 388, 404, 425, 432, 433, 436, 440, 444, 465, 466, 467, 493, 497, 507, 508, 509, 510, 515; VIII 28, 29, 32, 34, 46, 48, 59, 60, 74, 75, 80, 91, 113, 125, 220, 222, 229, 232, 257, 261, 264, 269, 273, 274, 275, 279, 290, 294, 298, 304, 307, 309, 312, 313, 321, 322, 327, 328, 347, 349, 358, 363, 374, 387, 394, 420, 424, 433, 440, 447, 448, 461, 462, 465, 471, 514, 515, 519, 520, 523, 524; IX 6, 10, 13, 14, 20, 21, 24, 25, 34, 49, 63, 69, 73, 74, 86, 90, 91, 92, 113, 125, 140, 146, 152, 181, 185, 208, 216, 219, 238, 243, 245, 246, 248, 274, 281, 289, 299, 306, 321, **334-342**, 345, 352, 364, 365, 389, 399, 400, 407, 423, 551
- Wronowski Stanisław VII 103
- z Wronowskich Humnicka Józefa — zob. Humnicka Józefa z Wronowskich VII 498
- Wroński A. VIII 229; IX 288
- Wrotnowska z Tańskich, matka Feliksa IX 343
- Wrotnowski Feliks VII 90, 206, 488, 489; VIII 35, 36, 38, 43; IX 275, **343-345**, 395, 551
- Wrotnowski Józef IX 343
- Wróblewscy w Czortkowie IX 248
- Wróblewska Helena z Burzyńskich IX 345
- Wróblewska Zofia — zob. Miłkowska Zofia z Wróblewskich VIII 388
- Wróblewski Adam VIII 244, 250, 254
- Wróblewski E. VIII 56; IX 394
- Wróblewski Kazimierz IX 254
- Wróblewski Ksawery IX 345
- Wróblewski N. (Kamieński Henryk) VIII 22
- Wróblewski Walerian (W. Koronowicz) VIII 74, 519; IX 124, 254, **345-346**
- Wróblowa Stefania VII 7
- Wrześniewski Leon VII 486
- Wrześniewski, poeta VII 424
- Wsewotad VIII 535
- Wskrzyszony śp. Józef Prawdomir (herbu Prawdzic) (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 544
- Wszędobyła Mateusz (Szujski Józef) IX 193
- Wujek Jakub VIII 431; IX 60
- Wurzbach Constantin IX 339
- Wuttke Heinrich VIII 414
- Wybicki Józef, polityk XVIII-XIX w. IX 81, 82
- Wybicki Józef, generał VIII 259
- Wychowañcy Uniwersytetu Jagiellońskiego IX 148
- Wydawca Moreny (Tyszyński Aleksander) IX 245, 247
- Wydawca „Wizerunków Polskich” (Fajans Maksymilian) VIII 34
- Wydźga Jan IX 143
- Wydźga Jan Stefan IX 336, 338, 340
- z Wyganowskich Grabowska Klementyna — zob. Grabowska Klementyna z Wyganowskich VIII 522; IX 314
- Wyhowski Jan VII 240
- Wyhowski Paweł VII 239, 241
- Wyleżyński Tadeusz VIII 160, 161, 180
- Wyrwicz Karol VIII 414
- z Wyrzykowskich Żochowska Gertruda — zob. Żochowska Gertruda z Wyrzykowskich IX 423
- z Wysiekierskich Zienkowiczowa Agata — zob. Zienkowiczowa Agata z Wysiekierskich IX 402
- Wysłouch Bolesław VIII 395; IX 256
- Wysłouchowa Maria VIII 276, 364, 395
- Wysocki August VII 169; IX 18
- Wysocki Józef VII 244; VIII 454; IX 7
- Wysocki Piotr VII 112, 408; VIII 254, 409; IX 87, 88, 89, 440
- Wysocki W. A. VII 333

- Wyspiański Stanisław VII 44, 144, 321, 420; VIII 28, 184, 192, 193, 215, 251, 318, 490, 498, 499, 500; IX 203, 270, 498, 508, 510, 517, 532
- Wyszkowski Michał IX 212
- Wyszczymir, książę pomorski VIII 310, 314
- X. (Bliziński Józef Franciszek) VII 151
- X. (Goszczyński Seweryn) VII 408
- X. (Klaczko Julian) VIII 35
- X. (Tyszyński Aleksander) IX 245
- X. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
- X. (Ziemiecka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
- X** (Wiszniewski Michał) IX 303, 305
- X. A. J. (Jełowicki Aleksander) VII 503
- X. A. M. S. P. (Moszyński Antoni) VIII 426
- X. A. W. (Ważyński A.) IX 112
- X. Auszlawis S. N. (Baliński Michał) VII 124
- X., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1829 VII 35
- X b. Rachmistrz koronny (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
- X. G. (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
- X... G...ś (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
- H. J. (Jełowicki Aleksander) VII 503
- X. K. O. (Czajkowski Michał) VII 238, 240
- X. Kozak Ottomański (Czajkowski Michał) VII 238, 240
- X. L. Tr.....ski (Trynkowski Ludwik Gabriel) IX 239
- X. M. (Łukaszewicz Józef) VIII 306
- X. T. (Łepkowski Józef) VIII 297
- X. U., autor muzyki do komedii K. Kucza „Przebiegły kuzynek” VIII 228
- X. W. (Miarka Karol) VIII 376
- X. W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18
- X. W. M., autor przeróbki „Najnowsze swaty” A. Wilczyńskiego IX 292
- X. Y. (Kamieński Henryk) VIII 22
- X. Y., młody artysta IX 191
- X. Y. Z. (Kamieński Henryk) VIII 22, 23, 157
- Xaw. G. (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
- Xawery Cz.....i (Leleweł Joachim) VIII 235
- XX. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) IX 520
- XX (Zaleski Wacław Michał) IX 376
- XXX. (Woykowska Julia) IX 329
- XYZ, autor artykułu w Gońcu Krakowskim 1830 VII 36
- Y (Kaszewski Kazimierz) VIII 27
- Y (Kozłowski Feliks) VIII 114
- Y (Moraczewska Bibiana) VIII 411
- Y. Y. (Wiszniewski Michał) IX 303
-ykski (Cieszkowski Henryk) VII 233
- Young Edward VII 58, 499; IX 433
- Ywan dr VIII 73
- Ywan M. VII 312
- Z. (Zaleski Wacław Michał) IX 376
- Z. (Zan Tomasz) IX 378
- Z. (Zawadzki Władysław) IX 387
- Z... (Zan Tomasz) IX 378
- z Br. L. (Leleweł Joachim) VIII 235
- Z. F. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
- Z. F. M. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388
- Z Jasielskiego (Pol Wincenty) IX 40
- Z. K. (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
- Z. K. (Klimañska Zofia) VIII 40, 41, 159
- Z. K. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48
- Z. K. (Krański Zygmunt) VIII 131, 135, 148, 195, 452, 455
- Z. K. (Ropelewski Stanisław) IX 98, 99
- Z. L. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
- Z. M. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 265
- Z. M. Z., „trójca serc pocziwych” IX 20
- Z. P. J.... (Estreicher Karol) VII 305
- z P. K. N. (Nakwaska Karolina) VIII 437
- Z., pułkownik, adresat listu W. Kalinki VIII 21
- Z. W. (Węgieńska Zofia) IX 275, 276
- Z. Z. (Krajewski Aleksander) VIII 124
- Z. Z....., adresat utworu J. B. Zaleskiego IX 363
- Z. z Brz. (Klimañska Zofia) VIII 40
- Zabiełło Szymon IX 81

- Zabłski, nauczyciel M. Romanowskiego IX 92
- Zabłocka Wincenta VII 67
- Zabłocki Franciszek VII 148
- Zabłocki Kazimierz Wojniśław Sawicz — zob. Sawicz-Zabłocki Kazimierz Wojniśław VII 389
- Zabłocki Tadeusz Łada IX 34, 173, 346-347, 551
- Zabojecka Maria IX 208
- Zaborowska Aniela ze Stachowiczów — zob. Piotrowska Aniela ze Stachowiczów IX 31
- Zaborowska Wanda Fryderyka IX 222
- Zaborowski Tymon VIII 112; IX 5, 39, 118, 119
- Zaborska Hanna VII 7
- Zabrzeziński B. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358
- Zachariasiewicz Aleksander IX 348
- Zachariasiewicz Jan VII 159, 299, 466; VIII 28, 29, 303, 316, 520, 521; IX 17, 185, 254, 298, 348-355, 506, 544, 551-552
- z Zadolskich Lauczowa Regina — zob. Lauczowa Regina z Zadolskich IX 296
- Zagórska Gabriela VIII 80
- Zagórska Karolina — zob. Dzieduszycka Karolina z Zagórskich VII 290
- Zagórski [!] Apolinary VIII 363
- Zagórski Ignacy IX 86
- Zagórski Jan VIII 80
- Zaicic Olga IX 471
- Zainer Günter VII 305, 306
- Zajączek Józef VIII 242, 385
- Zajc Ivan VII 333
- Zajkin, dyrektor Ossolineum VII 103
- z Zakęskich Węcłewska Tekla — zob. Węcłewska Tekla z Zakęskich IX 270, 272
- Zakrzewska Halina VIII 264
- Zakrzewska Maria Ogończyk — zob. Blizińska Maria z Ogończyk Zakrzewskich VII 151
- Zakrzewski Walenty Pomian VIII 458, 462
- Zalescy w Kijowszczyźnie IX 359
- Zaleska Antonina z Bołoz Antoniewiczów IX 376, 377
- Zaleska Józefa VIII 258; IX 360
- Zaleska Julia z Czarnockich IX 356
- Zaleska Maria Julia VII 164, 165
- Zaleska Maria z Burkatów IX 358
- Zaleska Marianna z Łęskich IX 376
- Zaleska Michalina z Dziekońskich VIII 470; IX 324
- Zaleska W. IX 20
- Zaleska Zofia z Rosengardtów VIII 450, 469; IX 58, 315, 359, 360, 363, 375
- Zaleski Antoni VIII 258, 335, 451, 455, 471; IX 109, 525, 532
- Zaleski Bronisław VII 72, 90, 91, 206, 274, 275, 505; VIII 20, 164, 265, 459, 460, 464, 472, 473, 509; IX 31, 109, 220, 276, 324, 344, 356-358, 367, 413, 552
- Zaleski Dionizy VII 286; VIII 258, 260, 451, 452; IX 367
- Zaleski Eliasz IX 359
- Zaleski Filip IX 376
- Zaleski Franciszek IX 356
- Zaleski Józef, major VII 513; VIII 119, 389; IX 58, 128, 315, 359, 360, 361, 363, 366, 369, 371
- Zaleski Józef Bohdan VII 37, 38, 149, 203, 204, 207, 214, 275, 276, 280, 388, 390, 408, 411, 412, 413, 415, 416, 419, 425, 428, 430, 463, 505, 513; VIII 16, 17, 38, 39, 119, 148, 179, 209, 257, 258, 259, 260, 265, 269, 271, 312, 338, 340, 363, 368, 389, 408, 442, 449, 450, 453, 459, 463, 469, 484, 485, 486, 500, 520, 523, 524, 526; IX 24, 37, 58, 82, 98, 99, 116, 128, 136, 138, 150, 199, 220, 245, 248, 254, 255, 258, 275, 276, 278, 305, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 324, 325, 326, 327, 344, 358-375, 378, 425, 552
- Zaleski Karolek VIII 258; IX 360
- Zaleski Konstanty VIII 244, 472
- Zaleski Marianek VIII 258
- Zaleski Michał IX 357
- Zaleski W., właściciel szkoły we Lwowie IX 176
- Zaleski Wacław Michał IX 40, 335, 359, 376-378, 552
- Zaleski Wawrzyniec IX 358
- z Zaleskich Iwanowska Felicja — zob. Iwanowska Felicja z Zaleskich VIII 17, 265; IX 58

- Zalewska Danuta Rymsha — zob. Rymsha-Zalewska Danuta VII 8
- Zalewski Kazimierz VIII 39
- Zaliwski Józef VII 212, 215, 405, 411; VIII 235, 387, 388, 534; IX 37, 39, 98, 218, 325, 402, 440, 461, 534
- Załęski Stanisław IX 146
- Załuska Amelia VIII 137, 150, 155, 168, 179, 181
- Załuski Jan Konrad IX 242
- Załuski Józef VII 338, 345; IX 543, 544
- Załuski Józef Jędrzej VII 134; VIII 433; IX 153
- Załuski Roman VIII 140, 159, 160, 161
- Zamachowska M. VIII 59; IX 471
- Zamarski Roman (Zmorski Roman) IX 405, 406, 407
- Zameczek-Cichocki W. VIII 473
- Zamkow Lidia VII 333
- Zamostowski Jan (Rettel Leonard) VII 274; IX 87
- Zamojscy VII 99, 300; VIII 82; IX 19, 75, 287, 288, 413
- Zamojscy w Ohładowie IX 376
- Zamoyska Celestyna — zob. Działyńska Celestyna z Zamoyskich VII 288; VIII 276
- Zamoyska Jadwiga VII 324, 505; VIII 17, 20, 26, 31, 119, 258, 445, 538; IX 128, 358
- Zamoyska Maria — zob. Lubomirska Maria z Zamoyskich VIII 293
- Zamoyska Maria VII 324
- Zamoyska Zdzisławowa VIII 293
- Zamoyski Adam VII 446; IX 376
- Zamoyski Andrzej (1800-1874) VII 219, 270, 325; VIII 82, 116, 385; IX 207, 285, 286, 287, 421
- Zamoyski Andrzej, kanclerz VII 287; IX 124, 289
- Zamoyski Jan, kanclerz i hetman VII 289, 388, 469; VIII 442, 445
- Zamoyski Jan, syn Władysława VIII 17, 165, 276; IX 189, 495
- Zamoyski Józef IX 376
- Zamoyski Stanisław VII 99; VIII 91, 517, 518
- Zamoyski Tomasz VII 312
- Zamoyski Witold VIII 445
- Zamoyski Władysław VII 90, 239, 251, 285, 393, 452, 478, 490, 505; VIII 16, 19, 20, 21, 38, 119, 123, 130, 164, 165, 176, 406, 444, 445, 446, 453, 457, 470, 533, 536, 538, 539; IX 68, 74, 128, 324, 328, 356, 358, 367
- Zamoyski Władysław, syn generała Władysława VIII 445
- z Zamoyskich Sapieżyna Anna — zob. Sapieżyna Anna z Zamoyskich VIII 159, 213; IX 50
- Zan Ignacy IX 382
- Zan Karol IX 378
- Zan Stefan VII 276; IX 222, 224
- Zan Tomasz VII 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 204, 205, 206, 207, 212, 214, 248, 277, 512, 513; VIII 418, 520, 521; IX 29, 107, 180, 378-387, 552-553
- Zanibałówna Emilia — zob. Miarka Emilia z Zanibałów VIII 376
- Zanowa Brygida ze Świętorzeczkich IX 378, 382, 383, 385, 386
- Zanowa Katarzyna z Dylewskich IX 378
- Zanowicz Antoni dr (Triplin Teodor) IX 236, 237
- Zanowie IX 380
- Zap Karol František Vladislav VII 403, 409 [!]; IX 543
- Zapałowska Kazimiera — zob. Bartoszewiczowa Kazimiera z Zapałowskich VII 132
- Zapolska Barbara — zob. Barbara Zapolya, królowa polska VII 204
- Zapolska Gabriela VII 355, 362
- Zapolska Izabela — zob. Izabela (Zapolska), królowa węgierska VIII 302, 303
- Zapolska Stanisława — zob. Szczeniowska Stanisława z Zapolskich IX 187
- Zapolski P. VIII 55
- Zapová Honorata z Wiśniowskich VII 165 [!]; VIII 86, 87
- Zaraneck Gabriel IX 287
- Zarański Stanisław VII 503
- Zaremba E. VII 413
- Zarembowie w Żuratynie IX 122
- Zarzecki Józef IX 290
- Zarzyccy VII 313
- Zarzycki Aleksander IX 208
- Zathey Hugo IX 255
- Zawadzka Aniela z Zimmermannów VIII 222, 343; IX 299, 387

- Zawadzki Adam VII 513, 515; VIII 32, 51; IX 70, 83, 291
Zawadzki Andrzej VIII 257
Zawadzki Antoni IX 146
Zawadzki Józef VII 206, 214, 513, 515, 516; VIII 130, 243, 346, 433; IX 83, 213, 214, 291, 360
Zawadzki Michał VII 191
Zawadzki Władysław VII 389, 413, 508; VIII 81, 275, 299, 343, 350, 387, 436, 530; IX 8, 16, 33, 50, 199, 253, 387-390, 553
Zawadzki Władysław, autor Wspomnień z obozu świętokrzyskiego IX 388
Zawadzki księgarnia VII 57; VIII 326, 328, 346
z Zawadzkich Stęczyńska Agata — zob. Stęczyńska Agata z Zawadzkich IX 166
z Zawadzkich Szymanowska Anna — zob. Szymanowska Anna z Zawadzkich IX 206
Zawicki Jan IX 340
Zawiliński Roman IX 33
Zawisza Czarny z Garbowa VII 403; VIII 133, 135
Zawisza Artur VII 215, 300, 383; IX 261, 392 [!], 404
Zawisza Jan Kazimierz IX 76
Zawisza Krzysztof Stanisław VII 134, 135
Zbaraski Krzysztof VII 224, 225; VIII 337
Zbiegniewska Izabela (Ella) VII 67, 508; VIII 266, 395, 412; IX 26, 181, 418, 420
Zbigniew (Sadowska z Brzezinów Maria) VIII 460; IX 21, 119, 120
Zbigniew, książę polski VIII 132, 174; IX 266, 393
Zbigniewski Prokop IX 15
Zbijewska Teresa — zob. Gurowska Teresa ze Zbijewskich IX 440
Zborowscy VIII 442; IX 195, 198, 309, 310
Zborowski (Zmorski Roman) IX 406
Zborowski Krzysztof VII 435; IX 15
Zborowski Samuel VII 295, 298, 299; VIII 208, 300, 302, 337; IX 15, 111, 116, 117, 135, 137, 139, 142, 181, 194, 198, 203, 204, 338
Zborzewski Wojciech VII 5
Zbrożek Baltazar VII 169
Zbrożek Piotr VII 389
Zbylitowski Andrzej VII 289; IX 340
Zbylitowski Piotr IX 340
Zbyszewska Bronisława VIII 465
Zbyszewski Leon VII 44
Zdanowicz Aleksander VIII 262, 267; IX 91, 154, 230, 231, 390-391
Zdanowicz Antoni IX 390
Zdanowicz I. (Piasecki Kazimierz) VII 72
Zdanowicz Ignacy, syn pisarza IX 390
Zdanowiczowa Emilia z Piaseckich IX 390
Zdzieborska Hilaria z Sobieskich [!] — zob. Sobieska Hilaria z Buynów VIII 448, 514; IX 524
ze Zdzieborskich Norwidowa Ludwika — zob. Norwidowa Ludwika ze Zdzieborskich VIII 448, 514
Zdziechowski Marian VII 49, 324
Zebrzydowski Mikołaj VIII 262, 538, 539; IX 123, 124
Zechenter Witold VII 114
Zegadłowicz Emil VII 380
Zeissberg Heinrich VIII 48
Zelner Krzysztof VII 424
Zelenko, dyrektor Ossolineum VII 103
z Zembocina Małgorzata — zob. Małgorzata z Zembocina
z Zembocina Mikołaj — zob. Mikołaj z Zembocina
Zenon F. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
z Zerbonich Stattler Klementyna — zob. Stattler Klementyna z Zerbonich VII 415
Zgorzelski Czesław VIII 220
Zgórski [!] Apolinary — zob. Zagórski Apolinary VIII 363
Žherský Fr. H. — zob. Kvapil František
Zielińscy herbu Świnka IX 393, 395
Zielińska Aniela z Romockich IX 393
Zielińska Eufrozyna — zob. Górska Eufrozyna z Zielińskich IX 394
Zielińska Eleonora z Dembowski IX 397
Zielińska Kazimiera z Zielińskich IX 392
Zielińska Urszula z Romockich IX 393, 394
Zieliński Bonawentura IX 397

- Zieliński Feliks Kazimierz IX 391-392, 553
- Zieliński Gustaw VII 7, 121, 310, 487, 488, 489, 491; VIII 48, 260, 265, 270, 363, 427; IX 245, 340, 392-396, 397, 398, 511, 553
- Zieliński Jan IX 394
- Zieliński Józef Feliks VII 5; IX 393, 394, 396, 397-398, 553
- Zieliński Konstanty IX 394
- Zieliński Ludwik VII 437
- Zieliński Norbert IX 392
- Zieliński, stryj Gustawa IX 392
- Zieliński Tomasz VIII 297
- z Zielińskich Kaczkowska Marianna — zob. Kaczkowska Marianna z Zielińskich VIII 5
- z Zielińskich Libeltowa Katarzyna — zob. Libeltowa Katarzyna z Zielińskich VIII 277
- Zielonacki Józef IX 41
- Zielonkowa z Sanguszków (pierwszych słubów Mokronowska) VII 398
- Ziemiałkowski Florian VIII 9, 422; IX 202, 459
- Ziemianin (Czczot Jan) VII 246
- Zięmiecka Eleonora z Gagatkiewiczów VII 77, 161, 184, 262, 269, 399, 428, 461; IX 47, 50, 78, 91, 229, 246, 247, 345, 398-402, 417, 419, 553
- Zięmiecka Kazimiera VII 67
- Zięmiecki Antoni IX 398
- Ziemomysł, legendarny książę polski VIII 311, 315, 318
- Zienkiewicz M. VIII 52, 59; IX 470, 540, 553
- z Zienkiewiczów Wójcicka Zofia — zob. Wójcicka Zofia z Zienkiewiczów IX 334
- Zienkiewicz Leon VII 85, 86, 111, 218, 380, 408, 413, 446; VIII 120, 308, 436; IX 89, 103, 326, 402-405, 554
- Zienkiewicz Paweł IX 402
- Zienkiewicz S. IX 115
- Zienkiewiczowa Agata z Wysiekierskich IX 402
- Zienkiewiczowa Anna z Librowskich IX 403
- Ziętkiewicz Józef IX 40
- z Ziętkiewiczów Joherowa Tekla — zob. Joherowa Tekla z Ziętkiewiczów VII 514
- Ziętkiewiczówna A. IX 49
- Žilovický F. B. VIII 104
- Zimerman, adresat wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 337
- Zimmermann Aniela — zob. Zawadzka Aniela z Zimmermannów IX 387
- Zimmermann I. F. S. VII 333
- Zimmermann Prosper IX 388
- Zimorowic (Zimorowicz) Szymon VIII 518
- Ziolecka Matylda IX 82
- Ziolecka Wiktoria — zob. Rymarkiewiczowa Wiktoria z Zioleckich IX 104
- Ziolecki Roman IX 81, 82
- Ziółkowski Jan VII 482
- Zipper Albert VIII 259, 263, 336, 339; IX 249, 250, 256, 361
- Žitek Antonin Václav VIII 74
- Žižka Jan z Trocnova VII 217
- ze Złotkowskich Kondratowiczowa Wiktoria — zob. Kondratowiczowa Wiktoria ze Złotkowskich VIII 50
- Zmail Aga Cengin — zob. Smail-aga Čengić IX 21
- Zmartwychwstańcy księża VIII 469, 509; IX 314, 366, 510, 511
- Zmorska Marianna z Wandekich IX 405
- Zmorska Tekla z Parczewskich VIII 262, 265; IX 406, 409, 410
- Zmorska Zbigniewa VIII 262
- Zmorski Mikołaj IX 405
- Zmorski Roman VII 7, 65, 66, 159, 261, 267, 292; VIII 228, 241, 244, 245, 257, 261, 262, 270, 363, 446, 447; IX 7, 143, 296, 332, 405-411, 554
- Zofia K^o z Brzozówki — zob. Klimañska Zofia
- Zofia, królowa polska VIII 278, 283, 349, 352, 353; IX 152, 289
- Zofia, księżniczka słucka VIII 54, 58, 68, 70, 71; IX 500
- Zofia pani (Ruciñska Zofia) VIII 339
- Zofia panna (Romanowiczówna Zofia) IX 96, 260
- Zofia S. VIII 103
- Zofia św. VIII 258
- Zofia Wr... VII 473
- Zofia z Brzozówki — zob. Klimañska Zofia
- Zołotarenko Iwan N. IX 360, 364

- Zosia, adresatka wiersza J. F. Blizińskiego VII 153
- Zosia, adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
- Zosia, adresatka wiersza T. Zana IX 380
- Zosia, wnuczka A. E. Odyńca VIII 520, 528; IX 25
- Zubkowicz Mikołaj IX 171
- Zubrzycka Jadwiga IX 45
- Zulueta Ines de VIII 138
- Zuzanna, bohaterka biblijna VII 317
- Zwierkowski [!] A. — zob. Zwierzchowski Aleksander VII 176
- Zwierkowski Ludwik VII 242, 245, 285; VIII 463; IX 344, 463
- Zwierkowski Walenty VII 478; VIII 239, 244, 421, 439; IX 218
- Zwierzchowski [!] Aleksander VII 176
- Zwoliński L. IX 302
- Zyberg-Plater Anna — zob. Orpiszewska Anna z Zyberg-Platerów VIII 538
- Zybkiewicz Mikołaj VIII 311
- Zygmunt August, król polski VII 125, 159, 444; VIII 56, 57, 58, 104, 117, 130, 236, 293, 298, 302, 303, 329, 346, 370, 414, 519, 540; IX 73, 105, 197, 283, 308, 338, 340, 505
- Zygmunt Kiejstutowicz, książę litewski VIII 43
- Zygmunt Kr. (Kraśiński Zygmunt) VIII 131, 137
- Zygmunt I Stary, król polski VII 289, 300, 402, 424, 444; VIII 56, 57, 58, 104, 236, 298, 313, 370, 414; IX 73, 105, 194, 241, 283, 308, 337, 338, 340, 505
- Zygmunt III Waza, król polski VII 224, 269; VIII 57, 105, 116, 401, 425; IX 32, 34, 74, 80, 81, 334, 337, 340
- Zygmunt z Szamotuł VIII 405
- Ż. (Żukowski Jan Ludwik) IX 425
- Ż. (Żygliński Franciszek Maksymilian) IX 426
- Ż. P. (Pauli Żegota) IX 14
- Ż. Ż. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48
- Żabicki Antoni VII 86
- Żakusiło Agnieszka — zob. Piotrowska Agnieszka z Żakusiłów IX 30
- Żarokow T. IX 553
- Żebrowski Teofil IX 305
- z Żebrowskich Wiślicka Antonina — zob. Wiślicka Antonina z Żebrowskich IX 309
- Żeleński Tadeusz (Boy) VIII 494
- Żeleński Władysław VIII 312
- Żeleznów P. IX 457
- Żeleźniak Maksym IX 82
- Żeligowska Marianna z Lubańskich IX 411
- Żeligowski Edward Witold (Antoni Sowa) VIII 124; IX 49, 155, 247, 411-413, 554
- Żeligowski Julian IX 411
- Żelwietr Gaspar VIII 416, 417
- z Żelwietrów Bobińska Julia — zob. Bobińska Julia z Żelwietrów VIII 523
- Żenichsberg A. A. von (Sękowski Józef Julian) IX 129
- Żeromski Józefat VIII 369
- Żeromski Stefan VII 361; VIII 206, 272, 304, 369, 371, 480, 504, 521
- z Żeromskich Mecherzyńska Helena — zob. Mecherzyńska Helena z Żeromskich VIII 369
- z Żędzianowskich Bielowska Marianna — zob. Bielowska Marianna z Żędzianowskich VII 146
- Żiwow Nikołaj I. VIII 53, 59; IX 365, 456, 457, 458, 459, 468, 470, 476, 477, 483, 490, 491, 494, 510, 517, 525, 533, 536, 538, 540, 542, 543, 547, 549, 551, 552, 553, 554
- Żmichowska Narcyza (Gabriela) VII 7, 59, 67, 68, 123, 144, 159, 190, 191, 259, 261, 263, 264, 265, 270, 279, 407, 440, 466, 467, 494, 507, 508; VIII 25, 40, 47, 65, 118, 120, 124, 229, 270, 281, 282, 319, 333, 334, 363, 402, 412, 413, 415, 448, 484, 487, 526; IX 14, 28, 85, 115, 145, 146, 147, 190, 199, 206, 211, 227, 260, 275, 276, 277, 282, 285, 300, 331, 333, 342, 364, 400, 401, 402, 413, 413-421, 459, 465, 480, 484, 518, 522, 541, 544, 552, 553, 554-555
- Żmichowska Wiktoria z Kiedrzyńskich IX 413
- Żmichowski Erazm IX 285, 413, 416, 420
- Żmichowski Jan IX 413
- Żmigrodzka Maria VII 7

- Żmijewska Karolina z Broniewskich IX
 421
 Żmijewska z Garbińskich, żona Eugeniusza
 IX 421
 Żmijewski Eugeniusz IX **421-422**
 Żmijewski Feliks IX 421
 Żochowska Dunin — zob. Tripplinowa
 z Dunin Żochowskich, żona Teodora
 IX 236
 Żochowska Elżbieta z Pogorzelskich IX
 422
 Żochowska Gertruda z Wyrzykowskich
 IX 423
 Żochowska Honorata IX 424
 Żochowska Maria z Trzczańskich VII 279
 Żochowska Scholastyka z Wolkowskich
 IX 423
 Żochowska Seweryna — zob. Duchńska
 Seweryna IX 340
 Żochowska z Bojanowskich, żona Feliksa
 IX 422
 Żochowski Dunin, gen. IX 236
 Żochowski Feliks VII 279, 433; IX 340,
422-423
 Żochowski Józef IX 306, **423-424**
 Żochowski Marcin IX 422
 Żochowski Mieczysław IX 424
 Żochowski Napoleon IX 424
 Żochowski Władysław IX 424
 Żochowski Wojciech IX 423
 z Żochowskich Prusakowa Seweryna —
 zob. Duchńska Seweryna
 Żóciński Feliks VIII 9
 Żółkiewski Stanisław VII 125, 148, 149,
 202, 388; VIII 293, 401, 423; IX 340
 Żółkowski Alojzy VII 196; VIII 32
 Żółtowska Elżbieta VII 475
 Żółtowska Różia VII 475
 Żółtowska Zosia VII 475
 Żółtowski Edward VIII 310
 Żółtowski Jan VIII 161
 Żółtowski Marcelek VII 475
 Żółtowski Staś VII 475
 z Żółtowskich Łuszczewska Magdalena
 (Nina) — zob. Łuszczewska Magdalena
 (Nina) z Żółtowskich VIII 310, 311
 Żuczek Jaś (Romanowski Mieczysław)
 IX 92
 Żuczek Jaśko (Romanowski Mieczysław)
 IX 92, 93
 Żuk Jaśko (Romanowski Mieczysław) IX
 92
 Żukowski Jan Ludwik VII 38; VIII 403,
 405, 539; IX 316, **425-426**
 Żukowski Szymon VII 515
 Żukowskij Wasilij A. VII 20, 30, 31, 180,
 204, 517; VIII 521, 522; IX 316, 372,
 381, 384
 Żuliński J. VII 413
 Żuliński Tadeusz VII 387, 388
 Żuławski Jerzy VIII 318
 Żupański Antoni VIII 54
 Żupański Jan Konstanty VIII 54, 123,
 245; IX 447, 448
 Żurakowska Malwina — zob. Jucewiczo-
 wa Malwina z Żurakowskich IX 485
 Żuraw Mateusz (Szujski Józef) IX 193
 Żurowska Tekla (Chwalibogowa Tekla
 z Żurowskich) VII 225, 226
 Żurowski, major IX 255
 Żychliński Teodor IX 161
 Życki Tomasz VIII 77
 Życzka Ch. IX 490
 Żygliński Franciszek Maksymilian VII
 300; VIII 363; IX 267, 332, **426-427**,
 555

SPIS RZECZY

Padurra Tomasz	5
Pajgert Adam	7
Papłoński Jan	9
Paszkowski Franciszek	10
Paszkowski Józef Edmund	11
Paszkowski Józef (starszy)	13
Pauli Żegota	14
Pawlikowski Mieczysław	16
Pieńkowski Karol	19
Pietkiewicz Antoni	21
Twórczość	22
Przekłady	25
Prace edytorskie	25
Listy i materiały	25
Opracowania	26
Pietraszkiewicz Onufry	28
Piotrowski Rufin	30
Plebański Józef Kazimierz	32
Podbereski Romuald	33
Podczaszyński Michał	35
Podolecki Jan Kanty	37
Podwysocki Konstanty	39
Pol Wincenty	40
Twórczość	41
Prace edytorskie	48
Wydania zbiorowe	48
Listy i materiały	49
Indeks tytułów	51
Opracowania	53
1. Monografie i zarysy monograficzne	53
2. Biografia	53
3. Twórczość	55
Poniatowska Dionizja	58
Popliński Antoni	59
Popliński Jan	60
Potocki Leon	61
Potocki Tomasz	64
Prądyński Ignacy	65

Prusinowski Aleksy	66
Prusinowski Jan	68
Przeclawski Józef Emanuel	70
Przeździecki Aleksander	72
Przyborowski Józef	75
Puzynina Gabriela	77
Raczyński Edward	79
Twórczość	79
Przekłady	80
Prace edytorskie	80
Listy i materiały	82
Opracowania	83
Rastawiecki Edward	86
Rettel Leonard	87
Rogalski Leon	90
Romanowski Mieczysław	92
Ropelewski Stanisław	98
Różycki Karol	99
Rykaczewski Erazm Edward	102
Rymarkiewicz Jan	104
Rypiński Radwan Aleksander	106
Rzewuski Henryk	108
Twórczość	109
Przekłady	112
Prace edytorskie	112
Wydania zbiorowe	112
Listy i materiały	113
Opracowania	113
Sabiński Julian	118
Sadowska z Brzezinów Maria	119
Sadowski Jan Nepomucen	120
Sayn-Wittgensteinowa Karolina	122
Schmitt Henryk	122
Semenenko Piotr	126
Sękowski Józef Julian	129
Siemieński Lucjan Hipolit	134
Twórczość	134
Przekłady	138
Prace edytorskie	139
Wydania zbiorowe	139
Listy	139
Opracowania	140
Sierpiński Zenon Seweryn	143
Skimborowicz Hipolit	144
Skobel Fryderyk Kazimierz	147
Słowacki Juliusz	149
Słowacki Władysław	149
Sobieszczański Franciszek Maksymilian	150
Sowiński Leonard	154
Spitznagel Ludwik Władysław	158

Stadnicki Kazimierz	160
Stalmach Paweł	161
Stanisławski Antoni	164
Stęczyński Bogusz Zygmunt Maciej	166
Straszewicz Józef	168
Stronczyński Kazimierz	169
Strutyński Juliusz	171
Strzelnicki Władysław	173
Suchodolski Rajnold	173
Suffczyński Kajetan	174
Supiński Józef	176
Suzin Adam	179
Szabrański Antoni Józef	180
Szajnocha Karol	181
Szczeniowski Tytus	187
Szokalski Wiktor Feliks	188
Szotarski Julian	190
Szyrmer Ludwik	191
Szujski Józef	193
Twórczość	194
Prace edytorskie	197
Przekłady	198
Wydania zbiorowe	198
Listy	199
Indeks tytułów	199
Opracowania	201
Szukiewicz Aleksander	204
Szulc Dominik	205
Szymanowski Wacław	206
Szyrma Krystyn Lach	212
Świdorski Faustyn	216
Terlecka Anna	217
Tetmajer Józef Przerwa	217
Tomaszewicz Walerian	219
Towiański Andrzej	220
Twórczość	220
Wydania zbiorowe	222
Listy i materiały	222
Opracowania	223
Trentowski Bronisław Ferdynand	228
Triplin Teodor	236
Trynkowski Ludwik Gabriel	239
Turowski Kazimierz Józef	240
Tyszkiewicz Eustachy	242
Tyszkiewicz Konstanty	244
Tyszyński Aleksander	245
Ujejski Kornel	248
Twórczość	249
Przekłady	253
Wydania zbiorowe	253

Listy	254
Indeks tytułów	256
Opracowania	258
Urlich Leon	261
Waga Jakub	263
Walewski Antoni	264
Walicki Alfons	265
Wasilewski Edmund	267
Węclewski Stanisław	270
Węclewski Zygmunt	272
Węgierska Zofia	275
Węzyk Władysław	277
Wielogłowski Walery	279
Wielopolski Aleksander	282
Wieniarski Antoni	287
Wiernikowski Jan Nepomucen	290
Wilczyński Albert	292
Wilkońska Paulina	296
Wilkoński August	300
Wiszniewski Michał	303
Wiślicki Józef Mikołaj	309
Witwicki Stefan	310
Wodzicki Kazimierz	316
Wojnarowska Karolina	318
Wolniewicz Włodzimierz Adolf	319
Wolski Włodzimierz	320
Wołowski Ludwik	323
Worcell Stanisław Gabriel	325
Woronicz Janusz	328
Woykowska Julia	329
Woykowski Felicjan Antoni	332
Wójcicki Kazimierz Władysław	334
Twórczość	334
Przekłady	339
Prace edytorskie	339
Listy	340
Opracowania	341
Wrotnowski Feliks	343
Wróblewski Walerian	345
Zabłocki Tadeusz Łada	346
Zachariasiewicz Jan	348
Twórczość	348
Listy	352
Indeks tytułów	352
Opracowania	353
Zaleski Bronisław	356
Zaleski Józef Bohdan	358
Twórczość	360
Przekłady	365
Prace edytorskie	365

Wydania zbiorowe	365
Listy i materiały	365
Indeks tytułów	367
Opracowania	369
Zaleski Wacław Michał	376
Zan Tomasz	378
Zawadzki Władysław	387
Zdanowicz Aleksander	390
Zieliński Feliks Kazimierz	391
Zieliński Gustaw	392
Zieliński Józef Feliks	397
Ziębiecka z Gagatkiewiczów Eleonora	398
Zienkowicz Leon	402
Zmorski Roman	405
Żeligowski Edward Witold	411
Żmichowska Narcyza	413
Żmijewski Eugeniusz	421
Żochowski Feliks	422
Żochowski Józef	423
Żukowski Jan Ludwik	425
Żygliński Franciszek Maksymilian	426

Dodatek

Hasła ogólne	431
Romantyzm w Europie	431
3. Romantyzm jako epoka w dziejach kultury	431
4. Romantyzm jako prąd literacki	432
5. Dzieje romantyzmu w poszczególnych krajach	435
7. Ważniejsze monografie pisarzy	436
Romantyzm w Polsce	438
1. Przełom romantyczny	438
2. Literatura epoki romantyzmu	438
3. Ideologia epoki romantyzmu	441
4. Życie naukowe i literackie	443
5. Recepcja literatur obcych	449
6. Materiały bibliograficzne	450
Hasła rzeczowe	451
Cyganeria warszawska	451
Filomaci, Filareci, Promieniści	451
Koteria petersburska	451
Poezja powstania listopadowego	452
Szkoła Główna Warszawska	452
Towarzystwo Demokratyczne Polskie	452
Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu	453
Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu	453
Zakład Narodowy imienia Ossolińskich	454
Hasła osobowe	456
Indeks osobowy	557

WYKONANO W Drukarni im. Rewolucji
Październikowej w Warszawie pod
dyktando Aleksandra Małeckiego
i kierownictwem technicznym Wal-
demara Kuczyńskiego. Składał
zespół Mariana Głowackiego, tło-
czył zespół Mieczysława Piwowara,
oprawiał zespół Józefa Bujarskiego.

PRINTED IN POLAND

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY,
NAKLAD 6.000+250 EGZEMPL. ARK. WYD.
75,5. ARK. DRUK. 44. PAPIER MAT. 50 G.
KL. III, 70×100 CM, Z PAŃSTWOWEJ
WYTWÓRNI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH
W WARSZAWIE. PODPISANO DO DRUKU
W MARCU 1972 R. DRUK UKOŃCZONO
W KWIECNIU 1972 R.

ZAM. 978/69. A-106

CENA ZŁ 90—

TOMY 13-16
LITERATURA POZYTYWIZMU
I MŁODEJ POLSKI

Opracował zespół pod kierownictwem
Zygmunta Szwejkowskiego i Jarosława
Maciejewskiego
Warszawa PIW

TOM 17
HENRYK SIENKIEWICZ
ELIZA ORZESZKOWA
BOLESŁAW PRUS

Opracował zespół pod kierownictwem
Zygmunta Szwejkowskiego i Jarosława
Maciejewskiego
Warszawa PIW

TOM 18
STANISŁAW WYSPIAŃSKI
JAN KASPROWICZ
STEFAN ŻEROMSKI

Opracował zespół pod kierownictwem
Zygmunta Szwejkowskiego i Jarosława
Maciejewskiego
Warszawa PIW

TOM 19
BIBLIOGRAFIA CZASOPISM
LITERACKICH
Warszawa PIW

Poszczególne tomy edycji nie
będą się ukazywały w porządku
chronologicznym, lecz w zale-
żności od terminu ukończenia
prac redakcyjnych.

Cena zł 90.—

PIW